

148345

HALEPLİ EDİB DİVÂNİ

(İnceleme-Tenkitli Metin-Cinaslar Sözlüğü)

Cafer MUM

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

I. CİLT

146365

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı için öngördüğü

DOKTORA TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Kasım, 2004

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Cem DİLÇİN

Üye
Prof. Dr. Dursun YILDIRIM

Üye
Prof. Dr. F. Tulga OCAK

Üye
Prof. Dr. Osman HORATA (Danışman)

Üye
Yard. Doç. Dr. Fatma S. KUTLAR OĞUZ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

27. /12/ 2004

Prof. Dr. Nuran ÖZYER
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Doktora yapmak üzere Hacettepe Üniversitesi'nde görevlendirildiğim ilk günden itibaren, ilişkilerin içtenlik ve bilgi alış verişi üzerine kurulduğu bir ortamda yaşamamın mutluluğunu daima yaşadım. Böyle sıcak ve faydalı bir ortam hazırladıkları için bütün Bölüm çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Bu çalışmamın ortaya çıkmasında hocalarıma çok büyük desteğini gördüm. Bu bağlamda, hem ders hem de tez aşamasında bilgi ve tecrübesinden yararlanma imkânı bulduğum hocam Prof. Dr. F. Tulga Ocak'a; tez danışmanlığımı görevini üstlenerek çalışmamın her aşamasında yol göstericiliğini eksik etmeyen, yazdıklarımı büyük bir titizlikle kontrol eden ve hatalarımı düzelten hocam Prof. Dr. Osman Horata'ya; Tez İzleme Komitesi'nde yer alarak bilgi ve tecrübeleriyle çalışmamıza ışık tutan hocam Prof. Dr. İsmail Ünver'e; gerek sağladığı kolay çalışma ortamıyla gerekse değerli fikirleriyle çalışmamıza katkıda bulunan hocam Prof. Dr. Dursun Yıldırım'a; Cinaslar Sözlüğü'nün hazırlanması konusunda bizleri teşvik eden hocam Prof. Dr. Cem Dilçin'e ve hiçbir konuda yardımını esirgemeyen hocam Yard. Doç. Dr. Fatma S. Kutlar'a teşekkür borçluyum.

Ayrıca şahsî kitaplığından yararlanmama imkân tanıyan hocam Doç. Dr. Hasan Çiftçi'ye, bilgisayar konusundaki deneyiminden yararlandığım Yüksel Onay'a, evde sağladığı rahat çalışma ortamı ve desteğinden dolayı eşim Güler'e, çalışmam esnasında kendilerini ihmal etmemi anlayışla karşılayan oğlum M. Sadık ve kızım N. Şeyma'ya da teşekkür ediyorum.

Cafer MUM

ÖZET

Halepli Edîb, XVIII. yüzyılın ilk yarısında yaşamış önemli bir şairdir. Şairin hacimli bir Divanı vardır. Dönemin biyografi kaynaklarında şairin adı geçmediği için bugüne kadar araştırmacıların dikkatini hiç çekmemiştir. Bu çalışma, Halepli Edîb ve Divanı üzerine yapılan ilk çalışma özelliğini taşımaktadır.

Halepli Edîb Dîvânı'nın üç nüshası vardır. Bu nüshaların karşılaştırılması sonucu kurduğumuz “Tenkitli Metin”de sırasıyla 1 dîbâce, 16 kaside, 10 tarih, 2197 gazel, 47 tahmis, 12 müseddes, 627 rubâî, 55 nazm, 235 kıt'a, 15 lügaz, 37 muamma ve 121 müfret bulunmaktadır.

Divan üzerine yapılan incelemede, Halepli Edîb'in şiirlerinde daha çok hikemî konulara ve sosyal eleştiriye yer verdiği, bunun yanı sıra aşk ve rintlik gibi klâsik temaları da işlediği tespit edilmiştir. Şairin en önemli üslûp özellikleri, cinas sanatını daha önce başka şairlerde görülmemiş bir yoğunlukta kullanmak, şiirinde Sebk-i Hindî'nin her iki kanadına ait özelliklere çokça yer vermek, bu bağlamda “duyu karışıklığı” ve “paradoksal tasvir” özelliği gösteren ifadeler kullanmak, yüzlerce “berceste mısra” söylemek ve daha önce Divan şiirinde pek kullanılmamış yabancı yeni sözcüklerle yüklü ağır ve külfetli bir dil kullanmaktır.

Çalışmanın sonunda ise, Halepli Edîb Dîvânı'ndaki cinasların yer aldığı “Cinaslar Sözlüğü” bulunmaktadır.

ABSTRACT

Edîb of Halep was an important poet who lived in the first half of the 18 century. He had a voluminous Divan. Because his name was not in the biographies of poets, up till today, researchers have not been attracted by his works. This study has been the first work done on the Dîvâns of Edîb of Halep.

The Dîvân by Edîb of Halep had three hand-written copies. The edition critic has done the comparison of these copies and contains the following: 1 dîbâce, 16 kaside, 10 tarih, 2197 gazel, 47 tahmis, 12 müseddes, 627 rubâî, 55 nazm, 235 kit'a, 15 lügaz, 37 muamma and 121 müfret.

In the examinee done on the Divan, the poems of Edîb of Halep have been noted to give more importance to didactic subjects and social criticisms. In addition to these, classical topics such as love and "rind" were treated. The poet's most important stylistic characteristics are: the intensive use of homonyms unlike other previous poets. He uses the two Indian styles in his poems. In this context, synaesthetic and paradoxical images are used. Hundreds of proverbial lines are also used. New words not previously used in Divan poems are encountered. For these reasons, the poet's language is difficult to understand.

Finally, at the end of this study, there is a dictionary of the homonyms used in the Dîvân by Edîb of Halep.

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	i
Özet	ii
Abstract	iii
İçindekiler	iv
Kısaltmalar	vi
ÖNSÖZ	1
1. BÖLÜM: HALEPLİ EDİB'İN HAYATI VE ESERLERİ	3
1.1. HAYATI.....	5
1.2. ESERLERİ.....	13
2. BÖLÜM: İNCELEME	15
2.1. NAZIM TEKNİĞİ.....	17
2.1.1. NAZIM ŞEKİLLERİ VE TÜRLERİ	17
2.1.1.1. Nazım Şekilleri.....	17
2.1.1.2. Nazım Türleri.....	25
2.1.2. MÜZİKAL UNSURLAR.....	28
2.1.2.1. Vezin.....	29
2.1.2.2. Kafiye ve Redîf.....	34
2.1.2.3. Cinaz.....	40
2.2. MUHTEVA.....	52
2.2.1. DİNÎ-AHLÂKÎ DÜŞÜNCELER.....	53
2.2.2. SOSYAL ELEŞTİRİ.....	68
2.2.2.1. Çeşitli Kesimlerin Eleştirisi.....	71
2.2.2.2. Cinsellik.....	93
2.2.3. AŞK.....	104
2.2.4. RİNTLİK.....	130
2.3. ÜSLÛP.....	140

3. BÖLÜM: HALEPLİ EDİB DİVÂNİ.....	181
3.1. Nüshaların Tanıtılması.....	179
3.2. Tenkitli Metnin Hazırlanmasında Takip Edilen Metot.....	183
3.3. Transkripsiyon Sistemi ve Metnin Tespitiyle İlgili Açıklamalar.....	184
DİVÂN-I EDİB (Tenkitli Metin).....	187
4. BÖLÜM: CİNASLAR SÖZLÜĞÜ.....	1381
SONUÇ.....	1601
KAYNAKLAR.....	1605

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
bk.	: bakınız
C.	: Cilt
çev.	: çeviren
Far.	: Farsça
G.	: Gazel
haz.	: hazırlayan
Hin.	: Hintçe
Hz.	: Hazret-i
İt.	: İtalyanca
Ks.	: Kaside
Kt.	: Kıt'a
Lat.	: Latince
Lg.	: Lügaz
Mf.	: Müfret
Ms.	: Müseddes
Mu.	: Muamma
Nz.	: Nazm
öl.	: ölümü
R.	: Rubâî
s.	: sayfa
S.	: Sayı
Sür.	: Süryanice
T.	: Türkçe
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Th.	: Tahmis
Tr.	: Tarih
ty.	: yayım tarihi yok
v.s.	: vesaire
Yun.	: Yunanca
yy.	: yayım yeri yok

1. BÖLÜM

HALEPLİ EDÎB'İN HAYATI VE ESERLERİ

ÖNSÖZ

XVIII. yüzyıl, geniş şair kadrosuyla Türk edebiyatının çok verimli bir dönemidir. Halepli Edîb, kaynakların hiçbirinde bahsedilmemekle birlikte, birçok özelliğiyle öne çıkan, hatta devrinin önemli şairleriyle beraber anılmayı hak eden önemli bir şairdir. Kendi şiiri için ayırt edici bir üslûp özelliği olarak gördüğü cinas sanatını başarıyla uygulayarak hem bu alandaki yetkinliğini ortaya koymuş hem de yabancı kelimelerle yüklü üslûbuna bir mûsikî özelliği kazandırmıştır. Çalışmamızdaki “Cinaslar Sözlüğü”nde de görülebileceği üzere, şairin çok zengin bir dil malzemesi ve bu malzemeyi cinasa dönüştürürken kullanacağı kıvrak bir dil zekası vardır. Onun aynı beyitte “eşanlamlı” sözcükler kullanmaya da düşkünlüğü vardır. Cinasta yapılan ile tersinden bir benzerlik ilişkisi taşıyan bu uygulama, şairin cinas konusuna ne kadar çok yoğunlaştığını göstermektedir.

Halepli Edîb, Sebk-i Hindî'nin XVIII. yüzyıl Divan şiirindeki en önemli temsilcilerinden biridir. Beyit yapısına hâkim olan “muâdele” özelliği ve bu beyit yapısı içinde söylediği yüzlerce berceste mısraıyla söz konusu üslûbun Sâ'ib-i Tebrîzî tarzını başarıyla temsil eden şair, şiirlerinde yer alan paradoksal tasvirlerin, üslûp araştırmacıları tarafından “hiss-âmîzî” olarak adlandırılan “duyu karışıklığı”nın ve soyut kavramları somutlaştırma bağlamında kullanılan izâfet-i itibârîlerin çokluğuyla da aynı üslûbun Bîdil-i Dihlevî'de somutlaşan diğer tarzında kendini ortaya koymuştur.

Halepli Edîb'in kullandığı şiir dili de Divan şiiri bağlamında me'nûs olmayan kelimelerle yüklü ağır ve külfetli bir dil olması yönüyle dikkat çekmektedir. Sebk-i Hindî'nin yeni mazmûn yaratmak için yeni kelimeler kullanma özelliğinin yanı sıra, şairin üslûbunda birinci derecede belirleyici bir konuma sahip olan cinas sanatının da bu ağır ve külfetli dilin oluşmasında büyük etkisi vardır.

Halepli Edîb, gazel ve rubâî nazım şekillerinde en fazla şiir yazan Divan şairlerinden biridir. O, 2197 gazeliyle gazel alanında Edirneli Nazmî ve Muhibbî'den hemen sonra, 627 rubâîsiyle de Azmî-zâde Hâletî'den önce gelmektedir. Onun şiirlerinde muhteva unsurları olarak hikemî konular ve sosyal eleştiri ön plândadır.

Diğer muhteva unsurları ise rintlik ve aşk gibi klâsik temalar ile bazen sosyal eleştiri ve hiciv, çoğunlukla da rint-zahit çatışması bağlamında gündeme gelen “cinsellik”tir.

Doktora Tezi olarak hazırladığımız bu çalışma, dönemin kaynaklarında adı geçmediği için araştırmacıların dikkatini çekmemiş olan Halepli Edîb ve onun hiçbir çalışmaya konu olmamış olan Divanı üzerine yapılan ilk çalışma özelliğini taşıyor.

Çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır. I. Bölüm’de önce eserinden hareketle Halepli Edîb’in hayatı hakkında bilgi verildi, sonra ise eserleri üzerinde duruldu. II. Bölüm’de Halepli Edîb Dîvânı nazım tekniği, muhteva ve üslûp bakımından incelendi. Nazım Tekniği başlığında eserdeki nazım şekilleri ve türleri ile vezin, kafiye, redîf ve cinastan oluşan müzikal unsurlar hakkında bilgi verildi. Muhteva başlığı altında şairin dinî-ahlâkî fikirleri, sosyal eleştirileri, aşk ve rintlik konusundaki duygu ve düşünceleri üzerinde duruldu. Tezde, tabiat ve kozmik âlem gibi hemen her şairde aynı özelliklerle bulunan konular üzerinde durulmadı. Üslûp başlığı altında ise eserden hareketle şairin üslûbu belirlenmeye çalışıldı. III. Bölüm’de Halepli Edîb Dîvânı’nın üç nüshanın karşılaştırılması sonucu oluşturulan tenkitli metni yer almaktadır. Aynı bölümün başında Divan nüshaları tanıtıldı, tenkitli metinde takip edilen metot ve uygulanan transkripsiyon sistemi hakkında bilgi verildi. IV. Bölüm’de ise Cinaslar Sözlüğü bulunmaktadır. Aynı bölüm başında Cinaslar Sözlüğü hazırlanırken takip edilen yöntem hakkında kısa bir bilgi yer almaktadır. Çalışmanın en son kısmında da Kaynaklar bölümü bulunmaktadır.

Hazırladığımız bu çalışma, XVIII. yüzyıl Türk edebiyatının hiç tanınmayan bir şairini gün yüzüne çıkarma ve onun hacimli Divanının tenkitli metnini bilim âlemine sunma amacını taşımaktadır. Çalışmanın sonundaki Cinaslar Sözlüğü ise, hem şairin üslûbunda belirleyici bir konuma sahip olan cinasları ortaya koyması hem de sözlük çalışmalarına farklı bir katkı sağlaması yönüyle önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın özellikle XVIII. yüzyıl Divan şiiri üzerinde çalışanlar için yararlı olacağını düşünüyoruz. Metinlerin okunmasında ve yorumlanmasında hatalarımız elbette olmuştur. Hatalarımızın tespit edilip gösterilmesi, çalışmamızın daha sağlıklı bir çalışma olmasına yardımcı olacağı gibi bize de mutluluk verecektir.

1. BÖLÜM: HALEPLİ EDİB'İN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. HAYATI

Türk edebiyatı tarihi içinde XVIII. yüzyıl birçok bakımdan verimli bir yüzyıldır. Bu verimlilik, Nedîm ve Şeyh Gâlib gibi önemli şahsiyetlerin yetişmesinde olduğu gibi şair kadrosunun zenginliğinde de kendini göstermektedir. Bu yüzyılda yetişen şair sayısı diğer yüzyıllara nazaran dikkat çekici oranda yüksektir (Horata 2002: 138-139).

Gerek bu döneme ait biyografik eserlerin çokluğu ve gerekse yaşadığımız çağa yakınlığı nedeniyle daha iyi tanıma ve tahlil etme imkânına sahip olduğumuz XVIII. yüzyılın şiir ve şair tablosu, birçok bilimsel çalışmaya konu olmuş ve yapılan en son çalışmalar sayesinde neredeyse tamamen aydınlatılmıştır (Horata 2002b ve 2004). Fakat bu, bundan böyle söz konusu yüzyıla ait birtakım yeni verilerin ortaya çıkmayacağı, dönemin kaynakları tarafından kaydedilmemiş bazı şahsiyet ve eserlerin bulunamayacağı anlamına gelmemektedir. Doktora tezimizin konusu olan Halepli Edîb ve onun hacimli Divanı, XVIII. yüzyıl edebiyat tarihinin bundan sonra da zenginleşmeye devam edeceğini göstermektedir.

Halepli Edîb Efendi, dönemin tezkirelerinde ve diğer biyografik eserlerinde yer almayan bir şairdir. Fakat İstanbul kütüphanelerinde bulunan Divan nüshaları XX. yüzyılda bazı araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Dolayısıyla şairin ilk defa gündeme gelmesi Divanının kütüphanelerdeki nüshaları sayesinde olmuştur. Şairin kimliğiyle ilgili tartışmalar da bundan sonra başlamaktadır. Gerek şairin mahlası ve gerekse İstanbul Üniversitesi T. 124 numaralı nüshanın başında yer alan “Halebli meşâhîr-i şu‘arâdan merhûm Edîb Efendiniñ dîvân-ı belâgat-‘üvânıdır” kaydı, araştırmacıları, üç nüshası tespit edilen Divanının Halep asıllı ve Edîb mahlaslı bir şaire ait olduğu sonucuna ulaştırmıştır. Fakat dönemin biyografik kaynaklarında aynı mahlası kullanan Halep asıllı bir şairin yer alması şairin kimliği üzerinde tartışmaya yol açmıştır. Halep asıllı ve Edîb mahlasını kullanan bir şair ilk defa Safâî Tezkiresi

tarafından kaydedilmiştir. Aynı bilgi daha sonra Şeyhî ve diğer biyografi yazarlarınca tekrar edilmiştir.

Safâî'nin verdiği bilgiye göre, adı Mahmûd olan bu şair Halebü's-Şehbâ'dan çıkmış, İstanbul'da eğitim gördükten sonra Anadolu'da bazı kadılık görevlerinde bulunmuş ve Alaşehir kadılığından ma'zûlen 1079/1668 tarihinde vefat etmiştir (Safâî e's-Sinobî 20b). Şeyhî'de de hemen hemen aynı bilgiler yer almakta, Safâî'den farklı olarak ölüm yeri olan Yenişehir de belirtilmektedir (Şeyhî Mehmed b. Hasan 319a). Nuhbetü'l-Âsâr, Mecelletü'n-Nisâb ve Sicill-i Osmânî'de ise bu bilgiler çok kısa verilmiştir (Abdulkadiroğlu 1999: 9-10; Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin Efendi 92b; Mehmed Süreyyâ 1997: IV/I 382).

Son dönem kaynaklarından Tuhfe-i Nâîlî'de şairin Halepli, Alaşehir kadısı ve 1154/1741 tarihinde hayatta olduğu belirtildikten sonra, “Erzurumlu Mahmûd Edîb ile karıştırarak me'hazların cümlesi 1079 tarihinde vefat ettiğini söylüyorlarsa da 124 numaralı Divanda 1154 tarihini gösteren tarihler vardır” değerlendirmesinde bulunmaktadır (Tuman 2001: 1231-1232). Nâîl Tuman bu bilgileri verdikten sonra biri Safâî ve Şeyhî tarafından örnek olarak verilen, diğeri ise tez konumuz olan şairin divanından olmak üzere iki beyit aktarmaktadır. Bu da gösteriyor ki Nâîl Tuman, elimizde üç nüshası bulunan Divanın eski kaynaklarda adı geçen şaire ait olduğuna, ama söz konusu kaynakların şairin ölüm tarihi konusunda yanıldıklarına inanmaktadır. Aynı yaklaşımı katalog çalışmalarında da görüyoruz (bk. İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Katalogu 1967: 3/721). Bu konuda ilk defa Sadeddin Nüzhet, kaynaklarda geçen Edîb ile kütüphanelerimizde Divan nüshaları bulunan Edîb'in farklı şairler olduğunu ortaya koymuş, bu ikinci şairin kaynaklarda geçmeyen bir şair olduğu tespitini yapmıştır (bk. Ergun 1946: 1216-1218).

Eldeki veriler bir arada değerlendirildiğinde, Sadeddin Nüzhet'in *Türk Şairleri*'nde ortaya koyduğu düşüncelerin bu konudaki en isabetli düşünceler olduğu görülmektedir. Çünkü Edîb mahlaslı ve Halep asıllı şairi ilk defa kaydeden Safâî Tezkiresi 1132/1722 tarihinde yazılmıştır (Levend 1988: 308; eserin Millet Kütüphanesi'ndeki nüshasında 1132 tarihi vardır, bk. Safâî). Elimizdeki Divan nüshalarında ise 1161'e kadar gelen tarihler vardır. Hatta Süleymaniye

Kütüphanesi'ndeki nüshada 1154'e kadar gelen bazı tarihler bizzat şairin kendi el yazısından çıkmıştır. Safâyî'nin, eserini yazdığı dönemde henüz hayatta olan birini sehven ölü olarak gösterdiğini düşünsek bile, 1079 ile 1161 tarihleri arasında 82 yıl gibi uzun bir zaman vardır. 1079'dan önce de şair olarak tanınmak, İstanbul'da tahsil görmek ve bazı kadılık görevlerinde bulunmak için herhâlde bir 40-50 yıla daha ihtiyaç doğar ki bu da şairin yaşını 120-130'a çıkarır. Safâyî'nin böyle bir yanlışa düştüğünü söylemek akla yatkın görünmemektedir. Nâil Tuman tarafından ileri sürülen Halepli Edîb'in Erzurumlu Mahmûd Edîb ile karıştırıldığı iddiası da doğru değildir. Çünkü Erzurumlu olan Edîb, Safâyî Tezkire'sinde ayrıca anlatılan bir şairdir (bk. Safâ'î es-Sinobî 26a). Öte yandan Erzurumlu olduğu iddia edilen şairin hakikatte Diyarbakırlı ve adının da Mahmûd değil Mehmed şeklinde olduğu Râmiz tarafından ileri sürülmüş, ölüm tarihi ise 1149 olarak verilmiştir (bk. Erdem 1994: 12). Esad Mehmed Efendi ise, biri Erzurumlu, diğeri Diyarbakırlı olan iki Edîb'in bulunduğunu söyleyerek Râmiz'in başlattığı tartışmaya daha farklı bir boyut kazandırmıştır (Oğraş 2001: 50). Yazdığı tarihlerden 1161'e kadar hayatta olduğu anlaşılan şairin bunlardan biri olması, hem tarihlerin bağdaşmaması hem de şairin Halepli olduğu konusunda herhangi bir kuşku bulunmaması nedeniyle imkânsızdır.

Halep asıllı olduğu söylenen Edîb ile Erzurumluluğu veya Diyarbakırlılığı üzerinde tartışmalar bulunan diğer Edîb için kaynakların verdiği örnek beyitlerin elimizdeki nüshaların hiçbirinde bulunmaması da, üzerinde çalıştığımız Halepli Edîb'in kaynaklarda yer almayan bir şair olduğunu göstermektedir. İsmail Belîğ'in eserinde diğer kaynaklarınkinden farklı ve fazla olarak verilen şiirler de hiçbir nüshada yoktur (Abdulkadiroğlu 1999: 9-10). Örnek olarak verilen şiirler üslûp bakımından da Halepli Edîb'e uymamaktadır. Çalışmamızın İnceleme bölümünde de görüleceği üzere Halepli Edîb'in en bariz üslûp özelliği cinas yapmak ve özellikle cinaslı kafiyeleler kullanmaktır. Tezkire yazarlarının örnek şiirler verirken şairin bu denli belirgin olan üslûbunu göz ardı edecek kadar dikkatsiz davranmış olmaları düşünülemez.

Yukarıda verdiğimiz bilgiler, Halepli Edîb Efendi'nin, kaynaklarda Halepli olduğu söylenen ve aynı mahlası taşıyan şairden farklı biri olduğunu göstermektedir.

Gerek açıkladığımız nedenlerle gerekse aşağıda aktaracağımız beyitlerin şairin Halepliliği konusunda hiç bir tereddüde yer bırakmayacak kadar net ifadeler taşıması nedeniyle, Erzurumlu veya Diyarbakırlı diye üzerinde tartışmaya girilen öteki Edîb de tartışma dışında kalmaktadır.

Yukarda bahsi geçmeyen iki kaynaktan daha söz etmek istiyoruz. Sabri Kalkandelen tarafından gündeme getirildiğini *Türk Şairleri*'nden öğrendiğimiz bu kaynaklardan biri Bağdatlı İsmail Paşa'nın Keşfü'z-Zünûn zeyli, diğeri ise Mısır Milli Kütüphanesi'nin Türkçe yazmalar katalogudur (bk. Ergun 1946: 1216). Mısır Milli Kütüphanesi'nin katalogunda şu kaydı görüyoruz:

ديوان ادبي: تأليف: على ادبي بقالزاده المتوفى سنة ١٠٦٧
اول: اول رقم كش صحف دواوين الخ.

(Fihrisü'l-mahtûâtî't-Türkiyye el-Osmâniyye H-S:52).

Yukarıdaki kayıta da görüldüğü gibi katalogda ismi geçen şair, Bakkal-zâde Edîbî'dir. Ölüm tarihi de 1027'dir. Kuşkuya neden olan eserin başında yer alan mensur kısmın ilk satırının Halepli Edîb Dîvânı'nın ilk satırıyla olan benzerliğidir. Söz konusu eseri gidip yerinde görme imkânımız bulunmadığı için kesin bir yargıda bulunamıyoruz. Fakat hamdelede yer alan bu ifadenin bir kalıp ifade olarak birden fazla kişi tarafından kullanılmış olması bize pek garip gelmemektedir. Evrenin divanlara benzetilerek Tanrı'nın bu divanlara yazı, yani kaderi yazması hayâli her şairin kolaylıkla yakalayabileceği çok da yabancı olunmayan bir hayâldir.

Bağdatlı İsmail Paşa tarafından verilen bilgi ise şöyledir:

ديوان الاديب: هو عبد الله بن فتح الله بن نعمة الله الحلبي
المتوفى سنة ١١٦١ - احدى وستين ومائت و الف

(Bağdatlı İsmail Paşa 1945: 1/489).

Bağdatlı İsmail Paşa'nın verdiği bu bilgi, muhtemelen T. 124 numaralı nüshadaki 1161'den sonrasına ait tarihler nedeniyle pek dikkate alınmamıştır. Fakat bizce bu son derece önemli bir bilgidir. Çünkü adı geçen nüshada yer alan 1161'den sonrasına ait tarihlerde ciddi bir müstensih hatası vardır. Söz konusu tarihleri yeniden

hesapladığımızda, rakamla verilen tarihlerin harflerden çıkan sonuçla aynı olmadığını görüyoruz. Bu da müstensih harfleri yanlış hesapladığını göstermektedir. Nitekim müstensih lafzen ve manen söylenmiş tarihlerin bile altına yanlış rakamlar yazabilmektedir. Söz konusu tarihlerin yeniden hesaplanması neticesinde elimizde kalan en son tarih 1161 olmuştur. Bu ise Bağdatlı İsmail Paşa'nın verdiği tarih ile örtüşmektedir. Yeni ve farklı bir bilgi tarafından yanlışlığı ortaya konmadığı sürece elimizdeki bu tek veriye güvenmek ve Halepli Edîb Efendi'nin adını Abdullah, ölüm tarihini ise 1161/1748 olarak kabul etmek durumundayız. 1156 olarak düşürülen bir tarihte şairin hastalıktan söz etmesi ve Tanrı'ya kavuşma arzusunu gündeme getirmiş olması da, onun bu tarihte ciddi bir hastalık geçirdiğini göstermektedir. Bu da şairin son yıllarındaki sağlık durumu hakkında önemli bir bilgidir (bk. İnceleme'mizin Tarihler bölümü).

Yukarıda değerlendirilen veriler, Halepli Edîb Efendi'nin 1150-1161 tarihleri arasında hayatta olduğunu kesin olarak ispatlamaktadır. Bağdatlı İsmail Paşa'nın verdiği 1161 tarihi de söz konusu verilerle çelişmemektedir.

Sadeddin Nüzhet'in *Türk Şairleri*'nde yer alan, "Şairin bir müddet Halep'te bulunduğu muhakkaktır. Halepli olduğu da tahmin olunabilir" şeklindeki sözleriyle Edîb Efendi'nin memleketi konusunda tereddüt göstermesi hem gereksiz hem de yanlıştır (Ergun 1946: 1217). Çünkü Divanda yer alan çok sayıdaki kanıt, şairin Halepli olduğunu kesin olarak ortaya koymaktadır. T. 124 numaralı nüshanın başında yer alan "Halebli meşâhîr-i şu'arâdan merhûm Edîb Efendiniñ dîvân-ı belâgat-üvânıdır" kaydının yanı sıra, şairin Haleb'i metheden ve "Haleb" redifli iki gazeli (bk. G. 46/1-9, G. 53/1-7), aynı bölgedeki Sâcûr nehri için düşülen tarih (bk. Tr. 2/1-3) ve birçok beyitte değişik münasebetlerle bu şehrin gündeme getirilmesi, şairin Halepli olduğunu göstermektedir. Özellikle bazı beyitlerde Halep vatan olarak anılmaktadır:

Künc-i vağan olmağla 'abeş şanma Edîbâ
Gönlümde gınâ mâye-i genc-i Halebîndir (G. 222/9)

Olmasa hubb-ı vağan reh-ber-i âmâlim Edîb
Dürdan etmez idim kendimi ilkâ-yı Haleb (G. 46/9)

Yukarıdaki ilk beyitte Halep “künc-i vatan” olarak adlandırılmıştır. İkinci beyitte ise şair, emellerine vatan sevgisi rehberlik ettiği için uzaklardan kendini Haleb’e attığını söylemektedir. Bu beyitte de adı geçen şehir vatan olarak anılmıştır. Bu beyit aynı zamanda şairin belli bir dönem Halep’ten uzak bir yerde yaşadığını da göstermektedir. Fakat nerelerde bulunduğu konusunda herhangi bir veri elde edilememiştir. Aşağıdaki beyitler de şairin memleketi hakkında akla gelebilecek her türlü kuşkuyu kesin olarak bertaraf etmektedir:

Bulmak nic’olur her Halebî tab’-ı Edîbi
Ol zümrede bu hem Halebî hem çelebîdir (G. 535/5)

Sitâyişiyle müraccah ederdi rûha lebiñ
Edîb-i mâhiri izhâr edeydi rû Halebiñ (G. 844/1)

Yukarıdaki beyitlerin ilkinde şair, “Her Halepli olan Edîb’in tabiatını nasıl bulur? Onlar arasında bu hem Haleplidir hem de çelebîdir” demektedir. Diğer beyitte ise, “Haleb’in mâhir Edîb’i yüzünü gösterseydi övgüsüyle senin dudağını her bir ruha tercih ettirirdi” diyor. Başka beyitlerde de aynı şehir değişik bağlamlarda gündeme getirilmektedir (bk. G. 960/5, G. 137/5, G. 689/5, 1746/5 vb.). Böylece şairin Halepliliği kesinlik kazanmaktadır.

Daha öncede ifade edildiği üzere, Halepli Edîb Efendi’nin belli bir süre Halep’ten uzak bir yerde yaşadığı anlaşılmaktadır (G. 46/9). Fakat onun nerede ve ne amaçla bulunduğu konusunda herhangi bir bilgi sahibi değiliz. Mesleği konusunda da bilgimiz yoktur. Ama bazı beyitlerinden onun ilimle uğraştığı sonucu çıkarılabilir:

Ne mümkün nüsha-i evşâfıma reh-yâb-ı ‘ilm olmak
Benim zîrâ Edîbâ ‘âlimânım câhilânımdır (G. 439/5)

Edîbâ kâdr-i pest-i dânişim a’lâyı pest etdi
Edeydim ben daği dânişveride i’ tilâ derken (G. 979/9)

Yukarıdaki beyitlerin ilkinde Edîb Efendi, “Benim özelliklerim hakkında bilgiye ulaşmak nasıl mümkün olur? Ey Edîb, çünkü benim âlimlerim cahillerimdir” diyor. Diğer beyitte ise, “Ey Edîb, ben de alimlikte yükseleyim derken ilmimin az olan değeri daha yüksek olanları alçalttı” demektedir. Bu beyitlerden şairin ilim tahsilinde

bulunduğu ve tahsilini tamamladığı, fakat âlimlikte yükselmediğini göstermektedir. Arapça ve Farsçayı bu dillerde şiir söyleyecek kadar iyi bilmesi, şiirlerinde menus olmayan çok sayıda yabancı sözcük kullanması da onun çok iyi bir eğitim aldığını göstermektedir.

Belli bir süre Halep'ten uzakta yaşamış olması, sonra da vatan sevgisinin emellerine rehberlik etmesi sonucu kendini Haleb'e atması, şairin bazı memuriyet görevlerinde bulunmuş olma ihtimalini gündeme getirmektedir. Şiirlerinde İstanbul, Edirne, Hersek gibi birçok yer isminin geçmesi de bu ihtimali desteklemektedir. Çoğu zaman cinas bağlamında kullansa da şairin yer isimlerini çok fazla kullanması onun birçok yerde bulunduğunu düşündürmektedir. Aşağıdaki beyit çok açık olmasa da şairin en azından belli bir dönem memuriyet görevinde bulunmuş olması ihtimalini gündeme getirmektedir:

Geçdim binâ-yı devlet ile kesb-i nâmdan
Ey bânî-i felek sen eliñ kes binâmdan (G. 1129/4)

Bu beyitte şair, "Devlet binasıyla nam elde etmekten geçtim. Ey feleğin bânisi sen benim binamdan elini çek" diyor. Devlet aracılığıyla nam elde etmekten geçmek, bu işin peşine düşmekten vazgeçmek olarak yorumlanabileceği gibi, belli bir süre onunla meşgul olduktan sonra bırakmak şeklinde de anlaşılabilir. Şiirlerinde özellikle kadı, vali, hâkim gibi devlet görevinde bulunan kişilere karşı ağır eleştirilerde bulunması, yöneticilere mesafeli bir tavır takınması ve bu tavrı sürekli tavsiye etmesi de Edîb Efendi'nin devletin, özellikle de yargının işleyişi hakkında iyi derecede bilgi sahibi olduğunu göstermektedir. Yaşamına ışık tutabilecek özellikteki beyitlerinden ve devleti yönetenlere karşı takındığı tavırlardan onun bazı devlet görevlerinde bulunduktan sonra azledilmiş olması gibi bir ihtimal gündeme gelmektedir. Fakat şairin kimseye kaside sunmamış olması ve methiye içerikli kasidesinin hiç bulunmaması, onun devlette görev almış olsa bile, yöneticilere yakınlık sağlayacak herhangi bir üst düzey göreve gelmediğini göstermektedir. Çok velut ve üslûp bakımından da özellik sahibi bir şair olduğu hâlde dönemin hiçbir kaynağında yer almamış olması, çok yönlü bir dışlanmayı da düşündürmektedir. Fakat elimizde kesin bir kanıt bulunmadığı için şimdilik herhangi bir yargıda bulunamıyoruz.

Bazı şiirlerde birtakım tarikat ve tasavvuf ulularının adlarını övgüyle anan Edîb Efendi'nin mutasavvıflara sıcak bakan bir şahsiyet olduğu da söylenebilir. Adları anılan mutasavvıflar şunlardır: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî (G. 1922/1-6, Nz. 35/1-2), Şeyh Ebû Bekr-i Vefâyî (G. 2084/1-11), Şeyh Gazâlî (G. 332/3), Şeyh Rifâ'î (G. 260/2), Şeyh Ebû Sa'îd (G. 1736/2), Şeyh Bestâmî (G. 1849/5), Şeyh Geylânî (G. 2038/3). Ancak bunlar, şairin herhangi bir tarikat veya tasavvuf ekolüne intisap ettiğini gösterecek nitelikte şeyler değildir. Hikemî şiirler yazan bir şairin toplumun dinî hayatı üzerinde derin ve tarihî tesirleri bulunan bu kişilere kayıtsız kalmaması doğal ve sıradan bir olaydır. Farklı tasavvuf ekollerini temsil eden değişik isimlerin hepsinin de saygıyla anılması, onun herhangi bir tarikata bağlı olmadığını, fakat adları anılan şahsiyetleri önemseydiğini gösterir. Rint-zâhit çatışması bağlamında da olsa şeyh ve mürit gibi bazı tiplere karşı çok ağır suçlamalarda bulunması ve eleştirilerinde müstehcen bir dil kullanması da şairin herhangi bir tarikat ve tasavvuf çevresi içinde yer almadığını göstermektedir.

Bazı beyitlerinden Halepli Edîb'in birtakım fizikî özelliklerine ulaşmak da mümkün görünmektedir:

Gıdâsı çāk-h'urîdir dil-i remîdemiziñ
Naşîbi hîç ise cism-i ney-âferîdemiziñ (G. 801/5)

Siyehfâm eyledik haţţ-ı sefid-i nâ-be-hengâmı
Olaydı müyümüz vâ-reste-i reng-i hınâ derken (G. 979/8)

Yukarıdaki beyitlerin ilkinden şairin zayıf bir bedene sahip olduğu anlaşılmaktadır. İkinci beyitte ise Edîb Efendi, "Kıllarımız kına renginden bir kurtulaydı derken yüzümüzdeki zamansız ağaran tüyleri siyaha boyadık" demektedir. Bu da şairin saç ve sakalının kestane renginde olduğunu göstermektedir.

Klâsik edebiyatımızın en hacimli Divanlarından biri olan elimizdeki eserinde sosyal hayata çokça yer veren Halepli Edîb Efendi'nin kendi özel hayatı hakkında, bir iki istisnâî örnek dışında hemen hiç bilgi vermemesi, bu edebiyatın en bariz özelliklerinden biri olan "tecrit"ın sonucudur. Şairlerimizin mahlas kullanması da aynı "tecrit"ın bir göstergesi değil midir?

1.2. ESERLERİ

Halepli Edîb Efendi'nin eserleri Divanı ve Divan nüshalarında yer alan kısa mensur yazılardan oluşmaktadır. Biyografik eserlerde yer almayan bir şahsiyet olması nedeniyle şairin başka eseri olup olmadığı konusunda kaynaklardan bilgi edinme imkânımız bulunmamaktadır. Katalog ve kütüphane araştırmalarımızda da şairin başka herhangi bir eserine rastlanmamıştır.

1.2.1. Dîvân: Edîb Efendi'nin bildiğimiz tek manzum eseri Divanıdır. Klâsik edebiyatımızın en hacimli divanlarından biri olan bu eserin bilinen üç nüshası vardır. Bunların ikisi İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde (T. 49 ve T. 124), üçüncüsü ise Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Es'ad Efendi 2602) bulunmaktadır. Yurtiçi ve yurtdışı kütüphane kataloglarında başka nüshalara rastlanmamıştır. Özellikle Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi bölümünde yer alan nüsha, bizzat şair tarafından kontrol edilmiş, bazı şiirlerde düzeltme ve değişiklikler yapılmış, bazı şiirlerin üzerine çizgi çekilmiş ve gerek çerçeve dışına gerekse boş olan diğer kısımlara öncekilerden çok daha fazla yekûn tutacak oranda şiir ilave edilmiş olması bakımından son derece önemli bir nüshadır. Nüshalar ve Divan hakkında ilgili bölümlerde ayrıntılı olarak bilgi verilecektir.

1.2.2. Mensur Eserler: Halepli Edîb Efendi'nin aslında Divan dışında müstakil kitap hâlinde herhangi bir eseri yoktur. Ancak Divan nüshalarında şairin kısa bazı nazım-nesir karışık yazıları bulunmaktadır. Bunlardan üçü muhtelif konularda yazılmış didaktik makaleler, biri ise iyiliksever ve cömert bir adamın başka birine yaptığı iyiliği konu alan bir hikâyedir. Edîb Efendi'nin bu yazılarındaki manzum bölümler, Divanın tenkitli metninde ilgili nazım şekilleri arasına yerleştirilmiştir. Her dört yazıda da çok ağır ve ağdalı bir nesir dili kullanılmıştır. Söz konusu yazıların tanıtıldığı aşağıdaki paragraflarda, iki yazı başlıksız olduğu için, yazıların konusunu en iyi özetleyecek ifadeler yine aynı metinlerden seçilerek köşeli parantez içinde başlık olarak kullanıldı.

1.2.2.1. [Penc Haslet-i Makbûle]: Divanın her üç nüshasında da yer alan bu yazı, manzum-mensur karışık kısa bir makaledir (S 136b, Ü1 307b, Ü2 3b).

Makalenin başlığı bulunmamaktadır. 5 beyitlik bir kıt'a ile giriş yapılmakta ve söz konusu kıt'ada "Penc Haslet-i Makbûle" olarak isimlendirilen hulûs, sıdk, sabır, kerem ve re'fet kavramları sırasıyla mensur olarak anlatılmaktadır. Her kavramın açıklaması bir rubâî ile bitirilmektedir. Makalenin sonunda kaside nazım şekliyle yazılmış didaktik muhtevalı 15 beyitli bir şiir yer almaktadır. Mensur kısımlarda ağır ve ağıdalı bir dil kullanılmıştır.

1.2.2.2. Makâle-i Hülâsatü'l-Cûd: Sadece iki nüshada bulunan bu kısa yazı, başlığından da anlaşılacağı üzere, cömertliği konu alan bir makaledir (Ü1 308b, Ü2 6a). Makaleye bir rubâîyle giriş yapılmakta, sonra da makbul olan cömertliğin nasıl olması gerektiği mensur olarak anlatılmaktadır. Makalenin sonunda aynı konuda ve kaside nazım şekliyle kaleme alınmış 19 beyitlik didaktik bir şiir yer almaktadır. Mensur kısımlarda ağır ve ağıdalı bir dil kullanılmıştır.

1.2.2.3. Makâle-i Siretü'l-Ahbâb: Makale sadece iki nüshada bulunmaktadır (Ü1 308b, Ü2 7a). İki beyitlik bir kıt'anın ardından arkadaşlık ve dostluğun gereklerinin neler olduğu ağır ve ağıdalı bir dille kısaca anlatılmaktadır. Makale 33 beyit uzunluğunda didaktik bir kaside ile bitirilmektedir.

1.2.2.4. [Evsâf-ı Cemîle-i Küremâ]: Sadece bir nüshada bulunan bu yazı kısa mensur bir hikâyedir (Ü1 306b). Başında bir kıt'a, sonunda ise bir rubâî yer almaktadır. Hikâye içinde ise bazı Arapça beyitler vardır. Hikâyenin seyri şöyledir: Zengin, cömert ve aynı zamanda hoşsohbet bir adam bir gün evinden ayrılıp etrafı dolaşır. Karşılaştığı bir konaktan bir içim su talep eder. Suyu güzel bir cariyeye getirir. Aralarında karşılıklı iltifatlarla dolu bir sohbet geçer. Adam ev sahibinin nerede olduğunu sorar. Adamın cömertlik ve misafirperverliği nedeniyle borçlandığı ve borçlarını ödeyemediği için de hapse atıldığını öğrenir. Bunun üzerine borç sahiplerinin tam listesini cariyeden alıp adamın bütün borçlarını öder ve onu hapisten kurtarır. Hikâyede ağır ve ağıdalı bir dil kullanılmıştır.

2. BÖLÜM

İNCELEME

2. BÖLÜM: İNCELEME

2.1. NAZIM TEKNİĞİ

Halepli Edîb Dîvânı'nın nazım tekniğinin inceleneceği bu bölümde inceleme iki başlık altında yapılacaktır. Nazım Şekilleri ve Türleri başlığı altında nazım şekillerine ve nazım türlerine göre tasnif edilmiş şiirler hakkında genel bilgiler verilecektir. Müzikal Unsurlar başlığı altında ise eserdeki vezin, kafiye, redif ve cinas uygulaması anlatılacaktır.

2.1.1. NAZIM ŞEKİLLERİ VE TÜRLERİ

Halepli Edîb Dîvânı'nda nazım şekline göre tasnif edilen şiirler, kaside, gazel, tahmis, müseddes, rubâî, nazm, kıt'a ve müfretlerdir. Türlerle göre tasnif edilen şiirler ise tarih, lügaz ve muammalardır.

2.1.1.1. NAZIM ŞEKİLLERİ

Edîb Efendi'nin kullandığı nazım şekilleri, kaside, gazel, tahmis, müseddes, rubâî, nazm, kıt'a, mesnevî ve müfrettir. Bu nazım şekilleri arasında mesnevî, sadece birkaç lügazde kullanılmıştır. Gerek şiir gerekse beyit sayısı bakımından en fazla yer kaplayan nazım şeklini ise gazeller oluşturmaktadır.

2.1.1.1.1. Kasideler: Halepli Edîb Dîvânı'nda sadece 16 kaside yer almaktadır. Bu kasidelerin en uzununu 99 beyitlidir (Ks. 1). En kısa kasideler ise 15 beyitten oluşmaktadır (Ks. 12, 13). Diğer kasidelerden dördü 45 beytin üzerinde (Ks. 2, 3, 4, 5), geriye kalanlar ise 19 ila 37 beyit arasındadır. Kasidelerden sadece ikisinde başlık bulunmaktadır: “*Kaşîde-i Mir'âtü'l-Edeb*” (Ks. 1), “*Kaşîde-i Minhâcü'l-'Uşşâk*” (Ks. 3). Edîb Efendi'nin kasidelerinde, nesip, methiye, fahriye ve dua gibi kaside bölümleri bulunmamaktadır.

Konu bakımından biri dışında bütün kasideler didaktik özelliktedir. Didaktik özelliği olmayan söz konusu kasidede, kasidelerin nesip bölümlerinde işlenen bağ ve çemen tasvirine yer verilmiştir (Ks. 11). Şair, baş tarafları naat özelliği gösteren

“*Kaşıde-i Mir ’atü’l-Edeb*” başlıklı kasidesinde edep ve ahlâk, “*Kaşıde-i Minhâcü’l-Uşşâk*” başlıklı kasidesinde ise sevgi ve aşk çerçevesinde bazı değerlendirmelerde bulunmaktadır (Ks. 1, Ks. 3). Başka bir kasidenin ikinci yarısında da aşk üzerinde durulmuştur (Ks. 6). Bir kasidede ise aşktan kaynaklanan acı ve ıstırap duygusu işlenmiştir (Ks. 7). Diğer kasidelerde ise, zenginlik ve cömertlik (Ks. 2, Ks. 15), arkadaşlık ve dostluk (Ks. 12), ihlas ve samimiyet (Ks. 16) gibi konular işlenmektedir. Bir kasidede de çeşitli olgu ve olaylar sebep-sonuç ilişkisi bağlamında ele alınmaktadır (Ks. 4). Şairin hiçbir kasidesinde methiye bulunmamaktadır. Dolayısıyla şairin herhangi bir kimseye sunulmak üzere yazılmış herhangi bir kasidesi de yoktur.

2.1.1.1.2. Gazeller: Halepli Edîb Dîvânı’nda ana gövdeyi gazeller oluşturmaktadır. Üç nüshanın karşılaştırılması sonucu meydana gelen tenkitli metnimizde 2197 gazel yer almaktadır. Bu sayı ile Edîb Efendi, en fazla gazel söyleyen Divan şairleri arasında üçüncü sıraya yerleşmektedir. Bilindiği üzere 7777 gazeliyle Edirneli Nazmî, bu alanda rekor sahibidir (Köksal 2001: 97). Muhibbî ise, 2799 gazeliyle ikinci sıradadır (İpekten 1994: 12).

Halepli Edîb Dîvânı’nda Arap alfabesindeki her harfte gazel yazılmıştır. En fazla gazel yazılan harfler, 605 gazelle he (% 27,5), 506 gazelle re (% 23), 421 gazelle ye (% 19,1), 206 gazelle nûn (% 9,3), 134 gazelle ze (% 6), 98 gazelle kâf (% 4,6), 63 gazelle mim (% 2,9) ve 40 gazelle elif (% 1,8) harfleridir. Ze ve ‘ayın harfleriyle 1’er; şe, he, hı, zâl, tı ve gayın harfleriyle 2’şer; sin, şâd ve dâd harfleriyle 3’er; fe harfiyle 5, vâv harfiyle 6, cîm harfiyle 7, dâl harfiyle 9, şin harfiyle 11, be harfiyle 13, lâm harfiyle 15, te harfiyle 16, kâf harfiyle ise 18 gazel yazılmıştır.

Edîb Efendi’nin gazelleri genellikle 5 beyitlidir. 5 beyitli gazel sayısı 1880’dir. Bu ise toplam gazel sayısının % 85,6’sını teşkil etmektedir. 7 beyitli gazeller 233 sayısı ile ikinci (% 10,6), 9 beyitli gazeller ise 58 sayısı ile üçüncü sırayı (% 2,6) almaktadır. Toplam gazel sayısının ancak % 1,2’sini oluşturan diğer 26 gazelin 4’ü 6, 2’si 8, 3’ü 10, 9’u 11, 5’i 15, 1’i 16, 1’i 17, 1’i de 37 beyitlidir. Gazellerin toplam beyit sayısı ise 11867’dir.

Gazellerin 17'si Farsça (G. 15, 32, 33, 34, 35, 38, 39, 87, 88, 89, 914, 938, 954, 955, 998, 1103, 2128), 4'ü Arapça (G. 22, 59, 1890, 2127), diğerleri ise Türkçedir. Türkçe ve Farsça bütün gazelerde mahlas bulunmakla birlikte, Arapça 4 gazelin sadece bir tanesinde mahlas vardır (G. 2127). Diğer 3 Arapça gazelde mahlas yoktur. Türkçe gazellerin 45 tanesinde Arapça veya Farsça beyitler veyahut Türk, Arap ve Fars dilleriyle yazılmış mülemma beyitler vardır.

Divanda 11 musammat gazel mevcuttur (G. 178, 608, 619, 981, 985, 1200, 1294, 1525, 1790, 1828, 1877). Bunlardan beşi aruz vezninin *müfte'ilün mefâ'ilün müfte'ilün mefâ'ilün* kalıbıyla, diğerlerinin ise her biri farklı bir kalıpla yazılmıştır.

"*Gazel-i bi-Nüka'*" başlığıyla verilen 5 beyitli Türkçe bir gazelde ise noktalı harf hiç kullanılmayarak farklı özellikte bir gazel yazılmıştır (G. 289).

Halepli Edib Efendi'nin gazellerinde en fazla yer alan konular, hikmet ve sosyal eleştiri kapsamında değerlendirilebilecek konulardır. Hangi konuların hangi oranlarda yer aldığını tespit etmek amacıyla gazeller üzerinde sistematik örnekleme yoluyla seçilen gazeller üzerinde yaptığımız araştırma, gazellerin % 55'inin hikmet ve sosyal eleştiri kapsamında ele alınabilecek konularda olduğunu göstermiştir. Aşkta söz eden veya âşıkâne duyguları seslendiren gazeller % 20, rintlilik ve müstehcenlik ise ikisi birlikte % 25 oranındadır. Müstehcenliğin rintlilikle beraber hesaplanmasının nedeni, müstehcen konuların çoğu zaman rindâne gazeller içinde yer almasıdır.

2.1.1.1.3. Tahmisler: Halepli Edib Dîvânı'nda 47 tahmis vardır. Edib Efendi'nin tahmis ettiği gazellerden 3'ü Nâbî'nin (Th. 3, 4 ve 7), 1'i Hâfız-ı Şîrâzî'nin (Th. 44) ve 1'i de Haşmet'indir (Th. 46). Nâbî'nin beşer beyitli olan iki gazeline (bk. Bilkan 1997: 2/720, 2/1112-1113) tüm beyitler tahmis edilirken (Th. 3 ve 4), orijinali yedi beyitli olan diğer gazelde (bk. Bilkan 1997: 2/1034) iki beyit tahmis edilmemiştir (Th. 7). Hâfız-ı Şîrâzî'nin de gazeli 10 beyitli iken (bk. Hatib-rehber 1373: 17), sadece 7 beyti tahmis edilmiştir. Haşmet'in gazeli ise 5 beyitli olup bütün beyitleri tahmis edilmiştir (bk. Arslan 1994: 290).

Geriye kalan 42 tahmistе şair kendi gazellerini tahmis etmiştir. Bunların da 34'ü Divan içerisinde yer alan gazellerin tahmis edilmesi suretiyle oluşmuş şiirlerdir. Diğer 8 şiirin ise tahmis edilen kısımları elimizdeki nüshalarda yer alan gazeller içinde bulunmamaktadır (Th. 18, 27, 29, 32, 34, 35, 37, 42). Şiirlerin son iki mısraında “Edîb” mahlasının bulunması ve şairin ayrıca mahlas zikretmemesi, tahmis edilen söz konusu gazellerin Edîb Efendi'ye aitliği konusunda herhangi bir kuşkuya yer bırakmamaktadır. Fakat bu şiirlerin, elimizdeki nüshalarda yer almayan gazellerin tahmis edilmesi suretiyle mi, yoksa doğrudan muhammes-i müzdevce olarak mı yazıldığı belli değildir.

Şairin kendi gazellerine yaptığı tahmisler ve tahmis edilen gazellerin hazırladığımız Tenkitli Metin'deki yerleri şöyledir: Th. 1 (G. 43), Th. 2 (G. 140), Th. 5 (G. 1939), Th. 6 (G. 916), Th. 8 (G. 316), Th. 9 (G. 2090), Th. 10 (G. 867), Th. 11 (G. 928), Th. 12 (G. 930), Th. 13 (G. 58), Th. 14 (G. 1924), Th. 15 (G. 1020), Th. 16 (G. 1529), Th. 17 (G. 369), Th. 19 (G. 1915), Th. 20 (G. 1656), Th. 21 (G. 1608), Th. 22 (G. 918), Th. 23 (G. 1425), Th. 24 (G. 917), Th. 25 (G. 1540), Th. 26 (G. 175), Th. 28 (G. 871), Th. 30 (G. 155), Th. 31 (G. 2137), Th. 33 (G. 1925), Th. 36 (G. 374), Th. 38 (G. 1208), Th. 39 (G. 332), Th. 40 (G. 1998), Th. 41 (G. 475), Th. 43 (G. 472), Th. 45 (G. 631), Th. 47 (G. 245).

Edîb Efendi, kendi gazellerini tahmis ederken, bazen gazelin orijinal biçimi üzerinde değişiklikler yapmaktadır. Tespit edebildiğimiz farklılıkları, karşılaştırma olanağı sağlaması amacıyla vermekte yarar vardır:

‘ Aceb nümüne-i gîsû mudur dilâ yoḥsa (G. 140/4)

‘ Aceb kelâle-i pîçîde-mû mudur yoḥsa (Th. 2/4)

Delîl-i şâdık-ı meh-tâb-ı envâr-ı ḥired lâzım (G. 916/2)

Delîl-i şâdık-ı envâr-ı meh-tâb-ı ḥired lâzım (Th. 6/2)

Dil-i maḥrûra da zülfüñle bir nâ-dîde berdâg et (G. 58/1)

Dil-i maḥrûruma rîķiñle pûr nâ-dîde bardâg it (Th. 13/1)

Ki râciḥdir ziyân-ı sûdu ḥusrân-ı yek-â-yekden (G. 1020/5)

Ki berterdir ziyân-ı sûdu ḥusrân-ı yek-â-yekden (Th. 15/5)

Mey ü maḥbûb u zevḳ-i gülşeni rindâne terk eyle (G. 1540/3)
 Mey ü maḥbûb u seyr-i gülşeni rindâne terk eyle (Th. 25/3)

Tahmislerin 3'ü 7 (Th. 19, 32, 44), 1'i 9 (Th. 1), diğer 43'ü de 5 beyitlidir. Bir Farsça (Th 44), iki de mülemma tahmis vardır. Mülemmalardan biri Arapça-Farsça (Th. 32), diğeriye Farsça-Türkçedir (Th. 33).

Tahmislerde genellikle âşıkâne ve rindâne temalar işlenmektedir. Bazı tahmislerde ise didaktik temalar yer almaktadır (Th. 1, Th. 14, Th. 35 gibi).

2.1.1.1.4. Müseddesler: Halepli Edîb Dîvânı'nda 12 müseddes bulunmaktadır. Bunlardan biri Farsça (Ms. 1), ikisi Arapça (Ms. 2, Ms. 9), diğerleri ise Türkçedir. Müseddeslerden 11'i beşer bentlidir. İki bent hâlinde olan müseddesin ise eksik olduğu anlaşılmaktadır (Ms. 12). Üç müseddes dışında (Ms. 2, Ms. 11, Ms. 12), bütün müseddeslerde şairin mahlası vardır.

Eksik müseddes dışında kalan tüm müseddesler, müseddes-i mütekerrirdir. Tazmin yoluyla yazılan müseddeslerin ikisinde Bâkî'nin birer beyti (Ms. 3, Ms. 7), birinde de yine Bâkî'nin bir mısraı (Ms. 4) nakarat olarak kullanılmıştır (bk. Küçük 1994: 360, 397, 131). Başka bir müseddeste nakarat olarak kullanılan beyit ise (Ms. 1), müfretler arasında "*Tazmîn*" başlığıyla yer almaktadır (bk. Mf. 85). Bu durum söz konusu müseddesin de tazmin yoluyla yazıldığını göstermektedir. Fakat tazmin edilen beytin veya mısraın kime ait olduğu şimdilik tespit edilememiştir. Bir müseddesin ise nakaratında cinaslı kafiye kullanılmış olması, kesin olmamakla birlikte bu müseddesin tazmin yoluyla yazılmamış olması ihtimalini gündeme getirmektedir (Ms. 11). Geriye kalan müseddeslerin tazmin yoluyla yazılıp yazılmadığı hususunda şimdilik herhangi bir yargıda bulunamıyoruz.

Müseddeslerde genellikle devirden ve devrin insanlarından şikâyet, kanaat, gam çekmemek gibi rindâne duygu ve düşünceler işlenmiştir. Fuzûlî'nin üslûbunu andıran bir müseddeste ise yalnızlık, işlerin yolunda gitmemesi, acı ve ıstırap gibi duygular dile getirilmiştir (Ms. 8).

2.1.1.1.5. Rubâîler: Halepli Edîb Divânı'nda en fazla kullanılan nazım şekilleri arasında gazellerden sonra ikinci sırayı rubâîler almaktadır. Şairin 627 rubâîsi vardır. Bunlardan 1'i tarihler arasında yer almaktadır (bk. İnceleme'mizin Rubâîler bölümü). Bu sayı ile Edîb Efendi, 615 rubâîsi olduğu tespit edilen Azmî-zâde Hâletî'yi geçmektedir (Yerdelen 1991: 19).

Edîb Efendi'nin 627 rubâîsi arasında 25 Arapça, 10 Farsça, 1 de Arapça-Farsça mülemma olmak üzere toplam 36 Türkçe olmayan rubâî yer almaktadır. Türkçe olmayan rubâîler, genel rubâî sayısının % 6'sı oranındadır. Geriye kalan 590 Türkçe rubâî ise % 94 gibi yüksek bir oran oluşturmaktadır. Türkçe rubâîlerin içinde 5 mülemma rubâî vardır. Bunların 1'i Farsça-Türkçe, 4'ü de Arapça-Türçedir.

Şairin rubâîlerinden sadece biri müstezat rubâîdir (R. 436). "*Rubâ'î-i bî-Nûka'*" başlığıyla verilen bir rubâîde ise noktalı harf hiç kullanılmayarak farklı özellikte bir rubâî yazılmıştır (R. 329).

Rubâîlerin % 50'sinde hikmet ve sosyal eleştiri içerikli konular işlenmektedir. Rintlik % 23,5, aşk % 22,5, cinsellik de % 3 oranındadır. Geriye kalan birkaç rubâînin biri naat (R. 1), biri dua (R. 116), biri Molla Câmî'ye övgü, 1'i tarih (bk. İnceleme'mizin Tarihler bölümü), üçü ise şiir ve şairlik hakkındadır (R. 331, 343, 519).

2.1.1.1.6. Nazmlar: Halepli Edîb Divânı'nda yer alan nazmların sayısı 55'tir. Nazmlar arasında Arapça, Farsça veya mülemma şiir yoktur. Beyit sayısı 2'den fazla olan nazm sayısı 2'dir. Bunlardan biri 3 (Nz. 12), diğeri ise 4 beyitlidir (Nz. 25). Bu tür şiirlerin "nazm" sayılıp sayılmayacağı tartışmalı bir konu olmakla birlikte (Cengiz 1986: 413; İpekten 1994: 47), gerek Divan nüshalarında kıt'a ve nazmlar arasında bulunmaları gerekse kafiye düzeni ve konu birliği bakımından nazm özelliği göstermeleri nedeniyle, söz konusu şiirlerin nazmlar arasında değerlendirilmesinin doğru olacağı düşünüldü. 3 beyitli nazmın son beytinde şair, mahlasını da kullanmıştır (Nz. 12).

Hikmet ve sosyal eleştiri içerikli konuların işlendiği nazm sayısı 20'dir (% 36). İkinci sırada 17 nazm ile aşk (%30), üçüncü sırada ise 16 nazm ile rintlik (% 29)

yer almaktadır. Ayrıca bir nazmda Mevlana ve Mesnevî övgüsü (Nz. 35), “*Der-Hakk-ı Urfevî Bâri‘ā*” başlığı taşıyan bir nazmda ise Urfalı Nâbî’nin nazım, nesir ve üslûbu tenkit edilmektedir (Nz. 43).

Tarihler arasında yer alan ve nazım türü bakımından nazm kategorisine giren 4 manzumeyi de burada anmakta yarar vardır (Tr. 2, 7, 9, 10; bk. İnceleme’mizin Tarihler bölümü). Bunlarla beraber Halepli Edîb Dîvânı’nda yer alan nazımların toplam sayısı 59’a, söz konusu tarih manzumelerinden 3’ü 2 beyitten daha fazla beyitli olduğu için bu özellikteki nazımların sayısı da 5’e çıkmaktadır.

2.1.1.1.7. Kıt‘alar: Halepli Edîb Dîvânı’nda 235 kıt’a vardır. Bunların 10’u Arapça (Kt. 3, 6, 12, 13, 93, 126, 156, 157, 158, 167), 2’si Farsça (Kt. 161, 168), diğerleri ise Türkçedir. Türkçe olan kıt‘alar arasında mülemma olanlar da vardır. Bir kıt‘anın ilk beyti Arapça (Kt. 38), bir kıt‘anın ise yine ilk beyti Farsça-Arapçadır (Kt. 179). 8 kıt‘ada ise Türkçe-Arapça birer mülemma beyit bulunmaktadır (Kt. 75, 78, 80, 87, 106, 159, 183, 184).

Kıt‘aların sadece 3 tanesi kıt’a-i kebiredir. Bunlardan ikisi 3 (Kt. 203, 220), diğeri ise 5 beyitlidir (Kt. 235). Sadece üç kıt‘ada mahlas kullanılmıştır (Kt. 101, 202, 235). Bir kıt‘ada “*Velehu Cevāben li-Makāleti Le ‘īm*” başlığı vardır (Kt. 156). Diğer bir kıt‘ada ise “*Tazmîn*” başlığı bulunması, söz konusu şiirin tazmin yoluyla yazıldığını ortaya koymaktadır. Fakat kimin şiirinin tazmin edildiği belirtilmemiştir.

Kıt‘aların % 56’sında hikmet ve sosyal eleştiri içerikli konular, % 23,5’inde rintlilik, % 16’sında ise aşk temaları işlenmiştir. Geriye kalan çok az sayıdaki diğer kıt‘aların bir kısmında cinsellik (Kt. 70, 104), bir kısmında da şairin şiir ve kendi şairliği hakkındaki düşünceleri yer almaktadır (Kt. 108, 164, 196).

Halepli Edîb Dîvânı’nda nazım türüne göre tasnif edilen şiirler arasında yer alan kıt‘aları burada anmakta yarar vardır. Tarihler arasında 5 (Tr. 1, 4, 5, 6, 8; bunların 2’si kıt’a-i kebiredir), lügazler arasında ise 3 kıt’a yer almaktadır (Lg. 1, 9, 14; her üçü de kıt’a-i kebiredir). Bunlarla beraber kıta’a sayısı 243, kıt’a-i kebire sayısı ise 8 olmaktadır.

2.1.1.1.8. Müfretler: Halepli Edîb Dîvânı'nda toplam 121 müfret vardır. Bunların 112'si mukaffa, yani kendi içinde kafiyelidir. Onun için olsa gerek ki müfretler Divan nüshalarının birinde "*Meṭālî*" başlığıyla verilmiştir (Ü2 295b). Fakat 9 beyitte matla özelliği bulunmamaktadır. Şair tarafından bizzat kontrol edilen, düzeltme ve ilaveler yapılan nüshada ise bu beyitler "*Müfredât*" başlığı altında verilmektedir (S 115b). Bilindiği üzere, kendi içinde kafiyeli olan beyitlere "mukaffa", "musarra" veya "matla"; kendi içinde kafiyeli olmayan beyitlere ise "müfred" veya "ferd" denilmektedir (İpekten 1994: 4; Dilçin 1995: 102). Bu durum, aynı zamanda gerek şairin gerekse müstensih'in söz konusu başlıkları kullanırken beyitlerin mukaffa olup olmamasını göz önünde bulundurmadıklarını, her iki özellikteki beyitleri bir arada vermekte herhangi bir sakınca görmediklerini göstermektedir. Mukaffa ve müfret beyitlerin her ikisinin "*Müfredât*" başlığı altında toplanması da, "müfred" isminin, terim anlamı dışında, sadece sözlük anlamıyla kullanıldığı ihtimalini gündeme getirmektedir. Bunu dikkate alarak biz de metin tenkidinde "*Müfredât*" başlığını tercih ettik.

Müfretlerin bazıları gazelerde matla beyti olarak da kullanılmıştır (bk. Mf. 3 = G. 509/1, Mf. 15 = G. 1961/1, Mf. 17 = 1825/1 vs.). Bu durum, müfretlerin en azından bazısının niçin yazıldığını veya bazı gazelerin oluşma sürecini açıklayıcı bir özellik göstermektedir.

121 müfretten 1'i Arapça (Mf. 47) ve 6'sı Farsçadır. Farsça müfretlerden üçü Şevket'in bir beytine nazire olarak yazılmış ve "*Nazîre*" başlığıyla verilen benzer sözcük ve anlamlar taşıyan beyitlerdir (Mf. 48, 49, 50). Şevket'in tanzir edilen beyti de "*Şevket*" başlığıyla verilmiştir. Söz konusu tanzir edilen beyti tenkitli metnimizin ilgili yerinde aparatta gösterdik. Farsça diğer bir müfrette ise "*Tazmîn*" başlığı yer almaktadır. Geriye kalan diğer iki Farsça müfretten (Mf. 51, 103) biri "*Pür-nükaṭ*" başlığıyla verilmiştir (Mf. 51). Bir gazel ve bir rubâide sadece noktasız harflerle şiir yazan şair, bu müfrette ise hep noktalı harf kullanmıştır.

Harflerin özelliğine göre yazılmış diğer bir müfret ise "*Muttaşilât*" başlığıyla verilen beyittir (Mf. 88). Söz konusu beyitte kullanılan bütün harfler bitişebilen harflerdir.

Müfretlerin % 38'inde hikmet ve sosyal eleştiri, % 31,5'inde rintlik, % 20,5'inde aşk, % 10'unda ise cinsel içerikli konular işlenmektedir.

Halepli Edîb Dîvânı'nda "muamma" türüne göre tasnif edilen 37 beyti de müfretlere dahil ettiğimizde, müfret sayısı 158 olmaktadır (bk. İnceleme'nin Muammalar bölümü). Bunların 134'ü "musarra" (% 85), 24'ü ise "ferd" özelliği göstermektedir (% 15).

2.1.1.1.9. Mesnevî: Halepli Edîb Dîvânı'nda mesnevî nazım şekliyle yazılmış sadece 6 lügaz bulunmaktadır (bk. İnceleme'mizin Lügazler bölümü).

2.1.2. NAZIM TÜRLERİ

Farklı nazım şekilleriyle yazıldıkları hâlde elimizdeki Divan nüshalarında tür bakımından tasnif edilen şiirler tarih, lügaz ve muammalardır. Biz de tenkitli metinde bu tasnife uyarak söz konusu türlere giren şiirleri bir arada verdik ve ait oldukları nazım şekilleri arasına yerleştirmedik. Fakat çalışmamızın "İnceleme" bölümünde nazım şekilleri anlatılırken, türler arasında yer alan nazım şekilleri de ilgili kategori içinde ayrıca anıldı. Fakat kafiye düzeni bakımından kaside ve gazelle aynı özellikte olan lügazler, şekil-tür tartışmasına girmemek amacıyla kaside veya gazellerin incelendiği bölümlerde zikredilmedi.

2.1.2.1. Tarihler: Halepli Edîb Dîvânı'nda toplam 10 tarih manzumesi vardır. Bunlar, hicrî 1150 ile 1161 yılları arasında çeşitli münasebetlerle düşürülmüş tarihlerdir.

Tarihlerden 3'ü Arapça (Tr. 6, 7, 10), diğerleri ise Türkçedir. Nazım şekli bakımından ise 5'i kıt'a (Tr. 1, 4, 5, 6, 8), 4'ü nazm (Tr. 2, 7, 9, 10), 1'i ise rubâîdir (Tr. 3). Kıt'alardan 2'si kıt'a-i kebiredir: Biri 3 (Tr. 6), diğeri ise 10 beyitlidir (Tr. 1). Nazımlardan da sadece biri 2 beyitlidir (Tr. 8). Diğerlerinin ise beyit sayısı sırasıyla 3 (Tr. 2), 13 (Tr. 9) ve 17'dir (Tr. 7).

Tarihlerden 4'ü lafzen ve manen (Tr. 1, 3, 5, 8), diğerleri ise sadece manen söylenmiştir (tarih düşürme çeşitleri için bk. Yakıt 1992: 302-391). Bir örnekte

sadece mısra içinde yer alan “رقى الاخير” terki bindeki harflerle (Tr. 3), diğ erlerinde ise mısraın büt ünündeki harflerin hesaba dahil edilmesiyle tarih elde edilmektedir.

Edib Efendi'nin tarihlerinde genellikle başlık kullanılmamıştır. Sadece iki tarihte başlık vardır (Tr. 1, 2). Bu durum, bazen hangi münasebetle tarih düşürüldüğü hususunun tam olarak anlaşılamamasına yol açmaktadır. Mesela 8 numaralı tarihte şairin “âleme arz-ı sîmâ eyledi” dediğı kişi veya olgunun ne olduğı belli değildir. Başlık bulunan tarihlerden birinin başlığı da konuyu açıklayıcı nitelikte değildir (Tr. 1): “*Tārîḥ-i Kudûm*” başlığından, söz konusu şiirin bir “kudumiye” olduğı anlaşılmakta, fakat kimin nereye geldiğı hususu yine de aydınlığa kavuşmamaktadır. Şiirin muhtevasında da açıklayıcı bir bilgi yoktur.

Tarihlerin hangi yıllara ait olduğı ve hangi münasebetle söylendiğı şöyle sıralanabilir:

Tr. 1: 1150, Başlık: “*Tārîḥ-i Kudûm*”. Kimin nereye gelmesi münasebetiyle söylendiğı belli değildir.

Tr. 2: 1150, Başlık: “*Tārîḥ-i İcrâ-yı Nehr-i Sâcûr be-Haleb*”. Bir dönem kuruyan bir nehrin yeniden akmaya başlaması münasebetiyle tarih düşürülmüştür.

Tr. 3: 1153, söz konusu tarihte kötülere intikam müjdecisi olarak ortaya çıkan kişinin kim olduğı belli değildir. Rubâideki ifadelerden, çok net olmamakla birlikte, bu kişinin şairin kendisi olduğı gibi bir anlam çıkarmak da mümkün görünmektedir.

Tr. 4: 1153, bazı Kürtlerin ortaya çıkardığı kargaşa ve isyanın Ahmed Paşa tarafından devlet kararıyla bastırılması. Burada adı geçen Ahmed Paşa, 1153 tarihinde sadaret makamına terfi eden ve daha sonraları Halep valiliğı görevinde de bulunmuş olan Hâcî Ahmed Paşa (öl. 1166/1753) olmalıdır (Sâmî 1306: 1/795; Ayvansarâyî 1978: 73).

Tr. 5: 1154, söz konusu sene yaşanan bolluk nedeniyle tarih düşürülmüştür.

Tr. 6: 1156, keder ve sıkıntı içinde olanları teselli edici ifadeler içermektedir.

Tr. 7: 1156, şiirin ilk beyitlerinde kötülerin zayıfladığı ve düşmanların kanını dökme zamanının geldiği ifade edildikten sonra hikemî bazı temalar işlenmekte, son beyitlerde ise hastalıkla ilgili bazı dua cümleleri yer almaktadır. Bu şiirden şairin hastalandığı ve söz konusu tarihte şifaya kavuştuğu anlaşılmaktadır.

Tr. 8: 1157, âleme arz-ı sîmâ eyleyenin kim veya ne olduğu belli değildir.

Tr. 9: 1158, İsmail Beg adlı biri tarafından yaptırılan bir çeşme münasebetiyle tarih düşürülmüştür. Açıkça ifade edilmemekle beraber, şiirde geçen “Mısır” ve “Nil” gibi isimlerden, çeşmenin Mısır’da yapılan bir çeşme olduğu anlaşılmaktadır. Son beyitte geçen “Güş edip vaşfın” ifadesinden şairin söz konusu çeşmeyi görmediği ve çeşmenin özelliklerini başkalarından duyarak tarih düşürdüğü sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tr. 10: 1161, söz konusu senenin hayırlı geçmesi münasebetiyle tarih düşürülmüştür.

Bunların dışında Divan nüshalarında kelime veya terkip olarak yazılmış, fakat manzum herhangi bir metinde yer almayan farklı yıllara ait 10 tarih daha vardır (S 133a, Ü1 15b). Bu terkiplerden sadece biri bir tarih manzumesinde kullanılmıştır (bk. Tr. 3). Bu durum, tarih manzumelerinin nasıl bir sürecin sonunda oluştuğunu göstermesi bakımından fikir vermektedir.

“Tarihler” başlığı altında yaptığımız incelemeden Edîb Efendi’nin çok az sayıda tarih manzumesi bulunduğu, bunların da yazılış amaçları bakımından çok fazla bir çeşitlilik göstermediği, hatta bazılarında yazılış amacının muğlak kaldığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

2.1.2.2. Lügazler: Halepli Edîb Dîvânı’nda toplam 15 lügaz bulunmaktadır. Lügazlerin hepsi Türkçedir. Lügazlerin beyit sayısı 5 ile 15 arasındır. Bunların 2’si 5 (Lg. 3, 4), 1’i 6 (Lg. 9), 1’i 7 (Lg. 6), 3’ü 8 (Lg. 5, 7, 8), 3’ü 9 (Lg. 1, 11, 14), 4’ü 11 (Lg. 10, 12, 13, 15), 1’i 15 beyitlidir (Lg. 2).

Lügazlerde farklı nazım şekilleri kullanılmıştır. 3'ü kıt'a (Lg. 1, 9, 14), 6'sı mesnevî (Lg. 4, 5, 7, 8, 13, 15), diğer 6'sı da kaside ve gazelle aynı kafiye düzenine göre yazılmıştır.

2.1.2.3. Muammalar: Halepli Edîb Dîvânı'nda toplam 37 muamma vardır. Başlığı eksik olan muamma yoktur. Muammaların 22'si (% 59,5) mukaffa, yani kendi içinde kafiyeleşmiştir. Diğer muammalar ise mukaffa olmayan beyitlerden oluşmaktadır (% 40,5). Kendileri için muamma söylenen kişilerin isimleri sırasıyla şöyledir: Mustafâ, Osmân, Receb, Kâsım, Kâsım, Hasan, Ahmed, Ali, İbrâhîm, Sâlih, İsmâ'il, Muhammed, Muhammed, Muhammed, Rasîm, Mânî, Sa'dî, Bilâl, Receb, Hüseyin, Mustafâ, Edîb, Alî, Süleymân, Alî, Mehdî, Verdî, Mehdî, Ömer, Leylâ, Mecnûn, Zihnî, Necîb, Örfî, Câmî, Bendî, Lebîb.

2.1.2. MÜZİKAL UNSURLAR

Mûsikî, şiirin en önemli boyutlarından biridir. Nitekim İbn Sînâ, mûsikî ilmine dair yazdığı eserinde şiirin tanımını yaparken, “Şiir, uyumlu ve eşit îkâları olan, kendi vezinlerinde tekrar edilen, son harfleri benzer sözlerden oluşan hayâle dayalı sözdür” demiş ve şiirin bazı yönlerini incelemenin de mûsikî-şinâsların işi olduğu gerçeğinin altını çizmiştir (bk. İbn Sînâ 2004: 95). Üslûp üzerine yaptığı çalışmalarıyla tanınan İranlı bilim adamı ve araştırmacı Sîrûs-ı Şemîssâ da şiirin mûsikî boyutu üzerinde durmakta ve şiirin mûsikîsini “dış mûsikî” ve “iç mûsikî” olarak iki gruba ayırmaktadır. Aynı araştırmacı, “dış mûsikî” unsurları olarak vezin, kafiye ve redîf; “iç mûsikî” unsurları olarak da seci, cinas ve ses tekrarı çeşitlerini saymaktadır (bk. Şemîssâ 1374a: 153). Fakat İnceleme'mizde “cinas” konusunun da, iki nedenden dolayı şiirin “dış mûsikî” unsurlarından biri olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. İlk neden, çalışmamızın ilgili bölümünde de görüleceği üzere, Halepli Edîb Dîvânı'nda cinasın, herhangi bir edebî sanat düzeyinde kullanılma sınırlarının ötesinde, şairin üslûbunu oluşturan ayırt edici en önemli özelliklerden biri olarak karşımıza çıkmasıdır (bk. İnceleme'mizin Cinaz bölümü). İkinci ve en önemli neden ise, şairin cinas yapma yerinin çoğunlukla kafiye olması, yani “cinaslı kafiye” kavramı ile karşı karşıya olmamızdır (cinaslı kafiye için bk. Dilçin 1995: 60). Bu

durumda cinas konusunun kafiye başlığı altında değerlendirilmesi gündeme gelmektedir. Fakat, Halepli Edîb Dîvânı'ndaki cinas kullanımının, başka hiçbir şairde görülmeyen bir yoğunluğa sahip olması ve kafiye dışında da şairin sık sık cinasa başvurması nedeniyle cinas konusu ayrı bir başlık altında ele alınıp değerlendirildi.

2.1.2.1. VEZİN

Halepli Edîb Dîvânı'ndaki 627 rubâînin hepsi “ahreb” kalıpları ile yazılmıştır. Rubâî dışında kalan öteki şiirlerde ise toplam 22 çeşit vezin kullanılmıştır. Bunlar arasında yoğun olarak kullanılan ve genel kullanım içindeki oranı % 1'in üzerinde olan vezin sayısı sadece 7'dir. Söz konusu 7 vezin ve bu vezinlerin kullanım yüzdeleri aşağıda gösterildiği gibidir:

1. % 29 mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün
2. % 20 mef' ülü fâ' ilätü mefâ' ilü fâ' ilün
3. % 16,5 mefâ' ilün fe' ilätün mefâ' ilün fe' ilün
4. % 13 fe' ilätün fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün
5. % 9,5 fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün
6. % 7,5 mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün
7. % 2,5 mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün

Yukarıdaki vezinler % 98 gibi yüksek bir oranı oluşturmaktadır. Geriye kalan diğer 15 veznin toplam kullanım oranı ise ancak % 2'dir. Bunların bazıları, sadece birer defa kullanılmıştır. Söz konusu 15 vezin, herhangi bir tasnife tabi tutulmadan aşağıda sıralanmıştır:

- fâ' ilätün fâ' ilätün fâ' ilün
- fe' ilätün fe' ilätün fe' ilün
- fe' ilätün mefâ' ilün fe' ilün
- fe' ülün fe' ülün fe' ülün fe' ül

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilâtün

mef' ülü fâ' ilâtün mef' ülü fâ' ilâtün

mef' ülü mefâ' ilün fe' ülün

müfte' ilün fâ' ilün müfte' ilün fâ' ilün

müfte' ilün mefâ' ilün müfte' ilün mefâ' ilün

müfte' ilün müfte' ilün fâ' ilün

müstef' ilâtün fâ' ilün müstef' ilâtün fâ' ilün

müstef' ilâtün müstef' ilâtün

müstef' ilün fe' ülün müstef' ilün fe' ülün

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

mütefâ' ilün fe' ülün mütefâ' ilün fe' ülün

Edîb Efendi'nin bazı vezin kalıplarını çok fazla kullanmasında şiirin konusunun yanı sıra, şairin kafiye de cinas yapmasının da etkili olduğunu düşünüyoruz. Mesela $4 \times mefâ' ilün$ kalıbı, hareketli olmayan bir kalıptır ve çoğunlukla hikemî ve sosyal içerikli konuların anlatımında kullanılmıştır (bk. G. 44, 47, 52, 91, 110). Aynı kalıbın son tef'ilesindeki üç kapalı hece de, şaire, Arapça veya Farsça uzun ünlülü sözcüklere Türkçe cinaslı karşılık bulma kolaylığı sağlamaktadır. Şair, aşağıdaki örnekte de görüldüğü gibi, uzun ünlü taşıyan yabancı kelimelere, Türkçe kelimelerde imale yapmak suretiyle cinaslı karşılık vermektedir:

Hemâl olmaz zinâ-kârâna şeyh o başka zânîdir
K'anî câyı cehennem ma'bahını baş kazanıdır (G. 490/1)

Son tef'ilesi "fe' ilün" olan kalıplarda da cinas yapma açısından benzer bir kolaylık vardır. Söz konusu tef'ile, hem uzun ünlü taşımayan Türkçe kelimelerin imaleye gerek kalmaksızın kullanılabilmesine, hem de "fa' lün" biçimiyle Türkçe bazı eklerin yabancı uzun ünlüleri karşılayabilmesine olanak sağlamaktadır:

Ben reh-i şidka şitâb eylesem ol böyle bakar
Görmedim şeyh-i mürâyî gibi bir böyle bakar (G. 466/1)

‘Aks-i sîmâsı gibi hem-dem-i mir’âtıdır
Nice dūr olsa daği kısmet-i mir’ âtidir (G. 593/1)

Yukarıdaki ilk örnekte, Türkçe “bakar” ifadesiyle Arapça buzağı anlamındaki “bakar” sözcüğü cinas yapılmıştır. İkinci örnekte ise, “mir’ât” sözcüğüne getirilen (+ı) eki ile Arapça “âtî” sözcüğündeki uzun “î” ünlüsü karşılanmıştır.

Edîb Efendi, vezin uygulama konusunda başarılı sayılır. Ancak kafiye de cinas yapmayı bir üslûp olarak benimseyip uygulayan bir şairin, Türkçe kelimelerde imale yapmadan bu işi yapabilmesi çok zordur. Türkçe kelimelerde yapılan imalelerle şairin cinas yapma imkanı artmaktadır. Bu nedenle şair, kafiye de cinas yaparken, Arapça veya Farsça uzun ünlü taşıyan kelime veya kelime gruplarına Türkçe karşılık vermek için ister istemez imaleye başvurmaktadır:

Sutûr-ı vaşf-ı sünbülzâr-ı zülfün biz ki yazarız
Gözünde şanki ey âhû-nigâhım biz giyâzârız (G. 626/1)

Ne gün gördük o mihriñ fûrkatiyle ağlayalı biz
Ki meh-tâb-ı ferahla görmedik hiç ağ leyâlî biz (G. 706/1)

Yukarıdaki ilk örnekte “giyâzârız” sözcüğünde bulunan uzun “â” ünlülerini karşılamak üzere, diğer mısra da yer alan “ki yazarız”daki “a” ünlülerinde imale yapılmıştır. İkinci örnekte de “ağlayalı” sözcüğünde, “ağ leyâlî”nin uzun “â” ve “î” ünlülerine karşılık gelen ünlülerde imale vardır.

Türkçe sözcüklerde imale, “aslında aruz hatası sayılmakla birlikte, buna her zaman göz yumulmuş ve şairlerce çokça da yapılmıştır. Hatta bu hatayı özellikle beyitteki anlamı güçlendirmek ve âhengi artırmak için kullanan usta şairler de çıkmıştır” (İpekten 1994: 134). Edîb Efendi’nin aşağıdaki beyitlerinde de böyle bir özellik vardır:

Qalmamış ‘âlemde hiç şâyân-ı vaşf-ı âdemî
Yohsa bilmem cümleñiñ meyli hemân bir ada mı (G. 1896/1)

Mümkin mi ben şadike cefâ eyleyem kıyam
Geldikçe yâ nevâziş edip etmeyem kıyâm (G. 946/1)

Yukarıdaki ilk örnekte iki uzun ünlü taşıyan insanlık anlamındaki “âdemî” sözcüğü, Türkçe “ad” sözcüğüne hâl ve soru ekleri ilave edilerek karşılanırken, “ad”ın “a”, “mı” soru ekinin de “ı” ünlüsünde imale yapılmıştır. Fakat ikinci cümledeki vurgunun imaleli kısımda yapılmış olması, hem imale kusurunu hafifletmekte hem de sözün anlamına güç katmaktadır. Bu tür imaleler, vezin tekniği bakımından kusur sayılmakla birlikte, sözün anlamını güçlendiren bir özellik olarak da değerlendirilmektedir (bk. Dilçin 1995: 14). İkinci örnekte ise, ayağa kalkmak anlamındaki Arapça “kıyām” ismi, acımamak ve eziyet etmek anlamındaki Türkçe “kıy-” fiilinin çekimli hâliyle karşılanmıştır. Burada da “kıyam”ın “a” ünlüsünde imale yapılmıştır. Fakat bu imale vezin zaruretiyle değil, kafiye ve cinastaki paralelliği yakalamak içindir. Çünkü Arapça sözcükteki “yām” hecesi, son tef’ilenin en son hecesidir. Mısraın son hecesi her durumda tek kapalı hece hükmündedir (Dilçin 1995: 18). Bu durumda Türkçe sözcükte imale yapılmasa bile vezin açısından herhangi bir sıkıntı doğmamaktadır. Fakat cümlelerin anlamında yer alan acıma duygusu, söz konusu sözcüğün vurgusuna yansıtılınca, “a” ünlüsü kendiliğinden uzamakta ve böylece hem kafiye hem de cinas bakımından tam bir paralellik oluşmaktadır.

Çalışmamızın “Cinaslar Sözlüğü”nde de görüleceği gibi, Edîb Efendi’nin Türkçe sözcüklerin iç seslerinde yaptığı imaleler çok fazla bir yekûn tutmamaktadır. İmaleler genellikle Türkçe veya yabancı kelimelere getirilen bazı Türkçe eklerde yapılmaktadır:

Nüzhetkede-i bâğ-ı İrem olsa daği
Her maṭlab-ı kem-ḳadre men āhı edemem
Kim ḥātırı bî-lehv-i sūrūr etmeyicek
Şâyân-ı gam-ı def’-i menāhî edemem (R. 365)

Ḳadr-i güher-i ḥüsn-şināsân-ı cihānda
Miḳdār-şināsende-i gevher o lebîbiz

Kim çevresi yek-pāre zümürüdle muraşşa
Bir ḥātem-i la’l aṇlamışızdır o lebi biz (Kt. 61/1-2)

Yukarıdaki rubâînin son mısraındaki “menāhî” sözcüğündeki aslî uzunluk olan “î”, “āh” sözcüğüne getirilen Türkçe ek ünlüde imale yapılarak karşılanmıştır. Kıt’adaki

beyitlerde ise, “lebīb” sözcüğündeki aslî uzunluğu karşılamak üzere, “leb” sözcüğünün Türkçe ek ünlüsünde imale yapılmıştır.

Kafiye dışında imaleye başvuru belli başlı yerler vardır. Bunlar, “ile” bağlacının çoğunlukla ikinci hecesi (G. 9/3, G. 13/5), bazen de ilk hecesi (G. 40/5); “de, da” bağlacı (G. 54/7); iyelik eki (G. 2029/1); bulunma (G. 42/3, G. 948/5), belirtme (G. 958/1) ve yönelme hâl ekleridir (G. 953/4, G. 957/2). Fiil çekimlerinde de özellikle geçmiş zaman kiplerinin teklik 3. kişi çekim ekinde “-dı, -di” bazen imale yapılmaktadır (G. 2032/2). Bu tür imalelerin birçoğu bazı belâgat kitaplarında müsamaha ile karşılanmıştır (Reşîd 1328: 93).

Farsça tamlamalardaki izafet harfi olan “-i” ve izafet harfinden önce geldiği durumlarda nisbet “î”si, duruma göre açık veya kapalı hece olarak kullanılmaktadır (bk. G. 752/2-3; G. 1056/1, G. 813/1). İzafet harfi imale yoluyla kapalı hece yapılmaktadır. Bu da müsamaha ile karşılanmış bir imale çeşididir (Reşîd 1328: 93). Nisbet “î”si ise zihaf yoluyla açık hece yapılmaktadır. Sonu elif ve nûn harfleriyle biten heceler genellikle medsiz okunmakla birlikte, birkaç yerde “hānqāh” sözcüğünün ilk hecesinin medli okunduğu görülmektedir (G. 883/5, G. 1438/4).

Farsça “hīç” ve “tīz” sözcükleri her zaman zihafı kullanılmaktadır (G. 485/3, G. 1440/3; G. 42/5, G. 480/1-9). Bunların dışında bir yerde “saḳḳā” (G. 563/1), bir yerde de “mā’i” (G. 1500/1) sözcüklerinin ikinci hecelerinde zihaf yapılmıştır.

Farsça bazı sözcüklerdeki “Labial Hı” konusunda gerekli titizliği gösteren şair, sadece bir yerde “ḥoş” (G. 776/2), birkaç yerde de ter anlamındaki “ḥuy” sözcüklerini (G. 121/3, G. 123/1) ünlü ek aldıkları hâlde kapalı hece olarak kullanmıştır (Labial Hı için bk. Ocak: 1997: 167-172).

Edîb Efendi’nin birkaç beytinde de vezin bozuklukları tespit edilmiş ve söz konusu bozukluklar giderilememiştir:

Firâsetle baksan hemân bu cihânîñ
Seḥâ-yı Ferîdün-ferî dūnadır (Kt. 31/2)

Yukarıdaki beytin ilk mısraının son tef'ilesi "fe'ül" olması gerekirken, "fe'ülün" şeklinde çıkmaktadır.

Menâlin şarf edip çünkim boşandı kîs-i imkânı
Şîrâsın fâriğ oldu bâdeniñ terk-i rind ânî (Mu. 19)

Nutku dem-i ne' amda olmaz firâk-ı lâda
Her gerden-i derûnu kılâde-i kılâde (G. 1689/1)

Yukarıdaki beyitlerin de ikinci mısralarında, eğer bizden kaynaklanan bir okuma yanlış yoksa, hem vezin hem de anlam bakımından problem vardır.

2.1.2.2. KAFİYE VE REDİF

Halepli Edîb Dîvânı'nda kafiye, iki nedenden dolayı çok önemlidir. Bunlardan biri, şairin, 2197 gazelde matla beyti dışında kalan beyitleri de çoğunlukla mukaffa, yani kendi içinde kafiyeli beyitler olarak düzenlemesidir. Genelde gazel nazım şeklinde şiirin sadece matla beyti, yani ilk beyti kendi içinde kafiyeli olur. Diğer beyitlerin ise birinci mısraları serbest ve ikinci mısraları ilk beyitle kafiyeli olacak şekilde düzenlenir. Kendi içinde kafiyeli olan beyitlere "musarra" denilmektedir. Eğer gazel içinde birden fazla musarra beyit varsa, bu tür gazellere "zâtü'l-metâli" veya "zü'l-metâli" adı verilmektedir (bk. Dilçin 1995: 105). Aşağıda da görüleceği üzere şairin bu özellikte 598 gazeli vardır. Bu ise genel gazel sayısının % 27,2'sini oluşturmaktadır. Diğer birçok nazım şeklinde de durum aynıdır. Edîb Efendi için kafiyeyi önemli kılan ikinci neden ise, aşağıda ayrıntılı olarak görüleceği üzere, kafiyelerin çoğunlukla cinaslı kafiye şeklinde olmasıdır.

Şairin genel üslûbuna uygun olarak 16 kasidenin 12'sinde matla beyitleri cinaslı kafiye taşımaktadır. Bunlardan 3'ünün ise matla ile beraber ikinci beyitleri de hem musarra hem de cinaslıdır (Ks. 1, 2, 3, 6).

Halepli Edîb Dîvânı'ndaki gazellerin tamamına yakın bir bölümünün matla beyitleri cinaslı kafiyelerden oluşmaktadır. 2197 gazelden 1815'inin matla beyitleri bu şekildedir. Bu ise, % 82,6 gibi yüksek bir oranı oluşturmaktadır. Söz konusu gazellerin bir kısmında cinaslı kafiyeler, ikinci, üçüncü ve dördüncü beyitlere

kadar sarkabilmekte, bazen de gazelin tamamında cinaslı kafiye kullanılmaktadır. Matla beytiyle beraber ikinci beyti de kafiyeli olan gazel sayısı 447'dir. Bu sayı, genel gazel sayısının % 20'sidir. Bu gazellerin sadece 12'sinde ikinci beyitler musarra olmamakla birlikte, ikinci mısralarındaki kafiye ile matlalardaki cinaslara bağlanmakta (G. 36/1-2, G. 458/1-2); diğerlerinin tamamında ikinci beyitler de hem musarra hem de cinaslıdır. 117 gazelde (% 5) üçüncü beyte, 14 gazelde (% 0,6) ise dördüncü beyte kadar cinaslı kafiye kullanılmıştır. Bunlarda da beyitler aynı zamanda musarra beyitlerdir. Bütün beyitleri cinaslı kafiyelelerden oluşan gazel sayısı ise 28'dir (% 1,2). Söz konusu 28 gazelin sadece biri 8 beyitli (G. 1368), diğerleri ise 5 beyitlidir (G. 230/1-5, G. 1923/1-5). Bütün beyitleri cinaslı kafiyelelerden oluşan bu gazellerin biri diğerlerinden farklı bir özellik gösterir (G. 580/1-5). Diğer 27 gazelin bütün beyitleri aynı zamanda musarra iken (bu tür gazellere "müsel" denilmektedir, bk. Dilçin 1986: 84, 1995: 106), söz konusu gazelin matla dışında kalan beyitleri kendi içinde kafiyeli değildir. Fakat matla beyitte cinas olarak kullanılan yapılar, diğer beyitlerin kafiyelelerinde farklı kombinezonlara girerek bütün gazeli kaplamaktadır. Aynı sesler kullanılarak altı farklı anlam oluşturmaya yönüyle bu gazelin bütün gazeller içinde ayrı bir yeri vardır. Bütün beyitleri cinaslı kafiyele taşımamakla birlikte her biri beşer beyitli olan 3 gazelin sadece 4. beyitleri (G. 199, G. 875, G. 1376), 9 beyitli bir gazelin 4, 7, 8 ve 9. beyitleri (G. 1798), 7 beyitli bir gazelin ise sadece son iki beyti hariç diğer bütün beyitleri hem musarra hem de cinaslı kafiyele taşımaktadır (G. 2078).

Halepli Edîb Dîvânı'nda gazellerden sonra sayı bakımından ikinci sırayı alan nazım şekli rubâîdir. Daha önce de ifade edildiği üzere Edîb Efendi'nin toplam 627 rubâîsi vardır (bk. İnceleme'mizin Nazım Şekilleri bölümü). Kafiye bakımından bu rubâîler iki gruba ayrılmaktadır. 627 rubâînin 223'ü (% 35,5) aaxa, 404'ü de (% 64,5) xaxa kafiye düzenine sahiptir. Her dört mısraı kafiyeli olan rubâî ise, Halepli Edîb Dîvânı'nda hiç bulunmamaktadır. Rubâî nazım şeklinin Fars edebiyatındaki durumunu inceleyen çalışmalarda, sadece dört mısraı kafiyeli rubâîler (aaaa) ile üçüncü mısraı "hasî", yani kafiyesiz, diğer mısraları ise kafiyeli olan rubâîler (aaxa) üzerinde durulmuş, fakat kafiye düzeni xaxa biçiminde olan rubâîlerden hiç bahsedilmemiştir (Pârsî 1372: 92-95; Şemîssâ 1363: 18-21; Mîr Sâdîkî 1376: 107;

DEF 1376: 2/622). Bazı Türkçe çalışmalarda da bu tür rubâî çeşidine hiç değinilmemektedir (Nâcî 1307: 181-182; Cengiz 1986: 417; Dilçin 1995: 207; Tâhirü'l-Mevlevî 1994: 126; Öbek 1995: 16). Sadece iki çalışmada xaxa kafiye düzeniyle yazılmış rubâîlerden bahsedilmektedir (İpekten 1994: 65; Yerdelen 1991: 18). Azmî-zâde Hâletî üzerine yapılan doktora tezinde, adı geçen şairin 7 rubâîsinin xaxa kafiye düzeninde olduğu tespit edilmiştir (Yerdelen 1991: 21). Nâbî Dîvânı'nın sonunda yer alan 218 rubâînin 22'si de aynı kafiye düzenindedir (bk. Bilkan 1997: 2/1171-1234).

Halepli Edîb'in 627 rubâîsinin 478'inde (% 76) kafiye cinaslıdır. Bunların 56'sında üç mısra, 422'sinde ise sadece iki mısra cinaslı kafiye uygulanmıştır.

55 nazmın 22'sinde her üç kafiye, 15'inde ise sadece iki kafiye arasında cinas yapılmıştır. 3 beyitli olan bir nazmda musarra olmayan 2 ve 3. beyitlerin kafiye, matla beyitteki kafiye cinaslıdır (Nz. 12/1-3). Bir nazmın ise her iki beyti musarra ve farklı cinaslara sahiptir (Nz. 55/1-2). İki nazmda kafiye tekrarı görülmüştür (Nz. 31/1-2, Nz. 52/1-2). Söz konusu nazmlarda ilk mısradaki kafiye 3. mısra da tekrar edilmiştir. Muallim Nâcî, matla'nın birinci veya ikinci mısraındaki kafiye matla da olmamak şartıyla tekrar etmede sakınca görmediklerini söylemektedir (Nâcî 1307: 98). Kıt'a ve müfredlerde ise durum şöyledir: 243 kıt'a'nın 179'unda cinaslı kafiye kullanılmıştır (% 73,6). 158 müfredin 134'ü ise musarra beyitler şeklindedir (% 85).

Edîb Efendi'nin bazı gazellerindeki kafiye dikkat çeken bir özellik vardır. Şair bazı gazellerde sadece Türkçe sözcükleri kafiye olarak kullanma yoluna gitmiştir. Bu özelliğiyle gözümüze çarpan gazel sayısı 50'nin üzerindedir (bk. G. 133/1-9, G. 203/1-5, G. 1189/1-5, G. 1843/1-7). Bunların bir kısmında, ancak Derleme Sözlüğü'nde bulunabilen türden ağız özelliği gösteren bazı sözcükler de yer almaktadır: “kamalak”, “kavalak” G. 309/3, 6), “dibik”, “zibik” (G. 499/5, 7) gibi.

Halepli Edîb Dîvânı'ndaki birkaç gazelde, belâgat kitaplarınca “zü'l-kafiyeteyn” olarak adlandırılan (Nâcî 1307: 111; Tâhirü'l-Mevlevî 1329a: 52-53;

Dilçin 1995: 66-67; el-Cevherî 1995: 11) çift kafiye uygulanmıştır. Bunların kafiyeleleri “mütekarrin”, yani arka arkaya gelmekte (bk. G. 414, 421, 919, 920) veya “mahcûb”, yani aralarında başka unsurlar yer almaktadır (G. 159). Adı geçen gazeller arasında, kafiyeleleri çoğunlukla müştak, bazen ise “şibh-i iştikak” olan bir gazel vardır (G. 414). Bir gazelin ise bütün kafiyelelerinde, aynı kökten gelmediği, hatta aynı dilden olmadığı hâlde aynı kökten geliyormuş hissi veren “şibh-i iştikak” (bk. Dilçin 1995: 483-485) sözcükler kullanılmıştır (bk. G. 421): “elin el’ân”, “kıçın kaçan” gibi. Bazı gazellerde ise, “zü’l-kafiyeteyn”e tam olarak uymamakla birlikte, aynı mısradaki kafiyelelerin farklı eklerle tekrar edildiğini görüyoruz (G. 1656, 1659, 1660): “daldan dala”, “yardan yara”, “dâmdan dâma” gibi.

Şairin kafiye uygulamasında, bazen belâgat kitaplarının kafiye ayıbı olarak gördüğü ve “ikvâ” olarak adlandırdığı kusurlar görülmektedir (ikvâ için bk. Nâcî 1307: 96). Diğer kafiyeleler “+eme” şeklinde biterken, bir mısradaki “Müslime” (G. 1372/49; diğer kafiyeleler “+ribi” şeklinde biterken, bir mısradaki “teşkârûbi” (G. 1862/5); diğer kafiyeleler “+dimidir” şeklinde biterken “dümidir” ve “teşâdümidir” (G. 577/1,5) sözcüklerinin kullanılması gibi (ayrıca bk. G. 592/1-4, 1140/1, 1713/1, 1811/2).

Edîb Efendi’nin şiirlerinde “îta-yı celî” ile de karşılaşmaktayız (îta-yı celî için bk. Nâcî 1307: 100):

Yok hele ser-pençe-i pür-zür-ı bî-hemtâ çü-zer
Dil-berân-ı tünd-hûnuñ bend-i sirvâlin çözer
Şâhid-i ra’ nâ-yı zer bir şüh-ı şeh-âşûbdur
Kim gamı çok ser-firâz-ı behcetiñ kıddin bükür
Meclis-i her vaşl-cûda şanma dest-efşân iken
Cilvesinden her perî-kirdâr-ı ‘işmet göz yumar
Hüsni-ı ‘işmet dürdür her kec-nigâh-ı kısmete
Râst-binân-ı rızâ lûtfuñ mücerred derk eder
Çok Edîbâ gerçi kim ‘âlemde rencür-ı tîma
Lîk eyler yok tîma’ dan fark te’şîr-i zarar (G. 170/1-5)

Yukarıdaki gazelin ilk ve son mısralarına göre şiirin kafiyesi “+er”dir. Fakat diğer mısralardaki “çözer”, “bükür”, “yumar” ve “eder” sözcüklerinde yer alan “-er” ekleri

hep aynı görevdedir. Bu ekleri redif olarak kabul edip kafiye bakımından yok saydığımızda, söz konusu beyitler kafiyesiz kalmaktadır (ayrıca bk. 178/1-5, 728/1-5). Bir gazelde ise, “+dan” ayrılma hâl eki redif olarak tekrar edilmiş, söz konusu ek yok sayıldığında şiirde iki ayrı kafiye ortaya çıkmaktadır (G. 1148). Fakat bu gazelin sadece bir nüshada yer alması, söz konusu nüshanın da şair tarafından gözden geçirilen, düzeltmeler yapılan ve çok sayıda şiir ilavesi yapılan bir nüsha olması, ayrıca bu şiirin de üzerine çizgi çekilmiş bir şiir olması, şairin yukarıda bahsedilen hatanın farkına varıp şiiri iptal etmiş olduğu ihtimalini gündeme getirmektedir (aynı durum 728 numaralı gazel için de geçerlidir).

Îtâ-yı hafî içinse şu örneği verebiliriz:

Şûfiyâ batnını zıkk et ‘asel ü düş-âba
Bu harâretle ki dil-germ olasın düş âba (G. 1184/1)

Yukarıdaki beyitte “düş-âb” sözcüğündeki “âb” ile ikinci mısradaki “âb” aslında aynı kelimelerdir. Fakat “düş-âb” birleşik bir isim olarak pekmez anlamında kullanıldığı için her iki “âb” sözcüğünün aynı olduğu fazla göze batmamaktadır (îtâ-yı hafî için bk. Nâcî 1307: 103-104).

Halepli Edîb Dîvânı’nda kafiye bağlamında mutlaka dikkate alınması gereken iki konu daha var: Bunlardan biri, belâgat kitaplarında “kafiye-i ma‘mûle” ve “kafiye-i gayr-ı ma‘mûle” başlıkları altında ele alınan kafiye’nin aslî harfinin şiir içinde değişen bir özellik göstermesidir (bk. Nâcî 1307: 108-111):

Demiş zâhid ki tâb-ı satvetim çüp-ı erâkimdir
Baña mânend olur irhâb-ı a’ dâda ara kimdir (G. 185/1)

Yukarıdaki matla beyitte, ilk mısraın kafiyesine göre harf-i revî, yani kafiye’nin aslî harfî “k”dir. Fakat ikinci mısraın kafiyesi esas alınınca, bu defa harf-i revî “m” olmaktadır. Birinci ihtimalde “kim” sözcüğü “tecziye”, ikinci ihtimalde ise “erâk” sözcüğü “+im” eki ile “terkîb” edilmiş olmaktadır. Kafiye için esas alınan sözcük “kafiye-i gayr-ı ma‘mûle”, tecziye veya terkip edilen sözcük ise “kafiye-i ma‘mûle” olarak adlandırılmaktadır. Cinaslı kafiye’leri çok kullanan şair, bahsi geçen tecziye ve terkibe sıkça başvurmakta ve harf-i revî beyitten beyte değişiklik göstermektedir.

Özellikle “n’etdim” gibi rediflerin kullanıldığı şiirlerde “n” sesi, aşağıdaki matlarda da görüldüğü gibi bazen redifin bir parçası, bazen de harf-i revî olmaktadır:

Luṭf u sitem-i ḥayr u şeri men ki men etdim
Ger nîk ü eger bed hele bak men kime n’etdim (G. 912/1)

Halepli Edîb Dîvânı’nda kafiye uygulamasında dikkate alınması gereken diğer husus ise, kafiyeedeki ünlülerin hareke düzeyinde uyumlu olmakla birlikte, kalınlık ve incelik bakımından da uyumlu olması kuralına şairin pek riayet etmemesidir:

Nehy-i şerden deheni etmemişiz ishâ biz
Kaşr-ı nuṭṭ eylemeziz mültezim-i ishâbız (G. 723/1)

Yukarıdaki beytin ilk mısraına göre harf-i revî “z”dir. Söz konusu harfin önünde bulunan kesre harekesi “hafif”, yani ince bir ünlüdür. Ama ikinci mısraın kafiyesinde “z”den önce gelen kesre, “sakîl” yani kalın bir ünlü olduğu için kafiyein telaffuzunda uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır. Belâgat kitaplarında, bu şekilde yapılan kafiyele beğenilmemiş ve tenkit edilmiştir (Tâhirü’-Mevlevî 1329: 46-47). Fakat genellikle cinaslı kafiye kullanan bir şairin, böyle ayrıntılara riayet etmesi durumunda, cinas bulmada ne kadar büyük bir zorluk yaşayacağı açıktır. Çalışmamızın “Cinaslar Sözlüğü” bölümü incelendiğinde de görüleceği üzere şair, cinas yaparken, ünlüleri hareke düzeyinde eşleştirmektedir: “a” ile “e”, “ı” ile “i” eşleşebilmekte, “u”, “ü”, “o”, “ö” ünlülerinin ise dördü aynı düzeyde sesler olarak görülebilmektedir.

Halepli Edîb Dîvânı’nda redifler de, çok fazla sayıda olmaları nedeniyle dikkat çekici bir özellik göstermektedir. En çok redif kullanılan nazım şekli gazellerdir. 2197 gazelin 482’sinde redif kullanılmıştır. Bu ise, genel gazel sayısının % 20’sini oluşturmaktadır. Söz konusu sayıya sözcük veya sözcük grubu düzeyinde olan redifler dahil edilmiş, ancak ek düzeyindeki redifler hesaba katılmamıştır. 482 redifin 425’i, yani % 88’i sadece Türkçe sözcük veya sözcük gruplarından oluşmaktadır. Bunların da çok büyük bir ekseriyeti fiil soylu sözcüklerdir. En kısa rediflere “bu” (G. 1170), “ol” (G. 886) ve “var” (G. 131), en uzun rediflere ise “eder

bileydim ben” (G. 1011), “kim eylerse eylesin” (G. 1159) ve “kimiñ başına döndümse” (G. 1271) örnek gösterilebilir.

Diğer nazım şekillerinde de redif kullanılmıştır. 16 kasidenin sadece 2’sinde redif vardır: “çeker” (Ks. 8), “n’eyleriz” (Ks. 12). 627 rubâin 134’ünde (% 21,3); 59 nazmın 15’inde (% 25,5), 243 kıt’anın 31’inde (% 13) redif kullanılmıştır (bu sayılara ek düzeyindeki redifler dahil edilmemiştir). Bu nazım şekillerinde kullanılan rediflerin tamamına yakını Türkçe sözcük veya sözcük gruplarından oluşmaktadır.

2.1.2.3. CİNAS

Şiirin mûsikî unsurlarından biri olarak kabul edilen cinasın (Şemîssâ 1374a: 153, 1374b: 39), Halepli Edîb Efendi için ayrı bir önemi vardır. Divan dibacesinde ortaya konulan düşünceler, şairin, cinasa, herhangi bir edebî sanatın çok ötesinde bir misyon yüklediğini göstermektedir. Edîb Efendi, şairlerin sözlerinin güzellik ve parlaklıkta çoğunlukla ayırt edilemeyecek kadar birbirine benzediğini, ortaya konan şiirlerin aktarma ve çalıntı olmaları nedeniyle beğenilmediğini ve bu yüzden şairlik yolunda sanat ve yetenek sahiplerinin kalemleri için söz konusu şiirlerin bir ölçü olmadığını anlatmaktadır. Şair burada cinas yolunu gündeme getirmekte, fakat yolun zorluğundan dolayı kimsenin bu yolu tercih etmediğini söylemektedir. Edîb Efendi, bu zor alanda kendi yeteneğini ortaya koyduğunu, ilham yoluyla işittiği güzel sesli fakat daha önce bilinmeyen tecnisleri, nükte-şinâs kulakların beğendiği ve yakınlık duyduğu şeylere bedîî nazım usûlüyle ilave ettiğini söylemektedir (bk. Tenkitli Metnimizin Dîbâce bölümü). Aynı satırlar arasında yer alan Farsça beyitte de şair çok iddialıdır:

من براہی میروم کانجا قدم نامحرمست
وز مقامی حرف میگویم کہ دم نامحرمست

Yukarıdaki beyitte Edîb Efendi, ayak değmemiş bir yolda yürüdüğünü ve hiç kullanılmamış bir makamda söz söylediğini iddia etmektedir. Aşağıdaki beyitte de tecrit sanatını kullanarak kendisine seslenmekte ve “Ey Edîb, fikrimin kendini

gösterdiği alan cinas olduğundan beri, kalemimin siyah renkli atının tırnağındaki toz, insanlığın tacı oldu” demektedir:

Edibā sāḥa-i meclā-yı fikrim tā cinās oldu
Gubār-ı sünbük-i şeb-diz-i hāmem tāt-ı nās oldu (G. 1819/5)

İnceleme'mizin “Kafiye ve Redîf” bölümünde de görüldüğü üzere, Halepli Edîb'in kafiyelerle kullandığı cinaslar çok büyük bir yekûn tutmaktadır. Bunlara iç mûsikî unsuru olarak cinasa yer verilen örnekleri de eklediğimizde yapılan cinasların sayısı daha da artmaktadır. Nitekim hazırlamış olduğumuz “Cinaslar Sözlüğü”nde 3650'nin üzerinde ayrı madde başı ortaya çıkmıştır. Bütün bunlar, şairin cinas yapmaya ne kadar çok düşkün olduğunu göstermektedir.

Halepli Edîb Efendi'nin bu kadar çok önem verdiği ve kendisi için bir üslûp özelliği olarak belirlediği cinasın, edebî sanatlar içinde önemli bir yeri vardır. Hemen her belâgat kitabında bu konu detaylarıyla ele alınmış; cinas çeşitleri, tanım ve örnekleriyle birlikte verilmiştir.

“İki lafzın anlamları ayrı olduğu hâlde telaffuz veya yazı bakımından birbirine benzer olması” (Nâcî 1307: 341) şeklinde tarif edilen cinasın biri ses, diğeri ise anlam olmak üzere iki önemli yönü vardır. Cinas, bir yönüyle sözde mûsikînin oluşmasını sağlarken, diğer yönüyle de aynı lafızdan farklı anlamların çağrışımına yol açmak sûretiyle hem kişinin dikkatini üzerine çekmekte hem de onun muhayyilesini genişletmektedir. Bunlar ise, sanat ve estetiği ortaya çıkaran faktörlerdir. Çünkü söz, güzellik ve gücünü iki şeyden almaktadır. Bunlardan biri, sözcüklerin âhenk ve tınısı, yani mûsikî; diğeri ise, farklı anlamların kişiye verdiği zevktir. Sözcüklerin, dilbilimciler tarafından, ses, anlam ve gramer üçlüsünün ürünü sayılması boşuna değildir. Cinasta da lafızdaki benzerlik ve anlamdaki çeşitlilik omuz omuza vererek özel bir edebî zevk ortaya çıkarmaktadır. Çünkü cinaslı sözcükleri okuyan ve dinleyen kişi, önce bu sözcüklerden tek bir anlam çıkarmakta, sonra da bu anlamdan öteki anlama ulaşarak bu işten zevk almaktadır. İnsanların cinas sanatına ilgi duymasında, söz konusu zevk alma faktörünün yanı sıra, insan psikolojisinin kapalı ve müphem şeylere açık ve âşikâr şeylerden çok daha fazla ilgi duyma özelliği de etkili olmaktadır (geniş bilgi için bk. Tecrîl 1367: 2-3).

Belâgat kitaplarında bu sanat, bedî'î sanatlar içinde ve lafızla ilgili sanatlar arasında “cinâs” veya “tecnis” başlıklarıyla ele alınmakta; cinas ve tecnis terimleri de çoğunlukla birbirinin yerine kullanılmaktadır (Bilgegil 1989: 182, 308). Söz konusu kitaplarda cinasın tanımı bağlamında çoğu birbirinin benzeri olan açıklamalar yapılmaktadır:

“İki lafzın manaları muhtelif olduğu hâlde telaffuz veya kitabette yek-diğere müşâbih olmasıdır (Nâcî 1307: 241; Tâhirü'l-Mevlevî 1329b: 37).

“Cinas-ı lafzî, bir söz içinde telaffuz ve imlâda tamamen veya kısmen müttehit ve manada mütehâlif elfaz iradından husûle gelir” (Ekrem 1299: 338).

“Manaca muhtelif iki kelime beyninde lafzen teşâbühten ibarettir ki bu müşâbehetin derecesine göre envaa taksim olunur” (Tâhir [ty.]: 129).

“İki lafzın manaları muhtelif olduğu hâlde telaffuzda teşâbühleridir” (Ahmet Cevdet Paşa 2000: 113).

“Manaları ayrı iki veya daha ziyade lafız arasındaki telaffuz veya yazılış benzerliğidir” (Bilgegil 1989: 309).

“Şekil ve telaffuz nokta-i nazarından aynı ve birbirine çok yakın, fakat manaları ayrı iki kelimeyi bir araya getirmekten ibarettir” (Tarlan 1948: 82).

“Söyleyişleri ve yazılışları bir, anlamları ayrı iki sözcüğü bir arada kullanmaktır” (Dilçin 1995: 467).

“Lügat anlamı iki veya daha fazla şeyin birbirine benzemesi olan cinas, manzum veya mensur bir metinde anlamları farklı lafızlar arasındaki yazılış ve söyleyiş benzerliğidir” (Saraç 2000: 321)

“Lafız olarak aynı ve mana olarak ayrı iki veya birkaç kelimeyi söylemektir” (Dihhudâ 1335: XIV/ 402, 1338: XVI/110).

“Anlam ayrılığıyla beraber iki lafızda telaffuz bakımından benzerliktir” (Dihhudâ 1335: XIV/ 402).

“Tecnîs veya cinas, kelimelerde veya cümlelerde âhenk ve mûsikî vücuda getiren veya sözün mûsikîsini arttıran sanatlardan biridir (Şemîssâ 1374b: 39).

“Birbirine benzer kelimeleri söylemek veya yazmaktır” (Kâtib-i Belhî 1362: 5).

“Benzer lafızları ve aynı cinsten kelimeleri kullanmaktır” (Sebzevârî 1369: 86).

“Benzer iki lafzı farklı anlamlarla kullanmaktır” (Sîmâdâd 1370: 101).

“Bazı harfleriyle diğerine eşlik eden kelimeler kullanmaktır” (Mîr Sâdıkî 1376: 52).

“İki kelimenin anlam bakımından farklı olmakla birlikte telaffuzdaki benzerliğinden ibarettir” (Recâî 1353: 396).

“Bir açıdan birbiriyle benzerlik ve mücâneset taşıyan iki kelimedir” (Hanlerî 1348: 127).

Cinas konusunu araştırırken ulaşma imkânı bulduğumuz kaynakların bir kısmından aynen aktardığımız yukarıdaki tanımlar, aslında birbirine çok benzemektedir. Fakat yapılan her tanımın cinas çeşitlerinin tamamını kapsayacak genişlikte olduğu söylenemez. Bu bağlamda, “mütecânîs”, yani aynı cinsten olma terimi, cinasın sadece “ıştikak” türünü ifade ettiği için kullanışlı değildir. Bunun yerine, “müşâbih”, yani “benzer” sıfatı kullanılmalıdır (bk. Teclîl 1367: 15-16). “İki kelime” ve “iki lafız” ifadeleri de, cinasın “mürekkkep” çeşidini devre dışı bıraktığı için kanaatimizce kuşatıcı değildir. “Kelime” sözcüğü ise ek ve bağlaç gibi yapıları kapsamadığından kullanılmamalı; bunun yerine “lafız” sözcüğü tercih edilmelidir. Cinaz tanımı yapılırken “yazılış”ın hesaba katılması da tanımın kapsayıcılığına engel olur. Çünkü aşağıda görüleceği üzere, yazılışları farklı olmakla birlikte, telaffuzları aynı olan cinas çeşitleri de vardır. Kapsayıcı bir cinas tanımının temel vurgusu, lafızda aynı veya benzer görünmekle birlikte manada ayrılık ve farklılık olmalıdır (Teclîl 1367: 16).

Burada “cinas-ı manevî” olarak adlandırılan cinas çeşidi gündeme gelmektedir. Bir çalışmada, cinas için yapılan tanımların daha çok cinasın “lafzî” çeşitlerine uyduğu, ama “manevî” cinası kapsamadığı iddia edilmektedir (Reşîd 1328: 262). Bu konuda Reşîd’in *Nazariyât-ı Edebiye* (Reşîd 1328: 262-265) ve Recâî-zâde Mahmûd Ekrem’in *Ta’lîm-i Edebiyât* (Ekrem 1299: 338-344) adlı eserlerinde farklı bir uygulama ortaya konulmuştur. Söz konusu eserlerde, cinas sanatlarının “lafzî” ve “manevî” olmak üzere iki gruba taksim edilmesi yoluna gidilmiştir. Gerekli tanım ve açıklamalar da bu alt başlıklar altında yapılmıştır. M. Kaya Bilgegil de bu kitaplardaki uygulamaya uyarak benzer bir yöntem uygulamış, fakat “manevî” cinası anlattığı bölümde, söz konusu eserlerdeki konu ile ilgili tanım ve örnekleri sert bir şekilde eleştirmiştir (bk. Bilgegil 1989: 308-326). Söz konusu iki kitapta “cinas-ı manevî” olarak anlatılan şeylerin, aslında başka edebî sanatlar, özellikle de tevriye sanatı olduğu Bilgegil tarafından ortaya konmuştur (bk. Bilgegil 1989: 320-326). Fakat kendisi de “cinas-ı manevî” hakkında pek bir bilgi vermemiş, “Netice olarak bildireceğimiz şey, “manevî” teriminin yeni bir kavrama karşılık olmamasıdır” demekle yetinmiştir (Bilgegil 1989: 326). Bu yaklaşımdan Bilgegil’in “cinas-ı manevî” diye bir cinas kabul etmediği şeklinde bir sonuç da çıkmaktadır. Kanaatimizce “cinas-ı manevî”, diğer bütün sanatların karşısında ayrı bir başlık altında incelenecek bir cinas çeşidi değildir. Cinasın lafzî bir sanat olduğu dikkate alındığında, lafzî olmayan bir sanattan söz etmek artık mümkün olmaz. İlgili başlıkta anlatıldığında da görüleceği üzere, “cinas-ı manevî”, diğer bütün cinaslar gibi aslında bir ses sanatıdır. Onun için de cinas sanatlarını lafzî ve manevî olarak iki gruba ayırmanın herhangi bir anlamı ve gerekliliği yoktur.

Cinaslar özelliklerine göre farklı isimler almaktadır. Tanımların büyük bir ekseriyetinde üzerinde durulan “telaffuz veya imladaki benzerlik” dört açıdan incelenmekte ve bu incelemeye göre cinaslar farklı isimler almaktadır. Bunlar, harflerin türü, harflerin sayısı, hareke ve sükundan oluşan hey’et ile bütün bunların tertibi, yani dizilişidir (Teclîl 1367: 16). Lafızlar arasındaki benzerliğin oran ve çeşidine göre cinaslar farklı isimlerle anılmaktadır (Tâhir [ty.]: 129).

2.1.2.3.1. Cinas-ı Tâm: Eğer cinas için kullanılan lafızlar arasındaki benzerlik, yukarıda sözü edilen harflerin türü, sayısı, heyeti ve tertibi bakımından tam bir beraberlik biçiminde ise, bu cinasa, tam cinas denilmektedir. (Nâcî 1307: 241; Recâî 1353: 396).

Tam cinasın da kendi içinde çeşitleri vardır. Eğer cinaslı lafızlar, isim, fiil veya edat olma bakımından da aynı ise, “cinas-ı mûmâsil”; aynı değilse, “cinas-ı müstevfâ” adını alırlar (Sîmâdâd 1375: 113; Teclîl 1367: 16-17, 20-24).

Erikkâ-yı gaminî gerdenlerin *tahrîr* eden kimdir
Menâşîr-i haţ-ı âzâdını *tahrîr* eden kimdir (G. 518/1)

Pertevi ‘âlemi pür-mevc-i yem-i âteş eder
İstemem çeşm-i *baķam* kevn ile dünyâya *baķam* (G. 952/2)

2.1.2.3.2. Cinas-ı Mürekkep: Birbiriyle cinas ilişkisi bulunan lafızlardan en az birinin mürekkep olmasıdır. Eğer lafızlardan biri basit, diğeri mürekkep ise, “cinas-ı mürekkeb-i makrûn”; cinaslı lafızların her ikisi de terkipse, “cinas-ı mürekkeb-i mefrûk” (bu aynı zamanda yazılış bakımından aynı olmayan terkiplerin de adıdır); her iki lafız da mürekkep olmakla birlikte yazılış ve hareke bakımından birbirinden farklı ise “cinas-ı mürekkeb-i müleffik” olarak adlandırılır (Tecnîl 1367: 39-42). Cinaslı lafızlardan biri kendi başına bağımsız, fakat diğeri lafız başka bir sözcükten bir bölümle beraber mürekkepse, buna da “cinas-ı merfû” denilmektedir (Recâî 1353: 397-398; Tecnîl 1367: 42-43; Nâcî 1307: 245).

Maķâm-ı dâder-i mes‘ûduna her *aķ resân* olmaz
Ki ifşâh-ı suķan şân-ı lisân-ı *aķresân* olmaz (G. 672/1)

Nehâr-ı ‘îdine kim ğaşb eder o *ķurbânı*
Suķur-ı ebniye-i dîni laķn *oķur bânî* (G. 2064/2)

Benden ey çerķ-i denî eyleme *a‘lâ mâķn*
Yoķsa ben şeş cihete eylerim *i‘lâm âķn* (G. 2176/2)

Serâyâ-yı Süleymânîden olmaz ğaşyete *mûruķn*
Şadâ-yı bağyı miskînâna vermez rehbe *Timûruķn* (G. 811/1)

2.1.2.3.3. Cinas-ı Nâkıs: Cinasta her zaman tam bir uyum sağlamak kolay değildir. Yani cinastaki lafızlar, harflerin türü, sayısı, heyeti ve tertibi bakımından

bazen farklılık gösterebilmektedir. Bu tür farklılıklar bulunduran cinaslar, gayr-ı tam veya nâkıs başlıkları altında incelenmektedir (Teclîl 1367: 24).

Bazı cinaslarda lafızlardan birinin bir harfi diğerinden fazladır. Bu tür cinasa, “tecnîs-i zâid” de denilmektedir. Eğer fazla olan harf başta ise, “cinas-ı merdûf” (veya “cinas-ı mezîd”, bk. Sebzevârî 1369: 88); ortada ise, “cinas-ı müktenif”; sonda ise, “cinas-ı mutarraf” olarak isimlendirilir. Fazla olan harfin sonda yer aldığı cinas çeşidine “merfû” ve “müzeyyel” de denilmektedir (Teclîl 1367: 24-26). Bazı çalışmalarda bu isimlerde farklılıklar görülmektedir. Mesela sondaki harf fazlalığı için kullanılan “mutarraf” ismi (Mîr Sâdîkî 1376: 53; Recâî 1353: 400; Teclîl 1367: 26; Sîmâdâd 1375: 102), bazı çalışmalarda baştaki harf fazlalığı için kullanılmıştır (Dilçin 1995: 473; Şemîssâ 1374b: 42). Bir çalışmada ortadaki harf fazlalığı için “cinas-ı vasat” (Şemîssâ 1374b: 44), diğer bir çalışmada ise “müşevveş” ismi kullanılmaktadır (Dilçin 1995: 473). “Müşevveş” isminin de, bazı çalışmalarda birden fazla cinas grubuna giren cinas çeşitleri için kullanıldığını görüyoruz (Teclîl 1367: 53).

Baştaki fazla harfe örnek:

Şübüt-ı ‘aşka âşâr-ı şikâf-ı sîne *kâfî*dir
Ki levh-i sînemiz pür-zîver-i kâf-ı *şikâfî*dir (G. 213/1)

Cinaslı lafızlardan birinin baştan ilk iki harfi diğerinden fazla ise, o zaman da “cinas-ı mütevec” adını almaktadır (Teclîl 1367: 34):

Germî-i sînemi izhâk edemez *mâ-yı semâ*
Nice fersûde-kon-ı kuvvet-i *germâ ise mâ* (G. 29/1)

Harflerin tertibi bakımından da gündeme gelen cinaslar vardır. Bazı kitaplarda cinastan ayrı başlıkla verilen “kalb” (Dilçin 1995: 481-483), diğer bazı kitaplarda cinas başlığı altında incelenmekte; harflerin dizimi ters ve düz olarak yapıldığında “cinas-ı maktûb” veya “cinas-ı bâj-gûn”, düzensiz olarak yapıldığında ise “cinas-ı kalb-i ba‘z” şeklinde isimlendirilmektedir (Teclîl 1367: 54-55; Recâî 1353: 403; Nâcî 1307: 248).

Halepli Edîb Dîvânı nüshalarında şiir içinde kullanılmamış olmakla birlikte, “maklûb u müstevî” başlığı altında verilen “cinas-ı maklûb” örnekleri vardır. Şiir özelliği taşımadığı hâlde, her üç Divan nüshasında da yer aldığı için Tenkitli Metin sonunda yer verilen söz konusu örnekler şunlardır:

شاباش كرك يكى هلاله
 كرك كرك يك سكى كسكن كسك
 ندى نادان یرى آيا ردیدر
 بى ریب كمك یرى ردیدر
 بى عیب كرك لال آلا
 لال ملال
 اغا نان كرك
 یدى نان یدى
 آيا ندى ملولم (bk. Tenkitli Metin'in son kısmı)

2.1.2.3.4. Cinâs-ı Muzârî: Aynı olan iki lafzın sadece ilk harflerinde, mahreç bakımından benzer harflerle birbirinden ayrılması durumunda ortaya çıkan cinasa, “cinas-ı muzârî” denilmektedir (Teclîl 1367: 29; Recâî 1353: 401).

Ebrûlarıñ ki haţţ-ı lebiñle *çehâr* olur
 Sırr-ı nihüft-i hüsn ü cemâliñ *cehâr* olur (G. 572/1)

Nigâh etmem reh-i zûr u rişâdan *kürk-i semmûra*
 İhânet eylemem şavlet-nümây-ı *gürg isem mûra* (G. 1475/1)

2.1..2.3.5. Cinâs-ı Lâhık: Lafızların birinde bir harfin farklı olmasıdır. Fakat bu harfte mahreç bakımından benzerlik yoktur. Farklı harf başta bulunabileceği gibi, ortada veya sonda da yer alabilir (Dilçin 1995: 475-476; Teclîl 1367: 31).

Mürğ-i dili şayyâd-ı *çemen dāmna* ver
 Yâ bir şanemiñ zülf-i *ham-endāmna* ver
 Nâdirse de bî-bahâ olanlarda dimen
 Kâzûre-i hağrâ-yı *dimen dāmna* ver (R. 90)

2.1.2.3.6. Cinas-ı Hattî: Bu da lafızların harflerin türü bakımından birbirinden ayrılmasıdır. Cinaslı sözcüklerin nokta göz önünde bulundurulmadığında

aynı olmasına “cinas-ı hattî” denilmektedir (Mîr Sâdikî 1376: 35; Teclîl 1367: 47; Recâî 1353: 405; Tâhirü'l-Mevlevî 1329b: 38).

Her 'ıtr-şinâs-ı pâk-dân *hâşâ ki*
Bî-nûr-ı nâzar 'ûd şana *hâşâki*
Yâ âyine-sîretân-ı yek-rûdan ola
Bir vech ile tûfî-i şeker-*hâ şâkî* (R. 166)

Bazı çalışmalarda ise, “cinas-ı hattî” ismi, cinas-ı muharref için kullanılmıştır (Sîmâdâd 1375: 101).

2.1.2.3.7. Cinas-ı Muharref: Cinaslı lafızlar harflerin türü, sayısı ve tertibi bakımından aynı oldukları hâlde, hareke bakımından ayrı olurlarsa, buna cinas-ı muharref adı verilmektedir (Nâcî 1307: 249; Recâî 1353: 400; Teclîl 1367: 43).

Giryemiz reşh-i gül-âb ile edeydi *inficâr*
Hâdeden maşûd idi aldıkça bûyun *enf-i câr* (G. 501/2)

Sürbe-i hîzân-ı aqtâr-ı cihân *İstanbûla*
'Azm-i râh eyler ki bî-had tâlib-i *istin bula* (G. 1319/1)

Tard et anı ki mültezim-i *istirâk*dır
İster edim-i rûyu kara *ister âk*dır (Mf. 95)

Dil-i vîrâne kim 'aşkıñ mehatt-ı *kârbân*dır
'İmârın şanma ey zâhid menû-ı *kâr-ı bânî*dir (G. 318/1)

2.1.2.3.8. Cinas-ı Mugâyir: Lafızların her bakımdan aynı olmakla birlikte, sadece şedde bakımından farklılık göstermesidir (Teclîl 1367: 38). Muallim Nâcî, şeddeli harfin cinasta muhaffef harf hükmünde olduğunu söyleyerek, bu özellikte olan cinası da “cinas-ı muharref”e dahil etmektedir (bk. Nâcî 1307: 249).

2.1.2.3.9. Cinas-ı Mükerrer: Genelde kafiye de bulunan bu cinas çeşidi, sözcüğün son kısmının tekrar edilmesi şeklinde olur. Aynı cinasa “cinas-ı müzdevic” de denilmektedir (Dilçin 1995: 477-478; Teclîl 1367: 46; Recâî 1353: 404; Kâtib-i Belhî 1362: 9).

Aşağıdaki gazelde böyle bir özellik vardır. Bu gazel aynı zamanda çift kafiye bir gazel olmaktadır:

Hemîşe ‘âşık-ı zâra *seferde fer* bulunur
 Firâk-ı yâr ile zîrâ *hazarda zar* bulunur
 Sürûr-ı pâ-be-hevâdan remîdeyim ki baña
 Dühûl-i bezm-i şafâya *kederde der* bulunur
 Enîs-i meclis-i kerrûbiyân olan merde
 Müdâm ülfet-i nev‘-i *beşerde şer* bulunur
 Şakın te‘ âşûr-i her zen-nihâddan şanma
 Ki fenn-i sum‘ ada ehl-i *hünerde ner* bulunur
 Garîb-i kevn ü mekânım Edîb ancak
 Huzûr-ı dil-ber-i zîbâ-*siyerde yer* bulunur (G. 159/1-5)

2.1.2.3.10. Cinas-ı İştikâk: Aynı kökten gelen kelimeleri kullanma şeklinde yapılan cinasa, “cinas-ı iştikâk” denilmektedir. Bunun bir de “cinas-ı şibh-i iştikâk” diye bir çeşidi vardır ki kelimeler aslında müştak değildir, fakat müştaka benzemektedir (Kâtib-i Belhî 1362: 12; Recâî 1353: 406; Teclîl 1367: 35-36; Mîr Sâdikî 1376: 35). Cinas-ı iştikâk için bazıları “cinas-ı iktizâb” ismini de kullanmaktadır (Şemîssâ 1374b: 45-46; Sîmâdâd 1375: 102).

Żiyâ vü zulmet-i zîbâ vü ziştî idrâke
 Bu târ-ĥânede peyk-i başâr başîr ister
 Hevâ-yı dil-ber-i bâlâ-ĥad eylemez zâhid
 ‘Înâk-ı sâ‘id-i vaşla şîĥar şaĥîr ister (G. 414/2-3)

Yukarıdaki ilk beyitte geçen “başâr” ile “başîr” sözcükleri “cinas-ı iştikâk”, ikinci beyitteki sözcüklerden “şîĥar” Türkçe, “şaĥîr” ise Arapça olduğu için “cinas-ı şibh-i iştikâk” için örnek gösterilebilir.

2.1.2.3.11. Cinas-ı Lafz veya Cinas-ı Lafzî: Yazılışları aynı olmamakla birlikte, aynı şekilde telaffuz edilen sözcükler arasında yapılan cinastır (Mîr Sâdikî 1376: 53; Teclîl 1367: 49; Tâhirü’l-Mevlevî 1329b: 38-39).

Keserdi meylini aĥyâr-ı ĥârdan câme
 Nihâl-i gül-büne ‘âr olsa ĥârdan câme (G. 1774/1)

2.1.2.3.12. Cinas-ı Ma’nevî: Daha önce de ifade edildiği üzere, Reşîd’in *Nazariyât-ı Edebiye* (Reşîd 1328: 262-263) ve Recâî-zâde Mahmûd Ekrem’in *Ta‘lîm-*

i Edebiyât (Ekrem 1299: 340-343) adlı eserlerinde cinas, “lafzî” ve “manevî” olmak üzere iki gruba taksim edilmiştir. Adı geçen eserlerde verilen tanımlar şöyledir:

“Bir söz içinde iki manalı olarak irad olunan elfazın diğer manalarıyla saded-i bahs arasında küllî ve cüz’î, karîb ve baîd bir münasebet bulunmaktan vücûda gelir” (Ekrem 1299: 340).

“Tecnîsin en yüksek şekli; iki manalı bir kelimenin aynı cümlede her iki manasıyla da uzaktan yakından bir münasebet gösterebilmesi sûretinde tarif olunur” (Reşîd 1328: 263).

Ancak M. Kaya Bilgegil, söz konusu eserlerde “cinas-ı manevî” ile ilgili verilen tanım ve örneklerin başka edebî sanatlara, özellikle de tevriye sanatına ait olduğunu ortaya koymak sûretiyle adı geçen müellifleri eleştirmektedir (bk. Bilgegil 1989: 320-326). Fakat kendisi de bu sanat hakkında herhangi bir bilgi vermemektedir.

Cinas konusunu araştırırken incelediğimiz kaynakların sadece dördünde “cinas-ı manevî”den söz edilmektedir. Bunların üçü, yukarıda atıfta bulunan kaynaklardır. Diğeri ise, Celîl-i Teclîl’in *Cinâs der-Pehne-i Edeb-i Fârsî* adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada, aynı olan iki sözcükten birinin açıkça söylenmesi, diğer sözcüğün ise söylenmeden çeşitli yollarla hatırlatılması şeklinde yapılan cinasa “cinas-ı manevî” denildiği ifade edilmektedir (Teglîl 1367: 51). Bu son tanım ile öteki tanımlar arasında çok ciddi farklılıklar vardır. Diğerlerinde “iki manalı” kelime veya lafızlar üzerinde durulurken, burada telaffuz bakımından aynı olan iki kelimeden birinin söylenmeden hatırlatılması gibi farklı bir durum vardır. Dolayısıyla iki anlamlı bir kelimeyi her iki anlamını da kastederek kullanmanın cinasla herhangi bir ilişkisi bulunmadığından, Reşîd ve Recâî-zâde Mahmûd Ekrem’in söyledikleri konumuzun dışında kalmaktadır. Celîl-i Teclîl’in söylediği tanım, verdiği örneklerle daha da netleşmektedir:

احتمال نیش کردن واجب است از بهر نوش
حمل کوه بیستون با یاد شیرین بار نیست

“Çev.: Baldan nasiplenirken sokulmak ihtimali kaçınılmazdır. Bîsütûn dağını Şîrîn’in hayaliyle omuzlamak ağır bir şey değildir.” Yukarıdaki beyitte bal anlamındaki “nûş” sözcüğü ile meşhur aşk hikâyesinin kadın kahramanı olan “Şîrîn” ismi arasında cinas bakımından paralellik vardır (bk. Tecrîl 1367: 1). Şöyle ki; “bal” denilince insan aklına ilk gelen şey tatlılık, yani “şîrîn”dir. Bunun akla gelmesine yardım eden, diğer bir ifadeyle çağrışımı yönlendiren ise, ikinci mısradaki “Şîrîn” ismidir. Dolayısıyla iki “şîrîn” sözcüğü ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri açıkça telaffuz edilmiş olan özel isim, diğeri ise, beyitteki sözcük ve anlamların çağrışımları yoluyla zihnimizde yine lafız olarak canlanan tatlı anlamındaki “şîrîn”dir.

Gerek verilen tanım ve örnek gerekse örnek üzerinde yapılan açıklamalar, “manevî” cinas sanatında da, diğer cinaslarda olduğu gibi, telaffuz bakımından benzer olan iki ayrı lafız vardır. Diğerlerinden tek farkı, lafızlardan birinin açıkça söylenmeyip çağrışımlarla hatırlatılmasıdır. Zaten “manevî” ismini de bu yüzden almaktadır. Yoksa buradaki “manevî”, diğer bütün cinasları “lafzî” başlığı altında toplanmak mecburiyetinde bırakacak bir şey değildir. Cinaz zaten lafzî sanatlardan biridir; mûsikî ve işitmeye ilgilidir (Şemîssâ 1374b: 40).

2.2.3.13. Cinaz-ı Âvâî: Eski belâgat kitaplarında karşılaşılmayan böyle bir cinaz çeşidinden bahseden iki çalışmada (Sîmâdâd 1375: 102-104; Mîr Sâdıkî 1376: 53-54), konu anlatılırken sık sık İngiliz şiirine ve İngilizce terimlere atıfta bulunulması, söz konusu terimleştirmede Batı dünyasında şiir üzerine yapılan çalışmaların etkili olduğunu göstermektedir. Söz konusu çalışmalara göre “cinaz-ı âvâî”, ünlü ve ünsüz değişimleriyle yapılır. Aynı ünsüzün birbirine yakın olan kelimelerin başında tekrar edilmesi (alliteration), farklı ünlülerden önce veya sonra gelen aynı ünsüzün (consonance) tekrar edilmesi ve birbirine yakın kelimelerde aynı ünlülerin (assonance) tekrar edilmesi gibi yollarla şiirin mûsikîsini oluşturan bir sanat olarak karşımıza çıkmaktadır (Sîmâdâd 1375: 102-104; Mîr Sâdıkî 1376: 53-54). Edîb Efendi’nin tam 9 “s” ünsüzü bulunduran aşağıdaki beyti bu konuda örnek verilebilir:

Sîm ü zeriñ leb-â-leb ise sende kîsesi
Her kes kabûl ile işidir sendeki sesi (G. 2131/1)

Yukarıdaki beyitte “s” ünsüzü, hem cinaslı kafiyede hem de diğer kısımlarda kullanılarak beytin mûsikîsi arttırılmaktadır. Tekrarlanan sesin beytin konusuyla ilgisinden de bahsedilebilir. Altın ve gümüş gibi değerli şeylerin hazine ve gömü gibi yerlerde bulunduğu, bu tür yerlerin ise yılanlar tarafından korunduğuna inanıldığı düşünüldüğünde, tekrarlanan “s” ünsüzünün yılanlar tarafından çıkarılan sesi çağrıştırması da kaçınılmaz olmaktadır.

Çalışmamızın “Cinaslar Sözlüğü” bölümünde de görülebileceği üzere, Halepli Edîb Efendi’nin yaptığı cinaslar, basit ve mürekkep olma bakımından genellikle mürekkep, tam ve nakıs olma bakımından genellikle tam cinas çeşitleridir. Nakıs cinas örneklerinde de ortadan ve sondan harf fazlalığı görülmemektedir. Bunun nedeni şairin, cinası, genellikle kafiyede kullanmasıdır. Muharref cinas çeşitlerine de sık sık rastlanmaktadır. Diğer cinas çeşitlerinin de birçoğunun az sayıda da olsa örnekleri ile karşılaşılmaktadır.

2.2. MUHTEVA

Halepli Edîb Dîvânı’nın muhteva bakımından incelendiği bu bölümde konu, Dinî-Ahlâkî Düşünceler, Sosyal Eleştiri, Aşk ve Rintlik başlıkları altında ele alınacaktır. Aşağıdaki sayfalarda da görüleceği üzere, manzum bir eseri muhteva bakımından incelerken konuların bazen iç içe girmesinin önüne geçilememektedir. Bunda aynı beyit içinde birden fazla konunun bir arada ele alınması etkili olmaktadır. Bazı konular ise birbiriyle ilişkisi nedeniyle zaman zaman iç içe girebilmektedir. Mesela rintlik konusu işlenirken sevgiliyle ilgili duygu ve düşünceler de gündeme gelebilmekte veya rint-zahit çatışması bağlamında yapılan eleştiriler arasında, bizim Sosyal Eleştiri’nin bir alt başlığı olarak ele aldığımız Cinsellik’le ilgili unsurlarla karşılaşılabilir. Dinî-ahlâkî konulardaki düşünceler, eleştiriyle beraber anlatılabilmekte veyahut şair sosyal eleştiri yaparken aynı zamanda konu hakkındaki düşüncelerini de anlatabilmekte veya tavsiyede bulunabilmektedir.

2.2.1. DİNÎ-AHLÂKÎ DÜŞÜNCELER

Divan şiirinde 17. yüzyılın ikinci yarısında Nâbî ile başlayan ve “Hikemî” olarak adlandırılan üslûpta şairler, şiirlerinde duygu ve hayâlden ziyade fikir unsurunu ön plâna çıkarmaya başlamışlardır. Fakat bu, daha önce şiirde fikrî konuların hiç işlenmediği anlamına gelmemektedir. Çok daha önceleri Nizâmî-i Arûzî-i Semerkandî, XII. yüzyılın ortalarında yazdığı *Çehâr Makâle* adlı eserinin ikinci makalesinde, şair ve şiirin niteliği üzerinde dururken, şairin çeşitli ilimlerde bilgi sahibi olmasının gerekliliğini şöyle açıklıyordu: “Çünkü her ilimde şiir kullanıldığı gibi, her ilim de şiirde kullanılmaktadır” (Semerkandî 1334: 56). Fars edebiyatında Sa’dî-i Şîrâzî (öl. 1292) başta olmak üzere birçok şair, şiirde düşünceye yer vermiş, çeşitli konulardaki düşüncelerini şiir yoluyla anlatma yolunu tutmuştur (Sa’dî’deki fikir boyutu için bk. Şahinoğlu 1991: 67-169). Özellikle tasavvufî konularda toplumu aydınlatmak ve insanlara bir şeyler öğretmek amacıyla şiir çok eskiden beri bir araç olarak kullanılmış ve bu alanda sayısız eser vücuda getirilmiştir (geniş bilgi için bk. Ethé 1977: 129-184). Özellikle Sebk-i Hindî’nin en büyük temsilcilerinden biri olan Sâib-i Tebrîzî (öl. 1670), yüz bin beyti aşan gazellerinde fikrî/hikemî konulara ağırlık vermiş ve değişik konulardaki düşüncelerini şiir yoluyla anlatmada büyük bir başarı sağlamıştır. Bizde de özellikle XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Nâbî ile başlayarak şiirde hikemî konulara ağırlık verilmiş; şairler toplum ve devlet hayatında gözlemledikleri bozulma ve aksamaları şiirlerinde tenkit etmiş ve bu konudaki görüşlerini anlatmak için şiiri, özellikle de gazeli bir araç olarak kullanmışlardır. Hikemî tarzda şiir söylemenin bu dönemde yaygınlık kazanmasında, sosyal şartların, devlet ve toplum hayatındaki bozulma ve aksamaların yanı sıra, Sebk-i Hindî’nin en önemli temsilcilerinden Sâib-i Tebrîzî’nin şairlerimiz üzerindeki etkisi de önemli bir rol oynamıştır.

Halepli Edîb’in şiirinde hikemî konular önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim şair, kendi şiiri için “hikmet-me’âl” sıfatını kullanmaktadır (bk. G. 880/2). Onun az sayıdaki kasidelerinin neredeyse tamamında, 2197 gazelinin yarısından fazlasında, kıt’a, nazm ve rubâîlerinin ise büyük bir bölümünde hikemî konular işlenmektedir.

Halepli Edîb Dîvânı'nda, bir yandan dinî-ahlâkî konularda çeşitli görüşler anlatılırken, bir yandan da toplum ve devlet içinde yer alan farklı kesimlere yönelik sosyal eleştirilerde bulunmaktadır. Bu bölümde şairin dinî-ahlâkî konulardaki görüşlerine yer verilecek, sosyal eleştiriler ise bundan sonraki bölümde incelenecektir.

2.2.1.1. Kaza ve Kader: “Allah’ın bütün nesne ve olayları ezeli ilmiyle bilip belirlemesi” anlamına gelen kader ile “Allah’ın nesne ve olaylara ilişkin ezeli plânını gerçekleştirmesi” olarak tarif edilen kaza, İslâm’ın belli başlı inanç esaslarından biridir (Yavuz 2001: 58).

Halepli Edîb’in şiirinde kader konusu önemli bir yer tutar. O, insanın kendi kaderini bilemeyeceğini ve kadere ait hükümlerin akıl gözünden gizli olduğunu söyler (G. 2105/2). İnsanın başına gelenler felekten değil, ezeli yazgıdandır. Yakınlık makamına ulaşmak, Tanrı’nın bir inayetidir. Oraya varmamak yolun uzaklığıyla açıklanamaz. Dalgalara yardım etme gücünü veren de kazadır. Kurtuluş sahiline kavuşmayı yüzmeye bağlamamak lâzım. Mahkemelerde iyi ve kötünün tespiti de hâkimin kararına ve tanığın konuşmasına bağlanmamalıdır (G. 1224/3-6). Kişinin amel sayfalarındaki dalalet nakışlarının karalığı alın yazısındandır (G. 1110/3).

Kişinin mutluluğa kavuşması, çalışmayla değil, Allah’ın tevfiikiyle olmaktadır. Dünyayı bazen sükûnete bazen de savaşa sürükleyen, felek değil, kaza ve kaderin padişahı olan Allah’ın hükmüdür. Allah’ın lütuf ve kahır sıfatlarını bilmeyenler, adalet ve zulmün zuhur etmesini yaratılmışlara bağlarlar:

Maḥz-ı tevfiḳ ile dir yoḥsa Edîbā merdiñ
Kām-yāb olması vā-beste degildir cehde (G. 1442/5)

Kevni Edîb şāf u gehî pūr-meşāf eden
Hükm-i şeh-i ḳazā vü ḳaderdir felek degil (G. 894/5)

Zuhūr-ı cevri ü dādı sîret-i maḥlûḳdan añlar
Şîfât-ı luṭf u ḳahrı bilmeyen Cebbār-ı ḳāhirde (G. 1402/3)

Allah’ın takdir ettiği her türlü rızık ve mansıp, kişi tarafından talep edilmiş olsun ya da olmasın mutlaka gelip sahibini bulur:

Gelir muḳadder olan rızḳ u cāh-ı devlet hep
Gerek güşāde gerek bestedir şifāh-ı taleb (G. 43/5)

İnsanın özellikleri de kudret levhasının kalemine ait nakışlardır. Hiç kimsede bunları değiştirecek güç bulunmamaktadır:

Edib evşāf-ı merdüm naḳş-ı kilḳ-i levḥ-i ḳudretdir
Bulunmaz istiṭā‘at kimsede tebdil ü taḡyire (G. 1661/5)

Kaderin değişmesine imkân yoktur. Âkil olan kişi, akıl gözünden gizli olan kaderin hükmünü tedbirin gücüyle değiştiremez:

Mecāl-i ḥüsn-i tedbîr ile taḡyîr edemez ‘âḳil
Nigāh-ı ḥüşdan ḥāfî olan aḥḳām-ı aḳdârı (G. 2105/2)

Kaderle sebepler arasında sıkı bir ilişki vardır. Edib Efendi, her şeyi sebeplere bağlayan ve takdirin hükmünü yok sayan anlayışa karşı çıkmaktadır. Aşağıdaki beyitte şair, kalbinin bağımlı sebeplere bağlayan kişiyi, isteklerin gerçekleşmesinin takdirin hükmüne bağlı olduğu gerçeğini bilmemekle eleştirmektedir:

Eden muḥkem ribāṭ-ı ittiḥād-ı ḳalbi esbāba
Bülûḡ-ı maṭlabı vā-beste bilmez ḥükm-i taḳdîre (G. 1661/2-3)

Kaza ve kaderle ilgili olarak yukarıda verdiğimiz örneklerden şairin her şeyi kaderin bir tezahürü olarak değerlendirdiği ve takdir karşısında tedbiri anlamsız gördüğü, sebepleri âdetâ yok saydığı gibi bir sonuç çıkmaktadır. Ancak aşağıdaki beyitte anlatılanlar, şairin sebeplere sarılmanın gerekliliğine inandığını göstermektedir. Kuyuya sarkıtılacak ip bulunmadıkça nasıl ki kuyu suyu ağzı ıslatmıyorsa, sebeplerin eteğine sarılmadan da insan arzuladığı şeyi elde edemez:

Zeyl-i esbāba teşebbüsdür ḳıyād-ı neyl-i kām
Rismānsız ābı terṭîb-i dehān etmez ḳehiñ (G. 865/3)

2.2.1.2. Dünya Hayatı ve Âhiret: Halepli Edib, asıl vatanın öteki dünya olduğunu söyler. Bu dünya ise, can için bir gurbet yeridir (G. 795/7). İnsan dünyaya pek raḡbet etmemeli (G. 829/4) ve âhireti çok daha fazla önemsemelidir. Çünkü

dünyanın ne padişah tahtında bir yarar var, ne de tacında (G. 1670/2). Dünyaya sevgiyle bakan kişinin emel gözü öteki dünyanın daimî nimetlerini göremez. Bu dünyanın zevkine düşkün olan kişi âhiret nimetinden yararlanamaz. Çünkü ilk sofrada karnı doyanların ikinci sofrada işi olmaz:

Çeşm-i emeli dehre maḥabbetle bakanıñ
Görmez ni‘ am-ı dā’imesin mülk-i beḳānıñ (G. 841/1)

Ṭāmi‘-i zevk-i cihān ni‘ met-i ‘uḳbā mı görür
H‘ān-ı evvelde doyanlar ne arar şāniyede (G. 1730/4)

Dünya hayatı karşısında âhiret hayatına öncelik veren ve orayı asıl vatan olarak değerlendiren şair, insanın yarına bugünden hazırlanması gerektiğini düşünmektedir. Aşağıdaki rubâide dünya hayatını gafletle geçiren ve vaktini şehveti yolunda harcayan insana seslenerek, “Amel zincirinin boynuna geçeceğini bildiğin hâlde dün bugünü niçin aklına getirmedin?” demektedir:

Evḳātın hep şehvete maşrūf etdiñ
Ey sāyir olan zūhūl ile dünyāda
Bildiñ ki geçer cidiñe ḡull-i ‘ameliñ
İmrūzu n’içün getirmediñ dün yāda (R. 435)

İnsan yarına bugünden, bugüne de dünden hazır olmalıdır. Çünkü dünün neşesi bugün baş ağrısına neden olmaktadır. Bu dünyadaki ömrünü nefsi arzularına harcayan kişi, öteki dünyada ağlayıp sızlasa da kurtuluşa eremez. Onun için kişi yarına bugünden güzel amellerle hazırlanmalıdır. Bir deniz gibi olan âhiret hayatı, ancak güzel amel kayığıyla geçilebilir:

Ribāṭ-ı şoḥbet-i imrūzu dünden ḥall et
Şudā‘a bā‘ iş olur neş‘esi bu gün dünüñ (G. 848/5)

Āh u vā etse de ‘uḳbāda rehā-yāb olmaz
Şarf eden ‘ömr-i girān-māyesini ehvāya (G. 1560/10)

Yem-i fevz-i me‘āda zevraḳ-ı ḥüsn-i ‘amel lāzım
Edibā ḥumḳdur ḳaşd-ı güzer merde şināhile (G. 1485/5)

İnsanın bu dünyadaki hâl ve hareketlerine çeki düzen vermesi için âhiret korkusu taşıması gereklidir. Aşağıdaki beyitte şair, günahkârlığın ceza gününden

korkan kişiye uzak olduğunu, fakat o günden korkmayan kişinin yüzüne kara çalacağını söylemektedir:

Rû-siyâhî dürdur rûz-ı cezâdan kırkara
Rûyuna ol rûzdan bî-bâk olanlar kırk kara (G. 1276/1)

Âhiret korkusu taşıyan kişinin günahlardan uzak duracağına vurgu yapan Edîb Efendi, aslında gerçek dindarlığın cehennem korkusu ve cennet arzusunun uzak, sadece Allah rızası için yaşanan dindarlık olduğunu vurgulamayı ihmal etmemektedir (G. 1363/2):

Sezâ ki dest-be-hem-sûde-i te'essûf ola
Me'al-i tâ'ati 'adn ise hayl-i zühhâdîñ (G. 784/4)

Âhiret hayatının önemine vurgu yapan Edîb Efendi, insanların onu yeterince önemsememesinden şikâyetçidir. Herkes bu dünyanın peşinde koşuyor; öteki dünyayı düşünen ise yok. Toplumun önemli bir çoğunluğu kıyamet gününü bayramlarda kurulan panayır olarak görüyor (G. 897/4-5). Alçak dünya gamıyla ağlayan çok olduğu hâlde, âhiret gamıyla ağlayan ve yüzündeki siyahlığı gözyaşıyla ağlayan, yani temizleyen yoktur:

Dünyâ-yı denî gamıyla giryân çokdur
Ammâ gam-ı 'uqbâ ile ağlar yokdur
Hiç nakş-ı sevâd-ı vechini zîrâ kim
Sîm-âb-ı nem-i eşk ile ağlar yokdur

2.2.1.3. Dinî Hayat: Halepli Edîb Efendi, toplumdaki dinî hayatı çeşitli yönleriyle masaya yatırmakta, bu konuda bazı tespit, tenkit ve tavsiyelerde bulunmaktadır. Toplumda günah işlemek çok yaygın bir hâl almıştır. Dinen yasaklanmış işler, bidat ehlinin mezhebinde farz-ı ayın işlerden sayılmaktadır. Haramın kadri, helalin kadrini ortadan kaldırmıştır. Halkın tek düşüncesi haksız kazanç sağlamaktır. Âhiret gününü düşünen kimse kalmamıştır. Halkın uğradığı doğal afetler, aslında onların işlediği günahların bir sonucudur. İstanbul'u perişan eden veba hastalığı buna bir örnektir:

Menâhî mezheb-i ehl-i bida'da farz-ı 'ayn olmuş
Harâmîñ kadri ma'dûm eylemiş kadr-i mübâhâtı

Edibā fikri halkıñ celb-i māl-ı suhtdur ancak
Dile reh-yāb eder yok fikret-i rüz-ı mükāfatı (G. 2024/4-5)

Sitānbūlu eden böyle vebāl
Hemān halkıñ vebālidir vebāl (G. 2056/1)

Toplumda yetim malını yememek duyarlığı artık terkedilmiştir. Bir matem yeri hükmünde olan dünyada mal taksimatı yapan katipler, yetimlerin malını hâkimler ve devlet memurları arasında paylaşmaktadırlar:

Bu mâtem-hānede küttāb-ı kısmet māl-ı eytāmı
Mu' ayyendir hemān hükām ile huddāma takşime (G. 1727/4)

Günah işlemek artık sıradan ve doğal bir iş olarak görüldüğü için kadın olsun erkek olsun hiç kimse günahını gizleme gereği duymamaktadır. Namus elbisesini tellalın eline versen, kıyamet gününe kadar onu mürüvvet parasıyla alacak bir insan asla bulamazsın:

Ser-ā-ser merd u zen de 'b-i fücūrun āşikār etmiş
Miyānında bu halkıñ şimdi hiç kār-ı nihān yokdur

Yed-i dellāle versen haşre dek nakd-ı mürüvvetle
Edibā hil' at-i nāmūsu aşlā bir alan yokdur (G. 236/4-5)

Edib Efendi, günahın da sevabın da gizli olması gerektiğini söyler. Hele şöhret kastıyla ibadette bulunmak kadar büyük bir günah yoktur. İbadetini teşhir etmeye arzulu olan kişi, aslında yalnız kalınca ısrarla günah işleyen kişidir:

Şürū'-ı zenb ü tāt at ādeme mahfi gerek zīrā
Ki kaşd-ı şöhret-i tāt at kadar kār-ı tebāh olmaz (G. 704/3)

Dehrde rāgıb olan tāt atini teşhīre
Bil ki işyāna muşırr olmadadır tenhāda (G. 1653/2)

Dinî ibadetlerde samimiyet kalmamış, menfaat beklentisi samimiyetin yerini almıştır. Samimiyetsizce yapılan ne zikrin ne de namazın sahibine herhangi bir yararı yoktur (G. 829/4-5). Aşağıdaki beyitte şair, kulların etin tadını bir kere aldıklarını ve et olmayınca da ibadetten lezzet almadıklarını söyleyerek toplumun içine düştüğü durumu gözler önüne seriyor:

Şimdi o deñli lezzetin almış ‘ibād etiñ
Kim olmadıkça lezzetin almaz ‘ibādetiñ (G. 863/1)

Kılınan namazın kişiyi kötülüklerden uzaklaştırması lâzım. Kötülükten uzaklaşmayan, insanları birbirine düşürüp kavga çıkarmaktan vazgeçmeyen kişinin namaz kılması boşunadır (G. 788/2). Bu bağlamda Edib Efendi, iç temizliğine ve dindarlığın gönülden olmasına vurgu yapmaktadır. Kişi bazen günah işlese de kendisi için en çok önem arz eden şey iç temizliğidir (G. 1618/5). Dindarlık gönülden olmalı, başkasının uyarıp hatırlamasını gerektirmemelidir (G. 174/8). Samimiyet ve içtenlikle hareket edenler, Yusuf peygamber gibi her iki dünyada da izzet ve şerefe kavuşurlar (G. 1196/4). Aşağıdaki beyitte Edib Efendi, iman gücünün dindarlığın direği olduğunu, yoksa ezan sesinin tembel insanları namaza kaldırmayacağını söyleyerek dinî hayatta samimiyet ve içtenliğin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir:

Kā'id-i t̄a'at olan kuvvet-i imāndır Edib
Etmaz ehl-i keseli bāng-ı iḳāmet ḳāyim (G. 939/5)

Aşağıdaki rubâide ise şair, abdest alma ve namaz kılma konusunda öğüt vermektedir:

Sa'y eyle edā-yı şalavāt-ı ḥamsa
Ḳıl de'b-i vuzūyu rūyuña rūzine
Mā-verd-i vuzūyu ḡāze-i ruḥsār et
Kim merde verir leṭāfet-i rū zīne (R. 491)

İnsanlar dua etmeyi de terk etmiştir (G. 769/1). Yapılan dualar da insanların gönüllerinde iyiliğe yer olmaması ve işlerinin çirkin olmasından dolayı kabul edilmemektedir (G. 774/1, G. 1943/2). Özellikle gönülleri hasta düşmüş olan insanların duası, “âmin” demek için ellerini kaldırmaya güçleri yetmese bile kabul görür:

Olur ḳarīn-i icābet du'āsı ḥaste-diliñ
Mecālî olmasa da ref'e dest-i āmīni (G. 1938/8)

İnsanların günahkâr olmaları, artık doğru yola dönmeyecekleri anlamına gelmez. Çünkü işlediklerinden pişmanlık duyan günahkârlar, Allah tarafından

affedilirler. Affa lâyık olanlar, günahlarından pişmanlık duyanlardır (G. 1356/3). Pişmanlık gözyaşları günahın kirini temizlediği için insan günahından pişman olmalı ve tövbe etmelidir (G. 889/4, G. 1354/1).

Daha önce de ifade edildiği gibi Edîb Efendi, haram ve haksız kazancın toplum içinde yayılmasından şikâyetçidir. O yüzden de haramdan ve haram yiyeceklerden uzak durmayı öğütlemektedir (G. 1154/1, G. 1028/3, Mf. 57). Babalar çocuklarına haksız kazançtan yedirmemelidir (Kt. 138/1). Aşağıdaki beyitte şair, “Görmemiş gibi haram lokmaya el uzatma. Çirkin domuzun pis etini koyun eti gibi görme” demektedir:

Zâd-ı harâma şunma yedi görmemiş gibi
Laḥm-ı kerîh-i ḥûk-i bedi görme miş gibi (G. 2090/1)

Edîb Efendi’nin en fazla üzerinde durduğu konulardan biri de edeptir. Kasidelerinden biri de *Ḳaşıde-i Mir’âtü’l-Edeb* başlığını taşımaktadır (Ks. 1). Şaire göre toplumda edep terkedilmiştir (G. 51/5). Halbuki o, altın hazinelerinden çok daha kıymetli bir nakittir (Ks. 1/5). Aşağıdaki beyitte şair, yüzsüz insanlardan uzak durma tavsiyesinde bulunduktan sonra, “Hem içini hem de dışını edeple süsle” demektedir:

Ḳarîni olma ḥalî‘ u’l-‘izâr-ı bî-rûnuñ
Edeble gâliyenâk et derûn u bîrûnuñ (G. 848/1)

Şairin üzerinde durduğu bir konu da dedikodudan uzak durmaktır. İnsan dedikodu yapmaktan uzak durmalıdır. Çünkü dedikodu yapmak, başkasının etini ağzında çiğnemek demektir:

Koy kâr-ı iḡtiyâb ile izḥâb-ı ḡayreti
Cehd et femînde olmaya ḥâyide ḡayr eti (G. 2172/3)

2.2.1.4. Şükür ve Kanaat: Halepli Edîb Efendi’ye göre toplumda Allah’a şükür kalmamış ve insanlar şükre ağızlarını kapatmışlardır. Kadehlerdeki gıda nankörlük olmuştur (G. 778/5, G. 2101/4). İnsan, şükretmeyi alışkanlık hâline getirmeli ve sürekli şükretmelidir (G. 1222/3). Aşağıdaki beyitte şair, kişinin dilini şükür hazinesiyle zenginleştirmesini istiyor ve dilini nankörlüğün esiri yapmanın sapıklık olduğunu söylüyor:

Zebānı māye-dār-ı genc-i şükrān eyle mekseble
 Dālāletdir esīr-i zūll-i küfrān eylemek seble (G. 1419/1)

Şükredebilmek de bir Allah vergisidir. (G. 1461/1). İnsan, sadece Allah'a değil, kendisinden iyilik gördüğü herkese senada bulunabilmelidir. Aşağıdaki beyitte şair, kerem sahiplerine senada bulunmaktan kaçınan fertlerin Allah'ın keremine senada bulunmayacağını söyleyerek bu gerçeğe vurgu yapmaktadır:

Kerem-i Vāhibe efrād şenā etmez Edīb
 İnfirād eyleyen ehl-i kereme eşniyede (G. 1730/5)

Şükür kadar kanaat de önemlidir. Kanaat, Edīb Efendi'nin üzerinde en fazla durduğu konulardan biridir. Bunda kanaatkârlıkla rintlik arasındaki sıkı ilişki büyük rol oynamaktadır. Çünkü kanaatkârlık rindâne bir tavidir (Mum 1999: 37-39). Şiirlerinde rindâne duygu ve düşüncelere büyük bir yer ayıran şair, buna paralel olarak kanaat konusu üzerinde de çok durmaktadır. Bâkî'nin bir beytinin nakarat olarak tazmin edildiği bir müseddeste baştan sona kanaat konusu işlenmektedir (Ms. 7/1-5).

Kanaat, insanın eline geçen rızka razı olması demektir. İnsana mutluluk duygusu veren de budur. Yoksa yoksulun ağızına gasp elini uzatmak mutluluk değildir:

Edībā kām-rānī rızq-ı maḫsūma ḳanā' atdır
 Dirāz etmek degildir dest-i ḡaşbı zād-ı bī-zāda (G. 1357/5)

Kanaat, tokgözlülüktür. Kanaatkâr insan, padişah ve yöneticilerin sofrasına bakmaz. Çünkü onun göz kilerleri çeşitli zahirelerle ağzına kadar doludur. Aşağıdaki beyitte şair bunu anlatmaktadır:

Nigāh etmez simāt-ı mīr ü şāha ḳānī' in zīrā
 Leb-ā-lebdir kilār-ı çeşmi envā' -ı zehāyirden

Kanaat, aynı zamanda bir gönül zenginliğidir. Kanaatkâr insanın herhangi bir unvan ve varlığı yoksa da sahip olduğu gönül zenginliği Süleyman peygamberin mülkünden daha üstündür:

Ğınā-yı k̄albi rāciḥter gelir mülk-i Süleymāna
 K̄anā' at-piṣeniñ olmazsa da 'unvān u dārātı (G. 1829/2)

Padişahların sahip olduğu mülk, kanaatkâr insanın gönül zenginliği karşısında değerini yitirirken, dünyanın nefis yiyecekleri de, kanaatkâr insanın yediği soğan ve ekmek kadar lezzetli değildir:

El-ḥaḳ Edīb nān u piyāz-ı k̄anā' ate
 Hemtā degil me 'ākil-i dehrīñ nefisesi (G. 2131/5)

Kanaat sahibi insan, yaşadığı yoksul hayattan zevk almaktadır. Aşağıdaki beyitte şair, dünyada daimî zevk sahibi olanların sadece kanaatkâr insanlar olduğunu söylemektedir:

Edībā merdüm-i k̄anī' den özge bezm-i 'ālemde
 Budur zannım ki hīç bir behremend-i zevḳ-i dā'im yok (G. 781/5)

Yoksul insanlar, kanaatin övünç elbisesiyle salınarak yürüyecek olsalar, bir kat eski elbiseleriyle zengine eşit olurlar. Yoksullukta övünç tahtını kuranlar, padişah tahtlarından övünç arkadaşlarını uzak tutanlardır. Çünkü onlar fakrın övünç elbisesiyle başka bir anlamda padişah olmuşlardır:

Hülle-i faḥr-ı k̄anā' atle ḥırāmān olsa
 Bir palāsiyla gedā hem-ser olurdu baya (G. 1560/7)

Ḥazīz-i fakrda mesned-tırāz-ı faḥr olanlar hep
 Semīr-i faḥreti ib'ād edenlerdir serāyirden (G. 1104/3-4)

Hülle-i faḥret-i fakr ile şeh-i ma' nā ol
 Zarrı yok 'ālem-i şūrīde saña ḥ'ārılığın (G. 842/6)

Kanaat, tecerrüt yolunu seçmektir. Bu yolu seçen insan, anka kuşu ile aynı yaşam tarzını ve aynı yüceliği seçmiştir. Aşağıdaki beyitte şair, tecerrüt ehli insan ile anka kuşunun kanaat kâfinin iki noktası olduğunu söylemektedir. Kâf sözcüğünün hem “kanaat” sözcüğünün ilk harfi hem de anka kuşunun yaşadığı dağın özel ismi olduğu düşünüldüğünde, kanaatkâr insanın değeri daha iyi vurgulanmış olmaktadır (ayrıca bk. G. 1108/3, G. 895/2):

Cihānda merd-i tecerrüd-güzīn ile ‘anḳā
Hemān ḳanā‘ atīn olmuş nū nokṭa-i ḳāfī (G. 1994/4)

Kanaatkâr insan, elindeki temiz ekmeğiyle kanaat edince zenginlerin kıskançlık ve kötülüğünden uzak durmakta (G. 856/1), başkasından bir şey isteme alçaklığından, el ve etek öpmekten kurtulmakta (G. 2178/5), böylece daha özgür bir insan olmaktadır. Aşağıdaki beyitte şair, kanaatkâr insanı özgür, açgözlü insanı ise köle olarak nitelemektedir:

Bir degil merdüm-i tāmī‘ le Edībā ḳānī‘
Hiç ber-ā-ber mi olur bende ile āzāde (G. 1575/5)

Gönül ehli insan için cimriden bir şey istemek cehennem azabı gibidir (G. 1385/5). Başkasının yardım eliyle iri kadeh çeken kişinin gönül sırtı, başkasının minnet yükünü çeker (G. 1107/5). Onun için kanaat bucağını seçenler, padişahlar da dahil, hiç kimseye ağız açmazlar; onlardan bir şey istemezler:

Edīb kūşe-güzīnān-ı ḳan‘ şāhāna
Ümīd-i luṭf ile açmaz dehān-ı ḥ‘āhişi (G. 1996/5)

Halepli Edīb Efendi’nin aşağıdaki beyti, kanaatkâr insanın başkasından hiçbir şey istemeyen rindâne tavrını çok güzel bir biçimde ortaya koymaktadır. Şair, “Sözgelimi felekte ay olsam, ışık almak için parlak güneşe istek ve beklenti elini uzatmam” demektedir:

Felekde māh olursam fi’l-meşel ḥ‘urşīd-i raḥşāna
Uzatmam iḳtibās-ı nūr için dest-i temennāyı (G. 2151/4)

2.2.1.5. Hırs ve Açgözlülük: Hırs ve açgözlülük, insanı küçük düşüren ve köleleştiren kötü bir haslettir (G. 1575/5). Hırslı ve açgözlü insan, zenginin ayağına yüz sürmekle övünecek kadar alçalabilmektedir (Mf. 93). Karun’un servetine de sahip olsa gözü asla doymamaktadır (G. 1267/3, G. 1253/3). Geliri ne kadar fazla olursa olsun onun gözü hep emir ve hanların sofrasındadır (G. 847/2). Haramı helale tercih ederler (G. 1394/5) Onun için hırs atının yularını çekip onu dünya otağından uzak tutmak (G. 1062/2) ve sarımsağı bal ve şekerden ayırmamak lâzım:

Rāh-ı tāmā‘da kaşır-ı ‘inān et mesīrden
Helvā-yı şehd ü şekkeri farķ etme sīrden (G. 1053/3)

Hırs ve açgözlülüğün bir tezahürü de oburluktur. Edīb Efendi, dünyadaki hastalara baktığını, fakat oburluk hastalığı gibi şiddetli bir hastalık görmediğini söylemektedir:

Bakdım Edīb ‘illet-i merzā-yı ‘āleme
Yokdur eşeddi ‘illet-i derd-i şikem gibi (G. 2077/5)

Açgözlülük insanın başını belaya da sokar. Aşağıdaki beyitte şair, bu yüzden bela tuzagına düşen avı örnek göstermektedir:

Edībā tū‘ me-i dām-ı belāya
Tāmā‘dır eyleyen üftāde şaydı (G. 2100/5)

Hırs ve açgözlülüğün esiri olanlar bela tuzagına düşen kuşlar gibidir. Fakat bu hastalıktan uzak duran ve kanaatkâr olan insanlar, Kâf dağında anka kuşunun arkadaşlarıdır:

Pestī-i hırşı ķo dil-bend-i ‘uluvv-ı Kâf ol
Dehrde ķānī‘ olan hem-seridir ‘anķānīñ (G. 795/6)

Aşağıdaki beyitte ise Edīb Efendi, bir ekmeğe muhtaç olan insanların açgözlü sayılamayacağını, asıl açgözlünün fazlasıyla bulduğu hâlde onu beğenmeyen kişi olduğunu söylemektedir:

Tāmi‘ deme muhtācına zīrā ki bu nāndır
Tāmi‘ anı ifrāt ile bulduķça bunandır (G. 432/1)

2.2.1.6. Cimrilik ve Cömertlik: İhtiyaç sahiplerine yardım etme konusunda ortaya çıkan bu farklı iki tutumdan biri iyi, diğeri ise kötü bir haslettir. Edīb Efendi, toplumda kerem ve cömertliğin bulunmamasından şikâyetçidir. Aşağıdaki beyitte şair, dünyada kerem adının herhangi bir şöhretinin kalmadığı tespitini yapıp, “Bugün sanki keremi işitme konusunda sağırım” demektedir:

Yokdur cihānda şöhret-i nām-ı kerem bu gün
Güyā ki istimā‘-ı keremden kerem bu gün (G. 1070/2)

Edîb Efendi, varlık sahiplerinin Allah'a karşı borçlanmış insanlar olduğunu söyler. Onlar daha bu dünyada iken borçlarını ödemelidirler (G. 1045/5). Bunun yolu da açları doyurmak ve ihtiyaç sahiplerine yardım etmektir. Varlık sahibi, elinde imkân varken cimrilikten uzak durmalı ve yediği ekmekten aç insanlara yedirmesini bilmelidir (G. 879/1, G. 813/3). Veren el alan elden her zaman üstündür. Aşağıdaki beyitte şair, bu gerçeği, "Kâğıt gibi mürekkep gıdasını isteyen değil, kalem gibi feyiz nevalesi bağışlayan ol" diyerek anlatmaktadır:

Ḥāhişger-i nevāl-i midād olma levhves
Baḥşende-i nevāle-i feyz ol kalem gibi (G. 2077/4)

Yoksullara yardım etmek istediği hâlde elinin darlığı nedeniyle bunu yapamayanlar, sözleriyle onları teselli etmeye çalışmalıdır:

Dest-i nuṭṭ ile güher-pāş-ı kelām-ı luṭf ol
Merd-i zū-fākaya teng ise yed-i iḥsān (G. 847/4)

İnfakta bulunmak, açları doyurmak ve ihtiyaç sahiplerinin ihtiyacını gidermek varlıklı insanlara mutluluk verir. Aşağıdaki beyitte şair, ağzına kadar dolu kesenin bir yararı olmadığını ve mal toplama zevkinin onu dağıtmakta olduğunu söylemektedir:

Bezl ü infāk ileddir lezzeti cem'-i mālīñ
Yohsa yok fā'idesi kise-i māl-ā-mālīñ (G. 797/1)

İnfakta bulunan insan huzur bulurken, cimrilik yapan kişi yokluk gamından kurtulamamaktadır:

Gam-ı hırmāndan āsūde-i ıtlāk olur şanma
Yerin gencine-i imsāk eden dīnār-ı menķūduñ (G. 817/6)

İnfakta bulunmak, malın güvenliği için de gereklidir. Çünkü infak edilmeden biriktirilen mal, sahibi için tehlike arz etmeye başlar. Şair, bu gerçeği, meyve yükünün bazen ağacın dalını kırması örneği ile açıklamaktadır:

Ganiye müddeḥarīn şarfsız ḥaṭar görünüñ
Şikest eder şikal-i mīve gāh olur şāḥı (G. 2109/3)

Cimrilikte bulunan kişiler, bu dünyada huy edindikleri cimrilik nedeniyle öteki dünyada da sıkıntı çekerler. Çünkü cimriler cennete giremeyeceklerdir (G. 1418/1).

Edîb Efendi, cömert kişilerin cimrilerle arkadaşlık yapmasını doğru bulmaz (G. 774/9). Kuyusundaki suyu susamış insanlardan sakınan cimrilerin suyu bile içilmemelidir (G. 1429/1).

Şair, zamanın cömertlerinden de insafsızlıkları nedeniyle şikâyetçidir. Çünkü onlar yarım kuru ekmeği, muhtaç insanlara dağıtırken tekrar bölüp dağıtıyorlar:

Nısf-ı nân-ı huşku hîn-i bezlde taşîf eder
Hâtemân-ı 'âlemiñ bak keşret-i inşâfına (G. 1336/4)

Kerem, helal yollardan kazanılan malla yapılmalıdır. Haksız yollardan elde edilmiş malla yapılan ihsan kerem sayılmaz (G. 805/2). Yapılan iyilikler, samimi niyetlerle yapılmalı ve kesinlikle başka amaçlara alet edilmemelidir (G. 817/5). Onun içindir ki kerem, gizli olmalıdır (G. 2103/4).

İyilik ve ihsanda bulunurken, ona lâayık olan kişi gözetilmelidir. Lâayık kişi varken lâayık olmayana iyilik ve ihsanda bulunmak doğru değildir (G. 774/7-8). Aşağıdaki beyitte şiar, "Hakkedenden kesip kurtlara infak etme. Kısmet koyununu her bir yere salma" demektedir:

Müstehakından kesip infāk-ı gürgân eyleme
Etme irhâ gûsfend-i kısmeti her bir yere (G. 1274/3)

İyiliksever insanların yardımı, iyi olsun kötü olsun muhtaç olan herkese şamildir. Çünkü onların tek ölçüsü karşıdakinin ihtiyaç sahibi olmasıdır. İhtiyaç sahibi nefret ettikleri biri olsa bile, bu durum onları yardım etmekten alıkoymaz:

Himmet-i ehl-i kerem nîk ü bedde şâmildir
Hâl-i muhtâca bakar olsa dañi menfûri (G. 1911/2)

Edîb Efendi'nin kerem ve cömertlik konusunda üzerinde durduğu diğer bir husus da, cömertliğin asaletle ilişkisidir. Şair, cömertlikle asaletin bir arada bulunması gerektiğini düşünmektedir:

Edîbā sîret-i cûd u kerem tev 'em gerek yohsa
Kerem taḥkîk olunmaz iltizâm-ı cûd-ı Hâtemle (G. 1524/5)

2.2.1.7. Riyakârlık ve İhlas: Halepli Edîb Efendi'nin üzerinde en fazla durduğu konulardan biri de riya ve riyakâr insanlardır. Özellikle rint-zahit çatışması bağlamında zahit tipinin en bariz özelliklerinden birinin riyakârlık olması, yüzlerce beyitte çok sık olarak bu konunun gündeme gelmesine neden olmaktadır. Çalışmamızın "Rintlik" başlığını taşıyan bölümünde zahit tipinin bir özelliği olarak riya konusu üzerinde durulduğu için, burada sadece konunun rint-zahit çatışması bağlamı dışında kalan boyutu ele alınacaktır.

Riya, İslâm'ın ruhuyla taban tabana zıt olan bir haslettir. Aşağıdaki beyitlerde şair, riyanın beyhude terkipli nüshasında İslâm'ın anlamını kaybetmekten başka bir şey bulmadığını ve riyakârlıkla İslâm iddiasında bulunan kişinin Müslümanlığından söz edilemeyeceğini söylemektedir:

Ma' nî-i İslâmı güm-sâziden özge bulmadım
Nüşa-i bihûde-terkîb-i riyâda bir me 'âl (G. 888/4)

Riyâen da' vî-i İslâm eden merd-i bed-âyîniñ
Seçilmez nüsha-i İncîlden ser-nâme-i dîni (G. 1924/4)

Riyanın zıddı hulûstur. Hulûs kelimesi, "halislik, saflık, doğruluk, yalan ve hileden hâlî olma; samimiyet" (Sâmî 1317: 587) anlamına gelmektedir. Buna göre riya, halis, saf ve doğru olmama, yalan ve hile içinde bulunma, samimiyetsizlik demek olur. Aşağıdaki beyitte birer meyveye benzettiği riya ve hulûsu birbiriyle karşılaştıran Edîb Efendi, riya dalındaki meyvenin tamamen çürüdüğünü, fakat hulûs meyvelerinin lezzetinin sürekli ve kalıcı olduğunu söylemektedir:

Edîbā mîve-i şâḥ-ı riyâ pûsîdedir cümle
Kalır ammâ ki eşmâr-ı hulûşuñ lezzeti dâ'im (G. 899/5)

Riyanın, güzel amellerin güzelliğini giderme gibi bir özelliği vardır. Kişinin amel defteri riya nakışlarından temiz değilse, güzel amellerin serlevhası çirkinlik olur. Çünkü güzel amellerde niyet, sadece Allah'ın rızasını kazanmak olmalıdır. Takva sahipleri arasında ne kadar ilerlemiş olursa olsun, kişinin ibadetlerle şöhret bulmaya meyletmesi doğru değildir:

Nişân-ı kubh olur ser-levha-i hüsn-i 'amel nâma
Eger nakş-ı riyâdan sâde olmazsa 'amel-nâme (G. 1400/2)

Hülle-püşân-ı tekâda Bâyezîd olsa Edîb
Merde meyl-i iştihâr olmaz sezâ tâ'ât ile (G. 1685/5)

Aşağıdaki beyitlerde şair, menfaat için dindarlık taslamaktan sakınılmasını, riyakâr insanlardan nefret edilmesini, gönüllerin ihlas ve samimiyetle doldurulmasını tavsiye etmektedir:

Tecennüb kıl harîd-i suht için takvâ-fürûşiden
Cüyüb-ı i' tiyâdı fâriğ et nakd-ı şirâsından (G. 1021/3)

İktifâ-yı işr-i erbâb-ı riyâdan nefret et
Sum'adan 'ârî dili âgende kıl ihlâş ile (G. 1683/2)

2.2.2. SOSYAL ELEŞTİRİ

Halepli Edîb Dîvânı'nda eleştiri önemli bir muhteva unsurudur. Şair, gerek toplum ve devlet hayatında tespit ettiği genel olumsuzlukları gerekse belli kesimlerde gördüğü kötü ve yanlış hasletleri çekinmeden ağır bir dille eleştirmektedir. Onun düşüncesine göre âlemin içinde bulunduğu durum aslında bilinmeyen bir şey değildir. Fakat kendi kalemi yine de bunu açıklamak ve anlatmak konusunda ısrarcıdır:

Edîbâ hâl-i 'âlem gerçi nâ-mechûldür ammâ
Yine hâmem muşırdır gâh gâh îzâh u tebyîne (G. 1512/5)

Halepli Edîb Efendi, her şeyden önce kendi döneminden şikâyetçidir. Aşağıdaki gazelin bütün beyitlerinde bu şikâyet seslendirilmektedir. Vefakâr dostluk ile düşmanlığı ayırt etmek imkânsız hâle gelmiştir. Demir miğferin hükümdar

tacından farkı kalmamıştır. Çünkü hükümdar ile savaşılan asker aynı payededir. Seçkin sözlerin kekeme ifadelerden farkı kalmamıştır. Çünkü cahilin eğri sözü doğru haber olarak kabul görüyor. Zamanın düşmanlardan dolayı karıştığını gören kişi mızrağını çekmiyor, avuç içindeki eti demir şişe yakınlıktan alıkoymuyor. Âlemin bağı kargaların yuvası olmuş, bülbüllerin sesi gülşenden ayrı düşmüştür:

Seçilmez oldu çün hıll-i vefî insāna düşmenden
Hużûrumdan ba‘îd ol zāhidā bigāne düş menden

Bu demde şāh ile cünd-i veġā hem-pāye olmuşdur
Hadīd-i ser-penāhın farkı yok tāt-ı müzeyyenden

Kelām-ı nā-dürüstü cāhiliñ naql-ı şāhîh oldu
Maḳāl-i munteḥab temyîz olunmaz ḳavl-i elkenden

Gören şūr-ı zamānı nîzesin çekmez e‘ âdiden
Ḳomaz laḥm-ı şivāyî iḳtirān-ı siḥ-i āhenden

Edibā bāġ-ı ‘ālem āşiyāngāh-ı ġurāb oldu
Nevā-yı bülbülān şimdi cüdādır şāhn-ı gülşenden (G. 1069/1-5)

Toplumun iyi insanlarındaki kötü hasletler, kötü insanlardakinden çok daha fazla bir hâl almıştır (G. 1556/5). Dünyanın hayırlı insanları, artık birer şerli insan olmuştur (G. 1513/3). Şerre giden yollar toplum için güvenli birer yol hâline gelmiştir. Bu durumda yularını hayır yoluna salmak isteyen kişi için artık tehlike vardır:

Bütün mesālik-i şerdir çü rāh-ı emn-i ümem
Tarîḳ-i ḥayra ḥaṭar var ‘inānı irḥāda (G. 1635/4)

İnsanlar için şerre giden yollar çeşitlenmiş ve çoğalmıştır. Doğru olmayan yollar çoğalınca da toplum tehlikeli yollara yönelmektedir:

Oldukça muḥtelif ṭuruk-ı nā-sedīdesi
Olmaḳda rū-nümāy-ı ḥaṭar nāsa dīdesi (G. 2013/1)

Doğruluktan eser kalmamıştır (G. 836/1). İnsanların doğru yola yönelmesi için yeni hiçbir alamet bulunmamaktadır. Çünkü halk arasında kötülerini kınayacak kimse yoktur:

Şalâh-ı merdümân-ı ‘âleme hiç nev ‘alâ’im yok
Ki halk içre tebeh-kârân için bir nev ‘a lâ’im yok (G. 781/1)

Şair, şerrin ortadan kalkmasının şeriatla (yasalarla) mümkün olabileceği düşüncesindedir (G. 1819/1). Fakat toplumun, o günün koşullarında yasaların birinci derecede kaynağı olan Kur’ân-ı Kerîm’e bakışı da değişmiştir; çünkü insanlar artık onu bir efsane nüshası gibi görmektedir (G. 1513/4).

Toplumda sadece güçlü olanlar güven içerisinde. Haksızlık karşısında korunmasız olan ise sadece çaresiz halktır:

Mücerred akviyâ âsûde-i hışn-ı selâmetdir
Sitemden merdüm-i bî-çāreye ancak emân yokdur (G. 236/3)

Toplumu birbirine bağlayan bağlar da zayıflamıştır. Her arkadaşta arkadaşlık hasleti bulunmamaktadır (G. 865/4). Dostluğun gereği dostlara meyletmek olduğu hâlde (G. 1388/5), kardeş bile kardeşe kötülükte bulunmaktadır (G. 1557/2). Kin ve düşmanlık, insanlar arasındaki vefakârlık hasletlerini ortadan kaldırmıştır:

Kâr-ı me’lûf olalı buğz u hâsed ‘âlemde
Nâ-bedîd oldu emârât-ı vefâ birbirine (G. 1387/3)

Aşağıdaki beyitte şair, tanıdıkları hatırladıkça gönlünün yabancılara ilgi göstermeye başladığını söyleyerek, dost ve tanıdık insanlardaki vefasızlığın hangi boyutlarda olduğunu anlatmaya çalışmaktadır:

Edibâ âşinâ geldikçe yâda
Derûnum râğbet eyler sûy-ı yada (G. 1337/5)

İnsanlar ahlâkî açıdan da tam bir çöküntü içindedirler. Hem kadınlarda hem de erkeklerde utanma ve haya duygusu kalmamıştır. Arsızlık, güzel bir haslet olarak görülmeye başlanmıştır (G. 1762/4).

Şerefli olmanın da artık değeri kalmamıştır. Çünkü şerefli insanların başı alçak kişilerin ayağı altında ezilmektedir:

Ser-i her zî-şeref fersûde-i pâ-y-ı esâfildir
Edîbâ fark olunmaz dehrde baş ile kıç şimdi (G. 2116/5)

Böyle bir ortamda iyi insanların kendilerini korumaları bile çok zordur. Zilletin geçerli olduğu bir şehirde şeref peşinde olan kişiye sağlamlık ve dayanıklılık lâzımdır. Çünkü binalar bile sağlam olmayınca yıkılmaktadır:

Şehr-i zilletde şeref-cûya teşebbüt lâzım
Yıkılır üss-i metin olmayıcağ ebniye de (G. 1730/2)

Zalimlik yapan ve haksızlıkta bulunanlar kurtulmanın yolunu bulurken, mazlumlara öldürülmektedir. Merkep tabiatlılar ve soysuzlar her türlü nimetle nimetlenirken, Arap atı semer altındadır:

Zâlimleri reh-yâb-ı necât olmada kevnîñ
Mazlûmu hemân küşte-i şemsîr ü teberdir

Har-sîret ü mechûl-nesebler mütena‘‘ım
Esb-i ‘Arabî zûll ile der-zîr-i semerdir (Ks. 1/88-89)

Edîb Efendi’nin şikâyetçi olduğu sadece yaşadığı ülke değildir. O, Arap ve Acem’in durumunu da pek iyi görmemektedir. Aşağıdaki beyitte şair, Arap ve Acem ülkelerinin aynasında kıyamet alametlerinin görünmeye başladığını söylemektedir:

Oldu bedîd peyker-i rûz-ı kıyâm Edîb
Mir’ât-ı şûr-ı mülket-i A‘câm u Rûmdan (G. 1125/5)

Yukarıda Halepli Edîb’in kendi dönemi hakkındaki eleştirel yaklaşımlarını ana hatlarıyla ortaya koymaya çalıştık. Bu yaklaşımlar, onun kendi döneminden şikâyetçi olduğunu göstermektedir. Şairin çeşitli konularda ortaya koyduğu eleştiriler, diğer başlıklarda daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2.2.2.1. ÇEŞİTLİ KESİMLERİN ELEŞTİRİSİ

Halepli Edîb Efendi’nin toplum içinde ayrıcalıklı bir konumu olan çeşitli kesimlere sert ve ağır eleştirileri vardır. Bunlar padişah ve diğer devlet yöneticileri, hâkim ve kâdılar, fakih ve müftüler, âlimler ve zenginlerdir.

2.2.2.1.1. Padişah ve Diğer Devlet Yöneticileri: Şairin eleştirilerine hedef olan kesimlerin başında devleti yönetenler gelmektedir. Aşağıdaki gazelin tamamında bu yönetici kesimin eleştirisi yapılmaktadır:

Qırā'at etmede ihmāl eder gerçi o Qur'ānı
Velikin mîr-i fâcir hûkm-i sultânı okur ānî

Yed-i ihsânı bir muhtâca memdûd eylemez aşlâ
Dirâz eyler fem-i takbîle ammâ dest ü dāmânı

Du'â-yı ehl-i 'aczi şânına görmez revâ zîrâ
Keremle hâdimân-ı devleti etmiş senâ-ı şânı

Nefâyisle dem-â-dem sîr eder mün'imleri ancak
Simâtından dehân-ı cāyî'e rûzî degil nânı

Edîb aşlâ havâşisinde bir insâna beñzer yok
Mücerreddir kühende muhteşid aḫzâb-ı şeytânî (G. 2073/1-5)

Yukarıdaki gazele göre, şairin “mîr-i fâcir” dediği kötü yönetici, Kur'ân'ı okumada ihmalkâr davranırken, padişahın fermanını süratle okumakta; böylece padişah fermanını Tanrı'nın buyruğundan daha fazla önemseydiğini ortaya koymaktadır. Bir ihtiyaç sahibine yardım elini kesinlikle uzatmazken, öpülsün diye elini ve eteğini ona uzatmaktadır. Zayıf insanların kendisi hakkında hayır duada bulunmasını şânına yakıştırmamakta, fakat bahşişleriyle kamu çalışanlarına kendini methettirmektedir. Elindeki nefis yiyeceklerle zenginleri doyururken, sofrasından aç insana ekmek bile nasip olmuş değildir. Etrafında kesinlikle insana benzer kimse bulunmamaktadır. Çünkü şeytanlar topluluğu kötü yerlerde yaşar.

Şerle mücadele etmek ve onu ortadan kaldırmak, birinci derecede yöneticilerin görevidir. Ancak şair, zamanın şerlilerinin bizzat ileri gelenlerin kendileri olduğunu ve her birinin kendini âdeta Tanrı'nın ortağı saydığını söylüyor:

Zamāneniñ bütün ehl-i şeri kibâridir
Dilince her biri gūyâ şerik-i Bārîdir (G. 452/1)

Hırslı ve açgözlü olmak, yöneticilerin vasfı hâline gelmiştir. Bu konuda fakirle aralarında herhangi bir fark bulunmuyor (G. 1235/5). Halkın ödediği öşür vergileri, padişahın gözünü doyurmamaktadır. Çünkü on köyün geliri büyük bir şehri

doyurmaya yetmez (G. 865/2). Onun içindir ki hükümdarların gözü hep yoksulun parasında ve halkın malındadır. Onların malına el koymak için her türlü yalan dolana başvurulabilmektedir:

Selâtin-i cihân dil-beste-i nakd-ı gedâ olmuş
Budur güyâ ki şân-ı hüsn-i istignâ-yı şâhânı (G. 1818/6)

Tezvîr ile muşâdere-i mâl-ı nâs için
Seyr et evâmiriñ o suñûr-ı mürettebin (G. 1140/8)

Güçlülerin görevi güçsüz ve zayıf insanların elinden tutmaktır. Fakat onlar bunu yapmadıkları gibi, bir de onları iyice aciz bırakmaya çalışıyorlar:

Ehl-i ‘acze yok Edîbâ aqvîyâda dest-gîr
Münhemiklerdir ser-â-ser ‘âciziñ ta‘cîzine (G. 1289/5)

Güç sahiplerinin güçsüz insanlara karşı beşerî münasebetlerde takındıkları tavır da şair tarafından eleştiri konusu edilmektedir. Çünkü onlar güçsüzlerin kendi önlerinde eğilip bükülmelerini emretmektedirler. Bu tutumlarıyla sanki güçsüz ve zayıf insanları zorla putperest yapma gayreti içindedirler:

Edîbâ aqvîyâ ‘âcizlere emr-i huzû‘ eyler
Şıgâr-ı nâsı ikrâhıyla güyâ büt-perest eyler (G. 464/5)

Güçlü olanlar her bakımdan emniyet içerisinde iken, haksızlıklar karşısında korunaksız olan sadece çaresiz halktır (G. 236/3). Çünkü yöneticilerin gücü sadece zayıf ve güçsüz insanlara yetmektedir (G. 378/3).

Edîb Efendi’nin yöneticilere yönelttiği eleştirilerden biri de şehvetlerine düşkün insanlar olmalarıdır. Aşağıdaki beyitte şair, bütün düşünceleri cariyeler olan hükümdarın kendi nefsinin esiri olmaktan kurtulamayacağını anlatmaktadır:

Şehin-şehler nice âzâde-i esr-i hevâ olsun
Ki cîd-i fikri çıkmaz tavk-ı a‘ nâk-ı cevâriden (G. 1037/3)

Devleti yönetenler, şeref sahibi insanlara sayarak verirken, rezil ve alçaklara hesapsız vermektedirler; onlara ne kadar verdiklerini bile bilmemektedirler:

Eşrāfa şayar verdigini mālîk-i devlet
Erzâle velî verdiği bilmez ki kaçardır (Ks. 1/79)

Halepli Edîb'e göre devlet erkanından olan valilerin de durumu iyi değildir. Kalpleri sözlerinden ve fiillerinden daha karadır (G. 1206/7). Adaletten de uzaktırlar (G. 858/3). Bütün düşünceleri insanların yurtlarını yakıp yıkmaktır (G. 1818/5).

Şair, güç sahiplerinin borçlarını ödemedeki tutumlarını da eleştiri konusu yapmaktadır. Çünkü onlar borçlandıklarında zenginlik kalesinden çıkmıyorlar, fakat borcun ödenme vakti gelince iflası kendilerine kalkan yapıyorlar. Borcun ödenme vadesini yıldan yıla erteleyerek, tahsil edilmesini âhirete bırakıyorlar:

Akviyâ vâm alıcak hışn-ı gınâdan çıkmaz
Gelse hengâm-ı edâ cünne eder iflâsı

Sâlden sâle edâ va' dini tahvîl ederek
Yine mevķûf-ı dem-i haşr olur istifâsı (Ks. 2/33-34)

Edîb Efendi, büyük hükümdarların uluslar arası politikalarına da değinmektedir. Aşağıdaki beyitte şair, devrin büyük hükümdarlarının uluslar arası politikasının milletler arasındaki kavgayı tahrik yoluyla kızıştırmak olduğunu söylemektedir:

Tedbîri selâtin-i cihân-gîr-i zamânîñ
Tahrik ile germiyyet-i gavgâ-yı ümemdir (G. 280/3)

Zalimler, birbirlerini destekleyerek güç kazanmaktadır. Her zalime yardım eden başka bir zalim vardır. Şair, bunu Firavun'un yolundan giden her kişinin hemen yanı başında bir Haman'ı olduğunu söyleyerek örneklendirmektedir:

Şimdi her zâlim-i bed-kîşe mu'în bir zâlim
Ya' ni her pey-rev-i Fir' avna qarîn Hâmânı (G. 1895/4)

Adaletten ayrılan zalimin ise sonu pek iyi değildir. Zalim, kendi başına gelecek olanı görmek için mezbahadaki koyunlara bakmalıdır. Kudret sahibi Allah'ın intikam kılıcı, zalimin boynundadır:

Bismilgehiñ güzel nazar etsin kibâşına
Zâlim gelen budur yine bilsin ki başına (G. 1412/1)

Şemşîr-i intikâmı Hudâvend-i kâdiriñ
Hâ'im 'inâķ-ı 'unķuna her şahş-ı gâdiriñ (G. 880/1)

Zulmeden ve haksızlıkta bulunan yöneticiler, çoğunlukla padişah veya devletin arkasına sığınarak kendilerini mazur göstermeye çalışırlar. Aşağıdaki rubâide şair, bu düşüncenin anlamsızlığını anlatmakta ve padişah kılıcını kınına soksa bile, kaza celladının kılıcını kınına sokmayacağını ve kendisini mutlaka cezalandıracağını söylemektedir:

Ey mîr-i sitemger gâżab-ı şâhîden
Bilmem ki hemîşe sende bu kôrķı ne
Şeh şanma saña tîģini mağmûd etse
Şemşîrini cellâd-ı kâzâ kôr ķına (R. 601)

Yöneticilerin din ile ilişkileri de problemlidir. Sağlam bir din sevgisine sahip olmadıkları için dinin tadını alamıyorlar. Halkın malını gasp etme düşüncesinde oldukları için dini de bu işte tuzak olarak kullanıyorlar (R. 224). Onların zulme yönelmesinin temelinde de inançsızlıkları ve boş bir akıdeye sahip olmaları yatmaktadır (G. 2013/2). Valiler yalan ve asılsız bir iman tarafından kuşatılmışlardır (G. 806/7). Yaratılmışlara gönül bağladıkları için, hükümdarların Allah'ın yardımıyla irtibatları gevşek olmaktadır (G. 865/5). Edîb Efendi, her insan için uyulması gereken buyruğun Kur'ân buyrukları olduğunu söylüyor ve bu buyruklara tabi olmayanları tenkit ediyor:

Hükm-i Furkândır Edîb insâna fermân-ı muţâ'
Yohsa her fermân-ber-i sultâna ben insân demem (G. 921/7)

Edîb Efendi, yöneticileri eleştirirken ağır hakaretlerle dolu bir dil kullanmaktadır. Aşağıdaki beyitte alçak kişilerin yüce insanlar üzerinde hüküm sahibi olduğunu anlatırken, "Yani köpekler aslanlara ihtişam sahibi yönetici oldu" açıklamasında bulunmaktadır:

Dûnlar 'âle Edîb infâz-ı ahķâm etmede
Ya' ni segler oldu şîrâna emîr-i muhteşem (G. 928/5)

Daha önce de ifade edildiği üzere, Halepli Edîb'e göre şer, ancak şeriat (yasalar) ile ortadan kalkar (G. 1819/1). Aşağıdaki beyitte de şair, toplumların içine düştüğü kargaşayı yasaların hükmünün zayıflığına bağlamaktadır. Bunu da, "Kurtların karşısında koyunları güçsüz ve çaresiz bırakan çobanın yokluğudur" diyerek örneklendirmektedir:

Bu âşüb-ı ümem nâ-büdî-i hükm-i şerî' atdır
Eden mişânı bî-sâmân-ı gürgân fakd-ı râ' idir (g. 349/2)

Şair, yasaların güçsüz olmasının nedenleri üzerinde de durmaktadır. Bunlardan biri güç sahiplerinin sözünün, kitabın hükmünün önüne geçmesidir. Onların çok güçlü olan sözleri, kitabın hükmünün gücünü ortadan kaldırmıştır:

Bu dârü'l-hükm-i pür-şür-ı cihânda mużmañill etdi
Kitâbıñ tâb-ı hükmün aqvıyânıñ kavlı-i aqvâsı (G. 1878/4)

Yasaları güçsüz kılan diğer bir neden de günahkâr hükümdarların hüküm ve fermanlarının uygulanması, fakat Allah'ın emirlerinin terk edilmesidir:

Edîb emr-i Hudâ ' âlemde maqrûn-ı mu' atıdır
Muṭâ' olduğça şâhân-ı büğâtıñ hükm ü fermânı (G. 1847/5)

Edîb Efendi, kendilerini sert bir dille eleştirdiği yöneticiler karşısında halkın takındığı tutumdan da şikâyetçidir. Çünkü halk, onların kapısına yüz sürmekten hiç geri durmamaktadır. Halkın kirpikleri, padişah ve emirlerin kapısındaki toprağı tasfiye için bir elek olmuştur:

Hep taşfiye-i hâk-i der-i şâh u emîre
Halkıñ müje-i çeşmi nümüdâr-ı elekdir (G. 177/4)

Halepli Edîb'e göre devlet adamlarının durumu, özenilecek bir durum değildir. Padişah ile sıradan insan arasında yaratılış bakımından herhangi bir farklılık yoktur. Padişahı farklı kılan tek şey, sahip olduğu debdebedir (G. 593/4). Dikkatle bakılsa onların bu debdebesi bile, kendileri için bir sıkıntıdır. Aşağıdaki beyitte şair, onların durumunu gördüğü için dünya devletinin hayâlini terk ettiğini söylemektedir:

Şühüd-ı renc-i bî-sûd-ı girân-bârân-ı devletle
Hayâl-i devlet-i dünyâyı biz gözden nihân etdik (G. 859/5)

Padişah ve diğer devlet yöneticilerini çeşitli açılardan eleştiren ve onların özenilecek bir durumları olmadığını düşünen şair, rahata kavuşmak için kişinin onlardan uzak durması gerektiğini söylemektedir. Saadet ehli olanlar, padişahın yanında paye peşinde koşmazlar. Çünkü padişahların verdiği payeler, insanı alçaltan birer ayak bağı hükmündedir:

Neyl-i rāhat merde mîr ü şāhdan ‘uzletledir
Hiç olur mu şöhbet-i paşa ile baş ayıla (G. 1484/4)

Edîb ehl-i sa‘âdet pāye-cūy-ı kurb-ı şāh olmaz
Ki dehrîñ pāye-i şāhânı kayd-ı zūll olur pāya (G. 1284/7)

Şair, padişahlardan herhangi bir şey alma taraftarı da değildir. Düşünce avucuna onların parası alınmamalıdır. Çünkü Tanrı’nın makbulü olanlar, zillet ocağından avuçlarına ateş almazlar (G. 1046/3). Karnını ekmek ve peynirle doyuran insanın emel eli onlardan sakınmalıdır (G. 971/1). Yoksulların gözü onların ihsanlarında ise de (G. 1513/7), Edîb Efendiye göre kişi, onlardan bir şey istememeli, isteyeceğini Allah’tan istemelidir (G. 1343/5). Çünkü rızkı veren yöneticiler değil, Allah’tır (G. 365/4). Akıllı olanlar, padişahların yapacağı ihsana minnet etmezler (G. 1020/5). Akıllıca bakıldığında onların kapısında elde edilecek olan bir lokmanın kapıcıdan yenilecek tekmeyle değmediği görülecektir:

Hüşmendâne nigāh et der-i mîr ü şehden
H̱āhiş-i loğma deger mi leged-i derbāna (G. 1514/3)

Aşağıdaki rubâide ise şair, muhatabına seslenerek, “Ey eğri bakışlı, sultan ve emirin eteğinde ne buluyorsun? İsteyeceğini Allah’tan iste. Tarlada hiç balık bulunur mu? Bir kere doğru düşün, ekinde et biter mi?” diyor:

Ey ẖire-nażar maţlabı Allāhdan iste
Sultān u emîriñ ne bulursun eteğinde
Bîẖûde saña tarlada balık bulunur mu
Bir fikr-i şāhiḥ eyle biter mi et ekinde (R. 244)

Edîb Efendi'nin devrin yöneticileri hakkında anlattıkları, devletteki bozulma ve çözülmeyi gözler önüne sermektedir. Benzer eleştirilerin daha önce Nâbî tarafından yapıldığı da dikkate alındığında (bk. Kortantamer 1993: 151-192), söz konusu bozulma ve çözülmeyi önceki yüzyılda da var olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Şairin çözüm önerisi şeriata, yani yasalara bağlanmaktır (G. 1819/1). Fakat öyle anlaşıyor ki, Edîb Efendi, yöneticilerin düzeleceğine, devletteki bozulma ve çözülmeyi ortadan kalkacağına pek inanmamaktadır. Çünkü o, sürekli devlet yöneticilerinden uzak durmayı tavsiye etmektedir. Dikkat edilirse, yöneticilere yönelik eleştirilerde şair çok ağır, hatta çekinmeden hakarete varan bir dil kullanmakta, fakat bozulma ve çözülmeyi önüne geçme konusunda herhangi bir tavsiyede bulunmamaktadır. Bu da dönemin devlet yapısının halkın müdahale ve etkisine tamamen kapalı yapısından ileri gelmektedir. Şaire göre yapılacak tek şey yöneticilerden uzak durmaktır.

2.2.2.1.2. Hâkim ve Kâdılar: Edîb'in eleştirilerine en fazla hedef olan diğer bir kesim hâkim ve kâdılarıdır. Bütün beyitlerinde onlara yönelik tenkitlerini dile getirdiği bir gazeline şair, kâdılık kurumunun kâdılar için Allah'tan gelen bir bela olduğunu, kâdıların zengin kadınlara, paraya ve rüşvete meyilli olduklarını, işledikleri kötülükleri gizleme gereği bile duymadıklarını anlatmaktadır (G. 445/1-5).

Bütün beyitlerinde kâdıların eleştirisi yapılan diğer bir gazelde de benzer düşünceler gündeme getirilmektedir. Kâdılar ağızlarını körük gibi açmışlardır, minderlerini de mahkeme cehennemine sermişlerdir. Hırslarının hararet derecesi o kadar yüksektir ki cehennem eyvanı bile kendileri için serin bir yerdir. Altına aşırı düşkünlükleri vardır. Cehennemi altın haznesi yapsalar, sarıklarının arkadan sarkan kısmını altın doldurmak için hazırlarlar. Zenginin ölümünden mutlu olurlar. Kardeşleri yoksulluktan ölse öldüğünü bile duymazlar. Güçleri yetse haraç toplamak için bütün dünyayı birbirine düşürürler (bk. G. 994/1-5).

Şair, mahkemelerde doğru sözün herhangi bir değer taşıması ve iki şahitle yalan sözün delil kabul edilmesinden şikâyet etmektedir. Hâkimler, mahkemelerdeki tanıklara beklentisiz olarak kulak veren insanlar değildir. Onların kulak verdikleri rüşvet parasının sesidir:

Ḳavl-i dürûḡ müşbet iken şâhideyn ile
Mesmû' olur mu şıdk ile ḳavl-i mücerredîñ (G. 861/4)

Güvâh-ı 'adle ḥâkim bî-emel tevcîh-i sem' etmez
Bu gün mesmû' olan şavt-ı şümâr-ı naḳd-ı irşâdır (G. 360/2)

Bütün düşünceleri rüşvet almak olduğu için onların katında vefa ve ricanın yeri yoktur:

Piş-i ḥâkimde bu gün ḥ'ân-ı vefânîñ yeri yok
Rüşvet almasın umar sîb-i recânîñ yeri yok (G. 778/1)

Hâkimler ve kâdılar, bir kere mal almanın tadını aldıkları için, artık başka bir şey düşünmemektedirler (G. 1835/2). Bütün düşünceleri altın ve gümüşdür (G. 1818/5). Suç işleyen kişi eğer zengin ve varlıklı (dihkânî) biriye, işlediği suça hiç bakmayıp mal elde etme ümidiyle katile yardımcı oluyorlar:

Ümîd-i māl ile ḥâkim mu'în-i kâtildir
Fesâd-ı kârına bakmaz olursa dihkânî (G. 1856/4)

Onların verdiği taraflı ve haksız kararları, suçlular arasında kendilerine saygınlık ve itibar kazandırmaktadır. Suçlular yanında kâdının verdiği hükmün derecesi, şeriatın derecesinden daha üstündür:

Nezd-i aşḥâb-ı cehâlât-ı şakâvet-ḥûda
Rûtbe-i şer'î geçer rûtbe-i ḥükm-i ḳâdî (G. 1907/2)

Attıkları her imza karşılığında para alan bu insanlar (G. 1140/5), rüşvet kapısını açmak ve rüşvete bir kılıf bulabilmek için mezhep imamları konusunda ihtilaf ve tartışma içine düşmektedirler:

Ḥükkâm-ı şer' feth-i der-i irtişâ için
Düşmüş Edîb e'imme-i dîn ihtilâfına (G. 1295/5)

Rüşvetin kılıfı bulunmuş ve kötü bir fiil olmaktan çıkarılmıştır. Çünkü rüşvet, artık hediye adı altında verilmektedir:

Dil-dâde ehl-i 'iffeti dehriñ Edîb hep
Neyl-i ḥüṭâm-ı rüşvete şekl-i hediyyede (G. 1299/5)

Önceleri haram yemek, zalimlerde bulunan bir haslet iken, şimdi kâdı ve müftüler haramı avlamaktadır:

Evvel harāma ehl-i sitem bî-niyāz iken
Şimdi harāmı kâdî vü müftî şikār eder (Kt. 86/1)

Kanunları uygulamak ve şeriat (yasa) sancaklarını yükseltmek kâdılarının aslî görevi olduğu hâlde, şimdi onlar, hilekârlığın güçlü eliyle o sancakları yere indirmektedirler:

Yed-i zür-āver-i tezvîr ile tenkîs ederler hep
Gürûh-ı kâdıyân a' lām-ı şer' i şanma râfî' dir (G. 226/4)

Mahkemelerin ve burada görev yapan hâkim ve kâdılarının içler acısı durumunu ortaya koyan Edîb Efendi, helal lokma yiyen insanların mahkemelerde işi olmadığını düşünmektedir. Çünkü haramdan uzak duran kişi, ne şikâyetçi ne de şikâyet edilen olarak buralara düşmez. Muhatabına seslenen şair, "Takva sahibi bir insan isen, mahkeme semtinin yolunu bilme" demektedir:

Helâl-ı ħ̣āre ne şākî olur ne meşkûdur
Taķiyy isen yolunu bilme semt-i maħkemeniñ (G. 815/3)

2.2.2.1.3. Fetva Ehli ve Müftüler: Halepli Edîb Efendi'nin eleştirilerine hedef olan bir kesim de fetva ehli olan fakih ve müftülerdir. Fakihler, İslâm fıkı alanında uzmanlaşan ve yeni karşılaşılan sorunlara dinî çözümler getiren âlimlerdir (bk. Karaman 1995: 126-127). Halepli Edîb Dîvânı'nda fakihler, medreseyle ilişkilendirilmeden sadece verdikleri fetvalarıyla gündeme getirilmektedir. Osmanlı toplumunda fakihlik diye ayrı bir statü de bulunmadığına göre fakihle kastedilen müftüdür. Bu durumda şairin fakihle müftüyü aynı anlamda kullandığını söyleyebiliriz.

Edîb Efendi'ye göre, fakihler kendi alanlarında yetersizdirler. Aşağıdaki beyitte şair, dinin asıllarını fûrûundan ayıramayan fakihin geri zekalılığıyla insanları hayrette bıraktığını söylemektedir:

Farq etmediñ uşulü ‘acebdir fūrū‘dan
 Hayretde koydu halkı faḳihā belādetiñ (G. 863/4)

Şaire göre fakihin içi aşırı düzeyde gurur ve kibirle doludur (G. 943/3). Kendi içindeki kibir ve büyüklenmeyi görmeyen fakih, başkalarının ayıplarıyla uğraşmaktadır. Aşağıdaki beyitte onu bir yılanı benzeten Edîb Efendi, fakihin insanların ayıp ve kusurlarını sayıp duran tavrından duyduğu rahatsızlığı dile getirmektedir:

Āzurdeyiz faḳih-i me‘āyib-şümārdan
 Niş-i muḥāşemet-zedeyiz hep şu mārdañ (G. 1003/1)

Gerek fakihin gerekse müftünün başkalarının kusur ve ayıplarıyla bu kadar çok uğraşmasının temelinde, kendi hatalarını, kendi ayıp ve kusurlarını gizleme niyeti yatmaktadır. Aşağıdaki beyitte “tekfir” sözcüklerini cinaslı kullanan şair, dindar kişinin başkalarının hatalarını tekfir ederek, yani küfür olarak niteleyerek aslında kendisini tekfir ettiğini, yani kendi kötülüklerini örttüğünü söylemektedir:

‘Azm-i tekfir-i ḥaṭāyā anı tekfir eyler
 Tā‘atiñ sūdu nedir muttakī-i maḡrūra (G. 1353/6)

Yöneticilerde olduğu gibi fakihlerde de rüşvet alma hastalığı vardır. Fakih, rüşvet almanın haram olduğunu bildiği hâlde ondan uzak durmamaktadır. Haram olan rüşvet parası onun hırs dimağına şeker gibi tatlı gelmektedir:

Dimāğ-ı hırşına şirîn gelir mişāl-i şeker
 Faḳihe dirhem-i rüşvet eger vebāl ise de (G. 1714/2)

Müftüden kanaatkâr bir insan olması beklenmemelidir. Çünkü o, beleş para için Hindistan’a kalkıp gidecek kadar açgözlü bir insandır:

‘Azm eder almak için dirhem-i müfti Sinde
 ‘Ālemiñ umma ḳanā‘at ola müftisinde (G. 1438/1)

Fakih ve müftünün işi gücü yöneticilerden caize almaktır. Onların bu özelliği, caiz olmayan herhangi bir şeyi tevil yoluyla caiz olarak göstermelerinden belli olmaktadır:

‘Ameli cā’ize-maḵrūn idigi müftiniñ
Rū-nümā olmada nā-cā’izi tecvîzinde (G. 1347/4)

Nice nā-cā’izi te’vîl ile tecvîzden geçsin
Ki vâliden faḵîhiñ baḡyeti neyl-i cevā’izdir (G. 466/3)

2.2.2.1.4. Âlimler: İlmin gerekliliği, Edîb Efendi’nin üzerinde en fazla durduğu konulardan biridir. Aşağıdaki gazel başından sonuna kadar bu konuyu işlemektedir. Sıtma hastalığını gidermek için ilaç lâzım olduğu gibi, çocukları cehalet hastalığından korumak için de kalkan olarak mektep kullanılmalıdır. Zeki olan kişi tembellikle aptallaşır. Aptal kişi ise, çalışmasıyla zeki olanları geçer. Geceyi ilim ve faziletle geçirenlerin gece karanlığı gündüzün aydınlığından üstün olur. Kişi, yağmur yüklü bulutu yağmursuz buluta eş tutmamalı ve dedikoduyu bırakıp faydalı ilmin mektebi olmaya bakmalıdır. Cahillerin bilgisizlik yüklü sözleri, dinleyenin kulaklarını kapatmasına yol açar:

Etfâle hırz-ı ‘illet-i cehl eyle mektebi
Zirâ gerek ‘ilâc ile ref’ eylemek tebi

Bî-sa’y olur ḡabâvet ile mübtelî zekî
Sa’yıyla ezkiyâya olur mu’ telî ḡabî

Şeb-zinde-dâr-ı pür-pertev-i ‘ilm ü fazîletiñ
Nûr-ı nehâra fâyiḡ olur zulmet-i şebi

Ḳoy ḡâl ü ḡili mekteb-i ‘ilm-i nâfi’ ol
Ebr-i maṭîr-i feyze nazîr etme ḡullebi

Nâ-dânlarıñ Edîb ḡiṭâb-ı cehâleti
Eyler şimâḡ-beste-i nefret muḡâtabı (G. 2075/1-5)

Bir toplum için ilim ve âlimin gerekliliği tartışılmaz bir husustur. Ancak şair, âlimlerin yeterli düzeyde saygı ve itibar görmediğinden şikâyetçidir. Büyük âlimler sefalet içinde bir yaşam sürüyorlar. İzzet ve şeref bulanlar ise sadece cahillerdir. Çünkü feleğin işi belli bir düzene bağlı değildir; cahile kadeh sunarken, âlime zulüm zehri vermektedir:

‘Allâmeler felekde Edîbâ sefildir
‘İzz ü şeref cihânda faḡaṭ cāhilûnadır (G. 183/5)

Cāhile cām şunar zehr-i sitem dānāya
Kār-ı sākī-i felek şanma ki tertīb iledir (G. 411/4)

Âlimlerin cahiller arasında istenmeyen insanlar olmaları çok doğal bir durumdur. Zencinin gönlü aynasız kalmaktan nasıl mutlu oluyorsa, cahiller de âlimlerle karşılaşmamaktan dolayı rahatsız olmazlar. Çünkü cahilin cehaleti âlimin yanında daha fazla belli olmaktadır:

Cehülû şanma bekā-cüy-ı vaşl-ı dānādır
Şafā bulur dil-i zengī firāk-ı āyineden (G. 1087/3)

Toplumda akılsız insanların anlamsız sözleri akıl sahiplerinin doğru sözlerinden çok daha fazla tercih edilmektedir. Bu durumda, doğru düşüncelere sahip olmanın akıllı kişiye herhangi bir yararı yoktur. Bir adamın sözünün halk tarafından dinlenir söz olmasının ölçüsü, o adamın âlim olup olmaması veya söylediği sözün doğru olup olmaması değildir. Adam zenginse sözü de dinlenmektedir:

Müraccahken maḳāl-i bī-me 'ālī ḥīre-fehmānīn
Ne sūd eyler nebīhe şāḥīb-i re 'y-i sedīd olmak (G. 772/8)

Sīm ü zeriñ leb-ā-leb ise sende kīsesi
Her kes ḳabūl ile işidir sendeki sesi (G. 2131/1)

Halepli Edīb Efendi, âlimliğin cahillere kaldığından şikâyet etmektedir (G. 1130/5). Çünkü âlimlerin cahiller kadar bile bilgisi yoktur (G. 1019/4). Âlimlerin görevlerinden biri, insanlara doğru yolu göstermek ve doğru yolda onlara öncülük yapmaktır. Ancak âlimler doğru yoldan saptığı için cahiller birbirine tabi olmaya başlamışlardır:

'Ulemā münḥarif-i nehc-i şavāb oldukça
İḳtidā etdi Edībā cūhelā birbirine (G. 1387/9)

Âlimlerin sözlerinde de herhangi bir feyiz yoktur. Eğer onların sözlerinde feyiz akıntısı olsaydı din yolunun bahçesi neşvünema bulurdu:

Ger reşḥa-i feyz olsa maḳāl-i 'ulemāda
Ḳalırdı riyāz-ı reh-i dīn neşv ü nemāda (G. 1241/1)

Edîb Efendi'nin âlimlere yönelttiği eleştiriler, karışık anlamlarıyla aslında onlarda bulunması gerekli olan özellikleri de içermektedir. Aşağıdaki beyitte haberin müptedasını görmeyen âlimin anlamın sırrına vakıf olmayacağını söyleyerek, metinlerdeki anlamı kavrayabilmek için gramer bilgisine sahip olmanın gerekliliğini anlatmaktadır:

‘Âlim nice tebaşşur-ı künh-i me’âl eder
Kûteh-nigâh iken haberîñ mübtedâsına (G. 1249/3)

Aşağıdaki beyitte ise, eşyanın güzel özelliklerini ve tabiatını bilmeyen kişinin kendi özellik ve tabiatını idrak etmeyeceğini söyleyerek pozitif ilimlerin gerekliliğini anlatmaktadır:

Kendi hâşıyyet-i zâtın nice idrâk eyler
Hüsn-i hâşıyyetini câhil olan eşyânîñ (G. 856/3)

Diğer bir beyitte de şair, medreselerin tereddüt ve kuşkuyu sıklet ve sıkıntı olarak gördüklerinden şikâyetle, ilimde tereddüt ve kuşkunun ne kadar elzem olduğunu anlatmaktadır:

Şıklet görür tereddüdü şimdi medârise
Câhil ne deñli kesb-i kemâle medâr ise (G. 1496/1)

Âlimler Kur’ân-ı Kerîm’in lafzını okumakla yetinmemeli ve onun anlamını kavramaya çalışmalıdırlar. Çünkü hidayet ışığı lafız üzerinden okuyucuya etki etmez. İnsana şevk veren surelerdeki âyetlerin anlamıdır. Bu, sadece Kur’ân için değil, bütün ilimler için geçerlidir. Anlamı kavrama konusunda şuurları körelmiş olan âlimlere, kuralları ezberlemenin herhangi bir yararı yoktur:

Lafzdan nûr-i hüda etmez eşer tâliye
Süverîñ şevk veren ma’ nî-i âyâtıdır (G. 593/2)

Derk-i me’âle hîre-nigâh-ı şu’ûr iken
Yok sûdu ehl-i dânişe hıfz-ı kavâ’ idiñ (G. 828/2)

Âlimlerin bildikleriyle amel eden insanlar olmaları, ilimleriyle amelleri arasında paralellik bulunması da çok önemlidir. Çünkü sözün samimiyetini gösteren

sözün kendisi değil, sözü söyleyenin hâlidir (G. 1394/1). Şeriata her memurluk yapan dine intisap etmiş olmadığı gibi, bildikleriyle amel etmeyen âlim için de ilim bir şeref değildir:

‘Âlim-i bî-‘amele şanma şerefdir ‘ilmi
Şer‘e her hâdim olan müntesib olmaz dîne (G. 1265/4)

İlimleriyle amel etmeyen âlimlerin halk üzerinde de herhangi bir etkileri olmaz. Başkasına nasihatte bulunacak olan kişi, önce kendine bakmalı ve kendi ayıplarını görüp düzeltebilmelidir (G. 334/3). Çünkü nasihatleriyle kendi mizaçlarını, hâl ve hareketlerini düzeltmeyen nasihatçiler, başkalarını doğruya iletmede başarısız olurlar:

Mizâcı sen ki ta‘dîl etmediñ dârû-yı pendîñle
Naşûhâ nâ-müyesserdir mizâc-ı gayrı ta‘dîlîñ (G. 840/3)

Âlim, sözü ve özü bir olan insan olmalıdır. Aksi takdirde ilimleri bir iddiadan öteye geçmez. Aşağıdaki beyitte şair, insanların sözlerini hâlleriyle test etme tavsiyesinde bulunarak, “İddia ile bakkalda kuyumculuk olur mu?” demektedir:

Hâl ile bak kâli tatbîk edegör eşhâşda
İddi‘â ile olur mu zergerî bakkâlde (G. 1206/4)

Âlimlerin âhiret hayatı için de bir hazırlıkları bulunmalıdır. Çünkü âhiret için hiçbir hayrı bulunmayan kişi allame bile olsa hasılatı cehaletten başka bir şey değildir:

Cehldir mâ-ḥaşali olsa ‘allâme Edîb
Ol ki bî-vâye ola ḥayr-ı uḥrâsından (G. 1101/5)

Aşağıdaki beyitte ise şair, âlimlerin kitaplardaki hükümleri yaşatmak için çalışmadıklarını, aksine kitapların şirazesini söktüklerini söyleyerek onları eleştirmektedir:

‘Âlimân etmez Edîbâ ḥıfz-ı aḥkâm-ı kütüb
Hall eder icrâ-yı şıdkı ‘uḳde-i şirâzeden (G. 1131/5)

Medreselerde ders veren müderrislerin ilim nimeti peşinde olmadıkları tespitini yapan Edîb Efendi, onların ilim sofrasından paylarının bir paye sahibi olmak olduğunu ve aslında bunun peşinde koştuklarını söylemektedir:

Nî‘ met-i dānişi müftî vü müderris n’eyler
H’ân-ı dānişden anıñ pāyı faķaķ bir pāye (G. 1201/6)

Âlimlerin ücretsiz ders vermeye yanaşmamalarından şikâyet eden şair, onların ücret karşılığı olmadıkça kitabın satırına bile bakmadıklarını söylüyor:

Ümîd-i ecr ile tedrîs-i bî-müzd eylemez ‘âlim
Kîrâsız çeşmini rabķ eylemez satır-ı kerârîse (G. 1328/3)

Âlimlerdeki bu para ve mal düşkünlüğü ilimlerdeki güvenilirliği de zedelemektedir. Çünkü onlar mala olan düşkünlükleriyle caiz olmayan her şeyi caiz yapmanın bir yolunu bulabilirler:

‘Âlimân rağbet-i māl ile Edîbâ şimdi
Cümle nâ-câyizi hep çäre bulur tecvîze (G. 1449/5)

Edîb Efendi’nin yöneticiler, hâkim ve kâdılar için gündeme getirdiği rüşvet yeme olgusu âlimler için de gündeme getirilebilir. Yukarıda söylenen menfaat karşılığında harama cevaz verme işi de aslında bir tür rüşvettir. Ancak şair, mesleklerinin özelliğinden dolayı âlimler için doğrudan rüşveti gündeme getirmez. Çünkü meslekleri bir icra kurumu değildir. Sadece aşağıdaki beyitte âlimler için “rüşvet yeme” ifadesini kullanan şair, onu da “alaydı” biçiminde şartlı bir yüklemle vermektedir:

Alaydı semtini ‘allāme rüşveti yemeniñ
Yaķardı tuhfelerin Hind ü kişver-i Yemeniñ (G. 815/1)

Âlimlerin yöneticilerle olan ilişkilerini de gündemine alan Edîb Efendi, ulema sınıfının devlet adamlarından iltifat beklediğinden şikâyet etmektedir (G. 320/3). Büyük âlimler, dinden aldıkları payeyi bir yana bırakıp meliklere yakınlıkta paye sahibi olmaya çalışmaktadırlar (G. 1961/5). Aşağıdaki beyitte de şair, ulema

sınıfından olan muhaddisler için, “Eğer Buharî’deki hadîs-i şeriflerden istifade etseydi, yönetici ve paşalara perestişle alçalmaktan uzak dururdu” demektedir:

Muhaddiş müstefid olsa eḥādîş-i Buḥārîden
Geçerdi mîr u paşaya perestişle bu ḥ̣ārîden (G. 1037/1)

Yukarıda söylenenler Edîb Efendi’nin gerçek bir âlimden hangi özellikleri aradığını da ortaya koymaktadır. Buna göre gerçek âlimler, ilimlerinde derinlik sahibi, bildikleriyle amel eden, âhirete hazırlıklı olan, hiçbir karşılık beklemeksizin insanları eğiten ve aydınlatan, yöneticilerin iltifat ve ihsanlarına aldırış etmeyen kişilikli insanlardır. Onların dünyevî herhangi bir emel ve beklentileri de yoktur. Aşağıdaki beyitte şair, gerçek bir âlim için, fitne yerine dönen dünyayla ilişkilerde bir yer ve konum sahibi olmaktansa ölmenin daha iyi olduğunu söylemektedir:

Merd-i dānāya ribāṭ-ı fitnegāh-ı kevnde
Cāy-sāz olmakdan evlādır Edîbā irtihāl (G. 888/5)

2.2.2.1.5. Zenginler: Toplum içindeki güç ve itibarları sahip oldukları servetten kaynaklanan zenginler de Halepli Edîb Efendi’nin eleştirilerine hedef olmaktadır. Servetin toplum içindeki dağılımı âdilce değildir. Para, onu hakketmeyen haydut ve suçluların elindedir. Şakiler birer altın ocağı iken, zavallı yoksulların gönül cebinde kanlı yaradan başka kırmızı para bulunmamaktadır:

Şakiler kân-ı zer ceyb-i dil-i miskîn-i ‘âcizde
Mücerred dāğ-ı ḥūnînininden özge fels-i aḥmer yok (G. 780/4)

Haram ve gayr-ı meşru yollardan elde edilen servetin sahibine de herhangi bir faydası yoktur. Çünkü insanlardan haksızlıkla gasp edilen zenginlik zehirli bir oktur ve eninde sonunda zalimi kendi zenginliğinin içinde vurur:

Sitemle nâsdan kesb-i ḡnā bir tîğ-i pür-semdir
Edîbā ḡlîme te’şîr eder semt-i ḡnâsından (G. 1115/5)

Haram yollardan kazanmaya alışmış olan insanlardan bu huylarını bırakıp şerefli insanlar gibi hareket etmeleri beklenemez. Gıdasını haram yollardan elde eden

alçak kişiye, yücelikte hiçbir nimet yoktur. Çünkü aşağıdan, yani alçaklıktan lezzet alan kişi yukarıdan, yani şerefli insanlardan olmaz:

Ne ni‘met var gıdāsı suht olan süflîye rif‘atde
Aşağıdan k’ola lezzet-pezîr olmaz yukarıdan (G. 1085/3)

Açgözlü insanlar ne kadar zengin olurlarsa olsunlar, kanaatkâr olmayı bilmezler. Halk yavan ekmek bile bulamazken onlar nimetleri çeşit çeşit isterler:

Hâtır-ı ehl-i t̤ama‘ ni‘met-i elvân ister
Halkda sâdece bir ni‘met-i nânîñ yeri yok (G. 778/4)

Zenginler, yoksula yardım etmemektedir (G. 1083/5). Aksine yoksulların kendilerine bağışta bulunmasını arzulamaktadır. Bu durum karşısındaki şaşkınlığını şair, “Bilmiyorum, cömertlik ve ihsanın şartı varlık mıdır yokluk mudur?” diyerek belirtmektedir:

Ağniyâ h̤āhişger-i bahş-ı gedâyân olmada
Bilmem esbâb-ı sehâ varlık mıdır yokluk mudur (G. 433/4)

Servet ve varlık içinde olanların yokluk içinde olanların eline bakması şaşılacak bir durumdur. Aşağıdaki beyitte şair, “Kendi gururlu tavırlarında aslan olan zenginlere köpek gibi yoksulun ekmeğini istemek yakışmaz” diyerek, bu duruma düşen insanların ne hâle düştüğünü gözler önüne sermektedir:

Şîr iken eṭvâr-ı mağrūrânesinde seg gibi
Ağniyâ lâyıḳ mıdır nân-ı gedâyı istemek (G. 813/4)

Zenginlerin cimriliği karşısında yoksullar infakta bulunan insanlardır. Aşağıdaki beyitte şair, “Eğer yoksulların infakı olmasaydı zenginlerin cimriliğiyle âlem yıkılmıştı” diyor:

İmsāk-i ağniyâ ile ‘âlem ḥarâb idi
İnfākı olmasaydı Edibâ gedâlarıñ (G. 810/5)

Varlık ve servet sahibi olanların bu açgözlülüklerine karşın fakirlerde tokgözlülük vardır. Fakirlerde tokgözlülük tavırlarının güzelliği olunca, onların bakışları zenginlerin servetini utandırır:

Nigāhı şervet-i ehl-i ğināyı şermnāk eyler
Olunca behcet-i etvār-ı istignā fakīrānda (G. 1388/2)

Zenginler kapılarında yoksul istemezler. Aşağıdaki beyitte şair, kardeşi bile olsa zengin kapısında yoksul istemediğini ve göğe bile bakmayan zengin kardeşine hiç bakmayacağını söylemektedir:

Ahıysa geldigini istemez gedā derine
Ġanī sipihre göz açmaz degil ki dāderine (Nz. 38/1)

Edīb Efendi'ye göre, zenginlerde fakire karşı bir kin ve düşmanlık mevcuttur (G. 1382/2). Bu kin ve düşmanlığın sebebi, kendilerinin açgözlülüğü karşısında onların tokgözlü bir tavır içinde bulunmaları olabilir.

Cömertlik iddiasında bulunduklarında zenginlerin lafına bakmamak gerekir. Çünkü onlar, açgözlülük eliyle muhtaç kişilerin parasını çekmektedirler:

Dest-i tama' la dirhem-i muhtācı cerr eder
Mün' imleriñ keremle şakın bakma lāfına (G. 1295/3)

Onların cömertlik ve ihsanları da gasp yoluylaadır. Çünkü sağ elleriyle verdikleri, aslında sol elleriyle aldıklarıdır. Yani hayır yoluna sarf ettikleri, şer yolundan kazandıklarıdır:

Sehā-yı halk-ı cihān cümle kār-ı ğaşb iledir
Sitād-ı meyseredendir 'atā-yı meymenesi (G. 1986/4)

Edīb Efendi, kendi zamanında zenginlerin padişah ve yöneticilerin dergahlarına bağlı olmakla övündüklerini ve Allah'ın kapısının övüncüne yüz çevirdiklerini söylemektedir:

Fehār-ı intimā-yı dergeh-i şāh u emīr eyler
Ġaniler şimdi rū-gerdān-ı fahr-ı bāb-ı Mevlādır (G. 360/4)

Zengin olmak insana, haksız kazançtan uzak durmak ve ihtiyaç sahiplerine yardımda bulunmak gibi bazı sorumluluklar yüklemektedir. Bu sorumluluklarını yerine getirmeyen zenginlerin âhiretteki durumunu anlatan şair, “Bu dünyada yoksul ne kadar ihtiyaç sahibi olursa da ihtiyacı zenginin âhiretteki ihtiyacı kadar olamaz” demektedir:

Şimdi gedā ne mertebe muhtāc ise Edīb
Ferdāda mün‘imiñ yetemez ihtiyācına (G. 1597/5)

2.2.2.1.6. Nesebin Önemi ve Nesep Davası Güdenlerin Eleştirisi: Halepli Edīb Efendi’nin üzerinde durduğu konulardan biri de nesep konusudur. Nesep konusu, hem nesebin önemi hem de nesep davası güden ve asalet iddiasında bulunanların eleştirisi bağlamında ele alınmaktadır.

Edīb Efendi, nesebin kişi üzerindeki etkisi üzerinde önemle durur. Aşağıdaki beyitlerde şair, ebenin elindeki yeni doğmuş çocuğu bir nüshaya benzetmekte ve bu nüshadaki ezelden gelip ebede doğru ilerleyen anlama bakılmasını istemektedir. Söz konusu anlam ise, anneye benzeyen şerefli kız çocuğunun hilkat ve tabiatının babaya da benzemesidir:

Me’āl-i nüsha-i mevlūda bak yed-i ebede
Ki geldi rāh-ı ezelden mürūr içün ebede
Nazīr-i māder olan duĥter-i şerefmendiñ
Nukūş-ı hilkat ü hulķı şebīh olur ebe de (G. 1317/1-2)

Nesep olayında baba kadar annenin de önemli olduğunu düşünen şair, seytlik tohumunun sıradan insanda yeşermeyeceğini söylemektedir (G. 1161/1).

Çocuk, hem fizyoloji hem de huy ve tabiat bakımından anne ve babaya benzer. Aşağıdaki rubâide anne rahminde sıvıların karışımını bilmenin o alanda ihtisası olanların işi olduğunu belirten Edīb Efendi, anne ve babanın rengi sarı ise çocuğun kara kaşlı ve kara gözlü olamayacağını söylemektedir:

Raĥm içre miyāhıñ iĥtilātın bilmek
Ehl-i nazarıñ ĥavāş-ı ebşārıdır
Evlāda sevād-ı çeşm ü ebrū mu olur
Mādām şıfāt-ı ümm ü eb şarıdır (R. 20)

Aşağıdaki rubâide ise şair, nesebin huy ve tabiat bakımından çocuğu etkilemesini ele almaktadır. Çocuğun nesebi çirkin olunca güzel sözlere karşı sağır kesilir. Anne ve babanın hasletleri kötü olunca, çocuğun seciyesinin iyi olması mümkün değildir:

Tâ aşl-i nihâdî zişt ola ferzendiñ
Tevcih-i hitâb-ı hüsnden ebkem olur
Mümkün mi seciyye-i veled hûb olmak
Vaqtâ ki hışâl-i mâder u eb kem olur (G. 313)

Yukarıda yapılan açıklamalardan, çocuğun hem fizyolojisinin hem de hilkat ve tabiatının anne ve babaya benzeyeceği sonucu çıkmaktadır. Şaire göre devlet yöneticiliğinde şekâvetin artmasının sebebi de, anne ve baba nesebinin ortadan kalkmasıdır:

Efzûnter olur şân-ı şekâvet ümerâda
Mechûl olıcağ nesl-i pederle üm arada (G. 1556/1)

Bir yandan anne ve baba genetik olarak çocuklarına özellik verirken, öte yandan çocuk da yaptıklarıyla anne ve babasının adını ya yüceltmekte ya da küçük düşürmektedir. Aşağıdaki beyitlerde şair, “Yaşantısında doğrulukla rızamı aramayan oğullarımın adını şefkatle anmam bana yakışmaz” dedikten sonra, oğulların yaptığı kötülüklerin babanın adını küçük düşüreceğini ve oğullarının adı kötüye çıkmış bir babanın iyi bir ünü olmayacağını söylemektedir:

Rızâ-cüyum degilse şıdk ile nehc-i sülûkünde
Baña şefkatle yâd etmek yakışmaz nâm-ı ebnâmı
Fesâd-ı kâr-ı ebnâ ẖâr eder nâm-ı ebi zîrâ
Ki tâ ebnâsı bed-nâm ola olmaz nâm-ı eb nâmî (Kt. 18/1-2)

Nesebin önemi üzerinde çok duran ve onu çok önemseyen Edîb Efendi, nesep davası gütmeye ve asalet iddiasında bulunmaya sıcak bakmamakta ve bu işi yapanları sert bir dille eleştirmektedir. Şaire göre nesebi belirsiz olanların asalet iddiası, güzel huylu asil insanların kulağını sağır edecek düzeye gelmiştir:

Aşîlân-ı mühezzeb-hûy-ı ahrârı ker etmişdir
Aşâlet iddi'âsın etmeden her sifle pîç şimdi (G. 2116/4)

Yukarıdaki beyitte, nesebi belirsiz insanların asalet iddiasında bulunmasından duyulan rahatsızlık dile getirilmektedir. Şaire göre, nesep davasına kalkışmanın bir nedeni de, yaşam biçiminin yaptığı tanıklığın nesep asaletini ispatlamada yetersiz kalmasıdır. Yaşam biçimiyle asaletini ortaya koyamayan insanın nesep davası gütmesinde ise hiçbir yarar yoktur:

Güvâh-ı hüsn-i siyerle şübûta yetmeyicek
Nedir fevâ'idi bilmem de' âvî-i nesebiñ (G. 844/6)

Peygamber soyundan gelmek anlamına gelen seyitlik olgusunu da ele alan Edîb Efendi, seyitlikle asıl övünmeyi hakkedenlerin ona tabi olanlar olduğunu ve babasına uymayan çocuğun kendini babaya atfetmekle şeref bulmayacağını söylemektedir:

Peyem-ber-zâdelikle fâhra lâyıķ müttebi'lerdir
Şeref bulmaz veled nâ-müttebi'ken nisbet-i eble (G. 1419/2)

Şekilcilikle de seyitlik olmaz. Şair, seyitlik görüntüsünün letafete vesile olmayacağını ve letafetin kıyafete bağlı olmadığını söylemektedir:

Olmaz vesîle şekl-i şerâfet leţâfete
Merhûndur leţâfeti şanma kıyâfete (G. 1260/1)

Şair, neseple övünülmemesini ve asaletin güzel ahlâkta konuşturulmasını istemektedir. Zencilere güzellik cevherinin lakap olarak verilemeyeceğini belirten Edîb Efendi, kötü bir yaşantısı olanlara da güzel lakabın herhangi bir faydası olmayacağını söylemektedir:

Olma neseble nâţıķa-cünbân-ı iftiḥâr
Nuţķ-ı zebân-ı ḥulķ-ı cemil et aşâleti (G. 1781/3)

Zengilere telķib-i güher-i hüsn olabilirmez
Bed-sirete yok fâ'ide taḥsîn-i lakabdan (G. 960/2)

Neseple ilgili olarak yukarıda söylenenleri şöyle özetleyebiliriz: Anne ve babada bulunan fizyolojik özelliklerin yanı sıra huy ve tabiatları da çocuğa geçer. Çocuk ise yaşantısıyla anne ve babasının adını ya yüceltir ya da küçük düşürür.

Kendini atalarına atfetmek, onlara uymakla anlam kazanır. Gerçek seyitler de Hz. Muhammed'e tabi olanlardır. Nesebi belirsiz olanların asalet iddiası kulakları sağır edecek düzeye çıkmıştır. Yaşamlarının tanıklığıyla neseplerini ispatlayamayanların nesep davasına kalkışmaları kendilerine bir fayda sağlamaz. İyi bir lakaba sahip olmak da kötü insanlara herhangi bir şey kazandırmaz.

2.2.2.2. CİNSELLİK

Halepli Edib Dîvânı'nda muhtevayı oluşturan belli başlı temalardan biri de şairin toplumda yaygınlaşan ahlâkî yozlaşma bağlamında çeşitli kesimlere yönelik eleştirileri ve hicivlerinde karşımıza çıkan "cinsellik" temasıdır. Cinsellik hem söz konusu kesimlerde gözlemlenen zina ve eşcinsellik gibi kimi ahlâkî ve cinsel sapmaların vurgulanması hem de aynı kesimlerin müstehcen ve genel ahlâka aykırı bir dille hicvedilmesi bağlamında gündeme gelmektedir. Cinsellik daha çok şairin rint-zahit çatışması ekseninde zahit ve onunla aynı kategoride yer alan şeyh, mürşit, mürit ve sûfî gibi diğer tipleri hicvettiği yerlerde karşımıza çıkmaktadır. Ancak hicvedilen sadece bunlar değildir. Şair, toplumda belli bir etkinliği bulunan çok çeşitli kesimlere cinsel konularda suçlamalarda bulunmakta ve onları son derece ağır, müstehcen ve hiçbir sınır tanımayan bir hiciv diliyle eleştirmektedir.

Cinsel konulardaki tespit, tenkit ve tavsiyelerin Divan şiirinin klâsik temalarından olan rint-zahit çatışması bağlamıyla sınırlı olmaması ve başka kesimlerin de aynı konularda ve aynı şekilde hicvedilmesi, daha da önemlisi çok çeşitli ve çok farklı teşbih ve imajlarla dolu bir hiciv dili kullanılması, konunun "Sosyal Eleştiri" ana başlığı altında ayrı bir başlıkla ele alınmasını gerektirmektedir.

Edib Efendi, kendi dönemiyle ilgili olarak toplumda helâl yollardan "vuslat"a gönül veren kimse kalmadığı tespitinde bulunmaktadır. Cinsellikle ilgili konularda seçkin ve sıradan insanların tamamı "haram fiil"i istemektedir. Bu bakımdan devir kötü bir devirdir. Bu kötü devirde, namusluluk taslayan kadın ve erkekler, şalvarlarının uçkur gözünü altın paraya dikmişlerdir. Toplumda artık iffetli ve namuslu olmanın adı ortadan kalkmıştır. Kendini başka erkeklere teslim edecek kadın ve erkek bulmak kolaylaşmış ve ucuzlaşmıştır:

Edibā kalmamış dil-dāde-i vuşlat helālinden
Hemān fi'l-i harāmı şimdi cümle hāş u 'ām ister (G. 385/5)

Zen ü merdiñ bu devr-i faḥşda 'işmet-fürüşānı
Kımuş birden zer-i meskūke çeşm-i bend-i sirvāli (G. 1818/7)

Ber-ṭarafdır ḥalk-ı 'ālemden bu gün resm-i 'afāf
Rāyegāndır ḥizb-i gılmān u zenīñ pīş ü pesi (G. 2184/3)

Toplum o kadar büyük bir ahlâkî çöküntü içindedir ki çocukları bizzat anne ve babaları kötü yola düşürmektedir. Annelerin karakteri kızlarını, babaların ahlâkı ise oğullarını kötü yola düşürmektir:

Duḡterleri bezl eylemedir şīme-i māder
Ahlāk-ı peder muḡlime taqdīm-i piserdir (Ks. 1/85)

Toplumdaki erkeklerin cinsel eğilimlerinde de sapma vardır. Kadına meyletmenin yerini erkeğe meyletmek almıştır. Edib Efendi, bu sapmayı “maklûb” sözcüğüyle ifade eder (G. 1675/2). Erkeklerin bir kısmında erkeğe yönelme başlamıştır. Onlar erkekleri kadın gibi görmektedir. Diğer bazı erkeklerin ise kadından bir farkı kalmamıştır. Onlar da sadece kadınların gözünde erkektir:

Gör şöhet-i maklûbu ricālinde ki dehrīñ
Merdānı bu gün māde gibi ṭālib-i nerdir

Merdān-ı zamānīñ hele yok farkı nisādan
Ancak nazar-ı sürbe-i nisvānda zekerdir (Ks. 1/80-81)

Toplumdaki kötü tabiatlı insanlar, kadınlardan ikrah edip erkeklere yönelmişlerdir (G. 1552/5). Açlıktan ölseler bile, istek ağzına kesinlikle dişi almamaktadırlar (G. 2029/1). Artık nazlanmak da kadınların bir özelliği olmaktan çıkmış, yasemin yüzlü “gılman”ların, yani erkek çocukların tavrı hâline gelmiştir. Revaṭta olanlar bu gılmanlar olduğu için de kadınlar unutulmuştur (G. 1757/1). Erkeklerin birbiriyle cinsel ilişkide bulunması, kadınların geceyi kaplayan inlemesini arttırmıştır (G. 1964/1). Toplumda gılmanlara düşkünlük alışılmış ve sıradan bir iş hâline gelmiştir. Artık erkekten yararlanma mübah, kadınla beraber olma ise nehyedilen işlerden sayılmaktadır:

Olup ibâhate vâsıl taşarruf-ı gılmân
Yetişdi rütbe-i nehye vişâl-i düşîze (G. 1360/2)

Edîb Efendi, gılmanlara düşkünlüğün yaygınlaştığı üç de yer ismi vermektedir. Bunlar İran, İsfahan ve İstanbul'dur. Arap zahitlerin erkeklerle beraber olmaya meyilli olduğunu söyleyen şair, onların bütün düşüncelerinin İranlı (belki de kelimenin öteki anlamıyla acemi) genç erkeklerle beraber olmak olduğunu söylemektedir. İstanbul ise, gılmanların çokça müşteri bulmak amacıyla akın ettiği bir yer olarak gündeme gelmektedir:

Zühhâd-ı 'Arab müttefik-i vuşlat-ı nerdir
Endişeleri vaşl-ı gulâm-ı 'Acemîdir (G. 562/5)

Emel-i vaşl-ı gulâm-ı 'Acemîle şüfî
'Azm eder mülk-i Şifâhâna degil Tebrîze (G. 1383/1-3)

Sürbe-i hîzân-ı aqtâr-ı cihân İstanbûla
'Azm-i râh eyler ki bî-ḥad tâlib-i istin bula (G. 1319/1)

Bazı erkekler için, kendini başka erkeklere kullandırmak bir rızık kapısı, dolayısıyla bir övünç kaynağı hâline gelmiştir (G. 167/4). Onlar kendilerini kullandırmakta o kadar cömerttirler ki cömertliğin şan ve şöhreti görünmez olmuştur:

Şân-ı kerem nihüfte kalır çeşm ü güşdan
Tebzîr-i naqd-ı vuşlat-ı her kun-fürüşdan (G. 1076/1)

Edîb Efendi, toplumda yaygınlaşan gılmanlara düşkünlüğün bakire kızların değer ve itibarını ortadan kaldırdığını ise şöyle anlatmaktadır:

Düşîzelerin oldu bütün nânı berîde
Kun-dâdelerin devr-i raḥâ-yı kefelinde (G. 1238/4)

Ahlâkî çöküntü bununla da sınırlı değildir. Edîb Efendi'nin "dü zevk ehli", yani "çift zevkli" dediği diğer bir insan grubu daha vardır. Bu erkeklerin özelliği, hem başka erkeklerden yararlanmak hem de kendini onlara kullandırmaktır. Şair, aşağıdaki beyit ve rubâide bu grupta yer alan erkekleri anlatmaktadır. Bunlar sayıca çoktur. Gözleri kadın görmemektedir. Gılmanı bazen erkek bazen de kadın olarak kullanmaktadırlar:

Pest ü bālāda dü zevk ehli Edîbā bî-‘aded
Muttaşıl her kûşede şeytân şeytân üstüne (G. 1210/5)

Çok mes’ele-dân-ı fazl ü dāniş kārî
Almaz gözüne berf gibi hîç qarî
Peyveste bülend ü pest edip gilmānı
Oğlanı geh erkek etmede geh qarî (R. 147)

Daha önce de ifade edildiği gibi, Edîb Efendi’nin zina ve eşcinsellik konusunda en çok eleştirdiği kesim, zâhit ve onunla aynı kategoride yer alan şeyh, mürşit, mürit ve sūfî gibi tiplerdir. Bu konularda zâhit, eşi bulunmaz bir maharetin sahibidir. Çünkü onun eli uzundur (G. 409/3). Sevgilisine her gün gündelik vermektedir. Sevgili de bunu karşılıksız bırakmamakta; her gün onunla beraber olmaktadır (G. 365/1). Güzeller onun geceleri uyuduğuna inanmamalı ve dikkatli olmalıdırlar. Çünkü o, geceleri hep fırsat kollayan bir insandır (G. 138/2). Erkeğe de meyillidir. Kadınlardan bir ayrılabilse gilmanlarla beraber olacaktır (G. 1130/4). Komşu çocuğuyla ilişkisi vardır. Bu kötü fiili işleminde amacı tecrübe kazanmaktır (G. 1240/4). Görünürde gilmanlara küskündür. Fakat kadınlara meyletse bile onları gilman gibi görmektedir (Mf. 53). Zâhit bu işe o kadar düşkündür ki çirkin gilman onun gözünde ikinci Yûsuf’tur:

O deñli mübtelâ zâhid ki çeşm-i i’ tibârında
Gulām-ı zîştî hâşâ Yûsuf-ı mümtâz-ı şânîdir (G. 497/2)

Zâhit, meyhanede gilmanla basılmıştır (G. 1210/4). Erkeklerle ilişkide bulunan muglimlerin verdiği selamı eğilerek almaktadır (Kt. 203/1). Buna göre zâhit de şairin “çift zevkli” dediği insanlardandır. Yaptığı ibadetleri de ayıplarını gizlemek ve açıklarını kapamak için bir araç olarak kullanmaktadır (G. 1168/2).

Şeyh de zâhit gibi zinaya düşkün biridir. O, diğer zinakârlara benzemeyen başka bir zânîdir. Bu nedenle de cehennem mutfağının baş kazanıdır (G. 497/1). Çok konuşan ve çenesi düşük bir insandır. Güzellerin çenesini söz ile okşayıp yatmaktadır (G. 1143/2). Erkeklerle de meyillidir. Kadının ne olduğunu hiç bilmez (G. 579/1, G. 394/2). Camide genç bir imamın arkasında namaza dursa aklına başka şeyler gelmektedir (G. 1860/1). Aynı zamanda erkeklerle kendini kullandırma gibi bir özelliği daha vardır (G. 1109/1, G. 142/2).

Sûfî, sevgiliyi yalvarmakla ikna edemeyince hırka ve tespihini de ayrıca vermektedir (G. 365/2). Kalkıp İsfahan'a bile gidecek kadar Acem gılmanlarına düşkünlüğü vardır (G. 1383/3). Gılmanlara kendileriyle ilgili arzu ve düşüncelerini teklif etmek için can atıyor (G. 762/3). Kadınla arası pek iyi değildir. Gılman düşkünlüğü ileri düzeydedir (G. Mf. 86, R. 168, R. 391). Kendini başka erkeklere kullandırma özelliği onda da vardır (G. 988/3).

Mürşitte de muglimlik özelliği vardır. Gılmanların arkasına düşüp yularını salıvermiştir (G. 1203/4). Helada bile aynı kötü fiilin peşindedir (G. 639/6). Kadına meyletmesi ise erkeklerden usanmasındandır:

Uşandı zevrağ-ı erdâfa seffân olmadan mürşid
O şimdi nâhudâ-yı keştî-i ferc-i cevârîdir (G. 300/3)

Kaṭ ile âbın etme mu'atṭal degirmeni
Dâ'im sürîn-i şeyḥe mürîdâ degir menî (G. 2178/2)

Edîb Efendi, diğerlerine yönelttiği eleştirileri müride de yöneltmektedir. Kadına meyil ipi gevşek değildir. Tecerrüdün harareti ona kadın istetmektedir (G. 341/1). İster sıkıntıda ister rahatta olsun, her nerede bulunursa bulunsun, mürit, sadece kadın hırslısı bir insan değildir; onun erkeğe de düşkünlüğü vardır:

Mürîd hemm ü feraḥda olursa her nerede
Ḥarîş-i mâde degil ibtilâsı var nere de (G. 1428/2)

Şair, genç müridi daha çok edilgenliğiyle gündeme getirir (G. 1008/1). Yüzünde henüz tüy bitmemiş olan müridin mürşidinden dindarlık yolunun öğretimini istediği zannedilmemelidir. O, öyle bir şaibeden çok uzaktır. Yumuşak tenli müridin beklentisi, mürşidin kendisiyle ilişkide bulunmasıdır (R. 611).

Edîb Efendi'nin cinsel konulardaki eleştiri ve hicivleri sadece zâhit ve onunla aynı kategoride yer alan kişilere yönelik değildir. Kâdı, fakih, molla ve âlim de eleştiriye hedef olmaktadır. Fakat bu kesimlerle ilgili örnekler bir-iki beyti geçmemektedir. Kâdılarla ilgili olan aşağıdaki beyitte şair, onları muglimlik konusunda üstü kapalı bir üslûpla eleştirmektedir. Kâdı efendi, ahkamı uygulama görevini gulama vermiş ve kendisi ona naip olmuştur:

Edîb etdi müfevviż ğulāma aḥkāmı
Bu ğün ğulāmına kâdî efendi nâ'ibdir (G. 115/5)

Fakih, sâkiyenin yanında erkekle sohbet etmekte ve cariyelerin sohbetinden hoşlanmamaktadır (G. 986/3). Molla bu konuda sabırsızdır:

Hall-i zünnâra meger şabrı mı var mollânıñ
Koyununa şoymadan oğlanı libâsıyla alır (G. 136/3)

Âlimlerle ilgili eleştirisinde ise şair, erkeklere meylettği için allameye saygısı kalmadığını ve onun bir erkeği on kadına feda etmeyecek kadar bu işte düşkün olduğunu anlatmaktadır:

'Allāme ki erdāfa müşîr etdi benānı
Şâyeste-i tevķîr ederim şanma ben anı (G. 1992/2)

Şanma kim 'işmet ile rāġıb olur o nāma
K'eylemez bir götü 'allāme fidā on ama (G. 1680/1)

Padişah ve diğer devlet yöneticileri hakkında açık bir cinsel sapma suçlamasında bulunmayan Edîb, Lûtî olan hükümdarın İskender'in şeref ve değerine ulaşamayacağını, söz konusu fiili işleyen kişinin kurtulamayacağını söylemekle yetinmektedir (G. 720/1).

Edîb Efendi'nin suçlamalarına hedef olan kesimlerden bir diğeri de zenginlerdir. Aşağıdaki beyitte şair, zenginin yoksul çocuğu ile olan ilişkisi üzerinde durmaktadır:

Kûtāh eder boyunca eder mi o yorganı
Zîr-i lihāf-ı tıfl-ı gedāda uyur ğanî (G. 2079/1)

Edîb Efendi'ye göre, kendisinin "devr-i fahş" olarak adlandırdığı devirde (G. 1818/7), helalinden vuslat isteyen kalmamış ve herkes haram fiili istemektedir (G. 385/5). İffetin adı ve sanı ortadan kalkmış, gerek zina gerekse eşcinsellik yaygın ve sıradan bir iş hâlini almıştır (G. 2184/3).

Halepli Edîb cinsel konulardaki yozlaşma ve sapmalarla ilgili olarak sadece tespit ve tenkitte bulunmakla yetinmez, aynı konularda uyarı ve tavsiyelerde de bulunmaktadır:

Cins-i gılmānı şaķın levh-i zemīn-ḥān etme
Saṭr-ı ārāyīş-i tāvānı okurken ḳarı (G. 1991/3)

Zen-i pūr-‘ıffete meyl eyle gūlāma baķma
Dehrde Ādem iseñ saña yeter bir Ḥavvā (G. 2/23)

Yukarıdaki beyitlerde şair, muhatabından, kadın dururken erkeğe yönelmemesini, gulama bakmayıp çok iffetli kadına meyletmesini istemekte ve insan olan kişiye bir kadının yeterli olduğunu söylemektedir. Tek kadınla olmanın gerekliliği başka yerlerde de vurgulanır. Edîb Efendi, şehveti için iki kadın edinen kişinin işlerinin yolunda gitmeyeceği ve düzeninin bozulacağını düşünmektedir:

Ḳazā-yı şehvet için ittiḥāz eden dü zeni
Nizām-ı kārı güm eyler ḥalel verir düzene (G. 1460/3)

Aşağıdaki kıt’ada da şair, muhatabından yine ay yüzlü iffetli kadına helal yoldan yönelmesini, bıyıkları yeni terlemiş çocuktan uzak durmasını ve âhirette Tanrı’nın huzurunda zor duruma düşmemesini istemektedir:

Ḥilden zen-i ‘afife-i meh-rūya mā’ıl ol
Vaşla gūlām-ı emredi olma ināḥada

Ferdā ḥuzūr-ı Ḥaḳda tekāzā-yı şermden
Cevf-i kef-i te’essüfü etme inā ḥade (Kt. 99/1-2)

Aşağıdaki rubâide de aynı paralelde bir bakış açısı vardır. Şair, erkeğin kadını bırakıp erkeğe yönelmesinin insan fitratına aykırılığını vurgulamak için, Hz. Âdem’i hatırlatıp, “Âdemoğlu isen meyil parasını baba işine harca” demektedir:

Her tāze gūlāma şehveti şarf etme
Dehrin heves et vişāl-i ebkārına
Bu sāhirede sen de benī Ādem iseñ
Bezī eyle nūḳūd-ı meyli eb kārına (R. 19)

Edîb Efendi, âhireti düşünen kişinin zinaya yaklaşmayacağını ve amel defterine başlık olarak “zânî” diye yazdırmayacağını düşünmektedir:

Fikr eden gâ'ile-i maşer ile mizânı
Nağş-ı ser-nâme-i a' mālın eder mi zânî (G. 1875/1)

Başkasının namahrem kapısına gidip gelmeyi alışkanlık hâline getiren kişi, kendi kapısını başkasına karşı koruma gücünü yitirir:

Her der-i nâ-maḥreme âmed-şudu mu' tād eden
Ḳudretin nâ-yâb eder nehy-i düḥûl-i bâbına (G. 1373/2)

Aynı şekilde, başkasının haremine göz diken, başkasının mahremine bakan kişi de, kendi haremni başkalarının bakış oklarına hedef yapmış olur:

Haremin nâvek-i enzâra nişāngâh eyler
Eden ilkâ ḥarem-i ḡayra ḥadeng-i nazarı (G. 2122/8)

Aşağıdaki rubâide şair, ne kadar güzel olursa olsun namahrem olan kadınlara bakılmamasını, onlar baksa bile bakmaktan sakınılmasını istemektedir:

Nâ-maḥrem olan zenâna bakmağdan geç
Pîrâye-nümây-ı gül ü zenbaksa daḡı
Ḡazz-ı başarıla her düçâr olduğça
Sen bakma ḡazer kıl saña zen baksa daḡı (R. 212)

Kadın tarafı için de şairin söyleyecek sözü vardır. Başka erkeklerle beraber olmak maksadıyla süsüne özenen kadın ismet melikesi sayılamaz:

Deme melike-i ' işmet şaḡın hele o zene
Ki zîb ü zînetine vaşl-ı ḡayr içün özene (G. 1460/1)

Edîb Efendi'nin yukarıda örnek olarak verilen beyit ve rubâîlerinden, şairin, hem zinaya hem de eşcinselliğe karşı olduğu çok net bir biçimde anlaşılmaktadır. Fakat başka bazı beyitlerde geçen kimi istisnâî ifadeler, yukarıda söylenenlerle çelişkili bir görüntü vermektedir. Aşağıdaki beyitte geçen, “Oğlana süvar ol, meyil elini kadından yıka” ifadesi buna örnek olarak gösterilebilir:

Bālâyı koyup düşme aşğa yukarıdan
Oğlana süvâr ol yed-i meyli yu qarıdan (G. 1007/1)

Bu beyitte kadına karşı olumsuz bir bakış açısının var olduğu söylenebilir. Aşağıdaki beyitte de bu bakış açısı vardır. Ancak burada cinsellik değil, kadının sohbeti şikâyet nedenidir:

Olurken şöhbeti nîş-i ezâ destîñ yu qarıdan
Koyunda lānegāh etdikçe emniyyet yok arıdan (G. 1085/1)

Edîb Efendi'nin genel yaklaşımıyla ters düşen yukarıdaki iki beyitten ikincisi, zaten cinsellikle ilgili değildir; kadının sohbeti hakkında bir yakınmadır. "Oğlana süvâr ol, meyil elini kadından yıka" ifadesinin yer aldığı ilk beyit ise, istisnâî bir örnek olup, şair hakkında yargıda bulunmak için yeterli bir kanıt değildir. Sanat eserinden hareketle şairin şahsiyetine ulaşmak da her zaman doğru bir yöntem değildir. Şairin Divan şiirinin klâsik tiplerinden zahit de dahil olmak üzere çeşitli kesimleri cinsel konularda eleştirip hicvederken haddinden fazla müstehcen ve genel ahlâka aykırı bir hiciv dili kullandığı (bk. G. 1143/3, G. 1440/1) dikkate alındığında, söz konusu ifadenin bir hicve ait bir üslûp özelliği olarak değerlendirilmesinin gerekliliği gündeme gelmektedir. Benzer ifadelerin geçtiği başka örneklerde de şair muhatabını hicvederken ona hitaben konuşmakta ve kendisiyle alay etmektedir. Çelişki arz eden yukarıdaki beytin de hicve ait bir özellik olarak muhatabıyla "alay etme" bağlamında ele alınması gerektiğini düşünüyoruz. Söz konusu alaycı üslûba şu beyitler örnek gösterilebilir:

Tıflân-ı hîzi sür işe tâ darb-ı kîre alışa
Koyma tehî kârüreyi peyveste şûfî al işe (G. 1288/4)

Kaṭ' ile ābın etme mu' aṭṭal degirmeni
Dā'im sürîn-i şeyhe mürîdâ degir menî (G. 2178/2)

Dür olma seyr-i vādî-i ridf-i gulâmdan
Zâhid қо bāb-ı zühdü şitâb et öbür dere (G. 1557/4)

Edîb Efendi'nin cinsel konulardaki eleştiri ve hicivde kullanmış olduğu sözcükler, benzetme ve imajlar da dikkat çekicidir. Bazı sözcüklerin Türkçenin tarihsel sözlüğüne katkı sağlaması bile söz konusudur. Şair, erkeklik organı için daha çok Farsçadaki "kîr" ismini kullanmakla birlikte (G. 316/2, G. 142/2, G. 497/3), aynı kelimenin Arapçası olan "zerk" (G. 1193/4) ve Türkçedeki bilinen karşılıklarını da kullanmaktadır (G. 1203/4, G. 1397/1). Ağızlarda kullanılan "zıbık" da aynı anlamdadır (G. 499/7). Çok kullanılan kelimelerden biri de "âlet"tir (G. 138/2, G. 617/1). Aynı kelime bazen de "âlet-i ma'hûd" ve "âlet-i vasl" biçiminde kullanılmaktadır (G. 394/2, G. 1440/1). Benzerlik ilişkisinden yararlanılarak kullanılan diğer sözcük ve tamlamalar ise şöyledir: "Sehm" (G. 409/2), "sehm-i la'lîn-nûk" (G. 142/2), "tûr-i zevk" (G. 142/2), "kilîd" ve miftâh" (G. 497/4), "lûle-i mâ" (G. 988/3), "mürğ-i kîr" (G. 420/1), "mızrâb-ı kîr" (Kt. 52/1), "nâvek-i âlet" (G. 72/1), "şâh-ı kîr" (R. 12), "hıyâr" (Mf. 13), "bahk" (G. 316/2). Bir örnekte ise "koca mâlî" tamlamasındaki "mâl" sözcüğüyle yine aynı şey kastedilmiştir (G. 1059/1).

Kadınlık organı için daha çok Farsça "küs" ismi (G. 409/2, G. 387/2), bazen de aynı kelimenin Türkçedeki bilinen karşılığı (G. 409/2) ve Arapçadaki "ferc" ile "fûrûc" sözcükleri kullanılmaktadır (G. 300/3, G. 2141/5). "Sûrâh" (G. 420/1), "delik" (G. 365/1, Mf. 82) ve "bün" (G. 1661/1) sözcükleriyle de aynı şey kastedilmektedir. Kadınlık organını ifade etmek için, aradaki benzerlik ilişkisinden yararlanılarak "keştî" (G. 300/3), "hammâm" (G. 1130/4), "germ-âbe" (R. 77) ve "lâne" (G. 420/1) sözcükleri de kullanılmıştır.

Dışkılama organı için de daha çok Farsça "kun/kûn" (G. 409/2, G. 720/1) ve "sürîn" (G. 1127/1, G. 292/4) ile Arapça "ridf" (G. 617/3, G. 639/6), "erdâf" (G. 1191/2, G. 300/3) ve "ist" (G. 9/1, G. 1991/1) ismi, bazen de sözcüğün Türkçedeki karşılığı kullanılmaktadır (G. 1680/1, Mf. 86). "Sakb" (G. 167/4), "sûrâh" (G. 497/4), "sûrâha" (G. 1168/2), "dübûr" (G. 1032/2), "şikâf" (G. 1008/4) ve "büyük" (G. 1641/1) sözcükleriyle de aynı şey kastedilmektedir. En çok vurgulanan "gende", yani kokuşmuşluk (G. 394/2, G. 292/4) özelliğinden başka, "me'bûn" (G. 720/1), "redî" (G. 178/1) ve "nerm" (G. 1187/4) sözcükleri de sıfat olarak kullanılmıştır. Benzerlik ilişkisinden yararlanılan sözcük ve tamlamalar ise şunlardır: "Zevrak" (G.

300/3), “kavs” (G. 142/2), “hedef” (G. 72/1), “sûrâh-ı kufl-ı kûn” (G. 497/4), “masîf-i bâm-ı sürîn” (G. 617/2), “âyîne-i ridf” (G. 639/6), “çerâğ-ı pes” (G. 1193/4), “hokka” (G. 387/4), “revzen” (G. 1032/2), “lûle” (G. 1991/1), “sûrâha-i metâ‘-ı perend-i sürîn” (G. 1168/2), “değirmen” (G. 1641/1).

Edîb Efendi’nin zina ve eşcinsellik için kullandığı isimleri de anmakta yarar vardır. Her iki fiili de ifade etmek için “fi‘l-i harâm” ismi kullanılmaktadır. Erkeğin kendi cinsine karşı ilgi duymasını tanımlayan sözcük “maklûb”dur (G. 1675/2, Ks. 1/80). Eşcinsellik için ayrıca “livâta” (G. 1360/1), “Lûtî” (G. 720/1), “illet-i me‘bûn” (G. 2141/4), “illet-i ist” (G. 1109/1), “illet-i istimsâk” (G. 1109/1” ve “tasarruf-ı gılmân” (G. 1360/2) isimleri de kullanılmaktadır. Kadın fahişe için “âhire” (G. 1856/1), kendini başkalarına kullandıran erkek için “me‘bûn” (G. 316/2), “hîz” (G. 178/1), “gulâm” (G. 72/1), “gulâm-ı emred” (Kt. 70/1), “gılmân” (G. 865/5), “ibne” (G. 1401/4), “kun-fürûş” (G. 321/1), “kun-derîde” (G. 167/4), “kun-dâde” (G. 1238/4) ve “oğlan” (G. 1007/1) gibi isimler kullanılmıştır. Zina eden erkek, “zânî” (G. 1856/1), “zinâ-kâr” (G. 497/1), “zen-perest” (G. 628/1), hemcinslerine meyli olan erkek içinse “muglim” (G. 1032/2), “fersân-ı gılmân” (G. 865/2) ve “gulâm-bâre” (R. 391) gibi isimlerin kullanıldığı görülmektedir. Kendini başka erkeklere kullandırmanın yanı sıra aynı zamanda onlardan yararlananların adı ise “dü zevk ehli”dir (G. 1210/5).

Cinsellikle ilgili eylemler de çeşitli isim ve ifadelerle anlatılmaktadır. Şair, Türkçede bilinen fiili kullanmaktan çekinmez (G. 178/1, G. 1143/3). “Ko-” (G. 1199/2), “kıy-” (G. 1440/1), “sok-” (G. 2005/3), “delik ver-” (G. 365/1), “koynuna al-” (G. 136/2), “işe sür-” (G. 1288/4), “çöke düş-” (G. 1397/1), “çüke düş-” (G. 1397/1) ve “bend-i uçkur çöz-” (G. 1460/2) gibi ifadeler de aynı manada kullanılan Türkçe fiillerdir. “Vasl” ve “visâl” sözcükleri de cinsellik teması işlenen yerlerde, “kavuşma” anlamının dışında “cinsel ilişkide bulunmak” anlamında kullanılmaktadır (G. 387/4, G. 1383/1-3, G. 387/2, G. 1008/1).

Cinsellik ifade eden diğer sözcük ve eylemler ise herhangi bir tasnife tabi tutulmaksızın şöyle sıralanabilir: “Sîr eyle-, aç et-” (G. 409/2), “âlet-i ma‘hûduna gende isti câr et-” (G. 394/2), “küs iste-” (G. 341/1), “harîdâr ol-” (G. 316/2), “seffân

ol-” (G. 300/3), “nâhudâ-yı keştî-i ferc-i cevârî ol-” (G. 300/3), “mu’ânaka” (G. 321/1), “ihtilâ et-” (G. 178/1), “kâ’im ol-” (G. 138/3), “istimnâ eyle-” (G. 9/1), “iktidâ” (G. 18601), “ridf-i gulâmı mütâla’a et-” (G. 617/3), “destine âyîne-i ridf-i gulâm al-” (G. 639/6), “hall-i zünnâr” (G. 136/3), “rükûb” (G. 865/2), “tecride et-” (G. 1240/4), “çenesin ohşa-” (G. 1143/2), “inânın irhâ eyle-” (G. 1203/4), “çerâg-ı pesin pür-fetîl et-” (G. 1193/4), “süvâr ol-” (G. 1007/1), “kasd-ı şenâ’at et-” (G. 1240/4), “darb-ı kîre alış-” (G. 1288/4), “kazâ-yı şehvet” (G. 1460/3), “erdâfa menî idrâr et-” (G. 1951/2), “levh-i zemîn-hân et-” (G. 1991/3), “bâm-ı sürîne çık-” (G. 1866/4), “çeşm-i bend-i sirvâli zer-i meskûke ko-” (G. 1818/7), “dehân-ı hâhişe dişî al-” (G. 2029/1), “zîr-i lihâf-ı ridf-i gedâda uyu-” (G. 2079/1), “seyr-i vâdî-i ridf-i gulâm et-” (G. 1557/4), “uçkurda ukde-i râz aç-” G. 1647/1), “ardınca şehvet ak-” (G. 1860/1) vs.

“Cinsellik” başlığı altında verdiğimiz örnek beyit, sözcük ve tamlamalardan da anlaşılacağı üzere, gerek rint-zahit çatışması bağlamında zahitle aynı kategoride yer alan belli tipler gerekse toplum içinde etkinliği bulunan çeşitli kesimler hakkında şairin yaptığı suçlamalar ağır suçlamalardır. Zina ve eşcinsellik gibi ahlâkî bozulma ve cinsel sapma çerçevesinde yer alan bu tespit, tenkit, uyarı ve tavsiyeler Halepli Edîb Divânı’nda önemli bir yer tutmaktadır. Şairin bu konuları işlerken kullandığı dil de son derece müstehcen ve genel ahlâka aykırı bir dildir.

Cinsellik temasının işlendiği şiirler, ilk bakışta bu şiirlerin sadece cinsel temalar işleme amacıyla yazıldığı izlenimini vermektedir. Fakat şairin bütün beyitlerinde sadece cinsel temalar yer alan herhangi bir şiirinin bulunmaması ve söz konusu sözcük ve ifadelerin geçtiği şiirlerin sosyal eleştiri ve hiciv konulu şiirler olması, Halepli Edîb’in asıl amacının cinsel ve müstehcen şiir yazmak olmadığını göstermektedir. Buna göre şairin bu şiirlerde amacı, toplumda yaygınlaşan ahlâkî bozulmayı ve cinsel sapmaları gündeme getirmek, zina ve eşcinsellik konusunda suçladığı kesimleri hicvetmek ve cinsel hayatla ilgili birtakım uyarı ve tavsiyelerde bulunmaktır. Fakat Edîb’in burada kullanmış olduğu dil, onun tespit, tenkit, uyarı ve tavsiyelerinin geri plânındaki “sosyal eleştiri” ve “hiciv” amacını gölgeleyebilecek, hatta örtebilecek kadar kaba, müstehcen ve genel ahlâka aykırı bir dildir.

2.2.3. AŞK

Aşk, çok öteden beri gerek Batı dünyasında gerekse İslâm dünyasında felsefe, tasavvuf ve edebiyatın üzerinde önemle durduğu bir konu olmuştur. Antikçağ'da Empedokles'in yazılarında sevgi ve aşk, kozmolojik bir unsur olarak düşünülmüştür. Bu düşünceye göre âlem, aşk ve nefret duygularının birleştirip ayrıştırdığı dönüşümlü bir oluş ve bozulma sürecinden sonra meydana gelmiştir. Bu süreç, dört unsurun birleşip ayrışmasından başlayarak insanların savaşım barışmalarına kadar organik ve inorganik bütün varlıkları kuşatan geniş bir tesir alanına sahiptir (Kutluer 1991: 17). İbn Sînâ (öl. 428/1037)'nin aşkı konu alan *Risâle fi-Mâhiyeti'l-'aşk* adlı eserini okuduğumuz zaman da bu düşüncelerin hemen hemen aynısını görüyoruz (bk. İbn Sînâ 1953). Batı dünyasında konu hakkında önemli fikirler geliştirmiş olan diğer iki düşünür ise Eflatun ve Aristo'dur. Bu düşünürlerin konu hakkında geliştirmiş oldukları düşünceler sonraki çağlarda aynı konu üzerinde kafa yoranlar üzerinde çok etkili olmuştur. İslâm düşünürleri de, özellikle mutasavvıflar Eflatun ve Aristo'nun aşk konusunda daha önce geliştirmiş oldukları düşüncelerden önemli oranda etkilenmişlerdir (Kutluer 1991: 17; Ayvazoğlu 2002: 60-61). Nitekim İbn Hazm, aşkı anlatırken bazen Eflatun'a da atıfta bulunur (İbn Hazm 1985: 76).

Gerek Batı dünyasında gerekse İslâm dünyasında aşk kavramı etrafında sürekli büyük tartışmalar yaşanmış ve birbirinden farklı düşünceler geliştirilmiştir. Aşkın bir cinnet hâli olarak görülmesinden, varlığın oluşumundaki en güçlü faktör olarak kabul edilmesine kadar uzanan çok çeşitli yaklaşımlar ortaya konmuştur (bk. Uludağ 1991: 11-17; Kutluer 1991: 17-18; Simmel 1995: 163-224). Bu arada aşk olgusunu sadece cinsellikle açıklamaya çalışan ve her çeşit aşkı mutlaka cinsel isteklerle ilişkilendirerek açıklamaya çalışan yaklaşımların varlığını da anmakta yarar vardır (Yaltkaya 1995: 52-56).

Arapça aslı "ışk" ['ışk] şeklinde olan aşkın sözlük anlamı, "şiddetli ve aşırı sevgi, bir kimsenin kendisini tamamen sevdiğine vermesi, sevgilisinden başka güzel görmeyecek kadar ona düşkün olması" şeklinde verilmiştir (Uludağ 1991: 11). "Ağaçlara dolanarak yükselen bir tür sarmaşık" olarak anlamlandırılan (Tebrizi

1341: 791; Amîd 1361: 730) “aşeka” [‘aşeka] sözcüğünün de “aşk” ile aynı kökten gelmesi, sarmaşık tarafından kuşatılan ağacın yaşadığı fiziksel değişiklikler ile aşka düşen olan kişinin yaşadığı ruhsal sıkıntılar ve bu sıkıntıların fiziksel etkileri arasındaki benzerlik, aşkın anlamını daha da netleştirmektedir (İbn Arabî 1992: 85; Uludağ 1991: 11). “Aşk” ile “aşeka” sözcükleri arasındaki bu ilişkiye de vurgu yapan İbn Arabî (öl. 1240)’ye göre aşk, sevginin sevilen üzerine hasredilmesi ve bu sevgiyi hasreden bütün varlığında ve benliğinde sevginin hâkim unsur hâline gelmesi, âşığı bütünüyle ve her yönüyle kuşatacak derecede sevginin sarmasıdır (Ankaravî 1996: 306; İbn Arabî 1992: 85). Buna göre aşk, sevginin aşırı hâlidir (İbn Arabî 1992: 92).

İbn Arabî’ye göre sevgi ve aşkın üç çeşidi vardır. Allah’ın kullarına karşı kulların da Allah’a karşı duyduğu sevgi İlâhî, bir insanın sevgilisini hoşnut etmenin dışında hiçbir amaç gütmenden kendi iradesini ona teslim ettiği sevgi ruhânî, sevgilinin hoşnutluğunu hiç dikkate almaksızın sadece kendi arzularını tatmin amacı taşıyan sevgi ise tabîî sevgidir. Bu sonuncusu hayvanlarda da bulunur (İbn Arabî 1992: 42-43). Tabîî sevgide âşık, sevgilisini sadece kendi nefsi için sevmektedir. Birtakım beklentileri vardır. Bunlar konuşmak, öpüşmek ve cinsel ilişkiye girmek olabileceği gibi, bazı maddî ve manevî menfaatler de olabilir. Dolayısıyla hedefinde vuslat vardır. Vuslat gerçekleşince de sevgi biter. Çünkü sevgiyi doğuran nedenler ortadan kalkmıştır. Fakat ruhânî sevgi böyle değildir. Bu sevgi türü ruhta gerçekleşen bir olay olduğu için, kişi hayatta olduğu müddetçe devam eder (İbn Arabî 1992: 77-78; İbn Hazm 1985: 73-74).

İbn Arabî başta olmak üzere birçok Müslüman düşünürü aşk konusundaki düşünceleriyle derinden etkileyen Endülüslü bilgin İbn Hazm (öl. 1064), aşk ve âşıklar hakkında yazdığı *Tavku’l-Hamāme* adlı eserinde aşkı, “ruhların çeşitli yaratıklar arasında bölünmüş parçalarının birleştirilmesi” olarak tarif etmektedir (İbn Hazm 1985: 72). O, aşkın ruhsal bir gönül hoşluğu ve canların birbirinde kaynaşıp erimesi olduğu düşüncesindedir. Bu noktada âşıktaki sevgi ile sevgilideki sevginin niçin aynı düzeyde olmadığı itirazlarını da gündeme getirip şöyle demektedir:

“İtiraz yerinde bir itirazdır. Ama kendisini seveni sevmeyen kimsenin ruhu her yandan, kendisini gizleyen olaylarla etkisini

sıfıra indirecek perdelerle öylesine kuşatılmıştır ki kendisiyle birleşmeye çağrılan parçanın varlığının bilincine bile varamaz... Eğer bu engellerden kurtulmuş olsaydı birleşmede ve karşılıklı sevgide eşit paylara sahip olacakları kuşku götürmezdi. Buna karşın sevenin ruhu benzeri durumlardan çok uzaktır. Kaderin kendisini buluşmaya sürüklediği yakın ilişkiler içinde onun nerede olduğunu bilir ve onu arzular; oraya yönelir, onu arar, onunla karşılaşmak ve onu kendisine mıknatısın demiri çektiği gibi çekmek ister (İbn Hazm 1985: 74-75)”

Yukarıda aşk ile ilgili bazı tanımlar verilmeye çalışıldı. Ancak aşkın tanımıyla ilgili bir güçlüğü varlığını İbn Arabî de itiraf etmektedir (İbn Arabî 1992: 35). Gerek İbn Arabî gerekse İbn Hazm, hem kendi aşklarından hem de başka âşıklardan çok sayıda örnekler vererek aşkı anlatmaya çalışmışlardır. Aşkın kuramsal çerçevesini yaşadıkları ve gözlemledikleri olaylar üzerine bina eden bu iki düşünür, âşıkların yaşadığı ruhsal ve fiziksel hâlleri eserlerinde ayrıntılı olarak açıklamışlardır (bk. İbn Arabî 1992; İbn Hazm 1985).

Divan şiirinde muhtevayı oluşturan belli başlı unsurlardan biri, belki de en başta geleni aşktır. Bu edebiyatta aşk konusuna ilgisiz bir şair düşünülemez. “Şairin aşk konusunu şiirine mihver yapması, kendini muhakkak âşık pozisyonunda göstermesi bu edebiyatın şart olan âdâbındandır (Akün 1994: 414).”

Halepli Edîb Efendi’nin şiirinde de aşk önemli bir yer tutmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere şair, muhteva bakımından en çok hikemî konulara ve sosyal eleştiriye ilgi göstermektedir. İkinci sırayı rıntlık, üçüncü sırayı ise aşk almaktadır. Şairin çok az sayıdaki kasidelerinden biri *Kaşîde-i Minhâcû’l-‘Uşşâk* başlığını taşımakta ve başlığından da anlaşılacağı üzere kasidenin konusu aşktır (Ks. 3/1-46). 37 beyitlik diğer bir kasidenin de özellikle ikinci yarısında aşk konusu işlenmektedir (Ks. 6).

Gazellerinde de aşk önemli bir yer kaplamaktadır. Gazellerin % 20’si bütünüyle bu konuya ayrılmıştır. Aşk konusunu, özellikle aşktan kaynaklanan acı ve

sıkıntıları çoğu zaman rindâne gazelerde anlattığı göz önünde tutulduğunda bu oran daha da artmaktadır. 2197 gazelde 409 defa aşk, 473 defa da tekil veya çoğul olarak âşık sözcüklerinin kullanılması, gazelerde bu konunun ne kadar yer aldığını göstermektedir. Aşk ve âşık sözcüklerini redif olarak kullanıldığı gazeller de vardır (G. 878, G. 779).

Rubâî, kıt'a ve nazm gibi nazım biçimlerinde aşk konusuna fazla yer verilmemektedir. 618 rubâide 26 defa aşk ve 30 defa âşık; 235 kıt'ada 2 defa aşk ve 14 defa âşık; 54 nazmda 2 defa aşk ve 5 defa âşık sözcüklerinin kullanılmış olması da bu gerçeği göstermektedir. Musammatlarda ise aşk kavramı ile bir biçimde irtibatı bulunan konular daha bariz olarak öne çıkmaktadır. Bunda tahmis edilen gazellerin ve müseddeslerde tazmin edilen beyit veya mısraların konusunun genelde aşk olması etkili olmuştur.

Divanın bütününde 490 defa aşk ve 676 defa tekil veya çoğul olarak âşık sözcüklerinin kullanılmış olması bile, eserde aşk konusunun ne kadar büyük bir yer tuttuğunu göstermektedir. Sevgili için kullanılan "yâr", "dil-ber" ve benzeri sözcükler de buna eklenince, aşk temasının yoğunluğu daha iyi görülecektir. Zaten şair, kendisinin aşk ahkâmını yazma işiyle vazifeli olduğu düşüncesindedir:

Müfevvezdir saña dîvân-ı 'aşkıñ çünkü aḥḳāmı
Sözün ḳānûn-ı şāhî üzre hep şāhâne söylersin (G. 962/3)

Aşağıdaki beyitte ise şair, ayırt edici özelliğinin aşk şairi olması olduğunu ve sürekli aşkın gam ayetini okuduğunu söylemektedir:

Suḥan-serây-ı ḡarāmız budur 'alâmetimiz
Ki âyet-i ḡam-ı 'aşḳ oldu hep tilâvetimiz (G. 618/1)

Halepli Edîb aşk konusunda kendini yeterli bulmaktadır. Çünkü şair aşk konusunda meydan okumakta ve hiç kimsede kendisiyle yarışmaya, kendisiyle imtihan olmaya cesaret olmadığını söylemektedir:

Bir kesde pây-ı merdî-i da'vâ-yı 'aşḳda
Yok zehre kim benimle Edîb imtiḥân ola (G. 1522/5)

Çünkü insanlar mal elde etme yöntemlerini öğrenip anlama derdindeyken kendisi aşk âdâbını öğrenmeye gönülden yol bulmuştur:

Enāmı derk-i fenn-i celb-i mālā der-keder buldum
Gönülden ben hemān ādāb-ı ‘aşkı derke der buldum (G. 931/1)

Hatta aşk sembolleri konusunda bilgi sahibi olmak isteyen zahidin başvuracağı kişinin de kendisi olduğunu söylemektedir (G. 70/4).

Halepli Edîb Dîvânı’ında aşkın tarifi bağlamında, “hevâ” sözcüğü kullanılmaktadır:

Gerçi ta‘ rîfî enām içre hevâdır ‘aşkıñ
Anı sen ‘ ayn-ı haķîkatde velî şanma hevâ (G. 2/5)

Şair, yukarıdaki beyitte, aşkın insanlar arasında “hevâ” olarak tarif edildiğini, fakat hakikatte onun “hevâ” sanılmaması gerektiğini söylemektedir. Birinci ve ikinci mısralardaki “hevâ” sözcükleri cinaslı olarak kullanılmıştır. Çünkü Arapçada hevâ olarak okunan iki farklı kelime vardır. Bunlardan biri, hava anlamının yanı sıra, “boş, beyhude, heba” gibi anlamlarda da kullanılır. Diğeri ise, “arzu, meyil, heves; aşk, alaka; nefsanî hazlar” anlamlarına gelmektedir (Sâmî 1317: 1514-1515). İbn Arabî’ye göre hevâ, sevginin kalbe girmesi demektir (İbn Arabî 1992: 87-89). Buna göre aşk, sevginin kalbe inmesi ve orada yer etmesidir. Yoksa boş ve anlamsız bir heves değildir. “Derd-i hevâ” (Ks. 3/3) ve şairin âşıklar için çokça kullandığı “ehl-i hevâ” (G. 606/3, G. 755/5, G. 1419/5) tamlamalarında da aynı anlam mevcuttur. Ehl-i hevâ ile âşıkları kasteden şair, ehl-i ehvâ tamlamasında ise sapık, günahkâr ve nefsi arzularına esir düşmüş kişileri kastetmektedir:

Şaķın küstāhî-i ‘ amd ile etme müttehim şūfî
Dil-i ehl-i hevâyı ehl-i ehvânîñ günāhile (G. 1485/4)

Edîb Efendi’ye göre aşk, her şeyden önce bir liyakat işidir. Her gönül aşka mekân olamaz. Her dil aşktan söz edemez. Zahidin karanlık gönlü, aşkın ışığına lâyık değildir. Çünkü gölge çayırı, ışığın merası olmaz. İşin aslı böyleyken ne yazık ki sūfîler de aşk davasına meyletmiş ve böylece âşık bûlbûlün ötüşü karganın da diline düşmüştür:

Degil lâyıķ dil-i târik-i zâhid pertev-i 'aşķa
Çerâgâh-ı zemîn-i sâye hîç mer'â-yı nûr olmaz (G. 719/4)

Edibâ şûfiyân da mâ'il-i da'vâ-yı 'aşķ olmuş
Nevâ-yı bûlbûl-i şeydâ zebân-ı zâģa düşmüşdür (G. 117/3)

Aşķın diģer bir özelliģi de gizliliģidir. Aşķ bir sırdır ve sırdaş istememektedir. Onun başkasıyla paylaşılmaya ihtiyacı yoktur:

Âh ile sûz-ı 'aşķımı bildirmesem n'ola
Râz-ı derûn-ı ehl-i hevâ maħrem istemez (G. 606/3)

Hatta sevgilinin kılıca benzeyen bakışı olmasa âşıģın gönlü içindeki yarayı sevgiliye bile açamaz (G. 1558/3).

Şair, aşķ konusunda konuşmayan ve dillerini tutmasını bilenlerin, aşķ sözcüklerindeki anlamın gizli sırrını bilen kişiler olduğunu düşünmektedir. Onlar aşķ konusunu ne konuşur ne de yazarlar. Çünkü kalem de aynı şekilde âşıģın gizli sırrını yazmaktan sakınır ve onun gönlündekini beyan kâģıdına uygun görmez:

Bilenler ma'nî-i elfâz-ı 'aşķıñ sırr-ı mektûmun
Zebânı sîret-i nuţķ-ı suħandan lâl edenlerdir (G. 108/3)

Nice vaşķ-ı dilin şâyeste-i levh-i beyân etsin
Kâlem râz-ı nihân-ı 'âşıķı maħcûb-ı imlâdır (Ks. 6/28)

Aşķ, bir özveri işidir. Kendini sevgiliye feda etmeyi gerektirir. Aşāģıdaki beyitte şair, aşķ şeriatının hükmünü içine alan kitabın ilk bölümünün can cevheri saçmak olduğunu söylemektedir:

Kitâb-ı hâvî-i hükm-i şerî'at-i 'aşķıñ
Nişâr-ı gevher-i cân oldu evvelîn bâbı (G. 1881/2)

Şair, aşķın akılla bir arada bulunmayacağı düşüncesindedir. Aşķ varsa akıl, akıl varsa aşķtan söz edilemez. Aşķın olduğu yerde akıl hakimiyetini kaybeder. Çünkü bir ülkede iki hükümdarın varlığı düşünülemez:

'Aşķ çün hükm eyleye ey hûş sen âsûde ol
Olamaz bir ülkede sultân sultân üstüne (G. 1210/3)

Aşk ile akıl bir arada bulunamayınca, âşıkların hâl ve hareketleri de fetvanın kapsamı dışında kalmaktadır (Ks. 6/28-29). Çünkü aşk, onların hem aklını hem de gönül hanelerini dağıtmış ve bir harabeye çevirmiştir. Harabeye dönmüş bir ev için kapı ve pencerenin herhangi bir anlamı olmadığı gibi âşıklar için de ar, haya ve çekinmenin herhangi bir değeri yoktur. Çünkü onlar, bütün perdeleri savurmuş, her türlü bağdan kurtulmuş ve özgürlüklerine kavuşmuşlardır:

Lüzûm-ı ‘aşk ile zann etme kim selb-i kıyûd etdim
Edîb ancak kıyûd-ı ‘ârdan âzâdelik buldum (G. 913/5)

Beni bî-‘âr eden sevdâ-yı ‘aşk-ı yârdır yohsa
Reh-i terk-i hayâdan ihtiyârımla hemân geçmem (G. 918/4)

‘Âşık-ı perde-ber-endâza hicâbın yeri yok
Beyt-i vîrân-şodeye revzen ü bâbın yeri yok (G. 770/1)

Şaire göre gönül evini aydınlatacak olan aşk kadehidir. İnsanlar, ışık saçan camla, yani lambayla oturdukları yeri aydınlatırlar. Aynı şekilde gönül evini aydınlatmak isteyen kişiler de bu işi aşk kadehiyle yapmalıdırlar:

Rüşenâ sāğar-ı ‘aşk ile olur hâne-i dil
Bil ki tenvîr-i mekân cām-ı dirâşşân iledir (G. 426/4)

Aşk, bir sevda hastalığıdır. Bu hastalığa yakalan kişi, onu hor görmemeli, hatta sevmelidir de (G. 2086/1). Bu hastalık, beraberinde birçok sıkıntı, dert ve bela getirecektir. Kişi bütün bunlara katlanmasını bilmelidir. Bülbüller diken yarasını bir zevk olarak görürken, onun aşktan kaynaklanan sıkıntıları bela olarak değerlendirmesi yanlış olur:

Âzâr-ı hârı zevk görürken belâbile
‘Âşık sezâ mı zahmet-i ‘aşkı belâ bile (G. 1531/1)

Zaten gerçek âşık sevinç ve neşe peşinde olan bir kişi değildir. Aksine o, sevinç ve neşe ile düşman, zahmet ve sıkıntı ile arkadaşır. İçindeki yanma dünyayı kül edecek sıcaklıkta, gözündeki kan akıntısı ise yedi denizi bulandıracak güçte olmalıdır:

Edibā mest-i medhūşānı ‘aşkıñ neş’e-düşmendir
Bu bezm-i pür-kederde şanma kim afyūn u beng ister (G. 278/5)

‘Āşık demem ‘azīm-i meserret-güzīn olur
‘Āşık odur ki miñnet ile hem-zebān ola (G. 1522/3)

‘Āşık odur ki sūz ile kevni remād edip Edīb
Cūşış-i hūn-ı dīdesi heft yemi bulandıra (G. 1528/5)

Aşk yolunda karşılaşılan belalar kişiyi olgunlaştıran, gönlün saflığını arttıran, ayarını yükselten ve sertliğini gideren bir özelliğe sahiptir. Gönül lafla değil, ancak gam potasında acıların ateşiyle eriyerek saflaşabilir. Şairin tavsiyesi sert ve katı olan gönlü aşk ateşine teslim etmek yönündedir. Çünkü demir, demircinin ocağına düştükçe yumuşar:

Ķıl ü kāl ile dili kāl edebilmez āşık
Pūte-i ğamda müzāb etmeyicek nār-ı cevā (G. 2/6)

Dil-i sahtı rehīn-i āteş-i ‘aşk eyle kim āhen
Ķabūl-i līnet eyler kūre-i ĥaddāda düşdükçe (G. 1318/4)

Aşkın kişi üzerinde farklı etkileri vardır. Aşk hastalığına yakalanan kişi diğer hastalar arasında yalnız oturan bir hastadır (Ks. 3/3). Çünkü aşk onu yalnızlığa sürüklemiştir. O, sürekli ağlamaktadır. Akıttığı sıcak gözyaşlarıyla göğsündeki yarayı hep taze tutmaktadır. Çünkü bu yara aşk davasının kanıtıdır (G. 525/4). Aşk yolunda çektikleri kişinin gücünü kaybetmesine yol açmaktadır (G. 375/1). Ayrılık soğuşunu yediği için de üşümektedir. Kendisini ısıtacak tek şey ise sabah inlemelerinin ateşidir (G. 62/4). Zaten o sabahlara kadar uyanık kalan bir kişidir. Çünkü gözüne hiç uyku girmemekte ve akşamdan sabaha değin gam ateşiyle yanmaktadır. Bu yanmanın etkisiyle içini hararet basmaktadır. Susuzluğunu giderecek tek şey ise kan kadehidir:

Sen ĥufte kıyās eyleme ‘āşık uyanıktır
Şeb-tā-be-seĥer sūziş-i ğamla o yanıktır (G. 316/1)

Şarāb-ı surĥu bezm-i ehl-i ‘aşkıñ sāġar-ı kıandır
Tereddüdsüzce andan var derūn-ı teşneyi kıandır (G. 531/2)

Aşk yolunda çekilenler, aslında birer yaşam belirtisidir. Halepli Edîb aşk elemnin bulunmadığı bir yaşama dirilik denemeyeceği ve gönüllerinde elem bulunmayanların ölümü bekleyen kişiler olduğu görüşündedir. Sevgilinin yüzünü görme arzusu içinde olanlar zaten yaşam kaygısı da gütmazler. Aşkın şehitleri sevgiliye kavuşmaya eğilimlidirler:

Hayât-ı bî-elem-i ‘aşka zindegî denmez
Tehî-dilân-ı elem cümle muhtaşarlardır (G. 107/3)

Likâ-yı yâr umanlar ragbet-i kayd-ı hayât etmez
Şehîd-i ‘aşk olanlar vuslat-ı ma‘şûka mâ’ildir (G. 239/12)

Dünya hastanesinde İsa peygamber tabip olacak olsa, aşk hastasına ilaç olarak helak olmayı uygun görecektir:

Eger dârü’ş-şifâ-yı dehrde ‘İsâ tabîb olsa
Yine rencûr-i ‘aşka vaşf-ı dârü-yı helâk eyler (G. 427/4)

Edîb Efendi’ye göre aşkın eziyet ve sıkıntısı başta görülür. Sonu başına, başı ise sonuna benzemez. Çünkü başı gussa, yani dert ve keder, sonu ise ferah ve rahatlıktır:

‘Aşkın bidāye-i ferah-encāmı guşşadır
Bir vech ile evāhire uymaz evāyili (G. 1910/4)

Şairin bu düşüncesi, daha önce bazı şairlerde karşılaştığımız yaklaşımlarla ters düşmektedir. Mesela Hâfız-ı Şîrâzî (öl. 1389), aşkın önce kolay görüldüğü, zorlukların ise daha sonra ortaya çıktığı düşüncesindedir (Hâfız-ı Şîrâzî 1380: 1).

Çekilenler, sonunda mutluluk getirmektedir. Âşık sararmış teniyle sinesine gamdan gizli bir yara almaktadır. Aslında aşk fidanlığına verdiği hazandır, fakat karşılığında aldığı gül bahçesidir. Kendi bedenini aşk yolunda tüketerek vuslata yakın olmaktadır. Sevgiliye beden vermekte, karşılığında ise ruh almaktadır:

Ten-i zerdimle gamdan sîneye dâğ-ı nihân aldım
Hâzân verdim nihâlistân-ı ‘aşka gülsitân aldım

Lehīb-i ‘aşk ile cism-i nizārı eyleyip ifnā
 Kārīn-i vuşlat oldum yāre ten verdim revān aldım (G. 934/1-2)

Âşığın gamdan güvene kavuşması tamamen sevgilisine bağlıdır. Sevgili onun yarasını tedaviye niyetlense gamdan güvene kavuşacaktır (Nz. 31/1). Bu da ancak vuslatla olur. Çünkü âşık, Süleyman peygamberin mülküne sahip olsa da mutluluğu yakalayamaz. Mutlu olmasının tek yolu gamını arttıran ayrılığın sona ermesi ve vuslatın gerçekleşmesidir:

Mâlik-i mülk-i Süleymân olsa da nā-kāmdır
 Vaşl ile ancak olur ‘âşık Edibā ber-murād (G. 85/5)

Âşığın mutluluğu sevgiliye kavuşmayladır. Sevgilinin dudaklarının meze olmadığı ve şarabın bulunmadığı gülşen bile onun için yaban bir yerdir (G. 871/4). Bağda mutluluğun görünmesi orada şarabın, sevgilinin ve tatlı dilli çalgıcının bulunması şartına bağlıdır. Eğlence meclisinde de gerekli olan saz, söz ve şarap kadehidir:

Mey gerek yār gerek muṭrib-i ḥ’oş-lehce gerek
 Feraḥīn bağda meşhūd ola tā didārı (Ks. 11/19)

Emīr-i bezm-i ‘aşkıñ böyle oldu ḥātırı mülhem
 Ki bezm-i ‘ayşa lāzım sâz u söz ü sāgar-ı mül hem (G. 901/1)

Âşığın istediği vuslatın bizzat gerçekleşmesidir. Yoksa vuslat hayâlini kurmak kendisine bir şey kazandırmaz. Şair bunu “Ot meralarının resimdeki ata ne yararı olur?” diye sorarak anlatmaktadır:

N’eylesin ‘âşık ḥayāl olduğça zevk-i vuşlatı
 Esb-i taşvīre ne sūd eyler merā‘ât-ı ‘alef (G. 760/2)

Aşkın künhüne varan kişilerin dünyaya bakışları da değişmektedir. Onların gözünde hükümdarla dilenci aynı değerdedir; zenginlikle fakirlik arasında da herhangi bir fark bulunmamaktadır:

Suḥan-fehmān-ı ‘aşka ma‘nī-i mīr ü gedā birdir
 Ki ol pūr-māyegān-ı feyz için fakr u gīnā birdir (G. 132/1)

Onların gönüllerinde din farkının da bir anlamı kalmamıştır. Çünkü gönüllerinde hem zünnarın hem de tespihin ipini koparmışlardır:

Dil-i ehl-i hevâ fark-ı rûsûm-ı küfr ü dîn etmez
Gönülde riştesin kaç' eylemiş zünnâr u tesbîhiñ (G. 814/2)

Halepli Edîb Divânı'nda işlenen aşkın mahiyetine gelince, bilindiği gibi aşkın biri seven, diğeryse sevilen olmak üzere iki tarafı vardır. Aşk, hem yaratılmışlar arasındaki hem de yaratılmışlar ile Tanrı arasındaki sevgiyi ifade etmek için kullanılan genel bir terimdir. İster kendi cinsleriyle ister karşı cinsleriyle olsun insanların birbirleriyle yaşadıkları aşk için *aşk-ı tabî'î* veya *aşk-ı mecâzî*, Tanrı'ya karşı duyulan aşkı anlatmak içinse *aşk-ı ilâhî* veya *aşk-ı hakîkî* terimlerinin kullanılması, özellikle mutasavvîf şairler arasında öteden beri süregelen bir gelenektir. Mecazî aşk genelde olumsuz olarak görülmekle birlikte, bu aşkı hakikî aşk için bir geçiş olarak görenler de vardır (bk. Pürcevâdî 1998: 354-367; Arı 2003: 67). Fakat bütün şairleri mutasavvîf şairler gibi görüp şiirlerinde anlattıkları aşkı aynı çerçevede ayırma tabi tutmak doğru bir yaklaşım tarzı değildir. Zaten şairlerin kullandıkları aşkı tasnif etmek, hangi şairin hangi kategoriye girdiği veya aynı şairin hangi şiirlerinde hangi aşktan söz edildiği hakkında hüküm vermek başlı başına bir problemidir. Bu konuda verilen hükümlere her zaman ihtiyatla yaklaşmakta ve bu konuda kesin yargılarda bulunmamakta yarar vardır.

Aşk-ı hakîkî, aşk-ı mecâzî ve hubb-ı mecâzî terimlerini Halepli Edîb de kullanmaktadır. Ancak onun şiirindeki bu terimlere mutasavvîf şairlerdeki anlamların verilmesinin doğru bir yaklaşım olmayacağı kanaatindeyiz. Şair, mecâzî aşkı sûfî ve zahit gibi insanların aşkı için kullanmaktadır. Aşağıdaki beyitte şair, sûfî gibi mecâzî aşka gönül bağlayan kişinin, saf ve duru olmayan gönlünü vuslatsızlıkla cezalandıran kişi olduğunu söylemektedir:

O kim şûfî gibi dil-beste-i hubb-ı mecâzîdir
Dil-i nâ-şâfina hırmân-ı vuşlatla mecâzîdir (G. 223/1)

Şair, başka bir beyitte, mecâzî aşkı ödünç alınan bir mala benzetmektedir. Hakîkî aşk ise kişinin kendi malı gibidir. Borçlanan kişi, ödünç aldığı malın sahibi

değildir. Aynı şekilde mecâzî aşkın sahibi de kalıcı ve gerçek bir aşkın sahibi sayılamaz:

Deme ‘aşk-ı mecâzî hem-ser-i ‘aşk-ı hakîkîdir
Metâ‘-ı ‘âriyet zîrâ ki mülk-i müste‘îr olmaz (G. 633/4)

Yukarıda örnek olarak verilen iki beyit, şairin, mecâzî aşkla gerçek ve kalıcı olmayan aşkları kastettiğini göstermektedir. Aşkın kuramsal çerçevesi üzerinde durulurken de ifade edildiği üzere, İbn Arabî, aşkı üç gruba ayırmakta ve bunları ilâhî, ruhanî ve tabîî aşk olarak isimlendirmektedir (İbn Arabî 1992: 42-43). Tabîî aşk, bazı boyutlarıyla hayvanlarda da gözlemlenebilen, konuşma, öpüşme, cinsel ilişkide bulunma ya da maddî ve manevî menfaatler elde etme gibi bazı hedeflerle irtibatlı olan bir aşktır. Ruhanî aşk ise, tabîî aşktan farklı olarak ruhta gerçekleşen bir olaydır (İbn Arabî 1992: 77-78; İbn Hazm 1985: 73-74). Buna göre Edîb Efendi’nin şiirlerinde geçen hakîkî aşkın ruhta gerçekleşen, sahici ve kalıcı aşk, mecâzî aşkın ise gelip geçici bir heves üzerine bina edilmiş ve çıkar amaçlı sahte bir aşk olduğunu söyleyebiliriz. “Aşk-ı Yezdânî” (Ks. 6/26) gibi ifadeler ise, eserin genelindeki aşk temasından ayrı düşen istisnâî örneklerdir. Şiirlerinde fikirlerini anlatmayı ve insanlara öğüt vermeyi üslûp olarak benimsemiş bir şairin Allah sevgisinden de bahsetmesi kaçınılmaz bir durumdur. Fakat bu gibi istisnâî örnekler, eserin bütünündeki aşkı niteleyebilecek veya sınırlandırabilecek örnekler olmaktan çok uzaktır.

Divanın birçok yerinde çok fazla müstehcen ifadelerin bulunması ve bunların bir kısmında da söz konusu ifadelerin bizzat sevgili için kullanılıyor olması, şairin beşerî bir sevgiliden söz ettiğini göstermektedir. Bu durumda şairin anlattığı aşkın ilâhî aşk olduğunu söylemek yanlış olur (sevgili için kullanılan müstehcen ifadeler için bk. G. 9/2, G. 170/1, G. 365/1, G. 420/1, G. 1032/2, G. 1564/3, G. 2144/1). Aşağıdaki beyit, bunun en hafif örneklerindendir:

Yâr eger ‘ukde-i râz açsa baña uçkurda
‘Azmda gâlib idi bir kıyunum üç kıurda (G. 1647/1)

Halepli Edîb'in mecâzî olanı bütünıyla boş ve anlamsız görmediği, onun zamanla hakikî olana dönüşebileceği düşüncesinde olduğu da söylenebilir. Aşağıdaki beyitte şair, sevgilinin aşkına aşına olan her kişinin mecâz gözündeki ağlamada hakikat gözyaşları tecrübe edildiğini söylemektedir:

Mücerrebdir olur her âşinâ-yı 'aşk-ı dil-dârîñ
Nem-i eşk-i hâkîkat girye-i çeşm-i mecâzında (G. 1623/4)

Yukarıda yaptığımız açıklamalar, Edîb Efendi'nin, fikrî konuları işlediği bazı şiirlerinde Allah aşkından bahsetmekle birlikte, genel olarak beşerî bir aşkı dillendirdiğini göstermektedir. Fakat bu beşerî aşk, mecâzî yani iğreti duran, kalbe inmeyen, çıkarıcı ve sahte bir aşk değildir. Şairin sözünü ettiği aşk, hakikî yani ruhta gerçekleşen, kalpte yer eden, çıkar amaçlı olmayan sahici ve gerçek bir aşktır.

2.2.3.1. Aşkın Tarafları: Âşık, Sevgili ve Rakîp

Aşk, âşık, sevgili ve rakîp üçgeninde yaşanmaktadır. Bu, sadece Divan şiirine veya onun kendine örnek aldığı Fars şiirine has bir özellik değildir. Aşkın taraflarından her birinin taşıdığı belli özellikler ve takındığı belli tutumlar vardır. Aşağıda aşkın tarafları ayrı ayrı anlatılarak, Halepli Edîb'in şiirindeki aşk temasının çerçevesi ortaya konmaya çalışılacaktır.

2.2.3.1.1. Âşık: Aşk duygusunu asıl yaşayan âşıklardır. Çünkü onlar, aşk ile beslenen insanlardır. Aştan başka kendilerini doyuracak bir şey yoktur. Kevser suyu bile aşkın yanında bir damla su hükmündedir. Bir damla su ise ağzına kadar dolu olan kâse ile bir değildir:

Edîb ehl-i hevâyı kevşer etmez 'aşk eder ırvâ
Ki yek reşha nice yeksân olur ke's-i leb-â-leble (G. 1419/5)

Aşkın tanımında da geçtiği üzere âşığın bütün varlığında ve benliğinde sevgi hâkim unsur hâline gelmiştir. Âşığın bütün düşüncesi daima sevgilisidir. Her an onu düşünmekte, hep onu hayâl etmektedir. Aşağıdaki beyitte şair, âşığın daima sevgilinin hayâliyle beraber olduğunu ve bir an bile onsuz kalamadığını anlatmaktadır:

‘Âşık Edîb hem-dem-i bezm-i hayâlidir
Her kanda olsa cân u dili ol şanemledir (G. 551/5)

Aşağıdaki rubâide ise şair, âşıkların sevgili ve aşk derdiyle nasıl bir yakınlık içinde olmaları gerektiğini anlatmaktadır. Buna göre âşıkların arkadaşı sevgilinin aşk derdi olmalıdır. Gurbette de olsalar kendilerini onun yanında hissetmelidirler. Vatan düşüncesini bir yana bırakıp onun kapısını vatan edinmelidirler:

‘Uşşâkıñ enîsi derd-i yâr olmalıdır
Gurbetde de olsa der-diyâr olmalıdır
Yâriñ der-i derdinde şebât isteyene
Bî-kaçd-ı vañan o der diyâr olmalıdır (R. 499)

Âşık, gönlünü temiz tutmalı, onu her türlü masıva tozundan temizlemelidir. Çok önemli bir misafiri ağırlayacak olan ev sahibinin evini hazırlaması gibi, o da gönlünü aşkın kudretli hükümdarı olan sevgili için hazırlamalıdır. Âşık, gönlünü hükümdarlara yaraşır bir konağa döndürmelidir:

Dilâ şahıñ gubâr-ı mâ-sivâdan rûft-ü-rûb et kim
Şeh-i şevket-penâh-ı ‘aşka lâyıķ bir konağ olsun (G. 963/8)

Edîb Efendi’ye göre âşık, her şeyden önce dürüst ve samimidir. Sadakat ve içtenlik, onun en temel vasfıdır (G. 25/4, G. 2/37). Gönlü saf ve temizdir. Orada hiçbir kötü düşünceye yer yoktur. Çünkü onun gönlünde aydınlık ve parlaklık vardır (G. 1353/5, G. 1407/3). Âşığın gönlü şan ve şöhret arzusunda da değildir. Şan ve şöhret arzusu, ancak aşksız gönüllerin işidir. Çünkü aşkı riya ile bir arada düşünmek, boş ve asılsız bir düşüncedir:

Sum‘a-kârî dil-i bî-‘aşka müsahhâdır Edîb
Yohsa ‘aşk ile riya merde kıru bühtândır (G. 435/5)

Halepli Edîb’e göre âşığın bir özelliği de rint olmasıdır (‘âşık-ı rind G. 736/2). Çünkü rintlikle âşıklık arasında sıkı bir bağ vardır (bk. Mum 1999: 43-45). O, aşkı nedeniyle halkın diline düşecek ve ayıplanacaktır. Onu halkın diline düşüren, kendi aşkının yol açtığı avare, deli divane ve çılgın hâlidir (‘âşık-ı âvâre G. 520/1, ‘âşık-ı ser-bâz G. 1720/4, ‘âşık-ı dîvâne G. 480/5, ‘âşık-ı şûrîde G. 95/1, ‘âşık-ı şeydâ Ks. 5/38). Âşığın hâl ve hareketleri hiçbir zaman halkın hoşuna gitmeyecek ve

onlar tarafından kınanacaktır. Bu durum karşısında o, ister istemez umursamaz ve aldırış etmez bir tavır takınacaktır. Rintlik denilen şey de zaten bundan başka bir şey değildir. Rindâne bir tutum takınan âşık, artık kimsenin sözüne kulak asmamakta ve hiç kimseden çekinmemektedir (G. 1142/2, G. 225/1). Zaten o, ad ve san peşinde de değildir ('âşık-ı güm-nâm G. 1660/3). Çünkü o, bütün perdeleri savurmuştur. Aşağıdaki beyitte şair, perdeleri savuran âşığın utanıp sıkılmasının anlamsızlığını, harabeye dönmüş evin pencere ve kapıya ihtiyaç duymaması ile örneklendirmektedir:

'Âşık-ı perde-ber-endāza hicābıñ yeri yok
Beyt-i vîrân-şudeye revzen ü bâbıñ yeri yok (G. 770/1)

Âşık, başka konularda belki utanabilir, kendini saklama gereği duyabilir. Ancak söz konusu olan aşk olunca âşıktan böyle bir tavır içine girmesi beklenemez:

Hicābı belki takrîb eylerim dîğer de' âvîde
Benim da'vâ-yı 'aşk-ı yârde ancak hicābım yok (G. 776/4)

Âşık kişinin kimseden çekindiği yoktur. Ancak yine de aşk sırrını gizlemekten yanadır. Fakat şöhret peşinde olan sevgilisi onun bu sırrını ifşa etmektedir. Bu ise âşığın zavallı durumdaki gönlüne yapılabilecek en büyük kötülüktür:

Ben ketm-i rāza meyl ederim yâr şöhrete
Varsa budur isâ'et-i kalb-i mûhânımız (Ks. 7/22)

Hatta âşığın gönlü içindeki yarayı sevgiliye bile açma taraftarı değildir. Fakat sevgilinin kılıca benzeyen bakışı onun gönlündeki yarayı açığa çıkarmaktadır (G. 1558/3). Âşığın sırrını açığa çıkaran diğer bir şey ise, boğaz yakan inleme sesidir:

Nihân etdikçe tâb-ı 'aşkı dilde
Eder âh-ı gülü-süz âşikârâ (G. 23/4)

Âşık, sevdaya yakalanmış kişidir (G. 508/2). Eskiler kalpte siyah bir noktanın bulunduğu, aşırı sevgi nedeniyle bu siyah noktanın dağıldığına ve bütün vücuda yayıldığına inanırlardı. Bu hastalığa ise sevda adını verirlerdi (Uludağ 1996:

465). Onun için âşık, artık bir hastadır ve ciğeri kanla doludur (G. Ks. 4/33, G. 863/2, G. 973/5). Fakat o, yakalandığı bu sevda hastalığını hor görmemeli ve onu sevmesini bilmelidir. Çünkü sevda hastalığı kendisi için güzel bir süstür (G. 2086/1).

Bu hastalığın birçok tezahürü vardır. Âşık olan kişi, gamlı, dertli, mutsuz ve çaresizdir (G. 802/4, G. 1050/5, G. 528/1, G. 576/2). Gamdan kaçmasına da imkân yoktur. Çılgın âşık bütün dünyayı dolaşsa bile sevgilinin gam hastalığından başka bir şey bulamaz:

Bir şey ' mi bulur dâ ' -i gam-ı yârden özge
Geşt eylese de şeş ciheti ' âşık-ı şeydâ (G. 6/2)

Âşıklar neşelenme düşüncesi içinde olan insanlar değildir. Çünkü bu düşünce kendilerine üzüntü vermektedir. Onlar neşeyi ancak gamla yakalayabilmektedir:

Ehl-i hevâya fikret-i şādî keder verir
Ol zümreye hümûm iledir vâye-i neşât (G. 755/5)

Âşığın yüreği yorgun, yaralı ve perişandır (G. 58/2, G. 59/1, G. 577/1). Gönlünü sevgilisine kaptırmış ve aşkın şarabıyla kendinden geçmiştir (G. 190/5, R. 520, G. 1788/9). Gözüne uyku hiç girmediği için hep uyanıktır (G. 511/3). Sevgiliden ayrı geçen bir hayat, âşık için karanlık bir gece hükmündedir. Âşık, işte bu ayrılık gecesinin karanlığında yalnız oturan bir adamdır (G. 600/2). Çektikleri onu çok ürküttüğü için cesaret ve gücünü de kaybetmiştir (G. 435/1, G. 4/2). Yaşadıklarını içine atmakta, ağzını sıkı tutmakta ve hiç kimseyle paylaşmamaktadır (G. 1010/2). Yaptığı tek şey ağlamak ve inlemektir (G. 764/1, G. 2185/1). Kısacası sevda onun belini bük müştür (R. 133). Ondan da ötesi âşıklar artık birer ölü hükmündedirler (G. 1015/4). Onlar aşkın şehitleridirler. Çünkü aşk bir savaştır. Her savaşta olduğu gibi bunda da ölenlerin bulunması kaçınılmazdır. Aynı zamanda aşk mezbaha gibidir. Orada âşıklar kesime hazır bir hâldedirler (şehid-i ' aşk G. 239/12, bismilgeh-i ' aşk G. 213/3).

Aşağıdaki rubâîlerde ise Halepli Edîb âşıktaki bulunması gereken özellikleri özetlemektedir. Leylâ ve Mecnûn hikâyesinin erkek kahramanı olan Kays'ı örnek

gösteren şair, muhatabından erken veya geç demeden hemen aşk yoluna girmesini istemektedir. Çünkü gamın hararetiyle hem cismi hem de canı erimiş olan Kays, aşk meydanının biricik yiğididir:

Meydān-ı hevāda Kays yektā er imiş
Kim tāb-ı gamıyla cism ü cānı erimiş
Düş şāri‘-i ‘ aşka sen daḥi hīç deme kim
Hengām-ı şürū‘ geç imiş yā er imiş (R. 182)

Âşık, gönül veren kişidir. Canı dahil her şeyini verebilmeli, pervane ile beraber yanabilmelidir. Yine o, sevgiliyi anma dışında kalan her şeyi kuru efsane bilmelidir:

Dil-dāde odur ki kılmaya cāne bile
Pervāne-i şem‘-i bezm ile yanabile
Meşgūf odur ki ḡayr-ı zıkr-i yāri
Bezm-i felek içre kıru efsāne bile (R. 271)

2.2.3.1.2. Sevgili: Aşkın taraflarından biri de sevgilidir. O, aşkta seven değil, sevilen taraf konumundadır. Çünkü Divan şiirinde seven taraf hep âşıktır. Âşığın aşkı tek taraflıdır. Sevgili, onun aşkına karşılık vermemektedir. Buna rağmen aşkın merkezinde hep o vardır. Çünkü o, aşkın varlık sebebidir. Âşık, onu candan ve gönülden sevmekte, rakîpten sakınmaya çalışmakta, uğrunda birçok derde katlanmakta ve sayısız belalara göğüs germektedir. Fakat âşığın bu özverili yaklaşımına rağmen sevgilinin tutumunda herhangi bir değişiklik olmamakta ve âşığın sevgisi tek taraflı olmaktan kurtulamamaktadır (Pala 1999: 289, 292).

Sevgilinin en bariz özelliği güzelliğidir. Onun güzellik bahsi, anlatılmakla bitmeyecek uçsuz bucaksız bir deniz hükmündedir:

Etme ḥüsn-i yārden icrā-yı baḥş
Bî-kerāndır ya‘ni ol deryā-yı baḥş (G. 70/1)

Onun cemalini seyretmekten dolayı kişiye asla bıkkınlık gelmez. Çünkü güzellik mülkünün padişahı olan sevgili, tam da seyirlik bir özelliktedir:

Cemāl-i yāre nāzar kılmadan ḡinā gelmez
O şāh-ı mülk-i melāḥat ‘aceb temāşādır (G. 148/3)

Sevgili o kadar güzeldir ki, güzellikte “benzetilen” konumunda olan feleğin dolunayı bile onun yanaklarının parlaklığı karşısında yarım, yani eksik ve kusurlu hükmündedir:

Dil-berîñ her dü ruḥ-ı enverine nisbetle
Görünür bedri Edîbâ feleğin bir nîme (G. 1321/5)

Sevgiliyi güzellikte aya ve güneşe benzetmek, Divan şiirinde bilinen bir gelenektir. Fakat yukarıdaki beyitte şair, sevgilinin yanaklarının parlaklığını dolunay ile karşılaştırırken, dolunayın eksikliğini gündeme getirmektedir. Aşağıdaki beyitte de güzelliğiyle güneşin çeşmesini kurutan sevgiliyi güneşe ve aya benzetmeye imkân olmadığını söylemektedir:

Behceti çeşme-i ḥ̣urşîdi serâb etmişken
Yer mi var ol şanemi mihr ü mehe teşbîhe (G. 1225/2)

Sevgilinin güzelliği bir gül bahçesidir. Âşık onun güzelliğini seyrettiğinden beri bağ ve bahçeye artık ihtiyaç duymamaktadır (R. 504). Aşağıdaki beyitte de sevgilinin cemalini güzelliğin gül bahçesi olarak gören şair, âşığın gönlünün de o bahçenin âşık bûlbülü olduğunu söylemektedir:

Cemâl-i yâr ki gülzâr-ı ḥ̣üsn ü behcetdir
Edîb o gülşene dil bir hezâr-ı şeydâdır (G. 148/5)

Sevgilinin güzelliği karşısında bûlbül kesilmesi gereken sadece âşığın gönlü değildir; kalemler de onun güzelliğini yazmalıdır. Yazarken sevgilinin güzellik övgüsünü yazmayan kalem, kırılması gereken bir kalemdir:

Şâyân-ı inkisâr ola ol ḥ̣âme kim Edîb
Tahrîri ḥ̣üsn-i yâri sitâyende olmaya (G. 1510/5)

Sevgilinin güzelliğini oluşturan birçok şey vardır. Bunlardan biri yüzünde biten ayva tüyleridir. Ayva tüyleriyle onun güzelliği artar. Artık onun yüzünde demet demet güzellik metayı vardır. Ayva tüyleri sevgilinin güzellik bahçesindeki fidan hükmündedir. Artık oraya sonbahar gelmez:

Tüylendi rûyu gerçi füzûn oldu behceti
Seyr et metâ'-ı hüsni bu gün tûde tûdedir (G. 151/4)

Füzûn olur haţ-ı sebz ile hüsni dil-dârîñ
Nihâl-i behcet-i yâre meger hâzân mı gelir (G. 125/3)

Baharın gelişi insanın içine huzur verdiği gibi, sevgilinin yüzünde yeni biten ayva tüyleri de âşığın gönlüne sevinç vermektedir. Çünkü sevgili, ayva tüyleri çıkmadan yüzünü göstermemektedir. Tabiatın güzelliği bahar mevsiminde olduğu gibi, sevgilinin yüzünü göstermesi de ancak ayva tüyleri çıktığında mümkün olmaktadır:

Neşât-ı dil haţ-ı nev-hîz-i yârden mi gelir
Şafâ derûna kudûm-ı bahârdan mı gelir (G. 102/1)

Haţ-âver olmadan ol gül-' izârım rû-nümâ olmaz
Meger 'arz-ı ruğun merhûn-ı vaqt-i nev-bahâr etmiş (G. 741/3)

Dikenler arasında olmak, nasıl ki gül için bir hata ve kusur değilse, aynı şekilde ayva tüylerinin de sevgilinin yüz güzelliğine bir zararı yoktur:

Haţîñ ziyânı mı var 'arîz-ı haţ-âverde
Gelir mi naķş-ı şaf-ı hârdan haţâ verde (G. 1676/2)

Ayva tüyelerine bu şekilde bakan şair, sevgilisinden onları kesinlikle kesmemesini, gönlünden ise yüzünde tüy bulunmayanı bırakıp yüzünde ayva tüyü bitene meyletmesini, bahar mevsimini sonbahara feda etmemesini istemektedir:

Şâyeste-i âzâr-ı terâş eyleme haţîñ
Sâķ-ı çemen-i nûzhetimi kesme dibinden (G. 1055/2)

Göñül haţ-âvere meyl eyle sâde-rûdan geç
Dem-i bahârı fidâ etme faşl-ı pâyîze (G. 1230/3)

Aşağıdaki beyitte ise Edîb Efendi, sevgilinin yüzünde biten ayva tüyelerinin tüy değil kirpiklerin yansıması olduğunu, çünkü huri yüzünün parlak yüzünde tüy çıkmayacağını söylemektedir:

Degildir haţ-ı nev gird-i ruğunda 'aks-i müjgândır
O hürî-peykeriñ ruğsâr-ı pür-tâbında mû çıkmaz (G. 602/3)

Sevgilinin güzelliğini arttıran ayva tüyleri, aynı zamanda âşığın üzüntü ve kederine de neden olabilmektedir:

Bulduğça nemâ sebze-i haţţ-ı ruhu yâriñ
Erkâm-ı keder levh-i dil-i zâra yazıldı (G. 2117/3)

Bu durum ilk bakışta yukarıda söylenenlere aykırı gibi görünmektedir. Fakat üzüntü ve kederin nedeni, sevgilinin yüzünde ayva tüyleri çıkması değil, ayva tüyleriyle güzelliği artan sevgiliye rakibin de sahip çıkmaya başlamasıdır. Rakîp sevgilinin güzellik ülkesine koruyuculuk yapan bir asker olunca, bu durum, âşığın sevgilisinden ayrı kalmasını beraberinde getirmektedir:

Haţ-âverlikde ancak yârden mehcûr olur ‘âşık
K’o dem iklim-i hüsne pâsdâr-ı fitne hâmidir (G. 575/3)

Sevgilinin başka güzellik unsurları da vardır. Sevgilinin boyu düzgündür. Öyle ki onun boyu ile karşılaştırılınca servi bile eğri görünmektedir (G. 74/4). Saçları kıvrım kıvrımdır. Bu kıvrımlar, onun boynuna dolanmış bir yılan görünümündedir (G. 74/1). Yüzündeki benler ise, güzellik ülkesinin valileridirler (G. 332/1). Sevgilinin dudakları da büyük önem taşır. Onun dudak kadehinden içmedikçe cennetin esintisi bile göze gelmez (G. 1860/5). Âşıkları sevgiliye esir eden, onun yüzündeki benler ve dudaktır. Çünkü kuşları da tuzağa düşüren su ve yemdir:

‘Uşşâkı hâl ü la‘l-i lebiñdir esir eden
Mürğ-i hevâyı dâma koyan âb u dânedir (G. 568/4)

Sevgilinin güzellik unsurlarından biri de gözdür. Divan şiirinde sevgilinin gözü genellikle siyah veya ela renktedir (Pala 1995: 124). Halepli Edîb’in şiirinde ise sevgilinin gözünün siyah veya ela olduğunu gösteren herhangi bir örneğe rastlanmadı. Onun şiirinde sevgilinin göz rengi daima mavidir. Aşağıdaki beyitlerde geçen “çeşm-i kebûd” ve “Nîl-çeşm” tamlamaları sevgilinin mavi gözlü olduğunu göstermektedir:

Gömgök fezâ-yı ten leged-i çeşm-i hışmdan
Derdim çoğaldı gitdi o çeşm-i kebûd ile (G. 1194/3)

Firûze-seng-i nazre-i çeşm-i kebûd ile
Luţf eyle revzen-i dilimiñ kırma cāmını (G. 1855/2)

O Nîl-çeşmi neşât-ı mey ile âgûşa
Çekip o atlas-ı mâ'ile h'âb mâ'ilidir (Nz. 28/2)

Sevgilinin göz rengine XVIII. yüzyılda görülmeye başlanan bu farklı özellik Divan şiirinin bazı klişelerinin aynı dönemde değişmeye başladığını göstermektedir (Horata 2004: 462).

Sevgilinin bedeni de güzeldir. O, gül bedenlidir. Aşağıdaki rubâide sevgili için gül bedenli ifadesini kullanan şair, onu suda çıplak olarak yıkanırken seyrettiğini ve bakışların parmak uçlarına gelmeyecek kadar yumuşak bir vücuda sahip olduğunu söylüyor:

Ol gül-bedeniñ ki seyre fûrşat buldum
‘Ârice miyân-ı âbda çimdigine
Ol deñli vücûdu nerm kim hâricden
Yok tâbı ser-engüşt-i nazâr çimdigine (R. 573)

Aşağıdaki rubâide ise Edîb Efendi, sevgilinin dudaklarını konuşan bir papağan, zülûflerini güzel kokan bir sünbül, kaş ve kirpiklerini ise yabancıları uzaklaştırmaya yarayan yay ve ok olarak nitelemektedir:

La‘liñ gibi bir tûṭi-i gūyâ yokdur
Zülfûñ gibi bir sünbül-i bûyâ yokdur
Gūyâ ki degildir ebruvânıñla müjeñ
İrhâb-ı nigâh-ı gayra bu yay okdur (R. 234)

Sevgili o kadar güzeldir ki onun güzelliği anlatılırken, Yusuf peygamberin hikâyesi artık okunup dinlenen bir kitap olmaktan çıkıyor, büsbütün gündemden düşüyor. Denizdeki balıklar onun yüzünün yansımasını görecekseler vücutlarını şevkle tavaya atarlar. Bu düşünceleri işleyen aşağıdaki beyitler, abartılı bir üslûpla da olsa sevgilinin güzelliğini başarılı bir biçimde anlatmaktadır:

Kışsa-i Yûsufu şimdi kim okur kim diñler
Vaşf-ı hüsnüñ var iken öyle kitâbıñ yeri yok (G. 770/4)

Atardı şevk ile ecsâmı tâbe-i mâha
Göreydi ‘ aks-i ruh-ı yâri mâhiyân-ı deryâ (G. 13/2)

Ashında sevgilinin güzelliğine değer kazandıran âşğın ona karşı beslediği sevgidir. Her yöneticinin gücü nasıl ki yönetilenlerle artıyorsa aynı şekilde sevgilinin güzelliğinin değerini yücelten de âşıklardır:

‘ Âşıkândır qadr-i hüsn-i dil-beri vâlâ eden
Her emîriñ haşmeti efzûn olur etbâ‘ ile (G. 1672/29)

Sevgilinin güzelliği tartışılmayacak kadar mükemmel olmakla birlikte, âşğın aradığı tek şey güzellik değildir. Güzellik dışında başka özellikler de olmalıdır. Bunların belli başlıları âşğından başkasına meyletmemesi, başına buyruk hareket etmemesi ve haya sahibi olmasıdır. Bu özellikleri üzerinde taşımayan güzel, güzellikte güneş kadar parlak, hatta devrin Yusuf’u bile olsa âşğın aradığı güzel değildir. Bu özelliklerde güzel bulamadığı için şair zaman zaman güzellikten de iğrenmektedir:

Yûsuf-ı ‘aşr olsa da şekl-i bedî‘-i hüsn ile
Gayra mâ’îl dil-ber-i nâ-mihrbânı n’eyleriz (Ks. 12/4)

H’urşîd olursa bakma ser-âzâde dil-bere
Kim nüsha-i mehâsini pek mu‘teber degil (G. 884/3)

Edîbâ râğıb-ı hüsn olmadan da kârihim zîrâ
Ki hiç tâbişger-i nûr-ı hayâ gönlümce dil-ber yok (G 780/5)

Sevgilinin âşğı en çok rahatsız eden özelliği kuşkusuz onun naz ve cilvesidir. Çünkü sevgili acı çeken âşık ile ünsiyet kuracağına nazlanmayı tercih etmektedir. Böyle olunca da o nazlı tavırları kurnaz bir at gibi olmaktadır. İşvesi haddinden fazladır. Şair sevgilinin işvesinin çokluğunu âlemle kıyaslamakta; onun yarım işvesi âlemi kaplamaktadır. Ama dünya tükendiği hâlde onun işvesi bir türlü tükenmemektedir:

Yâr kim tevsen-i etvârını kurnaz eyler
‘ Âşık-ı zâr ile ünsiyyeti kor nâz eyler (G. 305/1)

Bir nîme ‘ işvesiyle tamâm etdi ‘ âlemi
Dünyâ tükendi ‘ işve-i yârim tükenmedi (G. 2167/2)

Sevgilinin şikayet konusu olan özellikleri sadece bunlar değildir. O her şeyden önce âşığın aksine sert bir mizaca sahiptir; hatta taş kalplidir (G. 1636/4, G. 1715/1). Gamzesi oka, bakışı kılıca benzer (G. 13/4, G. 13/4). Aşağıdaki rubâide sevgilinin şikayet konusu olan özellikleri toplu hâlde verilmektedir. Buna göre o, kişinin aklını başından alan, güvenilmez ve cânî biridir. Âşık için bir âfettir. İşveli bir yarım bakışıyla bütün insanları kavgaya düşürmektedir:

Ol hûş-rübâ o bî-emân ol cânî
Ol ‘âşıkıñ âfet-i cism ü cânı
Bir nîm-nigâh-ı ‘işve-âmizi ile
Gavgâya düşürdü cümle ins ü cânı (R. 275)

Sevgilide bulunan bu özellikler, onu tehlikeli biri hâline getirmektedir. Tanıdık biri de olsa insanlar ona karşı çok dikkatli olmalıdır:

Bezm-i cihânda merduma yâr-i enîsden
Bîgânenen ziyâde gerek diğkât-i hâzer (G. 460/4)

Sevgili, âşığı rahatsız eden ayrılığın da sebebidir. Çünkü âşığı ayrılık çölüne atan odur:

Beni çokdan ‘acebdir deşt-i hicrâna yâr atmışdır
Baña gūyâ o şūhu cevri için Hâlik yaratmışdır (G. 472/1)

Sevgilinin bu ayrılığı, âşığın şuurunu kaybetmesine neden olduğu hâlde, onun ne zaman gelip âşığı şereflendireceği de belli değildir:

Hicrân ile güm-sâz-ı şu‘ûr oldum Edibâ
Teşrîfini yârîñ bile bilmem ne zamândır (G. 432/4)

Sevgilinin gelmesi âşık için çok önemlidir. Çünkü âşık, yakalandığı hastalıktan ancak bu yolla kurtulabilir (G. 985/5). Sevgilinin ağız suyu da âşık için şifadır (G. 319/1). Sevgilinin saçları ise, âşık için hüma kuşunun kanat gölgesi kadar kıymetli bir gölgeliktir. Aşkın hararetinden o kadar bunalmıştır ki bu gölgeliğe sığınmak için can atmaktadır (G. 913/2).

Sevgili, âşığına umut vermeyen bir karakterdedir. O ne vuslat vaadinde bulunmakta ne de huyundan vazgeçmektedir. Vuslat nimeti için âşığını büyük sıkıntılara düçar etmektedir. Bu konuda kuralları son derece ağır ve acımasızdır:

Etmez ne va‘d-i vaşl ne hulkundan ictināb
Ol şūh-ı bī-şebāta yakışmaz bu inkılāb (G. 49/1)

Ni‘met-i vuşlat için ‘âşıkı dil-hūn eyler
Unu kan ile sirişt etmegi kânūn eyler (G. 507/1)

Halepli Edîb’in şiirinden sevgili ile ilgili olarak zikredilmesi gereken hususlardan biri de onun tek olmasının gereğidir. Âşığın aynı anda birden fazla sevgili edinmesine aşk mezhebi dahilinde izin verilmez. Sevgili üstüne sevgili sevenin derman üstüne derman etse de derdi artar:

Yār birken aña teşrîk-i diger menhîdir
Buña hiç mezheb-i ‘aşk içre verilmez fetvā (G. 2/19)

Dehrde her kim sever cānān cānān üstüne
Derdi artar etse de dermān dermān üstüne (G. 1210/1)

Yukarıda yapılan açıklamalar, Halepli Edîb Efendi’nin beşerî bir sevgiliden söz ettiğini, anlatılan sevgilinin Divan şiirinin genelinde anlatılan sevgiliden mavi gözleri dışında ayrılmadığını, sevgilinin yüzünde biten ayva tüylerine şairin olumlu yaklaştığını göstermektedir. Sevgilinin tek olmasının gereği de önemle vurgulanan bir husustur.

2.2.3.1.3. Rakîp: Aşkın taraflarından üçüncüsü rakîptir. O, âşık cephesinde hep sorun olarak görülür. Sevenle sevilen arasında türlü sorunlara yol açmasıyla gündeme gelir. O yalan söyler, iftira eder ve nifak çıkarır (G. 1570/1). Çünkü o bir münafıktır (G. 757/4). Söylediği yalanlarla âşığın sevgiliyle arasını açan yılan kalpli bir kişidir:

Dürûğ etmiş nifāk-engîz olup yār ile beynimde
Rakîb-i mār-dil hābl-i vifākı tārūmār etmiş (G. 737/4)

Rakîbin bu özelliğinden dolayı âşık ondan hiç hoşlanmaz ve bulunduğu ortamda onu kesinlikle istemez. Çünkü o bulunduğu ortamın tadını kaçırmaktadır:

Geldi rakîb eyledi bezm-i şafâyı telh
Kıldı bize 'uzûbet-i 'arz-ı recâyı telh (G. 82/1)

Âşık bulunduğu yerde onu hiç istemediği hâlde, her ortamda onunla karşılaşmaktadır. Âşık nerede bulunursa bulunsun rakîp, onun kokusunu alıp gelmektedir. Çünkü o iyi koku alan uzun burunlu biridir. Bu nedenledir ki şair onun şeklini köpeğe benzetmektedir (G. 1811/1):

Müdâm kanda isek büyümez alır da gelir
Emân bu derd-i rakîb-i dirâz-bîniden (G. 983/2)

Âşık onu meclisinde görmek istemediği gibi, gönlünde de ona kesinlikle yer vermemektedir. Çünkü süslenmiş sarayda köpek resimlerinin yeri yoktur:

Etmeziz hâtırı meclâ-yı hayâl-i ağıâr
Kâh-ı zîbendede taşvîr-i kilâbın yeri yok (G. 770/5)

Fakat âşık, sevgilisiyle olan ilişkilerinde hep rakîbin yapacaklarından çekinmektedir. Gül bahçesinde nasıl ki sonbahar kaygısı gönülden gitmiyorsa, aynı şekilde çemende sevgili ile beraber olan âşığın gönlünde de hep rakîp endişesi vardır. Daha önce rakîp endişesi âşığın gönlünü karartırken, şimdi sevgili ile beraber olduğu için âşığın gönlü aydınlığa kavuşmuştur:

Çemende yâr ile dilden rakîb-i bed-gümân gitmez
Gönülden gülşen içre vahşet-i faşl-ı hazân gitmez (G. 615/1)

Şimdi fikr-i yâr ile rüşen-diliz kim piş ez-în
Kalbi târik eyleyen endişe-i ağıâr idi (G. 1848/4)

Rakîbin bu kadar istenmeyen kişi olarak kabul edilmesinde, sevgilinin âşığı bırakıp ona meyletmesi etkili olmaktadır. Çünkü sevgili saçlarını yana attığı gibi âşıkları da kendinden uzaklaştırmakta, onlarla sohbetten hoşlanmamakta ve bu konuda rakîpleri tercih etmektedir. Rakîplerle yalnız kalmayı ve onlarla beraber içmeyi sevmektedir:

Meyliñ bu rûzgârda ağıâradır müdâm
Ey serv süy-ı 'âşıka yokdur temâyülün (G. 804/3)

‘Uşşâkı dūr edip taraf-ı kākülün gibi
Yār olmadan rakīb ile tenhā nedir garaž (G. 751/2)

O meh ‘uşşâk ile hem-şoḥbet-i bezm-i şarāb olmaz
Sever aḡyār ile nūş-ı meyi bezm-i Fireng ister (G. 278/4)

Rakîbin bu durumu âşîḡın üzülmesine, hatta canının yaralarla dolmasına neden olmaktadır (G. 539/1, G. 2047/1). Onun ayak sesleri bile âşîḡın üzülmesine yol açmaktadır (G. 263/3). Hâl böyle olunca âşık onunla savaşımaya mecbur kalmaktadır (G. 604/6). Bu savaşta âşîḡın en büyük silahı onun oka benzeyen âhlarıdır. Âşık âh oklarına rakîbi hedef yapmaktadır (G. 918/1). Âhlarının rüzgarıyla âşık onun evini barkını yerle bir etmektedir. Fakat rakîp, yine de nifak çıkarmaktan bir an bile geri durmamaktadır (G. 48/3). Aşağıdaki beyitte şair, âhlarının rüzgar darbesiyle rakîpler topluluğunu sevgilinin kapsından dağıttıklarını söylemektedir:

Şadme-i şarşar-ı âh ile der-i dil-berden
Gird-i cem‘iyyet-i aḡyārı perişān etdik (G. 872/4)

Halepli Edîb rakibi farklı farklı sıfatlarla anar. Yukarıda sayılanlara ek olarak şunları da zikretmekte yarar var: Yaramazlık onun temel vasfıdır. Âşîḡı zehirli sözleriyle kınamaktadır. Çünkü o, kötü söz söyleyen biridir (G. 1323/3). Bu da âşîḡın yaralarının azmasına neden olmaktadır (G. 2047/1). Bir diğer özelliği söz dinlememesidir. Bu nedenle şair, rakîp için sağır sıfatını kullanmaktadır (G. 539/1). Onun tarzı doğru yola göre değildir. Hem sözü hem de fiili dine de mezhebe de aykırıdır:

Ṭarîḡ-i rāsta gitmez rakîbiñ pāy-ı kirdārı
Muḡālifdir Edîbā ḡavl ü fi‘li mezheb ü dīne (G. 1223/5)

Rakîp alçak bir kişiliḡe sahiptir (G. 542/3). Kara yüzlü ve merkep soyludur (G. 73/6, G. 115/3). Kara yüzlü olduḡu gibi içi de kötülük doludur (G. 113/5). Şair onun giyiminden de söz eder. O, Avrupalılara özenmiş ve kısa elbise giymiştir:

Gördüm rakîbi cāme-i kūtāh ile Edîb
Bilmem ‘aceb nümüne mi almış Firengden (G. 976/5)

Şair zaman zaman sevgilisine seslenerek rakiple arkadaş olmayı uğraşı hâline getirmemesini ister. Şairin sevgiliden istediği, âşıklarla arkadaşlık kurmasıdır. Sevgiliye yaraşan da budur. Çünkü sevgili, güzel nağmeleri olan bir bülbüldür. Bülbüle ise kargalarla beraber ötüşmek kesinlikle yakışmaz:

Ağyâr ile yâr olmağı kâr eyleme cānā
Hasretle dil-i ‘âşıkı zâr eyleme cānā (G. 40/1)

Ağyârı қо cem‘iyyet-i ‘uşşāk ile yâr ol
Ey bülbül-i ẖoş-nağme gurāb ile ötüşme (G. 1397/2)

Sevgilinin kimi zaman bu isteklere olumlu karşılık verip rakipten yüz çevirdiği ve âşığa karşı vefada bulunduğu da görülebilmektedir:

Sürmelenip o gül-beden çeşmini etdi pür-fiten
Katl-i rakībe her zaman tîğini böyle zāğlasın
Yâr açıp hâzinesin şundu vefâ definesin
Dedi rakīb sinesin ‘âteş-i gamla dāğlasın (G. 985/3-4)

Aşağıdaki rubâide ise Halepli Edîb Efendi, muhatabına seslenerek, “âlemde dileyeceksen sevgilinin gamını dile, başka düşünceleri uzaklaştır, gönlünde onlara yer verme, maksadın aşk dilini düzeltmekse rakiplerin adını dile alma” demektedir:

‘Âlemde dilersen gam-ı dil-dârı dile
Tarḥ eyle getirme gayrı efkârı dile
Taşḥîḥ-i lisân-ı ‘aşk ise maḫşûduñ
Terk et şaḫın alma nām-ı ağyârı dile (R. 279)

2.2.2.4. RİNTLİK

Divan şairleri arasında rintliği gündemine almayan, şiirinde az ya da çok rindâne duygu ve düşüncelere yer vermeyen, hatta kendini rint olarak göstermeyen şair hemen hemen hiç yoktur (Mengi 1985: 5 ; Pakalın 1993: 3/48). Özel yaşamlarında birbirinden çok farklı özellikler gösteren şairler, rintliği işleme konusunda birleşebilmektedir. Burada XV. yüzyıl şairi Melîhî ile XVI. yüzyıl şairi Fuzûlî (öl. 1566)’nin farklı örnekler olarak anılmasında yarar vardır. Özel yaşamlarında birbirinden çok farklı oldukları hâlde, her ikisi de şiirlerinde rintliği terennüm etmiştir. Melîhî, Latîfî Tezkiresi’nde “gâyetde ayyâş u mey-perest ve rûz u

şeb gâh mahmûr u gâh mest idi. Câm-ı gül-fâmı ele almayınca nergis gibi gözi açılmaz ve yüzi gülmez ve ... aklı başına gelmezdi” (Canım 2000: 505) cümleleriyle anlatılmaktadır. Buna karşılık Fuzûlî, İsmail Habip Sevük’ün rint olarak adlandırmaktan çekindiği ve kendisi hakkında “Onun şiirindeki ilâhî melâllik o kadar kuvvetli ki rintliği bile örterek bize göstermiyor gibidir” (Sevük 1942: 163) değerlendirmesinde bulunduğu bir şairdir. Özel yaşamlarındaki farklı özellikleriyle birbirinden ayrılan şairlerin rintliği terennüm etme konusunda birleşmeleri, rintliğe farklı anlamlar yüklendiği veya onun farklı biçimlerde yorumlandığı sonucunu ortaya koymaktadır. Bunda rindâne söyleyişin okuyucu veya dinleyici tarafından farklı biçimlerde anlaşılmaya uygun bir yapıda olmasının da büyük payı vardır. Rindâne söyleyişin en önemli temsilcisi olan Hâfız-ı Şîrâzî (öl. 1389)’yi konu alan bir kitapta, daha önce şair üzerinde yapılmış olan çalışmalar değerlendirilmiş ve onu materyalist bir yaklaşımın sahibi olarak gösterenlerden tasavvufi bir çerçeveye oturtanlara kadar uzanan çok farklı çalışmaların varlığı ortaya konmuştur (Mutahharî 1997).

Farsça bir isim olan rint [rind], Burhân-ı Kâtî’da “Kurnaz, zeki, korkusuz, münkir, lâubâlî ve aldırıssız/tasasız (hiçbir şeyin kaydına düşmeyen) kişilerdir. Onlar tasa sahibi ve salah ehli olan kimselere karşı münkir bir tavır takındıkları için rint olarak adlandırılmışlardır. Dış görünümü ayıplanırken, iç dünyası selâmette olan kişidir” şeklinde tanımlanmaktadır (Tebrîzî 1341: 563). Kâmûs-ı Türkî’de ise “İşret ve sâir şeylerden ihtirâz etmez lâubâlî adam, harâbâtî; zâhiren lâubâlî ve gayr-ı muhteriz görünen ve ehl-i dil adam” şeklinde bir anlam verilmektedir (Sâmî 1317: 671). Diğer lügatlerde verilen bilgiler bu iki lügatteki bilgilerden farklı değildir (Mum 1999: 2-4). Aslında başlangıçta olumsuz bir anlamda kullanılan sözcük, zamanla olumlu anlamlar kazanmış ve şairlerin yanında yer aldığı, hatta kendilerini de aynı grupta gördükleri bir insan tipinin adı olmuştur (Mum 1999: 5).

Rindin dünya görüşünün temelinde hayatın gelip geçiciliği düşüncesi vardır. Hayat geçici olduğuna göre, kişi bu hayatın tadını çıkarmaya, hoşça vakit geçirmeye ve mutlu olmaya bakmalı, hiçbir şeyin kaydına düşmemeli, her türlü üzüntüden ve acıdan uzak durmalı, kısacası gününü gün etmelidir (Mengi 1985: 17-18). Bu rindâne dünya görüşü, rindin iç dünyasına huzur vermekte ve onun mutlu olmasını

sağlamaktadır. O, kendi ruhunu her türlü ilgi ve alakadan uzaklaştırmaktadır. Ne dünyanın derdini çekmekte ne de ahiretin kaydına düşmektedir. Çünkü dün geçmiş, yarın ise daha gelmemiştir. Varlıklı biri olmaya heveslenmemekte, yokluğa da üzülmemektedir. Zira kanaatkârlık onun en bariz vasıflarındandır. Sosyal çevrede olup bitenlere de aldırış etmemektedir. Sosyal çevrenin dinî, ahlâkî ve idarî normlarını hiçe saymakta, ayıplanıp kınanmaktan ise hiç çekinmemektedir. Her yönüyle açık olan ve içtenliğiyle hareket eden bir kişidir. Gösteriştten ve gösteriş sahiplerinden hoşlanmamaktadır. Meyhaneleri mesken tutmakta, bir an olsun şarap kadehini elinden düşürmemektedir. Güzellerle ve çalgıcılarla su kenarlarında vakit geçirmeyi çok sevmektedir. O, her bakımdan kendisiyle barışık yaşayan biridir. Bu da ona mutluluk vermektedir (geniş bilgi için bk. Mum 1999).

Bu dünya görüşü beraberinde aşk, sevgili, işret, meyhane, saki, şarap, çemen, gülşen, saz, söz, meze, çalgıcı ve benzeri pek çok kavramı gündeme getirmektedir. Şairler kendi inanç ve düşünce tarzlarına göre söz konusu kavramlara uygun anlamlar yükleyip rintlğin bu zengin malzemesinden yararlanarak rindâne şiirler söylemektedir (konu hakkında geniş bilgi için bk. Mengi 1985 ; Mum 1999 ; Pala 1999: 260-282; Pakalın 1993: 3/48-50).

Halepli Edîb Efendi de diğer birçok Divan şairi gibi kendini rint olarak görmektedir (Edîb-i rind G. 554/5). Aşağıdaki rubâide ise, rintlere gıpta ile baktığını açıkça dile getirmektedir:

Bu dâ'ire-i meâlib-i 'âlemde
Lâyık görürüm gıbâyı men şu rinde
Kim harf-i ümîd ü bîmi bîgâne göre
Dîvân-ı felekde satır-ı menşûrında (R. 568)

Aşağıdaki beyitlerde de şair, şarap kadehi ile ilişkisi bağlamında Cem'in kendisi kadar ün salmadığını ve rintler meclisinde kendi gönlü gibi şarabı arkadaş edinmiş başka bir kimse bulunmadığını söyleyerek, rintler arasındaki konumunu anlatmaktadır:

Bulmadım şöhretde kendimle ber-â-ber ben Cemi
Nisbet-i sâgârda inşâf et şüyû' u bence mi

Meclis-i rindānede hāl ān ki yok gönlüm gibi
Bıkr-i ra' nā-yı meyi vahşetle eyler hem-demi (G. 1949/1-2)

Kendini rint olarak görme ve rintlere gıpta ile bakmanın yanı sıra o, şiirlerinde rint sözcüğünü de çokça kullanmaktadır. Divanda tekil veya çoğul olarak rint sözcüğü toplam 177 defa kullanılmıştır. Bu da şairin fikir ve aşktan sonra rintliğe de şiirinde önemli bir yer ayırdığını göstermektedir. Gerçi bu sayı aşk ve âşık sözcüklerinin sayısı ile kıyaslanamayacak kadar düşük bir sayıdır. Fakat rint sözcüğünün aynı zamanda âşık için bir sıfat olarak kullanılması, rindâne temaların âşıkâne temalar içinde de yer aldığını göstermektedir ('âşık-ı rind G. 732/2). Nitekim yukarıda rintliğin tanımını ve rindin dünya görüşünü anlatırken, aşkla ilgili pek çok kavramın aynı zamanda rintlikle de irtibatlı olduğu ifade edilmişti. Ayrıca iki gazelinde redif olarak (G. 1255/1-7, 1367/1-5), her beyti cinaslı olan diğer iki gazelinde ise her defasında cinasın bir parçası olarak (G. 1368/1-8, 1628/1-5) rint sözcüğünü kullanması, dolayısıyla bu şiirlerin her beytinde rintliği işlemiş olması onun rintliğe ne kadar büyük bir ehemmiyet verdiğini göstermektedir.

Halepli Edîb, diğer şairler gibi rintliği daha çok rint-zahit çatışması bağlamında gündeme getirmektedir. Sûfî, şeyh, mürşit, vaiz ve benzeri isimlerle karşımıza çıkan zahit tipi ile şairin yanında yer aldığı rint tipi arasında yaşanan çatışma, Divan şiirinde başından beri işlene gelen ana temalardan biridir (geniş bilgi için bk. Şentürk: 1996). Zaten rindin tanımı yapılırken, tasa sahibi ve salah ehli olan kimselere karşı münkir bir tavır takındıkları için kendilerine bu adın verildiği ifade edilmektedir (Tebrîzî 1341: 563).

Rint ve zahit çok farklı tiplerdir. Her birinin farklı özellikleri vardır. Rindin özelliği doğruluk, zahidinki ise eğrilik olduğu için zahidin rintle aynı meşrepte olması imkân dahilinde değildir:

Olamaz rind ile hem-pîşe Edîbā zâhid
Müstakîmîñ işini şanma ki mu' vec de eder (G. 215/5)

Rindin dünyasında üç önemli şey vardır; bunlar şarap (veya rakı G. 123/2), sevgili ve gülşen zevkidir. Zahit bunların her üçünü de rinde bırakmalıdır. Çünkü

onun yaşam tarzı ile rindinki arasında büyük bir farklılık vardır. Rindin yaşam tarzının ayırt edici özellikleri şarap, sevgili ve gülşen zevki olduğu hâlde, zahidin yaşam tarzının en belirgin özelliği onun riyakârlığıdır. Zahidin dünyasında sadece riya vardır:

Mey ü maḥbûb u zevḳ-i gülşeni rindāna terk eyle
Saḥa besdir riyādan özge şûfi bir günāh etme (G. 1440/3)

Rindin şarapla olmazsa olmaz bir beraberliği vardır. Edîb Efendi aşağıdaki beyitlerde bu beraberliği çok veciz bir karşılaştırma ile anlatmaktadır. Saray penceresi camsız aydınlanmadığı gibi, sırça kadeh olmayınca da rindin gözüne sevinç, gönlüne safa girmemektedir:

Rindiñ olmaz dîdesi bî-sāgar-ı mînā qarîr
Revzen-i kâşāne bulmaz rûşenāyî câmsız (G. 679/2)

Rindiñ şafâ-yı ḥâtırî mînâ-yı meyledir
Bulmaz ziyâyı revzen-i kâşāne câmsız (G. 628/2)

Rindi şaraba düşkün kılan onun gamlı bir insan olmasıdır. Gamlı olduğu için elinden kadehi düşürmemektedir. Çünkü kadeh meyhane küpünün feyziyle doludur:

Ne dest-i rind-i gam-peymā olur peymāneden ḥālî
Ne peymāne olur feyz-i ḥum-ı mey-ḥāneden ḥālî (G. 1793/1)

Şarap olmayınca rint hiçbir şeyden lezzet almamaktadır. Şarap olmayınca bahar anlamsız, mûsikî ise rindin kulağına eziyettir. Şarap arzulayan rindin gözünde şarapsız gülşen bir harabe, nehir kenarı ise bir seraptır:

Bahār mevsimi bî-âb u tâbdır meysiz
Semâ'-ı rinde nevâziş 'itâbdır meysiz
'Îmār-ı sâḥa-i gülşen ḥarâbdır meysiz
Kenâr-ı cüy-ı çemen bir serâbdır meysiz
Nigāh-ı dîde-i rind-i şarâb-cüyâda (Th. 38/4)

Rindin gönlü kederlenince şaraba yönelmektedir (G. 153/1). Çünkü şarap onun kederini gidermekte ve kendisine neşe vermektedir. Rindi hararet basmıştır.

Testi onu doyurmaya yetmediği için de şarabı küpüyle istemektedir. Çünkü o zaman keyif yumruğunun kuvveti onun sinisini dövecektir. Şarap rint için aynı zamanda bir ilaçtır. O, gam nedeniyle hasta olduğu için bu ilaçla sıkıntılarından kurtulmak istemektedir:

Ġinā bulmaz sebūdan rind-i pūr-tef-sīne kûb ister
Ki ol her dem ķuvā-yı müşt-i keyfî sīne-kûb ister

N'ola rind-i sitem-keş meyl-i dārū-yı şarāb etse
'Alīl-i renc-i ġamdır ķāre-i def'-i kūrūb ister (G. 393/1-2)

Rindin şarabın yanında istediği başka şeyler de vardır. Bunlar et ve ekmektir. Çünkü et ve ekmek onun midesinde şarabın sağlam bir yer edinmesini sağlamaktadır. Şarabın yanında et ve ekmek istenmesi, Divan şiirinde alışık olmadığımız bir hayâldir:

Mey olduğķa deme rind içün etle etmegi n'eyler
Meyi etmekle zīrā mi' desinde et mekîn eyler (G. 161/1)

Rint şarabın meziyetlerini öğrenmiştir. Fakat bir yandan bu meziyetlerin rinde öğretilmiş olması, öte yandan içilmesinin haram kılınmış olması şairin şaşkınlığına yol açmaktadır. Fakat tövbe kapısının açık olması kendisini rahatlatmaktadır:

Hākīm-i rüzġarīñ meyde medhūşum bu re'yyinden
Havāşın rinde hem ifhām u hem nūşun ħarām eyler (G. 163/2)

Şūfī-i müzevvir gibi bī-maġzānı
Kār eyleme şān-ı zühd ile aldamayı
Rindāna der-i tevbe ġuşād olduğķa
Nūş eyle zamāne raġmına al da meyi (R. 238)

Tövbe kapısının açık olması, rintlere şarap içme konusunda bir rahatlık sağlamaktadır. Onlar ġünah işlediklerinden dolayı gamlanmamakta, pişmanlık nedeniyle āh çekme yerine bade çekmeyi tercih etmektedirler:

Rindān-ı hevāyī ġam-ı āşāmı ne bilsin
Kim āh-ı nedāmet yerine bāde ķekerler (G. 551/3)

Ama şaraba bu denli düşkün olan rint, sarhoşluk sonrası gelen baş ağrısı nedeniyle de şikayetçidir (G. 1517/4). Aşağıdaki rubâide şair, şarabın bu özelliğine temas etmekte ve helal bile olsa aynı nedenle rintlere “Gelin şarap içelim” demeyeceğini söylemektedir:

Ey rind yeter bu ḥ̣ārī-i mey-ḥ̣ārī
Versin nice bir buḥ̣ār-ı mey bāda içek
Ben şadme-i bād-ı bādeyi bildikçe
Rindāna helāl olsa demem bāde içek (R. 247)

Yukarıda da geçtiği üzere şaraptan sonra rindin arzuladığı ve rağbet ettiği ikinci şey sevgilidir (G. 1440/3, G. 174/6). Onun gül yüzlü bir güzele meyli vardır (G. 363/2; ayrıca sevgili için bk. İnceleme’mizin Aşk bölümü). Bahardan kam alabilmesi de, çok değerli bir sevgilinin kendisiyle arkadaş olmasıyla mümkün olabilir. Yoksa o, her sevgiliye sevgi gösterisinde bulunacak biri değildir. Çünkü kendisi, güzelden anlayan temyiz sahibi bir kişidir:

Alırdı kām bu dehrin dem-i bahārında
Olaydı hem-dem eger yār-i pūr-bahā rinde (G. 1254/1)

Felekde şāhib-i temyīz olan ḥ̣usn-āşinā rindiñ
Dili her dil-rübāya şanma kim ‘arz-ı merām ister (G. 385/4)

Rindin arzuladığı şeylerden üçüncüsü de gülşenin zevkidir (G. 1440/3). O, bahar mevsiminde şarabın yanı sıra gülşeni de arzulamaktadır. Çünkü rint için şarabın mezesi veya meyvesi gülşendir. Gülşeni anlamlı kılan da şaraptır zaten:

Mezāk-ı çāşnī-cūy-ı şafāya meyve gülşendir
Ki devr-i gülde rindiñ mübteğası mey ve gülşendir (G. 314/5)

Bahār olduğça seyr-i gülsitāna ibtidārında
Medār-ı şevk olan mīnā-yı meydır ibtidā rinde (G. 1377/1)

Gülşenin fonksiyonunu icra edebilmesi, yani orada mutluluğun ortaya çıkabilmesi için şaraba, sevgiliye ve tatlı dilli çalgıcıya ihtiyaç vardır:

Mey gerek yār gerek muṭrib-i ḥ̣oş-lehce gerek
Ferahin bāgda meşhūd ola tā didārı (Ks. 11/19)

Rindin neşesinin tam olması için gerekli olan diğer bir şey de dolunaydır:

Cihānıñ neş'e-i meh-tābı her dem tām idi rinde
Sipihriñ dā'imā memlū kıalaydı sāgar-ı māhı (G. 2101/2)

Rindin şarap, sevgili, gülşen, eğlence ve çalgıcıyla olan bu yakınlığı muhaliflerinin tepkisini çekmektedir. Zahit ve onunla aynı kategoride yer alan şeyh, mürşit, sūfî, fakih, vaiz gibi kişiler onu ayıplayıp kınamaktadır (Şentürk 1996: 53-54). Bunlardan biri olan vaiz, rindi ney gibi kınama ağzına alıp onu üzmektedir:

Dehen-i ıa' na alır rindi neyāsā vā' iz
Eyleyip hātırını böyle mükedder n'eyler (G. 114/4)

Zahit, şarap içerek haram bir fiilde bulunuyorlar diye rintleri rezil etmeye çalışmaktadır. Ama kendisinin de haram bir fiil olan riyakârlıkta bulunduğunu hiç düşünmemektedir. Halbuki kendisinin en önemli vasıflarından biri riyakârlıktır (Şentürk 1996: 61-62):

Riyānıñ hürmetin mehcūr-ı iz' ān eylemiş zāhid
Anıñ'çün rindi rüsvā-kerde-i fi'l-i haram ister (G. 385/2)

Kaldı ki riya pisliliyle şarap aynı değerde şeyler değildir (G. 554/5). Şarap içiyor diye şimdi rindi kınayan zahit de bir zamanlar kadeh cevherinden anlayan biriydi. Aslında takva gaillesinden bir kurtulabilse, o da rindin yoluna girecektir; ama bu konuda elinden bir şey gelmemektedir. Hatta bazen pek itibar görmüyor diye riyayı terk edip rinde uyduğu bile görülebilmektedir (G. 72/3):

ıa' ne-i rindāna me'lūf etme ıab'-ı cāmidiñ
Sen de zāhid bir zamān gevher-şinās-ı cām idiñ (G. 822/1)

Pey-rev-i rind idi zāhid de Edībā ammā
N'eylesin kıurtulamaz gāyile-i takvādan (G. 1042/5)

Şarap içmesi ve güzel sevmesi nedeniyle haram işliyor diye rindi kınayıp duran fakih de, kendisinin bizzat işlediği haram fiillerin farkında değildir. Rint sadece şarap içip güzel severken fakih her haramın lezzetini tadabilmektedir:

Fakih-i tami' asā her harāmın lezzetin bulmaz
Mey ü mahbûba rağbet rindi mecbûr-ı harām eyler (G. 174/6)

Sûfinin şarap bezmine gelmesi hiç istenmez (G. 749/1). Ama aynı kategoride yer alan sinek tabiatlı şeyh zaman zaman şarabın kokusunu alarak rintlerin meclisine gelir. Fakat bu, o meclisin neşesi için büyük bir tehlikedir. Çünkü o, hırsının darbesini gizlemeye fazla dayanamaz ve ihanet taşıyla şarap testisini kırmaya kalkışır:

Neşât-ı meclis-i rindân için hatar görünür
Eger ki şeyh-i meges-hû gelirse bûy-ı meye

Kemîne şadme-i hırsın tahammül eyleyemez
Gelince seng-i ihânet gelir sebû-yı meye (Kt. 67)

Onun rintler meclisinde istenmemesinin tek sebebi şarap testisini kırması tehlikesi değildir. Züht bile onun rintlerin huzuruna çıkmasına engeldir. Çünkü hükümdarın huzuruna silahla çıkılmaz:

Gitme şî'âr-ı zühd ile rindâna şüfiyâ
Zirâ huzûr-ı şâha varılmaz yarağ ile (G. 1263/4)

Fakat zaman zaman şair ona acımaktadır. Rinde şarap sundukça zahidi de şarap kokusuyla doyurmasını sâkiden talep etmektedir. Çünkü o, yokluk içinde uzaktan bakmaktadır. Birinin yemesi diğerinin yememesi ise uygun bir davranış değildir:

Sâkî meyi sen rinde gıdâ etdikçe
Sîr eyle meşâm-ı şeyhi de bûy-ı meye
Hırmân ile dürdan anı bakdırma
Şâyeste degil ki o yiye bu yimeye (R. 14)

Zaten üzüm asması da birini içirip diğerini baktırmamaktadır. Her birinin payını ayrı ayrı vermektedir. Böylece rint üzümün suyunu yani şarap içerken diğeri de üzüm habbesinden nasiplenmektedir:

Buğl eylemez kerîme-i rez rind ü zâhide
Eyler tehiyye her biriniñ âb u dânesin (G. 1025/3)

Bu günaha bulaşma işinde ne kadar başa koşarsa koşsun rindin riyakâr şeyhe boyun eğeceği zannedilmemelidir. Kaldı ki sırça kadehten yudumlamak imkânı bulamazsa rint için düşmanlarının kin taşından oyulmuş kadeh de bir sırçadır:

Âlûdegîde her ne kadar koşsa baş eger
Rindânı şanma şeyh-i riyâ-kâra baş eger (G. 574/1)

Olursa rinde nûş-ı sāğar-ı mînâ demi nâdir
Aña tih-kerde âb-ı kînden sāğar da mînâdır (G. 330/1)

Rint ile zahit karşıtlığı, hankah ile harabat karşıtlığını da beraberinde getirmektedir. Meyhane anlamında kullanılan harabat, adı üzere yıkık dökük bir yerdir. Zahitlerin uğrak ve çile çekme yeri olan hankah ise, meyhanenin aksine mamur ve gösterişli bir yerdir. Ama rintler kendi yıkık dökük meyhanelerinin şahı olmayı her zaman hankaha tercih etmektedirler:

Rinde yegdir şeh-i iklîm-i harâbât olmak
Girmeden çillegeh-i hânkah-ı ma' mûra (G. 1353/3)

Şairin vaizin sakalıyla latif bir şekilde alay ettiği bir beyti de zikretmekte yarar var. Aşağıdaki beyitte şair, “Ben, vaizin sakalı rintler bezmine sinekliktir demem. O sakal ancak harabatta toprak elemeye bir elekliktir” diyor:

Demem ben rîş-i vâ' iz bezm-i rindâna sineklikdir
Harâbât içre ancak hâk-bîze bir eleklikdir (G. 133/1)

Halepli Edîb Efendi, mal, mülk, servet, mevki ve makam konusunda da rindâne bir tutum içindedir. Hükümdarlar, kanaat sahibi kimseler değildir. Ellерinin altında bulundurdıkları onların rahatına yetmemektedir. Çünkü onlar, ele geçiremediklerinin kavgasındadırlar. Halbuki hiçbir şeye sahip olmayan yoksullar, gerçek hükümdarlardır. Zira onlar, hiçbir şeyin kaydında değillerdir:

Mülüküñ rāhati gavgā-yı mülk-i nâ-temellükdür
Cihānda ben hemān dervîş-i bî-қaydı melik buldum (G. 913/3)

Mevki ve makam karşısında rindâne bir tavır alan şair, “Biz Edîb gibi binlerce hükümdarlık tacına tekme vuran olduk. Hüzünler evi bize hükümdarlık tahtıdır” demektedir:

Olduk hezâr tâca leged-zen Edîbvâr
Beytü’l-âhazen serîr-i mülûkânedir bize (G. 1234/5)

Aşağıdaki Farsça beyitte ise şair, “Ne hazineden dolayı mutlu, ne de hazine yılanından dolayı üzüntülüym. Her ikisinin gailinden elemsiz olan bir gönül sahibiyim” diyerek, yoksulluğuna rağmen ne kadar büyük bir gönül huzuru içinde olduğunu anlatmaktadır:

نه شاد گنج و نه محزون مار گنجینه
دلی ز غائله هر دو بی الم دارم (G. 914/2)

Yoksulluğa rağmen kişiye gönül huzuru veren kanaatkârlıktır. Çünkü o, gamlı bir dost ve hasır bir yaygı ile yetinmesini bilmekte; ipek kumaş ve yaygılara gönül vermemektedir. Aşağıdaki beyitlerde şair, bu düşünceyi anlatmaktadır:

Sî-mürğ-i âşiyâne-nişîn-i kanâ’ atiz
Gamdan şikeste-bâl ü per olsağ da gam degil (G. 895/1)

Bize bir yâr-i gam-h’âr ile ferş-i buriyâ besdir
Ne dil-bend-i perendiz ne harîs-i ferş-i dîbâyız (G. 681/4)

Eşyaya rindâne bir gözle bakan şairin gözünde gülzâr ile gülhân, Süleyman’ın tahtı ile karıncanın yuvası aynı değerde olmaktadır:

Bizler Edîb kûşe-güzînân-ı miñnetiz
Birdir bu ‘âlemiñ bize gülzâr u gül-hamı (G. 2079/5)

Edîbâ rûşenâ-çeşmân-ı idrâke bu dünyânıñ
Hemân taht-ı Süleymânıyla birdir lâne-i mûru (G. 1942/5)

Edebî metinden şairin kişiliğine ulaşmak her zaman doğru sonuçlar doğurmamakla birlikte, şairin aşağıdaki beyitleri, onun şarapla olan ilişkisi bağlamında dikkat çekicidir:

Dehân-ı mey-keş-i rind-i hayâlimiz şimdi
Piyâle-i leb-i cânân ile muşâhibdir (G. 115/2)

Bu beyitte şair, “Hayâl rindimizin şarap içen ağzı sevgilinin dudak kadehiyle arkadaşır” diyor. Beyitteki *rind-i hayâl* tamlaması ilginçtir. Tamlama izâfet-i itibâriye olarak ele alındığında cümlemin öznesi rint olmakta ve rint hayâle tahsis edilmektedir (Farsçadaki izafet çeşitleri için bk. Şahinoğlu 1997: 92-97). Bu durumda rint gerçek hayatta bizzat varolan bir şahsiyet olmaktan çıkıyor ve şairin hayâl âlemindeki bir tipe dönüşüyor.

Edîb neş'e-i rindi taşavvur etdikçe
Kıomaz sitâyiş-i câmî fem-i hayâlinden (G. 1098/5)

Bu beyitte ise “Edîb, rindin neşesini düşündükçe kadehin övgüsünü hayâl ağzından eksik etmez” diyor. Yukarıda geçen *rind-i hayâl* tamlamasındakine benzer bir durum bu beyitteki *fem-i hayâl* tamlamasında da mevcuttur. Ya izâfet-i itibâriye bağlamında ağız hayâle tahsis edilmiş ya da izâfet-i isti'âriye bağlamında hayâl ağız sahibi bir insana benzetilmiştir. Her iki durumda da kadehi öven şairin bilinen ağzı değil, hayâlinin ağzı olmaktadır. Şairin beyitte tecrit sanatını kullanarak Edîb'i kendi dışında bir insan gibi anması da bu anlamı pekiştirmektedir.

Her iki beyitte de fizik olarak şairin kendisi devre dışı kalmakta ve yerine şairin hayâli devreye girmektedir. Rint olmak da şarap içmek de şairin hayâline ait eylemler olmaktadır.

Halepli Edîb Efendi'nin seslendirdiği rintlik, hiçbir zaman devlet ve toplum hayatındaki bozulmalara ilgisiz kalma gibi bir boyuta varmamaktadır. Çünkü o, şiirlerinde muhteva olarak en fazla hikemî konulara yer veren bir şairdir. İçerisinde yaşadığı topluma karşı sorumluluk duymakta ve şiirleriyle bu toplumun fertlerine bir şeyler vermeye çalışmaktadır. Toplumdaki bozulmaları öğütlerle karışık bir anlatım tarzıyla eleştiri konusu yapmaktadır. Hatta rint-zahit çatışması bağlamında zahit ve onunla aynı grupta yer alan tipleri hicvetmesinde de benzer bir özellik vardır. Devlet kurumları ve devlet yöneticilerinde gözlemlediği bozulmaları da gündemine alarak çok sert bir dille eleştirip hicvetmektedir. Hiç kimseye methiye yazmamış olan şair,

alçak kimselerin yüce olan kişileri yönettiğinden şikayetle “köpekler aslanlara emir-i muhteşem oldu” diyecek kadar ağır bir dille devlet yöneticilerini tenkit etmektedir:

Dûnlar ‘âle Edîb infâz-ı ahkâm etmede
Ya‘nî segler oldu şîrâna emîr-i muhteşem (G. 928/5)

2.3. ÜSLÛP

Üslûp incelemelerinde başlıca iki yöntem uygulanmaktadır. Bunlardan ilki ve aynı zamanda kolay olanı, şairin şiir ve şairlik hakkındaki düşüncelerini, başka şairlerin ve biyografik eserlerin onun hakkındaki düşünceleriyle beraber değerlendirmektir. İkinci yöntem ise, şairin eserinde öne çıkan özelliklerden hareketle onun üslûbunu belirlemeye çalışmaktır. Üslûp incelemesinde en doğru ve bilimsel olan yöntemin bu ikinci yöntem olduğunu düşünüyoruz. Fakat şairin kendisi ve şiiriyle ilgili söyledikleri de üslûp incelemelerinde yardımcı ve yol gösterici bir rol üstlenebilir. Ancak tek başına yeterli olmaz, hatta çoğu zaman yanıltıcı da olur. Çünkü her şair kendi şiiriyle mutlaka övünür ve döneminin şiirinde revaçta olan özellikler neyse onlara sık sık vurgu yapar. Başka şair ve kaynakların söyledikleri de tek başına belirleyici olmaz. Çünkü gerek kanaat belirten şairlerin gerekse değerlendirmede bulunan biyografik eser sahiplerinin, hakkında yargıda bulundukları her şair üzerinde derinlemesine bir inceleme yaptıklarını söylemek çok zordur. Günümüzde şiir inceleme yöntem ve kriterlerinin eskiye göre çok daha geliştirildiği ve bu konuda yazılmış eserler bulunduğu gerçeği göz önüne alınca, takip edilecek en doğru yöntem, gerek şairin kendi şiiri hakkında söylediklerinden gerekse başka şair ve kaynakların onun şiiri için yaptıkları değerlendirmelerden de yararlanarak, eserde öne çıkan özelliklerin bilimsel yöntemlerle incelenmesi olmaktadır.

Halepli Edîb Efendi, dönemin biyografik kaynaklarında adı geçmeyen bir şairdir. Başka şairlerin ondan bahsettiğine dair de şimdilik herhangi bir veriye ulaşmış değiliz. Bu nedenle onun hakkında kimin ne düşündüğünü bilmiyoruz. Yeri geldikçe değinileceği üzere, sadece Sadeddin Nüzhet’in *Türk Şairler*’inde bazı değerlendirmeleri yer almaktadır. Bu durumda elimizde yalnızca şairin genel olarak

şair hakkında ne düşündüğü ve kendi şiirini nasıl gördüğünü belirlememizde yardımcı olacak kendi şiirleri kalmaktadır.

Halepli Edîb Efendi, ağır ve ağıdalı bir dille kaleme aldığı kısa “Dîbâce”de besmele, hamdele ve salveleden sonra şairlerin ve şiirin durumuyla ilgili genel değerlendirmelerde bulunmakta ve kendi üslûbu hakkında da bilgi vermektedir. Arap, Fars ve Türk şairlerinin şiir alanında yetenek ve kabiliyetlerinin elverdiği ölçüde kendilerini ortaya koyduklarını belirten şair, onların ortaya koydukları ürünlerin çoğunlukla ayırt edilemeyecek kadar birbirine benzediği, aktarma ve çalıntı olmaları nedeniyle de beğenilmediği ve sanat sahiplerine örnek teşkil etmediği tespitinde bulunmaktadır. Edîb Efendi’ye göre “cinas-ı tām” yolu da, yolun zorluğu nedeniyle girilmesi gereken bir yol olarak görülmemiştir. Şair bu son derece zor olan yolda kendisini ortaya koyduğunu; hâtif-i ilhamın sesiyle zihin kulağına düşen alışılmamış güzel sesli tecnisleri, nükte-şinâs insanların kulaklarınca beğenilen ve yakınlık duyulan şeylere “usûl-i nazm-ı bedî” ile ilave ettiğini söylemektedir.

Her Divan şairinde olduğu gibi Edîb Efendi de şiir ve şair hakkındaki düşüncelerini genellikle gazellerin makta beyitlerinde gündeme getirmektedir. Çoğu zaman fahriye özelliği taşıyan bu beyitlerde dile getirilen düşünceler, şairin şiiri hakkında yargıda bulunmak için elbette yeterli bir kanıt değildir. Fakat bu düşünceler, onun nasıl bir şiir yazmak istediğini veya o dönemde revaçta olan şiirin özelliklerini belirlemek için önemli kanıtlardır.

Halepli Edîb’in konuyla ilgili gündeme getirdiği ve üzerinde durduğu hususları şöyle sıralayabiliriz:

Eskilik ve Yenilik: Şairin kendi şiirinden bahsettiği beyitlerde en fazla vurgu yapılan şey “eskilik” ve “yenilik”tir. Edîb Efendi’nin yaşadığı yüzyılda şairler arasında yaygın olan bu vurgular, aslında bir değişim arzusunu ifade etmektedir (Horata 2004: 461). Aşağıdaki beyitte Edîb Efendi, eski elbiseye tenezzül etmediğini ve bir güzele benzettiği şiirinin daima yeni olduğunu söylemektedir:

Etmez Edîb köhne libâsa tenezzülü
Dâ’im kabâ-yı şâhid-i nazmım cedîddir (G. 240/7)

Başka bir beyitte ise şair, eski tabirleri kullanmaktan vazgeçtiğini ve yeni sözlerin yoluna girdiğini belirtmektedir:

Eyleyip meslek-i ta' bîr-i köhenden fâriğ
Hâmeyi koydum Edibâ reh-i güftâr-ı neve (G. 1202/5)

Edib Efendi sadece lafızlarda değil, anlamlarda da yenilik aramaktadır. Aşağıdaki beyitte şair işlenmemiş bakir manalarla olan ilişkisini dile getirmektedir:

Edibâ irtikâ-yı çâr tâk-ı bîkr-i ma' nâya
Nuķûş-ı mıştârı pây-ı yerâ' a nerdübân etdim (G. 942/5)

Şaire göre aptal insanlar eski ve söylenmiş sözleri çalmaktadır. Çünkü çiğnenmiş sözler “maķâl-i hâyide” onların fikir ağzını yormamaktadır. Yüksek karakterli insanlar ise bu tür şeylere tevessül etmezler:

Gabî güzeşte maķâlâtı intihâl eyler
Dehân-ı fikrini yormaz maķâl-i hâyide (G. 1279/2)

Olmaz sezâ-yı tab' -ı bülend intihâl Edib
Ancak sezâ-yı şân-ı tıbâ' -ı rekikedir (G. 415/5)

Gerek lafız gerekse anlamda yenilik için şairin kullandığı bazı tamlamalar şöyledir: “nazm-ı tâze”, “tâze gazel” (G. 297/5), “bîkr-i me' ânî” (G. 212/5, G. 1758/5), “nazm-ı nev-icâd” (G. 133/9, G. 969/5), “şi' r-i tâze” (G. 751/5), “ta' bîrât-ı nev”, “tâze-güftârî” (G. 1649/5), “ebkâr-ı me' ânî” (G. 1166/5), “eş'âr-ı nev-zemîn” (G. 609/5), “nâ-güfte mezâmîn” (G. 731/7).

Edib Efendi'ye göre öncekilerin yolu eski bir yoldur. Kendi yolu ise yeni ve daha önce gidilmemiş bir yoldur:

Edibâsâ reh-i nâ-refteye haşr-ı zehâb eyle
Tarîķ-i köhne-resm-i fırķa-i eslâfı n'eylersin (G. 999/5)

Halepli Edib Efendi kendi yolunun her şairin kaleminin gidemeyeceği yeni ve gidilmemiş bir yol, kendi elbisesinin de daha önce hiç görülmemiş ve hiç dikilmemiş bir elbise olduğunu düşünmektedir:

Edibā hāmemiz bir rāh-ı nā-meslūke zāhibdir
Reh-i nā-refte me aqdām-ı kilik-i şā' irān gitmez (G. 615/5)

Nā-dīde vü nā-dūhtedir hil' at-i hūbu
Eṭvār-ı Edibānemiziñ başka kesimdir (G. 149/7)

Şairin yeni ve taze söz söylemekle varmak istediği sonuçlardan biri başka şairlerin eserlerini ortadan kaldırmak ve kendisinin unuttuğu mazmunları hatırlamaktır:

Āşār-ı gayrı mahva mıdır niyyetiñ Edib
Yā şî' r-i taze etmeden imlā nedir garaż (G. 751/5)

Edibā nazm-ı nev-icādı mu' tād etmeden kaçdım
Ferāmūş etdiğim mazmūnları yād eylemeklikdir (G. 133/9)

Lafız ve Anlam İlişkisi: Eskilik ve yenilik kadar şairin üzerinde durduğu hususlardan biri de lafız anlam ilişkisidir. Lafızlar birer beden hükmündedir. Mana ise bu bedenlerin ruhudur. Fakat güzel anlamlar kalıplara sığmamaktadır:

Edib kālīb-ı elfāza rūh iken ma' nā
Belīgi hāric-i güncāyiş-i kavālibdir (G. 241/5, ayrıca bk. G. 192/2)

Güzel anlamlar her ne kadar lafızlara sığmıyorsa da anlam için lafız gereklidir. Çünkü anlamın yüzünü güzelleştiren lafızdır:

Edib şūret-i ma' nāyı lafz eder zibā
Beyāza gālib olur dil-ber-i siyeh-çerde (G. 1676/7)

Lafız anlamın yüzü için bir süstür, ama güzel ve doğru olmayan anlama lafzın herhangi bir yararı yoktur:

Rāst olmaz kālīb-i elfāzda ma' nā-yı kec
Müstakim olmakla evrākıñ nuķūş-ı mıştarı (Kt. 222/1)

Şair lafzın darlığından şikâyetçi olduğu için anlamın genişliğine açılmak istemektedir:

Edibā kışrdan biz dañi bîrûn-sāz-ı lübb olsağ
Açılsağ tengnā-yı lafzdan ma' nāca bir cāya (G. 1207/7)

Sözün Kısahğı veya Uzunluğu: Bu konuda şair birbiriyle çelişen iki ayrı görüş ileri sürmektedir:

Nāşihān kavli Edibāne ederler icāz
Ki sözün muhtaşarı gālib olur ishāba (G. 1179/5)

Kaşr-ı suhanla hāme Edibā kelil olur
Zirā anıñ talākat-i nuṭku dedikçedir (G. 570/5)

Yukarıdaki beyitlerin ilkinde sözün kısa olanının uzun olana üstünlüğü ifade edilirken, ikinci beyitte bununla çelişen bir görüş sergilenmekte ve “Sözü kısa tutmakla kalem körelir, çünkü onun nutkunun açılması dedikçedir” denilmektedir. Aşağıdaki beyitte ise az şiir söylediğini anlatmaktadır ki bu söylediği Divanının hacmi tarafından yalanlanmaktadır:

Edibā gerçi azdır vādī-i nazma tek-ā-pūyuñ
Ya bārī söyleyince böyle üstādāne söylersin (G. 962/5)

Şiir ve Hikmet: Halepli Edib Efendi kendi şiiriyle hikmet arasında sık sık ilişki kurmaktadır. O kendini hikmet sarayının iş bilen bir ustası, şiirini ise hikmet kokusuyla kokulandırılmış bir şiir olarak görmekte ve bununla övünmektedir:

Ben sarāy-ı hikmetiñ bir kār-dān bennāsiyım
Şanma üslub-ı binā-yı hikmeti ben nāsiyim (G. 941/1)

Edib ‘ıtr-ı hikemle mu’ attar olmuştur
‘Utārid etse sezādır bu nazmı istinsāh (G. 81/5)

Cihān tālibleri menhūm-ı ‘ilm-i bī-‘ ameldir hep
Ki sir olmazlar aşlā lezzet-i nuḳl-ı terācimden

Benimse ni‘met-i itkān-ı hikmet kuvvet-i cānımdır
Anı tenhāca yerdim olsa bir nān-ı ter acımdan (G. 164/1-2)

Lübb-i hikmetle Edibā nūsaḥ-ı güftārım
Feleğin heykel olur gerdem-i bürcisinde (G. 1438/5)

Rāciḥ degil mi ender-i lū’lūya kıymeti
Hikmet-me’āl olan güher-i kavlı-i nādiriñ (G. 880/2)

Yukarıdaki beyitlerde de görüldüğü üzere şair kendi şiirinin hikmet-meâl bir şiir olduğunu söylemektedir. Aşağıdaki beyitte ise Edîb Efendi hikmet kaynaklarının gönülden fişkırması gerektiğini ve başkasının sözlerini taklitle hikmet-meâl şiir söylenemeyeceği tespitini yapmaktadır:

İnficâr etmelidir dilde yenâbî‘ -i hikem
Şanma hikmet suhan-ı âharı taklîd iledir (G. 247/2)

Aşağıdaki beyitte ise âlemin durumunun aslında bilinmeyen bir şey olmadığını, fakat yine de kaleminin onu açıklayıp izah etme konusunda ısrarlı olduğunu söylemektedir. Aslında şairin “hikmet” terimiyle ifade ettiği şey de bundan başka bir şey değildir:

Edîbâ hâl-i ‘ âlem gerçi nâ-mechûldür ammâ
Yine hâmem muşırdır gâh gâh izâh u tebyîne (G. 1512/5)

Aşağıdaki beyitte geçen “pend” de aslında hikmetle kastedilenin ne olduğunu göstermektedir. Şair, “Kalemimdeki mürekkebin akıntısı yetişmeseydi gönül ehlinin öğüt eserleri ortadan kalkmıştı” diyor:

Edîb âşâr-ı pend-i ehl-i dil nâ-bûd idi birden
Eger kim yetmese reşh-i midâd-ı kilkim imdâda (G. 1204/11)

Şair ve Methiye: Şairlerin yöneticilerle ve kerem sahipleriyle ilişkisi de Edîb Efendi’nin üzerinde durduğu konular arasında yer almaktadır. Aşağıdaki beyitte şair, ehl-i hünerin bahşış ve ihsan beklediğini, fakat kendisinin başkasını övmemesi gerektiğini söylemektedir:

Nâzırssa eger ehl-i hüner ‘ ayn-ı ‘ atâya
Sen koyma Edîbâ nazarı harf-i zihîde (G. 1219/5)

Kerem ehlini övmeye şair sıcak bakmamaktadır. Akli fikri kerem ehlini övmekte olan kişinin alçalması kaçınılmazdır:

Pest olsa vak‘ -ı zâtı n’ola ol hünerveriñ
Kim zihnine sitâyiş-i ehl-i kerem gelir (G. 100/4)

Şairler bahşış ve ihsanlarına nail olmak için yöneticileri övmektedir. Fakat onlar söz verse bile sözlerinde durmamakta ve şairlere karşı cömertlikte bulunmamaktadırlar:

Etmez 'atā suhanvere şāhān-ı dehr Edīb
Habs etdi kār-ı cūdu meger kim suhan vere (G. 1530/5)

Eğer övülen kişi övüldüğü özellikleri üzerinde taşııyorsa şairlerin yaptığı övgünün doğruluğuna inanılmamalıdır:

Suhan-ı nā'ıtı haml etme Edībā şıdka
Na'tı evşāfına tıbk olmayıcağ men'utuñ (G. 973/5)

Edīb Efendi şairlerin bütün övgüyü sevgiliye hasretmelerini ve Allāh'a münacatta bulunmamalarını da eleştirmektedir:

Sitāyiş-kār-ı maḥbūb oldu şimdi şā'irān cümle
Bulunmaz Ḥālīke bir ferdiniñ ḥarf-i münācātı (Ks. 16/23)

Öncelik ve Sonralık: Edīb Efendi birçok yerde evvel olma āhir olma meselesini gündeme getirmektedir. Çünkü XVIII. yüzyıl, Divan şiiri için erken olmayan bir dönemdir. Önceki yüzyıllarda büyük şairler yetişmiş ve şiir sahasında üstünlüklerini ispatlamışlardır. Sonraki yüzyıllarda ortaya çıkan şairlerin evvel olma āhir olma meselesini gündemlerine almaları, onların aslında bu büyük ustalar karşısında duydukları ezikliğin bir yansımasıdır:

Gerçi nigāh-ı binişe zāhirde āhirim
Ammā ki nağş-ı şüret-i bī-miğl-i evvelim (G. 949/4)

Beni āhirde görüp böyle Edībā 'ālem
Şandılar kim kıdem-i himmeti te'ḥīr etdim (G. 902/5)

Üslûpla ilgili kaynaklarda, belli bir kişinin eserlerinde öne çıkan ve sürekli karşılaşılan ortak özelliklerin, o kişinin üslûbunu oluşturduğu belirtilmektedir (Şemîssâ 1374a: 13-15). Fakat bu tek başına yeterli değildir. Çünkü herkeste görülebilecek türden özelliklerin bir kişinin üslûbunu tespit etmede fazla bir yararı ve belirleyiciliği olmaz. Onun içindir ki bazı kaynaklarda, "Üslûp daima mukayese

yoluyla anlaşılır” görüşü ileri sürülmüş ve kişiyi başkalarından ayıran özelliklerin de tespit edilmesinin gerekliliği özellikle vurgulanmıştır (Kedkenî 1368: 37-40). Buna göre belli bir şahsiyetin üslûbunu belirlemede takip edilmesi gereken yol, o kişinin eserlerinde öne çıkan ve sürekli karşılaşılan ortak özellikleri belirlemek, sonra da bunları dönemin genel üslûbu içinde değerlendirmektir.

Halepli Edîb Efendi’nin şiirlerinde öne çıkan belli özellikler vardır. Onun üslûbunu belirleyen bu özellikler, şiirinde kullandığı dil ve mûsikî, anlatılan konular ve bu konuları anlatırken başvurduğu sanat ve tekniklerden oluşmaktadır.

Edîb Efendi’nin kullandığı dilin iki özelliği vardır. Bu özelliklerden biri, Arapça ve Farsça sözcüklerin çok kullanılmasıdır. Yabancı sözcükler içinde, Divanların genelinde karşılaşılmayan ve dolayısıyla Divan şiiri üzerine çalışanların hiç de alışkın olmadığı Sadeddin Nüzhet’in ifadesiyle “menus olmayan” (Ergun 1946: 79) sözcüklerin büyük bir yekûn tutması, şairin dilinin ağır olmasına ve zor anlaşılmasına neden olmaktadır. Günümüzde Osmanlıca lûgat denilince ilk akla gelen *Kâmus-ı Türkî* (Sâmî 1317) ve *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat* (Devellioğlu 1997) gibi sözlüklerle Halepli Edîb’in şiirini okuyup anlamlandırabilmek âdeta imkânsızdır. Onun bazı şiirlerine anlam verebilmek için orijinal kimi Farsça sözlüklerin yanı sıra (Mu’în 1371; Amîd 1361), *A Comprehensive Persian-English Dictionary* (Steingass 1988) ve *A Turkish and English Lexicon* (Redhouse 1978) gibi yabancılar tarafından hazırlanmış sözlüklere de mutlaka ihtiyaç duyulmaktadır. Şairi bu kadar yabancı kelime kullanmaya sürükleyen en büyük faktör kuşkusuz kendisinin özellikle kafiyede cinaslı lafızlar kullanmaya olan aşırı düşkünlüğüdür. Hangi özellikte olursa olsun her türlü dil malzemesini cinas için bir araç olarak gören Edîb Efendi’nin dili bu yüzden çok ağır ve külfetli bir dildir. Nâbî’nin,

Ey şî’r miyânında şatan lafz-ı garîbi
Dîvân-ı gâzel nüsha-i kâmus degildir (Bilkan 1997: 1/587)

beytinde geçen “nüsha-i kâmus” nitelemesi Edîb Efendi’nin bir çok şiirindeki dil için geçerli bir nitelemedir. Gerçi Nâbî’nin de kendi sözleriyle ters düştüğü ve şiirlerinde ağır bir dil kullandığı söylenmektedir (Mengi 1991: 36). Ancak Edîb Efendi’nin dili

Nâbî'nin diliyle kıyaslanamayacak kadar ağır ve zor bir dildir. Şair, eski tabirleri kullanma yolunu terk ederek kalemini yeni sözcükler kullanma yoluna koyduğunu söylemektedir:

Eyleyip meslek-i ta' bir-i köhenden fâriğ
Hâmeyi koydum Edîbâ reh-i güftâr-ı neve (G. 1202/5)

Edebî muhitlere göre şairlerin dilini inceleyen herhangi bir çalışma bulunmadığı için şairin yaşadığı yörenin dilin ağırlığında bir etkisi olup olmadığı konusunda şimdilik bir şey söyleyemiyoruz. Ancak Urfa, Antep ve Halep yöresinden çıkan veya buralarda uzun süre yaşamış olan şairlerin dili üzerinde yapılabilecek bir çalışmanın bu konuda aydınlatıcı sonuçlar verebileceğine inanıyoruz.

Dilinin ağırlığına rağmen Edîb Efendi üslûbunun sade olduğunu iddia etmektedir. Bu kadar ağır bir dil kullandığı hâlde sadelik iddiasında bulunması gerçeği yansıtmaktan çok uzaktır:

Dehriñ heme ebkâr-ı me' ânisi Edîbâ
Pîrâye bulur nazmımızñ sâdeliginden (G. 988/5)

Edîb gerçi makâlât-ı sâdemiz çokdur
Velî bu tâze gazel nazmımñ muhayyelidir (G. 298/5)

Aslında şiirde daha önce pek kullanılmamış yeni kelimeler kullanmak, XVII. yüzyıldan itibaren Divan şiirinde görülmeye başlanmıştır. Bunların büyük bir çoğunluğu Farsça kelimelerdi (İsen 1997: 245). XVIII. yüzyılda ise bu yabancı kelime kullanmaya genel bir tepki görülmekte ise de (bk. Köprülüzade Mehmed Fuat [ty.]: 451-452), Edîb Efendi'de tam tersine yabancı yeni kelimeler kullanma özelliği ifrat düzeyine çıkmıştır. Bunda ileriki sayfalarda da görüleceği üzere Sebk-i Hindî dilinin ve aynı üslûptaki yeni mazmun için yeni kelimeler kullanma özelliğinin büyük etkisi vardır. Bir önceki yüzyılda yeni yabancı kelimelerin çoğu Farsça iken onda Arapça kelimeler çok daha fazla göze batmaktadır. Fakat buna rağmen şair, kendisi kadar Türkçe nükteli söz söyleyen başka bir şairin bulunmadığı iddiasında bulunmaktadır:

Şanma bu kadar nikât-ı Türkî bulunur
Yâ böyle edâ-yı tâze terkîb olunur
Olmaz yem ü kânda böyle dürr ü gevher
Ancağ yem-i şab' ımda meger ki bulunur (R. 331)

Cinaslı kafiyeleyen Edîb Efendi, Arapça veya Farsça cinaslı şiirler yazan herhangi bir şairden farklı olarak çok daha geniş bir dil malzemesine sahiptir. Çünkü Arapça şiirde cinas yapan bir şair sadece Arapça dil malzemesiyle, Farsça şiirde cinas yapan bir şair ise Farsça dil malzemesine Arapça sözcükleri ilave etmekle yetinmek durumundayken, Türkçe şiirde cinas yapan şair kendi dilindeki dil malzemesine Arapça ve Farsça sözcükleri de ekleyerek cinas için çok daha zengin bir dil malzemesine sahip olmaktadır. Elbette Arap ve Fars dillerinde de Türkçe bazı sözcükler kullanılmaktadır; fakat bunlar, Türkçede kullanılan Farsça ve Arapça sözcüklerle kıyaslanamayacak kadar az miktardadır.

Şair, ilk mısrada kafiye olarak kullandığı herhangi bir lafız için ikinci mısraın kafiyesinde kullanmak üzere aynı veya benzer başka bir lafız aramaktadır. Bunu yaparken de bulacağı lafızların daha önce Divan şiiri geleneği içinde kullanılıp kullanılmadığına bakmamaktadır. O, bildiği her üç dilin her türlü dil malzemesini kolaylıkla kullanmaktadır. Bu dil malzemesinin yazı veya konuşma diline ait olması fark etmemektedir. Böyle olunca alışılmamış yabancı sözcüklerin yanı sıra bol miktarda Türkçe sözcük de şiire girmektedir. Hatta bu Türkçe sözcüklerin içinde ağız özelliği gösteren sözcüklerin sayısı da az değildir. Son tef'ilesi "fe' ilün" şeklinde olan kalıpların kullanıldığı birçok şiirde kafiye olarak sadece Türkçe sözcüklerin kullanıldığını görüyoruz. Şiirlerinde çok redif kullanan şairin özellikle Türkçe sözcük veya sözcük gruplarından oluşan redifler kullanması da dikkat çekicidir (geniş bilgi için bk. İnceleme'mizin "Kafiye ve Redif" bölümü). Türkçe sözcüklerin bu çeşitlilik ve yoğunluğu Edîb Efendi'nin kullandığı dilin ikinci özelliğini oluşturmaktadır.

Edîb Efendi'nin dilinde bazen konuşma dilinin etkileri de görülmektedir:

O şûha ' arze-kâr-ı eşk-i çeşm olsağ kaba şidir
O bir kâr-ı denîdir şân-ı zât-ı sağkâ başıdır

Türâb-ı dergehiñden gayrı hâki iftirâş etmez
Firâşa nisbet etmek ' âşıkı bir iftirâ' şidir (G. 563/1, 4)

Aynı gazelden aldığımız yukarıdaki iki beytin kafiyelerinde, Arapça "şey" sözcüğünün cinas bakımından uyumluluk için "şî" olarak telaffuz edilmesi ve "iftirâ

ışi” tamlamasının yine cinas ve vezin gereği bir ünlü düşürülerek “iftirāşî” şeklinde seslendirilmesi konuşma dilinin etkisine örnek verilebilir.

Aşağıdaki gazelin kafiyelerinde kullanılan sözcüklerde konuşma dilinin etkisi çok daha açık bir şekilde görülmektedir:

Şabım elem-i cū‘a ki bildiñ azacıkdır
Sākî beni sen nuql u şarāba az acıkdır

Kec-bīnī-i bed-ḥāha cūdādır hele ol kim
Menzilgehi cāsūs-ı nazardan uzacıkdır

Degmiş nem-i eşkim dem-i taḳbīl-i yedinde
Şandım ki kefine tāze yakılmış ḳınacıkdır

Eylerse n’ola ḥāhiş-i nev-bāve-i la‘liñ
Tıfl-ı dile ḥışm eyleme cānā uşacıkdır

‘Āşıklara beytū’l-ḥazen-i ‘aşḳ Edībā
Esbāb-ı henā ile müheyyā ḳonacıkdır (G. 450/1-5)

Özellikle cinsellikle ilgili konuların yer aldığı şiirlerde “argo” olarak değerlendirilebilecek bir dil kullanıldığı için konuşma dilinde yer alan pek çok müstehcen Türkçe sözcük de şiire girmiş olmaktadır (bk. İnceleme’mizin Cinsellik bölümü). Gerek konuşma dili etkisi gerekse argoya kaçan bir takım ifadeler, yerel ve sıradan bir takım unsurların şiire girdiğini göstermektedir. Nitekim şiirde yerel unsurlara yer vermek, XVIII. yüzyıl şairlerinin genelinde görülen bir özelliktir (Gölpınarlı 1955: 5).

Halepli Edīb Dîvânı’nda Farsça tamlamalar çok fazla olmalarıyla dikkat çekmektedir. Hatta bu bazı yerlerde beytin Türkçe mi Farsça mı olduğu konusunda insanı kuşkuya düşürecek düzeye varmaktadır. Örneğin şairin “Dībācenîñ yerine tahrîr oluna” diye kenarına not düştüğü 7 beyitlik bir gazelin ilk 6 beytinde Türkçe herhangi bir unsur yer almamaktadır (G. 1/1-7). Son beyitte Türkçe bazı unsurlar bulunmasaydı bütün gazeli Farsça olarak okumak da mümkün olurdu.

Birçok yerde Farsça tamlamalar, aşağıdaki örneklerde olduğu gibi “zincirleme tamlama” şeklinde karşımıza çıkmaktadır:

Sîh-i ciger-i sâmi‘a-i ehl-i mürüvvet
Eşhâşda nâ-kâbil olan harf-i recâdır (G. 301/5)

Şühûd-ı behcet-i rûyuñla eşk-i şâdmânîsin
Nigâhım *şeb-nem-i gülzâr-ı hüsn-i mehveşân* eyler (G. 303/2)

Lüzûm-ı iktidâsı iktirân-ı Hızra tev‘emdir
O kim *ilzâm-ı terk-i şoĥbet-i sũ‘-i qarîn* eyler (G. 437/2)

Hüveydâdır ĥumâr u neş‘emiz her yâr ü bed-ĥâha
Mey-i safvet-mizâc-ı sâġar-ı taĥķîr ü ikrâmz (G. 611/2)

Farsça tamlamalar içinde Türkçe sözcükleri Arapça ve Farsça sözcük gibi kullanmak Edîb Efendi’nin şiirinde çok sık karşılaşılan bir durumdur:

Ĥallâķı koyup sifle perestişle bu ĥalkıñ
Âyâ ne bulur *bûs-ı ayag u eteginde* (G. 1641/4)

Seĥergâh-ı ‘adûyu pür-sevâd-ı dūd-ı bārût et
Siyâh olsun ķo cünd-i düşmeniñ *sîmâ-yı her günü* (G. 2114/2)

Şarâb-ı surĥu bezm-i ehl-i ‘aşķıñ *sâġar-ı ķandır*
Tereddüdsüzce andan var derûn-ı teşneyi ķandır (G. 531/2)

Raġbetle kef-i şafĥa-i tenzîli öper yok
Mergûb-ı şifâh-ı cühelâ *bûs-ı etekdir*

Hep taşfiye-i ĥâk-i der-i şâh u emîre
Ĥalkıñ müje-i ķeşmi *nûmūdâr-ı elekdir* (G. 177/3-4)

Halepli Edîb’in diliyle ilgili söylediklerimizi özetleyecek olursak, onun şiirinde yabancı sözcüklerin çok fazla kullanıldığını, hatta bunların bir kısmının Divan şiiri geleneġi içinde pek karşılaşılmayan türden olduğunu; Türkçe sözcüklerin de özellikle kafiye ve rediflerde çok fazla kullanıldığını, bunların arasında aġız ve konuşma dili özelliġi gösteren sözcüklerin de bulunduġunu; Farsça tamlamalara çok fazla yer verildiğini, bu tamlamaların birçok yerde zincirleme tamlama özelliġi gösterdiğini ve Türkçe sözcüklerin Arapça ve Farsça sözcükler gibi Farsça tamlama içinde sık sık kullanıldığını söyleyebiliriz.

Halepli Edîb Dîvânı en hacimli Divanlardan biridir. Özellikle gazel ve rubâîlerinin çokluġu bakımından Edîb Efendi, bu nazım şekilleriyle en fazla şiir söyleyen şairler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Şairin toplam 2197 gazeli

vardır. En fazla gazel söyleyen Divan şairleri arasında bu sayıyla Edîb Efendi üçüncü sıraya yerleşmektedir. Bilindiği üzere 7777 gazeliyle Edirneli Nazmî ilk sırada, Muhibbî ise 2799 gazeliyle ikinci sırada yer almaktadır.

Edîb Efendi Arap alfabesindeki her harfte gazel yazmıştır. Divanın ana gövdesini bu gazeller oluşturmaktadır. Gazelerde şairin en fazla tercih ettiği beyit sayısı 5'tir. 2197 gazelin 1880'i 5'er beyitlidir. Farsça gazel sayısı 17, Arapça gazel sayısı ise 4'tür. 45 gazel de mülemma özelliği göstermektedir.

En fazla kullanılan ikinci nazım şekli rubâîdir. Edîb Efendi'nin 627 rubâîsi vardır. Bunların içinde Arapça veya Farsça yazılmış rubâî sayısı 36'dır. 5 de mülemma rubâî vardır. 627 rubâîsiyle Halepli Edîb Efendi, 615 rubâî sahibi Azmî-zâde Hâletî'den daha fazla rubâî yazan Divan şairi konumuna oturmaktadır.

Divandaki musammat sayısının fazlalığı da dikkat çekmektedir. Şairin 47 tahmis ve 12 müseddesi vardır. Tahmislerin sadece 5'inde başka şairlerin gazelleri tahmis edilmiştir. 42 tahmiste ise şair bizzat kendi gazellerine tahmis yazmıştır. Tahmis edilen gazellerin 34'ü Divanda yer alan gazellerdir. Tahmis edilen kısımları Divanda yer almayan şiirlerin ise doğrudan muhammes olarak yazılıp yazılmadığı konusunda herhangi bir şey söyleyemiyoruz. 12 müseddesin 1'i eksiktir. Diğer müseddeslerin hepsi müseddes-i mütekerrirdir. Bunların da 3'ünde Bâkî'nin beyit veya mısraları tazmin edilmiştir. Diğerlerindeki mütekerrir kısımlar hakkında şimdilik herhangi bir şey söyleyemiyoruz.

16 kaside, 59 nazm, 243 kıt'a ve 158 müfret ise diğer nazım şekillerini oluşturmaktadır (bk. İnceleme'mizin Nazım Şekilleri bölümü).

Nazım türü olarak da Halepli Edîb Dîvânı'nda 10 tarih, 15 lügaz ve 37 muamma yer almaktadır (bk. İnceleme'mizin Nazım Türleri bölümü).

Görüldüğü gibi Edîb Efendi'nin en fazla rağbet gösterdiği nazım şekilleri gazel, rubâî, kıt'a ve tahmislerdir. Rubâî ve kıt'aların çok olmasında şairin şiirde hikemî konulara, sosyal eleştiriye ve çeşitli kesimlere yönelik eleştirilere çok fazla yer vermesinin etkili olduğunu düşünüyoruz. Edîb Efendi'nin kasidelerinin fazla

olmaması, var olanlarda da methiye ve diğer kaside bölümlerinin bulunmaması da dikkat çeken diğer bir husustur. Kasidelerde genellikle hikemî konular işlenmektedir. Dolayısıyla şairin herhangi bir kimseye sunulmak üzere yazılmış herhangi bir kasidesi yoktur. Edîb Efendi'nin gazellerinin çok olmasına karşın, klâsik kaside formatında kasidesinin hiç bulunmamasında, onun kaside ve gazele bakışının etkili olduğunu düşünüyoruz:

Haşr eyledim sitâyişi ben meh-liķâlara
'Âr eylemem beyâza çıkarsam kaşîdemi (G. 1954/2)

Yokdur vesîle-cûy-ı 'atâya gazelde sûd
Erbâb-ı tab'a âlet-i cerdir kaşîdeler (G. 253/4)

Yukarıdaki ilk beyitte şair, övgüyü ay yüzlülere hasrettiğini ve kasideyi boş bırakmaktan dolayı utanmadığını söylemektedir. İkinci beyitte ise bağış ve ihsan peşinde olanlara gazelin herhangi bir yararı bulunmadığı, şairler için kasidelerin bir kazanç ve menfaat sağlama aracı olduğu tespiti yapılmaktadır. Edîb Efendi'nin daha çok hikemî konular anlatan, sosyal tenkide çokça yer veren ve yöneticilerin de aralarında yer aldığı değişik makam ve mansıp sahiplerine sert eleştiriler yönelten bir şair olduğu dikkate alındığında, kaside yazmanın onun tabiat ve üslûbuna aykırı düştüğü sonucuna varılmaktadır. Şairin yönetici sınıfla yaşadığı derin çelişki ve çatışmayı en bariz şekilde gösteren aşağıdaki beyit bile onun methiye konulu kasideden uzak durmasının arka plânını açıklar niteliktedir:

Dûnlar 'âle Edîb infâz-ı aḥkâm etmede
Ya'nî segler oldu şîrâna emîr-i muhteşem (G. 928/5)

Halepli Edîb Efendi'nin üslûbunda müzikal unsurlar önemli bir yer tutmaktadır. Üslûpla ilgili kitaplarda vezin, kafiye, redif ve cinas gibi unsurlar olarak sıralanan iç ve dış mûsikî unsurları arasında (bk. Şemîssâ 1374a: 153) özellikle kafiye, şairin cinaslı kafiye kullanması nedeniyle Halepli Edîb Dîvânı'nda çok öne çıkmaktadır.

2197 gazelden 1815'inin matla beyitleri cinaslı kafiye taşımaktadır. Bu ise, % 82,6 gibi yüksek bir orandır. Söz konusu gazellerin bir kısmında cinaslı kafiye,

ikinci, üçüncü ve dördüncü beytlere kadar sarkabilmekte, bazen de gazelin tamamında cinaslı kafiyeleler kullanılmaktadır. Matla beytiyle beraber ikinci beyti de kafiyeleli olan gazel sayısı 447'dir. Bu sayı, genel gazel sayısının % 20'sidir. Bu gazellerin sadece 12'sinde ikinci beyitler musarra olmayıp, sadece ikinci mısralarındaki kafiye ile matlalardaki cinaslara bağlanmakta (G. 36/1-2, G. 458/1-2); diğerlerinin tamamında ikinci beyitler de matla beyti gibi hem musarra hem de cinaslıdır. 117 gazelde (% 5) üçüncü beyte, 14 gazelde (% 0,6) ise dördüncü beyte kadar cinaslı kafiyeleler kullanılmıştır. Bunlarda da beyitler aynı zamanda musarra beyitlerdir. Bütün beyitleri musarra ve aynı zamanda cinaslı kafiye taşıyan "müsel" gazel sayısı ise 27'dir (% 1,2). Buna göre musarra beyit sayısı birden fazla olan, yani "zâtü'l-metâli" veya "zü'l-metâli" olarak adlandırılan gazel sayısı 598'dir. Bu ise genel gazel sayısının % 27,2'sini oluşturmaktadır. Rubâi, nazm ve kıt'a gibi nazım şekillerinde de cinaslı kafiye kullanma oranı % 75'in üzerindedir (geniş bilgi için bk. İnceleme'mizin "Kafiye ve Redîf" bölümü).

Cinaslı kafiyelelerin bu kadar çok fazla kullanılması şiirdeki müzikîyi arttırmaktadır. Cinaslı kafiyelelerin yanı sıra mısraların iç kısımlarında da çok kere cinaslı sözcüklerin kullanılması ve kafiyelele sonra sık sık redîfe başvurulması da eklenince Edîb Efendi'nin üslûbunda müzikî belirleyici bir rol üstlenmektedir (bk. İnceleme'mizin Müzikal Unsurlar bölümü).

Gerek yukarıda kısaca verdiğimiz istatistiksel bilgiler gerekse İnceleme'mizin ilgili bölümlerinde daha ayrıntılı olarak ortaya konan veri ve değerlendirmeler, Edîb Efendi'nin üslûbunda müzikal unsurlar arasında özellikle cinasın öne çıktığını göstermektedir. Nitekim şair eserinin "Dîbâce"sinde kendi üslûbundan bahsederken asıl ve tek vurguyu cinasa yapmaktadır (bk. Tenkitli Metin'in Dîbâce bölümü). Aşağıdaki beyitte de "Fikrimin kendini gösterdiği alan cinas olduğundan beri, kalemimin siyah renkli atının tırnağındaki toz, insanlığın tacı oldu" sözleriyle övünürken aynı zamanda kendi üslûbunu da ortaya koymaktadır:

Edîbâ sâha-i meclâ-yı fikrim tâ cinâs oldu
Gubâr-ı sünbük-i şeb-dîz-i hâmem tâc-ı nâs oldu (G. 1819/5)

Edîb Efendi tarafından bu kadar fazla önemsenen cinas, Tanzimat sonrası Türkçe belâgat çalışmalarının çoğunda genellikle beğenilmeyen ve uğraşılmaya değmeyecek bir sanat olarak görülmektedir (bk. Reşîd 1328: 265; Nâcî 1307: 251; Menemenli-zâde [ty.]: 131). Bu yaklaşımlarda Divan şiirine olumsuz bakış açısının önemli bir payı olduğu inkar edilemez. Yine söz konusu çalışmalarda cinasın şiirin mûsikîsine kattığı değer hiç göz önünde bulundurulmamaktadır. Ünlü ve ünsüz tekrarlarının bile şiir için ne kadar önemli birer ses unsuru olduğu (bk. Kortantamer 1993: 273-336; bk. İnceleme'mizin Cinaz bölümünde yer alan "cinaz-ı âvâî" başlığı) düşünüldüğünde, adı geçen belâgat çalışmalarında cinas için ortaya konan olumsuz yaklaşımların herhangi bir önemi kalmamaktadır. Genel olarak edebiyatın, özellikle de şiirin ses, söz, dolayısıyla mûsikî ile doğrudan ilişkisini göz ardı edilmemelidir:

"Edebiyat, iletişimden ziyade heyecan verme ve etkilemenin ön plânda olduğu bir söz sanatıdır. Kendi duygu ve düşüncelerini en iyi bir şekilde aksettirebilecek imajları yakalayan şair; okuyucuların estetik zevkine hitap edebilmek amacıyla ses ve söz tekniklerinden yararlanarak sıradan kelimeleri yeniden canlandırmaya çalışır. Bu ses ve söz düzenlemelerinin bütünü şiirin genel mûsikîsini oluşturur... Cinazların, şiirin anlamının yanında bilhassa ses yapısında önemli bir yeri vardır. Bu sanat, aralarında söyleyiş ve yazış birliği olan kelimelerin bir nükte amacıyla bir araya getirilmesine dayanması sebebiyle, Türk şiirinin en önemli ses araçlarından olan tekrarlar arasında yer alır" (Horata 1998: 65-66).

Türk Halk şiirinde cinas ilgi gören bir sanat olmuştur. Özellikle "kesik mani" olarak adlandırılan maniler cinaslı söylenen manilerdir (bk. Dilçin 1995: 284-286; Dizdaroğlu 1969: 59-61). Kerkük hoyratlarında da en fazla öne çıkan husus hoyratların cinaslı olmasıdır (hoyrat için bk. Dakûkî 1998: 259/260). Divan şiirinde ise özellikle kuruluş dönemleri olan XIII, XIV ve XV. yüzyıllarda şairlerimiz arasında bu sanata büyük bir önem verilmiştir (bk. Dilçin 1986: 102-103). Özellikle tuyuglarda cinasın aranan bir özellik olması, tuyugun Azerî ve Çağatay şairlerince

çok kullanılması ve birçok şiiri cinaslı kafiyeyle başlayan Kadı Burhaneddin ve Nesîmî'nin Âzerî sahasına mensup şairler olması, Azerî Türkleri arasında cinas eğiliminin fazla olduğunu göstermektedir (bk. Horata 1998: 67-68; ayrıca Kadı Burhaneddin için bk. Alpaslan 2000: XXXIII). Yine aynı dönemde bir süre Azerbaycan'da Karakoyunlu İskender b. Kara Yûsuf'un hizmetinde bulunan İranlı şairlerden Kâtibî-i Nîşâbûrî (öl. 838-39/1434-1435)'nin "Deh-bâb-ı Tecnîsât" adlı bütün beyitleri cinaslı kafiyeyle oluşan bir mesnevî yazmış olması da mânidârdır (Safâ 1373: 105; Hanlerî 1348: 129). Bu eser, XVI. yüzyılda Üsküplü Ata tarafından "Tuhfetü'l-Uşşâk" adıyla Türkçeye de kazandırılmıştır (bk. Türkmen 2000). Aynı dönemin şairi olan Germiyanlı Şeyhî'nin de birçok şiirinde cinaslı yapılar görülmektedir (Karadağ 2000: 367-368). XVI. yüzyıl şairlerinden Gedizli Kabûlî'nin şiirlerinde de cinas önemli bir yer tutmaktadır (Pala 2000: 195-203). Cinasa ilgi XVI. yüzyıldan itibaren zayıflamıştır. Ancak XVIII. yüzyıldan itibaren cinasın tekrar ilgi görmeye başladığı görülmektedir (Horata 1998: 69). Bu yüzyılda cinasın yeniden ilgi görmeye başladığının en önemli kanıtı Halepli Edîb Efendi'dir. Onun şiirinde cinas herhangi bir edebî sanat olarak değil, şairin üslûbunu birinci dereceden belirleyen bir unsur olarak yer alır.

Sadeddin Nüzhet'in *Türk Şairleri*'nde Edîb Efendi hakkında kullandığı "soğuk bir takım cinaslar yapmak merakında olan..." nitelemesinde de cinasın bu ses ve mûsikî boyutunu göz ardı etme yanlışı vardır (Ergun 1946: 79). Bu yargı için delil olarak şairin,

Bu kâr-ı a'cebi zannımda ancak bendeñiz yaptım
Ki reşh-i miğ-i çeşm-i hûn-feşânı ben deñiz yaptım (G. 493/1)

beytinin kullanılmış olması da ayrı bir insafsızlıktır. Çünkü bu beyitte kullanılan cinas hem tam cinastır hem de beytin anlamını sıkıntıya sokmayan, hemen herkesin kolaylıkla anlayabileceği sadelikte ve insanın zihnini yormayan bir cinastır.

Halepli Edîb Efendi, şiirin mûsikîsini oluşturan unsurlardan vezin konusunda başarılı bir şairdir. Onun vezinle ilgili tekniklere hâkim olduğu ve bu teknikleri başarılı bir şekilde uyguladığı görülmektedir. Hemen her şairde görülebilen ve belâgat kitaplarının mûsamaha ile karşıladığı bazı Türkçe bağlaç ve

eklerdeki imaleler ile Farsça izafet harfinin ve izafet harfinden önce geldiği durumlarda “yâ-yı nisbet”in yerine göre kapalı yerine göre açık hece olarak okunması dışında, sadece cinaslı kafiyeelerde Türkçe sözcüklerin bazen imaleli okunması eleştiri konusu yapılabilir. Çok fazla bir yekûn tutmayan bu tür imaleler de şairin vezne hâkim olmamasından kaynaklanmamaktadır. Çünkü şair bu imaleleri bazen vurguya denk getirmekte, çoğu zaman da cinas gereği Türkçe sözcükleri uzun ünlü taşıyan yabancı sözcüklere benzeterek cinasın gücünü arttırmaya çalışmaktadır. Sadece üç örnekte tespit edilebilen kimi istisnâî vezin bozuklukları da bu kadar hacimli bir Divan için normal sayılmalıdır (bk. İnceleme’mizin Vezin bölümü).

Halepli Edîb Dîvânı’nda muhtevayı oluşturan unsurlar arasında hikemî konular ve sosyal eleştiriler ve değişik makam ve mansıp sahiplerine yöneltilen eleştiriler çok fazla öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra aşk ve rintlik çerçevesinde değerlendirilebilecek duygu ve düşünceler de Edîb Efendi’nin şiirinde önemli bir yer tutmaktadır. Gazel, rubâî, nazm ve kıt’a nazım şekillerinde hikmet, sosyal eleştiri ve çeşitli kesimlere yöneltilen eleştiriler % 50’nin üzerinde bir orandadır. Geriye kalan kısmı da rintlik, aşk ve cinsellik oluşturmaktadır. Musammatlarda, özellikle de tahmislerde ise aşk ve rintlik konuları öne çıkmaktadır. Bunda tahmis edilen gazellerin konusu belirleyici olmaktadır. Edîb Efendi’nin şiirlerinde cinsellik daha çok rint-zahit çatışması bağlamında gündeme gelmektedir. Fakat bazen bu, toplumdaki ahlâkî çöküntü, belli kesimlerde zina ve oğlancılığın yaygınlaşması gibi konularda şairin yaptığı tespit ve eleştiriler şeklinde de karşımıza çıkmaktadır.

Gerek rint-zahit çatışması bağlamında zahit ve onunla aynı kategori içinde yer alan tiplere saldırırken, gerekse toplumda zina ve oğlancılık olarak tezahür eden ahlâkî çöküntü ile ilgili tespit ve eleştirilerde bulunurken şairin kullandığı dil çok seviyesiz ve genel ahlâk anlayışıyla kesinlikle ters düşen bir dildir. Şairin böyle bir dil kullanmasında cinasın yanı sıra, kanaatimizce yeni mazmun bulma, yeni bir benzetme ilişkisi yakalama arzusu da büyük rol oynamaktadır. Çünkü bu alan özellikle Divan şiiri sahasında çok fazla girilmeyen, girildiğinde de mümkün mertebe seviyeli ve daha çok mecaz ve istiarelerle örtülü dil kullanılan bir alandır. Fakat Edîb Efendi, “argo” olarak değerlendirilebilecek ve sıradan insanların bile çoğu zaman

sakinme gereği duyacağı seviyede müstehcen bir dil kullanma konusunda Enderunlu Fazıl ve Sürûrî ile aynı yoldadır (adı geçen şairler için bk. Gölpınarlı 1955: 16; Horata 2002: 141). Adı geçen şairler de müstehcen dilleriyle dikkat çekmiş ve bu özellikleriyle eleştirilmişlerdir (Horata 2004: 461-462).

Halepli Edîb'in eserinde isimlerini zikrettiği birkaç İranlı şair arasında XIV. yüzyıl şairlerinden Ubeyd-i Zâkânî (öl. 771-772/1370-1371)'in bulunması, şairin sözü konusu fazla müstehcen dilinde adı geçen şairin etkisini gündeme getirmektedir. Ubeyd-i Zâkânî, Fars şiir ve nesrinde özellikle sosyal eleştirileriyle ve eleştirilerinde kullandığı müstehcen üslûbuyla öne çıkmış bir şahsiyettir (Çiftçi 2002: 300-305; adı geçen şair üzerine bir de doktora tezi yapılmıştır, bk. Çiftçi 1996).

Halepli Edîb Efendi'nin şiirini içerik bakımından incelediğimizde iki ayrı damarla karşılaşıyoruz. Bu damarlardan biri önceki yüzyıllarda Necâtî Bey, Bâkî ve Şeyhülislâm Yahyâ gibi şahsiyetler tarafından sürdürülen aşk ve rintlik gibi daha çok duygu ve hayâle dayalı temalar taşıyan damardır. Diğer damar ise XVII. yüzyılın ikinci yarısında bizde Nâbî ile başlayan şiirde hikmet, sosyal eleştiri ve nasihat gibi konulara yer veren damardır (hikemî tarz için bk. Mengi 1991; Yorulmaz 1996; Levend 1943: 245). Bilindiği üzere bizde Nâbî ile başlayan bu ikinci damar XVIII. yüzyılda iyice artmış ve gerek sosyal gerekse siyasal hayatta görülmeye başlanan çözümlenin de etkisiyle "eleştiri" şiirin önemli bir konusu hâline gelmiştir (bk. Horata 2004: 466). Musammatlarda bir yandan Nâbî ve Haşmet'in diğer yandan da Hâfız-ı Şîrâzî ve Bâkî'nin şiirlerinin tahmis veya tazmin edilmesi, Edîb Efendi'nin her iki tarza da sıcak baktığını göstermektedir. Molla Câmî'nin methedildiği bir rubâiyi de bu ikinci grupta ele alabiliriz (R. 330). Ama bu iki damardan hikemî damar Edîb Efendi'nin şiirinde daha baskın bir konumdur. Şair de birçok yerde şiiriyle hikmet arasında doğrudan bağlantı kurmaktadır:

Ben sarây-ı hikmetiñ bir kâr-dân bennâsıyım
Şanma üslûb-ı binâ-yı hikmeti ben nâsıyım (G. 941/1)

Aşağıdaki beyitte ise Edîb Efendi, aşk divanını dirayete, yani düşünceye hasrettiğini, dolayısıyla Sâ'ib, Örfî ve Şevket'in şiirine ihtiyaç kalmadığını

söyleyerek, kendi tabiriyle şiirinin “hikmet-meâl” (G. 880/2) bir şiir olduğunu ortaya koymaktadır:

Divân-ı ‘aşkı ben ki kapaldım dirâyete
Hâcet ne nazm-ı Şâ’ib ü ‘Örfi vü Şevkete (Th. 12/4)

Edîb Efendi’nin üslûbu ile ilgili olarak mutlaka söylenmesi gereken özelliklerden biri de şairin aynı beyitte “eşanlamlı” sözcükler kullanmaya olan aşırı düşkünlüğüdür. Edîb Efendi’nin üslûbunda önemli bir rol oynayan cinas sanatının özelliği “eşseslilik” iken, sözünü ettiğimiz uygulamada cinasın aksine “eşanlamlılık” belirleyici olmaktadır. Burada yapılan, cinasta yapılan işin tam tersini yapmaktır. Klâsik belâgat kitaplarında hangi sanata girdiğini tespit edemediğimiz bu uygulamanın, cinas konusunda yoğunlaşan şairin cinasla karşıt bir benzerliği bulunan bir sanat geliştirme gibi muhtemel bir düşüncesinin ürünü olduğunu düşünüyoruz. Tespit edebildiğimiz örneklerin çok büyük bir yekûn tutması, bunların tesadüf eseri olmadığını ve şairin bilinçli tercihinin bir ürünü olduğunu göstermektedir. Çok sayıdaki örnekten sadece birkaçı şöyledir:

Zulmü *zenbûr* olup sîne-i her sâlârı
İrtikâm üzre olur şokmağa her sâl *arı* (G. 2170/1)

Dest-i nigâha ‘ârızı bir gül degirmedi
Gülşende hârı yok *ele* bir gül de girmede (G. 2162/1)

Ferş-i *haşîr*-i sum‘ ayı koymaz hevâlana
Püşide etdi şeyh-i gedâ *bûriyâsını* (G. 2179/3)

Türâb-ı dergehiñden gayrı *hâki* iftirâş etmez
Firâşa nisbet etmek ‘âşıkı bir iftirâ’sidir (G. 563/4)

Mih-i cidâle *eyleme âvîze gûşuñu*
Aşma kulak nizâ‘ı tükenmez dürüsuna (Kt. 81/2)

Keyd-i *zenden* levme ben şâyeste görmem korkarı
K’âdemi Yûsuf gibi sicn-i belâya kor *karı* (G. 2175/1)

Mir’ât-ı kevni çeşmiñe püşide eylediñ
Bir bundan özge *âyine*-i ‘ibretiñ mi var (G. 164/8)

2.3.1. SEBK-İ HİNDÎ ÖZELLİKLERİ

Edîb Efendi'nin şiirinde Sebk-i Hindî'ye ait özellikler çok bariz ve yoğun bir şekilde görülmektedir. Hatta şairin üslûbunu asıl belirleyen özelliklerin de bu özellikler olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Sebk-i Hindî, XVII. yüzyıl başlarından XVIII. yüzyıl ortalarına kadar 150 yıl boyunca Fars edebiyatında (Şemîssâ 1376: 284; DEF 1376: 2/468), yine yaklaşık olarak aynı dönemlerde Nef'î ile başlayarak Türk edebiyatında etkili olmuş bir üslûptur (Ocak 1991: 18; Horata 2004: 458). Sebk-i Hindî terimi, bu dönemde İran, Hindistan ve Anadolu'yu içine alan geniş coğrafyada Farsça şiir söyleyen şairlerin şiirlerinde görülen özelliklerin bütününe ifade etmek için kullanılmaktadır (Mîr Sâdıkî 1376: 130).

İran'da Şiiliğin resmî mezhep hâline gelmesiyle beraber mezhebî konuları işleyen şiirler dışında kalan şiire ilgi azalmış ve bu durum şairlerin kaside ve methiyeye değer veren saray kültürünün hâkim olduğu Hindistan ve Osmanlı'ya yönelmelerine yol açmıştır. Yine aynı gelişmelerin bir neticesi olarak, geçimlerini farklı mesleklerle sağlayan şairler ortaya çıkmaya başlamış ve bu şairler kendi sosyal ve kültürel çevrelerine ait pek çok unsuru şiire taşımışlardır. İsfahan gibi bazı şehirlerde yaşanan köyden kente göçün yol açtığı ekonomik gelişmelerin yeni bir burjuva sınıfını ortaya çıkarması ve bu yeni sınıfın saraydakinden farklı ve âmiyâne, yani kendilerinin kolaylıkla anlayabilecekleri bir edebiyat ve sanata ihtiyaç duyması şairlik anlayışında da önemli değişikliklere neden oldu. Bu yeni anlayışta ilmi derinlik, ahlâkî seviye, Arap ve Fars edebiyatlarına vâkıf olmak gibi özel şartlar bulunmuyordu. Neticede hem şiirin mekanı, hem şairlerin uğraş alanları, hem de şairlik anlayışı büyük bir değişime uğradı (Şemîssâ 1376: 284-286; DEF 1376: 2/468).

Bu üslûbun özelliklerinden birçoğunun kökleri daha önce yaşamış olan Baba Figânî-i Şîrâzî (öl. 925/1519), Hilâlî-i Çağatayî (öl. 936/1530), Ehlî-i Şîrâzî (öl. 942/1535-1536) ve Vahşî-i Bâfkî (öl. 991/1591) gibi 16. yüzyıl şairlerinin şiirlerinde görülmektedir. Adı geçen şairlerin de içinde yer aldığı Mekteb-i Vukû, Sebk-i Irakî

şairlerinin taklit edilmesine karşı tepki olarak ortaya çıktı (Mîr Sâdîkî 1376: 130). Çünkü bu dönemde şairler tekrar ve taklit içine düşmüştü. Hâfız ve Sa'dî gibi şairler taklit edilerek gazel, Enverî ve Zahîr-i Fâryâbî şairler taklit edilerek kaside yazılıyordu (Ferîver 1341: 309). Söz konusu taklit ve tekrardan kaçış, şairleri zamanla yeni mazmunlar bulmaya ve yaratmaya sürükledi. Bu yeni mazmunlar veya şairlerin "ma'nâ-yı bîgâne" olarak isimlendirdikleri şeyler, hayâl tasvirlerinden yararlanma ve meramını sözün en kısa ve en özlü biçimiyle anlatmaya düşkünlükle beraber Sebk-i Hindî'nin en temel özelliklerine zemin hazırladı. Böylece Sebk-i Hindî şiiri, yeni mazmunlara sahip olmak, hayâl tasvirlerinden yararlanmak ve anlatımda icaz özellikleriyle belirginleşti (Mîr Sâdîkî 1376: 130).

Mekteb-i Vukû'un Irak üslûbuna bir tepki olarak yöneldiği yeni arayışlara bir de şiirin mekanında yaşanan değişimler eklenince, hem şiirin kelime kadrosunda hem de şiirin üslûbunda ciddi bir değişim ve dönüşüm meydana geldi. Bu değişiklik, daha sonraları "Sebk-i Hindî" adıyla anılacak olan ve Divan şiirini de derinden etkileyecek yeni bir üslûbu ortaya çıkardı (Sebk-i Hindî için bk. Ocak 1991: 25-26, 2002: 66-67; Ünver 2002: 230-231; Çavuşoğlu 1986: 15; İpekten 1997: 62-68).

Sebk-i Hindî şairlerinin dili genelde âmiyâne ve konuşma dilidir. Bunda şiirin saraydan uzaklaşması, anadil olarak Farsça konuşulmayan yerlerde şiir söylenmesi, farklı toplumsal kesim ve mesleklere mensup şairlerin ortaya çıkması ve bu şairlerin birçoğunun yazı dilini bilmemesi, bilenlerin de yazı diline pek ilgi göstermemesi etkili olmuştur. Farklı sosyal sınıflardan insanların şiirle ilgilenmeye başlaması, doğal olarak onların zevklerinin ve kullandıkları dilin şiire girmesine yol açtı. Neticede şiir dilinde önemli bir değişim ve dönüşüm yaşandı, edebî dil yerini âmiyâne ve konuşma diline bıraktı (DEF 1376: 2/468-469; Şemîssâ 1376: 296-297; Ferîver 1341: 311; Zerrînkûb 1363: 138). Hatta Mîr Abdü'l-Âl Necât-ı Isfahânî (öl. 1714) gibi şiir dilini eleştiri alacak kadar bayağılaştıran şairler bile ortaya çıktı (Rypka 1370: 428-429). Fakat bu yargıyı çok genellemek lâzım. Çünkü Sebk-i Hindî şiirinin hem coğrafyası hem de şair kadrosu çok geniştir. Özellikle üslûbun son temsilcileri arasında mazmunların yanı sıra dil de gittikçe ağırlaşmakta ve anlaşılması çok zor olan bir hüviyet almaktadır. Daha sonraki dönemlerde bu üslûba

karşı çıkan ve eski üslûplara yeniden dönme düşüncesini savunan “Bâz-geşt-i Edebî” hareketi, Sebk-i Hindî’nin bu son dönem özelliklerine bir tepki olarak ortaya çıkmıştır (adı geçen hareket için bk. Mîr Sâdikî 1376: 30-31; DEF 1376: 2/469-473).

Sebk-i Hindî şiirinde kullanılan dille ilgili söylenen şeyler elbette ki Farsça şiir yazan şairler için geçerlidir. Ancak aynı üslûbun etkisi altında olan Halepli Edîb Efendi’de de bazen konuşma dili özellikleri ve hatta cinsellikle ilgili şiirlerde âmiyâne ve argo bir dil kullandığı görülmektedir. Fakat onun dili genel olarak hem çok ağır hem de kitâbî bir dildir.

Sebk-i Hindî şiiri iki ayrı kola ayrılmaktadır. Bu kollardan biri özellikle Mîrzâ Abdulkâdir Bîdil-i Dihlevî (öl. 1133/1723)’in şiirinde somutlaşmaktadır. Bu gruba giren şiirde Hint üslûbunun bütün özellikleri ifrat düzeyinde ve abartılı bir şekilde kendini göstermektedir. Bunu diğerinden ayıran özellikler ise, “paradoksal tasvirler” ve “hiss-âmîzî” olarak adlandırılan “duyu karışıklığı”dır. Sebk-i Hindî’nin diğer kolu ise özellikle Muhammed Alî Sâ’ib-i Tebrîzî (öl. 1088/1679-1680)’nin şiirinde somutlaşmaktadır. Bu kolun ise özellikleri sade ve açık bir dil kullanma, “temsîl” getirme (örnekleme) ve “üslûb-ı muâdele” olarak adlandırılan mısralar arasındaki eşitliği sağlamadır (Mîr Sâdikî 1376: 131). Ancak İranlı bilim adamı ve araştırmacı M. Rızâ Şefî’î-i Kedkenî, Bîdil’in üslûbu üzerine yaptığı bir çalışmada “temsîl” ve “üslûb-ı muâdele”nin sadece Sâib’in şiirinde değil, Bîdil’in şiirinde de bulunan özellikler olduğunu ortaya koymuştur (bk. Kedkenî 1368: 73-80). Yine aynı çalışmada “duyu karışıklığı”nın Sebk-i Hindî’nin her iki kolunda da görüldüğü ifade edilmektedir (bk. Kedkenî 1368: 41-42). Buna göre söz konusu özellikler aslında her iki kolda da ortak olmakla birlikte, sadece bazı özellikler bir kolda az bulunurken diğer kolda çok yoğun bir şekilde yer almaktadır. Bîdil-i Dihlevî tarafından temsil edilen Sebk-i Hindî kolunu diğerinden ayıran bir özellik de bu grupta yer alan şairlerin hayâle olan aşırı düşkünlükleridir (Şemîssâ 1376: 293).

Halepli Edîb Efendi’nin şiirinde yukarda bahsedilen Sebk-i Hindî’nin her iki koluna ait özellikler de mevcuttur. “Paradoksal tasvir” (paradoxical image) terimini ilk defa kendisinin kullandığını söyleyen İranlı bilim adamı ve araştırmacı M. Rızâ Şefî’î-i Kedkenî onu şöyle tarif etmektedir: “Kendisini meydana getiren iki

boyutunun anlam bakımından birbirine karşıt olduğu *saltanat-ı fakr* gibi tasvirlerle paradoksal tasvir denir” (bk. Kedkenî 1368: 54). Paradoksal tasvirler için Halepli Edîb Dîvânı’ndan şu örnekleri verebiliriz:

Bir hem-zede-i gâ’ile-i sūr-ı kederdir
Dünyâda o kim mâtem-i şâdîden uşanmaz (G. 678/4)

Riyâz-ı kevnî hâlî şandı zıll-i rûşenâyîden
Edîbâsâ cihânda görmeyen bir rûşenâ sâye (G. 1535/5)

Yukarıdaki beyitlerde geçen “sūr-ı keder”, “mâtem-i şâdî”, “zıll-i rûşenâyî” ve “rûşenâ sâye” tamlamalarında paradoksal tasvirler yapılmaktadır. Çünkü tamlamalarda kullanılan sözcükler taban tabana zıt kavramları ifade etmektedir. Gölge (zıll, sâye) ile aydınlık (rûşenâ, ruşenâyî) aralarında tezat ve karşıtlık bulunan kavramlar, sevinç (sūr) ile keder ve mâtem ile mutluluk (şâdî) ise yine tezat ve karşıtlık özelliği taşıyan duygulardır. Aşağıdaki beyitte geçen “âteşdân-ı âb-efşân” tamlamasında ise çok daha başarılı paradoksal bir tasvir yapılmaktadır:

Göñül çün oldu garķ-ı tâb-ı ruhsâr-ı ‘araķ-rîziñ
Düşüp ķalsa o âteşdân-ı âb-efşâna olmaz mı (G. 2065/3)

Görüldüğü gibi şair, aralarında tezat ve karşıtlık ilişkisi bulunan farklı kavramları ifade eden iki ayrı kelimeyi aynı tamlamada bir araya getirerek yeni fakat çelişkili bir kavrama ulaşmaktadır. Bu tür paradoksal tasvirler XVIII. yüzyılda Şeyh Gâlib’in şiirinde de görülmektedir (Gürer 2000: 99-108). Fakat şu kadarını söyleyelim ki Şeyh Gâlib’in şiirlerinden tespit edebildiğimiz birkaç örnek, onun bu konuda çok daha başarılı olduğunu göstermiştir.

“Hiss-âmîzî” (synaesthesia) ise, “İki farklı duyu ile ilgili iki ayrı sözcüğün (aynı tamlamada) arka arkaya gelmesi” (bk. Şemîssâ 1374a: 297), “İki duyunun birbirine karışmasını veya birbirinin yerini almasını anlatan ifadeler” (bk. Kedkenî 1368: 41) şeklinde tarif edilmektedir. Söz konusu terimi “duyu karışıklığı” olarak Türkçeleştirebiliriz. Fakat burada “duyu karışıklığı” ile “duygu karışıklığı”nın birbirine karışmamasına dikkat etmek lâzım. Çünkü duygu karışıklığı daha çok paradoksal tasvirler içinde değerlendirilebilecek bir özellik göstermektedir. Duyu karışıklığı ise, bizzat duyu organlarıyla ilgili bir olaydır.

Büy-āver-i peyām-ı gül olsun şabā bize
Uymaz meşām-ı sem‘ime her nekhet-i haber (G. 387/7)

Yukarıdaki örnekte şair, “Saba bize gülün mesajının koku getireni olsun. Her haber kokusu kulağımın burnuna uymaz” demektedir. Haber işitme duyusuyla, koku ise koku alma duyusuyla ilgili olgulardır. Fakat şair bunları aynı kavramda birleştirmekte ve “haberin kokusu” gibi alışılmadık ve duyu karışıklığı özelliği aşırı yeni bir kavrama ulaşmaktadır. Haber ve koku aynı kavramda bir araya gelince, bunun karşısında da hem işitme hem de koku alma duyu organları bir araya gelmekte ve “kulak burnu” gibi yeni bir duyu organı devreye girmektedir. “Haber” ile “sem”, “nekhet” ile de “meşām” arasında paralellik vardır.

Destār-ı gende-dühn-i siyeh-gūnu zāhidiñ
Çeşm-i meşām-ı rinde ‘aceb yağlı karadır (G. 517/3)

Bu beyitte ise, “Zahidin kara görünümlü kokuşmuş yağlı sarığı, rindin burun gözüne cayıp (derecede) yağlı karadır” denilmektedir. Burada da sarık üzerinde bir araya getirilen “kara görünümlülük” görme duyusu, “kokuşmuş yağlılık” ise koklama duyusu ile ilgili özelliklerdir. Şair bu özellikleri mısra da “yağlı kara” gibi hem koku alma hem de görme duyusuyla ilgili unsurlar taşıyan ve duyu karışıklığı özelliği österen başka bir ifadeyle tekrar etmektedir. İki farklı duyuyu ilgilendiren söz konusu kavramlar karşısında şair “burun kulağı” gibi yeni bir duyu organını devreye koymaktadır. “Yağlı” ve “gende-dühn” ile “meşām” arasında paralellik vardır. Aynı şekilde “kara” ve “siyeh-gūn” ile “çeşm” arasında da paralellik mevcuttur.

Aşağıdaki örneklerde de aynı özellikler vardır:

Dehān-ı gūşuna bir kerre şekker-riz-i pend olduk
Semā‘-ı şeyhi gūyā zarf-ı zehr-āb-ı şütüm etdik (G. 867/3)

Ker etdi gūş-ı gülü şit-i behcet-i rüyü
Dehān-ı gönçeyi lāl etdi şüret-i deheni (G. 2009/3)

Peyām-ı bûy-ı zülfüñ hep meşām-ı gūş-ı ‘ālemde
Nevîd-i mihr-i rüyüñ çeşm-i sem‘-i şād u hurremde
Sezâdır ben daği nâzişger olsam mesned-i gamda
Hayālîñ cāy-gîr oldukça ka‘r-ı çāh-ı dîdemde
Çıkar bir ‘aks-i Yûsuf dîdeden her reşha-i nemde (Th. 16/1)

Yukarıda aktardığımız tanımla beraber verilen “kıyâfe-i bâ-nemek”, yar tuzlu elbise ve “suhân-ı şîrîn”, yani tatlı söz örnekleri ve getirilen açıklamala konuyu açıklayıcı niteliktedir:

“Dikkat edilirse ilk örnekte görme duyusuyla ilgili olan bir iş tat alma duyusuna atfedilmiştir: tuzlu elbise. İkinci örnekte ise işitme duyusunun alanına giren bir şey tat alma duyusunun sahasına girmiştir: tatlı söz. Biz kendi günlük konuşmalarımızda bu tür ifadeleri çok kullanırız. Alışkanlık ve sürekli tekrar edilme yoluyla dile girdikleri için hiç kimse onlara karşı çıkmaya kalkışmıyor ve ‘İnsanların kıyafetleri gözle görülen şeylerdir ve biz acaba tuzlu mu değil mi diye onların tadına bakmamışız’ demiyor ve kimse ‘Tatlı mı veya başka bir tatta mı olduğunu görmek için onun sözlerini dilinizin altına alın’ demeyecektir” (Kedkenî 1368: 41).

Kedkenî’nin verdiği bu örnekler Farsça günlük konuşma dilinde kullanılan ifadelerdir. Türkçemizde de tatlı söz, ekşi suratlı ve benzeri örnekler günlük konuşm dilinde yer alan ifadelerdir. Aynı araştırmacının da vurguladığı gibi bunlar çok fazl kullanıldığı için bize garip gelmemektedir. Bîdil’den verilen örneklerden bazıısı is şöyledir:

(Kedkenî 1368: 43) که در گوشم ز بوی گل صدای تیر می آید

(Çev.: Çünkü kulağıma gülün kokusundan ok sesi geliyor).

(Kedkenî 1368: 43) شکست رنگ من چون خندهء مینا صدا دارد

(Çev.: Rengimin kırılması kadehin gülüşü gibi seslidir).

Duyu karışıklığı özelliği taşıyan ifadeler Halepli Edîb Dîvânı’nda da önem bir yer tutmaktadır. Fakat Edîb Efendi’nin bu tür ifadeleri kullandığı yerlerde ayrıc iki duyu organını da aynı tamlamada bir araya getirdiğini belirtmekte yarar var. Yar iki ayrı duyuyu ilgilendiren sözcükler aynı kavram üzerinde birleşince, şair bunlar paralel olan duyu organlarını da aynı tamlamada bir araya getirmektedir:

Örnekler daha da çoğaltılabilir. Duyu karışıklığı özelliği taşıyan bu tür ifadeler Halepli Edîb'in şiirinde çok sık görülen ifadelerdir. Dikkat edilirse şair duyu karışıklığıyla ilgili örneklerde çoğunlukla iki duyu organını da aynı tamlamada bir araya getirerek yeni bir kavrama ulaşmaktadır: meşâm-ı gûş gibi. İki duyuyu aynı kavramda birleştirmek şeklinde ortaya çıkan duyu karışıklığı hakkında bilgi ve örnekler üslûpla ilgili Farsça kaynaklarda yer aldığı hâlde, Edîb Efendi'nin yaptığı gibi iki duyu organını aynı tamlamada bir araya getirerek yeni kavrama ulaşmaya dair herhangi bir bilgi ve örneğe rastlanamadı. Bîdil üzerine yapılan üslûp çalışması ile Sâ'ib'in şiirlerinin sözlüğü incelenmiş ve bu tür tamlamalarla karşılaşılmamıştır (Kedkenî 1368; Me'ânî 1364). Ayrıca Şevket, Örfî, Nâ'ilî-i Kadîm, Fehîm-i Kadîm, Neşâtî ve Şeyh Galip Divanlarında da bu tür tamlamalar görülmemektedir. Sadece Arpaemini-zâde Sâmî Dîvânı'nda iki duyu organını aynı tamlamada bir araya getirip yeni bir kavrama ulaşan örnekler ve "duyu karışıklığı" özelliği gösteren ifadeler görülmektedir (bk. Kutlar 1996: 796, 829).

Daha önce ifade edildiği üzere Sebk-i Hindî için belirleyici özelliklerden biri de üslûp konusundaki çalışmalarıyla tanınan İranlı bilim adamı ve araştırmacıların "üslûb-ı muâdele" dedikleri beytin yapısıyla ilgili bir özelliktir. Sîrûs-ı Şemîssâ, Sebk-i Hindî'nin nazım şeklinin gazel değil, "tek beyit" olduğunu; bu tek beyitlerin kafiye ve redîf bağıyla birbirine bağlanarak gazeli oluşturduğunu söyler (Şemîssâ 1376: 287). Söz konusu "tek beyit" in de özel bir yapısı vardır. Sebk-i Hindî şiirindeki bu tek beytin yapısını anlatmak için kullanılan "üslûb-ı muâdele" terimi, beyti oluşturan mısralardan her birinin bağımsız bir gramer yapısına sahip olmasını ifade etmektedir. Buna göre mısralar arasında gramer bakımından, hatta anlam bakımından bile herhangi bir bağ bulunmamakta ve mısra içerisinde anlam tamamlanmaktadır (bk. Kedkenî 1368: 63). Hatta bu yüzden Sebk-i Hindî'de en önemli konunun beyit değil, mısra olduğu dahi söylenmektedir (Şemîssâ 1376: 288).

Söz konusu tek beytin yapısı şöyledir: Bir mısrada düşünülen konu dile getirilmekte, diğer mısrada ise temsîl kullanılarak veya leff ü neşr-i mütenâzir ilişkisiyle veyahut teşbîh-i mürekkeple önceki mısrada dile getirilen konunun anlaşılması sağlanmaktadır. Şairin bütün hüneri bu ikinci mısrada kendini

göstermektedir. İki mısra arasındaki ilişki ne kadar sanatlı ve ne kadar belirgin olursa beyit o kadar çok güzel olur. İlk mısraa “pîş-mısra” veya “mısra-ı ma’kûl”, diğer mısraa ise sadece “mısra” veya “mısra-ı mahsûs” adı verilmektedir. Mısra-ı mahsûs eğer çok başarılı ve parlak ise “mısra-ı berceste” adını almaktadır. Ma’kûl ve mahsûs mısralar bezen yer de değiştirebilmekte; yani ilk mısra “mahsûs”, ikinci mısra ise “ma’kûl” olmaktadır. Şiirsel bir özellik taşıma zorunluluğu bulunmayan mısra-ı ma’kûl, bir tekrar ve taklit de olabilir. Önemli olan “mısra-ı mahsûs”un yeni ve yaratıcı, Sebk-i Hindî şairlerinin ifadesiyle “mısra-ı berceste” olmasıdır. Bu yüzden Sebk-i Hindî’de büyük şair, ma’kûl ve mahsûs mısralar arasında yeni ilişkiler bulabilen şairdir. Mısralar arasında her hâlükârda bir benzetme ilişkisi bulunmalı, benzetme yönü “vech-i şebah” de yeni olmalıdır. Bu yeni bir benzetme yönü bulma gayreti, bilinen ve kolay anlaşılan “vech-i şebah”lerin zamanla tükenmesine ve şairlerin çok uzak “vech-i şebah”ler geliştirmelerine yol açtı. Bu da benzetme yönü kolayca anlaşılmayan, hatta anlaşılması imkansız olan beyitleri söylemeleri sonucunu doğurdu. Mısra-ı ma’kûlda her türlü konu dile getirilebilir. Önemli olan şairin dile getirilen bu konuyu diğer mısra da mazmûna dönüştürmesidir. (bk. Şemîssâ 1376: 287-291).

Sâ’ib-i Tebrîzî’nin aşağıdaki beyitlerini örnek olarak verebiliriz:

پاکان ستم ز دور فلک بیشتر کشند
(Sâ’ib [ty.]: 1/329) گندم چو پاک گشت خورد زخم آسیا

(Çev.: Temiz olanlar daha fazla feleğin dönüşünden haksızlığa uğrar. Buğday temizlendiğinde değirmende öğütülür).

کجروی بال و پر سیرست بدکردار را
(Sâ’ib [ty.]: 1/31) راستی سنگ ره رفتار باشد مار را

(Çev.: Doğru olmayan işleri yapmak kötülere yürümek için kol kanattır. Doğruluk yılan için yoldaki taşır).

هر سری دارد درین بازار سودای دگر
(Sâ’ib [ty.]: 1/31) هر کسی بندد به آیین دگر دستار را

(Çev.: Bu pazarda her başın başka bir sevdası var. Herkes sarığı başka bir şekilde bağlar).

Sebk-i Hindî'nin "üslûb-ı muâdele" olarak adlandırılan özelliği, Halepli Edîb Dîvânı'nda çok bariz bir biçimde öne çıkan özellikler arasında yer almaktadır. Edîb Efendi mısra-ı berceste söylemeye düşkün bir şairdir. Bu nedenle birçok yerde beyti oluşturan mısraların bağımsız bir hüviyete sahip olduğu kolaylıkla görülebilmektedir. Özellikle Sâ'ib-i Tebrîzî'nin üslûbunu şekillendiren bu tarz şiir söyleme, öyle görülüyor ki Edîb Efendi'yi de derinden etkilemiş ve onu bu alanda da kendini ortaya koyma düşüncesine sürüklemiştir. Çünkü yukarıda etraflı olarak anlatılan mısra-ı ma'kûl ve mısra-ı mahsûstan oluşan Sebk-i Hindî beytinin Halepli Edîb Dîvânı'nda yüzlerce örneği bulunmaktadır:

Etmeziz hâtır meclâ-yı hayâl-i ağıâr
Kâh-ı zîbendede tasvîr-i kilâbın yeri yok (G. 700/5)

Yukarıdaki beytin ilk mısraında şair, ağıarla ilgili bir düşüncesini dile getirmekte ve diğer mısra da bu düşüncesini bir örnekle açıklamaktadır. Bu ikinci mısra da örnek olarak verilen, şairin herkes tarafından kabûl edilebilecek bir gözlemidir. Her mısra da bağımsız bir gramer yapısı ve yine bağımsız bir anlam vardır. İki mısra arasındaki ilişki ise teşbih sanatı ile sağlanmaktadır. "Hâtır" "kâh-ı zîbende"ye, "hayâl-i ağıâr" ise "tasvîr-i kilâb"a benzetilmektedir. Birbirine benzetilen unsurlar düzenli ve paralel olarak dizildiği için "leff ü neşr-i mütenâzir" sanatı kullanılmıştır.

Sütür-ı âsiyâ ikdâm ile tayy-ı mekân etmez
Keselden farkı yokdur iltizâm-ı sa'y-ı bî-sûduñ (G. 817/2)

Bu beyitte ise bir öncekinden farklı olarak ilk mısra "mısra-ı mahsûs", ikinci mısra "mısra-ı ma'kûl"dur. Dile getirilen düşünce faydasız çalışmanın tembellikten farksız olduğu düşüncesidir. Bu düşünce yine bir gözlemle örneklendirilmekte ve böylece anlatılan düşüncenin daha iyi anlaşılması sağlanmaktadır. Değirmen katırlarının yürümekle yer değiştiremediği ve yol alamadığı herkesçe kabûl edilebilecek bir gözlemidir. Şair bunu kısa ve veciz bir ifadeyle şiire taşımış ve belli bir bağlama oturtmuştur. Faydasız çalışma ile değirmen katırlarının yürümesi birbirine teşbih

edilmiştir. Tembellik ise yer değiştirememeye benzetilmiştir. Birbirine benzetilen unsurlar düzenli ve paralel olarak sıralanmadığı için “leff ü neşr-i gayr-ı mütenâzir” sanatı yapılmıştır.

N'eylesin 'âşık hayâl oldukça zevk-i vuşlatı
Esb-i taşvîre ne sūd eyler merâ'ât-ı 'alef (G. 760/2)

Yukarıdaki beytin “mısra-ı ma'kûl” olan ilk mısraında, hayâl olan kavuşma zevkinin âşık için herhangi bir anlam ifade etmediği düşüncesi dile getirilmekte; diğer mısra da ise, otlakların tasvir edilmiş ata bir faydası olmadığı söylenmektedir. İkinci mısra da yapılan tespit, ilk mısra da dile getirilen düşüncenin daha anlaşılır olmasını sağlamaktadır. Diğer beyitlerde kullanılan sanatlar burada da kullanılmaktadır.

Bercest e mısra için şu örnekleri de zikredebiliriz:

Ma'kâl-i mu' teber kem-kıymet olmaz ta' n-ı hâsidle
Hezâr-ı h' oş-nevâ tahkîr ile hem-ğadr-i zâğ olmaz (G. 635/4)

Şıfatın her kese ibrâzda mecbûruz biz
Şûret-i nîk ü bedi ketm edemez âyîne (G. 1596/4)

'Âşık-ı perde-ber-endâza hicâbîñ yeri yok
Beyt-i vîrân-şodeye revzen ü bâbîñ yeri yok (G. 770/1)

Nağş-ı cebîn-i bâl ile pürdür rûsûm-ı kâr
Ma' lûm olur mu'ammeri beytiñ kitâbeden (G. 1100/3)

Cehûl-i bed-meniş takrî' ile sencîde-hûy olmaz
Eşer etmez kef-i mîzâna nağş-ı sengi nağğâşîñ (G. 805/5)

Sebk konusunda yazılmış çalışmalarda mısralar arasında gramer bakımından hiçbir irtibat bulunmadığı söyleniyorsa da (bk. Kedkenî 1368: 63), Halepli Edîb'in “mısra-ı ma'kûl” ve “mısra-ı mahsûs”tan oluşan beyitlerinde bazen benzetme edatları kullanılmaktadır. Kullanılmasalar bile mısralar arasında teşbih ilişkisi nedeniyle söz konusu edatlar anlam bakımından beyit içinde gizli olarak zaten vardır:

Nişân-ı hüsn-i ahlâk-ı hadem mağdûmdandır hep
Ki yok şübhe kitâbîñ metni eblağdır havâşîden (G. 1090/2)

Eyledim pey-revi eşkimde teni men hûtuñ
Yeri zîrâ ki binâdır hacet-i menhûtuñ (G. 873/1)

Demem hüsn-i siyer pîrāye-i her lāle-peykerdir
Ki hiç zîbā olur mu haṭṭ-ı bed la'li mürekkeble (G. 1419/3)

Halepli Edîb Dîvânı'nda berceste mısra örnekleri daha da çoğaltılabilir. Fakat Edîb Efendi'nin üslûbunu göstermesi bakımından bu örnekler yeterlidir. Ayrıca bütün örnekleri burada zikretmek hem imkânsız hem de gereksizdir. Daha önce de söylediğimiz gibi Halepli Edîb Dîvânı'nda yüzlerce örnek yer almaktadır. Berceste mısralarıyla tanınan Koca Râgıp Paşa'nın (Gölpınarlı 1955: 14-15; Yorulmaz 1998: 34-35; Timurtaş 1997: 318; Horata 2004: 494) şiirlerini taradığımızda bu özellikte söylenmiş sadece 12 beyit tespit edebildik (bk. Demirbağ 1999). Bu karşılaştırma da Edîb Efendi'nin üslûbunda berceste mısra söylemenin ne kadar belirleyici bir unsur olduğunu kanıtlamaktadır. Edîb Efendi kaynaklarımızda yer almayan ve dolayısıyla tanınmayan bir şair olduğu için berceste mısraları da duyulmamış ve tanınmamıştır. Berceste mısraın belli bir söyleyiş tarzı olduğunu ve metnin bağlamından kopup kendi başına dilden dile dolaşmakla doğrudan ve zorunlu bir ilişkiye sahip olmadığını da ifade etmekte yarar var. Ama berceste mısraın buna çok müsait bir özelliği bulunduğunu da söyleyelim (geniş bilgi için bk. Şemîssâ 1376: 300). Dolayısıyla Edîb Efendi de Koca Râgıp Paşa gibi eğer bilinen ve tanınan bir şair olsaydı, kuşkusuz onun berceste mısraları da başkaları tarafından duyulacak ve dilden dile dolaşma imkânı bulacaktı.

Berceste mısra söylemeye düşkün olan Halepli Edîb Efendi, atasözü aktarmaya pek ilgi göstermemektedir. Tespit edebildiğimiz örnekler çok sınırlı sayıdadır:

‘İzârîñ sünbül-i zülfünle revnaḡ-yâb-ı haṭṭ olmaz
 Meşeldir nâzenînim *bir çiçekle nev-bahâr olmaz* (G. 600/5)

Zâhid reh-i tevbeden ṭarîḡ-i vizre
 Çün dönmelisin yine şitâb eyleyerek
 Pâyend-i inâbetle yoluñdan ḡalma
 Zîrâ bu meşeldir *yol eri yolda gerek* (R. 291)

Şanma zâlim zulme bürhânsız gelir
Dînsiziñ ḡaḡḡından îmânsız gelir (Mf. 78)

Son beyitteki “dinsizin hakkından imansız gelir” ata sözünün mevzun bir söz olması, bilmediğimiz bir şaire ait mısra iken onun zamanla kendi bağlamından kopup ata sözüne dönüştüğünü göstermektedir. Fakat kime ait olduğunu tespit edemedik. Edîb Efendi bu ata sözünü bir müfredinde tazmin etmiştir. Mısralar arasında da teşbih ilişkisi, şairin berceste mısra söylediği diğer beyitlere nazaran zayıf kalmakta, hatta teşbih ilişkisi bulunmamaktadır.

Halepli Edîb Dîvânı’nda biri soyut diğeryse somut bir kavramı ifâde eden sözcükler arasında tamlama yaparak soyutu somutlaştırma örnekleri de önemli bir yekûn tutmaktadır. Farsça izafet çeşitlerinden “izâfet-i itibârî” grubuna giren bu tür tamlamalar da Sebk-i Hindî özelliği olarak kabul edilmektedir. Aslında bu tür tamlama önceki yüzyıllarda da nâdir olarak görülüyordu (Çavuşoğlu 1986: 15). Ancak izâfet-i itibârîyi Sebk-i Hindî özelliği kılan onun bu üslûbun hâkim olduğu dönemlerde çok fazla kullanılmasıdır. İranlı sözlükbilimci Muhammed Mu’în, bu tamlamanın son yüzyıllarda şairler tarafından çok fazla kullanılmasını onların “yeni mazmun” yaratma gayretlerine bağlamaktadır (bk. Mu’în 1363: 142-143). Söz konusu izâfet-i itibârîler Halepli Edîb Dîvânı’nda o kadar çoktur ki hemen her şiirden örnek gösterilebilir. Fakat şairin yaşadığı dönemdeki şairlerimizde bu tür tamlamalar zaten çok yaygındır. Burada sadece birkaç örnek vermekle yetineceğiz:

Şahn-ı çemende seyr-i gül-i jâledâr eder
Çeşm-i hayâk hasret-i rûyuñla nem gelir (G. 100/4)

Suhtuñ *benân-ı hırş* ile alma қо pārasın
Sa’y et ki *bîh-ı hırş* diliñden қoparasın (G. 1154/1)

Ġabî güzeşte maķâlâtı intihâl eyler
Dehân-ı fikrini yormaz maķâl-i hâyide (G. 1279/2)

Edibâ *levh-i zihni* pür-ḥuṭ-ı kām-rânîdir
Kunû’ uñ *şafha-i qalb*inde ḥarf-i iftikâr olmaz (G. 600/7)

Seḥâb-ı tîre gâhî setr ederken mihr-i raḥşânı
‘Acebdir mihrimiz hiç *perde-i dil*den nihân olmaz (G. 662/2)

Benân-ı fikretim gîsûsuna reh-yâb-ı ḥall olmaz
Ḥam-ı zülfü ‘*ikâl-i zihn*-i her müşkil-pesend olmuş (G. 774/4)

Sebk-i Hindî şiirinde en yaygın nazım şekli gazeldir (DEF 1376: 2/469). Halepli Edîb'in 2197 gazelinin bulunması da Sebk-i Hindî'nin bu özelliğiyle irtibatlandırılabilir. Çok fazla olmamakla birlikte Halepli Edîb Divânı'nda yer alan lügaz, muamma ve tarihler de kaynaklarda Sebk-i Hindî döneminde yaygınlık kazanan nazım şekilleri olarak anılmaktadır (Ferîver 1341: 309, 311; DEF 1376: 2/469). Bu nazım şekilleri özellikle XVIII. yüzyılda çok fazla kullanılan nazım şekilleri idi (Köprülüzade Mehmed Fuat [ty.]: 454). Ancak Edîb Efendi'nin şiirleri arasında bu nazım şekilleri çok fazla bir yer tutmamaktadır. Bu nazım şekillerinin bizde Sebk-i Hindî etkisinden daha çok sosyal bir ihtiyacın ürünü olarak yaygınlık kazandığını düşünüyoruz. Halepli Edîb gibi saraydan ve devlet adamlarından uzak bir yaşam sürdüğü anlaşılan bir şairin Divanında çok az sayıda tarih bulunması da bunu göstermektedir.

Sebk-i Hindî şekle değil, anlama öncelik veren bir üslûptur. Şairler dilden çok anlamla ilgilenmişlerdir. Hemen her konuyu mazmun yapımında kullanmış, tabiatla ve insan zihninde bulunan her şeyden yararlanmışlardır. Bunu yaparken şairlerin en büyük uğraşısı, yeni mazmunlar bulmak, özel ve özgün hayâller geliştirmek, berceste manaları anlatmaktır (Şemîssâ 1376: 297). Halepli Edîb de hikemî tarzda şiirler yazdığı için onun şiirinde de anlam ön plândadır. Ancak o, anlama önem verdiği kadar şekle de önem vermektedir. Cinas sanatını çok fazla kullanması ve cinaslı kafiye taşıyan murassa beyitlerin çok büyük bir yekûn tutması şairin şekle de önem verdiğini göstermektedir.

Halepli Edîb, derinden etkilendiği Sebk-i Hindî'nin şairlerinden sadece Sâ'ib, Örfî ve Şevket'in adını anar. Bu üç isim Divan şairleri arasında beğenilen ve örnek alınan isimlerdir (Rypka 1370: 429; İpekten 1986: 11-15). Özellikle Örfî, Divan şiirine ilk defa Sebk-i Hindî'yi taşıyan Nef'î'yi kasidede etkileyen şair olması yönüyle edebiyatımızda ayrı bir önem taşımaktadır (bk. Ocak 1991: 18). Aralarındaki birçok benzerliğe rağmen Edîb Efendi, Bîdil-i Dihlevî'den hiç bahsetmemektedir:

Dîvân-ı 'aşkı ben ki kapaldım dirâyete
Hâcet ne nazm-ı Şâ'ib ü 'Örfî vü Şevkete (Th. 12/4)

Aşağıdaki beyitte ise şair, “şevket” kelimesini tevriyeli kullanarak yine Şevket’in adını anmaktadır:

Bir benim şimdi Edibā melik-i mülk-i suhan
Şevkeümle güm olur debdebe-i *Hākānī* (G. 1928/7)

Halepli Edib’in üslûbuyla ilgili söylediklerimizi şöyle özetleyebiliriz: Şair, hikemî tarzda şiirler yazan, sosyal eleştiri ve nasihat gibi temaları işleyen; hikemî şiirler kadar olmasa da aşk ve özellikle rint-zahit çatışması bağlamıyla gündeme gelen rintlik gibi konulara da geniş yer veren bir şairdir. Bir yandan Hâfız-ı Şîrâzî, Molla Câmî, Bâkî, Necâtî Bey ve Şeyhülislâm Yahyâ tarzında âşıkâne ve rindâne, bir yandan da Sâ’ib-i Tebrîzî ve Nâbî tarzında hikemî şiirler yazmıştır. Elbetteki hikemî tarz çok daha baskındır.

Şair anlamın yanı sıra şekle de önem vermekte, özellikle cinas ve cinaslı kafiye ile zenginleştirdiği kafiye ve redîf gibi müzikal unsurlarla şiirini şekil ve ses bakımından da güzelleştirmektedir. Cinası herhangi bir edebî sanat olmanın sınırlarının ötesinde kendi üslûbu için bariz bir özellik hâline getirmektedir. Cinasta yapılanın tam tersi olan “eşanlamlı” sözcükleri aynı beyitte bir araya getirmek sûretiyle şiire yeni bir özellik katmaya da çalışmıştır.

Şairin kendi döneminde çok revaçta olan Sebk-i Hindî’ye aşırı derecede düşkünlüğü vardır. Söz konusu akımın hem Sâ’ib-i Tebrîzî tarafından temsil edilen kolunun hem de Bîdil-i Dihlevî tarafından en güzel şekilde temsil edilen diğer kolunun şiir özelliklerini başarıyla uygulamıştır. Yüzlerce berceste mısra söylemiş olması, Sâ’ib yolunu takip etme konusunda onun Nâbî ve takipçilerinden daha başarılı olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim Edib Efendi, Nâbî hakkında yazdığı “der-Hakḳ-ı Urfevî Bârî’â” başlıklı nazmında onu nazım ve nesrini her seferinde tekrar etmekle suçlamakta, kumaşının, dolayısıyla üslûbunun “Hindî” değil “Urfevî” ve “sâde” olduğu tespitinde bulunmaktadır:

Da’vâ-yı nazm u neşr bu gün bâr-ı ‘âdedir
Kim de’bi nazm u neşrini her bâr i’âdedir

Kirpâs-ı Urfevî’si ki *Hindî* şatar müdâm
Hakḳâ ki düş-ı fahrına şâyeste sâdedir (Nz. 43/1-2)

Gerçekten de Nâbî'nin şiiri gerek kullanılan dil gerekse anlaşılma bakımından Halepli Edîb'in şiirine göre çok sade ve kolay anlaşılır bir şiirdir. Nâbî'nin nazım dilinin devrine göre sade olduğunu bazı araştırmacılar da ifade etmektedir (bk. Timurtaş 1997: 283). Yukarıdaki beyitte Nâbî'ye yöneltilen eleştiriler, şairin berceste mısra söyleme konusunda gösterdiği başarı ile beraber değerlendirildiğinde, Edîb Efendi'nin Nâbî takipçileri arasında sayılamayacağı sonucu ortaya çıkmaktadır. Fakat bu onun Nâbî'yi hiç beğenmediği anlamına da gelmemektedir. Üç gazelini tahmis etmiş olması Edîb Efendi'nin Nâbî'ye ilgisiz kalmadığını göstermektedir (bk. İnceleme'mizin Tahmisler bölümü). Fakat bir şairin gazellerini tahmis etmiş olmak kanaatimizce onun takipçisi sayılmak için yeterli bir kanıt değildir.

Halepli Edîb, daha çok Bîdil'in şiirinde görülen ve üslûp konusu üzerine yaptıkları çalışmalarıyla tanınan İranlı bilim adamı ve araştırmacılar tarafından "hiss-âmîzî" olarak adlandırılan "duyu karışıklığı"nı şiirde yansıtmı bakımından da son derece başarılıdır. Hatta aynı beyitte söz konusu duyularla ilgili duyu organlarını da aynı tamlamada bir araya getirip yeni bir kavrama ulaştığı için, "duyu karışıklığı" konusunda Bîdil-i Dihlevî'den çok daha başarılıdır. Çünkü Bîdil'de farklı duyu organlarının yeni bir kavrama ulaşmak amacıyla kullanıldığına şahit olmuyoruz.

Özellikle cinas sanatını çok fazla kullanma, cinastan farklı olarak "eşanlamlı" sözcükleri aynı beyit içerisine yerleştirme, şiirde "duyu karışıklığı" içeren ifade ve hayâllere yer verme, "muâdele" özelliği taşıyan beyitler içerisinde çok fazla miktarda berceste mısra söyleme, soyut kavramları somutlaştırma bağlamında izâfet-i itibârîlerden çok yararlanma ve bütün bunların yanı sıra Divan şiiri için me'nûs olmayan yeni bir dil kullanma konusunda gösterdiği yüksek performans ve başarıyla Halepli Edîb, şair kadrosu bakımından çok zengin bir dönem olarak kabul edilen (Horata 2002: 138-139) XVIII. yüzyıl Divan şiirinde kanaatimize göre yeni ve farklı bir çıkışı temsil etmektedir. Fakat gerek bu yüzyılda gerekse bir sonraki yüzyılda bu çıkışın hiçbir iz ve etki bırakmamış olması, hatta şairin dönemin kaynaklarında bile yer almaması, izah etmekte zorlandığımız bir sorun olarak bundan sonra da uzun bir süre varlığını devam ettireceğe benzemektedir. Şair, vefasızlardan

duyduğu rahatsızlığı dile getirdiği aşağıdaki kıt'asında, "Bizim değerimiz her çerçinin bilgisiyle mahrem olmaz. Kıymeti anlaşılmamış nâdide bir cevheriz" derken, sanki başına geleceklerden haberdâr gibidir:

Hâne-bizâr-ı gürûh-ı bî-vefâyânız Edib
Meyl-i hâtırla bizi zann etme her nâdideyiz

Mağrem olmaz dâniş-i her pîlverle kıadrimiz
Kıymeti mechûl olan bir gevher-i nâ-dideyiz (Kt. 202/1-2)

3. BÖLÜM

HALEPLİ EDİB DİVÂNİ

(Tenkitli Metin)

3. BÖLÜM: HALEPLİ EDİB DİVÂNİ

3.1. Nüshaların Tanıtılması: Halepli Edîb Dîvânı'nın sadece üç nüshasının varlığı tespit edilmiştir. Her üç nüsha da İstanbul kütüphanelerinde bulunmaktadır. Biri Süleymaniye Kütüphanesi'nde, diğerleri ise İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndedir. Hazırladığımız Tenkitli Metin bu nüshaların karşılaştırılmasıyla oluşturulmuştur. Söz konusu nüshalar ve nüsha özellikleri şöyledir:

3.1.1. (S) Kısaltmasıyla Gösterilen Nüsha

Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi 2602.

Daha önce nesih yazı ile tebyiz edilmiş ve kırmızı cetvelleri çekilmiş, sonra ise bizzat müellif tarafından kontrol edilmiş, bazı şiirlerde düzeltme ve değiştirmeler yapılmış, gerek cetvel dışına gerekse cetvel içindeki boş yerlere öncekilerden çok daha fazla oranda şiir ilave edilmiştir. Bazı şiirlerin üzerine ise çizgi çekilmiştir. Fakat bu çizgilerin kim tarafından ve ne amaçla çekildiği bilinmemektedir. Divanda önceden yazılmış kısa bir dîbâce bulunmaktadır. Sonradan yapılan ilaveler nedeniyle farklı nazım şekillerine ait şiirler belli bir tertip içinde değildir. Kaside, gazel, musammat, rubai, nazm, kıt'a nazım şekillerinin yanı sıra Divanda tarihler, lügazler ve muammâlar da vardır. Son varaklarda ise manzum-mensur karışık bir yazı bulunmaktadır.

Baş: در ستایش آثار ملا جامی علیه الرحمہ در فن حقیقت

آن نشئهء خوش اثر کہ جامی کرده

در لوح سریره نقش جامی کرده

جز مهر جمال شہد بغیت او

اندر دل عاشقان چه جا می کرده

Son: بی غیرتان دین امل مالله ادیب

غصبی نراش بسته ء حرب و قتال اولور

Fizikî Özellikler: 141 varak, 285x280-221x109 ölçü, nesih ve talik kırmızı yazı, muhtelif satırlı, abâdî taklidi kâğıt, nakışlı ve tezhipli başlık, ilk çift sayfa yaldızlı, diğerleri ise kırmızı cetvelli, arkası ve kenarları kırmızı meşin, üstü ve kapak içleri ebrî kâğıt kaplı, miklepli cilt.

Başta Es'ad Efendi'nin vakıf mührü basılıdır.

3.1.2. (Ü1) Kısaltmasıyla Gösterilen Nüsha

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. 124

Bu nüshada dîbâce, kaside, gazel, musammat, rubâî, nazm, kıt'a, tarih, lügaz, muamma ve müfretler, son varaklarda ise üç makale ve bir mensur hikâye bulunmaktadır.

Baş: لزوم بی وفائی غیردن یاس وفادندر
دوادن احتما خرمان تاثیر دوادندر

Son: صفت حله مقبولی سخایی درک ایت
اول نکهدار مقالات ادیب دائما

Fizikî Özellikler: 310 varak, 292x192-215x102 ölçü, talik yazı, 24 satır, Avrupa kâğıt, kırmızı cetvel, siyah yumuşak meşin cilt.

Başta kütüphane mührü dışında Çelebi-zâde adına temellük kaydı ve mühür vardır. İstinsah kaydı yoktur.

3.1.3. (Ü2) Kısaltmasıyla Gösterilen Nüsha

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T. 49.

Bu nüshanın ilk varaklarında kasideler, manzum-mensur karışık bölümler yer almaktadır. Arkasında dîbâce, gazel, musammat, rubâî, nazm, kıt'a, lügaz, muammâ ve müfretler gelmektedir. Bu nüshada diğerlerinden farklı olarak tarihler bulunmamaktadır.

Baş: هر فردہ دیمم مقتلی خیر بشردر
کورسمده اکر بربرینه خیری بشردر

Son: كلدن الدى بوى رخسارك شها
ويردم آخر سينه ء حورى بها

İstinsah Tarihi: Rebiyülevvel 1189/Mayıs 1775. Müstensih: Seyyid Mehmed b. Seyyidi Ahmedî'l-Husrevî.

İstinsah Kaydı: تمه ديوان بعون الله سلمك المستعان على يد افقار العباد العاجز الفانى سيد
محمد بن سيد احمد ال خسروى...وكان الفارغ من نسخة فى ربيع الانور سنة تسف
وثمانين ومائت و الف

Fizikî Özellikler: 301 varak, 217x130-201x89 ölçü, talik yazı, 29 satır, abâdî taklidi kâğıt, 6 sayfa başlıkları nakışlı ve tezhipli, kırmızı, yaldız cilalı, bozulmuş lake cilt.

Nüsha başında bir hadîs-i şerif, Ebû Bekr b. İbrahim Paşa adına 1190 tarihli ve Ali Rıza adına 1284 tarihli temellük kayıtları vardır. Ali Rıza'ya ait temellük kaydında mühür de bulunmaktadır. 11. varak zahrında ise Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan el-Hâc Mûsa Edîb adına 1242 tarihli bir temellük kaydı daha bulunmaktadır. Arka sayfalarda ise birkaç manzume yer almaktadır (bk. İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Katalogu 1967: 3/720-722).

Ü1 ve Ü2 nüshalarının S nüshasından sonra yazıldığı konusunda herhangi bir şüphe yoktur. Bu iki nüshanın birçok yerde aynı hataları taşıması, söz konusu nüshalarla S nüshası arasında başka bir nüsha daha bulunduğunu düşündürmektedir.

3.2. Tenkitli Metnin Hazırlanmasında Takip Edilen Metot: Tenkitli Metin hazırlanırken her üç nüsha da kullanılmış, nüsha farkları aparatlarda gösterilmiştir. Tertip bakımından herhangi bir nüsha esas alınmamıştır. Fakat metin tespitinde müellif tarafından görülen ve ilaveler yapılan nüsha olması nedeniyle S nüshası esas alınmıştır. Fakat bu nüshalarda yer almayan şiirlerde Ü2 nüshası esas alınmıştır. Bu nüsha hem şiir sayısı bakımından daha zengin hem de çok daha az hatalıdır. Ü1 nüshası özensiz ve çok fazla hatalı bir nüshadır. Yazı okunaklı olmadığı gibi, kelime sonlarındaki izafet kesrelerinin “y” harfiyle gösterilmesi veya “y” harfi gerekirken hiç gösterilmemesi gibi imla hataları sıkça yapılmaktadır. Bu nüshada çok sık yapılan bu imla hataları aparatlarda gösterilmedi.

S nüshasındaki üzerine çizgi çekilmiş şiirler de tenkitli metne dahil edilmiştir. Bu şiirlerin bir kısmının diğer nüshalarda da bulunması, bu çizgilerin kim tarafından ve hangi amaçla çekildiği konusunda bir karışıklığa yol açmaktadır. İptal edilip edilmediğinden emin olmadığımız bu şiirlerin tenkitli metne dahil edilmesi tercih edildi. Aparatta ise bunların S nüshasında üzerlerine çizgi çekildiği belirtildi. Fakat çok az sayıdaki şiirde ise farklı olarak bazı beyitlerin üzeri tamamen karalanmıştır. Bu tür yerlerin diğer nüshalara bulunmaması, ya şiirin beyit sayısını azaltmak veya başka bir amaçla bunların bizzat şair tarafından karalandığını göstermektedir. Bu şekilde tamamen karalanan yerler metne alınmamış ve aparatta gösterme gereği de duyulmamıştır.

3.3. Transkripsiyon Sistemi ve Metnin Tespitiyle İlgili Açıklamalar:

Tenkitli Metin hazırlanırken aşağıdaki transkripsiyon sistemi uygulanmıştır:

ء	ا	آ	ب	پ	ت	ث	ج	چ	ح	خ
ا	a/e	ā	b	p	t	s	c	ç	h	h
د	ذ	ر	ز	س	ش	ص	ض	ط	ظ	ع
d	z	r	z	s	ş	ş/d	z	t	z	‘
غ	ف	ق	ك	ل	م	ن	و		ه	ی
ğ	f	q	k	l	m	n	v/u/ü/o/ö		h/e/a	y/i/i

1. Farsça bazı sözcüklerde bulunan “Labial Hı”, (٢) işaretiyle gösterildi: ḥāb, ḥoş gibi.

2. Arapça bazı sözcüklerdeki elif-i maksûrelerde vezin açısından problem çıkarmadığı sürece yazıdaki biçim esas alındı.

3. Kalın ünlü ile başlayan bazı Türkçe sözcüklerde söz başında bulunan (t) harfi, elimizdeki eserin yazıldığı dönem bakımından fonetik bir değer taşımadığı için “d” olarak okundu.

4. S nüshasına bizzat şair tarafından ilave edilen şiirlerin başında yer alan “li-nāmikihi” gibi ifadeler metne dahil edilmedi.

5. Halepli Edîb Dîvânı’nda tespit ettiğimiz bazı fonolojik verilerden hareketle eser Eski Anadolu Türkçesine göre okunmadı (bk. Mum 2003). Bunun yerine cinasın zorladığı durumlar dışında fonolojide normalleşme ve uyuma riayet edilmeye çalışıldı.

6. Arapça ve Farsça birleşik yapı ve tamlamaların yazılışında büyük ölçüde Prof. Dr. İsmail Ünver’in makalesine uyuldu (bk. Ünver 1993).

7. Farsça yakın anlamlı iki kelimenin bir araya gelerek tek bir kavramı karşıladığı yapılarda arada “vâv” harfi varsa, “güft-ü-gû”; arada “vâv” harfinin bulunmadığı durumlarda ise “güft-gû” yazılışları uygulandı.

8. Âftâb gibi Farsça bazı sözcüklerde orijinal okunuş esas alındı, Türkçe telaffuzdan kaynaklanan ünlü türemeleri gösterilmedi.

9. Uzun ünlü olan yâ-yı nisbetin izafet harfinden önce geldiği yerlerde zihafli okunması yaygın ve bilinen bir olay olduğu için zihafın ayrıca gösterilmesine gerek duyulmadı.

10. Bazı sözcüklerin sonuna gelen Farsça “kâr” sesinin ek olup olmadığı tartışmasından uzak durmak için her yerde (-) işaretiyle ayrılması tercih edildi.

11. Tenkitli Metin’de rubâîler hariç çeviriyazısı verilen bütün şiirlerin vezinleri şiir numarasından hemen sonra *italik* olarak yazıldı. Aslında rubâî vezinlerinin de yazılması takip edilecek en doğru yöntemdir. Ancak bu nazım şekline ait bir özellik olarak her mısradaki vezin değişebildiği için, zaten yeterince hacimli olan çalışmamızın hacmi daha fazla artmasın düşüncesiyle rubâî vezinlerinin yazılmaması tercih edildi. Halepli Edîb’in rubâîlerinin tamamı “ahreb” vezinleriyle yazılmış rubâîlert olduğu için her şiirin başına ayrı ayrı “ahreb” diye kayıt düşme de ihtiyaç duyulmadı.

DİVÂN-I EDİB

[DİBÂCE]¹

Bi'smillâhi'r-raḥmâni'r-raḥîm² ve bihi nesta'in³

Ḥamd ol raḡam-keş-i şuhuf-ı devâvîn-i kudret ve nâzım-ı irâdet cenâb-ı ḡazret-i Lâ-yezâline ki meṡâli' u meḡâṡi' -ı menâzım-ı kevnî *hüve'l-evvelu ve'l-âḡiru ve'z-zâḡiru ve'l-bâṡin⁴* nazm-ı kerîmî muḡaddime vü ḡâṡimesiyle dil-şiftegân-ı ḡall-i elḡâz-ı vaḡdet-i vücûduna muvazḡaḡ u mübeyyen ve neşid-i vaḡdet-i mazmûn-ı cemâl-i *lâ-tudrikuhu'l-eḡşân⁵* levḡ-i müseddesü'l-eṡrâf-ı şeş cihât-ı 'âlemde raḡam-ı *eynemâ tuvellû fe-şemme vechu'llâḡ⁶* ile müşbet ü mu'ayyen eyledi ve inmâ-yı şalavât u işfâ-yı taḡiyyât ol mazḡar-ı iḡtişâş-ı reḡâyib-i aḡkâm-ı nazm-ı tenzîl ḡabîb-i Ḥudâ Muḡammedü'l-Muşṡafâ cenâb-ı şerîfiniñ naḡş-ı kitâbe-i şeref-ḡâne-i revân-ı a'lâ-yı 'illiyyîn meḡânı olsun ki tilâve-kârî-i süver-i eḡâdiş-i şerîfe-i ḡikmet-me'âli ḡâşır-fehmân-ı derk-i eḡâcî-i ḡayy u reşâda temîme-i nûr-ı idrâk ve heykel-i fehmi ḡaḡâyık-ı tevḡid ü işrâkdir. *Şalavâtu'llâḡi ve selâmuḡu 'aleyḡi ve 'alâ sâ'iri iḡvânihi mine'l-enbiyâ'i ve'l-mürselîn ve 'alâ âlihim ve aḡḡâbihim ecma'in⁷*. Ammâ ba'd bûlegâ-yı sencide-ṡibâ'-ı nâdire-ḡüy-ı Rûm ve zurefâ-yı leṡâyif-nüvis-i ḡâpük-yerâ'-ı her merz ü bûm lücec-i buḡûr-ı gevher-rimâl-i eş'âr-ı 'Arabîyye vü Fârsîyye vü Türkiyyede müsâ'ade-i şurṡa-i ṡabî'atlerince neşr-i şirâ'-ı zevârık-ı himmet ve i'mâl-i meḡâdîf-i revîyyet eyleyip lâkin ḡâlibâ ḡalâ'id-i ecyâd-ı ḡarâ'id-i efḡarları olan 'uḡûd-ı cevâḡir-i nikâtiñ âb u tâbda ekşeri yek-diḡerden mümeyyiz olmayıp nice ḡüftâr-ı muḡtera'ları mütevârid ve nice bedî'u'l-beyân-ı fenn-i suḡanverî ṡarîḡa-i mu'ayyebü's-sülûk-i intiḡâlden ḡayr-ı şârid olmaḡla ol vech ile şevâri'-i suḡan-ḡüyide ḡendân peymûde-i ḡuṡuvât-ı aḡlâm-ı ḡünermendân olmamış ancak ṡarîḡa-i cinâs-ı tâm ta'assür-i sülûkünden nâşî mültezimü'z-zehâb olmamaḡla

1 S 2a, Ü1 1b, Ü2 11b

2 "Rahman ve Rahîm olan Allâḡ'ın adıyla." Kur'ân-ı Kerîm, Neml Suresi (27); 30.

3 ve bihi nesta'in S: (Ü1 ve Ü2'de bulunmuyor); "Ve ona sığınırız" anlamında dua.

4 "O, ilk ve sondur. Zâḡir ve bâṡındır." Kur'ân-ı Kerîm, Hadîd Suresi (57); 3.

5 "Gözler onu idrak edemez." Kur'ân-ı Kerîm, En'âm Suresi (6); 103.

6 "Her nereye dönerseniz Allah'ın yüzü oradadır." Kur'ân-ı Kerîm, Bakara Suresi (2); 115.

7 "Allâḡ'ın salat ve selâmı onun, diḡer nebi ve resullerden kardeşlerinin, ailesinin ve bütûn aḡhabının üzerine olsun." anlamında dua.

beyt⁸

من براهی میروم کانجا قدم نامحرمست

وز مقامی حرف میگویم که دم نامحرمست⁹

me'ālince ol meclā-yı müte'azzirü'l-bülûğda 'alā vechi'l-istimrār icāle-i burāk-ı
 tabī'at kılınmağın fe-lā-cerem zemzeme-i hitāf-ı hātif-i ilhām ile şinüfte-i sem'-i
 zihn olan dil-keş-nevā-yı ġarāyib-i tecānīs uşūl-i naẓm-ı bedī' ile mesāmi'-i ẓibā'-ı
 nükte-şināsāna 'ilāve-i regāyib-i te'nīs kılınmıştır. Ve bi'llāhi subhānehu't-tevfik ve
 bi-yedi kudretihi ezefetu't-tevfik.¹⁰

8 beyt Ü2: (S ve Ü1'de bulunmuyor)

9 "Ayağın yabancısı olduğu bir yolda yürüyorum ve nefesin yabancısı olduğu bir makamda söz söylüyorum."

10 Ve bi'llāhi subhānehu't-tevfik ve bi-yedi kudretihi ezefetu't-tevfik Ü1: Ve bi'llāhi subhānehu't-tevfik S: Ve bi'llāhi't-tevfik Ü2

"Ve başarı, noksan sıfatlardan uzak olan Allah sayesinde ve başarının yaklaşması onun kudret eliyledir" anlamında Arapça bir ifade.

[KAŞĀYİD]

1

Kaşide-i Mir 'atü'l-Edeb

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Her ferde demem muhtedî-i hayr-ı beşerdir
Görsem de eger birbirine hayrı beşerdir
- 2 Hayru'l-beşere ümmet olan ehl-i hulusuñ
Bed-kışlere bir eri kuvvetle beş erdir
- 3 Bâb-ı sünen ü şer'-i Nebî sâlike derdir
Bî-sünnet ü şer' in 'ömürü sâl-i kederdir
- 4 Sultân-ı rusul hâzin-i esrâr-ı Hudâdır
Gencine-i ser-şarı bütün hüsn-i siyerdir
- 5 Pey-revleri hep kâ'ide-cüyâ-yı edebdir
Kim nakd-ı edeb râcih-i gencine-i zerdir
- 6 Pey-revlerine dest-i güher-pâş-ı mülüküñ
Her cünbişi bir nâ'ibe-i recm-i hacerdir
- 7 Tahriẓ-i peyem-ber taleb-i menhec-i Hâkđır
K'azâdegî-i gâ'ile-i meslek-i şerdir
- 8 Aqvâl-i belîğ-i hikem-âmîz-i Nebîniñ
Ehl-i hırede her biri nâ-dîde güherdir
- 9 Elvâh-ı nigârîde-i âşarınıñ el-hak
Her noktası âyîne-i eşkâl-i 'iberdir
- 10 Ol hâtime-i nüsha-i tehẓîb-i risâlet
Kim harf-i suẓûr-ı hikemi heykel-i serdir
- 11 Ferhunde Nebiyy-i 'Arabî ya'ni Muhammed
Kim çeşm-i felek bâbına şermende-nigerdir
- 12 Ol kim gam-ı rû-mâlî-i na'l-i kademiyle
H'urşîd ile yâfûh-ı semâ dâğ-be-serdir
- 13 Ol kim harem-i dâ'ire-i 'izzine muhtaş
Emlâk-i semâvât nebîlerle neferdir
- 14 Ol kim edeb-âmûzî-i minhâc-ı sedâd
Pîrâye-i her merdüm-i mümtâz-ı beşerdir
- 15 Ol kim eşer-i gâ'ile-i nûr-ı zuhûru
Ârâyiş-i ruhsâre-i kevneyne fikerdir

- 16 Ol şeh ki sevād-ı şeb-i mīlād-ı şerīfi
Revnağ-şiken-i tāb-ı tebāşīr-i şeherdir
- 17 Ol kim rehec-i kādime-i pertev-i hubbu
Tenvīr-i reh-i şeb-rev-i 'uqbāya fenerdir
- 18 Ol kim yedi germāyile sermā-yı seḳardan
'Aşileri āsūde-kon-ı berd ile ḫardır
- 19 Ol kim heves-i resm-i esālīb-i nu'ūtu
Ḥayret-figen-i ḫāṭır-ı aşḫāb-ı hünerdir
- 20 Ol kim 'alem-efrāzī-i kār-ı şalavātı
Mü'minlere şeyṭān ile rezminde zaferdir
- 21 Ol kân-ı kerem kim eşer-i keff-i nedīsi
İhsân ile şād-āb-kon-ı baḫr ile berdir
- 22 Ol nūr-ı mücessem k'aña cār olmada sāye
Ḥamyāze-i ḫırmān ile bī-neyl-i vaṭardır
- 23 Ol ḫāmī-i ḫāşān-ı ümem k'āteş-i dūzaḫ
Tābī'lerine ḫāyif-i ızhār-ı şererdir
- 24 Zeyl-i keremi ümmete ilkā-yı başardan
Çeşm-i seḳara perde-keş-i tāb-ı nazardır
- 25 Oldukça yed-i 'atıfeti ḫayr ile bānī
Dest-i leged-i ḳahrı daḫi hādīm-i şerdir
- 26 Ālāyış-i mess-i eşer-i tāb-ı lezādan
Dil-besteleri sālīb-i eṭvār-ı ḫazerdır
- 27 Dilden yed-i mi' mār-ı revān-baḫş-ı vidādı
İzhāk-ı ḡam-ı hādīm-i lezzāta siperdir
- 28 Her tıfl ki der-güş ede ādāb-ı resūlü
Her ḫāl ile müstaḡnī-i te'dīb-i pederdir
- 29 Kāşırda n'ola sīretini muḫbir olanlar
K'evşāf-ı kerīmānesi bīrūn-ı ḫaberdır
- 30 Tā'at dil ü cān ile gerekdir aña zīrā
Her bī-dil ü cān tā'at eden ḫāk-be-serdir
- 31 Taşdıḳ ile ḫāş ümmet olan böyle resūle
Dünyāda vü 'uqbāda rehā-yāb-ı kederdir
- 32 Bī-vāye ḳalan mā'ide-i ḫulḳ-ı Nebiden
Her ḫālet ile mübtelī-i cū'-ı ḫaṭardır

21 şād-āb-kon-ı S, Ü2: şād-āb iken Ü1

24 başardan S, Ü2: ecrden Ü1

32 Bī-vāye ḳalan S, Ü2: Bī-māye ḳılan Ü1

- 33 Rāhatle güzār eyleyemez rāh-ı me'āda
Cāyi' kalır āhır o ki bī-zād-ı seferdir
- 34 Mü'min olana hubb-ı Hudā ile Nebiye
İmā ile teşrīk-i diger 'ayn-ı zararadır
- 35 Şer'-i nebevī mültezem-i şāhib-i dīndir
Bed-dīndir o kim herze-dev-i mahkemelerdir
- 36 Vā-beste eden kārını hükām-ı zamāna
Şekk eyleme kim hākim-i İblise neferdir
- 37 Merdān-ı besālet-şiyem-i şer'-i Muḥammed
Her ma'rekede gā'ile-endāz-ı siperdir
- 38 Bī-vāye-i merdīdir olan ḥ'ār-ı şerī'at
Hem-şüret-i merdān ise de mādē-i ḥardır
- 39 Nezdinde bu demlerde faḫaṭ şıhne-i şer' iñ
Mestüre-i bint-i 'inebiñ ḥūnu hederdir
- 40 Takbīh-i fücūr etmeyerek şūfī-i fācir
Za'mınca rızā-dāde-i aḥkām-ı qaderdir
- 41 Husrevse daḥi şanma rızā-cūy-ı Hudādır
Te'lif-i dülerden gāraḫı neyl-i düreder
- 42 Bī-ḥ'āb-ı emel şanma ki her kā'im-i leyliñ
Emniyyesi taḥşil-i girān-ḥ'āb-ı şeherdır
- 43 Me'lūf degil şarf ile şeyḥ-i naḫiviniñ
Hep nuḥbe-i kārı 'amel-i aḥruf-ı cerdir
- 44 Ehl-i ḫirediñ gā'ile-i yevm-i nedemden
Cā-kerde-i endişeleri farṭ-ı ḫazerdir
- 45 Ebṭāl-i kavī-'azm-i sefer-kār-ı me'ādıñ
Bezm-i ḫazarı hem-dem-i yārān-ı seferdir
- 46 'Uşşāk-ı se'āmet-keş-i endūh-ı gārāmiñ
Ḥamyāze-i her ḫāleti me'mūn-ı kederdir
- 47 Bī-şūrṭa-i tevfiḫ olan erbāb-ı hevāniñ
Keştileri ser-geşte-i gird-āb-ı seḫardır
- 48 Kem-biniş olan reh-rev-i bī-rāh-nümūna
Ḥāk-i reh-i merdān-ı Hudā kuḫl-ı başardır
- 49 Bīnā deme zībā görene zīnet-i kevni
Şāyān-ı nigāh eylemeyen ehl-i nazardır
- 50 Bī-vāye-i 'ibret olaniñ rūz u şebinden
Kesb-i nigeḫi şa'sa'a-i şems ü ḫamerdir
- 51 Şāyeste degil gavṭager-i yemm-i ḡam olmak
Kim baḫr-ı fenāniñ güheri ḫāk ü mederdir

- 52 Eşhâşda her bâşıra bî-nûr-ı kanâ' at
Kim rüy-ı şebe' görmeye ol 'ayn-ı baqardır
- 53 Kâni' diyemem müncezib-i tok-ı beşerdir
Kim sîreti bîrûn-şude-i tavk-ı beşerdir
- 54 Ülfetkede-i künc-i kanâ' atde bakılsa
Bir âb ile nân hem-ser-i pâlûde-i terdir
- 55 Mağbû-ı harem-hâne-i cennet mi degildir
Şâhân-ı kanâ' at yeri seyr eyle ne yerdir
- 56 Zühd ile o kim râgıb ola mesned-i kan' a
Hâbü-ı mülûkânede zibende-mağardır
- 57 Tecrid ile bî-ülfet olan hıdmet-i gayra
Hûrân ise gönlünce demez hâdimelerdir
- 58 Kâni' yeri hem-sâye-i ehl-i kerem etmez
Tâmi' lere ebvâb-ı kerem cây-ı güzerdır
- 59 Bî-kayd-ı te' ab mesnedi kûteh-emelânî
Âsâyiş-i dâreyn ile pür-zînet ü ferdir
- 60 Menhûm olanîñ meslek-i meştâ-yı emelde
Cân u dili pâ-der-gil-i âzâr-ı fikerdir
- 61 Kârûn-ı zamân olsa da maţlûbu harîşîñ
Altun ile pür ardı kesilmez keselerdir
- 62 Bîhûde degil 'azm-i tebâkîsi harîşîñ
Kışt-i emel-i hâtırı muhtâc-ı maţardır
- 63 Sen ragbet-i minhâc-ı kunû' eyle de aşlâ
'Ukbâdaki ihsân-ı Hudâ şorma nelerdir
- 64 Pây-ı ni' am-ı Hâliki şükrân ile kayd et
Ger hisse-i nân-pâre vü ger şîr ü şekerdir
- 65 Her merd-i haţâ-pîşeye ısrâr-ı nedâmet
Nehc-i haledinden reh-i gufrâna memerdir
- 66 Giryân-ı güneş nâ'il olur hânde-i 'afva
Kim hândesi her bî-günehiñ girye-şemerdir
- 67 İtlâk-ı sehâ eyle ki gencîne-i Hâkdan
Sâ'illere dest-i keremi âlet-i cerdir
- 68 Tedbîri ile şâ'id olan süllem-i 'izze
Âhîr leged-i haybet ile zîr ü zeberdir
- 69 Gitmez ümemiñ h'âb-ı girân-ı gafelâtı
Bilmem eşer-i gafve-i gaflet ne eşerdir

- 70 Ehvāl-i kıyāmetde şehin-şehleriniñ de
Hep kārı nigāh-ı şuhuf-ı mülhemelerdir
- 71 Tutmaz cihet-i gūşunu hiç na‘re-i pende
Her bed-menişin sāmi‘a-i fiṭnati kerdir
- 72 Gām-ı dil-i her ser-keş-i nā-kābil-i nuşha
Gül-ķand-ı naşihat sem-i ef‘iden emerdir
- 73 Şi‘ilere seyr eyle ki tevķir-i ‘Aliden
Maķşadları taḥķir-i Ebū Bekr ü ‘Ömerdir
- 74 Sevdā-zedegān-ı sefer-i Beyt-i ‘Atikīñ
Niyyatı bütün şöhet ü māl istemelerdir
- 75 Ğarķ-āb-ı sitem olsa da ebnā-yı zamāne
Deryā-yı sitem çeşmine nūzhetgeh-i berdir
- 76 Bir şehir olamaz müddet-i sāl-i feraḥ ammā
Sāl-i kederin eşhürü işnā ve ‘aşerdir
- 77 Aşhāb-ı ğinā ni‘meti ol kesden umarlar
Kim mā-ḥazarı eşk-i ter ü laḥt-ı ciğerdir
- 78 Etmez keremi rütbe-i taķtiri tecāvüz
Şāhān u mülükün himemi ‘aķla zararlıdır
- 79 Eşrāfa şayar verdigini māl-i devlet
Erzāle veli verdiği bilmez ki kaçardır
- 80 Gör şöhet-i maķlūbu ricālinde ki dehriñ
Merdānı bu gün māde gibi tālib-i nerdir
- 81 Merdān-ı zamānıñ hele yok farkı nisādan
Ancak nazar-ı sürbe-i nisvānda zekerdir
- 82 Yollarda daḥi oyluĝu her fāris-i hiziñ
Ḥālī degil āĝūşte-i ḥużn-ı egerdir
- 83 N’eyler teber ü tīĝi taḥannüşle mücāhid
Kim gerdeni şāyeste-i sikkīn-i mecerdir
- 84 Bed-siret olan kec-reviş-i ḥayye-nihāda
Sūrāḥa-i āşüb u miḥen cāy-ı meferdir
- 85 Duḥterleri bezl eylemedir şime-i māder
Aḥlāķ-ı peder muĝlime taķdīm-i piserdir
- 86 Yokdur şeref-i ḥilye-i piriye murā‘i
Ḥalkıñ kiberi cümle nümūdār-ı şıĝardır
- 87 Aḥyār-ı cihān eyledi eşrāra tegallüb
İlķā-yı şürür etmede şeytāndan eşerdir

- 88 Zālimleri reh-yāb-ı necāt olmada kevnîñ
Mazlûmu hemân küşte-i şemşîr ü teberdir
- 89 Hâr-sîret ü mechûl-nesebler mütena‘‘ım
Esb-i ‘Arabî zûll ile der-zîr-i semerdir
- 90 Kaşr eylediği zulmü hadâsetde kuzâtîñ
Za‘fiyla meger mültezim-i hâl-i kiberdir
- 91 Tekrâr-ı nazarla bilinir hâli zamânîñ
Kim gâfili âgehter eden tecribelerdir
- 92 Gördüm görelî hâşılı bu kevn ü fesâdı
Bildim ki dem-i zevkî keder emni haţardır
- 93 Anlar ki melîk-i şiyem-i keff-i ezâdır
‘Âlemde faķaţ emn ile bî-gâ‘ilelerdir
- 94 Kim keff-i ezâ cevdet-i ahlâķ ile şer‘iñ
Nev-bāve-i ādābını ismāra şecerdir
- 95 Zî-hulk-ı hasen mültezim-i hubb-ı Nebîdir
Hubb-ı nebevî ādeme hem uçmağa perdir
- 96 Bil hâl-i Ebû Bekr ‘Ömer ‘Oşmān u ‘Alîden
Kim her biri peygām-berine bâzil-i serdir
- 97 Ger āl ü ger aşhāb u ger bāb-ı Nebîde
Bî’l-cümle be-üslûb-ı edeb çāker-i derdir
- 98 Bu tavr iledir dergeh-i Mevlāya teķarrüb
‘Aksi cihet-i mehleke-i bu‘da memerdîr
- 99 Dürr-i şādef-i sāmî‘a kıl pend-i Edîbi
Yohsa yerîñ āhirde zevāyā-yı seķardır

2

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Maţmah-ı çeşm-i vüşûķ etme velā‘-i nāsı
Gelmesin hāţıra îhāşı ve lā-înāsı
- 2 ‘Ucndan şeş cihetiñ dā‘ire-i pehnāsı
Eylemez mültezim-i zemzeme-i peh nāsı
- 3 Baġte-i sehv ile evġād-ı gürûh-ı nāsîñ
Zāfir-i vahşet olur râġıb-ı istînāsı
- 4 Nāsdan sūy-ı kemîngāh-ı hāzerden ġayra
Nā-revā oldu ‘inān-ı hevesiñ irhāşı
- 5 Ne‘amı müştemil-i ma‘nî-i lā oldukça
Dili minnet-keş-i lā etme midir evlāsı

- 6 Kādîmi muẓtarib-i hāfika-i āh eyler
Sıdk-ı te'hîli müfîd olmayanın ihlâsı
- 7 Halka ızhâr-ı taleb eylemeden evlâdır
Zâhidiñ sum' aya maḳrûn olan istignâsı
- 8 Şimdi hurrem-dil ebnâsı olan eb nâdir
Olmasın şefkat-i ebnâyı nice eb nâsî
- 9 Zen ü merdiñ denes-i ḥal' -ı ' izâr olmuştur
Ser-te-ser gâliye-i şûret-i istiḥyâsı
- 10 Ribka-i nuṣḥ-ı naṣûha nice münḳâd olsun
Cünd-i İblisîñ olan münceẓib-i iğvâsı
- 11 Pendiñ ancak reme-i şirzime-i cühhâle
Bend-i ta' zîb ile ifhâm olunur ma' nâsı
- 12 Āfet-i zulmü nice sâhireden dūr etsin
Mesned-i ma' delete şâhlârîñ iclâsı
- 13 Kuvvet-i rüşvet ile şâhlara gâlibken
Ehl-i baġyîñ ümeme pençe-i istilâsı
- 14 Haşma minhâc-ı zafer bulmak içündür ancak
Huşamâ zümresiniñ ragbet-i istiftâsı
- 15 Şuver-i batlını her şahş-ı muşırr-ı batâlîñ
Ḥâkime rüşveti ızhâr iledir ihfâsı
- 16 Müfsidiñ kâ' ide-i rüşveti taġyîr etmez
Piş-i ḥükkâma ber-âverde olan ihdâsı
- 17 Her yed-i rüşvet olan Ḥâtem ile hem-serdir
Ne kadar olsa ḥıyânetde yed-i tûlâsı
- 18 Mâl iken maṭlab-ı ḥâkim edemez nehy-i emel
Zer ile da' vî-i zûruñ güç olur ilgâsı
- 19 Lîk ferdâ eder ıtlâk-ı lisân-ı da' vâ
' Āciziñ şimdi dehen-beste olan ibrâsı
- 20 Kizbi taḥsîn ederek muḥtemil-i şıdk eyler
Ferye-kârân-ı zamânîñ kalem-i imlâsı
- 21 Fuḳahâ ' iffet ile zâtını taḥhîr etmiş
O ṭahâretle recâ etmek için ercâsı
- 22 Nice ḥatırları kesriyle dilin şâd edemez
Tâ şikest olmayıcaḳ cām-ı meyiñ mînâsı
- 23 İġtimâr etmiş iken rics ile ṭâhir görünür
Merd-i kûteh-naẓara eh-i ḥidâ' encâsı

- 24 Lîk her nûr-i firâsetle bâkan derk eyler
Olduğun hîzb-i ebî nâciyenîñ eşkâsı
- 25 Zûlmet-i bağyeti tazîyî için ister bâgî
Felegîñ gârib ola mihr-i cihân-ârâsı
- 26 ‘Âlemi kaplayarak haşr-ı temennî eyler
Gül-hanı mesken ede olmaya meştâsı
- 27 Sehv-i endîşe-i dâd etse enâma zâlim
Rûy-ı endîşe olur muhtecib-i ihsâsı
- 28 Zâlimiñ hem-dem-i dîrîne-i fakr-ı zâtın
Nice zî-şerveti ifkâr iledir iğnâsı
- 29 Dâniş ü fazl u nesebde ‘alem olsa merdüm
Cühelâ fırkasına olmağın isti‘lâsı
- 30 Her düçâr olduğuna rıfkı da mu‘tâd etse
Yine ifrâ-ı hasedden çoğalır a‘dâsı
- 31 Pestler terkîye-i peste zâhîr olmağdan
Kâdri pest olmadadır olmayanıñ arkası
- 32 Reşkden câzibe-i hüsn-i semendir gûyâ
Ten-i mehzûl-i hasûda sekmâñ âmâsı
- 33 Akviyâ vâm alıcak hışn-ı ğinâdan çıkmaz
Gelse hengâm-ı edâ cünne eder iflâsı
- 34 Sâlden sâle edâ va‘dini tahvîl ederek
Yine mevķûf-ı dem-i haşr olur istîfâsı
- 35 Ağniyâ baħr ile hem-cûş-ı mübâhât olmuş
Teşnegâna yogiken fâ‘ide-i irvâsı
- 36 Suhtdan şervet-i Kârûn ile dil-sîr olmaz
‘Âkıbet vârişe haşr etmeyecek ekyâsı
- 37 Muķtedâ olmadadır merd-i başîre nâsîñ
Şimdi temyîz-i nûķûd eylemede a‘mâsı
- 38 Edeniñ ma‘raz-ı hâcetde beşâset ibdâ
Şoñra endûde-i naħvet görünür sîmâsı
- 39 ‘Ahd-i kitmân ile her yâr-i ketûm-ı sırriñ
‘Uķde-i ketmine nâħun-zen olur ifşâsı
- 40 Kime idâ‘-ı güher-pâre-i râz etsin kim
Şimdi yok ehl-i diliñ mültezim-i inâsı
- 41 Raħm ile bîniş-i ruhsârına meyyâl olmaz
Nâsdan hiç biriniñ bâşîra-i bînâsı

27 Sehv-i Ü2: Sehven Ü1

32 sekmâñ Ü2: sitemiñ Ü1

- 42 Rüzgārīñ leged-i miḥneti pey-der-pey iken
Merdiñ andan nice olur necve-i istiḥfāsı
- 43 Keştī-i rāḥat-i merdi hedef-i medd eyler
Sāḥil-i ḳulzüm-i ‘uzletde de olsa rāsī
- 44 ‘Uzletiñ müktenef-i ḥısn-ı ḥaṣīni olanıñ
Ehl-i şerden yetişir rāḥat-i istibrāsı
- 45 Hele ‘uzlet yine maḳşūre-i āsāyişdir
Merdiñ olmazsa da hem-ḥāl-i vefā cüllāsı
- 46 Şıdḳ-ı niyyet dem-i ‘uḳbāda mücīr olduḳça
Ḳalbi tezvīr ile merdiñ ne revā ilhāsı
- 47 Lāyık-ı ḡıḇta-i şāḥān-ı zamāndır dehriñ
Her rehā-yāfte-i derd-i ser-i ḡavḡāsı
- 48 Merdüm-i muḡtenem-i rāḥatine imrūzuñ
Degmez emniyyetine ḡā’ile-i ferdāsı
- 49 Olsa pā-beste-i zencīr-i ihānet āyā
Merd-i me’yūs-ı necātīñ kim olur hem-pāsı
- 50 Rīsmān-ı ‘ameli pāyına pīçide olan
Yār-i ḡam-ḥ’ārın eder müctenib-i ecnāsı
- 51 Mülhem-i sāniḥa-i ḥüsn-i ḳabūl-i nuṣḥ ol
Ol Edībiñ şereh-i bend-i hüdā-fermāsı

3

Ḳaşıde-i Minhācū’l-‘Uşşāk

meḥ’ülü fā’ilātü meḥ’ilü fā’ilün

- 1 ‘Aşḳı o kim naşīb-i dil-i bī-nevā eder
Çeşm-i vefāyı ḥātır-ı ḡam-bīne vā eder
- 2 Selsāl-i eşk-i terde ne dem rū şinā eder
Reng-i behīc-i şafvetini rūşenā eder
- 3 Derd-i hevā miyāne-i marzāda ‘āşıkı
Tenhā-nişīn-i ḥalvet-i dāru’ş-şifā eder
- 4 Cezb-i ḡarāma irāde-i meslūb-ı merdümü
Münḳād-ı bāb-ı da’vet-i menn-i Ḥudā eder
- 5 Her mü’mini zimām-ı maḥabbet ḥulūş ile
Mecbūr-ı inḳıyād-ı Nebiyy-i hüdā eder
- 6 ‘Āşık demem o merdüm-i şāhid-pereste kim
Ḳalbin ḡarīm-i şehvetine mübtelā eder

- 7 Yā iktisāb-ı lezzet-i tefrīh-i kalb için
Çeşmin ferāğ-ı bāl ile hüsni-āşinā eder
- 8 Yā kadr-i hüsni-yār-i vefā-dārı cehl edip
Bīgāne-i vefā ile ‘aḳd-ı velā eder
- 9 Yā ‘aşḳda mülāhaza-i infirād ile
Her dil-rübāya māye-i şevḳin fidā eder
- 10 Yā sevdigi isā’ete ḥāhiş-nümā iken
Taḥsīn ile muvāfaḳate inşinā eder
- 11 Yā dil-berin muḳārenet-i bezm-i gayrda
Naḳş-ı ḥayāl-dide-i sehv-i rızā eder
- 12 Yā cehl ile rübūde-i nefsi-ḥabīş olup
Endīşe-i inābetini der-ḳafā eder
- 13 Yā sū’-i fi’le münselib-i iḳtidār iken
‘Acziyle lāf-ı da’vī-i terk-i hevā eder
- 14 Yā iştihār-ı zühd ile memdūh-ı nās iken
Terk-i fücūru bürḳu’-ı rüy-ı riyyā eder
- 15 Yā pişe-i tevācidi vaşf-ı cemīl edip
Nāy-ı gülū-yı āhını her dem nevā eder
- 16 Yā dil-berān-ı mehveşe tecrīd-i mihr edip
Ġayrın hevā-yı ḥubbunu dilden cüdā eder
- 17 Yā gayrlar esir-i ḡam-ı rüzgār iken
Yāriyle hüsni-ül fet-i bezm-i şafā eder
- 18 Yā gayrdan müşāhid-i hüsni-vidād iken
Hıfz-ı vidād-ı ḡayra dilin nā-revā eder
- 19 ‘Aşḳın yeri ḥaḳīḳat ü mihr ü vefā iken
Bunsuz taşavvur etme ki dillerde cā eder
- 20 Bir dilde kim rüsūm-ı vefā nā-bedīd ola
Bilmem ki ‘ahd-i deynine neyle vefā eder
- 21 Bir dil ki ‘ahd-i deynine nā-üstüvār ola
Da’vā-yı dīn eylese de nā-be-cā eder
- 22 Bir dilde kim ḥaḳīḳatiñ āşarı olmaya
İşr-i ḥuḳūḳ-ı dīne nice iḳtifā eder
- 23 Bir dilde kim fūrūğ-ı maḥabbet ‘adīm ola
Minḥāc-ı ḥubb-ı dīne nice ihtidā eder
- 24 Bir dilde tā ki ḡayret-i dīniyye olmaya
Def’-i fesād-ı dīne nice ictirā eder

12 olup Ü2: olur Ü1

19 Bunsuz Ü1: Nünsuz ? Ü2

- 25 Def' -i fesād-ı dīne 'adīmü'l-kuvā olan
İşr-i fesāddan nice kendin rehā eder
- 26 Ālāyış-i fesād ile mağmūr olan nice
Pīrāye-i ṭahāret-i dīni münā eder
- 27 Taklīd ile izā' a-i minhāc-ı dīn eden
Ḥālīkle her mu'āmelesinde ḥaṭā eder
- 28 Kūbh-ı ḥaṭāya mültezim-i ictisār olan
Sehv ile şanma 'avf-ı Ḥudāyı recā eder
- 29 Ol kim bu meşlebetle 'adū-yı İlāh ola
Kendin cezā-yı Ḥaḫḫa nice nā-sezā eder
- 30 Şeyeste-i ihānet-i Ḥallāk iken 'aceb
Sicn-i ğıdāya düşse kime ihtimā eder
- 31 Yā ḫahr-ı dünyevī ki zuhūru ḫarīn ola
Def' inde ḫankı şāha 'aceb intimā eder
- 32 Üslūb-ı dīn ü mezhebi farka mucidd olan
Āyā n' iḫūn tekellūf-i selb-i ḥicā eder
- 33 Yā şerm ile ḥaṭāsını endūde etmeyip
Etse neden günāhına terk-i ḥayā eder
- 34 Her şıdk ile nedāmete maḫrūn olan ḥaṭā
Merd-i eşimi me'men-i 'afva resā eder
- 35 Bir ḫalb kim nedāmeti me'lūfu etmeye
Ḥışn-ı ḥaşīn-i 'afva nice ilticā eder
- 36 Ḥaḫḫıñ ritāc-ı 'afvına bī-ilticā olan
Vezr-i ḥaṭāya kūşış-i bī-intihā eder
- 37 Peyveste nehb ü ğaşb u fücūra muşırr olup
'Amd ile yār-i müşfikine i'tidā eder
- 38 Endīşe kıl fevā'id-i şıdk u maḥabbeti
Kim iftikārı ḥātırı mihr-incilā eder
- 39 Mü'min 'ibād-ı Ḥaḫḫa ra'ūf u raḫīm olur
Görse sitem-keşānı dilin pūr-cefā eder
- 40 Etdikçe ḥubb u buĝzu rızā'-i İlāh iḫūn
Her müsteḫaḫḫa bī-emel ü bī-riyā eder

27 ile Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

28 ḥaṭāya Ü2: fesād-ı Ü1

29 cezā-yı Ü2: cezā Ü1

33 endūde Ü1: endūh Ü2

37 olup Ü2: olan Ü1

39 olur Ü2: olup Ü1

40 müsteḫaḫḫa Ü2: şaḫṣa Ü1

- 41 Fer' i olunca re'fet ü rahmet maḥabbetiñ
Şanı firāz-ı nüh felege i' tilā eder
- 42 'Aşkıñ bilen nefāyis-i ḥ'ān-ı leṭāfetiñ
Ḳand-ı behiştı mühtecir-i iğtidā eder
- 43 'Aşkıñ yeten defāyin-i genc-i ferāḥına
Ḳārūnu zaḥm-ḥ'urde-i ṭa' n-ı gedā eder
- 44 'Aşkıñ gören şevāhid-i ḥābūr-ı 'işretin
Bezm-i cinānı güm-şude-i iştihā eder
- 45 'Aşkıñ olan enīs-i şebistān-ı şoḥbeti
Meh-tābı rū-nihüfte-i çeşm-i sühā eder
- 46 Ragbet-güzini nehc-i Edib-i suḥanveriñ
Minhāc-ı 'aşқа şevḳ-i dilin reh-nümā eder
- 47 Ḳalmaz esir-i kayd-ı emel ictihād ile
Cān u dilin maşūn-ı ḡam-ı mā-sivā eder

4

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Lüzūm-ı bī-vefāyī ḡayrdan ye's-i vefādandır
Devādan ihtimā ḥirmān-ı te'sir-i devādandır
- 2 Emel maḥşūru erbāb-ı düveldir ḥizb-i cühhāle
Bülüḡu şanma dilden Ḥāliḳe 'arz-ı recādandır
- 3 Mücerred neyl-i rızkı eydī-i maḥlūḳa ḥaşr etmez
Bilen rızkıñ vürüdu Ḥāliḳ-i arz u semādandır
- 4 Bu demde Ḥātemān-ı dehrden ümmid-i şöhretle
'Aṭā-yı nā-be-cā kār-ı tebāh-ı eşḫıyādandır
- 5 Kerimān-ı zamān za' fiyla istirdād-ı cūd eyler
Dem-ā-dem k'anlarıñ gencine-i aḡzı 'aṭādandır
- 6 Naşib-i ḡayrı cāhil ḳaṭ' ile neyl-i naşib ister
Ḥaṭāsından zühülü ḳuvvet-i cehli ḥaṭādandır
- 7 Sitemle ehl-i 'aczi sīne-riş-i ıztırāb etmek
Fesād-ı ḳalb ile terk-i herās-ı kibriyādandır
- 8 Ḥırāş-ı cevridir ber-kende-i ḳahr eyleyen ḡarī
Te' addī ehl-i baḡye iltizām-ı i' tidādandır
- 9 Eden şüret-nümā te'sir-i esbābı müsebbibdir
Şifā marzāya şanma maḥż-ı dārū-yı şifādandır
- 10 Dil-i minḥat-elifin kām-baḡşalıkla şād eyler
Feraḥ merdāna şanma şādī-i neyl-i münādandır

- 11 Kerîmi ‘aczdır dem-beste-i imsāk eden hergiz
Fütür-ı şevk-i bülbül nağmeden cevri şitādandır
- 12 Cibilli k’olmaya maqrûn-ı hüsni-i ihtisām olmaz
Anıñ kim haşmeti taklîd-i bezm-i Baykaradandır
- 13 Kişi kâr-ı bedin melhûz-ı idrāk etmemek hergiz
Felekde tab‘-ı nefsi-i şümdan hüsni-i rızādandır
- 14 Mezellet diden-i her kâni‘-i muhtâc olur şanma
Bu dem efzâyiş-i züll-i tama‘ ehl-i ğınādandır
- 15 Li’âm-ı fark ile ülfetleri düşvâr olur rinde
Olursa ülfet ancak ol gürüha iktidādandır
- 16 Bu devr-i sifle-perverde hütâm-endüz-ı suht olmak
Harîş-i māl u cāha ğaflet-i rûz-ı cezādandır
- 17 Mücerred fatk u ratka havl ü kuvvet Hâlikiñdir hep
Gürûh-ı aqvâyâya şanma imdâdı kuvvādandır
- 18 Sekâmet māl-ı nâsı ğaşb ile mu‘tād iken merde
Lüzûm-ı i‘tiyâdı kâr-i zîstî i‘tidādandır
- 19 Nifâk olmuş bu demler ‘âleme ser-māye-i ülfet
Nifâk infâkı şimdi şime-i hüsni-i velādandır
- 20 Riyâyı rû-nümây-ı behcet-i şıdk eylemek merde
Hayâb[et] ‘âlemü’l-esrârdan terk-i hayādandır
- 21 Medâr-ı ehl-i hûşa gerçi kim minhâc-ı râhatdır
Müdârâdan riyâyı bilmemek ammâ haţādandır
- 22 Karîn-i iktidâr oldukça izhâr-ı vidâd eyler
Müdârâ ‘acze nâ-maqrûn iken maḥz-ı riyādandır
- 23 Anıñ kim rû-be-rû oldukça izhâr-ı vidâd eyler
Sitîz-i buĝ u kîni merdüme rāh-ı hafādandır
- 24 Tecennüb ictimā‘-ı halkdan ehl-i dile şimdi
Mücerred zaḥm-ı şemşîr-i dürûĝ-ı merḥabādandır
- 25 O kim ferzânedir ümmîd-i zerle ketm-i ḥaqq etmez
Dem-â-dem ketm-i ḥaqq idmân-ı meyl-i irtisādandır
- 26 Hulûş izhâr ederken merdüme hengâm-ı ‘aczinde
Kafâ vermek hemân işr-i ‘adûya iktifādandır
- 27 Ferâmûş eylemek ikrâmı ‘âdât-ı le’imândır
Mükâfât-ı kerem de’b-i kirâm-ı aşdıķādandır
- 28 Sedîdü’r-re’y olan bî-fikret-i keyd-i zenân olmaz
Nisāya i‘timâd esbâb-ı nāmûsu fidādandır

- 29 Recāya i' timāden bīmi terk etmek dālehtir
Emelden bīmi iksār āyet-i havf u recādandır
- 30 Gönülden müncezibdir kıblegāh-ı tāt at-i Hakkā
İcābet hāşī' ine şanma te'sīr-i nidādandır
- 31 Hemān habb-ı sevādı kayd-ı gaflet bildigimdendir
Tecerrüd 'ārife zann etme terk-i māsivādandır
- 32 Lehīb-i 'aşkı muhtell etme vā' iz nuṭṭ-ı serdiñle
Çerāğın ızırābı şadme-i bād-ı hevādandır
- 33 Nice minnet-keş-i te'sīr-i dārū-yı ṭabīb olsun
Seḳāmet 'āşık-ı bīmāra renc-i ibtilādandır
- 34 Diliñ rencide kılmaz dil-rübādan mehl-i şefkatle
Belāsı 'āşıkın imhāl-i taḥfif-i belādandır
- 35 Cefā naḳş-ı vefādır gerçi kim dil-dārdan ammā
Hırāş-ı süzen-i naḳşın da ketmi imtirādandır
- 36 Ğamı geh rāḥate ibdāl eder gāh rāḥati ğamma
Ser-ā-ser feyz-i baştı 'ālemiñ sır-ı kazādandır
- 37 Rehīn-i kudret-i Hallāk iken pīs-i Süleymāna
Zuhūr-ı 'arşı şanma Aşefā sen Berḥıyādandır
- 38 Muṭī' -i ehl-i ehvā sālīk-i nehc-i reşād olmaz
Emīr-i 'aşka tāt at şīme-i ehl-i Hudādandır
- 39 Mecāl-efsürde-i endüha tāt-ı ıstıbār olmaz
Ğıdā-yı neş'e-i sāğarla şanma iğtidādandır
- 40 Neşāt ehl-i hevāya iḳtiyād-ı kuvvet-i ğamdandır
Belāya şabr-ı dil şevḳ-i bülüg-ı intihādandır
- 41 Bu miḥnetgehdē ğamnāk olmayan ehl-i vefā olmaz
Neşāti hemme terciḥ eylemek tarḥ-ı dimādandır
- 42 Tedābīr-i digerden dūrdur dil-ḡaste-i ğammın
Şifā-yı her dil-i bīmāra tedbīri şifādandır
- 43 Ğam-ı 'aşkın odur mecbūru kim mir'āt-ı zātında
Temerrüd-peyker-i aḥlākı iğlāk-ı Hudādandır
- 44 Şekībā-yı edāya suḥt için hergiz cemīl olmaz
Deme şabr-ı celīli ihtimāl-i her ezādandır
- 45 Faḳihā nāşihā necşinde idrāk-i me'āl eyle
Maḳālāt-ı Edīb esrār-ı şer' -i enbiyādandır

5

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Nesebiñ rüşen eder pertev-i ābā şāmin
Sîr eder kevşer ile neş'e-i āb-āşāmin
- 2 Niyyet-i hüsn-i 'amel mülhem olur ensāba
Reh-nümāy-ı 'amel etse de nesiyy-i tāmin
- 3 Tıfl-ı nev-zādı görür merd-i ganiyyü't-ṭab'ıñ
Görücek çeşm-i gınā-yı dil ile a' māmin
- 4 'İzzet-i nefsi o kim suhta fidā eylemeye
Aña şāyeste eder ḥazret-i Ḥaḫḫ ikrāmın
- 5 Ol ki a' rāz-nümādır sübül-i eşrāra
Aña tevfiḫ-i Ḥudā ḥayrıñ eder ilhāmın
- 6 Ol ki desti mey-i ümmid-i eşirrā olmaz
Aña sākī-i emel şanma ki şunmaz cāmın
- 7 Denes-i şirk ile ālūde-i ercās olmaz
Āb-ı ihlāş ile pākīze eden İslāmın
- 8 Dām-ı tezviri o kim ḡayra sezāvār etmez
Aña İblis-i şakī bī-ḥaṭar eyler dāmın
- 9 Ḳalbini mihr-i inābetle eder tābende
Dem-be-dem şıdḳ ile mebgūz eden āşāmin
- 10 İḡtinām eyleyemez ezmine-i ṭā' atı
Bilmeyen kıymet-i eyyām u şühūr u 'āmın
- 11 Ehl-i tüklān olana vehm-i zarūret gelmez
Ḥātırıñ şıdḳ u tevekkül götürür evhāmın
- 12 Mihr-i erbāb-ı vefāya dili bigāne olan
Kimse gūş edemez mihr ü vefā peygāmın
- 13 Şanma olmaz feraḥ-endūz-ı tebāşir-i zafer
Her çeken sifleleriñ ḡā'ile-i ālāmın
- 14 Nice āsūde olur cevri e' ādisinden
Ḳahr-ı a' dāya o kim süst edemez iḳdāmın
- 15 Şūret-i şihḫat ile zimmetin ibrā edemez
İntihāb eylemeyen naḳd-ı edā-yı vāmın
- 16 Farḳ u temyiz edemez merdüm-i nā-dān kārın
Şāḫsār-ı emeliñ puḫte görürken ḥāmın
- 17 Eşḳ-i gül-gün akıdır çeşm-i riyādan nāşih
Yine rindānıñ iḥcer cām-ı mey-i gūlfāmın

- 18 Yār-i nāşıhdır o kim ketm-i kelām-ı Hākda
Kimseniñ sem'e qarın eylemeye ibrāmın
- 19 Ehl-i gayret denir ol merde ki cā eylemeye
Mürğ-i bigānelere düş-ı firāz-ı bāmın
- 20 Rāz-dān-ı raqam-ı hikmet odur kim halkıñ
Levh-i āmāline şāyeste ede erkāmın
- 21 Şāhib-i şenşene-i re'fet odur kim nāsıñ
Bī-sebeb lāyık-ı şān eylemeye ilāmın
- 22 Merd-i şādık ki ola cünne-be-düş-ı gayret
Dehriñ işkeste eder tiğ-i mecāl-i Sāmın
- 23 Sā'id-i gayret-i iqdāmı metānetde olan
Bürc-i eflāke diker fevz-i zafer a' lāmın
- 24 Merdümün kuvvet-i irhābı nümāyān olmaz
İltizām etmeyicek düşmeniniñ ifhāmın
- 25 Haşm-ı bed-kārına merdüm ne kadar h'ār olsa
Nefret-i kār-ı bed-i haşmıñ eder ilzāmın
- 26 Merd olan şıdk-ı emānetle şehīr oldukça
Rām eder bu felegiñ mihrine nā-rāmın
- 27 Dehrde dil yakaniñ hānesi ma'mūr olmaz
Mühedimdir ki binā bulmaya istiḥkāmın
- 28 Rehmini nehb için āmāde eden nākesler
Keremiñ şüret-i icāda komuş i' dāmın
- 29 Dehrde lāyık-ı itlāk-ı sehāvet olmaz
Nāzır-ı cūduna der-beste eden en'āmın
- 30 Hakkı her cārihası bulmaz edāya fūrşat
Şekl-i bī-sūd-ı heyūlāya koyan endāmın
- 31 Ol ki bī-himye olur ağdiye-i a' dādan
Belki şāyeste-i berā' eyleyemez eskāmın
- 32 Nice 'arz eyleye nā-dāna ḥulūşun merdüm
Çeşm-i noķşān ile gördükçe ḥulūş-ı nāmın
- 33 Rūḥdur ziveri endām-ı vücūdu merdiñ
Zātdır bihter eden cāygeh-i ārāmın
- 34 Şerefi zāt-ı mekīn ile mekān bulmaqdır
Bāyezidiñ hedef-i şöhret eden Bestāmın
- 35 Ğam-ı cānān ile dem-beste olan 'aşıklar
Rāz-ı 'aşkıñ edemez kimselere ifhāmın
- 36 Hālet-i sūziş-i pervāneyi de fark edemez
Bülbülün bāğda fehmi eylemeyen ingāmın

- 37 Cehl eden rāz-ı dilin mülhem-i te'vîl olamaz
'Āşıkıñ rakde-i 'aşk içre olan ahlāmın
- 38 Vuşlata 'āşık-ı şeydā nice me'yūs olsa
Fūrkatıñ Hālîk eder vaşla qarın encāmın
- 39 'Āşıkıñ zerrece evşāf-ı dil-i nālānı
Şebt ü taḥrîr ile fersûde kılar aqlāmın
- 40 Āşinā-yı ḥarem-i beyt-i İlāhîdir o kim
Düş-ı ihlâşına pûşide eder iḥrāmın
- 41 Eyleyip eşk-i nedem şüste sevād-ı rûyun
Vaḳfe-i meskeneti ḳutlu ede bayramın
- 42 Vuşlat-ı yâr-i ḥaḳîkîdir Edîbâ ancak
Şād eden 'āşık-ı dil-şifte-i nâ-kāmın

6

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O bî-hûşuñ k'olur nuṭṭ-ı nidā-yı yâ Rabî nâdir
Derûnundan nigāh-ı şevḳi denmez yâre bînâdır
- 2 Muṭî' -i ḥikmete çün-sāye-i luṭf-ı Nebî cādır
Tevehhüş merde istînās-ı tã' atden ne bî-cādır
- 3 Mecâl-i ḥüsn-i tã' at merde bî-raġbet naşib olmaz
Binâ zîrâ menûṭ-ı dest-i isti' dād-ı bennâdır
- 4 Nigāh-ı fehmi ile temyîz-i rāh-ı rüşde ḳâdirken
Dil-i kûteh-naẓar cehl-i ṭarîḳ etdikçe a' mādır
- 5 Fûrûġ-ı çeşmi nâ-yâb olsa da cehl-i ṭarîḳ etmez
O reh-peymây-ı ġam kim dide-i idrâki bînâdır
- 6 Cüdâ-sâz-ı ṭarîḳ-i rüşd olandan âmil-i himmet
Bu vâdide helâk-i teşnegiden ṭalib-i mādır
- 7 Cehûl-i bî-ḥiredden rāh-ı dūr-â-dūr-ı irşâda
Ḳıyâd-ı ârzûsu sifleye efsâr-ı ehvâdır
- 8 Hidâyetsiz hebâdır sa'y-ı merdüm dāniş ü faẓla
'Amelle iḳtirân etmezse 'ilmiñ cehli evlâdır
- 9 Bülûġ-ı suḥta âlet dānişi nâ-dân eder yoḥsa
Reh-i tezvîre 'ilmi reh-ber etmez ol ki dānâdır
- 10 Taḳî keff-i ezâdır ḥıfz-ı nāmûs u diyânetle
Mesâcidde lüzûm-ı i' tikâfi şanma taḳvâdır
- 11 Faḳat keff-i ezâdır şanma re'fet ḥalk-ı dünyâdan
Mu'in olduḳça ḳudret iltizâm-ı ḳahr-ı a' dâdır

- 12 Uşul-i hikmeti itkân ile merdüm hakîm olmaz
Nihâdî zîb-i hüsn-i hulûdan tâ kim müberrâdır
- 13 Hışâl-i merhametle verziş-i âdâb-ı gayretle
Eden itkân-ı hikmet câ-nişîn-i İbn Sînâdır
- 14 Şeref hulûkî gerek merdümde olmaz câh-ı rif'atle
Seri eflâke yetse sıflegânın zâtı ednâdır
- 15 Sırıştı gâdr iken keşf-i kınâ'-ı cûda merdümden
'Adûnuñ 'uqde-i ihmâli ancak bir müdârâdır
- 16 Hayâ-nâ-ehl olan me'mündür ısrâr-ı şenâ'atle
İşinden 'âr eden ednâ kuşur etdikçe rûsvâdır
- 17 'Acebdır merd-i güm-sâz-ı nedem ısrâr-ı şakvetle
Liyâkatsiz bülûğ-ı 'afva menhûm-ı temennâdır
- 18 Nice levh-i hafâda nakş-ı kirdârın nihân eyler
Fetîl-i kârı ol kim şu'le-i kandîl-i ahfâdır
- 19 [O] güftâr-ı hevâ-sîmâ-yı kârı müdrik oldukça
Riyâdan 'âr ile râz-ı dilin mecbûr-ı ifşâdır
- 20 Nihüftü kıabil-i imkân olur mu yâr-i bed-h'âha
O süz u tâb-ı dil kim ehl-i derde sîne-fersâdır
- 21 Ne bîm etsin tebeh-kâr-ı 'adûdan ol ki çün-Yûnus
Serîri batn-ı hût-ı cây-gîr-i hışn-ı deryâdır
- 22 Cinâyet-kârlardan şadme-i tîğ-i ihânetden
Necât ümmîdini kaç' eyleyen hem-hâl-i mevtâdır
- 23 Delîl-i cezb-i Hâkdır ehl-i 'aşkıñ ihtiyârıyla
Ayağ başmaz reh-i mechûle ol kim reh-şinâsâdır
- 24 Bülûğ-ı matlâbı birden hemân esbâba haşr etme
Şifâyı şanma kim maķrûn-ı dârû-yı eţibbâdır
- 25 Me'âdından me'âdin şevķi zîbâdır zamîrinde
Behiştî n'eyler ol kim sîne-çâk-i 'aşķ-ı dünyâdır
- 26 Cüdâdır 'âşık-ı dünyâyâ sırr-ı 'aşķ-ı Yezdânî
Enîs-i mescid olmaz ol ki me'nûs-ı kilîsâdır
- 27 Anı sūdâgerân-ı ârzû 'âlem görür yoķsa
Nigâh-ı merdüm-i tecrîde 'âlem bir temâşâdır
- 28 Nice vaşf-ı dilin şâyeste-i levh-i beyân etsin
Kalem râz-ı nihân-ı 'âşıkı maķcûb-ı imlâdır
- 29 Mürâ'ât-ı şürûţ-ı mezheb-i 'aşkıñ haķîkatde
Mesâğî şanma kim merbûţ-ı ahķâm-ı fetâvâdır
- 30 Bedîd olmaz nuķuş-ı cebhe-i hâlî işâretle
Tegazzûl 'âşıkâ mir'ât-ı şâf-ı 'aks-i imâdır

- 31 Dilim şanma dem-ā-dem ‘āşık-ı her yār-i zībādır
Velî cûş-ı nedemle kârih-i idmân-ı ehvâdır
- 32 Ümîd-i ihticâb etsem daî ‘arz-ı ‘izâr eyler
Baña ‘aks-i ümîdim rûy-ı dil-berden hüveydâdır
- 33 Esîr-i [her] der-i ‘aşk olmayan hıfz-ı vidâd etmez
Anıñ’çün ‘âşıkından kârih-i terk-i havâlâdır
- 34 Dem-ā-dem ‘âl ü dūna pertev-i mihriñ dirîğ etme
Sipih-rāsā bilirsən ehl-i mihriñ qadri vâlâdır
- 35 Devā-yı derd ile tedbîr ederken yār ‘uşşāka
Görür mü rûy-ı şîhhat ol ki rencûr-ı müdāvâdır
- 36 Dil-i bî-ihtiyāra dil-rübādan şadme-i miñnet
Mezîd olduğça her dem ‘âşıkıñ [derdi] mühennâdır
- 37 Ferahdan ‘âlem-i fânide istînās-ı gam yegdir
Edîbā çekmez el idmân-ı cevrenden bu dünyâdır

7

mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün

- 1 Hicrāna çekdi cân u dile okuyanımız
Kalmadı ‘arz-ı hâlimizi okuyanımız
- 2 Ol deñli derd-i hecr ile dem-beste olmuşuz
Kim iltimās-ı vuşlata dönmez lisânımız
- 3 Āzurdeyiz firāk ile kayd-ı hayâtıdan
Düş-ı ten-i belâ-keşe bār oldu cânımız
- 4 Dil-ber gamıyla ülfetimizden elem çeker
İster gam-ı nev-ā-nev ile iktirânımız
- 5 Neyl-i cinân-ı vaşlı kıomazdım hayāle
Gāyet bulaydı düzağ-ı tâb-ı cenânımız
- 6 Yegdir firâz-ı gurfe-i şahı-ı behiştten
Olsa hâzîz-i künc-i tecerrüd mekânımız
- 7 Dil-dāra zağm-ı nāvek-i āhım mezîd olur
Bulduğça tâb-ı çille-i miñnet kemânımız
- 8 Yāre nişār-ı tuhfe-i ‘arz-ı niyāz iken
Şimdi lehib-i dildir olan armağanımız
- 9 Nev-bāve-rîz-i şekker-i şükrân iken bu dem
Telh oldu gitdi mîve-i şâh-ı zebânımız
- 10 Ağyārdan mı fark edemem yārden midir
Dāğ üzre dāğ-ı fark-ı dil-i nā-tüvânımız

- 11 Cism-i nahîle mün'adim oldukça tākati
Artar cefā-yı gayr ile bār-ı girānımız
- 12 Gūyā hemān ferīd ü vaḥīd-i zamānede
Yok bir nişār-ı mihre sezā mihrbānımız
- 13 Keff-i ezāyı pīşe edindikçe gayrıdan
Efzūn olur terākūm-i āzār-ı cānımız
- 14 Her ferde kim ferīfte-i ḥüsn-i zann ola
Olmaz neşāṭ-dāde-i ḥāṭır gūmānımız
- 15 Bīhūdedir tekellūf-i i'ṭāb-ı nuṭkumuz
Sem'-i kabūle ermeyicek dāstānımız
- 16 Ḥalkıñ nihūfte olmada ammā hemān bizim
Hep şāyi' oldu kalmadı kār-ı nihānımız
- 17 Bir dem nidā-yı vaşla qarīn oldu sem'imiz
Şandık ki ihtiyāz-ı şeref kıldı şānımız
- 18 Düşdük ḥazīz-i ḥayrete lağzīde-pā olup
Maḳrūn-ı zillet olduḡu bildik mekānımız
- 19 Dersek ḥarīm-i gülşene düşsek hezārveş
Ḥār oldu 'ākıbet kenef-i āşiyānımız
- 20 Ālāyış-i gubār ser-ā-pāy fitneden
Zişt oldu çeşm-i dānişe rüy-ı zamānımız
- 21 Dest-i sitemle şadme-i aḡyārdan bizim
Dünyāyı tutsa kimse işitmez fiḡānımız
- 22 Ben ketm-i rāza meyl ederim yār şöhrete
Varsa budur isā'et-i ḳalb-i mūhānımız
- 23 Merdiñ me'ānı merdüme herhiz mu'in iken
Şimdi bize hemīşe mehīndir me'ānımız
- 24 Kim derdi cāy-ı kādime-i üns-i yār iken
Ma'mūr-gerd-i vaḥşet ola āstānımız
- 25 Me'nūs-ı neyl-i vaşl-ı 'arūs-ı merām iken
Ḡayb oldu ḥaclegāh-ı şühūd u 'iyānımız
- 26 Şimdi ḥadīş-i yār ile aḡyārı n'eyleriz
Ancak nizām-ı ḥāle ḥaleldir beyānımız
- 27 Lāyık mıdır 'iyāl ü ehālī eḥaḳḳ iken
Maḡşūb-ı dest-i diḡer ola nān-ı ḥ'ānımız
- 28 Hep vāridātı ferye-i zer zūr-ı muḡtaşīb
Ḥarc-ı ḳalemse beş sene boş koydu yanımız
- 29 Aḡa-yı kārgār-ı ehālī-nevāz olup
Dānende ola ḥāl-i nihūft ü 'iyānımız

- 30 Şāyān mıdır ḥabāyişi iğmāz-ı ‘ayn edip
Şāyeste-i nişesten ede ḥān-mānımız
- 31 Hākdır mu‘in-i cümle ümem fāriğ ol Edīb
Besdir bu deñli vākı‘-ı ḥālī beyānımız

8

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 O kim nefāyis-i emvālī iddiḥāra çeker
Bağılsa renciş-i ḥırmānı ol dü-bāre çeker
- 2 ‘Aceb ki kā‘id-i bīd-āşinā-yı sāye-perest
Çemen çemen dilimi bīd ile çenāra çeker
- 3 Mişāl-i silsiledir seyr-i bāğ-ı ḥātırdā
Geline vakti beni bağlasa bahāra çeker
- 4 Hemīşe bahr-ı ġarāmıñ mekādif-i şevki
Sefine-i dilimi sīf-i kūy-ı yāre çeker
- 5 Bu tengnāda feraḥ pāy-dārdır şanma
O rismān-ı teraḥ şoñra pāy-ı dāra çeker
- 6 Bu bey‘ gāhda vezzān-ı şayrafī-i felek
Nükūd-ı sīm ü zeri şanma bir ‘ayāra çeker
- 7 Keçül-kāra bu bezm içre çerḥ-i dün ol dem
Ki yüz vere yüzüne şol eliyle kara çeker
- 8 Riyāz-ı kevnde ol kim ḥıyār-ı ümmetdir
Göñülce bulmayıcak me‘keli ḥıyāra çeker
- 9 Tevaḥḫuf etmede ‘ibret-nümā imiş şūfi
Geline bezm-i meye cāy-ı i‘tibāra çeker
- 10 Hibāledir zen-i cīrāna deyü zāhid-i pest
Kenār-ı bāmına bir alçacık sitāre çeker
- 11 Güzel görür katı la‘l-i zümür-rūd-āmizi
Ki şūfi hep kadeḥ-i surḥu pür-ğubāre çeker
- 12 Hemīşe mütḥanīdir kārı Şeyḥ-i Gürcīniñ
Güm etse ridf-i ġulāmı kūs-i nigāre çeker
- 13 Zamānede o emīrāne-ḥūy maḥdūmān
Ki vaşl-ḥāh olana ġūyiyā vaḳāre çeker
- 14 Metā‘-ı ḥüsn ü bahāyı bahālī şatmak içün
Zemīne nāfe verip gör ki ne ze‘āre çeker

- 15 O kûdekân ki cihânda peder rızâsın alır
Metâ‘ ı pâreledip mâderine pâra çeker
- 16 Cihânda arkası çevrilmeyen bahâdırlar
Ki cîfe-i bedenin şanma kim menâra çeker
- 17 Açıkda yüzleri perde-ı hafâyı sevmeyerek
Yarağı birbirine durma âşikâre çeker
- 18 Varınca cây-ı meşâfa o şîr-peykerler
‘Adûyu görmeden evvel reh-i firâra çeker
- 19 Kemâl-i himmeti ancak budur himem-kârın
Seni hediyeñ ile meclis-i kibâra çeker
- 20 Düşüp halâvet-i hill-i harâm-ı pür-zehre
Ganî hemîşe şîrâ-yı der-i ‘aķâra çeker
- 21 O mâlı faħr edinen mün‘ imân-ı zî-naħvet
Ayırса kendi[ne] māl arkasıyla fâre çeker
- 22 Kâbâsı çâk olıcaķ mün‘ imiñ keş-â-keşden
Libâs-ı hâline bir ruķ‘ a-i emâre çeker
- 23 Yine bakılса ‘acebdir felek o gûnelerin
Bürüt-ı naħvetine tabl ile kuvâre çeker
- 24 Hemîşe kanda o ħar-gûş māl eylerse
Emânsız tek-ü-tâzi ile şîkâra çeker
- 25 Ĥarâm māl ile etbâ‘ a giydîrîp ħâre
O ħ‘âr ħâre ile ħalka iftiĥâre çeker
- 26 Cüdâ edip nice miskîni ħân-mânından
Dürûğ va‘ de ile özge bir diyâra çeker
- 27 Yanınca her biri bir yâr-ı hîze dil vermiş
Aña ki nâz ede mihterleri uyara çeker
- 28 Sikiş niżâmına ruĥşat verince ĥuddâma
Evinde iş edinip tavla ile zara çeker
- 29 Edîb edhem-i kilke ‘ inân-keş ol zîrâ
Kalem bizi giderek ta‘ n-ı rûzgâra çeker

9

mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

- 1 Felek şanma metâ‘ -ı bîm-i ķahrın bî-mezâd eyler
Ki naķd-ı kıymetin her çâre-cûy-ı bîme zâd eyler

- 2 Gehī şem‘ -i ferahla lutf-ı tenvîr-i leyâl etse
Dem-i cevri sirâc-ı şafvet-i eyyâma bâd eyler
- 3 Tenin pîrâye-gîr-i câme-i fahr eylemiş derken
Vehîc-i dâmen-i her sifleye kadhı zinâd eyler
- 4 O kim hem-pây-ı ‘aşrî kâ‘id-i emn-i ‘aşûr eyler
‘Aşâyı lağziş-i pâ-yı ümîde istinâd eyler
- 5 Felek ehl-i dile nâkesden istihâb-ı lutf eyler
‘Acebdir şadme-i nâ-şadî-i mihnetle şad eyler
- 6 Ümîd-i vehb iken mihmâz-ı ‘arz-ı mihri yârânî
Vidâd-ı vehb-i nâ-maqrûna kim şıdk-ı vidâd eyler
- 7 Celîdir dâverân-ı ‘âlemiñ tavrı ki za‘mınca
‘Aâtâ-yı halka hep gencînesinden müstefâd eyler
- 8 Vürûdun reh-zen-i keyd-i ‘adû hîç ka‘a kâdir mi
Aña kim lutf-ı Mevlâ rızkî [bî-ḥadd ü] nefâd eyler
- 9 Dili bâ-şadme-i pâ-yı cefâ giryân eden zâlim
Nice mecrâ-ı eşke müşt-i mendîlin sidâd eyler
- 10 Nice seng-i sitemle ḥurd edip ḥaşm-ı sitem-pîşe
Derûn-ı kâse-i şad-çâki mecbûr-ı künâd eyler
- 11 Felekde imtiyâz-ı tıynet-i her şâf u nâ-şâfı
Mişâl-i levḥa-i âyîne her rûşen-nihâd eyler
- 12 Nigâh-ı cür‘eti merdûd-ı ḥizb-i sum‘a-kârândır
O kim zeyf-i riyâdan naqd-ı şıdkı intikâd eyler
- 13 Riyâzet zâhîde tedbîr-i incâz-ı meşârifdir
Gören bilmez şanır kim dîv-i nefsiyle cihâd eyler
- 14 Şerefîmend-i rızâya zulmünü meşşâta-i kudret
‘Arûs-ı şebde güyâ sûde-i ‘ıtrı ziyâd eyler
- 15 Midâd-ı şâmına mezc-i sirîşk-i şevk eden ‘âşık
Sevâd-ı reşhasın mağbûṭ-ı levḥ-i bâmdâd eder
- 16 Şühûd-ı şûret-i kirdârına meftûn olan merdûm
Cebîn-i ‘ukde-i zânûsunu âyîne zâd eyler
- 17 Tama‘dan ol ki rûy-ı hacleti kibrit-i aḥmerdir
Nigâh-ı çeşm-i istîgnâsı iksîri remâd eyler
- 18 O kim âsûde-bâl-i lâne-i ḥıdr-ı kanâ‘atdır
Kemend-i nâḥunu ‘anḳâ-yı Kâfî ıstıyâd eyler
- 19 Reh-i seyr ü seferden reste-i kayd-ı meşakkatdır
O kim kaşr-ı vaṭandan seyr-i şahrâ-yı bilâd eyler

- 20 Bilen enmüzec-i şekl-i bedîd-i mukle-i çeşmin
Beyâz-ı nûru fehmi levh-i menkûş-ı sevâd eyler
- 21 Nigâh-ı yâre dilden rû-nümây-ı râğbet olmazken
Nice nâ-dân hevâ-yı 'arz-ı ruhsâr-ı su'âd eyler
- 22 Bülûğ-ı şöhrete resm-i binâ-yı kavm-i 'Âd ister
Cehûlûn şanma gûşu meyl-i evşâf-ı me'âd eyler
- 23 Vücûh-ı nâsı halkın âşinâ-bîgânedir şimdi
Dilinde âşinâyı cehl eder nutkunda yâd eyler
- 24 Göñül sen şâbit ol nûzhetgeh-i kâh-ı tevekkülde
Murâdınca saña her maṭlabı Rabbü'l-'ibâd eyler
- 25 Gel istignâ-güzîn ol ni' met-i maḳrûn-ı minnetden
Ki mülk-i ḳadriñi âşûb-ı minnet pür-fesâd eyler
- 26 Melik-i mesned-i hulk-ı cemîl ol sifle-hû olma
Ki h'oş-hûyî nizâm-ı nazm-ı ḳadri müstezâd eyler
- 27 Çekil eşrâr-ı 'aşrîñ izdiḥâm-ı dâr-u-girinden
Ki meyl-i şakveti her pey-rev-i ehl-i 'inâd eyler
- 28 Edibâsâ sezâ-yı mihr-i yâr ol istikâmetle
Ki hergiz lutf-ı Hâḳ her müstakîmi ber-murâd eyler

10

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Endîşe kıl 'arâyîşe tâkiñ şu'ûduna
Erdikçe cûy-ı ḳudret-i Hâḳdan şu'ûduna
- 2 Bir dil ki nem-çeşide-i feyz-i İlâh ola
Gelmez ḥalel ṭarâvet-i gülzâr-ı sûduna
- 3 Mîr ü şehiñ felekde hevâdır naşîbi hep
Dil-beste-i şu'ûd olanıñ ḳaşr-ı cûduna
- 4 Âgeh-dil ol ḳapılma çü dehriñ şeni' iken
Dil-bestegi zehârif-i ḥâtır-rübûduna
- 5 H'âbide-i nebâheti ikâza ta'n eder
Seyr et nihân-ḥâne-i Kehfiñ rûḳûduna
- 6 Şafvetle rû-nümûde olur bî-niyâz iken
Çeşm-i ümîd-i âyine 'aksiñ şühûduna
- 7 Her mevci nakş-ı silsile-i cîd-i şevḳ olur
Baḳ gülşeniñ leṭâfet-i emvâc-ı rûduna
- 8 Âdem ḥariş-i naḥvet-i câh-ı cihân iken
Degmez cebîn-i sâyesi cây-ı sücûduna

- 9 Bir dil ki suht-ı 'āleme işgāl-i fikr ede
Gelmez hayāl-i vākı' a çeşm-i günūduna
- 10 Bir sîne kim mühādene-i kibr ü kîn ede
Hakķıñ taleb-nümûde olur kahr-ı zūduna
- 11 Bir dide kim qarîn-i 'amā-yı dālāl ola
Kılmaz nigh mevārid-i husrân u sūduna
- 12 Bir ser ki tāt-ı nūr-ı hicādan berehnedir
Aşmaz kulaķ ğinā-yı kanā' at sūrūduna
- 13 Bir ten ki şevb-i 'ār ile faḥret-nümā ola
Nā-yābdır nişāne-i mihri vücūduna
- 14 Bir gūş kim talāvet-i itrā-güzîn ola
Mekfûdur nidā-yı mezellet şinūduna
- 15 Bir dest kim hıyānet ile müstefid ola
Maḥrûm olur temellük-i zeyf-i nükūduna
- 16 Bir pā ki reh-neverd-i şudā' -ı şūrūr ola
Bî-cān olur ḥabā' il-i nehc-i vūrūduna
- 17 Bir nefis kim müdāvemmet-i şehvet eyleye
Kılmaz heves zerāyi' -i hıfz-ı ḥudūduna
- 18 Bir fem ki kavlı-i fāsidi bühtān u zūr olur
Mehcūr olur ḥulūş ile zıkr-i Vedūduna
- 19 Bir ṭab' kim televvün ile ülfet eyleye
Ġālibdir āşinā-yı şekāvet şudūduna
- 20 Tehzīb-i nefse ğayret-i kār eyle 'ālemiñ
Meyl etme iktifā-yı ünās-ı künūduna
- 21 Mühmel koyup şıṭabl-i şitāda sūtūrveş
Nefs-i bedi düşürme dālālet kuyūduna
- 22 İksir-i 'izzet-i nefis ile şervet-nümā olup
Dāĝ ur eliñ filizze-i kalb-i ḥasūduna
- 23 Halkıñ der-i mezālime tarḥ eylemiş kaẓā
Naķş-ı sevād-i 'arız-ı her çehre-sūduna
- 24 Dār-ı beķāya nāhic-i minhāc-ı fevz olup
Dūr ol reh-i mehālik-i zātü'l-vükūduna
- 25 Cid-i kabûl-i nuşḥu Edibiñ icāle et
'İkd-ı nefis-i nazm-ı cevāhir-nümūduna

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Bize nūr-ı ehl-i neşātin ser-i bī-destārı
Sāyeden bāğa ki irhā ede bīd estārı
- 2 Cāy eden bāğda hem-sāye-i ğayrı n'eyler
Cūy-ı şāfı gibi oldukça muvaffıķ yārı
- 3 Behcet-i rüy-ı gülü nāleden idrāk edemez
Perde-i hayret olur bülbüle gülden zārı
- 4 'Aks alır ferş-i riyāz-ı harem-i me'vādan
Gülşeniñ āyine-i nakş-ı perend-i kārı
- 5 Tıfl-ı nev-rüste-i gül-gonçeyi h'ābīde kıomaz
Nīm-şeb bülbülü nālīde eden bīdārı
- 6 Görmeden lānede taḥsini ser-āğāz edemez
Cezb eder bülbülü ḥübān-ı gülün ruḥsārı
- 7 'Aks-i gül-berg-i çemenzār [ile] pür-ḥün olmuş
Sūseniñ āyine-i deşne-i cevher-dārı
- 8 Şadme-i dīden eder nakş-ı kebūdun izḥār
Görmege göz doyamaz sīne-i sünbülzārı
- 9 Pertev-i şu'le-i şām-ı çemen efzūn eyler
Dilde tāb-ı heves-i seyr-i gül ü gül-nārı
- 10 Olmadan sāk-ı muṭarrā-yı benefşec kūtāh
Sāḥa-i bāğda maḥfi görünür refīārı
- 11 Şanki çil akçe şaçar merd-i seḥā bālādan
Yāsemen ḥāke nişār eyleyicek ezḥārı
- 12 Çemen-i reh-güzer-i yāre şefiķ olmağla
Lāleye lāyık olur dāğ-ı diliñ izḥārı
- 13 Jāleden tēc-ı ser-i bülbülü taşī' eyler
Bāğda verd-i teriñ pençe-i lü'lü'-bārı
- 14 Nehbet-i kākül-i ḥübān ile hemtā añlar
Her gören sünbül-i gīsū-yı ser-i kühsārı
- 15 Mevsim-i 'id-i çemende yine tecdīd etmiş
Sebz-i kemḥādan iken düşdü çenārıñ ḥārı
- 16 Servler kaşr-ı gülistāna 'imād oldukça
Şaff-ı eşcāra bülend olsa n'ola miḳdārı

- 17 Nice nergis harem-i bāga nighdār olmaz
Maḳdem-i yāre görüp reh-zenī-i aḡyārı
- 18 Şimdi iḡrā-yı şadāḳatle ṭabīb-i sākī
Cām-ı şahbā ile bīmāra eder tīmārı
- 19 Mey gerek yār gerek muṭrib-i ḥ̣oş-lehce gerek
Feraḥıñ bāḡda meşhūd ola tā dīdārı
- 20 Bu hevā ile ḡazel nazmına ḡülīde olup
Dil-i leb-beste yine açdı fem-i ḡüftārı
- 21 İhtiyār eyler idim zaḥm-ı dil-āzārından
Ḥüsn-peymā-yı ḡüle olsa ezā-yı ḥārī
- 22 Bülbül-i zārı kebāb etmeye mi gördükçe
Nār-ı Nemrūd ile pūşīde olan ḡülzārı
- 23 Pertev-i mihriñi ‘āşık nice izhār etsin
Olıcak zulmet-i ḡam perde-keş-i efkārı
- 24 Cevrine muṭtarib olmaz[dım] Edībā yārīñ
Cevr-i aḡyāra beni görmese lāyık bārī

12

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Zümre-i zen-ṭıynetāna ḳarışanı n’eyleriz
Zāt-ı merdümde olunca ḳarı şanı n’eyleriz
- 2 Neyl-i māl u cāh içün ḥall-i vişāḳı ‘arz edip
Ḳayd-ı ḥıfz-ı ‘ārdan āzādegānı n’eyleriz
- 3 Raḥş-ı nāmūsa ‘inān-ı raḡbeti itlāk ile
Sūy-ı her faḥşa ḳadem-püyendegānı n’eyleriz
- 4 Yūsuf-ı ‘aşr olsa da şekl-i bedī‘-i ḥüsn ile
Ḡayra mā’il dil-ber-i nā-mihrbānı n’eyleriz

17 Metinde beytin ilk mısraının karşıtı boş bırakılmıştır. Sonraki beyit ise şöyledir:

Ḳomasın dā‘ire-i bāga nighdār olmaz
Maḳdem-i yāre görüp reh-zenī-i aḡyārı

Kendi içinde anlam bütünlüğü bulunmayan bu beytin ilk mısraının sehven yazıldığını ve diğer mısraın ise sözü geçen boş yere ait olduğunu düşünüyoruz.

21 Birbirine çok benzeyen, fakat gerek anlam gerekse imla bakımından problemli olan iki beyitten yukarıdaki beyit oluşturuldu. Ancak anlamla ilgili problem yine de giderilemedi. Söz konusu iki beyit şöyledir:

İhtiyār eyler idim zaḥm-ı dil-ārārından(?)
Ḥüsn-peymā-yı ḡüle olsa ezā-yı ḥārī

Ḡüle meyd olmaz idim zaḥm-ı dil-āzārından
Ḥüsn-i semāsı ḡüle olsa sezā-yı ḥārı(?)

- 5 Sırrımız fâş olsa da hergiz kulüb-ı fâside
İnkişâf-ı 'âr olan râz-ı nihânı n'eyleriz
- 6 Nîş-i âzâr-ı lisân-ı bâtını pür-zehr iken
Bî-hakîkat hem-dem-i şîrîn-zebânı n'eyleriz
- 7 Fahret-i telîm için tesdîl-i ezyâl eyleyip
Kâbza-i ihlâşdan dâmen-keşânı n'eyleriz
- 8 Âb-rûyun suht için pâşide-i i' tâb edip
Dergeh-i mîr ü şehe ruḥ-südegânı n'eyleriz
- 9 Mâl-i nâsı ḡaşb edip iḥsân-ı nâ-ehlân için
Re'feti nâ-yâb olan bahşendegânı n'eyleriz
- 10 Kudreti nâ-bûd iken bahş u 'atâya meyl eden
Müstehaff-ı kâdr-i ni' met eblehânı n'eyleriz
- 11 Pür-sevâd-ı sum'a oldukça derûnu zâhidiñ
Pertev-i ihlâşdan 'ârî cenânı n'eyleriz
- 12 İntibâhı buḡz edip hengâm-ı hevl-i ḡaşrden
Raḡde-i nisyân ile dil-ḡustegânı n'eyleriz
- 13 Rızık-ı tâhir hem şerefmenâ-i kanâ'at isteriz
Ni' met-i eşrâr ile perverdegânı n'eyleriz
- 14 Ḥaşm-ı dûnu ḡâtıra ihtârimız ta' zîb eder
Emr-i ta' zîbinde teslîḡ-ı zebânı n'eyleriz
- 15 Biz Edîbâ ḡayret-i bî-yâr-i müşfik târda
Ülfet etsek fi'l-meşel cevḡ-i cinânı n'eyleriz

13

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Ḡayûr suht-nevâl-i şehi recâ etmez
Göñülde zulm ü sitemle şehîre câ etmez
- 2 Nemâ-yı kişt-i emel ḡayş-ı şıdḡa merhûndur
Ḥulûş-ı merdümü bî-ḡûşe-i mütâ etmez
- 3 O kim resîde-i aşdâf-ı ḡaybdır güheri
Yed-i ümmîdini yemden ḡazef-rübâ etmez
- 4 Ḥarîr-i âb-ı ruḡu bevlden nümüne iken
Zuhûru ḡâtır-ı nâ-pâke âşinâ etmez
- 5 Ne deñli ḡam-zede-i ictibâr-ı ḡaflet ise
Firâset ehli zühûlünde çok ḡaḡâ etmez
- 6 Gürûh-ı ehl-i dil âyîne-i dil-i şâfın
Mukârin-i keder ü minnet-i cilâ etmez

- 7 Vişāl emelde degil şıdķ-ı āh-ı ḥasretten
Hevā muvāfaķatin sa‘y-ı nāḥudā etmez
- 8 Delīl-i cān iledir iķtirāb-ı tenle degil
Bülūĝ-ı menzil-i idrāki cehd-i pā etmez
- 9 ‘Adū-yı bed-güher ü bīm-i cān-ı müştākı
Remīde eylemeyen terk-i mā-sivā etmez
- 10 ‘Anā-keşān-ı ĝam-ı uhrevī Ḥudāsından
Herāsı hem-ser-i endāze-i recā etmez
- 11 O kim mu‘ālece-i ḥimyeden nüfūr eyler
Devā-yı ‘illetini zāmin-i şifā etmez
- 12 Cenāb-ı ḥāzret-i Ḥaķ miḥnet-i maḥabbetine
Her ehl-i ‘aşķı sezāvār-ı ibtilā etmez
- 13 Nevā-yı muṭrib-i ĝamdan gelir eşer yohsa
Semā‘-ı ‘āşıķa te‘şīri her nevā etmez
- 14 Riyā niķāb olamaz ehline nazarlardan
Şehīr zātını reh-bürde-i ḥafā etmez
- 15 Girifte-i sitem ü ibtilā Edībāsā
‘İlāc-düşmen olan derdine devā etmez

14

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Degildir ehl-i iḥlāşın emel şāyān-ı eṭvārı
Ki olmaz muķbilānıñ ḥüy-ı bed-fercām-ı idbārı
- 2 Emelden bī-emeldir kām-cüyānı reh-i şıdķıñ
Budur esbāb-ı istihāl-i fażl ü cūd-ı Ğaffārī
- 3 Ḥariş-i ni‘met-i dünyā ise şādıķ müzevvirdir
Ki āmāl-i me‘ādıñ nā-sezādır şıdķa tezkārı
- 4 Dem-i tā‘atı muḥliş tuḥfe-i neyl-i ‘atā etmez
‘Aṭāĝāh-ı Ḥudāda müzd ile olmaz taleb-kārī
- 5 Ḥarīd-i cennet etme cāhilāne naķd-i tā‘atle
Der-i Ḥaķdan ķabūl-i tā‘at istid‘āsın et bārī
- 6 Tebeḥdir muḥlişāna bā-emel fī‘l-i müberrātī
Ümīd-i ‘afv ile belki müsāmīḥdir tebeh-kārī

14 S 138a, Ü1 11a, Ü2 5a (Ü1’de 1-2 ve 13-15. beyitler 308a’da)

3 tezkārı S, Ü2: der-kārı Ü1

4 tuḥfe-i S, Ü2: şafḥa-i Ü1

5 cennet S, Ü1: ni‘met Ü2

6 müberrātī S, Ü2: mürāyāyi

- 7 'Amel bir şub-ı mevhüb-ı Hudâdır ehl-i tâ'âta
Anı mensûb-ı nefis etsen kalırsın 'ârdan 'ârî
- 8 Edeb-cüy ol sülûk-ı câde-i rıdvân-ı Bârîde
Ki merdiñ bî-edeb merdûd olur a'mâl-i a'mârî
- 9 Edebdır h'âstgâr-ı kurb-ı Hakkâ kâ'id-i vuşlat
Edebdır pûşîş-i zellât için mi'zâr-ı Settârî
- 10 Nebîl-i bâ-edeb ehl-i dühûl-i bezm-i 'izzetdir
Cehûle tarh-ı 'âdât-ı te'eddübden gelir h'ârî
- 11 Edeble ehl-i Hakk bigânedir ülfetgeh-i dehre
Kim anıñ selb-i âdâb-ı cihândır sitr-i esrârî
- 12 Suhan-güyân-ı hak bî-kayd-ı âdâb-ı cihândırlar
Kelîmân-ı cihâna sum'adır tavır-ı edeb-dârî
- 13 Sezâdır himye-kârî lemza-i âdâb-ı dünyâdan
K'olur hâşıyyetinden 'illet-i sū'-i edeb târî
- 14 Şakın gafletle etme iktifâ işr-i cehâlâta
Tutuk-puş-ı edebdir şanma sâlûsân-ı 'ayyârî
- 15 Eşernâk ol Edîbiñ pend-i nuṭṭ-ı dil-pesendinden
Ki ferdâ gûş olunmaz ehl-i 'özüñ baş-ı a'zârî

15

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Bir şehâ kim ola erkâmı halelnâk-i riyâ
Anı ser-levha-i da'vâya ne lâyıḳ imlâ
- 2 Bir şehâ kim ola mebnâsı devâ'-i emel
Anı efvâh-ı temennâya düşer mi ilḳâ
- 3 Bir şehâ k'olmaya vâ-reste-i kayd-ı minnet
Ḳubhunu nuṭṭ-ı sitâyîşle olur mu ilgâ
- 4 Bir kerem k'olmaya mihmâzı nihâd-ı gayret
Nice olur mübtedir-i sâha-i ta'cîl-i münâ
- 5 Bir kerem kim ola ḥurrem-dîl-i neyli ḥâsir
Ne revâ kim ola câ-kerde-i sūd-ı ihdâ
- 6 Ḳahrdan bîm iledir cümle sitemgerlerden
Mîr ü sulṭâna mürâ'ât-ı rûsûm-ı i'tâ
- 7 Nehbden müddeḥirîn şûret-i baḥşâyîşde
Ehl-i baḡyîñ yine a'vânı eder istîfâ

7 etsen S, Ü2: et sen Ü1

8 maḥbûṭ S, Ü2: merdûd Ü1

11 (Ü1 ve Ü2'de 11. beyitle 12. beyit yer deḡiştirmiş) / sitr-i esrârî S, Ü2: ser-â-ser arı Ü1
15 Ü1 308b ve 309b, Ü2 6b (Ü1'de diğerk metinlerle karışık bir durumda)

- 8 Olsa da ğayra yine şu'le-i cūdu lāmi'
Lem'a-i cūda bedel andan olur cezve-rübā
- 9 Kubh ile yā denes-endūde iken evşāfı
Ġayrdan ğāliye-i midhāt eder istirşā
- 10 Kuvvet-i baĝyi mezīd olmak için yā gāhī
Ehl-i 'acze keremi etse eder müzd-i du'ā
- 11 Ġaşbdan tā ki berī olmaya naqd-i minhāt
Olamaz muķterin-i dest-i sezāvār-ı 'atā
- 12 Olsa pīrāmen-i nā-ehle de gāhī vāşıl
Şūret-i ħüsn-i tecemmülle olur cilve-nümā
- 13 Nehc-i maķbūl-i esālībi bedīd olmayıcak
Āşinā-yı dil-i Ġātemde degil sırr-ı seĥā
- 14 Süfehā zümresiniñ yoĥsa ki tebzīrātın
Görmeden ol şıfat-ı ħüsn-i seĥāvetde cūdā
- 15 Merd-i mikrāma gerek 'ākıbet-endiş olmak
K'ede kār-ı keremin 'ār-ı nedemden iĥlā
- 16 Gerçi 'avn-ı küremā dest-i nevāl-i Ġaķdır
Olmaz āzurde-dil-i fāķa-i rāĥat-fersā
- 17 Līk rızķıñ sa'at-i mevridi her gāh olmaz
K'ede merdüm şereh-i kār-ı seĥāsın icrā
- 18 İktizā üzre gerek cümle-i kārı merdiñ
K'ola reh-yāb-ı telakķı-i rızā-yı Mevlā
- 19 Şıfat-ı ĥulle-i maķbūl-i seĥāyı derk et
Ol nigeĥ-dār-ı maķālāt-ı Edīb-i dānā

16

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Olaydı 'ālemin iĥlāşa 'ādāt-ı mūrā'atı
Ederdi zīnet-i iĥlāş ile zībende 'ādātı
- 2 Mu'ādāt-ı tebeh-kār-ı riyāyı üstüvār eyler
Dil-i şafvet-güzine yār-i iĥlāşın muşāfātı
- 3 Sedād-āyın olanlar zīnet-i zāhirle faĥr etmez
Şadāķatle dil-ārāyende n'eyler zīb-i dārātı
- 4 Hezārān tuĥfe-i mergūbeden evlā idi merde
Mücerred tuĥfe-i şıdķ olsa aĥbābın mihādātı
- 5 Felekde her ĥışāl-i şıdķdan bī-vāye nāķışdır
Ne deñli ĥaşrdan bīrūn ise vaşf-ı kemālātı

- 6 Fűrüg-ı behceti nâzişger-i h'urşid-i enverse
Dile zulmet-fezâdır yâr-i bî-şıdkıñ mülâkâtı
- 7 Hamiyyetle vefâsız dilde ezmâr-ı hulûş olmaz
Dü haşletdir hemân âyîn-i ihlâşın müzâfâtı
- 8 Fűrüg-ı şafvet-i bâtın berîdir mu' tedîlerden
Hulûşuñ i' tidâ-yı buğzdu ednây-ı hâlâtı
- 9 Nice güm-râh ise reh-yâb-ı minhâc-ı hüdâ eyler
Giriftâr-ı hevâyı reh-ber-i şıdkıñ delâlâtı
- 10 Fesâd-ı 'illet-i merzâyı makrûn-ı şalâh eyler
Tabîb-i gayr-ı hâzık şıdk ile etse müdâvâtı
- 11 Degil hâfi şadîk ü düşmene icâs u izmârı
Hulûşuñ merdüme yeksân olur ichâr u ihfâtı
- 12 Müvâlâtı eger melfûz-ı nuṭṭ-ı şad güvâh olsa
Vidâd-ı nâkesiñ râciḥ degildir nefye işbâtı
- 13 Ne deñli ḥalkdan me'yûs-ı tesdîd-i umûr olsa
Hudâdır muḥlişiniñ kâfi-i kâr-ı mühimmâtı
- 14 Görüp etvâr-ı nâ-kâmide mefkûd-ı emel şanma
Kıyâs etme şadûkuñ gayr-ı hâşıldır murâdâtı
- 15 Emel bigânedir zibende-kâr-ı şıdkâ kim şıdkıñ
Cenâb-ı kibriyâdır zâmin-i ḥüsn-i mükâfâtı
- 16 Emânet merd-i nâ-dâna qarîn-i intimâ olmaz
Degildir mu'temen mechûl eden hıfz-ı emânâtı
- 17 Tek-â-püy-ı emelle bî-'amel bilmem ne sûd eyler
Ḥadîşin 'âlimâna hıfz-ı üslûb-ı rivâyâtı
- 18 Dilin tâbişger-i envâr-ı tenzîl etmeyen 'âlim
Mücerred âşinâ-yı nuṭṭ eder tefsîr-i âyâtı
- 19 Dem-â-dem ictilâb-ı sûd içün eşrâr-ı 'âlemle
Nifâkın cehl eder idmân eden kâr-ı müdârâtı
- 20 Ḥatâdır akviyâya ihtimâ aḥyâra bildikçe
Yed-i 'avn-ı Hudâdır eyleyen def'-i beliyyâtı
- 21 Olur mülzem cehûl-i bed-meniş bir kerre fikr etse
Kavîlerden de kimdir keff eden te'sîr-i âfâtı
- 22 Sitîz-i cevri ile 'âcizleri pâ-mâl edenlerdir
Edenler ihtimâ-yı şâh ile farṭ-ı mübâhâtı
- 23 Sitâyîş-kâr-ı maḥbûb oldu şimdi şâ'irân cümle
Bulunmaz Ḥâlîke bir ferdiniñ ḥarf-i münâcâtı

- 24 Deme pîrāye-i bālā-yı şeb-dîz-i şerāfetdir
Semend-i şıdka nā-meslûk eden minhâc-ı sādâtı
- 25 Yed-i ehl-i ğinā maḥcûr-ı ıtlāk-ı seḥāvetdir
Ṭalîḳ-i irtiyād-ı nukredir dest-i irādâtı
- 26 Hevā-yı intihâşı cîfe-i suḥta ḥarîşânîñ
Bedîd oldukça artar mevķıf-ı ḥaşrîñ emārâtı
- 27 Bu dem sehv ile yok sūr-ı me‘âdın ihtiyār eyler
Faḳaṭ câh u ğinâdır ehl-i ‘aşrîñ ihtiyārâtı
- 28 Dilâ ehvâyı terk et hem-dem-i erbâb-ı ihlâş ol
K’odur ehl-i riyânîñ cünne-i def‘-i isâ’âtı
- 29 Hemân genc-i ḥulûşu vāye-i merdân-ı ihlâş et
Fidâ etmekden el çek nâkese naḳd-i müvâlâtı
- 30 Şerehle kendiñi mûnsâḳ-ı nehc-i aşdikâ eyle
O aḫzâb-ı şerefle pîşe kıl rıfķ u müvāsâtı
- 31 Şadîḳ ü düşmene telķîn-i âdâb-ı vifâḳ eyle
Vifâḳa düşmeniñ dâniş-peżîr olmazsa da zâtı
- 32 Ne deñli âteş-efrûz-ı şikâḳ olsa olur âḫîr
‘Adüya rû-nümâ ehliyyet-i sū’-i mücâzâtı
- 33 Dem-â-dem iḳtifâ-yı mevkib-i a‘lâm-ı pend eyle
Edîbiñ ol mehâbet-bîn-i râyât-ı işārâtı

[TĀRİHLER]

1

Tarih-i Kudüm

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Maḥv edip renc-i şudā' -ı kevnî
Eyledi sâz-ı ifâkat ıtrâb
- 2 Reste-i derd-i ser-i ğaflet olup
Buldu dârû-yı nebâhet elbâb
- 3 Resm-i âdâb-ı dürûğ oldu hebâ
Şıdķ ile buldu teceddüd âdâb
- 4 Bildi esbâb-ı lecâcı a' dâ
Añladı aşl-ı vifâķı aḥbâb
- 5 Haşma ta' n etmede mecbûr oldu
İktirâb eylemeyen tîge kırâb
- 6 Dâd bî-dâd ile peykâra durup
Eyledi küşte-i zaḥm-ı irhâb
- 7 Ya' ni Mehdî-i zamânîñ ' ahdi
Verdi Zâl-i felege tâb-ı şebâb
- 8 Geldi evķât-ı zuhûr-ı ḥayrı
Şâdmânîde bulunsun aşḥâb
- 9 Sâl-i elf ü mi 'e vü ḥamsîniñ
Evvelîn mâhı ki çün açdı niķâb
- 10 Söyledim lafzen ü ma' nen târiḥ
بيك يوز اللى سنه خير صواب

1150

2

Tarih-i İcrâ-yı Nehr-i Sâcûr be-Ḥaleb

fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün

- 1 Nehr-i Sâcûr olmuş iken bir zamân
Dide-i mecrâ-yı Şehbâdan nihân
- 2 Sa' y olundu şâniyen icrâsına
Şıdķ ile bâ-bezl-i naķd-ı şâyegân

1 S 133a, Ü1 15b (Başlık: S, Ü1)

2 S 133a, Ü1 14a (Başlık: S)

- 3 Söyledim tārīḥ-i itmāmın Edīb
نهر ساجور اولدی شهپاده روان
1150

3

ahreb

Elf ü mi 'e vü şelāşe vü ḥamsīniñ
Çün mäh-ı nühustu eyledi 'arz-ı 'izār
Eşrāra nezīr-i intikām oldu Edīb
Tārīḥi anıñ k'oldu "رقی الاخيار"
1153

4

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Çünkü tuğyān ile Ekrād-ı şekāvet-pişe
Eyledi 'ālemi hep vakf-ı enīn-i şekvā
2 Hüküm-i sultān ile me'mūr olup istişāle
قیردی اکرادی هله سیف ایله احمد پاشا
1153

5

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Sāl-i yümnü çār u pencāh u şadıñ
Eyledi çün 'āleme baş-ı nevāl
2 Söyledim tārīḥ-i tebşirin Edīb
مؤمنینه نیل نعمتدر بو سال
1154

6

- 1 ایها المشتكون خوف التماری
من هموم التی تراکم فیکم
2 لاتکونو فی حیره و اندهاش
غیرها المستعان عنها یقیکم

3 S 133a, Ü1 15b

4 S 133a, Ü1 15b

5 S 132b, Ü1 15b

6 Ü1 14a

- 3 ابشروا جملة بتبشير حق
حكم الان خفف الله عنكم
1156

7

- 1 حل وقت الزمان للاسواء
و زمان الدماء للاعداء
- 2 بانها سطوة الشفاء ثناء
اقتران الاهوال للانحاء
- 3 يحطوا جملة بصدمة قهر
وتراهم صاروا من اله نباء
- 4 خاصموا برهنه من الزمان ناسا
باغتيال و شدة و اعتداء
- 5 ويغوا للانام متى اذا ابو
شحم اجزاءهم بنار الجفاء
- 6 كيف لا يجترى لجور البرايا
من ابا من شريفه الابنياء
- 7 ان من خالف الا له مصرا
لايبالى من هول يوم الجزاء
- 8 والزمان الذى بلغنا اليه
كاسد فيه مالك لحياء
- 9 مارمى فيهو اتقى و الا
ماسهو عنه كله ثبناء
- 10 كل من خاض فى العلوم ترقى
فى التجافى عن نهج الاهتداء

- 11 لا بنون ترى ولا امهات
بظهرون الوفاء فى انصراء
- 12 عاذلى كيف لاعابت جهرها
من هواء نخل فى الاحتباء
- 13 لو سهى نظرتى عنه باندهاشى
لا امارى لعله بازائى
- 14 يا طبيبيا سبا فؤادى جريحا
هل له من رفادة و دواء
- 15 و ان اخترته اليك بسقم
كيف الين فى لزوم الشفا
- 16 رد لى طاقتى و حولى و هب لى
شربة من لقاك بالاروا
- 17 ان عام الهنا خليلى فارخ
سنة اقبلت لطفى البلا

1156

8

fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn

- 1 Çünkü sāl-i nev-i heft-i pencāh
Eyledi 'āleme 'arz-ı sīmā
- 2 Yümn-i iḳbāline oldu tārīḥ
بهج سال نظام دنيا

1157

9

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Hābbezā seyyāle-i zībā-yı bī-şibh ü meşīl
Kim zāmīn-i reşkdir 'aynen tūsemīmī selsebīl

17 (Metinde rakamla 1169 olarak verilen tarih yeniden hesaplanmış 1156 tarihi elde edilmiştir)

8 Ü1 14a

2 (Metinde rakamla 1158 olarak verilen tarih yeniden hesaplanmış ve yazı ile belirtilen tarihe uygun olarak 1157 tarihi elde edilmiştir)

9 Ü1 14b

1 "Selsebil denilen bir çeşme." Kur'ân-ı Kerîm, İnsan Suresi (76); 17

- 2 Reşha-i selsāl-i seyriyle keder şüyidedir
Nüzhetiyle āşinā-yı ber ' olur tab'-ı ' alil
- 3 Haddi yok dil-beste-i rencūr-ı mevcı olmağa
Haşm-ı ğam sūy-ı harīr-i ābına olmaz sebīl
- 4 Düşde görse neş'e-i cām-ı hayātı kesb eder
Kāse-i ser-şār-ı feyzinden derūn-ı her ' alil
- 5 Dāğ-ber-dildir bün-i cevfinde mähī olmağa
Muttaşıl ' aks-i sevād-ı çeşm-i her taraf-ı kelīl
- 6 De 'b-i cūdu Hātem-i feyyāzesinden öğrenir
Rāhesin imsāke nā-mehcūr eden merd-i baḥīl
- 7 Ya ' ni inşā-kerde-i mīr-i mufahḥam kim odur
Mālik-i cūy-ı cemīl ü şāḥib-i mecd ü eşīl
- 8 Zī-[şeref] dānişver İsmā' il Beg kim pestdir
Kādrine nisbetle her nāzişger-i kadr-i celīl
- 9 Çeşm-i istiğnāsına birdir ülūf āḥād ile
Dest-i cūd-āmūzuna endek-nümāyāndır cezīl
- 10 Zāt-ı ḥayr-endīşesi nehr-i sitemle mü 'telif
Luṭf-ı 'ām olmuş zemīn-i Mısr-ı ' irfānında Nīl
- 11 Feyz-i İzedle olup yenbū' -ı kadr-i münfecir
Ola tāb-ı guşşadan āsūde-i zıll-i zālīl
- 12 Cāygāh-ı fahrına zaḥm-ı nigāh-ı keydden
Eyleye Hāḳ dīde-i bed-bīn-i hüssādın kelīl
- 13 Gūş edip vaşfin Edībā söyledim tāriḥini
ایتدی اسماعیل بک اجرا سبیل سلسبیل

1158

10

- 1 لاح انوار الیها فی العالمین
اکثروا من شکره فی کل حین
- 2 عامنا هذا اتانا بالهنا
ارخوا قد جئ بالخیر السنین

1161

[GAZELİYYÂT]

Harfû'l-Elif

1

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Besmele vesme-i ebrû-yı cemâl-i imlâ
Hamdele gâze-i ruhsâr-ı belâğ u inhâ
- 2 Taşlıye tezkiye-i bûy-ı 'abîr-i ta' bîr
Tarziye mâşıta-i fârihe-i bîkr-i edâ
- 3 Besmele kâkül-i müşgîn-i ser-âgâz-ı suhan
Hamdele gur-re-i garrâ-yı cebîn-i ma' nâ
- 4 Taşlıye câzibe-i behcet-i rûy-ı güftâr
Tarziye zîb-i ruğ-ı kav-l-i sedidü'l-fahvâ
- 5 Besmele bedreka-i yümn-i ser-â-pây-ı umûr
Hamdele pîş-rev-i mevkib-i minhâc-ı rızâ
- 6 Taşlıye muhteşid-i rûfka-i râh-ı tevfiğ
Tarziye reh-ber-i her sâhire-peymây-ı hüdâ
- 7 Oldu çün-seb' a-i seyyâre Edîbâ bu gazel
Şadr-ı dîvân-ı felek-şânımıza cilve-nümâ

2

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Şıdk ile leşker-i tâ' âta edip feth-i livâ
Dîv-i nefis ile cihâd et var iken tende kuvâ
- 2 Âdemi hıfza sihâm-ı şerer-i düzağdan
Cevşen olmaz hele mânend-i libâs-ı takvâ
- 3 Lehv ile gûş ederek böyle nevâ-yı nâyı
Bî-nevâ kor seni âhirde şakın sâz u nevâ
- 4 Zağm-ı nâ-sûr-ı gam-ı yâr-i haqîkîâsâ
Dehrde 'âşık-ı şûride-dile umma devâ
- 5 Gerçi ta' rîfî enâm içre hevâdır 'aşkıñ
Anı sen 'ayn-ı haqîkatde velî şanma hevâ

1 S 2b, Ü1 16b, Ü2 12a (S'de bu gazelle aynı konuda ve hemen hemen aynı kelimlerle aynı vezin ve kafiye yazılmış başka bir gazel daha bulunmaktadır. Üzerine de çizgi çekilmemiştir. Ancak "Dîbâcenîñ yerine tahrîr oluna" kaydıyla verildiği için der-kenarda yer alan yukarıdaki gazel tercih edildi.

2 S 2b, Ü1 16b, Ü2 12a

- 6 Kıl ü kâl ile dili kâl edebilmez 'âşık
Püte-i gamda müzâb etmeyicek nâr-ı cevâ
- 7 Kalmadan huşk-leb-i tâb-ı riyâ lâyık idi
Şerbet-i şıdk ile şûfî de olunsa irvâ
- 8 Şâhid-i şûh ile bint-i 'inebiñ nâ-seredir
Dürî-i şöhet-i bâ-meyl-i rahîk-i me'vâ
- 9 Dil-i âgâhı sezâvâr-ı na'im eyleyegör
Sine-i gaflet ile kılma cahîmi meşvâ
- 10 Pâsdâr ol dil-i âvâreye ey râgıb-ı feyz
Nefs-i emmâreye etdirme hâzer kıl igvâ
- 11 Râgıb-ı neyl-i ser-âzâdegî-i ferdâ ol
Olma gel hal'-i 'izâr ile esîr-i ehvâ
- 12 Feyzden hak bu ki bî-vâye kalır eylemeyen
Şadef-i dilde dür-i baîr-ı gârâmı ivâ
- 13 Etme âlûde-i ednâs-ı riyâ tâ'âtı
Telh olur zehr ile âmîziş edince helvâ
- 14 Hâzer et pilever-i sük-ı nifâk olmakdan
Ol güher-pâre-fürûşân-ı şadâkatle sevâ
- 15 Dem-be-dem reşha-güzîn-i suhub-ı tükân ol
Rüstâyicesine olma harîş-i envâ
- 16 Terk-i endîşe-i sū' eylemeyen ihvâna
Olamaz sa'y ile me'mûn-ı gezend-i esvâ
- 17 Hâk-i a'mâliñi şıdk ile çemen-puş eyle
Kârîñi kılma nümüdâr-ı guşâ-yı ahvâ
- 18 Eyle hâhişger-i nev-bâve-i te'dîb olana
Müş-i te'dibiñi enmûzec-i sîb ü ayva
- 19 Yâr birken aña teşrik-i diger menhîdir
Buña hiç mezheb-i 'aşk içre verilmez fetvâ
- 20 'Âkiliñ muntekîş-ı levha-i idrâki olur
Cevdet-i zihn ile her kavî-i laîfî'l-fahvâ
- 21 Pertev-i dâniş-i merdân-ı Hudâdan feyz al
Zû'-i mişbâhiñi kıl mâhî-i nûr-ı evvâ
- 22 İ'tikâd etme maḳâlâtına her nâ-dâniñ
Ḳalbiñi sîh-i ḍalâle ḳoma mânend-i şivâ
- 23 Zen-i pür-'iffete meyl eyle gulâma bakma
Dehrde Âdem iseñ saña yeter bir Havvâ

7 kalmadan S, Ü2: kalmadı Ü1

19 yâr S, Ü2: bād Ü1 / diger S, Ü2: diger Ü1

- 24 Kār u güftārda peyveste elif-i şıdk ol
Sîret-i şıdkı şî'âr etmemegi görme revā
- 25 Hibe vü bahş-ı ehibbāya mükāfāt eyle
Olma nāsî ne kadar olsa qalilü'l- cedvā
- 26 Nān-ı bî-minnetiñi sen aña tercîh eyle
Ni' meti gayrıñ eger olsa da menn u selvā
- 27 Ol kanā' atle rızā-dāde-i en'ām-ı Hudā
Deheni şekve ile vā diyerek eyleme vā
- 28 Kısmet-i mevhibe-i Hālikini cāzim olan
Halka hiç humk ile Hālikden eder mi şekvā
- 29 Şakınıp keşret-i güftār ile mekşāriden
Olma dānişle leb-ālāy-ı sürūd-ı da' vā
- 30 Eyleyip va' de vefā ile terahhum-kārī
Ol müzeyyel-şıkal-i miñnet-i ehl-i belvā
- 31 Kār u güftāra inā'etle ser-āgāz eyle
Bî-te'ennî hāzer et eyleme hābt-ı 'aşvā
- 32 Hāside şabrıñ ile dāg-zen-i tedmîr ol
K'olamaz şabr u taḥammülce 'adūya mekvā
- 33 İ'tiyād etme tek-ā-pūyu der-i maḥlūka
Dergeh-i Hāliki et gāyet-i irb-i kuşvā
- 34 Şınama kuvvet-i bāzūyu cefā-yı gayra
Kuvvet-i kahr-ı Hudā şanma degildir aqvā
- 35 Bu secāyāyî şî'âr eyle de var 'uqbāda
İctiyāz eyle şırāṭı o zamān bî-pervā
- 36 Yoḥsa pes-mānde metā' ile gidersin āḥir
Rūz-ı bāzār-ı kıyāmetde olursun rüsvā
- 37 Şafvet-i zāhir u bāṭınla Edībāsāca
'Āşık-ı muḥliş olup eyleyegör terk-i sivā

3

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Hayāt-ı kālîb-i cāndır zülāl-i nāb-ı hayā
Şafā-yı zinde-dilāndır ḥarîr-i āb-ı hayā
- 2 Ğarîm-i ḥā'inetü'l-a'yunu zebûn eyler
Dilîr-i ḥüsne siper-gîrî-i niḳāb-ı hayā

25 Hibe vü S., Hibe-i Ü1, Ü2

33 edeb-kaşvā S, Ü1: ereb-kaşvā Ü2

3 S 3b, Ü1 17a, Ü2 13a

- 3 Zehāb-ı genc-i zehebden hezār berterdir
Nigāh-ı nāqıd-ı endişede zehāb-ı hayā
- 4 Rümüz-ı her edeb-i dīni cümle hāvidir
Suṭūr-ı şafha-i dībāce-i kitāb-ı hayā
- 5 Ya var mı māye-i bīdārī-i dil-āgāhī
‘Uyūn-ı ehl-i nihāda mişāl-i ḥāb-ı hayā
- 6 Erīc-i būy-ı gülistān-ı ḥulda rāciḥdir
Şemīm-i kaṭre-i ḥ’oş-nekhet-i gül-āb-ı hayā
- 7 Edīb dergeh-i Ḥallāka müntemī eyler
Remīde-i der-i ḥalkı lüzüm-ı bāb-ı hayā

4

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Hayāt eger ki firākıyla olmasa baña dā
Verirdim anı o şūḥa edince istihdā
- 2 Raķīb-i dūnuñ amānsız ecell-i kaşdımdır
Helāk-i cismi ecelden emān verirse Ḥudā
- 3 Sidād-ı nefis ile münsed başireti şeyḥiñ
Ki rāh-ı nā-be-sedād-ı riyāda qaldı südā
- 4 Faķih māl içün eyler hedāyeden bahşı
‘Aceb mi olmasa pey-bürde-i ṭarīk-i ḥudā
- 5 Edīb ḥayl-i mezāmīni cem‘ eder anı
Şarīr-i kilik-i terim etse bir ḥafice nidā

5

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Cānā peyām-ı vaşlıñı vermekle sen baña
Gördüm ḡamıñla ülfeti şāyeste ben baña
- 2 Sensiz rehīn-i fūrķate cāndır beden baña
Sen cānım olduğça ‘abeşdir bu ten baña
- 3 Nūr-ı nigāh-ı şevķimi hem-tāb-ı mihr edip
Sensin niķāb-ı rūyuñu keşf eyleyen baña
- 4 Evlā budur ki tuḥfe-i dest-i kabūl ola
Āzār-ı cān olursa da senden gelen baña
- 5 Ol meh gözümde etse de ḡaybet gehī Edīb
Dilden ḥayāl-i ḥüsnünü ihzar eden baña

4 S 4a, Ü1 17b, Ü2 13a

2 cismi S, Ü1: cismimi Ü2

5 Ü1 17b, Ü1 13a

6

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Nā-yāb gerek 'āşık-ı güm-geşte-i beydā
Vā-reste olup dā'-i elemden k'ola bī-dā
- 2 Bir şey' mi bulur dā'-i gam-ı yārden özge
Geşt eylese de şeş ciheti 'āşık-ı şeydā
- 3 Sūdāger-i pür-māye-i kālā-yı gamıñdır
Pek sūddadır şimdi begim dilde süveydā
- 4 Hū hū ile bā-rüy-ı riya şeyh-i hekimiñ
Dārū deyü verdikleri dā' oldu hüveydā
- 5 Dil pey-rev-i dā'-i gam-ı yār oldu Edīb
Çok genc-i girān-māye-i sūd eyledi peydā

7

mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün

- 1 از کینه تا که صاف نباشد سریره ها
Halkıñ şudā'-ı fitneden olmaz seri rehā
- 2 خافی نمیشود همه راز دلش ز لوخ
تا از یراعه می چکد ارقام نامه ها
- 3 ما قادمت لیلی دهری بلوعتی
لواحرقت جمار فواد ظلامها
- 4 Dehriñ şereng-i suhtuna ben de harış idim
Olsa dilimde māye-i tiryāk-ı iştiḥā
- 5 Şıgmaz Edīb 'āleme nūr-ı zuhūrumuz
Māh olsa rū-nümūde-i āyīne-i sūhā

8

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Meyl eylememek dil-ber-i kūteh-ḳade evlā
Bālā-ḳad olan yār degil mi daḥi a'lā
- 2 İvā-yı ḥayālāt-ı sevād-ı ḥaṭ u ḥāle
Etsek yeridir cevḫ-i süveydāmızı iḥlā

6 S 4a, Ü1 17b, Ü2 13b

7 Ü1 17b, Ü2 13b

1 seri Ü2: başı Ü1

8 S 4b, Ü1 18a, Ü2 13b

- 3 Evşâfını ol sâ' id-i sîmîn-i semîniñ
Bir qālība ifrâğ ile yok tākāt-i imlā
- 4 'Aks-i ruḥ-ı meh-tāb-ı fūrūguñla revādır
Āyîne-i şām-ı emelim olsa mücellā
- 5 Bir necm-i muzīdir ki Edīb aya muḳārin
Yāriñ ser-i şūhunda o destār-ı muṭallā

9

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Olaydı ist-i ḡulāmıyla şeyḥe neyl-i münā
Hevā-yı nefse uyup eylemezdi istimnā
- 2 Ġnā-yı zevḳ bulur üstüne gelen ādem
'Aceb mi her kese eylerse dil-ber istignā
- 3 Mürīd riş-i mühennā ile ruḥ-ı yāre
Murād eder k'ola ḡül-güne-sāy-ı reng-i ḥinā
- 4 Bu şaḥḥ-ı ṭab' ile bozmazdı şeyḥ perhizin
Şalaydı sāye aña naḥl-ı mīve-dār-ı ḡinā
- 5 Edīb dil-beri terk eyleyip zi-nā-dānī
Düşer mi şūfī-i dāniş-fürüşa kār-ı zinā

10

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Eşk-i yem-cüşumdan ister pençe-i zūr-āzmā
Āsyāb-ı çerḥe bī-te'sir eder zūr az mā
- 2 Rū'yet-i sāmān-rübāy-ı herc ü merc-i rūzgār
Çeşm-i idrāki eder dil-dāde-i renc-i 'amā
- 3 Dehrde rībāl-ṭab' ān-ı fütüvvet ḥ'or olur
Etmeyince sürbe-i cünd-i kilāba iḥtimā
- 4 İstemez pest ü bülend-i çerḥden cāy-ı penāh
Ehl-i tecrīde muzīḳ-i ye'sdir arz u semā
- 5 Lezzet-i tāb u tef-i ḡamdan Edībā dūrdur
Merd-i āsāyiş-güzīn-i sāye-i perr-i hümā

9 S 4b, Ü1 18a, Ü 13b

4 Şaḥḥ-ı S; Şeyḥ-i Ü1, Ü2 / perhizin S, Ü2: perhizi Ü1

10 Ü18a, Ü2 13b

4 arz u semā Ü2: ehl-i semā Ü1

11

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Metā' ın etme güherden nümüne pileverā
Nigāh-ı gevher eder mi 'izām-ı pile-verā
- 2 Nühüz-ı kâfile-i kişver-i dil-ārāda
Nidā-yı da' vet olur 'āşıka şadā-yı derā
- 3 'Aṭā-yı mün'ime yok kudret-i mükāfātı
Nişār-ı hayr-du'adır mevāhib-i fuḳarā
- 4 Nisādan etse teberri 'aceb degil zāhid
Bilir gulām ile olmaz kuyūd-ı istibrā
- 5 Edīb olur deme ez-ğayr-ı ḥaṭṭ-ı āzādī
Şudā' -ı esri difā'a temīme-i üserā

12

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Yok süveydā-yı dil-i pür-ğam gibi bir tîre cā
K'anda hiç sehm-i belādan gayrı yok bir tîre cā
- 2 Şimdi sākıttır 'amelden bî-te' āṭi-i reşā
Ḥarf-i cer ḥāşiyetin bulsa eger ḥarf-i recā
- 3 Yok eder hūşun medār-ı imtiyāz-ı hayr u şer
'Aklı celb-i mālā ḥaşr etmiş bütün ehl-i ḥicā
- 4 Rūşenāyide şühūd-ı rüy-ı eşrār etmeden
Merdüme yegdir tevārī-i kemīngāh-ı dücā
- 5 'Āḳile yokdur Edībā 'illet-i āşūbdan
İnḳıṭā' -ı nāsdan özge medār-ı inticā

13

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Zihām-ı ḥalka-i tevḥid ü şiddet-i germā
'Aceb mi şeyḥe bu dem rîḳ-i yār ise ger mā
- 2 Atardı şevk ile ecsāmı tābe-i māha
Göreydi 'aks-i ruḥ-ı yāri mähî-i deryā

11 S 3b, Ü1 18a, Ü2 14a

12 S 4a, Ü1 18b, Ü2 14a

3 hūşun S: hūş-ı Ü1, Ü2

13 Ü1 18b, Ü2 14a

2 ecsāmı Ü2: aḥbābı Ü1 / mähî-i deryā: mähîyân-ı deryā Ü1, Ü2 (Vezin zaruretiyle düzeltme yapıldı)

- 3 Dilā bu mā'-i devāmiyyedir çıkan gözden
Bu gūne münfecir olmaz 'uyūndan her mā
- 4 Hādeng-i ġamzeye biz cānı koymuşuz hedefe
Sihām-ı yāre hemān sīnemiz degil mermā
- 5 Edib işāret ile şadr-ı 'arz-ı hālimize
Güzēl buyurdu bu gūn şāh-ı 'aşq-ı ġam-fermā

14

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Zübūl-i berg-i dile tāb-ı behcetiñ şınama
O berg-i bār-ı derūnu remād eder şanemā
- 2 Ziyā-yı çeşme n'ola seyr-i behcetiñse nemā
Ki oldu behcetiñe zūlf ü hāl ü haṭ se nemā
- 3 Sirişk-i hūn ile hınā-sāy-ı dest ü pā olduk
Bizi görünce bu demlerde sevdiğim kınama
- 4 Güm oldu sīnedeki dāğlarla şerhalarım
Ki koydu cümlesinin hūn-ı dīde başına mā
- 5 Edib eşk-i teri cūybār-ı bāğ ederiz
Riyāz-ı vaşla olursa eger ki hācet-i mā

15

- 1 داستان بینند اگر فرقان و گر انجیلرا
مسلم و کافر هیچ بینم همه این جیلرا
- 2 از رسوخ کار دلبندی باسباب اهل مصر
خالق روزی رسان دانند آب نیلرا
- 3 گر شود هنگام رستا خیز خلق از التها
نشنود چون بوق شاهی صور اسرافیلرا
- 4 ز انعدام دین با منشور حکم میر و شاه
نیست کس همسر بدارد صفحہء تنزیلرا
- 5 هیچ در آموزش اوصاف زشت دهر دون
لب نجبانند ادبیا حاصلم تحصیلرا

3 devāmiyyedir Ü2: devāmīdedir Ü1

4 biz Ü2: bir Ü1

14 S 4a, Ü1 18b, Ü2 14a

15 S 4a, Ü1 18b, Ü2 14b

16

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Her görenler cismi dūzaḥdan necāta nā-revā
Etmesin pervāneveş sūzān olunca nāra vā
- 2 Āhımız a' dāya te'siri nihān etse n'ola
'Ālemi yaksa bedīd olmaz yine cürm-i hevā
- 3 Va' d-i vuşlat renc-i hicrāna müfid olsun mu hīç
Vaqtine merhūn iken bīmāra te'sir-i devā
- 4 İnḥināsı i' vicāc-ı bāṭının taşvīr eder
Zāhid-i kec-dil nice eyler qabūl-i istivā
- 5 Kineverden rüy-ı re'fet qalbi şād etmez Edīb
Āb-ı yemden teşneye gelmez neşāt-ı irtivā

17

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dil-i zārı ḥamīr-i derd-i 'aşka teknedir amṡā
Bileydim 'āşıkıñ andan naşibi tek nedir amṡā
- 2 Hedefden gerçi tır-i nāzına kaşdı nevāzişdir
O da qalb-i ḥazīne yārden bir raḥnedir amṡā
- 3 Degil izḥār-ı istignā egerçi sīret-i 'āşık
Tecennübde o mehden nā-sezā bir nesnedir amṡā
- 4 Hecir-i 'aşkda gerçi evām-ı ḡamla bī-tābım
Ḥayāl-i la' li tāb-ı ḥāṭır-ı dil-teşnedir amṡā
- 5 Herāsānım Edībā gerçi kim düzdān-ı ḡafletden
Teyakḡuz şehir-i pend-i ḥāṭırında şıḡnedir amṡā

18

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 زين نكته شد بشوق ستودن تنم ردا
فی الكون اذا خضعت لئىما تنمردا
- 2 Cāmi' de pişvā-yı pes-i dil-rübālara
Olmuş e'imme cümle ḡarīdār-ı iḡtidā

16 Ü1 19a, Ü2 14b

17 S 3b, Ü1 19a, Ü2 14b

18 Ü1 19a, Ü2 14b

1 اذا Ü2: ان Ü1

- 3 Tahte'ş-süreyyāya oldu resā qadr-i dürüstī
Erdi firāz-ı nüh felege pāye-i 'adā
- 4 Hāhişger-i harīd-i metā' -ı dālāldir
Nā-yābdır ümemde taleb-kār-ı ihtidā
- 5 Kevniñ Edīb mu' tediyan-ı sitemleri
Hükkām-ı dādgerden alır hūy-ı i'tidā

19

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yārden kūteh-qad-i şevke cūdādır būs-ı pā
Kim o naḥl-ı 'işve-bāra nā-resādır bu si-pā
- 2 Pāy-kūb-ı bīkr-i ma' nāy fezā-yı şafḥada
Cilve-rīz-i nāziş eyler nağme-i ḥüsn-i edā
- 3 Ni' met-i bī-ṭa' m-ı dünyā mūriş-i eşkām iken
Ṭavr-ı bī-hüşānedir tedbīr-i celb-i iştihā
- 4 Merdüm-i bī-māye-i iḥlāşa sūk-ı dehrde
Naqd-ı zeyf-i sum' adır ser-māye-i ḡabn-ı şirā
- 5 Nāve-i selsāl-i pend-i hūş-pīrādır Edīb
Hāme-i dil-teşnemiz etmez qabūl-i irtivā

20

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Emīr-i beldeden in'ām olunca şūf qabā
Faḫīh-i ser-keşiñ evzā' ı sıgmaz oldu qaba
- 2 O şūḥ her yere pūyān olup yatar çü-şıpa
Düşürdü anı hevāyīlige bu 'ahd-i şabā
- 3 Hücūm-ı bāriḳa-i āhımız sipihri tutar
O mihre ḥā'il olunca me'āşir-i ruḳabā
- 4 Kenāne-i müjedir ḥāṭırı remīde eden
Sihām-ı nāzı hep ol ca'beden midir 'acebā
- 5 Bu kār-ı nādire-zādī naşīb-i kilkimdir
Edīb böyle midir hep yerā' a-i üdebā

21

fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn

- 1 Der-i šāhān ne kadar olsa fesihü'l-ercā
Edemez anda melek-meşreb olunca ercā
- 2 Haṭve-cünbān-ı reh-i vuşlat olurdu zāhid
Etse kendin 'arac-ı dā'-i riyādan incā
- 3 Olmadı pey-rev-i fursān-ı hidāyet şūfī
Kaldı cün-nāka-i 'aşvā-yı za'if-i 'arcā
- 4 Şimdilik el yudu ibriḳ-i vuzūdan mürşid
Āb-ı rīḳiyle eder isteyicek istincā
- 5 Menzil-i mīr ü şehi etmez Edībā me'vā
Ḥayl-i erbāb-ı dile dergehimizdir melcā

22

- 1 عرايس دهرى ما حفظن عهودا
فمن صدهم عنى بلين صدودا
- 2 فما دمن فى مغنائهن وجدتهن
عقم وان اطلقن صرن ولودا
- 3 اذا لم يروا ضعفا بادناف علة
تيقنتهم ان لم يبتن رقودا
- 4 فظنى ان لوصرت فى زى مقعد
بجانب عجزى مارضين قعودا
- 5 فان كنت مافوكا بتهمة غادر
محبا لهم قاموا على شهودا
- 6 فمادمت ذى حسن شهيدك ادما
وان فسدت سيماك خلنك عودا
- 7 فلم ارهم فى وصف حواء آدم
فياليتهم فى الدهر كن قرودا

21 S 4b, Ü1 19b, Ü2 15a

5 melcā S, Ü2: me'vā Ü1

22 S 4b, Ü1 19b, Ü2 15a

23

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Olur mu hiç emîr-i bî-müdārā
Emîn-i ıztırâb-ı bîm-i Dārā
- 2 Gözet her sîne-rîş-i 'aşkı yārā
Cerāhatle kıma bî-tâb u yārā
- 3 Şehā bālā-yı nāzında bu hārā
Olur mevc-efken-i mülk-i Buḥārā
- 4 Nihān etdikçe tâb-ı 'aşkı dilde
Eder âh-ı gülü-süz âşikārā
- 5 Edîb âzâdegân-ı zülf-i dil-ber
Degildir dâhil-i kayd-ı üs-ārā

24

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 نار شد صورت این کهنه سراپینارا
لا تظنن لاهلیه سراپی نارا
- 2 Gülle-i kelle-i pür-şür-ı 'adū oldukça
Gühere gâlib olur kıymet-i seng-i hārā
- 3 Cāhile müktenef-i dār-ı gedā olmaḡdan
Ḥoş gelir cāzibe-i rif'at-i dār-ı Dārā
- 4 Şûret-i nāhun-ı engüşt-i niyāz oldukça
Noktasın hekk ile bî-sûd olur olmaḡ zārā
- 5 Merdümü nā'ibe-i 'aczi mühān etdikçe
Zafer-i ḡaşma Edîbā nice olsun yārā

25

fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün

- 1 Sînade cüş-ı zülâl-i 'aşk olunca bî-nemā
Vecdden gelmez şu 'ün-ı dîde-i ḡam-bîne mā
- 2 'Aksini ḡusn-i kabûlünden peşimān iledir
Rev-be-rev çehre-i şıdḡ olsa mir'ât-ı riya

23 S 4b, Ü1 19b, Ü2 15b

1 emîr-i S, Ü2; emîr ü Ü1

24 Ü1 20a, Ü2 15b

2 oldukça Ü2: olduğumsa Ü1

3 dār-ı Dārā Ü2: dārū Dārā Ü1

25 Ü1 20a, Ü2 15b

2 Rev-be-rev Ü2: Rüy-be-rüy Ü1

- 3 Renc-i ta' biri taḥammülden degildir bî-eşer
 'Ārdan rencür-ı gayretdir marîz-i ibtilā
- 4 'Āşık-ı şādık süveydā-yı dilin tenvîr için
 Sûz-ı ğamdan ḳalbini etmez mühân-ı iḥtilā
- 5 Rāst-bîn-i dîde-i idrāk olaldan ben Edîb
 Görmedim 'ālemde aşlā ḥüsn-i sîmā-yı vefā

26

mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün

- 1 إذا مانال شخص ما تمنى
 من الارذال يوما مات منا
- 2 فكن في خبرة من كل فرد
 متى ماساء فعلا ساء ظنا
- 3 Kerem çüft-i yed-i merdân-ı Hâḳdır
 Degildir küfv her dest-i muḥannā
- 4 Ne deñli ḥāl ü şānı pest olursa
 Binādır nerdübān-ı ḳadr-i bennā
- 5 Edîbā telḡ-kām-ı fūrḳat olmaz
 Ḥalāvet-dîde-i 'ayş-ı mühennā

27

mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün

- 1 Semāḥat eyle görme bî-nevālā
 'Aṭāyı çeşm-i 'ālem-bîne vālā
- 2 لدى الانجاز لاتنطق دلالا
 بصد منك فى الموعود لالا
- 3 Metā'-ı ḥüsn-i sîretle behîc ol
 Ki şevb-i faḥr olur tüccāra kālā
- 4 Zemînde pāye-cüy-ı āsmānsın
 Seni zār etdi fikr-i zîr u bālā

4 iḥtilā Ü2: ibtilā Ü1

26 Ü1 20a, Ü2 15b

5 'ayş-ı Ü2: 'ayş u Ü1

27 S 5a, Ü1 20a, Ü2 15b

1 'Aṭāyı S, Ü1: 'Aṭā-yı Ü1

- 5 اذا لم تكتفى بالقنع يوما
كنوز الارض كم تغنيك حالا
- 6 Hele seyr eyle ey dāmād-ı mecnūn
Ne vaz' eyler leyālī-i hūbālā
- 7 Qabūl-i hikmet-i pend-i Edibi
Saña ilhām ede Allāh te'ālā

28

mefā'ilūn fe'ilātūn mefā'ilūn fe'ilūn

- 1 Zülāl-i la'l-i leb-i dil-rübādan içdim mā
'Aceb midir baña nāz eylese *li-emrim mā*
- 2 بسر گرانیء غم بی درایتیم اما
که جام صاف لبش کاس خمره ام ما
- 3 Hāriş-i refrefe-i büm-ı cerr iken zāhid
Hayāl-i farkına gelmez nevāl-i zıll-i hümā
- 4 رمیت فی رمض مت بغتته بظما
متی تعدد لحظه سل سیفها
- 5 Kirişme-sāzı ile hātır-ı nizārı Edib
Hevā-yı 'aşkına rām eyledi o 'işve-nümā

29

fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn

- 1 Germi-i sīnemi izhāk edemez mā-yı semā
Nice fersūde-kon-ı kuvvet-i germā ise mā
- 2 Gül-bün-i bāğ-ı ümīdim der iken bulsa nemā
Hāhiş-i tab'a muvāfiq ne hevā buldu ne mā
- 3 Qoma çeşm-i dehene kuhl-ı gıdā-yı suhtu
Gelmesin dersen eger bāşıra-i qalbe 'amā
- 4 Ehl-i dil rāh-ı Hākka rāh-nümünü n'eyler
'Ākif-i beyt-i Hudāya ne gerek kıble-nümā
- 5 Ser-āzāde-i erbāb-ı tecerrüdde Edib
Bār-ı mihnet mi degil sāye-i şeh-perr-i hümā

28 S 5a, Ü1 20b, Ü2 16a

1 "Herhangi bir iş nedeniyle" anlamında Arapça bir ifade.

29 S 5a, Ü1 20b, Ü2 16a

30

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Eşkim göreydi reşk ile hün-âb olurdı mā
Zîrâ gözümde şevkiñ ile âb olur dimā
- 2 Bakmazdı kevne fūrkat-i Yūsufla dīdesi
Ya' kūba hā'il olmasa da perde-i 'amā
- 3 Her kaṭresin kevākibe nūr-ı nigāh eder
'Aksin ne dem sirişkime izhār eder semā
- 4 Zann etmesin mecālî-i evc-i su'ūdā
Mürğ-ı hevā-yı āhıma hem-bāl olur hümā
- 5 Dūr ol gam-ı te'alluḡ-ı kevn ü mekāndan
Ancak cenāb-ı 'aşḡa Edīb eyle intimā

31

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 غم طوایف شقوت چه میکنم انها
که خاطرهم همه آزرده میکنند اینها
- 2 رضای میر و شهان شد مطالبش بکسی
ندیده ام هوس خواهش رضای خدا
- 3 اذا التجات لخل عليه معتمدا
من انتجاء عدو وجدته اعدا
- 4 Keremle kimseye incāz-ı va'd eder yokdur
Hemān isā'ete eyler ederse va'de vefā
- 5 Hūḡūḡ cümle 'uḡūḡa mübeddel olmuşdur
Edīb ḡalmadı bir hedne-cūy-ı ḡubb u velā

32

- 1 ز دشمن وا مکن در وقت فرصت انتها زیرا
گزند اعتدایش می نیابد انتهازیرا

30 S 5a, Ü1 20b, Ü2 16a

31 S 5a, Ü1 20b, Ü2 16a

5 velā S, Ü2: vefā Ü1

32 Ü1 21a, Ü2 16b

- 2 چو آتش در کمین جامهء مردی که بگریزد
خدارا کلما انحازنه زاد تاثیرا
- 3 بادراکم تا جودت نمای استقامت شد
روا بینم بسرو راست سیرت سر فرازیرا
- 4 ببین در روضه ء کونین ترا از غیر بیسودی
چه شد بار نهال غایت حب مجازیرا
- 5 مرا تا در میان خلق عالم فاش مییاشد
ادیبا تهمت دشمن شود کتمان رازیرا

33

- 1 اگر بینی درین دم صورت وزن ترازو را
بلحظ مستریب مابه الا ترزورا
- 2 زگرد فتنه در زلف غوانی کرد مدهوشی
رمان از توتیای شانه چشم عقده ء مو را
- 3 ز بیقدری چنان در سینه سوز عار میدارد
که ناف مشگ شد لخت کبابی چشم آهو را
- 4 چه دل بندم بدشمن کز نهیبش پر ره میسازد
نگاهم تا نبیند در خیال خفتنم او را
- 5 ادیبا تا ندارد موجه ء آب حیا هرگز
نمی سازم شراب ارتوا هر لعل دلجو را

34

- 1 نمی بخشم بهر کس نشئه ء حسن تکلمرا
بغیر اهل دل مستور میدارم تبسمرا
- 2 زکرداری کزو رنج ندم پیدا شود هرگز
گزیدن رنج دیگر آرد انگشت تندمرا

- 3 زیبایی دل صاحب نظر آزار میبند
دران کشور که مردم می نداند قدر مردمرا
- 4 بدلصافی که تا شایسته ء الهام میباشد
عبث بینم بطالب قید آداب تعلمرا
- 5 حریص از نعمت بیسود خود نعمت کند پیدا
که نعمت ره نیابد جاهل قدر تنعمرا
- 6 مرنج از درد فرقت کز برای وصل تو باشد
که یعقوب از جدایی کرد حاصل یوسف گمرا
- 7 ادیب از شعله ء مشهود شمع افزون میشود
لهیب تاب می پروانهء پیرامن خمررا

35

- 1 یارم دگر مرا نگه بغیرم شد آشنا
از شمهء مرا که ز پرچم شد آشنا
- 2 تا سایه داد زلف نگارم بتارکم
مرغ هما بدام فراهم شد آشنا
- 3 من در ازل حقیقت سیمای آدمم
جوابنقش صورت آدم شد آشنا
- 4 چون دشنه زد جنایت دشمن بسینه ام
زخمم مگو بچهرهء مرهم شد آشنا
- 5 نالانم از تغافل دلخفته گان ادیب
کاز صور حشر صیت دهانم شد آشنا

36

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Vām-ı isā'eti der-i Ğaffār öder saña
Cây-ı bülüg-ı maṭlab-ı dil-dār o der saña
- 2 Tālib ki ders-i 'ilm ile meftūn-ı cāh ola
'Allāme olsa fā'ide vermez o ders aña
- 3 Düş-ı diliñde cevşen-i gılzet bed'id iken
Tığ olsa pendı zāhidiñ etmez eşer saña
- 4 Āsūde ol tenāvül-i tiryāk-ı şabr ile
Vermez şereng-i şadme-i düşmen zarar saña
- 5 Bed-ḥ'āha tığ-i satveti āmāde kıl Edīb
Oldu yeter bu tāb-ı taḥammül siper saña

37

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 اذا رايت باشرار ناترافينا
رضا التمرن بالشر لم ترافينا
- 6 Eger muḳāvemete tāb-ı iḳtidār olsa
'Adūya zūll-i mūdārātı kim görürdü revā
- 7 Cihānda merd-i dilīr-i mürüvvetiñ ancaḳ
Ḳuvā-yı himmetini 'aczdır eden ifnā
- 8 'İlāc-ı emzicesi nüks olunca merzānıñ
Olur mu 'illeti şāyān-ı iḳtirān-ı şifā
- 9 Anı sipihr-i 'anīde ḥavāle eyler idim
Edīb olaydı yedim ḳabza-gır-i tığ-i ḳazā

38

- 1 چو در راه سفر همخواه کردی مادیانترا
چرا بیهوده خواهیم از تو زاهد ما دیا نترا
- 2 مکن از ما امید چاره سازی در گرفتاری
باهل سمعه زیرا خوبتر بینم اهانترا

36 Ü1 21b, Ü2 16b
2 o ders aña Ü1: o ders saña Ü2
37 Ü1 21b, Ü2 16b
38 S 5b, Ü1 21b, Ü2 16b

- 3 نبینی در خیالت از من آثار شکر خندی
اگر در خواب شیرین وا کنی چشم دهان ترا
- 4 مرا بنما سطور صفحهء سرنامهء کارت
اگر از اهل صدق آموختی درس امان ترا
- 5 نمیفهمد ادیب اما گمان دارم که میفهمد
ریاکاری که میگوید تزاویر زبان ترا

39

- 1 ولیس خدن بایناس یشاربنا
الا الیه باقبال یشار بنا
- 2 ولا بغیض اذا بالیغی صارعنا
الا له سطوة الجبار صارعنا
- 3 قلیل عهد التهانى لو یصادقنا
کیونس فی البلا ماکان یونسنا
- 4 دهر اذا اودعت شخصا رغائبه
لتحتوی برهة اوقاته بهنا
- 5 لو ساح حاف عن الانظار فی لجج
ما غاب عن مونس الا الیه دنا
- 6 سلنی عن الاهر مما انت جاهله
فلیس مثلی اذا الفیت ممتحنا
- 7 لو کان شخص کریم بین عترته
بشیمه الصدق مبغوض لکنت انا
- 8 فلو علمت الامانی قبل وصلت
لسان قلبی بروم ماسها المنا
- 9 مستوحش الکن ان سیقت له خلعا
وخیر اللبس منها لاشتهی کفنا

- 10 ما من فواد و الا فى بقخعة
تمرن الصبر لما هادن المحنا
- 11 ابدا مثالبه خصمى بمتلبتى
يخال جهلا بتثريبى الى جنا
- 12 ان الذى غاص فى الاقدار مغتمرا
لورام طهر من الادناس جاورنا
- 13 مستانس العشق يجرى بالهوى ابدا
من جاور البحر سيرا طاوع السفنا
- 14 لا تلتهى بوجود لست ما لك
ولا بكنز غناء يعتريه فنا
- 15 فانهج مناهج اهل العشق مبتدرا
وابغى تعرفنا ان ما جهلت لنا

40

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Ağyār ile yār olmağı kār eyleme cānā
Ḥasretle dīl-i 'āşıkı zār eyleme cānā
- 2 Meyl-i nigeḥ-i nāz ile bīmār-ı ġarāma
Tīr-i müjeyi zaḥm-nişār eyleme cānā
- 3 Ta'lik-i zuhūr-ı ḥaṭ edip luṭf-ı vişāle
Vā-beste-i hengām-ı bahār eyleme cānā
- 4 Ağyāra olur belki sebeḥ 'arż-ı niyāza
Göñlüm gibi bir yerde qarār eyleme cānā
- 5 Nāz ile ḥirām eyle bu gün cāy-ı Edībe
'Āşıkla celīs olmağa 'ār eyleme cānā

Harfî'l-Bâ

41

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Günye-i ma' rifete mâlik olur bay-ı edeb
Reh-i tevfiğ-i Hakk'a sâlik olur pây-ı edeb
- 2 Telh olur zâyika-i çeşme şühüd-ı hüsnü
Yûsuf-ı 'aşr ise bî-cezbe-i simâ-yı edeb
- 3 'Âlem-i kevnde her zât-ı felek-'unvâna
Zînet-efzâ mı degil 'ıkd-ı şüreyyâ-yı edeb
- 4 Maraz-ı bî-edebî merd ile hem-zâd olsa
Olamaz kâbil-i te'sîr müdâvâ-yı edeb
- 5 Kalmadan terk-i edeb-berle Edîbâ merdüm
Olsa bârî edeb-âmûz-ı temennâ-yı edeb

42

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Hayl-i 'uşşâka o meh-rû ne kadar etse 'azâb
Yine dil-dâdeleri eylemesin isti'zâb
- 2 Görüp ol muğ-peçeyi râhib-i deyr âh etmiş
Nice âhımla anı eylemeyem istirhâb
- 3 Bülbüle mezbele cây olsa gurâba gülşen
Böyle eyyâm-ı hâlede kim eder istigrâb
- 4 Koyalı şirketine şeyh elin hammârîñ
Dehen-i rinde bozuk gelmededir ta'm-ı şarâb
- 5 Tiz yeter müntezeht-i kaşr-ı temennâya Edîb
Dil-i âheste-revim eylese de kaşr-ı şitâb

43

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 O dil ki olmaya mızmarı cilvegâh-ı taleb
Olur mu sâhası menzilgeh-i sipâh-ı taleb

41 S 5a, Ü1 21b, Ü2 17a

1 bay-ı S, Ü2: pây-ı Ü1

3 'Âlem-i S, Ü2: 'Âleme Ü1

42 S 5a, Ü1 22a, Ü2 17a

2 muğ-peçeyi S, Ü2: muğ-peçe-i Ü1

2 eylemeyem S, Ü2: eyleyeyim Ü1

3 mezbele S, Ü2: harâbla Ü1

43 S 5b, Ü1 22a, Ü2 17a

- 2 O dil ki sîr-ḥ'or-ı nî' met-i tevekküldür
Eder mi lokma-i nâ-çîze feth-i fâh-ı taleb
- 3 Cihānda şadr-nişînān-ı kâh-ı istignā
Ne mümkün eyleye pîş u pese nigāh-ı taleb
- 4 O kim hemîşe dehen-bāz-ı ḥ'āhiş olmadadır
Dünüvv-i zâtını işbât eder güvāh-ı taleb
- 5 Gelir muḳadder olan rızḳ u cāh-ı devlet hep
Gerek güşāde gerek bestedir şifāh-ı taleb
- 6 Olup rübūde-i esbāb-ı ārzū ey dil
Keşide eyleme bî-iştibār āh-ı taleb
- 7 Felekde nuḥbe-i müstāgniyān olup dā'im
Hāzer kıl eyleme tük-lānıñı tebāh-ı taleb
- 8 Ketān-ı 'izzeti pūsīde eyler elbette
Şeb-i hevā-yı ṭama' da fūrūḡ-ı māh-ı taleb
- 9 Edīb merd-i ḥaḳīkat-şināsa 'ālemde
Naḳışadır hele el-ḥaḳ sülūk-i rāh-ı taleb

44

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ḥacel-efzāy-ı cennet ol ruḥ-ı zībāterindir hep
Vecel-fermāy-ı düzaḥ ol 'izār-ı āteşindir hep
- 2 Herās-endāz-ı ḥāṭır 'āşık-ı bî-zehre vü tāba
Esārîr-i be-hem-peyveste-i çîn-i cebîndir hep
- 3 Sihām-ı āh-ı serdim ārzū-yı mihr-i rüyuñla
Neheng-i lücce-i pür-mevce-i çerḥ-i berîndir hep
- 4 Siyehfām eyleyen mir'atı 'aks-i rüy-ı zengîdir
Şafā-yı meşrebi nâ-şāf eden sū'-ı qarîndir hep
- 5 Cihān-dārān-ı 'aşrın sem'-i ehl-i derk ü temyîze
Kemāl-i himmeti icāz-ı nuṭṭ-ı āferîndir hep
- 6 Dem-ā-dem dürdan temyîz-i ḥüsn-i bîkr-i ma'nāya
Ḳalemler pençe-i dānişverāna dūr-bîndir hep
- 7 Herās-ı şavlet-i kilkimle çıkmaz ḥāmedānından
Edīb aḳlām-ı ḥayl-i ehl-i dāniş der-kemîndir hep

45

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Hayretde koydu sofradaki şeyh ü şābı hep
Zāhid tüketti koymadı bir şey ' ẖoş-ābı hep
- 2 'Ahd etdi terk-i bāba ki bī-ter-kebāb ola
Şeyhiñ meger kebāba imiş inkibābı hep
- 3 Germāda meyl-i yaḥ-āmiz eder mürīd
Maḥrūndur işābete kār-ı şavābı hep
- 4 Tevhīde girdi naḡme-i şavt-ı ḡarīb ile
Şehriñ birikdi başına cünd-i ḡurābı hep
- 5 Yok bātınında şenşene-i rāstī Edīb
Zühhādīñ inḥināda anıñ 'çün rıḡabı hep

46

fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

- 1 Olmasa reşk-i cinān gülşen-i zībā-yı Haleb
Dilimiz olmaz idi bülbul-i şeydā-yı Haleb
- 2 Ziver-i behcet ile dīde-i müştākāna
Hem-ser-i seyr-i behişt oldu temāşā-yı Haleb
- 3 Āşikār etdi kuşūr-ı ḡuraf-ı büldānı
Rif'at-i şān ile her ḡaşr-ı mu'allā-yı Haleb
- 4 Şedy-i māderden eder tıflı dimāḡ-āzurde
Şir-i pistān-ı şafā-perver-i şehbā-yı Haleb
- 5 Cāmdan ḡatre-feşān olsa ederdi iḡnā
Dil-i germā-zede-i ḡuşşaya ger mā-yı Haleb
- 6 Ḥātır-ı ehl-i dili mihrine mecbūr eyler
Etmeden 'arz-ı likā şāhid-i ra'nā-yı Haleb
- 7 Şerefī müntesib oldukça Ḥalīlu'llāha
Tāc-ı yāfūḥ-ı bilād olsa n'ola pāy-ı Haleb
- 8 Veziş-i bād-ı revān-baḡş ile olmuş ḡüyā
Dem-i 'İsī ile pūr cāy-ı dil-ārāy-ı Haleb
- 9 Olmasa ḥubb-ı vaṭan reh-ber-i āmālim Edīb
Dürdan etmez idim kendimi ilḡā-yı Haleb

45 Ü1 22a, Ü2 17b, S 6a (Her mısraının üzerine çizgi çekilmiş)

46 Ü1 22b, Ü2 17b

4 eder Ü2: olur Ü1

47

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Göñül rüy u miyân-ı mehveşân-ı Rûmiyândır hep
Heves-kâr olduğun bûs u 'inâk-ı rû miyândır hep
- 2 Murâdın keşf-i mübhem-râz-ı şevk-i râhibândır hep
Râh-ı deyre anın'çün çeşm ü gûşuñ râhbândır hep
- 3 N'ola sâ mân-rübây-ı şâhid-i taşvîr-i deyr olsa
Nigâhın hîre-sâz-ı çeşm-i sîmâ-yı bûtândır hep
- 4 Hedefdir çünki sem' in tîr-i kavş-ı bâng-ı nâkûsa
Tanîn-i gûş-ı zağmın sâlib-i hûş-ı cihândır hep
- 5 Bilinmez kimden etdiñ ihtisây-ı câm-ı esrârı
Saña güyâ Edîbiñ sırr-ı hâfisi 'iyândır hep

48

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Meye terâviş-i la' lîñ verince âb ile tâb
Nîgîn-i hâtem olur sâgara o la' l-i müzâb
- 2 Gehî müşâhede geh dürdan hayâlin eder
Ber-â-ber oldu dile hâşılı huzûr u gıyâb
- 3 Yıkıldı şarşar-ı âhımla hân-mân-ı rakîb
Yine nifâkını terk eylemez o hâne-harâb
- 4 Görünce düşde o şeh-bâz-ı nâz-pervâzı
Revâk-ı dîdeden oldu remîde tâ'ir-i h'âb
- 5 Edîb kufl-güşây-ı der-i emânîdir
Kilîd-i zemzeme-i yâ müfettiha 'l-ebvâb

49

mef'ülü fâ'ilâtü mefā'ilü fâ'ilün

- 1 Etmez ne va' d-i vaşl ne hulkundan ictinâb
Ol şüh-ı bî-şebâta yakışmaz bu inqılâb
- 2 Reşh-i lebiñ ki olmaya mey bî-fürûğ olur
Rîkiñ verir o cevher-i seyyâle âb u tâb
- 3 Hüsnuñ sevâd-ı bâsırada der-kemîn iken
Etme 'abeş o zülf-i siyâhında ihticâb

47 S 6a, Ü1 22b, Ü2 17b

48 S 6a, Ü1 22b, Ü2 18a

5 "Ey kapıları açan" anlamında bir dua ifadesi.

49 S 6a, Ü1 23a, Ü2 18a

- 4 İzrām-ı sūz-ı ‘aşka fūrūzine āhdır
Olmaz hevādan öyle pezīrā-yı iltihāb
- 5 Olsa ‘aşīr-i hūşe-i tāk-i behişt eger
Olmaz Edīb la‘ liñe hem-tā şarāb-ı nāb

50

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Siyeh yemm-i şebi deryā-yı şāf-ı şīr eder meh-tāb
Şīrā‘ ın fülk-i māha ālet-i tesyīr eder meh-tāb
- 2 Rehīn-i hayret eyler dīde-i temyīz-i Mecnūnu
Ne dem ruhsār-ı Leylā-yı şebi tenvīr eder meh-tāb
- 3 Felek tıfl-ı hīlāli nev-cevān etdikçe elbette
Nümūd-ı peyker-i bernā-yı şāmı pīr eder meh-tāb
- 4 Ufukdan rū-nümā olduğça her şeb zengī-i şāma
Tīlā-yı hūş-nümāy-ı pertevin tebzīr eder meh-tāb
- 5 Edībā berter olmaz şanma kim eşvākımız zīrā
Beyān-ı tāb-ı rūy-ı dil-beri tekrīr eder meh-tāb

51

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Nār-ı dūzaḥdan cihān-efrūz olur tāb-ı leheb
Muktezā-yı kārını ehl-i sitem tā bile hep
- 2 Niş-i te’şīr-i lezādan behre-yāb-ı emn idi
Olmasaydı merdüm-i hem-hūy-ı ‘akreb ‘āk-ı Rab
- 3 Zālimiñ çirk-āb-ı cūdundan ḥaṭādır eylemek
İgtirāf-ı āb içün desti sebū-yı huşk-leb
- 4 Hırşdır ḥalkı esīr-i zūll-i isti‘ tā eden
Kāni‘ e şıdk-ı tevekkülde gelir tarḥ-ı taleb
- 5 Nās ile şimdi te’eddübden Edīb āzādeyiz
Çünkü ādāb-ı enām olmuş bütün terk-i edeb

50 Ü1 23a, Ü2 18a

51 Ü1 23a, Ü2 18a

1 Nār-ı Ü1: Tā Ü2

4 zūll-i Ü2: ehl-i Ü1

52

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Sedādı buğz eder ham-geşte-i yārān olan her şeb
Selīb-i 'ār olur āgūşda mihmān olan her şeb
- 2 Hıdā' u mekr ile azrār-ı nāsı iltizām eyler
Mihād-ı faḥşda hem-h'ābe-i şeytān olan her şeb
- 3 Sezā-yı 'afv-ı Hāqdır tevbe-i ālāyiş-i vizre
Nedāmetle ḥulūş-ı niyyeti miz'ān olan her şeb
- 4 Firāş-ı remsde me'yūs-ı neyl-i ḥ'āb-ı rāḥatdır
Marīz-i cevre bī-endīşe-i dermān olan her şeb
- 5 Edīb āmurziş-i evzār ile ḥandān olur daḥi
Ḥudādan şerm ü istiḥyā ile giryān olan her şeb

53

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Şükr kim gıbtā-i büldān-ı enām oldu Haleb
Reşk-i nüzhetkede-i ḥıttā-i Şām oldu Haleb
- 2 Maḥv olup gā'ile-i hā'ile-i şüm-ı keder
Şāhid-i meymenete cāy-ı ḥırām oldu Haleb
- 3 Ḥātır-ı fātir-i ḥamyāze-keşān-ı miḥne
Vāye-baḥş-ı eşer-i neş'e-i cām oldu Haleb
- 4 Oldu çün şöḥret-i ārāyiş-i ḥüsnü müzdād
Qadr ile müfteḥir-i ḥāş ile 'ām oldu Haleb
- 5 Kalmadı renc-i süḥād-ı şeb-i miḥnet-kārī
Ḥ'āb-ı rāḥatle şafāgāh-ı niyām oldu Haleb
- 6 Dürdur cuğd-ı hevān sāḥa-i meymünundan
Sāye-i yümn-i hü mā ile be-nām oldu Haleb
- 7 Çille-i saḥt-ı kemān-ı elem-i düşmenden
Ḥātır-āsüde-i te'sīr-i siḥām oldu Haleb

52 Ü2 17a

53 Ü1 3b, Ü2 10a (Ü1'de kaside ve tarihlerin arasında, Ü2'de ise manzum ve mensur karışık olan bölümde)

Harfû't-Tâ

54

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 N'ola işmâr-ı merâm etse nihâl-i 'iffet
Bâr-ı fevz-âver olur nahl-ı hışâl-i 'iffet
- 2 Tâb-ı h̃urşid-i cihân-tâb ile maqrûn olsa
Maḥv eder pertev-i envâr-ı cemâl-i 'iffet
- 3 Olsa pîrâye-nümây-ı girih-i cebhe-i nâz
Çeşme-i Hızra sezâ âb-ı zülâl-i 'iffet
- 4 Behcet-i şâhid-i İslâmı dü-bālâ eyler
'Ârız-ı cevdet-i ahlâkda ḥâl-i 'iffet
- 5 Zûdter cilveger-i evcgeh-i kurb eyler
Dili mânend-i hü mâ cünbiş-i bâl-i 'iffet
- 6 N'ola kıymet-şiken-i sāgar-ı zerrîn olsa
Çeşm-i dānāda her eşkiste-sifâl-i 'iffet
- 7 Merdûme kâ'id-i ḥırmân ise de bunda Edîb
Süddur 'âlem-i 'uḳbâda me'âl-i 'iffet

55

me'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ey dil çemende çâşnî-i nüzhet-i nebât
Geldi mezâḳ-ı h̃âhişe çün-sükker-i nebât
- 2 Merdüm duyardı felte-i pây-ı nigâh ile
Etseydi yâr semtime reftâr-ı iltifât
- 3 Bîgânededen ederdi te'allüm rüsûmunu
Evlâ da olsa re'fet-i âbâ vü ümmehât
- 4 Câh-ı memâta naşb ederek dest-i cân-sitân
Her mürdeye ḳubûr ile vermekde bir berât
- 5 Ol şeh teşâmûm etmededir var ise Edîb
Gelmez şimâḥ-ı rahmına hiç nâle-i şekât

54 S 6b, Ü1 23b, Ü2 18a

55 S 6b, Ü1 23b, Ü2 18b

1 nüzhet S, Ü2: lezzet Ü1 / sükker S, Ü2: lezzet Ü1

56

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Rüzāb-ı la' l-i lebiñdir ter-āb-ı ' ayn-ı hayāt
Terāviş-i ğazabıñdır ħurūş-ı mevc-i memāt
- 2 N'ola elif-i sühād olsa çeşm-i bīdārī
Meger olur mu hayālīñle hīç şebāt-ı sübāt
- 3 Nigāh-ı lutf ile çün kār-ı hayra mā' ilsen
Nişār-ı vaşlı da eyle zamīme-i ħasenāt
- 4 ' Aceb mi olmasa ħayl-i behiştīyān içre
O mäh-pārece pīrāye-gīr-i zāt u şīfāt
- 5 Şi'ār-ı zühd ile güm-sāz-ı cism olan merde
Neşāt ile ħalevāt içre ħ' oş gelir celevāt
- 6 Metā' -ı kesmeħar-ı şıdkdan müzāyededede
' Aceb ki olmada gitdikçe münkaṭı' rāġebāt
- 7 Edīb ħā' in olan kimse müntehī olamaz
Erişse de serine müşt-i çerħden şademāt

57

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 N'ola maġbūt ise ger sāġar-ı mestāna devāt
Rīziş-i reşĥa ile neş' e verir cāna devāt
- 2 Dem-be-dem neşr-i erīc etmege mevķūf olmuş
Ĥübter mücmeredir meclis-i ' irfāna devāt
- 3 Olmada ġāliye-sāy-ı şafahāt-ı ' ālem
Gūyiyā māşītadır ħacle-i devrāna devāt
- 4 Peççe-zāy-ı raķam olmaġa olur mu imkān
Eger olmasa ħümā-yı ķaleme lāne devāt
- 5 Cilve-rīz olmaz idi bezmgeĥ-i elvāĥa
Pāy-kūb-ı ķaleme şunmasa peymāne devāt
- 6 Pīçiş-i līķa-i müşġin ile maĥsūd olmuş
Zūlf-i pūr-tāb-ı girih-beste-i ĥübāna devāt
- 7 Evcden inmez idi belki tıyūr-ı aķlām
Şafĥaya etmese pāşīde eger dāne devāt
- 8 Böyle açıkķda ķalırdı hele ' azrā-yı ķalem
Ķurmasa çetr-i siyehfām ile ger ĥāne devāt

56 S 7a, Ü1 23b, Ü2 18b

7 şıdkdan S, Ü2: zühdden Ü1 / müşt-i S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

57 S 7a, Ü1 23b, Ü2 18b

- 9 Gāh surḥ ile eder ḥāneleri ḥūn-efṣān
Müşksā olmada geh kīlk-i debīrāna devāt
- 10 Hıbr-ı la‘līn ile ser-şār olıcaḡ gūyā kim
Cām-ı gülfām şunar zümre-i rindāna devāt
- 11 Karakolluḡçuluḡ etmekle şeref buldu Edīb
Der-i beytü’ş-şeref-i ḥayl-i belīgāna devāt

58

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ber-i sīmīn-i nermin sīneme gel penbe-ber-dāḡ et
Dil-i maḥrūra da zülfünle bir nā-dīde berdāḡ et
- 2 Göñüldeñ ḡuşşayı ey ‘āşık-ı dil-ḡaste ıraḡ et
Bahār olduḡça kendiñ şevḡ ile dil-beste-i rāḡ et
- 3 Nedīm-i ḡıbr̄et-i ḡālīmle zevḡ-i tesliyet bulsun
Şabā luṭf et peyām-ı şevḡimi dil-dāra iblāḡ et
- 4 Yüzün göstermeden şun ehl-i bezme sāḡarı ammā
Benim’çün sāḡiyā ‘aks-i ruḡuñ mīnāya ifrāḡ et
- 5 Nevā-yı ḡasreti ḡülzāra iḡşār eyle ey bülbul
Edībāsā ḡuzūr-ı yāre ‘arz-ı şevḡi isbāḡ et

59

- 1 غنمت سهادا من موارد غفوتى
وبت سليما من سهاد و غفوة
- 2 تمنيت اهواً الخطوب تنزلا
بلا خبرة منى وتوهة فطنة
- 3 فشاهدت كل الكون دون رشيدهم
غريق انتباه فى بحيرة حيرتى
- 4 لسهوى متى نوديت فى الخلق انفا
اخا يوسف فى احتجاب غيابتى

10 şunar S, Ü2: şanır Ü1 / zümre-i S, Ü2: zemzeme Ü1

58 S 6b, Ü1 24a, Ü2 19a (S’de her mısraın üzeri çizilmiş)

1 gel penbe-ber-dāḡ S; Ü2: gel penbe-i dāḡ Ü1

4 ruḡuñ S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

59 S 6b, Ü1 24a, Ü2 19a

- 5 وشنانی انی لو قصدت تخالطا
مع الناس ازدادت من الخلق وحشتی
- 6 فان كنت ناسقم لرغم عواذلی
اقارن برأ لاحتمال عیادتی
- 7 فعشقی و لیلا او لیالی من الوری
نهاری و لیلی او لیالی راحتی
- 8 فل ترج من غیر الغرام تفضلا
ولا حسرة فی غیر فقد الاحبة
- 9 فدارى الذی من شأنه العشق مثلنا
لتحظى به مستانسا بلطافة
- 10 فهذا هو المطلوب من عهد آدم
الى صفوة تاتى لیوم القيامة

60

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 'Ahd-i keremi 'âşık-ı dil-çâke rekîn et
Temhîd-i vefâ kıl demem ol çäkere kîn et
- 2 Zâhid kı şereh-kârî-i ticân-ı mülûkü
Sen hâtırı me'nûs-ı külâh-ı nemedîn et
- 3 Ferzâne-nigâh ol naẓar-ı çeşm-i hayâli
Mekfûf-ı tımâh-ı cihete sû'-i ẓarîn et
- 4 Ehl-i hûrede çehre-besîm ol hamaķâyâ
Sîmâ-yı mülâķâtını per-çîn-i cebîn et
- 5 Mânend-i Edîb eyleme âmâl-i muhâli
Terk-i emel-i hâtırı ser-mâye-i dîn et

61

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dil-i âgyârı da gönlüm gibi enmûzec-i kâf et
Dilimde cılve-i şemşîr-i nâzîñ gör de inşâf et

60 S 6b, Ü1 24a, Ü2 19a
2 şereh-kârî-i S, Ü2: şeraḥ-kârî-i Ü1
61 S 7a, Ü1 24b, Ü2 19a

- 2 Şaķın aġyār-ı dūna va' d-i bī-incāz-ı ħulf etme
Mücerred baña va' d-i luţfuñu bī kayd-ı aġlāf et
- 3 'Aţā vü men' ı der-kār eyle nīkū-ġāh u bed-ġāha
Derinde ħācet-i her sā'ili maķrūn-ı is' āf et
- 4 Henāy-ı tal' atinle ġirye-ġiz-i ibtihāc eyle
Dür-i nā-yāb-ı eşk-i 'āşıkı maġsūd-ı aşdāf et
- 5 Edībi mi' de-sīr et lümza-i ķūt-ı dehānīñla
Dil-i 'anķā-sirişt-i ķāni' in nāzişger-i Kāf et

62

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ĥüsn-i endīşe eder kāmı ķanīş-i himmet
Sū' -i tedbīr eder inmā-yı şikār-ı baġyet
- 2 Meş' al-i şeb-rev-i minhāc-ı emel kāfidir
Pertev-i şem' -i şeb-ārāy-ı ħulūş-ı niyyet
- 3 Rūz-ı ferdā ġüm eder renc-i emānı bunda
Olmayan ķādime-cünbān-ı reh-i emniyyet
- 4 Şir' a-i 'aşķda sermā-zede-i hicrāna
Şu' le-i āh-ı seġer-ġiz iledir ġermiyyet
- 5 Sūķ-ı maġşerde ġarīdār-ı emānīdir Edīb
Bunda her müddeġir-i naķd-ı nefis-i ' iffet

63

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün

- 1 Mihmān-ı dili ķünc-i ķanā' atde meķīn et
Ĥırş u şerehe meyl-i vidād eyleme ķīn et
- 2 Sūz-ı elem-i ' aşķa fūrūzīne-ġüzīn ol
Tāb-ı diliñi ġāfīķa-i āha ķarīn et
- 3 Bed-ġāha dirīġ eyleme her nāvek-i cūdu
Ĥavs-ı sitemi düşmene mevķūf-ı zemīn et
- 4 Tamġā-yı mezelletle emārāt-ı đalālī
Ehl-i ġuda' a naķş-ı esārīr-i cebīn et
- 5 Zehr-ābe-ġüzīnān-ı ġam-ı ' aşķı Edībā
Peymāne-ķeş-i encümen-i ehl-i yemīn et

2 va' d-i S, Ü2: va' de-i Ü1
62 S 7a, Ü1 24b, Ü2 19b

5 ' iffet S, Ü2: himmet Ü1
63 S 7a, Ü1 24b, Ü2 19b

3 dirīġ S, Ü2: ķarīn Ü1

64

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Pişimde benim serv gibi bir de hırām et
Dāğ-ı ğamıña sīnemi gel bir daği rām et
- 2 Ehl-i emele eyleme tec'īd-i enāmīl
Memhūr ise de kīs-i 'atā fekk-i hıtām et
- 3 Yā rind-şīfāt haşr-ı şīrā eyle şarābı
Zāhid yürü yā ister isen ğaşb-ı harām et
- 4 Vecdiñ var ise müsteter ol künc-i hafāda
Erbāb-ı tevācidle demem raqşa kıyām et
- 5 Üftāde-i yār olmada hem-hāl-i Edīb ol
Şayd-ı harem-i hātırı dil-beste-i dām et

65

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Matlūbuñ ise şerbet-i şīrīn-i haqīkat
Āb-ı dīl-i şāfa şeker-i hubb-ı Haqı kāt
- 2 Bī-kūlfet-i tedbīr çeker menhec-i fevze
Her tālib-i hūsn-i 'ameli kā'id-i niyyet
- 3 Tekrīr-i rivāyāt-ı elibbā ile bildim
Kim merdümü hacletde kımaz sıdık-ı revıyyet
- 4 A'nāk-ı sitem-pişeye zencīr-i şekādır
Teddīdine sa'y etdiği etvār-ı eziyyet
- 5 Ser-beste-i kahr olmayarak cümle Edībā
Pey-bürde-i minhāc-ı dālāl oldu ra'ıyyet

66

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Bed gelir şeyhe demek bŷy-ı gül işiřmām et
Aña sirvāl-i ğulāmında gel ist işmām et
- 2 Çeşm-i idrāk yeter nīk u bedi temyīze
Haşmı bŷrhān-ı firāsetle faqāt ilzām et
- 3 Merd isen sīne-i hārāda bile cāy etme
Kendiñi levh-i nigīn içre daği bī-nām et

64 S 7a, Ü1 24b, Ü2 19b

65 S 7b, Ü1 25a, Ü2 19b

66 S 7b, Ü1 25a, Ü2 20a

3 bī-nām S, Ü1: bī-bām Ü2

- 4 Olma hamyāze-keş-i tāb-ı nehār-ı şöhret
Hâtırı münbesit-i zıll-i sevād-ı şām et
- 5 Düşmen-i hāsire i'ād-ı nekāl etmekden
Kaṭ'-ı ser-rişte-i ahlāka Edīb ikdām et

67

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Saña zāhid hitāb-ı nuş u pend etdikçe men gūş et
Dem-ā-dem gevher-i her pendimi sen gūşa mengūş et
- 2 Cihānda hem-ser-i Tayfūr isen da'vā-yı şıdk etme
Lüzüm-ı terk-i da'vāy du'ā'-ı şıdkā ser-pūş et
- 3 Adil-i genc-i Kārūn olsa da naqd-ı meşubātın
Yine bir zerre-i nā-çizveş dilden ferāmūş et
- 4 Değişmez sîretin ehl-i dalāl irşād-ı mürşidle
Hidāyet ni'met-i Haḫḫ olduğun pīrāye-i hūş et
- 5 Tarīk-i aşkdan tertib-i esbāb-ı zühül eyle
Edīb-i hūş-yāri sākiyā mümkünse ser-h' oş et

68

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Hayālî perde-i ruhsār-ı işve vü nāz et
Nikāt-ı şiveyi maḫrūn-ı remz ü elgāz et
- 2 Şemīm-i zülfünü 'ıtr-ı meşām-ı yād etme
O bûy-ı dil-keşi ehl-i hevāya ifrāz et
- 3 Nevā-yı āh ile senden niyāz-ı vaşl edene
Maḫām-ı evc ile şehnāzdan ser-āgāz et
- 4 Vifākı heykel-i derd-i ser-i firāk eyle
Sürūd-ı va'di şafā-baḫş-ı gūş-ı incāz et
- 5 Hādîş-i nehy-i müdām-ı lebiñ dirāz etme
Ḳo buğz-ı kevşeri vā'iz riyāyı icāz et
- 6 Zebān-ı ta'nı dirāz etme 'āşık-ı zāra
Düşünce yādına bārī semāhat ibrāz et
- 7 Niṭāk-beste-i vaşf-ı cemāl-i yār eyle
Edīb hāmeñi hüsn-i eşerle mümtāz et

4 nehār-ı S: nihād-ı Ü1, Ü2

67 S 7b, Ü1 25a, Ü2 20b

1 men S: sen Ü1, Ü2

3 genc-i Kārūn S, Ü2: naqd-ı Kārūn Ü1

68 Ü2 20a

- 1 غرايم شوقى حلها بمحلتى
فخست باوصاب الجوابم حلة
- 2 نويت فدائى نحوها بمنيتى
لعلمى لا يخفا لها بم نيتى
- 3 بشائر مسعاها اتتنى خبرة
وصرت كانى غافلا عن داريتى
- 4 توارالنا من السن الوصف حسنهما
شهدنا بدورا فى خدور الالهة
- 5 ولم تبد الامن وراء حجابها
كشمس الضحى تغشى عيون البصيرة
- 6 فكل فم يلتذ من وصف ريقها
ولو حل خلدا ما تحسلا بلذة
- 7 حرام لفرسان سوانا من الورى
لنهج تمنيا انعطاف الاعنة
- 8 لشطر قلاها كل من حيث مهجتى
تهيا لايعاد له بمقالتى
- 9 فانى من التهديد بالقول للعدا
حصرت مقالى فى لسان الاسنة
- 10 طغا فى التمنى بالرجوع لاصله
اذا جال وهمى فى قلوب الاجنة
- 11 وماذاق منى من اصافى مرارة
بسانحة الاتحسلا بنعمة

- 12 فيا ايها النائي لطرف مودتى
رايت الامانى لو نظرت بمقلتى
- 13 فكل كليل الطرف عن درك ما ارا
بعيد من الايقاظ ركن الغفوة
- 14 فمل لجيب حبة ابتداعه
تحير فيه حسن كل جيبة
- 15 وكن فى كمين البعد من بشرطية
كتوما فكشف السر اردا القبيحة

Ḥarfü's-Şā

70

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Etme ḥüsn-i yârden icrâ-yı baḥş
Bî-kerândır ya'ni ol deryâ-yı baḥş
- 2 Fenn-i 'aşk-ı yârden bizler gibi
Zâhidâ kılma şaḥın gavgâ-yı baḥş
- 3 Ders-i gam 'uşşâka pür-aglâk iken
Şûfiyân olsun mu hiç ebnâ-yı baḥş
- 4 İktisâb-ı remz-i 'aşkı bizden et
Sen bu râha koyma zâhid pâ-yı baḥş
- 5 Şeyḥe tafşîl üzre añlatdım yine
Olmadı mümkün Edîb ifâ-yı baḥş

71

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şimdi etmekle kebîrâna tekebbür iḥdâş
Pîrlar etse n'ola meyl-i düḥûl-i ecdâş
- 2 Deheni ḥâk-i melâmetle olur âgende
Baḥş-ı gayretle qarîn olsa lisân-ı baḥḥâş
- 3 Şûḥdur çeşm-i füsûn-sâz-ı perî-rûlardan
'Ayn-ı ehl-i ṭama'a dîde-i gâv-ı ḥarrâş

- 4 Hüsni-ta' bîr-i ümem kavî-i dîrûg olmuşdur
Suhan-ı şıdkı eder merde nedâmet îrâş
- 5 Cevr-i eşrârı çeker böyle Edîbâ ahyâr
Sâye-i emn-i Mesîh olmayıcağ cây-ı gıyâş

Harfî'c-Cîm

72

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Nâ-sezâdır hedef-i ridf-i gulâm-ı gannâc
Nâvek-i âlete am aca bulunmaz âmâc
- 2 Kürsî-i kevne şu' üd eyleyicek şeyh-i gâbî
Bâb-ı encâsîñ eder mes'elesin istihrâc
- 3 Tâc u destârı koyup uymaz idî rindâna
Mürşidiñ sel' a-i tezvîri eger bulsa revâc
- 4 Ederek tohmunu pâşide serine şûfî
Eyledi çok şemer-i hâk-i necâset intâc
- 5 Doyamaz zâhid-i har muğ-peçeler seyrinden
Yok gümânım ki olur vermege tâlib bu harâc
- 6 Şûfiyâ da' vetine sîm u zeriñdir râcî
Yâr gelmez anı etdirmeyicek sen târâc
- 7 Heft yem bir yere gelmekle Edîbâ olmaz
Zâhidiñ ' illet-i huşkîsi pezîrây-ı ' ilâc

73

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Gözün bir dem uyarmaz h'âb-ı nâzından o yârim hiç
Açılmaz hayli demdir ol gül-i hurrem-bahârım hiç
- 2 Eder 'uşşâkı pâ-mâl ü telef cây-ı 'alef ancak
Şoluk vermez semend-i cevrine ol şeh-süvârım hiç
- 3 Ne deñli rû-be-rû ol şûhu pür-tâb-ı 'itâb etsem
Kızarmaz âteş olsa 'aks-i rüyundan 'izârım hiç
- 4 Bütün gencîne-i dünyâyı teftîş eylesem yokdur
O şûha hasretimden özge lâyık ber-güzârım hiç

72 S 7b, Ü1 25b, Ü2 20b (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

2 gâbî S: gâbî Ü1, Ü2

3 sel' a-i S: şu'le-i Ü1, Ü2

73 Ü1 25b, Ü2 21a

1 Gözün Ü2: Gözüm Ü1 / uyarmaz Ü2: uyanmaz Ü1 / yârim Ü2: yârîñ Ü1

3 pür-tâb-ı Ü2: pâ-mâl-i Ü1 / olsa Ü2: olsam Ü1

- 5 O serv-endāmı meyl-i ğurfe-i ikbālîme hergiz
‘Acebdır gönlüm üzre esmedi bir rûzgârım hîç
- 6 O mâhı mültefit gördük de aġyâr-ı siyeh-rûya
Karardı çeşmim ol dem kalmadı şabr u kararım hîç
- 7 Edîbâ her nice şâhin-şeh-i iklîm-i hayr olsam
Miyân-ı ehl-i şerde kalmamışdır i‘ tibârım hîç

74

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Gerden-i yâre şalınmış turre-i tarrâr kec
Şanki olmuş ‘unķuna âvîhte bir mâr kec
- 2 Derdnâk-i hâcibiñ olsa hamîde-kad n’ola
Kim olur elbette cânâ kâmet-i bîmâr kec
- 3 Mâl cem‘i tab‘ı taġyîr etdigin iş‘âr eder
Eylemek ġuşn-ı dirahtı şıklet-i eşmâr kec
- 4 Kâmet-i mevzûnuna nisbetle yâriñ bāġda
Çeşm-i idrâke göründü serv-i ħ’oş-reftâr kec
- 5 Tâkat-i ‘âşık düta olur Edîbâ ol perî
Her kaçan mestâne gelse meclise destâr-kec

75

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 هوای افسر غم چون صفا کند انتاج
بغير فرق دلم ناروا بود این تاج
- 2 مرا خیال دوا شد نقاب روی شفا
چرا نگاه دلم آشنا کنم بعلاج
- 3 فكيف استر نار الغرام فی خلدی
یری لهیب فؤادی كشعلة بزجاج
- 4 Ğam-ı bülûġ-ı meserret revâ mı hüş-yâre
Metâ‘-ı kâsid olur mu sezâ-yı sūk-ı revâc
- 5 Edîb kılma ümîd-i vefâ-yı ħill-i ferah
Derûnuñ eyleme fikr-i muġâl ile iz‘âc

5 esmedi Ü2: gelmedi Ü1

74 S 8a, Ü1 26a, Ü2 21a

1 şalınmış S, Ü2: şarılmış Ü1 / ‘unķuna S, Ü2: boynuna Ü1

75 S 8a, Ü1 26a, Ü2 21a

76

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Göñlümce olsa bir şanem-i meh-liķā-yı genc
Şad genc belki birden ederdim fidā-yı genc
- 2 Bakmaz şümār-ı gencine meftūn-ı hüsñ olan
Oldukça mār-ı turre-i hātır-rübāy-ı genc
- 3 Ma' müre-i behişt ile hemtā gelir yine
Vīrāne olsa 'āşık-ı şeydāya cāy-ı genc
- 4 Gencūr-ı dehr olursa da bī-māyedir hele
Kayd-ı hevesle olmaz o kim mübtelā-yı genc
- 5 Āsān degil ğavā'il-i dil-dāde ki Edīb
Merdāne çekmedikçe bilinmez cefā-yı genc

77

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Zāhidiñ bozdu mizācın ederek ehli lec
Aña tedbīr-i devā başka gerek ihlīlec
- 2 Ehl-i ihlāş ile hem-rāh olamaz ehl-i riyā
Merd-i çāpükle şitāb eyleyebilmez a' rec
- 3 Kabza-i haşma şikār olduğunu gördükçe
Mālik-i riş-i dirāza hased etmez kūsec
- 4 Zū-i' yālān ile efrād-ı gedā bir mi olur
Hāl-i muhtācı olurken mütemennī ahvec
- 5 Rāstlar keclere mi' vān olıcaķ lāyıkdır
Şan' at-i kavş ile hem-kār ola tīr-i mu' vec
- 6 Dil-i her nīk u bediñ naķşını hüveydālīgına
Merdüme āyine-i ķalbi yeter enmūzec
- 7 Güher-i nazm-ı bedi' imle Edīb inşāf et
Bir midir her yem-i fiṭnatden olan müstaḥrec

76 Ü1 26a, Ü2 21a

77 S 8a, Ü1 26b, Ü2 21b

5 S'de kenar boşluğundaki gazelin bu beytinin iki farklı şekli var. Diğer nüshaların almadığı ikinci şekil şöyledir:

Rāstlar keclere taķlīd edicek lāyıkdır

Çille-i kavsa ḥarīdār ola tīr-i mu' vec

78

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Dil şarāb-ı misket-i la' liñle etse imtizāc
İstemez teskīn-i tāb-ı ' aşka bir gayrı ' ilāc
- 2 Fūrkatīñle hayf kim bā-dest-i cevri-rūzgār
Qaldı gitdi göñlümüz zūlfūñ gibi pūr-ihtilāc
- 3 Eylesek bir kerre ruḥṣat-yāb-ı fikr-i behcetīñ
Hāsıl eylerdi hayālīñle derūnum ibtihāc
- 4 Vāye-dār-ı nukre-i ceyb olmadan evlāsı yok
' Aqile bīhūdedir endīşe-i bāc u ḥarāc
- 5 Māye-dārān-ı nūkūd-ı genc-i ḥursendī Edīb
Eylemezler dergeh-i şāhāna ' arz-ı ihtiyāc

Ḥarfū'l-Ḥā

79

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Bāğ içre zāğ eylemeden seg gibi nübāḥ
Bī-çāre ' andelibe kıomaz nevbet-i şıyāḥ
- 2 Pīrāyedir o sīne-i sīmīne tūrresi
Ol tār-ı ' anberīni gibi var mı bir vişāḥ
- 3 Kār eylemiş felāḥatī ḥāk-i nifākda
Bu kār ile rakīb-i denī bulmasın felāḥ
- 4 Şeytān ile muşālaḥa-cūyiden et giriz
Olma mūrāyī zāhid ile hem-dem-i şalāḥ
- 5 Bākdım Edīb ser-be-ser endām-ı dil-bere
Yokdur fezā-yı sīnece bir cāy-ı inşirāḥ

80

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Derūn-ı pūr-tefe kıl āhı māye-i tefrīḥ
K'eder ḥatīre-i dilden izāle-i tef rīḥ
- 2 Zebān-ı şıdk-ı dili lüknet eylemez ta' vīc
Ne deñli eylese taḥrīf olur maḳālī şaḥīḥ
- 3 Nigāhı şafḥa-i rūy-ı ' ubūsa mekfūf et
Suṭūr-ı nāşıye-i ḥālīn etmeden taşḥīḥ

78 S 8a, Ü2 20b

79 S 8b, Ü1 26b, Ü2 20b

80 Ü1 26b, Ü2 21b

- 4 Ki zāhirā hedef-i ta' n-ı ehl-i buğz ise de
Olur nişān-ı şadākat fūrūğ-ı vech-i şabih
- 5 Edib zāhide maḥfī-i enin-i dil yegdir
Şinüfte etmeden āvāz-ı gerdiş-i tesbih

Harfū'l-Hā

81

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Maṭıyye-i dile her cāy-ı ziştı kılma menāḥ
Berik-i cenneti etme şıkal-keş-i evsāḥ
- 2 Hemāl-i nağme-i nāhid olur sitemgerde
Enin-i 'ācize nā-yāb iken mecāl-i şimāḥ
- 3 'İzār-ı sānī ki me'sūr-ı dām-ı şā'id ola
Bulur mu lānede bī-ṭu' me şıḥḥati efrāḥ
- 4 'Āşā-yı saḥt iledir inkıyādı bed-kārīñ
Ki bī-ḥaṭab olamaz ṭabḥa ḡudret-i ṭabbāḥ
- 5 Edib 'ıtr-ı ḥikemle mu'aṭṭar olmuşdur
'Utārid etse sezādır bu naẓmı istinsāḥ

82

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Geldi raḡib eyledi bezm-i şafāyı telḥ
Kıldı bize 'uzūbet-i 'arz-ı recāyı telḥ
- 2 Etme zebānı pür-sem-i āzār-ı dūstān
Kılma zülāl-i şāf-ı dil-i āşināyı telḥ
- 3 Pāşide eylesem dem-i pür-zehr-i āhımı
Eyler behiştıyāna da bŷy-ı hevāyı telḥ
- 4 Bu sŷz ile merāret-i zārī vŷ nālemiz
Etse 'aceb mi zā'ika-i her nevāyı telḥ
- 5 'Ālemde ta'm-ı şıdk-ı maḡāl ü fi'ālimiz
Etdi Edib lezzet-i 'ayş-ı riyāyı telḥ

Harfî'd-Dâl

83

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Hattıñ olup şabâh-ı vişâliñle rû-bedîd
Vaqt-i bahâra etdi teşâdüf nehâr-ı 'îd
- 2 Ol meh 'inâk-ı sâ'id-i elmâs-gün ile
Olmağda şimdi 'aşîka pîrâye-bend-i cîd
- 3 Hâşâk-rûb-ı haşyet-i âlâm-ı hecr olup
Etdik gubâr-ı hâtırı biz sîneden tarîd
- 4 Eylerdi berg ü bâr-ı gülistânı nağme-rîz
Nâlemde olsa bülbül-i şûrîde müstefid
- 5 Gitmez Edîb serdî-i dey-mâh-ı lutf ile
Âşâr-ı tâb-ı mekr-i dil-i hâsid-i 'anîd

84

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Olup hilâl ile 'alem-efrâz mâh-ı 'îd
Kurdu alâyını şeh-i şevket-penâh-ı 'îd
- 2 Bayram efendi zîver-i endâm ile yine
Oldu bu gün imâm-ı şaf-ı kıblegâh-ı 'îd
- 3 'Âlem girip lipâçe-i pür-zîbe fevc fevc
Çıkıdı hıyâmgâh-ı şafâya sipâh-ı 'îd
- 4 Nâs eyleyip tekâzî-i imsâkdan girîz
Oldu dahîl-i dergeh-i pür-dâd-ı şâh-ı 'îd
- 5 Bir şâhid-i kadeh-be-kef-i mâh-rû gibi
Nâzişger oldu câm-ı hilâle güvâh-ı 'îd
- 6 İcrâ edip merâsim-i kabl ü teşâfûhü
Def' etdi vahşeti aradan hayr-ı h'âh-ı 'îd
- 7 Etfâl ü h'âce kayddan âzâde olup bu dem
Hep oldular be-hem-rev-i bâzîçegâh-ı 'îd
- 8 Şevvâl eger qarîn-i mâh-ı rûze olmasa
Olmazdı zîb-i mefrağ zerrîn-külâh-ı id

83 S 9a, Ü1 27a, Ü2 22a

5 dey-mâh-ı S, Ü2: imâ-yı Ü1

84 S 9a, Ü1 27a, Ü2 22a

1 Olup S, Ü2: Oldu Ü1

5 Nâzişger S, Ü2: Nâzükter Ü1

- 9 Yüz vermeyince ol gül-i ter buse-ḥāhına
Var mı bakılsa bunda Edībā günāh-ı 'id

85

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Zālīm olmaz müntehā bī-ṭarḥ-ı naḡş-ı bīm-i dād
Levhada etmez eşer tecvīl-i kilḡ-i bī-midād
2 'Aczdir zī-himmeti mecbūr-ı istimdād eden
Yohsa merdān-ı ḡavī etmez 'aşāya istinād
3 Nām-ı yāri yād ile temhīd-i 'ahd-i ḡubb eder
'Āşīḡa bīhūde şanma zīkr-i selmā vü su'ād
4 Dām-ı enzāra şikār olmaz hümā-yı behceti
'Aksine āyīneler olmuş ḡarīş-i işīyād
5 Mālik-i mülk-i Süleymān olsa da nā-kāmdır
Vaşl ile ancak olur 'āşīḡ Edībā ber-murād

86

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Nīgāh-ı fehme almaz defter-i nuşḡu būker zāhid
Şamem taşmīmın etmiş pendī işḡādan bu ker zāhid
2 Riyānīñ ḡubḡuna bī-zehre-i inkār iken 'ālem
Faḡīhe iltizām-ı sum'adan bilmem nedir 'ā'id
3 Reh-i āmāl-i dūr-ā-dūru mesdūd et k'olur zīrā
Reh-i ṡul-i emelden ḡaşm-ı bed-kāra ṡama' vārid
4 Şübūt-ı müdde'ā-yı zūr içün taḡrīk-i nuṡḡunda
Şerengi ḡ'oş görür ṡa'm-ı maḡālinden fem-i şāhid
5 Edībā ḡıfz-ı imān etmeyen reh-yāb-ı şıdḡ olmaz
ṡarīḡ-i şıdḡa zīrā reh-ber-i imān olur ḡā'id

87

- 1 بیاب اسخیا روزی ترا چون انکباب شد
نمی یابی در وهاب عالم اینکه بابت شد

85 S 9a, Ü1 27b, Ü2 22b

86 S 9a, Ü1 27b, Ü2 22b

2 'ā'id S, Ü2: zühd Ü1

5 ḡıfz-ı S, Ü2: fehmi Ü1

87 Ü1 27b, Ü2 22a

- 2 نبینی زاهدا عکس جمال شاهد بغیت
هدایت تا که در مرآت ادراکت غوایت شد
- 3 شدم داناتر از تو بیگمان در دانش حالت
مرا آرایش سالوسیت تا بیسرایت شد
- 4 زتسویل ضلالت لاجرم در نهج آیینت
غربیت آنکه هرگز بی ریا در راه طاعت شد
- 5 ادیب تیزبین فارغ دل از بیم گرفتاری
گرفتار آنکه از دام فسونت بی مخافت شد

88

- 1 بثروت مرد خوشی لیکه بالایش نمد دارد
یم بد موج قدرش جزر میدارد نه مدارد
- 2 نمیشد میان این و آن پابستهء غفلت
زمنهاج ازل هر آنکه اقبال ابد دارد
- 3 بمهر کینه خواهی میخلد تیرش برو حاسد
اگر دوش دلت صد جوش بغض حسد دارد
- 4 بتاریک ضلال سمعه تا گمراه شد هرگز
نمیگویمکه زاهد پرتو نور خرد دارد
- 5 ادیبا سینه کوب حسرت آن یار دلجویم
که گنج حسن او از مار گیسویش رصد دارد

89

- 1 بدفع صولت اشرار مردم تندخو باید
که ارهاب عدو از مرد غیرت پیشه خوب آید

- 2 بصحن کلبهء آسایشم آن دمکه میز آید
ازو بهر گزندم افعی آزار می زاید
- 3 دل مرا دانش اوصف عالم تا که مطلب شد
چه سان گویم باو اغفال چشم آرزو شاهد
- 4 نمی یابم ز بوی زلف یارم دلخوشی هرگز
برو تا پنجهء مشاطه عطر فتنه می ساید
- 5 زند هم شیخ و هم مهمان نوازی میکند دشمن
ادیبا تا دهانم پختهء لخت جگر خاید

90

fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilātūn fā'ilūn

- 1 Düşmen-i bed-ḥ'āh ile olma gönülden müttehid
حادیا مت عنه فی الدنیا و ان ما مت حد
- 2 Pertev-i mihriñle eyler mi qabūl-i incilā
Zulmet-i 'udvān ile maḡmūr olan cevḥ-i kebid
- 3 Bī-emel hengām-ı qūdetde mūmāṣāt etse de
Merdūme evḳāt-ı 'aczinde le'im olmaz memid
- 4 Mürğ-ı me'nūs-ı kafes me'mūn-ı bīm-i bāzdır
Merde āsāyiş müyesserdir olunca münferid
- 5 Münzevīler vehm-i āzār-ı sipihr etmez Edīb
Āb-ı çāh olmaz dem-i sermāda hergiz mūncemid

91

mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn

- 1 Medār-ı cılve-i kerrūbiyāndır ḥalka-i tevḥid
Ki cāy-ı dest-bend-i muḥliṣāndır ḥalka-i tevḥid
- 2 Miṣāl-i hāle-i mehdır 'ināk-ı ṣāhid-i fevze
'Aceb devr-i viṣāl-i 'āṣiḳāndır ḥalka-i tevḥid
- 3 Mūḥāt-ı pey-revān-ı yūmndür pīrāmen-i pākī
Hūmā-yı rāz-ı 'aṣḳa āṣiyāndır ḥalka-i tevḥid
- 4 Mūrīdān[ı] simāt-ı ni'met-i ḳurba ḥariṣ eyler
Hemāl-i ḥ'ān-ı feyż-i ḳudsiyāndır ḥalka-i tevḥid

- 5 Nigāh-ı ehl-i hāle keşf eder eşkāl-i esrārı
Ki fānūs-ı hayāl-i ‘ārifandır halka-i tevḥīd
- 6 N’ola sedd-i sedīd-i kahr ise aḥzāb-ı eşrāke
Cidār-ı şehir-bend-i mü ’minandır halka-i tevḥīd
- 7 Fütür etmez dem-ā-dem gerdiş-i tesbīḥ-i Mevlādan
Edībā nüh felekle tev ’emāndır halka-i tevḥīd

Ḥarfü’z-Zāl

92

mefā’ilün fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün

- 1 Olunmadıkça bu dil sicn-i cevrden inkāz
Cihānda kimse eder yok niyāzını infāz
- 2 ‘İlāc-ı līneti āteşdir āhen ü sengiñ
Aña eşer mi eder tāb-ı inşibāb-ı rezāz
- 3 Hezār tu’ me-i fāḥir zalimi sīr etmez
Gıdāsı kim ola ekbād-ı nāsdan eflāz
- 4 Ne dem nigāhı ferahla olur qarır bilmem
Felekde zümre-i dil-şād u ehl-i dil k’ola şāz
- 5 Edīb ḥazret-i Mevlāya ittikāl et kim
Odur iğāşe-i her müstemidd-i kehf ü melāz

93

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Telḥ-ābe-nüş-ı gam dilese cāy-ı iltizāz
Yokdur ḥarīm-i yārce me ’vā-yı iltizāz
- 2 Maḡbūt-ı tāb-ı cebhe-i mihr-i münir olur
Her pāy-ı yāre nāşıye-fersāy-ı iltizāz
- 3 Bī-raḡbet-i tereşşüf-i ‘ayn-ı ḥayātdır
La’ liñle kām-ı rind-i şeker-ḥāy-ı iltizāz
- 4 Nem-rizi-i neşāt u ferahla qarirdir
Seyr-i ruḡuñla dāde-i bīnā-yı iltizāz
- 5 Gerdān eder Edīb bizi Mevlevī gibi
Āḡāze-i keder-şiken-i nāy-ı iltizāz

92 Ü1 28a, Ü2 23a

93 S 9b, Ü1 28a, Ü2 23a

2 cebhe-i S, Ü2: çehre-i Ü1

Harfî'r-Râ

94

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Tılâ-yı dâğ-ı gam kim kân-ı 'aşkıñ zerlerindendir
Dil-i derd-âzmâ ol ma' deniñ zengerlerindendir
- 2 Hemîşe lâ-mekân pervâz olan dil-rîş olanlardır
Bu kuvvet ol gürûha cümle bâl ü perlerindendir
- 3 Olur mahsûd-ı yem her kaatre cûy-ı hûn-ı eşkimden
O nâ-peydâgerân deryâ-yı gam cevherlerindendir
- 4 Semâ' -ı fehmi kerdî olma dil-bend-i pey-ı zâhid
Bu ehl-i sum' anıñ zîrâ ki bed-peykerlerindendir
- 5 Cihânıñ cây-ı hâşânında vardır lezzet-i me'kel
Ki hep şîrîni-i helvâ-yı rüşvet yerlerindendir
- 6 Semîr etdi dile sevdâ-yı zülfün ol siyeh-çerde
Ki hûrân-ı behîştîñ hûbter esmerlerindendir
- 7 Edîbâ fikret-i mendîl-i zülfün dâğa bağ et kim
O da bâr-ı gamıñ nâ-dîde ber-ser berlerindendir

95

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'Aşık-ı şûrîdeniñ sûz-ı dili zâ'il midir
Câm-ı gam-fersây-ı la' l-i dil-bere nâ'il midir
- 2 Oldu mu zâhir bahâr-ı bî-gamı yoğsa yine
Târ-ı mîğ-i mevsim-i dey-mâh-ı gam hâ'il midir
- 3 Bezm-i gamda olma nâ-şâyeste-gü ey bed-zebân
Zîkr-i nâm-ı şâdmânîye gönül kâ'il midir
- 4 Dâğ-ı cismin gör ki yıldızdan füzûn etmektedir
Çerhde âyâ ki bir meh-peykere mâ'il midir
- 5 Cûş-ı eşkiñ ey dil-i pür-gam niyâz-ı rahm için
Sâha-i gülşen-sarây-ı yârde sâ'il midir
- 6 Oldu mu rûzî dile nev-bâve-i nağl-ı emel
Yoğsa medd-i sâ'id-i ümmîdi bî-tâ'il midir
- 7 Çok ciger-dârânı dil-hûn etmede yâriñ Edîb
Bilmeziz şîr-i ziyân-ı gamzesi şâ'il midir

94 S 9b, Ü1 28b, Ü2 23a

95 S 10a, Ü1 28b, Ü2 23a

4 cismin S, Ü2: behmen Ü1

96

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Cevād-ı fikr-i elibbā bu yolda hā'irdir
Ficāc-ı mesleki 'aşkıñ cünūna dā'irdir
- 2 Derūn-ı pür-elem-i 'aşkı görmeden añlar
O şūh hayli şināsende-i zāmā'irdir
- 3 Şegāf-ı kalb ile cevḡ-i derūnumuz yāriñ
Şıyānet-i reme-i cünne-i hāṭā'irdir
- 4 Göñülde hükümünü icrāya olmuş āmade
Serir-i dilde heves bir hıdīv-i cā'irdir
- 5 Edīb ülfet-i yār-i serire şāf ister
Ne ān ki mültefit-i zīnet-i serā'irdir

97

mef'ülū mefā'ilū mefā'ilū fe'ülün

- 1 Hūrşid-i felek rüyuna kim derse bedeldir
Teşbih degildir ğaraẓı darb-ı meşeldir
- 2 Tesbih-i dirāziñ gibi ey şeyh-i mürāyī
Endiše-i zülfü saña bir tül-i emeldir
- 3 Ger cāhil-i her mes'ele-i dīn ise vā'iz
Elbette şināsende-i aḥbār-ı eveldir
- 4 Zāhid aramaz çāşnī-i kand-ı şühūdu
Mānend-i meges münhemik-i şehd ü 'aseldir
- 5 Her rüz Edībā güher-i feyz ile mālī
Kilk-i terimiñ vāyesi bir tāze ğazeldir

98

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bu zīb ü zīnet-i dünyā ki şekl-i ğāniyedir
Bütün ğavālī-i endām-ı hüsñü fāniyedir
- 2 Şafā-yı neş'e-i meyden keşidedir ol kim
Kedū-yı hāṭırı şahbā-yı şevke āniyedir

96 S 10a, Ü1 28b, Ü2 23b

2 añlar S, Ü1: añlamaz Ü2

4 hükümünü S, Ü2: hubbunu Ü1

97 S 10b, Ü1 28b, Ü2 23b

5 rüz S, Ü1: rüze Ü2

98 S 10b, Ü1 29a, Ü2 23b

- 3 Alışdı şöhet-i merdāna çünki bint-i 'ineb
Te' affüf etse de zannım budur ki zāniyedir
- 4 ' Aceb bu seg-peçe-i nefis-i dūn-ı emmāre
Ne gūne şir-dilān-ı hūlūşa cāniyedir
- 5 Edīb rütbesi evlāda şābit olmuşken
Felek mekānet-i tab' um şanır ki şāniyedir

99

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Pür-şür eden cihānı o müftin direm budur
Ol kâ'id-i esāfil-i 'ālem direm budur
- 2 Şeh-bāz-ı tiz-pençe-i mekr u füsün ile
Sāmān-şikār olan şanırim ol şanem budur
- 3 Nağd-ı revānı dest-h' oş-ı keff-i himmet et
Ey muḳbil-i seciyye-i Hātem kerem budur
- 4 Pīrā kad-i dütāyı elif-i rükū' kıl
Ehl-i teḳāya fā'ide-i pūşt-i ḥam budur
- 5 Etsin Edīb tā'atini zuhr-ı āḥiret
'Ābidlere zaḥīre-i yevm-i nedem budur

100

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ğamzeñ ḥayālī ḥātır-ı zāra ne dem gelir
Ey meh baña maḥabbet-i cāndan nedem gelir
- 2 Buldu cümüd çeşm-i terim farṭ-ı giryeden
Gözden dirîğ şimdi ne eşk ne dem gelir
- 3 Olduḳ elif-i ḥimye-i dārū-yı bī-ḡamī
Ancaḳ bize ḥarāret-i ḥummā-yı ḡam gelir
- 4 Pest olsa vaḳ' -ı zātı n'ola ol hünerveriñ
Kim zihnine sitāyiş-i ehl-i kerem gelir
- 5 Şaḥn-ı çemende seyr-i gül-i jāledār eder
Çeşm-i ḥayāle ḥasret-i rūyuñla nem gelir
- 6 Şanma bu rüzgārda şāyeste-i cezā
Göñlüm gibi ḥuzūruña bir müttehem gelir

99 S 11a, Ü1 29a, Ü2 23b

100 S 11a, Ü1 29a, Ü2 23b

2 farṭ-ı S, Ü1: fiṭr-ı Ü2

5 eder: eyler S, Ü2: eyle Ü1 (Vezin gereği deḡişiklik yapıldı)

- 7 Hayfâ Edîb köhne çerâgâh-ı ‘âlemde
Cühhâl-i dehre reng-i hudûşî kıdem gelir

101

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Dem-beste şevk-i la'l-i lebiñle dehânlar
Lâl oldu hasret-i deheniñle zebânlar
2 Ey şüh ebruvânıñ ucundan 'aceb midir
Peyveste keş-me-keşde kalırsa kemânlar
3 Etmiş perîde teb-zedeğî reng-i rüyunu
Şimdi bahâra ta'ne-zen oldu hazânlar
4 Nâzıyla gâhî ser be-hem-âverde hâcib ol
Olsun fikende-ser nice şâhib-kırânlar
5 Bu düzd-i râhı olmaya nâgeh deyü nesîm
Kılmış felek sitârelerin dîdebânlar
6 Düşme şemîm-i zülfüne bād-ı hevâ deyü
Ey dil kalır açıkda hevâya uyanlar
7 Gûş eyledikçe her eşer-i dil-keşîñ Edîb
Hep leb-gezây-ı hayret olur nükte-dânlar

102

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Neşât-ı dil hat-ı nev-hîz-i yârden mî gelir
Şafâ derûna kudüm-ı bahârdan mî gelir
2 Kenâra çekdim o meh-rûyu ben muhalla ile
Bu şûriş-i ruḡabâ der-kenârdan mî gelir
3 Hezâr rûh-ı şehîdân-ı ğamzedir fitrâk
O şeh-süvâr-ı melâḥat şikârdan mî gelir
4 Raḡîb dūr ise de müşt-sengi dūr olmaz
Cefâ bize hemân ol nâ-be-kârdan mî gelir
5 Bu dâr-ı teng-i fenâda bu nâ-şekîbâyî
Mużîḡ-i ḡâtır-ı Manşûra dârdan mî gelir
6 Bize remed-keş-i 'aynü'l-kemâl-i reşk olmak
'Aceb ki maḡdemine intizârdan mî gelir

101 S 11b, Ü1 29a, Ü2 24a

3 rüyunu S, Ü2: ḡüsnünü Ü1 / ta'ne-zen S, Ü2: ḡandeden Ü1

102 S 11b, Ü1 29b, Ü2 24a

5 dâr-ı S, Ü2: târ-ı Ü1

- 7 Şikesteği-i sütün-ı revâkı bî-dādın
‘ Aceb faḫaṭ şıḫal-i inkisārdan mı gelir
- 8 Rakīb mürte‘ iş-i tünd-bād-ı āhındır
O nākesse ḫalecān āh u zārdan mı gelir
- 9 O meh görüp der imiş nazmım Edīb
Bu yādḡārlar ol yādḡārdan mı gelir

103

mef‘ ūlū fā‘ ilātū mefā‘ ilū fā‘ ilün

- 1 Şemşir-i çeşmiñe dil-i ‘ aşık ki rāmdır
Üftādedir ki mā‘ il-i luṭf-ı kirāmdır
- 2 Hiç veche-i ibāḫatine çāre bulmadık
Gūyā ki nūş-ı sāḡar-ı lā‘ liñ ḫarāmdır
- 3 Senden bu gülşen içre faḫaṭ serv-i ser-firāz
Şāyeste-i te‘ allüm-i ṭarz-ı ḫırāmdır
- 4 Mermā-yı sehm-i ḡamzeden ayrılmasın müdām
Her cān-fidā ki rāḡıb-ı neyl-i merāmdır
- 5 Etmez Edīb zūll ile bir ḫaşma ser-fürū
‘ Aşık hemān zebūn-ı ḡarīm-i ḡarāmdır

104

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Dest-i dil-berden mey içmekdir şafā āb elde bir
Hem mül-i la‘ lindedir lezzet mey-i nāb elde bir
- 2 Ğamzesin Tātāra teşbih et tereddüd eyleme
Yohsa ey dil nize-i ser-tiz-i A‘ rāb elde bir
- 3 Mümkün olmazsa eger ikāzı yāriñ āh ile
Şubḫ-dem tahrik olunmak ḫalka-i bāb elde bir
- 4 Eşk-i ḫūn-ālūdu hem-reng-i enār et surḫfām
Yohsa reng-i dāne-i nev-puḫte-‘ unnāb elde bir
- 5 Her sözüñ şāyeste-i taḫsīn olur ammā Edīb
Böyle zīb-i nūşḫa-i dīvān-ı ādāb elde bir

103 S 12b, Ü1 29b, Ü2 24b

104 S 12b, Ü1 29b, Ü2 24b

1 la‘ lindedir S, Ü1: la‘ liñdedir Ü2

105

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ğaraž ne va' d-i vaşl u ne vefā-yı dil-rübāyīdir
Ümīd-i hātır ancak bir nigāh-ı aşınāyīdir
- 2 Şabādan gāyet-i āmālimiz bir bŷy-ı zŷlfŷndŷr
Şehā irādı zīrā manşīb-ı ' aşkñ hevāyīdir
- 3 Her-āyīne şaķın mir 'āt-ı hŷsnŷñ ğayra ' arz etme
İnanma nāzenīnim şimdi ' ālem hep mŷrāyīdir
- 4 N'ola muhtell ise dehr in' idām-ı ehl-i fīṭnatle
Ki yemde fŷlkŷ ser-gerdān eden bī-nāḥudāyīdir
- 5 Hŷtāb-ı nermden kaşdıım Edībā cezbdir yāri
Degildir bī-ğaraž hergiz selām-ı rŷ-sitāyīdir

106

mefā' ilün fe' ilātŷn mefā' ilün fe' ilün

- 1 Dem-i bahār erişip mevsim-i ḥazān geçiyor
Şifā-yı vaşl ile sevdā-yı ' aşıkān geçiyor
- 2 Ğarām ile dil-i şāfa meşāf mŷşkildir
Sihām-ı sŷziş-i ğam sīneye nihān geçiyor
- 3 Olur mu lerziş-i ğamdan göñŷl ten-āzāde
Ki cāna serdī-i dey-māh-ı imtinān geçiyor
- 4 Derŷn-ı zārımız oldu nŷmŷne-i ğırbāl
O deñli nāvek-i ta' n-ı sitemgerān geçiyor
- 5 Edīb sen daḥi ğŷl-geşt-i bāĝa ' azm et kim
Fezā-yı ğŷlşene ecnād-ı bŷlbŷlān geçiyor

107

mefā' ilün fe' ilātŷn mefā' ilün fe' ilün

- 1 Şular ki dāĝ-be-ser ğamda pā-zī-serlerdir
Serīr-i memleket-i ' aşka tācverlerdir
- 2 Te' allŷm eylemeyenler rŷsŷm-ı derd ŷ ğamı
Miyānemizde bizim ğayr-ı mu' teberlerdir
- 3 Ḥayāt-ı bī-elem-i ' aşka zindeĝi denmez
Tehī-dilān-ı elem cŷmle muḥtażarlardır

105 S 13a, Ū1 30a, Ū2 24b

3 Her-āyīne Ū1: Her-āyine S, Ū2

106 S 14b, Ū1 30a, Ū2 24b

107 S 15a, Ū1 30a, Ū2 24b

- 4 Cünūd-ı 'aşka tirās-ı şudūru vākīdir
Mübārizān-ı gamı şanma bī-siperlerdir
- 5 Edīb neş'e-i cām-ı na'ime meyl etmez
Me'al-i guşşadan anlar ki bā-ḥaberlerdir

108

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Devā-yı vāşl umanın derdi istikbāl edenlerdir
Derūna sūz-ı dūzaḥ-tāb-ı 'aşkı ḥāl edenlerdir
- 2 Olanlar mübtelā-yı 'illet-i āsūdegī gamdan
Dil-i bīmārı fıkır-i yārden işgāl edenlerdir
- 3 Bilenler ma'nī-i elfāz-ı 'aşkıñ sırr-ı mektūmun
Zebānı sīret-i nuṭq-ı suḥandan lāl edenlerdir
- 4 Ḥalāvet-ḥāḥ-ı kand-ı feyz olanlar bezm-i 'ālemde
Şafā-yı lezzet-i şehd-i gamı der-bāl edenlerdir
- 5 Edenler meyl-i kār-ı ḥāk-bīzi deşt-i miḥnetde
Edibā nūk-i gamla sīneyi ğırbāl edenlerdir

109

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Perin yakıp aña pervāne etdi ḥākister
Daḥi teyemmüme 'āşık ne gūne ḥāk ister
- 2 Şübūt-ı mu'cize-i 'aşk için dil-i pür-gam
Felekde ḳurşa-i meh gibi sīne-ḳāk ister
- 3 Fütāde-i girih-i zūlf-i yār olan ḥātır
Yazık ki bend-i maḥabbetden infikāk ister
- 4 Göñül güdāḥte-i pūte-i gam olmuşken
Daḥi ne gūne 'aceb ḥüsn-i insibāk ister
- 5 Fūrūğ-ı gam dil-i tārīke lem'a-sāz olmaz
Şu'ā'-ı feyz ile bir ḳalb-i tābnāk ister
- 6 Ederse ḳirk-i riyādan mürīd meyl-i rehā
Dehān-ı ḳalbini taḥḥire ḳoḳ sīvāk ister
- 7 Edīb ḥātırını bir yāre cāygāḥ eyler
Derūn-ı ehl-i hevā şanma iştirāk ister

110

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Sülük-i rāh-ı gam zann etme bî-feryād kâbildir
Deme seyr-i sefine baırda bî-bād kâbildir
- 2 Eger temyîz-i rāh-ı rüşd ederse zâhid-i muhlîş
Sedâd-ı mesleki 'aşıkdan istirşâd kâbildir
- 3 Şemer-cüy olma üftân-ı riyâdan şüfiyâ şanma
Ki bânü-yı 'aķımı etmek istilâd kâbildir
- 4 Dil-i derd-ülfet-i rencûra zahm-ı tâze istersen
Sihâm-ı ğamzesinden belki istimdâd kâbildir
- 5 Edibâ huşk olup kaldıysa şebt-i mâ-cerâmızdan
Sirişkiyle midâd-ı hâmeye imdâd kâbildir

111

mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Ne dem dehân-ı deniden hülûş edâsı çıkar
Semâ' a nuţķ-ı dilinden hülû şadâsı çıkar
- 2 Sezâ-yı mihr-i dil etsen de sifleniñ şanma
Naşîb-i mihrine bir zerre-i vefâsı çıkar
- 3 Ne deñli h'âce-i 'aşr olsa râġıb-ı câhıñ
Yine kitâb-ı şavâbında çok haţâsı çıkar
- 4 Kusun bu nefreti şeyh ehl-i şıdkdan lâ-büd
İçinde ehl-i riyâdan bir âşinâsı çıkar
- 5 Kudüm-ı bâġ için elbette müzd umar şüfi
Teyakķun etse de gül-nârdan kirâsı çıkar
- 6 Fenâ-resîdelerin hüllegâh-ı me'vâdan
Bu şevb-i 'âriyeti şoymadan libâsı çıkar
- 7 Konaķd-ı vaşlını her pür-bahâ olan şühûñ
Ki ceyb-i raġbet-i âġyardan bahâsı çıkar
- 8 Haşîre haşr-ı niyâz eyledikçe zühhâdın
Derûn-ı şavma'adan gende buriyâsı çıkar
- 9 Edib cîfelerin et kıyâs ider dehrin
Alınca bûyunu takşime etkîyâsı çıkar

112

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Hezār-ı gülşen-i ' aşkız bahārımız bir olur
Gül-i riyāz-ı ğamız bāğzārımız bir olur
- 2 Yegāne dil-ber-i hūrā-pesende dil-bendiz
Felekde reşk-i melek meh-' izārımız bir olur
- 3 Hümā-şikār-ı nigāh-ı kirişme-i yāriz
Bu şaydgāh-ı felekde şikārımız bir olur
- 4 Reh-i mekānetimizden felek fūrūterdir
Sipihr ile deme kim i' tibārımız bir olur
- 5 Edīb eylemeziz biz sürūru hem-sāye
Cihānda ğam gibi dīrīne cārımız bir olur

113

mef'ülū fā'ilātün mef'ülū fā'ilātün

- 1 Çöz zülf-i ' ıtr-bārı bī-piç ü tāb göster
Aç rüy-ı hāl-dārı pür-müşk-i nāb göster
- 2 Eşk-i teri nişāra say' et o gül-' izāra
Zayf-ı hayāl-i yāre tāze gül-āb göster
- 3 Kār etme va' de hulfu ' uşşāka eyle lutfu
Ref' et şehāb-ı zülfü bir āftāb göster
- 4 Hecre olup mülākī çekdim tır-i firākı
La' liñle baña sāķi cām-ı şarābı göster
- 5 Hışm et o bed-derūna kahr eyle gūne gūne
Ya' nī raķīb-i dūna tīg-i ' iķāb göster
- 6 Dil kaldı hasretiñle hayretde fūrķatiñle
Ol zāra şefķatiñle re'y-i şavāb göster
- 7 Etmekde çeşm-i bīnā ruhsārıñı temennā
Rūyuñ Edībe cānā bī-ihticāb göster

114

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Eşer-i nāle-i dil-sūzu görürken neyler
Kuru boş ' aşıķa öykünmegi neyler n'eyler

112 S 14a, Ü1 31a, Ü2 25b

113 S 15b, Ü1 31a, Ü2 25b

114 S 15b, Ü1 31a, Ü2 25b

- 2 Yine hâcet ne ki sâkîlik edip bezmimizi
Kulḳul-i ḥulḳ-ı şurâhiyle güzeller n'eyler
- 3 Böyle gûş-ı neḡam-ı neyle tarab-cûy olarak
Mevlevîlerle qarîn olmağı dil-ber n'eyler
- 4 Dehen-i ta' na alır rindi neyâsâ vâ' ız
Eyleyip ḥâtırını böyle mükedder n'eyler
- 5 Dilimi aldı 'aceb n'eyleyecek yâr Edîb
Bir bileydim anı ol rûḥ-ı muşavver n'eyler

115

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Niyâz-ı vuşlata mâni' o çîn-i ḥâcibdir
Hemîşe dergeh-i ḥüsnünde şanki ḥâcibdir
- 2 Dehân-ı mey-keş-i rind-i ḥayâlimiz şimdi
Piyâle-i leb-i cânân ile muşâhibdir
- 3 Ya şehr-yârî-i vaşlın ya sū'l-ı dergâhın
Gedâ-yı dil iki luṭfuñ birine tâlibdir
- 4 Nigâh-ı luṭf ile çîn-i cebînden etme herâs
Ki dâver-i nigeḥin ḥükmü aña ḡalibdir
- 5 Edîb etdi müfevviz ḡulâma aḥkâmı
Bu gün ḡulâmına ḳâḏî efendi nâ'ibdir

116

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ḥüsn ile fâ'îḳ olan her bûte server mi denir
Yoluña ser vereyim derse de ser ver mi denir
- 2 Dehrde yârîne yâverlik eden her yâre
Cân vermek hevesin etse de ya ver mi denir
- 3 Saña bir yerde ki ḡam-ḥâr bulunmaz ey dil
Fıkr kıll öyle yere kevnde hiç yer mi denir
- 4 Ehl-i şer çünki ola şerm ü ḥayâdan 'ârî
Sâḡte şermi şî'âr eylese bi-şer mi denir
- 5 Mâl içün erlik edip erse dahî a' dâya
Merdek-i süflî-i nâ-merde meger er mi denir
- 6 'Âleminde zen ü maḥbûb ile ḥaşr olmuşken
'Âleme ḡâ'ile-i 'arşa-i maḥşer mi denir

115 S 16a, Ü1 31a, Ü2 25b

3 Ya S, Ü1: Bir Ü2

116 S 16b, Ü1 31b, Ü2 26a

- 7 N'ola yemler güher-i nazmıma reşk etse Edib
Bün-i her cūda olan senge de cevher mi denir

117

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Nigāhım gerçi gülzār-ı ruḥunda bāğa düşmüşdür
Şikenc-i zülf-i pür-tābında ammā bağa düşmüşdür
2 Müzāb oldu o mihriñ ğaysveş táb-ı cemālinden
Baķınca rūḡan-ı şaḥm-ı dü çeşmim yağa düşmüşdür
3 Bahārıñ seyrine cem' oldu istif rāḡda 'ālem
Ki gūyā mümtelī-i ğamlar istifrāḡa düşmüşdür
4 Lebinden fikri pā-laḡzīde-i semt-i ferāḡ olmaz
Ki meyl-i şeyḥ-i fānī sūkkerī kaymaḡa düşmüşdür
5 Edibā şūfiyān da mā'il-i da'vā-yı 'aşķ olmuş
Nevā-yı bülbul-i şeydā zebān-ı zāḡa düşmüşdür

118

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dilā mā-fi'z-zamiriñ ġālibā āzādelenmekdir
Ḥayāl-i bī-me'āl-i vuşlatından sādelenmekdir
2 Alıp vermekde gönlün şūfiyā gördükçe ḥübānı
Murādıñ dil-berāna var ise dil-dādelenmekdir
3 'Ināk-ı dil-bere germāda zāhid māda mā'ildir
Bülend ü pest olup gūyā ümīdi mādelenmekdir
4 Ḥarīm-i vuşlata dil-ḥāhı bir yol bulmadır şeyḥiñ
Deme ḥāk-i rehinde boş yere üftādelenmekdir
5 Vuzūdan maķşadı ref'-i gubār-ı rüydur ancak
Şalāta i'tiyādı zāhidiñ bir 'ādelenmekdir
6 Edibā reh-nişin olduysa yāre pīr-i nā-bāliḡ
Bülūḡ-ı vaşlı kaşdı ġālibā tenhā dilenmekdir

117 S 17a, Ü1 31b, Ü2 26a

2 yaḡa S, Ü1: bağa Ü2

3 ğamlar S, Ü2: ğamla Ü1

118 S 17a, Ü1 31b, Ü2 26a

119

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Gül-güne zîb-i rûy-ı revâc-ı kumâşıdır
Her sâde-rûy-ı hüsnün o vech-i me'âşıdır
- 2 Olmuş 'ases dü dîdesi kevneynde 'âşıkıñ
Ser-çeşme[-i] sirişk ile gûyâ şubaşdır
- 3 Ağyâr-ı har-nihâdı kor ıstabl-i rāhate
Seng-i cefâyı 'âşık-ı bî-tāba taşdır
- 4 Ağyâr-ı kec-diliñ baña hār-ı derûn olan
Müjgân-ı çeşm-i bed-nazar-ı dil-hırâşdır
- 5 Dehriñ bakılsa nûk-i dü şāh-ı hākîr ile
Cāy-ı 'aceb üsûduna fahr-ı kibâşdır
- 6 Deñmez mülûke mesned-i âsâyiş-i cihân
Zirâ dem-i ezelden o Mehdî firâşdır
- 7 'Azm et Edîb irâka-i selsâl-i hāmeye
'Âlem bütün o âb-ı hayâtıñ 'ıfâşdır

120

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâhid egerçi sāğar-ı meyden ibâdadır
Ammâ murâdı neş'e-i rindi ibâdadır
- 2 Şûfî çemende bâde-i memzûca meyl eder
Zâhirde gerçi ragbeti bir âb u bâdadır
- 3 Seyr-i ribāya vakti mi var dil-rübā ile
Peyveste fikr-i şeyh-i siyeh-dil ribâdadır
- 4 Ümmü'l-habā'ışı bilece hem-nişîn eder
Dervîş egerçi zevre-i ümmü'l-kurâdadır
- 5 Bîgânede lecâc-ı hased mültezim degil
Ancağ şinâh-ı lücce-i reşk âşinâdadır
- 6 Seccâde-güster olsa da mürşid 'ibâdete
Dest-i hayâlî cerr-i ridâ vü 'abâdadır
- 7 Hammâr bir sebû getirip geldi rûz-ı 'id
Kaşdı Edîb haste-i şavmı 'iyâdedir

119 Ü2 24a

120 S 17b, Ü1 31b, Ü2 26a

2 meyl eder S, Ü1: meyli eder Ü2

4 zevre-i S, Ü2: zerve-i (?) Ü1

121

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Pîrâye dehre kâmetimiz boyumuz mudur
'İtr-ı behişt-i nekhetimiz bûyumuz mudur
- 2 Rez duhteri şuyunda iken dîde-i emel
Ey çerh âb-ı Hızır bizim şuyumuz mudur
- 3 Şeb-nem-mişâl tatrıye-i bâğ-ı dehr eden
Âyâ gül-âb-ı reşha-i h'os h'uyumuz mudur
- 4 Ruhsâre-i dü kevnî 'aceb gâzenâk eden
Emvâc-ı feyz-i âb-ı keder-şüyumuz mudur
- 5 Gıtdikçe rûşen oldu şebistânımız Edîb
Yüz gösteren 'aceb ki o meh-rüyumuz mudur

122

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gâmiyla halkaveş dîdem der-i dil-berde kalmışdır
O mihriñ fûrkatıyle çeşmimiz hâverde kalmışdır
- 2 Hemân üftâde-i hû-kerde-rüy-ı yârdır gönlüm
Derûnum pür-tarâvet ol 'izâr-ı terde kalmışdır
- 3 İşitdik berre düşmüş zâhidi şahrâ-neverd olmuş
Hayâli var ise ol sîm-ber bir berde kalmışdır
- 4 Perişân etdi fikr ü zikri şûfî mâde vü nerle
Bu şeb bilmem yine pâzeng-i fikri nerde kalmışdır
- 5 Degildir râh-ı hacda belki râh-ı cerdedir zâhid
Direm cerr etmedik ancak emîr-i cerde kalmışdır
- 6 Fağat müftiye muhtaş ferdelerle kahve tahkîri
Vilâyetde hemân dâd u sited bir ferde kalmışdır
- 7 Edîbâ hâtırım peyveste-i leb-cüy-ı leb-cûdur
Ki âşâr-ı şafâ ancak leb-i cûlarda kalmışdır

123

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Nihâl-i hâtırı ser-sebz eden h'uy-ı çü-âbıdır
Beli ol mehveşiñ ser-çeşme-i şâf-ı cevâbıdır

121 S 17b, Ü1 32a, Ü2 26b

1 Pîrâye dehre kâmetimiz S, Ü2: Pîrâye-i ikâmetimiz Ü1

122 S 18a, Ü1 32a, Ü2 26b

2 hû-kerde S, Ü2: h'uy-kerde Ü1

123 S 18a, Ü1 32a, Ü2 26b

- 2 'Araqla bādedir maṭlūbu rindiñ bī-dü āb olmaz
Riyāzīñ şanma kim rindāna zevkī bīd ü ābıdır
- 3 Dilā geç zāhidānıñ türbet-i ḥāk-i sefidinden
Ki gerd-efşān-ı ḥātır anlarıñ hep iktirābıdır
- 4 Ne dem ben cür' a-pāş olsam zemīne şemm-i ḥāk et sen
Meges-ḥūyāne zīrā meşrebiñ şūfī türābıdır
- 5 Açık koyduñ der-i ḥammārı da destīñ şikest oldu
Saña zāhid bu seng-i inkisārıñ fetḥ-i bābıdır
- 6 Tehī-bāliz cihānıñ ğalle-i mülk ü 'aḳārından
Gulām-ı destimiz ancak 'aḳār-ı ceybe cābıdır
- 7 Edibā ḥ'āhişim ref'-i ḥicāb-ı yārdır şanma
Hemān benden o şūḥuñ maṭlabım bir ihticābıdır

124

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Beni meşğūf eden keyf-i şarāb-ı cām-ı sākīdir
O sākīniñ de seyr-i sâ'id-i sīmīn ü sākıdır
- 2 Mizāc-ı zūlfü yāriñ kaldı gıtdi ihtilāc üzre
Ezelden mübtelā-yı dā'-i sevdā-yı merākīdir
- 3 Ruḥ-ı ḥū-kerdesinden būs ile cām-ı 'araḳ çekdim
Anıñ'çün neş'emiz pek zirve-i a'lāya rākīdir
- 4 O Bākī-nām şūḥu rām kılmak 'ömr-i sermeddir
Dil-i şūrīdem andan ḥ'āstgār-ı vaşl-ı bākīdir
- 5 Kabā-yı şabrımı şakḳ eyledi āzārı āgyārıñ
Dili şad-çāk eden hep anlarıñ dest-i şikākıdır
- 6 Felekde vaşl-ı yār-i bī-niyāza kānī'im şūfī
Baña 'anḳālīg ancak yārimiñ būs u 'inākıdır
- 7 Çeker āgyāra tiğ-i ğamze-i ser-tizi yār ammā
Baña hep çekdiği şemşīr-i tāb-ı iştiyākıdır
- 8 O meh āgyāra pā-lağzīde-i meyl-i nigāh olmuş
Yañılmışdır dilā var ise emr-i ittifākīdir
- 9 Edibā el yuduḳ çirk-ābe-i kālā-yı 'ālemden
Bu demler göñlümüz sūdāger-i sūk-ı sevākīdir

3 ḥāk-i S, Ü2: āb-ı Ü1

5 oldu S, Ü2: olsun Ü1

124 S 18b, Ü1 32b, Ü2 26b

3 ḥū-kerdesinden S, Ü2: ḥ'uy-kerdesinden Ü1 / yek Ü2: pek S, Ü1

125

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Vefā-yı va' de-i vaşla meger inan mı gelir
Ya vaz' -ı cevır ü cefādan bize uşan mı gelir
- 2 Hayāli hātır-ı bī-tāba oldu tāb-āver
Derūn-ı mürdeye bilmem ki tāze cān mı gelir
- 3 Füzūn olur haṭ-ı sebz ile hüsñü dil-dārīñ
Nihāl-i behcet-i yāre meger hāzān mı gelir
- 4 ' Aceb kaçırđı mı göñlüm hayālini yāriñ
Ya ıztırābı anıñ' çün mü kim kaçan mı gelir
- 5 Emīr-i mülket-i nazmım desem inanmazlar
Edīb hāside bilmem sözüm yalan mı gelir

126

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Çemende şanma kim bīhūde lāle dāğ-ber-dildir
Ruḡ-ı pūr-hāl-i yāre rūy-māle dāğ-ber-dildir
- 2 Degildir bī-sebeb ' uşşākıñ āh-ı sūziş-ālūdu
Ki āh-ı ḡasret-i bī-sūza nāle dāğ-ber-dildir
- 3 Būn-i yemde n' ola dendānı reşkīn-sāz-ı dürr olsa
Ki eşdāf-ı yem ol silk-i le 'āle dāğ-ber-dildir
- 4 Cemāl-i elṭafı tāb-āver-i ṭarf-ı hayāl olmaz
O gül-berriñ daḡı çeşm-i hayāle dāğ-ber-dildir
- 5 Meh-i evc-i felek pīrāye-gīr-i hāle olduḡça
Tekellūf ber-ṭaraf ol ḡaṭṭ u hāle dāğ-ber-dildir
- 6 Düşüp berg-i gül-i surḡuyla hem-reng olmada şanma
Ruḡ-ı ḡū-kerde-i dil-dāra jāle dāğ-ber-dildir
- 7 Edīb ol āftāb-ı hüsñü ben der-bāḡter gördüm
Hemān mihr-i felek gūyā zevāle dāğ-ber-dildir

125 S 19a, Ü1 32b, Ü2 27a

3 olur S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

4 göñlüm S, Ü2: bilmem Ü1

126 S 19a, Ü1 32b, Ü2 27a

4 elṭafı S, Ü2: luṭfu Ü1

6 ḡū-kerde-i S, Ü2: ḡuy-kerde-i Ü1

127

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Felekde ârzümüz şemm-i bûy-ı müşg-i nâfidir
Ki ol bû gönlümüzden zahmet-i endûhu nâfidir
- 2 Mey-i la'li beridir irtişâ-yı cân-ı 'âşıkdan
Ki zîrâ 'âşıka cân la'l-i nâbı irtişâfidir
- 3 Miyân-ı halkda çün vaşl-ı dil-ber 'örf-i nâs oldu
Murâdım yârden bir 'örf-i nâsa i'tirâfidir
- 4 Lebin ümmîd ederken bûy-ı gîsû gösterir yârim
Münâ-yı tab'-ı mâ-fi'l-bâle bu gâyet münâfidir
- 5 Dil-i şûrîdegân-ı bezm-i 'aşkı kâfveş çâke
Hemân enmûzec-i kâf-ı gül-i ruhsârı kâfidir
- 6 Çekip şemşîr-i nâzın ol perî tehdîd edip urmaz
Cefâdan gâlibâ gitdikçe maşşûdu tecâfidir
- 7 Degil dil-şâf dil-şâf olma gel şûfilere ey dil
Ki hep şafvetleri şûf-ı gânemle ittîşâfidir
- 8 Sürîn-i şa'rnâk-i hîze dil-bend olmada şâ'ir
Kafâ-gîr olmadan maşşûdu tağyîr-i kavâfidir
- 9 Leb-â-leb gevher-i hûrşîd-tâb-ı nâ-şenîdeyle
Edîbâ dahme-i endişemiz bir genc-i hâfidir

128

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Kâfir der ise eşk-i terim yemce degildir
Güftârı haţâdır o baña nemce degildir
- 2 Şûfî hele bak dâ'ire-i muğ-peçegânda
Nâkûs-zen-i deyr-i muğân kemce degildir
- 3 Gark olsa da ser-çeşme-i hayvân-ı şarâba
Zâhid yine hayvâncadır âdemce degildir
- 4 Gir maţbah-ı rindân-ı mey-âşâma da seyr et
Tavşîf olunan sâgar-ı Cem çemçe degildir
- 5 Şâhân-ı cihânîñ tarab-ı sür-ı sürûru
Çeşm-i dil-i endişeme mâtemce degildir

127 S 19b, Ü1 32b, Ü2 27a

9 nâ-şenîdeyle Ü1, Ü2: nâşîdeyle S

128 S 20a, Ü1 33a, Ü2 27b

1 nemce S: nemçe Ü1, Ü2

2 kemce S: kemçe Ü2: nemce Ü1

- 6 Şad haşmet ile perçem-i tûğ-ı Cem ü Dārā
Bînimize bir nekhet-i perçemce degildir
- 7 Ebnā-yı zamānîñ eşer-i medh ü şenāsı
‘Ālemde Edibā gözüme zemce degildir

129

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Tenhā-rev-i 'aşkız hemimiz hem-demimizdir
Ser-şār-ı neşâtız gamımız 'ālemimizdir
- 2 Dem-beste-i esrār-ı reh-i 'ālem-i 'aşkız
Bu meclis-i ğamda gemimiz ebkemimizdir
- 3 Ham-geştelik olduysa nuḥustîn 'alāmet
Bu rāh-ı talebde qadimiz aqdemimizdir
- 4 Hūn-ı dil-i pür-yara ile dem-keş-i āhız
Dārūya ne ḥācet demimiz merhemimizdir
- 5 Sultān Süleymān-reviş-i taht-ı kelāmız
Bu mülk-i suḥanda femimiz ḥātemimizdir
- 6 Bu şān ile ādem ne gerek emr ile nehye
Güftārda ancak demimiz ādemimizdir
- 7 Nā-maḥrem olur sāgar-ı Cem bizlere şanma
Bu bezm-i ṭarabda Cemimiz maḥremimizdir
- 8 Nemm eyler ise sūz-ı derūnu nem-i dide
Yok men' ine ṭākat nemimiz a'lemimizdir
- 9 Bir dürr-i yetīm-i şādef-i yemm-i hevāyız
'İsāyız Edibā yemimiz Meryemimizdir

130

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bu niyyet-i sefer-i ḥ'āce baḥr-ı Hinde midir
Ḥurūş-ı mevc-i emānı ziyādesinde midir
- 2 Bu çille-ḥānede zühḥād-ı kec-diliñ bilmem
Ki rāstī 'acabā kāmet-i ḥamında mıdır
- 3 Bu sinn ile yine dendān-ı pīr-i bī-dirhem
Güzelleriñ ḥam-ı gīsū-yı der-heminde midir

6 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

129 S 20a, Ü1 33a, Ü2 27b

6 ne S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

7 olur S, Ü2: olup Ü1

130 S 21a, Ü1 33b, Ü2 27b

- 4 Hemîşe bakmada sūrah-ı hücreden şūfi
O şūha gizlice üftâdelik gamında mıdır
- 5 Diliñ mülâzımıdır dest-i cezbe-i tevfiķ
Zimâm-ı şevķ meger ‘âşıkıñ elinde midir
- 6 O dil-sitân-ı cihânıñ nüfûz-ı hûkm-i kazâ
Dilinde mi ‘acebâ naķş-ı hâteminde midir
- 7 Nezîl-i hâne-i dildir hayâli ol mâhiñ
Edîb yoklayagör hâliyâ evinde midir

131

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Yüzünde ol mehiñ âşâr-ı istikrâr-ı behcet var
Kef-i hüsnuñde şan bâ-ḥaṭṭ-ı müşğîn bir berâ‘at var
- 2 Dilâ bu ḥâkdân-ı bî-şebât-üslûb-ı devrânıñ
Nihûfte cünbiş-i her zerresinde başķa ḥikmet var
- 3 Dil-âgehdîr ḥekîm-i nabż-gîr-i çerḥi kem bilme
Kim anda ḥikmet-i Lokmânenen berter ḥazâķat var
- 4 Cihân zâhidleri Kâf-ı tama‘ da şanki ‘anķâdır
Mücerred ehl-i tecridinde ‘aşrıñ bir kıyâfet var
- 5 Nedîmân-ı mühezzeb-ḥûy-ı ḥâşân-ı mücerrebden
Şaķın ḥâşıyyet-i şohbetlerinde çok nedâmet var
- 6 Hemân fevt etmemekdir fûrşat-i fevti ġaraż yohsa
Miyânında bu ḥalkıñ şanma ‘âdât-ı ‘iyâdet var
- 7 Edîbâ küşteğân-ı deşt-i ġam ḥelvâların yâd et
Kim anda ta‘m-ı âb-ı zindeğiden pek ḥalâvet var

132

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Suḥan-fehmân-ı ‘aşķa ma‘nî-i mîr ü gedâ birdir
Ki ol pür-mâyeğân-ı feyż içün fakr u ġınâ birdir
- 2 Kıyâs etme şaķın bî-nâḥudâdır keştî-i ‘âlem
Bu keştîgehde ey kûteh-nażar bînâ Ḥudâ birdir
- 3 Ḥudâdansa ‘atâ cüyâna her sū olmada cârî
Dil-i ġüm-râha bildir añlasın bâb-ı ‘atâ birdir
- 4 Nedir bu keş-me-keş yâ‘-i nidâ-keşlikde şâhâna
Bilirken dergehinde Ḥâliķ ü ‘abdiñ nidâ birdir

131 S 21a, Ü1 33b, Ü2 28a

132 S 21b, Ü1 33b, Ü2 28a

3 her sū S, Ü1: bir sū Ü2

- 5 Ḥarīd-i cevher-i feyz eyle naḳd-ı kâbiliyyetle
Ḥazef alma o naḳd-ı pāk ile zīrā bahā birdir
- 6 O mehle āşināyī cān-fidālīkla olur ammā
Yine ey sāde-dil fehmi etme kim her cān-fidā birdir
- 7 Ümīd ü bīm ile dergāh-ı şāha olma reh-peymā
Ḥudā-cūy ol ki rāh-ı ‘ālem-i ḥavf u recā birdir
- 8 Müdārāyī riyyā-kārī şanırsın ḥīre-fehmīden
Ġalaṭ-bīnā denir mi bed-zebān u ḥ’oş-edā birdir
- 9 Edībā bülbül-i zār ile dilden cüst-ü-cū etdim
Lisānında iki ğam-dīdeniñde müdde‘ā birdir

133

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Demem ben rīş-i vā‘ iz bezm-i rindāna sineklikdir
Ḥarābāt içre ancaḳ ḥāk-bīze bir elektrikdir
- 2 Çekip bār-ı girān-ı çillesin minnet şayar ḥalkā
Bu vaż‘ -ı nā-sezā şūfī-i ḥardan pek eşeklikdir
- 3 Sütür-ı zāhidān fūrsān-ı ‘aşka zīr-rān olmaz
Kim anlar cümle hep ecnād-ı İblīse bineklikdir
- 4 Zemīn-i ḥāṭırı zühhād-ı dirhem-cūy-ı devrānıñ
Ḥayāl-i naḳd-ı reng-ā-reng ile gūyā çiçeklikdir
- 5 Sözümden pek de dil-gīr olma gel ey ‘ālim-i ‘āmil
Saña cāhil demek ma‘nide ğāfilsin demeklikdir
- 6 Reh-i ‘aşk içre pāy-ı ser-nihādī resm-i ‘ādīdir
Seri pā etmemeklik pāyı serden bilmemeklikdir
- 7 Bu yolda nān u ḥelvā zād-ı rāh-ı ehl-i derd olmaz
Bu rāh-ı pür-ḥaṭarda mā-ḥazar bir ğam yemeklikdir
- 8 Ṭarabgāh-ı cemāl-i yārde seyr eyledim gūyā
Ḥaṭ-ı nev-pāy-kūb-ı ḥüsn dil-dāra eteklikdir
- 9 Edībā naẓm-ı nev-icādı mu‘ tād etmeden kaçdım
Ferāmūş etdigim maẓmūnları yād eylemeklikdir

134

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Şafā-yı neş'e-i pā-der-hevādan derd-i ser yegdir
Cihānīñ şādī-i nā-ber-қarārından keder yegdir
- 2 Bu zulmetgāh-ı dehrīñ reşha-i ' ayn-ı hayātından
Sirişk-i çeşm-i terden ' aşıқа bir mā-һazar yegdir
- 3 Meşāf-ı cünd-i bed-һ'āhāna tīg etmekden āmāde
Difā' -ı Һaşm-ı bī-inşāfa i' dād-ı siper yegdir
- 4 Şebistān-ı fenānīñ nağme-i şeb-gīr-i sāzından
Miyān-ı ehl-i ғamda sūz-ı hengām-ı seher yegdir
- 5 Berūmendān-ı cāh u şervetiñ bī-sāyegānından
Nazar kılsan dıraht-ı sāye-dār-ı bī-semer yegdir
- 6 ' Acebdir kim nüḥāt-ı fırқа-i dünyā-perestānīñ
Yanında fi' l-i şarfiñ cümlesinden ḥarf-i cer yegdir
- 7 Edībā tengnā-yı ' ālem-i ecsām-ı fānīden
Fezā-yı mülk-i feyz-ābād-ı ıtlāқа sefer yegdir

135

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Emīr-i cā 'ire vīrānī-i ser āsimeḍir
Baқılsa ḥāline ferdāda da serāsimeḍir
- 2 O māh-pāre kelefnāk-i renciş olduқа
Görüp raқīb-i ғabī şanmasın eyāsimeḍir
- 3 Miyān-ı kıt' a-i yāқūt-ı zīb-i ḥüsnünde
Ḥavācibi heme erқām-ı nāzı rāsimeḍir
- 4 Niyāz-ı vaşlı rehīn-i bahār-ı ḥattı etdiñ
Ḥiyām-ı ḥatırımız a' del-i mevāsimeḍir
- 5 Edīb noқta-i bādan nümūneḍir deheni
Kemāl-i ḥāḥişimiz hep o şağr-ı bāsimeḍir

136

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Loқma vü ḥırқayı zann etme bahāsıyla alır
Şeyḥ her aldıcağın zūr-ı ' aşāsıyla alır

134 S 22a, Ü1 34a, Ü2 28b

135 S 22b, Ü1 34a, Ü2 29a

136 S 22b, Ü1 34b, Ü2 29a

1 aldıcаğın S, Ü2: aldıcаğın Ü2

- 2 Gelse de encümen-i şoḥbete zāhid cāmı
Destine dil-berin ibrām u recāsıyla alır
- 3 Hall-i zünnāra meger şabrı mı var mollânın
Koynuna şoymadan oḡlanı libāsıyla alır
- 4 Zāhid-i zen-menişin dil-beri dāmādlığa
Zāt-ı şevher talebi mehr-i ridāsıyla alır
- 5 Bu sitedgāh-ı riyā-sel' ada mānend-i Edīb
Yok metā'-ı emeli nakd-ı sezāsıyla alır

137

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Dil oldu ser-be-hevā-yı taleb kimiñ şuçu var
Ten oldu ābile-pāy-ı te' ab kimiñ şuçu var
- 2 Dilā nesāyim-i āhınla zülf-i dil-berde
Bu ihtilāca sen olduñ sebeb kimiñ şuçu var
- 3 Hezār-ı zār-şifat bāḡ u rāḡ-ı 'ālemde
Ġamiñla nāledir ey gönçe-leb kimiñ şuçu var
- 4 Nigāh-ı behcet-i sīmā-yı 'ālem-efrūzuñ
Derūnum etmede ser-şār-ı teb kimiñ şuçu var
- 5 Edīb cāzibe-i kısmet-i ezeldendir
Lüzūm-ı āb u hevā-yı Haleb kimiñ şuçu var

138

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Demeñ baña ki esir-i hevā-yı dā'imdir
Ki hükümü şāh-ı ḡamiñ nākız-ı ḡarā'imdir
- 2 Şıyāma olmasa fitrī teveccühü tab' in
Kudūm-ı 'ide n' için tā bu deñli hā'imdir
- 3 Elinde āleti şeb-zinde-dār-ı fūrşatdır
İnanma zāhide ey şūḡ şanma nā'imdir
- 4 Saña vaşıyyetim olsun şehā o bed-kārın
Karini olma ki zīrā qarīne kā'imdir
- 5 Tecennüb etmemesi böyle lev-m-i lā'imden
Edīb ol şanemiñ tab' a nā-mülā'imdir

4 dāmādlığa S, Ü2: dāmādlığla Ü1
137 S 23a, Ü1 34b, Ü2 29a
138 S 23a, Ü1 34b, Ü2 29a

139

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Nevā-yı derd ü gam kām-ı dil-i nā-kāma düşmüşdür
Nuķuş-ı ibtilā ol levhaya ser-nāme düşmüşdür
- 2 Şaķınmaz bu dil-i nā-yāb-ı lāşı dām-ı miħnetden
Ki bend-i zülfü cīd-i ħātır-ı şeydāma düşmüşdür
- 3 Şu'ā'-ı fikretim reh-yāb-ı vaşf-ı ħaţ u ħālidir
Pey-i meh-tāb-ı endişem sevād-ı şāma düşmüşdür
- 4 Kābā-yı keyf-i meyden şanma 'ārī şeyḫ-i bī-'ārı
Bu gün bāzār-ı meyde ħaylī rengin cāme düşmüşdür
- 5 Edībā bī-liyāķat-nāme da'vā-yı gamım bilmem
Neden dest-i ziyān-ı şūfī-i bed-nāma düşmüşdür

140

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Hezārı zār eden ħasret-i zebānı mıdır
Şafā-yı behcet-i gül-gönçe-i dehānı mıdır
- 2 Çemende gūş-ı gülü böyle pür-ţanin etdīñ
Bu güne nāleleriñ bülbulā zamānı mıdır
- 3 Eden gönül bizi ħam-geşte-ķadd-i tāb u tüvān
Denileriñ 'acebā bār-ı imtinānı mıdır
- 4 'Aceb nümüne-i gīsū mudur dilā yoḫsa
Semend-i nāz u delāliñ ser-i 'inānı mıdır
- 5 Edīb mülk-i suḫan hep saña müsahḫhardır
Bu güne ḫüsn-i edā kimseniñ lisānı mıdır

141

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Pend-i şadūķ zihne libās-ı perend olur
Ta' bīri telḫ olursa da tefsīri ķand olur
- 2 Zāhirde şehd ü bāţını pür-zehr-i mār olan
Pend-i le'im pāy-i dil-i zāra bend olur
- 3 Toḫm-ı ḫased işābet-i 'aynü'l-kemālden
Maḫsūd-ı bī-günāha tilāl-i sipend olur

139 S 24b, Ü1 34b, Ü2 29a

5 bī-liyāķat-nāme: bī-liyāķat-nāme-i S, Ü1, Ü2/ da'vā-yı S, Ü2: da'vā Ü1

140 S 24b, Ü1 25a, Ü2 29b

5 lisānı S, Ü2: zebānı Ü1

141 S 25b, Ü1 35a, Ü2 29b

- 4 Nuşhuñ ki ƙalbi hısn ola ƙalbi haşın eder
Şahñ-ı zemini hem-ser-i çerh-i bülend olur
- 5 Yektâ-rev-i meħacce-i şıdkım ki feyz alan
Benden dü ‘âlem içre daħi behremend olur
- 6 Ol Yüsufî-bahâ-yı kemâlim ki bir ƙılım
Her bir kemend-i zülfe hezârân kemend olur
- 7 Seyr-i fezâ-yı mülk-i me‘ânî içün Edîb
Hâmem benân-ı şâhid-i feyze semend olur

142

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 ‘Abeş zann etme mürşid hânƙahda iktinân ister
Degildir râğıb-ı ‘uzlet hemân ol ikti nân ister
- 2 Ayırmaz sehm-i la‘lîn-nûk-ı kîri ƙavs-ı kûnundan
Dem-âdem şeyh-i mürşid tîr-i zevki der-kemân ister
- 3 Raķıbiñ hâr-ı cismi zâ‘il olmaz âh-ı serdimden
O ser-çîn-i mefâsid bir dem-i âteş-feşân ister
- 4 Temennâ-yı zühûr-ı haţtına şimdi peşimânız
Bahâr olsa ‘acebdir göñlümüz faşl-ı hazân ister
- 5 Edîbâ deştgâh-ı dūr-ı pehnâ-yı maħabbetde
Lisân-ı hâlimiz miħnetle güyâ imtiħân ister

143

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Felek aşhâb-ı câha çend rûze riş-hand eyler
Velî zımnında erbâb-ı nühâya nuş u pend eyler
- 2 Çeker bânû-yı çerhiñ bâr-ı nâzın nâ-girîz ol kim
Dil-i âzâdesin mergûle-i ümmîde bend eyler
- 3 Nigâhı vâyemend-i tal‘at-i yâr olmayan ‘âşık
Dil-i pür-ıztırâbın âteş-i ‘aşka sipend eyler
- 4 Bülendi pest eder pesti bülend eylerse de lâ-büd
Deme devr-i felek a‘mâl-i tavr-ı nâ-pesend eyler
- 5 Dem-â-dem vâdî-i nazm içre tıfl-ı bî-süvârâna
Edîbâ tab‘-ı şühüm kil-k-i çâlâki semend eyler

6 ki Ü1, Ü2: (S’de bulunmuyor)

142 S 26b, Ü1 35a, Ü2 29b

143 S 27a, Ü1 35a, Ü2 30a

144

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Deme ki ziver-i endām u zib-i kāmetdir
Libās-ı faḥr dilā merde istikāmetdir
- 2 Ribāt-ı kūyuna kim cāmī' u'l-meḥāsindir
' Aceb ki her gireniñ niyyeti iḳāmetdir
- 3 Olan nemā-dih-i ezhār-ı gülşen-i gufrān
Rihām-ı eşk-i ter ü 'ibre-i nedāmetdir
- 4 Olunca maḥrem-i ḥalvet-sarāy-ı bintü'l-kerm
Ta'arruż eylememek şeyḥden kerāmetdir
- 5 Edib şāhib-i ḳalb-i selīm isen bī-şek
Hemīşe cāygehiñ men'a-i selāmetdir

145

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Dil-ber ne dem o zülf-i siyāhı çeker geçer
Şan tüg-ı şāhı merd-i sipāhı çeker geçer
- 2 Her şubḥ u şām dergeh-i vālā-yı yārden
'Uşşāk-ı zār na're-i āhı çeker geçer
- 3 Geçdikçe bāb-ı meykededen rind-i pür-şitāb
Sür'atle cām-ı bādeyi gāhı çeker geçer
- 4 Zevvār-ı Ka'be bildi revācın o sūya hep
Āḥir ḳaṭār-ı bār-ı günāhı çeker geçer
- 5 Müctāz-ı rāh-ı pür-ḥaṭar-ı 'aşḳ olan Edib
Peyveste renc ü miḥnet-i rāhı çeker geçer

146

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ne zevḳi var mey-i telḥiñ ki yem bozuntusudur
Dem-i ḥumārı da mestiñ sitem bozuntusudur
- 2 Kefende dirheme var şanma cāy-ı istikrār
Baḳılsa ḥāline merdiñ direm bozuntusudur
- 3 Olur her āyine ḥüsn-i 'amelle rif'at-şān
'Amel bülendī-i şāna 'alem bozuntusudur

144 S 27a, Ü1 35b, Ü2 30a

145 S 27b, Ü1 35b, Ü2 30a

146 S 27b, Ü1 35b, Ü2 30a

1 mey-i S, Ü2: yem-i Ü1

- 4 Künüz-ı māl ile şanma elem mezīd olmaz
Ki māl-ı suhtu cihānıñ elem bozuntusudur
- 5 Temelluk etmede hāme hemīşe elvāha
Melaḳ te'emmül olunsa ḳalem bozuntusudur
- 6 Du'ā ki muḥḥ-ı 'ibādāt-ı ehl-i tā'atdır
Gürüh-ı rükka' -ı 'ubbāda ḥam bozuntusudur
- 7 Edīb ni' met-i ḥulda 'adīl olur vuşlat
O şūhu rām edebilmek İrem bozuntusudur

147

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Egerçi dergehine rüz u şeb şitāb olunur
O şāha 'arz-ı niyāza velī ḥicāb olunur
- 2 Tek ol mehe sebep-i renciş olmasın yoḥsa
Raḳīb-i bed-menişin cevri irtikāb olunur
- 3 Şunulsa destimize sāgar-ı ḥumār-encām
O da regā'ib-i endūhdan ḥisāb olunur
- 4 Müdām ḥalka-zen-i ta'n-ı bāb-ı meykededir
Şanır ki şūfī-i ḥar böyle fetḥ-i bāb olunur
- 5 Edīb her kes ü nā-kesle ülfet āsāndır
Hemān celīs-i münāfıḳdan ictināb olunur

148

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Göñülde tır-i müjeñ bir nihāl-i zībādır
Diriğ bārı anıñ bāğ-ı dilde ayvadır
- 2 Fiğān u nāle degil dergehiñde sultānım
Garaż bu ḥāl-i dili ḥāk-pāya inhādır
- 3 Cemāl-i yāre nazar ḳılmadan ğınā gelmez
O şāh-ı mülk-i melāḥat 'aceb temāşādır
- 4 Siyāh-ı zūlf-i ḥam-ender-ḥamı şeb-i tārik
Ruḥ-ı münevveri bir māh-ı 'ālem-ārādır
- 5 Cemāl-i yār ki gülzār-ı ḥüsn ü behcetdir
Edīb o gülşene dil bir hezār-ı şeydādır

147 S 28a, Ü1 35b, Ü2 30b

148 S 28b, Ü1 36a, Ü2 30b

2 degil Ü1: degildir S, Ü2

149

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 İfşâh-ı suhan vâye-i nuṭṭ-ı ḥaresimdir
Gevher ḥazaf-ı sāḥil-i yemm-i hevesimdir
- 2 Şād-ābī-i kilḳ-i terime ḳulzüm-i ṭab'ım
Emvâc-ı füyûzât ile imdād-resimdir
- 3 Ol şofra-keş-i nādire-elvân-ı ḡamım kim
Sî-mürġ ü hümā ḥ'ānce-i ḡamda megesimdir
- 4 Bir fāris-i meydān-ı hünermendī-i 'aşḳım
Zirimde benim eblaḳ-ı gerdün feresimdir
- 5 Şeb-rev degilim rûz-revim rāh-ı ṭalebde
Ḥ'urşid-i felek nāḳa-i 'azme ceresimdir
- 6 Her demde n'ola tāb-ı cilā verse sipihre
Ārāyişi āyine-i çerḥiñ nefesimdir
- 7 Nā-dide vü nā-düḥtedir ḥil'at-i ḥūbu
Eṭvār-ı Edibānemiziñ başḳa kesimdir

150

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Dilā felekde vücūd-ı mu'azzam olmayıver
Şerif-zāt olup erzāle mükrem olmayıver
- 2 Eger temelluḳ ise meclis içre ādemlik
O gūne meclis-i bedde sen ādem olmayıver
- 3 Miyān-ı ḥalkda te'yid-i ḥaḳḳ ise ḡaraziñ
Maḳāl-i müftin-i bed-gūya mülzem olmayıver
- 4 Rehā ise emeliñ ḳubḥ-ı rāst-güyiden
Münāfiḳān-ı fiten-kāra hem-dem olmayıver
- 5 Be-hem-revāsa Edibā eger ḡam u şādī
Ne şādmān u ne āzurde-i ḡam olmayıver

151

mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Mādām naḥl-ı ḳāmeti yāriñ nümüdedir
Mir'āt-ı dilde peyker-i ḡam rû-nümüdedir

149 S 28b, Ü1 36a, Ü2 30b

1 nuṭṭ-ı ḥaresimdir S, Ü2: nuṭṭ u resimdir Ü1

150 S 29a, Ü1 36a, Ü2 31a

151 S 29b, Ü1 36b, Ü2 31a

- 2 Tutdu egerçi şeş ciheti bûy-ı kâkülü
Hiç ol perî bilinmedi ammâ ne sûdadır
- 3 ‘Aksin görelden âbda bîd oldu ser-nigûn
Şimdi kenâr-ı cûda anı cüst-ü-cûdadır
- 4 Tüylendi rûyu gerçi füzûn oldu behceti
Seyr et metâ‘-ı hûsnü bu gün tûde tûdedir
- 5 Te’şîr-i nûk-i âhî qarîn-i şübût eder
Şol rahñeler ki cünne-i kalb-i ‘adûdadır
- 6 Hengâm-ı büse kende-i dendân az ise
Hañt-ı benefşevârı ne ğam kökü şudadır
- 7 Tedbîr-i rû-sefidî-i merd-i siyâh-kâr
Var ise yine reşha-i âb-ı vuzûdadır
- 8 Ruhsârı bir nigehten olur hûy-çekân-ı hışm
Ol şüh-ı tünd-meşrebi bilmem ne hûdadır
- 9 Kem-yâbdır Edîb mezâyâ-yı hûsn ü ân
Bîhûde şanma anı ki her sâde-rûdadır

152

mef’ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 ‘Aşka o kim tecerrüd ile pâ-nihâdedir
Nâm-âverân-ı fırka-i ehl-i nühâdadır
- 2 Ol şüh-ı pür-bahâ-yı letâfet-siriştimiñ
Kâlâ-yı hûsnü Yûsuf ile bir bahâdadır
- 3 Yâriñ şemîm-i kâkülün almış nesîmden
Âşûfte göñlümün yine burnu hevâdadır
- 4 Sa’y eyle zâhid[â] olagör nâ’il-i Minâ
Erbâb-ı sa’y-ı ‘umre ber-â-ber Şafâdadır
- 5 Olmaz ğamıñ esâfil-i kûhunda âb-cû
Ey âb-cû ararsan eger mâ-verâdadır
- 6 Şevki derûna dâĝ-ı ğarâmiñ füzûn ise
Ol şem‘-i feyze şevkimiz andan ziyâdedir
- 7 Ğamla Edîb lücce-i hayretde kaldı dil
Güyâ miyân-ı keştî-i bî-nâhûdâdadır

153

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Zamāneden dil-i rindāna tā keder görünür
Tarîk-i humkede āb-ı tāke der görünür
- 2 Kerîmden k'aña dest-i semāha cer görünür
Le'im-i h'āra nücüm-ı semā hacet görünür
- 3 Ne dem ki şu'le-i mihr ü vefā nümûde ola
Dühûl-i haclegeh-i vaşl için memet görünür
- 4 Ğubār-ı feryeden oldukça müncele 'ālem
Nigāh-ı sem'e güzel şûret-i haber görünür
- 5 Edîb tıynet-i nā-pāki pest iken el-haķ
Demem ki sifleyi cāh ile mu'teber görünür

154

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sipîhr-i kînever her sifle-i h'od-bîni 'āl eyler
Serîr-i rif'ate şâyesteyi h'od bî-ni'āl eyler
- 2 Sebû-yı h'āhişi āb-ı hayāta zarf iken ammā
Harîşe 'ākıbet çirk-ābı hem-ta'm-ı zülāl eyler
- 3 Tevāzu' bî-eşerken halka yegdir ser-keşi zîrā
Şe'āmet 'āşıkı dil-dāra mecbûr-ı delāl eyler
- 4 Şināha sevķ eder her kâbili gird-āb-ı kârında
Sipîhri şanma kim eşhāşa teklîf-i muḥāl eyler
- 5 Le'im-i seg-meniş çirk-ābe-i sū'-i şanî'inde
Ğarîķ olsa demem ikrāh-ı bûy-ı infî'āl eyler
- 6 Şehin-şāh olsa da tāmî' medār-ı nef'i oldukça
Gönûlden şanma kim ikrāh ile nehy-i vebāl eyler
- 7 Fütüvvetden degildir ictirā peykār-ı a'dāya
Edîbā hubb-ı dirhem halkı mağşûb-ı kıtāl eyler

155

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Gerek mescid gerek hum-hāne ehl-i 'aşķa cā birdir
Yed-i kudret şikest-i dillerin elbette cābirdir

- 2 Nevā-yı derd ü ğamda hem-dem-i ‘uşşāk isen muṭrib
Şabā āġāzın et kim meşreb-i ehl-i hevā birdir
- 3 Ederdim meyl-i renc-i imtilā dārū-yı ‘anberle
‘Anā-yı ḥasret-i ḥāliyle bilsem her ‘anā birdir
- 4 Bu fülk-i ‘āleme seyr ü sükūn bī-nāḥudā şanma
Başiretle bak ey kūteh-naẓar bīnā Ḥudā birdir
- 5 Ḥariş-i minḥat-i pend-i Edīb-i nükte-perdāz ol
Der-i maḥlūka iḳbāl etme gel bāb-ı ‘aṭā birdir

156

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Sezā-yı ‘afv olanlar zellesinden müsteḥilerdir
Ki maḥcūb-ı ḥaṭā ısrār-ı vizri müsteḥil erdir
- 2 Televvün-kār-ı dīn mensūb-ı ḥizb-i enbiyā olmaz
Sezāvār-ı şefā‘ at ümmet-i ḥaş-ı nebīlerdir
- 3 Emīn olmaz riyāen tā‘atiyle ḥāyin-i mezheb
Emānet-kār olanlar ‘ahd ü mişāka vefilerdir
- 4 Melāzı ehl-i zūruñ dergeh-i İblīsdır ancak
Der-i Ḥaḳka ḥulūşu tām olanlar müntemilerdir
- 5 Necīler hevl-i ‘uḳbādan Edīb ehl-i hidāyetken
Bu ğüm-sāzān-ı rāh-ı ihtidā bilmem necīlerdir

157

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Benim yārān-ı şūḥ-ı bezm-i ünsüm meh-liḳādırlar
Degiller vaşl içün benden ḳabūle mehli ḳadırlar
- 2 ‘Aceb mi dillerinden şu‘le-i dūzaḥ herās etse
Ezelden sūz u tāb-ı ḥasretimle āşinādırlar
- 3 N’ola mestūr-ı çeşm-i sem‘ olursa ḥüsn-i engāmı
Ki nāḥid-i fekle hem-nevā-yı bī-şadādırlar
- 4 Nigāh-ı ehl-i dilden diğere pūşide-rūlardır
Lūḥūḳ-ı ‘ārdan nā-maḥrem-i ehl-i riyādırlar
- 5 Ḳabūl-i naḳd-ı minnetden Edīb āteş-be-keflerdir
Hemān minnet-peżir-i gevher-i baḥr-ı vefādırlar

158

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bu mihmāngehde zād-ı ğayra ancak aşınadırlar
İnā-yı fahr-ı halvet-ḡānesinde aş nādirler
- 2 Sarāy-ı şöhretin hem-şöhret-i Şeddād edenler hep
Büyüt-ı 'ālemiñ hedmiyle mesrūr-ı binadırlar
- 3 Bütün kesb-i aşāğır māye-i dest-i ekābirdir
Gedāyānı cihānıñ hep fakır-i aḡniyadırlar
- 4 Şenāyı zümre-i cūhhāl-i 'ālem ḡalka eylerler
Derün-ı dilden ancak Ḥaḡḡa bī-nuḡḡ-ı şenadırlar
- 5 Ümem şimdi Edibā ḡazret-i Rezzāḡ-ı 'ālemden
'Acebdır ser-te-ser mehcūr-ı aḡlāḡ-ı rızadırlar

159

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Hemīşe 'āşık-ı zāra seferde fer bulunur
Fırāḡ-ı yār ile zīrā ḡazarda zar bulunur
- 2 Sürūr-ı pā-be-hevādan remideyim ki baña
Düḡl-i bezm-i şafāya kederde der bulunur
- 3 Enīs-i meclis-i kerrūbiyān olan merde
Müdām ülfet-i nev'-i beşerde şer bulunur
- 4 Şaḡın te'āşūr-i her zen-nihāddan şanma
Ki fenn-i sum'ada ehl-i hünerde ner bulunur
- 5 ḡarīb-i kevn ü mekānım baña Edib ancak
Ḥuzūr-ı dil-ber-i zībā-siyerde yer bulunur

160

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bu demde mestī-i meyden inābe-cū yoḡdur
İzāle-i tefine ḡiç inā-be-cū yoḡdur
- 2 Nice külāh-ı vefā serlerinde cāy etsin
Bütānda pūr-ser-i bī-şevḡ-ı ser-fürü yoḡdur
- 3 Ḥayā tarāveti gül-çehrelerde ḡuşḡ olmuş
Birinde reşḡa-i tesnīm-i āb-rü yoḡdur

- 4 Şükūfezār-ı felekde şafā-resān-ı şifā
Meşām-ı haste-dile āzmūde bū yokdur
- 5 Cihānda şıdk ile yār-i şadık-i müşfikine
Edīb kimsede hıç meyl ü ārzū yokdur

161

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Mey olduğça deme rind için etle etmegi n'eyler
Meyi etmekle zīrā mi' desinde et mekīn eyler
- 2 Şorup düşmen dilimde nizesinden yaramı n'eyler
Ki zaḥmından beni bāk etmesem de yār emīn eyler
- 3 Cenānından çıkarsın iştihā-yı vaşl-ı ğılmānı
Cinān içre o kim şevk-i vişāl-i hūr-ı 'in eyler
- 4 Sühād ü gafvesinde yāre me'nūs etmez aġyārı
O dil kim 'aşk-ı yāre 'ahd ü mīsākın metīn eyler
- 5 Cihān içre Edībā ḥāne-ber-düşān yeri n'eyler
Ki mihmāndār-ı vahşet anlarıñ her dem yerin eyler

162

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Gedā-yı neş'eniñ sermāda dūrd-i mey lihāfıdır
Ki na'l-i köhneye i'lā-yı kıymet meyl-i ḥāfıdır
- 2 Meyiñ nā-şāf u sāfı cevfi mināda tehān olmaz
Eden izhār-ı şıdk-ı üns ü vahşet kalb-i şāfıdır
- 3 Vidādıñ şıḥḥati mechūl iken dil-ḥaste-i reşke
Mücerred buġz izhār eylemek dārū-yı şāfıdır
- 4 Reh-i ümmīd-i vaşl-ı yārde bī-tāb-ı aḥzāna
Te'ennide belā-yı derd-i hicrānıñ muzāfıdır
- 5 Fūrūġ-ı bātınımdan nūr-ı çeşmi muktebislerken
Edīb ehl-i dile rāz-ı derūnum şanma ḥāfıdır

161 S 8a, Ü1 36b, Ü2 31b

5 her dem S, Ü2: dā'im Ü1

162 Ü1 37a, Ü2 31a

3 reşke Ü1: şekke Ü2

163

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Bu keyfiyyetle olmaz renc ü endüha devā meyleyler
Ki te 'şiri baña endühu makrûn-ı devām eyler
- 2 Hâkîm-i rûzgârîñ meyde medhûşum bu re 'yinden
Havâşın rinde hem ifhâm u hem nûşun harâm eyler
- 3 Faķîh-i bî-mezâķıñ nehş-i suht oldukça mergûbu
Harâma ihtirâmın setr içün nehy-i müdâm eyler
- 4 Kimin dûzaķ-nişin eyler kimin şâyeste-i cennet
Neden vâ' iz ' aceb tahmîn ile hîlt-ı kelâm eyler
- 5 Berîlerdir nişân-ı kubhdan zîrâ ganîler de
Kâbâhat kuvvet-i irşâ ile tebdîl-i nâm eyler
- 6 Revâcî zûr ile buldukça zâhid şıdķa meyl etmez
Tena' ' umla nehâr-ı rûzesin ma' tûf-ı şâm eyler
- 7 Haţâyâdan Edîbâ müctenib gördüklerim cümle
Ümîd-i nef' olunca her haţâyı iğtinâm eyler

164

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Ey dil bu dehr-i dūna daķı raġbetiñ mi var
Bâr-ı belâya tākāt-i ehliyyetiñ mi var
- 2 Çerķiñ teķallübâtı qarîn-i şühûd iken
Bilmem ki eblehâna yine ġafletiñ mi var
- 3 Güm-kerde-sûy-ı şâri' -i ümmîd ü bîmsen
Çeşmiñde ' illet-i remed-i kâsvetiñ mi var
- 4 Dil-ķaste-i müdâm-ı ġam-ı māl u cāhsan
Fîkr-i muķâl-i ġurremî-i şîķķhatiñ mı var
- 5 Sa' yıñ ki neyl-i kısmet ile müstezād olur
Bu kûşîş-i hebâda da bir kısmetiñ mi var
- 6 Kârîñ bu nehş-i cîfe-i dünyâyâ münķaşır
Seglerle şirkete heves-i şöhretiñ mi var
- 7 Etdiñ remîde hûşuñu fîkr-i me' âddan
Yoķsa necât-ı ġâ' ile den nefretiñ mi var
- 8 Mir 'ât-ı kevni çeşmiñe pûşide eylediñ
Bir bundan özge âyine-i ' ibretiñ mi var

- 9 Āsīb-i çerh-i dūn ile hırşın mezīd olur
Gerdūn ile muḳāvemete himmetiñ mi var
- 10 İhsān-ı Hāḳla bulmada ḳuvvet isā'etiñ
Terk-i isā'et etmemeye niyyetiñ mi var
- 11 Maḥlūḳa bīş ü Hāliḳe kemdir itā'atiñ
Şeyṭān ile mūhādeneye ūlfetiñ mi var
- 12 Yok ehl-i 'acze nīme nigāh-ı teraḥḥümün
Re'fetden özge merdūme ḥāşıyyetiñ mi var
- 13 Hāḳdan ki sende zerrece yok pertev-i rızā
Ḥallākdan rızāya bedel baḡyetiñ mi var
- 14 Gelmez herās-ı sūziş-i dūzaḡ ḡayālīne
Def'-i 'azāba 'arz edecek rüşvetiñ mi var
- 15 Dā'im nevā-yı nuş ile kilkiñ sürūd eder
Bilmem Edīb şenşene-i ḡayretiñ mi var

165

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Şafā dirahş-ı 'izārın ziyāfetile olur
Sirāc-ı ḳalbe o yüzden ziyā fetile olur
- 2 Olursa dā'ıye-i indimāl-i zaḡm dilim
Ṭabīb-i la'liñ ümmīd-i merhemile olur
- 3 Hībāle-i girih-i tār-ı kākülün var iken
Dil-i nūḡilimi şayda daḡi ne ḡile olur
- 4 Ruḡuñ nümūde-i zīr-i niḳābın et yoḡsa
Şühūd-ı rüyūña ebşārımız kelile olur
- 5 Edīb ḡonçe-güşāy-ı emelsen ol zīrā
Nesāyim-i şerehi 'āşıḳın ḳalile olur

166

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ḡamın ki şerḡ-i ḳitābı elime düşmüşdür
Dil iltizāz-ı 'azāb-ı elime düşmüşdür
- 2 Deme ki fūrḳat-i la'l ile bīme düşmüşdür
Ki ḳand-pāre-i la'li le bime düşmüşdür
- 3 Nice remīde-i hevl-i caḡīm-i miḡnet olur
O kim şühūd-ı ruḡuñla na'ime düşmüşdür

165 S 8b, Ü1 37b, Ü2 32a

2 indimāl-i S, Ü2: anda māl-i Ü1 / la'liñ S, Ü1: la'liñ Ü2

166 S 8b, Ü1 37b, Ü2 32a

- 4 Elif-i ğafve-i ğam kârih-i teyakkuzdur
O ħ̣āb-ı rāhat-i ehl-i raķime dūşmūşdür
- 5 Edib her ‘alem-efrāz-ı baĝy-ı Fir‘avnıñ
Zimām-ı ķahrı yed-i ber-Kelime dūşmūşdür

167

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Tarḥ-ı vişāle nāhun-ı cezḇ-i ḥarīdeler
Şehr ü ķurāda dir‘-i mecāl-i ḥarı deler
- 2 Erkām-ı ḥark-ı sitr ile pürdür cerīdeler
Nā-süfteĝanı deftere şıĝmaz ceri deler
- 3 Hemvāre dest-māye-i tervīc-i vaşl eder
‘Uşşāķa nāzı ‘işmet ile perverīdeler
- 4 Şakb-ı ferāḥ-ı ridfī k’ana bāb-ı rızķ ola
Etmez mi faḥr-ı ‘ayş-ı henī kun-derīdeler
- 5 Ancaķ Edib şāh-ı serīr-i kıyāmete
Şaf-beste-i ḥacālet olur ķad-ḥamīdeler

168

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Zāhid-i sāĝar-keşe def‘-i ḥayā bu meyledir
Nūş-ı mey ķadrin hümā-hemtā iken büm eyledir
- 2 Nā-ümīd oldukķa buĝz eyler ser-ā-ser ‘ālemi
Halk ile ancaķ teşāfisi ümīd-i şeyledir
- 3 Ḥurd u ħ̣āb olmuş mücerred i‘tiyādı şanma kim
Ḥāhiş-i nevmi nehārında kıyām-ı leyledir
- 4 Sil‘a-i tezvīrine neyl-i revāc ümmīd eder
Mevlevīniñ gerdişi her dem hevā-yı neyledir
- 5 Tab‘ını müste’nis-i gayret Edib etmez o kim
Tālibān-ı vaşlına iķdām-ı keşf-i zeyledir

167 S 8b, Ü1 37b, Ü2 32b

168 Ü1 37b, Ü2 32a

1 Zāhid-i Ü2: Zāhidā Ü1

5 etmez Ü2: olmaz Ü1

169

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Hüsni-ülfet nice nā-dān-ı behîmeyle olur
Belki ülfetgeh-i rindāna behî meyle olur
- 2 Mihr-i dil cezb eder erbāb-ı dili jāle-şifat
Şanma teşhîr-i dil-i ehl-i hevā şeyle olur
- 3 'Ākile 'acz-i mehîn olmayıcak yârînden
Demem ümmîd-i vefā hüsni-irādeyle olur
- 4 'Āşıkîñ efseri dāğ üzre olan dağladır
Hüsrev-i 'aşka şeref tāt-ı ser-i keyle olur
- 5 Halkdan dā' iye-i vahşet Edibā ancak
Dāniş-i sîret-i ebnā-yı zamāneyle olur

170

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Yok hele ser-pençe-i pür-zür-ı bî-hemtā çü-zer
Dil-berān-ı tünd-ğünüñ bend-i sirvālin çözer
- 2 Şāhid-i ra' nā-yı zer bir şüh-ı şehri-āşūbdur
Kim gamı çok ser-firāz-ı behcetiñ kaddin bükür
- 3 Meclis-i her vaşl-cūda şanma dest-efşān iken
Cilvesinden her perî-kirdār-ı 'işmet göz yumar
- 4 Hüsni- 'işmet dūrdur her kec-nigāh-ı kısmete
Rāst-bīnān-ı rızā lūtfuñ mücerred derk eder
- 5 Çok Edibā gerçi kim 'ālemde rencūr-ı tāmā'
Lîk eyler yok tāmā' dan fark te'şîr-i zarar

171

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Hışāl-i 'ağd-i hîllet şimdi mebgūz-ı hîlāfetdir
Bu dem hullāna zīrā ihtirā' āt-ı hîl āfetdir
- 2 Bu dār-u-gîr-i miñnet 'āleme haşm-ı kazādansa
Dem-ā-dem münşî-i nā-ehle teslîm-i emānetdir

169 Ü1 38a, Ü2 31b

1 ülfetgeh-i Ü2: ülfetgāh-ı Ü1

170 S 8b, Ü1 38a, Ü2 32b

171 S 9a, Ü1 38a, Ü2 32b

1 Bu dem S, Ü2: Büm-ı Ü1

2 dār-u-gîr S, Ü2: dār-gîr Ü1

- 3 İhānetle şekāvet-kārlarda hāne-i dilden
Mücerred tardı mücib merde tehcin-i şekāvetdir
- 4 Cüdā-sāz-ı hayā her sifle-i bī-‘ār ile ancak
Medār-ı hüsn-i ülfet irtikāb-ı her kabāhatdir
- 5 Göñülden bir münib-i pīşe-i tezvīr olur yokdur
Edibā pend-i nāşih var ise nehy-i inābetdir

172

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Dalāletle eden tīg-ı hilāfı şer‘e sel kimdir
Diyen olmak revādır zehr-i mār-ı şer‘asel kimdir
- 2 Eden şevb-i besāletden tecerrüd bī-maḥal kimdir
Niṭākın eyleyen der-mānde ḥaşm-ı bīme ḥal kimdir
- 3 Ezā-yı zaḥm-ı niş-i mār-ı haybetle muṭalsemken
Kunū‘ān-ı kaseimde rāğib-ı genc-i emel kimdir
- 4 Perī-rüyān-ı şūru şūḥ-çeşmān-ı tekaḥḥülken
Liḳā-yı ma‘nevīde kārih-i hüsn-i keḥal kimdir
- 5 Edibā maḥrem ü bigāneyi tergīb ü terḥibe
Olan ibdā‘a ḳādir böyle nazm-ı bī-bedel kimdir

173

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Refiḳ-i yār-ı rızā şanma her necib iledir
K‘anıñla her şiyem-i hırşdan necī bilebilir
- 2 Ḥumār-ı derde devā neş‘e-i şabūrīdir
‘İlācı añlama kim nüşā-i ṭabīb iledir
- 3 Degil menūt-ı temennā-yı sa‘y-ı bīdārī
Şühūd-ı ḥ‘āb-ı emel raḳde-i naşīb iledir
- 4 Olur mu lāyıkı merd-i muşırr-ı evzārīñ
Me‘āda hırz-ı zafer merdüm-i münib iledir
- 5 Edib zümre-i ehl-i vefāya muḥtaşdır
Hevā-yı ḥubb-ı vaṭan şanma her ḡarīb iledir

172 S 9a, Ü1 38a, Ü2 32b

173 S 9a, Ü1 38b, Ü2 32b

1 Refiḳ S, Ü2: Raḳib Ü1

174

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Dem-â-dem kim ola idmāna maḳrūn-ı hevā meyler
Cehūl-i müdmīni 'ālemde hem-ḳadr-i hevām eyler
- 2 Hemān idmān-ı meyle lezzet-i 'ayş-ı hebā etsin
O kim nefis-i bedinden ārzū-yı intikām eyler
- 3 Faḳaṭ te'dīb-i Ḥaḳdır merdüme sū'-i şanī' iyle
Dil-i munşıf nice ehvāyı yoḥsa iḡtinām eyler
- 4 Fem-i raḡbetle hergiz cīfe-ḥ'ār-ı suḥta beñzer mi
O kim iḳbālını tehcīn ile meyl-i müdām eyler
- 5 Herās-ı ta' n meyl-i bī-eşerdir terk-i şahbāya
Şevāb-ı şavmı bulmaz ol ki ḥavfindan şıyām eyler
- 6 Faḳīh-i tāmī' āsā her ḥarāmıñ lezzetin bulmaz
Mey ü maḥbūba raḡbet rindi mecbūr-ı ḥarām eyler
- 7 Mey-i nuşhunda tā kim neş'e-i şıdḳ olmaya hergiz
Riyā-kārıñ ḳabūl-i nuşhunu kim iltizām eyler
- 8 İşāret istemez taḳvāya merdi ḳalbi dā' idir
Şalāta ehl olan da' vetle ikrāh-ı ḳıyām eyler
- 9 Edīb olsun nice tāb-āver-i terk-i müdām ol kim
Aña mir'āt-ı meyde dil-beri keşf-i lişām eyler

175

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Neşāt ümmīdi hemme bā' iş-i ilḳāmız olmuşdur
Devāyı ārzūmuz derdi istid'āmız olmuşdur
- 2 Sitizinden gönülde dest-bürd-i ıztırāb ancak
'Adū-yı kīne-sāza cünd-i istilāmız olmuşdur
- 3 Esāfilden şühūd-ı 'uḳde-i ser-rişte-i minnet
Bizim ḳayd-ı şebāt-ı pāy-ı istignāmız olmuşdur
- 4 Bizi sehv-i nazarla dil-beriñ mehcüruyuz şanma
K'anıñla bī-nihāyet şöḥbet-i tenhāmız olmuşdur
- 5 Edībā gerd-i ḡam rāh-ı nazardan ḳalbe sārīdir
Ki hep cāy-ı vürüdu dīde-i bīnāmız olmuşdur

174 Ü1 38b, Ü2 33a

1 kim Ü2: ki Ü1

175 Ü1 38b, Ü2 33a

3 pāy-ı Ü2: ḳayd-ı Ü1

176

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Nevā-perdāz-ı 'aşkıñ her enīni bir rebāb ister
Tek-ā-pūy-ı düḥūl-i ḥānḳāh-ı birre bāb ister
- 2 Şerehmend-i bülüg-ı imtilā-yı nān-ı eşvākıñ
Tenūr-ı mī' de-i ḳalbinde tāb-ı iltihāb ister
- 3 Na'im-i cām-ı telḥ-i 'aşḳdan bī-behredir zāhid
Caḥīm-i iḥtilāda şerbet-i 'azb-ı 'azāb ister
- 4 Dilir-i küstehim peykār-ı ḡamda tīg-i āḡahı
Ḳırāb-ı ḡaflete güm-sāz-ı süy-ı iḳtirāb ister
- 5 Edib ehl-i dili kevnīñ ḡidā-yı suḥtu ḥ'ār eyler
Ki dehrīñ cīfe-i gendīdesin ancaḳ kilāb ister

177

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Ehl-i ṭama'ıñ faḥrı li'āmı öğerekdir
Güyā ki bu devr-i lü'emāya o gerekdir
- 2 Zann etme ki ümmīd ü emel 'ārife lekdir
Zīrā aña baḥşāyiş-i lek 'ār-ı felekdir
- 3 Raḡbetle kef-i şafḥa-i tenzīli öper yok
Mergüb-ı şifāh-ı cühelā būs-ı etekdir
- 4 Hep taşfiye-i ḥāk-i der-i şāh u emīre
Ḥalkıñ müje-i çeşmi nümūdār-ı elekdir
- 5 Şimdi nazar-ı ehl-i şekāvetde Edībā
Taḥsīn-i reh-i fevz-i cinān 'ayn-ı derekdir

178

müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün

- 1 Hiz ile etme iḥtilā kün-ı redīsi gendedir
Kār-ı fücūra ibtilā kün-ı redi sikendedir
- 2 Ḳalmadı lezzet-i cihān etdi 'ademle iḳtirān
Añladığım bu kim hemān lezzet alıp verendedir
- 3 Şanma şadīḳ olur dilā düşmen-i meskenet-nümā
Şimdi kemāl-i i'tidā ḥāyin-i mu'temendedir

176 S 9a, Ü1 39a, Ü2 33a

177 S 9a, Ü1 39a, Ü2 33a

178 S 9b, Ü1 39a, Ü2 33b

- 4 Nehy-i şürür eder ğalaṭ ehl-i ğavāyet ü şetaṭ
Hep bu rüsüm-ı müşteraṭ ‘aybını bilmeyendedir
- 5 Oldu Edīb lā-cerem nāşıl olan sezā-yı zem
Ya‘ni ḥaṭā-yı mültezem kilme-i ḥaḫ diyendedir

179

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Mezīd etmekde hemm-i ‘aşkı meyle birse bu neyler
Yeter yek reşḥa-i āġāze andan bir sebū n’eyler
- 2 Meşāf-ı ibtilāda zaḥm-ı tīg-i ‘aşk-ı dil-berden
Göñülde ḳadr-i ḳāki bilmeden ‘āşık rükū n’eyler
- 3 Liḳā-yı yārde cūş-ı ḥayādan merdüm-i çeşmin
Eden pāşide-rū rāz-ı nihüftün rū-be-rū n’eyler
- 4 Ḥayāl-i sūz-ı ğam ḥāl-i dil-i her ser-firāz olsa
Demek şāyān idi tāb-ı ğamı her ser-fürü n’eyler
- 5 Edībā bī-ḳuşūr olduḳça göñlüm ‘aşk-ı dil-berde
Sebebsiz andan istid‘ā-yı ‘afv-ı cürmü o n’eyler

180

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilātün

- 1 Ne āb ‘ācize ehl-i zamān ne dāne verir
Kilār-ı zādı bütün her emān-ne-dāna verir
- 2 Niyāz-ı büseye mūy-ı ḥaṭ-ı lebiñ ancak
Kef-i ümīdime ser-rişte-i bahāne verir
- 3 Nesīm-i şevḳ ile eyler resīde dil-dāra
Riḳā‘-ı rāzını dil şanma reh-revāna verir
- 4 Ḥuḳūku şarfe-i ehl-i ‘uḳūḳ eder ol kim
Ḳıyād-ı ğaflet ile sūdunu ziyāna verir
- 5 Edīb maṭbaḥ-ı ‘ālemde her gülü-bende
Nefāyis-i ṭa‘abın ṭu‘me-i dehāna verir

181

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Edip taḳvāyı zāhid raḥne-i dīne rükū n’eyler
Ki birün u derūnu ehl-i ehvāya rükün eyler

179 S 9b, Ü1 39a, Ü2 33b

180 S 9b, Ü1 39a, Ü2 33b

1 zamān ne S, Ü2: zamāne Ü1

181 S 9b, Ü1 39b, Ü2 34a

- 2 Harîrin cûy-ı gülşen hem-nevâ-yı erganûn eyler
Dil-i tefsîde kendin ẖâhişinden arga nûn eyler
- 3 Bize şermendedir devrân-ı bed-hû dünkü vaz'ından
Bu gün çerh-i felek evzâ'ı şanma 'âle dūn eyler
- 4 Emîn-i bûy-ı nâ-dil-cûy-ı aḫzândır o kim yâriñ
Ḥayâl-i 'ıtr-ı zülfün gâze-i rûy-ı derûn eyler
- 5 Edibâ bî-nevâyî ğamdan ol şaḫşa müyesserdür
Ki sāmânın melik-i şîme-i ehl-i cūnūn eyler

182

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'İzâr-ı âteşiniñde ki her cān oda düşmüşdür
Degil âsûde andan cān-ı Rıdvān o da düşmüşdür
- 2 Ḥayâl-i 'arızıñ çeşm-i sirişk-efşân-ı 'aşıkda
Mişâl-i tûde-i gül-berg-i terdir şuda düşmüşdür
- 3 O dil kim pey-rev-i peyk-i hevâ-yı bağ-ı kūyuñdur
Tarîk-i reh-ber-i ser-menzil-i maḫşûda düşmüşdür
- 4 Nigāh-ı zaḫm-ı sînem rûy-ı her dârûyu kârihdür
Şifâhıñdan ümîdim merhem-i bih-bûda düşmüşdür
- 5 Edibâ râḫat-i dil-âşinâ bigānelikdendir
K'anıñla âşinâdan âşinâ âsûde düşmüşdür

183

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Dāġım nücûm-ı çerh-i felekden nümûnedir
Bilmem ki lâlezâr-ı tene bu nümû nedir
- 2 Tâb-ı dilim ki 'arızıña âl-gûnedir
Te'sîri bilmediñ mi ki ey âl-gû nedir
- 3 Merdûd-ı rûy-ı Rabb olanıñ incizâbı hep
Merd-i dü-rûy-ı fitnegeh-i dehr-i dūnadır
- 4 Bigāne-i cevāmî' -i ğamdır mürâyiyân
Bilmez sirişk-i çeşm ile de'b-i vuzû nedir
- 5 'Allâmeler felekde Edibâ sefîldir
'İzz ü şeref cihānda faḫaḫ cāhilūnadır

182 S 10a, Ü1 39b, Ü2 34a

5 K'anıñla âşinâdan âşinâ âsûde S: K'anıñla âşinâdan âşinâ-bigāne Ü1: K'anıñla âşinâ âsûde Ü2

183 S 10a, Ü1 39b, Ü2 34a

3 fitnegeh-i S, Ü2: fitneger-i Ü1

184

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şanma ikâmet eylediği yer likâyadır
Kim kanda olsa şüfî-i har yerli kayadır
- 2 Bağın cünüd-ı ehl-i dile bîdi rāyedir
Ol cündden bügât-ı hased bî-dirāyedir
- 3 Dānā cemende sāye-i bîdi ki cāy ede
Āsüde-i behişt ile hem-kaḍr ü pāyedir
- 4 Düşmez fakîh-i tāmî'e dārū-yı ihtidā
Zirā ki derdi ḥall-i rümüz-ı hidāyedir
- 5 Zāhid fenā vü fakrı eder reh-ber-i emel
Kaşdı tarîḳ-i fākada neyl-i gınāyadır
- 6 Olsun nice sezā-yı henāy-ı şühūd o kim
Terk-i sivāda meylî yine mā-sivāyadır
- 7 Olma qarîn-i şöḥbet-i merd-i le'im Edîb
Zirā ki naḥs-ı zātı serî'u's-sirāyedir

185

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Demiş zāhid ki tāb-ı saṭvetim çüp-ı erākimdir
Baña mānend olur irhāb-ı a'dāda ara kimdir
- 2 Yeterken düşmene ammā benim bir nāvek-i āhım
'Anā-yı bî-lüzūmum intikāma inhimākimdir
- 3 Tahayyürle olur şavlet-nümā rāh-ı girizinden
'Adüyu hep baña iḡrā eden te'sîr-i pākimidir
- 4 Beni mebgüz eden bed-ḥāha kalb-i kîne-sāz ile
Ḥayāl-i i'tidāda ḥāṭır-ı bî-iştirākimdir
- 5 Edibā ehl-i naşfet bî-sebeb āzāra meyl eder
Sitem-kār olmaz ol kim mesned-i dād üzre ḥākimdir

186

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Reh-i şıdkı gözetmez şeyḫ-i mürşid o rehi n'eyler
Sülükün şimdi minhāc-ı riyāya o rehîn eyler

184 Ü1 39b, Ü2 33b

2 cünüd-ı Ü2: cünün-ı Ü1

185 Ü1 40a, Ü2 33b

186 S 10a, Ü1 40a, Ü2 33a

- 2 Der-i Hallâkına nâ-müntemîken o deri n'eyler
Ki gavşın hep yem-i ebvâb-ı halka o derin eyler
- 3 O kim mecrûh-ı tîğ-i çeşm-i dil-berdir emi n'eyler
K'anı dârû-yı zaḥmı renc-i şihhatden emîn eyler
- 4 'Alîl-i şafḥaya işâl için ibdâ' eder yoḥsa
Kalem şanma midâdı merhem-i zaḥm-ı nigîn eyler
- 5 Edîbâ nazm-ı şūhum cebr ile müşkil-pesendânı
Dem-â-dem nağme-perdâz-ı sūrûd-ı âferin eyler

187

mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Semâhatden le'imân bî-nevâdır
Olursa kân-ı envâ' -ı nevâdır
- 2 Füzündür düst-dârân-ı meserret
Hemân 'âşık kederle âşinâdır
- 3 Gülü-yı bâl-i erbâb-ı kanâ' at
Nevâ-perdâz-ı envâ' -ı ğinâdır
- 4 Çok istihâl-i vaşla ehl-i da' vâ
Dil-i zârım faḫaṭ bî-müdde' âdır
- 5 Edîb olmaz dilîr-i ḳalb-i 'âşık
Ġarîm-i derd-i 'aşkı def'e ḳâdır

188

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Bilir kem-yâbî-i dâ' -i ğarâmı ol ki dānâdır
K'olur ecsâm-ı halkıñ tıynetinde öyle dā nâdır
- 2 Olursa 'âcizine merdümânıñ ḳâdiri ğâdır
Cehûl-i ğâdiriñ encâmı taḫḳikâ dirîĝâdır
- 3 Müsellemdir bize şâyeste-i 'izz-i ḫitâb olmak
Ḥazîz-i pestimiz hem-ḳadr-i kūh-ı Tūr-ı Sînâdır
- 4 Ziyâveş dâḫil-i mînâ-sarây-ı bîkr-i şahbâyız
Naşîbi zâhidiñ ancaḳ şühûd-ı rûy-ı mînâdır
- 5 Edîbâ maḳşadım izâḫ-ı teşḫîr-i metâlibdir
Nigâh-ı ḫâtırım şanma esîr-i ḳayd-ı ehvâdır

187 S 10b, Ü1 40a, Ü2 33b

1 kân-ı S, Ü2: kâr-ı Ü1

4 da' vâ S, Ü2: gavĝâ Ü1

188 S 10b, Ü1 40a, Ü2 34b

189

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Murādımız o perīden likā değil de nedir
Mizāc-ı kalb-i 'alīle devā değil de nedir
- 2 Ümīd ü bīm ile her nā-şabūra nehc-i zafer
Reh-i miyāne-i havf u recā değil de nedir
- 3 Rükū'a nā'il eden zāhid-i hamīde-kađı
Faķaķ mūsā'ade-i inhinā değil de nedir
- 4 Semā'a nāvek-i düş-nām olan bu demlerde
Rūsūm-ı kızıbe-i merhabā değil de nedir
- 5 Edīb merd-i fütüvvet-şi'arı cāzib olan
Şühūd-ı ķehre-i mihr ü vefā değil de nedir

190

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Deme dārū-yı şıhhat her marīze neyl-i busemdir
Ki zülfünden meşām-ı nā-sezāya neyl-i bū semdir
- 2 Nevāzişdir nebihe muhlişin etvār-ı āzārı
Şımāh-ı 'ārifē her sum'a-kārın midhati zemdir
- 3 Gedādır 'ālemīn züll-i tama'la pādīşāhānı
Hemān şervet-güzinān-ı kanā'at şah-ı 'ālemdir
- 4 Harīş-i ülfet-i nās ādemiyetden müberrādır
Behāyimle karīn-i ülfet olmaz ol ki ādemdir
- 5 Edībā dehrde maħrūmdur her tāmī'-i ni'met
Şunūf-ı ğamla ancak 'āşık-ı bī-dil mūna'amdır

191

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Tef-i her sīneyi reşh-i lebiñ tefrīķe mā'ildir
Anın'çün hātır-ı 'uşşāk-ı pür-tef rīķe mā'ildir
- 2 Kenār-ı tūde-i gül-berg-i şeb-nem-riz-i rüyuñda
Nigāhı rişte-i hüsn-i hatīñ ta'like mā'ildir
- 3 Ğamīñla eşk-i tūfān-hiz-i 'āşık ğiti-i kevnı
Miyān-ı lücce-i āşubda taĝrīķe mā'ildir

189 S 10b, Ü1 40b, Ü2 34b

190 S 10b, Ü1 40b, Ü2 35a

2 etvār-ı āzārı S, Ü2; āzār-ı etvārı Ü1

3 züll-i tama'la S, Ü2: züll ü tama'la Ü1

191 S 11a, Ü1 40b, Ü2 35a

- 4 Ser ü sînem gibi ser-pençe-i gîrâter-i ‘aşkıñ
Giribân-ı dil-i şad-çâkimi temzîke mâ’ildir
- 5 Edîbâ tâğ-ı târik-i sipihr-i sînesin ‘âşık
Meşâbîh-i nücûm-ı dâğ ile teşvîke mâ’ildir

192

mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün

- 1 Gelir efzâyiş-i ğafletle kalbe tâ kiber nâdir
Fetâlar câhil-i hâl-i kiberdir tâ ki bernâdır
- 2 Degildir âdemî mezkûr olan her nâm-ı âdemle
Suṭûr-ı âferînişde kelâmiñ rûhu ma’ nâdır
- 3 Degil hâfi nigâh-ı fîtnate sîmâ-yı mefhûmu
Her ol ismiñ ki resmi ‘aks-i mir’ât-ı mu’ ammâdır
- 4 Ziyâ ta’rif ile çeşm-i dil-i âgehde cây etmez
Lüzûm-ı emr-i dîni câhiliñ taşdîki ilğâdır
- 5 Edîb ehl-i ḍalâle meyl-i şakvet gâlib oldukça
Devâm-ı vizr için dergâh-ı Hakkâ çehre-fersâdır

193

fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün

- 1 Rûyuña tâ ki nigâh etmegi âyîn eyler
Çerhe bîhûde bakıp dîdemiz ayı n’eyler
- 2 Sendeki hüsñü bu sîmâ ile meh gördükçe
Rûyuña sînesin âyîne-i sîmîn eyler
- 3 Gülşeniñ mâye-i bîdini verip bî-dîne
Râğıb-ı dîni felek gül-ḥana ta’yîn eyler
- 4 Umma bezm-i felegiñ hem-dem-i imrûzundan
Bî-emel rûy-ı dilin yarına taḥsîn eyler
- 5 Ülfeti zenle mürûr eylemeden şûfiniñ
Her kaçan zîkr-i fîrûc eylese âmîn eyler
- 6 Hinduvâneyle olan demlere sikkîn ister
Kârda süst olıcağ cebr ile sik kîn eyler
- 7 Dil-i ḥayret-zedemiz böyle Edîbâ şimdi
Mâ-mezâyı unudup fikr-i mezâmîn eyler

4 ‘aşkıñ S, Ü2: ‘aşkıñ Ü1
192 Ü1 40b, Ü2 34b
193 Ü1 41a, Ü2 34b
3 felek Ü2: verip Ü1

194

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Mülâzemet nice kânün-ı bî-remâda olur
Ki cezb-i hâtır-ı her teşne bire mâde olur
- 2 Hârîş-i sifle degildir sezâ-yı zâd-ı rızâ
Ki ahz-ı lezzet-i zâd-ı rızâ sezâda olur
- 3 Maķıl-i şiddet iken 'âķile rehâ gör kim
Hücüm-ı vâhimesi şiddetiñ rehâda olur
- 4 Nice sebük-rev-i râh-ı me' âş olur ol kim
Nigâh-ı düşü metâ' -ı girân-bahâda olur
- 5 Olursa nakş-ı zuhûru cemâl-i ümmîdiñ
Edîb levha-i âyîne-i hafâda olur

195

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Bint-i 'ineb ki hânķahında nedîmedir
Ehl-i riyâ demek daķı şeyhe ne dimedir
- 2 Takrî' -i zenb-i hubb-ı riyâ-pîşegân için
Paşa vü begden aldıķı şeyhiñ cerîmedir
- 3 Gerdün ile müsâlemeden ihtiyât ile
Ancak ķulüb-ı ehl-i maķabbet selîmedir
- 4 Bî-vâye-i na' im-i likâ-yı kirâmdır
Zirâ me'âl-i hayl-i le' imân caķîmedir
- 5 Şanma Edîb cünne-pezir-i difâ' olur
Kim çerķ-i kec-reviñ şademâtı 'azîmedir

196

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Āsâyişim hadîş-i gamı söylemeyeledir
Sâķi su'âl ederse eger söyle meyledir
- 2 Râhat derûna añlayamam n'eylemeyeledir
Ancak o deñli zann ederim neyle meyledir
- 3 Esbâb-ı dil-ferîbî-i tıfl-ı derûn meger
Bâziçe-i piyâle gibi turfe şeyledir

194 S 11a, Ü1 41a, Ü2 35a

2 Hârîş-i S, Ü2: Hârîf-i Ü1

195 S 11a, Ü1 41a, Ü2 35a

196 S 11a, Ü1 41a, Ü2 35a

3 dil-ferîbî-i S, Ü2: dil-ferîbini Ü1

- 4 Behcet-pezir-i efser-i dāğ oldu kımmemiz
Dihim-i ğamda zinetimiz tāt-ı keyledir
- 5 Yāriñ Edib neş'e-i hātır hemān bize
'Aks-i ruḥun piyālede seyr eylemeyledir

197

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Her ne dem kim sāḥa-i gülşende bülbül zār olur
Gönlümüz āmade-i gülzār u bülbülzār olur
- 2 Dehrde meyl-i tecerrüdle o kim bī-dār olur
Mihmān-ı ḥalvet-i şām olsa da bīdār olur
- 3 Görseler ḥābūr-ı rindānı verā-yı cāmdan
Belki şūfīler daḥīl-i ḥāne-i ḥammār olur
- 4 Hıfz-ı nāmūs etmedir maḥşūdu selb-i 'ārdan
Terk-i 'ār etmekle 'āşık şanma kim bī-'ār olur
- 5 Bir nefes koymaz Edib eşdāf-ı evrākı teḥī
Miğ-i nīsān-ı qalem peyveste lū'lū'-bār olur

198

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Ḥalvetde biraz kendiñi şūfī oyalandır
Ammā ki қо baḥş-ı ğamı zīrā o yalandır
- 2 Ğam ehl-i diliñ hem-dem-i maḥşūşu olunca
Çeşm-i dil-i biğāneye sīmāsı nihāndır
- 3 N'eyler feraḥa rabṭ-ı dili 'āşık-ı şeydā
Kim hātırı andan reh-i ıtlāqa devāndır
- 4 Bir dil ki nigeḥ-düz-ı gülistān-ı vefādır
Pilk-i nigeḥi sehv ile ḥāra nigerāndır
- 5 Nāy-ı qalem-i sāmi'a-fersāmın Edibā
Her nağmesi sūz-ı dil-i āteş-nefesāndır

4 ğamda S, Ü2: ğamla Ü1

197 S 11b, Ü1 41b, Ü2 35b

198 S 11b, Ü1 41b, Ü2 35b

2 sīmāsı S, Ü2: sīmā-yı Ü1

199

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Hâlvette biraz kendini şûfî oyalandır
Ammâ ki ço baḥş-ı ḡamı zîrâ o yalandır
- 2 Âlûde-i ḡaflet şâña sehv ile uyandır
Sen kâdir isen ḡalbini ḡafletten uyandır
- 3 'Uşşâkı müzevvir deyü incitme ço cândır
Tezvîr eden esmâ çekerek yâri kucandır
- 4 Hiç meyl-i kirâs-ı leb ü sîb-i zeḡan etme
Şâyân-ı mezâkıñ seniñ ancaḡ dolandır
- 5 Mürşid ki Edîb ehl-i riyâyı koruyandır
Efzûn ise de yaşına bakma ḡoru yandır

200

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Kaşdı ki selb-i tâḡat-i cism-i neḡiledir
Bilmem ki câna ḡile-i ḡışmı ne ḡiledir
- 2 Âyînelerde tâbiş-i 'aks-i cemâli veş
Bânû-yı mihr ḡâne-i dilde nezîledir
- 3 Te'sîr-i tîr-i ḡamzesi şevḡim mezîd eder
Güyâ çerâḡ-ı dâḡ-ı derûna fetîledir
- 4 Ehl-i hevâya leşker-i müjḡân u ḡacibi
Şaf-beste-i meşâf-ı sitem bir ḡabilemdir
- 5 Pürdür güherle ḡabza-i çeşm-i Edîbveş
Zann etme kim bizâ'a-i 'âşık ḡalîledir

201

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Raḡîbiñ indirâcı neyl-i vaşl-ı yâre nevbettir
Bu nevbet kıt' u beşş-i biḡ-i her bed-ḡâha nevbettir
- 2 Dürûḡa ibtilâdan inḡirâf-ı dîn olur peydâ
Tevakkî feryeden tesdîd-i minhâc-ı diyânetdir
- 3 Derûnu cilvegâh-ı 'aks-i rûy-ı yâr-i yektâ kıl
Ki mir'ât-ı dili nâ-şâf eden hep gerd-i keşretedir

199 S 11a (Üzerine çizgi çekilmiş) (Bu gazelin bir önceki gazelle matla beyitleri aynıdır)

200 S 11a, Ü1 41b, Ü2 35b

1 ḡışmı S, Ü2: çeşmi Ü1

201 Ü1 41b, Ü2 35b

3 hep Ü2: (Ü1'de bulunmuyor) / keşretedir Ü2: kudûretedir Ü1

- 4 Bülûğ-ı künh-i rāz-ı ibtilā nuṭku kelīl eyler
Dirāyet sırr-ı ehl-i hālden ketm-i dirāyetdir
- 5 Şehīr oldukça yegdir çāre-cūy-ı mahv-ı nām olmak
Edībā ihtiyār-ı āfet-i şöhret hamākatdır

202

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 'Āşık-ı haste-dile rātibe-i kāmı yeter
Vuşlatıñ qand-ı şeker-hāne-i eyyāmı yeter
- 2 Şimdilik dūr ise de encümen-i vaşlından
Sākī-i şūhuñ aña sāgar-ı in'āmı yeter
- 3 Kām-yāb olmasa da fırka-i erzāl içre
Dehrde merdüm-i şāhib-hünere nāmı yeter
- 4 Kıo 'adū her semer-i puḥteyi der-dest etsin
Lā-cerem şabr ederek pāyımıza ḥāmı yeter
- 5 Zehre-i düşmen-i bed-kīşi Edībā çāke
Ehl-i şıdkıñ eşer-i heybet-i İslāmı yeter

203

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Deme ki şeyḥ-i velī dest-i iftikārı kıpar
Yed-i muşāfaḥası şurre-i kibārı kıpar
- 2 Şakın perestişi dergāh-ı nūradır şanma
Tılā-yı süde-i qandil-i kıblegāha kıpar
- 3 N'ičün te' affüf-i cā' lī eder o seg-ḥū kim
Düşünce süy-ı şikāra zağar mişālī kıpar
- 4 Nice sebük-rev-i nehc-i sedād olur ol kim
Reh-i ḥulūşu kıoyup meslek-i riyāya kıpar
- 5 Edīb ṭab'-ı cihān cümle dil-şikenlikdir
İnanma kim ola bir ḥātır-ı ḥarābı kıpar

204

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Ḥarīşi şehvet ile iltihā behīme eder
Lezāda cismini de iltihāba hīme eder

5 şöhret Ü2: sirkat Ü1

202 Ü1 42a, Ü2 35b

203 S 12a, Ü1 42a, Ü2 36a

204 S 12a, Ü2 42a, Ü2 36a

- 2 Rehîde-i şîkal-i vizr olur mu hiç ol kim
Ferâğ-ı tevbe'yi 'işyânına zamîme eder
- 3 Eden hevâ-yı sülûk-i tarîk-i fevz-i ebed
Sedâdî tevsen-i a' mālîne şekîme eder
- 4 Nice sezîde-i 'arz-ı recâ-yı şâdık olur
O kim perestişi cây-ı ümîd ü bîme eder
- 5 Edîb olur deme dil-bend-i hâk ol merdî
Ki rabt-ı hâtırını îzîd-i kerîme eder

205

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Ğarâmîñ şadr-ı da' vî merde çün şaff-ı ni' âlidir
Şufûf-ı iddi' âdan dñn eden şaffını 'âlîdir
- 2 Cihânîñ yok naşîbi naqd-ı suht-ı ihtilâtıñda
Hemân naqd-ı ferâğat 'âşıkîñ kesb-i helâlidir
- 3 Rûfû-yı rahnesin koy her murakka' -püş-ı tezvîriñ
Ki şevbi çâk çâk-i gayret-i züll-i su' âlidir
- 4 Faķat münkâd-ı taķdîr olmadan ferzâneñi yoķsa
Diliñ hükmi-i kazâdan inşinâ fikr-i muhâlidir
- 5 Edîbâ 'ilm ü dâniş tâ' at-i Hakkâ medâr olmaz
Medâr-ı tâ' at ancak âdeme hñsn-i hışâlidir

206

mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

- 1 Şanma emel-i hâtırımız derde devâdır
Zirâ dehen-i h'âhişimiz derde de vâdır
- 2 Pîrâhen-i şad-çâk-i teni 'âşık-ı zârîñ
Kıymet-şiken-i eksiye-i Âl-i 'Abâdır
- 3 Zann etme ki tâb-âver olur şarşar-ı âha
Gencîne-i îradı o kim bād-ı hevâdır
- 4 Endîşe-i ruhsâr u hatıñla dil-i zâhid
Göñlüm gibi âlûde-i târik ü ziyâdır
- 5 Tekvîrine şeyh etdi kabâsında zamîme
Destârı Edîb anıñ içün böyle kabadır

205 S 12a, Ü1 42a, Ü2 36a

206 S 12b, Ü1 42b, Ü2 36b

4 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

207

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Fücûrun zâhir etmez şûfî-i fânî hıfâcıdır
Edeb-dân-ı riyâ dânişver-i remz-i hafâcıdır
- 2 Zıyâfetlerde hâtırdan çıkarmaz müzd-i dendânı
Lisân-ı hâl-i zâhid remz ile güyâ kirâcıdır
- 3 Sebûdan irtikâ-yı sâgar-ı billûra mâ'ildir
Mağarr-ı şâhid-i mey kaşr-ı mergûb-ı zücâcîdir
- 4 Rehâdır gerçi dest-i zâhid-i nâ-ehlden ammâ
Demem kim bîkr-i şahbâ rind-i mey-keşden de nâcîdir
- 5 Edîbâ ehl-i gayret hâcet-i gayrîñ esîridir
Hevâ-yı nefis ile şanma zebûn-ı ihtiyâcıdır

208

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bu kâr-ı cân-sipârî bende 'ahd-i bendegîniñdir
Kıyâd-ı hayret ancak nâzenînim bende kîniñdir
- 2 Meşâfa ictisârım gamze-i sihr-âferîniñle
Mücerred şevk-i istihâl-i cûd-ı âferîniñdir
- 3 Kelefnâk eyleyen kırtâs-ı gevher-lem'a-i mâhı
Hevâ-yı irtisâm-ı âyet-i nağş-ı nigîniñdir
- 4 Metâ'-ı Yûsufî bağı ile matrûh-ı mezâd olsa
Metâ' îñ şun' u yokdur nağş-ı himmet müşterîniñdir
- 5 Berîdir dūzahîler hep emânetden Edîb ancak
Emânet ittîşâfî sūz-ı dūzahdan emîniñdir

209

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'Înâk-ı sâ'id-i elmâs-günü tâc-ı gerdendir
Kim andan bî-nevâ oldukça âhım tâ cigerdendir
- 2 Dil-i târik-i düşmen şu'legâh-ı sine-i şebdir
Vehîc ü iltihâbı şadme-i âh-ı şeherdendir
- 3 Sitîz-i ehl-i şerden bî-eşer hep saht-rûlardır
Taḥammül cevri-i tîge rûy-ı pûlâd-siperdendir

207 S 12b, Ü1 42b, Ü2 36b

208 S 12b, Ü1 42b, Ü2 36b

1 hayret S, Ü2: hâcet Ü1

209 Ü1 42b, Ü2 36a

- 4 Tecennübden gelir qahr-ı sipihre bî-şebât olmak
Şikâr-ı dâm-ı tîge ıztırâb ancak hâzerdendir
- 5 Hâdeng-i sîne-dûzu seng-i âmâcî şikest eyler
Mażarrat ehl-i ğadra cümle idmân-ı zarardandır
- 6 Peyâm-ı satvet-i î‘âd-ı Hâkdan bî-heves olmak
Te‘âmî-i şükûh-ı şûret-i şıdk-ı haberdendir
- 7 Edîbâ aşinâ-yı mihneti bigânedan bilmek
Nigâh-ı bî-fürûga kuvvet-i za‘f-ı başardandır

210

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 ‘Adûyu qahra tîĝ-i bî-emân-ı Qahramân ister
O hizb-i kîne-sâzı kırmaĝa şâhib-kırân ister
- 2 Serin görmez revâ bihûde darb-ı müşt-i te‘dîbe
Rû‘ûsu ser-keşânîñ şadme-i gürz-i girân ister
- 3 Nemâ bulmaĝda hâristân-ı âzârı müdârâdan
Harîr-i lutfu n’eyler şu‘le-i âteş-feşân ister
- 4 Komez hâlî yerin her düdmân-ı baĝy ü‘udvânîñ
Vüfûd-ı cünd-i qahr-ı kibriyâ lâıyık mekân ister
- 5 Cihânîñ kimse fehmi etmez lisân-ı şulh u ğavĝâsın
Edîbâsâ aña bir mülhim-i sırr-ı nihân ister

211

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Nikûhişi dil-i ‘uşşâkına öĝüş gibidir
Mezâk-ı hâtır-ı düş-nâmı da söĝüş gibidir
- 2 Nûkûd-ı sîm ü zere çeşm-bâz-ı âz olarak
Mürîd-i hânkahîñ gözleri ĝuruş gibidir
- 3 Derûn-ı ehl-i hevâ sûz-ı ĝamla memlûdur
Egerçi şûret-i zâhirde böyle boş gibidir
- 4 ‘Uluvv-ı menzilesin ‘âhirâta şor şeyhîñ
Ki yanlarında hemân rütbesi kodoş gibidir
- 5 Edîb haylice çâpük-süvârdır mürşid
Bedâheten bakılınca egerçi loş gibidir

5 şikest Ü2: şiken Ü1

210 Ü1 43a, Ü2 36b

5 nihân Ü2: lisân Ü1

211 S 13a, Ü1 43a, Ü2 36b

212

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Şeyh-i âheste-revim fitneye sür' atle eşer
Ehl-i şerde bulunur şanma ki böyle bir eşer
- 2 Zâtı İblis gibi olmada âmâde-be-şer
Görünür rûy-ı bedi gerçi ki şüretde beşer
- 3 Humeķā zümresi nevbet mi verir güftāra
Dehen-i ' âķile meclisde meger söz mü düşer
- 4 Fitne-kārān-ı zamān meyl-i sifāh etmişdir
' Amd ile ehlini āgūş-ı cimā' içre boşar
- 5 Kalem-i bāşıra-reftārım Edībā şimdi
Şevķ ile şaydgeh-i bīkr-i me' āniye koşar

213

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Sübüt-ı ' aşķa āşār-ı şikāf-ı sīne kāfidir
Ki levh-i sīnemiz pūr-zīver-i kāf-ı şikāfidir
- 2 Muğeylānzār-ı ğam meclā-yı sāk-ı müze-dār olmaz
Çemenzār-ı maħabbet cilvegāh-ı pāy-ı hāfidir
- 3 Şi'ār-ı ferbiḥi bīġānedir bismilgeh-i ' aşķa
O ehl-i miḥnetiñ meşvā-yı ecsām-ı ' acāfidir
- 4 Hevādan naķş-bend-i mevce-i çin-i cebin olmak
Cihānda ābveş ḥāşıyyet-i her ṭab' -ı sāfidir
- 5 Edībā menhec-i iḥlāşı a' mā fehmi eder ammā
Anı mechül eden ehl-i riyāniñ iḥtilāfidir

214

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Sitiz-i ğamda bī-kesdir o kim ḥālī ziḥāmıdır
Siyāsetgāh-ı ḥaşrıñ reste-i kayd-ı ziḥāmıdır
- 2 Besāletle ' aceb mi rezm-i ğamda ser-bülend olsaķ
Cihānda ķadri her Rüsterniḥādıñ böyle Sāmıdır

212 S 13a, Ü1 43a, Ü2 37a

3 düşer S, Ü2: geçer Ü1

4 cimā' S, Ü2: cihān Ü1

213 S 13b, Ü1 43a, Ü2 37a

214 S 13b, Ü1 43b, Ü2 37a

2 rezm-i S, Ü2: bezm-i Ü1

- 3 Nükûd-ı 'ismeti zâhid maşûn-ı istirâk etmez
K'anîñ düzd-i emîni şâhid-i 'ar' ar-hırâmîdir
- 4 Rümûz-ı neş'eyi hep nüşha-i sâgardan aldık biz
Dil-i müşkil-güşâmız kâşif-i esrâr-ı cāmîdir
- 5 Edibâ hâtır-ı zulmet-sirişte nûrdur zulmet
Ki huffâşîñ fûrûğ-ı âftâb-ı şubhu şâmîdir

215

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Dergeh-i Hakkâ bün-i yemde şadef secde eder
Sâha-i cāmî' -i gülşende benefsec de eder
- 2 Pây-ı şûfî harem-i mescide bigâne iken
Sâha-i deyre ayak başmamağa lec de eder
- 3 Şuver-i mühtediyânıyla Yehûd-ı bed-kîş
Zevre-i bî'aya dil-beste iken hac da eder
- 4 Fikr-i fâsid olamaz kalb-i sedîde reh-yâb
Niyyet-i kâr-ı tebeh-câyı dil-i kecede eder
- 5 Olamaz rind ile hem-pîşe Edibâ zâhid
Müstakîmîñ işini şanma ki mu' vec de eder

216

mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

- 1 Şûfî ki hayâlince kıyâmetde necîdir
Ol eblehi bilmem bu aralıkda necidir
- 2 Menşûr-ı rehâ-yâftegî sûz-ı seğardan
Zannım bu ki zîb-i kefi her merd-i taķîdir
- 3 Semt-i kereme bu' d ile her güm-reh-i fevze
Takrîb-i kerem vâye-i kûteh-nazarîdır
- 4 Dâmen-keş-i erbâb-ı kerem ehl-i keremdir
Diğerden alıp bahş edeni şanma şahîdir
- 5 Niyyât-ı bed ü nîki Edibâ dem-i ferdâ
Elvâh-ı cibâh-ı ümeme haţţ-ı celîdir

215 S 13b, Ü1 43b, Ü2 37b

2 lec de S, Ü2: secde Ü1

3 Zevre-i S, Ü2: Zirve-i Ü1

216 S 13b, Ü1 43b

2 zîb-i S, Ü2: sîb-i Ü1

217

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Müridiñ bā' is-i tül-i sühādı bī-mihādīdir
Velī bīdār-sāz-ı ehl-i şafvet bīm-i Hādīdir
- 2 Gönül den dergeh-i Mevlāya iqbāl-i teğarrübdür
Kıyād-ı ehl-i tã' at ğayr-ı taħrīz-i münādīdir
- 3 Hevā-yı sūzişin pervāneye nīrū-yı bāl eyler
Ĥavāşı şem' iñ ancak şanma tenvīr-i nevādīdir
- 4 Dil-i ehl-i tecerrüd kārīh-i āmāl-i dünyādır
Cihānda maṭlabı neyl-i murād-ı nā-murādīdir
- 5 Edībā maḳşadım tefrīḥ-i nā-kām etmedir yoḥsa
Bülüg-ı kām ile zann etme kim izhār-ı şādīdir

218

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Tā kim sirişk-i dīdeleri bī-kıyās aḳar
Mümkin mi ĥırḳa-şüste-i 'aybı kıya seḳar
- 2 Ser-pençe-i zebāne-i ḥasretde ḳor beni
Ol dem ki dest-i nāzına dil-ber ḥınā yaḳar
- 3 Gāv-ı zemīni şūfī-i tāmī' gözüyle yer
Ammā ki nuḳl-ı meclis-i rindāna kem baḳar
- 4 İmlāya meyl eder ḥum-ı cevfin 'aşir ile
Zirā ki şeyḫi tengī-i peymāne pek şıkar
- 5 Şanma Edīb idāme-i kār-ı sücūd ile
Her cebheden nişāne-i dāğ-ı riyā çıkar

219

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ol kim edā-yı māl-ı ünāsa kefīldir
Bār-ı ğamı taḥammüle ḥaḳḳā ke-fīldir
- 2 Tağyir eden tıbbā' ını te'şir-i fāḳadır
Yoḥsa melīk himmeti şanma ḳalīldir
- 3 Olmaz kirām rām-ı esāfil 'atā ile
Ancak mucīb-i da' vet-i ḥaḳḳ-ı cemīldir

217 Ü1 43b, Ü2 37a

218 Ü1 44a, Ü2 37a

1 şüste-i Ü2: şüstī-i Ü1

219 S 14a, Ü1 44a, Ü2 37b

- 4 Dünyâda her ‘azîz-i hüner kim gedâ ola
Enzâr-ı aġniyâ-yı ümemde rezîldir
- 5 Nâ-ehledir tezâ‘ uf ile cûd-ı eşhiyâ
Ammâ sezâ-yı cûda gelince baĥıldir
- 6 Zühhâda şafvet-i dil olur hülle-i şeref
Şanma edîm-pâre-i cism-i naĥıldir
- 7 Hâmem Edîb câbiye-i Selsebîldir
Tesnîmi ġarġ-ı ĥayret eder bir sebîldir

220

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 İşitmez dâd-ĥâhın peyrev-i çerĥ-i sitemgerdir
Hemân ġüyâ ser-â-ser ġüş-ı erbâb-ı sitem kerdir
- 2 Ĥayâl-i nûk-i ġamzesi peyveste der-ber-der
Baña ġüyâ tımâĥ-ı çeşm-i luĥf-ı yâre reh-berdir
- 3 Nemi gitdikçe rengîn oldu çeşm-i gevher-efşânın
Bu ġün ġör eşk-i ĥûn-âlûdu şimdi başka demlerdir
- 4 Nihâl-i behceti bâr-âver-i neyl-i şühud olmaz
Ĥayâli zıll-i çetr-i kâkülünde sâye-perverdir
- 5 Ĥalâvet-baĥş olur ehl-i dile tekrâr olundukça
Maġâlâtım Edîbâ sükker-i ĥâř-ı mükerrerdir

221

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 ‘Aks-i eşkim ruĥ-ı âyîne-i ayı nem eder
Cûy-ı meh-tâbı nem-i dîde-i âyinem eder
- 2 Saşvet-i vâhime-i tâb-ı nüfûz-ı âhım
Âftâb-ı felegi mültecî-i sâyem eder
- 3 Ĥulle-i cûdu kıyâd-ı sübûl-i řaķvetdir
Nehb ile ol ki hevâ-yı revîş-i Ĥâtem eder
- 4 Ĥalkâ-i zikre anı řevĥ-i ġinâdır kâ‘id
Zâhidi ġerdiř-i bî-řevĥ-i ġinâ ebkem eder
- 5 Ĥall-i zünnâr-ı ĥayâ etmez Edîbâ ol kim
Dehrde mınġaķa-i ġayreti müstahkem eder

222

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 H̱ār eyleyen ey dil seni hırş-ı talebiñdir
Hırş-ı talebiñ māye-i sū'-i edebiñdir
- 2 Sır zātdadır cins-i kabā'ilde degildir
Zann [etme] hemān nuṭḱ-ı feṣāḥat 'Arabıñdır
- 3 Mün'im saña yok vāye bu fenden seniñ ancak
Ser-māye-i fahrıñ ḥasebiñdir nesebiñdir
- 4 Zāhid yürü ol şūḥ-ı küleh-püş ile yār ol
Zirā o seniñ ḥāle muvāfiḳ ḫelebiñdir
- 5 Şūfî seni bu rāh-ı tecerrüdde mücerred
Pes-mānde eden reḡbet-i sâz u selebiñdir
- 6 Mürşidde nedir böyle yanıp yāre yakılmak
Bilmez mi ki ḥāşıyyet-i sūziş ḫatabıñdır
- 7 İsrār-ı ezā rūḥdadır şanma ki tende
Te'sîr-i zarar hîmede zirā lehebiñdir
- 8 Tedbîr nedir kim ola taḳdîre mu'âdil
Zann etme ki te'sîr-i müsebbib sebebiñdir
- 9 Künc-i vatan olmağla 'abeş şanma Edîbā
Göñlümde ğınā māye-i genc-i Ḥalebiñdir

223

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O kim şūfî gibi dil-beste-i ḥubb-ı mecāzîdir
Dil-i nā-şāfına ḫırmān-ı vuşlatla mecāzîdir
- 2 Ḥulûşu ehl-i şıdkıñ sırt-ı ser-püşidedir dilde
Riyā ile degil izḫâr-ı ṭavr-ı dil nevāzîdir
- 3 Çeker mi rişte-i tül-i emelden destini zāhid
Ki o yāriñ esîr-i bend-i ğisû-yı dirâzıdır
- 4 Cihānda dūr eden zühhād-ı şāfî ḥ'ân-ı mün'imden
Zıyāfetgāh-ı 'aşkıñ lezzet-i nân u piyâzıdır
- 5 Edîbā nâ'ibât-ı dehre dil-gîr olmasın 'âkil
O da ehl-i dile bânû-yı çerḫiñ başka nâzıdır

222 Ü2 38a

223 S 14b, Ü1 44b, Ü2 38a

4 dūr S, Ü2: var Ü1

5 'âkil S, Ü2: gâfil Ü1

224

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Şanī'i Hātem-i çerhiñ ki bezl-i cā'izedir
Bütün cevā'izi hep cāy-ı ğayr-ı cā'izedir
- 2 Bülend-mertebedir ol melik-i tuhr-neseb
Ki hıfz-ı 'ārī-secāyāsı cümle cā'izedir
- 3 Ümīd-i şeyḥ 'atādır 'iyāl-i mevtādan
Şitābı şanma ki teşyī' için cenā'izedir
- 4 Göñül remīdesidir rāh-ı ehl-i irşādıñ
Sülükü güm-şude-i fehmi reh-nümā izedir
- 5 Sezā-yı ğıbtā degildir Edīb kām-ı cihān
Olunca ğıbtā murād-ı me'ādı fā'izedir

225

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Āh-ı bülendi şanma ki bī-keşf-i rāz eder
Kim bāng-ı āhı 'aşık-ı ser-keş firāz eder
- 2 Sem'-i kabūl-i yāre o kim serd-i rāz eder
Āhın kemend-i zülf ile hem-ser dirāz eder
- 3 Bir kez şühūd-ı rüyuna fūrşat düşerse de
Bilmem o güne fūrşatı kim intihāz eder
- 4 Zāhid esir-i 'aşka eger çāre-cūy ise
Āzāde-i ḥaḳīḳiyi bend-i mecāz eder
- 5 'Azm-i diyār-ı dil-ber eden nālesin Edīb
Reşk-i derāy-ı nāka-i rāh-ı Hicāz eder

226

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Deme bīm-i firāka fikr-i vuşlat bī-menāfi' dir
Mücerrebdir o dārū-yı mü'eşşir bīme nāfi' dir
- 2 Eden rīk-i lebiñdir 'aşıkıñ derd-i serin zā'il
Gül-āb-ı nāb-ı şahbāveş şudā'-ı hemmi dāfi' dir
- 3 Dem-i yevm-i nedemde nuṭk-ı istilā-yı hacletle
Peşimān-ı günāha inkisār-ı ḳalbi şāfi' dir

224 S 14b, Ü1 44b, Ü2 38a

225 S 14b, Ü1 44b, Ü2 38b

226 S 14b, Ü1 44b, Ü2 38b

- 4 Yed-i zür-âver-i tezvîr ile tenkîs ederler hep
Gürûh-ı kâdıyân a' lâm-ı şer' i şanma râfî' dir
- 5 Edîbâ geçmedi bâzîçe-i tıflânenen mürşid
Miyân-ı küdekân-ı şehirde gûyâ ki yâfî' dir

227

mef'ûlû fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Cân-ı ' alîle cünbiş-i fâhîñ devâmdır
Naqd-ı hayât cenb-i şifâhînda vâmdır
- 2 Oldukça sâ-m-ı gamzeleriñ gafvenâk-i nâz
Şemşîrler niyâm-ı mihâd-ı niyâmdır
- 3 Zağm-ı gamîñla kayd-ı dil-i bî-sebât içün
Zülfüñ hayâli dîde-i bînâma râmdır
- 4 Ümmîd-i neyl-i fevz ile efkâr-ı mâ-sivâ
Tâb-ı şitâb-ı haţve-i aqdâma dâmdır
- 5 Şorsam me'âl-i sa' yını bir ehl-i sum' adan
Söylerdi belki mâ-şaşalim bu riyâmdır
- 6 Bulmaz le'im vâye şabâh-ı na' imden
Cây-ı neşât dîde-i her bûma şâmdır
- 7 Zühhâd-ı jâj-hây-ı zamânîñ Edîb hep
Ser-mâyesi maķâma münâsib kelâmdır

228

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Şehleri şanma ki efserle ser-efrâz eyler
Çerh her birine bir derd-i ser ifrâz eyler
- 2 Va' deye hulfunu her hâl ile incâz eyler
Dehri zann etme ki nâ-câ 'izi in-câz eyler
- 3 ' İzzet-i ehl-i riyâ mültezim-i devrândır
Ehl-i ihlâşa faķaţ züll ile iğrâz eyler
- 4 Tuħfe-i lâyıķı yok ehl-i dile dünyânîñ
Şanma ki anlara imsâkini ibrâz eyler
- 5 Şâdmânîye elif olmaz Edîbâ ' âķil
Dil-i miħnet-keşi endüh ile enbâz eyler

227 S 15a, Ü1 44b, Ü2 38b

5 sa' yını S, Ü2: sem' ini Ü1

228 S 15b, Ü1 45a, Ü2 38b

229

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Lebiñ müştakı olmaz ru 'yet-i gül-nâra tâb-âver
Olur mu hîç dehân-ı gönçe-i gül nâra tâb-âver
- 2 Dil-i şahbâ-keş-i hicrânı eyler mest-i bîdârî
Şarâb-ı cām-ı nâz oldukça çeşm-i yâre h'âb-âver
- 3 Meşâma ey şabâ nekhet-resân-ı zülf-i müşgîn ol
Dehân-ı dil-rübâdan olma peygâm-ı 'itâb-âver
- 4 Cüdâ et nüsha-i mensûh-ı nuşhuñ bizden ey bed-gü
Müselmâna gel olma deyr-i râhibden kitâb-âver
- 5 Edîb ehl-i hevâ zulmet-nişîn-i şâm-ı gam kıalmaz
Berîd-i hâver oldukça nevîd-i âftâb-âver

230

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 N'ola tahrik ile gavgâya düşse bu Kızılbaşlar
Ki mehterler ser-âgâz eyledikçe boğa zil başlar
- 2 Sülûk etmekde minhâc-ı nifâka şimdi yoldaşlar
Vifâk u ittifâkı selb ile hem-râha yol daşlar
- 3 Miyân-ı 'arşa-i peykâra gâltân olmadan başlar
Girize insilâb-ı 'âr ile ceng-âverân başlar
- 4 Dil-i ehl-i fenâya olmasın lezzet-resân aşlar
Ki naḥl-ı tab'a zîrâ mîve-i imsâk cân aşlar
- 5 Edîbâ her cevân u pîre kûtâh olmadan yaşlar
Degil şâyeste rûy-ı hâke rîzân olmamak yaşlar

231

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hârîd-i vaşl için 'âşıkda ne câh u ne mâl ister
Dü keff-i dîde-i gevher-feşânında nem âl ister
- 2 Dilin âlûde-çirk-i fikret-ı suht eylemez ol kim
Yed-i emniyyesinde mâye-i kesb-i helâl ister
- 3 Riyâ-bîgâne olmak ehl-i dilde tarḥ-ı külfetdir
Ki muḥliş zâhidâ 'âşık gibi âşüfte-hâl ister

229 S 15b, Ü1 45a, Ü2 38b

2 S, Ü2: (Ü1'de 2 ve 3. beyitlerin 2. mısraları yer değiştirmiş)

230 S 15b, Ü1 45a, Ü2 39a

231 S 16a, Ü1 45b, Ü2 39a

- 4 Berīdir sāye-i perr-i hümādan kımmе-i şāhī
Zühül-i fikr ile şeh-perr-i ehvādan zılāl ister
- 5 Edībā hetk-i estār-ı ‘iyāl-i nāsa meyl etmez
O kim dār-ı fenāda setret-i ehl ü ‘iyāl ister

232

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Hırām et bezme kaddiñ ey cevān-ı nev-resim göster
Tağın şemşir-i nāzı ehl-i ‘aşka bir kesim göster
- 2 Ezelden lānegāhıñ ey hümā bālā-yı farkımdır
Başımdan gaybet etme tāt-ı yāfūh-ı serim göster
- 3 Serir-i şadr-ı bezmiñ hayli dem ağıyāra cāy etdiñ
Benim de bezmiñe geldikçe inşāf et yerim göster
- 4 Hütām-ı derd ü gam nakdine-i ālāmdan gayrı
Benim rāh-ı gamıñda n’olduğun kesb-i yedim göster
- 5 Reh-i ‘aşkıñda yāriñ cān u ser dersem ‘aceb görme
Edībā andan özge var mıdır bir serverim göster

233

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Riyāyı derse zāhid bā‘ iş-i neyl-i riyāsemdir
Kosun bu i‘tikād-ı fāsidi bilsin riyā semdir
- 2 N’ola gönlüm ezelden haclegāh-ı vaşl-ı yār olsa
Ki evvel cenneti me’vā eden Havvā vü Ādemdir
- 3 Qarir olmaz gamıñla sineyi gark etmeyen dide
Ki çeşm-i hūn-feşāniñ neş’e-i peymānesi nemdir
- 4 Meşām-ı gayra semdir meyl-i bū keydimle hālinden
Benim zīrā ‘izār-ı yārde ol cāy-ı busemdir
- 5 Dilin şūfi eder mi aşinā hiç zūlf-i der-hemle
Yed-i fikri Edībā mübtelā-yı cerr-i dirhemdir

234

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Dühül-i bāğ-ı emelden ne ictināb olunur
Ne anda mīve-i şāyān-ı ictinā bulunur

- 2 Bu cām-ı bezm-i feraḥdan ne neş'e-yāb olunur
Müdām-ı pür-taraḥında ne neş'e yā bulunur
- 3 Ne demde kim eşer-i serdī-i şitā bulunur
O mehle ḥalvet-i germ-ābeye şitāb olunur
- 4 Bu sūḳ-ı ḡamda meyi şanma bī-şirā bulunur
Şirā bulunmasa nā-ḡār bī-şarāb olunur
- 5 Mey-i ḡumār-ı elem-der-ḳafā degil ḡam-ı 'aşḳ
Neşāt-ı sāḡar-ı tesnīmden ḥisāb olunur
- 6 Kelā-yı sebz-i dimendir raḳībe dil verme
Ki öyle cāy-ı mezābilde çok kelā bulunur
- 7 Edīb tefle bedel rüy-ı zayf-ı nemmāme
Yazıḳ izā' at-i reşḥ-i gül-āb-ı nāb olunur

235

müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün

- 1 Sāḳī-i bāde kim ne dem cām şunar üçer üçer
Lāne-i sīnemizdeki zāḡ-ı keder uçar uçar
- 2 Sırr-ı ḡarāmı ketm içün meyl-i tebāküm eylesek
Teşt-i nihüft-i rāzımız bām-ı sipihrden düşer
- 3 Olmadı gönlümüz rehā 'uḳde-i seyr-i bağdan
Kim dilimiz hezārveş nüzhet-i bağ içün қоşar
- 4 Tayf-ı ḡayāl dil-bere hem-dem olunca lā-cerem
Baḡr-ı muḡīḡ-i eşkimiz şarşar-ı āḡ ile қоşar
- 5 Oldu Ebīb şūfiyān cümle ḡulāma mübtelā
Şimdi o ḡüne sifleler 'amd ile zevcesin boşar

236

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Göñülden ehl-i 'acze sāḡar-ı şefḳat şunan yoḳdur
Faḳīre şofra-i cūdunda bir ferdiñ şu nān yoḳdur
- 2 Bütün aḡz u 'aḡāsı şüret-i ḡārettedir nāsıñ
Sitād u dādda bir kimseye şimdi inan yoḳdur
- 3 Mücerred aḳviyā āsūde-i ḡışn-ı selāmetdir
Sitemden merdüm-i bī-ḡāreye ancak emān yoḳdur

235 S 16a, Ü1 45b, Ü2 39b

4 қоşar S, Ü1: düşer Ü2

236 S 16a, Ü1 45b, Ü2 40a

1 şunan S, Ü2: şunar Ü1 / Faḳīre S, Ü2: Faḳiriñ Ü1

3 ancak S, Ü2: şimdi Ü1

- 4 Ser-â-ser merd u zen de 'b-i fücûrun âşikâr etmiş
Miyânında bu halkıñ şimdi hiç kâr-ı nihân yokdur
- 5 Yed-i dellâle versen haşre dek naqd-ı mürüvvetle
Edibâ hil' at-i nâmûsu aslâ bir alan yokdur

237

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Anıñ ki zulm ile māl-ı enāmı yerde gider
Bütün defāyin-i hīl ü harāmı yer de gider
- 2 Zemīn-i t̄a' ate pāşide eylemez dilden
Ganī bilirse de tohm-ı zekātdan ne biter
- 3 'Aṭā-rübūde-i rāhāt-ı aḡniyā olıcak
Yed-i fakīre meger cūd-ı eşhiyā mı yeter
- 4 Şaḡīr-sinn ü şıḡārıñ da bār-ı evzā' ın
Zuhūra etdi 'ilāve 'anā-keşān-ı kiber
- 5 Edīb t̄iḡ-i gezend-i sipihr-i kec-revden
Necāt-yāb olamaz her siper-be-düş-ı hāzer

238

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Difā'-ı hemme dehriñ ne zeri bādī ne sīmidir
'İlācī kūy-ı yārīñ nekhet-i bād-ı nesīmidir
- 2 Feraḡ-yāb-ı harūr-ı külbe-i aḡzān olur 'aşık
Riyāz-ı dehr-i dūnuñ şanma dil-şād-ı nesīmidir
- 3 Sebeb ancak hūbūb-ı şarşar-ı āh-ı dil-i zāra
Gūlistān-ı vişāl-i dil-berīñ yād-ı nesīmidir
- 4 Girīz etmez edīm-i cism-i fānī insilāḡından
Şular kim k̄a'idān-ı rāh-ı irşād-ı Nesīmīdir
- 5 Edibā cān-fidā-yı 'aşk eden āşüfte-ḡālānı
Hevā-yı iktidā-yı şeyḡ üstād-ı Nesīmīdir

4 fücûrun S, Ü2: vücûdun Ü1

5 versen S, Ü2: versin Ü1

237 S 16b, Ü1 46a, Ü2 40a

238 S 16b, Ü1 46a, Ü2 40a

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 O kim dergâh-ı Hâkda çehre-fersâdır ve sâ'ildir
Bülûğ-ı maṭlabında fâriğ-i kayd-ı vesâ'ildir
- 2 Bu çetr-i nüh felek bî-sāye-i āsāyiş olduğça
Hemān çeşm-i şekîb-i 'ārife bir zıll-i zā'ildir
- 3 Henāy-ı zevk-i ni' met bî-sebāt olduğça nā-ḥ'oşdur
Şafā-yı vuşlat olmaz bîm-i fūrkat tā ki hā'ildir
- 4 Nedendir zād-ı rûz-efzûn-ı 'uḡbādan zühûl etmek
Cihānda meḡs-i merdûm tā ki eyyām-ı ḡalā'ildir
- 5 Tāma' la ḡaḡḡı tā mektûm ede nuṡḡ-ı zāmîrinde
Faḡihānı demem aḡkām-ı rûz-ı ḡaḡre ḡā'ildir
- 6 Felekde nā-ümîd-i cûd iken dest-i 'aṡāsından
Edānî şanma kim zevvārı istiḡbāle mā'ildir
- 7 Ten-i mevtā 'aceb mi kārîh-i neyl-i ḡayāt olsa
Ki eṡvār-ı evāḡir cümle meḡḡûz-ı evā'ildir
- 8 Hırāş-ı ḡārî bî-te'sîr eden hep behcet-i ḡüldür
Ḳılan pûşide 'ayb-ı merdûmü ḡüsn-i şemā'ildir
- 9 Tecerrüdle degildir rāḡîb-ı seyr ü sülûk olmak
Nişān-ı şıdk-ı merdûm belki tehḡîb-i ḡaḡā'ildir
- 10 'Amelden ḡāṡırın ilhā eder da' vā-yı dānişle
O kim maḡşûdu ancaḡ ḡıfz-ı ma' nā-yı mesā'ildir
- 11 Felâṡûn olsa da bî-ḡayd olur devr-i esāfilde
Kelāmı nāşihîn vaktā ki tecnîb-i rezā'ildir
- 12 Degil dānā mücerred raḡbet-i neyl-i ḡanîmetle
Dil-āverlikle ol kim dūşmen-i bed-ḡāḡa şā'ildir
- 13 Likā-yı yār umanlar raḡbet-i ḡayd-ı ḡayāt etmez
Şehîd-i 'aşḡ olanlar vuşlat-ı ma' şūḡa mā'ildir
- 14 Nemed-pûş olsa da kemter ḡörünmez 'āleme ol kim
Sûmuvv-ı ḡadrine sîmāsı pûr-nûr-ı meḡā'ildir
- 15 Deme şāyeste-i ḡırmān olur āmāldan ol kim
Bülûğ-ı her ümîde dest-i istiḡhālî ṡā'ildir
- 16 Nice ālāyiş-i hecriyle dil-tārîk olur hergiz
O kim cevḡ-i dilinde şu' le-i eşvāḡı cā'ildir
- 17 Edîbā eyleyen nā-dāneāsā hevl-i 'uḡbāyı
Pey-ā-pey rû-nümā olduğça ilḡā-yı delā'ildir

240

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Maṭlûb-ı dil ne zıll-i çenâr u ne biddir
Ancak 'inâk-ı yâr ile ke's-i nebiddir
- 2 Görmez sezâ teşâfûh-i yâri rakîb ile
Gönlüm melûl-i ferhat-i eyyâm-ı 'iddir
- 3 Şûfî harîş-i encümen-i 'idgâh iken
Olmaz bizimle hem-dem-i gam ol ba'iddir
- 4 Zann etme 'ıkd-ı bî-bedel-i zaḥm-ı tîğ-i yâr
Esbâb-ı zînet-i 'unuk-ı her şehiddir
- 5 Zühhâd ile muhâdeşeden kesb-i 'âr eder
Esrâr-ı fenn-i 'aşkı o kim müstefiddir
- 6 Her emre seyyidân-ı himem etmez inkıyâd
Cühhâle iktidâ hefevât-ı 'abiddir
- 7 Etmez Edîb köhne libâsa tenezzülü
Dâ'im kabâ-yı şahid-i nazmım cediddir

241

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Bu ders-ḥānede ol kim 'ulûma ṭālibdir
Gürûh-ı ṭullab içinde 'ulû-meṭālibdir
- 2 Te'essüfât-ı teneddüm maḳîl-i ehvâdır
Ki bād-ı âh-ı nedāmet hevâya gālibdir
- 3 Melîk-i nefis-i 'azîze kıyâd-ı istignâ
Künûz-ı minḥat-i Ḥaḳdan 'aṭâyı cālibdir
- 4 Şerehle sîret-i meyl-i zeḥârif-i dünyâ
Bahâ-yı peyker-i ḥubb-ı me'âdı sâlibdir
- 5 Edîb kâlib-ı elfâza rûḥ iken ma'nâ
Belîgi ḥâric-i güncâyış-i kavālibdir

242

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bu fülk-i dehr-i dün ceryinde baḳ gūyâ ki rāsîdir
Bu hep dād u sited rûkbânının gūyâ kirâsıdır

240 S 16b, Ü1 46b, Ü2 40a

241 S 17a, Ü1 46b, Ü2 40a

242 S 17a, Ü1 46b, Ü2 40b

- 2 Kopardık lengeri biz cānib-i sīf-i meserretten
Bize pīrāmen-i gird-āb-ı nā-şādī merāsīdir
- 3 Diyār-ı ‘aşka düşdük āh ile hūn-ābe-rīz olduk
Bizi cezb eyleyen ol kişverīñ āb u hevāsıdır
- 4 Olurdu mühtedī zāhid daḥi minhāc-ı ‘uşşāka
Anı vā-mānde-i ḥirmān eden ancak riyāsıdır
- 5 Gürūh-ı ‘āşıkān ālūde-dāmān-ı huḫūz olmaz
O ehl-i ‘aşka zūhhādīñ dūrūg-ı müfterāsıdır
- 6 Berīlerdir kerīmān māl ile vuşlat-sitāniden
Kef-i cisminde cānı naḫd-ı meskūk-i şirāsıdır
- 7 Edībā şeyḫ-i mürşid koymadı ‘ukkāzını elden
Şanır kim aña celb-i rızk eden zūr-ı ‘aşāsıdır

243

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Dehān-ı tīgime tedmīr-i düşmen şerbe-i mādır
Aña zīrā ki istīşāl-i ehl-i şūrbe imādır
- 2 Gürūh-ı dehr-dān-ı ğam ki dil-sīrān-ı germadır
Bulunmaz anda zāhid maṭlabīñ ger nān u ger mādır
- 3 Devā-ḫ’āh-ı ğamīñ aḫvāl-i serdin ḫ’oşça ḫıfz et kim
Maḥallinde ṭabībā ber’-i rencūrān-ı ḥummādır
- 4 Bize bir tuḫfe-i sīb-i zeḫanla iktifā yegdir
Sipihriñ çünki bildik vermeden maḫşūdu almadır
- 5 Ğınā-yı şaḫveti Ḳārūna rāciḥdir Edīb el-ḫaḫ
Anīñ kim şerveti merhūn-ı emvāl-i yetāmadır

244

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Riyā’ en nāleyi bu şeyḫ eder ol herze bunuñdur
Bu ğüne nāle-i bihūde şanma her zebūnuñdur
- 2 Degildir dīde-i her merde muḫtaş kār-ı hūn-bārī
O kār-ı bū’l-‘aceb her merdüm-i pākīze-ḫūnuñdur
- 3 Seni bağyet-ġüzīn-i ni’ met-i hūş eyleyen ey dil
Mücerred ḫuvvet-i temyīz-i idrāk-i cūnūnuñdur

5 S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

6 S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

243 S 17a, Ü1 46b, Ü2 40b

3 ber’-i : ber’u S, Ü1, Ü2

244 S 17b, Ü1 47a, Ü2 41a

- 4 Olur mu pertev-i tā' at-nümā her rüy-ı şüyide
O feyz-i rüşenāyī reşha-i āb-ı vuzūnuñdur
- 5 Edibā pā-be-rüy-ı fark-ı aşhāb-ı riyā olmak
Vaşid-i hānķāh-ı sum' adan pā-birūnuñdur

245

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hüsām-ı gamzeñe her sine gerdikçe huzūr eyler
Anıñla dem-be-dem gam-dideler şerh-i şudūr eyler
- 2 Kaçan tābiş-nümāy-ı kurb olur mihr-i 'izārından
Bu dūr kim beni şermende-i seyr-i būdūr eyler
- 3 Eger fermān-ber-i menşūr şemşir-i nigāhıñsa
Nice şād-ı berāt-ı zindegī meyl-i kubbūr eyler
- 4 Meşāf etdikçe şaff-ı leşker-i müjgān-ı çeşmiñle
Neden bilmem dil-i nāzūk-beden izhār-ı sūr eyler
- 5 Edibā rüy-ı yāri gisuvānı setr eder şanma
O şūha dūd-ı āh-ı sinem irhā-yı sūtūr eyler

246

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Nedim-i şādık-ı muhliş degil semirimdir
Ki rāh-ı sum' aya sālīk degilse mīrimdir
- 2 Şafāda gālīb olan māh-tāba şirimdir
Keder-zidāy-ı dilim māh tā beşirimdir
- 3 Zülāl-i nāve-i şevķim şadā-yı nāhidi
Rehīn-i gāfve kılan nāle-i haririmdir
- 4 Riyāz-ı sāhirede reng ü bñy-ı ezhārı
Eden rübñde-ķuvā nekhet-i 'abirimdir
- 5 Edib sürbe-i ka' tñn-ı bāğ-ı firdevse
Delil-i rāh-ı neğam kil-k-i h'oş-şaririmdir

5 sum' adan S, Ü2: şem' adan Ü1

245 Ü1 47a, Ü2 40b

4 şād-ı Ü2: şāl-i Ü1

5 yāri Ü1 (Ü2'de bulunmuyor)

246 S 17b, Ü1 47a, Ü2 41a

1 şādık-ı S, Ü2: hālīş-i Ü1

5 Firdevse S, Ü2: 'ālemdē Ü1

247

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Her kaçan peykerimi hāme-i Bihzād yazar
Hey'et-i cūy-ı sirişkim şaṭ-ı Bağdād yazar
- 2 Āşinā zümresini kayda şürū' etdikçe
Beni gâfletle o meh defterine yad yazar
- 3 Tāb-ı gâmdan kalem-i nāy-ı gülü-yı sînem
Nâleden şanki baña nüşha-i evrād yazar
- 4 Vuşlatıñ mürtesem-i levḥ-i ümîd olduğça
Hāme-i kalb-i hâzînim ferah-âbād yazar
- 5 Hāme-i ṭab' ıma muhtaşdır Edibā şanma
Böyle dil-keş eşeri kilik-i her üstād yazar

248

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Bu ḥaḳḳ u bâṭılı temyîz bil kitāb işidir
Büzüg-ı neyyir-i dîniñ bu bil ki tâbişidir
- 2 Suṭūr-ı şafḥa-i fihrist-i 'ālem-i tekvîn
Cenāb-ı mübdi' -i kevnîñ bütün sitāyişidir
- 3 Gürûh-ı sâde-dilānı metā' -ı dünyānıñ
Ferîb-ḥ̣urde eden sâde bir nümāyişidir
- 4 Bu ye's-nāme-i gâmda cism-i güm-nāmiñ
Yeri miyāne iken zann eder ki hāmişidir
- 5 Edib 'ālemi şâyân-ı dîg-i dūzaḥ eden
Bu mālî rāh-ı fitenden hemān kazanışdır

249

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Fikri ki şāḥib-i ḥasediñ kînemizdedir
Çeşm-i ḥayālî anlayamam ki nemizdedir
- 2 Kaşdı cehûl-i gâdiriñ âzâr-ı gayr iken
Zahm-ı fesād-ı kârı bütün sînemizdedir
- 3 Her fâciriñ mesâbiḥ-i yemm-i fücürda
'Aks-i şināhı lücce-i âyînemizdedir

247 Ü1 47a, Ü2 40b

248 S 18a, Ü1 47b, Ü2 41a

5 'ālemi S: zālîmi Ü1, Ü2

249 S 18a, Ü1 47b, Ü2 41a

- 4 Reşkûru gör ki cilveger-i şevb-i fahr iken
Nehy-i rûfû-yı hırka-i peşminemizdedir
- 5 Tıfl-ı dilim te' allüm ile ehl olmadan Edib
Mihnet kafa-yı şenbe vü âzînemizdedir

250

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O kim ' uqbâda bâ-çeşm-i başiret derk-i nâr eyler
Gulamı şanma kim bî-bâk u haşyet der-kinâr eyler
- 2 Nemâ-yı kişt-i gufrân maksad-ı akşâ ise lâ-büd
Siyeh-kârân-ı ümmet miğ-i çeşmin eşk-bâr eyler
- 3 Şühüd-ı çehre-i encâm-ı kâr-ı devr-i nâ-sâza
Nebihân ' uqde-i zânûsunu âyinedâr eyler
- 4 Degildir sill-i seyf-i âh-ı zâhid rezm-i âşâma
Meşâf-ı cerr için teşhîr-i tîğ-i iştihâr eyler
- 5 Edib aşhâb-ı hûş u fiṭnatiñ endîşe-i ferdâ
Derûnun ṭâ'at-i imrûzda bî-iştibâr eyler

251

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ol ki endîşesi kayd-ı şiba' -ı ac iledir
Ni'am-ı yevm ü ğadı ' âc ile hem âc iledir
- 2 Nice şâyeste-i ḥâbûr-ı ḥubûr olmaz o kim
Dili izhâk-ı ğam-ı merdüm-i muḥtâc iledir
- 3 Hıfz-ı âlâ-yı secâyâ-yı kerem merdâna
Düzd-i buḥlu der-i endîşeden iḥrâc iledir
- 4 Dâğ-ı ser-künc-i keder ' âşıka devlet besdir
Haşmeti her melikiñ taht iledir tâc iledir
- 5 Olur âsûde-i ekdâr Edibâ şanma
Ol ki bihûde her âsûdeyi iz' âc iledir

250 S 18b, Ü1 47b, Ü2 41a

251 S 18b, Ü1 47b, Ü2 41a

1 yevm ü ğadı S: yevm-i ğadı Ü1, Ü2

4 Dâğ-ı S, Ü2: Derd-i Ü1

252

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Degil tenhā maḥallim vaşla māni' bir kaç ādem var
Benimle hem-dem olma ey perī şimdi kaç a dem var
- 2 Dehān u çeşm-i şūḥ u rīḳ-i şīrīniñledir 'ayşım
Yanımda piste vü bādām ile şāfice bādem var
- 3 Hevā-yı āşinā-yı çīn-i zūlfüñden ba'id olsun
O mürğ-i dil kim anda ḥaşyet-i dām-ı ferāhem var
- 4 Degildir neş'emend-i fīkr-i zūlf-i der-hemiñ zāhid
Ser-i şūrīdesinde keyf-i ḥabb-ı ḥubb-ı dirhem var
- 5 Baña ey bülbül-i şīrīn-nevā-yı nāz perdāz et
Saña mānende-i gūlzār-ı sīnem cāy-ı ḥurrem var
- 6 Dem-ā-dem eşk-i ḥūn-ālūd-ı gāmla tesliyet-yābız
Fīrāḳıñla yanımda şanma bundan gayrı hem-dem var
- 7 Edībā bezm-i vaşlı germ eder efsāne-i fūrkat
Ḥadīs-i ser-gūzeşt-i gāmda zīrā başka 'ālem var

253

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ser-mest-i nāz eder nice peymāne-dīdeler
O dīdeler ki gānze-i şūḥu ödi deler
- 2 Dönmüş kemāna çille-keş-i 'aşḳ-ı yār olur
Meşhūd-ı istīkāmet olan ḳad-ḥamīdeler
- 3 Şeyḥiñ kemāl-i meyli şīrā-yı gūlāmadır
Birdir ḥarīd-i ḥarla gözünde ḥarīdeler
- 4 Yokdur vesīle-cūy-ı 'atāya gāzelde sūd
Erbāb-ı ṭab' a ālet-i cerdir ḳaşıdeler
- 5 Mir'āt-ı ḥüsn-i ḥāle Edībā şafā verir
Olduḳça rū-nümūde ḥışāl-i ḥamīdeler

254

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Öñünde tūde-i emvāc-ı muẓtarib yemidir
Dümen tek-āver-i tünd-i sefineniñ gemidir

252 S 19a, Ü1 48a, Ü2 41b

253 Ü1 48a, Ü2 41b

254 Ü1 48a, Ü2 41b

1 Öñünde Ü2: O künce Ü1

- 2 Hümārdan seri maşrū‘ a dönse ğam çekmez
O mey-keşîñ ki ğam-ı bāde kār-ı mülhemidir
- 3 Göründü ğamze-i hūn-rîz-i dil-rübā gözüme
İrāka-i nem-i pür-hūn-ı dīdeniñ demidir
- 4 Nigāh-ı naķş-ı leb-i cāma iştihā kim eder
Ki zîb-i haţţ-ı mu‘anber ‘ilāve-i femidir
- 5 Edîb pürsiş-i hālimle keyd eder düşmen
Fetîl-i zaħm-ı derūnum zebān-ı pür-semidir

255

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Şürût-ı şıdk u ihlāşı o kim i‘dāma sâ‘idir
Mürā‘ât-ı hukuķ-ı nāsda a‘dā-mesā‘idir
- 2 Nev-ā-nev müktesibdir sîret-i pîr-i tarîkatden
Mürîdiñ şanma eţvār-ı riyāsı ihtirā‘idir
- 3 Kıyād-ı şevķ ile cezb eyleyen erbāb-ı ihlāşı
Mużîķ-i sum‘adan deşt-i hulusuñ ittisā‘ıdır
- 4 Du‘âyı lüknet-i dil dūr eder sem‘-i icābetden
Degil vaķt-i du‘āda ihtilāl-i nuţķ-ı dā‘idir
- 5 Edîbā çāre-cūy-ı neyl-i vaşl olmak degil kaşdım
Hemān kaşdım raķibiñ yārden bir indifā‘ıdır

256

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Lebiñ şevķiyle dil h̃oş-hāl-i kayd-ı zülf-i der-hemdir
Halāvet-yāb-ı ma‘cūn-ı feraħdır şanma der-hemdir
- 2 Seher yād-ı gül-i rüyūñla dīdem cūy-ı şeb-nemdir
Haţñ fikriyle bilmem hāşılı her rüy-ı şeb nemdir
- 3 Dili bî-kayd-ı fikr-i zülf ise āzādedir şanma
Ki cīd-i fikr-i zāhid beste-i zencîr-i dirhemdir
- 4 Dem-i baht-ı siyāhı zā‘il olur ‘āşık-ı zārîñ
Tekaddümde vişāle cümlelerden şimdi aķdemdir
- 5 Ğarîm-i ‘aşķ olandan rāĝıb-ı dārū-yı pend olmak
Edîbā zaħm-ı ‘aşķa cālib-i hāşıyyet-i semdir

257

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Ribāt-ı ḥabl-i kıyādet şarāba der-hemdir
Ki pīr-i mey ğazel almaz şirā be-dirhemdir
- 2 Derūna neş'e-i rāz-ı lebiñ ki mülhemdir
Baña ne sāgar-ı Kevşer ne cām-ı mül hemdir
- 3 Ḥayāl-i kerem-i nigāhıñ ki tāb-ı sīnemdir
Sevād-ı 'aksi şürūḥ-ı kitāb-ı sīnemdir
- 4 Beni ḥicāba koyan reng-i nā-perīdem ise
Ne çāre var ki inen gözden ey perī demdir
- 5 Edīb nakd-ı nem-i eşki yār kem görmez
Ki ol qabūle sezā tuḥfe-i kemīnemdir

258

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 O kim bī-ictināb-ı ḥaybet-i kār-ı kefāletdir
Aña āḥir der-i deryūzede baş-ı kef āletdir
- 2 Diliñ zāhid deme dāmen-keş-i rāh-ı dālāletdir
Saña mīnā-yı meyle kā'id-i rāh-ı dālāl etdir
- 3 'İzārın sādıc-i gül-güne-i reng-i ḥayā eyler
Tek-ā-pūy-ı tebeh-kārīden ol kim bī-ḥacāletdir
- 4 Şular kim 'ilm ü fażlı vāye-i fevz-i me'ād etmez
Hemān 'allāmelerden müstefidān-ı cehāletdir
- 5 Edībā cünne-dārān-ı serāyā-yı vegā-kārī
Ser-ā-ser mübtelā-yı renc-i ḥirmān-ı besāletdir

259

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Kemān-ı ḥācibi her gāh o meh baña denedir
Diliñ bu sā' idi zūr-āzmā degil de nedir
- 2 Ümidimiz şeb-i zülfüñde rāḥat-i sinedir
Ki teşnedir gözümüz rüy-ı ḥāba çok senedir
- 3 Ḥurūş-ı eşki görüp binme filke-i nāza
Saña ḥaṭar görünür belki şimdi fırtınadır

257 S 19b, Ü1 48b, Ü2 42a

258 S 20a, Ü1 48b, Ü2 42a

259 S 20a, Ü1 48b, Ü2 42b

1 denedir S, Ü2: degil de nedir Ü1

3 belki şimdi S, Ü2: şimdi belki Ü1

- 4 Hevā-yı gülşeni meysiz ne eylesin zāhid
Ki meyli ābinadır şanma kim hevāsınadır
- 5 Kirās-ı la'lini bī-müzd eylemez tahrik
Edīb cānı verir aňlayan kirāsı nedir

260

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Seyāhatden mürīdīñ maqşadı düğ iktirā' ıdır
Şürūṭ-ı zühdden bī-vāyedir ol ikti rā' ıdır
- 2 Degil kim sa' diyāne düşmen-i cān-ı efā' ıdır
Ki ol rif' at-perestim pey-rev-i Şeyḫ-i Rifā' ıdır
- 3 Dil-i erbāb-ı gam şüret-pezir-i ehl-i zūr olmaz
Derūnu ehl-i 'aşkıñ sīret-i şıdkı murā' ıdır
- 4 Cemāli tābiş-i şubḫ u mesā-yı 'id olur ḫalka
Ḥulūş ehlin şerefmenđ eyleyen ḫüsn-i mesā' ıdır
- 5 Edībā ḫastegān-ı 'aşkda fikr-i helāk olmaz
Hemān endişesi bir ehl ü yārānīñ vedā' ıdır

261

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kesāletle o kim emr-i me' aşın bī-medār eyler
Dil-i āvāresin fikr-i zarūret bīme dār eyler
- 2 Ḥayāl-i germ ü serd-i 'ālemi mehcūr-ı zihñ etmek
Diliñ her mevsimin hem-nüzhet-i faşl-ı bahār eyler
- 3 Dehān-ı ārzusun qanda şirīn-kām eder bilmem
O dil kim Mısrı qor sevdā-yı kand-ı Kāndehār eyler
- 4 Çemende pīr-i fānī mün' imān-ı bī-tena' umla
Dişi ma' dūm olunca sāye-i bīdi şikār eyler
- 5 Ederken ḫimye zāhid şofra-i elvān-ı mün' imde
Qomaz ḫazzāra yer ifrāt-ı hırşı āşikār eyler
- 6 'Alemdārı cünūd-ı 'işretiñ zühhād olur ancak
Qaçan şāh-ı bahār eşcār-ı bāğı ḫaymezār eyler
- 7 Edībā teng olur keşretle işret-ḫāne-i merdüm
Şafā görmez o kim ikşār-ı peyk-i çūka-dār eyler

260 S 20a, Ü1 49a, Ü2 42b

2 ol S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

261 Ü1 49a, Ü2 42a

262

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Şikâr-ı cāhı elinden ki segler almışdır
Peleng-i himmet-i merdüm meger kıocalmışdır
- 2 Olan hadeng-i ezâdır naşib-i dil senden
Derinde neyl-i keremden hemân o kalmışdır
- 3 ' Aceb mi düzd-i nigâhından ictinâb etsek
Bu deñli tığ-i cefâyı bize o çalmışdır
- 4 Yerin nişimen-i iklil-i âsmân eyler
Mişâl-i dürr o ki deryâ-yı kıurba dalmışdır
- 5 ' Aţâ-yı nâsı pey-â-pey ziyâde aldıkça
Kuvâ-yı hırşını zâhid şanır azalmışdır
- 6 Hınâ yakıp ne ' aceb riş-i âteşin tene
Meger ki şûfî-i dil-sûhte kıaralmışdır
- 7 Edib vuşlat-ı cānânı şayd eder şanma
O şâh-bâz-ı niyâzı hevâyâ şalmışdır

263

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bilmem neşât rāh-ı hafâdan kıaçan gelir
Zirâ bize tarîk-i şafâdan kıaçan gelir
- 2 Düzd-i Yehûda görse ki dür bî'adan gelir
Kûteh-nigâh-ı nâsa ke-derb-i 'aden gelir
- 3 Gûş-ı şadâ-yı cünbiş-i pây-ı rakîbden
Gerd-i keder derûna bilmem neden gelir
- 4 Hecriyle haste etdi beni her esen nesim
Âyâ ne dem o mähveşim şağ esen gelir
- 5 ' Âşık Edib n'ola süm-bîn-i çerh ise
Katl-i Hüseyin tab' -ı Yezîde kıasen gelir

262 Ü1 49a, Ü2 42b

3 Bu deñli Ü2: Bize bu deñli Ü1

5 Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

6 Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

263 S 20a, Ü1 49a, Ü2 42b

2 ke-derb-i 'aden S, Ü2: görüp dür 'aden Ü1

264

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Şimdi zer olmayıcağ kârı düzer mi bulunur
Her tehî kisede de yâ ki dü zer mi bulunur
- 2 Kûçe-i yârde hiç ' aşıkâ yer mi bulunur
Gayrdan dergehine râh-güzer mi bulunur
- 3 Hârdan cilvegeh-i sâha-i gülzâr içre
' Andelîbân-ı h' oş-elhâna mağar mı bulunur
- 4 Rütbe-i dânişi hem-kadr-i Felâṭün olsa
Şimdi memnün-ı felek ehl-i hüner mi bulunur
- 5 Eyleyen dâğ-be-dil ' âcizi pâ-mâlidir
Başmadan sîne-i hâk üzre eşer mi bulunur
- 6 Tîr-i kec dest-zen-i dâmen-i ehdâf olamaz
Sû'-i tedbîr ile a' dâya zafer mi bulunur
- 7 Kârına rehber-i minhâc-ı revâc olduğça
Sum' adan hâtîr-ı zâhidde hâzer mi bulunur
- 8 Bakma şîrînî-i güftâr-ı sitem-kârâna
Zarf-ı pür-zehr-i helâhilde şeker mi bulunur
- 9 Meşreb-i şâf u keder olmaz Edîbâ hem-ser
Şebde hiç tâbiş-i sîmâ-yı seher mi bulunur

265

mef' ülü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Şanma fuḍûle nâtîka-i kel kelîledir
Kim iştiḥârı ehl-i fuḍûlün kelîledir
- 2 Kâtibleriñ mahâreti ḥaṭṭ-ı celîledir
Ol vechden merâtib-i ḳadri celîledir
- 3 İfrâṭ ile muvâfaḳat-i cehl-i nâsdan
Müftileriñ bizâ' a-i ' ilmi ḳalîledir
- 4 Tutdu dimâğ-ı ḥalkı buḥâr-ı münâfeḳat
Oldur sebep ki emziceler hep ' alîledir
- 5 Şîḥḥat ' aceb mi nuşret-i şeyḥayne cünd ise
Zîrâ tîbâ' -ı leşker-i Şî' i ' Alîledir
- 6 Gösterdi cāygāhını Nemrüd-ı bed-gümân
Zann etmesin ki yakdıḡı âteş Ḥalîledir

264 S 20a, Ü1 49b, Ü2 42b

5 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

265 S 20b, Ü1 49b, Ü2 43a

- 7 Renc-i hecîrden çü-şeref-hâne-i Edîb
Ehl-i diliñ teveccühü zıll-i zalîledir

266

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zann etme mihr-i rûyu şebîh-i bûdürdur
Bu hüsn ile budûra şebahden bu dûrdur
- 2 Tâb-ı 'izâr u nâşıye-i meh-i fûrûğ ile
Âzîn-nümây-ı şa' şa' a-i nâr u nûrdur
- 3 Bilmez meşâk-ı menhec-i şıdk-ı maḥabbetin
Her sifle kim tek-âver-i minhâc-ı zûrdur
- 4 Derk-i muzîk-i cevî-i rumûs eylemez o kim
Medhûş-ı zîr ü zîver-i seng-i kûbûrdur
- 5 Nakd-ı nefîs-i 'ömrü hebâ eyleyen Edîb
Hızr olsa da qarîn-i helâk-i şübûrdur

267

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Deme ḥayâl-i dilim vaşl-ı şâhid ü amadır
Tehâlûküm dil-i pür-zaḥm için faḳaṭ emedir
- 2 Göñül terâküm-i derd ile şimdilik semedir
Ki yok teveccühü dârûya rağbeti semedir
- 3 Zebân-ı ḥancerine leb-güşây-ı zaḥm oldum
Ol âfet ile bu gün maḳşadım muḳâlemedir
- 4 Direng-cûy-ı nem-i çeşm-i ḥûn-feşân olmaz
Sipîhr-i kîneveriñ kaşdı añladım nemedir
- 5 Edîb merdüm-i nîkû-ḥışâli kârihdir
Bütün erâzil-i kevnîñ ri' âyeti kemedir

268

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Renc-i ḡamdan çün dil-i maḥzûnu ibrâ meyledir
Dil neden nûş-ı meyi muḥtâc-ı ibrâm eyledir

266 S 20b, Ü1 49b, Ü2 43a

267 S 21a, Ü1 50a, Ü2 43b

4 nemedir S, Ü2: nağmedir Ü1

268 Ü1 50a, Ü2 43a

- 2 Tā kazā ehl-i dili 'ālemde bī-nām eyledir
'Ālemi gerd-i nigāh-ı çeşm-i bīnām eyledir
- 3 Hīre-çeşm-i siflede dānāyı bī-rağbet kılan
Cāhilānı cāhile şāyān-ı ikrām eyledir
- 4 N'eylesin gayret-keş-i nāmūs olan tā kim felek
Bī-hayālar rağbetin bī-'āra ilzām eyledir
- 5 Ol ki neyl-i māye-i luṭfu medār-ı kahr eder
İntikāma merdümü mecbūr-ı ikdām eyledir
- 6 Sāgar-ı nuṭku zamīn-i neş'e-i pend eylemek
Kāfiri dil-teşne-i selsāl-i İslām eyledir
- 7 Sifleyi gerdün Edīb etdikçe mihre müşterī
Bī-te'ennī tu'me-i şemşir-i Behrām eyledir

269

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Tā'atde nakd-ı hālişi yokdur ne-behre var
Şeyhiñ daḥi muḳārenetinde ne behre var
- 2 Zıkk-ı dili leb-ā-leb zehr-i riyā iken
Şūfide ta'n-ı meşreb-i rinde zehre var
- 3 Kaldıñ gürisne şavma'ada ihtibās ile
Zāhid riyāyı koy der-i ḥukkām-ı şehre var
- 4 Çek bār-ı züll-i naḥvet-i hüccāb-ı mün'imi
Koy dergeh-i laṭifī de ebvāb-ı kahra var
- 5 Etme nigh beşāset-i ca'li-i zāhide
Sevme Edīb anda ki bir böyle çehre var

270

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Cünūdum çün benimle rāh-ı şıdkā sālikīnimdir
Benim bu sāl-i fūrşat ehl-i bağye sāl-i kīnimdir
- 2 Penāh-āverlerim re'yimle ancak 'āmilīnimdir
Ki her gayret-keş-i İslāma zirā 'ām-ı līnimdir
- 3 Derim ehl-i vefādan gayra cāy-ı ictiyāz olmaz
Nighbān-ı nebāhet dāfi'-i sū'-i qarīnimdir

2 Tā kazā Ü2: Nākışān Ü1

5 eder Ü2: ola Ü1

6 nuṭku Ü2: luṭfu Ü1

269 S 21a, Ü1 50a, Ü2 43b

270 S 21a, Ü1 50a, Ü2 43b

- 4 Mükāfāt-ı eḥibbā şīme-i mevlūd-ı zātımsa
Cezāsı düşmeniñ de meşreb-i gayret-güzinimdir
- 5 Edībā ḥāl-i rüy-ı şafḥa-i menşūr-ı zūr olmaz
Benim naḳş-ı şadākat ziver-i levḥ-i niginimdir

271

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Her kim ki cüy-ı terk-i ḥamiyyetden el yıkar
Bünyân-ı kâr u bârını âhirde el yıkar
- 2 Rûziden olma ğamda nigâh et tûrûsa kim
Selsâl-i rızķı nâve-i aḳlâmdan aḳar
- 3 Rezzâḳdır 'ibādına rûzî-resân olan
Zâhirde sa'y-ı bezrger u gâva kim baḳar
- 4 Taḳdîri gör ki taḥta-i aḥvâl-i zâlîme
Mîḥ-i damârı mıtraḳa-i ḳahr ile çaḳar
- 5 Dâd u sitâdı ğıbta-i yâḳût u la'l olur
Her kim Edîb deste ḥınâ-yı vefâ yaḳar

272

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Çeşm-i ehl-i 'aşḳa dehrîñ 'îd-i nev-rûzı nedir
K'anlara pîrâye-i ekdâr nev rûzinedir
- 2 Hîç şühüd-ı naḳşına meyl-i merâya etmesin
Ehl-i hûşa ḳurşa-i mâh-ı felek âyinedir
- 3 Ḥân-ı ğamdan bûy-ı hırmândır naşîb-i eblehân
Ni' met-i şîrîn-i ğam ehl-i diliñ pâyınadır
- 4 Ḥurde-sâlân-ı riyâ gözler şühûr-ı şöhreti
Meyl-i pîrân-ı şadākat meskenet şehrinedir
- 5 Ser-be-ser ḥaybet-güzînân-ı cehâlâtıñ Edîb
İntisâb-ı i' tiḳâdı tâ'at-i her dînedir

273

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Göñül tîr-i müjeñden şimdilik ḥâlîce râḥatdır
Sitîz-i rîze-i elmâsdan ḥâlî cerâḥatdır

271 S 21a, Ü1 50b, Ü2 43b

272 S 21b, Ü1 50b, Ü2 43b

273 S 21b, Ü1 50b, Ü2 44a

- 2 Hayāl-i kāmetiñle gülsitān-ı ẖābda zāhid
 Karīn-i sāye-i her serv-i gülzār-ı melāḥatdir
- 3 Mezāk-ı şeyḥ-i bengī ḥürmet-i şahbāyı cāhildir
 O şimdi rāh-peymāy-ı çerāgāh-ı ibāḥatdir
- 4 Maḥall-i şūfiyān-ı pend-gūdan pā-birūn ol kim
 Dūḥūl-i bezm-i nā-dān ehl-i idrāke kabāḥatdir
- 5 Sürüdu şāhid-i şūḥ-ı gülü ıtrāb eder dā'im
 Edibā ḥāmemiz bir bülbul-i bāg-ı feşāḥatdir

274

meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ilü fā'ilün

- 1 Kaşd-ı sipihr cevır ile dā'im esāmadır
 Nāmım yanında ḥūn ile şebt-i esāmedir
- 2 Bigāneden lisān-ı 'itābım kaşirdir
 Ancak itāle-i suḥanım āşināmadır
- 3 Her yār kim refiḳine bī-sūd-ı rıfḳ ola
 El-ḥaḳ delil-i rāh-ı ba'idü's-selāmedir
- 4 Sedd-i ritāc-ı maṭlab eder perde-i ḥayā
 Gūyā ki rüy-ı mihr-i ümide gamāmedir
- 5 Zāhid Edib ṭālib-i dürr-i şemindir
 Şanma şināhı lücce-i baḥr-ı garāmadır

275

meḥ'ilün fe'ilātün meḥ'ilün fe'ilün

- 1 O kim zamīrine kem-ḳadr-i elek görünür
 Daḳıḳ-ı ḥāş-ı henī çeşmine kepek görünür
- 2 Hemişe ufḳ-ı murād üzre devr eder şanma
 Gönülce gerdiş-i tāḥūn-ı nūh felek görünür
- 3 Nigāh-ı dānişi temyīz-i ḥüsn-i dil-berden
 Berīdir ol ki aña ḥüsn-i mā-melek görünür
- 4 Ki māda 'aks-i ruḥ-ı yāre āşinā olana
 Zemīn-i sāhirede rüy-ı mā melek görünür
- 5 Edib mihrine meyl etme māl-ı mağşūbu
 Anıñ ki dīde-i ḥulḳūmuna yemek görünür

274 S 22a, Ü1 50a, Ü2 44a

5 şināhı S, Ü2: şitābı Ü1

275 Ü1 51a, Ü2 44a

276

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kül olmak ' aşıkñ şân-ı dil-i pervâne-kârıdır
O hâlet zâhidiñ vâ-reste-i pervâ ne kârıdır
- 2 Herâsân-ı cahîmiñ şanma eşki bî-mecârîdir
Sirişki gülşen-i aḡger-tırâz-ı bîme cârîdir
- 3 Anı vâ-mânde-i ' işyân eden der-mândegîdir hep
Tecâfi-i fücûru şanma pîriñ ihtiyârîdir
- 4 Nice behcet-pezîr-i hil' at-i mecd-i eşîl olsun
O kim bālâ-yı fâhrı vakf-ı eşvâb-ı ' avârîdir
- 5 Edîbâ evcgâh-ı vaşda her ' aşık-ı zârı
Hümâ-pervâz eden nîrû-yı bāl-i iştibârıdır

277

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Hâk-i ' amel-i zîstîne toḡm-ı nedem ekdir
Sû'-i ' ameli bî-nedem etmek ne demekdir
- 2 Sultân u emîriñ işi hep cümleye dekdir
Bağ ḡşmet-i âlâyına kim cümle yedekdir
- 3 Bî-rûluḡu miftâḡ-ı der-i ḡsset-i begdir
İfrât ile şûfi-i şakîliñ yüzü pekdir
- 4 Zann etme ki bîhûde yürür zevraḡı kevnîñ
Eblehleri iḡdâm ile meşḡul-i kürekdir
- 5 Gör bûlbûlü feryâdı ḡmaz ḡsret-i gülден
ḡsñ-i şiyem-i ehl-i vefâ böyle gerekdir
- 6 Şemşîr-i ḡazâ faşl-ı ḡşûmetde ḡvâdir
Ḳâḡilîḡa ehliyyeti vâ-reste-i şekdir
- 7 Pür-vâye-i luḡfumdur Edîb ehl-i şadâḡat
Bed-kâr olanıñ ḡahr ile pâyı degenekdir

278

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O kim şahrâ-yı ḡamda zıll-i çetr-i bîd-reng ister
Çemenzâr-ı hevâda sâyeâsâ bî-direng ister

276 S 22a, Ü1 51a, Ü2 44a

277 S 22a, Ü1 51a, Ü2 44a

6 ḡşûmetde S: ḡükûmetde Ü1, Ü2

278 S 22b, Ü2 51a, Ü2 44b

- 2 Degil āsūde-i cilbāb-ı rāhat bir nefes şimdi
Dilir-i āhımız ağıyār ile peyveste ceng ister
- 3 Ġidā-yı zaḥmdan bī-vāye durmaz ‘āşıkıñ dā’im
Derūnu tirdān-ı ġamzeden nūk-i ḥadeng ister
- 4 O meh ‘uşşāk ile hem-şoḥbet-i bezm-i şarāb olmaz
Sever ağıyār ile nūş-ı meyi bezm-i Fireng ister
- 5 Edibā mest-i medhūşanı ‘aşkıñ neş’e-düşmendir
Bu bezm-i pūr-kederde şanma kim afyūn u beng ister

279

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Kaşdıı o şūḥa rāz-ı dili bir ibānedir
Bilmem ki anda diñlemenden bu ibā nedir
- 2 ‘Āşıkda dil-şikestelik ol mū-miyānadır
Ḥayretde kaldı bilmedi ol mūmiyā nedir
- 3 Zāhid n’ola feraḥla pūr-āġūş-ı şevḳ ise
Kim tıfl-cāme mālīk-i ḥaḳḳ-ı ḥızānedir
- 4 Şūfī mukārin olmadı nūr-ı hidāyete
Zirā bilir mi dīde-i a’ mā ziyā nedir
- 5 Düşdük Edib miḥnete şeyḥ-i eşamm ile
Bilmem bize bu dāhiye-i Kerbelā nedir

280

mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

- 1 İksār-ı ḳasem merdüm-i dil-fāyıḳa semdir
Zehr-ābe-i peymāne-i fem bā-yı ḳasemdir
- 2 Deryāca ḥurūş etdi nem-i eşk-i revānım
Ol şūḥ tegāfūl ederek bilmedi nemdir
- 3 Tedbiri selātin-i cihān-gīr-i zamānıñ
Taḥrīk ile germiyyet-i ġavgā-yı ümemdir
- 4 Mürşid de mülūkāne dem-i zevḳe mülāzım
Bilmez ki dem-i ‘ākıbet-i kārı nedemdir
- 5 Şūfī-i ‘alef-cūy-ı ḥarıñ cāy-ı şināhı
Bī-şübhe Edibā ki hemān sāhil-i yemdir

281

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Degil femiñde şenāya o dürce gevherdir
O zīb-i dürç-i dehendir o dürce gevherdir
- 2 Seni nazarda kebîr ü dilîr eden zâhid
Ğarîm-i nefis ile meyl-i cihād-ı ekberdir
- 3 Olur fevāyih-i âlûde-dâmeniden pâk
Anıñ ki tıyneti taqvā ile muḥammerdir
- 4 Hezār-sāle ile mürşid-i 'amel-küteḥ
Yine miyāne-i ümmetde nā-mu'ammerdir
- 5 Ne deñli olsa da yektā-güher girān-māye
Şımāḥ-ı 'ārifē pend-i Edîb bihterdir

282

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Demem dil-ber hevā-yı germ-i āhımdan uyanmışdır
Leḥîb-i ḥasretimle qorqarım birden o yanmışdır
- 2 Zülālāsā o mehle gerçi dil-şāfız anı ammā
Cefādan bî-tecāfî bulmadan göñlüm bulanmışdır
- 3 Görünmez ḥalka mürşid ḥalvet-i ḥāṭır-rübāsında
Dil ü cānı qapar bir tāze dil-berle kapanmışdır
- 4 Ḥayāl-i keyf ile ibriḳ-i şahbādan vuzū etmiş
Şarābı ḥānḳahıñ şeyḥ-i ser-mesti şu şanmışdır
- 5 Mey içmez nān u ābı destine ancaḳ şunan ister
Gerekmez āzmāyiş meşreb-i zâhid şınanmışdır
- 6 Şuşarken qanıma dil-ḥūn ise benden 'aceb görme
'Adū-yı sifle zirā eşk-i ḥūnum ile qanmışdır
- 7 'Adū şimdi Edîbā görmeden ikrāḥ eder rüyün
Yüzü dūd-ı lezā-yı tāb-ı āhımla boyanmışdır

283

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şuvarmaz meyle zâhid meyli la'liñden şuvarmaḳdır
O menba'dan dehān-ı ḥuşka ümmîdi şu varmaḳdır

281 S 23a, Ü1 51b, Ü2 45a

282 Ü1 51b, Ü2 44b

283 Ü1 52a, Ü2 44b

- 2 Umür-ı nâsa vâ' iz vâz' -ı engüşt-i ceraḥ kılmış
İşi her kâra parmak koymadan dirhem koparmaktır
- 3 Kızarmaz hiç yüzü yüz kerre elden şadme-i redle
Mücerred tâb-ı ibrâmiyla kârı yüz kızarmaktır
- 4 Girândır zâhide 'ömründe bir tabḥ-ı te'âm etmek
İşi hep aş-ı nâsı şaḥn-ı ḥulḳûma kıtarmaktır
- 5 Edibâ maḳsadım re's-i raḳîb-i dūnu yarmaktır
Şadâsiyla ḡamından ḥufte yârânı uyarmaktır

284

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilû fâ'ilûn

- 1 'Aşkıñ o kim medâricine pâ-resâ olur
Bî-tâḳat-i şebât-ı ḳadem pârsâ olur
- 2 Dergâḥ-ı Ḥaḳḳa secde-ber-i ḥâk-i şıḳḳ olan
Pişânî-i 'ubûdetine müşg-sâ olur
- 3 Şeb-zinde-dâr-ı tâ'at olan merd-i ḳâmile
Nûr-ı nehâr 'ayn-ı sevâd-ı mesâ olur
- 4 Yûsuf-mişâl şanma ki her zeyl-i 'işmeti
Pîrâye-gîr-i raḡne-i keyd-i nisâ olur
- 5 Baḳdım Edib ḳâmet-i ehl-i tecerrüde
Ancak boyunca sâyelerinden kisâ olur

285

mefâ'ilûn mefâ'ilûn mefâ'ilûn mefâ'ilûn

- 1 Der-i ehl-i himem maḡlûḳdur bir vâ-himem yoḳdur
Anın'çün dilde ḥırmân-ı himemden vâhimem yoḳdur
- 2 Ser-i maḡmûra sâḡar-baḡş olur bir nev'a Cem yoḳdur
Nedîmân-ı 'Acem de köhne hep bir nev-'Acem yoḳdur
- 3 Ḳuyûd-ı za'f ile seyr ü sülûke sâhirem yoḳdur
Cevân u pîre k'istilâ-yı za'fâsâ hirem yoḳdur
- 4 Görünmez ḥâṭır-ı derd-ülfete ârâyiş-i cennet
Dil-i zâra şebîh-i künc-i ḡam bâḡ-ı İrem yoḳdur
- 5 Edib ikrâḥ ile ḳavl-i dürûḡu iḡtiyâr etmem
Kelâm-ı ḥaḳdan özge bende ḳavl-i mültezem yoḳdur

286

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Fiker o duhter-i tinnāza rū hınāsıdır
Bu hüsñ ü ān ile dehrin o rūḥ-ı nāsıdır
- 2 Peleng-i ğamzesiniñ şanma iftirāsıdır
Helāk eden beni bed-ḥ'āhıñ iftirāsıdır
- 3 Eden sivāk-i dilimdir çeşide mā'-i femin
Ki o anıñ sebep-i terk-i mā-sivāsıdır
- 4 Olur mu kaçd-ı te' āmī şühūd-ı rüyundan
Zimām-ı başıramız der-kef-i liķāsıdır
- 5 Edib lemza-i ğamdır medār-ı 'ayş-ı kunū'
Degil ki ağdiye-i nāz āşināsıdır

287

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Göñül ağyār ile tā kim ḥarış-i kār-ı heycādır
İķāmetgāh-ı bī-sūd-ı keselde kārih-i cādır
- 2 Maķarr-ı 'aks-i yār āyine-i her sinedir şanma
Derün-ı her şadef cāy-ı fūrūğ-ı dürr-i yektādır
- 3 Kitāb-ı behceti vaż'-ı kalemnden 'ār eder zīrā
Ki eṭrāfı mücerred hüsñ-i ḥaṭṭıyla muḥaşşādır
- 4 Felekde vaşf-ı her meh-rüy ile behcet-pezīr olmaz
Suḥan vaşf-ı ruḥuyla behre-yāb-ı hüsñ-i ma'nādır
- 5 Nigāhımdan o meh mümkün mi reh-yāb-ı hafā olmak
Edibā merdüm-i çeşm-i ḥayālim tā ki binādır

288

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Kıyās etme saña taķlīd ile kār etdigim şeydir
Riyā zāhid benim gāhice nā-çār etdigim şeydir
- 2 Nevā-yı 'andelīb-i zār ile gülşende sāğarla
Hevā-yı vaşl-ı dil-ber şanma inkār etdigim şeydir
- 3 Neşāt-ı bezm-i fānī mihneti pāyende oldukça
Cihān-ı bī-şebāta meyl-i dil 'ār etdigim şeydir

- 4 Lisân-ı cehr ile nâ-kâbil-i ifhâm olur gayra
Maḥabbet nuṭḡ-ı dilden yâre iş‘âr etdigim şeydir
- 5 Ta‘âm-ı dehr içün âvîze-i zeyl-i niyâz etmem
Yed-i ragbet-ıtırâz-ı dâmen-i yâr etdigim şeydir
- 6 Baña bî-vehm ü ḥaşıyet ḥaclegâh-ı vaşl-ı dil-berde
Şafâ seng-i şikest-i pây-ı ağıyâr etdigim şeydir
- 7 Edibâ kimseye ḡalbimde izmâr-ı ḥaḡâret yok
Ḥaḡâret var ise taḡşîş-i eṣrâr etdigim şeydir

289

Gazel-i bî-Nüḡat

- 1 حرص وصال دلده سپاه ملال اولور
کاول مه دل حموله مصر دلان اولور
- 2 هر دم اکا مسالمة درددل امل
آمال دهر اکلمه کوکلمده حال اولور
- 3 آسوده ک کدرله کلور مرد طامعه
کاو اهل عدو مهلکه هم مال اولور
- 4 در کار مهر اولورسه ده کر مرد مارده
ارواح اهل دله مدارا محال اولور
- 5 اولو اودر که سالک راه سداد اوله
اولکه ادیب ملهم سر کمال اولور

mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Hırş-ı vişâl dilde siḥâm-ı melâl olur
K’ol meh dil-i ḥamûle musırr-ı delâl olur
- 2 Her dem aña müsâleme-i derddir emel
Âmâl-i dehr añlama göñlümde ḥâl olur
- 3 Âsüdelik kederle gelir merd-i tâmi‘e
K’o ehl-i ‘adv-ı mehleke-i hemm-i mâl olur
- 4 Der-kâr-ı mihr olursa da ger merd-i mâr da
Ervâḥ-ı ehl-i dille müdârâ muḥâl olur

- 5 Evlā odur ki sālīk-i rāh-ı sedād ola
Ol ki Edīb mülhem-i sırr-ı kemāl olur

290

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Rihām-ı eşk-i teriñ sīnemiz mesākibidir
Ki bāmdād-ı feraḥ çeşmime mesā gibidir
- 2 Deme gürisne-dil-i ḥ'ān-ı vaşldır 'āşık
Ki cevḫ-i ḥāḫırı rencūr-ı imtilā gibidir
- 3 'Aceb mi maḫmaşa-i fūrḳate şekīb etsek
Ḥayālī gönlümüze lezzet-i gıdā gibidir
- 4 Eder mi derk mezāyā-yı behceti zāhid
Gözünde çāh-ı zeḳan nukre-i ḳafā gibidir
- 5 Edīb her ḡazel-i şūḫ-ı nükte-āmizim
Gürūh-ı ehl-i dile nüşḫa-i du'ā gibidir

291

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 O kim razī' -i dile şedy-i bāde vermişdir
Şirā' -ı keştī-i sāmānı bāda vermişdir
- 2 Bu bey' ḡāhda dellāl-i nefis-i emmāre
Hezār ḫırḳa-i şeyḫi mezāda vermişdir
- 3 Ümīd-i maṭlab ile ehl-i dil ḫaḳīr olmaz
Felek ḫaḳāreti ehl-i 'ināda vermişdir
- 4 Hümā ba'īd ise de üstüḫ'ān-ı süflīden
Ḳazā naşībini evc-i hevāda vermişdir
- 5 Ġınā-yı zālīme dil-bend olup deme ki aña
Sipīhr ni' meti benden ziyāde vermişdir
- 6 Ki naḳd-ı cennet-i firdevsi ḫāzin-i ḳudret
Bahā-yı ḡāliye-i rüy-ı dāda vermişdir
- 7 Edīb 'āşıḳa mellāḫ-ı zevraḳ-ı gerdün
Necātı lücce-i yemm-i belāda vermişdir

292

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Nāz ile 'āşıka her dem ki o gül ḥande eder
Dil-i zārın leheb-i āteş-i gül-ḥanda eder
- 2 Sākīyā sen de sūrūd et ki bahār olduğca
Bezmine şāhid-i gül bülbulü ḥānende eder
- 3 'Ār eder şevherī-i bint-i 'inebden zāhid
Şanırım duḡter-i şahbāyı bu şermende eder
- 4 Nā'il-i vuşlat-ı her gende-sürin olmak için
Nice bir zāhid-i bed rīşini ber-kende eder
- 5 Pāy-ı muḡtācı Edīb eylemedikçe ikşār
Mün'ime şanma kazā ni' meti pāyende eder

293

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Kārīñ bügāta maḡlab için tā ki lābedir
Ḳoy lāf-ı 'izzī rabṡ-ı diliñ tā gilābedir
- 2 Yap meyle ḳalb-i şeyḡi ki ḡayli ḡarābedir
Zīrā 'alef ki olmaya meyl-i ḡar ābadır
- 3 Şūret-nümāy-ı re'y-i ḡasen merd-i rāstiñ
Kārında ārzū-yı derūnu işābedir
- 4 Kim tīr-i çire-perr-i kemān-ı firāsetiñ
İḳbālī iḳtināş-ı nişāna şitābedir
- 5 Dībāce-i maḡālī ki müzd-i 'atā ola
Şeyḡiñ du'āsı şanma ḡarīnū'l-icābedir
- 6 Dānālarıñ muḡāsebe-i nefsi-şūmda
Tedḡīḳi şaḳḳ-ı defter-i yevm-i ḡisābadır
- 7 Olsa Edīb söyleşiriz 'andelīb ile
Ancak ḡurābdan hevesim iḡtirābadır

294

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Şanma seciyye-i keremi Bermekīdedir
Teshīr-i nās için o daḡi ber-mekīdedir

292 S 23b, Ü1 52b, Ü2 46a

2 S, Ü2: (Ü1'de 4. beyit olarak tekrar edilmiş)

4 olmak S, Ü2: vuşlat Ü1

293 S 23b, Ü1 53a, Ü2 46a

294 S 24a, Ü1 53a, Ü2 46a

- 2 Bak reşha-i sirişkime zibā-feridedir
Zann etme böyle gevher-i nāb āferidedir
- 3 Yākūt-ı surh olur giderek cāygāhımız
Kim hūn-ı dīde böyle dem-ā-dem çekidedir
- 4 Emrār-ı çeşmi koymadı ebvāb-ı hīleden
Pend eyleriz faķihe mirār-ı ‘adidedir
- 5 Nazm-ı cihān-pesend ü dil-ārāmızıñ Edīb
Her mışra‘ ı nevādir-i beyt-i kaşidedir

295

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 İsa ‘et-müktemin dillerde aşlā birre cā yokdur
Sedād-ı kār için infāza lāyık bir recā yokdur
- 2 O deñli muğtenemdir hāş u ‘ām evzārı kim gūyā
Ki nā-şāyeste-i gufrān olur hiç bir haṭā yokdur
- 3 Mücerred āşinā-yı harf-i cer nuṭķ-ı dil-i ‘ālem
Göñülden kābil-i āmūziş-i harf-i ‘aṭā yokdur
- 4 Hemān naķş-āver-i hāṭır hırās-ı hārdır her dem
Meşāma bahş-ı būy-ı gülsitān eyler hevā yokdur
- 5 Neşāṭ-efzāy-ı bülbül gülde yok şimdi Edīb amma
Gülün de lāyıkı bir bülbül-i şirīn-nevā yokdur

296

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Bāğ-ı dehrin bir nigāh et sāye-i bīdi nedir
Kim enāmıñ cümle meyli sāye-i bī-dīnedir
- 2 Her dil-i nā-şāf u şāfıñ añla kim yādı nedir
İrtibāṭ-ı hāṭırı yā küfredir yā dīnedir
- 3 Olmasın ser-nāme-i ensāb-ı ābā dīdede
Merde işbāt-ı nesebde ṭırs-ı ābādī nedir
- 4 Sem‘-ı ehl-i fiṭnate nīk u bedi takrīr eder
Hāce-i dehrin habīr ol ders-i irşadı nedir
- 5 Merdüm-i pūr-tāb-ı eşvākız Edībā meylimiz
Ravza-i şıdķıñ hūbūb-ı nesme-i bādınadır

297

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bu derd-i dil ki sipihriñ devâyirindendir
Te'ellüm eyleme andan devā yirindendir
- 2 Cenāb-ı Yūsufu dā'-i sükût-ı çāha kımak
Degil şānī'-i ecānib o dāderindendir
- 3 O şūh-ı sifle-nevāzıñ bu vaz'-ı serdinden
'Aceb ne āh eder ol kim hevā serindendir
- 4 Me'āş-ı kim 'araķ-ı cebhe-i gedādan ola
Cihānıñ ehl-i te'addī gedā terindendir
- 5 Edīb şayd-ı me'ānide 'umdedir ammā
Bu nazm-ı tāze şikār-ı evāhirindendir

298

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Nişān-ı guşşā diliñ hūsn-i kār-ı evvelidir
Sürür-ı sīne ğamıñ nūkte-i mü'evvelidir
- 2 Naşīb-i gürg-i eceldir bu gūsfend-i vücūd
Düşüp meġāk-i zemīne çukurda kılmalıdır
- 3 Hevā-yı vaşl ile 'aqlın uçursa 'uşşākıñ
Nigāh-ı hisse görünmez cününü perdelidir
- 4 O māh tard eder āġyāra 'arz-ı rūy etmez
Verir mi zāhide ruşşat ki çeşmi sürmelidir
- 5 Edīb gerçi makālāt-ı sādemiz çokdur
Velī bu tāze ğazel nazmımıñ muhayyelidir

299

fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün

- 1 Cümleñiñ çeşm-i dili dīnār-ı pūr-revnaķdadır
Nis'e mehcūr oldu hep şimdī rev-ā-rev naķdadır
- 2 Zülle maķrūndur şu 'ün-ı mülhimān-ı bīm-i Hāķ
Şān u şevket şimdilik her bī-herās-ı Hāķdadır
- 3 Naķd-ı rāhatden tehīdir māye-dārān-ı tama'
Kim o her dūnbāle-i eşrāra nā-mülhāķdadır

297 Ü1 53b, Ü2 46b

298 Ü1 53b, Ü2 46b

299 S 24a, Ü1 53b, Ü2 46b

1 dīnār-ı S, Ü: dūnyāda Ü1 / pūr-revnaķdadır S, Ü1: perver-i naķdadır Ü2

- 4 Olmadan bāk eylemez ‘āşık ki fānī-cism ola
Mürdegī ‘uşşāka nisbetle hemān bir raḡdedir
- 5 Hep hıyānetdir Edībā nāvek-endāz-ı zuhūr
Nāsda dārū-yı şıdk ancak ‘adīm olmaḡdadır

300

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Vücūh-ı merdümān hep bī-nişān-ı şermsārīdir
Ser-ā-ser şeş cihāt-ı kevne bilmem şer mi sārīdir
- 2 Zebānı zāhidiñ hem-kār-ı ledḡ-i niş-i arıdır
Anı ālāyiş-i zehr-i fitenden şanma arıdır
- 3 Uşandı zevraḡ-ı erdāfa seffān olmadan mürşid
O şimdi nāhudā-yı keştī-i ferc-i cevārīdir
- 4 Nebihe bir kefendir cāme-i nā-müste‘ār ancak
Kefenden mā-‘adāsı cümle esbāb-ı ‘avārīdir
- 5 Haṡā-ender-ḡaṡadır ḡayrdan ümmīd-i luṡf etmek
Edīb ol kim mücerred müstemidd-i luṡf-ı Bārīdir

301

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Her ḡavl-i belāḡat ki fehār-ı bülleḡadır
Şāyeste mi tezyīfine fūrşat bula ḡadır
- 2 Ebnā-yı zamān içre degil şafḡa-i tenzīl
Taḡbīle hemān lāyık olan dest-i ‘aṡadır
- 3 Almış eşer-i zülfüñü āhū-yı ḡutenden
Şūfī-i ḡabī şanma ki güm-rāh-ı ḡuṡadır
- 4 Bilmez dili pūr-ḡasvet olan rāh-ı vefāyı
Minhāc-ı vefā meslek-i pāy-ı ruḡemādır
- 5 Sīḡ-i ciger-i sāmī‘a-i ehl-i mürüvvet
Eşḡāşda nā-ḡābil olan ḡarf-i recādır
- 6 Sūrāḡa-i ḡuşa suḡan-ı hem-dem-i nāḡış
Hem-kār-ı sitīz-i eşer-i tīr-i cefādır
- 7 Bu devr-i teraḡḡī-i edānīde Edībā
Erbāb-ı hūner hāsīd-i ḡızb-i cūhelādır

302

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Melik-i kuvvet-i naşfet şehâmeti n'eyler
Ki merd-i süstü o kuvvet şehâ metin eyler
- 2 Nice dil-âgeh-i kubh-ı mezâlim olsun o kim
Enâma lutfâ bedel 'arz-ı kibr ü kîn eyler
- 3 Hemîşe 'aksinedir de 'b-i hükmü bî-dâdiñ
Çaviyy-i pîl-tene 'âcizi mu'în eyler
- 4 Każâ o ni' mete nâ-müsteḥaḳ iken âyâ
Naşib-i 'ilmi n'îçün rızḳ-ı câhilin eyler
- 5 Cihânı gâ'ile-i düşmen-i mezâlimden
Edib maḳdem-i a'vân-ı dâd emîn eyler

303

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 O dem ki yâr zülfün zîb-i ruḥsâr u miyân eyler
Kemend-i her ḥamın aḡlâl-i Hind ü Rûmiyân eyler
- 2 Şühûd-ı behcet-i rûyuñla eşk-i şâdmânîsin
Nigâhım şeb-nem-i gülzâr-ı ḥüsn-i mehveşân eyler
- 3 Firâḳ-ı tal'atîñle rûy-ı zerdi 'âşık-ı zârîñ
Riyâz-ı cenneti ḥasret-keş-i reng-i ḥazân eyler
- 4 Ḥayâl-i tîḡ-i gamzeñdir ḡarîm-i merdüm-i çeşmim
O ḥûnî dîde-i ḥûn-bârıma düşdükçe ḳan eyler
- 5 Peyâm-ı ḥasretin iblâḡ için ḥûn-ı dilin 'âşık
Ser-i fevvâre-i müjgân-ı çeşminden çehân eyler
- 6 Olur pertev-peżîr-i rû'yet-i dîdâr-ı yâr ol kim
Ḥulûşun dîde-i bînâ-yı ḳalbe sürmedân eyler
- 7 Edibâ ḡayret-i bed-bînlerden 'âşık-ı şâdık
Degil cismin sevâd-ı sâyesin gözden nihân eyler

304

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bu dâḡ-ı gam ki ser-i ḳalb-i 'âşıkîñ fesidir
Bu da cezâyir-i 'âşıkîñ güzîde tuḥfesidir

- 2 Hücüm-ı derd ile sî sāledir figān eyler
Teğāfül eyleyerek bilmedik diliñ nesidir
- 3 Şadā-yı lerzişini gūş-ı çeşme aldırma
Semā‘ a qor seni zāhid bu yāriñ eñsesidir
- 4 Metā‘ -ı vuşlat içün cān u ten bahā mı olur
O ‘arz-ı vuşlatına dil-beriñ bahānesidir
- 5 Hevā-yı yār ile şūfiye yardan düşmek
‘Aceb midir ki Edibā bu yār fitnesidir

305

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Yār kim tevsen-i eṭvārını kurnaz eyler
‘Āşık-ı zār ile ünsiyyeti qor nāz eyler
- 2 Yārden tā ki hevā-dār-ı şikār-ı vaşlız
Bize hemvāre nigāh-ı sitemin bāz eyler
- 3 Çerhden mültemes-i nağme-i nāhīd olsağ
Yine kânün-ı isā‘etle ser-āğāz eyler
- 4 Olamaz cilveger-i evc-i emel her ‘āşık
Şanma her mürğü hümāyān ile pervāz eyler
- 5 Bulamaz pertev-i iqbālın Edibā ḥ‘urşid
Ol ki mihrinde vefā rütbesin iḥrāz eyler

306

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Tā kim raḥīk-i nāb ile dil-ber şikār eder
Nā-çār olunca rağm ile dil berşi kār eder
- 2 Ümmīd-i zerle vaşl içün her nigār-ı şūḥ
Levh-i cemāli sāde kıomaz zer-nigār eder
- 3 Çokdur vişāl-i dil-bere izhār-ı şevk eden
Ancak vefā rüsümuna yok i‘tibār eder
- 4 Ehl-i şeref muḥālaṭa-i siflegān ile
Teşhīr-i nāmı münfe‘ il-i iştihār eder
- 5 Pervānevār şem‘ ile sūzān olur Edib
Yār ile ol ki ülfetini ber-karār eder

305 Ü1 54b, Ü2 47a

306 Ü1 54b, Ü2 47a

1 ile dil berşi kār Ü2: ile bir şey’ kār Ü1

4 siflegān ile Ü2: sifle-kār ile Ü1

5 olur Ü2: olup Ü1

307

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 İdmân-ı süz-ı gam bize pervânenen gelir
Pervâne-meşrebiz bize pervâ neden gelir
- 2 Hâlî olunca pertev-i eşvâkdan ziyâ
Zann etme kalbe şu'le-i peymânenen gelir
- 3 Yâre medâr-ı bîniş-i çeşmi sühâd iken
Bîdâr-ı aşka rakde-i bî-câ neden gelir
- 4 'İsiye cevfi-i Meryem iken cây-ı incilâ
Zât-ı sa'îdi şanma her anadan gelir
- 5 Var ise âşinâda eger şemme-i vefâ
Şimdi Edîb ol daîhî bîgânenen gelir

308

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Re'y-i hasenim düşmenime aňlanacađdır
Ya'nî hünerim tîğim ile aňla nacađdır
- 2 Hengâm-ı vegâda kolu boş koyma nacağdan
Bâzû-yı dilîrâne güzel kullanaçağdır
- 3 Hep şavlet-i şeh-bâz-ı herâsımdan e'âdî
Keklik gibi ormanlar içinde kalamacağdır
- 4 Bî-şevb-i riyâ gösteremez kıddini şûfî
Terk-i edebinden utanır orta kuşacağdır
- 5 'Attârdan ol şûha getirdip kına yağdır
Kim peyk-i sirişkim gidebilmez kan ayağdır
- 6 Zâhid ne bilir ehl-i diliň mâtem ü sürün
Ol bî-haber-i zevk ü keder bir kavalacağdır
- 7 Dâmâd-ı gamıň her nice dür olsa Edîbâ
Câyı harem-i vuşlata zann etme uzağdır

309

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Gönlüm nihâl-i ke's-i mülûň meyvesiledir
Kim seyr-i hüsn-i bâğa baňa mey vesîledir

- 2 Lezzet mezâka ol şanemiñ bûsesiledir
Kâtf-ı şimâr-ı bûsesiniñ bu sesiledir
- 3 H'or görme ol kesi ki şeh-i mülk-i bâğ ola
Zîrâ ki fahrî her melikiñ ülkesiledir
- 4 Etsin mi tengnâ-yı kafesle muvâneset
Ünsiyyet-i hezâr-ı çemen lânesiledir
- 5 Mihmângeh-i riyâzda âsâyîşim Edîb
Bîd ü çenârîñ endiye-i sâyesiledir

310

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hâzer tîr-i müjeñden çün nişân-ı ehl-i ğafletdir
Nigeh-dûzu hadeng-i çeşmiñe 'ayn-ı işâbetdir
- 2 Bize rahm eyleyip hâtır-nevâz oldukça lutf eyle
Ġarîm-i nâzî koy kim 'âşîka nâ-ehl-i şefkatdir
- 3 'Adû hândân ise zâr etmeden gön'lüm cerâhatle
Anı keydiyle zâr etmek baña gön'lümce râhatdir
- 4 Baña rûy-ı dil izhâr etmeden bî-behredir hergiz
O kim mir'ât-ı kalbimden benim şermende-şüretdir
- 5 Eger hem-şöhret-i Tayfûr ise bîhûde zann etme
Cihânîñ her 'azîzi mahrem-i dergâh-ı 'izzetdir
- 6 Şadef tâ kim tehîdir kıymeti nâ-bûd olur zîrâ
Medâr-ı rif'at-i dest-i du'â neyl-i icâbetdir
- 7 Edîbâ mi' desin ta'm-ı şereng-i ğamla sîr eyler
O kim elvân-ı h'ân-ı devleti mehcûr-ı lezzetdir

311

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hürüş-ı eşkime nisbetle deryâ şanma bir cûdur
Sirişk-i çeşmimiñ her katresi gûyâ ki incüdür
- 2 Meşâm-ı fikre bûy-ı zülf-i müşġini keder-şûdur
Hayâl-i tûresinden hâtıra ancak emel budur
- 3 Kaniş-i 'aşk eden merdânı sîmâ-şâfi-i dildir
Ġarâma her dil-i bî-rûy-ı şafvet şanki bârûdur
- 4 Şemîm-i 'arîz-ı hû-kerdesinden bî-niyâz olmam
Ki sâ mân-ı derûnum ol perî-kirdâr-ı h'oş-hûdur

- 5 Edibā binişim nakş u kemālî imtiyâz eyler
Nigāhım kabza-i çeşmimde mănend-i terāzūdur

312

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

- 1 Kaşdıñ hayāl-i gamze-i yāriñ devāmıdır
Bilmem ki çāk-i sīneñe ey dil devā mıdır
- 2 Pür-şūr eden cihānı 'avāmıñ hevāmıdır
Yoksa 'abeş bu 'ālem-i fetret hevā mıdır
- 3 La'liñ ki cünbiş eyleye āşüb-ḥiz olur
Fenn-i fitende her ḥabere mübtedā mıdır
- 4 Ruḥsār-ı ḥıy-çekānıña merdüm garik olur
Çeşm-i 'alili derde düşürmek revā mıdır
- 5 Ehl-i suḥanda nādire-gū var mıdır 'aceb
Yoksa hemān Edib mühezzib-edā mıdır

313

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

- 1 Cānānedeki cāygeh-i buse fihdir
Ümmidvārı şeyḥ olacak bu sefihdir
- 2 Pek çekme riş-i zāhidi sevdā-yı kal' ile
Zirā ki mūy-ı gendesi gāyet kerihdir
- 3 Hep fikr-i ṭal' atinle geçer şubḥ u şāmımız
Ancak hayālımız de bu veche vecihdir
- 4 Şevk-i şühūdu dide-i mähı sühāda kor
Bî-şübhe āftāb-ı ruḥuñ bî-şebihdir
- 5 Rindān Edib meyle cüdā-sāz-ı sum' adır
Şanma heves-nümāy-ı riya-yı faḳihdir

314

mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn

- 1 Mezāk-ı çāşnī-cūy-ı şafāya meyve gülşendir
Ki devr-i gülde rindiñ mübteğası mey ve gülşendir
- 2 Kō bīm-i şıñneyi cāmı 'azīm-i def' -i hemm eyle
Ki izhār-ı celādet bā' iş-i irhāb-ı düşmendir

312 S 25b, Ü1 55a, Ü2 48a

1 devāmıdır S, Ü2: hayālidir Ü1

313 S 25b, Ü1 55a, Ü2 48b

314 S 25b, Ü1 55b, Ü2 48b

- 3 Bahār oldukça naḥlistān-ı bāğın zıll-i memdūdu
Ḥarāret-dīde-i endūha bir ḥ'oş cāy-ı me'mendir
- 4 Sürūd-ı vaşfa sen ifşāḥ-ı nuṭḫ et muṭribā zīrā
Hezārın nağme-i ıtrā-yı gülde nuṭḫu elkendir
- 5 Cüdālar gülşeni 'aks-efken-i cūy-ı ḥayāl etsin
Ki her cūyende-'aks-i gül-bünü bāğın mu'ayendir
- 6 Çekilsin şāhid-i şūḥ-ı gül-i pākīze-dāmenden
O kim āsāyiş-i ehl-i şafāya ḥār-ı dāmendir
- 7 Şafāy-ı gülsitān-ı yār cān-ı mihrbān ister
Edībā hem-dem-i düşmenle gülşen cāy-ı şivendir

315

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Demem ṭāmi' cihānda mihr ile hemtā cemāl ister
Künūz-ı şervet-i Ḳārūn ile hemtāca māl ister
- 2 'İṭāş-ı deşt-i 'aşkın 'aks-i tāb-ı rüy-ı ümmīdi
Şinā-kārī-i cūy-ı şāf-ı mir'āt-ı vişāl ister
- 3 Ḳavī-bālān-ı şıdk-ı da'vī-i bī-tābī-i şevķiñ
Hevā-yı vuşlata pervāz-ı nesr-i 'azmī dal ister
- 4 Heves-kārān-ı dīdārın sevād-ı muḳle-i cānı
Midād-ı ḥāme-i şūretger-i levḥ-i ḥayāl ister
- 5 Edīb āşūfte-ḥālān-ı firākın bu'd-ı şūrīden
'İzār-ı i'tizārı gāzenāk-i infi'āl ister

316

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Sen ḥufte kıyās eyleme 'āşık uyanıkdır
Şeb-tā-be-seḥer sūziş-i ḡamla o yanıkdır
- 2 Me'būn ḥarīdār ise de kīrine yārīñ
Menhūm-ı şirā olduğu deryāda balıkdır
- 3 Zāhid geçemez pāre-i kirpās-ı riyādan
Gūyā ki aña raḥne-i dīne yamalıkdır
- 4 Terk-i meyi ser-rişte eder ṭa'ne-i rinde
Mürşid diyemem sāğar-ı Cemden uşanıkdır
- 5 Rū-zerd-i herāsımdır Edībā ḡam u şādī
Teb-dīde gibi her biriniñ beñzi çalıkdır

317

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 O kim ihānetine tāziyāne mā'ildir
Olur cezāya sezā tā ziyāna mā'ildir
- 2 Hemīşe meşrebi 'uzlet-güzīn-i meykedeniñ
Humār-ı meyle şarāb-ı cināna mā'ildir
- 3 Semā'-ı h̄āhiş-i her mi' de-sir-i şehd ü şeker
Hiṭāb-ı tūṭi-i şirīn-zebāna mā'ildir
- 4 Bu farṭ-ı hırş ile şek yok ki hāṭır-ı zāhid
Nüḳūd-ı kīse-i her ḳām-rāna mā'ildir
- 5 Bu demde cünd-i 'adūnuñ şudūr u a' nāḳı
Edīb şadme-i tiğ ü sināna mā'ildir

318

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dil-i vīrāne kim 'aşkıñ meḥaṭṭ-ı kārbanıdır
'İmārın şanma ey zāhid menūṭ-ı kār-ı bānıdır
- 2 Şikest-i rişte-i peymān-ı vaşla guşşanāk olmam
O da tecdīd-i 'aḳd-ı luṭfa yāriñ bir nişānıdır
- 3 Nigāh-endāz-ı şevḳ oldukça 'arz-ı ḥüsn ü ān eyler
Pey-ā-pey 'aşıḳa incāz-ı va'd-i luṭfu ānıdır
- 4 Niyāzımla o şūḥ-ı nerd-bāzım ḳaşr-ı nāz etmez
Aña gūyā niyāzım ḳaşr-ı nāziñ nerdbānıdır
- 5 Edīb āsān degil sūz-ı 'iyān-ı ḳalbiñ iḥfāsı
Hemān ehl-i diliñ ḥaşıyyet-i ḳalb-i 'iyānıdır

319

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 'Aşkıñ ki sūz-ı tābını sinemde vām eder
Rīḳ-i lebiñden özge benim kim devām eder
- 2 Te'sir-i mey ki dīdelerim nevme rām eder
Hasret-keşān-ı cām-ı lebiñ nev-merām eder
- 3 Tīrin ḥayāl-i ḥāb ile ḡamzeñ ki ḥışm ede
Bīdār-ı keyde zaḥm-zen-i intīḳām eder

- 4 Bīmār-ı 'aşka neş'e-i dārū-yı tal'atın
Neyl-i nişarı cāna sefīr-i peyām eder
- 5 Revzen-nişin-i reh-güzeriñ meclis-i Cemiñ
Cām-ı cihān-nümāsını mīnā-yı cām eder
- 6 Mest-i tekellümüñ gül-i handān-ı gūşunu
Şevk-i şikār-ı bülbül-i nutkuñla dām eder
- 7 Şāyān-ı vaşl olan saña mānende-i Edib
Zevk-i lebiñle tarh-ı hayālāt-ı hām eder

320

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Deme ki merd gam-ı bī-münāsebāt ister
Celā-yı semt-i sühāda münāsib at ister
- 2 Ümīd-i cennete terk-i muḥarremāt ister
Niyāz-ı ni' mete baş-ı muḳaddemāt ister
- 3 Metā'-ı fazl ile dehriñ emīr ü şāhından
Me'āşir-i 'ulemā ḥüsn-i iltifāt ister
- 4 'Anā-keşān-ı tekāzā-yı hırşı dünyāniñ
Mukefferāt ile tekfīr-i seyyi'āt ister
- 5 Lü'āb-ı yāri tereşşüfgeh-i hayāl eyler
Dimāğ-ı zāhid-i ḥuşkuñ murattıbat ister
- 6 Ḥalāda rağbet-i keşf-i sürin ile şūfī
Lühūḳ-ı zümre-i ehl-i mūkāşefāt ister
- 7 Edib şanma bu vaqr-ı vaḳār ile mürşid
Tilāve-kārī-i āyāt-ı beyyināt ister

321

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 O kim mu'ānaḳa-i kun-fürūşa mā'ildir
Gürūh-ı bed-menişānda fūrū-şemā'ildir
- 2 'İşābe-i beşeri sürbe-i behāyim ile
Müşārik eylemeyen cevdet-i ḥaşā'ildir
- 3 Riyā ile nice şafvet-peżir ola şūfī
Ki neyl-i şafvete ḥubb-ı riyāse ḥā'ildir
- 4 Deme bu çetr-i felek sāye-baḥş-ı rāḫatdır
Ki imtidād-ı şebātı çü-zıll-i zā'ildir

6 nutkuñla Ü2: luṭfuñla Ü1

320 S 26b, Ü1 56a, Ü2 49a

321 S 26b, Ü1 56a, Ü2 49a

- 5 Edib gafve-i gaflet ser-i ümemde meger
Kıyām-ı sâ'atîñ ikâzına delâ'ildir

322

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Enisi hâne-ber-düş-ı cahîmiñ tã zebânîdir
Aña ta'mîr-i dâr-ı vahşete bir tâze bânîdir
- 2 Delîl-i râh-ı cennet reh-ber-i bîm ü ümîd olmaz
Ki tã bîmiñ recâ vahşet-güzîn-i iktirânıdır
- 3 Fûrûğ-ı rîziş-i nem çeşm-i tâki hûşe-bîn eyler
K'anîñla müste'idd-i rû'yet-i rûy-ı emânîdir
- 4 Çemenden dâmen-i ifnâsına her şâhsârından
Dıraht-ı huşkuñ ancak mîvesi âteş-feşânîdir
- 5 Sa'id olmaz Edibâ mazhar-ı eltfâf-ı şâhânî
Sa'id oldur ki Hâkdan nâ'il-i lutf-ı nihânîdir

323

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Meylimiz 'allâme-i fenn-i gamîñ dersinedir
Anîñ içün nüsha-i eşvâkımız der-sînedir
- 2 Şimdilik dîbâce-i selb-i hîredde bahş eder
Şoñra gör tıfl-ı nev-âmûz-ı diliñ dersi nedir
- 3 Kalb-i şâfımdır şereh-kâr-ı hayâl-i behcetiñ
'Aksiñe menhûm-ı istikbâl olan âyinedir
- 4 Kaşdıımız dil-beste-i zülf-i girih-gîr olmadan
İrtibat-ı hâtır-ı şeydâ-yı bî-temkînedir
- 5 'Ârife ancak zevâyâ-yı humûl-i 'aşkda
Hülle-i cennet Edibâ hırka-i peşmînedir

324

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Helâlden dil-i takvâ-fürûşa cer yegdir
Ki düzd-i mîveye her ser-fürû şecer yegdir
- 2 Tarîk-i Ka'bede sūd etmeden cehûlâna
Reh-i teğarrüb-ı şâhânda zarar yegdir

4 şebâtı S, Ü2: hayâtı Ü1

322 S 26b, Ü1 56b, Ü2 49b

323 S 27a, Ü1 56b, Ü2 49b

324 S 27a, Ü1 56b, Ü2 50a

- 3 Kemend- i mekr ü belādan necāt maṭlab ise
Zamāne ḥalkına dil vermeden ḥazer yegdir
- 4 Gürūh-ı düşmen ile neş'e-i mühādeneden
Neşāt-ı sāķi-i peymāne-i zafer yegdir
- 5 Edīb dīde-i her merdüm-i ğam-ülfetde
Sürūr-ı meclis-i eṣrārdan keder yegdir

325

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Müstaķimāndır mükerrerem cāy-ı mūmis kemledir
Maṭrah-ı hīzem ocaķdır cāy-ı mūm iskemledir
- 2 Mevşıl-i minḥat yed-i gencīne-i Vehhāb iken
Şöhret-i nām-ı kerem gör kim yine Ḥātemledir
- 3 Mümkin olmaz olmamak mecbūr-ı tedbīr-i devā
Sūde-i zehr ise de nām-ı şifā merhemledir
- 4 Sūy-ı eşrefden gelir şān-ı şerīfe irtikā
'İzzet-i mürġ-i hü mā şāḥ-ı ser-i ādemledir
- 5 Der-hem etmez ḥātır-ı her kānī' i bī-dirhemī
Behcet-i tāmī' Edībā keşret-i dirhemledir

326

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Şebistān-ı emelde nā-tamāmız yarımız yokdur
Meh-i ḥüsn-i kemāle müntehī bir yārimiz yokdur
- 2 Geçen geçdi pedīdār oldu Mehdī dār-ı dünyāda
Murād üzre yine bir şūḥ-ı meh-dīdārimız yokdur
- 3 Sipīhr-i nā-be-hencārīñ pey-i kārından el çekdik
Bu çerḥ-i kīneverle şimdi hiç peykārimız yokdur
- 4 Göñül ḥāhiş-nümāy-ı zevķ-i la' l-i dil-ber oldukça
Neşāt-ı cām-ı meyden özge bir muḥtārımız yokdur
- 5 Desem yegdir bu miḥnet-ḥānede bennāyı ben nādir
Ki ta' mīr-i dil-i vīrān eder mi' mārımız yokdur
- 6 Zāmīrinde hemān bir zerre meyl-i itti' āz olsa
Maķarrız yoḥsa kavlı-i vā' ize inkārımız yokdur

3 mekr ü belā S: mekr-i belā Ü1, Ü2

5 ülfetde S, Ü2: ülfet Ü1

325 S 27a, Ü1 56b, Ü 50a

326 Ü1 57a, Ü2 49b

3 Ü2: (Ü1'de 4. mısra ile yer deġiştirmiş)

6 miḥnet-ḥānede Ü2: ḥikmet-ḥānede Ü1

- 7 N'ola eṭvār-ı medhūşānemiz tā ber-ḳarār olsa
Edībā yārsız 'ālemde istiḳrārımız yokdur

327

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Dile metā'-ı emel tā kesāda ḳalmışdır
'Uşāre-i şemer-i tāke sāde ḳalmışdır
- 2 O māhı görmedi şevḳ-i nümāyiş-i zer ile
Dü çeşm-i diḳḳat-i zāhid sūhāda ḳalmışdır
- 3 Umar ki ḥābda şūfī serīr-i vaşla çıḳa
Rūḳād ile hevesi irtikāda ḳalmışdır
- 4 Yer etdi cāyını bigāne hīz-i ḡilmāna
Ḡmā-yı ḥāle bu cāhı ziyāde ḳalmışdır
- 5 Görünce 'aksini āb içre ol mehiñ bilmez
Nigāhı yerde midir yoḥsa māda ḳalmışdır
- 6 Düşürdü 'āşıkı şad rence hecri ol şāhiñ
Ḥariş-i esb-i vişāli piyāde ḳalmışdır
- 7 Edīb ülkeyi pā-māl eden muşīb olmaz
Hemān keş-ā-keş ile ol kepāde ḳalmışdır

328

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Erzāl ki çün derk-i dünüvv-i neseb eyler
Bu zūll ile 'ālī-nesebānı ne seb eyler
- 2 Zengī ki ola nūr-ı şabāḥ ile mülekḳab
Ḥūrşīdi melāmet-keş-i tārīk-i şeb eyler
- 3 Bī-vāye iken sifle secāyā-yı edebden
Ehl-i edebe faḥr-ı rūsūm-ı edeb eyler
- 4 Enbān-ı kefin ḳarf-ı sūtūḳ-ı nedem etsin
Ḥāyinden o kim naḳd-ı emānet ṭaleb eyler
- 5 Zānn etme Edībā dil-i erbāb-ı tevekkül
Terk-i ṭalebi ye's-i ümīde sebeb eyler

327 Ü1 57a, Ü2 48b

328 S 27a, Ü1 57a, Ü2 50a

3 Bī-vāye S, Ü2: Bī-māye Ü1

329

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Cibāl-i derd-i serim şanma kim revāsīdir
Ki inkılābı ser-i düşmeniñ revāsıdır
- 2 Bulur mu ' izzet-i āzādegī o seyyid kim
Felekde her emeliñ ' abd-ı müşterāsıdır
- 3 Cihānda merdüm-i ülfet-güzini her yada
Karīn-i ülfet eden bugz-ı āşināsıdır
- 4 Benim hasedle revā-bīn-i kahrım olmasalar
Bu nāsı bilmez idim kahr-ı Hakkı nāsīdır
- 5 Edīb hokka-i ihlāş-ı her melek-hūdan
Semīm-i ' ıtr-ı vefā rūhumuñ ğidāsıdır

330

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Olursa rinde nūş-ı sāğar-ı mīnā demi nādir
Aña tih-kerde āb-ı kīneden sāğar da mīnādır
- 2 Dirīğ etmez nevāl-i lūtfunu oldukça er kadir
Mekānetde anıñ ' çün cümlelerden kadri erķadır
- 3 Temennī bī-penāh-ı çetr-i zūlf āsāyiş-i hātır
Hecīristān-ı deşt-i ğamda el-ħak sa' y-ı bī-cādır
- 4 Gönül beydā-yı ğamda sālīk-i işr-i devā olmaz
' Acebdir cism-i nā-peydāsı pūyān-ı pey-i dādır
- 5 Edībā cīd-i ' uşşākı göreliden bend-i zūlfünde
Ser-i āzādegān hasret-keş-i kayd-ı üs-ārādır

331

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Deme te ' şir-i figānı güli ter ' id eyler
' Andelībān ile zīrā gül-i ter ' id eyler
- 2 Bāğda nāz ile āvāz-ı hırām-ı gül-bün
Būlbūlāna eşer-i nağme-i nāhīd eyler
- 3 Şu ' le-i nā ' ire sīnesine rūğan olur
Şanma mey tāb-ı dil-i ' aşıkı tebrīd eyler

329 S 27a, Ü1 57a, Ü2 50a

330 S 27b, Ü1 57b, Ü2 50a

2 sāğar-ı mīnā S, Ü2: sāğar-ı şahbā Ü1

331 Ü1 57b, Ü2 50b

3 gül-bün Ü2: būlbül Ü1

- 4 Dil-berin şafvet-i encām-ı şeb-i hicrânı
Hâtır-ı pür-kederi maṭla‘-ı ḥ̣urşid eyler
- 5 N’ola âsûde Edîb olsa hecîr-i gamdan
O l ki bâğ içre yerin sâyegeh-i bîd eyler

332

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Diyâr-ı ḥüsn-i meh-ruhsârlarda şâme vâlîdir
O vâlîye fûrû-serlikde her paşa mevâlîdir
- 2 Sevâd-ı merdüm-i âhû-yı cennetden haber-dârız
O da ḥâl-i ruḥuñla ihtilâdan gayr-ı ḥâlîdir
- 3 Nigâhın kim füsûn-ı çeşm-i gazlân-ı melâhatdır
Hârîş-i iktinâş-ı ‘işmet-i Şeyḥ-i Gâzâlîdir
- 4 Hırâmından o serviñ ‘âşıkı nâ-kâm eden ancak
Dem-i âha taḥammül etmemeklik ihtimâlîdir
- 5 Fezâ-yı evce tesyîr eyleyen nîrû-yı per şanma
Hümâ-pervâz eden ehl-i dili eşkiste bâlîdir
- 6 Gülû-yı şafvetinden sem‘-i kalb-i ehl-i iḥlâşa
Nidâ-yı şıdk-ı niyyet nağme-i şavt-ı Bilâlîdir
- 7 N’ola târâc ederse ḥân-mân-ı mülk-i ma‘nâyı
Edîbâ sîret-i ser-heng-i endişem Celâlîdir

333

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Şafîr-i ḥasreti bûlbûl zi-şeb tâ-bâmdâd eyler
Mücerrebdır şarîri ḥâme zîrâ bâ-midâd eyler
- 2 Gül-i taşvîr-i rûyun gâze-i meşşâta-i kilkim
‘Îzâr-ı ḥûr ile hem-reng ü bûy-ı ittiḥâd eyler
- 3 Dil-i zârın kanîş-i pençe-i şîr-i jeyân etdi
Siyeh-çeşmin o kim âhû-yı cennet i‘tikâd eyler
- 4 O sâhîr-pîşe cîd-i zâhid-i ser-keş-dil-i ‘aşka
Kemend-i rişte-i gîsûların ḥablü’l-kıyâd eyler
- 5 Edîbâ eyleme bâlîn-i çerḥe ittikâ zîrâ
Cidâr-ı köhneye ‘âkîl ḥâzerle istinâd eyler

334

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Dest-i zāhid eşhıyādan kim berī-dīnār olur
Tāb-ı hırmānı aña gūyā berīd-i nār olur
- 2 Hāll edip sirvālını yāriñ te'emmül eylese
Zāhıde leyliyye dil-h'āhınca bir destār olur
- 3 Etmeden ālūde-dāmāna naşūh ibdā-yı nuşh
Kār-ı evvel kendi şevb-i hulkuna kaşşār olur
- 4 'Āyif-i ālāyiş-i kâzūre-i evzār ise
Merdūme kār-ı peşimānisi istiğfār olur
- 5 Cāygāhında bulur şeyhi Edībā dil-beri
Şanma bu şānıyla reh-peymāy-ı kūy-ı yār olur

335

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Her dürr-i edā kim fem-i ümmīde henīdir
Nā-kābil-i ārāyişi ümmī dehenidir
- 2 Çekmez ğam-ı fūrkat der-i aşhāb-ı düvelden
Ol ki ferih-i dergeh-i Mevlā-yı ğanīdir
- 3 Erbāb-ı ğamı haşm-ı tüvānā-yı sipihre
Tāb-āver eden kuvvet-i za' f-ı bedenidir
- 4 Ārāyiş-i la' l ü güheri n'eylesin ol kim
Hün-ābe-i müjgānı 'aķık-i Yemenīdir
- 5 Terk-i heves-i 'ālem-i fāniye Edībā
Dil-beste eden 'āķili bīm-i fitenidir

336

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Lehīb-i ser-zeniş çünkim sezā-yı bī-vefāyāndır
Tenūr-ı kīnede olduğça hem-dem bī-vefā yandır
- 2 Degil kābil girībān-gīr-i redd olmak raķībāna
Elinden 'āşıkıñ ancak gelen çāk-i girībāndır
- 3 Bedīd olduğça rüy-ı āteşini sine-sūz oldu
Behişt-i hüsñü gūyā nār ile tev'em nümāyāndır

334 S 28a, Ü1 58a, Ü2 50b

335 S 28a, Ü1 58a, Ü2 51a

2 dergeh-i S, Ü2: devlet-i Ü1

3 ğamı S, Ü2: ğınā Ü1

336 S 28b, Ü1 58a, Ü2 51a

- 4 Nişân-ı tevbe şanma nefret-i maḥbûb ile meydır
Münibân-ı sitem behcet-pezîr-i tevbe-kârândır
- 5 Edîb ehl-i riyâ şâdıqla terk etsin mu'âdâtı
K'aña taşvîb-i icâz-ı maḥabbet düşmen-i cândır

337

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Deme çerhiñ nuķûş-ı cebhe-i meklûf-ı mähıdır
Benim te'sîr-i dūd-ı sine-i melhûfum âhıdır
- 2 Fezâ-yı hâtırım ecnâd-ı 'aşkıñ fitnegâhıdır
Pey-â-peydir fiten hâtırda şanma fitne gâhıdır
- 3 Nigâhı lücce-i envâr-ı ḥüsnüñde neheng etdim
Ruḥ-ı meh-tâbı veş ol şüḥa işvâkıñ gümâhıdır
- 4 Devâ yok derdmend-i 'aşka eskâm-ı devâhıden
Nigârıñ vaşlı ancak merhem-i zaḥm-ı devâhıdır
- 5 Edîbâ hâtırı ğamdan sebük-bâr eyledim zîrâ
Bu gün peyk-i ümidim mülk-i vaşl-âbâda râhıdır

338

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 'Âşıkı tâbe-i fûrkat ile şanma kıocar
Şâhid-i vuşlatı o böyle kıocadıķķa kıucar
- 2 Şıĝar-ı sinn ile ol mäh-ı nevi zann etme
Hâle-i bîniş-i her çeşm-i temennâya şıĝar
- 3 Bâĝ-ı dehriñ şemeri âteş olursa zâhid
Nâr için zirve-i her şâḥ-ı enâr üzre kıonar
- 4 Hâr-ı aĝyârı o kim kıat' ile dil-ḥurrem olur
Tâkıat-i tîşe-i aķdâmı kesildikçe keser
- 5 Zen-i dünyâya uyup şâhid-i maķşûdu kıoma
Er olan bir kıüs için yâre Edîbâ ne kıüser

339

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ehl-i diliñ ne ğülşene meyli ne damadıır
Ancak neşât-ḥâne-i berr ü nidâmadıır

- 2 Her hâsidiñ ki şavleti kesr-i inâmadır
Kaşdım rûkâd-ı lûtf ile çeşmin inâmedir
- 3 Şanma nigâh-ı merdümekim Rûma Şâmadır
‘Aks-i sevâdı belki o meh-rûma şâmedir
- 4 Zilletle her harûn-ı şedîdü’ş-şekîmenîñ
Rağbetleri muvâşaka-i ilticâmadır
- 5 Bu çillegâh-ı gamda Edîbâ ku’ûdumuz
Hep iktisâb-ı râhat-i rûz-ı kıyâmedir

340

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Mürîde ittîşâf-ı şûret-i takvâ desâyisdir
Ki o iştâbl-i her bî-vâye-i takvâda sâyisdir
- 2 Perestişgâh-ı ‘ârif kıble-i vech-i hüviyyetdir
Degil tâk-ı mehârîb ü teşâvîr-i kenâyisdir
- 3 Nice pertev-pezîr-i çehre-i ‘Azrâ-yı ‘aşk olsun
O kim müjgân-ı çeşmi şâne-i zülf-i ‘arâyisdir
- 4 Dehân-ı zaḥmımız ney-şekker-i tîrin umar yârîñ
Fem-i zâhid gibi dil-beste-i ekl-i nefâyisdir
- 5 Edîbâ ehl-i gamda sîne-rîşîden rehâ olmaz
Ki hep ecsâmı âsâd-ı beliyyâta ferâyisdir

341

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Küsden demem ki rişte-i meyli güsistedir
Zirâ mürîde tâb-ı tecerrüd küs istedir
- 2 Her tîrveş müvâzıb-ı zaḥm-ı ihânetîñ
Meyl-i dili kemân gibi bir nâ-dürüstedir
- 3 Bilmez gedâ-yı hem-demin ehl-i zamâne lik
Her kâm-râna nâme-i şevki firistedir
- 4 Şeyḥîñ dehân u çeşm-i füsûn-sâz-ı dil-beriñ
Yâdıyla nuḳl-ı meclisi bādâm u pistedir
- 5 Zâhidleriñ zamânede ednâsdan Edîb
Gaḫletle rûy-ı kârını zann etme şüstedir

3 meh-rûma şâmedir S: meh-rû meşâmadır Ü1: meh-rû şâmedir Ü2

340 S 28b, Ü1 58b, Ü2 51b

341 S 28b, Ü1 58b, Ü2 51b

342

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Mürīdi mäh-rûlar cāzib-i dām-ı mesāciddir
Gümān etme şalāta 'azmī hengām-ı mesā ciddir
- 2 Ğıdāya şehvetin maḥşūr-ı ḥulkūm-ı sürīn etmiş
Ki her dem āzmend-i iltikām-ı laḥm-ı zā'iddir
- 3 Murādı şeyḥiñ iḳ'ād etmedir āgūşa ḥübānı
Ğalaṭ zann etme tilmizāna ta'lim-i kavā'iddir
- 4 Dem-ā-dem sāḥte izḥār-ı istilā-yı vecd eyler
Cenāb-ı pīr-i mürşid şanma kim idrāki fākıddır
- 5 Edīb āzār-ı gūn-ā-gūn ile takrī' iḥūn āḥir
Felek ehl-i riyāya şimdilik kaşden müsā'iddir

343

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 O bī-mihriñ ki de'bi āşinālardan cüdālıktır
Naşibi bŷy-ı gŷlzār-ı vefādan bī-nevālıktır
- 2 Deme dād u sitādı ḡabndan vā-restedir tā kim
Metā'-ı ŷlfete zeyf-i riyā naḳd-ı şirālıktır
- 3 Nice yeksān olur bürr ü 'alef mikyāl-i raḡbetde
Kesādı cev-fürüşüñ lā-cerem gendüm-nümālıktır
- 4 Metā'-ı dehrde ālāyiş-i bŷy-ı riyā olsa
Nigāh-ı i'tibār-ı 'āḳile bir būriyālıktır
- 5 Edībā yār-i bī-mihr-i ferāmuşḡār-ı aḥbāba
Zebān-ı levīm ile 'arz-ı vefā şirīn-edālıktır

344

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Cemāli 'āşıḳiñ me'vā-yı çeşm-i bī-kirāsıdır
Mŷlŷkŷ şanma iḳlīm-i ḡayālīñ bī-kŷrāsıdır
- 2 Ḥayāl-i bāmdād-ı 'ārızıñla zŷlf-i şeb-gŷnuñ
Dil-i nŷzhet-perestiñ zīnet-i şubḡ u mesāsıdır
- 3 Bizi ŷnsiyyet-i zāhidden iḡāş eyleyen ancak
Bu vaḡşetḡāh-ı dehrīñ āşinā-yı ŷns-i nāsıdır

342 S 29a, Ū1 58b, Ū2 51b

4 fākıddır S, Ū2: fā'ıktır Ū1

343 Ū2 51b

344 S 29a, Ū1 59a, Ū2 52a

- 4 Lisānı zākir ammā fikri ebvāb-ı mevālīde
Şaķın zann etme mürşid dergeh-i Mevlāyı nāsīdir
- 5 Edībā zeyy-i faķrı ālet-i neyl-i ğınā eyler
Anın'çün şeyh-i dūn erbāb-ı faķrıñ muķtedāsıdır

345

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Hāfiż olmaz şürūt-ı hıfzı ol kim nā-mürā' idir
Şiyāhı hıfz eden şahrāda şanma nām-ı rā' idir
- 2 O şūhuñ ca' be-i nāziş-sihām-ı hüsn ü ānından
Hādeng-i çeşm-i mesti 'āşıkıñ sehm-i müşā' idir
- 3 Şereh-kār-ı nükül ol 'ahz-ı 'ahd-i Şeyh Sa' dīden
Ki ta' m-ı rīķi hem hāşıyyet-i semm-i efā' idir
- 4 Olunmaz farķı gāv-ı rūstādan nefis-i bed-ḥ'āhıñ
O kim gerden-nihād-ı ribķa-i emr-i muṭā' idir
- 5 Eşernāk-i nevā-yı nāy-ı kilkimdir Edīb anlar
Ki çerḥ-i Mevleviñ pey-rev-i kār-ı semā' ıdır

346

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Vaķarı mürşidiñ gūş-ı dirāz u tūl-i minḥardır
Berīdir şekli nev' -i ādemīden nesli min-ḥardır
- 2 N'ola şavt-ı hıramı perde-i engāmı pest etse
Ki lebs-i tāze-ṭarḥ-ı kām-et-i şūfi muḥayyerdir
- 3 Fūrūğ-ı 'aks-i rūy-ı yār ile çeşm-i terim zāhid
'İzārınıñ gül-i rūy-ı terinden şanma kemterdir
- 4 Göñül levḥ-i şudūr-ı sīm-berlerden sebaķ-ḥ'āndır
Anıñ serd-i eḥādış-i ğarāmı cümle ez-berdir
- 5 Edībā ḥāmemizdir ķadr-i ğayrı pest eden yoḥsa
Sirişt-i zātımız i' lā-yı ķadr-i her hünerverdir

347

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Fethi genc-i suḥanıñ şanma maķālīd iledir
K'infitāḥın dehene hüsn-i maķālī diledir

345 S 29a, Ü1 59a, Ü2 52a

4 O kim gerden-nihād-ı S, Ü2: O kimse rū-nihād-ı Ü1

346 S 29a, Ü1 59a, Ü2 51b

347 S 29a, Ü1 59a, Ü2 52a

- 2 İnficār etmelidir dilde yenābī' -i hikem
Şanma hikmet suhan-ı āharı taqlīd iledir
- 3 Behcet-i sāha-i gülzār-ı hayāl-i dānā
Hār-ı endişe-i bigāneyi teb' id iledir
- 4 'Ākile zevk-i na'im āteş-i reşkūrīden
İştilā-yı dil-i mahrūrunu tebrīd iledir
- 5 Revnakı nāşīye-i levha-i kevneyniñ Edīb
Zīb-i nakş-ı raqam-ı hāme-i tevḥīd iledir

348

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dil-i 'āşık ki şūrişgāh-ı gāmda der-devāhīdir
Devā ümmīdin etmek inkişāf-ı derde vāhīdir
- 2 Tarīk-i şerde mürşid 'amd ile kaşr-ı namāz eyler
Şürū' -ı kaşrı nā-meşhūd olursa bil ki sāhīdir
- 3 O kim endişesin tezvīrden bī-nehydir lā-şek
Zebān-ı sīreti pūr-güy-ı taḥlīl-i menāhīdir
- 4 Temāşā eyledim ol dil-ber-i gīsū-perişānı
Gürūh-ı leşker-i 'uşşāka gūyā tūğ-ı şāhīdir
- 5 Eden her merdüm-i Yūsuf-nihādı çāha üftāde
Edībā nezd-i Hākda irtifā' -ı qadr ü cāhıdır

349

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hārābı 'ālemiñ rāh-ı fitende bu mesā' idir
'Aceb hālk-ı cihān teksīr-i cāy-ı būma sā' idir
- 2 Bu āşūb-ı ümem nā-būdī-i ḥukm-i şerī' atdır
Eden mişānı bī-sāmān-ı gūrgān faqd-ı rā' idir
- 3 Zebān-ı ser-keşiden pend-i her merd-i cehūl ancak
Kelām-ı nāşihūñ taḥsīn-i būğz-ı istimā' ıdır
- 4 Ya şöhretidir garaż yā ragbet-i celb-i menāfi' dir
Keremden kaşdı hālkıñ şanma işbā' -ı cibā' idir
- 5 Edībā hālk-ı 'ālem hep muṭī' -i nefsi şūm ancak
Riyāen Ḥālīkīñ mūnkād-ı fermān-ı muṭā' ıdır

350

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Derûna tîr-i müjeñden kaçan o yara düşer
Beni bu ẖāb-ı elemnden hemān uyara dü şer
- 2 Rübûde olmadan ağıyāra sen girîz et kim
Vuḡû' -ı dām-ı ḡaṭardan ḡazer şikāra düşer
- 3 Melûl-i cevriñ olur şehvet-i lebiñle o kim
Şarābı içmeden evvel ḡam-ı ḡumāra düşer
- 4 Raḡîbe şā' iḡa-i āhımız yetişmezse
Naşîb-i recmine elbette bir sitāre düşer
- 5 Nedir bu şehvet-i pervāne kim hemāl-i meges
Vücûdu ney-şeker-i şem' içün nişāra düşer
- 6 Elinden āḡara bir pāre koymayan berden
Ḳuvā-yı cerr ile zāhid hemān ḡopara düşer
- 7 Edîb ehl-i hevā lücce-i meşakḡatde
Ḡarîḡ olursa da bir dem yine kenāra düşer

351

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Ālāyiş-i müdāheneden ol ki sâdedir
Ārāyiş-i şadaḡat ile ol kisâdadır
- 2 Eṭvār-ı āşinā elif-i müstaḡim ise
Kecdir gözünde sifleleriñ meyli yadadır
- 3 Maḡmûl-i na' ş olunca daḡi şevḡi mürşidiñ
Ektāf-ı aḡviyāya yine istinādadır
- 4 Şeyḡiñ ' aceb mi bād-ı bürûtu füzûn ise*
Maḡbûbunun ki revzen-i ridfî ḡüşâdedir
- 5 Takrîb-i mîr u şāh ile zühḡād-ı sum' a-kār
Düldül-süvār olursa Edîbā piyâdedir

352

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Felekde sâ' id-i eṭvārı müsted bî-riyā yokdur
Ki rezm-i ehl-i şıdḡa cümleñiñ tedbîri yay oḡdur

350 Ü1 59b, Ü2 52a

351 S 29b, Ü1 59b, Ü2 52b

4 bürûtu S, Ü1: bürûdeti Ü2

352 S 29b, Ü1 60a, Ü2 52b

- 2 Gülistân-ı cihānda zînet-i şûru muzâ‘ afdır
Velî hiç bir gülünde behcet-i bûy-ı vefâ yokdur
- 3 Nihâl-i tîynet-i her bed-meniş kecdir çü-serv ancak
Gürûh-ı müstaķimân içre şân-ı inhinâ yokdur
- 4 ‘ Abeşdir zâhide şeb-nem-feşân-ı eşk-i çeşm olmak
K’aniñ gül-berg-i sîmâsında reng-i ibtilâ yokdur
- 5 Edîbâ sehldir bî-kayd-ı âmâl-i cihân olmak
Bize ammâ belâ-yı kayd-ı gayretten rehâ yokdur

353

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Neseb-dârân-ı ehl-i ‘ aşr şanma pür-şerâfetdir
Kim anlar siflegân-ı bî-nesebden pür-şer âfetdir
- 2 Pezîrâ-yı nem-i çirk-âbe-i bed-bûy-ı suht olmaz
O dil kim gavta-kâr-ı lücce-i yemm-i neẓâfetdir
- 3 Degil âsûde-i renc-i ‘ amâ ol bî-nazarlar kim
Nigâhı peyker-i ehl-i fitenden bî-meĥâfetdir
- 4 Kirâs-ı la‘l ü yâ sîb-i zeķan rûzî-be-kâsibdir
Dilim ĥursend-i her nev-bâve-i naĥl-ı leṭâfetdir
- 5 Edîbâ rikķate olmaz mübeddel ĥilzet-i ṭab‘ ı
Riyâzetden naşib-i cism-i zâhid bir neĥâfetdir

354

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Ol kim ĥariş-i rûtbe-i câh u neşib olur
Fersûde-pây-ı râh-ı firâz u nişib olur
- 2 Kaṭ‘ -ı naşib-i dîgere dest-erre-ĥûy olan
Dendân-ı bî-şümâr ile endek-naşib olur
- 3 Ĥîş ü tebâra ol ki ecânib-nigâh ola
Buĥbûĥa-i sarây-ı vaṭanda ĥarîb olur
- 4 Her vâye-cûy-ı şıdk enîn-i maĥabbetiñ
Sem‘ -i nidâsı da‘ vetine müstecîb olur
- 5 Ehl-i ķanâ‘ atîñ dil-i şâhân-ı dehrden
Ercâ-yı tengnâ-yı fu’âdı raĥîb olur

353 S 29b, Ü1 60a, Ü2 52b

354 S 30a, Ü1 60a, Ü2 53a

3 Buĥbûĥa-i S: Buĥbûbe-i ? Ü1, Ü2

6 'Āşık 'aceb mi kârih-i lehv-i sürûr ise
Zîrâ velîd-i mâder-i miñnet necîb olur

7 Bu güftemiz Edîb ki hikmet-me 'âldir
Rencûrî-i gavâyete hâzık tabîb olur

355

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'Uyûn-ı ehl-i hırşa kuhl-ı fahret ger derâhimdir
Benim ol tütüyâ-yı çeşm-i 'âlem gerd-i râhimdir
- 2 Baña ehl-i hıyânet iktidâya vech-yâb olmaz
Emânet-kâr olan reh-yâb-ı süy-ı kıblegâhıdır
- 3 Sevâd-ı merdümüm sâ mân-rübây-ı zulmet-i şebdir
Ki tâb-ı mihr-i enver pertev-i kemter-nigâhıdır
- 4 Devâ-yı intikâmım cân-sitân-ı cism-i dârûdur
Neşât-ı tîğ-i lutfum merhem-i zağm-ı merâhimdir
- 5 Edîbâ her nemednâk-i sitem çeşm-i cefâ-bîne
Devâ-yı ber'-i 'illet gerd-i akdâm-ı sipâhıdır

356

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Şanmañız derk-i riyâda nazarım sâhîdir
Ki dilim muktebis-i şu'le-i âgâhîdir
- 2 Sûdmend-i meneh-i feyz-i İlâhî olamaz
Ol ki dil-beste-i neyl-i kerem-i şâhîdir
- 3 Dil-i menhûm-ı emel 'aşka harîş olmayıcak
Sum'adan çeşm-i hayâlin diyemem nâhîdir
- 4 Şir'a-i şer'-i maḥabbetde delîli n'eyler
'Āşıkñ mihr ü vefâ bedreka-i râhıdır
- 5 Yârden gayra Edîb eylemez igrâ-yı taleb
Şanma çerḥ ehl-i diliñ câhil-i dil-ḥâhıdır

357

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 'İffeti kubḥ-ı televvünden berî-dînân eder
Nehb-i suḥtu reh-zen-i râh-ı berîd-i nân eder

6 'Āşık S, Ü2: Zâhid Ü1
355 S 30a, Ü1 60a, Ü2 53a
356 S 37a, Ü1 60b, Ü2 53a
357 S 37a, Ü1 60b, Ü2 53a

- 2 İ' tidāyı her şakiyy-i bed-reviş itkân eder
İctirā-yı şavleti efzûn olan it kan eder
- 3 Bād-ı gayret mevc-i baħr-ı himmeti cûşân eder
İhtiyâz-ı mecdi her merd-i şeref-cû şân eder
- 4 Mîr ü şāha t̄a' atin vā-reste-i sehv eyleyen
Bî-muħābā 'amd ile Ḥallākına 'işyân eder
- 5 Lûmza-i ihsân ümidin etse şimdi ehl-i cûd
Her hünermendi gedā-yı bāb-ı istihsân eder
- 6 Muḳtezā-yı sîret-i hayvân-nihādîdir emel
Bî-emel maḥlûka insāniyyeti insân eder
- 7 İnḳitā' -ı rişte-i ümmîd ile 'âlem Edîb
Ḥüsn-i her yâri demem me'mûn-ı istihcân eder

358

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Derdiñle rûz u şeb bu dil-i pür-teb âh eder
Bilmem n'îçün temerrûn-i kâr-ı tebâh eder
- 2 Şâm-ı emelde vahşet-i zulmet neden çeker
Ol kim gamıñla her şerer-i âhı mâh eder
- 3 Zevk-i şühûdu ḥalvet-i ḥ'āb-ı ferāğda
Zann etme çeşm-i her dil-i bî-intibâh eder
- 4 Nakş-ı bedî' -i behcet-i yâri hayâl eden
Her nakşı şanma lâyıḳ-ı levḥ-i nigâh eder
- 5 Bulmaz Edîb fâ'ide-i sehv-i t̄a' atin
Peyveste ol ki 'amd ile kesb-i günâh eder

359

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâlim ki cevr-i nâsa sebebsiz қоşar gelir
Ümmîd-i hayr eyleme andan қо şer gelir
- 2 Bî-gāyet oldu zulm ü sitemden kaçар gelir
Her ân gürûhu şimdi bilinmez kaçар gelir
- 3 Merzā-yı zulm dergeh-i 'adli melāz eder
Zirā ṭabîbe çäre içün ḥasteler gelir
- 4 Olmaz nümûde sîret-i ṭayyib ḥabîşden
Segden nice şadā-yı sūrûd-ı beşer gelir

358 S 101b, Ü1 60b, Ü2 53b

5 ol ki S, Ü2: ol kim Ü1

359 S 102a, Ü1 61a, Ü2 53b

- 5 Yok bākım ehl-i şıdkdan ancak baña Edīb
Ehl-i riyā muhālaṭasından hāzer gelir

360

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Göñül ābād eder merdānı gördüm çünkü ben nādīr
'İyān bildim ki bu vīrāneler hep şun' -ı bennādır
- 2 Güvāh-ı 'adle hākīm bī-emel tevcīh-i sem' etmez
Bu gün mesmū' olan şavt-ı şümār-ı naqd-ı irşadır
- 3 Te'āmīde nigāhı mün'imānıñ tīb-i 'ayşından
Gözünde rūze-dār-ı fākanıñ 'ayşı mūhennādır
- 4 Feḥār-ı intīmā-yı dergeh-i şāh u emīr eyler
Ganīler şimdi rū-gerdān-ı faḥr-ı bāb-ı Mevlādır
- 5 Edīb aşḥāb-ı cāhıñ ruḳ' a-i erbāb-ı hācāta
Bu demler ḥāmesinden ḥ'āhiş-i yek ḳatre deryādır

361

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Zebānın ol ki benim'çün nemīme-zād eyler
Bu sūḳ-ı dehrde bilmem nemi mezād eyler
- 2 Cefā-keşīde 'adūdan sipāse-ḥ'āh olmaz
Ġarīḳ olan nice gird-āba istinād eyler
- 3 Rehīn-i zulmet eder maḥfil-i temennāsın
Çerāğ-ı sa'yın o kim reh-nümāy-ı bād eyler
- 4 Kerīm luṭfunu ḥaşr-ı ümīd ü bīm etmez
Çü-şu' le rūḡan u āb ile ittiḥād eyler
- 5 Edīb çeşmi sūhā-bīn-i ejdehā olmaz
O kim 'uyūnunu bī-sürme-i sūhād eyler

362

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Pā-būsūña mürşid ne muvāfiḳ bedeliñ var
Taḳbīl-i ḥuşū' a hele müvḥiş bed eliñ var

360 S 102a, Ü1 61a, Ü2 53b

361 Ü1 61a, Ü2 53a

2 sipāse-ḥ'āh Ü2: sipāh-ḥ'āh Ü1 / Ġarīḳ olan nice Ü2: Ġarīḳ-i lūcce-i Ü1

3 maḥfil-i Ü2: maḥmil-i Ü1

362 Ü1 61a, Ü2 53b

- 2 Gūyā ki ser-i sem'e hemān müşt-i cefādır
Yārāna 'aceb şadme-i darbū'l-meşeliñ var
- 3 Yenbū'-ı riyādan saña bī-fā'ide ancağ
Şūr-āb-ı sirişkiñ gibi bir mā-ḥaşaliñ var
- 4 Bu āz ile bīrūn-ı şümār olsa da 'ömrüñ
Sehv ile yine zikr-i ecelden veceliñ var
- 5 Olmaz şiyemiñ setr ile mechülū Edībiñ
Hırşında faḫaṭ şıdḳa muḳārin 'ameliñ var

363

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Diyemem rātibe-i yümn-i kefi meyseredir
Ki ḥabīrim eşer-i meymene-i mey seredir
- 2 Şevki rindiñ mey ile şāhid-i gül-rūya ise
Zāhidiñ müzd-i inābetle vişāl-i zeredir
- 3 Ehl-i dil bir deri şāyān-ı münācāt eyler
Şūfi-i sum'ageriñ her velesi bir deredir
- 4 Şehrden şehre gezer şayd-ı ner ü māde içün
Mürşidiñ cilvegehi şimdi bilinmez neredir
- 5 Dil-ber-i sīm-tenīñ ḳadrin Edībā bilmez
Meyli şeyḫ-i Ḥabeş-i şūretiñ esmerleredir

364

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Mezellet ehl-i diliñ şanma kim revāsıdır
Ki hep şevāhiḳ-i gayretleri revāsıdır
- 2 Elif-i bezm-i hevā sāgar-ı şafā çekmez
Müdām çekdigi hep gönlünüñ belāsıdır
- 3 Degil şadā-yı vera' ehl-i sum'anıñ şimdi
Veren semā'a ṭarab sāz-ı būriyāsıdır
- 4 Dili sezā-yı temennā-yı her ḫaṭā ḳılmam
O çin-i kākülünüñ mülhem-i Hıṭāsıdır
- 5 Edīb ḫāme-i erbāb-ı nazmı ḫāmemiziñ
Eden būride-nefes sürme-i edāsıdır

365

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâhid egerçi dil-berine gündelik verir
Dil-ber de boş kımaz aña her gün delik verir
- 2 Dil-ber ki kıanı' olmaya nakd-ı niyâz ile
Şûfî ridâ vü sübhasını üstelik verir
- 3 Nâhîd o dem ki çehre-nümây-ı sürûd ola
'Uşşâkı nâz ederse de bir büselik verir
- 4 Hâllâkdır 'ibâdına rûzî-resân olan
Rızkı-enâmı şanma ki şâh u melik verir
- 5 Bu tengnâ-yı sâhirede kayd-ı inzivâ
Ancak Edîb merdüme âzâdelik verir

366

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ol dem ki dest-i nâzına dil-ber hınâ yaķar
Mev'ûd-ı nâzı âteş-i incâz ile yaķar
- 2 Cânın şıtabl-i hâlvete habs etmiş ol baķar
Âdem gözüyle şûfî-i hayvâna kim baķar
- 3 Yârîñ hayâl-i reşha-i la' liyle dem-be-dem
Havz-ı dehân-ı h'âhişe âb-ı hayât aķar
- 4 Peykân-ı tîr-i ğamzesi çâkûç-ı nâz ile
Peyveste levh-i sineye miñ-i cefâ çaķar
- 5 Sevdâ-yı târ-ı kâkül-i müşĝîn-i yâr Edîb
Cîd-i dile kılâde-i hırz-ı şifâ taķar

367

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Çerâĝâh-ı cihânda şanma bâĝ u yâ o râĝ ister
Ġiyâh-ı cism-i düşmen tîĝ-i 'ârîveş oraĝ ister
- 2 Degil merdâna lâyıķ zîver-i endâm-ı düşîze
Dilîrânîñ hınâ-yı demle desti inşibâĝ ister
- 3 Ne eyler şeb-rev-i ğam şu' le-i kıandîl-i meh-tâbı
Fetîl-i dâĝ ile tâ haşre dek sönmez çerâĝ ister

365 S 102b, Ü1 61b, Ü2 64a

366 S 102b, Ü1 61b, Ü2 64b

2 Âdem S, Ü2: Kem Ü1

367 S 102b, Ü1 61b, Ü2 54b

2 merdâna S, Ü2: endâma Ü1

- 4 Olur şanma hümayûn kârı her çep-dest-i bî-yümnüñ
Sedâd ümmîd-kâra ‘ağd-ı niyyet dilde sağ ister
- 5 Dimâğ-ı kâlbe zevk-i la‘l-i dil-ber mülhem oldukça
Nice gönlüm Edibâ sāgar-ı meyden ferâğ ister

368

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Görüp la‘lin dedim imâ ile reşk-i güher şudur
Şarâb-ı nâbı dilden zulmet-i gerd-i keder-şudur
- 2 Dili habs-ı muzîk-i dâm eden ol çeşm-i âhûdur
Baña şeb-tâ-seher şûr-efken-i feryâd u âh odur
- 3 Sevâd-ı mühr-i mihr-i gayra yer yok şafha-i dilde
Ki ser-tâ-ser o nakş-ı pertev-i mihrîñle memlûdur
- 4 ‘Adîl-i reng ü büyüñ gül-bün-i gülzâr-ı cennetse
Yine denmez tesâvî fahrına lâyıkdır o budur
- 5 Kõmaz ma‘nâ şikârın keffe-i çengâl-i ‘azminden
Edibâ hâmemiz hem-bâl-i şâhîn-i terâzûdur

369

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Murâdât-ı cihândan hiç ğam-ı hirmânımız yokdur
Ĝam-ı a‘dâdan ancak râhate imkânımız yokdur
- 2 Cihânı yaksa süz-ı sine-i pür-tâbı itfâya
Sirişk-i çeşmimizden özge âb-efşânımız yokdur
- 3 Cihâna dil verirdik belki bir vakt-i ferâğ olsa
Ki fikr-i hüsn-i dil-berden tehî bir ânımız yokdur
- 4 Dil-i zâra şifâ-ğâh olmağa dârû-yı la‘linden
Giderdik yâre ammâ gitmege dermânımız yokdur
- 5 Edib ahyâr ile ülfetde şâhib-fiṭnatiz ancak
Medâr-ı ‘işret-i eṣrâr olur iz‘ânımız yokdur

368 S 103a, Ü1 62a, Ü2 54b

5 şâhîn-i S, Ü2: şeh-bâl-i Ü1

369 Ü1 62a, Ü2 64a

5 şâhib-fiṭnatiz Ü2: şâhib-fiṭnati Ü1

370

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Bize 'arz-ı vişāl-i dil-berānıñ tã zamānıdır
Bu gün ārayıŝ-i ruhsārıña her tãze Mānıdır
- 2 Göñül maqşûda ermek hep gam-ı dil-berle hâşıldır
O gamdan bî-teyakkuş 'ālemiñ dil-huŝtegānıdır
- 3 Medār-ı fevz-i 'uqbā merdüme taqvā ise hergiz
Hevā-yı hüsn-i dil-ber 'āşıka taqvā-yı şānıdır
- 4 Dem-i ferdā beyāz-ı vech ile tãbende-rûlardır
Münibân-ı güneş dilden Hâkıñ tã bendegānıdır
- 5 Edib ehl-i kanā' at kütunu şāfice nân etsin
Ki zād-ı uhrevî rûzine-i şāfi-cenānıdır

371

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Sifle kalsın fahr-ı eşmār-ı vefādan bî-haber
Şāhveş hulķüm-ı hâk içre ne lâıyık bihe ber
- 2 Bî-sütünüñ şadme-i āhim sütün-ı tãkatin
Bir nefesde tişe-i Ferhāddan nāzük keser
- 3 Şimdi geçmez bir pûla naķd-ı niyāzı 'āşıkıñ
Kārgāh-ı vaşlı ancaķ bir iki altun düzer
- 4 Hep hevā oldu tek-ā-pügāh-ı aşhāb-ı emel
Yerlerinde şimdi ehl-i himmetiñ yeller eser
- 5 Dürd-i istilā-yı keşretten Edibā şāf eder
Rind-i şahbā-nüş-ı vahdet bādeyi tenhā süzer

372

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Gerçi şahrā-yı emel gāyet ile pehnādır
Lîk olur buķ' alarında denecek peh nādir
- 2 Bezmdede sākıye-i mādē güzeldir ammā
Bāğda sākıye-i mā da ne h' oş-simādır
- 3 Gösterir rağbet-i ma' mûre-i huldu lâkin
Zāhidiñ maţlabı vîrān olacak dünyādır

370 Ü1 62a, Ü2 54a

371 S 103a, Ü1 62a, Ü2 54b

372 S 103a, Ü1 62b, Ü2 54b

- 4 İmtiyâz etmez iken şüret-i hayr u şerri
Merd-i kûteh-naẓara söyleyemem bînâdır
- 5 İctiyâz eyleyerek mertebe-i tahsîni
Şu' arâ güftelerin kaçdım Edîb ilgâdır

373

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Rağîbe-dâd-ı felek halkı mekr ile oyalar
Alır vedâyi' in âhîr tükürdüğün o yalar
- 2 Degil eşâbi' -i maşfûfa-i esinne faķat
Kelâğlar da ' uyûn-ı münâfıkı oyalar
- 3 Ribât-ı mınţakasın tizce hâll edip bir gün
Şitâb ile nice zerrîn-kemerleri şoyalar
- 4 Sipîhr-i kîne-güzârın cünûd-ı peykârı
Kırâba tîğlerin iktirâbdan koyalar
- 5 Edîb bir dem olur mâr u mûr-ı ' âlem hep
Gıdâ-yı reşha-i gül-gün-ı hûndan doyalır

374

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Seyr et bahâr-ı ' âlemi müştâķ ise başâr
Zirâ bu bâğı ceyş-i hâzân bağıteten başâr
- 2 Geşt et riyâzı tâ ki aşıldıkça hûşeler
Şâd ol hunâķ-ı cîd-i ğam oldukça aşmalar
- 3 Hengâm-ı nûş-ı bâdede mest ü hicâb olur
Dilden ne dem ki şîhne-i bîm-i haķâ geçer
- 4 Âmiziş-i sirişķ iledir nûş-ı sâğarı
' Âşık nedîm-i bâdeyi sîr-âb-ı hûn eder
- 5 Rencûr-ı vizre mezra' a-i kârda Edîb
Eşķ-i nedemle tohm-ı haķâdan şifâ biter

373 S 102b, Ü1 62b, Ü2 55a

2 S, Ü1: (Ü1'de bulunmuyor)

4 cünûd-ı S, Ü2: cünûn-ı Ü1

374 S 107b, Ü1 62b, Ü2 55b

375

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Mādām tāb-ı şevk-i dili ol peridedir
Reng-i mecāl-i 'āşık-ı şeydā peridedir
- 2 Nakş-ı garām şafha-i kalb-i ceridedir
Zann etme zīb-i nāşıye-i her ceridedir
- 3 Yok irtibāt-ı hātırı Mevlā-yı 'āleme
Peyveste rabt-ı kalbi mülüküñ 'abidedir
- 4 Pīrān-ı dehri şimdi nümūdār-ı gayret et
Şanma faķat şıfāt-ı cehālet şabidedir
- 5 Hāsır degil metā' -ı vefā bey' den Edīb
Hüsrān hemān ayağa uran müşteridedir

376

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dilersen gönlümü şemşire istersen oķa yıldır
Ne güne luţf edersen ey kemān-ebrū o ķayildir
- 2 Kef-i emvācına hırmān-ı nakd-ı berg ü bār olmaz
Riyāzıñ dergeh-i hāşında cūlar tā ki sā'ildir
- 3 Görünmez iķtirān-ı mihr ile nā-būd olur sāye
Haţñ ruhsār-ı pūr-nūruñda ey meh zıll-i zā'ildir
- 4 Degil ķāni' şühūda ķaşnī-i la' l-i nāb ister
Bilirsin 'āşık-ı şūrīde cānā zevķe mā'ildir
- 5 Edībā her ķadīm ü hādişi ser-mest-i reşk eyler
Mey-i nazmım ki maḥsūd-ı evāḥir hem evāyildir

377

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Tā ki dil müncezib-i 'uķde-i sirvālidir
Şehr-i ḥāhişde ḥulūd üzre o ser-vālidir
- 2 Sāk-ı sīmīni verir neş'e degil ḥalḥālidir
Mey gibi cāzibeden şüret-i ḥal ḥālidir
- 3 Etse de māh-ı felek peyker-i yāri izḥār
Aña ķāni' degiliz himmetimiz 'ālīdir

375 S 107b, Ü1 62b, Ü2 55a

376 S 107b, Ü1 63a, Ü2 55b

377 Ü1 63a, Ü2 55a

- 4 Sebeb-i keff-i nazar behcet-i her kevneyne
Tal'at-i yâre diliñ perde-i ikbâlidir
- 5 Uçuran şanma anı mihr-i perî-rûlardır
‘Âşıkñ evcegeh-i kurbâ peri bâlidir
- 6 Nev-cevânide ki tâ süst ola nîrû-yı heves
Mücib-i ye’s ü emel şanma kühen-sâlidir
- 7 Dil-i bîdâr iledir merde Edîbâ vuşlat
Cünbiş-i yâ-yı taleb rakde-i ihmâlidir

378

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Rabt-ı dili o muğ-peçe 'uşşâka deyr eder
Belki rehîni bey'at-i ruhbân-ı deyr eder
- 2 Şûfi kabâ-yı şûf ile mânend-i kebş iken
Bâlâ-yı kurbâ himmet-i pervâz-ı tayr eder
- 3 Yok aqvîyâya kuvvet-i satvet melikde lik
Ta'zîb-i 'âcizân ile irhâb-ı gayr eder
- 4 Mün'im gedâya tuhfe-i va'd-i kerem verir
Güyâ dilince sâ'ile ta'cîl-i hayr eder
- 5 Yâri neşât-ı câm ile râm eyleyen Edîb
Câm-ı cihân-nümâ ile dünyâyı seyr eder

379

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Egerçi mâl-ı genc-i şâh-ı Hindî lek lek olmuşdur
Velî ol mâr-ı gence naqd-ı sūdu leklek olmuşdur
- 2 Ğanîniñ serveti evvelden efzūnter gibi zîrâ
Ribât-ı kîs-i cūdu süst iken şimdi pek olmuşdur
- 3 Hemân ser-rişte-i cerr eylemişdir da'vet-i sūru
O daği celb-i mâl-ı nâs için bir ilmek olmuşdur
- 4 O deñli sâhte da'vâ-yı cūd eyler ki za'mınca
Cihānda Hâtemāniñ nāmı muhtâc-ı hek olmuşdur
- 5 Edîbâ ol kadar dil-bestedir dünyâyâ 'âlem kim
Cihân güyâ ki nâsa tâ-ebed müstemlek olmuşdur

4 Ü2: (Ü1'de bu beytin ilk mısraı ile sonraki beytin ikinci mısraı bir araya getirilmiş, diğer mısralar ise bulunmamaktadır)

378 S 108a, Ü1 63a, Ü2 55b

379 S 108b, Ü1 63a, Ü2 55b

4 Cihānda S, Ü2: Cihāniñ Ü1

380

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Her ne dem āniye-i şofrası bî-şekker olur
Zāhidiñ sāmī' a-i ḥ'āhişi bî-şek ker olur
- 2 Dile dil-ber ki o dem dāğ-zen-i keyfer olur
Dil-i şūrīde-i ğam-didemize key fer olur
- 3 Dil ki rencūr-ı ḥumār-ı ğam-ı cānāne ola
Şanma kim cām-ı şafā ṭab' a neşāt-āver olur
- 4 'Āşıkıñ tārık-i iklīl-i ser-i sīnesine
Dāğ miḥnetce kıyās etme ki bir gevher olur
- 5 Heves-i lezzet-i gül-geşt-i na'īm etmez Edīb
Bir dil-i şāfda kim zevk-i ğam-ı dil-ber olur

381

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Dil-bere 'işmet şebāt-ı 'ıkd-ı sirvāliledir
K'i' tidādan mülketiñ ḥıfzında ser-vāliledir
- 2 Dāniş-i küllī her efzāyiş-güzīn-i dānişe
Fenn-i 'iffetden ḥuşul-i 'ilm-i icmāliledir
- 3 Rāğıb-ı minhāc-ı fevz-i ihtidā her bendeye
İncizāb-ı nehc-i dīn taḥkīk-i āmāliledir
- 4 Māye-i tevfiķdir sūdāger-i fevze medār
Şanma kim dād u sitādı kuvvet-i māliledir
- 5 Nāle-i ḥasretledir dil-dāra iblāğ-ı peyām
Yohsa ḡann etme Edībā nāme irsāl iledir

382

mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilū fā' ilün

- 1 Fevz-i ebed şehin-şeh-i 'aşkıñ derindedir
Şanma kenār-ı yemde o gevher derindedir
- 2 Ruḥsārı zıll-i kākül-i şūḥ-ı serindedir
Şolmaz hemişe ol gül-i zībā serindedir
- 3 Zāhid beyāza rāğıb olup esme rind ile
Kim şehvetiñ güzeşteleriñ esmerindedir

380 S 109a, Ü1 63b, Ü2 55b
4 Dāğ S, Ü2: Tāc Ü1 / bir S, Ü2: her Ü1
381 S 109a, Ü1 63b, Ü2 56a
382 S 109a, Ü1 63b, Ü2 56a

- 4 Şıgmaz 'iyāna leşker-i endūhu 'āşıkıñ
Ancak maḳarrı ḫātır-ı ḡam-perverindedir
- 5 Nā-dīdedir ḡarāyib-i eṭvārımız Edīb
Teşnī' ederse her kes ü nā-kes yerindedir

383

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Dāḡ-ı ḡarāmdan dile pīrāye bir gelir
Mīhr-i münīr çerḡ-i mu'allāya bir gelir
- 2 Zıll-efken-i mülāṭafet ol bī-kesāna kim
Her naḥl-ı zāta kevkebe-i sāye bir gelir
- 3 Düşdükçe cāy-sāz-ı ser-i düş re'fet et
Na's-ı gedā kenār-ı muşallāya bir gelir
- 4 Kesme nevāl-i saṭveti Fir'avn-ı ḡaşmdan
Ükrūme-i 'aşā yed-i Mūsāya bir gelir
- 5 Nā-dān sedād-ı nuṭkumu fark eylemez Edīb
Nūr u zulām dīde-i a'māya bir gelir

384

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Enīn-i kīneden ḡāl-i ehālī pūrse dād ister
Dil-i dādār-ı ḡayr-endiş-i 'ālem pūr-sedād ister
- 2 Ḡaraż efzāyış-i ülfet olunca yārden yāre
Gönülden şıdḡ ile işmām-ı būy-ı ittihād ister
- 3 Ḡarīm-i sīne-i bī-kīneden āh-ı dem-ā-demdir
Sirāc-ı düşmeni iṭfāya ancak böyle bād ister
- 4 Ḳazādan olmadıkça kimseniñ tedbiri kār etmez
'Adū-yı nākese esbāb-ı ḡaybet-ber-murād ister
- 5 Edībā meşrebim mecbūr-ı 'udvān-ı eşirrādır
Dilim hergiz dimār-ı zümre-i ehl-i fesād ister

385

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şafāsından bu dehrīñ her şafā-yābı devām ister
Sitiz-i ḡaşm-ı endūh u ḡamı yā bī-devām ister

- 2 Riyānîñ hürmetin mehcûr-ı iz'ân eylemiş zâhid
Anîñ'çün rindi rüsvâ-kerde-i fi'l-i harâm ister
- 3 Haṭ-âverle haṭâyı sâde-rûdan h'os görür şûfî
Ecânib vuşlatından müctenib nev-haṭ gulâm ister
- 4 Felekde şâhib-i temyîz olan hüsni-âşinâ rindiñ
Dili her dil-rübâyâ şanma kim 'arz-ı merâm ister
- 5 Edîbâ kalmamış dil-dâde-i vuşlat helâlinden
Hemân fi'l-i harâmı şimdi cümle hâş u 'âm ister

386

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Haṭnîdan tâ kefi levh-i hayâli pür-nemâyıkdır
Siyeh-mest-i haleldir şanma çeşm-i pür-nem ayıkdır
- 2 Yem-i gamda mesîri yâ haḳâyık yâ daḳâyıkdır
Dil-i feyz-âşinâ zîrâ ki o deryâda ḳayıkdır
- 3 Felekde merdüm-i 'aşkıñ nigâh-ı imtiyâzından
Haber-dâr olmayan her yâre istignâ ne lâyıkdır
- 4 O kim zehr-i sitemle ehl-i 'aczi telh-kâm eyler
Şereh-kâr-ı helâhil h'ârî-i mâr-ı bevâyıkdır
- 5 Edîbâ dehrde tehzîb-i ahlâḳ etmeden 'âlim
Gümân etmem ki üstâdân-ı fenn-i cehle fâyıkdır

387

me'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Pervâz-ı hüsne perse de haṭnîñ lebim öper
Zîrâ ki mürğ-i hüşum uçurdu benim o per
- 2 Şimdi vişâl-i duḡtere meyl eylemez küser
Kundur hemîşe mültemesi istemez küs er
- 3 Her tâze Mevlevî gibi hâlâ zamânede
Mestün-ı devr-i hüsniñe teklîfsiz döner
- 4 Şeyhiñ medâr-ı kuvveti ma'cûn-ı vaşl ise
Yâriñ firâḳ-ı hoḳḳa-i kûnu belin bükür
- 5 Geçmez nüfûs-ı fâcîre neşr-i şürûrdan
Zâhir de olsa vaḳt-i mükâfât-ı hayr u şer
- 6 Zâlim emîn olur mu meger hışn-ı câh ile
Tîr-i ḳazâyı def' edemez cünne-i hâzer

386 S 109a, Ü1 64a, Ü2 56a

387 S 108b, Ü1 64a, Ü2 56b

4 kuvveti S, Ü2: vuşlatı Ü1

- 7 Būy-āver-i peyām-ı gül olsun şabā bize
Uymaz meşām-ı sem'ime her nekhet-i haber
- 8 Mekfūfdur hākikat-i kevni şühūddan
Āyine-i şühūd-ı cemāl olmayan nazar
- 9 'Ālemde hıfz-ı şihhat-i 'uqbā için Edīb
'İffet mişālî yok hele dārū-yı mu' teber

388

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şunūf-ı kārda maqbūl-i ümmet ger mekārımdır
O kār-ı dil-pesende şadr-ı gayret germe kārımdır
- 2 Deme dil-beste-i müzd-i 'atāya yār gārımdır
Hulūşu tā ki mevķūf-ı 'atādır yār gārımdır
- 3 Nifāk-ı merdüm-i nākış-'ayarı tām bildikçe
Demem nakd-ı vidādı nīm olan her yāre yārımdır
- 4 Şadīke aķgerim gül-gonçe-i gülzār-ı cennetse
Gül-i cennet 'adūya aķger-i mevķūd-i nārımdır
- 5 Edībā zümre-i bī-gayretān-ı dehre nisbetle
Ķabā-yı iltizām-ı kār-ı gayret şevb-i 'ārımdır

389

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bezmini çün hāle-i aĶyārdan tenhāladır
Benden ol mähı der-āĶuş etmege ten hāledir
- 2 İntizār-ı seyr-i gülzār-ı cemāl-i yār ile
'Andelīb-i şevķimiz zann etme kim bī-nāledir
- 3 Maţmah-ı çeşm-i hayāl etmem rahīķ-i cenneti
Şevķim ancak şehd-i rīķiñle şafā-yı bāledir
- 4 Devr-i hicrānında bed-ķāh-ı sipihriñ satveti
Şimdi hep bī-çāre-i 'āşıkla bir hem-ķāledir
- 5 Yār-i 'işmet-kāradır ancak Edībā meylimiz
Şanma kim her nev-cevān-ı şūķ-ı endek-sāledir

390

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Duĥter-i rez rinde tā şefkat-nümā hem-şiredir
Hemm u ğamdan restedir ancak aña hem şiredir
- 2 Kāni' iñ zann etme ħ̃ān-ı imtinān-ı miredir
Ārzusu lümza-i bī-imtinān-ı miredir
- 3 Tīr-i ğamzeñle bulur yümn-i ğüşāyiş tāli' i
Yohsa ey meh 'āşıkñ bahtı dem-ā-dem tīredir
- 4 Hall ü 'ağd-ı kārĥā vā-beste-i tağdır iken
Gerdiş-i çeşm-i ümem hep şüret-i tedbiredir
- 5 Şeyĥ ü şāba ĥulğ meftūr-ı cibillidir Edīb
Şanma kim ĥırş u ħanā' at her cevān u pīredir

391

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Esīr-i ğamzeñi nā-kām eden hep tīre-rüzidir
Ki eflāz-ı süveydā-yı dili hep tīre rüzidir
- 2 Cihānda merdüm-i pākīze yek rüzīye kani' ken
Simāt-ı çerĥ-i kec-revde Dürüziler dü-rüzidir
- 3 Pey-ā-pey ĥülle-bağş-ı düş-ı nā-merdān iken bilmem
Neden ĥayyāt-ı dehrñ kārı merde pīne-düzidir
- 4 'Arūs-ı nev-bahārı germ-reftār eyleyen ancak
Ĥalīl-i rinde zūr-ı dāye-i berdü'l-'acüzidir
- 5 Edībā dehrde nağd-ı rümüz-ı şā' irān cümle
Benim hep ĥāzin-i endişemiñ nağd-ı künüzıdır

392

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Gerçi zehr-āşāmī-i ħağ' ı felā ĥacıdadır
Līk renc-i vizre dārū-yı felāğ acıdadır
- 2 Mücrime ferdā ĥarīm-i vizrden rāĥat mī var
Rāĥat ancak düşmen-i āşāmdan nācidedir
- 3 'Afvdan tā' atle istignā ne mümkün merdüme
'Afva neyli tāyi' iñ izĥār-ı muĥtācidedir

390 S 109b, Ü1 64b, Ü2 56b

3 tīredir S, Ü2: ĥaradır Ü1

391 S 109b, Ü1 64b, Ü2 57a

3 dehrñ S, Ü2: kārñ Ü1

392 S 111b, Ü1 64b, Ü2 57a

- 4 Sû'-i zanla nâşih-ı müşfikden olma telh-kâm
Sîret-i hançal-fürüşü şanma helvâcîdadir
- 5 Şân-ı ehl-i şıdkdır yoḥsa Edîb etmem gümân
Sırr-ı infâz-ı recâ ' uḳbâda her râcîdedir

393

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ğınâ bulmaz sebûdan rind-i pür-tef-sîne küb ister
Ki ol her dem kuvâ-yı müşt-i keyfi sîne-küb ister
- 2 N'ola rind-i sitem-keş meyl-i dârû-yı şarâb etse
' Alîl-i renc-i ğamdır çâre-i def'-i kürüb ister
- 3 Dühûl-i çilleden maḳşûdu da' vâ-yı kerâmetdir
Hemân ca'lice zâhid şöhet-i keşf-i guyüb ister
- 4 Cenâb-ı şeyḫi bî-der-kâr olur şanma riyâzetde
O esb-i tünd-ḫû ten-perver olduḳça rüküb ister
- 5 Nazîf etmekle merdüm kârını pâkîze-şân olmaz
Nesîm-i şânı merdiñ dehrden ḫâşâk-rüb ister
- 6 Fidâ etme likâ-yı âftâbı aḫter-i şâma
Sipihr-i ḳalbde mihr-i maḫabbet bî-ḡurüb ister
- 7 Edîbâ şüret-i zîbâ ile dil-ber behîc olmaz
Bahâ-yı peykerinden dil-beriñ aḫlâḳı ḫûb ister

394

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ḫâṭırnı hemmiñ buḫârât-ı meyi iskâr eder
Dûd-ı ğamdan lâ-cerem saḳf-ı dile is kâr eder
- 2 Şeyḫi şanma ḫacle-i vaşl-ı zen isticâr eder
Âlet-i ma' hûduna her gende isti câr eder
- 3 Olsa da keşretle mecbûr-ı tecâfî-i nifâḳ
Ehl-i ğayret iltizâm-ı vaḫdeti nâ-çâr eder
- 4 Ol ki mâl-ı zulm ile ümmîd-i âsâyişdedir
Mîğ-i âteşden rihâm-ı râḫat istimṭâr eder
- 5 Her olan dil-bend-i işrâr-ı tebeh-kârî Edîb
Nuṭḳunu şermende-i tekrîr-i istiḡfâr eder

395

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 O dil kim müştehā-yı pāy-ı iz' ān-ı leṭāyifdir
Diyār-ı sır-ı vechi pāy-ı iz' ānile ṭāyifdir
- 2 Görüp zād-ı kerih-i suḥtu şanma bu kaṭāyifdir
K'aniñ endişe-i cüyendegānı boğa ṭāyifdir
- 3 Tahāret şehd-i kām-ı zāhid-i hīz-āşinā olmaz
Kim aniñ hişsesi maḥşūr-ı eknāf-ı kenāyifdir
- 4 Dil-i fāsīd Hudādan bī-fürüg-ı nūr-ı ḥaşıyetdir
Cesūr-ı mel' anet kahr-ı melikden şanma ḥāyifdir
- 5 Taleb-kār olmada her āferide rızq-ı maḥsūmun
Cihān güyā Edibā vakf-ı erbāb-ı vezāyifdir

396

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dilir-i ğamzesi Tātārdır şanma o Çerkesdir
Hadengāsā hevā-yı fitne-sāzide uçar kesdir
- 2 ' Acebdir maṭla' -ı mevzūn-ı ḥ'oş-maẓmūn-ı ḥüsnūñ kim
Dü ruḥsār u dü la' l ü ebruvānıñla müseddesdir
- 3 Pey-ā-pey cāmı şunma zübde-i la' liñle mev' ūda
Ayağı kaymağa meyl eyledi sāķi yeter besdir
- 4 Meded-ḥ'āh olmağa dil-bestedir hengām-ı kuvvetde
Maḥall-i ' aczde yārānı zann etme meded-resdir
- 5 Hümā-yı re'fet-i Rabb-ı raḥīme müntemilerdir
Edibā zümre-i der-māndegānı şanma bī-kesdir

397

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 O kim sīmā-yı şānı ğāzenāk-i bī-vaḳārīdir
Berīdir şīme-i merdānegiden bīve qarıdır
- 2 ' Uyūn-ı her ' Alī-siret qarir-i zū'l-fikārīdir
Nigāh-ı her denī-fiṭrat esir-i zūlf-i qarıdır
- 3 Herāsım ' ıtrdān-ı rāz-ı ḳalbiñ inṭiṭarīdır
Ki aġyārıñ aña vehm-i ḥayāl-i enfi ṭarīdir

395 S 119b, Ü1 65a, Ü2 57b

3 hīz S, Ü2: ile Ü1

396 S 119b, Ü1 65a, Ü2 57b

5 re'fet-i S, Ü2: raḥmet-i Ü1

397 S 119b, Ü1 65b, Ü2 57b

- 4 Ne lâzım merdûme hem-sâyelerden kaçre-cûy olmak
Ki her cārîñ bu gün cîrâna âbı garkâ cārîdir
- 5 Yed-i endîşeyi kaçr eyledim zülf-i 'azârîden
Edîbâ bîkr-i fikrim dil-berîñ haţţ u 'izârîdır

398

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bezm-i şarabda gâniye-i ney keñiledir
Sâz u şarab gâvâniyi hep neyke hiledir
- 2 Şimdi bu sūq-ı dehrde her zühre-ţal' atîñ
Nağd-ı nigâhı kîse-i her müşterîledir
- 3 Bânûlarıñ semâhat-i vaşlı 'iyân iken
Kim der kerem-nümây-ı vişâle bañiledir
- 4 Kıymetde her kabâyihî halkıñ 'azîzdir
Zâhirde bir harîde-i şahbâ zeliledir
- 5 Bîkr-i meye zafer bulamaz yadlar Edîb
Rindîñ mihâd-ı vaşlına zîrâ dahiledir

399

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Nigâhım 'âlem-i gayb u şühûdu farka dâñidir
Dü çeşmim şanki çerhiñ mukleteyn-i ferkadânıdır
- 2 Zübûl-i sebzezâr-ı kevne kahrım mihr-i cânîdir
Riyâz-ı şerr ü şûruñ intikâmım mihricânıdır
- 3 Murâdım dehre baş u kabzdan şaff-ı evânîdir
Bu gün nâ-ehl ü ehle minhatîñ zîrâ evânıdır
- 4 Hîţâbım fırka-i bed-h'âh içün takrî' dir ancak
Bedihât-ı zebânım reşk-i âzâr-ı zebânîdir
- 5 Ser-âgâz-ı huţûb-ı dâr-u-gîr-i kevn-i fâsidden
Edîbâ kaçdım ancak 'âlemiñ ıslâh-ı şânıdır

400

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O zî-himmet ki halk irhâb-ı luţfuyla herâsândır
Cühûd-ı luţfu istid' â-yı ta'sîr-i her âsândır

- 2 O dil kim mübteğası hırfet-i küfr-i le'îmândır
Temennâ-yı muhâli sîret-i küfr ile îmândır
- 3 Cihânîñ çehre-bîn-i ünsü der-kâr-ı teneddümdür
Peşîmân-ı şühûd-ı rûy-ı vahşet nâ-peşîmândır
- 4 Nefâz-ı hük-m-i naşfet merde bî-kalb-i selîm olmaz
Olan kalb-i selîmi mâlik-i mühr-i Süleymândır
- 5 Edîbâ tâb-fersây-ı evâm-ı ıztırâr ancak
'İtâş-ı ihtiyâca nâvidân-ı dest-i îhsândır

401

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Nedîm-i bîkr-i şahbâ bezm-i 'işretde şerîkimdir
Cihânîñ gayrı bilmem mazhar-ı hayr u şeri kimdir
- 2 'Aceb taqbîh eden üstâd-ı çerhîñ hûyını kimdir
Ki etvârı benim âşâr-ı kâr-ı hûy-ı nîkimdir
- 3 Melîk-i şervet-i 'aşk olmayan gönlüm gibi bilmez
Ki bendergâh-ı gamda naqd-ı himmetle melî kimdir
- 4 Nigâh-ı rağbeti şâyân-ı ticân-ı mülûk etmem
Tırâz-ı efser-i yâfûh-ı şâhî tâc-ı dîkimdir
- 5 Edîb ifşâh için şarf-ı kuvâ-yı zihne hâcet ne
Bedîhât-ı belâgat vâye-i tab'-ı rekîkimdir

402

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Harîşîñ şîrb-i hırşî çâh-ı batn-ı mâderindendir
K'aña nâ-zâd ikenden iğtirâf-ı mâ derindendir
- 2 Hidâyetdir delîl-i istikâmet şafhada zîrâ
Sutûra istivâ naqş-ı sedâd-ı mıstarındandır
- 3 Ezelden olmasa mûnsâk-ı minhâc-ı hüdâ derdim
İcâbet mühtedîne da'vet-i peygâm-berindendir
- 4 Hemân vâ-beste-i tevfiq-i Hâkdır şehleriñ şanma
Zafer cünd-i 'adûya ihtîşâd-ı leşkerindendir
- 5 Edîbâ inşînâ-yı sûy-ı aşhâb-ı gînâ ancak
Gürûh-ı eblehâna şevk-i bî-sûd-ı zerindendir

403

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Degildir bî-rüfû bu şevb-i zâhid bu yamalıdır
Anı gül-güne-i sāğarla gâhî boyamalıdır
- 2 Zülâm-ı hecr ile eyyâmımız ' ayn-ı leyâlîdir
Yem-i endûha nâzır dîde de ' aynile yalıdır
- 3 Nigâh-ı kalb-i melhûfu eden pür-nağş hayretle
Miyân-ı şahn-ı nüzhet-hâne-i hüsnünde hâlidir
- 4 ' Aceb mi nâle-i şeb-gîri neyle hem-nevâ olsa
Diliñde hayli demdir ' aşk ile başı hevâlıdır
- 5 Ser-â-ser vehb-i mâlı halka vech-i ' âriyetdendir
Edibâ rûzgârıñ cûduna aldanmamalıdır

404

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Sefîhe dir' -i dâkı insilâh-ı şevb-i ' âridir
Ki fikri ta' ne-i tağyîrden peyveste ' âridir
- 2 Hârîşîñ âb-ı rûyu şanki bir çirk-âb-ı cârîdir
Kunû' uñ mâ' -ı vechi ' ayn-ı mesdûdü' l-mecârîdir
- 3 Olan za' f-ı kuvâdır reh-zen-i râh-ı fücûr ancak
Cihânda ' işmet-i pîrânı şanma ihtiyârîdir
- 4 O kim âzürde-i keyd-i zenândır vaqt-i şâmında
Ümid-i râhati mefkûd-ı ânâ' -i nehârîdir
- 5 Edibâ zâhid-i nâm-âvere ser-mâye-i şöhret
Riyâzetle kemîn-i ihtilâda istitâridir

405

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Bizi münkâd-ı emr-i şer' eden buğz-ı nevâhîdir
Faķîhiñ iğtinâm-ı nehy ile emri ne vâhîdir
- 2 Degil ibhâca kâdir çehre-i mechûl-kirdârın
O kim kâr-ı menûṭ-ı hüsn-i takrîri güvâhıdır
- 3 Felekde merdüm-i bî-ķudrete farṭ-ı teneddümle
Medâr-ı rû-sefidî iğtirâf-ı rû-siyâhîdir

403 S 119b, Ü1 66a, Ü2 58b

5 cûduna S, Ü2: luṭfuna Ü1

404 S 120a, Ü1 66a, Ü2 58b

405 Ü1 66a, Ü2 58a

- 4 Dili tenvîr eden hep şu'le-i âh-ı nedâmetdir
Şebi behcet-nümây-ı şubh eden envâr-ı mâhıdır
- 5 Dil-âgâhî Edibâ merdi me'nûs-ı riyâ kılmaz
Riyâdan vahşete her 'âmid-i dil-ıfufe sâhîdir

406

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Zülâl-i la'line gayrın değil dehânı memmer
Ki la'l-i dil-beri ancak benim dehânım emer
- 2 'Uyûn-ı seg-menişânı ciyef qarîr eyler
Harâm-zâde mücerred harâm zâda şöner
- 3 Meşâf-ı tîg-i kazâda siper ne sûd etsin
Mühân-ı kahr-ı Hudâya kalır mı cây-ı hâzer
- 4 Sitiz-i âheni infâk-ı zerle def' edemez
Tenûr-ı kîne eden qalbini mişâl-i hâcer
- 5 Mezâyık-ı hâzarı cilvegâh-ı füşat idi
Mukîme münkeşif olaydı hevl-i râh-ı hâtar
- 6 Bahâdırâna yakışmaz ki merd-i şaf-şikenî
Cemâl-i heybetini setr eder niqâb-ı siper
- 7 Edib ehl-i firâset teşâmum etmez idi
Semâ'a dem-zen-i şıdk olsa her sefir-i haber

407

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'Abir-endûd eden ekvânı 'ıtr-ı gülce rîhimdir
Desem bihûde şanma gayretinden gül cerîhimdir
- 2 Şakın sâkî habîs-i kîse-i minâ-yı ketm etme
Benim nakd-ı vişâl-i bîkr-i mey hakq-ı şarihimdir
- 3 N'ola pest ü bülendi seyrdan kaşr-ı nigâh etsem
Felek yek felke-i deryâ-yı ercâ-yı fesîhimdir
- 4 Nûkûd-ı ihtirâ'ım gayrı kim tezyîfe kâdirdir
Benim şarrâf-ı gerdûn nâkıd-ı kavî-i şahîhimdir
- 5 Edib ecsâm-ı esmâ'-ı kulûba rûh-bahşâdır
Hevâ-yı bâğ-ı cennet nesme-i nuṭṭ-ı faşîhimdir

5 'âmid-i Ü2: 'âmdan Ü1

406 Ü1 66b, Ü2 58a

3 kazâda Ü2: fezâda Ü1

5 şıdk Ü2: lutf Ü1 /sefir-i Ü2: sefer Ü1

407 S 120a, Ü1 66b, Ü2 58b

408

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Hayāt-ı 'aşk diliñ nefsi hurkatile olur
Deme ki hurkat ile nefsi hur katile olur
- 2 Felekde mün'adım olsa çerāğı h'urşidiñ
Sirāc-ı kevne bizim çeşmimiz fetile olur
- 3 'Alil-i renc-i 'ilācız yed-i etibbādan
Bize olursa devā dil-berin eliledir
- 4 Düşerse ol şanemiñ 'aks-i tāb-ı dendānı
Sirışk-i hūn şadef-i didede 'aķile olur
- 5 Cihānda her nice şādī zerī'a-i ğam ise
Edib 'aşıķa ğam rāhate vesile olur

409

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 İhtilādan bilmedim şūfī ne istintāc eder
Hufyeten ancak meger ğilmānı istin tāc eder
- 2 Sehmi kâşırdır küse ancak kunu āmāc eder
Kündür sir eyleyen zīrā anı am ac eder
- 3 Hall-i sirvālinde dil-dārın yed-i tūlāsı var
Zāhid-i dānāca yok bir müşkil istihrāc eder
- 4 Dide-i 'aşıķ karir olmaz likā-yı hūr ile
Tal'at-i şūhuñ hemān rüy-ı dilin ibhāc eder
- 5 Meyle def' etse 'aceb mi tāb-ı hırmān-ı lebiñ
Furkat-i la'liñ Edibi sāğara muhtāc eder

410

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Merd-i 'irfāna tecāhülle ne kesb-i nām olur
Kim baķil-i ma'rifet merd-i nekes bī-nām olur
- 2 Mürġ-i enzāra beyāz-ı 'arızın dām etmesin
Şoñra bāġ-ı behceti fersūde-i aķdām olur
- 3 Şime-i nā-puhtegān-ı sūz-ı ğamdır hurremī
Şāh-ı her serde deme eşmār-ı fikr-i hām olur

408 S 120a, Ü1 66b, Ü2 58b

409 S 120a, Ü1 66b, Ü2 58b

410 S 120a, Ü1 67a, Ü2 59a

3 fikr-i S, Ü2: fikrim Ü1

- 4 Sine-i pür-gış tek-ā-pügāh-ı ceyş-i fitnedir
 Qalb-i şāfi şah-n-ı halvet-hāne-i ilhām olur
- 5 İrtikāb-ı ‘acz ile etmez sipihre ser-fürū
 Yāre ancak ‘āşık-ı ser-keş Edībā rām olur

411

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Rinde ger zevk-i mey-i cām-ı şafā sīb ile dir
 Bize cām-ı zeķanıñ nuql-ı şafāsı bile dir
- 2 Yār ser-rişte-dih-i h̄āhiş-i vaşl olmuşdur
 Dile izhār-ı taleb varsa bu takrīb ile dir
- 3 Gerdiş-i çerh ile dir kār-ı nizām-ı ‘ālem
 Bāğa te’şir-nümā devr-i devālīb ile dir
- 4 Cāhile cām şunar zehr-i sitem dānāya
 Kār-ı sākī-i felek şanma ki tertīb ile dir
- 5 Eylemek hātırı zinetkede-i düst Edīb
 Nakş-ı nā-mahrem-i bigāneyi tağrīb ile dir

412

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Havāş-ı ‘ālem-i kevn ins ile melā’ikidir
 Edeb-güzin olana bir degil melā’ikidir
- 2 Resā-yı menzil-i kurb eyleyen ferīkini
 Fezā-yı pest ü bülendiñ sevi habā’ikidir
- 3 Behişt ü fevz-i liķādır dü mesned-i ‘izzet
 Harīm-i ‘izzete ehliyyetiñ erā’ikidir
- 4 Ser-i hüdātı emīn-i şūdā’-ı naḥvet eden
 Temīme-i eşer-i linet-i ‘arā’ikidir
- 5 Kulüb-ı şāfa hafir-i gam-ı güdāziş olan
 Edīb hep meded-i şafvet-i sebā’ikidir

411 S 123b, Ü1 67a, Ü2 59a

3 çerh ile dir kār-ı S, Ü1: çerh ile dergāh-ı Ü2

412 S 123b, Ü1 67a, Ü2 59a

1 Edeb-güzin S: Edīb-güzin Ü1

413

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Bu demde da' vî-i temyîzi her bir nâ-temîz eyler
Ki dînâr-ı mihekk-i sũ'-i temyîzi peşîz eyler
- 2 Olur mu reh-nümây-ı yümn-i iqbâl-i hü mâ ol kim
Nevâ-yı bûm-ı pendin cânib-i idbâra iz eyler
- 3 Degildir kâdr-dân-ı ni' met-i Mevlâ o nâ-dân kim
Hayâl-i nahveti ibrîz-i nâbî âb-rîz eyler
- 4 'Îtâb-ı nermden şâfî dile çîn-i cebîn gelmez
Hîyâzı bād-ı şarşar cebr ile emvâc-ğîz eyler
- 5 Eger hem-peyker-i Yûsuf olaydı şûret-i kârı
Denirdi her 'azîz-i mışr olan Mışrı 'azîz eyler
- 6 Merâretidir hâlâvet lezzetin efzûn eden zîrâ
Mey-i telhîn neşâtın şanma kim âb-ı mevîz eyler
- 7 Riyâen meşreb-i rindâna zâhid dağl eder şanma
Der-i mey-ğânenen medhûlû olduçça girîz eyler
- 8 Ederken mâye-i zühdün fidâ hîzân-ı bed-rûya
Yine meftûn-ı 'aşk-ı dil-bere ta' n u sitîz eyler
- 9 Edîbâ şimdi biz dem-beste-i îzâh u takrîriz
Beyân-ı hâli ancak dîde-i hûn-âbe-rîz eyler

414

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Nevîd-i yümne havâş-ı beşer beşîr ister
O hîbret ile her ehl-i haber habîr ister
- 2 Zîyâ vü zulmet-i zîbâ vü ziştî idrâke
Bu târ-ğânenen peyk-i başâr başîr ister
- 3 Hevâ-yı dil-ber-i bâlâ-kad eylemez zâhid
'Înâk-ı sâ'id-i vaşla şîğâr şağîr ister
- 4 Dünüvv-i tab' ile kosun pîr-i bed-meniş zîrâ
Me'âda himmet-i hâl-i kiber kebîr ister
- 5 Nigâh-ı rağbete şibhin qarîn eder dâ nâ
Tîmâh-ı dîde-i ehl-i nazar nazîr ister

413 Ü1 67a, Ü2 59a

7 Riyâen Ü2: Diyâr-ı Ü1 / dağl eder Ü2: vaşl eder Ü1

8 ta' n u sitîz Ü2: durmaz sitîz Ü1

9 dem-beste-i Ü2: dil-beste-i Ü1

414 Ü2 59b

- 6 Le 'im-i kîne-güzārîñ dü çeşmi kūr olsun
Ki reh-nümāy-ı tarîk-i zarar zarîr ister
- 7 Sirişki sîneyedir kâr-ı inşibâb ile
Zemîn-i gülşene miğ-i maţar maţîr ister
- 8 Sülûke meyl ile nehc-i riyâyı koy şûfî
Nebîhe nefret-i rāh-ı haţar haţîr ister
- 9 Edîb âhı n'ola reh-nümāy-ı 'azm etsek
'Adûya 'arz-ı peyām-ı sefer sefîr ister

415

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şayd-ı neheng-i ye'se o da bir şebîkedir
Etme hayâl-i h'âb-ı ferahla şebi kedir
- 2 Ancak vişâh-ı heykel-i 'ismetle ân bulur
Ol zen ki dest-māye-i hüsne melîkedir
- 3 Âhen-dilân-ı naḥvete çākûc-ı çerḥden
Darb-ı sitem ifāza-i lîn-i 'arîkedir
- 4 Nāmın nidā-yı bāng-ı ihānet şehîr eder
Eşrâra қа' r-ı çāh-ı haķāret erîkedir
- 5 Cism-i hayâl-i merd-i ḥalî' u'l-'izârda
Pîrāhen-i taşavvur-ı setret hetîkedir
- 6 Destinde kîr-i dil-beri bî-māye zāhidiñ
Naḳd-ı ğınā nümüne-i sîmîn sebîkedir
- 7 Olmaz sezâ-yı ṭab'-ı bülend intihâl Edîb
Ancak sezâ-yı şân-ı ṭibā'-ı rekîkedir

416

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Müjeñ ki pişgeh-i hâcibiñde peykândır
Derûn-ı zârıma hep zaḥm uran o peykândır
- 2 O nâkese eşer-i tâb-ı mihr-i rû vereli
Sevâd-ı vechi raķibiñ güzel nümâyândır
- 3 Zehâb-ı hûşu 'abeş şanma nâ-be-hüşânîñ
Hemân ğavâ'il-i endişeden girîzândır
- 4 'Arûs-ı fevze kuvâ-yı teķā gerek şanma
Mürâhiķân-ı fücûru bülûĝa şâyândır

415 S 123b, Ü1 67b, Ü2 59b

5 Cism-i S: Çeşm-i Ü1, Ü2

416 S 123b, Ü1 67b, Ü2 59b

- 5 Ğarîķ-i lücce-i nūr-ı şühüddur yoħsa
Edîb ‘aşık-ı bî-dil demem ki ħayrândır

417

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Zîb-i şunûf-ı ğâliye pîrâmenimledir
Her nakş-ı ħüsn-i nâsiye-pîrâ menimledir
2 Pîçide-müy-ı kâkül-i ğilmân-ı cennetiñ
Müşk-i ğubârı nâfice-i dâmenimledir
3 Ya‘ kûbveş ğüşâyış-i çeşm-i đarîr-i ğam
Kuhlû‘l-cilâ-yı neķhet-i pîrâhenimledir
4 Her bî-hemâl-i nâdire-ğüy-ı belâğatiñ
Ķavl-i faşîĥi nâtîķa-i elkenimledir
5 ‘Adnıñ kıyâd-ı câzibe-i şevķ ile Edîb
Bülbülleri müzâheme-i ğülşenimledir

418

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Ķazâ-yı şehvete ehl-i riyâzet tâ zenân ister
Tarîķ-i suħtdan laħm-ı semîn ü tâze nân ister
2 Dilim müştâķ-ı ân-ı vuşlat-ı her sâde-rüy olmaz
Ki istihâl-i ân-ı vuşlata dil-berde ân ister
3 Ne mümkin devr-i câm-ı bezm-i ğamdan kâm-yâb olmak
O kim taħşîl-i kâma ruħşat-i devr-i zamân ister
4 Şudâ‘-ı ihtilâli def‘e yâfûĥ-ı berâyâdan
Devâ-yı âb-ı tîĝ-i himmet-i kâr-âĝehân ister
5 Edîbâ ħüsn ile reşķ-i rebî‘-i cennet olduķça
Bahâr-ı ehl-i ğam bî rehbet-i faşl-ı ħazân ister

419

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 O kim fu‘âdını ibdâ‘-ı şerre zehreledir
Kef-i reviiyyeti pervîzeninde zehr eledir
2 Ķazâ nümüne-nümây-ı nakîz-i luţf olsa
Riyâzı nesme-i bād-ı bahâra örseledir

417 S 124a, Ü1 67b, Ü2 59b

418 S 124a, Ü1 68a, Ü2 60a

1 laħm-ı S, Ü1: (Ü2’de bulunmuyor)

419 S 124a, Ü1 68a, Ü2 60a

- 3 Hayâli mâye-i teşhîz-i tîğ-i âhımdır
O şûh kanda ise tâb-ı hasretim bilebilir
- 4 Hadeng-i gamzesi cāna halīde oldukça
Baña tetābu‘ -ı āşār-ı şefkatin diledir
- 5 Müdām sāğar-ı gerdünü cür‘ a-nūş eyler
Edīb ‘āşık-ı bî-dil ferāh-ı havşaladır

420

fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

- 1 Mürğ-i kīre dil-berin sūrāh-ı isti lānedir
Kirden bilmem o sūrāha bu istilā nedir
- 2 Ārzümüz pīr-i meyden ‘ahd ile peymānedir
Şanma her şāhib-nefesden ‘ahd ile peymānadır
- 3 Meyl-i dil ne kurb-ı şeh ne intimā-yı hanadır
Halkdan vahşetle ancak inzivā-yı hānedir
- 4 Kan‘ ile vā-beste-i gull ol ki mürğ-i zīreki
Dāma üftān eyleyen bir kayd-ı āb u dānedir
- 5 Kışsa-i ehl-i gamı gūş et Edībā yohsa kim
Mā-‘ adası hep melāl-efzā dūrūg efsānedir

421

mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Kunū‘ u şanma ki taht-ı şehin-şehān ister
Ki zevk-i mülk-i kanā‘ at şehin şahan ister
- 2 Felek meşāfıma dursun ya hüdne-ğāh olsun
Ki tîğ-i zehre-şikāfım ya kın ya kan ister
- 3 Serīr-i ‘āfiyet-i vaşla irtikāsında
‘Alīl-i derd-i firākıñ elin el’ān ister
- 4 Tarīk-i emn ü sedādı koyup şekāvetle
Reh-i şürūra şikeste kıçın kaçan ister
- 5 Bülūğ-ı va‘ dine Hakkıñ vesīle-cūy olmak
Mağarr-ı ‘ādet-i hılf-ı yemīn yaman ister
- 6 Zıyā‘ -ı gevher-i sırrı zühül-i fikretle
‘Adūya hoşka-i rāzıñ içen açan ister
- 7 İşābet-i nazar-ı şūr-ı çeşm-i hā’inden
Derūn-ı her şanem-i meh-cebīn cebān ister

3 āhımdır S, Ü2: āh mıdır Ü1
420 S 124a, Ü2 60a
421 Ü1 68a, Ü2 60a

- 8 Țarîķ-i ğamda bülûğ-ı mecālını fevze
Semend-i her dil-i miħnet-rehîn rihân ister
- 9 Edîb âfet-i kayd-ı nekâl-i ‘uķbâdan
Ĥaşım-i kâr-ı bedinden emîn emân ister

422

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Ĥıdâ‘ ı şüret-i şıdkıyla merd-i nâ-bekâr eyler
Ki sengiñ rîzesi ĥelvâ-yı terde nâba kâr eyler
- 2 Hünermend-i riyâda kâr-ı istignâ gerek yoħsa
Tek-â-püy-ı tama‘ la zâhide kim i‘tibâr eyler
- 3 O zen-tıynet ki mi‘cer-püş-ı naħvetdir şaĝirâna
Faķať bânü-yı vaşlın maħrem-i bezm-i kibâr eyler
- 4 Yeter kuħl-ı sevâd-ı şâm-ı ğam-pirâye-i ‘âşık
N’içün çeşmin ğubâr-âlûde-i nûr-ı nehâr eyler
- 5 Edîbâ tâb-ı ğamla cân-sitân-ı şârim-i âhım
Ten-i ‘ayn-ı ĥayâtı çâk çâk-i ihtizâr eyler

423

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Deme bânü-yı şevher-düst-ı dünyâ beni n’eyler
Ki o bensiz nice işmâr-ı eşmâr-ı benîn eyler
- 2 Ğamıñ eşk-i sefid-i çeşmi reşk-i yâsemîn eyler
O şâdî-düşmeni reng-i feraħdan yâs emîn eyler
- 3 Ne şüretle beşâset-cüy-ı sîmâ-yı ĥuzûr olsun
Ruħ-ı nuťkun o kim menşûr-ı ‘ayb-ı Müslimîn eyler
- 4 Demem minnet-peźir-i ĥall-i eşkâl ol o kesden kim
Cevâbın ĥaşr-ı nuťķ-ı ‘uķde-i çîn-i cebîn eyler
- 5 Edîbâ ehl idi çün kesb-i ķurba zâhid-i şâdık
Yine ümmîd-i müzd-i cenneti çün ehl-i dîn eyler

424

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Şeb-zinde-dâr-ı tâb-ı ğam-ı bî-kirânedir
Çeşm-i dilim degil de meĝer bî-kirâ nedir

422 S 124a, Ü1 68b, Ü2 60b

4 nehâr S, Ü1: bahâr Ü2

423 S 124a, Ü1 68b, Ü2 60b

424 S 124a, Ü1 68b, Ü2 60b

- 2 Olmaz rabî-i ħabl-i emānet muṭî' olan
Ancak ribât-ı kahr-ı felek ser-keşānadır
- 3 Zāhid şühūd-ı peyker-i şîrîni n'eylesin
Ĥüsn-āşinā-yı cā'ize-i Ĥusrevānedir
- 4 'İsice ol ki terk-i ribāy-ı cihān ede
Bil kim ħîrāmı rābiye-i āsmānadır
- 5 Olmaz tekā nişāne-i ĥüsn-i 'amel Edîb
Ĥüsn-i 'amel mu'āmele-i muĥlişānedir

425

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ol kâlbe kim tef-i heves-i ittikā düşer
Tennûr-ı cevfine şerer-i ittikād üşer
- 2 Olmuş güşāde ehl-i şekā vü sa'ādete
Bāb-ı lüzûm-ı kār-ı temennā-yı ĥayr u şer
- 3 Zann etme tāb-ı mihr-i kâderden vikāyedir
Me'vā-yı zîr-i serĥa-i bî-sāye-i ĥazer
- 4 Oldukça dilde cilveger-i rüft-ü-rûb-ı ĥam
Cām-ı feraĥ derûnumuzu pür-ĥubār eder
- 5 Ehl-i ĥamın tarāvet-i gülşen verir Edîb
Bāĥ-ı ruĥunda mevce-i selsāl-i eşk-i ter

426

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şanma kim zinde-dilî 'āriyetî cān iledir
Saltanat anlama kim 'āriye ticān iledir
- 2 Müslimiñ Ĥaĥķa dili ĥubb ile imān iledir
Merd-i nā-Müslim olan ĥubb-ı le'imān iledir
- 3 Zîb-i tehzîb-i şiyem tāt-ı bahādır merde
Ĥüsn-i zātı deme kim zîver-i ebdān iledir
- 4 Rüşenā sāĥar-ı 'aşķ ile olur ĥāne-i dil
Bil ki tenvîr-i mekân cām-ı dirāĥşān iledir
- 5 Şūfiyān şūf ile nāzişger olur [lākin] Edîb
Fāĥr-ı erbāb-ı fenā ĥülle-i ekfān iledir

425 S 124a, Ü1 68b, Ü2 61a

2 kār-ı S, Ü2: ĥayr Ü1

426 S 124b, Ü1 69a, Ü2 61a

5 lākin: lik S, Ü1, Ü2

427

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gam-ı cānāneyi cānıyla 'āşık iştirā k'eyler
Anıñla kār-ı bī-sūdunda hiç kim iştirāk eyler
- 2 N'ola dīdem haṭ-ı nā-geh-zuhūruñ nem-çekān etse
Ki feyz-i nev-bahār icrā-yı āb-ı çeşm-i tāk eyler
- 3 Olur ma' şūka sārī sırr-ı 'āşık bülbülün zīrā
Gülü ser-pençe-i te'sīr-i şevki sīne-çāk eyler
- 4 Eger dārü's-şifā-yı dehrde 'īsā ṭabīb olsa
Yine rencūr-ı 'aşka vaşf-ı dārū-yı helāk eyler
- 5 Ribāt-ı nüh felek münḥal da olsa ehl-i eşvāka
Edībā irtibāt-ı ḥatırım bī-infikāk eyler

428

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şit-i imān-ı rusul gūş-ı kerīmān iledir
Şanma bīhūde ki her gūş-ı ker imān iledir
- 2 Merd-i bī-zāda degil zīnet-i cā nān iledir
Belki bī-rayb u gümān zīnet-i cānān iledir
- 3 Cismiñe derd ile tedbīr-i devā et 'āşık
Saña zīrā ki şifā derd ile dermān iledir
- 4 Teni her yāre ki bī-ān ola qurbān etmez
'Āşıka dil-ber-i şāyeste-i qurb ān iledir
- 5 Ferş-i gül-reng ile pīrāye-peżir olmaz Edīb
Zīb-i bismilgeh-i gam ḥūn-ı şehīdān iledir

429

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kibāş-ı cennetiñ lahm-ı nefisi etkıyānıñdır
Degil her ferde lāyık kebş cāna et kıyanıñdır
- 2 Melik-i gayret-i dīn rāye-dār-ı kahr-ı a' dādır
Livā-yı intişārı şanma her şāhib-kırānıñdır
- 3 Züleyhā-yı 'arūs-ı fevz her dāmāda küfu' olmaz
Züleyhādan o her Yūsuf-şıfat dāmen-keşānıñdır

427 S 124b, Ü1 69a, Ü2 61a

428 S 124b, Ü1 69a, Ü2 61a

429 S 124b, Ü1 69a, Ü2 61a

- 4 Beşâşet zâ 'irîne cezbe-i terhîb-i dildendir
Demem tefrîh-i dil te 'şîr-i lafz-ı merhabânıñdır
- 5 Edîbâ bendegân âzâdelerdir râh-ı dil-berde
Mücerred fahr-ı şân-ı bendegî âzâdegânıñdır

430

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Bize çün behcet-i seyr ü temâşâ zînet-i güldür
' Aceb mi olsa iklîl-i nigâha jâle-i gül dūr
- 2 Kederden restedir fark etmeyen nâzı nevâzişden
Şafâ zîrâ ki idrâk-i tegâfûlden tegâfûldür
- 3 Kâlır 'âciz huṭûb-ı dehr-i pür-şûru taḥammûlden
O kim eṭvâr-ı nâ-hemvârı bîrûn-ı taḥammûldür
- 4 Degildir iktidâ-yı dîden-i Hâtem kerem-kârı
Kerem 'âcizlere ḥâlince izhâr-ı tecemmûldir
- 5 Edîbâ a'lem-i nâs olsa da kân-ı cehâletdir
O kim bî-sûd olunca kâra me'lûf-ı tecâhûldür

431

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Naşîbim zaḥm-ı ḥâr olduḡça bildim bunı yazımdır
Hemân gūyâ ki senden ey gül-i ter bu niyâzımdır
- 2 Ḥaḡikatden pûl-i nehc-i mecâzım râstdır zîrâ
Benim cünd-i ḡaḡikat sâlik-i cîsr-i mecâzımdır
- 3 Baña râh-ı hevâda pey-rev olmaḡ nâ-müyesserdır
Ki her bir câ'iz-i şer'-i hevâ sehv-i cevâzımdır
- 4 Ḥulûvv-i bal ile âzürde-tab'ım 'âlem etmekden
Baña zîrâ ki mihmân-ı ḡam-ı 'âlem mülâzımdır
- 5 'Adūyu ḡıll-i şâdıḡdan Edîbâ fark u temyîze
Sebeb ancak nigâh-ı diḡḡate bir ihtirâzımdır

432

mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlûn

- 1 Tâmi' deme muḡtâcına zîrâ ki bu nândır
Tâmi' anı ifrâṭ ile bulduḡça bunandır

5 bendegân âzâdelerdir S, Ü2: bendeler âzâdegândır Ü1 / bendegî S, Ü2: bendegân Ü1

430 S 124b, Ü1 69b, Ü2 61b

431 S 124b, Ü1 69b, Ü2 61b

432 S 125a, Ü1 69b, Ü2 61b

- 2 Şeyhiñ reh-i mey-ḥānede de rāye-i nutḡu
Efrāste-i ṭa'ne-i peymāne-keşāndır
- 3 Bī-kūlfet-i aḡmāz ederim çeşmime ḡābı
Kim dīdelerim maḡdem-i yāre nigerāndır
- 4 Şermende eden 'āşıkı āh-ı esefinden
Hep na're-i āh-ı esef-i bī-esefāndır
- 5 Hicrān ile güm-sāz-ı şu'ūr oldum Edībā
Teşrīfini yāriñ bile bilmem ne zamāndır

433

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yārde işār-ı āşār-ı kerem yā yok mudur
Vāye-i 'uşşāk-ı zār andan hemān yay ok mudur
- 2 Şām-ı ḡamda maḡhar-ı ye's-i çerāḡ-ı māh iken
'Āşıka bir şu'le-i dāḡ-ı maḡabbet çok mudur
- 3 Hālka-i zencīr-i zūlf-i yārden ne'vmīd iken
'Āşıka hīç mi'de-i cīd-i niyāzı tok mudur
- 4 Aḡniyā ḡāhişger-i baḡş-ı gedāyān olmada
Bilmem esbāb-ı seḡā varlık mıdır yokluk mudur
- 5 Sīreti ḡardan temeyyüz eylemez çünkim Edīb
Zāhid-i ḡuşka 'aceb rişi hemān kıyruḡ mudur

434

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Merdāna maḡabbetle baḡan merdümekimdir
Ben olmayıcaḡ şefḡat eden merdüme kimdir
- 2 Dām-ı seḡatım ehl-i şürūra şerekimdir
Bu satvet ile cür'et edenler şere kimdir
- 3 Terḡīb ile terhibim eviddā vü 'adāya
Vaşf-ı ḡaṭar u emn-i na'im ü derekimdir
- 4 Bīḡāne-i kārımdır eden ülfet-i şādī
Erbāb-ı şafā ḡamda benim müşterekimdir
- 5 Lerzān eden a'dā-yı bed-endişi Edībā
Ehvāl-i şehāmetkede-i mu'terekimdir

433 S 125a, Ü1 69b, Ü2 61b

1 āşār-ı S, Ü1: āşarım Ü2

434 Ü1 70a, Ü2 61b

3 Terḡīb ile terhibim Ü2: Terhib ile terḡibim Ü1

435

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Cāy-ı ünse diyemem pey-rev-i reh-yābāndır
Belki her 'āşık-ı vahşî-dile reh yabandır
- 2 Hāveristān-ı miḥanda eşer-i mihriñle
Dūd-ı āhım kelef-i rüy-ı meh-i tābāndır
- 3 Tāb-ı ğam revnağ-ı ḥüsn-i dil-i insānīdır
Ol ki bî-vāye-i ğamdır diyemem insāndır
- 4 Ğam-ı devrānı çeker her biri ancak 'āşık
Ğam-ı cānān ile me'mün-ı ğam-ı devrāndır
- 5 Sum'a-kārī dil-i bî-'aşka müsahḥhardır Edīb
Yohsa 'aşk ile riyā merde kuru bühtāndır

436

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Te'ab-ı hecr ile senden ğamımız dūrīdır
Hasteye nā-kes-i 'illet ğam-ı müzdūrīdır
- 2 O bütü mūr-ı ḥaṭı etdi mükedder gūyā
Mülket-i behcetine leşker-i Tīmūrīdır
- 3 Merd-i rencūr-ı hevā levḡ-i 'adūdan kaçmaz
Ta'n-ı bed-ḥāḥa siper ḥālet-i ma'zūrīdır
- 4 Beni minnet-keş eden çeşm-i füsūn-sāzından
İştidād-ı heves-i lezzet-i meshūrīdır
- 5 Görmeyen rāḥat-i ğam 'āşıkı 'ālemde Edīb
Nā-sezāyān-ı ğamıñ dīde-i bî-nūrıdır

437

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kānā'at 'izzetin zūll-i ṭama'dan derk emīn eyler
Anın'çün kend'özün 'uzletde kānī' der-kemīn eyler
- 2 Lüzüm-ı iktidāsı iktirān-ı Hızra tev'emdir
O kim ilzām-ı terk-i şoḥbet-i sū'-i qarīn eyler
- 3 Bilen yeg zülmet-i şām-ı ḥafāyı rüz-ı şöhretten
Fürüg-ı ḥazm ile tenvir-i çeşm-i rāst-bīn eyler

435 S 125a, Ü1 70a, Ü2 62a

4 me'mün-ı S, Ü2: memnün-ı Ü1

436 S 125a, Ü1 70a, Ü2 62a

437 S 125a, Ü1 70a, Ü2 62a

1 'izzetin S, Ü2: 'uzletin Ü1

- 4 Nezîl-i kurb-ı şâhî her nice gencûr-ı şıdk olsa
Fesâd-ı şâha i' dâd-ı dürûğ-ı âferîn eyler
- 5 Perestişgâr-ı ehvâ şüret-i menkûş-ı dînâra
Edîbâ nâ-sezâ izhâr-ı zûll-i ' âşıkîn eyler

438

mef'ülû mefâ'ilû mefâ'ilû fe'ülün

- 1 Âdem ki ümîdiyle dilin bâ-keder eyler
Tesvîf-i emelden dilin bâke der eyler
- 2 Me'mûn-ı ezâ vâhime-i keyd-i ' adûdan
Âlâyiş-i evhâm-ı hâzerden hâzer eyler
- 3 Vâ-beste eden buğzunu güm-râh-ı sedâda
Bed-h'âhı fûrû-mânde-i ye's-i zafer eyler
- 4 Dil-şâf olanı ahlama dil-bend-i sivâdır
Nağş-ı şuver âyîne de şanma eşer eyler
- 5 Hürsend olanın câzibe-i şükrü Edîbâ
Her ni' meti nâzişger-i şehd ü şeker eyler

439

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Benim nağd-ı hülûşum vuşlat-ı hürâ-sitânımdır
Desem bihûde şanma mevķıf-ı hür âsitânımdır
- 2 Leged-kûb-ı difâ' -ı sum' a-kârânım reh-i şıdkıñ
Nigeh-dârânı zâyf-ı h'âhiş-i bî-imtinânımdır
- 3 Sürüş olsa baña her kec-ķarîni mihrbân bilmem
Ėarîm-i ' uşbe-i nâ-müstakîmân mihrbânımdır
- 4 Ėarîb ü âşinâdan şermnâk-i iğtiyâb olmam
Ki hep vâ-restegân-ı Ėaybetim şermendegânımdır
- 5 Ne mümkün nüşha-i evşâfıma reh-yâb-ı ' ilm olmak
Benim zîrâ Edîbâ ' âlimânım câhilânımdır

440

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Sitemle çünkü lutfuñ tev'emândır
Ne Ėam îlâm-ı cû' a tev'emândır

- 2 Sebük-sāmān-ı şevk olsun mu ol kim
Dili sencide-i rıtl-ı girandır
- 3 Muṭavveldir ḥadīs-i gīsuvānıñ
Kim olmuş āhiri bir dāstāndır
- 4 Cihānda āšinā-yı rūy-ı rāḥat
Kemīn-i iḥtilāda sākināndır
- 5 Edībā iştidād-ı şūr-ı ‘ālem
Nişān-ı ‘ahd-i Mehdī-i zamāndır

441

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Sülūke ḥaṣṣ ile mürşid riyāzemi n’eyler
Beni ki meyl-i sivādan riyāz emīn eyler
- 2 Mürīd-i gāfile oldukça ḥülle-i şöhret
Ridā’-ı da‘vī-i şıdkı riyā zamīn eyler
- 3 Garāma terk-i kabūlü mu‘ānidin eyler
Şebāt-kārī-i ‘aşkı mu‘ān-ı dīn eyler
- 4 Kōmaz şümül-i eşerden ḥüsām-ı vecdin o kim
Gülū-yı şekkini tīg-i hevāya kın eyler
- 5 Edīb lübb-i emelden nigāhı kâşırdır
Benān-ı pākini her kim ḥaṣāle-çin eyler

442

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Zālīm ki şevb-i fāhrını bī-iştirā keser
Dür ol anıñla qoyma şaķın iştirāke ser
- 2 Ḥurrem-dil-i semāḥate vermez seḥā keder
Tā ḥaṣre dek vefāt ile bulmazsa ḥāke der
- 3 Şāyestedir sitemger-i bed-ḥū da kūr ola
O dīdeler ki nūk-i nigāhı ödü deler
- 4 Etmez e‘azze şāh-ı be-nām olsa sifleye
Bir nāma i‘tibār ile tesvīd-i nāmeler
- 5 Bakmaz vüçūh-ı şarfa Edībā zamānede
Tenvīr eden nigāhını sīmā-yı ḥarf-i cer

443

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Bıkr-i şahbâyı bilirken şemer-i tākımdır
Yine görsem baķarım bilmek için tā kimdir
- 2 Baña tevfiķi eden aňla ki idrā kimdir
Reh-i iħlāşa çeken ķā'id-i idrākımdır
- 3 'Azm-kār-ı tebehi hūkm-i nühā nāhıdır
Şanma kim reh-zen-i bım-i sitem-i hākımdır
- 4 İ' tişām-ı denes-i aħz u 'aťā şanımdır
Ki seħā müncezib-i behcet-i imsākımdır
- 5 İķtiħām etmede yok vehmim Edīb a' dādan
Hecme-i düşmene farť-ı celedim bākımdır

444

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 'Abda zann etme ki taťhır-i günāh āsāndır
Ki şümār-ı 'aded-i 'abd u günāh aķrāndır
- 2 Neş'eden ħāťırı mehcūr-ı ferāğ olduĝuna
Nükte-sencān-ı meye řās ile mül mızāndır
- 3 Bu keder-ĥānede ādem nice bī-hemm olsun
Çeşm-i tedķik ile baķ ādem ü hem bir cāndır
- 4 'Āşıkı yāre heves bī-emel-i vaşl etmez
Aña zırā ki tesāvi-i 'aded bürhāndır
- 5 Kākül-i dil-beri mevķūf-ı ĥisāb eylese de
'Āşıķa māye-i sevdā-yı dil-i nālāndır
- 6 Restedir řab'-ı beşer şanma 'aťā meylinden
Bil ki naķş-ı şuver-i meyl ü 'aťā yeksāndır
- 7 Nehy eder merdüm-i dānāyı Edībā dünyā
Nehyi dānişver evşāfına pek şāyāndır

445

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Kāzā kuzāta Ĥudādan resıde nā'ibedir
Nevā'ibiň daĥi řāķat-güdāzı nā'ibedir

443 S 128b, Ü1 71a, Ü2 62b

1 Bıkr-i S, Ü2: Fıkr-i Ü1

444 S 129a, Ü1 71a, Ü2 63a

3 bī-hemm S, Ü2: Ü1 bī-ĝam Ü1

445 S 129a, Ü1 71a, Ü2 63a

- 2 Müzâb-ı nâr-ı caḥîm olsa meyli kâdîniñ
‘Înâķ-ı gâniye-i ‘anberîn-zevâ’ibedir
- 3 Hîlâf-ı şer‘ ise de pîşgâh-ı kâdîde
Mu‘idd-i rüşvetiñ âmâli şanma ḥâ’ibedir
- 4 Hevâ-yı hırş ile ser-mest-i keyf-i dînârîñ
Ḥayâl-i tâb-ı seḳardan ḥavâsı gâ’ibedir
- 5 Edîb kalmadı hîç bir nihüfte-kâr-ı fücûr
Şitâb-ı cümle ümem şöhret-i me‘â’ibedir

446

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Dil-i rencûr-ı ḡam sûd u mülû ḡann etme cāḥiddir
Ki diķķatle baķılsa sûd u mül dârû-yı vāḥiddir
- 2 Rûsûm-ı kâr-ı ‘âlem lâzım u melzûmdur cümle
Şübût-ı müdde‘âya ḥâl-i keyl ü dâne şāḥiddir
- 3 Ne mümkün iftirākı lâzımıñ melzûmdan zîrâ
Zevâl-i ittihād-ı ḥabl ü delvi kim müşāḥiddir
- 4 Bütün tertîb-i ressâm-ı kazâdır şûret-i eşyâ
Müje fehm etme ḳadr-i pilkden bir ḳılca zâ’iddir
- 5 Olur mu cünbiş-i nuṭķu zebânıñ bî-dehân olmak
Dehāniyla zebānı bilmeyen idrāki fāķıddir
- 6 Şadef dil-beste-i yemm olduḡun maķrûn-ı hûş eyle
Ki deryâ vü ‘aķîle neydigin dūr ki müsâ’iddir
- 7 Dil-i sūdāgerāna bey‘ siz ümmîd-i kesb olmaz
Rûsûm-ı bey‘ ü kesbiñ dānişi idrāke ‘â’iddir
- 8 O deñli ‘illet-i aḡzân-ı fûrķatle za‘îfiz kim
Lisân-ı şıdķ-ı ta‘rîfe beden müy olsa vāriddir
- 9 Edîbâ her dūrûruñ incizābı zaḡmadır zîrâ
Simāṭıyla nemekde hem-demi mer‘î ḳavâ’iddir

447

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Mühim-sāzım nüķûd-ı şarfıma dil-dāde ķisemdir
Baña naķd-ı züyûf-ı ‘āleme dil-dādegî semdir

446 S 129a, Ü1 71a, Ü2 63a

6 hûş S, Ü2: fehm Ü1

447 S 129a, Ü1 71b, Ü2 63b

1 Mühim-sāzım S: Mühim-sāz-ı Ü1, Ü2

- 2 Dil-i derd-ülfet-i bīmāra şanma kār-ı mül hemdir
Aña ancak hevā-yı nūş-ı mey bir kār-ı mülhemdir
- 3 Dil-i merdiñ sidād-ı h̄āhişi keyfiyyet-i meyden
Hemān idrāk-i zevk-i cılve-i mestāne-i ğamdır
- 4 Rehādır miñnet-i endişe-i imrūz u ferdādan
O kim reh-bürde-i sūy-ı ferāğ-ı her dü ‘ālemdir
- 5 H̄atādır mi‘ de-sir olmak ta‘ām-ı kevn-i fāniden
Edībā merde zād-ı uhrevī dūnyādan aqdemdir

448

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Mey ki bī-mey-keş ola zīver-i cāmı n’eyler
Ney ki bī-ne-yzen ola elde maqāmı n’eyler
- 2 Leb-i taqbīle h̄atıñdır yer eden rūyuñda
Nāme bī-zīb-i raqam naqş-ı h̄ıţāmı n’eyler
- 3 ‘Āşıkā baḥş-ı vişāl eyle düçār oldukça
Sā’il-i rāḥe-tehī naqd-ı selāmı n’eyler
- 4 Dile ‘arz etme yeter ḥalka-i zūlf ü ḥālīñ
Mürġ-i maḥbūs-ı kafes dāne-i dāmı n’eyler
- 5 Yār-i bī-raḥma Edīb eşk-i recā sūd etmez
Sāḥa-i şüre-zemīn reşḥ-i ğamāmı n’eyler

449

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Komazdım zāhid-i ḥarla cidālī bilsem erlikdir
Palās-ı hırkası düşunda ḥālā bil semerlikdir
- 2 Faḫihāsā cüdā ol kayd-ı tekbīr ü ‘amāyimden
Ki te’şir-i şūdā’-ı fitneden āzāde-serlikdir
- 3 Hemān aqdāmına rū-māle meftūn eyleyen şeyḫi
Mürīd-i tāzeniñ pāy-ı laṭifinde o terlikdir
- 4 Sitemger cāhile cevşen-be-düş-ı ihtimā olmak
Mücerred cehl ile tīg-i kazādan bī-hazerlikdir
- 5 Edībā şimdilik ğayy u reşādı fark eder yokdur
Bu sūk-ı dehrde cevher-fürüşī pileverlikdir

448 Ü1 71b, Ü2 63a

2 Ü2: (Ü1’de bir sonraki beyitle yer değiştirmiş)

3 Sā’il-i Ü2: Sāḫil-i Ü1

449 Ü1 71b, Ü2 63a

450

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Şabırım elem-i cū' a ki bildiñ azacıkdır
Sākī beni sen nuql u şarāba az acıkdır
- 2 Kec-bīnī-i bed-ḥāha cūdādır hele ol kim
Menzilgehi cāsūs-ı nazardan uzacıkdır
- 3 Degmiş nem-i eşkim dem-i taqbīl yedinde
Şandım kefine tāze yakılmış kınacıkdır
- 4 Eylerse n'ola ḥāhiş-i nev-bāve-i la' liñ
Tıfl-ı dile ḥışm eyleme cānā uşacıkdır
- 5 'Āşıqlara beytū'l-ḥazen-i 'aşk Edībā
Esbāb-ı henā ile müheyyā konacıkdır

451

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dil-i şāf-ı kirāmīñ mülhemi kār-ı seḥā sırdır
Le'īmān pey-rev-i merd-i seḥā-kār ise ḥāsirdir
- 2 Fūrūğ-ı çeşm-i ümmīdi sevād-ı şāmdır yoḥsa
Seḥer idrāk-i şem'-i ḥüsnden pervāne ḳāşırdır
- 3 'Azīm-i cilve-i āsāyiş-i ıtlāk olan merdüm
Hemān ḥabs-ı muzīk-i çār dīvār-ı 'anāşırdır
- 4 'Aceb mi ehl-i dīn maḥv-ı vüçüd etse bu dem zīrā
Ki her ḡayret-keş-i şirk-i ḥafī İslāma nāzırdır
- 5 Edīb ismā'-ı pend etmek degil ḳaşdı ḥaṭībānīñ
Şu'ūd-ı süllem-i şad pāye-i ḳaşr-ı menābirdir

452

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Zamāneniñ bütün ehl-i şeri kibārıdır
Dilince her biri gūyā şerīk-i Bārīdir
- 2 Diliñ ki menhec-i ḡam reh-ber-i diyārıdır
Peyām-ı vaşl ile ol reh berīd-i yāridir
- 3 Firāş-ı 'aşḳda bīmār-ı ḥurremī ḳalmaz
Mizāc-ı 'āşıḳa zīrā ki hem medārıdır

450 S 129a, Ü1 72a, Ü2 63b

2 nazardan S, Ü2: nigehten Ü1

451 S 129a, Ü1 72a, Ü2 63b

452 S 129a, Ü1 72a, Ü2 63b

- 4 Hevā-yı yārde ḥal‘-ı ‘izār iken maṭlab
Lüzüm-ı de’b-i ḥayā ‘āşıkıñ ne kārıdır
- 5 Edīb izā‘a-i naḳd-ı şekibe āh ederiz
Enin-i ḥasretimiz şanma ihtiyārıdır

453

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kazā-yı şehvet-i maḳlūba zāhid ḥarca sım ister
Taḥammül etmege bār-ı girānı ḥar-cesım ister
- 2 Tabībān ‘illet-i āşüb-ı kevne çāre-yāb olmaz
Aña tevfiķe hem-dem ḥüsn-i tedbīr-i ḥakīm ister
- 3 Bu şurişgehde derk-i ḥüsn-i istiḥāş-ı keşretten
Girān-ḥ‘āb-ı zühüle kehf-i aşḥāb-ı raḳīm ister
- 4 Nesīm-i şevḳ ile reh-yāb-ı sūy-ı bāğdır bülbül
Nebīhe şanma kim ta‘rīf-i rāh-ı müstaḳīm ister
- 5 Edībā olamaz fersüde cism-i tāb-ı güm-rāhı
Cünüd-ı fevze zıll-i rāye-i şer‘-i ḳavīm ister

454

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Belāyı eşkıyāya şanma teşhīr-i belārekdir
Ki cīd-i eşkıyāda ḳaṭ‘ı müsted‘i belā-regdir
- 2 Cünüd-ı şakvetiñ aḥyāra çünkim ḡadri bī-şekdir
Büzür-ı ‘özrü sen de ḥāk-i ecsāmında bış ekdir
- 3 Tarīḳ-i tā‘ate taşdıḳ olunmaz meyli füccārıñ
Sülük-i menhec-i ‘işyāna ammā sa‘yı gerçekdir
- 4 Tebehdır ḥā’inānıñ ülfeti lākin emīnānıñ
Gönülden birbirine irtibātı ḡayr-ı münfekdir
- 5 Edībā muḥlişānıñ ḥālın ancak Rabbi ‘ālimdir
Nigāh-ı fehmine tafşıl-i ḥālī ḡayr-ı müdrekdir

4 de’b-i ḥayā S, Ü2: āb u hevā Ü1

453 S 129b, Ü1 72b, Ü2 64a

454 S 129b, Ü1 72b, Ü2 64a

1 S, Ü2: Ü1’de ikinci beyit

2 ecsāmında S, Ü2: cüsāmında Ü1

455

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Lānegāhı derk ederken tıynet-i hākimledir
Ben nice bilmem o tūṭı-i şeker-hā kimledir
- 2 Tā ezelden kuvvet-i temyız-i 'aks-i nık ü bed
Ehl-i hūşa şafvet-i mir'āt-ı idrākimledir
- 3 Merdüm-i tevḥid ü işrāke helāk ü zindegī
Hep benim te'sir-i ṭa' m-ı zehr ü tiryākimledir
- 4 Her semāhat-diden-i Hātem-nihād-ı 'āleme
Kār-ı idmān-ı seḥā taqlid-i imsākimledir
- 5 Tāb-ı keyd-i çerḥ-i kec-revden Edib āsūdegī
İlticā-yı zır-i çetr-i dāmen-i pākimledir

456

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Bize ol mehveşin la' l-i terinden buse mercūdur
O zevki añlamaz bu zāhid-i ḥar bu semer-cūdur
- 2 Şemim-i ṭurresin 'ıtr-ı gül-i ruḥsārın isterler
Mücerred meşreb-i erbāb-ı dānişde emel budur
- 3 Nem-i gül-berg-i rüy-ı hūn-çekānından naşib aldık
Tef-i cāna gül-āb-efşānımız bir yār-i ḥ'oş-ḥūdur
- 4 Ḥayāl etdikçe tāb-ı nāle koymaz 'āşık-ı zāra
Ki taşvır-i miyānı kāse-i çinide bir mūdūr
- 5 Kōmazdın iştirāk-i mihrine 'uşşāk için fūrşat
Gōreydın zāhidā ol şūḥ-ı ra' nāyı ne meh-rūdur
- 6 Neşāṭı pūr-keder dehriñ şarāb-ı nābda ammā
Ḥumār ile muşāfāt etmedim ancaḳ keder-şūdur
- 7 Mezāk-ı rindden bir reşḥa degmez zāhid-i ḥuşke
Ki rīḳ-i bīkr-i meyle naḳş-ı ḡam göñlünde memḥūdur
- 8 Ser-ā-ser biş ü kem sencide-i mizān-ı dānişdir
Cihānı farka çeşm-i ehl-i dil 'ayn-ı terāzūdur
- 9 O kim renc-i şudā' -ı naḥvete dārū-güzin olmaz
Devā-yı şadme-i devrānı görsün kim ne dārūdur

455 S 129b, Ü1 72b, Ü2 64a

4 idmān S, Ü2: rān Ü1

456 Ü1 72b, Ü2 64a

6 muşāfāt Ü2: müzāfāt Ü1

- 10 Nigāh-ı fehm-i tābı nūr-ı tevfiḳ-i ‘amel görmez
Kelāmı Hālīḳiñ tā nuṭḳ-ı ihmālinde metlūdur
- 11 Göñülde da‘vet-i zayf-ı neşāta cāy-ı ḥālī yok
Edībā tā o deñli ḥatırım miḥnetle memlūdur

457

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Ādemoiyyet sîretin bende benî Ādem görür
Şanma her ḥayvān-ı bed-bîniş beni âdem görür
- 2 Minḥat-i Vehhābı mehcūr-ı nigāh-ı fikr eder
Çeşmin ol kim ṭamiḥ-i ūkrūme-i Ḥātem görür
- 3 Sîne-rîşân-ı maḥabbetde şifā-ümmid olan
Zahm-ı ‘aşḳ-ı yârde ḥaşıyyet-i merhem görür
- 4 Ḥire-çeşmān-ı başıret dîde-i bî-meyz ile
Ṭal‘at-i sîmā-yı her nā-maḥremi maḥrem görür
- 5 Nehb için vehb etdigin derk etmeyen ḥalkıñ Edīb
Ṭab‘-ı her süflî nihād-ı nâkesi ekrem görür

458

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Maḳāl-i ṭā‘ın-ı bed-gū binā-yı hemze bānīdir
K‘aniñ mi‘mār-ı tesvîlāt-ı nefsi hem-zebānıdır
- 2 ‘Abeşdir her giriftār-ı ‘azāb-ı hemm için düzaḥ
K‘aniñla iḳtirān-ı hem-zebān-ı hem zebānıdır
- 3 Degildir neyl-i āşār-ı kerem dil-dārdan ancak
Yapan bu ḥatır-ı vîrāneyi bir mihr-i bānīdir
- 4 Alan sūrāḥ-ı maşrafdır gubār-ı mevce-i ābı
Şafā-yı ḥatır-ı vāhib ‘atā-yı sâ‘ilānıdır
- 5 Dil-i ‘aşıḳ kuyūd-ı hecr ile şādīye ehl olmaz
Edībā ehl-i şādî fūrḳatiñ āzādegānıdır

459

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Fem-i her mūda‘-ı ser hemse ritāc olmuştur
Serde müstevidi‘ine hem-ser-i tāc olmuştur

457 S 130a, Ü1 72b, Ü2 64b

458 S 130a, Ü1 73a, Ü2 65a

459 S 129b, Ü1 73a, Ü2 65a

- 2 Seng-dillerde deme dil-şikenî hâdişdir
Bu zamân şanma hemân kesr-i zücâc olmuşdur
- 3 Kadr-i dūr yemde rüsüb etdigine ‘ālīdir
Şeyhe ‘uzlet sebab-i kesb-i revâc olmuşdur
- 4 Yârden neş’e-i dârū-yı peyâm-ı vuşlat
‘Âşıkā bā’ iş-i taşhîh-i mizâc olmuşdur
- 5 Dil-bere mālını bezl etmede füccâr Edīb
Ehl-i zimmet gibi me’lûf-ı harâc olmuşdur

460

mef’ülü fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün

- 1 Der-güş eder maqālîmi şeyh olacak bu ker
Ol demde kim raķîme-i ‘ömrün ecel bükür
- 2 Ehl-i nazar beķā-yı cihānı fenā görür
Âgeh-dile muķaddime-i şāmdır şehir
- 3 Koymaz derūna dāğ-ı keder āşinā gibi
Merd-i ğayūra gelse de bīgāneden zarar
- 4 Bezm-i cihānda merdūme yâr-i enīden
Bīgāneden ziyāde gerek diķķat-i hāzer
- 5 Kalmaz nihūfte kimseye evşāfımız Edīb
Pinhān iken ķarīn-i işā’ at olur haber

461

mefâ’ilün fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün

- 1 Derūna nūk-i müjeñ nāzdan ok atmışdır
Sümüm-ı mekr ü füsünü dile o ķatmışdır
- 2 Şarāb-ı sırfa bizi ğayli dem şuşatmışdır
Ki ğabn ile bize ğammār çok şuşatmışdır
- 3 Kı test-i sāğarı sāķi ħizā-yı mīnāya
Şudā’-ı ħiddet-i mey enfini ķanatmışdır
- 4 Olur mu merdūme ħall-i nitāk-ı āsāyiş
Ki şehir-bend-i dili cünd-i ğam ķuşatmışdır
- 5 Nice temāhül olur intikām-ı düşmende
Ħadeng-i ğadri Edībā derūna batmışdır

2 hâdişdir S, Ü2: hâdişden Ü1

460 S 129a, Ü1 73a, Ü2 65a

3 keder S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

461 S 129b, Ü1 73a, Ü2 64b

1 mekr S, Ü2: fikr Ü1

462

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Esbâb-ı helâk añlama renc-i hafakândır
Kim gerden-i merd-i demevîye hafa kandır
- 2 Bu bezm-i kederde şıkal-i bâr-ı hüümü
Efzûnter eden düş-ı dile rıtl-ı girândır
- 3 Çekmez elem-i zaım-ı Müselmânı berehmen
Zîrâ ki ne'yâzürde-dil-i zaım-ı hıtândır
- 4 Hayvân daıı dil-bestesidir tab'-ı kerîmiñ
Zann etme hevâ-dârı hemân âdeyiyândır
- 5 Hiç eylemedi ħâhiş-i dermân ile ülfet
Çeşm-i hevesim derde Edibâ nigerândır

463

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Melâl izhâr eder kendin küs erle bî-vifâk eyler
Mücerred vaşl-ı ğilmâna küserle ittifâk eyler
- 2 Metâ'-ı mâde vü ner tâlib-i dirhem-be-dest ister
Ki bunsuz şakķ-ı sirvâlınden izhâr-ı şikâk eyler
- 3 Mużik-i nâz-ı yâri ğülşen-i me'vâ hayâl etsin
Dil-i zârın o kim bî-zehre-i nâr-ı firâk eyler
- 4 Reh-i ehvâya nefis-i ser-keşi ıtlâķa meyl etmez
Cihânda ribķa-i tâ'atle 'âķil irtibâk eyler
- 5 Hârîm-i ħânedân-ı rindi ğaşb etmek diler vâ'iz
Dem-â-dem bîkr-i meyden 'izz ü teklîf-i talâk eyler
- 6 Deħânı telħ olurken zâhidiñ rindânı añdıķķa
Nifâķından yine izhâr-ı kıand-ı iştîyâk eyler
- 7 Edibâ tütîyâ-yı vehb-i her mekkâra ğöz kıoyma
Ki meyl-i dest-i cûdu kuħl-ı çeşmi istîrâk eyler

464

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O kim kıadr-i bülendin ħâķveş yârâna pest eyler
Revâķ-ı pilk-i çeşm-i merdümü cây-ı nişest eyler

462 S 130a, Ü1 73b, Ü2 64b

463 Ü1 73b, Ü2 64b

464 Ü1 73b, Ü2 65a

1 ħâķveş Ü2: ħâķ-i Ü1

- 2 Kedüveş berg-i bārın t̄ac eder fark-ı dıraht̄āna
Tevāzu‘ la o kim her ser-bülendi z̄ir-i dest eyler
- 3 Nice yārānı şimdi maṭmaḥ-ı çeşm-i vefā kılsın
O kim selb-i ḥuḳūḳ-ı şoḥbet-i bezm-i elest eyler
- 4 Eder mi hem-demin nev-bāve-çin-i naḥl-ı cūd ol kim
Nihāl-i ülfetiñ ğarsında tedb̄ir-i şikest eyler
- 5 Edibā aḳviyā ‘ācizlere emr-i ḥużū‘ eyler
Şığār-ı nāsı ikrāhıyla gūyā büt-perest eyler

465

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ben reh-i şıdka şitāb eylesem ol böyle bakar
Görmedim şeyḫ-i mürāyī gibi bir böyle bakar
- 2 Ādemī çünki değil lāyık idi olsa meder
Bulmadı şıdka vülūc etmege hiç ol seme der
- 3 Dānişin reh-ber-i minhāc-ı dālāl etdikçe
‘Ārdır merdüm-i dānişvere da‘ vā-yı hüner
- 4 Ṭama‘ -ı mā‘ide-i fā‘ide-i dünyādır
Merdi ‘uḳbāda eden mübtelī-i cū‘ -ı zarar
- 5 Pey-rev-i Hızır da olsa yine ma‘nāda Edib
Ṭalib-i rāh-ı Ḥaḳa luṭf-ı Ḥudādır reh-ber

466

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Fidā-yı şoḥbeti tatbīḳ olunsa şer‘e cā‘izdir
Ki şimdi dehrde püyendegān-ı şer‘acā‘izdir
- 2 Gehī cem‘ -i mürīdānıyla tertīb-i alāy eyler
Mücerred kaşdı şeyḫiñ şanma teşyī‘ -i cenā‘izdir
- 3 Nice nā-cā‘izi te‘vīl ile tecvīzden geçsin
Ki vāliden faḳīhiñ bağyeti neyl-i cevā‘izdir
- 4 Hevā-yı genc-i şervetle ḥabīs-i künc-i ‘uzletdir
Anıñla za‘m-ı bī-sūdunca zāhid kāma fā‘izdir
- 5 Edibā mālīk-i genc-i ğinā şāyān-ı faḥr olmaz
Melīk-i ḥüsn-sīret faḥr-ı gūn-ā-gūnu ḥā‘izdir

465 S 130a, Ü1 73b, Ü2 65a

3 Dānişin S: dāniş-i Ü1, Ü2

466 S 132b, Ü1 74a, Ü2 65b

467

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Sitemle seyf-i nidāyī semī'e sel mi olur
Şadā-yı münker-i telhīn semi 'asel mi olur
- 2 Cenāb-ı Kādir-i muṭlaḳ baṣīr iken kāra
Nigāh-ı 'ilmine pūşide bir 'amel mi olur
- 3 Diliñ çü-āyine şāf olmadıkça uḥrāda
Saña müşāhede-i şūret-i emel mi olur
- 4 Biri kıyād-ı helāk u biri delīl-i necāt
Ġam-ı cihān ġam-ı 'uḳbāya hīç bedel mi olur
- 5 Edīb ni' met-i Ḥaḳdan berīdir ehl-i nifāk
Behişt hizb-i şeyātīn içün maḥal mi olur

468

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Naşibi yek ḳadeḥse rinde cām-ı mül kebīr ister
Şeh-i fermān-revā-yı mesned-i Cem mülke bīr ister
- 2 Ġidā-yı meyle rindiñ mi' desi bir nev' a sīr ister
Ki haẓmı def' -i istilā-yı ġafletden 'asīr ister
- 3 Nigāh-ı 'ibret-i ser-mest-i keyf-i cām-ı hüş-yāri
Elinde dūr-bīn-i sāġar olduḳça baṣīr ister
- 4 Gedā-yı āḫiretdir zīb-i dünyā istemez zāhid
Kilīm-i şıdḳ edinmez būriyālarla ḥasīr ister
- 5 Edībā çāh-ı nā-peydā-bün-i dünyā-yı fāniden
'İtāş-ı deşt-i hırşīñ ḥabl-i āmāli ḳaşīr ister

469

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Fücūra ḥaybet-i feth-i livā ṭama' dandır
Ki genc-i vizre zinā vü livāṭa ma' dandır
- 2 Doyunca mi' de o zād-ı nefīse yer ḳalmaz
Ki cū' -ı dā'im-i ḥırmān-ı ġam şeba' dandır
- 3 Delīl-i nefis ile rāh-ı 'ikāb-ı 'uḳbāya
Mūrāfaḳat dil-i nā-mülhem-i feza' dandır

467 S 132b, Ü1 74a, Ü2 65b

468 S 132b, Ü1 74a, Ü2 65a

2 rindiñ S, Ü2: reng Ü1

469 S 132b, Ü1 74a, Ü2 66a

- 4 Şühüd-ı zulmet-i simā-yı zarrı î'ādîñ
Fürûğ-ı nâşîye-i va'd-i müntefa'dandır
- 5 Edîb 'âşıkı za'mınca gışş eder yoğsa
Mürîde şanma ki ketm-i riyā vera'dandır

470

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Göñül hemân fûrûş-i neyl-i mültemes-serdir
Serâçe-i hevese tâ ki iş müyesserdir
- 2 Mağall-i tâc-ı nühâ-yı hü mâ-şeref serdir
Ser-i mükellel-i 'ârî-nühâ şer-efserdir
- 3 Ğamı mühâb u neşâtı muşâbdır hergiz
Sürûru dâr-ı ğurûruñ kederle hem-serdir
- 4 Kallır mı ma'nî-i terkîb-i râzımız mübhem
Bizim ki âyet-i ihlâşımız müfesserdir
- 5 Edîb zâhide ehvâ müyesser oldukça
Bize tecennüb-i 'âr-ı hevâ mu'asserdir

471

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Göñül her süfli-i nâ-mihrbânı bilmesek yegdir
Şakın her bed-gümânı segle hem-ser bilme seg yegdir
- 2 Nigâh-ı tab'a âmîziş-nümây-ı minnet oldukça
Nice şehd ü şekerden lezzet-i nân u nemek yegdir
- 3 Cihânîñ şâh-bâz-ı sürbe-i âhû-şikârından
Dimâğ-ı nağvet-i Nemrûda müstevlî siñek yegdir
- 4 Bu miñnet-ğ'ânede ğam-ğ'arlıkla ülfet etdikçe
Melâl-encâm olan kând-ı şafâdan ğam yemek yegdir
- 5 Edîbâ sıfleyi vaz'-ı taħammül tünd-ğ'üy eyler
Müvâsât-ı le'ime etmemek şarf-ı emek yegdir

472

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Beni çokdan 'acebdir deşt-i hicrâna yâr atmışdır
Baña ğüyâ o şûhu cevri için Hâlik yaratmışdır

- 2 Harîdâr-ı meye âbî şatar şahbâyı sâkî hep
Şuvarmaz neş'e-cûyun hayli müddetdir şuşatmıştır
- 3 Bu gün tathîr-i tâc u hırkaya meşgûl imiş şûfî
Kucarken binî-i ma' şûk-ı şahbâyı kanatmıştır
- 4 Bu dem ben zâhid-i bed-gûyu pek şîrîn-edâ gördüm
Aña ol meh-liķâ gül-ķand-ı la' linden yalatmıştır
- 5 Edîbâ nâvek-i cevri rakîbîn sînesin delsin
Miyânımda nifâķı yâr ile zîrâ o ķatmıştır

473

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Merdüm-i naşfet-güzîn her cāya vaz' -ı pā k'eder
Sāhasın ālāyış-i gerd-i sitemden pāk eder
- 2 Ol ki toħm-ı istikāmetden nihālî rüstedir
Toħm-ı her şāh-ı serin kārîde-i eflāk eder
- 3 İhtizān-ı cān-sipārān-ı dem-i t̄a' at için
Sînesin mihrāb-ı ifrāt-ı şerehden çāk eder
- 4 Her olan dil-beste-i hüsn-i riyāz-ı ibtilā
Cismini ğars-ı nihāl-i derd-i ' aşķa hāk eder
- 5 Çāšnî-yābān-ı zahm-ı niş-i ğamġînî Edîb
Zehr-i hemmi tev'em-i hāşıyyet-i tiryāk eder

474

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Hezārāsā şeb-i hengām-ı gül bir nev-'ases yokdur
Ki mānend-i şadāy-ı dil-keşi bir nev' a ses yokdur
- 2 Benimle müdde'î hem-pāy-ı kūy-ı yâr olmaz
Ki cîd-i nāķa-i ' azminde āhenden ceres yokdur
- 3 Bülüg-ı minħat-i irşād ancak kâbiliyyetdir
Dili irşāda şanma mürşid-i şāhib-nefes yokdur
- 4 Geçerdim hem çü-bülbül ğeşt-i bāġ u rāġ-ı ' âlemden
Velî mürġ-i dil-i nālāna gönölümce ķafes yokdur
- 5 Edîb aķtār-ı ' âlem ser-be-ser sūr olsa şād olmam
Derûn-ı zāra ğamdan ğayrı ġüyā mültemes yokdur

473 S 132b, Ü1 74b, Ü2 66a

474 S 133a, Ü1 75a, Ü2 66a

2 S, Ü2: Bu beyitten itibaren Ü1'de bir sonraki gazele geçilmiş.

475

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Demem olduğça zāhir yā 'Acem yā şer 'Arabdandır
Şer ancak bildigim bî-inkıyād-ı şer' e Rabdandır
- 2 Ezā ehl-i Haka çün fācirān-ı bî-nesebdendir
Ezā-yı Haka daği her mülhid-i bed-bîne sebdendir
- 3 Halī'ān-ı 'izāra dil-nevāzī kahrıdır ancak
Te'eddüb şahş-ı bî-ādāb ile sū'-i edebdendir
- 4 Bütün erzāk-ı halkıñ mevrıdī bāb-ı İlāhıdır
Vüşülü kimseye zann etme ebvāb-ı talebdendir
- 5 Edibā şir-i sedy-i māder-i tevfiķi emdim ben
Rıdā'ım şanmasınlar zar'-ı şehbā-yı Halebdendir

476

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sekarda şanma dil-bend-i tef-i bāhūr olur yokdur
Velī meftūn-ı zıll-i cennet-i bā-ğūr olur yokdur
- 2 Bütün eşkiste-diller şimdi maṭrūh-ı zevāyādır
Nigāh-endāz-ı cām-ı hāṭır-ı meksūr olur yokdur
- 3 Hünermendān-ı nuşḥuñ feryedir esmā' a telķini
Birinde müste'idd-i nehy-i kavlı-i zūr olur yokdur
- 4 Kuyūd-ı şem'-i meclis bî-keḷāl-i ṭarf-ı hūş olmaz
Ki hiç çeşmi sirāc-ı māh ile pūr-nūr olur yokdur
- 5 Edibā pey-rev-i her reh-ber-i şerr oldu nās ancak
Sedāda emr-i Haka bende-i me'mūr olur yokdur

477

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şanma kim meftūn-ı dürr-i 'işmet-i nā-süftedir
Süfte-i her mişķab-ı kire bu gün nās üftedir
- 2 Hāṭırın etmez huṭām-ı dehr içün muğberr o kim
Hāne-i ḳalbi ğubār-ı mā-sivādan rüftedir
- 3 Ol ki zāhildir rümūz-ı ihtiyāl-i nāsdan
Tā şabāh-ı haşre dek bīdār olursa huftedir

475 S 133a, Ü1 75a, Ü2 66a (Ü1'de bir önceki gazelin içinde)

2 bed-bîne sebdendir S, Ü2: bî-dîne zebdendir Ü1

476 S 133a, Ü1 75a, Ü2 66a

3 nuşḥuñ S, Ü2: 'aşrıñ Ü1

477 S 133a, Ü1 75a, Ü2 66b

- 4 'Āşıķıñ dāğ-ı dilinden ğayrı bilmem var mıdır
Bir gül-i ter kim nesīm-i şevķ ile işķüftedir
- 5 Hün-bahādır kim Edībā yār taķdīm eylemiş
Şanmasınlar 'āşıķa naķd-ı maħabbet müftedir

478

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şîr ü pelenge cāy-ı ikāmet künāmdır
Dil-beste-i fücûra da bağyet kun amdır
- 2 Zevķim benim te'ānuķ-ı bîkr-i cedîd ile
Kānûn-ı bezm-i vaşla muvâfîķ nevāmdır
- 3 Sermā-yı hecr-i la'line yāriñ medār olan
Kānûn-ı germ-i sāğar ile işîlāmdır
- 4 Rindān-ı bezm-i 'aşķa faķaķ muķtedālîğım
Zühhād-ı 'āleme 'adem-i iķtidāmdır
- 5 Yāriñ Edīb dilde ğamı ber-devāmdır
Naķd-ı nefîs-i dāğı demem berde vāmdır

479

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Dānāya bûy-ı cîfe-i dūnyā ağır gelir
Rāħat-ġüzîne ħ'āhiş-i belvā ağır gelir
- 2 Āsāyiş-i dilim ki sebûk-bārlıķladır
Düş-ı derûna bār-ı temennā ağır gelir
- 3 Olmaz münîb kârih-i terk-i fücûr olan
Ehl-i füsûķa verziş-i taķvā ağır gelir
- 4 Her tār u pûdu hem-ser-i istibraķ olsa da
Bālā-yı merde ħîl'at-i a'dā ağır gelir
- 5 Etmez ķabûl-i şadme-i dest-i müşāħanet
Bî-cürme müşt-i satvet-i bî-cā ağır gelir
- 6 Kevniñ düşer mi merd-i tecerrûd kıyûduna
Pāy-ı za'îfe ķayd-ı esārā ağır gelir
- 7 Birden Edīb leşķer-i fevzi ħücûm eder
Şanma cünûd-ı ħazret-i 'İsā ağır gelir

478 S 133a, Ü1 75a, Ü2 67a

4 'āleme S, Ü2: 'ālemse Ü1

479 Ü1 75b, Ü2 66b

480

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Yād-ı lebiñle ta'm-ı şafā cāna tiz gelir
Nüş eyledikçe neş'e-i peymāne tiz gelir
- 2 Bir encümende şem'-i ruḥuñ ki ziyā vere
Göñlüm gibi o meclise pervāne tiz gelir
- 3 Ancak şühūd-ı mevsim-i gülşen ḡamın çeker
Yoḥsa neşāṭ bülbul-i nālāna tiz gelir
- 4 Bir kez nigāh-ı çehre-i meh-tābıñ eylese
Nūr-ı sürür dīde-i giryāna tiz gelir
- 5 Görsün hemān leṭāfet-i zencir-i zülfüñü
Bend-i belāya 'āşıq-ı dīvāne tiz gelir
- 6 Dārü'ş-şifā-yı kūyuña kim reh-nümā bula
Merzā-yı şevḳ ḥ'āhiş-i dermāna tiz gelir
- 7 Bir ḥüsn kim zamānede Yūsuf-bahā ola
Mihr-i şüyü' u menzil-i mizāna tiz gelir
- 8 Bir dem eger ki şarşar-ı āha qarın edem
Ser-geştelik o serv-i ḥıramāna tiz gelir
- 9 Faşl-ı bahārı zūd-resān añla kim Edib
Naḳş-ı sevād-ı ḥaṭ ruḥ-ı cānāna tiz gelir

481

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Sinede ser-pençe-i buḫrān-ı ḡam tābidedir
İlticāmız sāyegāh-ı bāḡda tā bidedir
- 2 Şiddet-i 'illetledir dil-ḥaste-i 'aşka kuvā
Tāb-ı germiyyet siyeh-mestāna bī-tābidedir
- 3 Ekl-i māl-ı şübhedir tedbir-i taḥfif-i 'azāb
Nef'-i icāz-ı ḥarāret sāḡar-ı ābidedir
- 4 İstitār ile nihān olmaz ḡināsı mün'imīñ
Ḳayd-ı irād-ı 'aḳārı defter-i cābidedir
- 5 Ḡafvenāk-i seyr-i sīmā-yı sürür olmaz Edib
Çeşmi anıñ kim sühād-ı 'aşḳ ile ḥ'ābidedir

482

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Fikret-i emniyyet olmaz intifâ-yı bîme der
Arz tahsîn-i hîrâsetle olur mu bî-meder
- 2 Emr ü nehyi ser-keşân darb-ı ' aşāsız dinlemez
Bi-işâret eylemez zirâ eşam fehm-i haber
- 3 Zî-mürüvvet ' âcize etmez i' ânet müzd ile
Hüşmende nakşdır dâd u sitâdında zarar
- 4 Sâha-i dergâh-ı nâ-meymün-ı ehl-i hud' ada
Fârisân-ı şıdk içün mesdüddur râh-ı güzêr
- 5 Nezd-i erbâb-ı riyâda kıymeti mechûldür
Kâdr-i şıdkı muhlîşân ancak Edîbâ fehm eder

483

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Hayâli cümleliñ emr-i cenâb-ı Hakkı ilgâdır
Ki münkeff olmadı yek dîgere olmağdan il gâdir
- 2 Vefâ-yı düstî mağz-ı sitiz-i düşmenî şimdi
' Adû nefret-güzîn-i kâr-ı merdûd-ı ehibbâdır
- 3 Cihânda kuvvet-i ezrâr muhtaş cins-i ahyâya
Fağat me ' mûn-ı işâl-i mazarrat hizb-i mevtâdır
- 4 Naşârâ da muhâlif şîr' a-i İncîl-i ' isâya
Hemân şüret-perestân-ı zevâyâ-yı kilîsâdır
- 5 Rûsûm-ı hükümü mensûh olmadan esfâr-ı Tevrâtıñ
Yehûd-ı bed-meniş de pâ-birün-ı nehc-i Mûsâdır
- 6 Ser-â-ser merta' -ı ehl-i şekâvet sâha-i dünyâ
Sülûk-i nâsdan râh-ı hidâyet lik tenhâdır
- 7 Edîbâ server-i ehl-i nühâdır lâ-cerem ol kim
Bu demlerde şühûd-ı mevte me ' nûs-ı temennâdır

484

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 ' İtr-ı hulq-ı hasen insâna ' aceb gâliyedir
Ki melek-hûlarıñ eşmânı heme gâliyedir

482 S 135b, Ü1 76a, Ü2 67a

3 Hüşmende S, Ü2: Hüşmend-i Ü1

483 S 135b, Ü1 76a, Ü2 67a

484 S 135b, Ü1 76a, Ü2 67b

- 2 Kuvvet-i mahv-ı vücūd ile 'urūc-ı kurb et
Ki hümāveş rüteb-i ehl-i fenā 'āliyedir
- 3 Da' vet-i zayf-ı gama lāyık olur ol 'āşık
Ki zevāyā-yı dili vāhimedden hāliyedir
- 4 Nice me'vā-yı lüşüş-ı hem olur rindiñ kim
Hıfz-ı mülk-i diline bint-i 'ineb vāliyedir
- 5 Küşte-i 'aşk pezirā-yı fenā olmaz Edib
Hāk-i remsinde 'izāmı deme ki bāliyedir

485

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Bir nazarla anı bî-nān gözetmek mi olur
Merd-i zū-fāka-i muhtāca göz etmek mi olur
- 2 Dem-i sermāda cümūduyla hemān yaḥ-pāre
Seng ü āhence şalābetde meger pek mi olur
- 3 Zāhidiñ naql-ı kerāmātını taşdıḳ etme
Hiç tebeh-kār-ı riyāniñ sözü gerçek mi olur
- 4 Kābiliyyettedir ızhār-ı tefennün yoḥsa
Mākiyān ülfet-i mürḡān ile ördek mi olur
- 5 Rişi şūfi-i ḥarīñ rükbesini geçdi Edib
Böyle āyā giderek pāyına köstek mi olur

486

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Zāhid saña piyāle-i mey nārdeng olur
Dūzaḥda da şikāletiñe nār denk olur
- 2 İrhāb-ı kalb-i münkir-i şit-i vaḳārīña
Şavt-ı kemīne-zarḥa-i nermin tūfeng olur
- 3 Çün tıynetin sirişte-i zehr-i ḥadī' adır
Şehdiñ mezāḳ-ı ehl-i ḥulūşa şereng olur
- 4 Yer yok diliñce cilve-i ḥurs-ı vücūduña
Cāy-ı ferāḥ dīde-i hırşında teng olur
- 5 Destār u keşfi surḥ u kebūd eylesen eger
Çeşm-i Edibe hāliñe şāyeste-i reng olur

487

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şeyhiñ kemâli ferye-i bî-miryesindedir
Bâd-ı bürütü mirveha-i lihyesindedir
- 2 Bulsa eder münâtağa gāv-ı zemîn ile
Kim kuvvet-i mücâhidesi bünyesindedir
- 3 Olmuş tama' bidāye-i kār-ı kanā' ati
Dā'im kilid-i genc-i tama' himyesindedir
- 4 Büy-āver-i na'im ise de fakrı bugz eder
İzhār-ı fakrı debdebe-i gunyesindedir
- 5 Sîmā-yı hüznü perde-i rûy-ı sürûrudur
Zîrâ Edîb handesi hep giryesindedir

488

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 İdmân-ı mey ta'âmına şeyhiñ hâlel verir
Tekşîr-i iştihâsına zîrâ hal el verir
- 2 İzhār-ı inhimâk edene bûs-ı pâyına
Menfûr-dîde desti gibi bir bedel verir
- 3 Her şeb alınca naqd-ı niyâz-ı kefin ele
Durmaz gulâmı aña hevâ-yı kefel verir
- 4 Hengâm-ı hacda zevk-i rûkûb-ı mürîdini
Şanki aña kecâve-i dūş-ı cemel verir
- 5 Kesmez elin temerrün-i cerr etmeden Edîb
Zîrâ ki tab'-ı şûmuna kesmek kesel verir

489

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Hep gül-âbāsâ dimāğ-ı 'âlemi terfîb eder
Dehre ser-tâ-ser sirişkin dîde-i ter fîb eder
- 2 Dem-be-dem zevk-i ümîd-i vaşl ile me'nûs iken
Şanma cānâ fikr-i hicrânîñ beni terhîb eder
- 3 Her ne deñli olsa hâtır-beste-i hubb-ı vaţan
Büy-ı zülfüñ mülket-i Çine dili tağrîb eder

487 Ü1 76b, Ü2 67b

488 Ü1 76b, Ü2 67b

2 bedel Ü2: bed el Ü1

5 şûmuna Ü2: şûhuna Ü1

489 S 135b, Ü1 76b, Ü2 68a

- 4 Her kesin gönlü reh-i 'aşkında âsâyişdedir
Bir benim gönlüm mücerred miḥneti taṣvib eder
- 5 Böyle kalırsa Edibâ imtidâd-ı hecr-i yâr
Şadme-i âhım sarây-ı 'âlemi tahrib eder

490

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Haḳd ḥāricden olur şanma o dāḥilden olur
Şān-ı bīgāne değil merde o dā ḥilden olur
- 2 Merdüme keff-i ezā heykel-i âsâyişdir
Emn-i āzār-ı 'adū öyle ḥamā'ilden olur
- 3 Âḥir-i kārı memerr-i nazar-ı fikr etmek
'Âḳile ḥibret-i aḥvāl-i evā'ilden olur
- 4 İnticā şadme-i eṭvār-ı bed-āmūziden
Siper-i kuvvet-i tehzib-i ḥaşā'ilden olur
- 5 Merde işbāt-ı şeref şıdk ile ḥāşıldır Edib
Şanma ki nisbet-i eṣrāf-ı kabā'ilden olur

491

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Enāmın sūd u beyzin keşf eden bu karışıklıktır
Nüzul-i berf ile deycür-ı şāma kar ışıklıktır
- 2 Ten-i her küşte zaḥm-ı tīg-i düşmenle şehid olmaz
Şehadet niyyet-i şadıkla ancak cān-fidālıktır
- 3 Nizām-ı kār için maḥlūka sūd olmaz perestişden
Nizām-ı kār eger vā-beste-i taḳdir-i Ḥālıktır
- 4 Vefadır eṭyeb-i her ḥulḳ-ı tayyib merdüme zīrā
Ki her ḥūy-ı bedin en bedterini bī-vefālıktır
- 5 Gedālıḳ ḥalkdan deryūze-i ḡaşb etmedir mālı
Edibā bī-ḡinālıḳ şanma 'âlemde gedālıktır

492

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Vuzūḥ üzre delil-i rāh-ı dīn naḳl-ı fetāvādır
K'aña oldukça deyn-i dīde-i 'aḳl-ı fetā vādır

490 S 135b, Ü1 77a, Ü2 68a

491 S 135b, Ü1 77a, Ü2 68a

1 beyzin S, Ü1: beyz-i Ü2

492 S 136a, Ü1 77a, Ü2 68b

- 2 Bu dem bir lâne-i büm-ı bida‘dır dergeh-i müftî
Cenâh-ı bâbı gūyâ naqş-ı perr-i cuğd-ı ehvâdır
- 3 Gedâ zî-hakķ iken da‘vâ-yı şıdkı ğayr-ı müşbetdir
Ġaniyy-i müdde‘î ehl-i şübût-ı zūr-ı da‘vâdır
- 4 Bu devr-i bî-rüsüm-ı rahmda şân-ı tabîb ancak
Fakîre merg ile zû-mâla neksiyle müdâvâdır
- 5 Edîb ehl-i hıyânet fülk-i kevnîñ ħark u ğarkında
Ĥudâ vü naĥudâdan şimdi hep bî-bâk ü pervâdır

493

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Ĥāk-i tezvîri ħaţ-ı a‘mâline târîk eder
Şühbesiz zâhid şeb-i meh-tâbını târîk eder
- 2 Dil-berîñ zülfün perîşân eylemekden geçmedi
Böyle kalırsa şabâ çok fitneler tahrîk eder
- 3 ‘Ârdır da‘vâ-yı ‘aşkı merdüme ol dil-berîñ
Kim metâ‘-ı vaşlına her ‘aşıkı teşrîk eder
- 4 Ĥurrem eyler tab‘-ı rind-i rûze-dârı pîr-i mey
Bir sebû-yı meyle ferdâ‘îdini tebrîk eder
- 5 Eyledikçe sāġar-ı şeş-ĥâne-yi imlâ Edîb
Şeş cihât-ı ‘âlemi sâķî baña temlik eder

494

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Nevâl-i nâkes-i mennânı bilmem ķûtum olmuşdur
Cihânda ta‘m-ı zâd-ı sifle bil memķûtum olmuşdur
- 2 Sitâd u dâd-ı cûduñ lezzeti mebgûzum olmaķdan
Nigâh-ı iştihâ-yı eşıyâ mebhûtum olmuşdur
- 3 Kefen-püşide reh-yâb-ı fenâyım rûzgârımda
Benim şandûķ-ı cism-i zindeġi tâbûtum olmuşdur
- 4 Edelden ġavţa-kârî lücce-i deryâ-yı miĥnetde
Şefîķ-i Yûnus-ı ġam mîhmân-ı ĥûtum olmuşdur
- 5 Edîbâ sûz u tâbım keyd-i her şaĥş-ı siyeh-dilden
Tûfeng-endâzî-i âh-ı dile bârûtum olmuşdur

495

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Dimâ sefkin tama' la lutf-ı Hâkdan kânîtin eyler
Binâ-yı dîn-i rics-âgendesine kanı tîn eyler
- 2 Tebeh-kâr-ı hıyânet dŭrdur ehl-i diyânetden
Emânetden berât-ı sîretin meslŭb-ı dîn eyler
- 3 Dalâl-endîşesiyle dil ba' id-i mihr-i Mevlâdır
Dilin her kes Hâka hŭsn-i yakîniyle yakın eyler
- 4 Derŭn-ı ehl-i şafvet râstdır erbâb-ı şafvetle
Şuhufda istivâ-yı nakş-ı hâtem müstebîn eyler
- 5 Edîbâ âşinâ-yı şıdk-ı aşhâb-ı yemîn olmaz
O kim işbât u nefyin tev'em-i 'ıkd-ı yemîn eyler

496

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Ne deñli intimâ-yı merdŭm-i kâmil şeref-zâdır
O deñli iktirân-ı süfli-i bed-dil şer-efzâdır
- 2 Devâyı h'âhişim nŭks-âver-i derdim olur zîrâ
Dilim rencŭr-ı te'sîr-i hayâlât-ı müdârâdır
- 3 Derŭnu her ne deñli fâriğ-i ezmâr-ı kîn etsem
Le'ime şŭreti mir'ât-ı kalbimde hüveydâdır
- 4 Nebâhetle nigâh eylerse de nâ-dâna hâfidir
Ki çeşm-i intibâhı derk-i evşâfımdan a' mâdır
- 5 Dil-i gâfil riyâsın şıdkâ maħmŭl etmek oldukça
Edîb ehl-i riyâyı görmemek görmekten evlâdır

497

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Hemâl olmaz zinâ-kârâna şeyh o başka zânîdir
K'anıñ câyı cehennem maṭbahınıñ baş kazanıdır
- 2 O deñli mübtelâ zâhid ki çeşm-i i' tibârında
Ġulâm-ı zişti hâşâ Yŭsuf-ı mümtâz-ı şânîdir
- 3 Füzŭndur hırşı her kîr ile kŭnu mi' de-sîr olmaz
Ġıdâ-yı müşbi' i kîr-i dirâz-ı Türkmânîdir

495 S 137a, Ü1 77b, Ü2 68a

496 Ü1 77b, Ü2 68a

497 S 136a, Ü1 77b, Ü2 69a

3 S, Ü1: (Ü2'de "Füzŭndur hırşı" ifadesinden sonra bir sonraki beyitteki "ḳufl-ı kŭnu" ifadesi ile devam edilmekte ve bir beyit eksilmektedir)

- 4 Gehī sūrāḥ-ı kufl-ı kūnu güm-sāz-ı kilid olsa
Aña miftāḥ-ı lāyık çüp-ı gürz-i pehlevānīdir
- 5 Edībā ḥarf-i ṭa' n-ı ehl-i dil gitmez zebānından
Anıñ'çün tā ebed şâyeste-i ḳahr-ı zebānīdir

498

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Dideler böyle temāşāya revā revzenedir
Kim gulāmiyla taḳīler de rev-ā-rev zenedir
- 2 'Ārife şormuş idim sevdicegim birse nedir
Bilmedi yār idigin muntazırım bir senedir
- 3 'Āḳile ni' met-i 'uzmā şeref-i 'uḳbādır
Meylī merd-i ḥaseniñ fā'ide-i aḥsenedir
- 4 Zühddür merdüme pīrāye-i cāh-ı 'izzet
Fāḥr-ı şāhān-ı cihān ḳuru bir ṭaṇṭanadır
- 5 Eylemezken heves-i derk-i çep ü rāst Edīb
Cihet-i meyseremiz zāmin-i her meymenedir

499

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Destār-ı şeyḥ-i sifle 'aceb yaḳışıklıdır
Mühmel ḳoma serinde anı yaḳ ışıklıdır
- 2 Zātında gerçi cīfe-i ḥardır nazarda lik
Ādem gibi ḳıyāfeti vardır ḳılıklıdır
- 3 Bilmez ḥırāş-ı mārı perend-i laṭīfden
Her tāze nev-cevānı bütün foş bıyıklıdır
- 4 Eyler isāle Arda gibi cūy-ı şehveti
Gūyā ki zātı Edrinevīdir Ḳıyıklıdır
- 5 Dāyim şikār-ı mürğ-i hevādan şemer verir
Zirā nihāl-i bāğ-ı riyāsı dıbıklıdır
- 6 Her dem meşāf-ı cebr içün ölçüp döker ili
Endāze-i 'aşāsı elinde şırıklıdır
- 7 Aşlā Edīb raḥnesini bī-rüfū ḳomaz
Sūrāḥa-i sürini dem-ā-dem zıbıklıdır

4 olsa S, Ü2: eyler Ü1

498 S 136a, Ü1 77b, Ü2 69a

499 Ü2 68b

500

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Koydu derb-i sâlik-i şer' i mürîd-i der-be-der
Reh-ber-i taşdıķ ile hıç bulmadı ol derbe der
- 2 Cāy-ı ber hergiz firāz-ı naħldır hey bî-ħaber
Fıkr-i ma' kūs eyleme nā-muħtemeldir bîħe ber
- 3 Rū-besīm etmez sitem-bīnānı şehd ü yā şeker
Eşķ-i ħūn-ālūd ile k'anlar zemīne yaş eker
- 4 Zāhid-i nā-puħteye 'işmet-şikendir mādeler
Kim te'ennīsiz sebū-yı süst-i ħāki mā deler
- 5 'Āķile peyker-nümā olduķça aħķām-ı ķader
Lāyık olmaz fıkr-i emniyyet Edībā ol ķadar

501

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Merdüm-i der-māndeye tā olmaya evlād-ı yār
İħtiyār-i terkden olmaz aña evlā diyār
- 2 Giryemiz reşh-i gül-āb ile edeydi inficār
Ĥandeden maħsūd idi aldıķça büyün enf-i cār
- 3 Zırve-i Kāf-ı ķanā' atde muķīm ol zāhidā
Etme pāy-ı fıkr-i reh-yāb-ı sūy-ı inħidār
- 4 Mūndericdir ālet-i ķār-ı şabūrīde zafer
K'oldu miftāħ-ı ferec iķlīd-i ģenc-i ıştıbār
- 5 Şayd-ı ma' nāyı tek-ā-pūsuz Edībā rām eder
Şāh-bāz-ı tab' ım istikbāle mülhemdir şikār

502

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 N'eylesin 'ıtrı ki nān maṭlab-ı miskīnāndır
O nevā-ħ'āhlarıñ nāfe-i miski nāndır
- 2 Der-i her tācver-i āna dilim derbāndır
K'o şitābende-i nehc-i hevese derb āndır
- 3 Gül ü reyħānı ĥaṭ u 'ārız-ı cānān añlar
'Āşıkā mā' il-i bīģāne demek būhtāndır

500 S 136a, Ü1 78a, Ü2 69a

5 'Āķile S, Ü2: 'Aķl ile Ü1

501 S 136a, Ü1 78a, Ü2 69b

4 ferec S, Ü2: zafer Ü1

502 S 136a, Ü1 78a, Ü2 69b

- 4 Maraḫ-ı hā'il-i 'uṣṣākı devā-düşmen eden
Vecel-i şiddet-i nüks-āverī-i dermāndır
- 5 Qalbdır müstemi'-i bāng-ı ezān-ı tevḥīd
Şanma biḥūde Edībā şukab-ı āzāndır

503

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Āşık-ı zārīn dil-i pür-yarası eşkistedir
Dīde-i ğam-dīde-i ma'lülüne eşk isterdir
- 2 Vaşf-ı dārūdan 'udül etsin ṭabīb-i rüzgār
Gönlümüz me'lūf-ı ḥırmān-ı şifā bir ḥastedir
- 3 İktifā-yı işr-i gird-āb-ı fenāya müsri' iz
Şanma seyr-i keştī-i ikdāmımız āhestedir
- 4 İctinā-yı ḥūşe-i tāk-i murādı n'eyleriz
Destimiz 'unḫūd-ı nā-kāmī ile peyvestedir
- 5 Żayf-ı şādī olamaz bir gūne reh-yāb-ı düḥūl
Kim Edībā külbe-i aḫzānımız der-bestedir

504

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ḥayāl-i ṭurresiyle bir şeb-i firūzum olmuşdur
Ki didāri niḳāb-ı şebde ḥāfi rūzum olmuşdur
- 2 Dil-i şāfım degildir tāb-ı mihr-i yārden ḥālī
Anıñ'cün sīne-i ḥüssāda pertev-sūzum olmuşdur
- 3 N'ola ḥākisterin ehl-i başiret tūtiyā etse
Ki pervāne fetil-i şem'-i bezm-efrūzum olmuşdur
- 4 Dür-i nā-süftesi mefḫūd-ı silk-i nuṭḳ-ı ifşādır
Göñülde rāz-ı ğam bir nūkte-i mermūzum olmuşdur
- 5 Edībā hiç ḳabūl-i naḳd-ı mağşūş-ı sürūr etmez
Dilim zīrā ki bir neḳḳād-ı hemm-endūzum olmuşdur

505

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Yāḳan cevḫ-i derūnum keşḫ-i esrārīñ sirācıdır
Ki elbette mezāḳ-ı ğayrete keşḫ-i sır acıdır

- 2 Bülüg-ı şahñ-ı menzilgāh-ı ‘adnı müzd-i tã’ atle
Tek-â-püy-ı reh-i ihlâşı bilmez ol ki rācīdir
- 3 Eden gāfil gārāmıñ hüsñ-i te’sîr-i devāsından
Cehülānı ‘amā-yı dīde-i sū’-i mizācıdır
- 4 Koyan her merdüm-i tersā-nihādı zî-müselleimde
Faķat bir in’ idām-ı tırs-ı memhūr-ı hārācīdir
- 5 Edībā def’-i renc-i i’tidā tîğ ü ‘aşā ister
Şifā ol ‘illete zîrā ki mevķūf-ı ‘ilācıdır

506

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Rāh-ı Hudāda ķalbi o kim yār-i māl olur
Maḥşül-i ḥ’āhişi ya meder yā rimāl olur
- 2 Gül-bāñ-ı rezm-i ‘aşķa o kim bî-melāl olur
Nuṭķ-ı sürüdu zemzeme-i bîme lāl olur
- 3 Dil-bend-i zülf-i dil-berin etme mülāḥaza
Kim ‘uķde-i dilinde ġam-ı inḥilāl olur
- 4 Tāmi’ melik-i saṭvet-i Rüstemse de yine
Fersüde-tāb-ı şadme-i züll-i su’āl olur
- 5 Bî-ġayretān-ı dîn emel-i māl ile Edīb
Ėaşbı niṭāķ-beste-i ḥarb ü kıtāl olur

507

fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün

- 1 Ni’ met-i vuşlat içün ‘āşıkı dil-ḥün eyler
Unu ķanıyla sirişt etmegi ķānün eyler
- 2 Çeşm-i bîdārımıza ḥ’ābı ḥarām eyleyicek
Vaşlı ḥ’āb içre ‘iyān etmege merhün eyler
- 3 Ben ḥadîş-i dehen-i cāmı tamām etdikçe
O beni mülhem-i vaşf-ı leb-i mey-ġün eyler
- 4 Serḥa-i ehl-i kerem fark-ı ‘atā-cüyāna
Mîve-rîz olmasa da zıll-i hümāyün eyler
- 5 Eşer-i mihri Edīb olmayıcak ‘ālemde
Merdümü olsa da hem-ķadr-i semā dūn eyler

508

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 'Älemde o kim rāh-rev-i hırş u şerehdir
Dünbāle-i dü kıfile-i humk u belehdir
- 2 Dil-bend-i sevād-ı haṭ u hāliñ mi degildir
Her 'āşık-ı sevdā-zede kim bahtı siyehdir
- 3 Güm-kerde-i minhāc-ı ser-i kūyuñ olaldan
Zühhād-ı riyā-pişeniñ aḥvāli tebehdir
- 4 Ağyāra uyup etme cefā 'āşık-ı zāra
Ey Dāver-i iklīm-i bahā saña günehdir
- 5 Destimde benim kilik-i cihān-girim Edibā
Keyḥusrev-i engüştüme zerrine külehdir

509

mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Anlar ki nefsi sîret-i bedden beriyyedir
Şeksiz havāş-ı ümmet-i ḥayrū'l-beriyyedir
- 2 Gül-deste-güne gülşen-i tāb-ı ğarāmdan
'Āşıkā dāğ-ı sine de bir ḥ'oş hediyyedir
- 3 Münyet rehīn-i şārim-i çeşm-i nigār ise
'Āşık hemişe rāğīb-ı neyl-i meniyyedir
- 4 Rāh-ı hevāya şirzime-i ehl-i himmetiñ
İşār-ı cānda kı'idesi Hātemiyyedir
- 5 Bî-tāb-ı renc-i 'illet-i hummā-yı hırş olan
Rāh-ı fitende şanma 'adīmü'l-ḥamiyyedir
- 6 Etvār-ı kahr ile leged-i pāy-ı dil-rübā
Re's-i rakībe ḥaylice nāzük beliyyedir
- 7 Etsin Edib laḥm-ı rakīb-i segi ğidā
Anlar ki rāğīb-ı siyer-i Mālikiyyedir

510

mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bāz etmesin mi keff-i ümidi kimāmeler
Oldukça dür-nişār-ı terāşşuḥ ğamāmeler

508 S 10b (Üzerine çizgi çekilmiş)

509 S 12a (Üzerine çizgi çekilmiş)

510 S 12b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Şür-efken oldu şāhid-i sāgar mecālise
Reng-i sefīd ü surhla giydikçe cāmeler
- 3 Her āstīn ferāh u mu‘arrā zi-dānişe
Şan gūy-ı şavlecān-ı ser olmuş ‘imāmeler
- 4 Şevb-i dirāz-dāmen-i feyzi degil revā
Ber-düş-ı iddi‘ ā ede kūtāh-ķāmeler
- 5 Oldu Edīb şāhid-i güftār-ı pākimiñ
Meftūn-ı hūsn ü behceti elvāh u hāmeler

511

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Kimini dest-i kazā sūy-ı ser-i āba çeker
Kimini sāgar-ı ser-şār-ı mey-i nāba çeker
- 2 Ebruvānı o büt-i ‘işveger-i tannāziñ
Rāhibi raġbet ile kūşe-i mihrāba çeker
- 3 Tal‘at-i şūhuna ru’yāda düçār olmaķ için
Rūz u şeb ‘āşık-ı bīdārı şeker-hāba çeker
- 4 Cān-sitān olmada ser-pençe-i nūk-i nigeħi
Teşne-i deşnesini mezbaħ-ı kaşşāba çeker
- 5 Bend-i zūlfeyn-i siyeh-tārı Edīb ol māhıñ
Dil-i āvāremizi bir şeb-i meh-tāba çeker

512

mefā‘ilūn fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn

- 1 Dü-nīm eden dili şemşir-i çeşm-i yāridir
Dü-pāre-sāz-ı derūn tığ-i āb-dārıdır
- 2 Ribāṭ-ı hāṭıra hep bār-bürde-i ġam olan
Sütür-ı kāfile-i hūy-ı bürd-bārīdir
- 3 Raķīb muktefī-i işr olup ol āhūya
Mūdām pey-rev olur bir seg-i şikārīdir
- 4 Kemāl-i hāhiş ile şeyh-i zen-perest ancak
Ḥadiş-i mesned-i hubb-ı zenānı kārīdir
- 5 Edīb baħr-ı maħabbetde ‘āşık-ı zārıñ
Sefine-i dili bād-ı kederle cārīdir

511 S 13a (Üzerine çizgi çekilmiş)

512 S 13b (Üzerine çizgi çekilmiş)

513

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Fezā-yı beyt-i Hudā sāyiş-i cebîn yeridir
İsāle-i dem-i eşkiyle āh enîn yeridir
- 2 Hezār zaḥm ile pīrāye-gīrī-i dil ü ten
Dilir-i 'aşk-ı hünermende āferîn yeridir
- 3 Dilā ḥarāret-i sūz-ı ġarāma nisbetle
Leḥīb-i қа' r-ı lezā 'āşıkıñ serin yeridir
- 4 'Aķile-cūyī-i vuşlatla ķulzüm-i 'aşkıñ
Megās-ı ḥātır-ı şūrīde pek derin yeridir
- 5 Edīb eylemeziz ḥubb-ı ḥāyine me'vā
Ki ḥāne-i dil-i bī-kīnemiz emīn yeridir

514

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Sākī-i ner mi 'aceb sākīye-i māde midir
Fıkr-i dil kākül-i dil-ber mi ser-i māda mıdır
- 2 Leb-i mey-gūna dü ḥāl oldu iki nokṭa-i tā
Sebaķ-āmūz-ı dilim bāda mıdır tāda mıdır
- 3 Mīl-i āmāde iken şeyḥ-i ġulāmī-maḥlaş
Mīl-i saḥt-ı hevesi yāre de āmāde midir
- 4 Ḥānķāhı yine irşā ile aldı mürşid
'Acebā seyr ü sülūkü reh-i irşāda mıdır
- 5 Bāġda yād-ı ġül-i rüyuna mānend-i Edīb
'Andelībā hevesiñ yāda mi feryāda mıdır

515

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sebeb ḥırmān-ı zevķ-i 'aşķa çeşm-i bāksizlikdir
Gönülden nefret-i tāb-ı elemnden bāksizlikdir
- 2 Eden hem-siret-i emlāk ehl-i faķr u tecrīdi
Bu vīrān-ḥāne-i āşūbda emlāksizlikdir
- 3 Televvün-kār olan 'uşşāk-ı nā-dil-şāfa 'ālemde
Cefā-yı dil-beri derk etdiren idrāksizlikdir

513 S 14a (Üzerine çizgi çekilmiş)

514 S 16a (Üzerine çizgi çekilmiş)

515 S 16a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Raķibi beste-i fitrāk ederdim iķtināşımda
Sebeb tarķ-ı şikār-ı cismine fitrāksizlikdir
- 5 Edibā eşk-i ‘āşık kūhsārı pür-nemā eyler
Nemādan vāye-dārı şanma nā-bī-ķāksizlikdir

516

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Dili ğaltān-ı aķzān eyleyen ğam-ķāresizliktir
O tıflı böyle ser-gerdān eden gehvāresizlikdir
- 2 Koyan bī-cüst-ü-cū ķāh-ı ‘anāda Yūsuf-ı ķalbi
Ħavālī-i ķalīb-i dehrde seyyāresizlikdir
- 3 Meşāf-ı ğamda maġdūr etdiren fūrsān-ı ‘uşşāķı
Raķīb-i dūna ancak āhenin ğaddāresizlikdir
- 4 Gül-i dāġ-ı derūna eşk ile şeb-nem-feşān ol kim
Ħiyāzı feyzden maķrūm eden fevvāresizlikdir
- 5 Edibā şerķa-cūy-ı nūk-i tiġ-i yārdır ğönlüm
Ki Ħirmānı dil-i bī-inşirāķıñ yaresizlikdir

517

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Raķķāş şeyķe sübķası bir ķār-pāredir
Şevķiyle oynadan anı deff ü neķāredir
- 2 Bu Ħırķa-i hezār-rüfūdan murādı var
Şeyķiñ libāsı pāra içün pāre pāredir
- 3 Destār-ı gende-düĦn-i siyeh-ġunu zāhidiñ
Çeşm-i meşām-ı rinde ‘aceb yağlı ķaradır
- 4 Ħ’oşdur ġözünde ħādişe-i İbn Ma‘nevī
N’etsin faķīh Tañrı anı ibne yaradır
- 5 Her tab‘-ı şā‘iride leţafet mi var Edib
Şi‘r-i laţif tab‘-ı laţāfet-şi‘āradır

518

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Eriķķā-yı ġamıñ gerdemlerin taķrır eden kimdir
Menāşir-i ħaţ-ı āzādını taķrır eden kimdir

516 S 13b (Üzerine çizgi çekilmiş)

517 S 16b (Üzerine çizgi çekilmiş)

518 S 18b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Esîr-i ‘aşk-ı rüsvâ-geşteniñ sūk-ı melâmetde
Dem-â-dem tîgveş nâmın çekip teşhîr eden kimdir
- 3 ‘Aceb dil-teşne-i reşh-i şabîr-i vaşl-ı dil-dârı
Mevâ‘id-i rühâm-ı vaşl ile taşbîr eden kimdir
- 4 Bürûd-ı vaşlda tâb-ı elemden râhat olmuşken
Dili fikr-i tef-i hicrân ile tefkîr eden kimdir
- 5 Edîbâ bizden özge şâhid-i nazm-ı dil-ârâyı
Bu güne bâ-‘abîr-i ẖoş-edâ ta‘bîr eden kimdir

519

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Cihânda lafz-ı nâmı pāk olan ârî ya nâ dirler
O güne müstakîmu’t-tab‘ı ariveş kanadırlar
- 2 Eger vîrân-dilân müsteceddiyân-ı mün‘imân olsa
Binâ-yı devleti ‘âlî olanlar mâ-binâ dirler
- 3 Riyâz-ı ‘âlem içre fahrî güyâ nehr-i sâ‘ildir
Teselsülde o güne nân [u] âb-ı nâbı nâdirler
- 4 Göründükçe der-i vîrâne-hâtırlarda ma‘mûrî
Harâba tîşe-kârî eyleyip min-bâbinâ dirler
- 5 Edîb-i nâdirü’l-evşâfî pürsân olsalar bir kez
Enâniyyetle kec-niyyet edebsizler enâ dirler

520

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Ol serv-i nâz ‘âşık-ı âvâresin bulur
Zahm-ı füzûn-ı derd ü gamıñ çâresin bulur
- 2 Göñlüm güm olsa da ser-i zülfünde lâ-cerem
Bir gün yine nesîm-i şabâ arasın bulur
- 3 Bir dem habîs-i şîhne-i devr ise de yine
Naqd-ı piyâle râha-i mey-hâresin bulur
- 4 Elbette dest-i dâye-i bād-ı bahâr ile
Etîfâl-i gonçe cünbiş-i gehvâresin bulur
- 5 Ğam çekmesin fütâde-i çâh-ı elem Edîb
Yûsuf-mişâl maqdem-i seyyâresin bulur

521

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Gülü-yı Rāfızī kim nāve-i çirk-ābe-i sebdir
Nişāngāh-ı süyüf-ı Ehl-i Sünnet olsa ensebdir
- 2 Bu heycāgāh-ı pür-āşübda her şe'r-i bī-tālib
Zebān-ı tīg-i aşhāb-ı mürüvvetle muṭālebdir
- 3 Kırāb-endāz-ı tīg-i iktirāb-ı mīr ü şāhīdir
Anıñ'çün havme-i ehl-i ḥamiyyet fevze akrebdir
- 4 Dem-ā-dem sāgar-ı şahbā-yı āb-āmizden geçmez
'Acebdir mürşid-i mestāne pek ālūde-meşrebdir
- 5 Midād-ı hoşka-i fāhından istimdād-ı feyz eyler
Edibā tālibān-ı şeyḥ hep cehl-i mürekkebdir

522

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 O kim menāhic-i pür-hevl-i 'aşka sālikdir
Müdām peyrev-i seyyāre-i mehālikdir
- 2 Muḳīm-i reh-güzer olmaḳdan ol perī-rūya
Hemān ümīdim ırāḳdan bir āşinālikdir
- 3 'Uluvv-ı kadr-i nesīm-i bahāra bā' iş olan
Derūn-ı pür-girih-i bāga dil-güşālikdir
- 4 'Aceb mi şeyḥe mucidd olsa pāsdārīde
Derūn-ı hücrede bir genc-i ḥüsne mālīkdir
- 5 Edib hırş u ṭama' illet-i cibillīdir
Şi'ār-ı hırşa sebep şanma bī-ğınālikdir

523

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Neheng-i āba ki dā'im şināha yer cūdur
Neheng-i kilke de āb-ı midād-ı ter cūdur
- 2 Ol āfetiñ ser-i şāh-ı kemāle pervāza
Hümā-yı behceti ḥaṭdan hemīşe per-cūdur
- 3 Seyāḥat eyleyemez şeyḥ-i māde merkebsiz
Yem-i mesālik-i cerde şināha ḥar-cūdur

521 S 22a (Üzerine çizgi çekilmiş)

522 S 23b (Üzerine çizgi çekilmiş)

523 S 23b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Bülend-himmet imiş zāt-ı şeyh-i müstagnī
Ki zerle hürd u büzüрге du'ası mercûdur
- 5 Edîb nekhet-i cân-bağş-ı zülfi dil-berden
Nesîmden dilimiz dem-be-dem eşer-cûdur

524

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Cihânı bilmege şâhib-fürûğ-ı hûş ister
O hûşmende de bir gûş-ı nûr-pûş ister
- 2 Diyâr-ı vuşlata keştî-resâyî-i cisme
Nesîm-i âh u nem-i eşk-i yem-hurûş ister
- 3 Bu kâr-hânedede her vâye-cûy-ı tevfiķiñ
Nihâd-ı zâtı pesendîde-i sürûş ister
- 4 Dehân-ı şevke lebi incizâb ile yârîñ
Piyâledir ki fem-i rind-i bâde-nûş ister
- 5 Edîb dil-ber-i zî-' iffet istemez zâhid
Hemân güşâde-ķafâ hîz-i kun-fürûş ister

525

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Kemend-i zülfü dirâz et diliñ penâhı budur
Şikâr-ı deşt-i ġarâmıñ ķarârgâhı budur
- 2 O mâh-peykeri sevmekden özge cürmüm yok
Yanında göñlümüzüñ var ise günâhı budur
- 3 Meşâf-ı 'aşķa göñül cünd-i âhı i' tidâd et
Ki rezmgâh-ı ġamıñ leşker ü sipâhı budur
- 4 Sirişk-i germ ile kıl dâğ-ı sîneyi tecdîd
Şübût-ı da'vî-i 'aşķıñ hemân güvâhı budur
- 5 Neheng-i ķulzüm-i eşk eyle cism-i nâ-yâbı
Edîb ehl-i ġamıñ lücce-i şînâhı budur

526

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Derûn-ı merde ġarâmıñ yel-i bahâdırıdır
Belî neberd-i ġamıñ bir hüzebr-i nâdiridir

524 S 23b (Üzerine çizgi çekilmiş)

525 S 24a (Üzerine çizgi çekilmiş)

526 S 24a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Şehin-şeh-i 'alem-efrâz-ı kişver-i 'aşkıñ
Otâğ-ı çerğ-i felek bir kemîne çadırıdır
- 3 Nedir bu enfes-rûya şî'âr-ı emmâre
Ki esed-pîşe-i zühdüñ ğarîm-i ğadırıdır
- 4 Hürûş-ı lücce-i kevni tehî kıyâs etme
Ki mevc-i hükmi kazânıñ bütün meşadırıdır
- 5 Bu kilik-i nâdire-gûmuz riyâz-ı elvâhıñ
Edîb kumrî-i dil-keş-nevâ-yı hâdiridir

527

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Şârî'-i şer'-i maḥabbetden mürâyî dūrdur
Bed-revişler ol reh-i pūr-feyzden mehcūrdur
- 2 Celb-i mālâ şarf eder naḳdîne-i tâ'âtını
Şeyḥ-i menhūmuñ anıñ'çün sa'yı nâ-meşkūrdur
- 3 Râğîb-ı 'adn ise de mağbūn olur şūfî yine
Hîre-çeşm-i fikreti rāh-ı hüdādan kūrdur
- 4 Etse bā-zūr-ı vera' infāz-ı pende kūşişi
Nāfîz olmaz zāhidiñ aqvālî zîrā zūrdur
- 5 Şūfî-i bed-kār u bed-güftārî teşnî' etmege
Bezî-i himmetde Edîbā ṭab'ımız mecbūrdur

528

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Ezâ-yı 'aşık-ı nâ-kāmdan murādı nedir
Bizimle çerğ-i denîniñ 'aceb 'inādı nedir
- 2 Sitem-keşāna vefāsı cefâ ise çerğîñ
Ya vāz'-ı cevri ü cefāniñ yanında adı nedir
- 3 Faḳîh-i müctehidiñ şavn-ı dîn ise ğarażı
Bunuñla neyl-i ḥarāma bu ictihādı nedir
- 4 Tırāz-ı faḥretimizdir külāh-ı peşmîne
Zamāneniñ ḥeşem ü tāk-ı Keykubādı nedir
- 5 Edîb zümre-i cārū-keşān-ı dergeh ki
Şî'âr-ı zūll ile dehriñ bu inḳıyādı nedir

527 S 24b (Üzerine çizgi çekilmiş)

528 S 25a (Üzerine çizgi çekilmiş)

529

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zülfüñ hayâli gerden-i şevke temîmedir
Fikr-i haţ-ı ruhuñ da aña bir zamîmedir
- 2 Gösterme şekl-i rîzişini çeşm-i pür-nemiñ
Ey ebr-i nev-bahâr bu senden nemîmedir
- 3 Hem-bezm-i vuşlat olsa da dil-şâf 'âşıkñ
Meyli yine nikûhiş-i fi'l-i zamîmedir
- 4 Reftâra gül o câme-i nev-tarh-ı âl ile
Lehâz-ı şevkimiz o nevâl-i 'amîmedir
- 5 Endâm-ı yâri kapladı müşgîn kabâ ile
Reşkim Edîb o turre-i 'anber-şemîmedir

530

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Nakdîne-i cânñ seniñ ey şahş-ı bahâdır
Ükrüme-i vaşla deme erzende-bahâdır
- 2 Peykâr-ı gama cünne-be-düş olsa da 'âşık
Ol gâ'ileden şanma ki maşşûdu rehâdır
- 3 Merdân-ı gamñ şu'le-i kânün-ı derûnu
Merhûn-ı fûrûzine-i ta'n-ı süfehâdır
- 4 Güm-rehleri gerdide eden süy-ı dalâle
Kec-cünbişi-i miñcen-i pend-i fuğahâdır
- 5 Nakş-ı kalem-i nâdire-perdâzım Edîbâ
Ârâyış-i elvâh-ı dil-i ehl-i nühâdır

531

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ten-i pervâneveş kim sūziş-i şem' iyle biryândır
Vücūduñ âteş-i 'aşk ile 'âşık sen de bir yandır
- 2 Şarâb-ı surhu bezm-i ehl-i 'aşkıñ sāğar-ı kıandır
Tereddüsüzce andan var derûn-ı teşneyi kıandır
- 3 Serin ehl-i vefâya zarf-ı minâ-yı şarâb eyler
Bu meclisde o kim peymâne-nüş-ı ahd ü peymândır

529 S 25b (Üzerine çizgi çekilmiş)

530 S 26a (Üzerine çizgi çekilmiş)

531 S 26a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Tekellüfsüz na'ım-i kurbda bā-ḥūr olur hem-dem
O 'aşık kim şekibā-yı tef-i bāḥūr-ı aḥzandır
- 5 Edibā cūy-ı dehri mevcenāk-i şūr eden ancak
Hübüb-ı şarşar-ı mekr ü ḥidā' -ı fitne-cüyandır

532

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Neşât sâdin-i vüs'at-sarây-ı vaḥdetdir
Keder mülâzım-ı şaḥn-ı muẓîḳ-i keşretedir
- 2 Sezâ-yı kımmе-i merd-i nebîl-i ferzâne
Otâğa-gîrî-i tâc-ı 'uluvv-ı himmetdir
- 3 Eder nekâl ile her bî-mürüvveti pâ-mâl
Dilîr-i çerḥ-i felek ḥayli zî-mürüvvetdir
- 4 Ümîd-i zâhid i'ânetdir ehl-i dünyâdan
Degil ki dergeh-i Bârîden isti'ânetdir
- 5 Edib câhil ü dâna bilinmeden kaldı
Fezâ-yı ḥâtırım andan mecâl-i ḥayretedir

533

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şeyḥim giyindi câme-i gül-güne-i ḥarîr
Gösterdi zîb-i gülşeni der-faşl-ı zemherîr
- 2 İclâs-ı şehr-yâr-i ḥayâl-i cemâline
Etdik sevâd-ı çeşm-i süveydâyı biz serîr
- 3 Gerdân eder şadâ-yı tarab-zây-ı şevḳ ile
Dülâb-ı çerḥ-i cūy-ı enînimdeki ḥarîr
- 4 Neyl-i şühûdu bilse muḳarrerde 'aşıḳıñ
Olsa nevîd-i vuşlat ile dîdesi ḳarîr
- 5 Oldu Edib sâmi'a-pîrây-ı ehl-i dil
Bu tâze nağme ile yine kilik-i ḥ'oş-şarîr

534

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hezârîñ gerçi kim bu ıztırâbı gülden olmuşdur
Gülün de pîç ü tâb-ı ḥacleti bülbülден olmuşdur

532 S 26a (Üzerine çizgi çekilmiş)

533 S 26b (Üzerine çizgi çekilmiş)

534 S 27a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 O şūhuñ māliš-i dergāhı iksīr-i meyāmindir
Dil-i ser-geşteye vādī-nümāy-ı Eymen olmuşdur
- 3 Hāyāl-i nūk-i müjgānından olmazsan n'ola hālī
Rūfū-yı zaḥm-ı nā-sūr-ı derūna süzen olmuşdur
- 4 Zenāne hey'eti taqlīd-i merdān etdirir şimdi
Bu tavr-ı dil-keşi hayret-dih-i merd ü zen olmuşdur
- 5 Edībā rüft-ü-rüb-ı dergeh-i vālā-yı dil-dāra
Dü müjgānım gehī cārüb u geh pervīzen olmuşdur

535

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Zer-cūyluḡa levn-i qabāsı sebebidir
Zirā ki bu gün pūşışı şeyḫiñ zehebīdir
- 2 Vaşla ebi māni' se eger meşrebi yāriñ
Bed-ṭab'-ı ebinden hele bī-şübhe ebīdir
- 3 Duymaz başıcaḡ zāhide maḥfice şütümu
Zirā gidiniñ zihni kemāl üzre ḡabīdir
- 4 Ref' etmededir dāmenini ḡādimi şanma
Destinde aniñ tutduḡu şeyḫiñ zenebidir
- 5 Bulmaḡ nic' olur her Halebī ṭab'-ı Edibi
Ol zümrede bu hem Halebī hem çelebīdir

536

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Emāna tiḡ-i āhımdan degil şavt-ı emānīdir
Raḡīb-i dūna raḡmım bā' iş-i neyl-i emānīdir
- 2 Caḡīm-i ḡahrda düş-nām-kārī etse dil-dārım
Hemān aḡyāra şemşir-i zebānı bir zebānīdir
- 3 Ten-i bī-zehregān-ı şavlet-i ḡam nāvek-i yāre
Hedeflikden ḡazerle cānına bī-şübhe cānīdir
- 4 Sürini nūrelendirmekle tenvir-i cemāl eyler
Zamāniñ şeyḫ-i 'innini ne Lūṭīdir ne zānīdir
- 5 Gülū-yı ḡāhiş-i merdānı maḡnūḡ eyleyen ancak
Edībā ehl-i 'aşrıñ ḡuşk-nān-ı imtinānıdır

537

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Fezâ-yı gülşen-i gam cism-i dâg-dârımdır
Dil-i hezâr-nevâ özge bir hezârımdır
- 2 Meşâgıl-i gam-ı tākāt-güdāza meşgûlüm
Sükûn-ı künc-i ferāgat benim ne kârımdır
- 3 Gamıyla dönmüş iken nîm-i âdemî-zâda
O şüh hâlime bakmaz demez ki yârımdır
- 4 Tefâhür eyleyerek pîr-i bâde meclisde
Demiş ki meykedeler ser-ta-ser 'aķârımdır
- 5 Edîb teşne-lebân-ı zülâl-i ma'nâya
Veren neşât-ı ebed şî'r-i âb-dârımdır

538

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Yâriñ sipihr-i şevki ile vâj-gün olur
H'urşîd-i rûyu tâb-dih-i 'âl ü dün olur
- 2 Gülşende reng-i rûy-ı terin lâle görmeden
Bilmem ne yüzden aña bu sûz-ı derûn olur
- 3 Kûtâh-dest-i 'aşk olamaz mîve-çîn-i vaşl
El-kışsa sâ'id-i dil-i 'âşık uzun olur
- 4 Da'vâ-yı derd-i 'aşk ile ten-perver olma kim
Kurbân-ı 'îdgâh-ı maḥabbet zebûn olur
- 5 Zühhâda reh-neverdî-i gamda Edîbvâr
Kalb-i selîm olursa güzel reh-nümûn olur

539

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bilmem melâl hâtıra gerdündan mıdır
Söz diñlemez rakîb-i ker-i dündan mıdır
- 2 A'mâl-i berşi şürbe çevirmiş imâm-ı pîr
Câmi' de keyfî şimdi o ma'cûndan mıdır
- 3 Bî-mâye ders-i 'âm fakîhe bahâ-yı mey
Âyâ ki naķd-ı nüṣṣa-i merhûndan mıdır

537 S 29a (Üzerine çizgi çekilmiş)

538 S 30a (Üzerine çizgi çekilmiş)

539 S 30a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Ey h̃āce doğru de ki qarīneyle añladım
Derd-i diliñ o h̃acib-i maqrūndan mıdır
- 5 H̃āmem Edīb surh ile taħrīre başladı
Yoħsa midādı bir dil-i pür-hūndan mıdır

540

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 'Āşıkıñ zaħm-ı dili h̃āhiş-i dermānda mıdır
Yoħsa ne'vmidi ile 'āciz-i der-mānde midir
- 2 Nigeħ-i re'fet ile baħ müje-i h̃ün-bāra
Merdüm-i dīdemiziñ iki eli kanda mıdır
- 3 Evc-ı 'irfāna teraħķide mi şūfī yoħsa
Gāv mişāna hemān böyle fūrū-mānde midir
- 4 Der-hayāl etmede mi rān-ı sefid-i yāri
Zāhidiñ fikri 'aceb gayret-i akrānda mıdır
- 5 Çeşmiñ ümmid-i ğubār-ı reh-i yār ile Edīb
'Aceb iksirde mi kuħl-ı Şıfāhānda mıdır

541

mefā'ilün fe' ilātün mefā'ilün fe' ilün

- 1 Külāh-ı sum'a vü zerķiñ o ser ki tārıkidir
Zılāl-i perr-i hümā cāy-sāz-ı tārıkidir
- 2 Cebān-nümā ise de cilvegāhı 'uşşāķıñ
Meşāfgāh-ı ğamıñ havme-i me'ārikidir
- 3 Benān-ı ğamla müşār oldu cān u ten 'aşķa
Ki şimdi rūħ u beden miħnetiñ müşārikidir
- 4 Nükūd-ı t̃ā' ati zāhid ne iddiħār etsin
Aña münāsib olan sım ü zer tedārikidir
- 5 Vuzūħ-ı nehc-i sedādı Edīb mübhem eden
Bu reh-nümünlarıñ zulmet-i medārikidir

542

mef'ülü fā' ilātü mefā'ilü fā' ilün

- 1 H̃aṭṭ-ı siyeh-nümāda ruħ-ı āl-gün mudur
Yoħsa miyāne-i şeb-i dāmisde gün müdür

540 S 10a (Üzerine çizgi çekilmiş)

541 S 11a (Üzerine çizgi çekilmiş)

542 S 11b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Şevk-i kadiñle serv-i sehî ser-firâz iken
Hecriñle şimdi bîd gibi ser-nigûn mudur
- 3 Râh-ı vefâda kaşr-ı 'inân eylemekdesin
Bilmem bu da mekîde-i ağıār-ı dūn mudur
- 4 İlmā'-ı berk-i tîğîñe şâyeste görmediñ
Āyā ki tevsen-i ten-i 'āşık zebūn mudur
- 5 Ehl-i ğamîñ cihānda Edîbā bilinmedi
Ceyhūn mudur sirîşk-i teri cūy-ı hūn mudur

543

mef'ülü fā'ilâtü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Kālā-yı behcetiñ ki bulunmaz kumāşdır
'Arz eyle çeşm-i 'āşıkı bir kez kamaşdır
- 2 Yok tākati şitāb-ı der-i yāre 'āşıkıñ
Şimdi ğam-ı firāk ile şāhib-firāşdır
- 3 Bulmaz netîce şeyh-i gülü-bende-i lecūc
Râh-ı talebde kārı hemān bir şavaşdır
- 4 Eylerdi naqd-ı vaktini tā'āta şarf lîk
Şūfiye pāy-bend olan emr-i me'āşdır
- 5 Dā'im Edîb şüre-zemîn-i cerāyidiñ
Sîr-āb-sāzı bu kalem-i reşha-pāşdır

544

mef'ülü fā'ilâtü mefā'ilü fā'ilün

- 1 H'urşid dense behcetine bî-cevāzdır
Zîrā büzüğ-ı tâbişine bu cev azdır
- 2 Müjgānı cevvi-i fitnede gūyā ki bāzdır
Naḥcîr-i cāna pençe-i ser-tîzi bāzdır
- 3 Kālā-yı tāze-reng-i bahāra nigāh edip
Şandım 'arūs-ı ḥacle-i bāğa cehāzdır
- 4 Ğamdır derūna bedreka-i kūy-ı yār olan
Gūyā ki reh-nümün-ı tarîk-i Hicāzdır
- 5 Şayd-ı ğazāl-i deştgeh-i lā-mekān eder
Yariñ kemend-i zülfü Edîbā dirāzdır

543 S 12a (Üzerine çizgi çekilmiş)

544 S 12a (Üzerine çizgi çekilmiş)

545

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Maṭlūbu selb-i zühd ile şeyhiñ çü gunyedir
Sen aña zehr-i mār-ı ḥarāmıñ çoğun yedir
- 2 Etmez o şūḥ şive-i āzār-ı 'āşıkı
Eṭvār-ı nā-mülāyimi ağıyāra eyledir
- 3 Rindāna nüdret üzre görünmez şadāqatiñ
Zāhid bilinmedi hele ḥālīñ seniñ nedir
- 4 Sākī cemende gerdiş-i cām-ı pey-ā-peyi
Rind-i ḥumār-dideye ḥamyāze istedir
- 5 Olmaz Edīb ḥurrem ü nā-şada muḳtedī
'Āşıklarıñ ḡarāyib-i aḥvālī böyledir

546

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Bir yed ki iftirās-ı mey-i nāba şır olur
Ġamdan necāt ḥatır-ı zāra beşir olur
- 2 Ger behre-cūy-ı terbiye-i tāb-ı 'aşk ise
Zāhidleriñ de belki faṭiri ḥamir olur
- 3 Bilmezse de menāhic-i pīr-i tarīkati
'Āşık şabāda zümre-i pīrāna pīr olur
- 4 Zūll-i ṭama' la nāşih-ı kürsī-nişine bak
Bālā iken miyān-ı edānide zir olur
- 5 Her dilde şanma şūriş-i ṭab' -ı Edīb olur
Hem-siret-i hezār-ı cemen biñde bir olur

547

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Fehm eyle merd-i pāk-i ḡarāmıñ özi nedir
Miḥrāb-ı kıblegāh-ı behişte o zinedir
- 2 Sūdāgerān-ı rābiḥ-i kevnīñ şitāb ile
Sa' yı lūḥūḳ-ı şirzime-i aḥterinedir
- 3 Ḥākimleriñ mi'āt ile taḥşil-i māl içün
Ḥalkıñ nigāh-ı meyli hemān yüzlerinedir

545 S 12a (Üzerine çizgi çekilmiş)

546 S 12b (Üzerine çizgi çekilmiş)

547 S 13a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Zühhād-ı hānķāh-ı cihānıñ tesābuķu
Tiyh-i şeqāvetiñ reh-i bī-reh-berinedir
- 5 Sevdā-yı hāmı cümle mülüküñ Edīb hep
Nirū-yı dest-i ğaşb ile cem'-i hāzinedir

548

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 İlkā-yı mekr ile zararı ol ki nāsadır
Ol şān-ı ādemīde degil ol künāsedir
- 2 Almaz rişāyı şāhib-i püşt ü penāhdan
Kāđi efendi haylice ehl-i firāsedir
- 3 Rind-i tehī-piyāleye erbāb-ı şervetiñ
Reşki hemān şurāhī-i minā vü kāsedir
- 4 Zāhid serir-i saltanat-ı 'izz-i fakrdan
Vā-mānde eyleyen seni hubb-ı riyāsedir
- 5 Teşhīr-i tīg şadme-i kahr-ı İlāhdan
Ancak Edīb çāk-i dil-i bī-herāsedir

549

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Füsün ile o perī tīg-i ğamzesin biledir
Fesān-ı nāzına bak şāhid estesin biledir
- 2 Bu sine-kübī-i 'āşık ki müşt-i sengiledir
Bu hārzār-ı cihānda sitizi sen güledir
- 3 Şitābı yek ser-i mū-büy-ı zülfe berķiledir
Egerçi gönümüzün irtibatı bir ķıladır
- 4 Bahā-yı sūziş-i ğam imtiyāz u farkiledir
Ki iltikātı anıñ pilk-i çeşm-i farkiledir
- 5 Edīb o kim hevesi dāstān-ı Kaysiledir
Degil dü-rū kalem mekiyāl-i mūşakı siledir

550

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bu sa'yı tālīb-i 'ilmiñ deme me'ādnadır
Şitābı mürtekim-i sīm ü zer me'ādinedir

548 S 13a (Üzerine çizgi çekilmiş)

549 S 14a (Üzerine çizgi çekilmiş)

5 S (2. mısraın 3. tef'ilesindeki vezin problemi giderilemedi)

550 S 15a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Faḳaṭ ḳavā' id-i tefsiri ḥıfz eder 'ālim
İnanma kim 'amel-i ma' nî-i müfâdınadır
- 3 Sülûk-i meslek-i dîni unuttu tâcir-i pîr
Şürû' u kişver-i Hindiñ reh-i bilâdınadır
- 4 Kül etdi 'âlemi nîrân-ı cevri bî-dâdîñ
Hemân ki meyl-i dili ġâlibâ remâdınadır
- 5 Zuhûr-ı nîk ü bedi çerhe nisbet eylerler
Edîb anîñ içün devri hep 'inâdınadır

551

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Hüsni nîgeh terâviş-i zîbâ-yı nemledir
Şeb-nemce bâğ-ı behcet-i dil-dârı nemledir
- 2 Benden cüdâ degil eşer-i zaḥm-ı tîgi lîk
Cânımla mı dilimle mi bilmem ki nemledir
- 3 Menhûm-ı vaşl-ı yâr olanîñ şanma çeşmine
Dehrîñ sevâd-ı mülk-i Süleymânı nemledir
- 4 Şûfi nüzûrdan ki ġanem iğtinâm ede
Şûfîlîğî temellük-i şûf-ı ġanemledir
- 5 'Âşîḳ Edîb hem-dem-i bezm-i ḥayâlidir
Her ḳanda olsa cân u dili ol şanemledir

552

mef'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

- 1 Hâk-i dîle anlar ki gül-i ġayret ekerler
Gül-desteleri ġüy gibi ġayra tekerler
- 2 Peyveste budur 'âdeti zühhâd-ı zamânîñ
Merdânı ḳavânîñ-i inâş üzre zekerler
- 3 Rindân-ı hevâyî ġam-ı âşâmı ne bilsin
Kim âh-ı nedâmet yerine bâde çekerler
- 4 Erbâb-ı nâzar aḳmişe-i tâb-ı nîgehden
Cism-i şuvere câme-i âyîne dikerler
- 5 Şunmaz yedi 'âḳîl ni'am-ı dehre Edîbâ
Zehr-âb ile âlûde iken şîr ü şekerler

551 S 15a (Üzerine çizgi çekilmiş)

552 S 15a (Üzerine çizgi çekilmiş)

553

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Rezmgāh-ı ğamda 'āşık şanma bî-tābān olur
Neyyir-i tābān-ı 'azmî şevk-i bî-tābān olur
- 2 Rāh-ı pür-zād-ı talebde merd-i bed bî-nān olur
Hîre-çeşm-i ye's ile hem h̄ār-ı bed-bînān olur
- 3 Tab'-ı nākış rütbe-i imkânı tecvîz eylemez
Cüd-ı kâmil hâric-i endāze-i imkân olur
- 4 Nuḥbe-i a'mālî bî-müzd-i emeldir muḥlişîñ
Sum'a-kārān mā'il-i iḥsān u istiḥsān olur
- 5 Raḥne-dār-ı cünne-i imān Edibā lā-cerem
Şadme-i küffārdan mecbūr-ı istīmān olur

554

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Āh-ı ciger-güdāza ki dil şanki tābedir
Düdu revāk-ı nüh felege şan kitābedir
- 2 Şeb-zinde-dār-ı maḥmaşa-i şevk-i vuşlatîñ
Zann etme kim hiyām-ı dili h̄'urd u h̄'ābedir
- 3 Ol kim giyāhzār-ı ḥarābatı cāy eder
Nezinde kâḥ-ı şaḥn-ı çemen bir ḥarābedir
- 4 Gül-berg-i rüyu hem-dem-i ḥāl-i siyāh ise
Peyveste reşk-i bülbül-i gülşen gurābadır
- 5 Zāhid Edib-i rinde ḥaḳāretle şanmasın
Ḳāzûre-i riya ile mey bir meşābedir

555

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 O dil ki 'ayn-ı kemāl-i ğama sipend ister
Aña şelāşe-i ğassāleden si pend ister
- 2 Dil-i remideye her bir ḥibāle kār etmez
O şayd-ı ser-keşe zülfüñ gibi kemend ister
- 3 Çü-bîd şanma ki her yāre ser-fürülüğ eder
Gönül çü-serv-i sehî yār-i ser-bülend ister

553 S 15b (Üzerine çizgi çekilmiş)

554 S 16a (Üzerine çizgi çekilmiş)

555 S 16b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Celīs-i mîr olalı bûriyâyı kârihdir
Ki şimdi şûfî güzel mağ‘ ad-ı perend ister
- 5 Edîb ehl-i cihân kavlı-i şıdkı ‘âyıfdir
Hemân seciyyeleri cümle rîş-ğand ister

556

mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Âhû-yı dil ki şîr-i nigâhı ferîsidir
Deşt-i gamîñ ne nâdire şayd-ı ferîsidir
- 2 La‘li ki dük-i nâziş ile ħande rîsidir
Dâmen-keşân-i bezm-i Cemiñ ħanderîsidir
- 3 Şeyhîñ yeri menâzil-i züllüñ berisidir
Zirâ ki ittihâm-ı hevânîñ berîsidir
- 4 Hâcibleri ki naĥvet ile çîn çîn ola
Nağd-ı sitemle cân u diliñ müşterîsidir
- 5 Şanma Edîb farı-ı ħarâretle ħuşk olur
Gûlzâr-ı sine eşk-i revânîñ tarîsidir

557

mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Ol sine kim te‘alluğu sevdâ-yı ħâmadir
Bir levĥadır ki cilvegeĥ-i pâ-yı ħâmedir
- 2 Ol ħâciyân ki raġbeti neyl-i ħarâmadır
Zâhirde şanma nehzeti Beyt-i Harâmadır
- 3 Her muĥtedâ-yı dîn ki ħüdâdan ba‘îd ola
Beyt-i Ĥudâda nâşıye-sây-ı Ĥumâmedir
- 4 Birdir bu kâr-ĥânede hengâm-ı ħayr u şer
Ancak hemân tevaĥĥufu bir inĥisâmadır
- 5 Ehl-i diliñ zamânede nâm u nişânı yok
Güyâ me‘âli cümlesiniñ in‘idâmadır
- 6 Mess eylesen me‘âşir-i zühdüñde nabzını
Şevĥi libâs-ı fâĥir u zerrîne-câmedir
- 7 Destârı ba‘z-ı da‘vî-i İslâm edenleriñ
Ancak süĥûṭ-ı cizye için bir ‘alâmedir
- 8 Şeyhîñ ferâĥ-ı kümm ile ‘orf ü ‘imâmeye
Meyli enâma ‘unf ile redd-i selâmedir

556 S 17a (Üzerine çizgi çekilmiş)

557 S 17b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 9 Şimdi Edîb nâm-ı şadâkat zamāneniñ
Defterlerinde kaydı bulunmaz esâmedir

558

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Mihrâbımız o ser-be-hem-âverde kaçıdır
Ehl-i niyâzı nâhun-ı hasretle kaçıdır
- 2 Rencür-ı bî-sebât-ı temennâ-yı la'liniñ
Cây-ı qarârı gerdiş-i câmiñ firâşıdır
- 3 N'eyler gîdâ-yı dîgeri fersüdegân-ı gam
Hün-ı cigerle dâğ-ı dili nân u aşıdır
- 4 Yüz yaşamağla geçmez o şûha niyâz-ı dil
Ancak geçen dü çeşm-i teriñ kanlı yaşıdır
- 5 Gerdün harîş-i gerdiş-i cevre çü-âsiyâ
Seng-i cefâ vü miñneti başında taşıdır
- 6 Mürşid ferâgat etdi cihât-ı hülûşdan
Şimdi faķat riyâsı medâr-ı me'âşıdır
- 7 Zâhid Edîb düzaḥiyânda 'azîzdir
Zîrâ ocaķda [pâye]si var esgi başıdır

559

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ey lâle-ḥad yüzüñde demem ber gülâledir
Ol sâķ-ı lâle-i ruḥuña berg-i lâledir
- 2 Açmaz dehânı sâ'il-i 'izz-i ḥiṭâbına
'Arz-ı merâm-ı ehl-i emel şanki lâledir
- 3 Toḥm-ı niyâzı etme telef bî-enîn-i dil
Zîrâ maḥall-i kiş-i recâ ḥâķ-i nâledir
- 4 Mecbûrdur risâlete ikrârda ümem
Ammâ ki sa'yı ekşeriniñ hep ḍalâledir
- 5 Şanma Edîb meyli enâmıñ ḥelâledir
'İķd-ı ḥelâldan cihet-i inḥilâledir

558 S 17b (Üzerine çizgi çekilmiş)

7 (İkinci mısra su lekesi yüzünden tam olarak okunamadı)

559 S 18a (Üzerine çizgi çekilmiş)

560

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Faḳaṭ hiyām-ı dili şanma şavt-ı bülbüledir
Ki dil anıñla bile neş'e-cüy-ı bülbüledir
- 2 Sihām-ı ca' be-i müjgānını ölüm bilebilir
O hūnī kanda ise dā'imā ödüm bilebilir
- 3 Hemān gürisne-dil-i ḥaṭṭ u ḥāldir 'āşık
Degil ki ḥāhişi ṭa'm-ı bahār u filfiledir
- 4 Ğamıñla sünbül-i bāğ-ı na'imi n'eyleyelim
Ki şevkimiz ḥam-ı zülfüñ mişāli sünbüledir
- 5 Edīb şavt-ı fiten gull-i cīd-i sem' oldu
Bu şūr-ı dehr tükenmez 'acīb gulgüledir

561

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ol ki renc-i āz ile maḥrūm-ı tāb-ı muḳledir
Rūstāyī menziline muḳle-düz-ı muḳledir
- 2 Pūşış-i şıḳlet-fezāy-ı ḥil'at-i şāh u emīr
Lāyık-ı dānā degil şāyān-ı cism-i sifledir
- 3 Bezm-i rindān içre mey bir kūz ile mevcūd ise
Ḥāne-i ehl-i ta'affüfde ser-ā-pā ḥumladır
- 4 Ḥülledir 'uḳbā-güzināna şiyāb-ı meskenet
Faḥr-ı erbāb-ı cihān semmūr ile ḳāḳumladır
- 5 Dest-i bī-dād u sitemgerden Edīb āh-ı ḥazīn
Āh-ı ra'd-āşüb-ı 'āşıkveş sipihri gümlendir

562

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Maḳbül eden zāhidi ḳavl-i ne'amıdır
Ta'bir-i ne'am ḳā'id-i ceşş-i ne'amıdır
- 2 Zann etme sebük-rūḥluḡu bī-şikemīdir
Fersüdegī-i nāṭıḳa-i bīş ü kemīdir
- 3 Şeyḥiñ ḥaṭar-ı rüz-ı kıyāmet ne ḡamıdır
Maṭlūbu hemān bezm-i şafāniñ neḡamıdır

560 S 18a (Üzerine çizgi çekilmiş)

561 S 18b (Üzerine çizgi çekilmiş)

562 S 18b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Dervişlerin matlabı halkın haremidir
Şanma emeli Beyt-i Harâmın haremidir
- 5 Zühhâd-ı ‘Arab müttelik-i vuslat-ı nerdir
Endişeleri vaşl-ı gulâm-ı ‘Acemidir
- 6 Şüfiye fakat mâni‘ olan neyl-i vişâle
Ceybinde nûkûd-ı zer u sîmiñ ‘ademidir
- 7 Mürşid meneh-i Vâhib-i âmâli gözetmez
Me’lûfu Edîbâ ümerânın keremidir

563

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 O şûha ‘arze-kâr-ı eşk-i çeşm olsağ kaba şidir
O bir kâr-ı denidir şân-ı zât-ı sakka başıdır
- 2 Meşâma tûde-i müşg-i meserret gende-büterdir
Dil-i miñnet-güzine gâlibâ gamdan bu nâşidir
- 3 Ser-i maşrû‘una bir şey tilâvet et ki ayılsın
Dil-i zârı ser-endâz eyleyen ‘aşkın telâşdır
- 4 Tûrâb-ı dergehiñden gayrı hâki iftirâş etmez
Fırâşa nisbet etmek ‘âşıkı bir iftirâ‘şidir
- 5 Gelince terk eder im‘ân-ı çeşmi metn-i meclisde
Edîbâ ehl-i ‘ilmiñ bağıdğı cümle havâşidir

564

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Sîb-i zekandır ol görünen ol yemiş midir
Hiç kimse öyle sîb-i laîfî yemiş midir
- 2 Vâ‘iz ‘aceb sürûduna rindiñ ne ta‘n eder
Yârîñ gamıyla zemzemesi bir kem iş midir
- 3 İnkâr eder havâriğ-i ehl-i velâyeti
Bir kes bu güne kavlı şenî‘i demiş midir
- 4 Maqtû‘ olurdu rişte-i sāmānı mürşidiñ
Mûy-ı miyân-ı dil-beri hiç bellemiş midir
- 5 Şorsan Edîb müdde‘iyân-ı şühûddan
Hiç süy-ı yâre meyl-i nigâh eylemiş midir

565

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zann etme nevm-i 'âşık-ı şâdık döşekdedir
Kim gâfletinde rûz u şebi her dü şekdedir
- 2 Vâ-restedir mu'ârazadan mülk-i bî-şerîk
Ancak huṭûb-ı ceng ü cedel müşterekdedir
- 3 Nehc-i rızâ-yı Hâḫda her âzâd u bendeniñ
İhrâz-ı ḫadri şıdḫ ile bezl-i emekdedir
- 4 Birriñ lübâb-ı bürrünü ḳor ḳışra meyl eder
Harveş dehân-ı ḥ'âhişi ol kim kepekdedir
- 5 Sevdâ-yı ḳurb-ı şâh ile bu'd-ı İlâh için
Dest-i du'â-yı ehl-i emânı felekdedir
- 6 Bî-dâd ile o şeh ki ile bî-vidâd ola
Nuşret şanır ki keşret-i tûp u tüfekdedir
- 7 Fülk-i felekde şürṭası âh olmayanların
Fersûde pâyi sâ' idî renc-i kürekdedir
- 8 Âmâde ol me'âda ki ehl-i teyakḳuzuñ
Esmâ' ı kûs-ı riḫlet ile dünbelekdedir
- 9 Râbiḫ olan muṭî'-i Hudâdır hemân Edîb
Ḥâsirdir ol ki tâ'at-i ins ü melekdedir

566

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Rindiñ ḳabâ-yı cism-i dili berḳ-i bâdedir
Güyâ ki şâhid-i mey ile bir ḳabâdadır
- 2 Şeyḫiñ derûnu yârdedir yâ ribâdadır
Yâ-ḥ'od hevâ-yı neş'e ile yâr-i bâdedir
- 3 Zillet nice füzûn ise iḳşâr-ı vâmda
Ol deñli müzd-i 'izzet-i berter edâdadır
- 4 Ketm-i ḫuḳûḳ-ı nâs ile âvân-güzâr olan
Nâ-müstehâḳḳa za'f ile bezl-i 'atâdadır
- 5 Bilmez şafâ-yı lezzet-i şehd-i şadâḳati
Lezzet Edîb zâhide suḫt-ı riyâdadır

565 S 19a (Üzerine çizgi çekilmiş)

566 S 19b (Üzerine çizgi çekilmiş)

567

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Dünyâda ol ki târik-i neyl-i kuşûrdur
'Ukbâda bil ki lâyıķ-ı neyl-i kuşûrdur
- 2 Ehl-i ğamıñ meķābir-i ecsām-ı mürdesi
Güyâ berât-ı cāh-ı hayâta kubûrdur
- 3 Mümkün midir ki ğāliyenāk-i sūrûr ola
Ol ħande-rû ki ğāze-perest-i şürûrdur
- 4 Ehl-i hevâ dünüvv-i feraħdan ba'id ise
Ekbādı şanma sūziş-i ğamdan da dûrdur
- 5 Şeyhiñ Edib rāh-ı ğarāma sülûkden
Maķşûdu naķş-ı pâyına yāriñ 'aşûrdur

568

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Kaşd-ı raķib ehl-i ğama tā ziyānedir
Sa'yı dālāl içün aña bir tāziyānedir
- 2 Yār ile meslekiñ ki reh-i şūfiyānedir
Vuşlat degil de kām-ı diliñ şūfiyā nedir
- 3 Rūşen-nigāha kaşr-ı cihān tîre ħānedir
Āzurdegān-ı şiddeti bilmez rehā nedir
- 4 'Uşşāķı ħāl ü la'l-i lebiñdir esir eden
Mürġ-i hevâyı dāma koyan āb u dānedir
- 5 Eşĥāşı şûr u fitneye üftān eden Edib
İftān-ı maĥż-ı ecvibe-i müftiyānedir

569

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ādem degil mürîd-i şaķi o behîmedir
Āĥir aţîme-i seķara o be-hîmedir
- 2 Şâyāni-i piyāle-i miĥnet elimedir
Kim serde nā'ibāt-ı ĥumārı elimedir
- 3 Olmaķda rû-nümûde mevālîd-i ĥādişāt
Zann etme ümmehāt-ı leyālî 'aķîmedir

567 S 20b (Üzerine çizgi çekilmiş)

568 S 20b (Üzerine çizgi çekilmiş)

569 S 20b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Piçide kaldı zülfü benân-ı hayâlde
Kayd-ı gamı tezekküre gûyâ retîmedir
- 5 Bilmez Edîb deydene-i tünd-ñûluğun
Bânû-yı bint-i kermi şananlar ħalîmedir

570

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Evzâ' -ı nâ-mülâyimi 'uşşâka dikçedir
Luţf-ı vişâli şanma ki her istedikçedir
- 2 Dâ'im şeba' la 'illet-i cû'u mezîd olur
Şeyhîñ hücûm-ı ħ'âhişi zîrâ yedikçedir
- 3 Zâtî degil beşâset-i sîmâsı zâhidiñ
Ancak düşünce yâri şikâr eyledikçedir
- 4 Tevcih-i gûş-ı rahmı olursa hemân bize
Bir lahza yâre ħâl-i dili söyledikçedir
- 5 Kaşr-ı suhanla ħâme Edîbâ kelîl olur
Zîrâ anıñ talâkat-i nuţku dedikçedir

571

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Mādām Ħağ 'ibādına rûzî-dehendedir
Cezm eyleriz ki kısmet ü rûzî dehendedir
- 2 Esrâr iken şerîta-i da'vâ-yı sûz-ı gam
Şûfî şanır ki sırr-ı maĥabbet 'alendedir
- 3 Zâhirde 'arz-ı şevk ile bezm-i maĥabbete
Âyende şanma zâhid-i pîri revendedir
- 4 'Âşık heyûm-ı behcet-i ħulğ-ı cemîldir
Zann etme çeşm-i ħ'âhişi şekl-i ħasendedir
- 5 Olmaz cünûn-ı 'aşk ile 'uşşâk müttehem
Töhmet Edîb 'âşîka yüz gösterendedir

572

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ebrûlarıñ ki ħaţt-ı lebiñle çehâr olur
Sırr-ı nihüft-i ħüsn ü cemâliñ cehâr olur

570 S 21a (Üzerine çizgi çekilmiş)

571 S 21b (Üzerine çizgi çekilmiş)

572 S 21b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Zülfüñle dil ki muhtelic-i rûzgār olur
Çeşme sühād u girye şeb ü rûz kār olur
- 3 ‘Āşık ne dem ki şadme-ḥ̃ur-ı dest-i yār olur
Neyl-i ümide baht-ı bedi dest-yār olur
- 4 ‘Ayn-ı hayāt-ı la‘li ki zulmet-ḳarın ola
‘Uşşāka nüh revāk-ı felek teng ü tār olur
- 5 Ḳaşr eyledim niyāzı Edibā vişālden
Ol şūḥa bilmedim sebeb-i inkisār olur

573

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Zāhidin cāmi‘e bu seyri ḳanādile midir
Pāy-ı pūr-şevḳ ile mi seyri ḳanadile midir
- 2 Mürşidi sūy-ı der-i zülle mürīdānı çeker
Böyle ḥ̃or olması her gāḥ murādile midir
- 3 Dāye-i pāye vü dādıyla gözü dāḥilde
‘Ālemiñ mertebesi dāye vü dādile midir
- 4 Üstüḥān-pāre için seg gibi eyler da‘vet
Yārīñ ağyārı nidāsı meger adile midir
- 5 Nev-resādır raḳam-ı nazmıñ Edibā nigehe
Naḳş-ı terkibi ‘aceb şevḳ-i midādile midir

574

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Zaḥm-ı peykān-ı ḡamıñ sīneme kār etmiştir
Āḥ-ı ḥasretle benī zemzeme-kār etmiştir
- 2 Maḳdemīn şeyḥ-i denī sicn-i kibār etmiştir
Cümleye şıḳletini öyle ki bār etmiştir
- 3 Dili bāzice-i eṭfāl-i şıḡār etmiştir
Şeyḥ-i fānī ne ‘aceb meyl-i şaḡār etmiştir
- 4 Anı sūdāger-i şahrā-yı seyāḥat şanma
‘Āşık-ı şifte-dil terk-i diyār etmiştir
- 5 Rāst-kārī dile mümkün mi Edibā ḡamdan
K’anı ḡam nūk-i sinān ile müşār etmiştir

575

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Hādengin 'āşıka her dil-ber-i cānī ki rāmīdir
Yanında her cihetle 'āşıkıñ cānı girāmīdir
- 2 Şebistān-ı gāmıñ dil hāric-i şaff-ı niyāmıdır
K'anı bīdār eden yārīñ o tīg-i bī-niyāmıdır
- 3 Haṭ-āverlikde ancak yārden mehcūr olur 'āşık
K'o dem iklim-i hüsne pāsdār-ı fitne hāmīdir
- 4 Teseyyüdle müzevvir sebz eder her 'ām destārın
Bilirken zātı mechülü'n-neseb bir şahş-ı 'āmīdir
- 5 Edībā şeyh-i mürşid muttaşıl devr-i mehāfilde
Berīdir istirāk-ı sem' den şanma hārāmīdir

576

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nigāra h̄ār eden ālūde-dāmānı terāmīdir
Nigārīñ da aña ser-māye-i nāzı terā mıdır
- 2 Bakınca 'āşık-ı bī-çāreyi düzd-i cemāl añlar
Nigāhı 'āşıkıñ nezdinde gūyā kim hārāmīdir
- 3 Hedeflik gāmze-i ser-tiz-i yāre cāna minnetdir
Merāmī-i sihām-ı çeşmi 'uşşākıñ merāmıdır
- 4 Mecālisde sürini zīb-i āgūş-ı ekābirdir
Selil-i şeyhimiz bir böyle maḥdūm-ı girāmīdir
- 5 Edīb ümmid-i neyl-i nef' ile bir şahşa rām etmem
Beni rām eyleyen ehl-i hūlūşuñ ihtirāmıdır

577

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Demem ki zāhid anıñ bī-emel münādimidir
Ki dil-rübānıñ aña gāyet-i münā dümidir
- 2 Derūna dāğıñ olur reşk-i şu'le-i h̄urşid
O hāne-i diliñ āteş-nihād hādimidir
- 3 Vürūd-ı zayf-ı hayāl-i ruḥuñla dil-şādım
Ki göñlümün o beşāret-resān kādimidir

575 S 22b (Üzerine çizgi çekilmiş)

576 S 23a (Üzerine çizgi çekilmiş)

577 S 24a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Ağuşumuz günûde-i hamyāze etmege
Koymuş sürîn-i yâr ile bālîne baş eger
- 3 Şûfî ‘amâdadir leb-i şîrîn-i yârden
Düşmez fem-i nigâhına gül-berg-i bâ-şeker
- 4 Dihkâniyâna şimdi kişâverz-i tîgimiz
Nat‘-ı şiyâr-ı sâhireye tohm-ı baş eker
- 5 Ref‘ eyle hânumânı civâr-ı Edîbden
Çetr-i riyâ vü sum‘ ayı mürşid o başa ger

581

mef‘ülû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Dehriñ ‘atâsı şanma ki her bir hazânadır
Ancak ‘atıyye dâde-i şâhib-hazânedir
- 2 Hânumlarıñ teşevvuku zî-hân-mânadır
Zann etme merd-i müflis-i bî-hânumânadır
- 3 Zâtî degil tereddüd-i zâhid mesâcide
Kesb-i hutâm için bu daği bir bahânedir
- 4 Yâre mürîd cübbe-i şüfun firâş eder
Zâhirde gerçi kim revîşi şüfiyânedir
- 5 Vaşf-ı cemâl-i dil-bere teşhîz-i zihn için
Hâşım Edîb seng-i fesândan nişânedir

582

mef‘ülû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 ‘Âşık ki yâr-i şâdıka ‘abd-ı kemînedir
Bilmem ki nezd-i gayrda fi‘l-i kemi nedir
- 2 Nerd-i gamıñ bilindi çehâr u yeki nedir
Yâ nakş-bend-i hubb-ı cehâr u ya kînedir
- 3 Şeyhiñ o yâre yatmağa rîş-i sefidde
Bildim ki mak‘ad eyledigi posteki nedir
- 4 ‘Âşık degil ziyâret-i kabır-ı peyem-bere
Hâcî hemân müsâfir-i şehr-i Medînedir
- 5 Meylim tarîk-i nazm-ı belîga şürû‘dan
Ancak Edîb mev‘ıza-i Müslimînedir

581 S 25a (Üzerine çizgi çekilmiş)

582 S 25b (Üzerine çizgi çekilmiş)

583

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Yâriñ derûna tâb veren iştîyâkıdır
Dâğ-ı firâkı sînemize işte yakıdır
- 2 Hep hîledir mesâ'il-i mollâ-yı Türkmân
Ol daği böyle fâkıd-i dîn başka fâkıdır
- 3 Cismi vükûd-ı şu'le-i tennûr-ı 'aşk eden
Benden nihüfte cân u diliñ ittifâkıdır
- 4 'Unk-ı raķibe silsile-endâz-ı reşk olan
Yâriñ benimle cân atarak i'tinâkıdır
- 5 Gördüm Edîb ol şanemiñ tîğ-i ğamzesi
Her istirâk-ı seyr edeniñ kanın akıdır

584

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zülf-i kec-i siyâhı ki o bikre cîmdir
El koymasın raķib aña o pek racîmdir
- 2 Ğâr-ı vera'da kılsa n'ola zâhid-i taķi
Kim meslekinde peyrev-i ehl-i raķîmdir
- 3 Yâriñ nigâh-ı rahmıdır ümmîdgâh olan
Teşhîş-i 'illet etmede hâzık hekîmdir
- 4 Hubbî gerek 'ibâdet-i maħlûk Hâliķe
Şûfî degil ki raĝbet-i neyl-i na'imdir
- 5 Envâr-ı Hakkı şeş cihet-i kevnde Edîb
Derk etmeyenleriñ nazarı pek saķîmdir

585

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ele ey bende-i 'âmil yine kırbac alıver
Mâl içün râh-reviñ başını kır bâc alıver
- 2 Dili şâhin-şeh-i 'aşk etmek ise maķşûduñ
Dâğ-ı ğamdan ser-i şûridesine tâc alıver
- 3 Ni'met-i 'aşkdan ümmîd ise şîrîn-hîrî
Kendiñi maţbah-ı endüh u ğama ac alıver

583 S 26a (Üzerine çizgi çekilmiş)

584 S 26a (Üzerine çizgi çekilmiş)

585 S 27a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Akça gilmân-ı ẖoş-endâmı eger kârih ise
Zâhide akçe gibi dil-ber-i gannâc aliver
- 5 Pertev-i bâsıradan sen de Edibâ yâriñ
Kâmet-i tal'atine ẖil'at-i dîbâc aliver

586

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Pîr-i 'allâme ki sinn-i mi'eniñ bāligidir
Hāliyā cūy-ı riyāz-ı şerehiñ bāligidir
- 2 Dili ẖün-ābe-keş-i dest-i sitîz-i gam eden
Pençe-i nâzükünñ şekl-i mühennālîgıdır
- 3 Dâr-ı 'uqbâsını ẖüsrân ile dar eylemesi
Şehlere saṭvet-i Keyḥusrev ü Dârālîgıdır
- 4 Bint-i kerm ümm-i ḥabâyîşle mükennâ olalı
Süfehâ zümresiniñ sevgili analîgıdır
- 5 Râz-ı ser-bestemi ifşâ eden ağıyâra Edib
Sînede dâğ-ı gamıñ böyle hüveydālîgıdır

587

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Dîde-i gam-dîde-i 'âşıkda kim eşk âl olur
Anda zann etme kuvâ-yı ru'yet-i eşkâl olur
- 2 Telḥ-kâm etdikçe 'uşşâkı 'anâ-yı ibtilâ
Şehd-i rāḥat şanma anlara ḥayâl-i bāl olur
- 3 Her kilid-i nāḥun-ı âh-ı dili der-kâr eden
Lâ-cerem reh-yâb-ı ḥall-i 'uḳde-i aḳfâl olur
- 4 Her nedim-i bezm-i ḥâşu'l-ḥâş-ı sırr-ı vaḥdetiñ
Nuṭḳu îzâḥ-ı eḥâcî-i suḥandan lâl olur
- 5 Devlet-i dünyâ Edibâ fahret-i eclâf iken
'İzz ü cāha ehl-i dil mebgün-ı istihâl olur

588

meḫ'ülü fâ' ilâtü meḫ'ülü fâ' ilün

- 1 Her nâ'imiñ ki bā'ış-i pervâz nevmidir
Kaşd-ı ḥayâli ḥufteye de nâz-ı nev midir

586 S 27a (Üzerine çizgi çekilmiş)

587 S 27b (Üzerine çizgi çekilmiş)

588 S 27b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Şeyhiñ me'âl-i çillesi pervâz-ı cev midir
Yâ bir sebû-yı âb ile bir nân-ı cev midir
- 3 İfrât-ı gamla 'âşıkı şādī-nümâ eden
Bi-gamların tevakkî-i âzâr-ı levmidir
- 4 Her kim ki nuş-ı nâşiha pür-inkıyâd ola
Peyğam-berin de nuhbe-i eşrâf-ı kavmidir
- 5 Yâri hemân niyâz ile taşdî' den Edîb
Çaşdım vişâliniñ baña ta'yîn-i yevmidir

589

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şeyhiñ sihâm-ı hırşa derûnu kinânedir
Laḥm-ı semînle meyl-i derûnu ki nânadır
- 2 Hûn-âb ile muḥâlaṭası bî-kerânedir
Şevki hemân te'ânuk-ı meh-peykerânadır
- 3 Ferş-i ḥarîre nâ'il iken bûriyâ düşer
Zühhâd-ı 'aşra añlayamam bu riyyâ nedir
- 4 Râh-ı ḥatîr-i 'aşkda şādân-ı gam gerek
Ol kim nihâd-ı zâ'ikası 'âşıkânedir
- 5 'Adnı günehle şanma Edîbâ keyânadır
Tâ'atde bîm-i dûzaḥ ile bâkiyânadır

590

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şanma seni esirgemeyen ser-penâhdır
Kim zeyl-i ser-penâhını hep serpen âhdır
- 2 Yok sūdu nezd-i şāhda tebyîz-i vechiñiñ
Zâlim seniñ ki şüret-i kârın siyâhdır
- 3 Râh-ı seferde gör ki leb-i esb-i fikriñe
Zeyl-i rezîl-i ḥâzin-i keh bûsegâhdır
- 4 Yok lüccelerde vāye-i kâr-ı seyâhati
Ol kim kenâr-ı yemde elîf-i şinâhdır
- 5 Ḥayl-i bûgât şimdi Edîbâ şadîk ile
Peykâr-düşmen etmesi bî-iştibâhdır

591

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Eden tu' üm-ı şafā-baḥşı derk fāhımdır
Ki hep havāş-ı mey-i la' l-i yāri fāhimdir
- 2 Uşandı bŷy-ı dil-āzār-ı dŷd-ı āhımdan
Remide-ḥātır eden yāri bu gŷnāhımdır
- 3 Meh-i felekde kelef şanma şevḳ-i rūyuñla
O hep benim eşer-i ḥiddet-i nigāhımdır
- 4 Sipihre dāg-zen-i sŷz u tāb-ı ḥayret olan
Kemāl-i şervet-i endŷh ile refāhımdır
- 5 Edib remy-i sihāma cŷnŷd-ı āgyāra
Nŷcŷm-ı cevṽ-i felek tŷr-zen sipāhımdır

592

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Ḳutŷl-i tiḡ-i ṭama' cāme-i kefende midir
Nŷḳŷd-ı zeyf-i tebeh-kārı da kefinde midir
- 2 Nihāg-ı şeyḡ 'aceb dehrin Āşafında mıdır
Ya neyl-i himmet iḇŷn evliyā şafında mıdır
- 3 'Aceb görŷr mŷ 'amel-nāmesinde 'allāme
Nigāhı yoḡsa kitāb-ı mŷ'ellefinde midir
- 4 Faḳŷh nefis ile n'eyler edip muḡāsebeyi
Meger ki ḡaşrgehin şahn-ı mevḳıfında mıdır
- 5 Edib cennete yoḡ meyli sum'a-kārānıñ
'Aceb yeri derekātıñ eñ esfelinde midir

593

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 'Aks-i sŷmāsı gibi hem-dem-i mir'ātıdır
Nice dŷr olsa daḡi ḳısmet-i mir' ātŷdir
- 2 Lafzdan nŷr-i hŷdā etmez eşer tāliye
Sŷverin şevḳ veren ma' nŷ-i āyātıdır
- 3 Dir' ŷ cevşenle degil nebve-peḡrā-yı difā'
Ḳiddeti tiḡ-i ḳazā vŷ ḳaderin ḡātŷdir

591 S 29a (Ųzerine çizgi çekilmiş)

592 S 30a (Ųzerine çizgi çekilmiş)

593 S 30a (Ųzerine çizgi çekilmiş)

- 4 O daḥi bende-i pür-‘acz ile hem-ḥilkatdır
Şehleriñ yoḥsa hemān fażlası dārātıdır
- 5 Çeşmi ḥün-ābe-feşān ise Edībā belki
Miḥnet-i ehl-i ḡamıñ bu dem-i ḡāyātıdır

594

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Rüy-ı cebāna vaşf-ı cemīl ısfırār olur
Zirā neşāt-ı cām-ı Cem-i liş firār olur
- 2 ‘Aksiñ ki ben defīn-i raşadgāh-ı çeşm edem
Bihūde ḡayrı kim saña āyinedār olur
- 3 Cānā tezerv-i ḥ‘āhişim ancaḡ riyāzda
Şeh-bāz-ı nüş-ı cāma seniñle şikār olur
- 4 Bī-naḡd-ı cām-ı bāde cemende hevā ile
Naḡş-ı kefim nümüne-i berg-i çenār olur
- 5 Düşmenden intikāma Edībā zamānede
Ālet hemān eziyyetine ıştıbār olur

595

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Ḳaysıñ reh-i cününuna Leylī deliledir
Şanma o baḡt-ı yār-i cünün her deliledir
- 2 Ünsü hevesle yaralınıñ yaralıdır
Zirā ḡöñülde yaraları yār eliledir
- 3 Rindiñ neşātı neş‘e-i cām-ı Cem iledir
Rez duḡteri gözünde periden cemiledir
- 4 Başmaz ayak ṭarīḡ-i kece müstaḡīm olan
‘Adv-ı semend-ı pāyı sıvā’ü’s-sebiledir
- 5 Olmaz Edīb lāyık-ı temyīz-i nīk ü bed
Zirā ‘uyūn-ı ehl-i şekāvet ‘aliledir

596

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Silāḡ-ı leşker-i taḡvā vuzūḡa mā’il olur
Mücāhidīn-i şalāta vuzū ḡamā’il olur

- 2 Sevād-ı vesvese kalb-i münîre etmez eşer
Fürûğ-ı meh nice târik-i şeble zâ'il olur
- 3 Muṭî'e ḥ'āhiş-i müzd-i şevāb isā'etdir
Hemān telakḳî-i ḥüsn-i ḳabûle ḳā'il olur
- 4 Şerehle merdüm-i bîgâne-i edeb şanma
Sezā-yı mevhibe-i cevdet-i ḥaşā'il olur
- 5 Edîb perde-i heft āsmānı zann etme
Nigāh-ı dîde-i ehl-i şühûda ḥā'il olur

597

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ḥ'ābgāhı tā ki zîr-i künbed-i ezrakdadir
'Āşîka ḥ'āb-ı ḥayāl-i vaşl-ı pîş ezrakdadir
- 2
- 3 İhtiyār-ı şān-ı bî-hüşî degil dîvānede
Naḳd-ı hüşu âlet-i mekr eyleyen aḥmaḳdadir
- 4 Rûy-ı merdî gülşenistān-ı şıfāt-ı ḥilmdir
Naḥvet-i i'cāb her ruḥsār-ı bî-revnaḳdadir
- 5 Ḳavl-i bâtil menşe'-i te'sîr-i şıdk olmaz Edîb
Naḳş-ı sîmā-yı eşer mir'ât-ı ḳavl-i ḥaḳdadir

598

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Cināna şanma ki feth-i der ecnebîden olur
Dühûl-i cennet ü ref'-i derec Nebîden olur
- 2 Vaşîd-i bâb-ı seḳardan tebā'ud aḥyāra
Ritāc-ı emn-i Resûle muḳarrebîden olur
- 3 Nehār-ı ḥaşrda māl u benūnu kim n'eyler
İ'ānet anda kime duḡter ü şabîden olur
- 4 Zekā-yı rüşd gerek imtiyāz-ı nîk ü bede
Ramîz-i berḳ-i zekāvet nice ḡabîden olur
- 5 Edîb sifle-perestāndan vefā gelmez
Muḡālaṭāt-ı sefilden vefā ebîden olur

597 S 101a

2 (Eserin dikişli kısmına tesadüf eden beyit okunamadı)

598 S 101a

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Tab' in çü seniñ 'ahde vefâdan geçegendir
Âhir şanırum 'unķuña şüfi geçe kendir
- 2 İnsānda çün şüret-i kārıñ begenir yok
Bārī heves et kārıñı şeytāna begendir
- 3 'Āşıqları şāyeste olur şanma cezāya
Şāyeste olan ħarları tenhāda sikendir
- 4 Sevmez yüzüne baķdıķımı ħāsid-i bed-bīn
Nūk-i müjemiz çeşmine gūyā ki dikendir
- 5 Āzürde-i miĥnet dü cihān içre Edibā
Toĥm-ı emeli deşt-i temennāya ekendir

Ĥarfü'z-Zā

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dil-i medhüş-ı ehl-i ġamda fikr-i iştihār olmaz
Leged-küb-ı ser-i baġyetde meyl-i i' tibār olmaz
- 2 Derün-ı 'āşık-ı zulmet-nişin-i şām-ı fūrķatde
Temennā-yı çerāġ-ı münyet-i zū'-i nehār olmaz
- 3 Ķabül etmez eşer tab'-ı redīden meşreb-i şāfi
Merāyāda sevād-ı 'aks-i zengī pāy-dār olmaz
- 4 Deme zālīm ħavālī-gerd-i naĥl-ı müstaķimāndır
Ki baġıñ serv-i āzādından ümmīd-i şimār olmaz
- 5 'İzārıñ sünbül-i zülfüñle revnaķ-yāb-ı ĥaţţ olmaz
Meşeldir nāzeninim bir çiçekle nev-bahār olmaz
- 6 Berī-dildir mişāl-i seng-i ĥārā nūr-ı safvetden
O kim āyīneveş şüret-pezīr-i inkisār olmaz
- 7 Edibā levĥ-i zihni pūr-ĥuţūţ-ı kām-rānīdir
Ķunū' uñ şafĥa-i ħalbinde ĥarf-i iftiķār olmaz

601

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Cüdâ ol bu riyâdan vaşla zâhid bu medâr olmaz
Ki dil cāy-ı hü mâ-yı şıdķ olunca būma dār olmaz
- 2 Felekde şüret-i kār-ı bedin ikrāh eden merdüm
Münib olmazsa da şâyân-ı kubh-ı iştihār olmaz
- 3 Letâfetden müretteb dām-ı ihlās-ı derün ister
Kemend-i zür ile āhüy-ı her hâtır şikār olmaz
- 4 Şühüd-ı rüy-ı dilden halkı rencür-ı 'amā eyler
Ki hıç jeng-āver-i mir 'āt-ı hâtırveş gubār olmaz
- 5 Edibā ta' m-ı gāmdır vāye-baḥş-ı lezzet-i şādī
Şifāsı derd-i hecriñ bi-devā-yı ıstıbār olmaz

602

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Göñülden muttaşıl sevdā-yı zülf-i müşg-bū çıkmaz
Belī ser-şafha-i menşür-ı dilden resm-i hū çıkmaz
- 2 'Araķnāk oldu yār-i tünd-hū te 'şir-i pendimden
Deme te 'şir-i pend-i nāşih-ı müşfikle hū çıkmaz
- 3 Degildir ḥatt-ı nev gird-i ruḥunda 'aks-i müjgāndır
O ḥürī-peykeriñ ruḥsār-ı pür-tābında mū çıkmaz
- 4 Fürüg-ı tal' ati şūriş-fezāy-ı meh-perestāndır
Aniñ 'çün ḥāneden hengām-ı şeb ol māh-rū çıkmaz
- 5 Meşām-ı dilde būy-ı zülfü tende nūk-i müjgānı
Edibā tev'emāndır muttaşıl ne o ne bu çıkmaz

603

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 'Azizü'n-nefs olan iķbāl-i cūd-ı gayra şād olmaz
Nigāh-ı meymenet-bīn-i rızāda gay reşād olmaz
- 2 O kim rāḥat-nişin-i keştī-i baḥr-ı tevekküldür
Şirā' -ı zevraķı minnet-keş-i imdād-ı bād olmaz
- 3 Olan hemtā zücāc-ı sāgarı peymāne-i Cemle
Nice pāy-ı ḥazarla mülhem-i seyr-i bilād olmaz

- 4 Sevād-ı tā ki tābişgāh-ı nūr-ı hüsn-i ma' nādır
Siyeh zülf-i bütân hem-zîver-i naķş-ı midād olmaz
- 5 Ser-ā-ser sa'y-ı tefriķinde olsa müttehid 'ālem
Edibā ol sañemle hātırım bî-ittihād olmaz

604

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Nüfūr-ı hil' at-i zer-beft-i şāhānız Hudā-rāmız
Kābā-yı niķmet-i ten-süz ile yokdur h'od aramız
- 2 Ne deñli hîre-çeşm-i zulmet-i şām-ı firāk olsaķ
O deñli 'amd ile müstevhîş-i sîmā-yı eyyāmız
- 3 'Aceb mi nāmımız melfūz-ı efvāh-ı 'avām olsa
Lisān-ı ehl-i dilde nāmver anlarda bî-nāmız
- 4 Cemāl-i kāmımız pūşide-i enzār-ı 'ālemdir
Dil-i her kem-nigehde kām-yāb olduķça nā-kāmız
- 5 N'ola ser-mest olup dil-dāra itnāb-ı 'itāb etsek
Temennisiz kef-i ibrām-ı dil-berden mey-āşāmız
- 6 Elinden kim ten-i pür-dāğ ile cevşen-be-düş olduķ
Raķīb-i bed-nihādın rezmine mecbūr-ı iķdāmız
- 7 Edibā işmi biz gül-güne-i rüy-ı nedem kıldık
Nigeh-düzān-ı ğaflet şanmasın mağmūr-ı āşāmız

605

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Raķīb şanma ki hicrān ile beliyyedeyiz
Keş-ā-keş-i ğam ile hālet-i rediyyedeyiz
- 2 Egerçi şūret-i fūrķat-nümādayız ammā
Yine cūdā degiliz sūdde-i seniyyedeyiz
- 3 Hümā-mesir-i diliz pest-lāne olsaķ da
Ki biz mekānet ile rütbe-i 'aliyyedeyiz
- 4 O māh-pāre-i 'āşık-feribe dil vereli
Cihānda Kays ile bir hāl ü bir seciyyedeyiz
- 5 Edib bu suhan-ı nā-pesend-i yabanī
Hevā ise n'ola kim şimdilik beriyyedeyiz

606

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Kâşâne-i gam içre o kim 'âlem istemez
Hergiz binâ-yı 'âlemi müstaḥkem istemez
- 2 Dil feyz-yâb-ı bâde-i la'l-i nigârdır
Bezm-i fenâda neşve-i cām-ı Cem istemez
- 3 Âh ile sūz-ı 'aşkıyı bildirmesem n'ola
Râz-ı derûn-ı ehl-i hevâ maḥrem istemez
- 4 Şad-pâre olsa sîne-i bî-kîne zaḥmına
Tîg-i gâmiñdan özge yine merhem istemez
- 5 Haṭṭ-ı nev-i 'izârına düşsün Edîbvâr
'Âlemde ol ki silsile-i pür-ḥam istemez

607

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Gül-i ruḥuñ dem-i nuṭḡ-ı güvâha baş egmez
Nihâl-i serv-i kadiñ bād-ı âha baş egmez
- 2 Ḥariş-i tîgiñ olan ser-fidâ-yı rezm-i gâmiñ
'Azîz başıñ içün ser-penâha baş egmez
- 3 Esîr-i zülfüñ olan çerḥe ser-fürû kılmaz
Gedâ-yı kūy-ı gâmiñ tâc-ı şâha baş egmez
- 4 Sezâ ki erre-i hecr ile ser-bürîde ola
O dil ki ḥiddet-i tîg-i nigâha baş egmez
- 5 'İzâr-ı yârde ol ḥâl-i mûy-dâr-ı laṭîf
'Aceb n'icün ser-i zülf-i siyâha baş egmez
- 6 Kemân-ı ḥâcibini eylemezse ser-be-müje
N'ola o Sâm-ı zamâne-sipâha baş egmez
- 7 Ne ân ki her ruḥ-ı bî-âna dil-rübûde ola
O secde-ber nice miḥrâbgâha baş egmez
- 8 Neheng-i kilkim Edîbâ yem-i devât içre
Teferrüd etmeye tâ kim şinâha baş egmez

606 S 31a, Ü1 79a, Ü2 70b

3 derûn-ı S, Ü2: derûna Ü1

607 S 31a, Ü1 79b, Ü2 70b

4 hecr S, Ü2: çerḥ Ü1

6 Kemân-ı S, Ü2: Kenâr-ı Ü1

608

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilâtün

- 1 Riyāz-ı hüsn-i dil-ārāda hiç hazāna yer olmaz
Dem-i bahār-ı feraḥ-zāda mihrcāna yer olmaz
- 2 Olunca bāde-i şāfi be-nuḡl-ı dil-keş-i vāfi
Şudā'-ı guşşaya şāfi gül-ābdāna yer olmaz
- 3 Be-nüş-ı sāgar-ı şahbā kederden et dili iḡlā
Ki bezm-i 'ayşda aşlā ḡam-ı zamāna yer olmaz
- 4 Kılınca 'aşıkı dil-riş edince ḡalbini teşviş
Raḡīb-i nākes-i bed-kiş ü bed-zebāna yer olmaz
- 5 Edīb 'aşık-ı pür-ḡam olunca derd ile mülzem
Meşāf-ı 'aşḡda ol dem şebāt-ı cāna yer olmaz

609

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ümīd-i vuşlat ile gerçi kim hazīn degiliz
Velī tegāfūl-i dil-dārdan emīn degiliz
- 2 'Aḡīle-i şādef-i 'işmet isteriz yoḡsa
Ḥariş-i vuşlat-ı her şūḡ-ı nāzenīn degiliz
- 3 Hünerver-i ḡam-ı 'aşkız 'atā-yı vaşl umarız
Hemān ferīfte-i lafz-ı āferīn degiliz
- 4 Cihānda olmuşuz āmāde rezm-i āḡyāra
Fezāda cilvegeriz ya'ni der-kemīn degiliz
- 5 Fütūr-ı zih̄n olalı sedd-i rāh-ı endīşe
Edīb nāzım-ı eş'ār-ı nev-zemīn degiliz

610

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Sitiz-i ḡār-ı ḡam-ı yārden ki bīzārız
Çemende bülbul-i āzurde-ten gibi zārız
- 2 'Aceb mi sīneyi pür-zīb-i la'l-i nāb etsek
Ki dīdeden nem-i pür-ḡūn ile güher-bārız
- 3 Ḳazā niṡāk-ı dili 'uḡde-ḡir-i hemm etmiş
'Aceb şedāyid-i ḡamla mühān-ı aḡdārız

- 4 Müdām sinededir ‘aks-i rûy-ı ezmârı
‘Adû-yı zîşte o yüzden harîş-i âzârız
- 5 Edîb ‘acz ile maṭmû’-ı hîzb-i eşrârız
Ḥarâbezâr-ı cihânda çü-genc-i bî-mârız

611

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Egerçi ḥüsn ile enzâr-ı aḥbâba gül-endâmız
Velî zahr-ı ḥafâdan rûy-ı a‘ dâya gülen dâmız
- 2 Hüveydâdır ḥumâr u neş’emiz her yâr ü bed-ḥ̣āha
Mey-i şafvet-mizâc-ı sâğar-ı taḥkîr ü ikrâmız
- 3 Kemîn-gîr-i nevâ-yı sâzımızdır ḥande vü girye
Hevâ-yı neşr-i luṭf u ḳahra nâ-muḥtâc-ı ilhâmız
- 4 Kerem-cüyânımız iḳbâlimizle nâmverlerken
Bize kim der ki ḥâtır-bend-i fâḥr-ı şöhret-i nâmız
- 5 Edîbâ bî-niyâzız biz metâ’-ı pest-i dünyâdan
Mücerred cân-sitân-ı her mihîn-i dîn-i İslâmız

612

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Ne dem ki hecme-i ğamdan viḳāye-ḥ̣āh oluruz
Ṭilâ-yı cām-ı ṭilâdan ṭilāye-ḥ̣āh oluruz
- 2 Difâ’-ı tâb-ı ğama çetr-i zülfü yetmezse
Nihâl-i serv-i ḳadinden de sāye-ḥ̣āh oluruz
- 3 Teniñ şurāḥî vü cām-ı ḥabâbvâra bedel
Cenâb-ı sâḳî-i meyden siḳāye-ḥ̣āh oluruz
- 4 Eger o şifte-sâz-ı hezâr olan gül isen
Ġamiñdan ey gül-i ter biz de vāye-ḥ̣āh oluruz
- 5 Ḥadîş-i vaşf-ı ruḥunda hezâr-ı râvîden
Edîb bezm-i çemende rivāye-ḥ̣āh oluruz

613

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 O kim âğāze-i ḥunyâ ile feryâdı fark etmez
Bu gülzâr-ı fenâda şād ile nâ-şādı fark etmez

611 Ü2 71a

612 S 32a, Ü1 80a, Ü2 71a

2 ḳadinden de S, Ü2: ḳadine Ü1

613 S 32a, Ü1 80a, Ü2 71a

- 2 Bağılsa ma' delet-kārān-ı ' aşrın nehb-i vehbinden
Tama' -kārān-ı ' ālem dād ile bī-dādı fark etmez
- 3 ' Aceb mi cūy-ı hūn-ālūd-ı eşkiñ bilmese başın
Dil-i medhūş-ı pūr-gam maşraf u irādı fark etmez
- 4 Devā-sāzı dil-i pūr-zaḥma ancak dāğ-zenlikdir
Nice rencūr-ı gam ıslāḥ ile ifsādı fark etmez
- 5 Edibā hīre-çeşmān ' ālemiñ müşg-i Hıfāsından
N' içün iksir-i ḥāk-i mülk-i Feyz-ābādı fark etmez

614

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Zāhidā şanma ki derdiyle faṭūr eylemişiz
Rūze-i vuşlat-ı dil-dāra saḥūr eylemişiz
- 2 Eyleyip sīnemizi sīnesine mālīde
Dili pīrāye-dih-i şadr-ı şudūr eylemişiz
- 3 Gönlümüz medfen-i ' aşk oldu o yāre şanma
Ki gam-ı mürde-i aḡyāra kubbūr eylemişiz
- 4 Tābımız hecme-i derd ile füzūn olmadadır
Deme kim ālem-i fetretde fütūr eylemişiz
- 5 Ḥatırı mıştar-ı āyāt-ı cemāl etdik biz
Şanma kim ḥat-keş-i İncil ü Zebūr eylemişiz
- 6 Qadr-i eşk-i terimiz şıgmayarak ta' bīre
' Aberāt ile der-i yāre ' ubūr eylemişiz
- 7 Ğaybdan derde ten-āmāde olup dünyāya
Zāhirā kuvvet-i zuhr ile zuhūr eylemişiz
- 8 Zine-i kadrimizi vezn-i şa' ir etmezler
Ḥalka şan sehv ile izḥār-ı şu' ūr eylemişiz
- 9 Ḥāmemiz mīl-i zümür-rūd-keş olup ezhāna
Çeşm-i ef' i-i ḥayālātını kūr eylemişiz
- 10 Çeşm-i naşfetle bakıp ḥayl-i suḥan-ğüyānıñ
Zūr-ı endīşe ile kavlini zūr eylemişiz
- 11 Ābını gerçi serāb etmemişizdir ammā
Ta' m-ı āb-ı suḥan-ı ḥāsidi şūr eylemişiz
- 12 Çok suḥanverleri meydāna kımazlar gönlün
Nār-ı düzaḥ-şerer-i reşk ile kıor eylemişiz

- 13 Hep midādımdan alır āb ile tābı şafha
Biz sevād-ı kalem-i şafhaya nūr eylemişiz
- 14 Her şarīr-i kalem-i feyz-i hayāt-efzāy
Pest ü bālāda hemān hem-dem-i şūr eylemişiz
- 15 Gitdi gönlümdeki hep bunca gubār-ı hātır
Biz anı zaḥm-ı dil-i zāra dūrūr eylemişiz
- 16 Çeşm-i bedden n'ola olmazsa Edībā bākım
Biz aña nüşā-i maẓmūnu buḥūr eylemişiz

615

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Çemende yār ile dilden raķīb-i bed-gümān gitmez
Göñülden gülşen içre vahşet-i faşl-ı ḥazān gitmez
- 2 Dem-ā-dem ser-güzeştım yazmadan fersūde-pā oldu
Anıñ'çün rāh-ı semt-i ḥāmeye pāy-ı benān gitmez
- 3 Şehā bir kerrecik şemm-i gül-i ruḥsārıñ etmişdim
Dimāğımdan henüz ol nekhet-i verd-i cinān gitmez
- 4 Raķıbiñ def ine 'ālemde bir vech-i vecīh olsa
Ki gelse yār ile bir vech ile ol ḳaltabān gitmez
- 5 Edībā ḥāmemiz bir rāh-ı nā-meslūke zāhibdir
Reh-i nā-refte me aḳdām-ı kil-k-i şā' irān gitmez

616

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Biz kim riyāz-ı behcetiñe ibtilālıyız
Dil-bend-i çeşmesār-ı lebiñ ibtilāliyz
- 2 Dil-dādeyz kırāb gibi rā'-i ḥaṇçere
Āḥar maḥalli istemeziz biz buralıyz
- 3 Biz ḥāl-i cān-bahā-yı cemāl-i maḥabbetiz
Ġamdan bahā-peẓirleriz şanma ḥāliyz
- 4 Dehriñ nigāh eylemeziz rūy-ı mālına
Biz behre-cūy-ı ḥāk-i rehiñ rūy-māliyz
- 5 Vā-dergeh-i sedīr-i bülend-i feşāḥatiz
Şimdi Edīb mülk-i belāḡatde vāliyz

615 S 33a, Ü1 80b, Ü2 71b

2 ḥāmeye S, Ü2: ḥāmeden Ü1

3 kerrecik S, Ü2: kerrece Ü1

616 S 33a, Ü1 80b, Ü2 71b

2 rāh-ı Ü1, Ü2: rā S / istemeziz S, Ü2: istemeyiz Ü1

Vā-dergeh-i S: Var dergeh-i Ü1: O dergeh-i Ü2

617

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Tutsa 'aceb mi 'âlet-i yâri inâmesiz
Zâhid kıosun mu sübhâ-i desti imâmesiz
- 2 Destârı h'âce dil-bere bâlîn-i nâf edip
Çıkdı maşîf-i bâm-ı sürîne 'imâmesiz
- 3 Etdi bütün mü'tâlâ' a ridf-i gulâmı şeyh
Vâfir içinde hâşiyeler yazdı hâmesiz
- 4 Şevb-i riyâdan özge libâsı bulunmadı
Zâhid şoyarsa anı kıalır böyle câmesiz
- 5 Bir gün sefirimiz eşer-i nazm-ı pâkden
Yâre Edîb hiç gitmedi tuhfе nâmesiz

618

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Suhan-serây-ı ğarâmız budur 'alâmetimiz
Ki âyet-i ğam-ı 'aşk oldu hep tilâvetimiz
- 2 Derûn-ı teşneye hiç irtivâ ne mümkün idi
Hâdiş-i şevk-i vişâl olmasa rivâyetimiz
- 3 Bu dâr-ı teng-i fenâda Temîm-i Dârîveş
Nicedir âyete ğâlib gelir dirâyetimiz
- 4 Fûrûğ-ı çeşm-i felek nûr-ı feyz-i tab'ımdır
Ki mihre vâye verir pertev-i le'tâfetimiz
- 5 Edîb kıaldı yine zulmet-i dâlâletde
Hasûda ermiş iken lem' a-i hidâyetimiz

619

müfte'ilün mefâ'ilün müfte'ilün mefâ'ilün

- 1 Nâle-i hasret-i ğamım bülbül-i zâra yer kıomaz
Rîziş-i çeşm-i pür-nemim mîğ-i bahâra yer kıomaz
- 2 Peyker-i hûr-ı behcet-i verdi derûna hayreti
Tarz-ı hırâm-ı kıâmet-i serv ü çenâra yer kıomaz
- 3 Hüsni ile oldu nâmver verdi cihâna zîb ü fer
Revnaķ-ı tâb-ı rûyu her lâle-î izâra yer kıomaz

617 S 33a, Ü1 80b, Ü2 72a

618 S 33b (Üzerine çizgi çekilmiş)

619 S 33b, Ü1 80b, Ü2 72a

- 4 Siflelerin taḳaddümü şadra geçip tekellümü
Haşmet ile ta' azzümü ḳadr-i kibāra yer ḳomaz
- 5 Dehri tutup münāfıḳān cümle güm oldu şādıḳān
Şimdi Edīb nāḳışān tām-' ayāra yer ḳomaz

620

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dürr ü gevherle yemi taḥcıl eder bī-mā yemiz
Her ḥabābı tāc-ı yāfūḥ-ı felek bī-māyemiz
- 2 Tābımız mihr-i sipihriñ zıll-i tābın maḥv eder
Āftābı nūra ḡarḳ eyler 'azīr-i sāyemiz
- 3 Dīde-i 'ibretle gördükçe muşāb-ı reşk olur
Çerḫ-i atlas şıḳḳa-i berg-i nihāl-i rāyemiz
- 4 Lā-mekāndır dāmen-i kūh-ı bülend-i ḳadrimiz
Saḥ-ı nüh tāḳ-ı felek olsun nice hem-pāyemiz
- 5 Şanma kim pīrāye-ḡır-i müste'arız biz Edīb
Müste'ar-ı zīnet-i kevneyn iken pīrāyemiz

621

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Cemāl-i merdüme tāc-ı vaḳarı tā kiber vermez
Nihālistān-ı istihāl-i 'izzīñ tāki ber vermez
- 2 Şadā-yı gerdiş-i dūlābı çerḫiñ sem'e ḥāfidir
Ki hīç devr-i kecinden kimseye şīt-i ḥāzer vermez
- 3 Lisānı her nedīmiñ maşdar-ı ta' bīr-i şıdḳ olmaz
Ki zirā mīve-i maḳbūlü şāḫ-ı her şecer vermez
- 4 Nice me'mūn-ı zaḥm-ı düşmen olsun kim ḳazā hergiz
Cünūd-ı ehl-i 'acze ḳuvvet-i ḥaml-i siper vermez
- 5 Edībā merdüm-i bī-zāda hengām-ı zārūretde
Ḡinā-yı nānı gencīne-i pūr-sīm ü zer vermez

620 Ü1 81a, Ü2 72a

1 bī-mā yemiz: bī-māyemiz Ü1, Ü2 / bī-māyemiz Ü1: bī-mā yemiz Ü2

621 Ü1 81a, Ü2 72a

2 kecinden Ü2: kūhenden Ü1

622

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 İhlâş-şifat pîşe-i takvâda nihânız
Te'sîr gibi kuvvet-i esmâda nihânız
- 2 Hâlvetkede-i dehrde güyâ ki çü-Yûnus
Cevf-i şikem-i mâhî-i deryâda nihânız
- 3 Geçdik geçeli tahtgeh-i 'uzlete güyâ
'İsîcesine 'âlem-i bâlâda nihânız
- 4 Biz çâşnî-i zehrde pâ-zehr-i vefâyız
Mânend-i şifâ ta'm-ı müdâvâda nihânız
- 5 Olsak n'ola ser-çeşme-i hayvâna mu'âdil
Zulmetkede-i dehr-i dil-ârâda nihânız
- 6 H'urşidveş enzâra hüveydâ da olursak
Çün-nûr-ı başâr dîde-i bînâda nihânız
- 7 Olmak ne revâ hâne-i her dilde hüveydâ
Biz sırt-ı gamız hâtır-ı dâna da nihânız
- 8 İnâs-şinâsende-i her tünd-siriştiz
Teshîr gibi fenn-i müdârâda nihânız
- 9 Çün-şîr-i ne-düşide-i pâyide Edîbâ
Zar'-ı şeref-âgende-i Şehbâda nihânız

623

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gürûh-ı ehl-i şıdka nehc-i takvâdan hüveydâyız
Nigâh-ı teşnegâna mevc-i deryâdan hüveydâyız
- 2 Nihân olmaz sitiz-i batşımız her düşmen-i dîne
Ki Fir'avna 'aşâ-yı dest-i Mûsâdan hüveydâyız
- 3 Nice kalbin hayâl-i kînemiz me'mûn-ı kîn etsin
Dil-i bed-h'âha zîrâ keydin ihfâdan hüveydâyız
- 4 'Aceb mi kâr-ı rindide maşûn-ı istitâr olsak
Ruḥ-ı mînâda reng-i surḥ-ı şahbâdan hüveydâyız
- 5 Edîbâ nûr-baḥş-ı şahn-ı zulmet-hâne-i kevniz
Şeb-i dâmisde mâh-ı 'âlem-ârâdan hüveydâyız

622 S 36b, Ü1 81a, Ü2 80b

7 hâne-i S, Ü2: hâtır-ı Ü1

623 S 36b, Ü1 81a, Ü2 80b

3 kîn S, Ü2: keyd Ü1

624

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Nakş-ı cefāya olsa muhaşşaş cibāhımız
Vaḥşet-sarāy-ı dehri yakardı ceb āhımız
- 2 Oldu müzîl gâ'ile-i ser-penāhımız
Zeyl-i cibāl-i şāhiḳayı serpen āhımız
- 3 Güyā ki 'ākif-i ḫarem-i Ka'be olmuşuz
Miḫrāb-ı 'aşḳ-ı yār olalı kıblegāhımız
- 4 Etdik 'ināk-ı vaşlını çok bıkı-i gevheriñ
Baḫr-ı vefāda şanma tehīdir şināhımız
- 5 Vüs' atgeh-i mefāviz-i kevneyni teng eder
Şıgmaz zurûf-ı elsineye vaşf-ı cāhımız
- 6 Ma' şûkumuz remīde-i āğuş-ı gayrdır
Olmaz muḫāṭ-ı dā'ire-i hāle māhımız
- 7 Olsun Edīb reh-zen-i āgyār ber-ṭaraf
Teshīr-i mülk-i vuşlatadır 'azm-i rāhımız

625

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Çemende olmadan enḫā-yı zıll-i bīde vālī biz
Nübū'-ı eşḳ ile hemtā-yı cūy-ı bī-devālībiz
- 2 Şikār-ı düşmene ḫann etme şīr-i bī-meḫālībiz
Ki meclā eyledik ācāmı şīr-i bīme ḫālī biz
- 3 Bizi üslûb-ı kāḫ-ı bāğ-ı cennet ḫīre-hüş etmiş
Selībū'l-'aḳl-ı meh-rüyān-ı mergübü'l-esālībiz
- 4 Kõmazdı lezzet-i ālāyiş-i şehd-i gamı dilde
Zübāb-ı ferḫate me'vā edeydik şaḫn-ı bālī biz
- 5 Edīb u' cūbe-kār-ı gerdiş-i eflāki fark etdik
Temāşā eyleyelden devr-i fānūs-ı ḫayālī biz

626

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Sutūr-ı vaşf-ı sünbülzār-ı zülfüñ biz ki yazarız
Gözünde şanki ey āhū-nigāhım biz giyāzārız

624 S 109b, Ü1 81b, Ü2 80b

625 S 110a, Ü1 81b, Ü2 81a

2 etme S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

626 S 110a, Ü1 81b, Ü2 81a

- 2 Metâ' -ı kâsid-i endüh ile sūdāger-i 'aşkıız
' Aceb bendergeh-i miñnetde şimdi germ-i bāzārız
- 3 Bize dirhem-şümār-ı 'aşk-ı yār oldukça sen zāhid
Künūz-i 'aşkı dilden biz dañi mecbūr-ı ızhārız
- 4 Nümūdār-ı sühā nağdīne-i şevķiñ bedīd etme
Ki biz ol māha nağd-ı mihr ile çokdan ħarīdārız
- 5 Țamā' -ı çeşmimiz mir 'āt-ı rüy-ı yāredir ancak
Edibā şanma hergiz dīde-düz-ı rüy-ı ağıyārız

627

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Muşāfāta benimle çerh-i düşmen-siret elvermez
Aña güyā şadākat-kārılıkla şöret elvermez
- 2 Nice mi' zār-püş-ı ħüsn-i simā-yı şadākatse
' Adū-yı kīneverden merdūme emniyyet elvermez
- 3 Şereh-kār-ı ħuzūr oldukça meyl-i iğtiyāb etme
Ki ħiç dil-beste-i zevķ-i ħuzūra ġaybet elvermez
- 4 Ĥavāş-ı kütü ister istemez ma' cūn-ı yāķūtu
Mizāc-ı ħastegān-ı cū' a her ħāşıyyet elvermez
- 5 Edibā mecle-i ġamda şadāķ-ı şıdķ ile şanma
Ki her dāmād-ı 'aşķa nev-'arūs-ı vuşlat elvermez

628

mef' ūlū fā' ilātū mefâ' ilū fā' ilün

- 1 Mümkin mi zen-pereste difâ' -ı ġam amsız
Dihķāna ġam gelir reşehāt-ı ġamāmsız
- 2 Rindiñ şafā-yı ħātırı mīnā-yı meyledir
Bulmaz ziyāyı revzen-i kāşāne cāmsız
- 3 Gül-geşt-i bāġ-ı cennet-i şām-ı vişāl eden
Meyl etmesin seyāĥat-i büldāna Şāmsız
- 4 Alma nigīn-i faħrı yede naķş-ı ġayr ile
Müħr urma zeyl-i şafĥa-i eyyāma nāmsız
- 5 Gelmez şeba' ħarīşe Edibā ħelālden
Cāyi' ķalır tenāvül-i zād-ı ħarāmsız

3 dirhem-şümār-ı S, Ü2: dirhem-nişār-ı Ü1
627 S 110a, Ü1 82a, Ü2 81b
628 S 109b, Ü1 82a, Ü2 81b

629

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Dili harāret-i hummā-yı gamla germ ederiz
Derün-ı sahtı biz ol āteş ile nerm ederiz
- 2 Kılırsa dest-i emel berg-i sebzden hālī
Süfāl-i zihne hayāl-i haatı siperim ederiz
- 3 Ümīd-i re'fet olunca şitāb ile gideriz
Hücūmdan der-i yāre deme ki şerm ederiz
- 4 Edip piyāleyi meclā-yı şahid-i şahbā
Sebūyu hacle-i bānū-yı bint-i kerm ederiz
- 5 Edīb sāgarı biz ceste ceste nüş ederiz
Ne ān ki kâ'ide-i i'tidālī harm ederiz

630

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şīme-i ehl-i niyāzı tā ki icāz eyleriz
Bī-niyāzān içre biz çok rütbe ihrāz eyleriz
- 2 'Āşıkıñ ser-rişte-i meyl-i derūnu nāz iken
Nāzı bī-inşāf eden ma'sūka biz nāz eyleriz
- 3 Şanma kim rağbetle her āhū-nigāhı şayd içün
Halka-i dām-ı nigāh-ı hasreti bāz eyleriz
- 4 Ni'met-i uqbā bize iqbāl ederse çok mudur
Devlet-i dünyāya tā kim hırşı biz az eyleriz
- 5 Nutkumuz yād-ı va'id-i bī-eşerden 'ār eder
Tā ki va'di gāze-i ruhsār-ı incāz eyleriz
- 6 Tab'ımız oldukça yārāna zāmīn-i merhabā
Lā-cerem düş-nāmı her bed-hāha ibrāz eyleriz
- 7 Biz Edībā zīnet-i hüsn-i bedī'-i nazm ile
Mülket-i Şehbāyı reşkin-sāz-ı Şirāz eyleriz

631

mef'ülū mefā'ilū mefā'ilū fe'ülün

- 1 Şāh olsa da hem-pāye degil nākese mīriz
Tā luṭf ile her bī-kes-i gamnāke semīriz

- 2 'İşretkede-i şehlere bî-rağbetiz am mā
Gam-ḥāne-i 'ācizlere ferḥunde mesîriz
- 3 Mehzûl ise de sâ'id-i fersûde-kuvāmız
İrhâb-ı dil-i düşmene hem-şavlet-i şîriz
- 4 Râz-ı dilimiz kâbil-i ihfâ mı olur hîç
Biz encümen-i dehrde âyîne-zamîriz
- 5 Mestûr edemez şûret-i kirdârın Edîbā
Kim 'āleme hep çeşm-i firâsetle başîriz

632

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Celâdet-kâr-ı 'aşka hevl-i deşt-i Kerbelâ gelmez
Meserret-düşmeniñ bir kez dilinden kerbe lâ gelmez
- 2 Tabîb-i derd rencûr-ı devāya bî-nidâ gelmez
Nidâ-der-kâr-ı derde düşmen-i ḥod-bîn-i dâ gelmez
- 3 Ne deñli rûy-ı sıdkı çeşm-i bed-ḥâha 'ubûs olsa
Elinden şadıkıñ ibhâc-ı sîmâ-yı riyâ gelmez
- 4 Yed-i ehl-i vefâdan gelmedik şey var kıyâs etme
Meger var ise yâr-i müşfikî ancak fidâ gelmez
- 5 Ferîd-i eşîyâ olsam da dest-i cûd-ı nuṭkumdan
Baḡlâna Edîb itlâf-ı naḡd-ı merḥabâ gelmez

633

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gül-i rûyundan ol meh-peykeriñ bir şem 'asîr olmaz
Ki bûy-ı sûziş-i pervânenen bir şem 'a sîr olmaz
- 2 Binâ-yı pây-dâr-ı i'tibârı pây-ı dâr olmaz
Nice Manşûruñ âfâk içre evşâfî şehîr olmaz
- 3 Dil-i kûteh-naẓar ḥüsn-i peyâm-ı 'aşkı derk etmez
Her a'mânıñ nigâh-ı gûşu çeşminden başîr olmaz
- 4 Deme 'aşk-ı mecâzî hem-ser-i 'aşk-ı ḥaḳîkîdir
Metâ'-ı 'âriyet zîrâ ki mülk-i müste'îr olmaz
- 5 Edîbâ ca'besi bî-nâvek-i hicrân gerek yohsa
Ḥadeng-i mihr-i 'âşık her kemân-ebrûya tîr olmaz

632 S 1a, Ü1 82a, Ü2 72b

2 devāya S, Ü2: belāya Ü1

4 fidâ S, Ü2: riyâ Ü1

633 S 2a, Ü1 82b, Ü2 72b

634

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zülmet-zidây-ı şür-ı mihandır bürümüz
Ârâm-süz-ı şâm-ı fitendir bu rümüz
- 2 Reşk etmesin mi çerh-i gedâ-yı vefâ bize
Ser-şâr iken nüķüd-ı vefâdan künümüz
- 3 Mümkün mi dest-i kâşır-ı fehmi sakîmle
Merd-i şaḥîfe ḥall-i 'ikâl-i rümüz
- 4 Ehl-i ḥulûşa şu'le-i şâm-ı neşât olur
Tâb-ı lehîb-i nâ'ire-i fitne-sümüz
- 5 Çirk-i zâlâm-ı hemmi eder şüst-ü-şü Edîb
Reşḥ-i gâdir-i neyyir-i 'âlem-fürümüz

635

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Taşannu' la dimâğı telḥ olan şîrîn-damağ olmaz
Ki hiç pistân-ı regde şîr-i şâfives dem ağ olmaz
- 2 Dile ünsiyyet-i kuhsâr-ı miḥnetden ferâğ olmaz
Ḥazîz-i pest-i vahşet gönlümü teklîfe râğ olmaz
- 3 Tarîk-i maṭlabında merd-i kâni' süst-gâm ancak
Ḥarişe râh-ı dūr-â-dūr-ı gâret bir konağ olmaz
- 4 Maḳâl-i mu'teber kem-kıymet olmaz ta'n-ı ḥâsidle
Hezâr-ı ḥ'oş-nevâ taḥḳîr ile hem-ḳadr-i zâğ olmaz
- 5 Edîb ehl-i hevâ dil-bend-i nüzhetgâh-ı bâğ ammâ
Benim hiç bend-i zülf-i yârveş gönlümce bağ olmaz

636

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bizi şanma düḥûl-i her dere sâḳ-ı mesâmîriz
Ki biz bâb-ı ḳanâ' at merkezinde her mesâ mîriz
- 2 Yed-i baḥş u 'aṭâ-yı mîr ü şehden sîr-çeşmânız
Künüz-ı gaybdan minḥat-güzîn-i dest-i taḳdîriz
- 3 Secâyâmız şunûf-ı ḥayrî birden muḥtevidir hep
Ḥudâdan 'avn ile vâ-reste-i tebdîl ü taḡyîriz

634 S 2a, Ü1 82b, Ü2 72b

635 Ü2 73a

636 Ü2 73a

- 4 Ne deñli ibtilā-yı ‘acz ile fersūde-tāb olsağ
Yine çeşm-i herās-ı düşmene hem-sevket-i şîriz
- 5 Hilāl-i tîgimiz miğ-i kırāba iktirāb etmez
Miyān-ı çerhde her dem nemā-yı tāb-ı şemşîriz
- 6 Nihāndır nükte-i esrārımız enzār-ı efhāma
Dirāyetden hafî bir āyet-i mechûl-tefsîriz
- 7 Dil-i kec-fehminiñ miğdārımız mechûlü olduqça
Edîbā haşm-ı dūnu cehl ile mecbûr-ı teşhîriz

637

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Yedikçe mi‘de-i kelbîsine tā cîfe dā olmaz
Mürîd-i cîfe-ẖāra hırka vü tâcî fedā olmaz
- 2 Kunû‘-ı fakr ile şâyestedir dehre harîş ammā
Hıdîv olsa sezây-ı şıdk-ı da‘vâ-yı ğınā olmaz
- 3 Çerāgāhı semend-i kâni‘iñ sîf-i kanā‘atdır
K’āna mevcin ‘alefzār etmek olsa yem ğidā olmaz
- 4 Tevaqqu‘ la ne mümkün her emel şûret-nümā olmak
Dil-i dā‘ide şâyân-ı icābet her du‘ā olmaz
- 5 Edîbā merd-i reh-peymây-ı hırşîñ zeyl-i âmālî
Dirāz olduqça bî-ālāyîş-i gerd-i şekā olmaz

638

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ehl-i himmet girev-i şahş-ı direm-dār olmaz
K’anlara hāne-i aşhāb-ı direm dār olmaz
- 2 Kaşr eder nuşhunı taḥhîr-i denesden gayra
Ol ki cism-i veseḥ-ālūduna kaşşār olmaz
- 3 Hārdır olmağa şâyeste ğidā-yı āteş
Māl-ı zālîm gibi eşrāra ‘alefzār olmaz
- 4 Naḥl-ı şakvet-şemer-i zāt-ı eşirrā şanma
‘Ākıbet çāk-ẖur-ı ḥiddet-i minşār olmaz
- 5 Nigeh-i luṭf-ı şafā-baḥşı gibi yariñ Edîb
Dil-i vîrân-şude-i ‘āşîka mi‘mār olmaz

639

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Semend-i nām u kāmı tünd alır ol kes ki rām almaz
Sitedgāh-ı cihānda behre-i hūy-ı kirām almaz
- 2 Nice mülk-i Süleymāniyi ol kim bî-hıtām almaz
Gırās-ı devleti bî-biḥ alır bā-biḥ-i tām almaz
- 3 Olan pür-naḳd-ı ceyb-i istikāmet bīm-i satvetle
Yed-i şehden nūḳūd-ı bî-lüzüm-ı istilām almaz
- 4 Şehāmet-kār-ı 'adl-āyīn-i dehrīñ cīd-i a' dādan
Leb-i şemşiri āhir şanma būs-ı intikām almaz
- 5 Meşāmı āşinā-yı gend-būy-ı sum' a-kārīdir
Anñ'çün enfi şeyhiñ nekhet-i 'ıtr-ı garām almaz
- 6 Halāda zīver-i endām içün yā var mı bir mürşid
Ki gāhī destine āyīne-i ridf-i ḡulām almaz
- 7 Edibā mi' de-sīr-i şekker-i şükrān-ı mün' imdir
Ḳanā' at-pişeler hiç lezzet-i şehd-i ḥarām almaz

640

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 O kim ḥayāline hiç 'ālem-i beḳā düşmez
Bedid olursa beḳā 'ālemi baḳa düşmez
- 2 'Arūs-ı ḥacle-i 'aşkıñ kefi 'izārından
Müdām şüret-i reng-i gül-i hınā düşmez
- 3 Kemān-ı çeşm-i füsūn-sāzdan dü şer yoḥsa
Derūna her müjeden tīr-i ibtilā düşmez
- 4 Enāma şanma le'imiñ cidār-ı cāhından
Sevād-ı zıllı ḳadar seng-i i' tidā düşmez
- 5 Edib 'ıtr-ı devā-yı dem-i Mesihādan
Meşām-ı her marāza nekhet-i şifā düşmez

641

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Nekāl-i ḥazret-i Ḳahhārı 'azm-i Ḳahramān vermez
Ki sūy-ı munteḳimden ins ü cāna ḳahr emān vermez

639 S 30b, Ü1 82b, Ü2 73b

640 S 30b, Ü1 83a, Ü2 73b

641 S 30b, Ü1 83a, Ü2 73b

- 2 N'ola fikr-i haṭıñla seyr-i gülşenden nükül etsek
Neşât-ı nev-bahârı hâṭıra faşl-ı hâzân vermez
- 3 'Abeşdir h̃âhiş-i va' d-i kerem taşvîr-i rûyuñdan
İşâretle şadâ-yı nuṭku sem'e bî-zebân vermez
- 4 Ne deñli iştiḥâ gösterse kuruş-ı mâh-ı enverden
Felek dest-i nigâh-ı ekmehe bir nîme nân vermez
- 5 Edîbâ kâr-ı nâ-dân hem-ser olmaz kâr-ı dâñaya
Havâş-ı darb-ı tîgi şadme-i gürz-i girân vermez

642

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Cihânda sāye-güster dâdveş bir nev'a bîd olmaz
K'aña şaff-ı nihâl-i bîd-i cennet nev-'abîd olmaz
- 2 Gülü-yı şâf-ı mînâ deñli ol meh-rûma cîd olmaz
Ki her meh-pâre bî-cîd-i bilürin-rû mecîd olmaz
- 3 Bahâr-ı 'îd-i neyl-i va' dden bî-behredir ol kim
Herâsından aña nev-rûz-ı nâ-şadî va'îd olmaz
- 4 Ne mümkün zaḥm-ı tîg-i dil-rübâsız hülle-püş olmak
Ki şad-çâk olmadıkça 'âşıkñ şevbi cedîd olmaz
- 5 Edîb olmaz eşernâk-i şühûd-ı rûy-ı yâr ol kim
Gül-i surḥ-ı 'izârı reng-i şufretle bedîd olmaz

643

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Şanma vâm-ı cānı dil-bendiz edâda maṭla biz
Kim bu devr-i kecede me'yûs-ı ḥuşûl-i maṭlabız
- 2 Olmazız h̃âhişgeḥ-i meksebe râgıb mekse biz
Kim ğınâ-yı kalb ile gencîne-yâb-ı meksebiz
- 3 İgtirâbı reh-ber-i neyl-i emānî etmeziz
Biz ki me'vâ-yı vaṭanda bir ğarîb-i ağrebiz
- 4 Olmadık hiç niş-i âzâr-ı eḳâribden rehâ
Şanki h̃urşid-i ufuk-peymây-ı burc-ı 'akrebiz
- 5 Ḥaşm-ı cān-ı zümre-i bî-mezhebânız biz Edîb
Şanmasınlar düşmen-i aşḥâb-ı dîn ü mezhebiz

642 S 30b, Ü1 83a, Ü2 73b

3 va' dden S, Ü2: va' deden Ü1

643 S 30b, Ü1 83a, Ü2 74a

4 ufuk-peymây-ı S, Ü2: ufuk-pîrây-ı Ü1

644

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Teşebbühle şîfât-ı ehl-i hûşu ser-keşân bulmaz
Kadehde cāy-sāz olmağla zîrâ sirke şân bulmaz
- 2 Dili efsâne-i va' d-i tecemmül şādmân etmez
Gül-i taşvîr ile bülbül neşât-ı gülsitân bulmaz
- 3 Ne bilsin havme-i rezm-i debîristân-ı 'irfânı
Zebân-ı kilki ol kim hiddet-i nûk-i sinân bulmaz
- 4 Ne deñli cüst-ü-cû eylerse tâb-ı 'aşk-ı dil-dârîñ
Hümâ-yı pertevi göñlüm gibi bir âşiyân bulmaz
- 5 Dem-i perhâş-ı hâl ü kâlde tab'-ı Edîbâsâ
Taleb-kâr-ı felek bir şaf-der-i şâhib-kırân bulmaz

645

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Deme dil-beste-i devlet-sarây-ı şehr-yārânız
Ki biz pey-bürde-i minhâc-ı seyr-i şehr-i yārânız
- 2 Muţarrâdır rihâm-ı cilvemizle sâha-i 'âlem
Ki iğrâk-ı fenâ-yı müfsidine tîr-bārânız
- 3 Likâmız mahrem-i çeşm-i şühûd-ı ehl-i 'izzetdir
Ne deñli zâhir olsak ol kadar mestûr-ı h'ârânız
- 4 Gül-i gülzâra şeb-nem hâr-ı âzâra şerâr-efken
Nevâziş-sâz-ı muhlîş sine-sûz-ı fitne-kârânız
- 5 Edîbâ neş'e-yâb-ı iftirâk-ı hizb-i eşrârız
Ki biz ser-mest-i cām-ı bezm-i üns-i hûş-dārânız

646

mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Felekde şanma bizi râğb-ı velîmeleriz
Çü-berre şahñ-ı çemenzâr içün velî meleriz
- 2 Nazarda gerçi hemâl-i remîde-âhüyuz
Şikâr-ı düşmene ammâ peleng-şîmeleriz
- 3 Ne deñli huşkter olsak nigâh-ı nâ-dâna
'Uyûn-ı ehl-i nühâda şehâb-ı dîmeleriz

644 S 31a, Ü1 83b, Ü2 74a

645 S 31a, Ü1 83b, Ü2 73b

646 Ü1 83b, Ü2 74a

- 4 Hıṣāl-i cūda mehāret-nümāy-ı ibdā' ız
Ḥadiṣ-i Ḥāteme zann etme kim zāmimeleriz
- 5 Edīb vaṣl-ı benāt-ı kürūma menhūmuz
Olur mu vahṣetimiz hem-dem-i nedimeleriz

647

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Mezāk-ı Hindiyāna neyl-i zevk-i dünbe lek gelmez
'Acebdir yanlarında kūs-ı ṣāhī dünbelek gelmez
- 2 Müdām-āṣāmī-i cām-ı riyādan ser-girān olmaz
Ḥumār-ı sum'adan ṣūfiye kaṭ'ā esnemek gelmez
- 3 Tehīdir levḥası naḳṣ-ı rūsūm-ı kābiliyyetden
Elinden ol ki neyl-i maṭlaba ṣarf-ı emek gelmez
- 4 'Abeṣdir olmasın ḥāhiṣger-i selb-i sivā ol kim
Yed-i endişesinden terk-i evhām eylemek gelmez
- 5 Edībā her kesi fark-ı kemāl ü naḳṣ eder ṣanma
Ki her bir sengden ḥāṣiyyet-i kār-ı mihek gelmez

648

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Zāhid ne ān ki meyl-i ridā eyleyenleriz
Biz zaḥm-ı ḡamla meyl-i redā eyleyenleriz
- 2 Biz āh ile aṭime-fürüz-ı maḥabbetiz
Dūd-ı dili naṣīb-i hevā eyleyenleriz
- 3 Āmed-ṣud-ı pey-ā-pey ile rāh-ı dil-bere
Peyk-i sirīṣki ābile-pā eyleyenleriz
- 4 Rāh-ı hevāda sehv ü ḥaṭādan berileriz
'Amd ile irtikāb-ı ḥaṭā eyleyenleriz
- 5 'Āyif-dil-i taḥayyül-i rüy-ı meserretiz
Bizler Edīb ḡamla ṣafā eyleyenleriz

647 S 31a, Ü1 83b, Ü2 74a

5 kār-ı mihek S, Ü2: seng-i mihek Ü1

648 S 31a, Ü1 84a, Ü2 74a

2 S, Ü2: (Ü1'de ilk beytin ikinci mısraı tekrarlanmış)

649

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Meşhüddur fūrüg-ı nihānī-sedādımız
Olmaz hafı ne deñli nihān ise dādımız
- 2 Nā-şüste-rüy-ı pür-keder-i rüzgārdan
Ref'-i gubār eder eşer-i gird-bādımız
- 3 Mihr ü mehe mu'ānaḳa-i tāb-ı sīneden
Yāre beyān-ı şevḳ-i derūndur murādımız
- 4 Ağyār-ı bed-tebār ile peykāra durmuşuz
Küffār-ı ḫāksār iledir hep cihādımız
- 5 Bulsun Edīb māye-i tennūr-ı düzaḫı
Ḳalb-i ḫasūd-ı fitneger-i bed-nihādımız

650

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Çerḫiñ olup şereng-i cefāsı mezīdemiz
Meyl etdi insicāma dümū'-ı mezīdemiz
- 2 Şimdi bedenle naḳş-ı muşāfāt-ı üns edip
Düşdü hevā-yı vahşete cān-ı remīdemiz
- 3 Pīrāmen-i cemāline her şem'-i behcetīñ
Pervāne-i nigāhına ḫaşm oldu dīdemiz
- 4 Hük-m-i ḳaderle ḫāme-i keyd-i zamāneden
Naḳş-ı müşāhanetle pür oldu cerīdemiz
- 5 Kemter nevāsı ḡālib-i şūr olsa da Edīb
Olmaz şadā-yı nāy-ı meserret şenīdemiz

651

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Temerrün eyleyenler cem'-i mālā ḫarca meyl etmez
Kim anlar ḫāyiş-i yek müşt-i kāha ḫarca meyl etmez
- 2 O kim dil-beste-i şīrīnī-i ḫüsn-i beşāsetdir
Naşībi rüy-ı türş olduḳça şanma eşki seyl etmez
- 3 O 'āşık kim dem-i neyl-i vişālī şubḫa merhūndur
Ḥayāl-i tāb-ı ḫ'urşīd-i feraḫla derk-i leyl etmez

649 S 31a, Ü1 84a, Ü2 74b

650 S 31a, Ü1 84a, Ü2 74b

5 nāy-ı S, Ü2: nām-ı Ü1

651 S 31a, Ü1 84a, Ü2 75a

- 4 Cihānıñ tev'em-i Kārūn ise her sâde-ruhsârı
Demem ser-pençe-i taqdim-i zerle keşf-i zeyl etmez
- 5 Şifât-ı 'ilmi gūyâ cehle ibdâl eylemişlerdir
Edibâ ehl-i 'ilmiñ etdigin merd-i cüheyl etmez

652

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hezâr-ı nağme-serây-ı gam-ı o gül-bedeniz
Muķim-i külbe-i bāğız ki biz o külbedeniz
- 2 Neheng-i cūy-ı zülâl-i hayâl-i la'l-i teriz
Ne ân ki teşne-leb-i çâh-ı nūne-i zeķanız
- 3 Hârîş-i cürre-i şayyâd-ı deştgâh-ı gamız
Degil mübâ'ade-cūy-ı hîbâle-i kefeniz
- 4 Meşâf-kâr-ı ser-â-pây-ı hayl-i agyârız
Müdâm cünne-be-düş-ı me'ârik-i miheniz
- 5 Edib gerçi ki şüretde mürğ-i bî-bâliz
Velik tâ'ir-i çerhi meges-şikâr edeniz

653

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Beşâset-ı âha 'arz-ı türş-rû şanma hâlel vermez
Ki tab'-ı neş'e-cūy-ı bâdeye hergiz hal el vermez
- 2 Dilâ küteh-ümîd ol dest-i şarrâf-ı kazâ zîrâ
Eger Kārūn olursa kimseye naķd-ı emel vermez
- 3 Nice âsûde olsun dil ki mihmândârı gerdūnuñ
Nişest-i râhate bir ferde gönlünce maķal vermez
- 4 Eger rindâna şahbâ gayret-i def'-i gam eylerse
Yine renc-i humârı şanma kim gamdan bedel vermez
- 5 Nice ehl-i mekâ'id naşb-ı dām-ı ihtiyâl etse
Edibâ istikâmet ehl-i 'irfâna hacel vermez

654

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ğulâma zâhidâ terk-i rükûb et bu semend olmaz
Kim andan da'vî-i zühhd eyleyenler busemend olmaz

652 S 31b, Ü1 84b, Ü2 75a

653 Ü1 84b, Ü2 74b

654 Ü1 84b, Ü2 74b

- 2 Hıfz-ı 'aşk ile ehl-i dili tehçine mâ'ilken
Kelâmı gevher olsa nâşihî dānā-pesend olmaz
- 3 Le'āmetle 'atā hem-tā degil baḥşāyiş-i cūda
Kef-i ḥanzal-nümā hem-keffe-i mīzān-ı kând olmaz
- 4 O kim nakd-ı peşizi kâbil-i temyīz olur zerden
Cehāletle le'im-i sifleden maḡşūş-ı pend olmaz
- 5 Ğaniyyü't-tab' olan 'ıkdü'l-le'āl-i dehr-i fāniden
'Arūs-ı ḥacle-i āmāline pīrāye-bend olmaz
- 6 Degil hem-ser nihāl-i bīd-i gülşen kāmēt-i serve
Ki her kūteh-ḡad-i himmetde miḡdār-ı bülend olmaz
- 7 Mişāl-i seng ü āhen dest-i 'ālemde Edīb ol kim
Gezend-i muttaşıldır ḡayra me'mūn-ı gezend olmaz

655

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şahrā-yı 'aşk-ı yārde ḥubbīdir āhımız
Zāhid ne ān ki dem-keş-i ḥubb-ı dirāhimiz
- 2 Biz şūret-i maḥabbeti bülbülden almışız
Her gül-'izārı sevmede yokdur günāhımız
- 3 Deryā-yı bī-kirāne-i miḥnet serāb idi
Metrūk olaydı lūcce-i ḡamda şināhımız
- 4 Da'vā-yı ḡamda şa'sa-i āftābveş
Çerḡe suṭū'-ı sūziş-i dildir güvāhımız
- 5 Şanma Edīb teşne-revīden mükedderiz
Mānend-i eşk-i ter var iken zād-ı rāhımız

656

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şehā tāciñ ser-i pūr-dāḡ-ı miḥnet-bīne fes gelmez
Ki merdāna külāh-ı dāḡ-ı miḥnet bī-nefes gelmez
- 2 Semā'-ı hūşuna ifrāt-ı vaḡr-ı sum'adan şeyḡiñ
Sütür-ı kārban-ı şıdḡdan bāḡ-ı ceres gelmez
- 3 Nevā-yı sāziñi 'āşıklara muṭrib bülend et kim
Ḥurūş-ı āh-ı dilden ḡuş-ı her medhūşa ses gelmez

6 her Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

655 S 31b, Ü1 84b, Ü2 75a

2 sevmede S, Ü2: sevme Ü1

656 S 31b, Ü1 85a, Ü2 75a

- 4 Bulunmaz havf-ı Hâk kalbinde her hâfî tebeh-kârîñ
Şeb-i dâmisde düzd-i çâpûke bîm-i 'ases gelmez
- 5 Ser-â-ser sâha-i vüs'at-sarây-ı gülşen-i 'âlem
Hezâr-ı lâne-bîzâr-ı gama künc-i kafes gelmez
- 6 İmâmıyla verâsın tev'em eyler merdüm-i fâcir
Mücerrebdir aña derk-i cihât-ı pîş ü pes gelmez
- 7 Edibâ merd-i bîmâr-ı gamıñ dârû-yı şâfiden
Nidâ-yı hâtır-ı rencûruna imdâd-res gelmez

657

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Biz tîr-i nişāngāh-res-i terkeş-i kârız
Zann etme ki hamyāze-keş-i terk-i şikârız
- 2 Deşt-i sitemiñ h'urdenî-i sîr ü piyāzın
Sikkîn-i mükâfât ile bed-h'āha kıyarız
- 3 Meh-tāb-şıfat nûr-dih-i dîde-i şāmız
H'urşîd gibi merdümek-i çeşm-i nihānız
- 4 Hurrem-dil-i zaḥm-ı müje-i gönçe-femānız
Bîhûde kıyās etme ki āzurde-i hārız
- 5 Taẓ'if ederiz 'usr ile biz yûsrü Edibâ
Reh-yābî-i tevfiḳ ile pür-yümn ü yesārız

658

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Meşāk-ı ḥubb-ı dünyā vāye-i āzādegān olmaz
Zer-i āhen-sitîze her dil-i āzāde kân olmaz
- 2 Mücerrebdir riyāz-ı kevnde her rāst-güftāra
Dürüg-ı nâ-sezā nev-bāve-i şāḥ-ı zebān olmaz
- 3 Edeble encümen-pîrāy-ı ehl-i zıkr olur şanma
O dil kim dest-bend-i ḥalka-i kerrübiyān olmaz
- 4 Mecāl-i ḥurremîde rind-i pâ-fersûde-i şevḳe
Kümeýt-i sāgarāsā eşheb-i çâpük-'inān olmaz
- 5 Cüdâdır merkez-i 'izz-i kanâ'at bed-siriştāna
Edibâ lâne-i 'anḳā zübāba āşiyān olmaz

659

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Her kim ki h̃āb-ı rāhatine pister istemez
Lā-büd mihād-ı vaşla düşer ister istemez
- 2 Pür-süz u táb-ı 'aşk ile ten-nür olan gönül
Tennürdan lehîbine hîç aḡger istemez
- 3 Dā'im teşāmüm etmededir qavl-i nāşıḡa
Pend-i naşūḡu zāhid-i bed-peyker istemez
- 4 Süz-ı dili zebāne-keş-i fark-ı cism eder
Merdān-ı 'aşk efser-i pür-gevher istemez
- 5 Eyle nihüfte dāḡ-ı ḡam-ı 'aşkı kim Edīb
H̃urşid-i çerḡ-i çārum-ı dil ḡāver istemez

660

mefâ'ilün fe'ilätün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Nevāziş eylese bir kerre qabına şıḡamaz
Raḡibiñ anıñ içün dil-ber arḡasın şıḡamaz
- 2 Hevā-yı āh ile gül-berg-riz olur 'āşık
Anı müsā'ade-i rüzḡarsız yıḡamaz
- 3 Dil-i belā-keşe dir'-i ḡazer ne sūd eyler
Ne deñli cest ise de tiḡ-i ḡamzeden tiḡamaz
- 4 O dil ki şıdk ile şeb-sir-i h̃ān-ı tāt'dir
Nevāl-i ma'siyet-i şubḡḡaḡa acıḡamaz
- 5 Edīb rind-i mey-āşām-ı cām-ı hırş u şereḡ
Şabāḡ-ı ḡaşre deḡin derd-i serden ayıḡamaz

661

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Rehiñde tā ki a'vān-ı zaferden hem-rehān olmaz
Diliñden veche-i rāh-ı girize hem rehān olmaz
- 2 Dil-i bī-i' tidā herḡiz müḡhān-ı müziyān olmaz
Olursa yine ḡadr ü cāḡına bir mū ziyān olmaz
- 3 Hümāya dāne-pāş-ı ḡalka-i dām-ı şikār olma
Denā'et tavḡ-ı züll-i gerdin-i müstāḡniyān olmaz

659 S 32a, Ü1 85b, Ü2 75b

660 S 32a, Ü1 85b, Ü2 76a (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

661 Ü1 85b, Ü2 75b

1 a'vān-ı Ü2: a'yān-ı Ü1 / hem-rehān Ü2: hem-zebān Ü1

2 müziyān Ü2: mū-ziyān Ü1

- 4 Mücerred merdüme rencürî-i çeşm-i hıreddendir
Nazarda tâ ki fark-ı şüret-i sūd u ziyân olmaz
- 5 Edibâ nâ'il-i âsâyiş-i dünyâ vü 'uqbâdır
O kim ragbet-nümây-ı vaşl-ı ebnâ-yı zamân olmaz

662

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Cemâl-i dil-rübâveş 'âşık bir būsītân olmaz
Şafâ bilmez o kim bir şemme andan būsītân olmaz
- 2 Şehâb-ı tîre gâhî setr ederken mihr-i rahşânı
'Acebdir mihrimiz hiç perde-i dilden nihân olmaz
- 3 Füzündür serv-i h' oş-reftâr-ı 'âlem gönlümün ammâ
Hırâmân-ı hevâ-yı şevki her serv-i revân olmaz
- 4 Ne lâyık merd-i 'âşık da' vî-i kalb-i 'iyân etmek
Nigâh-ı yâre tâ kim şafvet-i kalbi 'iyân olmaz
- 5 Bize zâhid beyân-ı şüret-i kıdd-i dütâ etme
Sezâ-yı çille-i saht-ı maḥabbet her kemân olmaz
- 6 Emelden geç ki merd-i kāmiliñ âsâyiş-i desti
Ümîd ile tırâz-ı zeyl-i 'âr-ı nâkışân olmaz
- 7 Felekde nağme-i nâhîdi pest etdi şarîrinden
Edibâ hem-zebân-ı hāmemiz her nükte-dân olmaz

663

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Vişâle şanma reh-i ihtiyâtdan geçeriz
Ki biz na'ime çıkar bir şırâtdan geçeriz
- 2 Yeter bu süzen-i mesmûm-ı cevri bed-h'âhiñ
Bu za'f-ı tenle ki sümmü'l-hıyâtdan geçeriz
- 3 Şarâb u âb gibi nâ-be-câdır âmîziş
Harâm-zâde ile ihtilâtdan geçeriz
- 4 Le'im-i būma teḳarrüble böyle pest olduk
Hümâya pey-rev olup inhiṭâtdan geçeriz
- 5 Bu köhne bâğ-ı cihân cây-ı riḥlet oldukça
Göñül ne bağlayalım ol ribâtdan geçeriz
- 6 Cihânda ḥâk-i reh-i 'azmi iftirâş edelim
Bisât-ı râḥat ile inbisâtdan geçeriz

- 7 Edib hall ederiz 'uqde-i te'alluku biz
Li 'am ile heves-i irtibatdan geçeriz

664

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şehānetsiz şek-i bed-ḥāh-ı bī-pervā yakīn olmaz
Ki kalb-i kecden özge tığ-i bī-pervāya kın olmaz
- 2 Cināyet-bīn-i a' dā ḥufte-i tığı niyāmından
Ki bidār etmeye işāl-i gadrinden emīn olmaz
- 3 Eger reşk-i sevād-ı merdüm-i āhū-yı Çin olsa
Midād-ı kıl-k-i düşmen revnaḳ-ı rüy-ı nigīn olmaz
- 4 Ne güne ḥüsn-i kārı merdümün 'ālem-pesend olsa
Fem-i reşkürdan şāyān-ı lafz-ı āferīn olmaz
- 5 Edibā her ne deñli ehl-i şerr aḫyāra kīn etse
Yine tekrīr-i şerr u kīnesinden şermgīn olmaz

665

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Düşmeniñ olduḳ teb-i keydiyle çün teb-dīde biz
Çāre-sāzız lā-cerem cem' iyyetin tebdīde biz
- 2 Oldu fersūde 'adūdan intihāz-ı fūrşate
Dest-i efsūsu dem-ā-dem etmeden mālīde biz
- 3 Fırḳa-i a' dādan ikāz-ı fiten der-kār iken
Eyleriz tığı niyām içre n' içün ḥābīde biz
- 4 İntikāma sīnemiz pūr-tāb iken tebrīd içün
İlticā etmek 'abeşdir sāyegāh-ı bīde biz
- 5 Ḥaybet-i a' dā Edib eyyāmımız eyler sa'id
Ḳahr-ı düşmenle olur 'id üzre ermek 'ide biz

666

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Benim her bende-i bed-ḥūy-ı ser-keş müşterām olmaz
Ki te'dībī mühimm olduḳça ḍarb-ı müşte rām olmaz

664 S 32a, Ü1 86a, Ü2 76a

2 Cināyet-bīn-i S: Cināyet-bīn ki Ü1, Ü2

665 S 32a, Ü1 86a, Ü2 76a

4 sīnemiz S, Ü2: sine-i Ü1 / tebrīd S, Ü2: tedbīr Ü1

666 S 31b, Ü1 86a, Ü2 76a

- 2 Degildir lâıık-ı luıf-ı harıdem ol perestârın
Ki eıvâr-ı bedi şâyeste-i hüsn-i rızâm olmaz
- 3 Nice rüyun nigâh-ı ragbetimle tâbnâk eyler
O hâdim kim nigâhı lâıık-ı nûr-ı lıkâm olmaz
- 4 Muızır olduıça tab' a râğıb-ı hüsn-i ğıdâ olmam
Benim zırâ ki her h'ân-ı nefıse iştihâm olmaz
- 5 Maıl-i bı-riyâ mevdûd-ı ğuşumdur benim ancak
Edibâ dürr ise maıbûl-i sem' im her kelâm olmaz

667

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Maıdem-i her aı ki pür-nûr eyleye aışâmımız
Hurremiz tenvîre âğâz etse her aı şâmımız
- 2 Tâb-ı nûrâniyyet-i rûz-ı havâşı maıv eder
Germ-i şeb-tâb-ı şeb-i ' anber-sirişt-i 'âmımız
- 3 H'âstgâr-ı ğunye-i kâm-ı cihân olsun mu hıç
Kâm-bahşây-ı şehin-şâhân iken nâ-kâmımız
- 4 Pest ü bâlâda büzüğ-ı şu' le-i h'urşidvâr
Zâ' il eyler zıll-i her nâmı fûrûğ-ı nâmımız
- 5 Şiddet-i nîrû-yı 'azmimden herâs eyler felek
Tâb-fersâdır Edibâ sâ' id-i iıdâmımız

668

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Siyeh-dillerde emvâc-ı sevâd-ı rû-şinâsâyız
Dil-i her şeb-zamîri keşfe rûz-ı rûşenâsâyız
- 2 Nigâh-ı sem' imiz mekfûf iken şit-i kilisâdan
Çelîpâveş sevâd-ı merdüm-i çeşm-i kilisâyız
- 3 Muşâfât ile rûy-ı safvet-i erbâb-ı ihlâşa
' İzâr-ı ' anberîn-mû-sây-ı hıdn-ı hubb-ı ' İsâyız
- 4 Bihîn mevlûd-ı nâ-zâd-ı bütün-ı ümmehâtız biz
Merâyâ-yı nesebde şanma kim meşhûd-ı âbâyız
- 5 Fûrûğ-ı şânımız âzâlden âbâda zâhirdir
Edibâ gerçi nâ-melhûz-ı çeşm-i kalb-i a' mâyız

667 S 32b, Ü1 86a, Ü2 76b

668 S 32b, Ü1 86a, Ü2 76b

3 ' İzâr-ı S, Ü2: Ğıdâ-yı Ü1

669

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ta'bir-i nâ-be-câ ile pest etme nāmımız
Şüret-nümây-ı 'ayn-ı şühüd et menāmımız
- 2 Alsın naşib-i 'ıtr-ı vefâ koy meşāmımız
Bî-vâye-i fûrûg-ı şafâ koyma şāmımız
- 3 Tarh et peyâm-ı lûtfuñu tayy-ı kitâbdan
'Ünvân-ı nuṭṭ-ı nâme-resân et selāmımız
- 4 Mümkün mi her şikâra şikâr-ı hîbâlemiz
Âfet-şikâr iken nîgeh-i çeşm-i dāmımız
- 5 H'âhişger olmasak da Edîb âhîrî yine
Kalmaz 'adûda câ'ize-i intikāmımız

670

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Yokdur rûmüz-ı hâfiyeden bî-dirâyemiz
Kim bâğ-ı dehre zîb olacak bîd-i râyemiz
- 2 Olsun mu şedy-i ümm-i habâ'îşde vâyemiz
Bânû-yı pâk-i duhter-i rez k'oldu dâyemiz
- 3 Pûşidedir nigâh-ı tef-i âftâbdan
Olmaz rûbûde pençe-i h'urşide sâyemiz
- 4 Tâ haşre dek maşûn-ı hülûl-i zevâldır
Râhatgeh-i haṭâyir-i zıll-i himâyemiz
- 5 Bed-h'âha rûy-ı kârını tenfir eder Edîb
Meşhûd olunca şüret-i lûtf u ri'âyemiz

671

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Bu tâb-ı gamla bu dehrîñ kışını yaz ederiz
Düşünce mevsim-i âba kışı niyâz ederiz
- 2 Cihânda her gül-i pejmürde Yûsuf-ı şıdkı
Nişân-ı keyd-i birâderle imtiyâz ederiz
- 3 Sevâd-ı merdümümüz hâl-i rûy-ı hûbândır
Ki bir nigâh ile her servi ser-firâz ederiz

669 S 32b, Ü1 86b, Ü2 77a

3 et S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

670 Ü1 86b, Ü2 76b

671 Ü1 86b, Ü2 76b

- 4 Necât-hâne-i keff-i ezâda olduḡça
‘Adûy-ı kîne-nümâdan ne ihtirâz ederiz
- 5 Edîb sırr-ı hafîmiz ‘iyân iken cümle
Ne gûne ‘âleme bihûde ketm-i râz ederiz

672

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Maḡâm-ı dâder-i mes‘ûduna her aḡ resân olmaz
Ki ifşâ-ı suḡan şân-ı lisân-ı aḡresân olmaz
- 2 Sezâ-yı neş‘e-i ke’s-i leb-â-leb ḡayinân olmaz
Kim anlar ‘âkıbet ḡirmân ile leb-ḡây-i nân olmaz
- 3 N’ola âlûdeler bî-sûd ise zevḡ-i tahâretten
Naşârâda naşîb-i ferḡat-i sûr-ı ḡıtân olmaz
- 4 Güneh-nâ-kerdeler bî-behre-i kâr-ı nedemlerdir
Ki bî-kâr-ı ḡaḡâda fiḡnat-i kâr-âḡehân olmaz
- 5 Nümâyândır başı̇r ü âḡehe der-ḡâb u bîdârî
Edîbâ pertev-i rûy-ı dil-i şâfi nihân olmaz

673

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Sarây-ı vuşlatıñda ittiḡânı biz ki rācîyiz
Bu müzd-i cān pîşâ-destimizdir biz kirācîyiz
- 2 Hemân ḡayim-nigāh-ı şofra-i mihmāngeh-i ‘aşḡız
O ḡān-ı enfes-i şîrîn-nevālîñ şanma acıyız
- 3 Göñûlden ‘âyifiz naḡdînesin biz ḡāher-i çerḡiñ
Cihānîñ şanma dil-bend-i ḡarāc u naḡd-ı bācîyiz
- 4 ḡavāf etmekdeyiz şām u seḡer kūy-ı dil-ārāyı
Baḡılsa zevre-i Ümmü’l-Ḳurāda şanki ḡacîyiz
- 5 Edîbâ merdüm-i çerḡ-i gedādan bî-niyāzız biz
‘Atā-baḡşende-i abdāl-i gerdün-ı du‘ācîyiz

672 S 33a, Ü1 86b, Ü2 77a

673 S 33a, Ü1 87a, Ü2 77a

3 ‘âyifiz S, Ü2: ‘arımız Ü1

4 zevre-i S, Ü2: zirve-i Ü1

674

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ol kim beşâ'ir-i şehri şebden aňlamaz
Çeşm-i nebâheti şekeri şabdan aňlamaz
- 2 Evzârdan bükâyı tebâkî kıyâs eden
Emr-i mañîr-i rahmeti hullebden aňlamaz
- 3 Zâhid ki meyl-i ta'n ede ümmü'l-ğabâ'îşe
Bildim ki şekl-i mâderini ebden aňlamaz
- 4 Şûfi-i beng-ğ'urdeyi mey-keşle bir gören
Simâ-yı şîri şûret-i şa'lebden aňlamaz
- 5 İbdâl eden seciyye-i 'ârı sefâhete
Hûy-ı kerîhi hulk-ı mühezzebden aňlamaz
- 6 Farq etmeyen refâkat-i sinnûru kelbden
Tedbîr-i nâ-münâsibi ensebden aňlamaz
- 7 Bigâneviz Edîb o kûteh-nigâhdan
Kim tâb-ı mâhı tâbiş-i kevkebdan aňlamaz

675

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hekîm şun'unu ezğân-ı gayra câ etmez
Sakîm rüşdden imdâd-ı gay recâ etmez
- 2 Ne deñli hırşâ muşırır olsa merdüm-i kâni'
Rızâyı kem-şude-i hadd-i iktifâ etmez
- 3 Kılan rehîde-i âşûb-ı suht şervetini
Yed-i semâhını meftûn-ı her 'atâ etmez
- 4 Ne gûne nâmiye-i kiştini füzûn etse
Guyûş-ı fitneden ehl-i vefâ şafâ etmez
- 5 Eden şerehle nigârîde sūk-ı maşşerde
Mezâda verse metâ'-ı dilin bahâ etmez
- 6 O deñli müşt-zen-i imtinân olur halka
Regâyib-i keremin lâyıķ-ı şenâ etmez
- 7 Eden nidâ-yı talebdan harîş-i renc-i şamem
'Atâya sem'i neden gâfil-i nidâ etmez
- 8 Sevâd-ı 'aks-i ruhun maḥv içün siyeh-kerde
Şinâh-ı lücce-i mir'âta inşinâ etmez

- 9 Bu deñli fahr-ı riyāzetle zāhidān-ı ümem
Dilin velīmede mehcūr-ı imtilā etmez
- 10 Hārīş eden şikemin kūt-ı suht-ı bisyāra
Helāl-i kemter ile kānī'-i ğidā etmez
- 11 N'ıçün bu şehvet ileşüfiyān-ı ğam-dīde
Süfāl-i meykedeye tācını fidā etmez
- 12 Ridā-be-düş-ı tecerrüd nüķūd-ı müddeharın
Düyūna vuşlat-ı maħbūb içün edā etmez
- 13 'Uluvv-ı kādri şenā' atle buldu çün zāhid
[O] nice kürsī-i erdāfa i'tilā etmez
- 14 Bu ğüne ħalk-ı cihānıñ gören mücāheresin
Neden nigāhını müste'nis-i 'amā etmez
- 15 Daķıķa-dānī-i evşāf-ı dehr-i dūn şanma
Edīb zihnimi müsteħcin-i zekā etmez

676

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Cān u dilden tā ki der-kār-ı nidā-yı yā Rabız
Reh-ber-i şevķ ile reh-yāb-ı vüşülüz yāre biz
- 2 Telh-kāmız sāġar-ı bezm-i meţālibden çü biz
Sāķī-i gül-çehreden peymāne-cūy-ı maţlabız
- 3 Her ne deñli mey-keşān-ı cām-ı Cem bed-mest ise
Ol qadar şahbā-yı la'l-i yār ile ħ'oş-meşrebiz
- 4 Kimseye şāyeste olmaz intimā biz var iken
Cümleden mihmān-sarāy-ı vuşlata biz ensebiz
- 5 Biz Edībā her kesin dil-ħ'āhın izhār ederiz
Bu'd-ħ'āhāna ba'idiz ķurb-cūya aķrebiz

677

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sarāy-ı ħuldu derdim kūşe-i miħnet-sarām olmaz
Ĥulūd üzre velikin kūşe-i miħnetse rām olmaz
- 2 Vişāl-i bint-i kerme rāġıb-ı fetvā-yı ħill olma
Bilirken vaşlı zāhid dīn-i 'İsāda ħarām olmaz
- 3 Biz nāşıh rehā et ğüre-i nā-puhte pendiñden
Ki mest-i şīre-i engūr-ı 'aşķa vaz'-ı ħām olmaz

676 S 33a, Ü1 87a, Ü2 77b

677 S 33b, Ü1 87a, Ü2 77b

3 nāşıh S, Ü2: zāhid Ü1 / pendiñden S: bendiñden Ü1, Ü2

- 4 Zihām-ı hārdan gülzāra şimdi ‘andelibānıñ
Nesīm-i nālesi reh-yāb-ı iblāğ-ı selām olmaz
- 5 Edibā dehrde bī-behre-i tevfiķdir bī-şek
O dil kim vāyemend-i şoĥbet-i bezm-i kirām olmaz

678

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Bī-na‘re-i ğam merdüm-i dil-ĥufte uyanmaz
Süz-ı leheb-i ‘aşķ gerek böyle o yanmaz
- 2 Her sūĥte-i nā’ire-i miĥneti şanma
Bālīn-i gil-āgende-i āmāle dayanmaz
- 3 Rūy-ı nigeĥ-i ehl-i nazar şaĥş-ı redīden
Reng-i fiker-i bī-eşer şerme boyanmaz
- 4 Bir hem-zede-i ğā’ile-i sūr-ı kederdir
Dünyāda o kim mātem-i şādīden uşanmaz
- 5 Tā giymeyicek cevşen-i iĥlāş Edibā
Merdān-ı himem esliĥa-i kārı kuşanmaz

679

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Olma la‘l-i dil-rübādan ĥāĥiş-i düş-nāmsız
Terk-i nām u kām ile rāĥ-ı ğama düş nāmsız
- 2 Rindiñ olmaz dīdesi bī-sāġar-ı mīnā qarīr
Revzen-i kāşāne bulmaz rüşenāyī cāmsız
- 3 Merd-i ‘aşķa bī-enīn-i dil ‘abeşdir iĥtilā
Bülbüle bīhūdedir ĥabs-ı ĳafes engāmsız
- 4 Nā-sezādır iddi‘ā-yı ‘aşķ bī-terk-i sivā
Lāyık olsun mu kerāmet müşrike İslāmsız
- 5 Ĥubb-ı şādık sīne-i şāfa müsahĥardır Edib
Mümkin olmaz ıştıyād-ı mürġ-i zirek dāmsız

680

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Biz ki cūş-ı seyl-i eşķ-i çeşm ile deryādayuz
Şāĥibā şimdengeri enhārı ĳo deryāda yüz

678 S 33b, Ü1 87b, Ü2 77b

4 S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

679 S 33b, Ü1 87b, Ü2 78a

680 S 34a, Ü1 87b, Ü2 78a

- 2 Gerçi kim cisme şiyāb-ı faḥr ile fer-dādeyüz
 Qābiliyyetle velī imrūz da ferdādayuz
- 3 Pestden bālāya efzūnter degildir şevkimiz
 Şu'le-i ḥ'urşidveş a'lāda hem ednādayuz
- 4 Kilk-i mīnādan kıyās etme hevāyiler gibi
 Levḥ-i cāma vaşf-ı şahbāyı gālaṭ imlādayuz
- 5 Deştgāh-ı kevnde olsaḳ daḫi bī-ḥān-mān
 Biz Edībā sāye-i çetr-i sipihrāsādayuz

681

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Deme kim nā-şabūruz miḥnet-i 'aşḳa şekībāyız
 Ğamiñla kām-rānız kimseniñ yoḳdur şeki bayız
- 2 Perestişgāh-ı erbāb-ı diliz mānende-i Ka'be
 Bu deyr-i köhne-ṭarḥa şanma kim şekl-i çelipāyız
- 3 Esir-i yār-i 'işmet-pişe-i pākize-eṭvārız
 Degil dil-beste-i endām-ı her maḥbūb-ı zībāyız
- 4 Bize bir yār-i ḡam-ḥ'ār ile ferş-i būriyā besdir
 Ne dil-bend-i perendiz ne ḥariş-i ferş-i dībāyız
- 5 Cihānda kārihiz güft ü şenid-i ḥire-fehmānı
 Edībā neş'e-cūy-ı şoḫbet-i bezm-i elibbāyız

682

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ğanilerken gürūh-ı ehl-i zühde müfteḳır denmez
 Saña bī-ḳayd-ı ücret ol gürūhu müfte ḳır denmez
- 2 Dem-ā-dem olsa da şūfī murāḳıḳ çille-keşlikde
 Aña bī-iftikār-ı hevl-i 'uḳbā müfteḳır denmez
- 3 Su'āl-i ḥālden maḳşūduñ istihāl-i dirhemken
 Saña zāhid mizāc-ı aşdikāyı muḥtebir denmez
- 4 Ne deñli reşḥ-i misk-āb-ı ḥaṭıñla imtizāc etse
 Şehā la'liñ gibi cām-ı muşaffāya kedir denmez
- 5 Edībā her nice derk etse kār-ı ḳahr-ı Mevlāyı
 Cihānda zālīme tersān-ı Rabb-ı muḳtedir denmez

4 etme S, Ü2: eyle Ü1

681 S 34a, Ü1 87b, Ü2 78a

4 perendiz S: perend ü Ü1, Ü2 / dībāyız S, Ü2: zībāyız Ü1

682 S 34a, Ü1 88a, Ü2 78b

2 olsa da şūfī S, Ü2: olsa şūfī-i Ü1

3 ḥālden S, Ü2: hāl-i Ü1

683

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Selb-i haķikāt eylemegi şanma cāzimiz
Kim reh-ber-i haķikāt olur şan mecāzımız
- 2 Çeşm-i nebāhete sine-i zulmet-i şebi
'Ayn-ı sühād eder nigeħ-i imtiyāzımız
- 3 Hārā-güzār olur eşer-i keyf-i cāmla
Nük-i sinān-ı cāzibe-i ihtizārımız
- 4 Fülāda geçdi 'akd-ı muşāfāt içün fakāt
Kālb-i ḥasūda geçmedi tīr-i niyāzımız
- 5 Dā'im 'ināk-ı sīne-i naḥcīr-i kāmđan
Kālmaz Edīb sā'id-i çengāl-i bāzımız

684

fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün

- 1 Kāriħ olduķ ārzū-yı seyr-i bāğ u rāğı biz
Şanmasınlar sāyegāħ-ı bāğ u rāğa rāğıbiz
- 2 İstītāra n'eyleriz zulmet-sarāy-ı gārı biz
Kim nazarlardan ḥafī gūyā ki necm-i gāribiz
- 3 Çün karīn-i ictiyāz etdik sedād-ı rāħı biz
Reh-zen-i erbāb-ı minhāc-ı dālāl-i rāhibiz
- 4 Eyledik ālāyiş-i ümmīd-i sūdun ber-ṭaraf
'Ālemin̄ ancak gezendinden necāta ṭālibiz
- 5 Cāygāħ etsin ķo cevĤ-i sinemiz ecnād-ı gām
Biz anıñla cünd-i efrāħa Edībā gālibiz

685

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'Adūya ķahr-ı keydi luṭĤ-ı istīmāna yer ķoymaz
Mizāc-ı ḥāl-i şıḥḥat-düşmeni dermāna yer ķoymaz
- 2 Dehān-ı ġayrdan ser-rişte-cūy-ı iftirā olmaz
Dem-ā-dem ķaşd-ı āzār etmede būhtāna yer ķoymaz
- 3 'Acebdir selb-i ni' met vefķ-i ḥāṭır-ḥāħı olduķça
Temelluķda gedā-yı sā'il-i iḥsāna yer ķoymaz

683 S 34a, Ü1 88a, Ü2 78b

684 S 34a, Ü1 88a, Ü2 78b

685 Ü1 88a, Ü2 78a

- 4 Yedi Kāf-ı tama‘da pençe-i ‘anķā-yı hırş olmuş
Ki hiç h‘ān-ı emelde dest-i maħrūmāna yer kıoymaz
- 5 Edibā cāygāh-ı sāha-i gūlzār-ı ‘ālemde
Zihām-ı merdūmān-ı ħar-meniş insāna yer kıoymaz

686

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Oldukça pür-fürūğ-ı cemāliñle ‘aynımız
Ĥ‘urşid ü māhı zerre görür muķleteynimiz
- 2 Olmaz le‘im-i ĥ‘āce-i dünyāya deynimiz
Kıldıkça terk-i rağbet-i dünyā yedeynimiz
- 3 Kaşd-ı helāk-i cism-i hezārān Yezid eder
Buldukça tāze cān-ı şehādet Ĥüseynimiz
- 4 Bulmaz hecır-i ġamla yübüset dimāğımız
Sākī neşāt-ı meyle şuvardıkça beynimiz
- 5 Ehl-i şühūda lāyık-ı taħsīn olur Edib
Meşhūd iken nişān-ı meħāsınle şeynimiz

687

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Çıkısa o şüh-ı rāye-ķad-i meh-cebīnımız
Olsa ķarır çeşm-i dil-i mehce bīnımız
- 2 Çokdan ħarāb-ĥāne-i āgyarı dūr eder
Görsek zühūra gelse o genc-i defīnımız
- 3 Ĥāk-i ten-i raķibe dem-i gird-bād olur
Dursa meşāfa āh-ı dil-i der-kemīnımız
- 4 Āsūde-i şikence-i zūlf-i ferāhemiz
Yokdur ĥadeng-i ġamzeden ammā emīnımız
- 5 Dā‘im sūkūn-ı külbe-i miñnetle şād olur
Etmez Edib meyl-i meserret ĥazīnımız

688

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Etmez ĥazīz-i zülle dil-i ber-firāzımız
Olmaz müzāb-ı tāb-ı emel berf-i rāzımız

686 Ü1 88b, Ü2 78a

687 S 34b, Ü1 88b, Ü2 78b

2 Görsek zühūra gelse S, Ü2: Görsek revā zühūra Ü1

688 S 34b, Ü1 88b, Ü2 78b

- 2 H'āhişgeh-i felekde kem oldukça āzımız
Mehcūrī-i taleble füzūn oldu azımız
- 3 Germ etdi bezm-i ülfeti mestā niyāzımız
Bāhūra koydu faşl-ı zemistānı yazımız
- 4 Şavt-ı hezār-ı zār u mey-i āteşin ile
Tertīb olundu encümen-i sūz u sāzımız
- 5 Şūrişgeh-i cihānda Edibā ğarībdır
Olmağ nişān-ı 'ayn-ı haqīkat mecāzımız

689

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Zib-i her ruhsāre-i ferbiḥ degildir busemiz
Lāğar-ı pür şermden ferbiḥ degildir bu semiz
- 2 Kām rüy-ı nermde pek ḥūbdur senbusemiz
Şanma ey ğāfil ki nā-mergūbdur sen busemiz
- 3 Feyz-i ḥāşıyyetle ser-ber-düş-ı tūbā olmada
Ser-be-ser her nev-nihāl-i ravza-i mağrusemiz
- 4 Biz ki dāmen-çide-i dest-i niyāzız ḥalkdan
Reşk-i şevb-i Ka'bedir her kisve-i melbusemiz
- 5 Şekl-i bī-tābide ebşār-ı havāsı kūr eder
Tābiş-i mihr-ittişāf-ı hey'et-i maḥsusemiz
- 6 Rūfte-i gīsū-yı rebbāt-ı ḥicāl-i 'adn olur
Gurfe-i cennet-hemāl-i sāha-i meknusemiz
- 7 Cāy edelden laḥd-ı Mehdī müntehā-yı gaybdan
Şehr-i Şehbādır Edibā belde-i mağrusemiz

690

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Biz gül gibi gülzārda peydā vü nihüftüz
Ḥıdr-ı kenef-i ḥārda peydā vü nihüftüz
- 2 Biz lemḥa-i her binişe mānend-i ḥayāliz
Āyine-i ebşārda peydā vü nihüftüz
- 3 Dünbāle-dev-i şeb-rev-i minhāc-ı ḥafāyız
Estār-ı şeb-i tārda peydā vü nihüftüz

689 S 34b, Ü1 88b, Ü2 79a

690 S 34b, Ü1 89a, Ü2 79a

1 Biz S, Ü2: Bir Ü1

- 4 Āgehterimiz düşmen-i āhen-dilimizdir
Āteş gibi ehcârda peydâ vü nihüftüz
- 5 Biz ẖāb-ı temennî gibi ‘ālemde Edibā
Çeşm-i dil-i ahyārda peydâ vü nihüftüz

691

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Gavgā-yı cihān merd-i cihān-bīne gam olmaz
Zirā bu gülistān-ı fenā bī-negam olmaz
- 2 Tedbīr-i difā'-ı sem-i efrāh-ı zamāna
Tiryāk-ı mücerreb hele mānend-i hem olmaz
- 3 Tehdīdīne der-mānde ola şanma ki āhır
Şeşşir-i sitem mā'il-i ihrāk-ı dem olmaz
- 4 Cem'-i haşem-i dād gerek tığ ü 'aşādan
Bir vech ile dād-ār-ı cihān bī-ḥadem olmaz
- 5 Der-beste-i ümmīd-i 'aṭādır o ḡanī kim
Sem'-i emeli kābil-i lā vü ne'am olmaz
- 6 Hüsn-i siyeri dīde-i noḡşān ile görme
Kem-bīnī ile merdüm-i sencīde kem olmaz
- 7 Ehl-i hüneri dāniş ü fiṭnatle Edibā
İtrā gibi hiç ḡalb-i ḡasūda elem olmaz

692

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Nānı sūz-ı ḡased-i nān ile yanan bulmaz
Yā bulur nāna bedel nıḡmeti yā nān bulmaz
- 2 Lā-cerem kān-ı bedaḡşān-ı dil-i iḡvānda
Şāf-dil k'olmaya la'l olsa bed aḡ şān bulmaz
- 3 Dile giryān deme sūzişkede-i 'aşḡ içre
Ki o rāḡatkede-i dīgere imkān bulmaz
- 4 Şem'-i ruḡsārına yāriñ ten-i mevhūmunda
Cān-nişār olmaḡa pervāne olan cān bulmaz
- 5 'Azm-i dergāh-ı Mesīḡ etse Edibā 'aşıḡ
Vaşl-ı yār olmayıcaḡ derdine dermān bulmaz

4 āhen-dilimizdir S, Ü2: cān u dilimizdir Ü1

691 34b, Ü1 89a, Ü2 79b

4 Bir S, Ü1: Bu Ü2 / cihān bī-ḡadem S, Ü1: cihānı ḡadem Ü2

692 Ü1 89a, Ü2 79a

2 bed aḡ şān bulmaz Ü2: bedaḡşān bulmaz Ü1

3 sūzişked-i Ü2: şūrişkede-i Ü1

693

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gözümdе pençe-i mihriñle çün terk-i nem elvermez
Dañi cânâ saña ol kân-ı gevherden nem elvermez
- 2 Eger işrâk-ı nûr-ı neş'esi 'âlem-nümâ olsa
Baña bî-zîb-i dest-i yâr iken cām-ı Cem elvermez
- 3 Göñül tâ bî-emeldir indimāl-i niş-i hecriñden
Mesîh olsa yedinden zahmına hergiz em elvermez
- 4 Çeker dehrîñ muzîk-i şādî-i hem-der-kaşasında
Dil-i mañzûna şanma dest-i pür-zûr-ı gam elvermez
- 5 Edîbâ suht ile târû-nümâdır nağş-ı idbârı
Kef-i ikbâlîme izhâr-ı şevk-i dirhem elvermez

694

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Aña kim bende vü âzâde-i ev râm olmaz
Dil-i zârı nice âzurde-i evrâm olmaz
- 2 Toğme-i nevm-i leyâlîse de çeşm-i tāmî'
Fâriğ-i rağde-i kaylûle-i eyyâm olmaz
- 3 Hâcî-ı beyt-i vişâliz bize yârîñ şanma
Târ-ı gîsûları pîrâye-i ahrâm olmaz
- 4 'Aks-i va'd-i küremâ hâlet-i nâ-mümkinedir
Ser-i şâhında şemer puhte iken hām olmaz
- 5 Ehl-i ihlâşa telâttufla Edîb ikrâm et
Ki leñâfet gibi hiç muhlişe ikrâm olmaz

695

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Hâmedir leşker-i âşârımıza bedreğamız
Mâlik-i hüsn-i hatız şanma bizi bed-rağamız
- 2 Biz Sikender-ğaşemiz añlama kim bî-ğademiz
Dûsta cûy-ı şifâ düşmen-i bed-bîhe demiz
- 3 Şanma tañdîd ederiz kâr-ı sitâd u dâdı
Kabz u başt etmede bî-kâ'ide-i mültezemiz

693 Ü1 89a, Ü2 79a

2 Ü2: (Ü1'de bu beyit iki defâ yazılmış)

694 S 35a, Ü1 89b, Ü2 79b

4 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

695 S 110a, Ü1 89b, Ü2 81a

- 4 Dürdan gerçi sitâyışger-i nîkûyânız
Rû-be-rû lik mezzemmet-kon-ı her merd-i kemiz
- 5 Şeb-nem-i bâğ-ı hâzân-dîde-i dehriz biz Edîb
Çeşm-i mâtem-zededen rîhte gûyâ ki nemiz

696

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hâvâş-ı merd-i kerrübî-nihâdı ehrimen bulmaz
Şemîm-i dil-keş-i gül-bergi hâdrâ-yı dimen bulmaz
- 2 Le'imân hülle-i ıtrâ ile küfv-i kirâm olmaz
Kâbîhi zerle yazsan ma'nî-i lafz-ı hasen bulmaz
- 3 Taleb-kâr olmasın gencîne-i aḥzân-ı Ya'kûba
O kim dest-i meşâmı nakd-ı büy-ı pîrehen bulmaz
- 4 Ten-i fânî-rüsûmu maḥrem-i şevb-i gurûr etme
Ki her bir mürde-ten kirpâs-ı 'izzetden kefen bulmaz
- 5 Rüsûm-ı kâli koy lezzet-çeş-i ney-şekker-i hâl ol
Tezekkürle Edîbâ lezzet-i kândı dehen bulmaz

697

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hırâş-ı ḥasret ile tâ gönül cerîḥ olmaz
Mesîr-i fülk-i ümîde gönülce rîḥ olmaz
- 2 Cefâya tākati oldukça i'tiyâd etsin
Cefâdan ol ki dil-i zârı müsterîḥ olmaz
- 3 Devâ-yı vuşlat-ı cānân müyesser olmayıcak
Mizâc-ı ḥâtır-ı bîmârimız şaḥîḥ olmaz
- 4 O dil ki cezbe-i ḥüsn-i vefâyı fark eyler
Cefâyı sehv ile yârâna müstebîḥ olmaz
- 5 Mesâ-yı niyyeti pür-zulmet-i mesâ'etken
Le'ime rûḥ-ı şabâḥ-ı emel şabîḥ olmaz
- 6 'Îlâc-ı lüknet-i buḥla cihânı şarf etse
Lisân-ı cûd-ı edânî yine faşîḥ olmaz
- 7 Edîb münşerîḥ olmaz bu 'aşr-ı âḥirde
O dil ki muntazır-ı maḥdem-i Mesîḥ olmaz

698

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Bülend olsa ne deñli kâmet-i dil-dâra serv ermez
Nice hasret-keşân-ı serveri ol yâre ser vermez
- 2 Peyâm-ı tırrsin iblâğa gūyâ müzd-i cân ister
Ki hergiz bād eserken büy-ı zülfünden eşer vermez
- 3 Haber-dâr eyler istişâl-i eslâfindan ahlâfı
Kazâ şanma sitem-kârâna peygâm-ı hâzer vermez
- 4 Tebeh zann etme dâğ-ı ' aşıkı dest-i gam-ı dil-ber
Kef-i her sîneye bir öyle naqd-ı mu' teber vermez
- 5 Nihâl-i yârde hüsn-i vefâ pâyende oldukça
Zuhûr-ı haţţ-ı nev pervâz-ı hüsne bâl ü per vermez
- 6 Ne deñli kadr-i nâ-merfû' ile meşhûd iken şanma
Kunû' a inkisârı 'âr-ı nuţğ-ı harf-i cer vermez
- 7 Edibâ bâğbân-ı nüh felek bir gün olur lâ-büd
Gül-i h' oş-bû degil har-tıynetâna berg ü ber vermez

699

mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Lahm-ı kebâb u rāh ile bir rāhat isteriz
Bezm-i felekde şanma ki bî-rāh et isteriz
- 2 Dil vermeziz o vaşla ki fûrkât-pezîr ola
Biz intimâ-yı vuşlat-ı bî-fûrkât isteriz
- 3 Âsüdeyiz cahîm-i zevâyâ-yı gamda lîk
Kaşr-ı naşîb-i zâhid için cennet isteriz
- 4 Dür etmişiz mühâdene-i gafleti hemân
Endîşe-i teyakkuza bir mühlet isteriz
- 5 Geçdik Edib bezm-i şafâda huzûrdan
Şimdi be-rağm-ı ehl-i hâsed gaybet isteriz

700

mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

- 1 Eşhâşa ne müstelzim-i buğzuz ne vidâdız
Bî-dâda hemân mübdi' -i kâr-ı nev-i dâdız

698 Ü1 90a, Ü2 81a

699 S 123b, Ü1 90a, Ü2 82a

700 S 123b, Ü1 90a, Ü2 82a

- 2 Kışt-i emel-i ehl-i dile ebr-i matîriz
Âteş-feken-i ħarmen-i erbâb-ı 'inâdız
- 3 Neş'ât-ı sürûr-âver-i her ħalb-i ħazî niz
Ehvâl-i melâl-efken-i her ħâtır-ı şâdız
- 4 Zann etme bizi mürşid-i ekvâna mürîdiz
Biz reh-ber-i aĥzâb-ı mürîdâna murâdız
- 5 Bi-vâyelere nukl-ı şafâ-baĥsız Edîbâ
Biz âniye-i şofra-i her câyi'e zâdız

701

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hüsâm-ı ħayret ile tâ ki cerĥe râm olmaz
Ġinâ bulursa da şûfiye cer ħarâm olmaz
- 2 Hümâ-yı fark-ı dilim 'aşk-ı yâr iken mürşid
Hümâm-ı dehr ise de öyle bir hümâm olmaz
- 3 O şûĥa çâk-i girîbânım âteşimdendir
Cihânı şanma eger istesem yakam olmaz
- 4 Ĥavâş-ı âlem-i bâlâ hevâ-perestim iken
'Avâm-ı ĥalk-ı cihân hem-ser-i hevâm olmaz
- 5 Dehân-ı ħayretime ihtimâ licâm olmuş
Le'imden baña ĥiç ihtimâl-i câm olmaz
- 6 'Adûyu ĥ'âr görür çeşm-i tîĝ-i bîdârım
Maşûn-ı ħaflet iken ĥufte-i niyâm olmaz
- 7 Kıyâm-ı sifleye âdem kıyâm-ı ta'zîme
N'içün o lâyıĥ-ı taĥrîm-i ihtirâm olmaz
- 8 Vişâl-i dil-ber-i meh-rûy ile zen-i dehrîñ
Ĥayâli mihr-i dil-i 'âşıĥa ħamâm olmaz
- 9 Edîb n'eyleyeyim mâderân-ı bî-mihri
Enâm içinde ki Meryemce bir anam olmaz

702

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 'Abeş degil ki çü-bûlbûl hezâr-destânız
Girih-güşâyî-i bâġa hezâr-destânız
- 2 Şıfâtımız n'ola nâ-ķâbil-i şühûd olsa
Ki nûr-ı dîde-i insân-ı 'ayn-ı insânız

701 Ü1 90b, Ü2 81b (Ü1'de sadece ilk altı beyit bulunmaktadır)

702 S 35a, Ü1 90b, Ü2 79b

- 3 Bize devā-yı te'eddüb ġarīm-i şıhhatdır
Ki selb-i 'ār ile ġüyā şifā-pezirānız
- 4 Nigeh-remīdeleriz iktirān-ı şūfiden
Bizi zūhūl ile şanma ġarīn-i şeytānız
- 5 Gedā-nümā ise de tavrımız nazarlarda
Edīb 'ālem-i ma'nāda belki sultānız

703

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Yaşarmaz ḡasret-i her būya çeşm-i cān-ı bīnımız
Ki biz ġülden hemān ḡursend-i būy-ı cānib-i nīmiz
- 2 'Aceb mi 'āleme bast-ı simāt-ı iftiḡār etsek
Ki pürdür ni'met-i şükrān ile cevḡ-i edānımız
- 3 Gehī reh-yāb-ı meşvā-yı caḡīm-i zūll-i āz olsaḡ
ġönülde dāġ-ı dīl-süz-ı teneddümdür zebānımız
- 4 Dem-ā-dem ḡoş-nişīn-i zīr-i saḡf-ı āsmānız biz
Ki sūd-ı ġayradır hep 'azm-i te'sīs-i mebānımız
- 5 Edībā cānı biz her hem-dem-i cāna fidā-sāzız
Olur mu düşmemek bīm-i firāk-ı cāna cānımız

704

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Günehle çeḡre-i ehl-i nedāmet simsiyāḡ olmaz
Ki ḡiç ālāyış-i tārik-i şeble sīm siyāḡ olmaz
- 2 Recā-yı maġfīret ḡātīde bī-kesb-i ġünāḡ olmaz
Tecennüble ḡaḡādan daḡi her kes bī-ġünāḡ olmaz
- 3 Şürū'-ı zenb ü tā'at ādeme maḡfī gerek zīrā
Ki ḡaşd-ı şöhret-i tā'at ḡadar kār-ı tebāḡ olmaz
- 4 Riyāzātı mürīdā ālet-i kesb-i kuvā etme
ġarīm-i nefis olan ḡāḡişger-i tehyīc-i bāḡ olmaz
- 5 Edībā şübhe yokdur iltizām-ı fi'l-i tā'atde
Riyā-kār olmayan ehl-i ġünāḡa kec-nigāḡ olmaz

3 şifā-pezirānız S, Ü2: şifā-pezir olmaz Ü1

703 S 35a, Ü1 90b, Ü2 79b

704 S 35a, Ü1 90b, Ü2 80a

705

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bülüg-ı 'izz-i vişāl-i Hakkı recā ederiz
Ne ān ki qalbi münā-yı hāqıre cā ederiz
- 2 Rehıdeyiz eşer-i zemherır-i şādiden
Lehib-i nā'ire-i ğamla ıştılā ederiz
- 3 Ğıdā-yı ferhat-i imrūzdan ne ta'm alırız
Ğam-ı ğıdāyı bu gün biz ki iġtidā ederiz
- 4 Mecāzı nūr-ı hāqıkatle eyleriz ifnā
Şavābı şem'a-i pervāne-i haṭā ederiz
- 5 Edib şaf-şiken-i cünd-i ehl-i tezvıriz
Silāh-ı şıdık ile peykār-ı eşkıyā ederiz

706

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ne gün gördük o mihriñ fūrkatıyla ağlayalı biz
Ki meh-tāb-ı feraḥla görmedik hiç ağ leyālī biz
- 2 Dile ilhām-ı şabra bulmadık vaqt-i ferāğ aslā
Ki zaḥm-ı niş-i ğamdan olmadık bir laḥza ḥālī biz
- 3 Zübāb-ı hemme dām-ı ıştıyād olmazdı zann etme
Eger şehd-i feraḥla eylesek ālūde bālī biz
- 4 Zimām-ı 'izz-i nefsi hıfz edip bu devr-i nākesden
Cevābın fehm ile terk eyledik züll-i su'ālī biz
- 5 Edibā ka'r-ı çāh içre mişāl-i 'aks-i ḥ'urşıdiz
Denilerde mekānet bulmadık oldukça 'ālī biz

707

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Oldukça derd-i yāre qarın cān-ı zārımız
Kılmaz serir 'āfiyeti cānzārımız
- 2 Dāğıyla pür-gül olmada endām-ı zerdimiz
Olmuş hazān içinde nümāyān bahārımız
- 3 Ol şāh-bāz-ı evc-i bahāyı şikār için
Etdik tezerv-i cānı şigār-ı şikārımız

705 S 35a, Ü1 91a, Ü2 80a

706 S 35a, Ü1 91a, Ü2 80a

707 Ü1 91a, Ü2 79b

1 derd-i yāre Ü2: devr-i yāre Ü1

- 4 Peyveste cism ü cān dil-i bī-şebāt ile
Yok pāy-ı dār-ı kākülüne pāy-dārımız
- 5 Dehriñ gönülde hizb-i kibārı şıgar iken
Şıgmaz muzik-i bāl-i kibāra şıgarımız
- 6 Ol māhdan temādī-i fūrkatle miḥneti
Hemvāre ictibār iledir iḥtiyārımız
- 7 Dūruz Edīb hırşa ki Mevlā ḳanā' atıñ
Kılmış serir-i 'izzini cāy-ı ḳarārımız

708

mef'ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Çün süst imiş mecālī-i hırşa ḳoşanımız
Olsun bunuñla lāyık-ı şöhret ḳo şānımız
- 2 Me'lūf iken nesāyif-i ıtrā-yı ḥüsn ile
Her midḥatiñ ḥalāvetin almaz dehānımız
- 3 Girdi semā' a şeş cihete bezmgāhımız
Pervāne etdi şevḳ ile ol şem'e yanımız
- 4 Aḳvātımız mevā'id-i ḥūrāna yer ḳomaz
Bir tāze nānımızla olur tā zenānımız
- 5 Güyā küsūfa düşdü Edīb āftābveş
Ḥayfā felekde ḳalmadı bir mihrbānımız

709

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Razī' -i şedy-i meyken rind-i ser-mest anasın bilmez
'Uḳūḳa meyl eder evzā' -ı ser-mestānesin bilmez
- 2 Gülün táb-ı ruḥundan sīne-süzān olmayan bülbül
Felekde şem' -i bezmiñ süziş-i pervānesin bilmez
- 3 O kūteh-bīn ki çeşmin ḥaşr-ı sīmā-yı mülük eyler
Şehin-şāhān-ı faḳrıñ şekl-i meḥlānesin bilmez
- 4 O ṭāmi' kim şıḳal-ber-düş-ı kār u bār-ı şāhīdir
Sebük-bārān-ı hırşıñ cünbiş-i ferzānesin bilmez
- 5 Edīb anlar ki ḥātır-bend-i keyf-i sāgar-ı Cemdir
Ser-ā-ser bezm-i 'aşḳıñ neş'e-i peymānesin bilmez

708 Ü1 91a, Ü2 80a

2 nefāyis-i Ü2: leṭāyif-i Ü1

709 Ü1 91b, Ü2 82a

3 Şehin-şāhān-ı Ü2: Şehin-şān-ı Ü1

710

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 'Aşk-âver-i endîşe-i bālâda nihânız
Şahbâ-yı beķā bāde-i ħamrāda nihânız
- 2 Görmez bizi a' mā-yı başîret dü cihānda
Timşāl-i ħibāl-i dil-i ma' nāda nihânız
- 3 Aĥger felege ġavṭa-ĥ'ur-ı mevce-i 'ummān
Gird-āb-ı yem-i lücce-i deryāda nihânız
- 4 Bülbul gibi dökdük yine biz eşk-i sirişki
Şeb-nem gibi biz ġonçe-i ra' nāda nihânız
- 5 Görmez bizi hem münkir-i a' dā-yı me' ānī
Bārīk-ter-i bīniş-i ĥūrāda nihânız
- 6 Görseñ de yine cism-i za' if-i dil-i zārım
Esrār-ı nihān-ı dil-i dānāda nihânız
- 7 Hıbl içre ṭulū' eyledi gör şems-i ĥaķīķat
Tār-ı kelef-i ṭulmet-i yeldāda nihânız
- 8 Fehm eylemez efhām-ı 'avāmī bizi ašlā
Endîşe-i bārīk-i süveydāda nihânız
- 9 Olsaķ da yine ser-zeniş-i nīş ile mecrūḥ
Çün ĥulv-ı 'asel nūş-ı muşaffāda nihânız
- 10 Pinhān-reviş-i dīde-i āġyāra ĥafiyiz
Çün-nīm-nigeh nergis-i şehlāda nihânız
- 11 Daldık çeh-i deryā-yı me' āniye Edibā
Çün-dürr-i şadef lü'lü'-i yektāda nihânız

711

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Āşık-ı bī-dil enīnin yāre idrā k'eylemez
Yār de bil kim nişān-ı rahmı idrāk eylemez
- 2 Reybsiz tābişgeh-i envār-ı vech-i Ḥaķķ iken
Ḥāne-i ḳalbin 'aceb mü'min n'içün pāk eylemez
- 3 Şanma metbū'-ı serāyā-yı sürüş-ı ġayb olur
Rāye-i ḳadrin o ki ber-düş-ı eflāk eylemez
- 4 Çün-Süleymān mülk-i bī-enbāza ḥātem-ġir olan
Mührünü minnet-peṣīr-i naķş-ı ĥakkāk eylemez

710 Ü2 80b

711 S 123b, Ü1 91b, Ü2 82a

1 Yār da bil ki S, Ü2: Yāre belki Ü1

- 5 Jäle-bîn-i rüy-ı gül-berg-i na'im olmaz Edib
Didesin ol kim gam-ı düzağla nemnâk eylemez

712

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Gürüsnegâna ki biz tu' me-dâd-ı mâ'ideyiz
Sezâ ki tef-zede-i cû' u garğ-ı mâ ideyiz
- 2 Nigâh-ı rahmı ciyâ' -ı belâda vâ ideyiz
Marîz-i fakra şifâ-yı bi-lâ-devâ ideyiz
- 3 Kıyâd-ı câzibe-i lutf ile ehemdir kim
Dil-i hâzini meserretle âşinâ ideyiz
- 4 Bu vâzegâh-ı reğâyibde dürdan belki
'Adû-yı h̃âra da iblâğ-ı merhabâ ideyiz
- 5 Edib düşmen-i bî-behregân-ı eşfâkız
Mağall-i merhamete şanma kim cefâ ideyiz

713

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Her kişi sa'y ile hem-servet-i Kârûn olmaz
Hüsn-i tedbir-i hakîmân ile qar un olmaz
- 2 İhtiyâr etse de selb-i h̃iredi 'âkil olan
Bu haremğâhda her Leyliye Mecnûn olmaz
- 3 'Âşık-ı şadıka râm olmağile her yariñ
Pây-ı ümmîdi reh-i vuşlata maqrûn olmaz
- 4 İhtisâ[s] etmeyicek zemzem-i dîni müşrik
İhtilâ-yı harem-i Ka'beye me'zûn olmaz
- 5 Zâr eder leşker-i 'uşşâkın o dil-ber kim Edib
Gâh geh rāye-keş-i kâmet-i mevzûn olmaz

714

me'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Görmez mi süz-ı 'aşk ile eşk-i revânemiz
Zâhid 'aceb 'adâvete gördü revâ nemiz
- 2 Hiç bulmadım zerî'a-i tekdîr-i hâtırım
Ancağ yanında derk-i riyâdır bahânemiz

712 S 129b, Ü1 91b, Ü2 82a

713 S 129b, Ü1 91b, Ü2 82b

714 S 130a, Ü1 91b, Ü2 82b

- 3 Etmez güzer deriçe-i sūrāh-ı gūşuna
 4 Tutsa sipihri āh ile şīt-i terānemiz
 5 Tedbīr-i zehr-i mār ‘ilāc-ı şifāsı hep
 Oldu hīlāf-ı re’y-i hekīm-i zamānemiz
 5 Olmazdı meyl-i hefve-i levmin anı Edīb
 Teshīr edeydi cāzibe-i muhlişānemiz

715

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Çeşmi hūn-ābe-i eşvāk ile biz ter k’edeyiz
 Nice da‘vā-yı gam-ı fūrkatı biz terk edeyiz
 2 Ola mı eşk-i ter-i ‘āşika biz reşk edeyiz
 Āb-ı çeşm-i harem-i dil-bere biz reş k’edeyiz
 3 Bir degil ebr-i maṭīr ile sehāb-ı hulleb
 Ne revā dīdeye biz raġbeti bī-eşk edeyiz
 4 Dūr-bīn olmayıcağ elde zücāc-ı sāgar
 Şūret-i meclis-i mestānı nice derk edeyiz
 5 Olamaz nazmımıza kimse Edībā pey-rev
 Nazmı bu kālīb-ı mergūba ki tā sebk edeyiz

716

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Seyāhat-kār-ı gülzār-ı cihānız bī-diyārınız
 Bu gülşende zamīn-i zıll-i rāhat bīd-i yārınız
 2 Nihālistān-ı dehre şanki rū-sāyide cū-şanız
 Ki çerhi luṭma-h’ār-ı mevc eden deryā-yı cūşanız
 3 Yed-i eşfākdan mīnā-yı ‘ıtr-āġin-i şefkatle
 Gül-āb-efşān-ı ruhsār-ı ümīd-i nā-ümīdānız
 4 Şadīki iltimās-ı luṭfdan dem-beste etdikçe
 ‘Adūya qahr ile ruḥşat-dih-i ümmīd-i ihsānız
 5 Kuvā-yı bāl-i fiṭnatle şikār-ı nükte-sencīde
 Edībā süst-sāz-ı pençe-i şāhīn-i mīzānız

715 S 130a, Ü1 92a, Ü2 82b

716 Ü1 92a, Ü2 82b

1 cihānız Ü2: hībānız Ü1

717

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O kim dil yaralar te'sîr-i saht-ı Yaradan bilmez
Nice zaḥmıyla dil-ḥûn eyler anı yaradan bilmez
- 2 Rûsûm-ı 'aşkı çünkim yârden görmez revâ göñlüm
Yine ağıyâra isnâd eyler ol meh-pâreden bilmez
- 3 Gehî helvâ-yı şehdiñ lezzetin işrâb eder rinde
'Acebdir şeyḥ-i bengî meşreb-i mey-ḥ'âreden bilmez
- 4 Li'âm-ı rû-siyehden ictirâ'-ı zehr eder doymaz
Ġabî-fehmân-ı 'âlem şimdi ağı karadan bilmez
- 5 Edibâ dehrde mecbûr ile meksûru fark etmez
Her ol kim çâre-yâb-ı miḥneti bî-çâreden bilmez

718

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Lüzûm-ı 'uzlet ile pâ-be-cây-ı ġarız biz
Ġubâr-ı hemmi dile tâ be-câ yıgarız biz
- 2 Riyâz-ı dehrde müste'nis-i ḥazân olduk
Kü' ayt-ı reste-dil-i fikret-i bahârız biz
- 3 Nihâl-i zıll-i fenâyız bu bâğ-ı fânide
Emîn-i hecme-i evhâm-ı berg ü bârız biz
- 4 Ḥıyâmgâhı ki zıll-i sevâd-ı şâm etdik
Rehîde-i şıkal-i pertev-i nehârız biz
- 5 Tevaşşul-i emele şanma nâ-şekîbâyız
Edib nâ'il-i âmâl-i iştibârız biz

719

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Tek-â-pû-yı 'atâya merd-i bî-dirhem cesûr olmaz
Ki hiç mâtem-keş-i iflâs içün dirhemce sûr olmaz
- 2 Rehîn-i neşr-i iṭlâk-ı fenâdır kâbiliyyetle
Berât-ı cismimiz maḥşûr-ı ecvâf-ı kûbûr olmaz

717 Ü1 92a, Ü2 82b

718 S 141b, Ü1 92a, Ü2 83a

1 'uzlet S, Ü2: 'izzet Ü1

4 Ḥıyâmgâhı ki S, Ü1: Ḥıyâm-kâmı Ü2

5 Edib S, Ü2: Edibâ Ü1

719 S 141b, Ü1 92b, Ü2 83a

- 3 Mürîdâ ehl-i ‘aşka ta‘n ile meyl-i sülûk etme
Saña naqdîne-i evzâr ile neyl-i ücûr olmaz
- 4 Degil lâıyık dil-i târîk-i zâhid pertev-i ‘aşka
Çerâgâh-ı zemîn-i sâye hîç mer‘â-yı nûr olmaz
- 5 Dil-i şürîdegân-ı derd-i ‘aşka sûk-ı ‘âlemde
Edîbâ gam gibi ser-mâye-i kesb-i sürûr olmaz

720

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Şeh-i Lûfî şeref-i kâdr-i Sikender bulmaz
Reh-i fevze kun-ı me‘bûnu siken der bulmaz
- 2 Hîz-i ferbiş-ten ile lâgarı yeksân bilme
İktidâr-ı şütür-i bâr-keşi har bulmaz
- 3 Terbiyet merdüm-i bed-aşla eder şanma eşer
Senge etmekle cilâ revnak-ı gevher bulmaz
- 4 Dürdür sū‘-i qarîn muqtedî-i ahyâra
Menhec-i hayra şitâbende olan şer bulmaz
- 5 Mâl ile sifle bize lâıyık-ı fahr olmaz Edîb
Safha-i âhen ü mis şa‘şa‘a-i zer bulmaz

721

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Derûnumla muşâfât-ı ferağ peykârdır sensiz
Dilimle ihtilâf-ı hürremî âzârdır sensiz
- 2 Sürûd-ı nâle-kârî sinede der-kârdır sensiz
Gönûlden intifâ-yı âh-ı hasret ‘ârdır sensiz
- 3 Çemende bîd ü serviñ tâb-ı mihr-i iştıyâkıñla
Hayâl-i sâyesi düş-ı tenimde bârdır sensiz
- 4 Güm etdim veche-i endîşe-i serd-i ‘ibârâtı
Zebân-ı iftikârım fâkıd-ı güftârdır sensiz
- 5 Mişâl-i pîr-i Ken‘ân tengnâ-yı beyt-i aḫzânda
Edîbe ihtiyâr-ı inzivâ nâ-çârdır sensiz

720 S 141b, Ü1 92b, Ü2 83a

3 S, Ü2: (Ü1’de bir sonraki beyitle yer değiştirmiş)

4 şer S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

721 S 141b, Ü1 92b, Ü2 83b

5 Edîbe S, Ü1: Edîbâ Ü2

722

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Yerin zıll-i 'afāf etmekle her zen tevbe-kār olmaz
Sevād-ı leyl-i dāmis maşriḳ-i nūr-ı nehār olmaz
- 2 Her isti'lā-nümāy-ı çār ṭāḳ-ı 'izz-i istiḡnā
Ḥayāl-i devlete çeşm-āşinā-yı i'tibār olmaz
- 3 O kim cūyende-i teşhīr-i naḥcīr-i ḳanā'atdir
Semend-i ḥ'āhişi pūyende-i işr-i şikār olmaz
- 4 Silāḥ-ı ictirā nā-kārgerdir rezm-ḥ'āhāna
Meşāf-ı ibtilā bī-dir' selb-i ihtiyār olmaz
- 5 Berilerdir o bār-ı tāb-fersāyı taḥammülden
Edīb ehl-i hevā şiklet-güzīn-i sevb-i 'ār olmaz

723

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Nehy-i şerden deheni etmemişiz ishā biz
Ḳaşr-ı nuṭḳ eylemeziz mültezim-i ishābız
- 2 Düşmene sū'-i şanī' in ederiz iḡrā biz
Ḥaşma bī-tiḡ ü teber zaḥm-zen-i iḡrābız
- 3 Ḳuvvet-i 'aciz ile ṭāḳat-şiken-i gerdūnuz
Tāb-dār-ı zaferiz her ne ḳadar bī-tābız
- 4 Ḥār-ı āzār-ı berāyāya şerār-ı düzaḥ
Ḥātır-ı tef-zede-i cevre ḥarīr-i ābız
- 5 Biz vūcūd-ı fi'e-i pāk-i eviddāyız Edīb
Şanmasınlar bizi peymān-kesel-i aḥbābız

724

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ehl-i dil rūyunu her yerde bedīdār etmez
Bī-diyār olsa da me'vā-yı bedi dār etmez
- 2 Tāb-ı mey neş'e verir 'āşıḳa iskār etmez
Serine dūd-ı ḥumār ermeden is kār etmez
- 3 Rūy-ı yāre sebep-i keşf-i ḥicāb olduğḳa
Sāḡarñ ehl-i hevā luḳfunu inkār etmez

722 S 141b, Ü1 92b, Ü2 83b

723 Ü1 93a, Ü2 83a

724 Ü1 93a, Ü2 83a

2 Tāb-ı mey Ü2: Tāb-ı Ü1

- 4 Ne kadar şüret-i hayr ile nümâyân olsa
Hüşmendânı kazâ şerre giriftâr etmez
- 5 Kuvvet-i hâzıması gâlib olan ferzâne
‘Âlemin h̃âr olan erzâlini gam-h̃âr etmez
- 6 Merd olan mîve-feşân olsa da fark-ı emele
Sifleniñ zıll-i nihâl-i keremin yâr etmez
- 7 Terk-i ‘âr ile Edîb erse murâda süflî
‘Ârdan kimseye bir şemmeyi iş‘âr etmez

725

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Çok serv-i nâz-ı sidre-hemâli egerleriz
Bisyâr esb-i hüsn ü cemâli egerleriz
- 2 Gafletle şanma mâ‘ide-i bî-şekerleriz
Şîrîni-i hamîyyet ile bî-şek erleriz
- 3 Keyfiyyet-i hecîr-i gamı derk ederleriz
Şâm u şeherde anıñ‘çün der-kederleriz
- 4 Neyl-i bahâ-yı vaşla degil pür-fikerleriz
Kim ‘arız-ı ‘arâyisi hep biz fikerleriz
- 5 Derk eyleriz veķâyî‘-i şâmı nehârdan
Zann etme lukta vü sineden bî-haberleriz
- 6 Mebzûldur reğâyib-i tiryâķ u zehrimiz
Her hûb u zîşte vâye-dih-i hayr u şerleriz
- 7 Çevgân-ı tîr-i cünbiş-i imâ ile Edîb
Kûy-ı mecâl-i çerķ-i berîni tekerleriz

726

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Hallâķ dil-beriñ ne harîş-i terâşıyız
Ne h̃ân-ı vaşlınıñ meze-cûy-ı ter aşıyız
- 2 Biz bâr-ı seng-i püşt-i ham-ı çerķ-i sifleyiz
Sehv ile şanma kim felegiñ arķadaşıyız
- 3 Zâhid gibi şu aş içün olmaz cidâlimiz
Çerķiñ şerehle nâfile-kâr-ı şavaşıyız
- 4 Bîgâne yiz şuhûş-ı behâyim-tıbâ‘ ile
Biz şanma hem-şi‘âr-ı devâb u mevâşiyiz

725 S 32b (Üzerine çizgi çekilmiş)

726 S 33a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 5 Pürdür 'ināk-ı gām ile āgūşumuz Edīb
Güyā ki nev-'arūs-ı vişālīñ firāşıyız

727

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Baħr-ı gāmīñ şināh-kon-i bī-merāsıyız
Ol lüccede hemān süfün-i bī-merāsıyız
- 2 Dehriñ egerçi zayf-ı gām-ı bayķarasıyız
Ammā yine bu bezmgehiñ Bayķarasıyız
- 3 Şanma hemān ğarīm-i sürür-āşınalarız
Ehl-i gāmīñ da şādī-i gām-der-ķafāsıyız
- 4 Her tār-ı mīg-i bāriķa-i dūd-ı āh ile
Şad-güne çerķ-i kec-revişe yüz ķarasıyız
- 5 Tedbīr-i dil-pesend-i şifā-baħş ile Edīb
Her 'illetiñ řabīb-i mücerreb-devāsıyız

728

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Mürīd tāt u sivākiyle yāri aldayamaz
Niyāzmend olarak naķd-ı cānı al deyemez
- 2 Cihānda zālīm olur ehl-i zulme müstevlī
Taķıyy-i mu' tediliñ māl-ı tāhirin yiyemez
- 3 Faķiħe bādeyi ğāħice süz demek beddir
Aña cerā'et edip kimse öyle söz diyemez
- 4 Mürīde 'ahd iledir şeyħden bu ziyy-i riyā
Bu tāt u ħırķayı bī-'ahd kimsecik giyemez
- 5 Difā'-ı ħükm-i ķazāya Edīb 'ālemde
Hezār cehd ile bir ferd ķāre eyleyemez

729

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 O dil ki muntazır-ı hecme-i memāt olmaz
O güne dilde ğama ķuvvet-i şebāt olmaz
- 2 Fidā-yı gevher-i cān etmedikçe her 'āşık
Resīde-i reh-i gencīne-i ħayāt olmaz
- 3 Olur enīs-i mihād-ı rükād bīdārī
Gözünde ehl-i gāmīñ rağbet-i besāl olmaz

727 S 33b (Üzerine çizgi çekilmiş)

728 S 34a (Üzerine çizgi çekilmiş)

729 S 34a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Celīs-i künc-i kühen-büriyā-yı bezm-i gamıñ
Dilinde taht-ı şehe meyl-i iltifāt olmaz
- 5 Edīb fülke süvārān-ı re'fet ü inşāf
Ġarīķ-i lücce-i ehvāl-i kā'ināt olmaz

730

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Bu hāl ile vā'ız sözüñe gūş tutulmaz
Rem-h'urde kümeýt-i dilimiz boş tutulmaz
- 2 Ser-rişte-i pend etme bize rīş-i sefidi
Nāşih hele bu aĝ ile bir kuş tutulmaz
- 3 Ādāb ile rindāna uyup sāĝara el şun
Bī-resm-i edeb bīkr-i tutuķ-pūş tutulmaz
- 4 Biz dirhem ile fiske-zen-i enf-i raķībiz
Sinnūr-ı direm olmasa ol mūş tutulmaz
- 5 Şahrāda Edībā ne görür çetr-i şafāda
Mey-hānede her rind-i ķadeh-nūş tutulmaz

731

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Her ķanda isen ķand-ı lebiñ yād ederiz biz
Bu teşne dili ķandırarak şād ederiz biz
- 2 Kilk-i teri pīrāye-i evşāf-ı ruħuñla
Revnaķ-şiken-i hāme-i Bihzād ederiz biz
- 3 Tarķ-ı reh-i 'aşķ eylemeden hātırı şanma
Üftāde-i her hūsn-i perī-zād ederiz biz
- 4 Ber-bād-kon-i hāne-i vīrāne-i ķalbiz
Zann etme bu vīrāneyi ābād ederiz biz
- 5 Ferhāda hidāyet-res-i minhāc-ı ĝarāmız
Şanma göñülü pey-rev-i Ferhād ederiz biz
- 6 Ber-çide simāķ-ı tarabız bezm-i hevāda
Mihmān-ı dili derd ile mu'tād ederiz biz
- 7 Nā-güfte mezāmīn-i şafā-bahşā Edībā
Levh ü ķalemi cürre-i şayyād ederiz biz

732

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 O kim güft ü şenîd-i pend için sem' ü dehân açmaz
Fesâd-ı hâline hiç dîde-i ıslâh-ı şân açmaz
- 2 Lisân ile açılmaz 'uğde-i ma' nâ-yı pûşîde
Kilîd-i fehm açar ol kuflu iklîd-i zebân açmaz
- 3 Qabûl-i hüdneden düşmen de bilmez sır-ı a' râzın
O râz-ı mübhemi şemşîr açar nuṭṭ-ı lisân açmaz
- 4 Budur de 'b-i kazâ ki âlet-i ecsâm-ı küffârîñ
Ser-i pûşîdesin bî-gayret-i tîğ-i hıtân açmaz
- 5 Mişâl-i müzne-i vaṭfâ-yı nîsân dūr-nîşâr olsa
Edîb ehl-i kerem ḥalka dehân-ı imtinân açmaz

733

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Recâ vü havfdan infâk ile merdüm kerîm olmaz
Ki şıdk ile kerem vâ-beste-i ümmîd ü bîm olmaz
- 2 Deme taklîd-i ehl-i cûd ile pür-cûd olur âdem
Nühâs ârâyiş-i tebyîz ile hem-ḳadr-i sîm olmaz
- 3 Mücerred hem-dem-i bezm-i fu'âd-ı sîne-şâfândır
Semîr-i ḥilm ü şefḳat bezm-i her dilde nedîm olmaz
- 4 Kerem imkân ile pîrâye-i aḥlâḳ-ı merdümdür
Te'arrî zîb-i düş-ı gayr için râ'y-ı ḥekîm olmaz
- 5 Sirişti ḡadr olan bîḡânedir ḥulḳ-ı mekârimden
Eger Hâtem de olsa şöhreti şanma le'im olmaz
- 6 Hemân bâr-âver-i cûd u kerem aḡşân-ı re'fetdir
Ki hiç ḥaml-i keremden re'fetiñ şâḡı 'aḳîm olmaz
- 7 Edîb ehl-i nühâ zîb-i ser etsin nüşâ-i pendim
Ki tâc-ı i'tibâra böyle bir dürr-i yetîm olmaz

Ḥarfü's-Sîn

734

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Ey şüh etme çeşmiñi âlûde-i nü' âs
Zevḳ-i nigâhdan gözüme gelmesin iyâs

732 S 118a

733 Ü1 7a (Söz konusu nüshada manzum ve mensur karışık olan bölümde)

734 S 34b, Ü1 93a, Ü2 83b

1 nigâhdan S, Ü2: nü' âsdan Ü1

- 2 Çeşm ü hayāl ü gūşumuz oldu si pās-ı hūsn
Gönlüm nevāl-i her dü siye eylesin sipās
- 3 Destürsuz o şūh terāşide olmadan
Dest urma lems-i ‘ārızını etme iltimās
- 4 Seyr eyle tīg-i āfet-i āhım mişāl-i şīr
Re’s-i raķīb-i hāyini etmez mi iftirās
- 5 Ma‘nī harīdegānına dībācdan Edīb
Ṭab‘ım mişālī var mıdır ilbās eder libās

735

mef‘ulü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Şeyh-i berehne-ser ki ne destār alır ne fes
Ammā düşünce dil-bere vermez degil nefes
- 2 Hızān-ı şehri avladı şīrīn edā ile
Bī’l-cümle üşdü başına mānende-i meges
- 3 Tā kim sürīn-i yār eder iṭfā harāretin
Ol hinduvāne zāhide besdir ‘ilāc-ı bes
- 4 Hıfz-ı vidād-ı yār iledir i‘tibār-ı dil
Gelmez nigāha mürgünü iṭlāk eden kafes
- 5 Tā kim Edīb muhtecib-i ‘aks-i yār ola
Bī-behre-i cilā kalır āyīne-i heves

736

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Nevāziş eyleyerek mey-güsār-ı qadr-şinās
Geline duhter-i rez cāme eylemiş ilbās
- 2 ‘Uşūr-ı ‘āşık-ı rind eyle fāş olur yoḥsa
Nihüfte rāz-ı meyi kimse eylemez ihsās
- 3 Zemīn-i Kāhire tıfl-ı yetīme dönmüş idi
Rüsūm-ı terbiyetin bilmeseydi ümm-i kıyās
- 4 Hemīşe dāğ-ı gām-ı yāre sīnedir yerimiz
O zayf-ı muhteremi şadra eyleriz iclās
- 5 Edīb belki gedālar kadar mūna‘‘am idi
Ganīniñ olmasa imsāki hem-ser-i iflās

Harfû's-Şîn

737

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Zuyûf-ı fırka-i agyâra pây-ı dârı dâr etmiş
Maḥall-i luṭfu dil-ber anlara ḥaylice dar etmiş
- 2 Nevâziş-kârlıktır ṭab' ı yâriñ 'âşık-ı pîre
Zamânında faḳaṭ bir kâr-ı ḥayrı ihtiyâr etmiş
- 3 Felâḥan-gîr olup 'uşşâkı yâriñ ḥacc-ı vaşlinda
Raḳîbiñ enfîni şâyeste-i remy-i cemâr etmiş
- 4 Dürüg etmiş nifâk-engîz olup yâr ile beynimde
Raḳîb-i mâr-dil ḥabl-i vifâkı târ-mâr etmiş
- 5 Fezâ-yı bâğda tenhâca dil-ber cây-ı vaḥdetde
Bu gün teklîf-i vaşla çok Edîbi intizâr etmiş

738

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Her kârıma felâḥan-ı âhım yarar imiş
Ya'nî ser-i raḳîbi ırâqdan yarar imiş
- 2 Şordum dil-i ḥazînime mürğ-i çemen gibi
Maṭlûbu hep rehîn-i kudûm-ı bahâr imiş
- 3 Dûd-ı baḥûrveş görünüp nâ-bedîd olur
Dehriñ esâs-ı devleti nâ-pây-dâr imiş
- 4 İrb ü ümîdi kişver-i tenden ḥurûcdur
Maḳşûd-ı ehl-i ḡam deme terk-i diyâr imiş
- 5 Bulmaz Edîb behre-i lezzet na'imden
Cây-ı neşâṭ 'âşıkâ dergâh-ı yâr imiş

739

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Derd-i ser olma renc-i ḥumâr-ı şarâbveş
Derd-i ser-i 'alile devâ ol gül-âbveş
- 2 Cezb-i dil et maḳâl-i meserret-fezâ gibi
Düş-ı derûna şevb-i ḡam olma 'itâbveş
- 3 Bîdâr-ı dil-güşâda nigâh-ı başîret ol
Ṭavr-ı zühûl ü ḡafleti kâr etme ḥâbveş

737 S 35a, Ü1 93b, Ü2 84a

738 S 35a (Üzerine çizgi çekilmiş)

739 S 35b, Ü1 93b, Ü2 84a

- 4 'İffetle eyle mess-i yed-i gayrdan hâzer
Her şahşâ vakf-ı best ü güşâd olma bâbveş
- 5 Olma kûlûba cevır ile tâb-efken-i hümûm
Teskîn-i sûz u tâb-ı dil et âb-ı nâbveş
- 6 Olma şerehle mâ'ide-i nâsa münhemik
Her hân-ı bî-'azîmete düşme zübâbveş
- 7 'Âlem Edîb mâlı n'îçün bî-hisâb alır
Varken kâfâda şiddet-i rûz-ı hisâbveş

740

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şehîd-i 'aşkı şanma sevb-i hûnînle kefenlenmiş
O gülşen-zîb-i gam gül-berg-i terle pîrehenlenmiş
- 2 Bu gün âsûde gördüm 'andelîb-i hâne-bîzârı
Hele bî-çâre gelmiş dâmen-i gülde vâtanlanmış
- 3 Cebîn-i mehveşi bigâneye per-çîn imiş gûyâ
Düçâr oldukça âgyâra nigârım pîre-zenlenmiş
- 4 Nigâh-ı şevk ile seyr eyledim deşt-i mezelletde
Raķîbîñ de şikârı seg gibi 'unķu resenlenmiş
- 5 Edîbâ 'id içün tecdîd-i eşvâb-ı riyâ eyler
Mürîdîñ hırķa-i peşmînesi zirâ kühenlenmiş

741

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Tufeyliyyetle zâhid tab'-ı zîştin âşikâr etmiş
Velâyimde gezip nuķl-ı şuhûn-ı aşî kâr etmiş
- 2 Mürîdi şeyh-i mürşid nûş-ı meyden tevbe-kâr etmiş
Faķîrîñ cânına zahm-ı sinân-ı tevbe kâr etmiş
- 3 Hâţ-âver olmadan ol gül-'izârım rû-nümâ olmaz
Meger 'arz-ı ruhun merhûn-ı vaķt-i nev-bahâr etmiş
- 4 Nihândır 'aks-i rûyu cünbiş-i çeşm-i merâyâdan
Bu gün âyîneler de yâre 'arz-ı inkisâr etmiş
- 5 Edîbâ bâğda gül perde-i nâmûsu çâk etmiş
Bu hâletle derûn-ı bülbül-i şeydâyı zâr etmiş

740 S 35b, Ü1 93b, Ü2 84a

1 hûnînle S, Ü2: hûn ile Ü1

741 S 35b, Ü1 94a, Ü2 84a

3 gül-'izârım S, Ü2: gül-'izâra Ü1

742

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ğanî şevb-i emel-düzide reşk-i derziyân olmuş
Tekâzâ-yı tama' la fikr-i sūdu der-ziyân olmuş
- 2 Tarîk-i şükr-i ni' met ser-be-ser melhūz-ı fikrimdir
Reh-i küfrāndır ancak çeşm-i hātırdan nihān olmuş
- 3 Bu ülfetgāh-ı bezm-i 'ālemi çok cüst-ü-cū etdim
Cihānda bulmadım ehl-i ğama bir mihrbān olmuş
- 4 Reh-i şeyb ü firāz-ı 'aşkda yok cāy-ı āsāyış
Ribāṭ-ı ğam faḫaṭ ārāmgāh-ı reh-revān olmuş
- 5 Edibā revzen-i āyine-i ḫaṣd-ı te'addiden
Dil-i merde 'adūnuñ sırr-ı irhābı 'iyān olmuş

743

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şeyh-i mağrūrda buldukça nemā baş ḳabariş
Ehl-i naḫvetde müridā anı sen başḳa bariş
- 2 Seni i'yā eder ey zāhid-i h'od-bīn bu varış
Şanma kim saña tek-ā-pūgeh-i 'irfānda var iş
- 3 Bend-i şirāze-i eczā-yı cününü saht et
K'anı 'āşık 'uḳalā eylemesin ḳarmaḳariş
- 4 Sineñi yarsa da şemşir-i cefāsı yāriñ
Sen anıñla yine meydān-ı fütüvvetde yariş
- 5 Ser-be-ser kevn ṭarabgāh-ı sürūr olsa Edib
Diyemem şirzime-i ehl-i meserrāta ḳariş

744

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Yine şeyh ü müridānı simāṭa ḫalka-bend olmuş
'Acebdir bu esirān-ı gülü hep ḫalka bend olmuş
- 2 Kemindir ser-firāzī meskenetle ser-fürüyide
Hevāya ittibā' etmekle yokdur ser-bülend olmuş
- 3 Leb-i şirīn-i dil-ber sāğara 'aks-efken oldukça
Ḥabāb-ı cām-ı mey nāzişger-i minā-yı ḳand olmuş

742 S 35b, Ü1 94a, Ü2 84b

2 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

3 etdim S, Ü2: etdik Ü1 / bulmadım S, Ü2: bulmadık Ü1

743 S 36a (Üzerine çizgi çekilmiş)

744 S 36a, Ü1 94a, Ü2 84b

- 4 Benān-ı fikretim gīsūsuna reh-yāb-ı hall olmaz
Ham-ı zülfü 'ikāl-i zihn-i her müşkil-pesend olmuş
- 5 Edībāsā hayāl-i hall ü 'aḳd-ı zülf-i dil-berle
Meger āzādeler de ḳayda düşmüş müstemend olmuş

745

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Endiše-i nebāhet-i merdī kemāl imiş
Efkār-ı pür-gavāyet-i merd-i kem āl imiş
- 2 Yetmez ğinā-yı ferḫati bī-mül kemāline
Rindiñ neşāt-ı şerveti bī-mül kemāl imiş
- 3 Zaḫm-ı firāḳa cismi enīs-i şekīb eden
Te'sīr-i merhem-i emel-i ittişāl imiş
- 4 Hengām-ı 'işve sūzen-i çeşm-i ümīd olan
'Uşşāḳa nā-muvāfiḳ-ı ḫātır delāl imiş
- 5 Bār-ı sitem gedālara muḫtaşş imiş Edīb
Taḫmīli dūş-ı āḫara gūyā vebāl imiş

746

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Riyāyı 'ālden 'ālī bilip şıdkı o dūn bilmiş
Şeḫāsı fızze şūfī 'ūd-ı ḫ'oş-būyu odun bilmiş
- 2 Şafā bu 'ālem-i fānīdedir fehmi eylemiş zāhid
Bu ğünki ālemi ifrāt-ı ğafletden o dūn bilmiş
- 3 Tek-ā-pūy-ı hevāda 'aḳl ile pāy-ı şebāt olmaz
Bu vādilerde her şāhib-ḫicā 'aḳlı cünün bilmiş
- 4 Yüzünden fark eder tafşil-i rāz-ı 'aşıḳı ol kim
Şürūḫ-ı fenn-i 'aşḳı naḳş-ı elvāḫ-ı mütün bilmiş
- 5 Edībā ḳadr-i 'aşḳı añlamaz her seng-dil zīrā
Ki ḳadr-i tişe-i Ferḫādı ancak Bī-sütün bilmiş

747

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Koydu raḳīb sür'at ile gird-bādveş
Yāriñ neşāt-ḫānesine girdi bādveş

745 S 36a, Ü1 94a, Ü2 84b

746 S 36a, Ü1 94a, Ü2 84b

1 'ālden 'ālī S, Ü2: 'āliden 'ālī Ü1

747 S 35a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Etdim bütün ‘aķāyil-i ehl-i nühāyı naķd
Hiç görmedim ‘aķile-i ‘aķl-ı me‘ādveş
- 3 Pürdür be-niş-i hevl ü haţar rāh-ı kec-revî
Yokdur sebîl-i emn ţarîķ-i sedādveş
- 4 Zāhid murāda erdi şanır cem‘-i māl ile
Rind-i gedā-nümāyı görür nā-murādveş
- 5 Kilk-i terim Edîb ne dem reşha-pāş olur
H‘oş-büy eder cerāyidi müşğ ü zebādveş

Harfu’s-Sād

748

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Ta‘m-ı na‘im-i huld verir ni‘met-i hülüş
Şehd-i cināna fāyık olur lezzet-i hülüş
- 2 Tezkîr-i hüsn-i şāhid-i maķşūd eder hemān
Sīmā-yı pür-leţāfet ü pür-behcet-i hülüş
- 3 Kadr-i hezār devleti pā-māl-i züll eder
Ecnād-ı hüsn-sîret-i pür-heybet-i hülüş
- 4 Çok ser-keş-i siyeh-dil-i h‘od-kāmı rām eder
Bî-tîğ ü neyze leşker-i hāşıyyet-i hülüş
- 5 Yokdur ter-āb-ı çeşme-i tab‘-ı Edîbvār
Cüyendegāna şerbet-i pür-şafvet-i hülüş

749

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Zāhid diyemem bezm-i meye saña ayak baş
Çek meclis-i rindāndan ayağı da ırak baş
- 2 Cām-ı meyi hażm eyleyemez meşrebi yāriñ
Bezm içre o şūha kadehi kıymayarak baş
- 3 Şūfiyi tutup zîr-i gulāmında ‘aşāyı
Ol bî-edebe şehvet-i kūnu aķarak baş
- 4 Karz-āb-ı dem-i āhıñı sill et ruķabāñıñ
Hāşāk ü heşimānına bir h‘oşça orak baş

748 S 35b, Ü1 94b, Ü2 85a

3 züll S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor) / Ecnād-ı S, Ü2: Ecnās-ı Ü1

749 S 36a, Ü1 94b, Ü2 85a

3 S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

4 sill S, Ü2: serd Ü1

- 5 Endāhte et re'feti hātırdan Edībā
Her bed-revişe celdeyi hāndān olarak baş

750

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Emīr-i h'ān-ı semāhat ne deñli olsa harīş
Kıyās-ı h'āhişini gayrdan eder tenkīş
2 Bülend-cāh-ı maḥabbet felekde zann etme
Kemāl-i mihrini her yār içün eder taḥşīş
3 Eden nesīm-i nesebdir cenāb-ı Yūsufdan
Meşām-ı ḥazret-i Ya' kūba neşr-i būy-ı kāmīş
4 Belā-yı 'aşka düşen şabrı iltizām edemez
Füzūn olur kef-i dām içre ıztırāb-ı kanīş
5 Edīb garkā-i gird-āb-ı derd-i hicrāna
Olursa Ḥaḳdan olur dest-yārī-i taḥlīş

Harfu'd-Dād

751

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Vaşlıñ dirīğden bize cānā nedir ġaraż
Hecriñle etmeden bizi ifnā nedir ġaraż
2 'Uşşākı dūr edip taraf-ı kākülün gibi
Yār olmadan raķib ile tenhā nedir ġaraż
3 Şūfi saña o māh semādan da dūrdur
Teshīr-i yāre çekmeden esmā nedir ġaraż
4 Vaz' -ı tegāfūl eyleyerek sūz-ı āh ile
Sırr-ı nihānım etmeden ifşā nedir ġaraż
5 Āşār-ı gayrı maḥva mıdır niyyetiñ Edīb
Yā şı' r-i tāze etmeden imlā nedir ġaraż

752

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ola tā cevher-i tevfiķ ile kā'im a' rāż
Olamaz rağbet-i cevherle müdennes a' rāż

- 2 Hüsni-dânende-i sîmâ-yı nevâziş mi olur
Çeşm-i idrâki eden rûy-ı sitemden iğmâz
- 3 Gayrdan olma şereh-kâr-ı 'aât et senden
Gayra naqdîne-i ümmîd-i 'aâtâyı ikrâz
- 4 Nefesin ra' d-ı enîn eylese de her dâ' i
Edemez berķ-i icâbetde şühüd-ı imâz
- 5 Merde tekmiî-i secâyâ-yı hulus olmaz Edib
Anda tâ k' olmaya a' vâza mübeddel agraż

753

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Umûr-ı Hâliķe Yûsuf mişâli kıl tefvîz
Gücenme çâh-ı ğamîñ olsa da 'amîķ ü 'arîz
- 2 Devâm-ı ğamla devâm-ı sürûr olur peydâ
Odur 'ibâda Hudâdan nişâne-i ta' vîz
- 3 Nebîle nüşâ-i pend ile intişâh etmek
Yeter risâle-i evşâfa zîver-i takrîz
- 4 Mecâl-i niyyeti şarf-ı vücûh-ı hayr eyle
Cemâl-i kârı müdâm et o vech ile tebyîz
- 5 Edib mezheb-i erbâb-ı fehm ü dânişde
Devâ-yı nuşh iledir ni' met-i şifâ-yı marîz

Harfu't-Tâ

754

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Cânâ seniñle eyleyeli 'aķd-ı ihtilât
Ğamdan gönülde kalmadı hiç bîm ü ihtiyât
- 2 Münhal bütün revâbıt-ı eczâ-yı kâ'inât
Bilmem ribât-ı ğamda daħi var mı irtibât
- 3 Sultân-ı 'aşķ çekdi benim zayf-ı sineme
Gül-ķand-ı dâĝ-ı derd ile pür-tâze bir simât
- 4 Kaldıñ mürîd cîsr-i mecâzide fikriñe
Gelmez mi ictiyâz-ı pul-i müşkil-i şırât

753 Ü1 95a, Ü2 85a

4 vech ile Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

754 S 36a, Ü1 95a, Ü2 85b

3 dâĝ-ı derd ile S, Ü2: derd-i dâĝ ile Ü1

- 5 Ehl-i hevāya fikret-i şādī keder verir
Ol zümreye hümüm iledir vāye-i neşāt
- 6 Seg-meşrebān u gurbe-şifātāna meyl eder
Eşhāş cümle tu' me-resān-ı seg ü kıtāt
- 7 Bir gün Edīb mā'ide-i vaşlı baş ile
Luţf etse ol perī bize etdirse inbisāt

755

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Lebiñde cān-ı 'alile eger devām ise haţ
Raķīb-i dūna yeter müjde-i devām-ı sehaţ
- 2 Şarīr-i vaşfın eder kil-k-i dil-nümüde faķaţ
Anı bu gizlik-i cevriñ sezādır etmese kaţ
- 3 Niyāzımız giderek hem-ser-i piyāz etdiñ
'Aceb degil saña ey şūh-ı lāle-rū bu galaţ
- 4 Harīr-i eşkime mürğ-āb-ı şevķ olup yāriñ
Batıp o lücce-i hūna hayāli ķaldı ķū-baţ
- 5 Sezā-yı efser-i 'aşķıñ Edīb-i şeydādır
O dil ki ser-be-hevādır olur hümāya mehaţ

Harfu'z-Zā

756

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 'Āşık umarsa dehrde bir vāye-i huzūz
Olmaz nigāh-ı luţfu ķadar māye-i huzūz
- 2 Bezm-i tarabda ol şanem-i mihrbān ile
Eyler himāye ta' ne-zeni sāye-i huzūz
- 3 Bulmaķ ķadar tezāhüm-i aġyārdan rehā
Yokdur zemīn-i hātıra pīrāye-i huzūz
- 4 Tıfl-ı derūnu vāye-pezīr-i neşāt eder
Var mı mişāl-i terbiye-i dāye-i huzūz
- 5 Ecnād-ı şevķe pey-rev olur 'āşıkān Edīb
Olsa ne dem ki cılve-nümā rāye-i huzūz

6 S: (Ü1 ve Ü2'de bulunmuyor)

755 Ü2 85b

756 S 36b, Ü1 95a, Ü2 85b

3 S, Ü2: (Ü1'de 3 ve 4. beyitler yer deġiştirmiş)

Harfû'l-‘Ayn

757

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Bu hüsn-i bî-naẓîr ile ol rûy-ı pür-şu‘ â‘
Gitdikçe tâb-ı mihre olur mâye-i zîyâ‘
- 2 Mersâ-yı sîf-i vuşlatına ittîşâl içün
Âh ile keşti-i dile fetḥ eyledik şîrâ‘
- 3 Haṭ şadır oldu çün sefer-i hüsnü vaḳtidir
‘Uşşâḳ birden eylesin ol mâh ile vedâ‘
- 4 Bir demde naḥl-ı cism-i raḳîb-i münâfîḳı
Etdim hübüb-ı şarşar-ı âhımla iḳtilâ‘
- 5 Girdik Edîb maḥzen-i kâlâ-yı vaşlına
Nehb eyledik metâ‘ını bî-bâ‘ u bî-zîrâ‘

Harfû'l-Ġayn

758

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Kimine sükker-i taḥḳîḳ verir ḥâl-i ferâḡ
Kimine zehr şunar sâḳî-i ehvâl-i ferâḡ
- 2 Kimini zûd-res-i menzil-i maḳşûd eyler
Kimini muḳ‘ad-ı ḥırmân eder a‘mâl-i ferâḡ
- 3 İstemez gâ‘ile-i mâl-ı keder-fermâyı
‘Ârife naḳd-ı füyûzât yeter mâl-ı ferâḡ
- 4 Zâhidâ sen daḡı bu kârgēh-i ‘âlemde
Ḳıl metâ‘-ı dili pîçide-i minvâl-i ferâḡ
- 5 Çeşm-i şûḡunda dilim ḳaldı çü-mîl-i sürme
Ḳayli demdir ki Edîb olmadı meyyâl-i ferâḡ

759

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Görsem saçaklı sünbülü zülf-i ‘arûs-ı bâḡ
Olmazdı rabṭ-ı ḥâṭırına bir gönülce baḡ

757 S 36b, Ü1 95b, Ü2 86a

3 çün S, Ü2: ḡün Ü1

758 S 37a, Ü1 95b, Ü2 86a

759 Ü1 95b, Ü2 86a

- 2 Ārāyış-i zebāne-i sūzum mezīd olur
Olduğça lāle sīne-i her deşt ü kūha dāğ
- 3 Hālīñ hayālī dīdede pāyende olmadan
Qaldı sevād-ı merdüm-i çeşmimle inşibāğ
- 4 Gūyā ki bir ‘uqāb-ı gāzanfer-şikārdır
Ārām-gīr-i tīğīñ olan her kemīne zāğ
- 5 Vaşlı tevaqqu‘ etmez idim hecr ile Edīb
Olsa eger ki şer‘-i maḥabbetde bir mesāğ

Harfū’l-Fā

760

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Qalbin etsin dürr-i iḥlāşa eden iḥlā şadef
Sīne-kūb olduğça her bī-māye-i iḥlāşa def
- 2 N’eylesin ‘āşık hayāl olduğça zevk-i vuşlatı
Esb-i taşvīre ne sūd eyler merā‘āt-ı ‘alef
- 3 Zaḥm-ı yāre bī-dirīğ etdikçe ‘āşık sīnesin
Tīre-faḥr etse n’ola ḥüsn-i izā’etle hedef
- 4 Dest-şūy ol hırşla ecr-i vuzūdan zāhidā
Cīfe-i dünyā içün lāyık degil taṭhīr-i kef
- 5 Pādişāh-ı vaşla nā-maḥrūn ola tā kim Edīb
Zīver-i seng-i mezār olsun o iklīl-i şeref

761

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Temīmedir ğam-ı ferdāya sīret-i inşāf
Zaḥīredir reh-i ‘uqbāya ni‘met-i inşāf
- 2 Kırā-yı zayf-ı me‘āda sarāy-ı uḥrāda
Nefis tūşe mi var çün-mū’net-i inşāf
- 3 ‘Aceb mi mülket-i Kīsrāyı dād-ḥāh etse
Rūsūm-ı ḥikmet-i ḥükm-i şerī‘at-i inşāf
- 4 Herās-ı şavlet-i şad Qahramāna ğālibdir
Şadā-yı zehre-şikāf-ı mehābet-i inşāf

760 Ü1 95b, Ü2 86a

761 S 37a, Ü1 96a, Ü2 86a

2 tūşe mi var S, Ü2: tūşe-i mey Ü1

4 şavlet-i S, Ü2: devlet-i Ü1

- 5 Serābı mevc-zen-i reşha-i zülāl eyler
Ter-āb-ı ‘ayn-ı hayāt-ı leṭāfet-i inşāf
- 6 Semīr-i bezm-i şebistān-ı nühyemendīdir
Maḳāle-i ḥikem-āmīz-i cevdet-i inşāf
- 7 Edīb muḳbil-i dergāh-ı Rabb edīb ‘abdı
Eder resīde-i cennet kıyādet-i inşāf

762

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Kitābın etmiş iken güne güne sen te’lif
Ḳulūbu etmedi te’life sa’y şeyḥ-i şerīf
- 2 Bahūr-ı şî‘r-i girān-mevc ile muvāzenede
‘Aceb mi gelmese deryā çü-vezn-i bahr-ı ḥafif
- 3 Sürine rişini lif etmege mucid şūfī
Bu vaz’ ı cān atıyor yāre etmege teklif
- 4 Dühūl-i meykededen rind-i mey-keşi zāhid
Şikeste çüp-ı sivākiyle etmesin taḥvīf
- 5 Edīb şanma nezāfet seciyyedir şeyḥe
Mekānın etmek ile mün‘imān için tenzīf

763

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Vermiş nüḳūd-ı himmetini uğruna selef
Olmuş mürīd-i şūḥ ile şeyḥi selef ḥalef
- 2 Koymuş şarābı şimdi çerāgāh-ı hücrede
Beng ü ḥaşışi şūfī-i ḥar eylemiş ‘alef
- 3 Meh gibi tār-ı kākül-i pīçide-müydan
Ruḥsār-ı dil-rübāda daḥi var gibi kelef
- 4 Āmāc eder mi tīrine aḡyār-ı sifleyi
Mānend-i sīnemiz var iken aña bir hedef
- 5 Şimdi Edīb şāh-ı cihān-dār-ı kıltime
Gūyā dehān-ı miḥberedir mesned-i şeref

762 S 37b, Ü1 96a, Ü2 86b

763 S 37b, Ü1 96a, Ü2 86b

1 nüḳūd-ı S, Ü2: ‘umūm-ı Ü1

2 şarābı şimdi çerāgāh-ı S, Ü2: şarāb kâsesini şimdi Ü1

764

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Eşk-i hūnīni döker 'āşık-ı giryān şaf şaf
Silk-i ruhsāra çeker dürr ile mercān şaf şaf
- 2 Çeşm ü ebrūlarını levh-i dile nakş etdim
Çü-suṭūr-ı şuhuf-ı defter ü dīvān şaf şaf
- 3 Eşk-i çeşmi kıta' -ı ruḳ' a-i satranc etdim
Kıldım elmās ile pür-la' l-i bedaḥşān şaf şaf
- 4 'Āşık-ı zārı düzer ol mehe bezm-i meyde
Hūn-ı dilden ṭabaḳ-ı nuḳl-ı ferāvān şaf şaf
- 5 Dil-i pür-dāğ ü hümūmum gibi her sū 'ālem
Dizilip durmada şān ḥ'ān ile mihmān şaf şaf
- 6 Sāye-endāz olalı behceti heft iklīme
Sebak-ı 'aşkın okur tıfl-ı debistān şaf şaf
- 7 Vaşf-ı dil-dāra Edībā ki ne dem cūş etsem
Baña te 'kīdde şıf şıf deyü yārān şaf şaf

Harfū'l-Kāf

765

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Erīb-i fārihe erzāle beddir piş-vā olmak
Redīdir muttakī ehl-i ḍalāle muḳtedā olmak
- 2 Le'āmet-siretiñ ḥāşıyyet-i dārū-yı re'yinden
Ḥatādır derdmende āmil-i neyl-i şifā olmak
- 3 Gürūh-ı ehl-i şaḥḥaḥ mıkvel-i nuṭḳ-ı derūnundan
'Abeşdir zā'ire ümmīdvār-ı merḥabā olmak
- 4 Bürūd-ı zıll-i naḥl-ı ravza-i şāhāneden yegdir
Dil-āgāh-ı ḡama sūzende-i nār-ı cevā olmak
- 5 Edībā ḥalvet-i germ-ābe-i 'aşk u maḥabbetde
Yaşımaz şeyḥe meyzer-püş-ı eṭvār-ı riyā olmak

764 S 38a, Ü1 96a, Ü2 86b

3 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

765 S 38a, Ü1 96b, Ü2 86b

766

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 'Azîmete o şeh-i hüsnü hânemiz de mi yok
Raķīb-i dūna da bir āsitānemiz de mi yok
- 2 Dili nişimen-i şāhīn-i fikr-i vaşl etdik
Yed-i emelde meger destvānemiz de mi yok
- 3 Dem-i kudūma dem-i eşki eyle pāy-endāz
Gönül tükenmeyecek bir hıẓānemiz de mi yok
- 4 O mest-i 'işveyi ikāza h̄'āb-ı nāzından
Mişāl-i āh-ı şehir bir bahānemiz de mi yok
- 5 Şafā-yı bālimize şehd-i hubb-ı yār aldık
Belā-yı 'aşķına zarf-ı yegānemiz de mi yok
- 6 O mīhr-peykere teşbīhden 'adūl edecek
Meh-i felekde kelefveş nişānemiz de mi yok
- 7 Biz anı laht-ı ciger eşkle geçindiririz
Edīb mürġ-i dile āb u dānemiz de mi yok

767

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Tıfl-ı dili perverde edip dāye-i tevfiķ
Etdi hele pūr-māye-i pīrāye-i tevfiķ
- 2 Raġbet mi eder şirine hīç māder-i dehrīñ
'Ālemde olan sīr-dil-i vāye-i tevfiķ
- 3 Bā-kūre-dih-i rāhat-i bāġ-ı dü cihāndır
Zībende būn-ı naḥl-ı hūmā-sāye-i tevfiķ
- 4 Reh-yābī-i fevziñ giderek buldu tarīķin
'Āşīķ edeli pey-revī-i rāye-i tevfiķ
- 5 Yok ġāyeti ālāy-ı keder-ġāyet-i dehrīñ
Kem-yāb velī ni' met-i bī-ġāye-i tevfiķ
- 6 İm' ān ile baķ dest-i 'ināyetdir eden hep
Dürc-i dili pūr-dürr-i girān-māye-i tevfiķ
- 7 Sencīde-i mīzān-ı ḥayāl eyle Edībā
Rāciḥ mi degil nūh felege pāye-i tevfiķ

766 S 38b, Ü1 96b, Ü2 87a

1 hüsnü S, Ü2: hūsne Ü1

767 S 38b, Ü1 96b, Ü2 87a

768

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Var iken kūy-ı dil-ārā gibi āmāde kōnak
Nā-be-cādır bize vahşetkede-i yada kōnak
- 2 Tāb-ı şahbā-yı riyā zāhidi germ etdikçe
Tābsız lücce-i sermāda n' i'çün kara batağ
- 3 Yed-i cevri bize şundukça gerekdir biz de
Gerd-i şarşar-zedeveş dīde-i a' dāya çapağ
- 4 Hāşm-ı cāndır bize ser-püş-ı ham-ı kālībden
Muktezebdır yed-i pür-zür-ı ihānetle kapağ
- 5 Ğam-ı dünyāyı ferāmūş ederek lāyıkdır
Sīne-i hāsidi reşkiyle hemān tāra koyak
- 6 Dīde-i hırşı nigh-düz-ı perend oldukça
Ne revā zāhide biz hırka-i peşmine yapak
- 7 Nice bir çetr-i temennā-yı zülāl-i la' liñ
Huşkzār-ı dil-i şūrīde-i pür-tāba kurağ
- 8 Şüst-ü-şū eyler iken dehri sirişk-i terimiz
H'āb-ı rāhatle nice dīde-i giryānı yumak
- 9 İntizār eyleyerek fūrşat olur mu āyā
Ki reh-i menzil-i cānāna şitābende olağ
- 10 Yerimiz lāyık idi olsa yemīni yāriñ
Gül gibi niceye dek dest-i erāzilde şolağ
- 11 Vaşl ile gavtāger-i cūy-ı neşāt olsağ Edīb
Nice bir şu' le-i şevk-i ruğ-ı dil-berle yanak

769

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Güm oldu rāh-ı taleb ictiyāz olunmayarak
Tutuldu nāṭıka meyl-i niyāz olunmayarak
- 2 Bozuldu hayf ki idmān-ı kār-ı secde yeri
Harīm-i dilde edā-yı namāz olunmayarak
- 3 Şebih-i ferye-i bī-mürye oldu şıdk-ı makāl
Dürüg-ı bī-mezeden ihtirāz olunmayarak

768 Ü1 97a, Ü2 87a

1 vahşetked-i yada Ü2: vahşetkede de yada Ü2

3 şarşar-zedeveş Ü2: şarşar-zede-i Ü1

769 S 39a, Ü1 97a, Ü2 87b

- 4 Nihüfte-kâr-ı niyâza 'inâk-ı şâhid-i kām
Olursa ancak olur keşf-i râz olunmayarak
- 5 Edîb oldu müsâvî bu ẖâce-i dehrîñ
Metâ'-ı nîk ü bedî imtiyâz olunmayarak

770

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 'Âşık-ı perde-ber-endâza hicâbîñ yeri yok
Beyt-i vîrân-şudeye revzen ü bâbîñ yeri yok
- 2 Nuql-ı mey fâkihe-i la'l-i terîñ kâfidir
Sâkiyâ istemeziz bunda kebâbîñ yeri yok
- 3 Dil-i bîdârı niyâm etdi hüsâm-ı gamzeñ
Öyle şemşîre şehâ gayrı kırâbîñ yeri yok
- 4 Kışsa-i Yûsufu şimdi kim okur kim diñler
Vaşf-ı hüsnüñ var iken öyle kitâbîñ yeri yok
- 5 Etmeziz hâtırı meclâ-yı hayâl-i âgyâr
Kâh-ı zibendede taşvîr-i kilâbîñ yeri yok
- 6 Terbiyet-sâz-ı çemenzâr-ı riyâz-ı dildir
Şanma kim sâkiye-i çeşm-i pür-âbîñ yeri yok
- 7 Râh kim râha-i dil-dâra karîn ola Edîb
'Âşık-ı teşne-dil-i zâra cev-âbîñ yeri yok

771

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Ziyâ-bağş-ı şebistân-ı emel-tâbende ahter yok
Ki hiç zulmet-zidây-ı çeşm-i dil meh-pâre dil-ber yok
- 2 Cihân pür-hûr u gılmân olsa kesb-i inşirâh etmez
Cemâl-i güliden özge 'andelîbi hurrem eyler yok
- 3 Ne deñli bülbül-i şîrîn-nevâ ifşâh-ı nuṭṭ etse
Lisân-ı hâlini gam-ẖâr güliden gayrı añlar yok
- 4 Ser-â-ser gülşen-i 'âlem çerâgâh-ı sûtür olmuş
Kef-i zühd-âşînâ-yı merdûme bir sebze-i ter yok
- 5 Edîb ins ü melek hem-kâr-ı nâhîd-i sipihr olsa
Enîn-i dilden özge 'âşıka kâr-ı müsahhar yok

770 S 39a, Ü1 97a, Ü2 87b

7 karîn S, Ü2: karîb Ü1

771 S 38a, Ü1 97b, Ü2 87b

772

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Neden fikr-i der-âgüşuñla ' aşık dil-be-' id olmak
Neden ' id-i sa' id-i vuşlatıñdan dil-ba' id olmak
- 2 Lebibe neş'emend-i sāgar-ı va' d olmadan yegdir
Siyeh-mest-i müdām-ı hüş-fersāy-ı va' id olmak
- 3 Dırahtān-ı hazān-der-piş-i bāga servden ğayrı
Libās-ı faħrdır püşide-i şevb-i cedid olmak
- 4 Dil-i sūdāgerān-ı dānişe kālā-fürüşiden
Nişān-ı ğunyedir peyveste-der-kār-ı ğarid olmak
- 5 Perestārānı terk et şehr-yār-i taht-ı tecrid ol
Ne lāzımdır saña şıklet-keş-i şaff-ı ' abid olmak
- 6 Zebān-ı pend-ġudan intişāh-ı terk-i bed-kārī
' Aţadır ' ākile vā-beste-i nuşh-ı ekid olmak
- 7 Cihānıñ servveş bī-sāyelerdir ser-firāzānı
Fürū-serlikle ħoşdur ğülşen-i ' ālemde bīd olmak
- 8 Müraccaħken maķāl-i bī-me ' āli ħire-fehmānıñ
Ne sūd eyler nebihe şāhib-i re'y-i sedid olmak
- 9 Edibā lā-cerem faşl-ı ħiţāb-ı nuşh-ı a' dāda
Mü'ekkeddir lisān-ı ħüsn-i tedbirim ħadid olmak

773

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Bih-i ' adāyı kaţ'a sezā kürdeler mi yok
Nāf-ı türüs-ı vāķıyesin kūr deler mi yok
- 2 Cismin ħabāb-ı mevce-i nehr-i şebāt edip
Cisr-i şikeste-sāķ-ı meferden geķer mi yok
- 3 Şāf eyleyip ğaşāve-i jengār-ı ħābdan
Çeşmin sühād-ı ğayret ile sürmeler mi yok
- 4 Şervet-ġüzin-i hüdne-i naķdine-i rızā
Dāmen-keş-i mühādene-i sīm ü zer mi yok
- 5 Āyin-i kabz u başta Edib iħtişād için
Fermān-ber-i emir-i każā vü ķader mi yok

772 S 38b, Ü1 97b, Ü2 88a

773 S 38b, Ü1 97b, Ü2 88a

5 S, Ü2: (Ü1'de ikinci mısra olarak bir önceki beytin ikinci mısraı tekrarlanmış)

774

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Yok şimdi hiç kabûle qarîn bir recâ yazık
Kalmadı bir gönülde bu dem birre cā yazık
- 2 Zülfün nesim kıldı yüzünden cüdā yazık
Gösterdi rüyuñ ellere bād-ı hevā yazık
- 3 Reng ü şemīm-i kākül-i pür-piç ü tābiña
Olmağ nümüne nāfe-i Çin ü Hıta yazık
- 4 Dil-ḥasteye 'ilāc-ı şifā bī-taleb gerek
Muḫtarra 'arz-ı ḥāceti görmek revā yazık
- 5 Her merde kim ne-behre-i 'itr-ı vidād ola
İşmām-ı bûy-ı gönçe-i mihr ü vefā yazık
- 6 Telḥ-ābe-nüş-ı sāgar-ı bezm-i hümüm iken
'Ācizlere izāka-i ta'm-ı cefā yazık
- 7 Şayeste-i 'atā var iken nā-sezālara
Tebzīr-i dest-māye-i cūd u seḫā yazık
- 8 Merd-i kunū'a şofra-i dehrin hümā gibi
Bir bûy-ı üstüḫ'ânını etmek ğidā yazık
- 9 El-ḥaḫḫ Edīb şāhib-i ḥulḫ-ı kerīm olan
Olmağ le'im ü nākes ile āşinā yazık

775

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ne mümkün her büt-i āyine-rū zībende-ḥüy olmağ
Olur mu her şikûfe gül gibi ḥ'oş-reng ü bûy olmağ
- 2 Melik-i 'aşḫ ise kûteh-nigāh-ı rûy-ı kevneyn ol
Ḥaṭâdır 'aşika dil-bend-i bānū-yı dü-rûy olmağ
- 3 Kuyūd-ı sırr ile aḥvāli rindiñ muḫtefi olmaz
Mey-i gül-güne mīnādan 'abeşdir perde-cüy olmağ
- 4 Serin hep nā-be-sāmān eyleyen buḫrān-ı miḫnetdir
Teb-i ğamdan gelir 'aşıklara bīhūde-güy olmağ
- 5 Edībā dil-berin zaḫm-ı dile peykānı merhemdir
'Acebdır miḫ-i āhen raḫne-i şevbe rüfûy olmağ

774 Ü1 98a, Ü2 87b

775 S 38b, Ü1 98a, Ü2 88a

3 gül-güne S, Ü2: gül-gün Ü1

776

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O deh ser-mār-ı zülfünden hele o nîşe tábım yok
Nigārā bir ten-i pür-za' f ile on işe tábım yok
- 2 Ğubār-ı ğamdan āsāyişle dil-ḥ oşum benim şimdi
Raķibñ çeşmine ilkāya bir müşt-i tūrābım yok
- 3 Nevīd-i vuşlat-ı yāri enīs-i vaḥşet etdikçe
Dem-i pā-ber-hevā-yı hecrden hiç ıztırābım yok
- 4 Hicābı belki takrīb eylerim diğer de' āvīde
Benim da' vā-yı 'aşk-ı yārde ancak hicābım yok
- 5 Edībā sūzişimden iktibās-ı sūz eder düzaḥ
Velikin āteş-i sūzāna beñzer iltihābım yok

777

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Miyān-ı 'arşa-i peykār-ı ğamda biz ki nām aldık
Hemān ol ğāyede şīrāna gūyā biz künām aldık
- 2 Helāk-i şadme-i āh eyledik biz cünd-i aġyārı
Cezāsın vermişiz bed-ḥ āha şanma intikām aldık
- 3 Dücār olduk ğama ḥam-geşte-i bār-ı belā olduk
Ḥuzū' uyla dehān-ı yārden gūyā selām aldık
- 4 Görünce mahrem-i bint-i 'ineb ta'n etme ey zāhid
Helāl aldık biz ol mestūreyi şanma ḥarām aldık
- 5 Görünce kāse-ber-kef nergis-i mestāneyi biz de
Edībā gül gibi şahn-ı çemende deste cām aldık

778

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Piş-i ḥākimde bu gün ḥ ān-ı vefānñ yeri yok
Rüşvet almasın umar sīb-i recānñ yeri yok
- 2 Şeyḥ-i deryā-dil için qadr-i ciyef 'ālīdir
Suḥtdur mā-ḥaşali gevher-i kānñ yeri yok
- 3 Ḥaşrı yokdur şıkal-i bār-ı sivā-ber-düşuñ
Gördüm ancak şemer-i terk-i sivānñ yeri yok

776 S 39a, Ü1 98a, Ü2 88b

777 S 39a, Ü1 98a, Ü2 88b

778 Ü1 98b, Ü2 88a

3 ancak Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

- 4 Hâtır-ı ehl-i t̤ama' ni' met-i elvân ister
Halkda sâdece bir ni' met-i nânîñ yeri yok
- 5 Nuql-ı peymānesi küfrân-ı ni' amdır nāsîñ
Hiç Edîbâ şiker-i şükr-i Hudânîñ yeri yok

779

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Raķîb-i dūna kaşd-ı intikām et başa çık ' aşık
Ko kayd-ı ser-penāhı iktihām et baş açık ' aşık
- 2 Tarîķ-i zāhidān-ı huşkdan ol müfterik ' aşık
Hemān ragbetle rāh-ı dil-bere ol müfte rik ' aşık
- 3 Fűrüg-ı şem' den bî-bezl-i cān pertev-pezîr olmaz
Olur pervāneyi bîhūde şanma muhterik ' aşık
- 4 Dil ü cāndan ne mümkün selb-i kayd-ı ibtilā etmek
Vukū' -ı ibtilāya cān u dilken müttefik ' aşık
- 5 Tehî-āgūş-ı meyl ol her dü ' âlemden Edîbāsā
Miyān-ı dil-rübādan gayra olma mu' tenik ' aşık

780

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Riyāz-ı dehrde hîç bir sezā-yı ictinā ber yok
Yine andan ' acebdir müste' idd-i ictināb er yok
- 2 Tevānā ħarla ıştabl-i cihān pürdür velî hayfā
Ki ħarvār-ı emel taħmīline şāyeste bir ħar yok
- 3 Müzeyyen bî-şümār ebvāb ile emşār-ı kevn ammā
Şarîr-i infitāhı sem' i ıtrāb eyleyen der yok
- 4 Şaķiler kân-ı zer ceyb-i dil-i miskîn-i ' âcizde
Mücerred dāğ-ı ħūnîninden özge fels-i aħmer yok
- 5 Edîbā rāğıb-ı ħuśn olmadan da kārîhim zîrā
Ki hîç tâbişger-i nūr-ı ħayā gönlümce dil-ber yok

781

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şalāh-ı merdümān-ı ' âleme hîç nev ' alā' im yok
Ki ħalk içre tebeh-kārān içün bir nev' a lâ' im yok

- 2 Dehān açmış hılāl-i rüzede bay u gedā suhta
Faṭūr-ı hille dilden müncezib dervīş-i şā'im yok
- 3 Emel hep tesliyetdir şu'le-i şahn-ı mesācidle
Terāviḥe ümīd-i ecr ile bir ferd-i kā'im yok
- 4 Ünās ancak şereh-kār-ı muzīk-i düzaḥ olmuş hep
Menāmında şühūd-ı 'adna ḥātır-beste nā'im yok
- 5 Edībā merdüm-i kānī' den özge bezm-i 'ālemde
Budur zannım ki hiç bir behremend-i zevk-i dā'im yok

782

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bu gülzār-ı fenādan tā ki bir ḥ'ursend-i bŷy olduk
'Alef-ḥ'ārāna gŷyā sebze-i bī-reng ü bŷy olduk
- 2 Nice yek-reng olup şafvet-nümā olduksa dānāya
Mişāl-i cām-ı revzen çeşm-i nā-dāna dü-rŷy olduk
- 3 Fütuvvetden bu miḥnetgāh-ı çirk-endŷde-i dehre
Zŷlāl-i mihr ile raġbet-nümāy-ı şŷst-ŷ-şŷy olduk
- 4 Olup ḥātır-remīde ka'r-ı gird-āb-ı mehālikden
Dŷr-i deryādan istiġnā edip şād-āb-ı cŷy olduk
- 5 N'ola ŷlfet-şinās-ı āşinā-yı rŷzgār olsaḳ
Hevādan istirāk-ı ṭab' edip bīgāne-cŷy olduk
- 6 Bedīd olduḳça naḳş-ı şŷret-i ser-rişte-i kārım
Bu nŷh ṭās-ı sipihre kāse-i çinīde mŷy olduk
- 7 Sitizinden ŷmīd-i vāye-i emniyyet etdikçe
İḥānet-dīde-i çerḥ-i 'anīd-i kīne-cŷy olduk
- 8 Şadīḳ ŷ yade rŷ-gerdān-ı minhāc-ı esā'etken
Meyādīn-i cihānda miḥcen-i āzāra gŷy olduk
- 9 Ḥarāb olmak bize ma'nīde temhīd-i 'imāretidir
Naẓarda gerçi şimdi zāhiren vīrāne-kŷy olduk
- 10 Semend-i gāmımız ser-menzil-i maḳşŷda yetmişken
Neden gitdikçe bilmem sŷst-rev āheste-pŷy olduk
- 11 Edīm-i ḳadrimiz fersŷde-i pāy-ı meẓelletken
Şŷḳŷḳ-ı ḥırḳa-i abdāl-i gerdŷna rŷkŷy olduk
- 12 Ḥıdīvān-ı cihān menhŷm-ı hāy u hŷy-ı şŷhretidir
Biz ancak kŷnc-i ġamda server-i bī-hāy u hŷy olduk

782 Ū1 99a, Ū2 88b

3 Ū2: (Ū1'de beytin ikinci mısraı olarak birinci beytin ikinci mısraı tekrarlanmış)

- 13 Dil-i bîdârımız Hâk reh-nümâ-yı nehc-i fevz etmiş
Degil kim gaflet-i merdûd ile güm-kerde sūy olduk
- 14 Degilken zāhil-i temyîz-i güftâr-ı suhan-dānî
' Acebdîr böyle gāhî cebr ile bîhûde-gūy olduk
- 15 Kerâmet-yâb-ı istihâl-i gūş-ı vahy ü ilhâmız
Edibâ tâ ki nâ-ehl-i şenîd-i güft-ü-gūy olduk

Harfî'l-Kâf

783

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Cānâ yüzünde zāhir olur cāyı bûseniñ
Yüz verme bûse-ğ̃āhıñ olunca o bu seniñ
- 2 Kūyuñ raķib-i kûsec-i bed-rūya cār ise
Andan çekil ki lāyıkıñ olmaz o kû seniñ
- 3 Verd-i cinānı rūy-ı 'araķnāk-i dil-keşiñ
Hû-kerde-i hicāb eder ey tünd-ğ̃ū seniñ
- 4 Cûlar görüp leţāfet-i serv-i kadiñ n'ola
Rû-māle gelse pāyına ey fitne-cû seniñ
- 5 Def' -i gezend-i düşmen-i dey-māh için Edib
Dest-i bahāra deşne verir bergi sūseniñ

784

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Gelince menķabeti yāda Kays u Ferhādıñ
Bilindi rāh-nümünü tarīķ-i irşādıñ
- 2 Talāk-dāde-i bānū-yı dehr emiri olur
Bu haclegāh-ı 'arūs-ı hezār-dāmādıñ
- 3 Nükûl edip çekilelden raķib-i bed-ğ̃ūdan
Çekilmez oldu bi-ğ̃amdi'llāh ey perî adıñ
- 4 Sezā ki dest-be-hem-sûde-i te'essüf ola
Me'al-i tã'ati 'adn ise ģayl-i zühhādıñ
- 5 Hemîşe tavķ-be-gerden Edib fāhtevar
Gulām-ı kemteriyiz biz o serv-i āzādıñ

783 S 39b, Ü1 99a, Ü2 89a

3 Hû-kerde-i S, Ü2: H'uy-kerde-i Ü1

784 S 39b, Ü1 99b, Ü2 89a

785

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ma'nā-yı şî'r-i bî-mezesi feş-revîleriñ
Sırr-ı nihüftesi gibidir Hamzavîleriñ
- 2 Meşhûdum oldu hâlet-i günciş ü bâzdan
Âşâr-ı satveti zu'afāya kavîleriñ
- 3 'Âşık olup kulağdan o ħ'urşid-peykere
Hep gerdişi semā' iledir Mevlevîleriñ
- 4 Dikḳat olunsa lafzen u ma'nen mişāl-i dād
Maḳlûbu râst 'add olunur müstevîleriñ
- 5 Ma'nânıñ istitârına bak lafzda Edîb
Ahvâliniñ nümünesidir münzevîleriñ

786

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Gelince bezme o erzân-bahā bahâlenerek
Nikâb-ı ḥal'-i 'izârın urup ḥayâlenerek
- 2 Edip teveddüd-i ca'lî-i nâ-temîzâna
Duzağ-ı mekri kırar böyle âşinâlenerek
- 3 Şufûf-ı dil-şudegâna sipîhr-i nâ-şâfiñ
Nedir bu şunduğu cām-ı keder şafâlenerek
- 4 Dilâ n'îçün cihet-i iḳtidâyı güm kıldıñ
Bu gûne zümre-i eşrâra pîşvâlenerek
- 5 Hümâ-yı devlet-i ebleh-ferîb-i çerḥe uyup
Edîb pâ-be-hevâ ḳalmışız hevâlenerek

787

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Degildir bulması taḥdîşden mümkün rehâ verdiñ
Hezârâ nâle-i dil-sûz iken bâğa reh-âverdiñ
- 2 Hezâra gâlib oldu nâlişin pervâneye sūzuñ
'Acebdîr ey dil-i pür-sûz-ı ḡam anlanmadı derdiñ
- 3 Kelef şanma cebîn-i mâhda pür-dâğ-ı reşk oldu
Ḳaçan âyîne-i eflâke tâb-ı rûy gösterdiñ

785 S 40a, Ü1 99b, Ü2 89b

786 S 40a, Ü1 99b, Ü2 89b

787 S 40a, Ü1 99a, Ü2 90a

- 4 'İnāk-ı yār bezl-i zerledir ey çille-keş zāhid
Medār olmaz saña naqdīne-i ruhsāre-i zerdīñ
- 5 Edībā sem' iñi āmac-ı güftār-ı dürüg etme
Maḳāl-i nuşhun ışgā eyleme 'ālemde her ferdīñ

788

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ey şeyḥ āb-ı kerm ile ruhsāre-şuluḡuñ
Zann etme kim izāle eder bī-vużuluḡuñ
- 2 Gerden-firāz iken reh-i āşüb u fitnede
Zāhid namāza sūdu mu var ser-füruluḡuñ
- 3 Her sāde-rūya sīret-i ḥal'-ı 'ızār ile
Āşār-ı ḳubḥu berter olur ḥüb-ruluḡuñ
- 4 Ehl-i zemīne sill-i ḥüsām-ı hilālden
Ey çerḥ zāhir oldu seniñ kīne-culuḡuñ
- 5 Āsūde-i şekālet-i aḡyār eder Edīb
Vardır o deñli fā'idesi tünd-ḥuluḡuñ

789

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Zühülü terk ile endişe et gel encāmıñ
Şereng-i ṭa'mını bil ḡayrdan gelen cāmıñ
- 2 Müsāra'atle vuḳū'-ı mużıḳ-i ḥırmāna
Delīl-i cünbiş-i aḳdāmıñ oldu iḳdāmıñ
- 3 Fesād-ı bāl ile ḳıldıñ reşāda ḡayyı bedel
Ḥadīş-i şıdkını efsāne şandıñ İslāmıñ
- 4 Nehār-ı fevz ile geḫdiñ dirahş-ı rüyuñdan
Sevād-ı vechiñi etdiñ 'ilāve-i şāmıñ
- 5 Ḥumār-ı bāde-i naḡvetle ḥire-fehmiden
Edibiñ olmadı pend-i müfidi ifhāmıñ

788 S 40b, Ü1 99a, Ü2 90a

789 Ü1 100a, Ü2 89b

1 endişe et Ü2: endişeyi Ü1

790

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Şadme-i ağıarıña görme revâ dirsekleriñ
Bağş-ı sîm olmağ naşibi nâ-revâdır segleriñ
- 2 Kes ayağın rişte-i zülfüñ görüp tel kırmadan
Rîsmân-bâz-ı ser-i kûyuñ olan kûdekleriñ
- 3 Zâhidi mürğ-âb-ı cûy-ı iştihâ etmekdedir
Ta' m-ı şaydı evcde pervâz eden ördekleriñ
- 4 Cây-ı kişt-i nâ-be-câ deşt-i sitîz-i hâr olur
Her zemîne sûdu yok tohum-ı vefâ ekmekleriñ
- 5 Kıymet-i nân u nemek mechûl-i ' âlemdir Edîb
Şimdi dadı kalmadı izhâr-ı dâd etmekleriñ

791

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Ne deñli mübtelâ-yı dâ'-i gîlzet olsa yârânıñ
Yine te'sîri yokdur şanma dârû-yı müdârânıñ
- 2 Serâbistân-ı ağıarı nihâlistâna döndürdü
Gönül bir demde te'sîr-i nemâ-yı tîr-i bârânıñ
- 3 Olursa dâğ-süz-ı gıbta-kârı sîne-i çerçe
' Aceb mi hâl-i zevk-i gerdiş-i kûyu dil-ârânıñ
- 4 Hadîş-i mest-i medhûşân-ı ' aşkı şorma ey zâhid
Añılmaz güft-güy-ı şohbet-i bezmi sükârânıñ
- 5 Edîbâ hayl-i bî-hûşân-ı gam mecbûrlardır hep
Mağâl-i nuşhun ışgâ etmemekdir hûş-dârânıñ

792

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Şarâb-ı nâbdan şûfî ' aceb kim doymadıñ gitdiñ
Hemân bu keyfden ser-mest olup hiç duymadıñ gitdiñ
- 2 Dili ta' n-ı şarâb-ı nâb ile maṭ' ün edip yatdıñ
Gönüldeñ ' âkıbet bu dümmeli bir oymadıñ gitdiñ

790 Ü1 100a, Ü2 89b

- 1 Ü2'de der-kenar düzeltmesiyle verilen şekil esas alındı. Beytin Ü1 ile aynı olan eski şekli ise şöyledir:

Şadme-i ağıardan âsûde kıl dirsekleriñ
Şavlet-i âzârına âmâde kıldır segleriñ
791 S 40b, Ü1 100a, Ü2 90a
792 S 41a, Ü1 100a, Ü2 90a

- 3 Bu sermā-yı riyāda lerziş-i cūş u hurūş etdiñ
‘ Acebdir arḳadan şevb-i riyāyı şoymadıñ gitdiñ
- 4 Seniñ de vara beñzer nā-şabūruñ vaḳt-i şabvetde
Anıñ ‘çün tāb-ı hecr-i kun-fürūşa doymadıñ gitdiñ
- 5 Zebān-ı ḥubb ile yād etmediñ sen bār-ı ‘uḳbāyı
Anı peltek lisān-ı çeşme aldıñ küymediñ gitdiñ
- 6 Ele aldıñ eli bu hāl ile hep saña uydurduñ
Edībāsā der-i ‘irfāna hiç el ḳoymadıñ gitdiñ

793

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 İçince zarf-ı mīnādan ‘aşır-i ḥūşesin kermiñ
Şavur kār-ı vera‘dan dest-i şevḳi şeyḥ-i ser-germiñ
- 2 Hemīşe kār-ı zāhid reşf-i zar‘-ı bī-ḥayāyīdir
Sülūk-i rāh-ı şerde añlamış kim sūdu yok şermiñ
- 3 Yeter engüşt-i nāzı rişte-i gīsūya dük etme
Girih-gır etdi cānı mıḡzel-i efsūn ile bermiñ
- 4 Şaḳın sehv ile bülbül bağda şavt-ı bülend etme
Seḥer bīdār ederken ol gülü āvāze-i nermiñ
- 5 Edībā inhīrām-ı i‘tidālīñ ḳubḥu zāhirdir
‘Adālet-pişeye kārında bī-ḥad zarrı var ḥarmıñ

794

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Güm-geşte-i şaḥv etmek olursa sekerātıñ
Ey fāris-i ḡam deşt-i neşāta seker atıñ
- 2 Tā ‘aks-i emel kāmin-i mir‘āt-ı ḥafādır
Rūy-ı emele fā‘ide etmez ḥaserātıñ
- 3 Şāhānı ḳazā k’eyleye tā ‘acz ile mülzem
İmkān mı olur sa‘yına def‘-i ḥaṭarātıñ
- 4 Bed-kerdeye giryānī-i sū‘-i ‘amelinden
Nāzişger olur ḥandeye sefki ‘aberātıñ
- 5 Def‘-i leged-i şavvet-i ecnād-ı ḳazāya
Yok fā‘ide-i cem‘i Edībā neferātıñ

793 S 41a, Ü1 100b, Ü2 90a

4 ederken ol S, Ü2: edersin ey Ü1

794 Ü2 90b

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Her kaçan zād-ı kanā' at pür ede hemyānıñ
Pür-nefes cāy-ı qarār eyleyemez hem yanıñ
- 2 Ğam-ı şirini қо gül-ķanda diliñ zār etme
Nān-ı yek menn ile bil ni' metini Mennānıñ
- 3 Zame' i būs-ı leb-i āb ile teskīn eyle
Ādem ol dehrde ver ħükmünü bu sīmānıñ
- 4 Ĥazret-i Yūsuf-ı şiddik ile hem-destān ol
Tā behic ola kef-i ħāke düşen dāmānıñ
- 5 Mihr ile neyyir-i iķbālīñi hem-tāb et kim
Menzil-i tābiş-i ħurşide ere tābānıñ
- 6 Pest-i hırşı қо dil-bend-i ' uluvv-ı Kāf ol
Dehrde kāni' olan hem-seridir ' anķānıñ
- 7 Cāy-sāz eyle Edibāne me' ādı dilde
Ki vaţan-bīn ola dünyāda ġarīb-i cānıñ

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nümāyān etdirip ħaţţ-ı nevi ruĥsāra yüz verdiñ
Düşürdüñ tār-ı zülfü rüyuña ol mārā yüz verdiñ
- 2 Bu endek cürm ile yek-pāre ħālīñ tutdu dünyāyı
Ki ol Hindū-yı şāma pārece bir pāra yüz verdiñ
- 3 Gürūh-ı ' aşīķān bir pāreden maĥrūm olup kaldı
Velī āġyār-ı nā-muĥtāca ey meh-pāre yüz verdiñ
- 4 Anı gösterdi her çekdikçe ' aks-i tāb-ı ruĥsārı
Neden bilmem sen ol ġaddāre-i ġaddāra yüz verdiñ
- 5 Bütün āyīne-dār-ı şāhidān-ı ħahvedir şimdi
Ki sen ol rüy-ı dest-i nāzüküñle zāra yüz verdiñ
- 6 Ĥırām-ı nāzişīñ hetk eyledi hep cümle estārı
Ĥumāş-ı behcetiñden sen ki ol estāra yüz verdiñ
- 7 Degil ruĥsārıña nisbetle berfiñ sümreti ħāfi
Ana reng-i kelefden belki ey meh ħara yüz verdiñ
- 8 Bu gün bezm-i ħemende ġonħeveş açılmadıñ gitdi*
Perişān etdiñ efkārı kef-i efkāra yüz verdiñ

795 Ü2 90b

796 S 41a, Ü1 100b, Ü2 90b

8 S: (Ü1 ve Ü2'de bulunmuyor)

- 9 Serin zānū-yı hārā-pūşa aldıñ iltifāt etdiñ
Edībāsā neden bilmem raķīb-i h̃āra yüz verdiñ

797

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Bezl ü infāk iledir lezzeti cem'-i mālīñ
Yohsa yok fā'idesi kīse-i māl-ā-mālīñ
2 Geh haṭ-ı sebz ü gehi zülfi-i nigār istersen
Bilmeziz ey dil-i şūrīde nedir āmālīñ
3 Telhī-i hecr iledir çāšnī-i neyl-i vişāl
Revnaķı debdebe-i şavm iledir şevvālīñ
4 Kendiñi gerd-i sivādan edegör bāl-efşān
Ni' met-i şehd-i şühūd ise hayāl-i bālīñ
5 Meh ü h̃urşīd ile vaşf etdi Edīb-i küstāh
Görmeden tal'at-i pūr-behcet-i ferruḥ-fā'liñ

798

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Yār için kabza-i çeşmiyle güher-pāşanıñ
Bezl-i gencīnesine dahli nedir paşanıñ
2 Şaḥn-ı germ-ābede 'ārīce gören aķ rānīñ
Sīm-tenlerde bilir yoğidigin aķrānīñ
3 Mest olup sekr ile sekrān-ı raķīb ol 'āşık
Kārı gāhīce pesendīde gerek sekrānīñ
4 Hūcrede her şanemi da'vete imā eyler
Bilemem şeyhe nedir fā'idesi imānīñ
5 Pend-yāb olmak için şimdi Edībā yegdir
Olmamak pey-revi pīrān-ı suḥan-pīrānīñ

799

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Olmazsa būyu neş'e-fezā pīrehenleriñ
Kılmaz eşer şemīm-i der-āgūşu tenleriñ
2 Tā kim nevā-yı sāz-ı suḥan bī-uşul ola
Vermez şafā sürūd-ı edāsı dehenleriñ

797 S 41b, Ü1 100b, Ü2 90b

1 lezzeti S, Ü2: zilleti Ü1

798 S 42a, Ü1 101a, Ü2 91a

799 Ü2 91a

- 3 Hatt-ı nevi tarāvet-i sīmā behīc eder
Pirāye-i leāfeti güldür çemenleriñ
- 4 Esdikçe bād-ı āh ile ‘uṣṣāqdan şabā
Cānāneye peyāmın alır şağ esenleriñ
- 5 Baksam neşāt-ḥānelerinden bu ‘ālemiñ
Görmem Edīb farkını beytü’l-ḥazenleriñ

800

mef‘ülū fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Çeşm-i dili ḥayālīñ ile hem-dem etmediñ
Bir kez derūn-ı zārımızı ḥurrem etmediñ
- 2 Şād-ı şühūd-ı rüy-ı ‘araḫnākiñ eyleyip
Zarf-ı sevād-ı dīdemizi pür-nem etmediñ
- 3 Ḥāhiş-nümāy-ı lezzet-i şemşīr-i nāz edip
Zahm-ı derūnu mültefet-i merhem etmediñ
- 4 Kıldıñ cerīde-ḥānī-i hecriñle muṣṭarīb
Ḥarf-i niyāz-ı vaşla dili mülhem etmediñ
- 5 Olduñ şikest-bāl Edībe cebīre-bend
Etdiñ cefāda luṭfu hüveydā kem etmediñ

801

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Ğıdāsı çāk-ḥūrīdir dil-i remīdemiziñ
Naşibi hiç ise cism-i ney-āferīdemiziñ
- 2 Bakılsa belki vücūd-ı fenāyī-üftāde
Hücūm-ı saṭveti tāb-ı fenā-resīdemiziñ
- 3 Kemāl-i şiddet-i temkīni kūhu kāh eyler
Şebāt-ı ğamla dil ü ṭab‘-ı āremīdemiziñ
- 4 Sītīze-kār-ı siper-gīr-i çerḫ-i eblehdir
Emīn-i zahmı ise nāvek-i çehīdemiziñ
- 5 Edīb gāv-ı zemīni meges-şikār eyler
Kemīne cilvesi şīr-i nigāh-ı dīdemiziñ

802

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Gamladır cengi her âşüfte-dil-i şeydânıñ
Hep sitiz ü cedeli ' Amr iledir Zeydânıñ
- 2 Sâha-i gamda tek-â-püda kuşur etmezdi
Añlasa zâhid-i har vüs' atini meydânıñ
- 3 Añsalar ' âşıkı sehv ile elemnâk olsun
Nâmı güm-geşte gerekdir dil-i nâ-peydânıñ
- 4 Lezzet-i seyr ü temâşası melâl-efzâdır
Yârsiz ' âşık-ı pür-dâ'-i gama bî-dânıñ
- 5 Deme âzâde Edibâ hele her bî-kaydı
Kaydı varken ham-ı gîsû gibi bî-kaydânıñ

803

fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün

- 1 Pür-melâl-i seyri olduk ' âlem-i bî-zîneniñ
Çerh-i dün minnet-keşi eyler ' aceb bizi neniñ
- 2 Hün-ı fâsidden gelir ' ırqa halîd-i nişter
Kînesiz me ' münudur merdüm gezend-i kîneniñ
- 3 Kâdr-i zâd-ı gayr-ı maksûmu ki a' lâ fehm eder
Merd-i tâmi' câhil-i miqdâridir rûzîneniñ
- 4 Ehl-i şafvet pestden bâlâya istilâ eder
Sînesi eflâki isti' âb eder âyîneniñ
- 5 Merdüme idrâki oldukça qarîn olmaz Edîb
Haşre dek âmed-şud-ı gamdan ferâğı sîneniñ

804

mef' ülü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Sînemde kaldı tîr-i nigâh-ı tegâfûlün
Bend etdi pâ-y-ı mürğ-i dili târ-ı kâkûlün
- 2 Derdiñle hem-zebânım iken gülsitânda
Kalmadı tâbı nâleye şûride bûlbûlün
- 3 Meyliñ bu rûzgârda ağıyaradır müdâm
Ey serv süy-ı ' âşıka yokdur temâyülün

802 S 42a, Ü1 101a, Ü2 91a

803 Ü1 101a, Ü2 91b

1 dün Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

2 Hün-ı Ü2: ' Irk-ı Ü1 / me ' münudur Ü1: mâ' inidir Ü2

804 S 43b, Ü1 101a, Ü2 92a

- 4 'Aksi sevād-ı merdümek-i çeşm-i cān olur
Gül-berg-i 'arızındaki ol hāl-i fülfulün
- 5 Cām-ı lebin görelden Edibā o mehveşin
Gelmez hayāli dīdemize sāgar-ı mülün

805

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kemānāsā ham olsa her ne deñli o kara kaşın
Eder peyveste dil-düzide sebkat oka rā kaşın
- 2 Kerem naqdine-i mağşub ile meşkür olur şanma
Ne lāyık rüy-ı kār-ı nā-pesende hüsni sā-başın
- 3 Deme fark eylemez fāriğ-dilānı rütbe-i 'aşkı
Mekān olduğca 'ārī cehl olunmaz kadri ferrāşın
- 4 Siphriñ başını kabz aňlayan ancak eder farkın
Felekde dest-i hāk-efşān ile müşt-i güher-pāşın
- 5 Cehül-i bed-meniş takrī ile sencide-hüy olmaz
Eşer etmez kefi mizāna naķş-ı sengi naķķaşın
- 6 Nice kem-kadr olursa kıymeti gevherle yeksāndır
Difā'-ı cevri kelbe himmeti mebzul olan taşın
- 7 Yeri nük-i sinān-ı levha-i seng-i mezār olsun
Cebini naħvet-i gayretle pür-çin olmayan başın
- 8 Göñülde sırr-ı 'aşkın şüret-i ifşası kitmāndır
Şadīk-i dildir ancak mahremi her rāz-ı nā-fāşın
- 9 Hemān yāre Edibā ilticādır çāre-i 'aşıķ
Haťadır ğamzesiyle ihtiyārı ceng ü perhāşın

806

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kıyād-ı esb-i kāma şanma var sūdu mehārātın
Medār-ı zabtı olmaz tünd iken köhne-mehār atın
- 2 Güvāh-ı nuķ-ı diğerle hışāl-i mekremet sende
Cibilli olmadıkça nefyden yok farkı işbātın
- 3 Demem birden sitiz-i tişe-i āzārı metrük et
Ki her bed-biħe zehr-esmār eder kandı mūdārātın

805 S 1a, Ü1 101b, Ü2 92a
4 müşt-i S, Ü2: dest-i Ü1
806 S 39a, Ü1 101b, Ü2 92b

- 4 Dili mağsûş iken ezmâr-ı tecdîd-i ‘adâvetdir
Riyâen merde sūy-ı haşmdan ‘ağdı muşafâtîñ
- 5 Ğayūrâna şadîk ü düşmeni inâs u ihâşa
Zafer mevcûd olunca vechine ta‘yîn-i mîkâtîñ
- 6 Şehîdir ta‘m-ı hançal şehd-i zehr-âmîzden el-hak
Vidâd-ı feryeden memnûnuyuz şıdk-ı mu‘adâtîñ
- 7 Müvâlât-ı ümem maşşûr-ı imân-ı dürûğ olmuş
Zebân pür-şerm-i vizr-i yâdîdır şimdi müvâlâtîñ
- 8 Za‘îfân-ı sitem bî-nûr-ı naşfet aşîkâr olmaz
Kuvâ-yı cünbişi bî-tâb-ı mihr olsun mu dürrâtîñ
- 9 Ser-â-ser halk-ı ‘âlem hufte-i şâm-ı tegâfüldür
Edîbâ pertevi meşhûd iken rûz-ı mükâfâtîñ

807

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Rinde kût-ı neş’e lâzımsa yapışsın tâke pek
Zâhid-i har-meşrebe a‘lâ görünsün tâ kepek
- 2 ‘Âşıka maḥv-ı vücûduyla olur ilhâm-ı vaşl
Yâre olmaz cism ile tev’em vişâl-i müşterek
- 3 Dîde-i câna ten-i ḥâki gubâr-efşân iken
Merde bî-câdır cilâ-yı çeşm-i ‘irfân istemek
- 4 Kîne-ḥâh olduğça ḥâsid ni‘met-i elvânına
Nân-ı ḥuşku ‘âkile evlâ gelir tenhâ yemek
- 5 Ehl-i tezvîriñ mücerred belki eylerdim Edîb
Meşrebim olsaydı cehl-i ḥaqq-ı her nân u nemek

808

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Yârden mecbûrudur gönlüm ümîd-i bûseniñ
Her ne deñli ‘aks-i dil-ḥâhîñsa zâhid bu seniñ
- 2 Şübhesiz peyk-i nesîm-i şevkidir iblâğ eden
Pîr-i Ken‘âna nevîd-i nekhetin pîrâheniñ
- 3 Ehl-i diqqat kuḥl-ı çeşm eyler ḥayâlin kim raqîk
Tütîyâ-yı dîde-i ümmîdidir pervîzeniñ
- 4 Dil ki rağbetle ola reh-yâb-ı minhâc-ı ḥaṭar
Hep ‘anâdır sūdu ikrâh-ı meşakḳatden teniñ

4 Riyâen S, Ü2: Riyâ-yı Ü1
807 S 38b, Ü1 102a, Ü2 92b
808 Ü1 102a, Ü2 92a

1 diqqat Ü2: ḥikmet Ü1

- 5 Merd-i rüşen-dil qarıninden mehîn olsun mu hiç
 Âşinâ-yı şu' le oldukça mehîni rûğanîñ
- 6 Tâ zafer buldukça germ eyler ' inân-ı kînesin
 Ye 'sdir rāh-ı girîzinden naşîbi düşmeniñ
- 7 Dem-be-dem dārū-yı tîğ-i intikām ister Edîb
 Lāyık-ı her ihtîşām olmaz devâsı hüdneniñ

809

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Degmez vişâli h̃'āhişe bî-āb-rû zeniñ
 Bî-h̃'urdenî yesîr olur idmānı rûzeniñ
- 2 Şîrîn ü telhî ehl-i mezāk imtiyâz eder
 Nā-dāna yoksa farkı nedir meyle bûzeniñ
- 3 Etmez remîde merdümü rāhıñ sühûleti
 İmdād eder muvāfakati pāya müzeniñ
- 4 Sākı metîn-i himmetine kayd-ı ' acz olur
 Endām-ı rişte hem-seri oldukça sûzeniñ
- 5 Bî-māyeden ümîd-i kerem humk̃dur Edîb
 H̃ālî iken teraşşuhu mümkün mi kûzeniñ

810

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Meşhûd idi icābeti lâ-bûd du' âlarıñ
 Te 'şîri zāhir olsa dilâ bed du' âlarıñ
- 2 Merzâda kâbiliyyet-i şihhat ki olmaya
 H̃aşıyyet-i şifâsı bulunmaz devâlarıñ
- 3 Ferş-i harîre tâlib iken şimdi zāhidâ
 H̃aşr etdi bir h̃aşîre seni bu riyâlarıñ
- 4 Faşl-ı şitâda tûde-i yahdan nümûnedir
 ' Arz-ı h̃akîkat eylemesi bî-vefâlarıñ
- 5 İmsāk-i agniyâ ile ' âlem harâb idi
 İnfākı olmasaydı Edîbâ gedâlarıñ

809 Ü1 102a, Ü2 92b

810 S 39b, Ü1 102a, Ü2 92b

3 bir S, Ü2: bu Ü1

811

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Serāyā-yı Süleymāniden olmaz haşyeti mūruñ
Şadā-yı bağı miskīnāna vermez rehbe Tīmūruñ
- 2 Yüzünde zāhidā reng-i fūrūğ-ı mihr idi nūruñ
Saña sehl olsa ferdā ictiyāzı cısr-i Deynūruñ
- 3 Saña mihmāngeh-i yāre kıyād-ı dest-i da' vetdir
Karīn-i inkisār olduğça ' aşık vakfe-i dūruñ
- 4 ' Abīr-i şoḥbetinden sāde-ruḥsār-ı ümīdiz biz
Gül-ābı ḥāke rīzān eyleyen mīnā-yı meksūruñ
- 5 Edībā fark u temyīz etmeyen bīnāyı añma bil
Ki bīnāterdir andan mukle-i ḥ' ābīdesi kūruñ

812

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ne Hindīniñ ḥulūs-ı meyli var dīne ne Sindīniñ
Tıbā' ı lāyık-ı taḥrīf eder bilmem nesin dīniñ
- 2 Kuvā-yı dīni iḥrāz etmeden cısr-i Şırāt üzre
Huşulū nā-müyesserdir şebāt-ı pāy-ı merdīniñ
- 3 Cehāletle geçen evzārı dāmen-gīr-i fikr et kim
Nebīhe sehv ile hiç farkı yok evzār-ı ' amdīniñ
- 4 Tevāzu' -pīşe ol maḥlūka kim dīvān-ı ferdāda
Cihānda ser-fürüyīdir nişānı ser-bülendīniñ
- 5 Edībā telḥī-i şabr ile lezzet-cūy-ı ' uqbāya
Zevāk-ı ta' mı birdir şerbet-i şīrīn-i şehdīniñ

813

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Gelmesin şūfī-i afyūn-ḥ' urde-i ser-germe şek
Olduğunda mürşidi çüp-ı duḥān-ı germeşek
- 2 Çekmedi te'dīb-i nefsi-i şūma aşlā eyl emek
Kār-ı fāsıdken zimām-ı nefsi irḥā eylemek
- 3 Girde-nān-ı ḥāş-ı gendumdan nice bir çinemek
Sen de andan ḥāk-i baṭn-ı cāyi' e pūr çinem ek

811 S 39b, Ü1 102b, Ü2 93a

812 S 39b, Ü1 102b, Ü2 93a

3 evzārı S, Ü2: āzārı Ü1 / evzār-ı S, Ü2: āzār-ı Ü1

813 S 39b, Ü1 102b, Ü2 93a

- 4 Şîr iken eṭvār-ı mağrūrānesinde seg gibi
Ağniyā lāyık mıdır nān-ı gedāyı istemek
- 5 Dürdan bā-naẓre-i çeşm-i tegāfûl görmeden
Şûret-i her ḥāyini yegdir Edîbā görmemek

814

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dem-i serdim ḥarûr eyler gāmında ḳalbi tefrîḥiñ
Mücerrebdır hûbûbun germ eder te'sîr-i tef rîḥiñ
- 2 Dil-i ehl-i hevâ fark-ı rûsûm-ı küfr ü dîn etmez
Gönûlden riştesin ḳat' eylemiş zünnâr u tesbîḥiñ
- 3 Cehûlâ dîni sen ḥaybet-güzîn-i irtidât etdiñ
Nümâyân oldu şimdi ğalṭa-i İslâmı taşḥîḥiñ
- 4 Ḥadîşîñ pertevinden müstenîz-i ihtidâ olmaz
Zi'yâ vermez dil-i târîke envârı meşâbîḥiñ
- 5 Dirâsetle Edîbâ müdde'î fehm-i me'âl etmez
Dil-i bî-nûr-ı feyze sûdu yok telvîḥ ü tevzîḥiñ

815

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Alaydı semtini 'allāme rüşveti yemeniñ
Yaḳardı tuhfelerin Hind ü kişver-i Yemeniñ
- 2 'Uluvv-ı menzilete bā' iş oldu Manşûra
Budur celâlet-i ḳadri kelâm-ı Ḥaḳ demeniñ
- 3 Ḥelâl-ḥâre ne şâkî olur ne meşküdur
Taḳıyy isen yolunu bilme semt-i maḥkemeniñ
- 4 Cenân-ı şâf ile ilhâm-ı feyze ol râġıb
Nigāha alma suṭûrun kitâb-ı mülhemeniñ
- 5 Edîb niyyet-i şıdk ile kâra âġâz et
Ki 'âḳile yeri yok ḳur'a vü müsâhemeniñ

4 Şîr S, Ü2: Sîr Ü1

814 S 40a, Ü1 102b, Ü2 93b

3 ḥaybet-güzîn-i S, Ü2: ğaybet-güzîn-i Ü1

4 olmaz S, Ü2: olmak Ü1 / Zi'yâ S, Ü2: Ğinâ Ü1

815 S 40a, Ü1 102b, Ü2 93b

816

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Oldukça serde sāyesi perr-i hümāmızıñ
Yokdur lüzümü sāyelere ilticāmızıñ
- 2 Ğayra 'aceb mi kârih-i 'arz u niyāz isek
Meşhūd iken hilāf-ı nüfūzu recāmızıñ
- 3 Ğayriñ şavābı bizlere maḥz-ı ḥaṭā iken
Mücib nedir ki ḥüsñü bilinmez ḥaṭāmızıñ
- 4 Olmaz nümüde lem'a-i naḥd-ı mü'eddebi
Yāvende-i retīme-i dest-i 'aṭāmızıñ
- 5 Yokdur Edīb dā'ıye-i intīmāsı hīç
Ebvāb-ı ğayra tālib-i bāb-ı rızāmızıñ

817

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kuvāsi tāb-ı ğamdır rāh-ı kalb-i miḥnet-ālūduñ
Nemā-baḥş-ı şu'ūdu āteş-i sūzān olur dūduñ
- 2 Sütür-ı āsiyā iḳdām ile tayy-ı mekān etmez
Keselden farkı yokdur iltizām-ı sa'y-ı bī-sūduñ
- 3 Komezdi iḳtibāsa şu'le-i şem'-i vifākından
Eger pervāne olsa ḥāsīde iḳbālī maḥsūduñ
- 4 Dil-i nā-dāna ḳadri şadme-i hīzemle yeksāndır
Dimāğı neş'e-i ta'tır ile ıtrāb eden 'ūduñ
- 5 Şaḳın ḥān-ı 'aṭāyı dāye-i dām-ı şikār etme
Ki yārāna muzīḳ-i buhl olur kāşāne-i cūduñ
- 6 Ğam-ı ḥirmāndan āsūde-i ıtlāk olur şanma
Yerin gencīne-i imsāk eden dīnār-ı menḳūduñ
- 7 Edībā āteş-i dūzaḥdan istinkāf eden merdüm
Likāsın buğz eder sermā da olsa nār-ı mevḳūduñ

818

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Seni mağşūş eder riş-i sefidī āsiyābānıñ
Ki yokdur sende meyzi nāz-būdan ās-ı yabanıñ

816 Ü1 103a, Ü2 93a

817 Ü1 103a, Ü2 93a

4 ḳadri Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

6 ıtlāk Ü2: etfāl Ü1

818 S 40a, Ü1 103a, Ü2 93b

- 2 Fűrüg-ı şıdkdan kim bî-revândır kâlib-i cânıñ
Şımâh-ı pend-ğ̃âha bî-eşerdir kâl-i bî-cânıñ
- 3 Budur nuşhu Felâtûn-hikmetân-ı ‘aşr-ı Yünânıñ
Ki gerd-i şübheden taḥîre âgâz eyle yu nânıñ
- 4 Degilse müsteṭâ‘ıñ muḳtedâ-yı ehl-i ‘aşk olmak
Nümâyân eyleme mihrâbveş çâk-i giribânıñ
- 5 Belâsından olaydı şehr-yârâ ḥâtırıñ muğber
Saña olmazdı gerd-efşân meger a‘ vâñ-ı dîvânıñ
- 6 Cüdâyîdir gavâyet-kârlardan mesleki fevziñ
Necâtı yoḥsa bulmaz pey-revânı ḥizb-i şeyṭânıñ
- 7 Sütür-ı âsiyâdan fark olunmaz gerdiş-i seyri
Sülûkünde Edîbâ sūfiyân-ı râh-peymânıñ

819

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Ta‘azzürle recâyı müstemendi etme mercûnuñ
Güzâr etme pul-i nâkesden âbın et memer-cûnuñ
- 2 Nevâ-yı sâz-ı himmetle nice ıṭrâb-ı sem‘ eyler
Uşûl-i nâlesin fehmi etmeyen her ḳalb-i maḥzûnuñ
- 3 Kef-i ḥüsnünde yârıñ bir nişân-ı luṭf imiş ancak
Bu gün sır-ı şudûrun aḥladım ḥaṭṭ-ı ḥümâyûnuñ
- 4 N’ola rüçḥânımız âhen-dilân-ı ‘aşḳa vâzıḥsa
Tehîsinden girândır keff-i memlûsu terâzûnuñ
- 5 Edîbâ düşmeni ifnâdan özge sûdu yok tîgiñ
Ne vardır nef‘i taḥîr-i denesden ğayrı şâbûnuñ

820

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Mâ-verâsı giderek olsa bedîd estârıñ
Şūfiyâ zâhir idi reng-i bed-i destârıñ
- 2 Şıdkâ var ḥubb-ı riyâ deñli şü‘ûn-ı bugzuñ
Şûretâ gerçi ki tezyîf-i riyâdır kârıñ
- 3 Sû‘-i fi‘li şeref-i ḥüsn-i ‘amel setr eyler
Gülle pûşide olur naḳş-ı sitizi ḥârıñ
- 4 Ḥamliden ‘âṭıl idi bâr-ı umûr-ı ‘âlem
Şıḳali dûşu şikest etse eger her bârıñ

1 S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

819 S 40a, Ü1 103b, Ü2 93b

820 S 40a, Ü1 103b, Ü2 94a

- 5 'İtr-ı h' oş-büyu Edibâ yine olmaz hâfi
'Üd eger olmasa da hüsni-i karîni nârîñ

821

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hâbâbâsâ şinâh-ı lücce-i peymāneden geçsek
Dem-i pâ-ber-hevâ-yı cünbiş-i mestāneden geçsek
2 Hemān 'uzletle dāmen-çîn olup ümmü'l-habâ'ışden
Sitemger öyle tıfl-âzâr-ı bed-h'â[hâ]neden geçsek
3 Edip üftāde-i çāh-ı zekān endiše-i hāli
Oluş âzāde hergiz öyle āb u dāneden geçsek
4 Dem-ā-dem gerdiş-i tâb-ı hevesle bezm-i 'ālemde
Düşüp bir şem'-i hüsne sūziş-i pervāneden geçsek
5 Felekde āşinā-yı bezm-i hāşu'l-hāş-ı kurb olsağ
Edibâ ârzū-yı vaşl-ı her bīgāneden geçsek

822

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ta'ne-i rindāna me'lūf etme ṭab'-ı cāmidiñ
Sen de zāhid bir zamān gevher-şinās-ı cām idiñ
2 Fāka mağlūl etmese cīd-i ġarīm-i şehvetiñ
Her büt-i ra'nāyī rām etmekde bī-ārām idiñ
3 Rūy-ı 'iştānıñ riyāen ṭā'atiñdir setr eden
Yoğsa ḡalk içre sevād-ı vech ile bed-nām idiñ
4 Dil-bere tārīk-i şebdir çün medār-ı fūrşatiñ
Mümkin olsa tīre-sāz-ı çehre-i eyyām idiñ
5 Keşf-i rāz-ı ihtibār etse Edīb-i āgehe
Hāliñi müstevḡiş-i ifhām u istifhām idiñ

823

mef'ülū mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Kāfir daği her mü'min-i zī-keff-i nediniñ
Ḥubbunda muşırr olmuş iken keffine dīniñ
2 Dünyāda hemān māyesidir bī-ḡrediniñ
Fehm eylememek ḡubḡunu her bīḡ-i rediniñ

821 Ü2 94a

822 S 39b, Ü1 103b, Ü2 94a

823 S 40b, Ü1 103b, Ü2 94a

- 3 Ārāyişine mınţıka-i raġbeti ħall et
Her dıv-i kemer-beste-i la' n-ı ebediniñ
- 4 Ehl-i tama' ı ġāye-i şırāna düşürdü
Endişesi gencine-i naķd-ı esediniñ
- 5 Mınţık-i suĥan fehme müraccaĥ mı degildir
Bî-māyelere şoĥbeti ġāv-ı belediniñ
- 6 Ġülzār-ı muşāfāt-ı dil-i ĥalka Edibā
Eşrāfı olur revzene-i bî-ĥasediniñ

824

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Dāniş-āmūzu mücūnuyla reh-i üftāniñ
Lā-cerem pey-revidir bedreķa-i üftāniñ
- 2 Ķāđiyā bunca fücūruñda ki var i' lāniñ
' Alem-i şer' i saña sūdu nedir i' lāniñ
- 3 Dehrde rātibe-i mertebe-i esnāniñ
Ĥāyişi seng-i şikest-āveridir esnāniñ
- 4 Etmeden ĥaşv-ı dehen loķma-i her nā-dānı
İctināb et var ise zāyiķa-i ' irfāniñ
- 5 Pākî-i zeyl-i teyakķuzla Edibāsāca
Kef-i ālāyiş-i ġafletde ķoma dāmāniñ

825

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ġuş eder yok rīze-i āvāzesin bürî-zeniñ
Farķı yokken ' ayn-ı nefĥ-i şurdan bu rizeniñ
- 2 Ĥübdur şanma baña eţvārı her düşizeniñ
Ġıbtagāĥ-ı ĥülle-i ' adn olsa her düşi zeniñ
- 3 Ĥ'oş gelir şayyād-ı fāĥiş-sirete avı zeniñ
Eylemez fikrin derin tezyin eden āvizeniñ
- 4 Her kes olmaz müntehî sebbābe-i tehdid ile
Ĥāmeye der-bestedir üslūb-ı kārı nizeniñ
- 5 El-ĥazer itlāf-ı cūd etme Edibā tāmî'e
Zarf-ı āb etmek degil cevfin revā pervizeniñ

5 Mınţık-i S, Ü2: Mantūk-ı Ü1

824 S 40b, Ü1 104a, Ü2 94b

4 İctināb et var ise S, Ü2: İctināb-āver ise Ü1

825 S 40b, Ü1 104a, Ü2 94b

826

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Kuvâ-yı hâfızası süst olunca insânîñ
Şudâ'a nisbetini 'âdet eyler insânîñ
- 2 Berehmen olmasa nefret-güzîni îmânîñ
Olurdu da' vet-i îmâna sūdu îmânîñ
- 3 Reh-i girîzi olur mu mücîri Tersânîñ
Pey-i şübûra iken inhizâmı tersânîñ
- 4 Delîl-i ye's temennâ-yı düzd-i şeb-rûdur
Sirâcî bedreka-i zû'-i mâh-ı tâbânîñ
- 5 Karîn-i şıdk idi pey-bürde-i na'im olmak
Dilinde hevl-i cahîm olsa her herâsânîñ
- 6 Bu cûş-ı eşkime bādı hevâ-yı âhımdır
Ki tünd-bād iledir hep hürüşü deryânîñ
- 7 Bu dem 'ilâve-i sekr-i mey-i nedâmetle
Sezâsı bir ben idim belki hadd-i mestânîñ
- 8 Şikâk u naḥveti ehl-i zamâne hūy etmiş
İçinde kâbili yok hüdne-i müdârânîñ
- 9 Nizâm u behceti bi'l-cümle nâ-bedîd oldu
Edîb hâfika-i âhı kaldı dünyânîñ

827

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Görünce 'aksin ol müy-ı leb-i gūlfâm-ı meymūnuñ
Dimāg-âşüfte-i misk-âbı oldu cām-ı mey mūnuñ
- 2 Mücerred fasd-ı 'arḳ-ı bed-regândır luṭfu şemşiriñ
Hemân tanzîf-i evsâḥ eylemekdir nef'i şâbūnuñ
- 3 Yed-i maḡlûl-i ḥükmü müste'idd-i infikāk olmaz
Ḳuyûd-ı meskenetle mesned-i şâhîde mescūnuñ
- 4 Ne mümkin ihtidâ ümmîdi müşrikden ki me'mündür
Nüḳûd-ı müflisi olduḡça re'sü'l-mālî medyūnuñ
- 5 Edîbâ bozdu bâzâr-ı metâ'-ı sâde-rüyânı
Ḥarîd-i infî'âle şavleti pîrân-ı me'būnuñ

828

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Verse derûna lerze n'ola bîm-i sâ'idiñ
K'olmaz şebâtı cevre dil-i bî-müsâ'idiñ
- 2 Derk-i me'âle hîre-nigâh-ı şu'ûr iken
Yok sûdu ehl-i dânişe hıfz-ı kavâ'idiñ
- 3 Rûy-ı zemîn semâdan eder iktisâb-ı feyz
Luţfu olur ekârîbe râcih ebâ'idiñ
- 4 Dānāya vaḳ' -ı zātı yeter merd-i sifleveş
Yokdur yeri duḡān gibi çerhe teşâ'idiñ
- 5 Etdim nigeḡ teḡārüb-i ehl-i zamāneden
Gördüm Edīb nef' i füzündür tebâ'idiñ

829

mef'ülü mefā'ilün fe'ülün

- 1 Ey dil hele fitne-zâdır âhıñ
Olsa n'ola fitne zâd-ı râhıñ
- 2 İbdāl-i rûḡād-ı ḡaflet etdiñ
Bîdārî-i çeşm-i intibâhıñ
- 3 Bî-vāye-i ḡumret-i ḡacelsin
Ḥûn olsa da lücce-i şinâhıñ
- 4 Raḡbetle saña 'arûs-ı deḡre
Besdir güneh-i kemîn nigâhıñ
- 5 Bî-şıdḡ nişân-ı sûdu olmaz
Ezḡâr ile cünbiş-i şifâhıñ
- 6 Yok nef' i zemîn-i secdegâha
Bu ḡâl ile mâliş-i cibâhıñ
- 7 Bî-behre vü bî-nevâsın âḡir
Yogise Edībveş penâhıñ

830

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Var ise nehc-i füyûzâtı eger bu seneniñ
İsterim ḡādime-cünbânı olam bu seneniñ

828 S 41a, Ü1 104b, Ü2 95a

829 S 41a, Ü1 104b, Ü2 95a

830 Ü1 104b, Ü2 94b

- 2 Būsa āmāde olup la' l-i leb-i dil-dārı
Añlayam maṭla' -ı dībācesidir buse neniñ
- 3 Eyleyip kahve-i telḥ-ābeyi ḳanda ibdāl
Mısrđan berter edem luṭfunu şekker yemeniñ
- 4 Telḥ edem zā 'ıḳasın reşk-i mezākımla benim
Leb-i her bürr-eme vü şāhid-i şūhu emeniñ
- 5 Neş'e-i sāgar ile sāye-i gülşende Edīb
'Andelībāna edem zevḳını şaḥn-ı çemeniñ

831

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Āhıyla şanma sīneyi der-mānde eyledik
Bāl-i firiştegānı perākende eyledik
- 2 Var mı o zehre zührede tābendelik ede
Biz āftābı süddeñe tā bende eyledik
- 3 Terk et serīr-i nāzı ki ol cāy-ı dil-keşe
Zayf-ı ümīd-i vuşlatı āyende eyledik
- 4 Erdik bahār-ı vuşlata nā-dān-ı ḳadrini
Renc-i şitā-yı hecre şitābende eyledik
- 5 Her kesle def' -i vaḥşet edip ḥaşm-ı dūn için
Ancak ḡarīm-i keydini pāyende eyledik
- 6 Bī-fehm iken ḡavāmız-ı fenn-i 'adāvete
Āḡır o fehmi nüsha-i düşmende eyledik
- 7 Bihūde naḳş-ı bī-eşer-i lāf ile Edīb
Zann etme rüy-ı şafḡayı şermende eyledik

832

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Hüsnsüz her sāde-rūdan ṭa' mı olmaz şīveniñ
Merdüme ol şīveden hīç farkı yokdur şīveniñ
- 2 Yār-i gül-ruḡsār kim ifşāḡ-ı nuṭḡ-ı ḡüsn ede
'Andelīb-i bāḡ olur hem-kār-ı nuṭḡu elkeniñ
- 3 Ḡayrlarla şem' veş meclis-fürüz-ı üns iken
Vaḥşetiñ bilmem nedendir sevdigim benden seniñ
- 4 Vaşldan mümkin midir oldukça ben ne'vmīd olam
Nuṭḡ der-kār-ı niyāz el küşe-ḡır-i dāmeniñ

- 5 Çeşm-i vahşetle nigāh etme Edīb-i muhlise
Luţf kıl görme kerem-kārā şadīķi düşmeniñ

833

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Rızā ile taķiyy-i ķānī'e yek loķması nānīñ
'Adīlīdir rūsūm-ı hīkmetinde İbn Sīnānīñ
- 2 Perestiş-kār-ı tayf-ı nākesān etmekdesin ķalbi
Nukūş-ı şūretinden geçmediñ deyr ü kilisānīñ
- 3 Sezā mı nā-pezīrā-yı hūdā ma'nā-yı āyetden
Varaķ-gerdānı olmaķ nüşa-i tertīb-i zībānīñ
- 4 Fenāya nāzır ol ten-perverī merdi helāk eyler
Naşīb-i 'ibret al bismilgehinden 'id-i ķurbānīñ
- 5 Edīb iklīl-i ğayret zīver-i her ķımmedir şanma
Ki olmaz efser-i ğayret serinde degme insānīñ

834

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şirāsın istemem naķd-ı mūkāfātımla men nānīñ
Götürmezdim dehāna loķmasın her şaķş-ı mennānīñ
- 2 Kūşūr-ı fehmi ile olmam cehūl-i ķadri ben nānīñ
K'olur sa'yı dil-i vīrāna meşķūr öyle bennānīñ
- 3 Simāt-ı nī' met-i erzālden keff-i nigāh eyler
Olanlar sīr-çeşm-i nī' meti Hānnān u Mennānīñ
- 4 Bir iki nev-cevān-ı hūb-rū tilmīz ile şeyhīñ
Uzandı baķş-ı bī-encāmı müfredle müşennānīñ
- 5 Edībā ehl-i temyīze nevā-yı telh-ķāmīdir
Bu dehr-i pūr-fenāda lezzeti 'ayş-ı mūhennānīñ

835

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Femin ki şūfī ṭabīḡ-i dūcāca etmiş dik
Demiş ki bu reme-i mākiyān u biz birdik

5 kerem-kārā S, Ü2: kerem-kār-ı Ü1

833 S 41b, Ü1 105a, Ü2 95b

1 rūsūm-ı S, Ü2: lisān-ı Ü1

5 Edīb iklīl-i S: Edībā tāk-ı Ü1, Ü2 / Ki olmaz efser-i ğayret S, Ü2: O iklīl-i şeref olmaz Ü1

834 S 41b, Ü1 105a, Ü2 95b

2 S: (Ü1'de 4. beyit)

835 S 42b, Ü1 105a, Ü2 91b

- 2 Faḳīh nāsiki hep ğayr-ı nāsik etmişken
Ne gūne ṭālibin eyler o yāve-gū tensik
- 3 Ḥaṭ-ı 'izāra zer-efşān olunca tāb-ı nigeḥ
Nigāhı ḥayrete koydu o nev-ḥaṭ-ı bārīk
- 4 اذا حميت حميم الغرام في خلد
خلت خطائره كيف لم يكن يحميك
- 5 Edīb nā'il-i genc-i vişāl olur yāriñ
Hızāne-i ğamına ğayrı etmeyen teşrīk

836

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Nā-yāb olup gider eşeri istikāmetiñ
Mī'adı geldi yetdi mi bilmem kıyāmetiñ
- 2 Yok irtivāya meyli zülāl-i ḥadişden
'Ālem şanır ki aşlı mı yok bu rivāyetiñ
- 3 'Āşıqları devām-ı ḥadeşle qarīn eder
Her tāzeden şalāta sürüdu iḳāmetiñ
- 4 Da'vā ile velāyeti vāliye yer kıomaz
Zühhād-ı şāfı hep arasan her vilāyetiñ
- 5 Şanma Edīb zāhid-i ḥuşk-i müfessire
Te'sir eder ṭarāvet-i ma'nāsı āyetiñ

837

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 N'ola çeşminde ḳadri pest ise her şahş-ı bā-dīniñ
Sühād-ı ḥuftergān-ı fitneye her şahş-ı bādīniñ
- 2 Cihānda dīden-i dād u sited ğāretgerīdir hep
Hemān şekl-i İrem bir nāmı vardır resm-i 'ādīniñ
- 3 Fezālar menzil-i ḥar-bendegān-ı ḥud'a-sāzīdir
Tehīdir şahnı fersān-ı şadāḳatden meydīniñ
- 4 Nevā-yı mīve-i maḳbūl-i dīni ğars eder yokdur
Ser-ā-ser rüy-ı ḥāki bī-nevā ḳalmış nevādīniñ

836 S 42b, Ü1 105b, Ü2 91b

3 iḳāmetiñ S, Ü2: ḳāmetiñ Ü1

837 S 43b, Ü1 105b, Ü2 91b

1 ḳadri S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

3 dīden-i S, Ü2: dīdeden Ü1

- 5 Edibā germ-sāz-ı şūriş-i mātem-keşānīdir
Miyān-ı ehl-i gāmda hūsnū yokdur zıkr-i şādīnī

838

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Seri bī-fikret olmaz teng-destīden seref-kārīn
Kālır āgende-i teşvīşi bālīn-i ser efkārīn
- 2 Nihān olmaz dil-i zengīde olsa pertev-i bātın
K'olur tābişgehi cevī-i leyālī nūr-ı akmārīn
- 3 Cemāl-i mehveşānı perde-i naḥvet maşūn eyler
Gülü ber-kende-i efvāh olur gülzār-ı bī-hārīn
- 4 O kim kālā-yı şıdkın āşinā-yı reng-i zūr etmez
Metā' m kīse-i naḥdīnesi eyler ḥarīdārīn
- 5 Edibā sīne-i bed-ḥāhdan itfāsı mümkün mi
Derūnumdan hüveydā şu' lesi nā-būd olan nārīn

839

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Olmaz qarīni kevşer ile mültaķīleriñ
Menfūr-ı ṭab' ı olsa n'ola mül taķīleriñ
- 2 Gül-ķand-ı la' l-i ḥūr-ı behişt olsa raġbeten
Almaz dehānı ṭa' m-ı inābet şaķīleriñ
- 3 Ṭā' atde dest-gīrī-i şerm-i kuşūrdur
Kaşr-ı cināna bedreķası mūrtaķīleriñ
- 4 Cūş-ı zülāl-i raḥmet-i Ḥaķ şüst-ü-şū eder
Ālāyiş-i ḥaṭāsını ancak naķīleriñ
- 5 Ğamdan güzeşteġān-ı selāmet emīndir
Yoḥsa Edib rāḥati yok mā-baķīleriñ

840

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Bizi ḥiddetle dil-rīş etdi zāhid bu ķanā diliñ
' Acebdir şu' le-i āteş-feşāndır bu ķanādīliñ
- 2 Ḥiṭāb-ı nuşḥda fehmedim bir güne men diliñ
Hemān zannımda gūyā bestedir aġzımda mendīliñ

838 Ü1 105b, Ü2 91b

2 Nihān Ü1: Nihāl Ü2

839 Ü2 95b

840 S 41b, Ü1 105b, Ü2 95b

- 3 Mizācı sen ki ta' dīl etmediñ dārū-yı pendīñle
Naşūhā nā-müyesserdir mizāc-ı ğayrı ta' dīlīñ
- 4 Rişā-yı zühd ile hīl' at-güzīn-i kurb-ı şāh isen
Fem-i taḳbīli istikbāl içündür zeyli tesdīlīñ
- 5 Tarīḳ-i irtişāda geh dilīr ü geh cebān olduñ
Edībi hā'ir etdi şūret-i ahlāḳı tebdīlīñ

841

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Çeşm-i emeli dehre maḥabbetle baḳanıñ
Görmez ni' am-ı dā'imesin mülk-i beḳānīñ
- 2 Zāhid saña ezrārı füzündür bu şaḳanıñ
Âhırde fūrū-rīhte eyler boşa ḳanıñ
- 3 'Ayn-ı hevesiñ âyine-i 'aks-i zehebdır
Dārū-yı şifā bulsa da renc-i yeraḳānīñ
- 4 Gitdikçe bülend olmadadır pāye-i cehli
Tekbīr-i 'amā'imle rü'ūs-ı ḥumaḳānīñ
- 5 Yektā-rev-i minhāc-ı secāyā-yı Edīb ol
Dünbāle-devi olma gürūh-ı rüfeḳānīñ

842

fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn

- 1 Vaşl-ı yāre yoĝimiş çünki sezāvārlıĝıñ
Olamaz pāyına işāra sezā varlıĝıñ
- 2 Rindi ta'yir ile evḳatı geçirdiñ zāhid
Ne 'aceb saña bedīd olmadı bī-'ārlıĝıñ
- 3 Naḳd-ı zühd ile tehī-dest-i me'ād etdi seni
Māl-i gencīne-i Ḳārūna ḥarīdārlıĝıñ
- 4 Şihḥati nef's-i şereh-kāra mu'īn etmekden
Bildigim nef' i füzündür saña bīmārlıĝıñ
- 5 Sine-i lehv ile ḥ'ābīdegeh olduñ âhır
Görünür ḥ'ābgeh-i dārda bīdārlıĝıñ
- 6 Hülle-i faḥret-i faḳr ile şeh-i ma'nā ol
Zarrı yok 'ālem-i şūrīde saña ḥ'ārlıĝıñ

3 ta' dīl S, Ü2: tebdīl Ü1

5 geh cebān S, Ü2: gāh cebān Ü1

841 S 41b, Ü1 106a, Ü2 95b

1 mülk-i S, Ü2: dār-ı Ü1

842 S 42a, Ü1 106a, Ü2 96a

4 nef's-i S, Ü1: naḳş-ı Ü2

- 7 Belki takrî' i mezîd eyler idi kil-k-i Edîb
Saña bir fâ'idesin bulsa dil-âzârlığıñ

843

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Memnûnu olur ehl-i hevâ züll ü hevânîñ
Germâ-zede minnet-keşidir bād-ı hevânîñ
2 Dil kârih iken lezzetini sâz u nevânîñ
Reh-yâb olamaz sem'ine her şavt-ı nev anîñ
3 Ğamdır dil-i pür-' illete ser-māye-i şıḥḥat
Olmaz eṣeri zaḥm-ı dile ğayrı devânîñ
4 Āsûde-rev-i süllem-i minhâc-ı seviydir
Merdân-ı sebük-bârları terk-i sivânîñ
5 Bî-kayd-ı beden 'azm edelim yâre Edîbâ
Kim reh-rev-i cāna yeri yok taḥt-ı revânîñ

844

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Sitâyişiyle müraccaḥ ederdi rûḥa lebiñ
Edîb-i mâhiri izḥâr edeydi rû Halebiñ
2 Müyesser olmayıcak tayy-ı rāh-ı maṭlûba
Mecâl-i pây-ı zehâbı şikestedir talebiñ
3 Difâ'-ı ḥükm-i każāya tavassuṭ etdikçe
'Azâyim-i eṣeri nâ-bedîd olur sebebiñ
4 Sefeh işāre-i buĝza zerî'a olduĝça
Lüzûmu celb-i rızāya vesîledir edebiñ
5 Ğarîm-i şiddet-i sermâ tegallüb eyleyicek
Nazarda lutfu cemenden ziyâdedir ḥaṭabîñ
6 Güvāh-ı ḥüsn-i siyerle şübûta yetmeyicek
Nedir fevâ'idi bilmem de'āvî-i nesebiñ
7 'Aşîri ḥumkede-i meyde puḥtelenmeyicek
Edîb ṭab'ıma uymaz ṭabî'ati 'inebiñ

843 S 42a, Ü1 106a, Ü2 96b

2 lezzetini S, Ü2: zilletini Ü1

844 S 42a, Ü1 106a, Ü2 96b

3 eṣeri S, Ü2: eṣeriñ Ü1 / sebebiñ S, Ü2: eṣeriñ Ü1

5 eyleyicek S, Ü2: etdikçe Ü1

845

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Olma keydinden emîn bîve-zen-i bî-mezeniñ
K'eylemez keydi nerîmânı cüdâ bîme zeniñ
- 2 Zâhidi hürrem eder baḥşî bu dem câyizeniñ
Zâmini ridf-i ḡulâm olmaḡile cây-ı zeniñ
- 3 Hecri endîşe-i vuşlatla ferâmüş et kim
Ünsü bî-vahşet olur yâr ile tenhâ gezeniñ
- 4 'Âşıka ülfet-i ḡamla ḡuref-i me'vâdan
Zevkî râciḡ görünür kûşe-i beytû'l-ḡazeniñ
- 5 Tâlibi yokdur Edîb ehl-i hevâdan ḡayrı
Hişşe-i râtibe-i dâḡ-ı ḡam-ı müfrezeniñ

846

mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

- 1 Kılma sübül-i 'ayn-ı 'atâ bîniş-i mâliñ
Mecbûr-ı yemîn eyle leged-bîn-i şimâliñ
- 2 Pervâne edip şem' ine her ḡufte-çerâḡı
Her muḡtarib-i ḡarza dirîḡ etme kemâliñ
- 3 Ruḡsâre-i kirdârîñ vâ-reste-i şerm et
Aḡyâra bedîd olmasa da peyker-i ḡâlîñ
- 4 Mürḡ-i dili üftâde-i dâm-ı heves etme
Bî-cünbiş-i ḡırş eyle hevâya per-i bâliñ
- 5 Şafvetle keder dilde ḡarâr etmez Edîbâ
Hiç tâbı mı var hecme-i envâra zılâliñ

847

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 İ'tilâ etmede çün pey-revisin bennânîñ
Zâhidâ ḡân-ı vefâdan keserim ben nânîñ
- 2 Zâ'id oldukça icârât-ı dükân u ḡânîñ
Yine dil-bestesinin ḡân-ı emîr u ḡanîñ
- 3 Ol ki hürrem-dil-i tefrîḡi ola yârânîñ
Leged-i pây-ı ihânetle serin yar anîñ

845 S 42a, Ü1 106b, Ü2 96a

846 Ü2 96b

847 S 42b, Ü1 106b, Ü2 96b

2 dükân u ḡanîñ S: dükân u ḡânîñ Ü1

3 ola S: olur Ü1, Ü2

- 4 Dest-i nuṭṭ ile güher-pāş-ı kelām-ı luṭf ol
Merd-i zū-fāḳaya teng ise yed-i iḥsānıñ
- 5 Māl içün ḥalkı perestişde Edibā dehrıñ
Farḳı yok kevn ile hiç ma'bede-i evşānıñ

848

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ḳarini olma ḥalī' u'l-'izār-ı bī-rūnuñ
Edeble gāliyenāk et derūn u bīrūnuñ
- 2 Mürīd ḳūtuña vāfi ki bunca var unuñ
Esirisin neye tāḥūn-ı çerḥ-i vā-rūnuñ
- 3 Ḥulūş-ı menni sezā-yı muḳīl-i menn eyle
Metā'-ı menne ḥarīdārı etme memnūnuñ
- 4 Mekārim-i şiyemi ḥaşr-ı āşinā ḳılma
Bahā-yı ḥulḳ ile āḡyārı eyle meftūnuñ
- 5 Ribāṭ-ı şoḥbet-i imrūzu dünden ḥall et
Şudā' a bā' iş olur neş'esi bu gün dünüñ
- 6 Nesīm-i āhı şirā'-ı sefine-i şevḳ et
Ki rüzgār iledir seyri fülk-i meşḥūnuñ
- 7 Taḥayyül-i ni'am-ı dehr ile şafā bulmaz
Şabāḥ-ı rüz-ı ḳıyāmetde ḳalb-i maḥzūnuñ
- 8 Ne sūd eder saña tāb-ı temūz-ı dūzaḥda
Ḥayāl-i serdī-i faşlı güzeşte kânūnuñ
- 9 Edib bā-yed-i beyzā-yı naḳd-gīr-i hüdā
Ne-behredir kef-i Mūsāya mālı Ḳārūnuñ

849

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Müşg-i Çinī ḥāk-i rāhıdır ḡazāl-i miskimiñ
Benden özge hem-ser-i iksīri olmuş mis kimiñ
- 2 Lübb-i ḥikmet cüz'-i āşār-ı cünūnumdur benim
'Aḳl-ı kül tilmīzidir 'allāme-i evrākimiñ
- 3 Sāḡar-ı raḥşān-ı bezm-i ḥāver-i Cemşīd-i çerḥ
Pertevidir gevher-i mīnā-yı āb-ı tākimiñ
- 4 Muttaşıl ḥurrem-dil-i hemmim ne mümkindir k'ola
Ḥande hem-rāz-ı neşāṭı dīde-i nemnākimiñ

- 5 'Älemiñ kalbinde bâk-i ihtilâl olsa Edîb
İhtilâl-i 'äleme te'sîri vardır bâkimiñ

850

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 O şūha baş-ı niyâz et uşandırincaya dek
Rûkâd-ı meyl-i cefâdan uyandırincaya dek
2 Dirâz-dest-i ümîd ol çerâğ-ı vuşlatına
Fetîl-i şem'a-i maşşûdu yandırincaya dek
3 Rehîn-i kâr-ı hübüv eyle şarşar-ı âhı
Yem-i dü-reng-i sirişki bulandırincaya dek
4 Reh-i semâhate nefis-i cebânı tahrîz et
Silâh-ı hulk-ı şehâyı kuşandırincaya dek
5 Edîb bülbül-i şürîdeveş o gül-rûya
Nevâ-yı şevki sedîd et inandırincaya dek

851

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Nâ-güvâr olsa n'ola şürb-i redîsi mânîñ
Meşrebi zîşt olur elbette redî-sîmânîñ
2 Olur inâs ile ferhunde celî-sîmâya
Mâye-i şafveti ferhunde celîs-i îmânîñ
3 Nânîñ etmeden ilkâ şikem-i eknâna
'Älemiñ hâk-i fem-i câyî' ine ek nânîñ
4 'Amel-i zîştile âzurdeligin derk etse
Ehline şîveni efzûnter idi mevtânîñ
5 Mûriş-i kuvvet olur renc-i sitem mazlûma
Tâb-ı za' fi kem eder tâbın Edîb aqvânîñ

852

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gidermez şabr-ı dil cû'-ı vişâlin mû-miyânânîñ
Ki vaqt-i kârda te'sîrin etmez mûmiyâ nânîñ

850 S 42b, Ü1 107a, Ü2 97a

3 dü-reng-i sirişki S, Ü2: derûn-ı sirişkiñ Ü1

851 S 43a, Ü1 107a, Ü2 97a

5 Edîb S, Ü2: eder Ü1

852 Ü2 97b

- 2 Tef-i hırşın gidermez cüy-ı işbâ'-ı şeb a' mânîñ
Hevâ-yı irtivâsın cezb eder hâl-i şebe' mânîñ
- 3 Eger iksîr-i nâb olsa şerîkânıyla kân alma
Ki hayrın nâ-bedîd eyler temâdî-i şeri kânîñ
- 4 Cehâletle cihânda da' vî-i taşhîh-i dîn etmek
'Abeşdir merdüm-i bî-imtiyâzı küfr ü imânîñ
- 5 Edîbâ dîde-i âhen-dilân-ı Gebr ü Tersâya
Hemâl-i cezb-i mîknâ'tîsdir nakşı çelîpânîñ

853

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Fücûra meyl ile a' dâsıdır ehl-i münâ dînîñ
Tarîk-i dîne güş etmez nidâsın bir münâdîniñ
- 2 Talebgâh-ı cihânda münkirânı menn-i Hâdîniñ
Habîs-i zulmet-i hîrmânıdır rûşen-nihâdîniñ
- 3 Bu dâr-ı pür-fitende mazhar-ı der-mândegîdir hep
Vifâk-ı dehr-i dūna çâre-cüyânı temâdîniñ
- 4 Cihânda sîne-rîş-i inhimâk olmazdı âmâle
Nümâyân olsa ehl-i derke gâyatı mebâdîniñ
- 5 Edîbâ 'âkıbet münkâd olur zencîr-i dūzahla
Dilirân-ı meşâfı sîret-i bî-inkıyâdîniñ

854

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Füzündür neş'esi la' l-i lebiñden buse-kârânîñ
Mü'ebbeddir neşâtı nâzenînim bu sekârânîñ
- 2 Görünmez çeşme tâc u mesnedi Çîn ü Buḥârânîñ
Şudâ'-endâz iken gâvgâ-yı âşûbu bu ḥ'ârânîñ
- 3 Dil-i bî-vâyegân-ı ni' met-i şîrîn-i ḥursendi
Şanır kim lezzet-i 'ayşî henîdir cîfe-ḥ'ârânîñ
- 4 Cihânda çâk-sâz-ı sitr-i nāmūs olmadan gayrı
Ne vardır nef' i bilmem iktirân-ı bezm-i yârânîñ
- 5 Edîbâ beste-i aḡlâl-i birr etmek muvâfîqdır
Kerîmiñ re'yine mevḳûf ise ḳaydı esârânîñ

853 S 43a, Ü1 107a, Ü2 97a

2 Talebgâh-ı S, Ü2: Taleb-kâr-ı Ü1

854 S 43a, Ü1 107b, Ü2 97a

5 ḳaydı S, Ü2: ḳaşdı Ü1

855

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Olurdu zālîme şâyeste rahmı Raḥmānıñ
Olaydı nāmı sezā-yı nidā-yı rahm anıñ
- 2 Deme şu'ūd hübūtu şebih-i Yūnus eder
Olan rübūdesi her baṭn-ı ḥūt-ı deryānıñ
- 3 Teni ferîse-i şîr-i neheng-i ḥaybetdir
Cehûl-i gavṭa-ger-i lücce-i ḥaṭâyānıñ
- 4 Gıdā-pereste mu'in-i kuvā-yı hāzımdır
Velîmede leged-i müşt-i ḳahrı derbānıñ
- 5 Şühūd-ı rüy-ı ezān-ı Bilāl-i şıdḳa Edîb
Riyā ḡaşāvesidir nūr-ı çeşm-i āzānıñ

856

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Reşkine dūr idi maḥrûm-ı ğınā aġnānıñ
Vuşlatın maḥz-ı ğınā bilse eger aġ nānıñ
- 2 Dūr-bîn-i ḥiredi rāst-nümā bernānıñ
'Aynek-i dîde-i kem-bîni olur pîrānıñ
- 3 Kendi ḥāşıyyet-i zātın nice idrāk eyler
Ḥüsn-i ḥāşıyyetini cāhil olan eşyānıñ
- 4 Kıymet-i menziletin mülhem eder ednāya
Revzen-i şarḥı nıgehbānlıġ eden a'lānıñ
- 5 Sāyesi olmaya tā ḥalka Edîbā me'vā
Sūdu yoḳ merdüme 'ālemde 'uluvv-ı şānıñ

857

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şehā ṭāḳ-ı sipihre olsa da peyveste eyvānıñ
Revāḳın rahne-dār eyler sihāmı āḥ u eyvānıñ
- 2 Seni ser-geşte etdi naḳş-ı Mānisi bu eyvānıñ
Olup taşvîriniñ fersûde cānı sîb ü ayvanıñ
- 3 Ne etdiñ esterāne iḳtifā-yı işr-i ḥar-bende
Neden münḳādı olduñ mürşid-i bî-rüşd-i ḥayvānıñ

855 S 43a, Ü1 107b, Ü2 97b

856 S 43a, Ü1 107b, Ü2 97b

3 eşyānıñ S, Ü2: insānıñ Ü1

857 S 43b, Ü1 107b, Ü2 97b

- 4 Teni āhirde raġmen ħufte-i zīr-i zemīn etdiñ
Saña nā-mu' teberken ħ'ābgāhı bürc-i keyvāniñ
- 5 Ġinā gelmez saña bildim bu farṭ-ı kibr ü naḥvetle
Edībāsā otaġ-ı çerḥe mānend olsa seyvāniñ

858

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ġavāyet-kār-ı tünde nuṣḥ ile dehn-i ġavālīniñ
Görünmez ṭīb-i nef' i zıddıdır zīrā ġavālīniñ
- 2 Dirāz oldu lisānı herc ü merce her Celālīniñ
Bu demde sūdu yok şemşirlerde herce lālīniñ
- 3 Vülāt-ı kevnde cedvā-yı naşfet bī-nevālidir
Ne ḳāḏīniñ nevāl-i 'adli mer'ıdır ne vālīniñ
- 4 Dirāsetle me'ālīn māye-i āmāl-i māl etmiş
Faḳīh-i mu' tekid manzūme-i şeyḥ-i Amālīniñ (?)
- 5 Füzūn oldukça 'ömrü pīrler küdek-mizāc oldu
Zāmīn-i şevḳidir her sāl-ḥ'ur da ḥurde-sālīniñ
- 6 Hevā-yı ṭıynet-i 'ıtr-ı maḥabbetden müberrādır
'Abīristān-ı ḥāl-i yārden her fīkr-i ḥālīniñ
- 7 Edībā Ḥālīḳ ü maḥlūḳa feyz-i mihrbānīden
Tehīdir meşrebi sāġar-keşān-ı hubb-ı mālīniñ

859

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Liḥāf-ı minḥati her ferde bī-imsā kinān etdik
Ġarīb ü āşinādan şanma kim imsāk-i nān etdik
- 2 Rebī'-i vaşl-ı yāri tā menūt-ı mihrcān etdik
Ḥazān-ı āşiyān-sāz-ı ḥarīm-i gülsitān etdik
- 3 Enīn-i hecrden müstevḥiş-i üns-i ten oldukça
Şekīb-i nā-tüvānı ḥāris-i ārām-ı cān etdik
- 4 'Acebdır kim nedīm-i telḥ-güy-ı mihr-i bed-ḥ'āhı
Dil-i şāḥib-mezāḳa hem-dem-i şīrīn-zebān etdik
- 5 Şühūd-ı renc-i bī-sūd-ı girān-bārān-ı devletle
Ḥayāl-i devlet-i dünyāyı biz gözden nihān etdik
- 6 Edelden nefret-i her yār-i zışt-i Ehrimen-siret
Ḥarīm-i bezm-i insi maḥrem-i kerrübiyān etdik

- 7 Lüzûm-ı itti' âzı nâkesiñ encâm-ı kârından
Bize hırzû'l-emân-ı fitne-i âhîr zamân etdik
- 8 Sezâ-yı lutf u qahra niyyet-i tergîb ü terhîbi
Ne deñli dilde setr etdikse ol deñli 'iyân etdik
- 9 Terâzû-yı daķık-i nûkte-senc-i fehm ü idrâki
Edîbâ âlet-i temyîz-i qadr-i nâķışân etdik

860

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Gül-i ruḥunda ne dem rû-nümâ olursa ḥatîñ
Niyâz-ı vaşla qarîn-i rızâ olur seḥatîñ
- 2 Nigâh-ı nâzda ḡamzeñ gehî tegâfûl eder
Fünûn-ı 'işvede ancak budur seniñ ḡalaṭîñ
- 3 Şebât k'olmaya reh-ber menâhic-i ḡamda
Me'âli cümle hevâdır rûsûm-ı müşteratîñ
- 4 Tarîķ-i neyl-i emelde cehûl-i bâḡiye
Lüzûmu 'aks-i bülûḡ-ı ümîd olur şetaṭîñ
- 5 Nevâ-yı râhat-i sermed bulur 'anâsında
Edîb sâliki mensûb-ı 'aşķ olan nemaṭîñ

861

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Merd-i şerîf qadrini bilse zeber-cediñ
Yetmezdi ḡâk-i pâyiñe qadri zebercediñ
- 2 Mü'min eger ki pûşîş-i ḡufrân umar qadiñ
Yeşribde var ziyâretin eyle o merqadiñ
- 3 Qadriñ şek etme rûtbesini bulsa ferqadiñ
Ger ḡülle-i kerâmet ile bulsa fer qadiñ
- 4 Qavl-i dürûḡ müşbet iken şâhideyn ile
Mesmû' olur mu şıdķ ile qavl-i mücerredîñ
- 5 Olmazdı her Yezîd ḡarîm-i Ḥüseyn Edîb
Dil-bend olaydı ḡubbuna âl-i Muḡammedîñ

860 S 43b, Ü1 108a, Ü2 98a

4 ümîd S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

861 S 43b, Ü1 108a, Ü2 98a

2 eger ki S, Ü2: egerçi Ü1

862

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Yok sende fikr-i cem' i ne māl u ne dirhemiñ
Bilmem bu 'izz-i nefis ile 'āşık nedir hemiñ
- 2 Şimdi bürîdedir eşeri dîdeden nemiñ
Bî-tâb-ı renc-i hayretidir bilmezim nemiñ
- 3 Nakd-ı şafâ-yı dil gama gam-h'ārılıkladır
Şād olmağa liyākati yok kârih-i gamıñ
- 4 Mihmān-hāne-i dili me'lûf-ı hemm olan
Duymaz kudüm-ı zâ'irini sūr u mātemiñ
- 5 Gerd-i şühûdu dîde-i cānı 'alîl eder
Yok behcet-i likāsı Edîbā bu 'ālemiñ

863

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şimdi o deñli lezzetin almış 'ibād etiñ
Kim olmadıkça lezzetin almaz 'ibādetiñ
- 2 Dārū-yı şöhet-iñ aña ta'cîl-i merg eder
Zāhid marîz-i 'aşka gerekmez 'iyādetiñ
- 3 Lezzet-res-i hālāvet-i kând-ı şühûd ise
H'oşdur mezāka şerbet-i şehdi şehādetiñ
- 4 Farq etmediñ uşulü 'acebdir fūrū'dan
Hayretde koydu halkı fakîhā belādetiñ
- 5 Mecbûrdur teyakkuza merd-i nebîh Edîb
Yok anda meyl-i gâflete hükümü irādetiñ

864

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Zevāk-ı ta'mını h'oş görme tîn-i deştiniñ
Gönülde dümmeli oldukça koyma deş tîniñ
- 2 Ne deñli 'āşıkā iğmāz-ı 'ayn-ı mekr etse
Degil nigāhı mülāyım rakîb-i bed-bîniñ
- 3 Ne gûne pestter olsa yine e'āliden
Şi'ār-ı naḥveti efzûn olur edāniniñ

862 S 44a, Ü1 108a, Ü2 98a

863 S 97b, Ü1 108b, Ü2 98b

864 S 97b, Ü1 108b, Ü2 98b

- 4 Kırâb-ı sîne-i düşmende zeyl-i cânı yakar
Şerâr-ı lem' ası şemşir-i keyd-i hâfiniñ
- 5 Edîb hâtırı ib' âd eden evâmirden
Zimâm-ı şerrine münkâd olur nevâhîniñ

865

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Lâyık-ı meh-tâb-ı fevz olmaz yeri her mehmehiñ
Devrdir olmak nümüdâr-ı şu 'unu meh mehiñ
- 2 Eylemez sultânı a' şâr-ı ra' iyyet kâm-rân
Beslemez irâdı bir şehr-i ' azîmi on dehiñ
- 3 Zeyl-i esbâba teşebbüsdür kıyâd-ı neyl-i kâm
Rismânsız âbı tertîb-i dehân etmez çehiñ
- 4 Zâğdan bülbül eder miydi çemende infirâd
Rıfkı olsaydı refâkatde eger her hem-rehiñ
- 5 Rabt-ı kalbi 'avn-ı Hallâka Edibâ süst olur
Dehrde dil-beste-i mahlûk olan şâhin-şehiñ

866

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Tahâret nâ-sezâ-yı tab' ıdır kavm-i meşârîniñ
Necâset müstekinn-i cevfidir zîrâ meşârîniñ
- 2 Tıbâ' ı ehl-i berriñ lücce-i yemden nüfûr eyler
Rükûbu şa' b olur fersân-ı gılmâna cevârîniñ
- 3 Nebîhe tâb-ı haclet nâr ile birdir sirâyetde
Hemân te 'şîri yeksândır sekarla şermsârîniñ
- 4 Dil-i 'uşşâka gerd-efşân-ı tâb-ı hayret olmuşdur
Zuhûru gird-i ruhsârında ol hatt-ı gubârîniñ
- 5 Edibâ ders-h'ân-ı mekteb-i gılmân-ı hîzânîñ
Havâsın beste-i ta' tîl eder âvâzı qarîniñ

867

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Hâdiş-i bâli ancak nakl-ı bed-h'âh-ı nemûm etdik
Şeb-i telh-âbe-nüşide ne bal etdik ne mûm etdik

865 S 98a, Ü1 108b, Ü2 98b

4 eder miydi S, Ü2: eder mi Ü1

866 S 118b, Ü1 108b, Ü2 98b

867 S 118b, Ü1 109a, Ü2 99a

- 2 Kabā-yı şıdkı bî-cā lâyıķ-ı ehl-i riyā gördük
‘Acebdır kim hümāyı tārık-i erzāle büm etdik
- 3 Dehān-ı güşuna bir kerre şekker-rîz-i pend olduk
Semā’-ı şeyhî güyā zarf-ı zehr-āb-ı şütüm etdik
- 4 Dili ser-mest-i akdāh-ı tecerrüd etmeden güyā
Harîdār-ı benāt-ı müştehiyyāt-ı kürüm etdik
- 5 Edîbā şerm ile kālā-yı sündüs-tār-ı eşvākı
Reh-i dil-dāra pāy-endāz-ı hengām-ı kudüm etdik

868

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Hevā-yı vaşlın ile şorma hāl-i yārānıñ
Düşürdü k’anları teşvişe hāliyā rānıñ
- 2 Yeterdi zāhide gayret-keş-i kanā’ atse
Kefāf-ı himye-i vaşlı bütān-ı devrānıñ
- 3 Ne deñli şadme-h̃ur-i kūr’ ise güşād olmaz
Kudüm-ı nuşha ritāc-ı semā’ ı insānıñ
- 4 Dem-i nesāyim-i tevfiķ ile bulur ancak
Cenāh-ı bābı şarîr-i güşāyiş āzānıñ
- 5 Sitiz-i nehyi tama’ dan demem mü’essirdir
Cihānda rüy-ı kanā’ at-nümā harîşānıñ
- 6 Difā’-ı cünbişi hayl-i zübāba da’ vetdir
Kef-i vikāyesi pür-şehd olan meges-rānıñ
- 7 Edîb neş’e-güzînān-ı hemm-i ‘uķbāya
Verir humār-ı elem cām-ı lūtfu dünyānıñ

869

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kō yakşın ‘āşıkı tāb-ı ‘izārı mû-miyānānıñ
Dili h̃oşdur per-i pervānesinden mûmı yananıñ
- 2 N’içün etmez eşer her pey-rev-i ‘işyān-ı Fir’ avna
Şuyū’-ı satveti bilmem ‘aşā-yı dest-i Mūsānıñ
- 3 İhānet kār eder etmez telaţţuf bed-siriştāna
Olunca nā-muvāfiķ nüks olur te’şîri dermānıñ

868 S 141b, Ü1 109a, Ü2 99b

1 k’anları S, Ü2: anları Ü1

5 demem S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

869 Ü1 109a, Ü2 99b

- 4 Tebeh-kār olma sen de ğayra istihsān-ı cūd etme
‘İnād-ı çerĥ ile muhtell iken esbāb-ı ihsānıñ
- 5 O kim zībende-bīn-i ziştī-i ĥulķ-ı le ’imāndır
Edībā farkın etmez şüret-i küfr ile imānıñ

870

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nerm-gūlar n’ola rām eylese yāri ögerēk
Şayd-ı gül-çehrelere dām-ı zārāfet o gerek
- 2 Baķmadan dil-bere zecriyle döner dīde-i pek
Ėurtulur renc ile üftāde iken ĥāra ipek
- 3 Yār içün ‘ādetidir çāk-i girībān etmek
Ėırķa-i zāhide biĥūde şaķın çekme emek
- 4 Leb-i şekvāyı aç ey zaĥm-ı dil-i nālānım
Ben ki dem-beste olam saña düşer yāre demek
- 5 Şayd-ı her gül-bedene böyle Edībāne yem ek
Yoĥsa nā-mümkin olur mā’ide-i vaşlı yemek

870

meḥ’ülü fā‘ilātü meḥ’ülü fā‘ilün

- 1 Zaĥmı sināna hem-ser iken düşmen-i zenıñ
Dām-ı sitiz-i kinesine düşme nizenıñ
- 2 Hiç pest olur mu lücce-i miĥnetde şānımız
Yemdir medār-ı rif’at-i ķadri seḥinenıñ
- 3 Dūr et fem-i esāfile zeyl-i irādeti
Ṭarĥ etme ĥāk-i zilletle ruĥsār u dāmenıñ
- 4 Tā bī-şarāb u bī-meze-i la’l-i yār ola
Vaĥşet-sarāy-ı ‘āşık olur şaĥnı gülşeniñ
- 5 Baķdım Edīb ‘arız-ı dil-berde görmedim
Ol ĥāl-i ‘anberīne bedel cāyı būseniñ

872

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Ėalemi bülbul-i bāĥ-ı ‘Arabistān etdik
Şaḥhayı naĥl-ı gül ü ‘ar’ara bustān etdik

870 Ü1 109a, Ü2 99b

871 Ü1 109b, Ü2 98b

872 S 118b, Ü1 109b, Ü2 99a

- 3 Dili meštā-yı ğama gerçi şitābān etdik
Sāgarı hem-reh edip renc-i şitābān etdik
- 3 Şu' le-i dāğ-ı fūrūzān ile şām-ı ğamda
Zulmet-i vāhime-i fūrkatı sūzān etdik
- 4 Şadme-i şarşar-ı āh ile der-i dil-berden
Gird-i cem' iyyet-i ağıyarı perişān etdik
- 5 Reh-i dil-berde Edībā deme kim kan etdik
Belki ma' nā-yı sitiz-i ğamı itkān etdik

873

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Eyledim pey-revi eşkimde teni men hūtuñ
Yeri zīrā ki binādır hācer-i menhūtuñ
- 2 Şofra-i mīr ü şehe medd-i yemīn etdikçe
Zāhidā bī-eşer-i ta' m-ı henādır kūtuñ
- 3 Tenini bār-keş-i minnet-i ektāf etmez
Yeri yok cism-i şehīdān-ı ğama tābūtuñ
- 4 Eylemezdi eşer-i nār ile ifnā-yı vūcūd
Olmasa āteşi cevfinde nihān bārūtuñ
- 5 Suhan-ı nā' ıtı hāml etme Edībā şıdka
Na' tı evşāfına tıbk olmayıcak men' ūtuñ

874

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Nüşa-i tūmār-ı hırz-ı ' āşıkāndır perçemiñ
Heykel-i def' -i ğam-ı sevdāyiyāndır perçemiñ
- 2 Sīne-i cevfi-i ' arak-çiniñde olmuş müsteter
Mübhem-i ser-beste bir sır-ı nihāndır perçemiñ
- 3 Eyledikçe tār-ı müşğīn-i hayālin mün' akis
Şekl-i mīl-i sürme-i kerrūbiyāndır perçemiñ
- 4 Revnağ-ı şāh-ı ser-i tūbāyı eyler mün' adim
Reşk-i me' vā-yı hümā bir āşiyāndır perçemiñ
- 5 Yetse de devr-i cihān-gīr-i cemāliñ ğāyete
Germ-sāz-ı fitne-i āhır zamāndır perçemiñ
- 6 Sāha-i ' adna eder neşr-i eric-i inşirāh
Nāfe-i āhū-yı sahrā-yı cināndır perçemiñ

873 S 141b, Ü1 109b, Ü2 99a

874 S, 141b, Ü1 109b, Ü2 99a

5 Yetse de S, Ü2: Erse de Ü1

- 7 İntihā bulmaz zebān-ı mizber-i takrîr ile
Âhîr ü encâmı yok bir dâstândır perçemiñ
- 8 Şu' le-endâz-ı fiten bir necm-i gîsû-dârveş
Cilve-rîz-i maşriḳ-i müy-ı miyândır perçemiñ
- 9 İncizâbından ne mümkündür Edîbâ inşinâ
K' iḳtiyâd-ı ḫayl-i 'uşşâḳa 'inândır perçemiñ

875

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Şîr-gîr olsa daḫi kuvveti kes âcâmıñ
Yine işbâ' ı ta' azzürde olur ac amıñ
- 2 Şebe' -i âlet-i zengâ-yı müdâm-âşâma
Bulunur şofra-i vaṭ'ında müdâm aş amıñ
- 3 Hâne-i cevfi ki çün meyle bulur fer cāmıñ
Neş' e-i ḳalbi menîdir küs-i bed-fercāmıñ
- 4 Nâmı n'eyler dil-i sevdâ-zede o kām ister
Kām ile kāmîle âmâli olur nâ-kāmıñ
- 5 Duḫter-i şūḫıñ Edîb olmayıcak teng amı
Ḥuldu cāy etse de bî-vāyesidir ten kāmıñ

876

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Herâs-ı sūzişi yok bu dil-i pervâneâsânıñ
K' olur meşhûdu her düşvârdan ruḫsârı âsânıñ
- 2 Yanar pervânesi' çün yakmadan pervânesin geçmez
Budur bezm-i cihânda ' âdeti şem' -i şeb-ârânıñ
- 3 Dehân-ı zaḫmıña geç vāye-ḫ' âh-ı merhem olmaḳdan
Yeter ' âşîḳ naşîb-i zaḫm-ı ḡayr olsun ḳo dermânıñ
- 4 Nem-i eşki ederdî dâmen-i âlûdesin şüste
Sirişki çeşm-i dilden inficâr etseydi giryânıñ
- 5 Edîbâ her nice hemvâr ise rāh-ı girîzinde
Ḳazâdan laḡziş-i istikbâl ederdî yayı girîzânıñ

7 mizber-i S, Ü2: ḫâme-i Ü1

8 gîsû-dârveş S, Ü2: gîsû-dâr imiş Ü1

9 K' iḳtiyâd-ı ḫayl-i 'uşşâḳa 'inândır S, Ü2: İḳtiyâd-ı 'âşîḳa bend-i 'inândır Ü1

875 S 40b (Üzerine çizgi çekilmiş)

876 S 41a

877

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Bî-tâb-ı elem rāh-ı gama herze-devānıñ
Yokdur dil-i bî-' illetine nef' i devānıñ
- 2 Te'sşirine bak ef'ideye nār-ı cevānıñ
Hem-süz-ı sa'ir etdi dilin pîr ü cevānıñ
- 3 Oldu o kadar pā-zedesi rāh-revānıñ
Gamdan ne bed'id oldu yeri rāh-ı revānıñ
- 4 Olmaz dil-i mağşüş riyāzetle mühezzeb
Tehzîb-i dile yok eşeri za'f-ı kuvānıñ
- 5 Şūfiye Edibā yeri yok terk-i sivānıñ
H'āhişger iken lezzetini lahm-ı şivānıñ

878

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kilid-i kufl-ı genc-i cüşîşi peymānedir 'aşkıñ
Şarîr-i feth-i bâbı nâle-i mestānedir 'aşkıñ
- 2 Emārâtı mücerred peyker-i her merd-i dānāda
Zuhûr-ı lem'a-i etvâr-ı meczûbānedir 'aşkıñ
- 3 Hezārān kâr-ı nâ-hemvâr-ı medhûşānesin şanma
Miyān-ı ehl-i gamda tavr-ı bî-hûşānedir 'aşkıñ
- 4 Herās etmez sitiz-i dil-hırāş-ı ta'n-ı tâ'inden
Meyādîn-i hevāda cünbişi merdānedir 'aşkıñ
- 5 Edibā da'vî-i nâ-mahremîdir mehremî 'aşka
Ki ehl-i iddi'āya şöhet beti bigānedir 'aşkıñ

879

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Ca'd eyleme nâkeslik edip dest-i benānıñ
Kâr eyleme buhlu pür iken dest-i be-nānıñ
- 2 Etvâr-ı şadâkatle emîn olmağa sa'y et
Hâyınlığına bakma gürûh-ı ümenānıñ
- 3 Bâ-âh-ı nedem fikret-i ehvâl-i cahîm et
Bâ-kayd-ı hevā sūdu nedir bahş-ı cinānıñ

877 S 42a (Üzerine çizgi çekilmiş)

878 S 43b, Ü2 92a

879 S 43a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Rehvār-ı süvār olma beyābān-ı talebde
Ser-pençe-i sāmān ile kaşr eyle 'inānıñ
- 5 Hāmemele veğā-kārī-i a' dāda Edībā
Lāl etmek olur nātıkasın tır ü sinānıñ

880

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şemşir-i intikāmı Hudāvend-i kādiriñ
Hā'im 'ināk-ı 'unķuna her şaḥş-ı ğādiriñ
- 2 Rāciḥ degil mi ender-i lū'lūya kıymeti
Hikmet-me'āl olan güher-i kavlı-i nādiriñ
- 3 Olmaz nihād-ı her dil-i nā-vāyemend-i tāb
Tāb-āveri ğarīm-i cevāveş bahādiriñ
- 4 Def'i sitiz-i lū'ma tirās-ı viķāyedir
Merd-i ḥaşıfe nef'i füzündür bevādiriñ
- 5 Merdāna bī-hevā olamaz kayddan necāt
Bī-bād olur mu dānesi şāfi beyādiriñ
- 6 Eyler cemende hūn-ı ğarīm-i ğamı heder
Zevķ-i şadāḥ-ı dil-keşi kumrī-i hādiriñ
- 7 Etme Edib ḥayme-i pür-zibe rağbeti
Varken mişāl-i çetr-i felek köhne çādiriñ

Harfū'l-Lām

881

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şimdi göñül fütāde-i cām u sebū degil
Mestāne-ṭavr-ı encümen-i hāy-u-hū degil
- 2 Olmaz sitiz-i ğuşşadan āzāde-ser o kim
Pirāye-ġir-i cevşen-i hūy-ı nikū degil
- 3 Maḥşul-i berri dürr ise de deşt-i 'ālemiñ
Şāyeste-i irāķa-i her āb-ı rū degil
- 4 Yāriñ şemīm-i kākül ü ruḥsār-ı āline
'Adnıñ da sūnbül ü gülü hem-reng ü bū degil
- 5 Ey meh gedā-yı kūçe-i 'aşkıñ Edibvār
Etmez sipihre nīm-nigeh ser-fürü degil

880 S 43a (Üzerine çizgi çekilmiş)

881 S 44a (Üzerine çizgi çekilmiş)

882

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O deñli vefret-i naḥvetle olmuş rif' ate mā'il
Ki bulsa āsmānı cezme eyler 'ālim-i 'āmil
- 2 Me'ānī-fehm olur naḥv-ı ḥilāfa şarf-ı nuṭṭ etmez
'İḳāl-i 'aḳl ile ma'ḳūd olan her mınṭaḳ-ı 'āḳıl
- 3 Zebūn-gir olma gel bu sîret-i Hābil-küşiden geç
Bu kārı ādemîyyet şanma sen ey merd-i nā-ḳābil
- 4 Firāra yer mi vardır dā'-i ten-fersāy-ı maḥşerde
Bu günle bir midir baḳ zūr-ı tāb-ı rüz-ı ferdā bil
- 5 Harîşi cāde-i semt-i vera' da cüst-ü-cū etme
Şaḳın peyk-i diliñ ol cāda aṣlā olmasın cā'il
- 6 Saña faẓl-ı Ḥudādan nā'il-i iḥsānı efzūn et
Nevāl-i İzediden nākesāna olmadı nā'il
- 7 Dehānından şorunca sırr-ı mektūm-ı ḡam-ı 'aşḳı
Edîbā ol perî-rū bu su'āle olmadı ḳā'il

883

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Derūnu cezb eden ol zūlf-i bî-bedel mi degil
Dili ḳıyāde eden rişte-i emel mi degil
- 2 Olunca pîçiş-i gīsū-yı yāre üftāde
Şikenc-i derd ü belā 'āşıḳa maḥal mi degil
- 3 Gül-i 'izārını efsurde-i ḡayāl etmek
Derūn-ı pür-şerehe māye-i ḡacel mi degil
- 4 Düşürme 'aksini cūy-ı sirişk-i pür-ḡūna
Ḳabā-yı nāzişine bā' iş-i beel mi degil
- 5 Edîb şeyḡe veren ra'şe ḡānḳāḡ içre
Ḥırām-ı dil-ber ile lerziş-i kefel mi degil

884

mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün

- 1 Zāhid ḡarîş-i dil-ber-i zerrîn-kemer degil
Zirā ki ḡūy-ı 'işmeti vardır kem er degil

882 S 44a, Ü1 110a, Ü2 99b

2 şarf-ı S, Ü2: ḡarb-ı Ü1

4 zūr-ı S, Ü2: rüz-ı Ü1

883 S 44b, Ü1 110a, Ü2 100a

884 S 44a, Ü1 110a, Ü2 100a

- 2 Merd-i emîn-i şâf-diliñ cîsr-i hâtırı
Peyk-i vidâd-ı hâyine cây-ı güzêr degil
- 3 H'urşîd olursa bakma ser-âzâde dil-bere
Kim nüshâ-i mehâsini pek mu' teber degil
- 4 Ehl-i hülûşu cünbiş-i akdâm-ı şıdkdır
Evc-i kemâle mevşıl olan bâl ü per degil
- 5 Eyler Edîb men' a-i tedbîre ilticâ
Ol kim mu'î' -i hükm-i kazâ vü kader degil

885

mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

- 1 Görmez meneh-i nâkesi bir kes meges ey dil
Nâkesle muşâfâtı demem kesme kes ey dil
- 2 Ka' eyle ser-i nu'k-ı her âşüb-makâli
Mintîk-i fiten-gûya mağaldır hâres ey dil
- 3 Maşşûr-ı muzîk-i beden olsa n'ola ' aşık
Mağbes mi degil bülbüle künc-i kafes ey dil
- 4 Nağcîr-i mezellet-kon-i merdân-ı takâdır
Etme şiken-i zülf-i bütâna heves ey dil
- 5 Dünbâle-dev-i kâfile-i şevk-i Edîb ol
Reh-yâb olıcağ sem' îne bâng-ı ceres ey dil

886

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Müdâm pey-rev-i enhâr-ı eşk-rîzân ol
Riyâz-ı şevke dilâ durma eş girîzân ol
- 2 Yed-i ' a'âyı bülend et sezâ-yı ihsâna
Demem ki râha-güşây-ı kabûl-i ihsân ol
- 3 Şa'ın seciyye-i meş'ûm-ı ferye-kârîden
Sedâd-ı nu'k ile mümtâz-ı nev' -i insân ol
- 4 Cüdâ-yı lânegeh-i hadd-i i' tidâl olma
Hem-âşiyâne-i şâhîn-i mîl-i mîzân ol
- 5 Edîbveş reh-i nâ-refteye sülûk eyle
Delîl-i râh-revân-ı tarîk-i ' irfân ol

4 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

5 men' a-i S, Ü2: men' ine Ü1

885 S 44a, Ü1 110b, Ü2 100a

5 sem' îne S, Ü1: şem' îne Ü2

886 S 44a, Ü1 110b, Ü2 100a

887

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Nāşihā etmez kabül-i nuşhu çün her nā-ķabül
'Azm-i rāh-ı ķābilān-ı nuşh içün bir nāķa bul
- 2 Eşķ-i ḥasretle muṭarrādır ruḥ-ı fersüdemiz
K'olmaz āb içre gül-i ra' nā pezīrā-yı zübül
- 3 Ḥār-ı bī-güldeñ gül-i bī-ḥārı ümmīd eyleme
Her emel olmaz sezāvār-ı temennā-yı ḥuşul
- 4 'Āşıkıñ olmaz ḥuzūr-ı yārdēñ ḥiç ğaybeti
Vaşla isti' dād ile şāyāñ olur ehl-i vüşul
- 5 'Aşķdan mıdır bizi çünkim Edīb āġāḥ eden
Nā-revādır eylemek tedbīr-i esbāb-ı zühul

888

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Ḥāceye etmez eşer nuşhuñla vā' iz ġuş-māl
Ġuş-ı pend etmekdeñ evlādır o ḥāra ġuş-ı māl
- 2 Zāġveş her tu' meye zāhid yeter taḥrīk-i bāl
Ķılma besdir meyl-i şehd-i şāf ile işġāl-i bāl
- 3 Mürşidiñ olma ḥiyāzından vuzū-sāz-ı 'uhūd
Umma ol çirk-ābedēñ ḥāşıyyet-i āb-ı zülāl
- 4 Ma' nī-i İslāmı ġüm-sāziden özge bulmadım
Nüşḥa-i bīhūde-terķib-i riyāda bir me'al
- 5 Merd-i dānāya ribāṭ-ı fitnegāḥ-ı kevnde
Cāy-sāz olmaķdan evlādır Edībā irtihāl

889

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

- 1 Şāfi dil ile Müslim olursan ḥaça dūr ol
Olmazsan eger mü'min-i şādık ḥaçadūr ol
- 2 Yā nefḥa-i tesbīḥiñi et 'ıṭr-ı mesācid
Yā micmere-i deyrde sūzende baḥūr ol
- 3 Şad-sāle yeter ġā'ile-i tül-i ḥayātıñ
Şimdengeri zāhid nebe'-i ehl-i ķubūr ol

887 S 44a, Ü1 110b, Ü2 100b

888 S 44b, Ü1 110b, Ü2 100b

3 ḥiyāzından S, Ü2: ḥiyāzından Ü1

889 S 45a, Ü1 110b, Ü2 100b

- 4 Gör taht-ı Süleymānı ki çün pā-be-hevādır
Dilden şıkal-endāz-ı gam-ı mesken-i mūr ol
- 5 Nakd-ı gamı kim pey-rev-i şām u seher etdiñ
Şūfī yürü sen nākıd-ı eyyām-ı şühūr ol
- 6 Dünyāda görünmez saña çün bunca kuşūruñ
Var ‘ālem-i ‘uqbāda harīdār-ı kuşūr ol
- 7 Naşfetle olup kāhir-i aşhāb-ı hıyānet
Mānend-i Edīb ehl-i emānāta gafūr ol

890

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Tığ-i cefâyı kılma ‘ibād-ı Semī‘e sel
Ferzāne ol mezākıña etme semī‘asel
- 2 Geç sâzdan kes âlet-i ehvâyı bezmden
Etme kesel te‘alluḡ-ı aḡyârdan kes el
- 3 Degmez naşib-i reşha-i peymāne zāhide
Çirk-âb-ı sum‘adan k’ola nâ-şüste-i belel
- 4 Çirk-i haṡâyı eşk-i inābet nazîf eder
Etmez vefā ṡahārete bir kaṡre-i emel
- 5 Düşmez saña hevā-yı ‘avām-ı hevām Edīb
Sa‘y et diliñde kılmaya hergiz hevā maḡal

891

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Kā‘id-i bī‘azm ile peykāra ḡalḡan bir degil
Düşmeni irhābda şemşir ü ḡalḡan bir degil
- 2 Hem-ser olmaz şu‘le-i nār-ı seḡar dāḡ-ı ḡama
Germ-i şeb-tāb ile ḡurş-ı māh-ı tābān bir degil
- 3 Her zebānda yok mecāl-i nuṡḡ-ı ma‘nā-yı laṡîf
Hāme-i nakḡāş ile kilḡ-i belīḡān bir degil
- 4 Ehl-i ḡafletle deme yeksāndır ehl-i intibāh
‘Ārif-i bi’llāh ile eclāf-ı nā-dān bir degil
- 5 ‘Ālemin aḡyār u eṡrārı mümeyyizdir Edīb
Fırḡa-i emlāk ile aḡzāb-ı şeyṡān bir degil

890 Ü1 111a, Ü2 100a

5 hevām Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

891 S 134b, Ü1 111a, Ü2 100b

3 S, Ü2: (Ü1’de 4. beyitle yer deḡiştirmiştir)

892

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Heves tarîka-i vaşla sülûke der mi degil
Bu vaşldan dil-i zâra sülû keder mi degil
- 2 Hülûş-ı dil k'ola şâbit gezend-i a' dâyı
Difâ'a râha-i dest-i du' â siper mi degil
- 3 Hudâ mucîb iken âmurziş-i haţâyâya
Hurûş-ı eşk-i nedâmet ya mu' teber mi degil
- 4 Muşâdaķatde televvün-nümûde oldukça
Başır-i hâle kıyâd-ı reh-i hâzer mi degil
- 5 Edîb baġy-ı ' adû selb-i ihtiyâr etdi
Mücâhidîne kıyâm-ı dem-i sefer mi degil

893

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Bulurdu ' âşık-ı şeydâ tarîk-i vuşlata yol
O naħl-ı nâzı nihân avlasaydı ger bir yol
- 2 Dehân-ı raġbete alma meħâsin-i şeyhi
Anı keş-â-keş-i dest-i sitîz-i kahr ile yol
- 3 Derûnu penbe-be-gûş-ı teşâmum et ' âşık
Hemân maħâfil-i ġamda kulaķ mûsâfiri ol
- 4 Sülûk-i râh-ı ġam-ı yâre niyyeti saġ et
Tef-i ġarâma düşünce demem ki ġül gibi şol
- 5 Hayâl-i zihne şıġışmaz nihâyet-i sa' ati
Edîb mezhebi şeyhiñ kemâl-i mertebe bol

894

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâhid behîme-ţab' idigi cây-ı şek degil
Ammâ ki öyle pek de ' alef-ħây eşek degil
- 2 Bezm-i müzâha gelmeleri boşa pek degil
Maķşûdu suħra-kârî ise bu şebek degil
- 3 Şûfi riyâ-yı nâ-seresin nâ-güzîr eder
Şeytândır nihâd-ı sirişti melek degil

892 S 134b, Ü1 111a, Ü2 100b

893 S 44a (Üzerine çizgi çekilmiş)

894 S 44b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Zencirveş hıbāle-dev-i bend-i zülfüyüz
Mağşūdumuz o şūhu şikār eylemek degil
- 5 Kevnī Edīb şāf u gehī pūr-meşāf eden
Hük-m-i şeh-i kaçā vü kaderdir felek degil

895

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Nehş-i harāma himmeti var dişi kem degil
Şeyhiñ hiyāmı hāric-i derd-i şikem degil
- 2 Sī-mürğ-i āşiyāne-nişin-i kanā'atiz
Gamdan şikeste-bāl ü per olsağ da gam degil
- 3 Yāriñ laṭifdir gül-i handān-ı rūyu līk
Kuksār-ı sīnemiñ de gül-i dāğı kem degil
- 4 Gāhī hayālī naḥvet ile cılve-sāz ise
Kaşdı kirışmedir dile vaż'-ı sitem degil
- 5 Zāhid gibi riya ile āsūdedir Edīb
Ol kim dili şadākat ile müttehem degil

Harfū'l-Mīm

896

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Emīr-i bezm-i 'aşkıñ böyle oldu ḥatırı mülhem
Ki bezm-i 'ayşa lāzım sāz u söz ü sāğar-ı mül hem
- 2 Müridā şāğar-ı mül zıkr-i hū bir femde bī-cādır
Baña pey-revlik etme ben gam-ı cānāna melhūfem
- 3 Hemān rindāna zehr-efşān-ı ta'nīf olması şeyhiñ
Anıñla kār-ı meyde iştirāk eyler deyü dersem
- 4 Şekībā ol dilā mā temme emr illā bedā naḫşah
Derūnuñda kıma ālāyiş-i bī-ma'nī-i mātem
- 5 Edībā tāb-fersā oldu ḥayl-i hūşmendāna
Şu'ā'-ı neyyir-i endek-fürūğ-ı nā-be-hūşānem

895 S 44b (Üzerine çizgi çekilmiş)

896 S 44b, Ü1 111b, Ü2 101a

4 "Eksiklikleri ortaya çıkmadıkça iş tamamlanmaz" anlamında Arapça bir ifade.

897

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 خالی نشد باه دمادم ز دیده نم
این گونه نقش زشتی علم ز دیدنم
- 2 فی سیرة المکارم سنات ظنوننا
من نقمة الاسافل فی صورة النعم
- 3 Şimdi sevād-ı naķş-ı tūrüs-ı kitāb ile
İbhāc-ı rüy-ı naşfet eder şārī'-i sitem
- 4 'Ālem hevā-yı kesb ü tena'umla pür-ferah
Yok fikret-i me'ād ile müste'nis-i elem
- 5 Gūyā Edīb 'arşa-i rüz-ı kıyāmeti
Bāziçegāh-ı 'id şayar gālīb-i ümem

898

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Mu'in-i maṭlabım olduķça tāb-ı ğayret-i cānım
Mühān etmek neden yāfūh-ı zūll-i ğayra ticānım
- 2 Nice düşmen selāmet-cūy-ı keyd-i intikām olsun
Ki çerhi çāre-h'āh-ı emn eder nīrū-yı imkānım
- 3 Hışām-ı 'illeti mehzūm-ı ercā-yı tībā'eyler
Herās-ı iktihām-ı satvet-i te'sīr-i dermānım
- 4 Hārīr-i āb-ı rüy-ı i'tibār-ı dürr ü gevherdir
Vefā-dārānıma her kaṭre-i nā-çiz-i ihsānım
- 5 Edīb āhen-dil olsa düşmenim nā-būd olur zīrā
Hādīdi maḥv eder kemter-nigāh-ı çeşm-i sūhānım

899

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sübāt-ı za'f ile pīriñ olunca āleti nā'im
Eder peydā sūhāda mübtelā bir ālet-i kā'im
- 2 Tehāvün-kār olunca ṭab'-ı mürşid rūze-dārīde
Mürīdi olmamak mümkün degildir şavmdan şā'im

897 Ü2 101a

898 Ü2 101a

899 S 45a, Ü1 111b, Ü2 101a

1 sūhāda S, Ü2: nihāda Ü1

- 3 Bu sermā-yı riyāda āteşindir pūşîş-i zāhid
Aña te 'şîr eder mi ħarf-i serd-i levm-i lā'im
- 4 Sülūk-i rāh-ı ğamdır nehc-i lāyîķ müstehāmāna
Heves-kārān-ı ğam rāh-ı hevāya olmasın hā'im
- 5 Edîbā mîve-i şāĥ-ı riyyā pūsîdedir cümle
Qalır ammā ki eşmār-ı ĥulūşuñ lezzeti dā'im

900

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Oldu sevdā-yı ser-i zülf ile dîvāne qalem
Nice meyl eylesin çāk-i girîbāna qalem
- 2 Bî-tekellûf ĥaţ-ı ruĥsār u leb-i yāre şunar
Vermesin böyle keder ĥaţır-ı yārāna qalem
- 3 Sāġar-ı miĥbereden olsa mey-āşām midād
Ĥoş şarîr ile eder na're-i mestāne qalem
- 4 Vādî-i kışsa-güzārîde cihān-gîr olalı
Çıkdı kürsî-i kerārîs-i debîrāna qalem
- 5 Oldu çün ĥaţ-ı nev-i yāre Edîbā meftûn
Maşķ edip yatsa n'ola ol ĥaţ-ı reyĥāna qalem

901

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Düşmeniñ dest-i bed-āmūzunu teksîr edelim
Leys-i tîġi dem-i a'dā ile tek sîr edelim
- 2 Leged-i minķar-ı cevriyle siyeh-gün olduk
Biz daĥi ĥāsidi şimdengeri tenķîr edelim
- 3 Bizi pür-ĥumret-i şerm eyledi çün zāhid-i ĥar
Yeridir biz de anıñ şeklini taĥmîr edelim
- 4 Zūdter memleket-i 'uzlete mîr olmaġile
Dili mizmār-ı imāretle ne tezmîr edelim
- 5 Eyleyip tevsen-i tedbîri Edîbā ıtlāk
Cünbişin mürtehen-i fāris-i taķdîr edelim

5 pūsîdedir S, Ü2: pūşîdedir Ü1

900 S 45a, Ü1 111b, Ü2 101b

5 yatsa S, Ü2: tatsa Ü1

901 S 45a (Üzerine çizgi çekilmiş)

902

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Defter-i memleket-i hüsnünü taḥrīr etdim
‘Ālem-i behcetini ‘āleme taḥrīr etdim
- 2 Yeltenip ben de vuzū-sāzī-i taḫvā-yı ğama
Sā'id-i dā' iye-i şevķimi teşmīr etdim
- 3 Oḳuyup besmele-i būy-ı ‘abīr-i zūlfün
Anı bir nādire ta' bīr ile tefsīr etdim
- 4 Kendimi hāle görüp ḥ'ābda bīdār olıcaḳ
O meh-i hüsnü der-āġuş ile ta' bīr etdim
- 5 Mūy-ı mūjġānım ile şūretin aldım yārīñ
Şanma kim ḥāme-i Bihzād ile taşvīr etdim
- 6 Beni āḫirde görüp böyle Edībā 'ālem
Şandılar kim kıdem-i himmeti te'ḥīr etdim

903

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Giydi ol nīm-ten-i sāde-sefīdi yārım
Aḳsa der-servi bu aḳ sāde ile dil-dārım
- 2 O semen-güne libāsıyla ḥırām eyleyerek
Baḳdı 'uşşāḳa dedi işte benim āġyārım
- 3 Mīl-i sürme keḫal-i çeşmine mār olmuşdur
Sürmelenmez o benim dīdeleri bīmārım
- 4 Ḳatre-i eşk ile pūr ol dü gül-i ruḫsāra
İki gül şişesidir dīde-i mīnā-kārım
- 5 Sāye-i bīdde hem-şoḫbet-i yār olduğumu
Getirip yatmadadır yāda dil-i bīdārım
- 6 Şīḳal-i dem' ile gitdikçe girān-bār oldu
Ey göñül āb-keş-i çeşm-i cevāhir-bārım
- 7 Dil verem şanma pey-i kārına ben şūfīnīñ
Ki anıñla bu ḳadar olmuş iken peykārım
- 8 Nice şāyeste-i ḫarvār-ı şütüm etmem ben
Var iken bezmde zāhid gibi bir ḫar varım
- 9 Anı gerdān ederim gūy-şīfat āhım ile
Çerḫ-i bed-mihr Edībā olabilmez cārım

904

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bulur mesālik-i fevzi berehmen aňladığım
Olursa rāh-ı Hāka rū-be-reh men aňladığım
- 2 Müdām key-zen-i yāfūh olur dem-i 'uqbā
Zebān-ı efser-i zerrīn-i keyden aňladığım
- 3 Zemīne rūzī-i sālīnesin ifāza eder
Hemīşe dīden-i bī-ħulf-ı deyden aňladığım
- 4 Hemān zebāne-i sūz-ı hiyām-ı bülbüldür
Dehān-ı gonçe-i āşub-fenden aňladığım
- 5 Bize zerī'a-i fevz-i me'ād imiş bī-šek
Edīb sīret-i ħubb-ı vaţandan aňladığım

905

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 چون فروغ ماه نو نور جبین ازهرم
نوینو افزون شود ناقص نباشد ازهرم
- 2 Şūret-i kirdārını tā kim riyyā tezyīn ede
Merdüme bī-cā gelir idmān-ı taħsīn-i şiyem
- 3 Dīde-i ümmīd-i nā-kāmı qarīr eyler yine
Her zamān keşf-i niķāb etmezse de rūy-ı kerem
- 4 Meslek-i eşrārdan güm-sāz-ı rāh-ı vaħşete
Hem-ser-i iklīl-i zerdiz zīb-i her naķş-ı ķadem
- 5 Nā-sezādan iķtirān etdikçe dāmen-ķīn olur
Rūy-ı nā-merdi Edīb ikrāh eder ķeşm-i nī'am

906

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Olsa ħātır yapmada hem-pīşe-i bennā kesem
Fırķa-i dirhem-perestāna yine ben nākesem
- 2 Şād olurdu belki ħırşından tebeh-kār-ı 'adū
Zerden olsa tīg-i meslūlüm ķaçan başın kesem
- 3 Düşmen eylerdi fiker ruħsāre-i ayvaya sem
Şāĥ-ı ħasretten eger nev-bāve-i ayva yesem

- 4 Şanma kim şāyeste-i dest-i kabūl-i sem' olur
Kise-i efvāhda mağşūş olan naqd-ı kase
- 5 'Ālemin çeksem daḥi aḥzān-ı āzārın Edīb
Dehrde her ḥāṭır-ı maḥzūna ben şādī-resem

907

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 مگو ز نعمت حق رونمای انکارم
نشد بسپهو و تعمّد نموده این کارم
- 2 ابیت من شره یسترقنی ابد
بحل عقدة ذلی قنعت فی العالم
- 3 Ḥayāl-i düşmen-i ser-der-kemīn-i gaḥletden
Nigāh-ı fehmini lāyık mı keff ede ādem
- 4 Ṭabibe kaşr-ı niyāz etse ehl-i tüklāna
Olur çekide-lebi zaḥm-ı sīneden merhem
- 5 Edīb mündeşir olmazdı şarşar-ı āha
Olaydı şābit eger her binā-yı müstaḥkem

908

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Göñül ya cismi fidā yāre gayreten kılalım
Ya işbu kālbüdü cān-ı gayra ten kılalım
- 2 Bu ıztırāb ile yā cānı eyleyip tecdīd
Rehīde-i elem-i şıḳlet-i beden kılalım
- 3 Bu gūne perde-keş-i rūy-ı baḡyet olduğça
Ḥayāta biz nigeḥ-i raḡbeti neden kılalım
- 4 Bize bu gā'ile-i zindegī ki ḥā'il ola
Şühūd-ı vech-i temennāyı biz kaçan kılalım
- 5 Edīb cān-ı 'alile devā-yı terk edelim
Anı ḥayāt-ı mü'ebbedle sağ esen kılalım

909

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ne kadar reng-i sevād alsa cebin-i şāmım
O kadar rüşen olur nāşiye-i eyyāmım
- 2 Heves-i maḥv-ı vücūd eyleyemem kim yāriñ
Oldu 'aksiyle bed'īd āyine-i endāmım
- 3 Tāb-ı düzaḥdan eger olsa eşerden bī-bāk
Zulmet-i küfrü yaḳar meş'ale-i İslāmım
- 4 Cebhe-i dāmen-i menşürünü pür-nür eyler
'Ālemiñ şa'sa'-i naḳş-ı nigīn-i nāmım
- 5 Düşse de dā' iye-i şıdḳa Edibā ḥāyin
Aña tehdīd iledir ḳā'ide-i ikrāmım

910

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

- 1 'Aşḳ olmasa ben vuşlata iḳdām edemezdım
Şevḳ-i dilimi dil-bere i' lām edemezdım
- 2 Fehm eylemesem ḳā'ide-i dīn-i ğarāmı
Bigāneleri rağbete ilzām edemezdım
- 3 Cehl etsem eger ḥār u ḥas-ı münkir-i dīni
Temyīz-i gül-i gülşen-i İslām edemezdım
- 4 Püşide olaydı şeref-i tıynet-i zātım
Ehl-i şerefī sā'il-i ikrām edemezdım
- 5 Yār olmasa ger ğāyet-i āmālim Edibā
Şevḳine dili lāyık-ı ilhām edemezdım

911

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Şitā-yı ğamda göñül şūfiyāne kışlayalım
Cidār-ı sīneyi hū hū ile naḳışlayalım
- 2 Riyāz-ı vaşlda nev-bāve-çin-i bağyet olup
Neşāt ile zeḳan-ı sīb-i yāri dişleyelim
- 3 Ḳabā-yı 'işmeti çāk eyledik keş-ā-keşle
Bu dār-u-ĝir-i elemde daĝı ne işleyelim

- 4 Tehiyye-sâz-ı mehâm-ı meşâf-ı miḥnet olup
Kemân-ı sîne-i ḥasret-keşi kirişleyelim
- 5 Cefâ-yı fūrkatini dilden eyleyip izhāk
Edīb ol şanemiñ cürmünü bağışlayalım

912

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Luṭf u sitem-i ḥayr u şeri men ki men etdim
Ger nîk ü eger bed hele baḳ men kime n'etdim
- 2 Ḳavline uyup her dedigin men hemen etdim
Menden gilemend olmuş ise men heme n'etdim
- 3 Ben rāḥate efsūsumu lâyıḳ kefen etdim
Yok ḡayrı su 'âl eylemek olsa kefe n'etdim
- 4 Simâ-yı siyehfāmını çün-yâsemen etdim
Her n'etdim ise sūr gibi yâsa men etdim
- 5 Tevfîḳ ile bî-reh-berî-i fūrkat-i Yūsuf
Ya'ḳûb gibi ülfet-i beytü'l-ḥazen etdim
- 6 Peyveste ḥadî-ḡānî-i cemmāze-i ḡamda
Âḥ-ı dili hem-nāle-i Veysü'l-Ḳaran etdim
- 7 Bî-külfet-i imrâr-ı nazar cümle Edibā
Feḡvâ-yı me 'âl-i kütübü görmeden etdim

913

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gönülden sūy-ı yāre münkeşif tā ben delik buldum
Şühūd-ı behcetiyle mihrveş tābendelik buldum
- 2 Düşelden tāb-ı 'aşḳa zıll-i çetr-i zülfe cān atdım
'Adîl-i sāye-i perr-i hümā bir gölgelik buldum
- 3 Mülükün rāḥati ḡavḡā-yı mülk-i nā-temellükdür
Cihānda ben hemān derviş-i bî-ḳaydı melik buldum
- 4 Mu'idd-i desti rindiñ cāygāh-ı naḳd-ı maşrafdır
Velikin iddiḡāra zāhidi pek münhemik buldum
- 5 Lüzüm-ı 'aşḳ ile zann etme kim selb-i ḳuyūd etdim
Edīb ancak ḳuyūd-ı 'ārdan āzādelik buldum

912 S 45a, Ü1 112b, Ü2 102b

1 men kime S, Ü2: ben kime Ü1

2 men heme S, Ü2: ben heme Ü1

913 S 45a, Ü1 112b, Ü2 102b

914

- 1 بنادرستی کار جهان نه هم دارم
که من بساغر سر شار می نهم دارم
- 2 نه شاد گنج و نه محزون مار گنجینه
دلی ز غائله هر دو بی الم دارم
- 3 فنا ز روی حقیقت بمن بقا باشد
من از وجود وجودم عدم دارم
- 4 بچاره خواهی زیب تن احتیاجم نیست
که در سریر ازل جان محتشم دارم
- 5 ادیب در دو جهان گر کنم سؤال کرم
خطا کنم که اگر سائل کرم دارم

915

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Dīden-i ma' k̄lümü mağbūt-ı menk̄ul eylerim
Bī-tehāşī birr ile ahrārı men k̄ul eylerim
- 2 Naqş-ı levh-i minhātī ezhāna 'aks-endāz edip
Hātır-ı her sâ' ile tebşîr-i mes'ul eylerim
- 3 Tâ havâtırda baña ızmâr-ı âzâr olmaya
Zihni şanma fikret-i âzâra meşgûl eylerim
- 4 Hâll ü 'ağdı hâric-i minhâc-ı taqdîr eylesem
Tâ ebed her 'uğde-i zünnârı maḥlûl eylerim
- 5 Ben Edîb işrâb-ı dârû-yı şifâ-baḥş eylerim
Şanmasınlar kim mizâc-ı kevni ma' lûl eylerim

916

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Der-i 'uzlet-nişîn-i hâne-i tesbîhe sed lâzım
Ritâc-ı beyt-i ḳalbe perde-i selb-i ḥased lâzım

- 2 Deyācī-i talebde sālīk-i minhāc-ı 'irfāna
Delīl-i şādīk-ı meh-tāb-ı envār-ı hıred lāzım
- 3 Diyār-ı kalb-i şāfı ihtifāza şūr-ı ehvādan
Vülāt-ı enfüs-i emmāreye 'azl-i ebed lāzım
- 4 Şıkaldir tālībān-ı rif' ate eşvāb-ı ecsāmı
'Urūc-ı evcgāh-ı kūrba rūh-ı bī-cesed lāzım
- 5 Keş-ā-keşe tek-ā-püy-ı harīm-i vaşl-ı yār ister
Edībā zāhid-i esmā-keşe nefy-i beled lāzım

917

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Belā-yı vuşlatıñdan āhır ey nā-mihrbān geçdim
O hāristān-ı cān-āzārdan dāmen-keşān geçdim
- 2 Güzergāh-ı riyāyı ragbet-i sūdumla terk etdim
Beni zāhid o yoldan şanma maḥzūn-ı ziyān geçdim
- 3 Reh-i seyr ü sülūküm dīde-i āgyāra pinhāndır
Geçince rāh-ı 'aşkı çeşm-i reh-zenden nihān geçdim
- 4 Memerr-i hevl-nāk-i ḥubb-ı dünyāda 'anā gördüm
O cisr-i pūr-ḥatardan ben ki çün-āb-ı revān geçdim
- 5 Edīb ehl-i zamāna pey-rev olmakdan herāsānım
Eliñ geçdiği köprüden de bī-ārām-ı cān geçdim

918

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Baña etdikleriñden ey rakīb-i bed-gümān geçmem
Seni her dem sihām-ı āha etmekden nişān geçmem
- 2 Nigāhımda ḥalīd-i hār olur her naqşı aqdāmiñ
Yoluñda sehv ile geçdikçe bī-zaḥm-ı ziyān geçmem
- 3 Baña tevcīh-i çeşm-i ihtiyārıñ sedd-i rāh olmaz
Serir-i vaşla yol buldukça ben senden nihān geçmem
- 4 Beni bī-'ār eden sevdā-yı 'aşk-ı yārdır yoḥsa
Reh-i terk-i ḥayādan ihtiyārımla hemān geçmem
- 5 Edībā sifleye buğz eylerim rūh-ı revānımsa
Tenimde nefret-i erzālden oldukça cān geçmem

917 Ü1 113b, Ü2 102b

918 Ü1 113b, Ü2 103a

2 bī-zaḥm-ı Ü2: bī-sehv-i Ü1

919

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Olsa da 'āşık-ı idrāk-i muḥāl-i ḥālim
Dürdan şemm edemez bûy-ı cemāl-i ḥālim
- 2 Ğayrlar ālini hem-şüret-i şıdk etdikçe
N'ola şıdk olsa benim cümle me'āl-i mālim
- 3 Her nice fart-ı se'āmetle dehen-beste isem
Ḥaşmı ifḥāma yeter nuṭk-ı melāl-i lālim
- 4 Ne 'aceb nā'ire-i reşk ile pür-tāb olsa
Her dil-i ṭā'in-i bîhûde-maḳāl-i ḳālim
- 5 N'ola evşāfı Edîb eylese aḳlāmı şikest
Ḥadd-i her ḥāme degil vaşf-ı menāl-i nālim

920

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Pertev-endāz olıcaḳ nûr-ı selām-ı sālīm
Zûd olur bî-eşer elbette zālām-ı zālīm
- 2 Sāḥa-i sāhire-i dehri çemen-puş eyler
Heves-i gayret-i idrār-ı gamām-ı bālīm
- 3 Şafḥa-i behcet-i rüyumda sevād olsa n'ola
Çeşm-i ins ü meleke naḳş-ı ḥutām-ı ḥālim
- 4 Dil-i her ḥufte-i ḥ'āb-ı siteme sārîdir
Eşer-i niyyet-i şemşîr-i niyām-ı fālīm
- 5 Dehr pür-Rüstem-i Zāl olsa da ḳahr eyler Edîb
Şadme-i kuvvet-i bernā-yı ḥüsām-ı Zālīm

921

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bî-herās-ı nār-ı düzaḥ ben saña giryān demem
Nārdan bî-bāk iseñ de ben saña gir yan demem
- 2 Mürşid-i efsāne-gû olmaz nedîm-i ehl-i ğam
Zāğ-ı zişte hem-zebān-ı bûlbûl-i nālān demem
- 3 Olmadıkça 'aşḳdan dil-bend-i terk-i iftirāk
Merd-i da'vā-yı ğarāma fā'ik-i aḳrān demem

- 4 Sen de olsan ehl-i derde çāre-cūy-ı ittişāl
Şanma zāhid ben saña hem cān u hem cānān demem
- 5 Gitmedikçe sīneden evsāḥ-ı sū'-i niyyetiñ
Rāyegāndır saña seyr-i çehre-i ḥübān demem
- 6 Bī-te'eşşür bīm ü ümmīd-i va'id ü va'dden
Her tilāvet-kāra vā' iz tālī-i Qur'an demem
- 7 Hük-m-i Furkāndır Edīb insāna fermān-ı muṭā'
Yoḥsa her fermān-ber-i sulṭāna ben insān demem

922

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Ḥaṭiñ naḳşı gözümde koymadı dem
Anı dest-i esefle koyma didem
- 2 Ḥayāl et inficār-ı ḥūn-ı eşki
Cihānı ğarḳa versin koyma dīdem
- 3 'Aceb mi gülşeni şād-āb ederse
Ḥurūş-ı mevce-i reng-i perīdem
- 4 Bahā-yı vuşlata şālih mi olmaz
Nūḳūd-ı ḥāş-ı eşvāk-ı 'adīdem
- 5 Se'āmet-dāde-i levḥ ü kalemdir
Edībā şebt-i āşār-ı cerīdem

923

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sirişkimden ne görsün sāḥa-i kūyuñ türābı nem
که من بی دیدهء حسرتکش بینش ترا بینم
- 2 Nemi yabm ğirizı dr neḥt neḳte' rāzm
خلیلی کیف استهوی لصمت لیسنی ابکم
- 3 Melīk-i kuvvet-i a'lā-yı şān-ı baṭl iken Ḥaḳḳa
Nice bī-kesr-i naḥvet düşmen-i bāṭıl olur mülzem
- 4 Fūrūğ-ı çeşm-i dil idrāk eder maḳbūl ü merdūdu
Sevād-ı şebde zīrā farḳ olunmaz gül ile ādem

6 va'id S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor) / va'dden Ü1, Ü2: va'den S

7 Furkāndır S, Ü2: Qur'andır Ü1

922 S 45b, Ü1 113b, Ü2 103b

923 S 45b, Ü1 113b, Ü2 103b

3 bī-kesr-i S, Ü1: bī-kes-i Ü2

- 5 Edībā ben dahī dil-dāde-i aġyār idim belki
Eger rūz-ı ezelde ‘aşq-ı yāre olmasam mülhem

924

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 نپرسد دیگری حال که حال دیگری پرسم
اگر باشد گلویم از هلاهل خواردنی پر سم
- 2 تأبیت اختیاطا من شروعی للاذ الهموا
جنايات الافاعی فی الوری لو کنت لاعلم
- 3 Bu devr-i sifledē āmāc-ı seng-i inkisār eyler
Kimiñ kim ‘aksine ‘āyīne-i hātırda cāy etsem
- 4 ‘İzār-ı çeşmim eyler hār-ı müjgānı hırāşīde
Hasūduñ rüyuna re’fetle gül-pāş-ı nigāh olsam
- 5 Edībā hep murādāt-ı cihān göñlümce rām olsa
Nekāl-i eşkıyādan özge şeyle şādmān olmam

925

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Tehādünüm mü olur küfrü muġtenimle benim
Müsālemet mi eder cān-ı muġ tenimle benim
- 2 Feḡhār-ı māder-i tevfiḡ ise benim lebenim
Yine enīs olacaḡ var ise benimle benim
- 3 Müdām sīnede āhım eser çü-bād-ı şabā
Egerçi ḡaste-i şevḡim velīk şaġ esenim
- 4 Kelāġ-ı deşt-i nifāḡa muḡīḡ-i dām-ı belā
Hezār-ı bāġ-ı vifāḡa bahār-ı pūr-çemenim
- 5 Edīb şanma meḡādīri cāhilim zīrā
Şadīḡe dest-i nevāziş ‘adūya dil-şikenim

926

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Bī-ḡarīr-i ḡūn-ı dil bulmaz leḡāfet meykedem
Çeşm-i ḡūnbāra bedīd olsa ne deñli mey k’edem

- 2 Nā-ķabūl-i ũlfet-i her tünd-ķūy-ı ser-ķeşem
Var iken 'ıtr-ı gül-i şahbā olunmaz sirke şem
- 3 Hem-ser olmaz şöhret-i ĥum-ķāne-i iķbālime
Bir muzahraf cām ile meşhūr olan evşāf-ı Cem
- 4 Sine-i pūr-tābım hecīr-i 'aşķdan ol deñli kim
Gird olur mŭjgān-ı ķeşm-i dāğıma deryāca nem
- 5 Naķş-ı miĥnet-ķāne-i ķalb-i ĥazīnimdir Edīb
Ķeşm-i her ma' mŭma nā-meşhūd olan eşķāl-i ĥam

927

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Baña ĥaşr olmayıcaķ cāy-ı firār-ı yārim
Ruķabādan olamaz nehy civār-ı dārim
- 2 Nev-be-nev ķehre-nŭmāyende-i ĥŭsn olduķça
Ĥuldu şermende eder seyr-i bahār-ı kārım
- 3 N'ola kıymet-şiken-i ĥülle-i me'vā olsa
Ġıbta-i sŭndŭs olur zīb-i şı'ār-ı 'ārım
- 4 Öyle pūr-āteş-i 'aşķım ki degil cāy-ı 'aceb
Dŭzaķa dāğ-ı derŭn olsa şerār-ı nārım
- 5 Ne ķadar şiddet-i āzār-nŭmā olsa eger
Olamaz her güle şāyeste şikār-ı kārım
- 6 Şadme-i kūh olur elbette ser-i sīnesine
Dāğ eden sīnemi te'şīr-i cemār-ı cārım
- 7 Dehre tā sāye şala serķa-i inşāfım Edīb
Bī-temennī olur aķbāba nişār-ı bārım

928

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 İftirāķıñla mezāķ-ı sem'e birdir neyle sem
İntifā-yı telķi-i hicrāna bilmem n'eyleşem
- 2 Bī-temennā-yı vŭcūd eyler beni her dem 'adem
Vaķtidir gelse şu'ŭn-ı dīdeden her dem'e dem
- 3 Reh-zenānıñ bulmamaķdan intihābı intihā
Böyle mehcūr oldu minhāc-ı secāyā-yı kerem

4 deryāca nem Ü2: dŭnyāca ĥam Ü1

5 eşķāl-i Ü2: dŭnyāca Ü1

927 Ü1 114a, Ü2 104a

928 S 46a, Ü1 114b, Ü2 104a

- 4 Dehrde yek-digere yokdur vidādı mültezim
Dil-bere 'āşıkdadır ancak vidād-ı mültezim
- 5 Dünlar 'āle Edīb infāz-ı aḥkām etmede
Ya'ni segler oldu şirāna emīr-i muḥteşem

929

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Kā'id olmazdı sitemden gamumuz dāda bizim
Çāremiz olsa sitemden gam-ı müzdāda bizim
- 2 Nā-revādır hedef-i kār-ı sitemden gayra
Ca'be-i nāṭıqamız nāvek-i feryāda bizim
- 3 Gayrdan gayra sezā görmez idik imdādı
'Aczden olmasa ger meylimiz imdāda bizim
- 4 Meyle çün kār-ı gam-ı 'aşka hevā-dār olduk
Hep veren bāde imiş kārımızı bāda bizim
- 5 Çerḫiñ imdādı Edīb olmasa da gālibdir
Nāḫun-ı himmetimiz tişe-i Ferhāda bizim

930

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Eşk-i revānı zann-ı ḫilāf etme yem desem
Durmaz ne deñli gamla meşāf etmeyem desem
- 2 İzhār-ı 'aks-i nīk ü bedde müsteḫīl olur
Āyīne-i derūnumu şāf etmeyem desem
- 3 Olmaz taḫayyül-i gül-i ruḫsār-ı yār ile
Çāk-i dili nümüne-i kāf etmeyem desem
- 4 Mümkün değil ḫacīc-i behīc-i maḫabbete
Beyt-i 'Atīk-i ḫalbi meṭāf etmeyem desem
- 5 Düşmen Edīb ḫālime şādık güvāh olur
Ben her ne deñli lāf u güzāf etmeyem desem

931

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Enāmı derk-i fenn-i celb-i māla der-keder buldum
Göñülde ben hemān ādāb-ı 'aşkı derke der buldum

- 2 Rüsüb etdikçe baħr-ı ƙa' r-nā-yāb-ı maħabbetde
 Ĥayāl-i bāle reh-yāb olmadıĥ dürr ü güher buldum
- 3 Cihānda cümle bulmuş her biri bir nehc-i ümmīdi
 Ben ancaĥ sūy-ı kūy-ı dil-bere rāh-ı güzēr buldum
- 4 Zāmīr-i nāsdan çok sūdmend-i iħtibār oldum
 Bu ĥalkıñ şanma ƙār-ı iħtilātından ĥazer buldum
- 5 Sezā-yı cennet-i mev'ūd olur tā' āta meylinden
 Maħabbetden Edībā zāhidi pek bī-ħaber buldum

932

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 مگو که در جگرم داغ غم نمی دارم
 که من به سوزش گم چشم پر نمی دارم
- 2 نمی سزد چو بمن نشئهء فرح بی غم
 بهجر یاره چرا وصل مرهمی دارم
- 3 هجا مثالبه و احتذا بمنقبتی
 جواب مسئلتی لودجدت من یعلم
- 4 Şehāb-ı ĥullet-i tūl-i emel teraşşūĥ eder
 Baĥīle mülhem olursa vefā-yı va'd-i kerem
- 5 Edīb merdüme fıkr-i rehā belāhetdir
 Hemīşe reh-zen-i rāh-ı vüçüd olunca 'adem

933

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 از ژنگ آرزوی جهان دل زدوده ام
 نبود هوس نموده بعالم ز دوده ام
- 2 خوابیده ام ز یقظهء غفلت نگاه را
 در پستر فراق جهالت غنوده ام
- 3 در کنج غم به پنچهء یافوخ ابتلا
 مرغ همای یمن سعادت ربوده ام

932 Ü1 115a, Ü2 105a

5 olunca Ü2: olursa Ü1

933 Ü1 115a, Ü2 105a

- 4 لا يامن الخصام و لو جاد فعله
من جد فى مهادنة الكون لا جرم
- 5 Dārū-yı vaşlsız nice rencūr-ı hecrden
Olsun cüdā ḥarāret-i ḥummā-yı derd ü ğam
- 6 Uymaz nuķūş-ı ferş-i feraḥ ḥāne-i dile
Ḥ'oşdur firāk-ı yār ile ārāyiş-i elem
- 7 Bīdārī-i ḳarīn-i zūhūl-i vüçüddan
Yegdir Edīb ehl-i dile raķde-i 'adem

934

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ten-i zerdimle ğamdan sīneye dāğ-ı nihān aldım
Ḥazān verdim nihālistān-ı 'aşķa ğülsitān aldım
- 2 Lehīb-i 'aşķ ile cism-i nizārı eyleyip ifnā
Ḳarīn-i vuşlat oldum yāre ten verdim revān aldım
- 3 Cihānı terk ile vā-reste-i āşūb-ı dehr oldum
Ḳuvā-yı himmetimle bīmi tarḥ etdim emān aldım
- 4 Edelden istiķāmet 'aşķ ile ḥam-geştedir ḳaddim
Ḥadeng-i ḥ'oş-nümāy-ı ibtilā verdim kemān aldım
- 5 Nem-i rīzān-ı çeşmi müzd-i cān-ı la'l-i yār etdim
Edībā cūr'a-i nā-ķız ile rıtl-ı girān aldım

935

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Mehebb-i inzivādan irtiyāḥa ben nesīm aldım
Ne zer aldım bu kān-ı devr-i kecden ben ne sīm aldım
- 2 Değışdim naķş-ı levḥ-i maṭlabı maḥv-ı meṭālible
Nedīm-i fıṭnatimden pend-i maķbūl-i ḥakīm aldım
- 3 Fezā-yı ğülşen-i ümmīdi me'vā-yı neşāṭ etmem
Ki ğülzār-ı recādan būy-ı cān-āzār-ı bīm aldım
- 4 'Acebdir iḥtiyār-ı dest-i istignā-güzīnimle
Naşībim ḥ'ān-ı isti'lāda tām olduķça nīm aldım
- 5 Edībā kārġāḥ-ı naķş-ı evşāf-ı kerīm oldum
Bu devr-i nākesānda şanma kim ḥūy-ı le'im aldım

936

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Gayrı nā-maḥrem edip terk-i diyār eyleyelim
O ki reh-yāb-ı reh-i terk idi yār eyleyelim
- 2 ' Ārı taklīd ile de 'b eylemeden münfe' iliz
Kubḥdan 'ār edelim redd-i mu'ād eyleyelim
- 3 Dile düşdükçe temāşil-i emel maḥv edelim
Levh-i endişeyi bî-naḳş u nigār eyleyelim
- 4 Kām-yāb-ı dem-i zibā-yı vişāl olduğça
Dil-i mevtâyı o zibā deme zār eyleyelim
- 5 Eşer-i neş'e-i zülfüyle hübüb etdikçe
Cür'a-i şevkimizi bāda nişār eyleyelim
- 6 Şayd-ı her gönçe-leb-i mey-keşe bir dām edelim
'Andelīb-i gül-i peymāne şikār eyleyelim
- 7 Bāgda guşşayı āvīhte-i tāk ederek
Ḥaşm-ı endūha Edīb aşma qarār eyleyelim

937

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Zıll-i ḥayāle rağbeti yok hūşumuñ benim
Menfūrudur cihān dil-i medhūşumuñ benim
- 2 Olsa bisāt-ı ḥāk ile yeksān binā-yı çerḥ
Olmaz gubār-ı çeşmi binā gūşumuñ benim
- 3 Cām-ı Cemi leb-ā-leb-i ḥūn-āb-ı reşk eder
Keyf-i kemāne-kaṭresi her nūşumuñ benim
- 4 Reh-yāb-ı rāz-ı mübhem-i ehl-i derūn olan
Nuṭṭ-āşināsıdır leb-i ḥāmūşumuñ benim
- 5 Rūy-ı bütān-ı zühre-cebīn-i cinān Edīb
Ezhārıdır zemīn-i çemen-pūşumuñ benim

938

- 1 نه خفته ام ز شقاق امم نه بيدارم
که در رعايت حق سيرت نبی دارم

- 2 دلم بزینت فانی نمی شود مائل
ز آرزوی جهان ساده مشربی دارم
- 3 ز شورش سغه حرص نادیم پاکت
منادمی چو قناعت مؤدبی دارم
- 4 خبیر آگهیم نیست در جهان جز من
اگرچه در نظرم صورت غبی دارم
- 5 ادیب میل ندای امیر و شه نکنم
ندای سامعه پیرای یا ربی دارم

939

fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilātūn fe' ilūn

- 1 Bes idi 'ālemi ikāza nevā-yı nāyim
Nağme-i nāyim eger olsa nevā-yı nāyim
- 2 Ğam-ı hicrān emel-i vaşl ile düşvār olmaz
H̱oş olur şevk-i dem-i fītr ile keyf-i şāyim
- 3 Dāğ-dār-ı heves-i ẖusn-i ebed-peyvendim
N'eyleyem her şanemi k'olmaya ẖusnū dāyim
- 4 Lümza-i derd ile 'āşıqları dil-sīr etdim
Şanma mihmāngeh-i āgyāra da yetmez pāyim
- 5 Kā'id-i tā'at olan kuvvet-i imāndır Edīb
Etmez ehl-i keseli bāng-ı ikāmet kāyim

940

mefā' ilūn fe' ilātūn mefā' ilūn fe' ilūn

- 1 Meşāf-ı cünd-i 'adūya ne dem olur seferim
Şināh-ı ẖūn edeyim lā-cerem olursa ferim
- 2 Şimāh-ı 'āleme tekrīr-i bang-ı hevl etmem
Ki nefh-i şūr ile tev'em şinūftedir haberim
- 3 Hecīr-i naşfetim ārām-sūz-ı ẖāyindir
H̱afīr-i rāhat-i cān-ı emīndir zararım
- 4 Kūnām-ı fitneye dūd-ı 'azābdır nefesim
'Adū-yı dīve rücūm-ı şihābdır şererim

939 S 128a, Ü1 115b, Ü2 105b

2 S, Ü2: (Ü1'de 4. beyit olarak yer almaktadır)

940 S 128a, Ü1 115b, Ü2 105b

- 5 Olur reside hālā vü melā-yı şeş cihete
Edib tāb-ı cihān-gir-i hiddet-i nazarım

941

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ben sarāy-ı hikmetiñ bir kār-dān bennāsiyım
Şanma üslūb-ı binā-yı hikmeti ben nāsiyım
- 2 Bikt-i şahbāniñ ki ser-pūşide ben mīnāsiyım
Qadrin ol mestūreniñ her gāh ben mi nāsiyım
- 3 Sāgar-ı levhe ser-i mīnā-yı kil-k-i gaybdan
Neş'e-i hüsn-i edāniñ māhir-i imlāsiyım
- 4 Şāhid ü zenden enīs-i vaḥşetim zann etme
'Ālemiñ zāhid gibi dil-bend-i istīnāsiyım
- 5 Dehrde bir ferde istilā-yı cevrim yok Edib
Halkıñ ammā nā-şabūr-ı vehm-i istilāsiyım

942

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bu gün ihyā-yı dāda gayret-i Nūşirevān etdim
Zülāl-i çeşmesār-ı Hızrdan nūş-ı revān etdim
- 2 Pür etdim t̄ars-ı kevni zīver-i erḳām-ı kārımla
Ḥadīs-i vaşf-ı şānım ḥāş u 'āma dāstān etdim
- 3 'Anā-yı intikām-ı düşmen-i bed-kāra düşdükçe
Hemān gūyā mihād-ı rāḥate ilkā-yı cān etdim
- 4 Ḥafidir behcet-i taşvīr-i kārım çeşm-i idrāke
Anı zann etme tedbirimle ben gözden nihān etdim
- 5 Edibā irtikā-yı çār tāk-ı bikt-i ma' nāya
Nuḳūş-ı mıştarı pāy-ı yerā' a nerdübān etdim

943

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bu kār-ı a'cebi zannımda ancak bendeñiz yaptım
Ki reşh-i miğ-i çeşm-i hūn-feşānı ben deñiz yaptım
- 2 Fetil-i şerḥayı zīb-i çerāğ-ı kurş-ı dāğ etdim
Mesir-i nev-hilāle fark-ı ḥurşid üzre iz yaptım

941 S 128a, Ü1 115b, Ü2 106a

942 S 134b, Ü1 116a, Ü2 106a

1 Nūşirevān : (Metindeki imla her üç nüshada da نوش روان biçimindedir.)

943 S 135a, Ü1 116a, Ü2 106a

- 3 Şıfât-ı bāṭını bildim ki ifrāt-ı tekebbürdür
Faḳīh-i lāgarıñ taşvır-i endāmın semiz yaptım
- 4 Kemāl-i nefretimden zāhid-i huşk-i müzevverle
Temādiden binā-yı ülfeti pek muḥteriz yaptım
- 5 Edibā gerçi bî-bāk-i ḥaṭâyım ben yine ammā
Ḥaṭā-kārîyi hergiz fūrşati nā-müntehiz yaptım

944

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ben kim sülük-i nehc-i emān-ı Nebīm edem
Hevl-i şabāḥ-ı rüz-ı cezādan ne bīm edem
- 2 Mev'ūd iken me'ādda fevz-i likā ile
Olmağ taşavvurunda şadîki ḥaşım edem
- 3 Dārū-yı nefḥ-i şūr ise sem'e şifā veren
Şāyān olur mu meyl-i devā-yı ḥekīm edem
- 4 Bānū-yı çerḥ kâbile-cüy-ı meḥāz iken
Mümkin midir velūda nigāḥ-ı 'aḳīm edem
- 5 Geldi Edib o dem ki hemān reh-nümā olup
Hem-rehlere şırātımı ben müstaḳīm edem

945

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Edem tā meyl-i taḥdīd-i şavārim
Sitem-kārān-ı dehri tiz şavarım
- 2 'Adū-yı bed-tebāra ben kıyarım
Edīm-i cism-i bed-būdun kıyarım
- 3 Cünūd-ı şerr u şūru ḥarḳ u ğarḳa
Mişāl-i āb u āteş ben şu nārım
- 4 Baña el çekse de düşmen ezādan
Yine ezmār-ı keydinden nizārım
- 5 Şadîk ü düşmene luṭf u sitemde
Edibā ḥaḳ bu kim bî-iḥtiyārım

944 S 98a, Ü1 116a, Ü2 105b

945 S 98a, Ü1 116a, Ü2 106a

3 ḥarḳ u ğarḳa S, Ü2: ḥarr u ğarḳa Ü1

946

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Mümkün mi ben şadîke cefâ eyleyem kıyam
Geldikçe yâ nevâziş edip etmeyem kıyâm
- 2 Benden girîz eder k'ola nezdîk ü dürdan
Vahşîyi râm için neye dâm-ı vefâ kıram
- 3 Ben neş'e-yâb-ı câm-ı mey-i intibâh iken
Mestân-ı h'âb-ı gâflete mümkün midir uyam
- 4 Yârîñ ki ta' m-ı rîk-i lebinden habîr olam
Lâyîk mı sehv edip anı peymânenen şoram
- 5 Yegdir Edîb zulmet-i şâm-ı firâkveş
Ecnâd-ı fitne yurduna ben göçmeden konam

947

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Vaşfın yazarak garğa-i envâr olayazdım
La'lin ögerek mahzen-i esrâr olayazdım
- 2 Nûk-i kalem-i âh ile tûmâr-ı hayâle
Yazdıkça dilâ zârlığın zâr olayazdım
- 3 Tahrîr ederek dâ'ire-i mülk-i cemâlin
Ser-defter-i ma'mûre-i âşâr olayazdım
- 4 Tekrîr-i nevişt-i kalem-i şu'le-i gamdan
Bu sine-i pür-dâğ ile gülzâr olayazdım
- 5 Eşvâkıñ Edîb ol meh-i tâbâna yazınca
Birden şeref-i vaşla sezâvâr olayazdım

948

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ehl-i şıdka dili iskâna ben icâr ederim
Şanma her şahş-ı riyâ-kâra beni câr ederim
- 2 Rûze-i tevbe-i maḥbûba muşırır oldukça
Şerbet-i la'l-i leb-i yâr ile iftâr ederim
- 3 Giryeyi ḥandeden icâz ederek zann etme
Dâmen-i dîdeyi meblûl-i nem-i 'âr ederim

946 S 97b, Ü1 116b, Ü2 106a

947 Ü2 106b

948 S 135a, Ü1 116b, Ü2 106b

1 Ehl-i S, Ü1: Aşl-i Ü2

- 4 Eylesem da' vet-i tedbîr-i sitem yârâna
Müjeyi hâr-ı gül-i gülşen-i âzâr ederim
- 5 Dehrde münhemik-i lezzet-i dünyânın Edîb
Neş'e-i şoḡbetini görmeden inkâr ederim

949

mef'ûlû fâ' ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Farḡ-ı 'adûya tîḡ-i belâdır dilim dilim
Kim hinduvâne-i serin eyler dilim dilim
- 2 Olmaz le'ime cünbiş-i pây-ı telaṭṭufum
Ammâ kerîme cûd ile eyler şitâb elim
- 3 Va'd ü va'idim âyine-i 'aks-i şıdḡdır
Yok sem'-i ehl-i hûşa ḡadîş-i mü'evvelim
- 4 Gerçi nigâh-ı bînişe zâhirde âḡirim
Ammâ ki naḡş-ı şûret-i bî-miḡl-i evvelim
- 5 Olmaz Edîb seng-i derim mevḡıf-ı 'adû
Muḡtaşş iken şadîke riyâz-ı mükellelim

950

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Mest-i medhûş olarak bezm-i şafâya gelemim
Sâḡiyâ cilveḡeh-i sâḡar-ı 'aşḡ et gel elim
- 2 Sâḡıt-ı ḡürmet olan öyle meyi görmeyelim
Elem-i ra'se-i teşvîşe ḡodu gör mey elim
- 3 Nice bir sehv ile bed-mestî-i pend-i nâşıḡ
Mürşid-i cām-ı ḡarāmın sözünü esleyelim
- 4 Ḳurtulup dürd gibi meyl-i rüsûb etmekden
Mevcveş lücce-i şahbâda şinâh eyleyelim
- 5 Eşer-i neş'e ile ḡal'-i 'izâr etdikçe
Yâre bir bir elem-i hecri Edîbâ diyelim

951

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Dil-berin zûlf-i girih-gîrini men cā kıldım
Verṡa-i dâma giriftâriyi mencâ kıldım

- 2 Eyledim mähımı endāhte-i sūy-ı muhāk
Bir hilāl-ebrūya men 'ömrümü ifnā kıldım
- 3 Da' vet-i sūz-ı gama meyl-i derūn etdikçe
Dāmen-i kūşe-i ebrū ile imā kıldım
- 4 Anı ser-māye-i cem' iyyet-i hātır buldum
Sa' yı teşhīr-i gama şanma ki bī-cā kıldım
- 5 Ben Edibā 'arağ-ı rüy-ı hayā nūş etdim
Sāgarı 'aks-i ruh-ı yār ile imlā kıldım

952

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Çāk-i ser-pençe-i miḥnetle pür oldukça yaķam
İsterim nūh felegi sūziş-i āhımla yaķam
- 2 Pertevi 'ālemi pür-mevc-i yem-i āteş eder
İstemem çeşm-i baķam kevn ile dünyāya baķam
- 3 Şereri haclegeh-i yāre de te' şīr eyler
Ben ki āteş-zene-i āhımı ağıyāra çaķam
- 4 Ben güdāzide-ten-i tāb-ı gamım şāyānım
Ki hemān seyl-i hūrūşān gibi dünyāya aķam
- 5 Demidir seg gibi ser-beste-i ķahr edip Edib
Rismān-ı nekedi gerden-i a' dāya taķam

953

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 N'ola her dāne-pāş-ı dām-ı ğadri men 'idām etsem
Giriftārān-ı dām-ı ğadrden hem men' -i dām etsem
- 2 Sitem-kārān-ı dehriñ dergeh-i emn-i teşāfiye
Hukūk-ı ilticādan zimmetin ibrā-yı 'ām etsem
- 3 Yed-i tevfiķ ile bīdār-ı teşhīr eyleyip birden
Hūsām-ı saṭveti dāmen-keş-i ḥāb-ı niyām etsem
- 4 Hārişānı heme bī-tāb-ı renc-i imtilā kılsam
Fezā-yı 'āleme baş-ı simāt-ı intikām etsem
- 5 Mezāk-ı hayr-ḥāha nūş u hem bed-ḥāha nīş olsam
Felekde zehr u hem pā-zehr ile teşhīr-i nām etsem
- 6 Telettufla kıfār-ı zulmet-i miḥnet-nişinānıñ
Riyāz-ı behcet-i her rüzunu maḥsūd-ı şām etsem

5 rüy-ı S, Ü2: nūr-ı Ü1

952 S 135a, Ü1 117a, Ü2 107a

953 S 135a, Ü1 117a, Ü2 107a

- 7 Edibā i' tirāz oldukça vārid yār-i düşmenden
Zebān-ı meskenetle baş-ı a' zāra kıyām etsem

954

- 1 کردم ادا بنور هدایت ضیافتم
جاهرت فی معاتمه بالضيافتم
- 2 دشمن اگر که خون دلم کرد مغتنم
او مغ تنست و من لکد جان مغتنم
- 3 لاینبغی لمثلی افشاء همه
در مقول گواه عدو تا که میکشم
- 4 چون در میان سربهء حیوان نموده ام
باچشم ساده بین گه بداند که آدمم
- 5 نبود خفی ادیب ز من نقش نیک و بد
مستوعب جراید تصویر عالم

955

- 1 نه دستم گشت خالی از نم اشکم نه دامانم
گل نایاب این باغم نشاید بی ندا مانم
- 2 زنخلستان جنت طاقت بالیدن طوبا
دوتا کردم بجوش بالش سرو خرامانم
- 3 دلم فرسوده تاب مهر محبوبی پریشانی
بدین صورت پریشان حال مهر هر پری شانم
- 4 نبیند تا ابد جز من رضا جوینده انسانی
عجب دارم بنادانی چرا محسود انسانم
- 5 زاستیلائی حیرت از شهود شوش عالم
ادیبا بیخودم هرگز نه خندانم نه گریانم

956

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bā' iş-i tül-i emeldir men 'aķarı istemem
Nefsi tesvîl-i tama' dan men'e ķārî istemem
- 2 Olmadan maķrûr-ı tâb-ı maşriķ-i mînâ-yı mey
İlticâ-yı sâye-i bîd ü çenârî istemem
- 3 Tâ sevâd-ı kuķl-ı deycûr-ı ğam-ûlfetdir nażar
Tûtiyâ-yı şafvet-i nûr-ı nehârî istemem
- 4 Etmedikçe aķz-ı mişâķ-ı şebât Âdem gibi
Kûh-ı firdevse şu'ûd-ı inĥidârî istemem
- 5 Olmadıkça ķahrdan me'mûn-ı istilâ Edîb
Ķahr-ı a'dâ-yı li'âma iķtidârî istemem

957

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Esîr-i iġtirâb oldu ğüm etdi her ki şîrâzım
Vaţan-yâb-ı hidâyetdi bileydi her kişi râzım
- 2 Bülûĝ-ı zuĥruf-ı dehre egerçi çok degil azım
Yine zann etme ey ĝâfil ki çokdan çok degil âzım
- 3 Serime tâbiş-i levĥ-i cebînde ĥûbdur yazım
Ki faşl-ı nev-bahâr-ı 'adndan mergûbdur yazım
- 4 Suĥan-fehmân-ı dehre şadr-ı elvâĥ-ı belâġatde
Nümûdâr-ı sevâd-ı noķtadır itnâb u icâzım
- 5 Degil mümkün Edîbâ maķrem-i çeşm-i şühûd olmak
Nîĝeh-düz-ı ĥayâl-i mehveşândır rişte-i nâzım

958

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Cemâl-i tâbnâkin şanma bir sîm aya beñzetdim
Hemân mâh-ı sipihri ol semen-sîmâya beñzetdim
- 2 Ederken mâhda vech-i şebah ruĥsâre-i yâre
Düĥâr oldu ğözüm mihr-i cihân-ârâya beñzetdim
- 3 Derûnuñ şimdi âhından ĝeçilmez bend-i zülfünde
Anı ben sâbîķâ bir merd-i âhen-ĥâya beñzetdim

956 S 135a, Ü1 117b, Ü2 107a

957 S 45b (Üzerine çizgi çekilmiş)

958 S 46a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Kesilmez cezr ü meddi dāmen-i şahrā-yı dāmından
Hürüş-ı eşk-i gevher-rizi ben deryāya beñzetdim
- 5 Nigāhım hırelenmiş giryeden bakdım o hūn-h'ārıñ
Kābā-yı nāzişi hārā iken kemhāya beñzetdim
- 6 İşāretle nice Fir'avn-ı haşmı ser-nigūn eyler
Yerā' ı ben 'aşā-yı hażret-i Mūsāya beñzetdim
- 7 Gezer gördüm Edibā kaşr-ı vālāsında dil-dārı
Hırāmın şāhidān-ı 'ālem-i bālāya beñzetdim

Harfū'n-Nūn

959

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Olaydı bir herāsān-ı ğarīm-i şer mekārımdan
Düşerdim ben daği hevl-i haşım-i şerme kārımdan
- 2 Hayālim neşr-i tāb-ı intikām oldukça bed-h'āha
Revādır cān-güdāzī biniş-i mihr-i 'izārımdan
- 3 Sebük-bār-ı 'anā olmak ümīdin tārikim zīrā
Şıkal peydā olur endişe-i taḥfif-i bārımdan
- 4 Dil-i miḥnet-kaşr-ı tesliyet kayd-ı şekib olmaz
'İnān-ı zabt-ı zīrā çıkdı dest-i ihtiyārımdan
- 5 Odur pāy-ı dil-i nālāna çünküm kayd olan ancak
Edibā rişte-i ümmīdi kesdim zülf-i yārımdan

960

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü mef'ülün

- 1 Zī-fiṭnate nām-ı neseb ü zīb-i ḥasebden
Bir zerrece yeg māye-i iksir-i edebden
- 2 Zengilere telkib-i güher ḥüsn olabilmez
Bed-sirete yok fā'ide taḥsīn-i laḳabdan
- 3 'Arīleri iksāya olan himmet-i vālā
Reh-zenleri şermende eder selb-i selebden
- 4 Şāyeste-i iḥsāndan umar baḥş u 'atāyı
Mün'imleri dehr-i geçemez ḥūy-ı talebden
- 5 Tab'im gibi bir dürr-i girān-māye Edibā
Zāhir mi olur hiç şadef-i yemm-i Halebden

961

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Feyz alan bāğ-ı ğamıñ behcet-i ānvārından
Göz yumar mihr ü mehiñ tābiş-i envārından
- 2 Çāre-cüyān-ı şifā şirzime-i ehl-i ğamıñ
İktisāb etse n'ola şihhati bīmārından
- 3 Varlığından bulamaz şırfe-i ber-ḥ̣ur-dārı
'Aşık-ı şifte-dil geçmez ise varından
- 4 Bu gün eyler yoluna bezl-i nüḳūd-ı cānı
Lā-cerem maṭlab u ümmīdi olan yarından
- 5 Reşk-i pīrāye-i ḥūr olsa Edībā ne 'aceb
Şaḥalar ḥāmemizñ zīnet-i āşārından

962

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dilā derd-i derūnuñ ol mehe bī-cā ne söylersin
Teşāmüm-kārı gūyā şūret-i bī-cāna söylersin
- 2 Demezsın gerçi kim bādī-i terk-i bādeyi ammā
Şunulsa destīne ey rind-i ğam-peymā ne söylersin
- 3 Müfevvezdir saña dīvān-ı 'aşkıñ çünkü aḥḳāmı
Sözün ḳānūn-ı şāhī üzre hep şāhāne söylersin
- 4 N'olurdu ey perī-rū ḥūy edinsen ketm-i esrārı
Saña ifşā-yı rāza ḳorḳarım yārāna söylersin
- 5 Edībā gerçi azdır vādī-i naẓma tek-ā-pūyuñ
Ya bārī söyleyince böyle üstādāne söylersin

963

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Lebiñ şevkiyle dāğım şevḳ-i rüyūñla dü dāğ olsun
Şehā göñlüm dudağıyla yüzünden bir çerāğ olsun
- 2 Bize zevḳ-i ḥayāl-i la' l-i nābı keyf-i kāfidir
Hele devr-i lebinde cām-ı gülfāma yanağ olsun
- 3 Nevīd-i vaşl-ı yāre çeşmini gūş eylemesin 'aşık
Gubār-ı reh-güzārın tā görünce göz ḳulağ olsun

961 S 46b, Ü1 118a, Ü2 107b

962 S 46b, Ü1 118a, Ü2 108a

963 S 47a, Ü1 118a, Ü2 108a

- 4 Ayırmaz küşteğânın ne yemîn ü ne yisârından
Şeh-i çâker-nevâzım yümn ile yüsre ile sağ olsun
- 5 Kümeýt-i bâdeyi ayırma zerrîn zîn-i sâğardan
Meşâf-ı leşker-i endüha sâkî koy yarağ olsun
- 6 Siyeh-kârânı mihrâb-ı du‘âda rû-sefid etse
‘Aceb mi reşha-i âb-ı vuzûnuñ yüzü ağ olsun
- 7 Ne mümkün ‘âşıka miñnet-sarây-ı gamda âsâyiş
Gerekse eblehâna sâkin-i künc-i ferâğ olsun
- 8 Dilâ şahıñ gubâr-ı mâ-sivâdan rüft-ü-rüb et kim
Şeh-i şevket-penâh-ı ‘aşka lâyıķ bir konağ olsun
- 9 Gamından gayrı mefķüd olduğın bilmezse hâtırdan
Edîbâ ol perî iķlîm-i dilde güm-sürâğ olsun

964

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Teşnelikle müntehî olsun muhâlif şerbeden
Tâ ola peyveste me‘mün-ı gezend-i şer-beden
- 2 Düş-ı ahlâķı şiyâb-ı ‘ârdan ‘ârî ise
Yok hacâlet merde eşvâb-ı ‘avârı giymeden
- 3 Nakşdır olmak nigâh-ı imtiyâz-ı merdüme
Kâdr-i hağrâ-yı dimen hem-kâdr-i ezhâr-ı çemen
- 4 Hâyine dil-bend olan ehl-i hıyânetdir yine
İncizâb-ı haşr eder hem-cinsine zâğ u zeğân
- 5 Târ u pûdu rişte-i tûl-i emelden k’olmaya
Küşte-i hırşâ Edîb olmaz murâdınca kefen

965

mef‘ûlû mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ûlün

- 1 Göster yüzünü çeşm-i dil ü cânım açılsın
Depret lebiñi hoşķa-i dermânım açılsın
- 2 ‘Arz et baña ârâyiş-i gülzâr-ı cemâliñ
Nutķ-ı dehen-i bülbül-i nâlânım açılsın
- 3 Keşf eyle baña besmele-i hâcib-i şûhuñ
Tâ nâşiye-i muşhaf-ı imânım açılsın
- 4 Terk eyleyip elden ķoma iķlid-i vefâyı
Kıfl-ı der-i halvetgeh-i aķzânım açılsın

- 5 Hürrem-dil edip naḳd-ı vişālîñle Edîbi
Her yâre ḳoma destile dāmânım açılısın

966

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Te'allüm etse de taḥrîri kevnîñ yüz debîrinden
Yine iksîr-i feyzî bulmaz âdem yüzde birinden
2 Dilâ geç 'âlemiñ her sifle vü vâlâ vezîrinden
Cihânîñ çeşm-i âzı kûteh et bālâ ve zîrinden
3 Dil-i menhûmu etme vâye-ḥâh-ı loḳma-i cāyi'
Ġidâ-yı acı terk et bî-cedel yersen yesîrinden
4 Miyân-ı bâgda feryâd ile iş'âr eder bülbül
Kef-i bî-vâyesi şıfır olduĝun naḳd-ı şafirinden
5 Edîbâ bunca māl-ı nâsı mürşid ibtilâ' etmiş
Çıḳarmaz çâh-ı nâ-peydâ-bün-i baṭn-ı kebîrinden

967

mef'ülû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Dil nâziş-i her yâre zebûn olmayagörsün
Bâzîçegeh-i reyb-i menûn olmayagörsün
2 Hâkister olur âhım ile hâsid-i bed-gû
Âteş-zen-i kânûn-ı derûn olmayagörsün
3 Ta'n etmesin 'uşşâḳa uyup 'aḳlına zâhid
Hâtır-şiken-i ehl-i cünûn olmayagörsün
4 'Uşşâḳ direng eylesin râh-ı talebde
Pâ-beste-i zencîr-i sükûn almayagörsün
5 Dil-dâde olan fenn-i ĝam-ı 'aşḳa Edîbâ
Âlûde-i evhâm u zûnûn olmayagörsün

968

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Çekilmez dil-berânîñ geh miyân u geh sürîninden
Dil-i 'âvâre geçmez 'âlemiñ ĝaşş u semîninden
2 Tehî-dest olsa da ehl-i hüner maḥsûd olur lâ-büüd
Zamâne ḥaḳkıñîñ işâr-ı naḳd-ı âferîninden

966 S 47a, Ü1 118b, Ü2 108a

967 S 47b, Ü1 118b, Ü2 108a

3 'aḳlına S, Ü2: ĝaflete Ü1

968 S 47b, Ü1 118b, Ü2 108b

- 3 Naşibimdir ser-i dil-dār içün sügend-*h*ur olmak
Te' ayyüş kısmet olmaz her kese kedd-i yemîninden
- 4 Eger nûş-ı zülâl-i çâh-ı maşşûd etmek istersen
Şaķın secl-i garâmîñ çekme el hablü'l-metîninden
- 5 Edîbâ çeşm-i 'ibretle bakılsa dehr-i pür-şûruñ
Rehâ bulmak kadar ni' met mi var sũ'-i qarîninden

969

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şadâ-yı âh u zârım ey şeh-i bî-dâd işitmezsin
Ser-i küyuñda etsem rûz u şeb feryâd işitmezsin
- 2 Hücûm-ı cünd-i fevc-â-fevc-i endüh-ı firâķıñla
Olurken kişver-i hâķır harâb-âbâd işitmezsin
- 3 Miyân-ı bezm-i nûş-â-nûş-ı şûr-efzây-ı hecriñde
Nedir keyfiyyet-i 'uşşâķ-ı gam-mu' tād işitmezsin
- 4 Saña bârî o deñli i' timâdım var ki haķķımda
Ne derse bed-zebân-ı zümre-i hüssâd işitmezsin
- 5 Edîb etdikçe ey meh şevķ-i ruhsârıñla âfâķı
Dem-â-dem pür-sürûd-ı nazm-ı nev-icâd işitmezsin

970

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Zîver-i tâc-ı sipihr olalı nâm-ı ramazân
Ķurta-i gûş-ı 'ibâd oldu peyâm-ı ramazân
- 2 Zîb ü fer vermede bālâ-yı seher-hîzâna
Pûşîş-i hil'at-i müşgîn ile şâm-ı ramazân
- 3 Neş'e-i rûze verir şâ'ime refât-ı diger
Başķadır mestî-i şavm ile hırâm-ı ramazân
- 4 Ķıbta-fermây-ı şühûr olsa n'ola 'âlemde
Ķadr ile 'ide qarîn oldu hıtâm-ı ramazân
- 5 N'ola medhûl ise güftâr-ı perîşân-ı Edîb
Bî-dimâgânadır elbette kelâm-ı ramazân

971

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Âdem ki mi' de-sîr ola nân u penîrden
Dest-i emel remîde gerek şâh u mîrden
- 2 Mânend-i rāh-ı kan' u rızā mürşid olmaya
Ehl-i tarîk ' ahd alagörsün o pîrden
- 3 Za' f-ı baſar ' alâmet-i za' f-ı baſîredir
Çok zî-nazarlar ekmeſi bilmez baſîrden
- 4 Dehriñ gürisne-çeſm olan aſhâb-ı ſerveti
Ma' nide hep gedâter olurlar fakîrden
- 5 Ma' dümdur zamânede temyîz-i nîk ü bed
Yok ſavt-ı münker-i ħarî añlar ħarîrden
- 6 Hüsn-i serîre ħacle-i bânü-yı feyz iken
Bilmem ne sūd zîver-i zerrîn-i serîrden
- 7 Kesb-i nevâ-yı tâze eder bülbülân Edîb
Bâğ-ı na' imde kalem-i ħ'oſ-ſarîrden

972

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Giryānlığıñ nümûnesin al ' ayn-ı tâkden
Aldanma rîziſ-i neme her çeſm-i bâkden
- 2 Nev-ſâh-ı mîve-i seridir ehl-i tâ' atîñ
Kaţ' -ı ' alâyıķıñ ſemerin gör arâkden
- 3 Terk-i sivâda zâhiri ſeyĥiñ baķılsa lîk
Geçmez yine nüfâſe-i çüp-ı sivâkden
- 4 Yegdir cihânda reh-revî-i rāh-ı ittikâl
Yokdur netice ħâtır-ı endîſenâkden
- 5 Kesb et rûmüz-ı mezheb-i ' aşķı Edîbden
Ümmîd-i feyz eyleme her sîne-çâkden

973

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ne deñli çeſm-bend olsañ da dînâr u peſîzinden
Rehâ mümkün degildir çerĥ-i bed-mihriñ sitîzinden

971 S 48a, Ü1 119a, Ü2 108b

972 S 48b, Ü1 119a, Ü2 109a

973 S 48b, Ü1 119b, Ü2 109a

- 2 Bu vîrân-ḡānede gencîne-yāb-ı feyz olam dersin
Çalış iksîr-i pend al mışr-ı Kûmuñ bir ‘azizinden
- 3 Şaḡın aldanma za‘ f-ı zāhir-i İblîs-ḡüyāna
Ki her kelb-i ‘aḡûruñ şavleti çokdur girîzinden
- 4 Meşām-ı ḡāṭır-ı ehl-i dile bûy-ı vefā-dārî
Gelir ḡoşter behîştîñ belki bād-ı müşg-bîzinden
- 5 Edîbā bezm-i ḡamda ‘āşık-ı zār-ı ciger-ḡûnuñ
Bilindi mā-cerāsı dîde-i ḡûn-ābe-rîzinden

974

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Ol ‘işvegeriñ sürmelenen ḡāk-i rehinden
Göz yumsa sezādır felegiñ mihr ü mehinden
- 2 Dest-i dili raḡbet-şiken-i sāḡar-ı Cemdir
Ser-mest olanıñ neş’e-i cām-ı nigehtinden
- 3 ḡadr etdi mürîdānı hele pîr-i ṭarîḡa
Hep aldılar esrārını ceyb-i ‘atehtinden
- 4 Gör kim dil-i nā-ḡābil-i āyîn-i ne-dānım
Farḡ etmedi zühḡādı ‘aşā vü külehinden
- 5 Tebzîrdedir her kese naḡdîne-i ṭa‘nı
Vā‘ız ne olur geḡse bu kār-ı sefehinden
- 6 Dānāya külāḡ-ı nemedin mülk-i cihānıñ
Bihter mi degil efser-i pür-zîb-i şehinden
- 7 Āzāde-ser-i şûriş-i ferdādır Edîbā
Vā-reste olan dest-i ḡarîm-i günehtinden

975

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Nedîmān-ı maḡabbet restedir fikr-i emānîden
Belî dem-bestelerdir belki zîkr-i şādmānîden
- 2 Ḥāzer bu ebruvān-ı ser-be-hem-peyvesteden ey dil
Ki inmez nice demdir mesned-i şāḡib-ḡırānîden
- 3 Saña yetmez mi bu ey cevherî-i pîlver dāniş
Eliñ pür-naḡd-ı ḡusrān oldu bu kıymet-ne-dānîden
- 4 Açıp n’eyler zebān-ı ṭa‘nı vā‘ız meşreb-i rinde
Bilindi ḡāl ü şānı ‘işmet-i kār-ı nihādîden

- 5 Edibā mevsim-i dey-māhda gūlzārı seyr et kim
Kābā-yı tāze giymiş gūyiyā reng-i hāzāniden

976

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Umma nigāh-ı himmeti her çeşm-i nengden
Hāşıyyet-i cevāhir ümīd etme sengden
- 2 Nākesden etme gayret-i merdānı iltimās
H'āhişger olma neş'e-i şahbāyı bengden
- 3 Yārīñ fūrūğ-ı hüsnü füzūn oldu haţţ ile
Mir'āt-ı rüyü tāb-ı cilā buldu jengden
- 4 Çerhiñ nücūmu şanma ki ser-cümle dāğ ile
Cismi pūr oldu şu'le-i āhımla cengden
- 5 Gördüm rakībi cāme-i kūtāh ile Edib
Bilmem 'aceb nümüne mi almış Firengden

977

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Deyiñ ol āfete vaz'-ı hicābdan geçsin
Li'ām pūşış-i zūlf ü niķābdan geçsin
- 2 Bu şeb göñül o mehe çeşm-düz olup yatsın
Tegāfül eylemesin fikr-i h'ābdan geçsin
- 3 Şevāb-ı terbiye-i sāde-rūya mā'il ise
Bu demde zāhid-i pır ol şevābdan geçsin
- 4 Marīz-i fūrķate yokdur cevāb-ı şāfisi
Rakīb-i dūn bize kayd-ı cevābdan geçsin
- 5 Edib būy-ı 'arāk-çin-i yāri şemm etsin
Meşām-ı hātır-ı 'āşık gül-ābdan geçsin

978

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Reh-i gāmda olup rehvar u eşkin
Dil-i divāne rīzān etdi eşkin
- 2 O şūhuñ olmasın vaz'ına gāmgin
Olursa 'āşıkā tab'ı ne gām kīn

976 S 49b (Üzerine çizgi çekilmiş)

977 S 49b (Üzerine çizgi çekilmiş)

978 S 49b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 3 Kesildi maḳdem-i şeyḫ-i nekesle
Neṣāṭ-ı bāde-i gül-gün keskin
- 4 Sirişkin dīdemiz tūfān ederdi
Aña miğ-i bahārın bilse reşkin
- 5 Ser-i dil-dāra nisbetle Edībā
Raḳībın re'si gūyā müşt-i sirgīn

979

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Güm etdi rāhı şūfī bir der-i ehl-i ğınā derken
Maḳāmı zāyi' etdi bu kederle bir ğınā derken
- 2 Şināhīle bün-i deryā-yı ğamda bī-naşib olduk
Bulaydık bir dūr-i neyyir-fürüg-i rüşenā derken
- 3 Ḥalā ile melā-yı şad-belādan olmadık ḥālī
Bu bezm-i pūr-kederden eyleseydik ihtilā derken
- 4 O ğisū-yı ferāhem-geştesin takşīm eder ey dil
Meşām-ı ğuşu tūt hunyāger-i bād-ı şabā derken
- 5 Şanırdım çeşm-i dil güm-kerde-sūy-ı rüy-ı cānāndır
O meh piş-i nigāhımda bulundu der-ḳafā derken
- 6 Suḥan-dānīde hep biz pey-rev etdik suḥan-dānı
Edeydik işr-i erbāb-ı kemāle iktifā derken
- 7 Fürüg-i şānımız tārīk-sāz-ı tāb-ı mihr oldu
Olaydı cismimiz reh-bürde-i cāy-ı cefā derken
- 8 Siyehfām eyledik ḥaṭṭ-ı sefid-i nā-be-hengāmı
Olaydı müyumuz vā-reste-i reng-i ḥınā derken
- 9 Edībā ḳadr-i pest-i dānişim a'lāy pest etdi
Edeydim ben daḫi dānişverīde i'tilā derken

980

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bahāra erdiñ ey gül bāğda rūyuñ bedīd olsun
Yine bayrama çıkdıñ sevdigim 'idiñ sa'id olsun
- 2 Çekip beydā-yı pūr-dā-yı kederden cismini 'āşık
Seniñle sāye-endāz-ı kenār-ı āb u bīd olsun
- 3 Sühāveş 'āşıkıñ maḥfī gerekdir cāy-ı ārāmı
Bu cism-i nā-bedīdim koy nazarlardan ba'id olsun

979 S 50a, Ü1 119b, Ü2 109b

7 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor) / cefā S: ḥafā Ü2

980 S 50a, Ü1 120a, Ü2 109b

- 4 Berîd-i vaşl-cûdur çünki ol maḥbûb-ı Şāmîden
Nevîd isterse ‘aşîk ḥâcib-i bâb-ı berîd olsun
- 5 Kâdin göstermedi başdırmadı pâyım der-i yâre
Raķîb-i sifle tâb-ı dūd-ı âhımla kadîd olsun
- 6 Şühûd-ı şâhid-i maķşûda fûrsat bulmaķ olmazsa
Ne ğam peykâr-ı ğamda cism-i ‘aşîk koy şehîd olsun
- 7 Edîbâsâ geçip şadr-ı şerefden mâh-rûlarla
Dil-i şürîde meyyâl-i ‘inâķ-ı şadr u cîd olsun

981

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

- 1 Dil-beste-i zülf ü lebiñ bulmaz rehâyî dâmdan
Mey-nûş-ı ke's-i ğabġabiñ ser-ḥ'oş yatar aḥşâmdan
- 2 Ey dil-ber-i şîrîn-edâ v'ey gül-‘izâr-ı meh-liķâ
Bilmem ne ḥâşıldır saña dil-dâdeñi ilâmdan
- 3 Faşl-ı bahâr u bâġda hengâm-ı seyr-i râġda
Ya' nî dilâ bu çağda yâr ile geçme câmdan
- 4 Ruḥsârı ebrî lâledir zülfüyle mâh u hâledir
Güyâ gül-i pür-jâledir çıkısa ne dem ḥammâmdan
- 5 Destiyle zâhid mey içer şanma ayaġa el şunar
Âḫîr ayakdan düşse ger çekmez kadem iķdâmdan
- 6 Râm eylemiş ol âfeti ol şûḫ-ı Tersâ-hey'eti
Râhibden almış bî'ati zâhid nice eyyâmdan
- 7 Sîr et Edîbâ ni' mete dârû-yı derd-i fûrķate
Ol mâh 'arz-ı vuşlata geçmez baña ibrâmdan

982

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Pâk et başîreti sine-i naķş u 'aybdan
Bîdâr gözle gör o mehi zuhr-ı ġaybdan
- 2 Dökme zülâl-i Nîl-i şühûdu ḥayâlden
Secl-i diliñ pür-âb ise de bîr-i raybdan
- 3 Koyma nüķûd-ı pâdişehi kîs-i fikrine
Dest-i dili ayırmayagör naķd-ı ceybdan
- 4 Rû-puş-i vahşet ol yed-i şâh u emîrden
Eyle irâḥe-i râḥañı ümmîd-i seybdan

- 5 Levn-i sefid hil'at-i mergüb iken Edib
Halka 'aceb ne fā'ide var ketm-i şeybden

983

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Dilim bu gā'ile-i kār-ı dūr-bīniden
Hemīşe vahşete düşmekde bī-ķarīniden
2 Müdām ķanda isek büyumuz alır da gelir
Emān bu derd-i raķīb-i dirāz-bīniden
3 Ederse naķşımızı almağa heves şūfi
Şikūfe-ķin olabilsin inā'-i ķiniden
4 Enīn-i şıdk-ı maķabbet resā-yı sem' olsa
Geķerdi zāhid-i bed-pīşe bī-enīniden
5 Edib ravza-i firdevs-i tāze-ma' nāda
Bize melez mi gelir hīķ şikūfe-ķiniden

984

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Menāş-ı dīl o kemend-i nigāh-gīrādan
Hemān mūbā'adedir dergeh-i dīl-ārādan
2 Şu'ā'-ı pūşış-i hārā-yı ķāmeti yārīn
Mişāl-i şā'ıķa geķmekde seng-i hārādan
3 Mezāķa oldu Semerķand la'li dīl-dārīn
Buķār-ı ğamla geķelden dīh-i Buķārādan
4 Diraķt-ı bī-semer-i kevn olursa bār-āver
'Aceb mi cūy-ı sirīşķ-i nemā-pezīrādan
5 Edib za'f-ı mūdārā baķılsa aķvādır
Cihānda ķuvvet-i Dārā-yı bī-mūdārādan

985

mūfte'ilün mefā'ilün mūfte'ilün mefā'ilün

- 1 Vakt-i bahār-ı vaşlda cūy-ı sirīşķ çağlasın
Dīdelerim bu faşlda farķ-ı ferāķla ağlasın
2 Buldu derūn-ı pūr-hevā' illet-i hecrden şifā
Şimdi raķīb-i bed-liķā başına ķara bağlasın

983 S 51a, Ü1 120b, Ü2 110a

984 S 51a, Ü1 120b, Ü2 110b

985 S 51b, Ü1 120b, Ü2 110b

- 3 Sürmelenip o gül-beden çeşmini etdi pür-fiten
 Katl-i rakîbe her zamân tîğini böyle zâğlasın
- 4 Yâr açıp hazînesin şundu vefâ defînesin
 Dedi rakîb sînesin ‘ âteş-i gamla dâğlasın
- 5 ‘ Âşıka vuşlat-ı habîb maḥz-ı şifâ imiş Edîb
 ‘ İlleti fehm eden tabîb yarayı böyle sağlamış

986

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Herâs etmeyerek dest-bürd-i Bārîden
 Çekildi ḥalk-ı cihân ḥulḳ-ı bürd-bārîden
- 2 Buḥâr-ı mekr-i muḥaddis yine müsellemdir
 Rivâyet eylese de Müslim ü Buḥârîden
- 3 Civâr-ı sâkiye-i mâda nerle şöḥbet eder
 Faḳîh ḥazḫ edemez şöḥbet-i cevârîden
- 4 Zuhûr-ı ḥaṭṭ-ı neve eşk-i şâdmânîmiz
 Hemân nümüne verir miḡ-i nev-bahârîden
- 5 Tamâm-ı câh-ı meserretle kâm-yâb oluruz
 Edîb nîme nigâh-ı vefâ-yı yârîden

987

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Yedi döküp saçarak ‘ âmlarla mîrîden
 ‘ Aceb mi ‘ âm ile şıçmak olursa mîrîden
- 2 Hezâr sinn ile geçmezdi vaşl-ı dil-berden
 Müzâḥim olmasa şeyḫâna za‘ f-ı pîrîden
- 3 Başîre nevbet-i vuşlat mı ḳor meger a‘ mâ
 Nigâh-ı âleti pür-vâyedir başîrîden
- 4 Faḳîh-i dîn pey alıp girdi râh-ı meykedeye
 Aña ḡnâ mı gelir hiç piyâle-gîrîden
- 5 Açıkda ḳaldı meger püşt-i zâhid-i bî-‘avn
 Hemân şikâyeti zâhirde bî-zahîrîden
- 6 O şîr-i şavlet-i ḥüsne içirdi şîreyi şeyḫ
 Cüdâ degil hevesi iftirâs-ı şîrîden
- 7 Edîb cerr ederek şarf eder reh-i yâre
 Ganîde yokdur eşer himmet-i faḳîrîden

988

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Hayretle ham-ı zülfüne üftâdeliginden
'Âşık duyamaz kaydını âzâdeliginden
- 2 Maḥbûb kadar lezzetini añlama şeyḥiñ
Sûrâḥa-i âmâyede âmâdeliginden
- 3 Tâb-ı kunu tebrîde çeker lüle-i mâdan
Şûfî-i ḥarâret-zedemiz mâdeliginden
- 4 Zâhid dilini koydu fem-i ridfine yârîñ
Ol 'işvegeriñ ḥüsnüne dil-dâdeliginden
- 5 Dehriñ heme ebkâr-ı me'ânisi Edîbâ
Pîrâye bulur nazmımızıñ sâdeliginden

989

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Nev-rûzda ecnâd-ı çemen eyledi deyden
Şekvâya hücûm eylemegi şiddet-i deyden
- 2 Olmazdı muzâ'af bu kadar jeng-i semâ'ı
Dervîş eger bulsa cilâ mışkal-i neyden
- 3 Pîrâye-dih-i encümen-i cûd olagörsün
Her hisşe alan menkıbet-i Ḥâtem-i Ṭaydan
- 4 Mekvâ-yı ğarâmıñ keyidir zînet-i 'âşık
Sevdâ-zedeye sûd olamaz ḥaşmet-i keyden
- 5 Derk etmeyicek sırr-ı me'ânisin Edîbâ
Ṭümâr-ı ğamı fâ'ide yok neşr ile ṭaydan

990

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Tevânger olsa da 'âmil re'âyâniñ ḥarâcından
Yine infâka kıymaz hâlik olsa ol ḥar acından
- 2 Ṭaleb-kâr-ı diremdir her teḥi-ceybân-ı ḥursendi
Degildir ragbeti züll-i su'âle ihtiyâcından
- 3 Devâ-yı derd-i ğam şahbâ-yı la'l-i dil-rübâyîdir
Şifâ umma ṭabîb-i câm-ı Cemşidiñ 'ilâcından

988 S 52a, Ü1 123b, Ü2 111a

989 S 52b (Üzerine çizgi çekilmiş)

990 S 52b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Zihām-ı şadme-i bād-ı kederden ihtilā etsin
Şifā-yāb olmayan sevdā-yı zülfüñ ihtilācından
- 5 Edibā şeyh-i muhlis iddiḥār etmezdi ser-māye
Ḥaber-dār olmasa naḳdīne-i ‘aşkıñ revācından

991

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Eger bilmezse ḥāl-i ‘āşık-ı zārı vülū‘undan
O meh-rū anlasın ser-çeşme-i ‘aşkıñ şüyū‘undan
- 2 Uşul-i nağme-perdāzī-i ‘aşkı bāğda bülbül
Meger aḡsān-ı verdiñ iktisāb etmiş fūrū‘undan
- 3 Bize sehl oldu hep şib ü firāzı şārī‘-i ‘aşkıñ
Diliñ seyr-i diyār-ı vaşla hengām-ı şūrū‘undan
- 4 Dili bāzīçe kıldı tıfl ikenden ol hilāl-ebrū
Beni ser-geşte-i ‘aşk etdi ol meh tā ṭulū‘undan
- 5 Edip vaşlın tevaḳḳu‘ düş Edibā pāyına am mā
Ḥaber-dār etme aḡyārı bu aḡvālīñ vuḳū‘undan

992

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Bu dem semāḥati her kim duyarsa mizinden
Ḳudūm-ı miz ile laḥmıñ doyar semizinden
- 2 Delil-i işrine ben iḳtifāda mecbūrum
Eger maḥallini yārīñ duyarsam izinden
- 3 Seni girifte-i dām-ı kemīn-i mekr eyler
Hücūmu deñli şakın düşmeniñ girizinden
- 4 Kelil-çeşm-i nühādır bu Mısr-ı dünyānıñ
Fūrūğ-ı Yūsuf uman rüy-ı her ‘azizinden
- 5 Edib gözlerimiz görmez oldu hizānıñ
Nigāha nāz ederek ḥāk-i cilve-rizinden

993

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Nihāl-i serv-i bāğ olmaz cüdā tā bī-ḥazāniden
Olur sārī ḥazān-ı i‘tidā tā biḥe zāniden

- 2 Degil mihre sezā ferzend-i fācir cān-ı cān olsa
Ki hergiz cism cān-āsūde olmaz cān-ı cāniden
- 3 Dehān-ı bāl tā kim telh ola merd-i suhan-gūda
Zebānı h̃oş-likādır şūret-i şīrīn-zebāniden
- 4 Hemān habs-ı medīd-i dīv-i nefis-i şūm için el-hak
Muzik-i za' f-ı piri 'ākile yegdir cevāniden
- 5 Edīb olmaz şikāf u rahnedan vā-reste erkānı
Binā-yı köhne tā mehcūr ola ıslāh-ı bāniden

994

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Kādī kapadı şanma açıp o demin derin
Yaydı cahīm-i mahkemede oda minderin
- 2 Ol rütbedir harāret-i hırşı ki tab'ına
Eyvān-ı táb-hāne-i düzağ gelir serin
- 3 Germ-ābe-i cehennemi genc-i zer etseler
Mecbūr olurdu ta'biyede zeyl-i meyzerin
- 4 Şādān-ı merg-i şāhib-i şāhib-gınā olur
Duymaz helāk-i fakr ise mevt-i birāderin
- 5 Yetse eli cibāyet-i mahşul için Edīb
Kevniñ nizā'a kordu bütün heft kişverin

995

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bu bezmiñ vāye-dār oldukça hātır neyl-i cāmından
Kümeyt-i sem'imiz ıtlāk olunmazdı licāmından
- 2 Neşāt-ı cāma dil ver fikr-i mahzūr-ı humār etme
Gül-i h̃oş-büyüñ olma cāhil-i kadri zükāmından
- 3 Hümāveş her nice idmān-ı pervāz-ı bülend etse
Rehā yok dil-berāniñ 'āşıka dām-ı hırāmından
- 4 Eger çeşm-i hayāli çehre-bīn-i ihtiyār etsem
Bu 'aşrın göz yumardım rüy-ı intāc-ı merāmından
- 5 Nigāh-ı intibāha būmdan kemter gelir zāhid
Nehārında gunūd-ı fahr eder şām-ı kıyāmından

2 ferzend-i fācir S, Ü2: ferzende-i cüz Ü1 / cism cān-āsūde olmaz cān-ı cāniden S, Ü2: cism-i cān
olmaz āsūde cism-i cāniden Ü1

994 S 2a, Ü1 121a, Ü2 111b

995 Ü1 121a, Ü2 111a

2 olma Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

- 6 Alaydı vāye-i ta' m-ı te 'eşşür kand-ı nuşhundan
 Hālāvet-yāb olurdu ben daḡi şeyḡiñ kelāmından
- 7 Edībā göñlümüz tā ni' met-i fevz-i ebed ister
 Cihānıñ lezzet almaz ' izz ü cāh-ı bī-devāmından

996

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hārām-endüz olup hilden revā görmezse kesb aşın
 Cināyet-piše-i reh-zen-nihādıñ koyma kes başın
- 2 Nem-i eşkin müzāf eylerdi naqd-ı ' ömr-i bī-sūda
 Ğarīm-i mevc-i pīri maṡmaḡ-ı çeşm eylese yaşın
- 3 Le 'imiñ olma ḡatır-beste-i tezvīr-i taḡsīni
 Kef-i sem'e ḡoma naqdīne-i maḡşüş-ı sā-bāşın
- 4 Zūrūf-ı sīnesi āgende-i mekr olduḡun cümle
 Bilen yārān-ı ' aşrıñ bir görür inās u ihāşın
- 5 Eder yok şimdi ḡüsn-i ülfeti hem-pāy-ı şādıḡla
 Bu gün ' ālem Edībā seng-i rāh añlar ayakdaşın

997

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 ' Aşḡ ile şāf eylesin göñlün muşāfāt isteyen
 Ğamla olsun muḡtelī ' aḡd-ı müvālāt isteyen
- 2 Rencden dūr olmasın dārū-yı şıḡḡat-ḡāh olan
 Derdi terḡīb eylesin ḡüsn-i mu' āfāt isteyen
- 3 Giryeyi etsin be-cāy-ı ḡande-i bī-cā taleb
 Āhı mu' tād eylesin taḡsīn-i ' ādāt isteyen
- 4 Dem-be-dem āyīne-i ḡalbin nazargāh eylesin
 Derk-i rüy-ı vaşfına göñlünce mir 'āt isteyen
- 5 Zāhid-i ebleh ferībāsā Edībā dehrde
 Tā' atin teşḡir eder müzd-i mükāfāt isteyen

998

- 1 دوش کردارت ز کړپاس ریا بیجامه کن
 شنعهء آن جامهء چرکین ترا بیجا مکن

- 2 آشنایی با نگهدار وفا بینامه کن
چشم دل با آنکه عاری از وفا بینا مکن
- 3 زشت و خوب از مردم نادان شود پوشیده رو
خواهش درک صور از دیدهء اعما مکن
- 4 تاب ده آیینۀ دلرا بنور اهتدا
ذمت خاطر ز الهام رضا ابرا مکن
- 5 کاره رغبت ز کارت رو بمنهاج ادیب
قصر عزلت را جدای قصر استغنا مکن

999

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Göñül sen kim mesîr-i şevke âhı şâfin eylersin
Semend-i âhiña mihmîz-i cām-ı şâfi n'eylersin
- 2 Şaķın bîhûde meyl-i âşiyāngāh-ı hāzîz etme
Çü-'anķā-yı hevā-yı lâ-mekānsın Qāfi n'eylersin
- 3 Şu' üd-ı irtikāya sende çünkim qābiliyyet var
Mühim-sāz-ı felekden minnet-i is'āfi n'eylersin
- 4 Seniñ kim pertev-i çeşm-i şühüduñ sāgar-ı meydîr
Daħi ehl-i riyāveş meyden istinkāfi n'eylersin
- 5 Edîbāsā reh-i nā-refteye haşr-ı zehāb eyle
Tarîķ-i köhne-resm-i fırķa-i eslāfi n'eylersin

1000

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Vefā-yı va'd-i çerħi eyledim mensî hîlāfindan
Rehā-yāb eyledim laħt-ı dili men sîh-i lâfindan
- 2 Elîfān-ı üvām-ı nā-murādı eylemek yegdir
Derûnun müntehî cûy-ı murādıñ iğtirāfindan
- 3 Dil-i ğayret-keşe minnet-keş-i nāţûr-ı bāğ olmak
Kıyād-ı nehy olur eşmār-ı ümmîdiñ kıţāfindan
- 4 Tirās-ı naħvetin koy sifle ber-düş-ı cebîn etsin
Kazā şemşîrini tecrîd eder bir gûn ğılāfindan

999 S 37b, Ü1 121b, Ü2 112a

1000 S 37b, Ü1 121b, Ü2 112b

2 Elîfān-ı S, Ü2: Elîfā-yı Ü1

- 5 Edibā intīmā-yı ‘aciz ile dāmād-ı ‘innine
Ne hāşıl nev-‘arūs-ı hacle-i dehriñ zifāından

1001

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Kālā-fürüşa zilleti ko ger mesūd için
Şadr-ı huzū‘u fākalanıp germe sūd için
2 Gerdişde kalma micmereveş sūz u tāb ile
Sūrāha-i meşāmīña bir būy-ı ‘ūd için
3 ‘İffetle olma şöhet-i imsākden hacel
Ğaşb etme mālī dā‘iye-i bast-ı cūd için
4 Dil verme şayrafi-i kazānıñ feribine
Tıflāne bir nümāyiş-i naqş-ı nūķūd için
5 El-haķ Edib bu suhanım tāziyānedir
Ehl-i hecāya ğayret-i hıfz-ı hūdūd için

1002

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Eden kesb-i leţāfet sāyegāh-ı bīd-i yārinden
Cihānıñ fark eder ehl-i diyārın bī-diyārından
2 Ğayūr olduğça merdüm şerm eder sū‘-i şanī‘inden
Celīdir rüy-ı meyde hamret-i haclet humārından
3 Sirişti pāk olanlar muţtaribdir keşf-i ‘aybından
Şadāsın bugz eder fincān-ı çinī inkisārından
4 Olurdu muhteḡi ezmār-ı keyd-i merdüm-i hā‘in
Cihātın koysa hālī şu‘le-i āteş şerārından
5 Edibā şerveti pā-ber-hevādır ‘ālem-i kevnīñ
Ĥazānı muntazırken ğaşba irādı bahārından

1003

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Āzurdeyiz faķih-i me‘āyib-şümārdan
Niş-i muḡaşemet-zedeyiz hep şu mārđan
2 Olmaz sezā icāle-i meydān-ı raġbete
Fark etmeyen şemā‘il-i esbi hımārdan

1001 S 37b, Ü1 122a, Ü2 112b

1002 Ü1 122a, Ü2 112a

1003 Ü1 122a, Ü2 112a

2 faķih-i Ü2:(Ü1’de bulunmuyor)

- 3 Renc-i tama' la olsa daḥi ḥar-nihād olan
Fekk eylemez 'inān-ı ümīdīn 'aḳārdan
- 4 Üstād-ı şun' dest-i tehī-cūd-ı nākesi
Etmiş nümüne sâ' id-i şāḥ-ı çenārdan
- 5 Cem' iyyet-i vühūş ile maḥşūr olur Edīb
Kūh-ı cihānda kārih olan inḥidārdan

1004

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 'Älemiñ cūy-ı ḥayāt aḳsa da mizābından
Eylemez kesb-i ṭarāvet lebimiz ābından
- 2 Nuşḥu nā-mülhem iken dehrīñ ulü'l-elbābı
Nüşḥa-i pendī ḳabūl eylemez el bābından
- 3 Ḥāsidiñ nuṭḳ-ı femi reşk-düz-i bāb olsa
Bed-nümādır yine peykān-ı cefā-tābından
- 4 Ḥāyiniñ ḥālet-i nevminde ḥayāl-i zışti
Ehl-i hūşa görünür revzene-i ḥ'ābından
- 5 Mīhrbānımsa da fark etmem Edībā dehrīñ
Rūy-ı terḡibini ben şūret-i irḥābından

1005

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ḥüsām-ı āh-ı 'āşık bir nefes olsa berī ḳından
Şu' ā' -ı āftābı mużmaḥill eyler berīḳinden
- 3 Ḥayāl-i isti'ānet 'āşıḳa nāḳış-'ayārīdir
Aña kārında düşmez ḥ'āhiş-i iḡrā şadīḳinden
- 3 Nigāh-ı şeyḥ-i kāmil ḥaṭṭ-ı reyḥāniye mā'ildir
Gözünde ḥ'oş-nümādır şāhid-i nev-ḥaṭ ḥalīḳinden
- 4 Fūrūterdir gedādan ḳadr-i mün'im çeşm-i ḥādimde
Ki faḳr izḥār eder eşḥāşa şerm etmez raḳīḳinden
- 5 Edībā rāh-ı ḡamda 'āşıḳa yektā-revī yegdir
Tek-ā-pūy-ı ṭalebde rāhı fark etmez refīḳinden

1006

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Dil-berin kıl nazar-ı fikre memur dîdelerin
Nûk-i müjgân ile gör sine-i merdi delerin
- 2 Şûfî im'ân ile bâz etse de ger dîdelerin
Ehl-i 'aşkın göremez sâgar-ı gerdîdelerin
- 3 Baş-ı ârâyîşi ço ehl-i fenânın seyr et
Kûlbe-i gamda nemed-pâre-i ber-çîdelerin
- 4 Tîrveş çilleden âsâyîşe bâl-efşân ol
Mehveşânın ço gam-ı kâkül-i tâbîdelerin
- 5 Tâlib-i fenn-i gam-ı yâr-i kadîm ol şeyhî
Çâk çâk et nusuğ-ı muhdeş-i hâyîdelerin
- 6 Kadr-i şeyhân-ı tebeh-kârı gören fark eyler
Mâl için hâklere çehre-i mâlîdelerin
- 7 Gam-ı hîzân ile zühhâdın Edîbâ çeşmim
Bed görür dîde-i kun-dîde-i gendîdelerin

1007

mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

- 1 Bâlâyı koyup düşme aşağı yukarıdan
Oğlana süvâr ol yed-i meyli yu karıdan
- 2 Âlüfte gibi reh-güzeri pîş-i zenân et
Bir vech ile ammâ hâzer et geçme geriden
- 3 Merdân ile germ-ülfet ol esfâr u hâzarda
İzhâr-ı nûkül eyleme kâr-ı seferiden
- 4 Dil-berleri düşdükçe hemân sözle şikâr et
El tutma şakın cā'ize-i muhtaşariden
- 5 Ma'sûka Edîbâne başîretle nazar kıl
Geç gâ'ile-i şehvet-i derk-i başariden

1008

mefâ' ilün fe' ilātün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Mürîd-i tâze ki açdı şikâf-ı mâdeligin
Kapar mı teşne-lebân-ı vişâle mâ deligin

1006 S 46b, Ü1 122a, Ü2 112b

1007 S 46b, Ü1 122b, Ü2 112b

1008 S 47a, Ü1 122b, Ü2 113a

- 2 Hırām-ı nāzişi efzūn eder süvārīden
Rikāb-ı şāha karīn eyleyen piyādeligin
- 3 Dilīr-i nāmver-i çille-ḥāne-i ‘aşkıñ
Kemān-ı Rüstem eder da‘ vī-i kepādeligin
- 4 Nūḳūd-ı bergini gül dest-i bāda verdikçe
Medār-ı ḡunye görür ḡonçe nā-güşādeligin
- 5 Edīb şervet-i zāhid füzūde olmuşken
Yine işā‘a eder fakrınıñ ziyādeligin

1009

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Dāye-i bād-ı bahārīñ hele gör perverişin
Ḡonçeye beççe-i bülbülcesine per verişin
- 2 Mürşidiñ bezmde bak kūze-i mey gözedişin
Bāki yok belki şikest etse leb-i kūze dışın
- 3 Zāhidi bāḡçede bende çekerken dil-ber
Terk-i ‘ār eyleyerek gör yine bāḡa gidişin
- 4 Bozmasın ehl-i suḡan zāyiḡa-i ḡüftārı
Boza şā‘irleriniñ ḡüş ederek her deyişin
- 5 Ser-fürū eyler idi görse Edībā tūbā
Ḥāmemiñ ḡülşen-i ma‘nāda hırām eyleyişin

1010

mefā‘ilūn fe‘ilātūn mefā‘ilūn fe‘ilūn

- 1 Kunū‘uñ eyledi hırş iḡtilā cenānından
Ki dest-i meyli düşer iḡtilāca nānından
- 2 ‘İyān-ı ḡāl edemez ‘āşıkān-ı dem-beste
Meger nümüne ede ḡāme-i beyānından
- 3 Ki nuṡḡ-ı bī-eşer ü ḡarf-i şavtı her lālīñ
Yed-i işārete taḡvīl eder dehānından
- 4 Maḡarr-ı pūte zeri ḡālīşü’l-‘ayār eyler
Derūna tāb-ı ḡamıñ sūd olur zebānından
- 5 Edīb girye-i zaḡma nazarda fark etmem
‘Adūy-ı dil-şikenīñ ḡande-i nihānından

1011

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Kūnū' u neyle felek rām eder bileydim ben
Ne gūne rāğīb-ı in'ām eder bileydim ben
- 2 Sipih-r-i kīne-nümā hīzb-i sīne-şāfāna
Neden isā'ete iqdām eder bileydim ben
- 3 Le'īm-i nākesi gerdūn bu kubb-ı sīretle
Ne resme lāyık-ı ikrām eder bileydim ben
- 4 Sütüde-kār-ı ġarāmıñ lisān-ı zühhāda
Düşünce nāmı ne düş-nām eder bileydim ben
- 5 Edīb ehl-i dālālet 'adū-yı Hālīk iken
Ne nev'a da'vī-i İslām eder bileydim ben

1012

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Tā leşker-i ġurāb ile bülbul güleşmesin
Bir sāde nakş-ı dāğ ile bāğa gül eşmesin
- 2 Biz ittişāle perde-keşiz iftirāk ile
Ġayrı bizimle emn ü ħaţar va' deleşmesin
- 3 Şemşīrimizle gerdēn-i bed-ħ-āh-ı mu' tedi
'İqd-ı uĥuvvet ile 'abeş kan yeleşmesin
- 4 Cīd-i nesīm beste-i zencīr-i esr olur
Pīrāmen-i gülāle-i yāre dolaşmasın
- 5 Geçdikçe ħāk-i türbet-i ebnā-yı dehrden
Zinhār Edīb dāmeniñe toz bulaşmasın

1013

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Koymaz le'īm deydene-i cāhiliyyesin
K'etmiş şabā bedreka-i cāhı liyyesin
- 2 Merd-i gezend-pīşe añılmaz şenā ile
Kahr-ı felekle bulsa da āĥır beliyyesin
- 3 İcāb-ı 'ġaybet etse de ehl-i şenā'atıñ
Kim ketm eder ħadīş-i ħışāl-i rediyyesin

1011 Ü1 123a, Ü2 110b

1012 S 47a, Ü1 123b, Ü2 113a

1013 Ü1 123b, Ü2 113a

1 deydene-i Ü2: dīde-i Ü1

- 4 Ehl-i desâyisiñ yed-i ketmânı şebt eder
Levh-i şüyû'a sũ'-i fi'âl-i hafıyyesin
- 5 Nuṭṭ-ı güvâh-ı ḥ'âhişi takrîr eder Edîb
Ehl-i rızâya şân-ı nüfûs-ı eniyyesin

1014

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Meşâf-ı 'aşka düşen etmesin ḥayât emelin
Reh-i girîze gidip yıkmâsın ḥayâ temelin
- 2 Ğurâb-ı zışt-i erâcifle kâm-yâb olsun
Şikâr-ı şöhret-i evşâfa dâm eden 'amelin
- 3 O kim maṭıyye-süvâr-ı mesîr-i 'izzetdir
Ribât-ı zilletle etmez inâḥa-i cemelin
- 4 Hem el mi kor o dil-i zâra hiç me'âdinde
Ki bunda eşk-i nedem cüybâr eder hemelin
- 5 Edîb ye's ile pâ-der-gil-i 'anâ kalmaz
Enîs-i râḥatine dest-gîr eden ğam elin

1015

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Restegî temmûz-ı dūzahda tef-i bâḥûrdan
'Âķile ḥ'oşdur hevâ-yı cennet-i bâ-ḥûrdan
- 2 Merdümân-ı sıfleniñ âvâze-i pend-i me'âd
Sem'ine vahşet-fezâdır belki nefḥ-i şûrdan
- 3 Kırbsuz temyîz-i ḥayr u şer degil şûret-pezîr
K'olamaz teşḥîş-i nîk u bed nigâha dûrdan
- 4 'Âşıkân-ı mürde-ten olmaz sitemden restgâr
Şât-ı mezbûḥa rehâ mümkün degil sâṭûrdan
- 5 Hiç mey-âşâmân-ı 'işret-ḥâne-i gîti Edîb
Almadı enmûzeci derd-i ser-i maḥmûrdan

1014 Ü1 123b, Ü2 113a

5 Edîb Ü1: Edîbâ Ü1

1015 S 47b, Ü1 124a, Ü2 113b

1 'Âķile S, Ü2: 'Âşıkâ Ü1

1016

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Cihânın olsa kâsib şîme-i mevdûd-ı ahyârın
Nehâr-ı haşrde olmazdı aḥ merdûd-ı aḥ yarın
- 2 Eder ehl-i hecâ zann etme şâyân-ı nümû dârin
Ḥarâb-âbâd-ı kevnîñ bunca görmüşken nümûdârin
- 3 Niṭâk-ı 'ahdi ḥall etmiş mürîd-i bed-meniş şimdi
Muḡân-ı sâde-rûdan mültemisdir 'ıkd-ı zünnârin
- 4 Hecîr-i deşt-i ḡamla mu'telifdir 'âşık-ı bî-dil
Riyâzîñ merkez-i âsâyiş etmez zıll-i eşcârın
- 5 Edîbâ şiddet-i dey-mâh-ı fûrkatden ḡazîn olmaz
Bahâr-ı vuşlatîñ idrâk eden nîsân-ı vâ-dârin

1017

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Yehûd-ı bed-meniş dönmez dâlâl-i bî-'adilinden
Rivâyâtı füzûndur muḡtenân-ı bî'a dilinden
- 2 Derûn-ı teşne geçmez almadıkça bûse bilinden
Dem-â-dem şevḡ-i sîr-âbîde yârîñ bu sebîlinden
- 3 Ḥacîc-i sum'ager cây-ı nûsûkde zenbe sâ'idir
Şekâyâ ḡâstḡâr-ı reh-nümâyîdir delîlinden
- 4 O kim şeyḡ-i riyâzet-kâr ile tehdîd-i 'ahd eyler
Cihânîñ müstemidd-i ḡâl-i şıḡḡatdir 'alîlinden
- 5 Edîbâ ehl-i ehvâya sitem-kârân ile ülfet
Güzeldir ehl-i 'aşrîñ râḡıb-ı ecr-i cezîlinden

1018

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Lâ-büd görünür râz-ı maḡabbet mey içerden
İzhâr eder esrârını zîrâ mey içerden
- 2 Zühhâd gibi şavmını iḡfâ ile yerden
Ehl-i dile taklîd ırâḡdır göge yerden
- 3 Yek merd-i ḡamîñ himmetini umma beş erden
Bî-tâbı tevânâ olur aḡvâ-yı beşerden

1016 S 47b, Ü1 124a, Ü2 113b

1017 S 47b, Ü1 124a, Ü2 113b

1018 S 48a, Ü1 124a, Ü2 114a

- 4 Reşkûrların çeşmini seyr eyle mederden
‘Âşıkları hırmâna esir eyleme derden
- 5 Keşf etme kınâ‘-ı ser-i rāzı cühelāya
Baş eyleme Erfāza Ebū Bekr u ‘Ömerden
- 6 Sermā-zede-i miḥnet-i ğam fark edebilmez
Āsāyış-i germ-ābeyi kânûn-ı seḳardan
- 7 Hālî kımazız küşe-i vahdetde Edibā
Ser-şafḩa-i eyyāmımızı tāze eşerden

1019

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Yārîñ şereḩ-i şevḩ ile dūr olma derinden
Ġazz-ı başar et gevher-i kânîñ mederinden
- 2 Ma‘ mûre-i ḩoş-ṩarḩ-ı ḩarābatı da gördüñ
Ol daḩi bu eşnāda yıkılmış kemerinden
- 3 Pervāz ile me‘mûn olamaz dām-ı belādan
Yok fā‘ide mürġāna dü perle siperinden
- 4 Baḩdım eşer-i ḩibretine ehl-i cihānîñ
Āgehter imiş bî-ḩaberi bā-ḩaberinden
- 5 Āmîḩte-i bûy-ı riyyā ise Edibā
Hiç sūd olamaz zāhide zād-ı seferinden

1020

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Şaḩın ‘azm-i Sitānbûl eylemekden geçme Hersekden
Ciyef-ḩārîden el çek ṩu‘me-cûyā olma her segden
- 2 Lebiñ āsûde kıl telşîm-i dest ü dāmen etmekden
Dehānı bûsa ḩaşr et nân-ı ḩuşku geçme etmekden
- 3 Ba‘îd ol şehr-yārānîñ sarāy-ı pür-ḩuşûrundan
Nigāḩ-ı meyli yum her revzen-i tāḩ-ı müşebbekden
- 4 Sükûn-ı künc-i ‘uzlet sālîke evlā iken bilmem
Ne ḩāşıl iġtirāb-ı mülket-i A‘cām u Özbekden
- 5 Edib ehl-i nühā minnet-keş-i iḩsân-ı şāḩ olmaz
Ki rāciḩdir ziyān-ı sūdu ḩusrān-ı yek-ā-yekden

1021

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Yed-i ümmīdi kūtāh eyle dehriñ şey'-i nāsından
Telemmuḡ etme nā-muḡtāc iken bir şey ināsından
- 2 Diliñ terside kılma āfet-i sū'-i şanī' inden
Emīn ol varṭa-i dünyā vü 'uḡbānıñ herāsından
- 3 Tecennüb kıl ḡarīd-i suḡt içün taḡvā-fürüşiden
Cüyüb-ı i' tiyādı fāriḡ et naḡd-ı şirāsından
- 4 Ḳapılma naḡş-ı endām-ı zen-i şevher-keş-i dehre
Remān ol kef-feşān-ı ḡūn olan reng-i ḡınāsından
- 5 Şarīr-i ḡāme-i pend-i Edībi zīb-i ḡuş eyle
Ḳaḡıñ fāriḡ-dil olma fikr-i taḡşīl-i rızāsından

1022

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Felekde añma ḡulāmıñ ḡüzāl ü yā semenin
Bu bāḡıñ olma temennide verd ü yāsemenin
- 2 Kemīn-nişīnī-i 'uzlet bu ḡülşeniñ yegdir
Tevāḡḡu' eylemeden seyr-i behcet-i çemenin
- 3 Şikest-i şīşe-i nāmūsa seng-ber-kefdir
Enīs edince zamānıñ şadīḡ-i mu'temenin
- 4 İnanma şūret-i 'işmet-nümāy-ı merd ü zene
Bu 'ālemiñ ḡül-i ter şanma sebze-i demenin
- 5 Edīb şekl-i 'aḡīḡ-i Yemen mi ister şeyḡ
Cihānıñ añlayamaz ṭa'm-ı ḡahve-i Yemenin

1023

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Demem mün' im be-farṭ-ı zīnet ü fer dāsītān olsun
Mesākīne mināḡla ni' met-i ferdā-sitān olsun
- 2 'Uluvv-ı ḡadr ile isterse dā'im bā-kiyān olsun
Hemān re'fet-ḡüzīn-i āb-ı çeşm-i bākiyān olsun
- 3 Feşāḡatle nedīm-i bezm-i ḡurb olmaḡsa ümmīdiñ
Diliñ mir'āt-ı şāf-ı 'aks-i nuṭḡ-ı bī-zebān olsun

1021 S 48a, Ü1 124b, Ü2 114a

5 Şarīr-i S, Ü2: Serīr-i Ü1

1022 S 48b, Ü1 124b, Ü2 114b

1023 S 48b, Ü1 125a, Ü2 114b

- 4 Füzûndur intifâ' -ı bî-nevâyî vehb-i nâhibden
Kovandan bî-nevânîñ sûdu merhûn-ı ziyân olsun
- 5 Edîbâ dîde-i hûn-bârımız kuhsâr-ı miḥnetde
Kef-i müjgân ile şeb-nem-feşân-ı ergavân olsun

1024

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Gül neşr-i eric eyledi her sūka deminden
Ta'fir-i meşâm eyledi her sū kademinden
- 2 Gülzâr-ı gamîñ şanma ki her çeşm-i başîret
Âzurde-nigâh olmaya reng-i 'ademinden
- 3 Besdir heves-i şevki bu gülzâr-ı fenânîñ
Geç bûy-ı zükâm-âver-i tev'em nedeminden
- 4 Pür-hâr-ı cefâ olsa daḥî gülşen-i 'aşkıñ
Geçme nefehât-ı nesem-i dem-be-deminden
- 5 Kilk-i Habeşî-peykeriñ eṭvârı Edîbâ
H'oş geldi baña kâh-ı behiştîñ ḥademinden

1025

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bilmem 'arûs-ı duḡter-i rezden bih anasın
Bulmam bahâ-yı peykeriniñ hiç bihânesin
- 2 Tıfl-ı piyâle eydî-i nâ-ehle düşmesin
Rindâna ver şübût ile ḥaḳḳ-ı ḥızânesin
- 3 Buḡl eylemez kerîme-i rez rind ü zâhîde
Eyler tehiyye her biriniñ âb u dânesin
- 4 Şâhâne taḡtgâh-ı kafesde mekîn olur
Terk etse de hezâr-ı çemen âşiyânesin
- 5 Nâhid-i çerḡ belki Edîbâ kelîl idi
Gûş etse muṭribân-ı ḡarâmîñ terânesin

1026

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Beni zaḡmîñla minnet-ḡâh-ı dermân etme râhımdan
Dil-i mecrûḡumu memnûn-ı ḥırmân et merâhimden

1024 S 48b, Ü1 125a, Ü2 114b

4 Pür S, Ü2: Her Ü1

1025 S 48b, Ü1 125a, Ü2 115a

1026 S 49a, Ü1 125a, Ü2 115a

- 2 Lebim mahrûm iken la' liñ mişâli busegâhımdan
Nevâ-yı gâmda 'âr etmem bu evc ü bu segâhımdan
- 3 Lüzûm-ı 'âr ile şermende olsam her günâhımdan
Şimâh-ı 'âlemi tahdîş ederdim her gün âhımdan
- 4 Şehin-şâh-ı gamım leşker-keş-i peykâr-ı ağıyarım
Felek reşk-i zemîndir gerd-i aqdâm-ı sipâhımdan
- 5 Edibâsâ dü kevni cümle gark-âb-ı helâk eyler
Hayâl-i iştihâsı kıatre-i şîr-i şiyâhımdır

1027

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Geline yanıña zâhid aç akçeniñ kesesin
Ki tâ 'atıyye ile bir zamân sesin kesesin
- 2 Tebaküm eyleyerek istirâk-ı sem' eyler
Nemîme-sâzlığa 'âlet eylemiş haresin
- 3 Hezârı etse güzêr sâl-i zindegânîsi
Yine gulâm ü zene müstezâd eder hevesin
- 4 Müdâm sübhasın âvîze eylemiş cîde
Hemîşe har gibi gerden-nihâd eder meresin
- 5 Edib zâhir ile bâtını kalır ma'mûr
Bu hâletiyle tehî kor mu şeyh pîş ü pesin

1028

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şakın mekkâre-i kevniñ ferîb-i bî-me'âlinden
Hemân ser-der-girîbân-ı hafâ ol bîm-i âlinden
- 2 Harîşânîñ pezirâ-yı te'eşşür olma hâlinden
Rehâ-yâb ol kuyûd-ı fikr-i âmâl-i muhâlinden
- 3 Zevâk-ı şehd-i pür-zehr-i harâma âzmend olma
Simâf-ı tâze-levn-i rüşvetiñ dūr ol nevâlinden
- 4 Dil-i ehl-i fenâya yek dem-i hâl-i bekā yegdir
Bu dehr-i bî-esâsîñ müddet-i şad mäh u sâlinden
- 5 Edibâ şürezârı reşk-i gülzâr-ı na'im eyler
Tarâvet-yâb olursa lûle-i kilkim zülâlinden

1029

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Demem ey dil nevā-yı dil-keş-i sanṭūra mā' ilsin
Ser-āgāz-ı nidā-yı şevk için sen Ṭūra mā' ilsin
- 2 Şeker-pāş-ı ḥadīş-i feryesin rāh-ı maḥabbetde
Faḳaṭ zāhid bu yolda sa' y-ı nā-meşkūra mā' ilsin
- 3 Tevācüdle bizi i' cāba dil-bend olma ey mürşid
Ki sen ancak ekāzib-i şühūd-ı zūra mā' ilsin
- 4 Şikest-i cām-ı mīnādır pey-ā-pey kār-ı hemvārın
Degil kim incibār-ı ḥāṭır-ı meksūra mā' ilsin
- 5 Rehā-yāb olmadın endişe-i gīsū-yı dil-berden
Edībāsā' acebdir fikr-i dūr-ā-dūra mā' ilsin

1030

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Şafir-i da' vīyi ḳo zāhidā mükāşefeden
Ki sem' e etmez eşer etdigiñ mükā şefeden
- 2 Nigāha cilveger olduğça gülşen-i ḥüsnü
Hezār-ı cāna şabūrī gelir mi refrefeden
- 3 Le'ime her ne ḳadar reh-nümāy-ı luṭf olsan
Yine mūrāca' at etmez reh-i muḥālefeden
- 4 Felekde süflī-i nā-dānı görme şāyeste
Bülüg-ı vuşlata bint-i cemīle-i şefeden
- 5 Edīb naḳş-ı ihānet bedīd olur şanma
Cihānda levḫa-i kār-ı ṭibā' -ı munşafadan

1031

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Bilmez şaḳī ṭurūs-ı kitābın kitābetin
Tā ḳıymadıkça deşne-i ḥükm-i kitāb etin
- 2 Şanma melik-i behcet-i rüy-ı münib olur
Tednīs eden riyā ile vech-i inābetin
- 3 Mehcūr eden ḫalāvet-i şıdkı mezāḳına
Alsın du' āsının nice ṭa' m-ı icābetin

1029 S 49a, Ü1 125b, Ü2 115b

3 mürşid S, Ü2: zāhid Ü1

4 kār-ı S, Ü2: cām-ı Ü1

1030 S 49a, Ü1 125b, Ü2 115b

1031 S 49a, Ü1 125b, Ü2 116a

- 4 Tîrin çehân-ı çille-i kıavs-ı sedâd eden
Hem-râh eder hadengine yümn-i işâbetin
- 5 Görmez garîk-i lücce-i şehvet olan Edîb
Âb içre 'aks-i rûy-ı suķût-ı cenâbetin

1032

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Dürdur ehl-i tîma' 'ayşınıñ ir gâdından
Sa' y-ı cāngâh-ı dil ü cānınıñ irgâdından
- 2 Muğlime bād-ı dübüruñ eşeri h' oş gelmez
Dil-berin revzen-i ridfinden esen bādından
- 3 Ta' m-ı bî-dād ile germ-ülfet olan zāyıklar
Şanma h' ān-ı felegin lezzet alır dadından
- 4 Şîme-i şıdk nice ' aşıkā kār olmuş ise
Geçemez şeyh-i riyā-pîşe de mu' tādından
- 5 Bestedir başıra-i sem' i Edîbā bî-şek
Dürdan bilmeyenin ' aşıkı feryādından

1033

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Kimsenin yetmez elin kesmesine mā' idesin
Māhî-i lücce-i ābı nice bî-mā idesin
- 2 Verme her müdde' i-i cūda gönül dünyānıñ
Ehl-i şıdk ānlama her ' İsi-i bî-mā idesin
- 3 Va' d-i bî-sūdu gedā sem' ine ikrāh eyler
İstemez haste devā bulmayıcak fā' idesin
- 4 Zāhiren alsa da za' fıyla verir bātında
Selb eder şanma kazā ehl-i dilin ' ā idesin
- 5 Şafha-i ' ālemi tîg eyler Edîbā taşhîh
Hekk eder bir gün olur kim nüķaṭ-ı zā idesin

1034

mef' ulü fā' ilâtü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Rūyuñ çıkarma maşrik-i zîr-i niķābdan
Bir perde çek cemāliñe gel āftābdan

1032 S 49b, Ü1 126a, Ü2 116a

1 Dürdur S, Ü2: Derün-ı Ü1 / ir gâdından S, Ü2: irgâdından ? Ü1 / irgâdından S, Ü2: iz' ānından ? Ü1

1033 Ü1 126a, Ü2 115b

1034 Ü1 126a, Ü2 115b

- 2 Āyine-i hayālını şad-çāk-i şevk eder
Fürşat bulan şühūduña mir'at-ı ẖābdan
- 3 Kılmaz çekide hasret-i her gül sirişkimi
Gelmez dimāğa bûy-ı şafā her gül-ābdan
- 4 Fırkat-sarāy-ı 'āşika tā reh-nümā ola
Dür etme gerd-i pāyını çeşm-i rikābdan
- 5 Yāriñ hevā-yı la' li beni cezb eder Edib
Geçdikçe bezm-i 'işret-i şahbā-yı tābdan

1035

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Müridā ihtiyāt et mün'imānıñ terk-i bābından
Murād üzre düşünce mi' de-sir ol ter kebābından
- 2 Maḳālī şıdḳa maḥmūl olmaz ol kim āşiyānānıñ
Huḫūrunda füzündür beşş-i eşvāḳı ḡiyābından
- 3 Vaşıyyet-nāme-i pīrāna im'ān-ı nigāh etdim
Mezāyāsı güm olmuş zīnet-i naḳş-ı kitābından
- 4 Şaḳın ehl-i niyāza cünne-ber-düş-ı dimāḡ olma
Eger şemşir-i āhi çekmesin dersen kırābından
- 5 Edibā ehl-i ḳan'a ıztırāb-ı cū' āsāndır
Ciyef-ẖārān-ı dehrin ḥiddet-i nāb-ı gülābından

1036

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ḳoma 'ilāc şifā istemem o merhemden
Ki dil külüm-ı nev-i iltifāt umar hemden
- 2 Teşāmüm etmese de merdüm-i siyeh-kāse
Ne pend alır 'acebā dāstān-ı Ḥātemden
- 3 Ḳo cām-ı 'işret-i cemm-i ḡafir-i yārānı
Ḥayāt olursa da çek desti sāḡar-ı Cemden
- 4 Nihüfte rāz-ı derūnı ki nemme sā'idir
Göñül emīn olabilsin mi çeşm-i pür-nemden
- 5 Edib neyl-i şu'ūda zerī'a-ẖāh olmaz
Retime-bend-i dirāyet hübüḫ-ı ādemden

1035 S 49b, Ü1 126a, Ü2 116a

1036 S 49b, Ü1 126b, Ü2 116a

1 nev S, Ü2: nevā Ü1

1037

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Muḥaddiṣ müstefid olsa eḥādîṣ-i Buḥārîden
Geçerdi mîr u paşaya perestişle bu ḥ'ārîden
- 2 Mevālî server-i ḥizb-i sefildir bî-vaḳārîden
Ki ḳadri muḫmaḥildir inḳiyād-ı bîve ḳarîdan
- 3 Şehin-şehler nice āzāde-i esr-i hevā olsun
Ki cîd-i fikri çıḳmaz tavḳ-ı a' nāk-ı cevārîden
- 4 Neden vā-reste-i sermā-yı kânûn-ı caḥîm olmaḳ
O kim 'ārî-menişdir pūşîş-i iksā-yı 'ārîden
- 5 N'ola kūdek-mizācân-ı cihân bî-iḥtiyār olsa
Tedābîri Edibā zelledir bî-iḥtiyārîden

1038

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Müheyyâdır leb-i her bî-nevāya bûse ḥâkimden
Nigāh-ı naşfet et kimden görüldü bu seḥā kimden
- 2 Ḥayāt-ı merdümân-ı bî-vefādan gerçi nā-şādım
Velî rāh-ı vefāda belki şādānım helâkimden
- 3 Metâ' -ı cism ü cānı ben ki merhûn-ı hevā etdim
Nüḳûd-ı genc-i cennet nā-ümîd olsun fikâkimden
- 4 Tek-ā-püy-ı leb-i dil-berle görmem bîkr-i şahbâyı
Ki sâḳıtdır mişāl-i ḳatre gūyā çeşm-i tākimden
- 5 Edibā sa'y ile şûret-peżîr-i inḥilāl olmaz
Ribât-ı zülfü yâriñ ḥâtır-ı endişenâkimden

1039

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Ḥazer et çeşm-i ḥazîniñ nem-i cārîsinden
Ne nübû'undan emîn ol ne mecārîsinden
- 2 Rû-nümā olmaz idi nakş-ı cebîni levḥiñ
Ḥarekâtı ḳalemiñ olmasa bârîsinden
- 3 Mürşidiñ şafḥa-i kârın oḳumuş ḥâtûnu
Biz mirârıyla işitdik anı ḳarısından

1037 S 49b, Ü1 126b, Ü2 116b

1038 S 50a, Ü1 126b, Ü2 116b

4 dil-berle S, Ü2: dil-ber ki Ü1

1039 S 50a, Ü1 126b, Ü2 116b

- 4 Hamaķā hep meded-i ehl-i tecerrüd-cûdur
Tâlib-i hil' at-i cāh olmada 'ārīsinden
- 5 Şanma h'urşid-i cihān-tābı Edibā çerhiñ
Lem' adır āhımızñ şu' le-i nārīsinden

1040

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Remān ol gerdiş-i tāhūn-ı devrānñ şu'unundan
Hamir-i nān-ı baġyet iştihā etme şu unundan
- 2 Derūnu haşm-ı çerhiñ şanma şāfidir birūnundan
'Ataşın nāvdān-ı hūn eder merdiñ burunundan
- 3 Felek baħrīlere tertib-i dām-ı ihtiyāl eyler
Kemīn-i iztırāb-ı mevc-i deryānñ sūkūnundan
- 4 O kim māl u benīn-i nāsa haşr-ı ihtişām eyler
Nice āsūde olsun haşm-ı emvāl ü benūnundan
- 5 Edibā halk-ı 'ālem sāye-i rāhat-güzīn olmuş
Şikest oldukça zāhir çetr-i eflākiñ sūtūnundan

1041

mef'ülū mefā'ilū mefā'ilū fe'ülün

- 1 Ferzāne bu naṭ'ın çıkagör hānelerinden
Bīm et heves-i mesned-i şāhānelerinden
- 2 Koy haşret-i bālā-yı belā-hāne-i kayli
Devr-i felegiñ taht-ı mülūkānelerinden
- 3 Her şām u seher cilve-dih-i esb-i vaķār ol
Halkıñ eli çek bāzi-i tıflānelerinden
- 4 Şadrınca düşüp olma ko ruḥ-sūde-i minnet
Geç mīr ü şehiñ baḥş-ı kerīmānelerinden
- 5 Nehc-i emele 'azmi Edib eyle piyāde
'Ār etme diliñ cünbiş-i merdānelerinden

1042

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Maṭlabım 'ıtr-ı ne' amdır ko beni bu lādan
K'olamaz 'anber-i sārā ile hem-bū lāden

1040 Ü1 127a, Ü2 116b

1041 Ü1 127a, Ü2 116b

4 olma Ü2 (Ü1'de bulunmuyor)

1042 S 50a, Ü1 127a, Ü2 117a

- 2 Müstaķimiñ kec ile ülfeti hemvār olmaz
Ki elif tır gibi hāne-cüdādır yādan
- 3 Olamaz hāciz-i reftārı gūşād olmasa da
Perde-i zūlmet-i şeb reh-gūzer-i a' mādan
- 4 Sāha-i rūy-ı zemīn pençe-i hār olsa yine
Dāmen-i ' işmet emīndir yed-i istilādan
- 5 Pey-rev-i rind idi zāhid de Edibā ammā
N'eylesin kırtulamaz gāyile-i takvādan

1043

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Nerm eyledim muvāşalete sen gelini ben
Etdim ifāza şan' at ile senge līni ben
- 2 Vermem zimām-ı nālemi dest-i hevāya hiç
Reh-yāb-ı sem'-i yār ederim her enīni ben
- 3 Hālvat-nişīn-i vuşlat olaldan o māh ile
Farķ eylemem serir-i semādan zemīni ben
- 4 Nā-mahrem eyledim ğam-ı dünyāyı hātıra
Görmem revā ri' āyet-i sū'-i karīni ben
- 5 Etsem ser-i mübārek-i yāre kısem Edib
Hizb-i şudā'-ı yār ederim her yemīni ben

1044

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bu bezmiñ ictināb et satvet-i keyf-i şarābından
Dili h'āhiş-nümāy-ı ihtisā etme şer ābından
- 2 Şafā-yı bāl ile sır-āb-ı selsāl-i selāmetdir
Bu deştin laṭme-h'ār-ı bu'd olan mevc-i serābından
- 3 Belāhetle cefā-cūy-ı ribāt-ı ğayr-ı münfekdir
Edenler inşinā āsāyiş-i fekk-i rıķābından
- 4 Hāķikāt-bīn olan ser-pençe-i çeşm-i başiretle
Mühān-ı ' acz olur mu düşmeniñ keşf-i niķābından
- 5 Edibā hayret-i vahşetle güm-rāh-ı selāmetdir
Haber-dār olmayan bu 'ālemiñ bāb-ı zehābından

1043 S 50a, Ü1 127a, Ü2 117a

1044 S 50a, Ü1 127b, Ü2 117a

4 Mühān-ı S, Ü2: Nihān-ı Ü1

1045

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ol ki rāh-ı zürda bî-bāk olur imāndan
Şübhesiz bî-behredir İslām ile imāndan
- 2 'Ārifānîñ şanma endām-ı nigāh-ı meyline
Köhne şevb-i zindegî maqbûl olur ekfāndan
- 3 Pey-revān-ı fırka-i ehl-i televvündür hemān
Dehrde sır olmayanlar ni' met-i elvāndan
- 4 Haṭve-cenbān-ı meyādîn-i hevā-yı nefis olan
Sehv ile bir kez te' avvüz eylemez şeytāndan
- 5 'Ālem-i dünyāda reh-yāb-ı kazā olsun Edīb
Mübtelā-yı deyn olan gencîne-i Deyyāndan

1046

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Temellük kıabil olsa baḥr-ı 'aşkıñ dürr-i şehvārın
Olurdu nā-şekibā bezlde her mîr u şeh varın
- 2 Ümid-i encümen tārîk-i gam tenvîr idi dārın
Ḥayāl etmekle yārîñ mihr-i 'ālem-gîr-i dîdārın
- 3 Kef-i endişeye şāh u emîriñ alma dînārın
Ki maqbûlān-ı Haḳ kânûn-ı züllüñ almadı nārın
- 4 Tebeh-kār-ı tama' uḥrāda bulmaz qadr-i merfû' u
Cihānda cerr ile meksûr ederken ḥatîr-ı cārın
- 5 Kalır bî-yār ü yāver vahşet-i imrûz 'uqbāda
Edîbā eyleyen endāhte ferdālara yārîñ

1047

mef'ulü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Tennûra döndü sine-i pür-tābım āhdan
Şām-ı ümidim olmadı pür táb-ı māhdan
- 2 Ol meh şamem-pezîr ederek güşın āhdan
Eşkimle kaldı āh-ı 'abeş-gü şināhdan
- 3 Rengin sevād-ı rüyuna mālîde eylesin
Ol kim beyāz-ı rîşî füzündür siyāhdan

1045 S 50b, Ü1 127b, Ü2 117a

1046 S 50b, Ü1 127b, Ü2 117b

1047 S 50b, Ü1 127b, Ü2 117b

2 güşın S, Ü2: güş-ı Ü1 / 'abeş-gu şināhdan S, Ü2: 'abeş guş-mālden Ü1

3 Rengin S, Ü2: Reng-i Ü1

- 4 Nā-dānı şanma kâni' olur berg-i sebz ile
Farq etmeyince tûde-i kâhı giyâhdan
- 5 Cümle Edîb cünbiş-i üstâd-ı şun' dur
Dönmez piyâde sîret-i reftâr-ı şâhdan

1048

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Nedîm-i kîr ile hîzâna geç muhâtabeden
Ki enf-i hâdişeden yer degil muhâta beden
- 2 Güzeşte hakkını tahtîşe bul hemân çäre
Zamâne mîr u şehinden ümîdi kes hibeden
- 3 Kibâra mâlîni etme edâ ne kim âhir
Saña 'adâveti efzûn olur mu'âlebeden
- 4 'Îlâc-ı tenkıye merd-i münîbe âsândır
Buḥâr-ı bâdeyi ser-püş dik cümcümeden
- 5 Edîb merd ü zeni dehriñ olmuş âmâde
Vişâl-i 'âşîka şimdi işâret eylemeden

1049

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Raķib-i rû-siyehden nefret et dūr ol o zengiden
'Înân-rîz-i firâr ol pā-birün olma üzengiden
- 2 Hazer kıl nağme-güş-ı pây-küb-ı ḥānkāh olma
Şamemnāk-i şimāḥ-ı ḥāhiş ü meyl ol o çengiden
- 3 Çerāgāh-ı ḥaşışi kim o ḥar-ṭab' ihtiyār etmiş
Bu ḥâletle ümîd-i rüşd olunmaz şeyḥ-i bengiden
- 4 Teşâvir-i ḥarîm-i deyre im'ân eylemiş zâhid
Anîñ'çün meyl geçmez tal'at-i şūḥ-ı Firengiden
- 5 Edîbā rāh-ı sengistān-ı gamda bāl-i hümâdır
Semend-i ehl-i dil vā-restedir reftâr-ı lengiden

4 etmeyince S: etmedikçe Ü1, Ü2

1048 S 50b, Ü1 128a, Ü2 117b

1049 S 50b, Ü1 128a, Ü2 117b

1050

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Hâbîr olsa hürüş-ı mevc-i eşk-i çeşm-i yem-nemden
Kemâl-i hayretinden huşk olurdu çeşm-i yem nemden
- 2 Sezâdır dîde-i zaḥm-ı dilim hûn-âbe-rîz olsa
Ki âşâr-ı nevâziş görmemiştir rûy-ı merhemden
- 3 Ser-â-ser bî-nevâyân-ı neşât-ı ḥalvet-i ḡamdır
Eşernâk-i ḡam u şādî olanlar sūr u mâtemden
- 4 Gürûh-ı sîne-rîşân-ı hayâl-i zülf-i dil-dârîñ
'Îlâc-ı zaḥmı aş' abdır ledîğ-i mâr-ı erḡamdan
- 5 Hıṭâm-ı dehr içün şeyḡiñ Edîbâ âh u feryâdı
Degil kemter enîn-i 'âşık-ı nâ-şâd-ı pür-ḡamdan

1051

me' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

- 1 Sedy-i meyi sâkî-i müdâmiñ em elinden
Leb-beste-dil ol mâder-i çerḡiñ emelinden
- 2 Hâcı bulamaz behre rükûb-ı cemelinden
Tâ tevbe ile düşmeye cām-ı Cem elinden
- 3 Zâhid arasın sūdunu ḡusn-i 'amelinden
Yoḡsa bulamaz fâ'ide ḡâl ü 'am elinden
- 4 Terk et felegiñ ḡâ'ile-i ḡurd u büzürgün
Vâ-reste-dil ol fikret-i sevr ü ḡamelinden
- 5 Hâl-i dil-i nālânım Edîbâ hem elinden
Zâhir mi degil çeşm-i 'alîliñ hemelinden

1052

fe' ulün fe' ulün fe' ulün fe' ul

- 1 شود سی غمت از مجوسی شدن
مجوسی نکالت مجوسی شدن
- 2 ولو جال فی ال کون مستوطنا
غریب الهوی ماله من وطن

1050 S 51a, Ü1 128a, Ü2 118a

1 yem-nemden S, Ü2: yem-ḡamdan Ü1

1051 S 51a, Ü1 128a, Ü2 118a

1052 Ü1 128a, Ü2 118a

- 3 Perestār-ı ten olduğun ańlamaz
O kim cānın eyler raķık-i beden
- 4 Hālāvet-dih-i gām-ı endişedir
Degil zevķ-i ma' nā naşib-i dehen
- 5 şehin-řāh-ı iķlīm-i cāndır Edīb
Olan mesned-ārāy-ı ifnā-yı ten

1053

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

- 1 Zāhid nümüne görse de Münker Nekirden
Geçmez ne kundan olsa da münker ne kirden
- 2 Eblehler isti' āre-i 'ār etse 'irden
Fikrinde olma kesb-i necāt et sa'irden
- 3 Rāh-ı tama' da kaçır-ı inān et mesirden
Helvā-yı şehd ü şekkeri fark etme sirden
- 4 Meyl etme 'ālemin ğuraf-ı zer-nigārına
Āsūde ol mezāyık-ı be'sü'l-mařirden
- 5 Terk-i sivāda şeyhe nigāh eyledim Edīb
Bildim ki bu riyā ile geçmez haşirden

1054

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilūn

- 1 Zār iken encümen-i zulmet-i bī-māhından
Dilimin ğerğe nice gelmeye bīm āhından
- 2 Tā ki pür-nūr-ı ğulūř olmaya merdüm görmez
Rūy-ı mergūbunu āyīne-i ikrāhından
- 3 Eşer-i şadme-i iķāz-ı kazādan bilsin
Görmeyen ğāb-ı emel raķde-i dil-ğāhından
- 4 Dile irşadı sen et yoğsa řenīdi ancak
Sum' adır sem'e bu mürşidlerin efvāhından
- 5 'Āřıķa rāh-zen-i vuşlat iken şavma' anıñ
Reh-nümāyī mi olur zāhid-i güm-rāhından
- 6 Keřf eder rāz-ı vüfūd-ı sübül-i iğlādı
Māye-dārān-ı dirāyet dil-i āğāhından
- 7 şayda ālet mi eder behle-i bī-řāhını
'Ālemin 'ibret alan kişver-i bī-řāhından

1053 S 51a, Ū1 128b, Ū2 118b

1054 Ū1 128b, Ū2 118a

5 řavma' anıñ Ū2: řavma' ada Ū1

- 8 Sem'ini zemzeme-i yümn ile ıtrâb etsin
Eden üftâde-i dergâhını derk âhından
- 9 Neş'e-i tarh-ı emel dehrîñ Edîbâ h'şdur
Keder-i minnet-i câh u haşem ü câhından

1055

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Bil hâlini cûy-ı nem-i eşkiñ gelişinden
Merd-i gamı cānā alıkoyma gel işinden
- 2 Şâyeste-i âzâr-ı terâş eyleme hattıñ
Sâķ-ı çemen-i nüzhetimi kesme dibinden
- 3 Keşf eyleme sineñ beni bî-mağz-ser etme
Ol gûy-ı girîbānı çıkarma iliginden
- 4 Erbâb-ı dile zehr-feşân etme zebânı
Zâhid şaķın ol mârı ayırma deliginden
- 5 Me'vâ-yı harem-hâne-i gam dehrîñ Edîbâ
Yegdir baña nüzgetgeh-i bâğ-ı İreminden

1056

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bu dehrîñ tâb-ı hırşı gitmedikçe tâ kibârından
Nemâ nâ-bûd olur bâğ-ı ümîdiñ tāk-i bārından
- 2 Göñül pürdür kuyûd-ı sûz-ı miñnet der-kenârından
N'ola bî-tâb ise erkām-ı dâğın derke nārından
- 3 Rûsûm-ı 'aksini meş etse de eczâ-yı mînâsı
'Adû etmez hâzer mir'ât-ı kalbim inkisârından
- 4 Nice me'yûs olur ilhâm-ı peygām-ı meserretle
Bu gün mehcûr olan ferdâ ümîd-i vaşl-ı yârinden
- 5 Edîbâ selb-i gayret olmasaydı reh-ber-i düzağ
Geçerdim düşmen-i bed-h'âh içün ehl ü diyârından

1057

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Reh-i tezvîre şeb-dîz-i şerehle sen ki rāhîsin
Dil-i hasret-keş-i semt-i felâhıñ seng-i rāhısın

1055 S 51a, Ü1 128b, Ü2 118b

4 mârı S, Ü2: mârı S1

1056 S 51a, Ü1 129a, Ü2 118b

1057 S 51b, Ü1 129a, Ü2 118b

- 2 Sülük-i menhec-i şıdk u sedādı sen ki nāhısın
Tebeh-kārān-ı kec-reftār-ı dīniñ sen günāhısın
- 3 Şu' ūduñla felekde i' tināk-ı māha kâdirken
Bün-i yemde sipihriñ táb-cüy-ı 'aks-i mähısın
- 4 Diliriden murādıñ pey-rev-i gürg olmadır ancak
Degil kevnıñ harış-i himmet-i şavn-ı şiyāhısın
- 5 Edibāsā degilsin zāhidā meyyāl-i hursendī
Hemān bulsan taleb-kār-ı serir ü tāt-ı şāhısın

1058

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Kafesde şanma kim āvāredir bülbül gül āhından
O merd-i Gülşenīdir ser-birün olmaz külāhından
- 2 Gürüh-ı ehl-i gam kâbil degil geçmek ceb āhından
Celīdir āh içün fiṭratleri naqş-ı cibāhından
- 3 Ne mümkün fācire gayret-keş-i riş-i sefid olmak
Ki ol şekl-i beyāzı imtiyāz etmez siyāhından
- 4 Karin-i tūşe-i tevfiķ olan rāh-ı tecerrüdde
Sebük-bār-ı 'anādır iftikār-ı zād-ı rāhından
- 5 Siyeh-kārān-ı 'ālem ser-be-ser ḥal'-i 'izār etmiş
Edibā ihtiyār-ı şerm eder yokdur günāhından

1059

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Hem-ḥābesine zāhidiñ añma қо cemālin
Ḥātūnuna tavşife ne ḥācet қоca mālın
- 2 Dehriñ o ki imkānda şanır görse muḥālin
Āhirde ser-encāmına baķ gör seme ḥālın
- 3 'Ālemde odur şafķa-i dāreyn ile rābiḥ
Kim maşraf-ı tāt āta vere kesb-i ḥelālin
- 4 Tāt-ı emeli kende eden merdüm-i kani'
Çerḥiñ dehen-i çeşmine alsın mı hilālin
- 5 Bulmaz eşer-i behcet-i İslāmı Edibā
Meşşāta-i kār eylemeyen ḥüsn-i ḥişālin

5 bulsan S, Ü2: bulsun Ü1 / tāt-ı şāhısın S, Ü2: izdivācısın Ü1
1058 S 51b, Ü1 129a, Ü2 118b
1059 S 51b, Ü1 129a, Ü2 119a

1060

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ne deñli bu' d için te'kîd ederse yâr sevgendin
Şaķın dūr olma ol meh-pâreden her bâr sev kendin
- 2 Şu' â' -ı behcetin iklîl-i yâfûh-ı nigâh eyler
Temâşâ eyleyenler zînet-i zer-târ-ı ser-bendin
- 3 Zevâķ-ı hanżal-i hırmân ile koy telh-kâm olsun
Taleb-kâr olmayanlar rîķ-i yârîñ şerbet-i ķandın
- 4 Nevâ-yı hasreti mağbûṭ-ı ' uşşâķ-ı Hicâz eyle
Dilîñ reşķ-i ' Acem ķıl şavt-ı nikrîz ü nihâvendin
- 5 Edîbâ dîdesi reşķûr mihmângâh-ı devrânîñ
Cihânîñ şanma kim yeksân görür tāmî' le hursendin

1061

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Zâhidiñ hırşını bil şofrayı târâcından
Bu şerehle şanırim taşı yutar acından
- 2 Ehl-i şervet görünür halka gedâ şeklinde
Dehriñ ańlanmaz imiş mün'amı muhtâcından
- 3 Şeyh-i dūn şavma' ada muķ' ad-ı tûklân olsa
Nâ'il-i şihḫat idi ' illet-i iflâcından
- 4 Şeh-süvârân-ı cihânîñ siyer-i şavvetini
Derk eder ehl-i nazar naḫvet-i serrâcından
- 5 ' Âhirân kâr-ı sıfâh üzre Edîbâ bilmem
Hızb-i şeyṭân mı doġar nuṭfe-i emşâcından

1062

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Girîz et ehl-i ' aşrıñ ķadr-i merdüm-nâ-şinâsından
Ba'id ol dehriñ ifrât-ı hâzerden nâşî nâsından
- 2 ' İnân-gîr ol semend-i hırşa dünyânîñ çerâsından
Lisân-ı fikri ķaşr et ' âlemiñ çün ü çerâsından
- 3 Ne lâyıķ merde olmak ḫ' âstġâr-ı mâ ' adâsından
Emel ḫâyif iken yâr-i şadîķiñ mâ- ' adâsından

1060 S 52a, Ü1 129b, Ü2 119a

1061 S 52a, Ü1 129b, Ü2 119b

1 yutar S, Ü2: yudar Ü1

1062 S 52a, Ü1 129b, Ü2 119b

- 4 Bilindi hırşı şeyhiñ iḥtilās-ı māl-ı cūhhāle
Derūn-ı ḥalvetinde meskenetle iḥtilāsından
- 5 Enin-i ḥasret-i dervīş-i dil-rīş-i fenā ḥʾoşdur
Edibā kevnin eşvāt-ı ğınā-yı aġniyāsından

1063

mefʿülü fāʿ ilātü mefāʿ ilü fāʿ ilün

- 1 Zāhid gelince ḳahve şaḳın alma zārdan
Ammā ki ḥufyeten kefeni al mezārdan
- 2 ʿĀşık zebān-ı şevḳ ile geç yād-ı yārdan
Cezb-i kemend-i ʿaşḳ ile geç yā diyārdan
- 3 Bīmār iken de ʿörfüne baḳ şeyḥ-i cāhiliñ
Geçmez ölünce bu şıḳal-i iʿtibārdan
- 4 Der-māndegānı ḳoyma saña ʿarz-ı ḥācete
Vā-reste eyle sırrını ḳayd-ı cihārdan
- 5 Reşkim Edib sālib-i ḳayd-ı rüsūmadır
Kim restedir mevāşāḳa-i iʿtizārdan

1064

mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün

- 1 Cihānıñ ḳalbi ifrāġ eylesem māl u menālinden
Hemān taḥliş-i cāna ferce-yāb olsam men ālinden
- 2 Ḳanāʿ at şehvetin şarf etmeden nān-pāre-i suḥta
Taʿayyüş merdüm-i ḥursende evlādır ḥelālinden
- 3 Ḳunūʿ a ibtilā-yı ʿillet-i dem-bestegī ḥʾoşdur
Emir ü şehir-yāriñ zaḥmet-i züll-i suʿālinden
- 4 Veġāġāḥ-ı felekde ḥarb-i erbāb-ı nifāḳ etmek
Dilir-i şıdḳa yegdir cünd-i küffārıñ ḳıtālinden
- 5 Edibā dīdemiz dehrin ʿalil-i dehşet olmuşdur
Şühūd-ı selb-i ʿār-ı ḥizb-i nisvān ü ricālinden

1065

mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün

- 1 Tehi-sāz-ı diliz biġāne-i şafvet-sevākinden
Baʿid ol zāhidānıñ sübhā vü tāt u sivākinden

1063 S 52a, Ü1 129b, Ü2 119b
4 sırrını ḳayd-ı S, Ü2: ḳaydını sırr-ı Ü1
1064 S 52a, Ü1 129b, Ü2 119b
1065 S 52b, Ü1 130a, Ü2 120a

- 2 Rehā-yāb-ı huṭūr-ı havza-i her kalb-i mağşūsuz
Cüdāyız şūfiyānıñ hāṭır-ı endişenākinden
- 3 Kūlūb-ı ehl-i ṭuhr endūde-i ednāsıdır kevnıñ
Ṭahāret umma her ter-dāmen-i nā-pāk ü pākinden
- 4 Tehī-ceyb-i rebāḥ olsaḳ daḥi şeyḥiñ nūḳūl etdik
Ticārāt-ı maḥabbetde ḳabūl-i iştirākinden
- 5 Edīb ihrāk-ı āb-ı rūya şāyān görme dünyānıñ
Dem-ā-dem olsa da toḥm-ı emel rüyide ḥākinden

1066

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nemā-yāb-ı neşāt ol şoḥbet-i ḥāş-ı nedāmādan
Ki ḥ oşdur gülşene şād-ābı-i feyż-i nedā mādan
- 2 Tirās-ı ihtiyāṭıñ sūdu yok def'-i mazarrāta
Difā'-ı 'azm ile dūr eyle re'y-i ḥazmı aradan
- 3 Cihānda farkı yok ḥārā ile hiç seng-i ḥārānıñ
Sūḳūt-ı meyz ile temyız olunmaz ḥarf-i ḥā rādan
- 4 Üvām-ı tāb-ı ḡamla ḳatre-cūy-ı 'ayn-ı ḥ ũrşidiz
'Acebdır gönlümüz cūyā-yı nemdir çeşm-i a' mādan
- 5 Edībā merdüm-i ḥikmet-şināsa hūş-fersādır
Ḥavāş-ı i' tidāliñ in' idāmı ṭab'-ı eşyādan

1067

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Le'imiñ eyle giriz ibtidā'-ı nānından
Semend-i kārını bil ibtidā' inānından
- 2 Olur emīn-i keder sıflegān-ı devrānıñ
Maşūn-ı şehvet olan ḥ ũān-ı imtinānından
- 3 Hünerver-i keremiñ naḳş-ı niyyet-i cūdu
Olur nümūde pes-i perde-i cünānından
- 4 Remide olma ḥırāş-ı nihāl-i gül-bünden
Ḥalimiñ etme cedel nāvek ü sinānından
- 5 Edīb nekhet-i şıdk u riyāsı her yāriñ
Meşām-ı zihne yeter açmadan dehānından

1068

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Baña nahvetle çün ol şeh-süvār-ı hüsñ eger kaçın
Hilāl-i mäh ise kaçıyla fark etmem eger kaçın
- 2 Ne deñli 'uqde-i hîzem gibi saht olsa bî-dādîñ
Mesākîne müheyyâ tîşe-i keydi keser başın
- 3 Nühüd-ı 'ömrünü bî-zıkr ü tã' at şarf eden gâfil
Nem-i çeşmin n' içün rîzân edip fikr eylemez yaşın
- 4 O kim gevher-şinās-ı eşk-i muhtâcân-ı 'âlemdir
Hemâl-i mîğ-i nîsân etse yegdir dest-i dür-pâşın
- 5 Edîbâ merd-i şâhib-fiñnate renc-i şamem h' oşdur
Riyâ-kārân-ı 'aşrîñ diñlemekden şît-i sâ-bâşın

1069

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Seçilmez oldu çün hıll-i vefî insâna düşmenden
Huzûrumdan ba' id ol zâhidâ bigâne düş menden
- 2 Bu demde şâh ile cünd-i vegâ hem-pâye olmuşdur
Hadîd-i ser-penâhîñ farkı yok tâc-ı müzeyyenden
- 3 Kelâm-ı nâ-dürüstü câhiliñ naql-ı şâhîh oldu
Maqâl-i muntehab temyîz olunmaz kavî-i elkenden
- 4 Gören şûr-ı zamânı nîzesin çekmez e' âdîden
Kıomaz lahm-ı şivâyı iktirân-ı sih-i âhenden
- 5 Edîbâ bâğ-ı 'âlem âşiyângâh-ı gurâb oldu
Nevâ-yı bülbülân şimdi cüdâdır şâhn-ı gülşenden

1070

mef'ülü fâ'ilâtü mefā'ilü fâ'ilün

- 1 Zevk-i neşât-ı sâgarı ben kârihem bu gün
Yegdir baña şafâya bedel kâr-ı hem bu gün
- 2 Yokdur cihânda şöhet-i nâm-ı kerem bu gün
Güya ki istimâ'-ı keremden kerem bu gün
- 3 Kaldım kemîn-i guşşada gam-h'ârdan tehî
Naqd-ı gamı muķâsameden fâriğam bu gün

1068 Ü1 130a, Ü2 120a

5 Riyâ-kārân-ı Ü2: Riyâgân-ı ? Ü1

1069 S 52b, Ü1 130b, Ü2 120a

1070 S 53a, Ü1 130b, Ü2 120a

- 4 Hıll-i vefā-ne-dān-ı sürūra ihāneten
Endüh ile mühādeneye ʔalibem bu gün
- 5 A' dā-yı bed-liqādan Edīb intiqāmda
Sām-ı sipihr-i ser-keşe ben gālibem bu gün

1071

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Olan āsūde neyl-i kām-ı ʔalb-i bī-münāsından
Bu devr-i sifleniñ āzāde-serdir bīm-i nāsından
- 2 Celīdir pāy-ı mecżübān-ı 'aşkıñ mesleki şanma
Hafīdir ehl-i hūşuñ derk-i fehmi ezkiyāsından
- 3 Mey-āşām-ı firāḡa neş'e-i vuşlatla hem-serdir
Raḡīb-i bed-nihādıñ restgār olmaḡ ezāsından
- 4 Şalāt-ı ictimā' a cāmi'-i gül-zīver-i bāḡa
Eşernāk-i şürū' uz bülbul-i zārıñ nidāsından
- 5 Edībā keştī-i baḡr-ı emelde bī-emellerdir
Hudādan müstemedd-i 'avn olanlar nāḡudāsından

1072

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Geçilmez izdiḡām-ı nekhet-i zülfüñ umarından
Ser-i āzāde yoḡ gencine-i ḡusnūñ o mārından
- 2 Ḳabā-yı cism-i dil sūrāḡ sūrāḡ-ı ḡarīḡ oldu
Cefā-yı ḡayl-i āteş-ḡab'-ı eşrārıñ şerārından
- 3 Tirās-ı şīme-i keff-i ezā maḡmülüñ olduḡça
Emīn ol Ḥaydar-ı kerrār-ı kevnıñ zü'l-fiḡārından
- 4 Şehīr-i nāmverden bihterīdir merd-i güm-nāmī
Müşīr olmaḡ ḡafāda dehrıñ evlādır müşārından
- 5 Edībā 'ālemiñ ülfetgeh-i dey-māḡ-ı aḡzānı
Güzeldir meclis-i pā-ber-hevā faşl-ı bahārından

1073

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Felekde merdiñ olurdu necātı mehlekeden
Kelefle şāf edebilse cebini meh lekeden

1071 S 53a, Ü1 130b, Ü2 120b

1072 S 53a, Ü1 130b, Ü2 120b

3 Tirās-ı S, Ü2: Terāş-ı Ü1

1073 S 53a, Ü1 131a, Ü2 121a

- 2 Melik-i kuvvet-i buhla mecāl-i baş olmaz
Sükût-ı pençe-i kabzı kuvâ-yı māsikeden
- 3 Dem-i mücâ'ada şanma şerehle gālib olur
Harīşe şehvet-i zer iştihâ-yı dermeke(?)den
- 4 Zamîr-i şehvetini mülhem-i şikâk eyler
Nebîl-i merd-i muvaḥḥid nikâḥ-ı müşrikeden
- 5 Edîb naḳd-ı müvālâtın eylesin tehzîb
Gören rûsûm-ı revâcî nûkûd-ı sâlikeden

1074

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ol kadar tıfl-ı dili perverde etdim hemle ben
Kim mezâḳ-ı i' tibârında bir oldu hem leben
- 2 Sûz u tâb-ı derd ile bî-tâb olaldan tâ beden
Fark olunmaz cevî-i maḥrûr-ı fu'âdım tâbeden
- 3 Dîdemiz levḥ-i teşâvîr-i e' âcîb olmada
Görmeden rûy-ı televvün rûzgâr-ı sifleden
- 4 Def -i ğamla ehl-i ehvânîñ bu mâtem-ḥânedede
Ḥande-i biḥüdesi temyîz olunmaz giryeden
- 5 Bulmadım 'âlemde çok a' māl-i fikr etdim Edîb
Ehl-i derdi bir lisân-ı rahm ile yâd eyleyen

1075

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Miyâna ḥalka-i bezmiñde oldu tâ kemer senden
Lü'âb-ı sırr-ı icâd-ı şarâbı tâk emer senden
- 2 Yüzünden şerme qor âmiziş-i reng-i şafaḳ mihri
Kelefdan 'âr ile maḥbûb olur rûy-ı kamer senden
- 3 Ser-â-ser 'âlem-i ğayb u şühûdu kaplamış ḥüsnüñ
Şühûd-ı ḥüsn-i yâr-i ğayr için yokdur memur senden
- 4 Ne deñli ictihâd-ı ihtilâ vü ictilâ kılsa
Ġamîñdan bî-eşerler sa'y ile bulmaz eşer senden
- 5 Fezâ-yı sînesinde tîr-bârân olsa müjgânîñ
Yoluñda kıymet-i cânın bilen kılmaz ḥazer senden
- 6 Faḳat sensin mühim-sâz-ı vefâ serrâ vü zarrâda
Baña yokdur ḥayâl etsem de hergiz mu' teber senden

- 7 Şeb-i zulmetde çün nūr-ı seherdir āhir-i zulmet
Edibā tābiş-i mihr-i vefā mesrūr eder senden

1076

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şân-ı kerem nihüfte kalır çeşm ü güşdan
Tebzîr-i nakd-ı vuşlat-ı her kun-fürüşdan
- 2 Neyl-i vişâle tâlib iken bir gürüş ile
Eksik deyip gücenmedi yârim gürüşdan
- 3 Süflî ğarîk-i şerm idi çirk-âb-ı re'yine
Bir lem'a görse mevce-i deryâ-yı hüşdan
- 4 Gelmez hayâ münâdeme-i rinde yâr ile
Medhüş olunca sāgar-ı şahbâ-yı nüşdan
- 5 Degmez şafâ-yı dil saña h'âb içre şüfiyâ
Üftâde et o yâr-i hayâlâtı düşdan
- 6 Bir katre düşmedi nazar-ı i' tibârîña
'Âşıkda eşk-i dide-i deryâ-hurüşdan
- 7 Rezm-i 'adûya tábım olaydı benim Edib
Etmezdim isti'âneti cünd-i sürüşdan

1077

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Merd-i meydân-ı ğam almaz egerin şâfindan
Añlasa hüsn-i meşâfı eger inşâfindan
- 2 Bize sūrâh-ı ser ü sine-i himmet h'oşdur
Sine-rîş-i keseliñ çâk-i dil-i kâfindan
- 3 Buğlumuz tev'em-i cüd oldu dil ü dîdemiziñ
Elem ü giryeyi imsâk ile işrâfindan
- 4 Ne kadar bulsa tezâ'uf yine efzûn olmaz
Dehriñ âhâd-ı sürûru ğamıñ âlâfindan
- 5 Olamaz ğâ'ile-i dâm-ı 'anâdan sâlim
Mürğ-i 'anķâ ki Edib ola cüdâ Kâfindan

1076 Ü1 131a, Ü2 120b

1077 S 97b, Ü1 131b, Ü2 121a

2 kâfindan S, Ü2: şâfindan Ü1

1078

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Şormasın ' aşık-ı giryāna baķan yaşından
' Aşķa dil-teşne ise şorsun aķan yaşından
- 2 Olsa āmāde-i taşvīr-i bahār-ı hüsñü
Gül biterdi çemeniñ hāme-i naķķaşıdan
- 3 Yar ķomazdı bizi pā-māl-i semend-i nāza
Olsa bir mū ķadar imāsi eger ķaşıdan
- 4 Dil-i zārīñ heves-i silsile-i zūlfü ile
Gitmez iklīl-i temennā-yı cünün başından
- 5 Geç Edībā felegiñ dest-i ' aķā-baķşıdan
Geçme bād-ı çemeniñ dāmen-i gül-pāşıdan

1079

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Dāmen-keş ol muķālāķa-i Mārdinden
Olma emīn ledģa-i her mār-ı dīnden
- 2 Bünyān-ı terk-i şehveti süst etme tīnden
Üss-i firāķ-ı hırşı metīn et metīnden
- 3 Ümmīd-i feyz-i zāhid-i ķalvet-nişini ķo
Gel etme isti' ānet-i ķuvvet cenīnden
- 4 Nehc-i emān-ı meslek-i dīn-i ķavīmde
Bī-behre-i şebāta şaķın geçme ķīnden
- 5 Düş-ı ķuvā-yı leşker-i zālimde ķurd olur
Her der' -i āhenīn leged-āh-ı enīnden
- 6 Vermekden özge naķd-ı vefā-yı eşi' ' asın
Yok mihr ü māha behre gedā-yı zemīnden
- 7 ' Ārif Edīb baķmaģa ķaşr-ı nigāh eder
Naķş-ı cihāna revzene-i dūr-bīnden

1078 S 97b, Ü1 131b, Ü2 121a

2 Olsa S, Ü2: Olsun Ü1

1079 S 101b, Ü1 131b, Ü2 121a

1 ol S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

2 şehveti S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor) / süst et S, Ü1: şüst Ü2

1080

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hışâl-i seyyidi 'ârif bilir kenizinden
Aña ne rāhını gizler bilirken izinden
- 2 Ferāğ-ı şime-i aḡzı 'atāya hem-ser idi
Ḥarīşe gelse fakīriñ ğinā peşizinden
- 3 Ḥayāl-i behcet-i güldür giyāh-ı ḥ'od-rūda
Ümīd-i nekhet-i 'iffet zamāne hizinden
- 4 Felek müşāderesinden firāra yol verse
Yine ğarimini avlar reh-i girizinden
- 5 Edīb dehrin ayak başmadan nükül eyle
Bisât-ı ülfet-i her merd-i nā-temizinden

1081

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Cidār-ı kaşr-ı gerdün 'aşıkñ seyl-i esāsından
Ḥurūş-ı mevce doymaz devrilir bir gün esāsından
- 2 Şakın sākī ayırma zarf-ı şahbāyı ğitāsından
Zübābāsā ḥazer kıl şeyḥ-i piriñ inġitāsından
- 3 Verā-yı cāmdan seyr eylesin bīkr-i meyi zāhid
Açıkdan görmesin 'uryān olur şevb-i riyāsından
- 4 Bu bāğ-ı bī-şümār-eşmārdan dil-teşne-i şevke
Kirā-yı āb-ı rüyūñ mu degil yenmez kirāsından
- 5 Mühim-sāz-ı 'ināyet ğaybdan rūzī-res oldukça
Sipihriñ merde istignā güzeldir āşināsından
- 6 Şehin-şāhān-ı dehre maḡ'ad-ı taht-ı serā āḥir
Fürüterdir cihāniñ merḡad-ı tahte's-şerāsından
- 7 Edībā 'ālemiñ ta'mirine ālāt-ı dād ister
Ḥarābı yoḡsa yegdir seng-i gevherle bināsından

1082

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ser-ā-ser lāne-i sūrāḥ olur hep perdeler bir gün
Anı pervāziyān-ı ḡudsdan hep perdeler bir gün

1080 S 102a, Ü1 132a, Ü2 121b

1081 S 108a, Ü1 132a, Ü2 121b

5 S, Ü1: (Ü2'de bulunmuyor)

6 S, Ü1: (Ü2'de bulunmuyor)

1082 S 107b, Ü1 132a, Ü2 121b

- 2 K'o etsin Kāfa hem-ser tūde-i cem' iyyetin bāḡi
K'anı ḡırbāl-i istīṣāl ile devrān eler bir gün
- 3 Şināh eylerse fācir şimdilik cūy-ı gül-āb içre
Ten-i gendīdesin tīḡ-i ḡazā ḡūna beler bir gün
- 4 Geç ey 'āşık metā'-ı fāḡir-i vuşlatla nāzişden
Ḳumāş-ı vaşlı lā-būd dest-i hicrān örseler bir gün
- 5 Edībā şimdi mestūr olsa da ebşār-ı aḡyāra
Olur zāhir nigāh-ı 'ibrete seyr et neler bir gün

1083

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dehen-şūy ol ḡadīr-i germ-i cāmīn tā kenārından
Ki tef yetse meyiñ fersūde eyler tāke nārından
- 2 Şināh-ı lūcce-i efvāc-ı erzālī revā görme
Şaḡın deryā-yı āteş-mevc-i eşrārīñ şerārından
- 3 Remān ol ḡalkıñ iẓhār-ı ḡabūl-i berg-i sebzinden
Riyāz-ı nāsīñ el çek ber-güzār-ı bergzārından
- 4 Dehānı maşriḡ-i mihr ü vidād olmaḡla her yārīñ
Bedīd olmaz fūrūḡ-ı ūlfet-i şāmı nehārından
- 5 Edībā dehrde hīḡ görmedim bir ehl-i şervet kim
Yemīni āşinā-yı cūd ola şıdḡ-ı yesārından

1084

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Na'im-i şāhı n'eyler ṭa'm alan her şehd-i yārinden
Ki ol ṭa'ma zūbāb-ı şevḡ olur her şeh diyārından
- 2 Ḥaṭ-āverlikle dil pūr-şūr olur sevdā-yı dil-berle
Zafer bulduḡça geçmez ḡülşen-i ḡüsnüñ bahārından
- 3 O meh-rū kim ruḡ-ı idrāki pūr-zīb-i meḡāsindir
Tutuk-bend olsa yegdir rüyuna ḡaṭṭ-ı 'izārından
- 4 Fūrūḡ-ı behcet-i rüy-ı şiyem pā-bende olduḡça
Baña bī-farḡ olur dehriñ cevānı ihtiyārından
- 5 Edīb āh etmesin nezdīk-i bār-ı miḡnet olmaḡdan
Cihānıñ eyleyen sehv-i güzer nezd-i kibārından

1085

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Olurken şöhet-i nîş-i ezâ destîñ yu qarıdan
Koyunda lānegāh etdikçe emniyyet yok arıdan
- 2 Cüdā düş ders-ḥ'ān-ı nüşa-i efsūn o kāriden
Ki aqvādır her ilkā etdigi mesmūm ok arıdan
- 3 Ne ni'met var gıdāsı suht olan süflīye rif'atde
Aşağıdan k'ola lezzet-pezir olmaz yukarıdan
- 4 Mü'eşşirdir medid olduğça şöhet bürr ü fācirden
Tevakkī pek ehemdir 'illet-i bed-ḥūy-ı sāriden
- 5 Edibā iltizām-ı verziş-i kār-ı teneddümle
Degil lāyık siyeh-kārāna ye's elṭāf-ı Bāriden

1086

mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün

- 1 'Uşşāk müşt-i gamdan olur müşteki neden
K'azār-ı gam mezid olur ol müşte kīneden
- 2 Rācil kalır fevāris-i rekbānı zevraḳıñ
Rehvār-ı bādbān k'ola gā'ib sefineden
- 3 Yāri rakīb-i dūn ile seyr etmeden ne sūd
Merşūd iken ne fā'ide ḥāşıl defīneden
- 4 Nā-şāf u şāfiñ etmede naḳş-ı dilin bedid
Farḳ eylemem süfālī hele ābgīneden
- 5 Ancak rehīn-i genc-i dilimdir benim Edib
Etmez zuhūr naḳd-ı vefā her ḥazīneden

1087

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Ḥadīs-i şūfī-i bengī gider mi elsineden
Ya anda redd ü kabūle deger mi el sineden
- 2 Nice übüvvetini ihtiyār eder āyā
Gulām-ı zāhid-i 'āmī şerif iken nineden
- 3 Cehülü şanma beḳā-cūy-ı vaşl-ı dānādır
Şafā bulur dil-i zengī firāk-ı āyineden

1085 S 108b, Ü1 132b, Ü2 122a

4 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1086 S 108b, Ü1 132b, Ü2 122a

1 müşt-i S, Ü1: mest-i Ü2

1087 S 108b, Ü1 132b, Ü2 122a

- 4 Neşât-ı nüzhet-i gülzârı 'ıtr-ı gül vermez
Gürisne bûy ile hiç sîr olur mu mâ'ideden
- 5 Edîb hem-dem-i nâ-dân ile mükâleminiñ
Felekde zerre kadar farkı yok mükâlemeden

1088

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zeyl-i kabâyı anlamayan âsitinden
Fark eylesin mi fâ'ide-i âsî tinden
- 2 Olmaz şadîk-i şıdka sezâ-yı muvâşelet
Dür olmayan riyâ gibi sū'-i qarinden
- 3 Nâzişger-i serîr-i mihâd-ı gül olsa da
Hârîñ şeref bulur mu mekânı mekinden
- 4 Ehl-i vefâda behcet-i rûy-ı beşâsete
Gelmez halel izâfe-i çîn-i cebinden
- 5 H'osdur Edîb şâhib-i nûr-ı firâsetiñ
Sîmâ-yı zannı hüsn-i cemâl-i yakinden

1089

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Sipihriñ merde dil-gîr olmamak h'osdur esâsından
Bu miñnet-hâne zîrâ böyle mebnîdir esâsından
- 2 Cihânîñ fâriğ ol tahsîn-i kâr-ı etkîyâsından
Edîm-i surh-ı keşî ihtirâz et et kıyâsından
- 3 Nigâhı gülşen-i fânide zıll-i bîde vâ etme
Emîn et mukle-i ümmîdi renc-i bî-devâsından
- 4 Dil-i rencûr-ı 'aşka âsitân-ı dil-berîñ ancak
Şarâb-ı 'âfiyet ümmîdi var dâru'-ş-şifâsından
- 5 Edîbâ sūk-ı 'âlemde metâ'-ı şahş-ı mennânîñ
Dil-i ehl-i mürüvvet müctenibdir iştirâsından

1090

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bahâristân-ı 'ayş u nûşu bî-bu'd etme vâşiden
Rebî'-i râhâti âsûde-i bu'd et mevâşiden

1088 S 118b, Ü1 132b, Ü2 122b

1089 S 118b, Ü1 133a, Ü2 122b

1090 S 118b, Ü1 133a, Ü2 122b

- 2 Nişân-ı hüsn-i ahlâk-ı hadem maḥdūmdandır hep
Ki yok şübhe kitābın metni eblağdır havâşiden
- 3 Degil cem' iyyet-i esbâb-ı ḥaşmet mûcib-i şervet
Cidârın üstüvâr olmaz esâsı naḳş-ı kâşiden
- 4 ' Aceb mi dūd-ı âteş rûy-ı kânûnu siyâh etse
K'odur maṭlab mûcerred mürteşîye merd-i râşiden
- 5 Edibâ zaḥm-ı şemşîr-i tehemden der' -i ' işmetle
Telâş üzre bulunmak merde yegdir bî-telâşiden

1091

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Tama' la düşme dehrin zûll-i dâmen-bûsa mîrinden
Le' im-i hırşın ol ber-çide-dâmen bu semîrinden
- 2 Semâhat umma dehrin ṭab' -ı her üstâd-ı kârında
Ḥayâli iḡtişâb-ı müzd iken dest-i ecîrinden
- 3 Hemân câ-kerde-i iḥsân idi hırmân-ı tākâtle
Ġanî ref' etse bâr-ı şıḳleti dūş-ı fakîrinden
- 4 Nümâyândır 'atâ-cüyende-i ferş-i perend olmak
Bedîd oldukça şeyhiñ bu riyâ-kârı ḥaşîrinden
- 5 Tama' -kârın şitâbı cerr içündür cû' dan şanma
Göründükçe nişân-ı kuvvet-i sîri mesîrinden
- 6 Seḫâyı dâneveş pâşide-i sūy-ı şikâr etmek
Celîdir 'âlemin her cûd-ı Ḥâtemle şehîrinden
- 7 Cihânda cümle nâ-ma' lûm olan mechûl olur şanma
K' olur sır-ı peyâmı bî-ḥaber cehr-i ḥabîrinden
- 8 Bu fakdân-ı başarıyla seyr-i heft iklim eder ḥalkın
Nigâh-ı gūş-ı a' mâ revzen-i nuṭṭ-ı başîrinden
- 9 Edibâ dehr-i dūnuñ iḥtimâ cevri-i kilâbından
Belâdır merdûme bî-vehm iken peykâr-ı şîrinden

1092

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Sevdâ-yı meyle çekmez idi ser ḥ' oş-âbdan
Zühhâd-ı ḥuşk olaydı eger ser-ḥ' oş âbdan
- 2 Pür-behcetiz şühûd ile bîhûde şanma kim
Gülveş perîde-reng oluruz âftâbdan

1091 Ü1 133a, Ü2 122a

1092 S 119a, Ü1 133b, Ü2 122b

1 çekmez S, Ü2: geçmez Ü1

- 3 Biz nā-bürīde zeyl-i kabā-yı teḥāsumuz
 Āsūdeyiz keş-ā-keş-i yevm-i ḥisābdan
- 4 Āteş-zebān-ı ta' n-ı ḥavāşız 'avām için
 Dem-besteyiz izā' at-i ḥarf-i 'itābdan
- 5 Olmaz bize qarāyin-i vuşlat ḥafī Edīb
 Zīrā ki āşinā-yı ḥuzūruz gıyābdan

1093

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Biz şavn-ı şiyāh etmedeyiz gayretimizden
 Şīr olsa da bī-vāye olur gayr etimizden
- 2 Biz za' f ile i' dām ederiz kuvvet-i gayrı
 Aqvāter olur kılletimiz keşretimizden
- 3 Her şüre-zemīnīñ kad-i mehzül-i gırāsı
 Ber-ḥāstedir nāmiye-i himmetimiz
- 4 Pīrāstegān-ı şiyem-i ḥıfz-ı emānet
 Bīrūn olamaz dergeh-i emniyyetimizden
- 5 Telḥ-ābe-çeşān-ı elem-i fāka Edībā
 Maḥrūm degil ta' m-ı refāhiyyetimizden

1094

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ne deñli alsa da naķş-ı cünūn delilerden
 Kemāl-i hūşuna yok ḥācet-i delīl erden
- 2 O dem ki hecr ile olduķ keşīde dil-berden
 Yem-i sirişk ile kaldıķ keşīde-dil berden
- 3 Mübeddel eyledi nef' -i uḥuvveti zarra
 Gōñül rehīn-i sitemdir bu çerḥ-i aḥzardan
- 4 Vücūda renc-i şıķal ser-penāh-ı serden ise
 Geçer dilīr-i maḥabbet viķāye-i serden
- 5 Ġunūde-çeşm-i niyāzım Edīb 'ālemden
 Ne çerḥden var ümīdim ne yār ü yāverden

1095

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Tarîk-i hecr-i ehl-i 'aşra memnūnum sülūkimden
Meger kimden cihānda 'ākile gelmez sülū kimden
- 2 Beni çekdiñ gezend-i hāsīd-i derrende hūkimden
Bu kār-ı hayr-ı itkân etdiñ ey pākīze-hū kimden
- 3 Hele meyl eyledik gūş-ı enīn-i müstemendāna
Bu gün vā-resteyim işgā-yı şekvāda şükūkimden
- 4 Ferā-hīzim nümūdār-ı sibāk-ı tīz-kāmāndır
Olur kâşır felek taklīd-i 'azm-i leng ü lūkimden
- 5 Edībā bī-ḥuzūr-ı ḥulṭa-i mīrān u şāhānım
Baña yegdir gedālar şoḥbeti bezm-i mülūkimden

1096

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Geçdi zamāne gayret-i işlāḥ-ı mīrden
Yok şimdi fark-ı meşrebi aşlā hamīrden
- 2 Yek zerrece muvāfaqati görse mīrden
Dünyāca selb-i āḫireti gör semīrden
- 3 'Allāme-dāniş olsa da pīr-i hevā-perest
Dil-bend olur cehālete tıfl-ı şağīrden
- 4 Bir katre āb-ı çāh-ı zekāndır ümīdimiz
Luṭf et şehā naşībimizi kesme birden
- 5 Olmaz Edīb sālīk-i nehc-i rızā-yı Hāk
Meslūb iken kuvā-yı kanā' at faḫīrden

1097

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Zaḥm-ı gamzeñle görünmez rüy-ı sīnem yaradan
Zaḥma taḥşīş etdi güyā rüy-ı sīnem Yaradan
- 2 İnsilāb-ı 'ār ile bilmem neden ehl-i hevā
İhtiyāt etmez şürūr-ı enfūs-i emmāreden
- 3 Çāre-cüyān-ı ḥuṭūb-ı dehrde sa' y-ı hebā
Berter olmaz iltizām-ı çāre-i bī-çāreden

1095 S 119a, Ü1 133b, Ü2 123a

4 kāmāndır S, Ü2: dā'imāndır Ü1

1096 S 119a, Ü1 133b, Ü2 123b

1097 S 119a, Ü1 134a, Ü2 123b

- 4 Yār odur kim ‘āşıkı pā-māl-i esb-i nāz edip
Rüy-ı şefkat göstere āyine-i ğaddāreden
- 5 Zālīm ehl-i zulme işāl-i gezend eyler Edīb
Gürbe olmaz müntehā zīrā şikār-ı fāreden

1098

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Mürīd-i tāmī‘e terk-i sivā kemālinden
Cesāret olmadı terk-i sivāke mālından
- 2 Tecerrüd ile olur düş-ı fikrini şanma
Rehīde naqd-ı girān-ı zer ihtimālinden
- 3 Füsūn-ı zühd ile cezb-i kulüb-ı nās etmiş
Dühül-i bezmine yer yok şaf-ı ni‘ālinden
- 4 Nigāha şekl-i tevācüd nümūde etdikçe
Cemāli perdelenir şüret-i celālinden
- 5 Edīb neş‘e-i rindi taşavvur etdikçe
Kıomaz sitāyiş-i cāmı fem-i hayālinden

1099

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Alan beşāret-i da‘vet berīd-i yārından
Olur şitāb ile ğayrın berī diyārından
- 2 Tecennüb eyle bu ‘aşrın dem-i damārından
K’olan nefāşe-i semdir demīde mārından
- 3 Şıkal-be-düş-ı cihāndır kibār-ı ‘ālem hep
Olur remīde-i şıket şerik-i bārından
- 4 Sezā-yı pertev-i mihr-i İlāh olur āhır
Geçen bu sāhireniñ zıll-i haymezārından
- 5 Raġīf-i sofra-i cūdu ki nā-be-kār eyler
Çekil bu devr-i keçin nān-ı nā-be-kārından
- 6 ‘Ayār-ı kārını seng olsa tām eden halkın
Düşer mi keffe-i mīzān-ı i‘tibārından
- 7 Edīb ‘āşık-ı şeydāya ta‘n eder zāhid
Rehīde olmuş iken kayd-ı ihtiyārından

1100

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Fâriğ-dil olma sāgar-ı meyden inābeden
Yegdir mey-i inābete olmak inā-beden
- 2 Nakd-ı şirā-yı vuşlatı şeyhiñ ki lābedir
Hizāna lā-beden görünür qadri lābeden
- 3 Nakş-ı cebīn-i bāl ile pürdür rüsüm-ı kār
Ma'lüm olur mu'ammeri beytiñ kitābeden
- 4 Her Yūsufu ğıyābe-i çāhında himmeti
Bir mesned-i huzūra çıkardı ğıyābeden
- 5 Zāhid olur mu tārik-i dünyā ola Edīb
Hiç tab'-ı büm-ı naḥs geçer mi ḥarābeden

1101

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 'Ālemiñ cüll-i emel ğayret iken nāsından
Şimdi şāhānı umar ğayreti kennāsından
- 2 Görmeden nāsı geçen dīde-i bīnāsından
Nā'il-i ferḥat olur dīde-i bī-nāsından
- 3 Dāderin ḳahr ile pür-zaḥm eder aḥ fāsından
Sırr-ı 'udvānınıñ āġāh eder aḥfāsından
- 4 Kām-rānān-ı cihān cümle gedā-yı deyndir
Pestdir mertebe-i şerveti iflāsından
- 5 Cehldir mā-ḥaşali olsa da 'allāme Edīb
Ol ki bī-vāye ola ḥayret-i uḥrāsından

1102

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dem-ā-dem reh-nümāy-ı tiğ-i ğamzeñ ḳoyma rāhımdan
Kerem ḳıl bu dil-i zaḥm-āşināyı ḳoy merāhimden
- 2 Nigāh-ı 'afvda maḳbūl ise sīmā-yı evzārım
Benim şermendelik çeşmimde evlādır günāhımdan
- 3 Ne deñli şāhid-i ehvāyı meclā-yı ḥayāl etsem
Yine rüy-ı nedāmet muḥtefi olmaz nigāhımdan

1100 S 119a, Ü1 134b, Ü2 123b

1101 S 119a, Ü1 134b, Ü2 123b

1102 S 119a, Ü1 134b, Ü2 123b

- 4 Tekāzā-yı şerehle hūriyān-ı sāha-i cennet
Dimāğ-āşüftelerdir nekhet-i 'ıtr-ı refāhımdan
- 5 Herāsından Edībā rāh-peymāy-ı hezīmetdir
Lüşüs-ı gafve-i gaflet ġarīm-i intibāhımdan

1103

- 1 پرتو بـمـه رسـد ز می شـعـله دار من
دیگر زـمـه چـه میـطـلـبـد شـعـله دار من
- 2 رـو ز شـبـم گـشـادـه بـمـهـتاب دـلخـوشـی
مـهـرست شـمـع مـجـلـس شـام نـهـار من
- 3 بـا شـوق گـل چـه نـالـهء بـلـبل زـنـم کـه او
شـد بـلـبـلی بـشـاخ گـل اـنـتـظـار من
- 4 هـر رـیـزـه اـش بـتـرک اـیـوب مـیـشـود
سـنـگ جـفا اـگـر شـکـند اصـطـبار من
- 5 اـز بـهـر عـشـق رـایـه کـش شـهـرتم ادیب
لـایـق تـعـبـیر او نـبـود اـشـتـهـار من

1104

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nigāhında şağāyır çünki kemterdir kebāyirden
Geçer şūfī demem sūrāha-i ridf-i kebāyirden
- 2 Kārīn-i imtinān oldukça mecbūr-ı teşāmümdür
Gönül telkīn-i terhīb-i şadā-yı pāy-ı zāyirden
- 3 Nigāh etmez simāt-ı mīr ü şāha kānī' iñ zīrā
Leb-ā-lebdir kilār-ı çeşmi envā' -ı zehāyirden
- 4 Hāziz-i fakrda mesned-tırāz-ı fahr olanlar hep
Semīr-i fahreti ib'ād edenlerdir serāyirden
- 5 Edībā her nice nā-müdrīk-i ebşār ise şanma
Cemāl-i şahid-i maqşūdu hāfidir başāyirden

1103 S 122b, Ü1 134b, Ü2 124a

1104 S 128b, Ü1 134b, Ü2 124a

2 teşāmümdür S, Ü2: teşāmümden Ü1

1105

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Redd ü kabûlü koy her imâm-ı hümâmdan
Al feyzi nuḡ-ı sāye-i perr-i hümâmdan
- 2 Baḡ nev-bahâr-ı haṭda fûrûḡ-ı cemâline
Fâriḡ-dil ol te'alluḡ-ı nev-rûz-ı şâmdan
- 3 Ol kim bu demde terk-i mey-i surḡfâm ede
Alsın ḡo reng-i ḡacleti ruḡsâr-ı câmdan
- 4 'Âşık ḡayâl-i lem'a-i şemşîr-i 'azmini
Eyler nihüfte muḡle-i çeşm-i niyâmdan
- 5 Nehy-i şu'ûd-ı kaşr-ı temennâ eder Edîb
Ḳayd-ı 'aşûr-ı pâ-y-ı taleb ihtimâmdan

1106

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Füzûn olunca faḡîhiñ şeri kemâline
Ümîdi mün'adim eyler şerîke mâlından
- 2 Emîn-i fetvî-i dîn şebt-i ruḡ'a-i nehye
Ḳarâmı kârih iken istemez ḡelâline
- 3 Ḳayâ-nikâb olıcak şanma her emel merdiñ
Nümûde-rüy olur âyine-i su'âlinden
- 4 Bülûḡu nâ'ibe-i terk-i 'âr olunca diliñ
Nigâhı vahşet eder maṭlabıñ ḡayâline
- 5 Edîb yârine kaşd-ı ezâ müberrâdır
Lüzûm-ı ḡayret ile mükreh-i ḡuşâline

1107

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Mâl-i ḡabîşi olsa da alma emâneten
K'olmaz resîde ḡâ'ilesinden emâna ten
- 2 Sa'y et ḡuḡûḡ-ı nâsı edâ eyle def'aten
Kim soñra zaḡmetin bulamaz çâre def'e ten
- 3 Şîr-i ḡarâmı kârihim olsam da bî-leben
Etmem çeşide raḡbet ile bile bile ben

1105 S 128b, Ü1 135a, Ü2 124b

1106 Ü1 135a, Ü2 124a

3 Ü2: (Ü1'de beytin ikinci mısraı bir sonraki beytin ikinci mısraı ile yer deḡiştirmiş)

1107 Ü1 135a, Ü2 124a

- 4 İdmān-ı meyde behre-güzīn ol inābeden
Peyveste olmasın aña hergiz inā beden
- 5 Düş-ı derūnu bār-keş-i imtinān eder
Dest-i 'aṭā-yı ğayr ile rıṭl-ı girān çeken
- 6 Gitmez sitiz-i naḥvet-i a' dā ḥayālden
Ḥār-ı şühūdu gitse de ruḥsār-ı dīdeden
- 7 Şanma reh-i hidāyete münkād olur Edīb
Efsārını sipürde-i dest-i ḡalāl eden

1108

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 N'ola ḥalīb-i mey-i nābı içmesek pinhān
Ki hiç ḥalīb ü meyiñ farkın etmedik iz' ān
- 2 Dil-i ḥazīne olur iġtinām vuşlatdan
Neşāt-ı va' de müdām-ı ḥayāt-dāde-i cān
- 3 Lüzüm-ı Ḳāf-ı ḳanā' at çü-kār-ı 'anḳādır
Hevā-yı kārda 'anḳāya olmuşuz aḳrān
- 4 'Aceb mi şevḳ-i fenā 'āşıḳa rehīn olsa
Ki ḥınṭa mütteḥid-i āsiyā olur her ān
- 5 Edīb bāde vü zād imtiyāzın etmediler
Ki zād-ı bāde ola zīb-i şofra-i rindān

1109

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Kīre şeyḫ etdi beyān 'illet-i istimsākin
Dedi anıñla olur 'illet-i istim sākin
- 2 'Ālemiñ etmege var meyli maḳarr eflākin
Şeyḫ-i dūn olmadı şıdḳ ile mu' arref lākin
- 3 Ḥātırı āyine-i şūret-i ilhām edemez
Etmeyen tarḥ-ı hevācisle nazīf idrākin
- 4 Nice şāyeste-i taḳbīl-i leb-i feyz eyler
Ġavṭa-kārān-ı riyā rūy-ı dil-i nā-pākin
- 5 Maḥrem-i seyr-i güzergāh-ı hüdā olmaz Edīb
Reh-i tevḥīde açan revzene-i işrākin

1110

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Şarāb-ı nābı cehūlān ile müşārebeden
Tefavvuk etdi cehāletle her müşāra beden
- 2 'Anā vü rāhat olur fi'lden degil seneden
Ḥabīr-i ḥikmete şor fi'lden degilse neden
- 3 Sevād-ı naḡş-ı dalālet şahāyif-i kāra
Resīde olmada naḡş-ı nigīn-i nāşıyeden
- 4 Kuvā-yı lüknet-i nuṡḡ-ı cenān-ı ḥācıdır
Eden lisānını ḡaşır edā-yı telbiyeden
- 5 Sülūk-i rāh-ı emān her kesin degil kārı
Edīb merd-i cerīdir reh-i emāna giden

1111

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ğamdan çekil remīde-dil-i bī-merāmdan
Umma kuvā-yı püşt-i heves bīme rāmdan
- 2 Geçmez sirişk-i çeşm-i 'alīl insicāmdan
Reng-i şifā-peṡir ise de üns-i cāmdan
- 3 Şekl-i ḡabāb meyl-i hevā-yı neşāṡ eden
İnmez firāz-ı ġurfe-i ke's-i müdāmdan
- 4 Dil-ġir olur nevāziş-i bī-süddan gedā
Şavt-ı peşiz sā'ile ḡoşdur selāmdan
- 5 Taḡsīn-i ḡaşr-ı ni'met-i muḡtāc eden Edīb
Tezyīn-i ġaşb-ı dāne eder mürġ-i dāmdan

1112

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Olmam nişāne-bīn-i ḡayā ben delālden
Var ḡıbret-i rūsūm-ı edā bende lālden
- 2 Olduḡça ihtimāl-i televvūn rehīn-i dil
Āzurde-i celāl olurum ben cemālden
- 3 Etmez eşer saḡīme müdāvā-yı her ṡabīb
Gelmez semā'a zevḡ-i nidā her Bilālden

1110 S 128b, Ü1 135b, Ü2 124b

1111 S 128b, Ü1 135b, Ü2 125a

1112 S 133b, Ü1 135b, Ü2 125a

- 4 Vermez hezār za‘ fa çü-seg cife-ḡār olan
Her gende-büy-ı suhtunu ‘ıtr-ı helâlden
- 5 Olmaz Edîb şāh ise bî-ḡimye-i tama‘
Āsûde renc-i müzmin-i zûll-i su’âlden

1113

fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün

- 1 Ḥānḡāhıñ gör cehālet-pîşe ol dīvānesin
Fāḡr eder ümmü’l-ḡabāyiş dense ol dīv anasın
- 2 İhtisā-yı meyle ser-mest-i teyakḡuzdur o kim
Bāde-i ‘irfān ile ser-şār ede peymānesin
- 3 Bî-ḡaberdir lezzet-i nān-ı tennūr-ı ‘aşḡdan
İḡtirān-ı şem‘den mehcūr eden pervānesin
- 4 Hāl ü şānı ihtiyār-ı nuşḡda taḡşīr iken
Bilmedim nāşih neden taṡvīl eder efsānesin
- 5 Merdüme yegdir Edîb āmed-şud-ı eşrārdan
Eylemek münsed güzergāh-ı ritāc-ı ḡānesin

1114

fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilâtün fā‘ilün

- 1 Tīḡ-i āzār-ı ‘adūy-ı ḡārdan her ḡarbeden
Mülhem-i tüklān iken olmaz ḡarīn-i ḡar beden
- 2 Eylemekden der‘-i āhenle ‘adūdan ittīḡā
Cevşen-i idbārdan gāzilere yegdir kefen
- 3 Merd-i ḡayret iḡtinām eyler meşāf-ı düşmeni
‘Andelībi ḡülşene pūyān eder faşl-ı çemen
- 4 Gül gibi şāyeste olmaz zīb-i destār olmaḡa
Lāyık-ı keşş-i ḡademdir berg-i ḡaḡrā-yı demen
- 5 İmtiyāz-ı nāsa im‘ān-ı nıgeh et kim Edîb
Ḳalbini maḡbūn eder eṡvār-ı ḡalkı bilmeyen

1115

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Le’īmīñ ehl-i ḡayret ‘ār eder bir dem ‘atāsından
Leb-i ümmīdi tertīb eylemez bir dem‘a ṡāsından

1113 S 133b, Ü1 136a, Ü2 125a

1114 Ü1 136a, Ü2 124b

1115 Ü1 136a, Ü2 125a

- 2 Görünmez 'âlemiñ reng-i hayā ibrāzı nāsından
Ki etmez dem-be-dem yek-dīgeri ibrā zināsından
- 3 Dil-i ehl-i tāmā' da hem-ser-i ke's-i hayāt olmuş
Ki kanmaz hūn olursa çeşm-i mazlūmuñ bükāsından
- 4 Hārişin bağ-ı irādında her gül nārdır gūyā
Gedāya el degirmez sūziş-i nakş-ı kirāsından
- 5 Sitemle nāsdan kesb-i ğinā bir tīg-i pūr-semdir
Edibā zālime te'sir eder semt-i ğināsından

1116

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kef-i zūll aç du'ānıñ eyle istid'ā-yı bīvāzın
K'olur 'atıl terāzū-yı taleb oldukça bī-vāzın
- 2 Teşāmüm kıl ser-āğāz-ı nevā-yı va'd-i cūdundan
Anıñ kim nā'il etmez gūş-ı va'de şit-i incāzın
- 3 O kim 'ālī-menişdir cılve-i evc-i temennāya
Resādır etmeden tahrike himmet bāl-i pervāzın
- 4 Olur hasret-keş-i neyl-i emān-ı inkıbāz el-ḥaḳ
Eden mehcūr-ı kitmān inşirāḥ-ı sīne-i rāzın
- 5 Hadīş-i 'aşkı erbāb-ı maḥabbet ihtisār eyler
Eder mağbūt Edibā rütbe-i itnāba icāzın

1117

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Siret-i ma'kūs ile hem-zād iken ters anadan
İ vicāc-ı dinden 'ār eylesin Tersā neden
- 2 Nā-resādır 'âlem-i itlāka rüy-ı baḥrda
Çekmedikçe pāy-ı āramı sūfün tersāneden
- 3 Lānegāhında deme bülbul ğarīb ola neden
Dāğ-dār-ı hasret-i gülzār iken o lāneden
- 4 Fikret-i ma'sūkamız gitmezse ḥātırdan n'ola
Duḡter-i 'işmet-güzin çıkmaz kemīn-i ḥāneden
- 5 Rāz-ı 'aşkı ol daḡi idrāk ü ifhām etmedi
Ben Edibā çok su'al etdim dil-i dīvāneden

1118

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Kaşr-ı yedle nakd-ı mülk ü galle-i evkâfdan
Fark olunmaz merdüm-i 'anķā-dile ev Kāfdan
- 2 Olmadan dil-gîrdır şādıkla hāyin rū-be-rū
Nakd-ı zīfīñ münfe' ildir şāhibi şarrāfdan
- 3 Nā-revādır merde da' vā-yı şerāfet eylemek
Bir 'alāmetle kanā' at-şīme-i eşrāfdan
- 4 Sehm-i cūda müsteħakkānı o kim āmac eder
Eylemez bīrūn hadengin ca' be-i ehdāfdan
- 5 Bir görür çeşmim benim hālāt-ı kabz u başımı
İmtiyāz etmem Edīb imsākimi isrāfdan

1119

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Rehā bulmaz gönül derd-i rakıbiñ ihtilācından
Olur mu mübtelā-yı dā'-i şar'a ihtilā cinden
- 2 Dil-i zāra şühūd-ı 'aks-i sīmā-yı neşāt ancak
Olur āyīne-i şahbā-yı şāfīniñ zücācından
- 3 Deme fursān-ı 'aşka bī-herās-ı reh-zen-i miñnet
Müyesserdır güzēr kuhsār-ı ümmīdiñ ficācından
- 4 Girince şūfī-i şāhid-pereste halka-i zikre
Gelir ancak tevācūd ridf-i yāriñ irticācından
- 5 Edībā olamaz me'nūs-ı bezm-i ehl-i 'aşk ol kim
Dili hāyifdir istilā-yı hemmiñ inzi' ācından

1120

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Seniñ ey şeyh-i bengi bī-zühülüm ben kemāliñden
Füzündür incizābıñ ya' ni bildim benge mālīñdan
- 2 Ederdim ragbet-i tenvir-i çeşmi ben cemāliñden
Olaydı nakd-ı tāb-ı sūz-ı 'aşkıñ bence mālīñdan
- 3 Mihād-ı şehveti efrād için tayy-ı firāş etdiñ
Gulāma haşr-ı şevk-i vaşl edip geçdiñ helālīñden

1118 S 133b, Ü1 136b, Ü2 125b

1119 S 133b, Ü1 136b, Ü2 125b

4 Girince S, Ü2: Görünce Ü1

5 ehl-i 'aşk S, Ü2: ehl-i dil Ü1

1120 S 133b, Ü1 136b, Ü2 126a

- 4 Zebânı etdiğiñ lâl-i delâl oldu işâretle
Nümâyân çeşm-i sem'e hâlet-i şamtıñda lâliñden
- 5 Edibâsâ muṭâf-ı çeşmimiz sîmâ-yı yâr olsa
Degil mümkin ferâgat ben cemâl ü sen celâliñden

1121

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Güzel gördüm diliñ iskân-ı ğafletde ben imsâkin
Ki ol bühbûha-i dâr-ı teyakkuḡda benim sâkin
- 2 Dil-i her şâdmânî-ülfetiñ bâki bükâdanken
Ḳarîr etsin nice eşk-i meserret dîde-i bâkin
- 3 Nevâl-i şâhdan gördüm ki derk-i ictinâb etmez
Cenâb-ı mürşidiñ terk eyledim taḡsîn-i idrâkin
- 4 Sem-i niş-i ezâsı müste'âr-ı mâr u keĵ-dümken
Ḥaṭâdır ehl-i şerrîñ etmemek tedbîr-i ihlâkin
- 5 Cihân pür-ḡande olsa iġtinâm-ı sūr-ı şâdiden
Edibiñ rû-besîm etmez nigâh-ı çeşm-i nemnâkin

1122

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Geç fûnûn-ı keremi zâlimiñ itḡânından
Dâmen-i fikre ṡilâ eyleme it ḡanından
- 2 Şanma raġbetle geġer zer gibi cânânından
Fem-i muḡtâca o kim olmaya câ nânından
- 3 Zer-i maḡbûbunu cândan nice tefrîḡ eyler
Zer için 'âlemi vaḡsetde ḡoyan cânından
- 4 'Arz-ı ḡâlinde bile server-i buḡluñ cûdu
Müctenibdir raḡam-ı sâ'il-i iḡsânından
- 5 Nice pâşide o kim ḡatre-i en'âmın o kim
Seg dehen-şûy ola çirk-âbe-i tuġyânından
- 6 Ehl-i zûlmet hedef-i ṡâmi'a-i efvâha
Tîrdir neyl-i emel çille-i dâmânından
- 7 Şimdi idmân-ı te'addile Edîb ehl-i sitem
Ġayreti selb eder ümmîd-i herâsânından

1121 S 134a, Ü1 137a, Ü2 126a

4 ihlâkin S, Ü1: emlâkin Ü1

1122 Ü1 137a, Ü2 125b

1123

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Rinde zāhid ƙalbini şāf etmeye tā kīneden
Dil-bere dām etmek āb-ı hūşe-i tāki neden
- 2 Meyl-i şahbā-yı humār-ālūd-ı cūd-ı ğayr eden
Neş'e-yāb olmaz mey-i hum-ḥāne-i rūzineden
- 3 Ru'yet-i te'sīr-i engüşt-i nazardan 'ār ile
'Aksini mehcūr eder rüy-ı ḥayā āyineden
- 4 Olmadıkça şarşar-ı āhıñ hūbūbu münkaṭı'
Mevc-i ḥasret nā-bedīd olmaz ğadīr-i sīneden
- 5 İnfişām-ı rişte-i vaşlın bedīd eyler Edīb
Eyleyen ƙaşr-ı telāfī şoḥbet-i dūşineden

1124

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Geçer vaşl-ı 'iyāl ü intimā-yı dāderānından
Velī geçmez o şūḥuñ zāhid-i dil-dāde rānından
- 2 Olur nāşī fūsūn-ı ğamzeden ḥırmān-ı meftūnu
Mücerred fitne-i ğafletle merdiñ iftitānından
- 3 Hevā-yı dil-rübāda bir ḥariş-i cān-fidāyīye
Gelir maġşūş olunca bī-revācī naḳd-ı cānından
- 4 O dil kim çāre-cūyā-yı difā'-ı telḥ-kāmīdir
Ƙomaz yāriñ ḥadış-i sūkker-i la'lin dehānından
- 5 Ƙıyād-ı şevƙ ile üftādegān-ı verṭa-i 'aşƙıñ
Edībā farƙ olunmaz ğuşşanāki şādmānından

1125

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şeyḥe uyup olur mu geçem ben sebūmdan
Dāmen-keş-i muƙārenetim bense būmdan
- 2 Reh-yāb-ı kıblegāh-ı hevā deyr ü mescide
Vā-restedir mülāzemet-i bī-lüzūmdan
- 3 Zāhid ne deñli etse temerrün sitāyişe
Gelmez semā'-ı rinde mümeyyiz şütūmdan

1123 Ü1 137a, Ü2 125b

1 zāhid Ü2: şūfī Ü1

1124 S 133b, Ü1 137a, Ü2 126a

1125 S 134a, Ü1 137b, Ü2 126a

1 Dāmen-keş-i S, Ü2: Dāmān-keş-i Ü1

- 4 Şûfî harîş-i vuşlat-ı ğilmân-ı şehr iken
 'Âr eylemez kıyâdet-i bintü'l-kürümdan
- 5 Oldu bedîd peyker-i rûz-ı kıyâm Edîb
 Mir'ât-ı şûr-ı mülket-i A'câm u Rûmdan

1126

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Metn-i dilim ki ğamla pür oldu şürûhdan
 Şabrım firâka kalmadı geçdim şu rûhdan
- 2 Ağyâr ederdî cûş-ı sirişkimden ictinâb
 Âgâh olaydı vak'a-i tûfân-ı Nûhdan
- 3 'Âlem neden lehîb-i dilimden emîn olur
 Hâlî degilse sûz-ı derûnum vuzûhdan
- 4 Mümkün mi intikâm ile merhem-pezîr ola
 Pürken dilim sitîz-i felekle kûrûhdan
- 5 Düşmen Edîb bîm-i ihânetle râm idi
 Fâriğ olaydı tevsen-i bed-hû cümûhdan

1127

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Geçmem sūrîn-i şâhid-i şûh-ı be-nâmdan
 Bî-vâye-i ferâgat isem de ben amdan
- 2 Nâ-kâbil-i bülûğ-ı eşerken hevâmdan
 Bilmem 'avâm-ı nâsı mümeyyiz hevâmdan
- 3 Kecdir suţûr-ı nâme gönûlden şütûr ile
 Yok sūd-ı istidâd şufûf-ı kelâmdan
- 4 Zaĥma devâ mu'în-i devâm-ı hayât ise
 Kârih-dilim taĥayyül-i rûy-ı devâmdan
- 5 Zâhid hevâ-yı tayy-ı firâş etse de Edîb
 Geçmez hayâl-i dil-ber ile ihtilâmdan

1128

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Cenâb-ı şeyĥ dönmez sîretinden
 Kibâş-ı suĥtuñ olmaz sîr etinden

1126 S 134a, Ü1 137b, Ü2 126b

1127 S 134a, Ü1 137b, Ü2 126b

4 devâm-ı S, Ü2: dâm-ı Ü1

1128 S 134a, Ü1 137b, Ü2 126b

- 2 Hırām-ı vecdi ser-mestānedir hep
Şarāb-ı sum‘anıñ keyfiyyetinden
- 3 Eder her dem nevā-yı na‘re-i hū
Mürīd-i nev-cevānıñ fūrkatinden
- 4 Feminden müstemiddān-ı du‘āya
Rehā mümkün degildir minnetinden
- 5 Edībā neydigin derk eyler ancağ
Bağan sūrāğ-ı bāb-ı hālvatinden

1129

mef‘ülū fā‘ilātü mefā‘ilū fā‘ilün

- 1 Koymam semend-i ‘azmimi ben ilticāmdan
A‘dā-yı dīne kalmadı sūd ilticāmdan
- 2 Düşmen şanır ki müctenibim ben selāmdan
Bilmem tevāzu‘umla qadim bense lāmdan
- 3 Alırdı nice puğteyi gerçək seḥāmdan
Ālūde-i ṭama‘eli ger çekse ḥāmdan
- 4 Geçdim binā-yı devlet ile kesb-i nāmdan
Ey bānī-i felek sen eliñ kes bināmdan
- 5 Yārīñ hevā-yı zūlfü ile geçme Şāmdan
Yā-ḥod Edīb rağbeti ko geç meşāmdan

1130

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kōmam bir laḥza ḥālī dehrīñ ikāz-ı niyāmından
Eger bīdār edersem ḥufte-i tīği niyāmından
- 2 Meşām-ı imtiyāzımdan ‘izār-ı gülşen-i cennet
‘Araḡnāk-i ḥaceldir vehm-i te’sīr-i zūkāmından
- 3 Ḥarīm-i iḥtilāda dīde-i idrāki bīnādır
Ferehmend-i dil-āgāhıñ pes-i dīvār-ı cāmından
- 4 Maḡarr eylerdi zāhid şuffe-i germ-ābe-i kūnu
Çıkaydı ‘aksi ḡammām-ı kūsūñ ferş-i zihāmından
- 5 Edībā oldu muḡtaş merdüm-i nā-dāna dānāyī
Cehülān-ı cihānıñ ḡubḡ u cehli in‘idāmından

4 müstemiddān-ı S, Ü2: müstemendān-ı Ü1
1129 S 134a, Ü1 138a, Ü2 127a
1130 Ü1 138a, Ü2 126b

1131

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 از عصای حد نمی باشد بیایش تا زدن
Şūfî-i muğlim cüdâ olmaz gulâm-ı tâzeden
- 2 Ol kadar dil-beste-i bād-ı hevâdır halk kim
Nağd-ı bādı bulsa nehb eyler kefi yelpazeden
- 3 Kām-rân oldukça zâhid aḡniyâ-yı 'âleme
'Arz-ı rûy-ı fâkasın kıoymaz pes-i dervâzeden
- 4 Hükümünü zûr-ı zer-i maḡbûb ibtâl eylemiş
Nâz fâriḡdır bu gün ma' şûka-i ṭannâzeden
- 5 'Âlimân etmez Edibâ hıfz-ı aḡkâm-ı kütüb
Hall eder icrâ-yı şıdkı 'uḡde-i şîrâzeden

1132

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Dilâ dīvânelikle 'uzleti terk et ḡicâbıñdan
Ki yok baḡdım birinde 'âlemiñ nûr-ı ḡicâ bîñden
- 2 Nigâh-ı şeyḡi keff et behcet-i sîmâ-yı sâḡardan
Şaḡın nâ-yâb edersin ḡüsn-i te'şîri şarâbıñdan
- 3 ḡayâliñ dürdan kim mâye-i idhâş-ı merdümdür
ḡören evlâ ḡuzûruñ şüfiyâ kimdir ḡıyâbıñdan
- 4 Baña hep iḡtirânıñ reh-zen-i tecrîd idi çüñkim
Çekildim tiḡveş zâhid kırâb-ı iḡtirâbıñdan
- 5 Edib idrâk ederken kıâbil-i irşâ vü irşâdı
Düçâr oldukça yegdir sedd-i nuṭṭ etmek ḡiṭâbıñdan

1133

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Siyeh-gündür zemîn küttâb-ı şer' iñ bu midâdıñdan
Cihân vîrânedir 'addâl-i 'aşrıñ bûm-ı dâdıñdan
- 2 Tezallüm dürdur dâdâr-ı cevriñ sem' -i dâdıñdan
Tu'ûm-ı sîreti nâ-müfterikdir sem' idâdıñdan
- 3 Ser-â-ser raḡne-dâr-ı mi' vel-i tîz-i mezâlimdir
ḡaşânet mürtefi' dir 'âlemiñ sûr-ı bilâdıñdan

1131 Ü1 138a, Ü2 126b

1132 Ü1 138a, Ü2 127a

1133 S 134a, Ü1 138b, Ü2 127a

- 4 Pey-ā-pey hizb-i mazlūmāna etmiş haşr peykârı
Bu gün ehl-i şekâ düşmenle ‘âtıldır cihādından
- 5 Edibā haşma bed-ḥ’āhī şadīke ḥayr-ḥ’āhīde
Cihān durdukça tab’ım fāriğ olmaz i’ tiyādından

1134

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Edā-yı dīne mürā‘atı koyma dāyinden
Ya ārzū-yı iḳāmātı koy medāyinden
- 2 Yorulma taşfiyeye zāhide ḳo lāyinden
O kār-ı nūş-ı meyiñ ḥazḳ eder ḳolayından
- 3 Ser-i mürīdine tāc-ı bahā idi şeyḥiñ
O köhne keş-i riyāyı çıkarsa pāyından
- 4 Deme şehin-şeh-i ‘aşkıñ düḥüle ruḥşat olur
Rūsūm-ı meykede ḥāric degilse rāyından
- 5 Ayağ-ı sākī ile dem-be-dem ayaklananiñ
Ayaklanınca gider tāb-ı hūşu cāyından
- 6 Egerçi şūret-i zāhirde yār-i ḡār ise de
Olur tebā‘uda mā’il emīn ḥāyinden
- 7 Bidāye-i sene-i ḥurremī göründü Edib
Nigāha mevsim-i gülde muḥarrem ayından

1135

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Olurdum sifleveş ben daḥi dehriñ mālīk emlākin
Görünmez ‘aynıma perr-i megesce māl-ı kem lākin
- 2 Tahāret-pişegānı ḡarḳ-ı çirk-āb-ı şereh buldum
Edelden āzmāyiş ‘ālemiñ her pāk ü nā-pākin
- 3 ‘Aşiri dāfi‘-i hemm olmasaydı bāḡ-ı devrāniñ
Dehān-ı meyle görmezdim sezā ben hūşe-i tākin
- 4 Hemān enmūzec-i seng-i mezār-ı nā-be-hūşāndır
Gören şāyeste-i erḳām-ı ḡaflet levḥ-i idrākin.
- 5 Edibā sāḥa-i ḡabrā penāh-ı ehl-i derd olsa
Ederdim çeşmime kuḥl-ı cilā her zerre-i ḥākin

1134 S 134a, Ü1 138b, Ü2 127a

1 koy S, Ü2: ḳo Ü1

2 zāhide S, Ü2: zāhid Ü1

1135 S 134b, Ü1 138b, Ü2 127a

2 şereh S, Ü2: şerer Ü1 / her S, Ü2: hep Ü1

1136

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Dili nehy et bu bezm-i pür-gamıñ şavt-ı rebâbından
'Ubür etdirme bu zulmetgehiñ şav tîre bâbından
- 2 Cehûl-i süflî-i dihkân-nihâdıñ deşt-i 'irfâna
Yine kişt-i cehâlet rüstedir tohm-ı şitâbından
- 3 Muğarrerdir mihâd-ı ğafvesinde her dil-âgâhiñ
Degil meh-tâb-ı bîdârî cüdâ deycür-ı h'âbından
- 4 Şühûd-ı suht için ser-çeşme-i eşk-i teğassürden
Rehâdır çeşm-i ğaflet dest-şûlik ıztırâbından
- 5 Olan her âşinâ-yı ğayb-bîniñ çeşm-i idrâke
Tehekkümdür Edîbâ rû-nümâ 'izz-i hîṭâbından

1137

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Dâğıñ қо sine-i sere ser-berlik eylesin
Yâfûh-ı i' tibârıma efserlik eylesin
- 2 Etsin hûbût-ı çâhı çü-Yûsuf şu'ûd-ı câh
Devrân baña vefâda birâderlik eylesin
- 3 Tıfl-ı dili hîzâneye ver duğter-i reze
Ol küdek-i yetîme қо mâderlik eylesin
- 4 Çıksın kemîn-hâne-i dilden dilîr-i âh
Ağyârı iftirâsa ğazanferlik eylesin
- 5 Terk etsin ihtiyâli benimle felek Edîb
Gelsin ritâc-ı şıdkıma nevkerlik eylesin

1138

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Hırқа-i peşmîneye kâni' se er kâkûmdan
İmtiyâz etmez degildir tibri arkâ kumdan
- 2 İlticâ-kârân-ı dergâh-ı emîr ü şâhda
Bulmadım fark eylemiş zıll-i hümâyı bûmdan
- 3 Merde bu h'od-rû giyâzâr içre yegdir servveş
Olsa dâmen-çide her mechûl-i nâ-ma' lûmdan

1136 S 134b, Ü1 138b, Ü2 127b

5 'izz-i S, Ü2: 'izz ü Ü1

1137 S 134b, Ü1 139a, Ü2 127b

1138 S 134b, Ü1 139a, Ü2 127b

- 4 Mün' imiñ alsa meşâm-ı rāḥatiñ muḥtell eder
Büy-ı 'ıtr-ı fitneyi āh-ı dil-i maḥrūmdan
- 5 Şimdi farṭ-ı zīb-i endām-ı esāfilden Edīb
'Ālemin temyîz olunmaz ḥādimi maḥdūmdan

1139

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nesîmi ḥalka cān-baḥş istemez ister semūm olsun
Fürüg-ı şıdkı olmaz ḥāsidiñ isterse mūm olsun
- 2 Dil-i bî-tāb-ı 'aşkıñ maṭlabı tāb-ı hūmūm olsun
Neşât-ābād-ı vaşl-ı yārde tā bî-hūmūm olsun
- 3 Olur mu merd-i kāmîl müstefîd-i nākışān olmak
Nice māh-ı felek muḥtāc-ı envār-ı nūcūm olsun
- 4 K̄o zāhid tengnā-yı ḥalveti hem-pāy-ı rindān ol
Dilersen kim maḥarrıñ ḥacle-i bint-i kürūm olsun
- 5 Bulaldan kuvvet-i güftār Edībā etdigim cümle
Ḥitāb-ı dil-nevāzı düşmene 'ayn-ı şütūm olsun

1140

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Cānıyla cüst-ü-cūda iken bey'e tālibin
Vermez o şūḥ kimseye hîç bî-'atā lebin
- 2 Ger bî'adan ba'id ise de bir tarîk ile
Dānişver-i Yehūd bilir bî'a tālibin
- 3 Halkıñ bu cem'-i mālda ḥ'oş görme şā'ibin
Vakt-i ḥisāb-ı yevm-i nedem gör meşā'ibin
- 4 Müftî ki Zeyd ü 'Amr ile temhîd-i 'ahd ede
Şehriñ enîs-i ḥalvet eder Hind ü Zeynebin
- 5 Kādî ne alsa çok degil imzā-yı ḥüccete
Naşfet gözüyle gör leme'ān-ı mürekkebin
- 6 Şūfî meger ki ḥall-i ḥarāma muşırr imiş
Gördüm gözümle nüshasınıñ cāy-ı maḥlebin
- 7 Takdîm ederdi şerbet-i ḡamz u si'āyeti
Zāhid eger ki mîr ü şehiñ bilse meşrebin
- 8 Tezvîr ile muşādere-i māl-ı nās içün
Seyr et evāmiriñ o suṭūr-ı mürettebin

- 9 Būrhān eder vişāline tahrīz-i māderi
Bilmez zamāne tāzeleri ḥaṣyet-i ebin
- 10 Çerḥ-i denī ḡarīm-i efāzıl-nevāzdır
Dehrin gel etme tecrube kār-ı mücerrebin
- 11 Dūnyā Edīb ehl-i ḥulūṣa baḥīldir
Etmez dirīḡ esāfile ammā ki maṭlabın

1141

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Açınca ḥiddet ile ḡülsitāna bāşirasın
Bozarsa bezm-i bahārın n'ola şabā şırasın
- 2 Dil-i 'anāşır-ı ecsāma cılve-sāz olalı
Ḥayāl-i vuşlatı tārđ eyledi 'anā şırasın
- 3 Şurāḥ-ı āh-ı derūnum sipihre etdi şu'ūd
Görünce rikḡat-i mevzūn-ı şekl-i ḥāşırasın
- 4 Olur mu çāresi te'mīn-i ḥısn-ı ḡalbe ḡamıñ
Bilen 'asākır-i cerrāre-i muḥāşırasın
- 5 Edīb sīret-i Mecnūn bilir ki 'ākıldır
Gören bu ehl-i zamānıñ 'uḡl-ı ḡāşırasın

1142

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Tīḡ-i çeşme o perī zāḡ verip sürmelesin
Bereveş sen de dili mezḡbahına sür melesin
- 2 Ġamzesi 'āşık-ı şūrīde-i bī-pervādan
Nehb-i sāmān-ı dili ister ise yok demesin
- 3 İstirāk-ı dil-i sevdā-zedeye rāḡıb iken
Demeziz 'āşıḡa düzdīde nigāḡ eylesin
- 4 Eşer-i gerd-i rehiñ verme nesīme cānā
Anı pervīzen-i müjḡān ile dīdem elesin
- 5 Tālib-i şöhret-i 'aşḡ ise Edībā 'āşık
Dāmenin cābiye-i ḡūn-ı sirişke belesin

1141 S 47a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1142 S 47b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1143

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Riyā ile giderek çok füzün eder denesin
Me'āda mürşidi bilmem alır gider de nesin
- 2 Me'ālsiz çeñeden ğayrı zādı yok şeyhiñ
Güzelleriñ söz ile oğşayıp yatar çeñesin
- 3 Nikāh-ı duhterine rāġıb ol da vermezse
Teġāfül eyle muşır olma sikiver anasın
- 4 Ğulāmı küsdü bu gün oldu şāhid-i bāzār
Teķayyüd etse mülāzımları bulur arasın
- 5 Edīb çeşm-i dilim kārih oldu her Mısırı
Mu'āyene ederek zümre-i ferā'ınasın

1144

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Raķīb-i nākesiñ āzurdeyiz neberdinden
Ķomaz ne ħarr-ı sitemden bizi ne berdinden
- 2 Ker etdi sem' i maķālāt-ı yāve-serdinden
Cefādayız suġan-ı yaġ-nümün-ı serdinden
- 3 Zemīn-i şaķveti eflāki tutdu gerdinden
N'ola nihādı müberrā olursa ger dinden
- 4 Mürīdi duhter-i rezvār zülfe çekmişdir
Esīr-i bend-i hevā oldu aşma derdinden
- 5 Edīb çerġi herāsım perīde-reng etdi
Gören nümüneyi alsın o rüy-ı zerdinden

1145

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Olur 'āyif cihānıñ rüy-ı mālın
Edenler ħāk-i rāhiñ rüy-mālın
- 2 Ķazā uġlūṭa-kār-ı imtiḥāndır
Cevābından ba'īd eyler su'ālın
- 3 Ḥaķīkat-bīn olanlar eblehānıñ
Semā' a cilve-riz etmez maķālın

1143 S 48a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1144 S 50a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1145 S 51b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Lebîb ahlâk-ı bî-hüşâna bakmaz
Hemân tehzîbe sâ'idir hışâlin
- 5 Edîbâ zâhidiñ nefsi kavîdir
Nümâyân etse de za'f u hüzâlin

1146

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 El aldım hânedân-ı 'aşk-ı yâriñ ben kenîzinden
Delili n'eylerim reh-yâb-ı vaşlı benken izinden
- 2 Mezâk-ı hûşa gelmez hûsesi şîrîn o bâğıñ kim
Halef-sâz olmaya her tâki bir tohm-ı mevîzinden
- 3 Fûrûğ-ı hüsnüne pervâne-i şevkim o şem' iñ kim
Kıomaz hiç bezmi tenhâ şu'le-i pervâne-rîzinden
- 4 Dili cevşen-be-düş-ı şevk-i didâr-ı gül oldukça
Gelir mi bülbüle bîm-i ezâ hâriñ sitizinden
- 5 Olur müfhem Edîbâ 'âkile 'allâme-i dehrîñ
Tefâşîl-i me'ânî nuṭk-ı her lafz-ı vecîzinden

1147

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Reste-kâr olmaz nişâna çeşm her sūfârdan
Kevnde hâlî olur zann etme her sū fârdan
- 2 Nehc-i nâ-meşrû' dan ol dest-ber-dînârdan
Bî-herâs olma seḳarda dest-berd-i nârdan
- 3 Nefs-i lezzet-yâb-ı renc-i şabrı kıo tîmârdan
'Âkile çokdur zarar a'dâd-ı kıût-ı mârđan
- 4 Râh-peymây-ı bî'âd-ı şavlet-i nefis olmayan
Bî-hâzerdir iktirâb-ı şîr-i bî-efsârdan
- 5 Olma dil-târik Edîb evtâr-ı sâz-ı lehv ile
Hâne-i şâf-ı diliñ olsun cüdâ evtârdan

1148

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Düşdüñ gama rîk-i dehen-i tâki kıoyaldan
Zâhid meyi al sübhâ vü misvâki kıoy elden

1146 S 55a, Ü2 117a

1147 S 128b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1148 S 53a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Bir 'āşık-ı hāş idigimi bildi o meh-rū
Benden hele ağıyāra uyup geçmedi birden
- 3 Zühhād ki ser-dāde-i bālīn-i şerehdır
Gelsin mi sühād anlara hiç h̄'āb-ı emelden
- 4 'Allāme nice sālīb olur şīme-i cerri
K'aqvālini hıfz eyleyemez aḥruf-ı cerden
- 5 Yeksāndır Edībā harekātımla sükūnum
Gelmez baña vaḥşet ne seferden ne ḥāzardan

1149

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Cihānıñ kārīhim ben nisbet-i dār-ı kerem-dārın
Eger Ḥātem de olsa gūşa almaḡdan kerem dārın
- 2 Sevād-ı zülf ü tāb-ı rüyuna iḡbālimiz yārīñ
Sipihriñ mesh eder sīmā-yı şubḡ u şām-ı idbārın
- 3 Lebinden h̄'āhiş-i tiryāḡı de'b eylerdi vehminden
Nigāh-ı çin-i zülfü görse mār-ı derd-i bīmārın
- 4 N'ola ferzend-i rinde kār-ı eb kār etse gördükçe
Ḥarīm-i bıkır-i meyde 'ālemiñ şad-güne ebkārın
- 5 Edībā çāre-cüy-yı vaşl olan ferdāya terk etmez
Bu gün dām-ı fidā-yı cān ile teşhīr eder yārın

1150

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün

- 1 Sūy-ı ma'sūḡa diliñ merdüm-i çeşm et kūşun
Ḥālḡa-i dām-ı ferāḡ eyle sivā mengüşun
- 2 Hecrden ḥaşr-ı dehān etme hemān şekvāyı
Zahmıñıñ hem-dem-i nuṡḡ eyle leb-i ḡāmüşun
- 3 Meye meyl etme pes-i perde-i ḡumdan tā kim
Saña 'arż eylemeye zemzeme-i ser-cüşun
- 4 Etme her rind ile āşüb-ı şikest-i cāmı
Görme her meykedeniñ ṡa'na sezā ser-ḡ'oşun
- 5 Şüret-i rāz-ı ḡam-ı 'aşḡa Edīb açdırma
Zāhid-i bed-nigehiñ çeşm-i dil-i medhüşun

1151

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ğadriñ ki düş-ı ıab' a ede cāme şimesin
Bed-kāra yegdir eylememek cā meşimesin
- 2 Hengām-ı gülde ' aşıkı bülbul harış eder
Teklif-i bezme duhter-i şahbā nedimesin
- 3 Olmaz ' inān-keşide bilen dest-i ' acz ile
' Aşkıñ semend-i tünd-i şedidü' ş-şekibesin
- 4 Şimdi zamāne halkına kesb-i vükūf eden
Etmez nümūde hıfz-ı ' uhūd-ı kadimesin
- 5 Olsun edim-i cismine kani' gören Edib
Mevtānıñ insilāh-ı ' uzām-ı remimesin

1152

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O şüh-ı mihrbānıñ çünkü h' oş-hāliz rızāsından
Sipihri-i kine-sāzıñ fāriğiz havf u recāsından
- 2 Çerāğ-ı hıfteye pervānelikle behre-yāb olsun
Geçenler şu' le-i nār-ı garāmıñ iktibāsından
- 3 O kim sūrāh-ı gūşu zarf-ı sâ-bāş-ı erāzilden
Gedā-yı ' āciziñ ıtrāb-ı sem' etmez nidāsından
- 4 Le' imiñ terk-i gayret māye-i idbārı oldukça
Sitiz-i tīg-i haybet intihā bulmaz káfāsından
- 5 Edibā ehl-i gāflet maṭlabın esbāba haşr etmiş
Ki ister nā' il-i āmāl-i şayf olmak şitāsından

1153

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Sipihriñ iktibās-ı nūra meyl etmez şümūsundan
Edenler reşk-i māh āyine-i çerhi ' uķūsundan
- 2 Tevekküldür şeref-bağş-ı rızā nefsi-i bed-āmūza
Ünās-ı bī-tevekkül muṭma' inn olmaz nüfūsundan
- 3 Hemān bīgāne-i aḫzāb-ı aşhāb-ı yemīn ancak
Olan bī-vāyelerdir hıfz-ı imān-ı gamūsundan

- 4 Dü-rusun t̤alibā dil-beste-i kār-ı televvünsen
Saña gelmez ferāgat fenn-i tezvīriñ dürüsundan
- 5 ‘Aṭāsız dest-būsu zāhid-i huşkuñ muṭalsemdir
Ki degmez sāgar-ı taḳbīle nem destī-sebūsundan
- 6 Kudūmuñ bāng-ı irhāb etme şūfi Hüsrev-i rinde
Şadā-yı saṭveti der-kār iken kūs-ı kü ’ūsundan
- 7 Edībā lāyık-ı irşād idi āşārımıñ zāhid
Ḥalāvet-yāb olaydı mīve-i naḥl-ı ṭurūsundan

1154

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Suḥtuñ benān-ı hırş ile alma ḳo pārasın
Sa’y et ki bīḥ-i hırşı diliñden ḳoparasın
- 2 Şeyḥ-i denī ḳo şānına lāyık iş arasın
Zibende görme rāh-ı sülūke işāresin
- 3 Ḥān-ı ḥarāmı gāret-i gār-ı dehān eder
Mümkin olur mu zāhidi nehy etme gāresin
- 4 Ḳalsın devīde sifle dem-ā-dem kilābveş
Teftiş-i ḥūn-ı suḥt ile dehrin ḳanāresin
- 5 Sen ḥufte etme zaḥmıñ Edīb indimāl ile
Tā kim nigāh-ı re’fet-i yāri uyarasın

1155

mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

- 1 Raḳībe sill içün şemşiri ḳoymam bu miyānımdan
Ki bīm-i tīg eder ancak cūdā ol būmı yanımdan
- 2 Mezāḳı zehrñāk etdikçe ben nāmın tezekkürle
Ḥalāvet kesb eder gūyā ‘adū yā[d-ı] dehānımdan
- 3 Şadīke dem-be-dem gül-pāş-ı luṭf oldukça bed-ḥāhı
Ḳomam bī-vāye ḥār-ı gül-bün-i tīr ü sinānımdan
- 4 ‘Adū ‘adv-i semend-i berḳ-i ḥāṭıfla giriz etse
Rehā bulmaz kemend-i baṭş-ı ıtlāḳ-ı ‘inānımdan
- 5 Edīb ehl-i naḳar idhāş-ı aḥdāḳ-ı şu’ūr eyler
Benim hergiz şükūh-ı şūret-i ḳalb-i ‘iyānımdan

1556

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Ey reşk-i hü mâ evc-i vefâdan mı gelirsın
'İsî gibi minhâc-ı semâdan mı gelirsın
- 2 Tîğ-i nige hiñ böyle neden kına boyanmış
Ağyâr-ı sitemgerle gazâdan mı gelirsın
- 3 Yâd etmedesın nekhet-i zülfüyle meşâmı
Ey bâd-ı şabâ Çîn ü Hıttâdan mı gelirsın
- 4 Zâhid şeref-i şıdķ ile gel meclis-i kıurba
Ol bezme reh-i kıız ü riyâdan mı gelirsın
- 5 Ey kılk-i Edîb etmedesın 'âlemi şâd-âb
Sen câbiye-i feyz-i Hüdâdan mı gelirsın

1157

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Gıtmez gamıñ hayâl-i lebiñle şudûrdan
İrvâ eder mı tef-zedegânı şu dûrdan
- 2 Şevķ-i dılim nigâhım ayırmaz bûdûrdan
Nezdîkden o rûyuña nâzır bu dûrdan
- 3 Reh-yâb idı şu'ûd-ı sûtâvend-i vaşlıña
Me'mûn olaydı pây-ı temennî 'aşûrdan
- 4 Âsân olaydı süllem-i kıaşr-ı tevâşulüñ
Kıaşr-ı heves cûdâ idı meyl-i kıuşûrdan
- 5 Pây-ı şıtâbı ehl-i sülûküñ vişâliñe
Kemdir nazarda cûnbiş-i aķdâm-ı mûrdan
- 6 Her şehre kıim fûrûğ-ı cemâliñ nihân ola
Kerdir semâ'-ı çeşmi hilâl-i şühûrdan
- 7 Olmaz Edîb rems-i cûdâyide muhtelî
'Âşıqların vücûdu rehâdır kıubûrdan

1158

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Naşîb alan felegiñ cûd-ı Hâtemânından
Gırîze yol bulamaz dest-i imtinânından

- 2 Dü kân-ı sîm ü zeri olsa ẖâceniñ vermez
Şirâya ruhşati hem-sâye[-i] dükânından
- 3 Hârîşe vâyesi hırzân-ı rûy-ı ni' metdir
'Îmâdadır gözü gencîne-i nihânından
- 4 Koyan derûnuña gam künc-i vaşl-ı yâr ise de
Rehîde-i elem ol ragbeti ço yanından
- 5 Edîb kâni' olan dest-i iştihâ şunmaz
O nân-ı suhta ki 'âr eyleye şunanından

1159

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Tarh eyledim şafâyı kim eylerse eylesin
Yârân ile vefâyı kim eylerse eylesin
- 2 Koydum gam-ı piyâleyi sevdâ-yı dil-beri
Sehv etdigim hatâyı kim eylerse eylesin
- 3 Bozduk nizâm-ı ülfeti biz 'aşk-ı yâr ile
Da'vâ-yı ibtilâyı kim eylerse eylesin
- 4 Yumduk nigâh-ı halka-i dâm-ı tehâlükü
Teshîr-i dil-rübâyı kim eylerse eylesin
- 5 Oldukça rû-nümûde-i ba'd-ı muvâfaqat
Takrîb-i âşinâyı kim eylerse eylesin
- 6 Bî-ragbetiz muqârene-i yâr ü düşmene
Ger luğf u ger cefâyı kim eylerse eylesin
- 7 Bendim 'inân-ı sum'ayı ıtlâka bend olan
Şimdengeri riyâyı kim eylerse eylesin
- 8 Yâd eylemekden eyledim ibrâ zebânımı
Nâkeslere şenâyı kim eylerse eylesin
- 9 Terk eyledim cihâna Edîbâ rükûnu ben
Dünyâya inşinâyı kim eylerse eylesin

1160

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Menem ki bî-eşerim intişâh-ı pendimden
Nefûr isem n'ola her kâr-ı nâ-pesendimden
- 2 O şûha şu'le-i şevk-i dilimle sūzânım
Belâdayım heves-i kalb-i müstemendimden

- 3 Na'im-i vaşl ile nâ-şād idim kıyās etsem
Hadîş-i Âdem ü Havvâyı kendi kendimden
- 4 Dili sipürde-i deşt-i hecîr-i hecr etdi
Ümîdi sâye iken serv-i ser-bülendimden
- 5 Rehîn-i hıdr-ı 'adem olsa da rehâ bulmaz
Şikâr-ı irb ü emel 'uqde-i kemendimden
- 6 Elimde bir gül-i cāmı gözünde hâr etmiş
Budur şikâyet-i ehl-i riyâ gezendimden
- 7 Edîb bir dem-i hicrân için degil lâyıķ
Remîde-hâtır olam yâr-i ercmendimden

1161

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Neseb nâ-būd iken kâr-ı zinâda bî-te'âmîden
Ne mümkindir ki hiç tohum-ı şerâfet bite 'âmîden
- 2 Hafîz olmaz tahâret hâşıl-i her tohum-ı nâ-pâke
Emîni naqđ-ı suhtuñ nehbe cā yekdir haramîden
- 3 Nice nezdik olursa şesti nâ-hemvâr iken hergiz
Hedef mestür olur çeşm-i hadeng-i kavş-ı râmîden
- 4 Şerîf-i bî-haşem bulmaz mehâbet çeşm-i nâkışda
Hilâli zarf-ı bedr etmez tahayyül nâ-tamâmından
- 5 İnâbetle Edîbâ merdüme güm-nâm-ı vizr olmak
Felekde yegdir el-haķ faḥret-i her nâm-ı nâmîden

1162

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kō yaķsın rîşini zâhid hunâdan âteşin etsin
Hemân rindi lehîb-i iktirânından emîn etsin
- 2 Şebistân-ı ümîde bir nefes tâb-efken olsun tek
Bize cevri ederse kâ'iliz ol meh-cebîn etsin
- 3 Naşîb-i 'aşķ olan faḥr etmesin iksîr-i cennetle
Gönülde mihr-i yâri başķa bir genc-i defîn etsin
- 4 Melûl ol nâlesinden 'aşıkıñ ıtrâb-ı sem' etmez
Koma nây-ı gülû-yı sînesin vakf-ı enîn etsin
- 5 Yed-i fikretle gevher-çîn olan deryâ-yı ma'nâda
Edîbâsâ 'uķûd-ı nazmını dürr-i şemîn etsin

1163

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Lehîb-i kîne hîzb-i düşmene dâğ-ı şudûr olsun
O maḥrûrân-ı keyde bağı yandıkça şu dūr olsun
- 2 Enîn-i sîne-rîşân-ı cināyet bî-kuşûr olsun
Nevā-yı ehl-i ğam mevtâyı ikāza ko şûr olsun
- 3 Bize her şerḥa nakş-ı inşirāḥ-ı sîne oldukça
'Adüya cevşeni pîrāhen-i hatf ü şübûr olsun
- 4 Ezelden rûze-dâr-ı raġbet-i suḥt-ı cihānım ben
Zen-i dünyādan almam lezzeti isterse ḥûr olsun
- 5 Edîbā şādıkım bed-ḥāḥa va' d-i intikāmımda
Ko dâğ-ı cevri bende nakd-ı ifā-yı nüzûr olsun

1164

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ümîd-i luṭf ile oldukça hîzb-i çākerānından
Ġinā gelmek ne mümkün ' aşık-ı dil-çāke rānından
- 2 Cihānıñ kâbil-i nuşḥ olmayan bed-pey kerānından
Cüdāyî merde ḥ oşdur vuşlat-ı meh-peykerānından
- 3 Riyāzetden ümîdi iddiḥār-ı suḥt iken bilmem
Ne ḥāşıldır ' aceb zühhāda sa' y-ı bî-kerānından
- 4 Neden āyā ki şūfî ta' ne-i nāy u kudûm eyler
Eşernāk-i tarabken mîr ü şāhıñ mihterānından
- 5 Edîbā kaşır-ı ülfetle tecāfî merde evlādır
Bu dehrîñ uḥve-i Yūsufî hem-ḥû dāderānından

Ḥarfü'l-Vāv

1165

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Pîrāye eylediñ gül-i ruḥsāra nāz-bū
Ey meh yine fütādeñe bir başka nāz bu
- 2 Ḥaṭṭıñdan alsa rāyiḥa-i nāz nāz-bū
Büy-ı siperî-i ḥuldu ederdi piyāz-bū
- 3 Yok ğayr-ı şemm-i nekhet-i zülfüñ murādımız
Senden faḫaṭ ümîd ü recā vü niyāz bu

- 4 Gül-berg-i bāğ-ı cenneti enmūzec eyleme
Ey bād vaşf-ı ‘arız-ı dil-dāra az bu
- 5 Durma Edīb neşr-i eric-i haḳīkat et
Şūfi-i gende-dil gibi olma mecāz-bū

1166

mef‘ülū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ülün

- 1 Hattıñ mı yüzüñde müjeden sāye midir bu
Māh-ı ruḡuña hāle-i pīrāye midir bu
- 2 Gīsū-yı girih-beste mi yapan hümādan
Ruḡsārīña bir zıll-i şeref-māye midir bu
- 3 Kaddiñ mi olan cılve-nümā şahñ-ı çemende
Yā leşker-i ‘uşşāka ‘aceb rāye midir bu
- 4 Zāhid ḳomadı keş-i girān-na‘ li ayakdan
Bilmem ki tarīkinde aña pāye midir bu
- 5 Nev-bāve-i ebkār-ı me‘ānī mi Edībā
Yā kilik-i cihān-gīrimize vāye midir bu

1167

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Faşd eder yāri görüp düşde rakīb-i bed-rū
Reg-i gayretle göze nişter oldu uyḡu
- 2 Şübhesiz aña şikārī seg olurdu zāhid
Fi‘l-meşel ḳābil-i şayd olsa o vahşī āhū
- 3 Kimseye būy-ı vefā verme şaḳın sultānım
Olmasın saña varıp gelmege bā‘ iş o bū
- 4 Etmesen göñlümü bā-rūy-ı nevāziş ta‘mīr
Böyle açıkda ḳalır hışn-ı dilim bī-bārū
- 5 Pāsdārīde o meh ravza-i ruḡsāra Edīb
Varamaz dest-i nigāh almağa bir şeftālū

1166 S 53a (Üzerine çizgi çekilmiş); Ü1 140a
5 Nev-bāve-i S: Bu bāve-i Ü1

1167 S 53b, Ü1 139b, Ü2 128a
1 Faşd eder S: Kaşd eder Ü1, Ü2

1168

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Rûyu 'arak-çekân olarak şeyh-i vaşl-cû
Tâ râm edince dil-beri çok dökdü âb-rû
- 2 Sûrâha-i metâ' -ı perend-i sürinine
Zâhid lisân-ı tâ' atini etmede rûfû
- 3 Şûfi namâzı keyf ile etdi edâ bu gün
Bevl-i humâr-ı yâr ile etmiş meger vuzû
- 4 Keyfince şeyh müzd-i kıyâdet alıp yine
Pes-mânde şeble gill ederek etmede gülû
- 5 Eyle Edîb âb-ı şenâ-cüydân hâzer
İtrâ eyle tarâvet için olma âb-cû

1169

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Çâk et kabâ-yı mezhebi dervîş bâ-gulû
Ammâ ki çâk-i hırkayı terk etme bî-rûfû
- 2 Bir demde mübtelâ-yı husûf u kûsûf eder
Cânâna mihr ü mehle eger olsa rû-be-rû
- 3 Aşhâb-ı câha mevce-i çîn-i cebîn verir
Faşl-ı şitâda lezzet-i serdî-i âb-ı cû
- 4 Ger bî-nevâl-i hürmet ölürseñ de mün' imiñ
Ez-rûy-ı rağbe ni' metini etme ârzû
- 5 Dîdem sirişk-i terle namâz-ı şühûduna
Yâriñ Edîb etmede şâm u seher vuzû

1170

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dimâğa tûresinden sâlib-i renc-i mihandır bu
Meşâm-ı hasret-i Ya' kûba bûy-ı pîrehendir bu
- 2 Şakınsın etmesin izhâr-ı minnet pîr-i Ken' âna
Şabâ bilsin ki hep hâşıyyet-i beytû'l-hazendir bu
- 3 Şemîm-i zülfü câna hülle-i cism-i hayât oldu
Hemân güyâ ki hışn-ı cân-ı bî-cisme bedendir bu

1168 S 53b, Ü1 139b, Ü2 128b (Ü2 128a'da da aynı gazel var. Ancak gazelin son mısraı bir önceki gazelin son beytidir.)

1169 S 53b, Ü1 139b, Ü2 128b

1 bî-rûfû S, Ü2: bî-fürû Ü1

1170 S 52b, Ü1 139b, Ü2 128b

- 4 Çözünce kākülün izhār u ihfāda muhayyersin
Nesimā kayda düşme sır degil ‘ayn-ı ‘alendir bu
- 5 Meşām-ı sum‘ ager nekhet-pezîr-i fenn-i ‘aşk olmaz
Nefesle mürşid-i ihlāşa muhtaş başka fendir bu
- 6 Edim-i cism-i ‘âşık şanma şevb-i zindegānīdir
Şehīd-i ‘aşka kudretten müheyyā bir kefendir bu
- 7 Midād-ı hāmemiz gūyā ki ‘anberden mürekkebdır
Edibā ‘ālemi ta‘tîr eder bilmem nedendir bu

Harfû'l-Hā

1171

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 'Aķile-gîr olagör kûlzüm-i nikûyide
Hâzef-rübâlığı koy sîf-i tünd-hûyide
- 2 Mişâl-i kûh qarîn-i şebât-ı tûklân ol
Çü-bād hırş ile her sūya olma pûyide
- 3 Zülâl-i fikret-i ferdâ ile derûnuñdan
Gubâr-ı şâdî-i imrûzu eyle şûyide
- 4 Tevâzu' etmede her sîne-şâfa mecbûruz
Çü-bîd münhemikiz āba ser-fürüyide
- 5 Edib hâtır-ı zârım kuşûr eder şanma
Niyâz-ı vuşlat-ı yâre zerî' a-cüyide

1172

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O meh-rû olsa da peyveste cāy-ı ihtilâsında
Kahr dest-i gamı tâb-ı derûnuñ ihtilâsında
- 2 Humâr-encâm iken her neş'e-i cām-ı feraḥ bilmem
Ne lezzet var cihânıñ şâdî-i gam-der-ķafâsında
- 3 Ne lâzım telḥ-kāmî zevre-i ehl-i tekebbürle
Merâret var iken helvâ-yı lafz-ı merḥabâsında
- 4 Müheyyâdır devây-ı cānsitānı 'âşık-ı zâra
Ġarāmıñ şahñ-ı dârû-hâne-i dârû's-şifâsında
- 5 Edib umma ḥazefden āb u tâb-ı dürr-i nâ-yâbı
Şaḡın ebnâ-yı dehrîñ olma ümmîd-i vefâsında

1171 S 54a, Ü1 140a, Ü2 128b

1172 S 54a, Ü1 140a, Ü2 128b

3 zevre-i S, Ü2: zirve-i Ü1

1173

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Bütün hayrettedir nîk ü bediñ temyîz ü farkında
Elibbâ-yı zamâne 'âlemiñ hep ğarb u şarkında
- 2 Raķîbi leṭma-ḥ'ār-ı mevce-i yemm-i sirişk etsem
Yine Fir'avnveş imāna gelmez ḥāl-i ğarkında
- 3 Dür-i nā-yāb-ı feyzi isteyenler cüst-ü-cü etsin
Seḥāb-ı mevsim-i nīsān-ı 'aşkıñ ra'd u berķinde
- 4 O māhiñ şöḥbetinden recm ile ṭard etdim aġyārıñ
Mucidd oldum şihāb-ı nākıb-ı āhımla ḥarkında
- 5 Edībā nāvek-i ser-tîz-i āh-ı 'āşık-ı zārıñ
Ta'accüb etmesinler cünne-i eflāki ḥarkında

1174

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Kalırsa dil ne 'aceb şöḥbet-i ğavānide
Hevā-yı cām-ı mey-i nāb-ı ergavānide
- 2 Bu ḥüsn ü ān ile ānice ḳalbi cāzibdir
Ġarīb sırr-ı ḥafı var bu cezb-i ānide
- 3 Emān-ne-dānī-i devrānı derk eden ādem
N'icün devide olur sāḥa-i emānide
- 4 Olur devān-ı pey-i cife-i cihān 'ālem
Olursa rütbe-i 'allāme [ger] devānide
- 5 Edīb koymadı zāhid riyā vü sum'asını
Ne behre buldu 'aceb kār-ı ḳaltabānide

1175

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Vāmık-ı nāmveriñ her dil-i hem-nāmında
Olur elbette enisi ğam u hem nāmında
- 2 Şanma taķşır olunur 'āşıkıñ ikrāmında
Dāver-i behcetiniñ devleti eyyāmında
- 3 Muttaşıl raķde-i bīdārī ile zayf-ı meşām
Şubḥa dek zevķ sürer ṭurresiniñ şāmında

1173 S 54b, Ü1 140a, Ü2 129a

1174 S 54b, Ü1 140b, Ü2 129a

1175 S 54b, Ü1 140b, Ü2 129b

- 4 Çekdi ol muğ-peçeniñ pençe-i ‘aşkı deyre
Şübhe yokdur der iken zāhidiñ İslāmında
- 5 ‘Andelīb-i dilimiz etdi Edībā lāne
Çemen-i haṭṭ-ı nev-i ‘arız-ı gülfāmında

1176

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Kendiñi hırş ile pūyān-ı pey-i kār etme
Kārı terk eyle daḡı çerḡ ile peykār etme
- 2 Düşme şad renc-i ġam-ı dehr-i fenā-encāma
Diliñi ruḡ‘a-i bāzīçe-i efkār etme
- 3 Māl içün olma revā-dīde-i ser-gerdānī
Cismiñi güyçe-i miḡcen-i āzār etme
- 4 Zen gibi ġāze-perestīde olup bī-sāmān
Zihniñi ṭable-i dükkānçe-i ‘aṭṭār etme
- 5 ‘İzzet-i nefis ile mānend-i Edīb ol kānī
Ḥurr iken zātıñı erzāle perestār etme

1177

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Gelmez sübāt ṭal‘atiniñ āşināsına
Meftūn-ı ḡüsnüne olamaz āşinā sine
- 2 Āḡir cidār-ı şerveti mensüb-ı bād olur
Kim ḡorsa ḡışt-ı şarşar-ı āḡı bināsına
- 3 ‘Āyif iken piyāleyi şimdi ḡabābveş
Göz koydu şeyḡ meclis-i insiñ ināsına
- 4 Nuṭḡ u derūnu cümle kemīngāḡ-ı fitnedir
Kevniñ inanma yār-i ḡaḡīḡat-şināsına
- 5 Olmaz Edīb dehrde āsūde-dest-i dil
Menhūm olan şimār-ı emel ictināsına

1178

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Zūlmet-i ġamda dil-i ‘āşık olur vā-dīde
Anı ġafletde ḡıyās eyleme ol vādīde

1176 S 55a, Ü1 140b, Ü2 129b

1177 S 55a, Ü1 140b, Ü2 129b

5 dehrde S, Ü2: kevnde Ü1

1178 S 55b, Ü1 141a, Ü2 129b

- 2 Dem-be-dem etmededir nāz-ı nev-i nā-dīde
O büt-i 'işve-gerim 'āşıkā her nādīde
- 3 Dil-i sevdā-zede bî-tu' me-i ğam sîr olmaz
Bulamaz zevk-i şebe' mā'ide-i şādīde
- 4 'Āşıkıñ hâtır-ı vîrānesi ma' mûr olmaz
Kayd-ı nām etmek ile şafha-i ābādīde
- 5 Behceti hatt ile āzāde-i nakş olmağla
Kaldı bu kalb-i raķik ol hat-ı āzādīde
- 6 Şanma kim rāh-ı hidāyet-res olur ehl-i riyā
Olsa da nātıkası zemzeme-i hādīde
- 7 N'ola meşgûf-ı tıbā' olsa Edibā eşeri
Şübhe yok hāmemiziñ kār-ı nev-icādīde

1179

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Māhî-i şevkimize ancak olur meh tābe
Bî-sebeb şanma bizi meyl ederiz meh-tāba
- 2 Fāriğ ol gerdiş-i hırş ile enîn-i ğamdan
Ki alır cūy-ı felek verdigini dūlāba
- 3 Destiñi 'āleme mecrā-yı zülāl-i feyz et
'İbret al bāşıra-i hūş ile baķ mîzāba
- 4 Vermesin lihyesini kabza-i āza mürşid
Yohsa cārū gibi mālīde olur i' tāba
- 5 Nāşihān kavli Edibāne ederler icāz
Ki sözüñ muhtaşarı ğālib olur ishāba

1180

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Şıfat-ı selb-i hayāveş olamaz dārū ye
Anı sen hıfz ile reh-yāb olagör dārūya
- 2 Mālik-i cūy-ı zer olsañ da semāhat kılma
İhtiyācı yoğiken tāmī' olan zer-cūya
- 3 H̱uy-çekān rāh-rev-i hırş u şerehdir şūfi
İltifāt etme göñül bağlama ol bed-hūya

1179 S 55b, Ü1 141a, Ü2 130a

1 şevkimize S, Ü2: şevkimiz Ü1

1180 S 56a, Ü1 141a, Ü2 130a

3 H̱uy-çekān S, Ü2: H̱un-çekān Ü1

- 4 'Älemin büy-ı vefâ yok zen ü maḥbûbunda
Dili bend eyleme her kâkül-i sünbül-mûya
- 5 Maṭmaḥ-ı çeşm-i derûn eyle Edîbâ şıdkı
Cilve-perdâz-ı nigâh olma şaḥın her sûya

1181

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Taḥannüşle seni şöhret-pezîr etdik eyâ mâde
Yeter zâhid müşârun bi'l-benân olduñ ayâmâda
- 2 'Acebdir müftiyâ derk etmeden ma'nâ-yı iftâyı
Dil-i menhûmuñu üftâde koyduñ râh-ı iftâda
- 3 Mü'essirdir dem-i nuṭku hele şâhib-nefes şeyḥiñ
Müsellemdir maḳâlî sûz-ı baḥş-ı 'aşkı irâda
- 4 O ḥurşid-i melâḥat zâde-i cev-v-i leṭâfetdir
'Aceb mi cilve-sâz-ı nâz ise gâhice cev-zâde
- 5 Edîbâ dest-i ṭab'-ı nâzûküm mecbûrdur gûyâ
Reh-i bârik-i ma'nâyâ 'inân-ı kilki irḥâda

1182

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Derûn-ı tâb-zede görmede revâbide
Şi'âr-ı nâzişi her sâyeye revâ bide
- 2 Cibâyet eyleyicek naḳd-ı bergi bād-ı ḥazân
Çemende serv-i sehîveş ḳalır mı cā bide
- 3 Dil-i şikeste cānâ nigâh-ı çeşm etme
O çeşmi raḳde-i nâz ile ḳılma ḥ'âbide
- 4 Sevâd-ı vech ile rics-i fitenden el çekmez
Raḳîb ölünce ḳalır sîret-i gurâbide
- 5 Edîb zûr-ı mey-i şırf ile ğamı şarf et
Ki tâb-ı neş'e bulunmaz şarâb-ı âbide

1183

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ḳoma tevḥîd-i Hudâdan nefesi biḥûde
Âdeme fâ'ide yoḳdur nefes-i bî-hûda

1181 S 56a, Ü1 141a, Ü2 130a
5 irḥâda S, Ü2: irḥâya Ü1
1182 S 56a, Ü1 141b, Ü2 130b
1183 S 56b, Ü1 141b, Ü2 130b

- 2 Zıkr-i nāmı gibi yok ‘aşıkā kār-ı maḥmūd
Renc-i bīmāra muvāfıq mı degil maḥmūde
- 3 Olma dil-bend-i pey-i mūy-ı dirāz-ı zūlfü
Etmesin ḥātırını dest-i hevā peymūde
- 4 Gerdiş-i hırş ile ālūde edersen pāyı
Müzd-i pā deñli degildir yedigiñ pālūde
- 5 Müşt-i sergîn olamaz müşge Edībā hem-ser
Cāy-sāz olmağile nāfice-i āhūda

1184

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şūfiyā batnını zıkk et ‘asel ü düş-āba
Bu ḥarāretle ki dil-germ olasın düş āba
- 2 Gerdiş-i bāb-ı tevekkülde mi fikriñ zāhid
Bādveş esmede mi yoḥsa der-i esbāba
- 3 Vefret-i sım ile geç çehre-besim olmağdan
Tās-ı sımını bırak düşme yem-i sım-āba
- 4 Reşh-i mizābını mizāna qosun mün‘imler
Çünki nān istemeye kani‘ ola miz āba
- 5 Eyle piçide-‘inān tevsen-i tünd-i kalemı
Edhem-i kilik-i teri sürme Edīb ishāba

1185

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Halk-ı zamān hünerver-i sihr-āferin ile
Ancak eder mu‘āmele bir āferin ile
- 2 Temyiz-i ḥüsnün eyleyemez dūrdan başār
Tā görmedikçe ol mehi çeşm-i yakın ile
- 3 La‘liñ ki ḥātem-i şeh-i mülk-i cemāldir
Dehri tutar şikeste-nümā bir nigin ile
- 4 Māl-ı mecāl-i ‘āşıkını rāh-ı kineden
Tārāc imiş mu‘āmelesi mālīkīn ile
- 5 Reh-bürde-i felāh olamaz kevnde Edīb
Mevşūf olan ḥaşā’il-i güm-rāh-ı dīn ile

4 Müzd-i pā S, Ü2: Müjde-pā Ü1

1184 S 56b, Ü1 141b, Ü2 130b

4 miz āba S, Ü1: mizāna Ü2

1185 S 57a, Ü1 141b, Ü2 130b

1186

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şeyh-i bülend-pāye düşer işr-i pâyına
Bir pây-būs-ı dil-ber eger düşse pâyına
- 2 Dād u sitedle mürşid-i heftād-sāleniñ
Yetmiş şadāsı cümle kūrā vü medāyine
- 3 Derdim der-i sarāyına dil reh-nişin ola
Ol Hüsrev-i serir-i bahā dursa rāyına
- 4 Erzāli bî-ķarīne-i şıdķ etme bî-ķurā
Dil verme el-ķazer seme-i bî-ķarāyine
- 5 Mir'āt-ı māh-tāb-ı felek hūsn-i dil-beriñ
Olmaz Edīb 'aksine tāb-āver āyine

1187

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gelince gülşen içre ol gül-i pür-zib ü fer yāda
'Aceb mi bülbul-i şūrīde-meşreb gelse feryāda
- 2 Edip yād-ı dūrün ol ķulzüm-i pür-gevher-i hūsnūñ
Hūrūş-ı mevc-i ḥasret ķaldı gitdi böyle deryāda
- 3 Zebānı cilve-sāz-ı yād-ı nām-ı āşinā olmaz
Tekellüm-riz-i nuṭķ-ı luṭf olur peyveste her yāda
- 4 Hele ol eşheb-i meydān-ı hūsnūñ yogidi mişli
Sūrīn-i nerm-i şāfın etmeseydi zīn eger yada
- 5 Kemān-ı ḥācib-i müşgīn-i yāre dīde-düz olduķ
Edībā nokṭadır gūyā sevād-ı ķeşm-i ter yāda

1188

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Sāḥa-i kevnde zī-ḥikmet olan ferzāne
Naṭ' -ı saṭranc-ı ģarāmı yer eder ferzāna
- 2 Pend-i şūfī-i riyāzet-keşe dil-bend olma
Ḥazer et uyma şaķın vesvese-i şeyṭāna
- 3 Gezmesin böyle sürūd ile yeter şahrāda
Dest-peymāy-ı ḥired söylemesin yabana

1186 S 57a, Ü1 142a, Ü2 130b

1187 S 57a, Ü1 142a, Ü2 131a

1188 S 57b, Ü1 142a, Ü2 131a

- 4 Müje-i çeşm-i güher-rîz-i dil-i şad-çâki
Şâne etdim ben o gîsû-yı refî' u'ş-şâna
- 5 Döndürüp hâsidi biryâna Edîbâ sözüm
Çekerek pençe-i âhım çıkarır bir yana

1189

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Zâhidâ râh-ı talebde ayağın kaymağa
Saña meylin yetişir sükker ile kaymağa
- 2 Yine âteş-zene-i fitneye el şundu rakîb
Başladı yâre bizi töhmet ile çağmağa
- 3 Doyma dursun lebinin lezzetini doydurmaz
Felegin niş-i gamı kor mu bizi doymağa
- 4 Şârim-i hüsne dü zâg oldu dü hâl-i rûyu
Peççe-i bülbül-i dil düşse n'ola duzağa
- 5 O perî-rûyuñ Edîbâ komadı hâsid-i dün
Deheninden bizi dârû-yı gamı şormağa

1190

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Zamânenin nigeş-i 'ibret et devâyirine
Şereng-dâde-i bîmârdır devâ yirine
- 2 Külüm-ı sineye tedbîr-i iltiyâm etme
Ki çâk-ı urde-i tîg-i gama devâyiri ne
- 3 O zîb-bağş-ı serîr-i sarây-ı behcet ü nâz
Kudüm-ı gayrı revâ görmesin serâyirine
- 4 Gürisneyiz heves-i iğtidâ-yı nekhet ile
Fem-i meşâmı güşâd eyleriz gadâyirine
- 5 Şâgîre gördü Edîbâ kebîresin zâhid
Derûn-ı şavma' ada aňlamam şağâyiri ne

1191

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Dehrde meşreb-i her merd-i mehâsin-cûda
Beñzer olmaz hele hiç hulûk-ı sehä vü cûda

1189 S 57b, Ü1 142a, Ü2 131a

2 yâre bizi töhmet ile S, Ü2: töhmet ile yâre bizi Ü1

1190 S 58a, Ü1 142b, Ü2 131a

1191 S 58a, Ü1 142b, Ü2 131a

- 2 H'ân-ı erdâf-ı gulâmânı dizip yârâna
Şeyh-i maẓyâf-ı kıyâdet yedirir pâlûde
- 3 H'âce Dürzî gibi her kâle-fürûş-ı hüsnü
Eyler endâze-i ma' hûdu ile peymûde
- 4 Rûde vü rûyu bütün dâ'-ı riyâdan memlû
Zâhide uyma şifâ umma sen ol dârûda
- 5 K'ânî' iz bezm-i cihân içre Edîbâ yârîñ
'Anber-i h'âlî ile gûş-ı nevâ-yı 'ûda

1192

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Muķim oldukça zâhid çillegâhıñ bûriyâsında
Yeter Hinde şadâsı belki şimdi bu riyâsında
- 2 Nigâh-ı nâza ebrû rây-ı dîger gösterir her dem
Dil-i derd-âzmâ hayretde kalmışdır bu râsında
- 3 Faķih-i mey-keşe nüks-âver-i renc-i şudâ' olduñ
Yediñden sâķiyâ kâs-ı müdâmiñ intikâsında
- 4 Dilâ dest-i fem-i ümmîdi bâz et la'l-i nâbından
Ķo lems-i gerden-i elmâs-ı kevnîñ iltimâsında
- 5 Edîbâ zaķm-ı tîg-i iftirâdan rencişim yoķsa
Ne renciş var baña şîr-i ĝarâmiñ iftirâsında

1193

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Pür-vâye-i neşât olanıñ şehr-i yâr ile
Bezm-i felekde kârı nedir şehr-yâr ile
- 2 Yârîñ o h'âl-i filfil ü haķķ-ı 'izâr ile
Gelmekde h'ân-ı hüsnüne lezzet bahâr ile
- 3 Maĝbûķ-ı zîb ü zînet-i şad gülşen olmuşuz
Dâĝ-ı ĝarâmı sînede biz iddiķâr ile
- 4 Çok tâzeniñ çerâĝ-ı pesin pür-fetîl eder
Te'sîr-i tâb-ı zerkine şeyh ıştıbâr ile
- 5 Me'lûf-ı bâr-bürdeĝi-i derddir Edîb
Ķab'-ı felek taķî'at-i her bürd-bâr ile

1194

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 İç şîr-i şîr-i mādē-i 'unķūdu 'ūd ile
Ser-māye-dār-ı ribḥ-i neşāṭ ol bu sūd ile
- 2 Cehdim ser-i raķībe dirāz etdi müştümü
Başa çıkar mıyız der iken ol Cühūd ile
- 3 Gömgök fezā-yı ten leged-i çeşm-i hışmdan
Derdim çoğaldı gitdi o çeşm-i kebūd ile
- 4 Dūd oldu dūd-ı 'anber-i ḥālī derūnuma
Efsūs kim kadīd oluruz biz bu dūd ile
- 5 Yokdur Edīb kimse ile hīç nizā'ımız
Var ise ger nizā'ımız ancak ḥasūd ile

1195

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zülfün kapıldı dil yine bŷy-ı zebādına
Dehriñ ne meyl eder daḥi bŷy-ı zebādına
- 2 'Adv-ı semend-i cevdet-i zihn ile kāsib ol
Meyl etme fārisān-ı sehāniñ cevādına
- 3 Bigāneler şudūruna da irtikā eder
Kadınlarıñ firāşda bakma rŷkādına
- 4 Şād[ā]n-mişāl ğamla daḥi cilve-sāz olur
Kevniñ inanma ḥāşılı nā-şād u şādına
- 5 Ol mu' teķid Edīb suḥan-dāna mŷnkiriñ
Bakma nŷķūd-ı nā-sere-i intikādına

1196

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Koma gŷş-ı dili kavlı-i dŷrŷĝ-ı merd-i kāhinde
Bu bāĝiñ şanma var ḥāşıyyet-i gül-berg kāhında
- 2 Şaķın 'azm eyleme bā-ķaşd-ı dŷrr-i rŷşenā Hinde
Ĝarāmiñ gösterirken dŷrr-i maṭlab rŷ şināhında
- 3 Eger kim bulmasaydı nef' ŷ sūd-ı nīk rāhında
Deme gitmezdi hep sūdāgerān-ı nīk-rā Hinde

1194 S 58b, Ū1 142b, Ū2 131b
1195 S 59a (Ūzerine çizgi çekilmiş)
1196 S 59a (Ūzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Bulursun lā-cerem vak'-ı şümül-i 'izz-i dāreyni
Hulūşuñ Yūsufāsā cāy edersin қа'-r-ı cāhında
- 5 Edībā çāre-yāb-ı şıhhat-i cism-i derūn olmaz
Devāyı bilmeyen deşt-i gāmıñ kemter giyāhında

1197

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Muhtāca senden etme ezā intifā' ile
Urma revāc-baḥş-ı metā' ı zırā' ile
- 2 Ref' eyle mi' ceriñ bize bī-kayd-ı leşm ü būs
Biz kani' iz rağibe-i keşf-i kınā' ile
- 3 Bī-red çekil mülāzemet-i ehl-i kibrden
Def' et dilā difā' ını sen indifā' ile
- 4 Eksilmez oldu şūr-ı dil-i şeyḥ-i münhemik
Yār ile ne cimā' la ne ictimā' ile
- 5 Kalmaz Edīb yār ile o hem-' inān olur
Olmaz şebāt-ı pāy-ı meserret vedā' ile

1198

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şıtabl-i ḥāş-ı yāriñ eşheb-i zerrīne-sercine
Revādır pester olsa müşğ ü ' anber cāy-ı sercīne
- 2 Şakın āyīne-i meh-tāb-ı rūyuñ gayra gösterme
Hāzer kıl pādişāhım rağbet etme böyle āyīne
- 3 Perend-i zülfü verme ḥār-ı dest-i ḥār-ı ağıyāra
Nigāh-ı re'fet eyle nāzenīnim zülf-i miskīne
- 4 ' Aceb mi ḥādişāt-ı nā-nümūdu rüz-ı ferdānıñ
Nümāyān olsa her rūşen-nigāh-ı ' ākıbet-bīne
- 5 Edībā dil-ferīb olma şakın sā-bāş u taḥsīne
Ki tev'emdir hemān taḥsīni ḥalkıñ ' ayn-ı tehcīne

1197 S 59a, Ü1 142b, Ü2 131b

2 S: (Ü1'de bulunmuyor, Ü2'de ise 4. beyit olarak yer alıyor)

1198 S 59b, Ü1 143a, Ü2 131b

3 miskīne S, Ü2: müşğine Ü1

1199

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Sipāse-ḥ'āhiñi ferdāya atma mī'āda
Miyān-ı 'işve-nümālarda böyle mi 'āde
- 2 Ya dil-nihāde-i ridf-i ḡulām iken şūfi
'Aceb bu meşreb ile kor mu ama da
- 3 Nizā'-ı lafz ile 'ālim me'ālī terk etme
Hemān ḥurūf-ı hicā ile ḳalma heycāda
- 4 Nigāhı vāye-pezīr-i şabūḥ olur rindiñ
Görünse reng-i şafaḳ cām-ı çerḥ-i mīnāda
- 5 Edīb tıfl-ı dili ḥāne-zād-ı 'aşḳ olanıñ
Rehā bulur deme ḡamdan ḳalır ser-āzāde

1200

müfte'ilün mefā'ilün müfte'ilün mefā'ilün

- 1 Müşkil odur ki jāj-ḥā yār ile hem-'inān ola
Būlbūl-i dil-ḡuşā-nevā zāḡ ile hem-zebān ola
- 2 Ey dil-i zār-ı pūr-elem sāḡarı ḳıl devā-yı ḡam
Sāḥa-i bāḡa çık ne dem mevsim-i ḡülsitān ola
- 3 Ḡayrıya gösterip liḳā 'āşıḳa döndürür ḳafā
Maḳşadı var dilā ki tā vaşl ile mihrbān ola
- 4 Şūfi-i melce'-i lūşūş olsa mu'allim-i Fuşūş
Kim inanır ki bā-ḥuşūş mülhid ü ḳaltabān ola
- 5 Ādeme ḥubb-ı sīm ü zer şanma ki eylemez eşer
Zātı Edībveş meger 'ārif ü nükte-dān ola

1201

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Baḳdı 'ārīce-i sermāda o meh-sīmāya
Terk-i 'āra bu daḡi şeyḥe ḡüzel ser-māye
- 2 Behceti dilleri ḡarḳ-āb-ı yem-i ḡayret edip
Zecr ile mevce-i cezri çeke yer deryāya
- 3 Sāye-i serv-i bülend-i ḳadine cār olalı
Dil-i miḡnet-zede oldu ḡam ile hem-sāye

1199 S 59b, Ü1 143a, Ü2 131b

1200 S 60a, Ü1 143a, Ü2 132a

1201 S 60b, Ü1 143a, Ü2 132a

- 4 Dîdemizden nem-i yem-cüş-ı sirişki yâriñ
Çekmede dest-i siyeh-miğ-i gamı yağmaya
- 5 Raḥmetiñ re'sini tenkîte meges-cû olma
A gönül söylemeden belki kalem şıçraya
- 6 Ni' met-i dānişi müftî vü müderris n'eyler
Ḥān-ı dānişden anıñ pâyı faķaķ bir pāye
- 7 Ḥaķ-ı nev-ḥîzi işâretle niyâz-ı vaşla
Bāl ü per verdi Edîbâ dil-i bî-pervāya

1202

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Tâc u destârını şeyḥ etse müheyyâ gireve
Yine ḥammâr aña rağbetle demez mi gir eve
- 2 Bezm-i tevḥîdde ger eşter-i ser-mest ise de
Verme dil şûfî-i güm-kerde-reh-i herze-deve
- 3 Tâb-ı ser-bend-i muṭallâsın o şûḥ-ı 'Alevî
Böyle izhâr ederek ḥalkı düşürdü 'aleve
- 4 Reh-i tezvîre mesîrinde 'aceb müsri' dir
Kem-nigâh etme şaķın zâhid-i âheste-reve
- 5 Eyleyip meslek-i ta' bîr-i köhenden fâriğ
Ḥameyi koydum Edîbâ reh-i güftâr-ı neve

1203

mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün

- 1 Sülûk etseydi râh-ı nâsikîne
Mürîde eylemezdi nâs kîne
- 2 Eşer etmez dil-i taķvâ-pereste
Sitîz-i mişķab-ı elmâsgîne
- 3 Degil çesbîde-i şevb-i televvün
Olan cism-i derûnu bâ-sekîne
- 4 Düşüp dünbâle-i hîzâna mürşid
'İnânın eylemiş irḥâ sikine
- 5 Uçarmış zâhid ammâ kim tutar var
Edîbâ bilmeziz kim mäsiki ne

5 söylemeden S, Ü2: söyleme Ü1

1202 S 60b, Ü1 143b, Ü2 132a

1203 S 61a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1204

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Beni nehy etme zâhid tev'em oldukça be-ney bâde
Şamemnâkim veren ser-mâye-i 'ömrün ben ey bâda
- 2 Cilâ-bahş-ı nigâh ol zîb-i nakş-ı hayreti seyr et
Esâdir-i cebîn-i dâğ-ı 'aşk-ı sine-fersâda
- 3 Dil-i nâ-dâna nâ-mülhem me'ânî cümle müşbetdir
Kerârîs-i şarîr-i hâme-i 'aşk-ı dil-ârâda
- 4 Çalış meyl-i 'inâk-ı şâhid-i üns-i garâm eyle
Tevahhüşle hevây-ı 'uzlet-i Kâfî ko 'ankâda
- 5 Dil-i bed-h'âhını hıfz-ı vidâda ehl eder yogken
Nice mihmân olur zayf-ı maḥabbet sine-i yada
- 6 Ğam-ı ağıyardan fâriğ-dil olmak kalbi şâf eyler
Tehî oldukça tâb-efzûn olur zîrâ ki mînâda
- 7 Deme ebnâ-yı 'aşrın kaşdı infâz-ı 'adâvetle
Dili pür-zehr iken te'sîr olur şehd-i müdârâda
- 8 Ne güne setr eder nâm-ı bedin bed-nâm kim nâmın
Komazken zür-ı fîḫnat muḫtelî beyt-i mu'ammâda
- 9 Nice vâlâ ise pest oldu şimdi kıymet-i gevher
Nigîn-i sengiñ ancak kadr-i 'âlî dest-i bennâda
- 10 Buṭûn-ı akvîyâ akvât-ı rezden tâ ki sır olmaz
Mecâl olmaz nişâb-ı 'acze neyl-i kıymet-i zâda
- 11 Edîb âşâr-ı pend-i ehl-i dil nâ-bûd idi birden
Eger kim yetmese reşh-i midâd-ı kilkim imdâda

1205

mef'ûlû fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Ol ḫüsn-i bî-mu'âdili vaşf ile kim yere
Yıgmış metâ' -ı behceti taqdîr bir yere
- 2 Derse o zülfü böyle perîşân eder bizi
Reh-yâb olmadık anı dil-dâra bir dere
- 3 A' mâl-i raḥm edip ḫaber-i çâk-i sînemi
Bir kimse var mıdır ki der-i yâre erdire
- 4 Rikḫatle şerḫ-i yara-i sînem nesîme ben
İşmarladım geçen seneden yâre bildire

- 5 Reşk-i nuķûş-ı cennet olur hâne-i dilim
Gamzeñ hezâr zaħm ile pîrāye kim vere
- 6 Ey dil hele o sîb-i zekân bâğ-ı dehrde
Düşmez dehân-ı hîāhişimiz gibi bir yere
- 7 Takdîr-i kıymet eyleyemezler Edîb eger
Silkü'l-le 'âl-i nazmını dellāle kim vere

1206

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Şanma fikri zâhidiñ izhâr-ı nîk a' mâlde
Belki fikrin dirhem ü maħbûb içün i' mâlde
- 2 Dîni var sa' y etmede kâdî ki tâ bî-dîn ola
Suht-ı maħşûlü edāy-ı dîne istihlâlde
- 3 Dûnlarda iş mi var hîzem-keşân-ı fitnedir
'Āllerdir hep ocağ şâhibleri işğâlde
- 4 Hâl ile bağ kâli taṭbîk edegör eşhâşda
İddi' â ile olur mu zergeri bağğâlde
- 5 'Ārife ümmîd-i feyz-i neş'e-i Cem māl ile
Ṭālib-i cām-ı Cem olmakdır hemân cemmâlde
- 6 Bir kaṭûr-ı şehd ile zûra şehâdet kârıdır
Zâhidiñ şehd-i sefide bâli pek iğbâlde
- 7 Kālb-i vālî kavî ü fi' linden siyehterdir hele
Gösteriş yokdur beyāz-ı niyyeti aqvâlde
- 8 Dicle-i bî-dāda ġarğ-āb etmede 'ācizleri
Kār-ı seyl-ābı bedîd olmuş nice Deccâlde
- 9 Defter-i kevni debîr-i mâhir-i hāmem Edîb
Dikkat etdikçe mufaşşal gösterir icmâlde

1207

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Çekilsek meclis-i iğbâlde tenhâca bir cāya
Bu ednâ hâne-i vîrāneden a' lāca bir cāya
- 2 Bu pā-māl-i hezâr āmed-şud-ı ekdâr olan yerden
Bisâṭı ref' edip göçsek dağî aqşāca bir cāya

1206 S 61b, Ü1 144a, Ü2 132b

6 S: (Ü1 ve Ü2'de bulunmuyor)

7 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

8 S: (Ü1 ve Ü2'de bulunmuyor)

1207 S 61b, Ü1 144a, Ü2 132b

1 Çekilsek S, Ü2: Çekilsen Ü1

- 3 Emâkinde ta'addüdle 'aceb güm-kerde-cây olduk
Haşîri biz hemân haşr eylesek ey h'âce bir cāya
- 4 Bu gerd-efşân-ı gam-püsîde sakfın ya'ni zîrinden
Dilâ ta'cîl ile kaçsak feraḥ-efzâca bir cāya
- 5 Şinâh etmekden ise böyle cûy-ı senglâḥ içre
Gönül düşsek seniñle pür-güher deryâca bir cāya
- 6 Muzîḳ-i mekmen-i pür-dâ'-i miḥnetden rehâ bulsak
Giriz etsek seniñle ey gönül beydâca bir cāya
- 7 Edibâ kışrdan biz daḥi bîrûn-sâz-ı lübb olsak
Açılsak tengnâ-yı lafzdan ma'nâca bir cāya

1208

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Kılır mı lezzet-i seyr-i cemâli ru'yâda
Gelinec hecme-i aḡyâr-ı zîşt-rû yâda
- 2 Sidâd-ı vehm-i raḳîb et şükûḥ-ı behcetini
Ki gelmesin der isen ya'ni ol 'adû yâda
- 3 Beyâzı sünbül-i nîliye çek ki boyadır
Fezâ-yı şaḥn-ı çemende gelirse bû yâda
- 4 Kenâr-ı cûy-ı çemen bir serâbdır meysiz
Niḡâḥ-ı dîde-i rind-i şarâb-cûyâda
- 5 Niyâz geçmez Edibâ cevâbı lâdır hep
Çatal yürekli mi bilmem o ḳalbi bu lâda

1209

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Enîs-i şehvet olan meclis-i ekâbirde
Ḥabîs-i vahşet olur ḥafre-i meḳâbirde
- 2 Cilâ-yı âyine-i ḥâlin eyler istikbâl
Ġubâr-ı ḥâtır açanlar zamân-ı ḡâbirde
- 3 Nümûne-cûy-ı şafâ-yı na'im olan görsün
Nişân-ı neş'e-i ḥuldu faḳîr-i şâbirde
- 4 Ḥaṭîb-i va'za bedel şavtın eyleyip ıslâḥ
Cemâ'ate neḡam ismâ'eder menâbirde

3 eylesek S, Ü2: eylediñ Ü1

4 S, Ü2: (Ü1'de 4. ve 5. beyitler yer deḡiştirmiş)

6 mekmen-i S, Ü2: mümkün Ü1

1208 S 62a, Ü1 144a, Ü2 133a

1209 S 62a, Ü1 144b, Ü2 133a (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

- 5 Cihānda mālını cem‘ eyleyen mehāvişden
Edīb lā-cerem izhāb eder nehābirde

1210

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Dehrde her kim sever cānān cānān üstüne
Derdi artar etse de dermān dermān üstüne
- 2 Ol şeh-i hüsn ü bahādırgāhına ihzār için
Gönderir ‘uşşākına fermān fermān üstüne
- 3 ‘Aşķ çün hüküm eyleye ey hūş sen āsūde ol
Olamaz bir ũlkede sultān sultān üstüne
- 4 Zāhidi zir-i gulāmında başıp mey-hānede
Üstüne cem‘ oldular oğlan oğlan üstüne
- 5 Pest ü bālāda dü zevķ ehli Edībā bī-‘aded
Muttaşıl her küşede şeytān şeytān üstüne

1211

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Miyān-ı bũlbũlānda dīde-i gūş-ı nevā-dīde
‘Aceb dey-māh-ı ğamda şimdi ey ‘āşık ne vādīde
- 2 Dile pervāneāsā cān-sipārī mümkün olmazsa
Mişāl-i şem‘-i sūzān girye-riz olsun nevādīde
- 3 ‘Amā-yı kalb hiç dārū ile maķrũn-ı berv olmaz
Ne deñli sa‘y olunsa ekmehe olmaz devā-dīde
- 4 Ğubār-ı şun‘adan pākīze-dāmān olmaķ istersen
Şaķın kār-ı şenī‘i ğayr için olma revā-dīde
- 5 Edībā gülşen içre ‘āyif olsun sāye-i bīdi
Ğam-ı dil-berle ol kim deşt-peymādır bevādīde

1212

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Nihengāsā gönũl cūy-ı sirişkiñ havz-ı ābında
Şināh et mevsim-i tāb-ı ğamıñ temmũz u ābında
- 2 Hemān mevc-i serāb-ı ğuşşadır keyfiyyeti gūyā
Leţāfet yok bu bezmiñ neş‘e-i cām-ı şarābında

1210 S 62b, Ū1 144b, Ū2 133a

1211 S 62b, Ū1 144b, Ū2 133a

1212 S 63a, Ū1 144b, Ū2 133b

- 3 Dem-ā-dem durmasın olsun keşide cünd-i ağıyāra
Hüsām-ı āh-ı ‘āşık kalmamak yegdir kırābında
- 4 Ne mümkündür dilā vā-reste-i rics-i haṭā olmak
Haṭāyı bilmeyen ‘ākılleriñ re’y-i şavābında
- 5 Edibā kār-ı bī-dādıyla fahret etmede güyā
Hulīdir ehl-i bağıñ tavk-ı evzārı rikābında

1213

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Sirişk-i germ-ḥizim cūş-ı yemden berter olmakda
Şerār-ı sūz-ı sīnem mihr ü mehle hem-ser olmakda
- 2 Nühül-i miḥnet oldu bāl-pervāz-ı ‘adem cisme
O deñli mürğ-i mehzül-i tenim ğam-perver olmakda
- 3 Sipihre keşf-i rāz-ı āh-ı dil bīhūdedir şimdi
Ki Zāl-i çerḥ-i dūnuñ sem‘i gitdikçe ker olmakda
- 4 Hayāl-i tāb-ı rūy-ı yārdır tābı dil-i zārñ
Anñ’çün ḥaṭır-ı bī-tābımız tāb-āver olmakda
- 5 Hārişñ kal‘-ı nāb-ı āzına nā-bāveriz zīrā
Hārişān-ı zamāne nev-be-nev nāb-āver olmakda
- 6 Haṭā bilmez haṭāyī-baḥşını rāh-ı kūs-i terde
Bu yolda şeyḥ-i nāşih hep haṭāyī-güster olmakda
- 7 Edibā ḥāmemiñ güm-geştedir hep mevrīd-i feyzi
Aña bu kā’id-i endiše ancak reh-ber olmakda

1214

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Neşāt-ı bihterīn var ise envā‘-ı feraḥlarda
Miyān-ı nergisistān içredir zerrīn kadeḥlerde
- 2 Zūrūf-ı zāhidān bī-rūḥ-ı rāḥ-ı nūr-ı şafvetdir
Eşer yokdur fūrūğ-ı zindeğide ol şebeḥlerde
- 3 Feraḥ-cūy-ı vürūd-ı nuḳredir virdin kıomaz zāhid
Kō kıalsın çille-keşlikde zevāyā-yı teraḥlarda
- 4 Sūrūr-ı ğaybet-efzā ğuşşanāk eyler ḥicāmendi
Neşāt olmaz gürūh-ı ehl-i idrāke meraḥlarda

1213 S 63a, Ü1 145a, Ü2 133b

5 nāb-āver S, Ü1: tāb-āver Ü2

7 bu S, Ü2: bir Ü1

1214 S 63b, Ü1 145a, Ü2 133b

- 5 Müsellemdir Edibā ṭab‘ımn vādī-i reftārı
Mezāmīn-i sedīdū'l-insicām-ı muḫteraḥlarda

1215

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ṭarīḫ-i ğamda benim kār-ı hem ki bārım ola
Ḥaḫīr isem de eger kārıhem kibārım ola
- 2 Şıḳal-be-düş-ı vefā olmadan ki bī-tābım
Sülūk-i rāh-ı cefāya ne iḫtidārım ola
- 3 Ḥalīde olmadan āzurdeyim ḥavātırda
Zücāc-ı dīlde yazıḳ böyle inkisārım ola
- 4 Cihānı kārıh iken naḳş-ı devlet-i dünyā
Sezā mıdır sübül-i çeşm-i intizārım ola
- 5 Ğurāb-ı mezbele-i iḫtirāb-ı devr-i denī
Revā mı bülbül-i güلزār-ı i' tibārım ola
- 6 Vefāsı nīm olana māh-ı ḥüsñü tām ise de
Nişār-ı mihr edemem n'eylerim ki yārım ola
- 7 Edib şa' ve degil şāh-bāz-ı himmetime
Eger hümā-yı felek raĝm ile şikārım ola

1216

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Āḫir 'uluvv-ı ḳadr bulur er teḳā ile
Şāh-ı serīr-i 'izzet olur irtikā ile
- 2 Şūfī oturdu şavma'ada baḳ livā ile
Bekler ḳudūm-ı zāyirini baḳlava ile
- 3 Zāhid bizimle hem-dem-i āh ol murād ise
Gencīne-i vişāle erişmek hevā ile
- 4 Gerdān ederdı naĝme-i nāy-ı gülüyumuz
İṭrāb edeydı dīl-beri bu kerre nāyile
- 5 لا تنتهى الغرام بحال و ان جنت
فينا باغتيال فؤاد غوائله
- 6 Za' mınca şevb-i zühd ile gör şeyḫ-i mürtedi
Setr-i redā'et etdi Edib irtidā ile

1215 Ü1 145a, Ü2 133b

2 Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

6 Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1216 S 63b, Ü1 145a, Ü2 134a

1217

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Rinde etdikçe lihāf āmāde
Kızdırır duhter-i rez sermāda
- 2 Müzdü cān etse de nām-ı yāre
Az gelir dilde ğam-ı müzd ada
- 3 İrem-i vaşlına ermek dilde
Cāy-gir olmada fevka'l- 'āde
- 4 Hāy-u-hūy ile zihām-ı ' aşkıñ
Dil ü ten rakşa girer tenhāda
- 5 Zib ü fer-dāde-i ğayr ise bu gün
Bize de olmaya mı ferdāda
- 6 ' Aksidir cūy-ı felekde meh-tāb
Ġayrı yüz var mı o meh-simāda
- 7 O gül-i nāzı Edibā yāda
Bāğa kaç bülbül ile feryāda

1218

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Olaydı tāb-ı mey-i la' l-i nābı ger māye
Olurdu ' aşıkā sermāda hayli ser-māye
- 2 Yel-i felek siper-i mihr ü māhı cünne eder
O tığ-i ğamze-i bī-dād-ı dād-fermāya
- 3 Bu kār-ı nīk ü bed-i halk cümle hulkīdir
Kaṭār-ı üştür-i nerde olur mu ner-māye
- 4 Ümīd-i dil ki ser-i āb-ı zindegānīdir
Serābgāh-ı cihānda bakar mı her māya
- 5 Edib fīṭrat-i eşyā ki ' ayn-ı mādandır
Fidā olunsa sezā cümle mā-ḫazar māya

1219

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

- 1 Seyr eyle bu ḫāşıyyeti ol la' l-i şehīde
Kim cünbişi cān-dāde olur cism-i şehīde

1217 S 63b, Ü1 145b, Ü2 134a

1218 S 64a, Ü1 145b, Ü2 134a

1219 S 64a, Ü1 145b, Ü2 134a

- 2 Envār-ı bihîn-māye-i pîrāye-i hūbu
Nāzişger-i mihr olmada ol rûy-ı behîde
- 3 Zülf-i siyehi silsile-i cîd-i sühâdır
Yokdur kadine semt-i şebah serv-i sehîde
- 4 Tih-ber-tih olursa ne ‘aceb jeng-i gâşâvet
Her pertev-i gâmdan başar-ı kalbi tehîde
- 5 Nâzırda eger ehl-i hüner ‘ayn-ı ‘atāya
Sen koyma Edîbâ nazarı harf-i zihîde

1220

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Hüsni ile her merd-i tûfî-nutk-ı şeker-hâyına
Gör ki ma‘ûn olmada her zâg-peyker hâyine
- 2 Tutma gel mir ‘ât-ı sîmîn-i mehe ruhsârînı
Maḥv-ı tâb-ı reşk olur ey şüh kıalmaz âyine
- 3 H‘âstgâr-ı neş‘e-i feyz olsa da mey-h‘âreden
Şeyh-i pîriñ sāyeveş bir cām düşmez pâyına
- 4 Vâm-dâra dâ ise imrüz eger za‘f ile vâm
Rûz-ı ferdâ intikâl etmez değil o dâyine
- 5 Râye-efrâzân-ı da‘vâ-yı şadâkatden Edîb
Râstgârî umma kim her şahş durmaz râyına

1221

mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Gelmez neşât ‘âşık-ı nâ-şâd-ı bî-dile
Şahî-ı cemende sāye-i şimşâd u bîd ile
- 2 Germ-ülfet olma şöhet-i hâş-ı nebîd ile
Gelmez mi hiç maḳâle-i nehy-i Nebî dile
- 3 Ebrûsu cāna vāye-fezāy-ı neşât olur
Hem-zād imiş hilâl-i nev-i mäh-ı ‘îd ile
- 4 Koyamaz rakîb şavlet-i düş-nâm-ı ‘âşıkı
Ref‘ etmedikçe tîg-i lisân-ı ḥadîd ile
- 5 Yâriñ Edîb zaḥm-ı gâmından berî dile
Bîhûdedir tevaḳḳu‘-ı merhem berîd ile

1220 S 64b, Ü1 145b, Ü2 134b

4 dâ ise S, Ü2: var ise Ü1

1221 S 64b, Ü1 146a, Ü2 134b

1222

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hüşül-i maṭlab olur 'āşıkā muḳadder ise
Vüşüle yol bulunur reh-revī müyesser ise
- 2 Kārār eyleyegör nağme-i Hüseyñide
Nevā-yı ğamda eger niyyetiñ muḥayyer ise
- 3 Müdām lezzet-i gül-ḳand-ı şükrü tekrār et
Ümīd-i ḥatır eger sükker-i mükerrer ise
- 4 Ḳabā-yı dil-keş-i bālā-yı vaşlı dil-dārīñ
Dilā saña yaraşır ḳāmetiñ ber-ā-ber ise
- 5 Ḥaṭā eder ḥaṭaān şanma zāhid-i bed-ḥū
Derūn-ı şavma' ada dil-beri ḥaṭ-āver ise
- 6 Ğarīm-i dīv-i kederden rehā bulur o mehiñ
Dilīr-i tāb-ı Ğarāmı gönülde mużmer ise
- 7 Edīb olur mu bu faşl-ı ḳazā-yı 'aşḳ içre
Şübūt-ı da' vī-i ğam-ḥüccetiñ müzevver ise

1223

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dem-ā-dem luṭf ederken yār 'uşşāk-ı mesākīne
'Acebdır şimdi ol meh etmede şubḥ u mesā kīne
- 2 Nihāl-i ḳaddi olmuş ser-zede toḥm-i melāḥatden
Şıġışmazsa 'aceb mi berg ü bār-ı ḥüsnü taḥmīne
- 3 Ḥarīm-i deyrde bir muġ-peçeyle ihtilā etmiş
Cenāb-ı şeyḥe şimdi yād olunmaz yār-i dīrīne
- 4 O kim dil-beste-i vā-restegīdir kīne-ḥ'āhīden
Hemān çīn-i cebīni pāy-ı müzd etsin suḥan-çīne
- 5 Tarīḳ-i rāsta gitmez raḳībiñ pāy-ı kirdārı
Muḥālifdir Edībā ḳavl ü fi'li mezheb ü dīne

1224

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Ḥarāb-ı mülket-i aġyārı āhdan bilme
Bu fevz ü nuşreti cünd ü sipāhdan bilme

1222 S 65a, Ü1 146a, Ü2 134b

1 Vüşüle S, Ü2: Vüşül Ü2

1223 S 65a, Ü1 146a, Ü2 134b

1224 S 65b, Ü1 146a, Ü2 135a

- 2 Viķāye hep siper-i dest-i kibriyāyīdir
Viķāye-i seri hīç ser-penāhdan bilme
- 3 Nevişte-i ezelīdir defātir-i aḥkām
Bu ḥūkmü sen feleg-i kīne-ḥāhdan bilme
- 4 Maḳām-ı ḳurba resāyī ‘ināyet-i Ḥaḳdır
O cāya varmamağı bu‘d-ı rāhdan bilme
- 5 Ḳazā verir yed-i emvāca ğayret-i imdād
Vüṣūl-i sīf-i necātı şināhdan bilme
- 6 Şübūt-ı nīk ü bedi maḥfil-i meḥākimde
Ḳazā-yı ḥākim ü nuṭḳ-ı güvāhdan bilme
- 7 O şūḥ ile şapa yoldan te‘ārūf evlādır
Edīb ol şanemi şāh-rāhdan bilme

1225

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Mā‘iliz la‘l-i şeker-rīz ile ol ter fihe
Teşneyiz cān atarız ḥālimizi terfihe
- 2 Behceti çeşme-i ḥūrşīdi serāb etmişken
Yer mi var ol şanemi mihr ü mehe teşbihe
- 3 Zāhidiñ pendini ıṣḡāya heves-kār olma
Sum‘adan sem‘iñi sa‘y eyleyegör tenzīhe
- 4 ‘Ālimān ğarkı yem-i ‘ilm ise mübtell olmaz
Dil-i güm-rāhını sa‘y etmeyicek tefḳihe
- 5 N’ola reh-yāb-ı necāt olsa Edībā Ḥaḳḳa
Veche-i ḳalbini āmāde olan tevcīhe

1226

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Aldıḳda destine o perī-peyker āyine
Ḥū-kerde-i ḥacālet olur derler āyine
- 2 Gör tāb-ı ḥüsn ü ān-ı merāyā-yı ruhların
Mir‘āt-ı mihr ü māha mı beñzer her āyine
- 3 Mihr-i sipihr ‘arz eder ol māha şubḥ-dem
Ṭavr-ı mürāyiyāne ile bir zer āyine
- 4 Hīç vech-i ḳābiliyyeti ‘aks-i cemāliñe
Bulmazdı senden almasa şūret ger āyine

- 5 Yok keşf-i remz-i nâz-ı nev-âylene kudreti
Beñzer ki inkisârdadır dil-ber âylene
- 6 Ümmîd-i neyl-i bîniş-i 'aksiñle rûz u şeb
Etmiş güşâde dîde-i bînâter âylene
- 7 Sen de Edîb gevher-i nazm-ı bedî' den
Vaşf-ı ruñunda ol şaneme göster âylene

1227

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Vürûd-ı kelme-i tevfiķ ancak birdir âyetde
Bu ma'nâ-yı sedîde şübhe yokdur bir dirâyetde
- 2 Kûlûb-ı hâşî' ine tâb-fersâdır sirâyetde
Dil-âgâhân içün bîrûn-ı gâyetdir sır âyetde
- 3 Mücevvid şeyh-i 'âlim hep kırâ'atı cibâyetde
Velî maķşûd olan ma'nâyı terk etmiş ceb âyetde
- 4 Kerâmât-ı bülend-i her velî maķşûrudur şeyhiñ
Şüyû'-ı nâmı efzûn oldu şimdi her vilâyetde
- 5 Edîbâ 'âlimân-ı dehr dâru'l-hükm-i 'âlemde
Tefavvuk-yâb-ı akrân olmağa sâ'î si' âyetde

1228

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ol bûy-ı feyz kim dile uğrar nesîm ile
Nâ-mümkin iktisâbı ne dürle ne sîm ile
- 2 Ferdâda vahşet olmaz o merd-i münîbe kim
Hem-dem ola nedâmeti veş bir nedîm ile
- 3 Terk-i hevâ olunsa da bîm-i 'ikâbdan
Tâ'at revâ degil hele şevķ-i na'im ile
- 4 Havf-ı sitîz-i hışm u recâ-yı nigâh-ı rahm
Ser-geşte-hâl eder dili ümmîd ü bîm ile
- 5 Olmaz Edîb reh-zen-i râh-ı emel kuşûr
İtyân olunca dergehe kalb-i selîm ile

1227 S 66a, Ü1 146b, Ü2 135b

1228 S 66b, Ü1 147a, Ü2 135b

1 dürle S: zerle Ü1, Ü2

3 hevâ S, Ü2: şafâ Ü1

1229

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nuķüş-ı kec-nümāy-ı ħud' a-sāzī oldu cā-kerde
' Acebdır cümle elvāḥ-ı tībā' -ı mīr ü çākerde
- 2 Nevāl-i himmeti mebzūl-i nā-merdān iken ḥayfā
Kerāhetle verir bir loķma verse āşinā merde
- 3 Şaķın bir ferdi etme leb-güşāy-ı şekve cevriñden
Görürken işte kāfir de ederken iştekā ferde
- 4 Sibāḥat-kār-ı cūy-ı mevc-i ' ıtr-engīz-i ḥüsnüñdür
Qalır ter meyzer-i müjgānımız çeşm-i şināverde
- 5 Hemān nev-zād iken maḥnūķ-ı çirk-āb-ı redā 'etdir
Edībā bed-siriştān cūy-ı şīr-i şedy-i māderde

1230

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Alınca deste gönül çüp-ı āhdan nīze
Giyāḥ ḥandeler eyler sinān-ı ser-tīze
- 2 Dilā teķātūr-ı bārān-ı ebr-i nīsānı
Nice nümüne olur girye-i sebūk-ḥīze
- 3 Gönül ḥaṭ-āvere meyl eyle sāde-rūdan geç
Dem-i bahārı fidā etme faşl-ı pāyīze
- 4 ' Aceb ğaşāve-i çeşm-i başiret olmuşdur
Qınā' -ı hırş u emel ehl-i derk ü temyīze
- 5 Edīb şufret-i endām-ı pūr-ḥüzālimdir
Qabā-yı dil-keş-i zerrīn bu cism-i nā-çīze

1231

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Yine sīmā-yı ḥāl-i bülbul-i zār-ı çemen-dīde
Temāşā-yı gül-i ḥandān ile olmaķda ḥandīde
- 2 Mişāl-i serv dāmen-çīde-i a' rāz olanlardır
Gülistān-ı fenāda kām alanlar ser-bülendīde

1229 S 66b, Ü1 147a, Ü2 135b

2 nā-merdān S: nā-merdī Ü1: nā-merd Ü2

4 mevc-i S, Ü2: medḥ-i Ü1

1230 S 66b, Ü1 147a, Ü2 136a

5 şufret-i S: şafvet-i Ü1, Ü2

1231 S 67a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 3 'Abîr-i feyz hîç bir qalb-i rics-âgîne hâl olmaz
Sezâ-yı 'ıtr-ı ihlâş olamaz her cevî-i gendîde
- 4 Qalır zâhid çü-nergis câm-ber-kef 'ayş-ı gülşende
Eger vâ-reste-i ta' n olsa kâr-ı şeh-levendîde
- 5 Edîbâ neş'e-i şahbâ-yı bezm-i huldu münkirdir
Hâlâvet yok diyenler ta' m-ı âb-ı mestmendîde

1232

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şeyhîñ bilindi şümlüğü tarz-ı bûmda
Olsa 'aceb mi şöhreti her merz ü bûmda
- 2 Zâhid bu lahm u şahmıñ ile dest-i h'âhişîñ
Peyveste qaldı gitdi inâ'-i lühûmda
- 3 Cünbân eden neşât ile endâm-ı zâhidi
Germiyyet-i 'aşîr-i 'inebdir kürûmdan
- 4 Şûfî reh-i Hudâ-yı rakîbî gözetmeden
Bilmem ne var murâkabe-i bî-lüzûmda
- 5 Pür-zahm-ı 'aşka nuş ile olmaz devâ Edîb
Elmâs-rîzedir kelimâtı gülûmda

1233

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Görünce nâşıyesin qaldı mâh bî-mâye
Bakınca naḥvetine düşdü haylî bîm aya
- 2 Felekde qurşa-i sîmîn-i mâh-ı tâbende
Nice şebîh olabilsin o mihr-sîmâya
- 3 Bakılsa râḥa-i berrâq-ı yâre nisbetle
Müşâbih etmek olur mâh-ı tāmî nîm aya
- 4 Dü ebruvânı miyân-ı dü tîge koydu bizi
Velî o mehden ümîdim budur ki qaymaya
- 5 Edîb 'arz-ı vişâle o şûḥ râgıb iken
Niyâz-ı vuşlata ḥâcet qalır mı îmâya

1232 S 67a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1233 S 67b, Ü1 147a, Ü2 136a

1234

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Mihr-i sipihr-i 'aşk ki pervānedir bize
Tāb-ı garāmdan daḥi pervā nedir bize
- 2 Koyduk hezār ḥayme-i Leyliyi bī-sütün
Evşāf-ı Bī-sütün kuru efsānedir bize
- 3 Āsāyiş-i hevācis-i hemm-i zamān için
Hırz-ı emān temīme-i peymānedir bize
- 4 Bezm-i hevāda zemzeme-i ḡam-zidāy-ı dil
Ancaḡ nevā-yı na're-i mestānedir bize
- 5 Olduk hezār tāca leged-zen Edībvār
Beytü'l-ḥazen serīr-i mülūkānedir bize

1235

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Raḡbetle rū-be-rāh-ı ḡamıñ uy mesīrine
Ḥ'ān-ı sürūr-ı bī-mezeniñ uyma sīrine
- 2 Peykār-ı i'tidāda qarīn ol o merde kim
Zahm-ı işābet ermeye peykān-ı tīrine
- 3 Şedy-i ḥarāmıñ olsa da şīri şeker gibi
Olma rübūde lezzet-i yek ḡatre şīrine
- 4 Ehl-i diliñ li'ām ile ḡ'āb-ı mūhādenet
Olmaz nūmūde raḡde-i çeşm-i zamīrine
- 5 Hırş u ṭama'da şimdi Edībā zamāneniñ
Ṭab'-ı fakīri oldu muvāfiḡ emīrine

1236

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bir şıkḡa et gerek saña zāhid beşāsete
K'olmaz saña nazarda mu'ādil beş aş ete
- 2 Kūtuñ yeterdi ni'met-i Ḥaḡdan bi-lā-te'ab
Teşmīr-i sākı kārīh olaydıñ ziyāfete
- 3 Hengāmede şıyānet için keş ü tāciñı
Derbān süpürdü senden alınca emānete

1234 S 68b, Ü1 147b, Ü2 136a

1235 Ü1 147b, Ü2 135b

1236 Ü1 147b, Ü2 135b

- 4 Bir müşt-i ḥ̣urdenīye leged-ḥ̣ār olup yeter
Gördüñ sezā dehānīñi müşt-i ihānete
- 5 Minhāc-ı ihtışār-ı mehām-ı me‘ āşda
Uysañ Edībe k̄āni‘ olurduñ kifāyete

1237

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Kurulsa bezm-i çemen faşl-ı nev-bahār olsa
Mişāl-i cām-ı müdām elde bir medār olsa
- 2 Açılsa sāķi-i gül-çehreden niķāb-ı hicāb
Göñül o şevķ ile hem-nağme-i hezār olsa
- 3 Görünse hāmiş-i levḥ-i ruḥunda ḥatt-ı nevi
Miyāne-i gül-i terde benefşe zār olsa
- 4 Olup nazargehi mir ‘āt-ı ḥātır-ı zārım
Fürüg-ı ‘aks-i cemāliyle tāb-dār olsa
- 5 Edīb cām-ı emel ḥişşe-yāb-ı feyz olsa
Kurulsa bezm-i çemen faşl-ı nev-bahār olsa

1238

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Sem zāhir iken ṭavr-ı şebīh-i eselinde
Lezzet mi kalır şofra-i dehrin ‘aselinde
- 2 Sūzen gibi çeşm-i dil-i āhenveş-i menhūm
Bilmem ne görür rişte-i ṭul-i emelinde
- 3 Bed-kār olan elbette görür peyker-i ziştin
Āyine-i bī-şafvet-i sū‘i ‘amelinde
- 4 Düşizelerin oldu bütün nānı berīde
Kun-dādelerin devr-i raḥā-yı kefelinde
- 5 Gördükse Edībā bu perişānī-i dehri
Bir gün görürüz sedd-i şülüm-ı ḥalelinde

1237 S 67b, Ü1 147b, Ü2 136a

3 nevi S, Ü2: yüzü Ü1

1238 S 68a, Ü1 147b, Ü2 136a

4 raḥā-yı S, Ü2: ruḥām-ı Ü1

1239

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Tığveş şanma ki tehdide olur sebbābe
Fırka-i bāğiye-i Rāfizi-i sebbāba
- 2 Lābeyi za' f ederek dil-bere āb-ı rü dök
Cüy-ı sâ'il sebeb-i gerdiş olur dülāba
- 3 Şanma terciḥ olunur çeşm-i dilir-i ğamda
Ġābe-i şir-i jiyān lānegeh-i mürġ-āba
- 4 Kırsa da nābını yaḡ-pāre-i mey şūfiniñ
Tāb-ı hırşıyla düşer yine şarāb-ı nāba
- 5 Teysveş rişi dirāz etdi Edibā zāhid
Ġālibā fazlasını bey' edecek mū-tāba

1240

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Mürīdveş şaḡın el şunma 'ahd-i pīrāna
Nedir murād bil ey şūḡ-ı nükte-pīrā ne
- 2 Emāret-i 'alem-efrāzi-i riyā mı degil
Dühül-i ehl-i tecerrüd der-i emīrāna
- 3 O şūḡu zīb-i ser-ā-serle būriyā üzre
Düşerse sīneye çek şūfiyā fakīrāne
- 4 Murādı tecribedir belki zāhidiñ yoḡsa
Eder mi ḡaşd-ı şenā' at ġulām-ı cīrāna
- 5 Edib-naẓm-ı dil-ārāy-ı feyz-baḡşāmız
Neşāt-ı tāze verir ḡāme-i debīrāna

1241

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

- 1 Ger reşḡa-i feyz olsa maḡāl-i 'ulemāda
Ḳalırdı riyāz-ı reh-i dīn neşv ü nemāda
- 2 Şūfī olamaz behrever-i pertev-i 'irfān
Çeşm-i dili peyveste ḡalır renc-i 'amāda
- 3 Zāhidleri rakş-āver eder şevḡ ü ṡarabla
Muḡtaş bu eşer nāyda taḡrīk-i cemāda

1239 S 68a, Ü1 148a, Ü2 136b

1240 S 68b, Ü1 148a, Ü2 136b

1241 S 68b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Kānūn-ı dilim hār u ḥas-ı bīm-i raķībi
Bir nīm nefes içre ķodu şekl-i remāda
- 5 Şevķ-i ruḥ-ı yār ile Edīb āteş-i āhım
Ḥūrşīd gibi şu' le verir cevı-i semāda

1242

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Oldukça sebük-dest-i zebān kadh-ı zināda
Terk eyleme dilden geleni kadh-ı zināda
- 2 Dil-beste olup şöhetine ehl-i ğinānıñ
Bihūde ķoma sāmi' añı şavt-ı ğināda
- 3 Bu gülşen-i pür-ḥārda mānende-i nergis
Dest-i dili terk eyleme zerrīne ināda
- 4 Ğaflettedir i' lā-yı minārātı şananlar
İ' lā-yı kelām-ı Ḥaķı i' lā-yı bināda
- 5 Reh-bürde-i vādī-i 'anā olma Edībā
Endāhte etme diliñi ķāh-ı 'ināda

1243

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Varken bu ķadar heybet-i behcet o perīde
Etse ne 'aceb reng-i gülistānı perīde
- 2 Bint-i 'inebi şeyḥ-i mucidd oldu ḥarīde
Şāyeste degildir o ḥara öyle ḥarīde
- 3 Dilden edeli ülfet-i aġyārı berīde
Hiç 'ukde-i ğam ķalmadı bu ķalb-i berīde
- 4 Taşdıķ ederek ḥire-dilān şeyḥ-i belīde
Çok sūd-ı ziyān eylediler ķavl-i belīde
- 5 Her lafz Edībā görünür şekl-i ferīde
Ehl-i hünere bu şadef-i nazm-ı ferīde

1244

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Derinde 'izz-i su'āl-i vişāl-i girse ele
Bu bābda nice şāhin-şehān idi se'ele

1242 S 68b, Ü1 148a, Ü2 136b

3 Bu S, Ü2: Bir Ü1 / zerrīne S, Ü2: zerrīn Ü1

1243 S 69a (Son üç beytin üzerine çizgi çekilmiş)

1244 S 69a, Ü1 148a, Ü2 136b

- 2 Harîşe rāh-ı te'ennide yol bulur 'acele
 Vüſül-i maṭlabı merhûn olursa da ecele
- 3 Harem-sarây-ı dil-ārāya girmesin yoḥsa
 Olur leged-zede-i dūr-bâşımız ḥazele
- 4 Kābā-yı ḥāline cāy-ı rüfû kıomaz mı şanır
 Cihānda gurre olan tûl-i rişte-i emele
- 5 Edîb dürr-i yetîm-i dilin cehālet ile
 Düşürdü çāh-ı gama kıayd-ı cāh ile cehele

1245

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ḥadîş-i ferye şimāḥa gelir yılancasına
 Demezse muḥdiş-i bed-gû da ger yalancasına
- 2 Dile o mihr-i cemāl oldu pençe-tāb-ı tûvān
 Göründü gerçi ki şûretde mihrbāncasına
- 3 Ḥişār-ı cānı dem-ā-dem muḥāşır olmadadır
 Kümāt-ı cünd-i belā kıal'a-i revāncasına
- 4 Gönül bu farṭ-ı ḥazer nûk-i deşnesinden ise
 Mişāl-i kıatre-i ḥûn var ilişme kıancasına
- 5 Gehî tûfek-zede geh sille-ḥ'arıyız çerḫiñ
 'Aceb bize ne bu kıat kıat felek kıabancası ne
- 6 Baña ki rişte-i zülfünde rîsmān-bāzım
 Sezā tebaḥtur edersem de pehlevāncasına
- 7 Edîb cismimi müşt-i dürüş-ti züll ü hevān
 N'îçün döker bilemem dem-be-dem havāncasına

1246

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Şafā tevaḳḳuf ederse meyiñ idāresine
 O demde terk-i tevaḳḳufdan özge çāresi ne
- 2 Hevā-yı gerden-i kāfûr u zülf-i müşgîn ile
 Ne ağına bakırız 'ālemiñ ne kıarasına
- 3 Olurdu tāb-ı ğarāmıñ delîl-i nokşānı
 Kıonulsa mihr-i felek cāy-ı yek şerāresine
- 4 O ḥande-i nemekîniñ vefā eder cānā
 Diliñ dü bāre nemek-rîz olma yarasına

- 5 Edib hırş ile dirhem-perest kalma [sen]
Şakın bu Zāl-i sipihriñ atılma pārasına

1247

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Lecāc eylerse de taqdim-i zāda açma der mīre
Seni zāhid bu meyl-i mīre-ḥārī ḥār eder mīre
2 Degil idā' -ı dürc-i gevher-i iḥlāşa şāyeste
Koyup sehv ile gevher-dāde olma pilver mīre
3 Ḥayāl etdikçe kār-ı zıst-i bī-dādın derūnuñda
Şakın ḥān-ı şafā-yı bālden hiç verme yer mīre
4 Hemān bir tevsen-i nā-rām-ı kec-revdir mesirinde
Te'emmül eylesen 'ayn-ı firāsetle eger mīre
5 Edibā luṭf u ḳahrı sūy-ı şāhin-şāhdan añlar
Güm olduysa n'ola rāh-ı vürūd-ı ḥayr u şer mīre

1248

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

- 1 Luṭf eyle şabā ḥāl-i dil-i zārı di yāre
Yohsa bize hicret görünür gayrı diyāra
2 Hiç vaż' -ı tegāfülde nazır olmaz o yāre
Allāh o cefā-cūyu bu ḡafletden uyara
3 Elbette bu bāziḡegeh-i nerd-i felekde
Bir kerre dü-şeş vāḳi' olur 'āşık-ı zāra
4 Doñdurdu raḳībiñ bizi bu serdī-i rūyu
Beñzer bu bürüdetle bakılsa yüzü ḳara
5 Mümkün mi 'aceb ḡār cihātında cihānıñ
Bir yār-i vefā-dāra düḡār olmaḡa ḡare
6 Rindān girev-i bāde-fürüş etse 'aḳārın
Sen mā-melek-i hūşu fidā etme 'uḳāra
7 Seyr eyleyip ezḡār-ı gülistān-ı cemālin
Bend oldu Edibā dilimiz zülf-i nigāra

5 [sen]: 'ālemde Ü1 (Vezin bakımından sözcük buraya uymuyor): S ve Ü2'de ise beytin ilk mısraında vezin bakımından bir eksiklik var.

1247 S 70a, Ü1 148b, Ü2 137a

1248 S 70a, Ü1 148b, Ü2 137b

7 zülf-i S, Ü2: bend-i Ü1

1249

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Düşdü ney-i gamıñ neğamât-ı şabāsına
Bilmem bu gönümüz niye uydu hevāsına
- 2 Müzd-i kirās-ı naḥl-ı emel naḫd-ı 'ömr iken
Gülşen-sarāy-ı dehr deger mi kirāsına
- 3 'Ālim nice tebaşşur-ı künh-i me'āl eder
Kūteh-nigāh iken ḥaberiñ mübtedāsına
- 4 Cismiñ elif-i gurbet-i 'aşk eyle kim zeriñ
Bā' iş olan cilā-yı vaṭandır cilāsına
- 5 Bār-ı gamıyla olsa daḥi ḳaddimiz düṭā
Yāriñ Edib ḳatlanırız biz cefāsına

1250

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Cefâ ki rāsiḥ ola 'ālemiñ kirāmında
Vefāya yer mi ḳalır fırḳa-i li'āmında
- 2 Gülünde bûy-ı vefâ umma gülşen-i dehrin
Nümüdedir eşeri 'illet-i zükāmında
- 3 O ḡonçe-fem n'ola dil-teng-i vahşet olmazsa
Nedim-i meclisi vardır piyāle nāmında
- 4 Faḳih bādeyi ḥürmetle ḳoymaz aḡzından
Yine bu meşreb ile ṭa'n eder kelāmında
- 5 Edib tāze eşerden degil yine ḥālī
Ġavā'il-i felegiñ nev-be-nev ziḥāmında

1251

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Ne mümkin ol gül-i ālim şeb-i vişāle gele
Meger ki peyk-i ḥayālīm o şūḥu ala gele
- 2 Gönül güdāḥte-i pūte-i ḡam olmalıdır
Ḥuzūr-ı yārde ḥālī dilerse ḳāle gele

1249 S 70b, Ü1 159a, Ü2 137b

1250 S 70b, Ü1 149a, Ü2 137b

4 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1251 S 70b, Ü1 149a, Ü2 138a

2 ḥālī S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

- 3 Çemende lâle n'ola dâğ-dâr-ı reşk olsa
Kaçan o gonçe-lebim nâziş ü delâle gele
- 4 Kemân-ı hâcib ile rezme tâbımız yogiken
Hüsâm-ı gamzesi de kôrkarım kıtâle gele
- 5 ' Aceb mi yâr daği sîne-çâk-i şevk olsa
Edîb ' âşık-ı bî-dil ki vecd ü hâle gele

1252

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Verdi şamem şu'ûd-ı buhâr-ı ' anâ dile
Yok şimdi meyli gûş-ı nevâ-yı ' anâdile
- 2 ' Âşık gelirse neş'e-i feyz-i şafâ dile
Ol gonçeden fevâiyih-i ' ıtr-ı vefâ dile
- 3 Hâkdan niyâzmend-i serâyâ-yı ' avndır
Cünd-i zafer du' â iledir merd-i ' âdile
- 4 Me'mûn-ı indi' âs-ı melâl eyle tab' mî
Dir' et sükûtu nîze-i kavl-i mücâdile
- 5 Mihr-i sipihr zerre-i nâ-çiz olur Edîb
Ol şûh-ı âftâb-ruh-ı bî-mu' âdile

1253

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Uçurmuş bergin eylerken gül-i ra' nâyı perverde
Dirîgâ cünbiş-i bâli hezârîñ oldu per verde
- 2 N'ola tâkat-güzâr-ı merdüm olsa tâb-ı ruhsârı
Ki hâl-i rîze-i ' anber ' iyândır rûy-ı ağerde
- 3 Ne deñli sır-h'âr-ı h'ân-ı şervet olsa menhûmuñ
Kılır çeşm-i dimâğ-ı h'âhişi şirîni-i zerde
- 4 Haţ-âverlikden ersin mi haţâ verd-i ruh-ı yâre
Haţâ hem-bezm-i agyâr olmadır ancak haţ-âverde
- 5 Nice bigâne maţbü' -ı hışâl-i âşinâyiken
N'olurdu haşlet-i bigâne olsa âşinâlarda
- 6 Zer-endûda serâ-ferş-i ser-â-ser ber-hevâdır hep
Dil-âgâhâna yegdir olmamak fikr-i ser-â-serde

3 lâle n'ola S, Ü2: lâle-i nev Ü1

1252 S 71a, Ü1 149a, Ü2 138a

1253 S 71a, Ü1 149b, Ü2 138a

5 bigâne S: peykâna Ü1

- 7 Edibā ni‘ met-i dānā-pesend-i bī-mu‘ ādildir
Dehen-bāz-ı tevaḳḳu‘ olmamak her merd ü nā-merde

1254

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Alırdı kām bu dehriñ dem-i bahārında
Olaydı hem-dem eger yār-i pür-bahā rinde
- 2 Hücūm-ı miḥnet ü ğam varken iştihārında
Nevāl-i şöhrete olsun mu iştihā rinde
- 3 Bu demde zāhidi gör cār-ı mey-fürūş olmuş
Ta‘accüb eylemeñiz kalmaz ise cā rinde
- 4 Faḳīre zār ile çok nūş-ı ḳahve etdirmiş
Daḥi neler içirir gör o fitne-zā rinde
- 5 Gelince sâ‘ati ‘işretde bī-ḳarār oluyor
Evān-ı şoḥbet olur bezm-i Bayḳara rinde
- 6 Şarāb-ı telḥe mirār u kerār bāc alıyor
‘Uḳār-ı meykedeler vermede kirā rinde
- 7 Edīb ‘ādet olaldan bu kār-ı mey-ḥ‘ārī
Neşāt-ı bāde verir ḥālet-i bükā rinde

1255

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 N’ola peyveste olsaḳ dergeh-i yāre şitābende
Ki ol şāh-ı cemāle olmuşuz şayf u şitā bende
- 2 Dilā kitmān-ı esrār-ı ğamıñ yok vech-i imkānı
Bulurken ol perī āşār-ı mihrin sende yā bende
- 3 Olursam bā-dil ü cān u beden ben lābeden ḥālī
Aña işār-ı cān etmekde yokdur ḥarf-i lā bende
- 4 Ne mümkindir dilā vā-reste-i ḳayd-ı melāl olmaḳ
Seni çekmiş dururken rişte-i zülf-i düṭā bende
- 5 Kimi bende kimi gördüm ki olmuş āşinā yāre
Edibā lā-cerem ol şāha oldum āşinā ben de

1254 S 71b, Ü1 149b, Ü2 138b

1255 S 71b, Ü1 149b, Ü2 138b

3 lābeden S, Ü1: lāneden Ü2

1256

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Sîne-i şâfindan ol şüh-ı semen-sîmâ yine
Dîde-i ğam-bîne ' arz etdi se men sîm âyine
- 2 ' Aşıkñ nâhîd-i kâlâ-yı nevâ-yı hasretin
Resm-i pây-endâz eder bezm-i kudüm-ı nâyına
- 3 Enfini zarf-ı gül-âb-ı bezm-i ahyâr etse de
Bûy-ı ' ıtr-ı şıdk kâr etmez meşâm-ı hâyine
- 4 Râh-ı ' azminde delîl-i ğayreti hem-pâ ise
Merdiñ âsândır sülûk-i meslek-i hem-pâyına
- 5 Kâm-rânân-ı kanâ' at ihtiyârıyla Edîb
Nakre-i evrâkı bezl etmez hûkûk-ı dâyine

1257

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Fenâ hıdr-ı beķâdır merd-i hüş-yâre şabâbetle
Degil ķâdir gül-i maħcûb-ı gûlzârı şabâ betle
- 2 Kilid-i şıdk u istignâ açar gencîne-i râzın
Açılmaz kûfl-ı tahķik ü kerem miftâh-ı miñnetle
- 3 Miyân-ı ehl-i dilde hem-ser olmaz zâhir ü bâtın
Teşâfi etmedikçe ' âlem-i ğayb u şehâdetle
- 4 Sitemden sa' y ile reh-bürde-i sûy-ı hafâ olmaz
Nizâm-ı kârını tesdîd eden âşûb-ı şöhretle
- 5 Edîbâ vehmnâk-i infi' âl ü infişâl olmaz
Eren câh-ı bülend-i ' izzete tevcîh-i kudretle

1258

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Vücûduñ mevkıd-ı sûz-ı ğarâma koy ki bir yana
Uyup vehme herâsıyla hâzer kıl çekme bir yana
- 2 Girîbân-dâde-i ser-pençe-i âşûb olur âhir
Mişâl-i ehl-i ğam meyl etmeyen çâk-i girîbâna
- 3 Ne ğam zevķ-i cihândan ehl-i diller bî-naşib olsa
Bu ' âlemde nevâl-i ğam mı yetmez bî-naşibâna

1256 Ü1 150a, Ü2 138a

1257 Ü1 150a, Ü2 138a

1258 S 72a, Ü1 150a, Ü2 138b

- 4 Rehâdır miķvel-i hayvân-ı şâmit ferye-güyiden
Dürûğ-ı nâ-sezâ muhtaş mücerred nuṭṭ-ı insâna
- 5 Edibâ lezzet-i ḥâşıyyet-i dârüyu ‘âyıfdir
Gürûh-ı ehl-i ğam terciḥ ederler derdi dermâna

1259

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Kûşe-gîr olmuş iken kan‘ u rızâ şehrinde
Bî-eşerdir keder-i ğâ‘ile-i şehrinde
- 2 Zehr ile zehre-şikâf-ı dil-i ğamgîni olur
Büy-ı şādî arayan bāğ-ı ğamıñ zehrinde
- 3 Kaṭre-cüyâ-yı şafâ olma riyâz-ı dehriñ
Mevce-i çîn-i cebîn zâhir iken nehrinde
- 4 Sum‘ a-i şeyḥ gibi etme ğarâmı ifşâ
Pertev-i ‘aşkı nihân eyleyegör cehrinde
- 5 Dil-i bîmâra fikâk eyle Edibâ cânı
Ḳoma bânü-yı vişâliñ girev-i mihrinde

1260

mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Olmaz vesîle şekl-i şerâfet leṭâfete
Merhûndur leṭâfeti şanma kıyâfete
- 2 Tehzîb-i ḥulḳu şanma menûṭ-ı nühûldur
Vâ-beste bilme şafvet-i ḳalbi neḥâfete
- 3 Terk-i şî‘âr-ı ‘âr ile rind-i zarîfveş
Zarf-ı meyi nümüne edinme zarâfete
- 4 Şûfî bu şüste câme ile rics-i ḥâtırın
Ḥayfâ teḥavvül etmedi gitdi nezâfete
- 5 Gitmez Edib zâhid-i ḥalvet-nişînimiz
Ümmîd-i dirhem olmayıcaḳ bir ziyâfete

1261

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Şanma kim ‘âşık-ı sevdâ-zede-i ter-dîde
Nehc-i ğamdan dili bir çâre bulur terdîde

1259 S 72a, Ü1 150a, Ü2 138b

1260 S 72b, Ü1 150b, Ü2 139a

1261 S 72b, Ü1 150b, Ü2 139a

1 bir çâre S, Ü2: pür-çâre Ü2

- 2 Nāle-i bülbul-i şārışger-i ğamdan ğayrı
Çāre yok çeşm-i girān-ḡāb-ı dili teshīde
- 3 ‘Ārızında o bütüñ sāye-i müjgānından
Naķş alır kıl-k-i kazā ḡaṭṭ-ı ruḡun tesvīde
- 4 Eylemezdim suḡan-ı serd-i raķībi taķbīḡ
Bir medār olsa eger tāb-ı dili tebrīde
- 5 Şayḡası ser-zede-i ḡālet-i vecd olsa Edīb
Şeyḡe kim māni‘ idi na‘re ile tevḡīde

1262

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Lebim çāh-ı zenaḡdānından olmaz bāz-gerdīde
Mülāzımdır mişāl-i şedde ğüyā nūn-ı te‘kīde
- 2 Dıraḡt-ı bīde tāb-ı behceti renc-i zübül oldu
Fürü-serdir olaldan neyyir-i ruḡsārı tābīde
- 3 Teb-i hecre devā-yı ‘īd-i vaşlūñ tāb-fersā et
Derīnden ğayrı ‘illet ḡalmasın ‘uşşāķı teb‘īde
- 4 Ḥarīş-i ḡāk-i rāhıñ āzmend-i rüy-ı māl olmak
Degil lāyık olunca ārzū-yı rüy-mālīde
- 5 Dilin şevb-i siyehfām ile hem-reng etmesin zāhid
Edībā ḡalmasın bu şūret-i zīşt-i ğurābīde

1263

mef‘ūlū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilün

- 1 Al deste cāmı ḡayd-ı cihāndan ferāġ ile
Ġeşt et riyāz-ı ‘ālemi var bir ayaġ ile
- 2 Dest-i ḡayāl-i kākül-i sūnbül-nümūn-ı yār
‘Uşşāķı bāġzāra çeker şanki baġ ile
- 3 Reng-i beyāz-ı ‘ārızı dām oldu ğöñlüme
Mürġ-i derūn-ı zārımı ḡapdı bu aġ ile
- 4 Gitme şi‘ār-ı zūhd ile rindāna şūfiyā
Zīrā ḡuzūr-ı şāha varılmaz yaraġ ile
- 5 Hergiz Edīb zāhid-i kūdek-mizāc ile
Kār etme lehvi kim oyun olmaz uşāġ ile

1264

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Zamāneniñ hele baķ bī-ḥayā ķurūdına
Şürūtu ketm ile dil-beste bir ķuru dīne
- 2 Olan rūbūde ḍalālīñ şināh-ı rūdına
Beyāz-ı vech ile olmaz nümūde-rū dīne
- 3 Hülüş-pīşe olanlar nesic-i ṭā' atiniñ
Riyāyı eylemez āğuşte tār u pūdına
- 4 Hārīş-i muğtaşība şīr-i kısmeti var iken
Ni' āc-ı nehb-i ḥarāmıñ ' aceb ki sūdı ne
- 5 Edīb geldi çü taşdıķden hülū dīne
Lezāda müşrikiñ oldu sebeb hülūdına

1265

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Dili āmāc ederek ğamzesiniñ nevkine
Şūret-i nāz ile etmekde nev-ā-nev kīne
- 2 Merdüme teng-dili düşmen-i āsāyişdir
Eylemez ğuşşadan icāb-ı ferāğ-ı sīne
- 3 Ne ķadar sīne-ferāḡ olsa o deñli zīrā
İzdiḥām-ı şuvere ķābil olur āyīne
- 4 ' Ālim-i bī-' amele şanma şerefdir ' ilmi
Şer' e her ḥādīm olan müntesib olmaz dīne
- 5 Şūret-i şāhid-i maķşūdu Edībā bilmez
Rū-nümā olsa daḡi süflī-i kūteh-bīne

1266

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Olunca mantıķı ' abdıñ sipās-ı fażl-ı Bārīde
Olur lā-būd dem-ā-dem vābil-i ümmīdi bārīde
- 2 Elif oldum nigāh-ı nīm-i çeşm-i luṭfuna yārīñ
Bütün ğöñlüm benim şimdi nigāh-ı lutf-ı yārīde

1264 Ü1 150b, Ü2 139a

3 āğuşte Ü2: āşūfte Ü1

1265 Ü1 151a, Ü2 139a

3 ferāḡ Ü2: ferāğ Ü1

5 süflī-i Ü2: sıfle-i Ü1

1266 S 73a, Ü1 151a, Ü2 139b

- 3 Kişāverzāne toḥm-efşān-ı āşūb olmadan geçmez
Raķīb-i bed-reviş bilmem ne buldu fitne-kārīde
- 4 Bakılsa kār-dān-ı ‘uzlete taḥsīn-i kār ancak
Rehīndir tengnā-yı kūşe-i bî-iştihārīde
- 5 Edībā dest-i ṭab‘ım fārīg olmaz ḥāme-gīrīden
Mişāl-i ṭıfl-ı nev-res lezzet almış ney-süvārīde

1267

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Cihānda ruḥşat-i fūrşat verilse ger dūna
Olur ḥuşūmete āmāde çerḥ-i gerdūna
- 2 Qarār-i çeşm-i şühūd-ı cemāl-i bağıyet olur
Nigāh-ı re‘fet eden süy-ı kalb-i maḥzūna
- 3 Gürisne-çeşm-i ṭama‘ sīr olur kıyās etme
Resīde olsa da emvāl-i genc-i Qārūna
- 4 Qabā-yı lerziş-i eṭvār-ı sum‘ayı zāhid
Tehiyye etmede sermā-yı faşl-ı kānūna
- 5 Edīb şürbü de etmiş ‘ilāve şeyḥ-i zarīf
Bu deñli düşmüş iken derd-i berş ü afyūna

1268

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Deşt-peymāy-ı ḥired maḥrem olup yanımıza
Uramaz destini peymāne-i peymānımıza
- 2 Zülmet-i küfr-i nifākıyla raķīb-i bed-kīş
Nice tāb-āver olur pertev-i imānımıza
- 3 Nüşa-i dānişini şeyḥ-i ḥikem-senc-i każā
‘Arz eder şerm ile ‘allāme-i iz‘ānımıza
- 4 Yem-i ḥündur tenimiz ‘ālemi ğarḳ-āb eyler
Giremez Sām-ı nemed-tīg-i felek ḳanımıza
- 5 Hiç suḥanlarda Edībā bulamaz ṭa‘m-ı sedād
Düşmeyen lezzet-i güftār-ı perişānımıza

1269

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Kebîr ol 'izzet-i nefis ile 'âlemde şağîr olma
Halîm ol sîret-i zîst-i tekebbürle kebîr olma
- 2 Saña her rûy-ı dil izhâr eden süflîye yüz verme
Hemân âyîneveş her şahşdan şûret-pezîr olma
- 3 Şabûr ol dâne-pâşî eyleme her hâk-i nâ-pâke
Teraşşuh etmede her cāya mânend-i şabîr olma
- 4 Mürüvvet-kâr olup maqtû' u mevşûl eyle kâdirsen
Hüsâmâsâ mücerred kâr-ı kat' ile şehîr olma
- 5 Saña reng etmeden peymân-şikest-i ehl-i neyrenge ol
Şakın yârân-ı nâ-dil-şâf ile peymâne-gîr olma
- 6 Giribân-dâde-i ser-pençe-i vizr olmadan dûr ol
Bu şûrişgehdde her sultân-ı bî-dâda vezîr olma
- 7 Edîbâsâ işitme nağme-i her pend-güyâyı
Eşernâk-i sürûd-ı nehka-i cins-i hamîr olma

1270

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Tebeh-kâr-ı berehmen keşî-i deyri biçeli pāya
Nigāhın mahrem etmez nakş-ı levh-i bî-çelîpāya
- 2 Ne buldu deyrden āyā ki bilmem rāhibî-māye
Gidermi teşne hiç bā-hüş olunca rāh-ı bî-māya
- 3 Eşer bulmaz bülend-āvāz-ı tekbîr-i hidāyetden
Benân-ı gūşu mızrāb eyleyen nākûs-ı ehvāya
- 4 Nigāhı çehre-bîn-i zulmet-i şām-ı husûf eyler
Büzûğu maşriq-i furkāna muhtaşş olmayan aya
- 5 Ne lâyıq iddi' ā-yı fahret-i 'abd-ı İlāh etmek
Edîbā pāy-ı 'azmi süst olan dergāh-ı 'îsāya

1271

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Mişāl-i keyf-i peymâne kimiñ başına döndümse
Beni ẖ'âr etdi mestâne kimiñ başına döndümse

1269 S 73b, Ü1 151a, Ü2 140a

4 maqtû' u mevşûl eyle S, Ü2: mevşûlü maqtû' eyle Ü1

1270 S 1a, Ü1 151b, Ü2 140a

1271 S 1a, Ü1 151b, Ü2 140a

- 2 Fűrüg-ı gerdiş-i yümnüm tavâf-ı büm-ı şüm añlar
Hümâ-yı tâc-ı şâhâne kimiñ başına döndümse
- 3 ‘Acebdır gird-i yâfûh-ı gülün pür-naķş-ı hâr eyler
Çemende ‘andelibâne kimiñ başına döndümse
- 4 Nümüdâr-ı has u hâşâk olur fark-ı hayâlinde
Hâbâb-ı çeşmesârâne kimiñ başına döndümse
- 5 Ne deñli sâ‘at-i kârında gerdân-ı sedâd olsam
Görür ‘akreb-nihâdâne kimiñ başına döndümse
- 6 Eger taklîd-i dülâb-ı ser-i çâh-ı ‘amîķ etsem
Enînim diñler efsâne kimiñ başına döndümse
- 7 Belâhetle temennâ-yı sevâd-ı zıll-i şâm eyler
Edîbâ âftâbâne kimiñ başına döndümse

1272

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Hâmiyyet bulmadım bânû-yı çerhiñ ben dimâğında
‘Abeş zann etme ey câhil esîr-i bendim ağında
- 2 Kõ kayd-ı iftitân-ı seyr-i râğ u bâğ kim dehrîñ
Çözülmez ‘ukde-i tûl-i emel dil-bend-i bâğında
- 3 Sülûk-i râh-ı merdûd-ı cihân âsân idi merde
Bulunsa merdüm-i mihmân-nevâzı her konağında
- 4 Nice âsâyiş etsin nağme-i şûr-ı fenâ her dem
Tanîn-endâz olurken merd-i hüş-yârîñ kulağında
- 5 Edîbâ zaķm-ı Behrâm-ı felekden ihtiyât ister
Ki reng-i hûn-ı dil var tîğiniñ minķâr-ı zâğında

1273

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Şûfî deme ki şehr-i gama gelmedi neye
Sen ihtiyâr-ı râhâti kõ gel Medîneye
- 2 Meyl et nevâ-yı âha bedel bir defineye
Eyle fedâ ğinâ-yı şadâ-yı defî neye
- 3 Kõy kâr u bâr-ı vahşeti raķt-ı iķâmeti
Naķl eyle üns-i bâde gibi bir sefineye

5 sâ‘at-i S, Ü2: sâha-i Ü1

1272 S 1a, Ü1 151b, Ü2 140b

1273 S 1a, Ü1 152a, Ü2 140b

2 defî S, Ü2: dağî Ü1

- 4 Dür ol sitiz-i haşm-ı neşât-ı zamāneden
Hiç şerha-i firāk-ı gamı çekme sîneye
- 5 Sevdāyiyâne hem-dem-i cān ol Edib ile
Bağma devām-ı hemde kıyām-ı karîneye

1274

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Kaşr-ı bî-ḥad-revzen-i dil-dārdan her pencere
İntizār etmekdedir üftâdelerden penc ere
- 2 Olma ten-fersûde dâ'-i şoḥbet-i her dâdere
Kim difâ' ı şa' b olur oldukça maḥrem dâ dere
- 3 Müsteḥakḳından kesip infāk-ı gürgān eyleme
Etme irḥā gūsfend-i kısmeti her bir yere
- 4 Dāniş-āmūz-ı vefādır lāyık-ı faḥr-ı hüner
Olma ṭāmi' her vefā-nā-ehl olan dānişvere
- 5 Her kes olmaz neş'e-yāb-ı sāgar-ı nazm-ı Edib
Dest-i her tefsīde-leb yetmez şarāb-ı kevsere

1275

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gelmesin germiyyet-i dilden nice âteş meye
Ḥiddet-i mihmāz ile mümkün midir at eşmeye
- 2 Żāyi' eyler luṭf-ı 'arz-ı ḥācetin bî-cā o kim
Nā-sezā-yı luṭfdan luṭfu temennā eyleye
- 3 Nāmını yād-ı zebān-ı şıdḳdan mehcūr eder
Ol ki yārin ḥarf-i nuṭḳ-ı şıdḳ ile yād etmeye
- 4 Çekme el âteş-nihādāna 'aşādan kim ocaḳ
Dem-be-dem iẓhār-ı cū' eyler ki tā hîzem yiye
- 5 Merde bî-mihr-i Ḥudā taḥşil-i ḳurb olmaz Edib
Düşmesin ehl-i ṭaleb biḥūde ḥām endişeye

1276

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Rū-siyāhî dūrdur rūz-ı cezādan ḳorḳara
Rūyuna ol rūzdan bî-bāk olanlar ḳor ḳara

1274 S 1b, Ü1 152a, Ü2 140b (S'de her mısra üzerine çizgi çekilmiş)
2 her dâdere S, Ü2: fer-dâdede Ü1 / dâ dere S, Ü2: dārāra Ü1
1275 S 1b, Ü1 152a, Ü2 141a
1276 S 1b, Ü1 152a, Ü2 141a

- 2 Renc-i ğafletden be-cā-yı tūtiyā hāk isteriñ
Çeşm-i âmālî qarîn olmaz degil hākistere
- 3 Dār-u-gîr-i haşrde olmaz pey-i ğamdan berî
Gitmeyen pây-ı meserretle reh-i Peyġam-bere
- 4 Rızķı bir ferde sezā mı halka mensûb eyleyip
Birligin Rezzākıñ inkâr eylemek birden bire
- 5 Nā-revā-yı faġret-i ‘izz-i şerāfetdir Edîb
Bir şeref kim intimā eyler nişān-ı aġdara

1277

meḥ’ülü fā’ilātü meḥā’ilü fā’ilün

- 1 Yāre dedikçe kuġl-ı ġayālîñ ko dîdeme
Reşġ-i sirişk-i ġûn ile dîdem ġodı deme
- 2 Lâyıġdır efser-i ser-i cān olsa bir eme
Kim tıfl-ı raġm-ı tāhiri bir şedyden eme
- 3 Ķavl-i rekîk-i bedreġa-i ġuşu esleme
Git hem-rehān-ı ‘aşġ ile bir rāh-ı esleme
- 4 Nā-dānıñ açma ġımd-ı ġadîd-i femin k’olur
Bed-ġüy ile mükāleme ‘ayn-ı mükāleme
- 5 Ehl-i nifāk-ı dehri nedîm etmeden Edîb
Levh u ġalemle ‘ākîle yegdir münādeme

1278

meḥā’ilün fe’ilātün meḥā’ilün fe’ilün

- 1 Ne ġüsn olur dili ġüftār-ı şıdġa elkende
Sezā lisānını bîġinden etse el kende
- 2 Bülûġ-ı veche-i âmāline delālet eder
Saña şadāġat ile reh-nümā olan bende
- 3 Muġālefāt-ı eġibbā mümidd-i a’ dādır
Şikār-ı düşmen olur leşker-i perāgende
- 4 Nebîhe āyine-i rûy-ı mekr-i ġasidde
Nuġuş-ı ‘aks-i velâdır nümāyiş-i ġande
- 5 Nihüfte-kār-ı dālālîñ şeb-i merāmında
Sirāc-ı vahşetidir zû’-i māh-ı tābende
- 6 Ne deñli mürtekib olsa olur şanî’ inden
Nihāne-cüy-ı ġamûşu lisān-ı şermende

- 7 Edib hüsn-i vefânı nümûde etseñ de
Olan hilâf-ı vefâdır zamîr-i düşmende

1279

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Denî eder emele züll-i nâ-resâyide
Yüzün türâba degil belki nâra sâyide
2 Ğabî güzeşte maķâlâtı intihâl eyler
Dehân-ı fikrini yormaz maķâl-i ħâyide
3 Seķamla ülfet eden bî-niyâz-ı dârûdur
Bulur devâsını idmân-ı bî-devâyide
4 'Uķâb olur per-i pervâzı şeyḥ-i fertûtuñ
Şikâr-ı vuşlat-ı her dil-ber-i hevâyide
5 Edib hecr ile bî-behre ķalma gülşende
Nevâ-yı bûlbûlü gûş eyle bî-nevâyide

1280

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dayansın müştüme tâb-âveride müşteher kimse
Ki benden ğâlib-i Sâm olsa doymaz müşte her kimse
2 Raķibîñ tişe-i zûrumla yardım hîme-i cismin
Ķo cânın yormasın Ferhâd kaçdı baña yardımsa
3 Sipihri kûr eden gerd-i remâd-ı sûz-ı sînemdir
Ki ḥaşma ğâlib oldum her ne deñli sîne gerdimse
4 Ḥarîm-i âsmânda ḥil'at-i bânû-yı mihr etdim
Metâ'-ı âh-ı serdi her kaçan eflâke serdimse
5 Edibâ dîdesinden pertev-i rengin dirîğ etmem
Beni bed-ḥâha maḥsûd eyleyen sîmâ-yı zerdimse

1281

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Etmem başar-ı sem'imi ilkâ men o pende
Kim hüsnü nümâyân ola her dâmen öpende
2 Lâyık mı ki 'işretkede-i zehr-i çemende
Şahbâya bedel ehl-i emel zehr içe mende

1279 Ü1 152b, Ü2 141a

2 maķâl-i Ü2: maķâm-ı Ü1

1280 S 1b, Ü1 152b, Ü2 141a

1281 S 1b, Ü1 153a, Ü2 141b

- 3 Üstür-ı girân-bâr-keş-i rāh-ı cefâdır
Reşk eylemeyen vakt-i hüzâlîne simende
- 4 Zilletle meserret mi bulur neyl-i emelde
Bir hânde-i nâ-çîze nem-i girye-dihende
- 5 Dil-beste-i rakkiyyet-i hubb olma cihâna
Âzâde-ser et kendiñ Edibâ kıoma bende

1282

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Der-âgûş etmede ruḡṣat-nümâ olmam ben imhâle
O mäh-ı âsmân-ı behcete zîrâ benim hâle
- 2 K'o na'şın bâr-ı ektâf etmeden maḡv-ı vücûd etsin
Metâ'-ı cism-i 'âşık nâ-revâdır düş-ı dellâle
- 3 Meṭâyâ-yı emel 'uṣṣâka mûnsâk olmaya tâ kim
Kıyâd-ı ye'sdir ḡabl-i temennî neyl-i âmâle
- 4 Belâ-yı 'aşk ile kût-ı zübâb-ı hemm olur birden
Düşünce şûret-i şehd-i feraḡ âyîne-i bâle
- 5 Edibâ tâ ki pâ-ber-cây-ı temkîn-i viṣâl olmaz
Dil-i zârîñ tükenmez intikâli ḡâlden ḡâle

1283

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Ne-behre naḡd-ı heves cem' eder o kîsinde
Bülûḡ-ı şervete reh-yâb olur o ki Sînde
- 2 Ğınâ-yı nefse yeterdi olaydı bu dehriñ
Rızâ-yı merdüm-i bî-kâse kâselisinde
- 3 Metâ'-ı vuṣlat-ı zühre olurdu düzdîde
Göreydi ehl-i ṭama' düş-ı müşterisinde
- 4 Gedâya yok eder ibhâc-ı rû ḡanî şimdi
Cerâyid-i şuveriñ naḡş-ı rûḡanîsinde
- 5 Ümîd-i zâd-ı nefis ü 'atıyye-i zerdîr
Lisân-ı ḡâl-i vefâ 'âlemiñ celîsinde
- 6 Nümûde olmada şân-ı zekâ-yı her ḡâyin
Zamâne ḡalkınıñ efrâd-ı her ḡabîsinde

3 hüzâlîne S, Ü2: hüzâlîde Ü1

1282 S 1b, Ü1 153a, Ü2 141b

2 düş-ı S, Ü2: cism-i Ü1

1283 S 37a, Ü1 153a, Ü2 141b

3 düzdîde S, Ü1: düzîde ? Ü2

- 7 Bu devr-i kinede eyler Edib rübehler
Hazer girifte-i dām olmadan derisinde

1284

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sevād-ı haṭṭ-ı levh-i dāniş olmaz sürme dānāya
Eger kim olsa da ecvāf-ı zülmet sürmedān aya
- 2 Ne mümkün rūḥ-ı fiṭnat vāye-i dil-mürdegān olmak
Nice şāyān olur naḳş-ı şuver idrāk-i ma'nāya
- 3 Bülüg-ı feyz-i Hakkā verziş-i ādāb-ı şıdk ister
Mürā'atıyla olmaz merdümün ādāb-ı taḳvāya
- 4 Sezā-yı intimā-yı pençe-i ehl-i fütüvvetdir
Yaşımaz tīg-i ğayret ḳabza-i dest-i muḥannāya
- 5 Bütün eṣmār-ı sa'yı tāmī' in erzāle rūzidir
Harīşin maḥz-ı hirmāndır bülūgu her temennāya
- 6 Ğamın düş-ı enāma bār eden ser-mest-i naḥvetle
Faḳaṭ taḥmīl eden yeksān olur mu düş-ı mīnāya
- 7 Edib ehl-i sa'adet pāye-cūy-ı ḳurb-ı şāh olmaz
Ki dehrin pāye-i şāhānı ḳayd-ı zūll olur pāya

1285

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Āmiziş etdi girye vü āhım şudūd ile
Bilmem ne gūne mūmtezic oldu şu dūd ile
- 2 Gönlüm ḥayāl-i zūlf ile reh-yāb-ı çin olup
Āḥir hūbūṭa düşdü hevā-yı şu'ūd ile
- 3 Biz ittiḥād-ı fitye-i Kehfi güvāh edip
İḳāza reh-nümāy-ı vifāḳız ruḳūd ile
- 4 Ālāyiş-i cihāndır eden merd-i vālihi
Ḥāṭır-remīde fikret-i būd u ne-būd ile
- 5 Divān-ı ḥaşre ḳalmaz idi ihtiyāc Edib
Her ḥaḳḳın olsa vech-i şübūtu şühūd ile

1286

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Cündüz çü-nahl-ı kâmet-i şühûñ bu râyede
Bilmem yeter mi pâ-y-ı e'âdî buraya da
- 2 Maḥsūd-ı ḥizb-i 'örfe nişinân-ı 'âlemiz
Ḥursend-i inzivâ olalı zîr-i sâyede
- 3 Kâdrim serîr-i 'izz-i kanâ' atde ḥ'ârdır
Olsam ne deñli züll-i tama'dan ḥimâyede
- 4 İhlâş ile devîde-i nehc-i sedâd olan
Görmez delîl-i ğaybı tarîk-i hidâyede
- 5 Şimdi Edîb ehl-i vefâdan 'adîmdir
Girmek zemîn-i sâhirede naḫş-ı pâyede

1287

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Simât-ı naḥveti ifrât ile çekmezdi mîzâna
Ḥaṭâsın keffe-i naşfetle mün'im çekse mîzâna
- 2 Şaf-ı dîvân-ı ğamdan da'vî-i taqlîd ile dūr ol
Şaḫın şûfî müzevver ḥüccetiñle çıkma dîvâna
- 3 Hümâveş vaz'a âġâz etmeyen pâ lâne-i ḳurba
Sezâ mı 'âlem-i süflîde ḳalmaq zîr-i pâlâna
- 4 Çekilmez zâhidiñ ḥarvâr her evzâ'-ı ḥarvârı
Geline meclis-i ehl-i dile vaḳtâ kibârâne
- 5 Ekâlîm-i belâġatden bu naẓm-ı nükte-âmîzim
Edîbâ tuḥfe-i nevdîr gürûh-ı ehl-i 'irfâna

1288

müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

- 1 Çekme hilâl-i ḥanceriñ ḳoyma o mâhı tâbişe
Urma tenûr-ı sîneme ḳoyma o mâhî tâ bişe
- 2 Yok ḥâtem-i vaşlıñ gibi nâ-dîde bir engüşteri
Mühr-i Süleymânî-şîfat olsa benân-ı ḥ'âhişe
- 3 Seyr-i bahâr-ı ḥaṭṭıña çeşmi ne mümkin yaḳışa
Ḳalsın ḳo zâhid çillede yâ yaza çıḳsın yâ ḳışa

1286 Ü1 153b, Ü2 141b

1287 S 54a, Ü1 153b, Ü2 143a

1288 S 54a, Ü1 153b, Ü2 143a

1 hilâl-i S, Ü2: helâk-i Ü1

- 4 Tıflân-ı hîzi sür işe tâ darb-ı kîre alışa
Koyma tehî kârûreyi peyveste şûfî al işe
- 5 İksîr-i hâk-i râh-ı yâr ancak sezâdır mâlişe
Yohsa Edîbâ dehrde yok nefh-i gayr-ı mâl işe

1289

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bî-rızâdır irtişâf-ı düğ-ı âb-âmîzine
Şimdi bî-kayd-ı emel ebnâ vü âbâ mîzine
- 2 Kâni' ol gülzâr-ı dehriñ mevsim-i pâyîzine
Yetmeyince nev-bahâr-ı 'âlemiñ pây izine
- 3 Hill-i eşkâli girih-gîr-i haṭâ vü sehv iken
Câhiliñ dil-beste olma nâhun-ı temyîzine
- 4 Kec-dilân-ı eşkıyâdır kuvvet-i ehl-i sitem
Hep veren tâbî kemândır nâvek-i ser-tîzine
- 5 Ehl-i 'acze yok Edîbâ aqvîyâda dest-gîr
Münhemiklerdir ser-â-ser 'âciziñ ta'cîzine

1290

mef'ülû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Hem-bezm olagör hâne-cüdâ olma sa'ide
Kim ragbet ederdi şerefi olmasa 'ide
- 2 Nev-zâd-ı gamız kâbile-i feyze qarînz
Peyveste kalırsa n'ola fevz-i ebedide
- 3 Şâyeste midir rezm-i gamıñ şîr-dilânı
Koymak yed-i endîşeyi naḡd-ı esedide
- 4 Âzâde iken zâhid-i ten-perveri gör kim
Ol serv-ḡadi görmek ile döndü ḡadide
- 5 Zâtî gerek ahlâḡ-ı vefâ merde Edîbâ
K'olmaz eşer-i câzibe hüsn-i 'amelide

1291

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Bozardı 'ahd-i vişâli bizimle her sene de
Eger ki bağlamasaḡ yâri bir ḡavî senede

4 sür S, Ü2: şûr Ü1

1289 S 54a, Ü1 154a, Ü2 143a

1290 S 54b, Ü1 154a, Ü2 143a

1291 S 54b, Ü1 154a, Ü2 143b

- 2 Göñül şühûdu umar zâhid ihtilâ ister
Diliñ ümîdi nede zâhidiñ münâsı nede
- 3 Revâc bulmasa naqdînesi der-i yârîñ
Geçerdi âb-ı nem-i dîde mâ-verâsına da
- 4 Hecîr-i hecr ile ‘âşık sühâd-ı hasretde
Rûkâd-ı nâziş ile çeşm-i dil-rübâ sinede
- 5 Metâ‘-ı zühdü bahâ-yı vişâle verdi mürîd
Edîb bilmez iken vuşlatîñ bahâsı nede

1292

mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Zâhid gelince sofraya eyler kıyâm ete
İkbâli yok ziyâfet-i rûz-ı kıyâmete
- 2 Fülk-i dili ‘anâ-keş-i mevc-i şekîb eden
Mağrûn olur hâzîre-i sîf-i selâmete
- 3 Me‘lûf-ı hülle-püşî-i hulk-ı kerîm olan
Bîgânedir telebbüs-i cüll-i le‘âmete
- 4 Pür-dâmen ol ‘akâyil-i ‘âlem-bahâ ile
Verme sükûn rîziş-i eşk-i nedâmete
- 5 Bîm-i kecâne devr-i felekden girîz eden
Gelsin Edîb dâ‘ire-i istikâmete

1293

mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Zann etme fenn-i gâmda olur meyli dânişe
‘Allâme-i revîyyet ile ol ki danişa
- 2 Reşk-âver-i cahîm idi kânûn-ı miñnetiñ
Tâb-âver olsa hîmeleri böyle yanişa
- 3 Yokdur herâsı celde-i kahr-ı İlâhdan
Şûfîde bak ‘aşâ-yı riyâya dayanışa
- 4 Âhîr şikest-ẖurde-i rîh-i fenâ olur
Bakma nihâl-i ‘izz-i ganîde uzanişa
- 5 Takvâda mübtelâ-yı keseldir Edîb hep
Seyr et ümemde tâ‘at-i Hâkdan uşanişa

1294

mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün

- 1 'Allāme pîr-i bāde müftî pey-i ribāda
Şûfî kadîd-i māde şeyhîñ kadî dimāda
- 2 Olsa faķihe irāde kūş-ı derāy-ı bāde
Senden olur arada kūşide rāy-ı bāda
- 3 Lāyık degil pesende eţvār-ı şāh u bende
Eyler fūrū-fekende ehl-i dili belāda
- 4 Āmādedir nehāra erbāb-ı istiḥāre
Ḥ'āb-ı dūrūgu yāre tā eyleye ifāde
- 5 Yok ehl-i istiķāmet çok ma'den-i ḥıyānet
Olsun Edîb i'ānet Ḥaķdan nice 'ibāda

1295

mef'ülü fâ'ilâtü mef'ülü fâ'ilün

- 1 Cāmiñ kümeyt-i şāfın çek binme şāfine
Cünd-i sitize-kār-ı ğamiñ bin meşāfına
- 2 Ārāyiş-i nev-ā-nev-i sum'ayla zāhidā
Olma devīde Beyt-i 'Atiķiñ tavāfına
- 3 Dest-i ṭama' la dirhem-i muḥtāc cerr eder
Mün'imleriñ keremle şaķın baķma lāfına
- 4 Yegdir şu'uru şāhib-i 'örf ü 'imāmeden
Cāhilleriñ cerāyime baķ i'tirāfına
- 5 Ḥükkām-ı şer' feth-i der-i irtişā için
Düşmüş Edîb e'imme-i dîn iḥtilāfına

1296

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Merdiñ oldukça gül-i ğayret cebîn-sā başına
Eylemez ḥalkıñ heves kâzûre-i sā-bāşına
- 2 Pîr-i bî-'āra yeter ālāyiş-i çirk-i fücūr
Bir te'emmul eylesin heftāda yetmiş yaşına
- 3 Ḥilye-i aḥlāķ-ı settārīden olsun müste'ir
Vermesin zāhid rızā sırr-ı ğarāmiñ fāşına

1294 S 55a, Ü1 154b, Ü2 143b

1295 S 55a, Ü1 154b, Ü2 144a

1296 S 55a, Ü1 154b, Ü2 144a

- 4 Ni' met-i bî-minnet-i Hâllâkına hursend iken
Kâni' iñ reşk eylerim 'âlemde kendim aşına
- 5 Her kese etmiş Edîb âmâde cây-ı müste'âr
Meclis-i kevnîñ te'emmül eyledim ferrâşına

1297

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Bu bezme maqdem-i her kâdim-i nev-âmede de
Kilâr-ı âh-ı dilinden gelir nevâ medede
- 2 O deñli münhemik olmuş tarîk-i nîke dede
Ki duhter-i rezi avlar harîm-i meykedede
- 3 Yehûd-ı bed-menişîñ gör şalât-ı küfrün kim
Hurûşu bî'ada gâşb-ı gurûş-ı bî-'adede
- 4 Ğinâ vü şerveti buldukça yutmasın bir kes
'Anâ bulur dem-i ferdâ bu nâr-ı mu'sadada
- 5 Ümîd-i mâl ile ibtâl-i haqqâ sa'yendir
Şitâb-ı kâdî vü müftî maqâl-i müctehede
- 6 Olur muţâlebi 'uqbâda sâ'il-i tâmi'
Bu gün ganîden iken şiddet-i muţâlebede
- 7 Ğinâ-yı kavm-i Yehûd u Mecûs u Efrecî
Nûkûd-ı dîn ile seyyid alırdı girse yede
- 8 Niyâz-ı vaş ile bir kîse aqçe 'arz edeniñ
Rîkâ'-ı râzını şeh-zâde hıfz eder kesede
- 9 Edîb ma'şer-i Tâtâr-zen gibi kefedede
Degil ki rîşine bulsa hınâ yaqar kefe de

1298

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ehl-i dâda n'ola ger olsa cihân dil-dâde
K'olamaz hulk-ı mekârimde mu'âdil dâda
- 2 Zîb-i âsâyiş ü râhat bulamaz ferdâda
Sâhte dâd ile zâtına olan fer-dâde
- 3 Her kesîñ zâhir olur şanma nişân-ı sa'yı
K'olamaz âb ile her pây-ı cihân-peymâda
- 4 Ner midir mâde midir derken o mâhî âyâ
Hele 'aksin düşürüp âbda gördüm mâde

- 5 Arama cūda Edīb ol güher-i nā-yābı
Dil-i güm-geşteyi şor қа' r-ı yem-i sül māda

1299

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Zāhid olur mu zād-ı me'ādın tehiyyede
Kim sübhasın zühül ile almaz tehī yede
- 2 Ükrüme-i ekābir ile iftiḥār eder
Bilmem ki şeyḥe pāye mi vardır 'aṭıyyede
- 3 İşgā-yı emr u nehye teşāmümdedir mürīd
Güyā ki qaldı deydene-i cāhiliyyede
- 4 Pīrāye-gīr-i naqş-ı gınādır qunū' lar
Olmaz nişān-ı fāka nüfus-ı ebiyyede
- 5 Dil-dāde ehl-i 'iffeti dehrin Edīb hep
Neyl-i ḥütām-ı rüşvete şekl-i hediyyede

1300

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Ḥaşr etme şehīd-i gamıñı böylece nāza
Cāy-ı nigeḥ-i raḥm gerek böyle cenāze
- 2 Görmez gözü naqdine-i bisyār-ı niyāzı
Ehl-i ṭama' in mā'il iken meşrebi āza
- 3 Ṭa'm etme süveydā-yı dili nefis-i ḥabişe
Verme o kebüter-peçeyi pençe-i bāza
- 4 Ger bedrekaşı şa'sa'a-i mehde olursa
Reh-yāb-ı ḥaḳīkat bulamaz çāre mecāza
- 5 Pā-der-gil isek faşl-ı şitā içre Edībā
Ḳaşr eylemişiz rāḥati biz mevsim-i yaza

1301

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ḥayāl-i behcet-i rüyundan olmaz çeşm-i ter sāde
Mişāl-i zīnet-i naqş-ı çelipā çeşm-i Tersāda
- 2 Ḥāzer etmez ḥabībim cürre-i āgūş-ı 'āşıkdan
Ol āhū-yı ḥarem ḥāhiş-nümādır dām-ı şayyāda

1299 S 55b, Ü1 155a, Ü2 144b

1300 S 55b, Ü1 155a, Ü2 144b

3 Verme S, Ü2: Verse Ü1

1301 S 55b, Ü1 155b, Ü2 144b

- 3 Nice medd-i yemîn eylerdi zâhid sâgar-ı bezme
Harâm olsa 'inâk-ı şâhid-i mey dîn-i 'Îsâda
- 4 Harîm-i bâğda rind-i humâr-âlûde-i fûrkat
Niyâz-ı nekhet-i şahbâ-yı la'lin baş eder bâda
- 5 Edîbâ gam degil ehl-i hevâ mihnet-ķarîn olsa
Meger bir merdüm-i âsûde-ķâtır var mı dünyâda

1302

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Kō sâ'idîñ 'unuk-ı 'âşık-ı du'âcıda
Viķâyedir şanemâ nüşha-ı du'â cîde
- 2 Fûrûğ-ı revnaķ-ı dâğ-ı ġarâm ber-ser iken
Bize mezellet olur iķtişâm-ı tâcîde
- 3 Yer etdi lezzet-i câm-ı lebiñ dimâğımda
Çü-ķa'm-ı sâgar-ı zemzem dehân-ı hâcıda
- 4 Recâ-yı vuşlat olur mu ķarîn-i sem'-i ķabûl
Eşer bulunmasa 'arz-ı niyâz-ı râcîde
- 5 Necât-ı hevl-i ķiyâmet Edîb şıdk iledir
Nişân-ı sum'a bulunmaz cebîn-i nâcîde

1303

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Gitme reh-i ġarâma şaķın tenbelît ile
Hem-pâ da olma şûfî gibi tenbel it ile
- 2 Kâni' nice nidâsını yâķûta haşr eder
Dil-sîr iken nevâle-i Rabb-i muķît ile
- 3 Nefs-i ġarişi pey-rev-i mûr-ı kemîne ķıl
Doysun ķo rîze-ķîni-i nân-ı fetît ile
- 4 Şâhıñ olur mu şöhret-i zulmü ġafî ola
Mihterleri ķafâ-rev iken böyle şît ile
- 5 H'âhişġerân-ı ni' met-i âsûdegî Edîb
Yâr olmasın melîk-i lisân-ı felît ile

1302 S 56a, Ü1 155b, Ü2 144b

2 Bize S, Ü1: Biz Ü2

1303 S 56a, Ü1 155b, Ü2 145a

1304

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Nişār-ı vaşl ki 'uşşāka bī-bahā ne ola
O luţf-ı bī-bedele cān u ten bahāne ola
- 2 Ğamīñla eşk-i terim kim akip revāne ola
Ĥurūş-ı ābını қаşr eylemek revā ne ola
- 3 Hevā-yı şeyḥ ki nev-rüste bir fidāna ola
Yolunda āb-ı ruḥun eylese fidā ne ola
- 4 Hemān maḥabbet-i zāhid ki aş u nāna ola
Yanında dāniş-i miqdār-ı āşinā ne ola
- 5 Edīb da' vī-i ğam kim o dil-sitāna ola
Bize şerāket-i nā-dān-ı ḥod-sitā ne ola

1305

mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün

- 1 Ṭarīḳ-i ehl-i iḥlāş-ı verāda
Nice āheste-rev қalmaz verāda
- 2 Қomazdı vechini zāhid sevāda
Teferrüd etmese ḥubb-ı sevāda
- 3 Hevā-yı çin-i zūlfüñ ehl-i zūhdü
Seyāḥat-kār eder rāh-ı ḥaṭāda
- 4 'İmād-ı çeşmine ta' liḳ-i ḥaṭṭıñ
Ḥaṭādır merdüm-i çeşm-i 'amāda
- 5 Ṭarīḳ-i ğışşı nā-meslūk ederdim
Edībā reh-nümün olsam me' āda

1306

mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Serv-i sehī-қadiñ hele hīç bir ḥadiḳada
Dil-berle hem-ser olmağa yokdur ḥadi қada
- 2 Sīmā-yı zūlf-i dil-ber eger birse liḳada
Buldum қalemle liḳayı ben bir seliḳada
- 3 Kilk-i debire buğz ile 'arż-ı muḥāleşat
Bihüdedir ḥılāl-i suṭūr-ı nemiḳada

1304 S 56a, Ü1 155b, Ü2 145a (S'de son üç beytin üzerine çizgi çekilmiş)

1 bī-bahā ne ola S, Ü2: bī-nihāye ola Ü1

1305 S 56a, Ü1 156a, Ü2 145a

1306 S 56a, Ü1 156a, Ü2 145a

2 ben S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

- 4 Meyl etme şîr-i şedyine ümmü'l-ḥabâyîşîñ
Zâr olma ḥuẓn-ı mâder-i ğayr-ı şefîkâda
- 5 Gülzâra çık Edîb ki gül-ķand-ı inşîrâḥ
Âmâdedir şuhûn-ı riyâẓ-ı enîķada

1307

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hüsâm-ı ğamzeyi gör de doķunma mesle ḥada
Olur mu gerdeni şatîñ rehîde meslaḥada
- 2 Temûz-ı miḥnet ü ğamda hevâ müsâ'id iken
Bize ne fâ'ide var ittiḥâẓ-ı mirveḥada
- 3 Bakılsa 'ârife zevķ-i münâdemet ancak
Cihânda ķalmadı illâ devât u mıklemede
- 4 Nigâḥ-ı ḥâtıra nûr-ı neşât olur ḥâşıl
Ḥayâl-i naķş-ı suṭûr-ı rûmûz-ı mülhemede
- 5 Edîb şî' rime hem-reng olaydı şî'r-i diger
Olurdu tûde-i sükker zemîn-i mimleḥada

1308

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dem-â-dem neyl-i dâġ-ı tâzeyeye eyler du'â sîne
Bilinmez râḥ-ı ğamda sîneniñ bu iddi'âsı ne
- 2 Olur bürc-i esed lerzân-ı bîm-i saṭvet-i 'âşîķ
Felekler şâbit olmaz şîr-i 'âşķiñ iftirâsına
- 3 Dü çeşmimden dü yem emvâc-ḥîz olmaķdadır şadra
Hele bir kerre gel seyr et dü yemmiñ mültekâsına
- 4 Kâzâdan restġârî-ḥ'âḥ olurken merd-i dâñaya
Giriṭâr olmanıñ dâ'-i kâzâya iķtizâsı ne
- 5 Hemîşe şoḥbet-i endûḥ-ı ten-fersâya mâ'ildir
Edîbâ olmadı gitdi feraḥla âşînâ sîne

1309

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Be-şîdk-ı niyyet olan muķtefî pey-i dâda
Bulur maķâm-ı bülendi nihûft ü peydâda

1307 S 56a, Ü1 156a, Ü2 145a

5 zemîn-i S, Ü2: derûn-ı Ü1

1308 S 56b, Ü1 156a, Ü2 145b

1309 S 56b, Ü1 156a, Ü2 145b

- 2 Ümîd-i midhât ile olma hâlkâ şey-dâde
Bu kârı eyleme niyyet derûn-ı şeydâda
- 3 Hüsâm-ı âhımı âmâde olsam i' dâda
' Aceb mi ' arşa-i peykâr-ı cünd-i a' dâda
- 4 Teyakkun eyleyemez resm-i dâd u bî-dâdı
Ferîb-ı hûrde olan kâr-ı dâd bî-dâda
- 5 Edîb gâlib olur rezmgâh-ı ma' nâda
Dilîr-i hâme serâyâ-yı cem' ü efrâda

1310

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 ' Arz ederdim ol semen-sîmâ cevân-ı emlese
Şefkat etse zaḥm-ı nâ-sûr-ı derûnu emlese
- 2 Nâ-revâdır mürşide sikkîn-i terk-i âz ile
Rište-i te' şîr-i ḥubb-ı kîseyi dilden kese
- 3 Muḥtebisdi çillede şeyhiñ meşâm-ı çeşmine
Büy-ı seyr-i gülsitân bād-ı hevâdan gelmese
- 4 Şafhasız çâh-ı devât içre kalem bî-nutḡdur
Zulmet-i şebdir ' amâ çeşm-i benân-ı aḡrasa
- 5 Sîret ü kirdârda dil-beste-i tûklân iken
Kalb-i dānāya degil lâyıḡ Edîbâ vesvese

1311

mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Düşme bahâr olunca ḡamiñ düş-ı rāḡına
Âmâde ol mûhâcerete düş ıraḡına
- 2 Cevfinde mihr ü mâhı sipihriñ dü dâḡ olur
Bir kaṡre degse ḡûn-ı dilimden dudaḡına
- 3 Tâ ḡars-ı bâḡbân ola çek pây-ı raḡbeti
Dehriñ ribâṡ-ı miḡnet olan şaḡn-ı bâḡına
- 4 Şahbâyı ḡor ḡulâm u zeni iḡtiyâr eder
Zâhidleriñ inanma şaḡın her ferâḡına
- 5 Her muḡtedâ-yı pîre Edîbâ rûkûnu ḡo
Şeyhiñ bu dām-ı liḡyesiniñ düşme aḡına

2 hâlkâ S, Ü2: hâlkı Ü1

1310 S 56b, Ü1 156b, Ü2 145b

4 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1311 Ü1 156b, Ü2 145b

5 liḡyesiniñ Ü2: ḡilyesiniñ Ü1

1312

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 N'ola bâ-iştidâd-ı şevk-i 'arz-ı bendegî yâre
Olursa çāk çāk-i nâ-şabūrî bendeki yara
- 2 Ten-i şad-çāk ile çün yâr hursend olmadı vara
Gedâ-yı zaḥm-ı 'aşkıñ yâre yüzü olmadı vara
- 3 Düşüp zülf-i siyâha muhkem etdim ragbeti mârâ
Diriğ olsam da bundan şöñra etmem ragbe tîmâra
- 4 Degildir ḥaṭṭ-ı nev-efsün-nüvisân-ı kaẓâ şimdi
Ruḥunda ḥâmesin ḥaşr etdi yâriñ sebt-i âsâra
- 5 Riyâzetle Edîbâ iktisâb-ı kuvvet etdikçe
Olur zâhid zebûn-ı küşti-gîr-i nefis-i emmâre

1313

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Yok nûr-ı hüda râh-ı reşad istemezinde
Bed-kîşleri iste helâk isteme zinde
- 2 Mümkün mi ola 'aşıkñ âsâyîşi yâriñ
Tâ sâye-nişin olmayıcaḳ serv-i kadinde
- 3 İşâr-ı güher-pâre-i vaşl umma o mehden
Ağyâr muḥîṭ olmuş iken piş ü pesinde
- 4 Sîr-âb olamaz gavṭa-zen-i kevşer olursa
Tefsîde olan cām-ı vişâliñ emelinde
- 5 Ükrûme-i şâhân-ı cihân ile Edîbâ
Bî-mâye kalır lezzet alan kesb-i yedinde

1314

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şimdi gamñla dil n'ola etmezse demdeme
Şûrişgeh-i zamânede uysun mu dem deme
- 2 Dil-ḥ'âhı üzre tām iken ümmîdi 'aşıkñ
Ḥâcet ne bîm-i ye's ile izhâr-ı mâteme
- 3 Ağyârñ 'aşıka kelimâtı külüm ise
'Aşık da tîğ-i âh ile eyler mükâleme

1312 S 56b, Ü1 156b, Ü2 145b

3 etdim S: etdi Ü1, Ü2

5 zebûn-ı S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1313 S 57a, Ü1 156b, Ü2 146a

1314 S 57a, Ü1 157a, Ü2 146a

- 4 Hecriyle döndü nāla vücūdum ‘aceb midir
Tevcih-i gūş-ı dīde-i rahm etse nāleme
- 5 Düşdü Edīb men‘ a-i hısn-ı selāmete
Gönlüm ğarīm-i ğamla edelden müsāleme

1315

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Hemān zenbūrveş pervāz eder dā‘im berārīde
Mürīdīñ niş-i hırsın görmedim kaç‘ā bir arıda
- 2 Yeter enmūzec-i şıdķ u emānet ehl-i idrāke
Mihekk-i āzmāyiş sīret-i kāmīl-‘ayārīde
- 3 N’ola cevşen-be-düş-ı zaķm ise cism-i dil-i zārım
Ki Sām-ı çeşm-i şūhu şaf-şikendir nīze-dārīde
- 4 Libās-ı cān-güdāz-ı ‘āriyetden ‘ār eder ‘ākīl
Ne lezzet var bize eşvāb-ı ecsām-ı ‘avārīde
- 5 Edībā şūret-i ğayş-ı füyūzāt oldu āmāde
Nümāyān olmağa mir‘āt-ı mīğ-i lutf-ı Bārīde

1316

mef‘ülū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ülün

- 1 Sa‘yī olamaz her ķadem-i ābile-dāne
Bī-dād-ı Hūdā vāye-dih-i āb ile dā ne
- 2 Peyveste mü‘ezzin bize bu bāng-ı ezāna
Sen kendiñi ikāz edegör bāng-ı ezā ne
- 3 Şanma eme vü mesken olur bī-emelāna
Kim bī-emele ğā‘iledir bī-eme lāne
- 4 Her merdüm-i dil-ķasteyi rāķat ķomayana
Raķm eyleme nār iķre de rāķat ķoma yana
- 5 Hem-ser degil ehl-i dile bā-ķāl-i teyakķuz
Ānā‘-i leyālī keder-i ğaflet-i āna
- 6 Bī-ķayret-i dīn ğāret-i emvāl iķün ancak
Leşķer ķeken oldu heme dānī Hemedāna
- 7 Re‘fet yine dāmen-ķeş olur tab‘-ı Edībe
Bīğāne iken mezķebi ķavm-i ‘Acemāna

1315 S 57a, Ü1 157a, Ü2 146a

1316 S 57a, Ü1 157a, Ü2 146b

7 olur S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

1317

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Me'al-i nüṣṣa-i mevlūda baḳ yed-i ebede
Ki geldi rāh-ı ezelden mürür içün ebede
- 2 Nazır-i māder olan duḡter-i şerefendiñ
Nuḳūṣ-ı hılḳat ü hılḳı şebih olur ebe de
- 3 Ḥariṣ-i züll-i me'ādıñ bu dehr-i fānide
Ḳalır tımāḥ-ı nigāhı 'uluvv-ı mertebede
- 4 Mübārizān-ı ḡama dir'-i sīne kāfidir
Ne sūd 'aşıḳa a'dād-ı cevşen ü cebede
- 5 Edib mürşidi yāriñ şıṭabl-i ḡaşında
Şi'ār-ı züll ile gördüm kenār-ı maştabada

1318

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Mucir ol ārzūmend-i lebiñ deryāda düşdükçe
K'anı ḡavvās eden dürc-i lebiñdir yāda düşdükçe
- 2 Şirā'-ı şevḳi bāz eyle pey-i her bāda düşdükçe
Hemān çek fülk-i cāmı zāhida her bāde düşdükçe
- 3 Bilindi ḡāl-i şūfi fikr-i la'l-i sükkeriniñle
Zübābiñ ḡāletinden şişe-i ḳannāda düşdükçe
- 4 Dil-i saḡtı rehīn-i āteş-i 'aşḳ eyle kim āhen
Ḳabūl-i līnet eyler küre-i ḡaddāda düşdükçe
- 5 'İnāḳ-ı şāhid-i zibā-yı ma'nāda ḳuşūr etmez
Edib-i nükte-perdāz-ı cihān-ārāda düşdükçe

1319

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Sürbe-i hīzān-ı aḳtār-ı cihān İstanbūla
'Azm-i rāh eyler ki bī-ḡad ṭālib-i istin bula
- 2 Menhec-i ḡubb-ı ḡulām u zende rehvar olmasın
Zāhid-i ālūde-meşreb düşmesin yoldan yola
- 3 Etme 'aks-endāz-ı mīnā-yı nigh la'l-i teriñ
Cām-ı çeşmim ḳoyma kim ḡün-āb ile birden dola

1317 S 57b, Ü1 157a, Ü2 146b

1318 S 57b, Ü1 157b, Ü2 146b

1319 S 57b, Ü1 157b, Ü2 146b

1 aḳtār-ı cihān S, Ü2: cihān aḳtār-ı cihān Ü1

- 4 Cilve-perdâz-ı yemîn-i iltifât et gönllümü
Ol gül-i h̃oş-büy-ı rengini revâ görme şola
- 5 Ser-be-ser ma' mûre-i 'âlem harâb olsa Edîb
Nâ-revâdır hân-mân-ı ehl-i ğam vîrân ola

1320

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Dehrde haşr-ı vidâd etdi ekâbir zâda
Şimdi pey-revleridir cümle ekâbir-zâde
- 2 Olamaz h̃âhiş-i naşfet nîgehinden yâriñ
Ġamzesi mâ'il iken kâ' ide-i bî-dâda
- 3 Mısr-ı dilde nice Fir'avn-ı elem hâlik olur
Olıcağ ıtr-ı vefâdan gûruh-ı Mûsâda
- 4 Bezl eder rüşvet-i envâ' -ı nevîdi halka
Meslek-i mürşide seyr eyle reh-i irşâda
- 5 'Âlime yegdi Edîb olsa ğama üftâde
Olmadan mesned-i vâlâ şeref-i iftâda

1321

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Sûzişinden bedenın eyledi ibrâ hîme
Nîgeh et âteş-i Nemrûd ile İbrâhîme
- 2 Teşneler k'ede fidâ katre-i ebrî sîme
Merg ile râğıb olur câme-i ebrîsîme
- 3 Edeb-âmûz-ı secâyâ-yı kirâm olmayana
Şeyh-i üstâd-ı felek kâ'im olur ta' lîme
- 4 Nâvek-endâzî-i âşubu şanî' etmez isen
Zahm-ı peykân-ı digerden ne düşersin bîme
- 5 Dil-beriñ her dü ruh-ı enverine nisbetle
Görünür bedri Edîbâ felegiñ bir nîme

1322

mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Kaldı remîde h̃âb-ı dü çeşmim bi-lâ-sine
Üftâde olalı ğam-ı 'aşkıñ belâsına

1320 S 57b, Ü1 157b, Ü2 147a

1321 S 58a, Ü1 157b, Ü2 147a

4 isen S, Ü2: elin Ü1

1322 S 58a, Ü1 158a, Ü2 147a

- 2 Tāb-ı ğamıñla dīdemiziñ baķ būkāsına
Olmaķdadır leb-ā-leb-i ħūn baķ bu kāsına
- 3 Deħriñ ħapılma mūntezeh-i bā-bināsına
Dil-beste olma bu felegiñ bāb-ı nāsına
- 4 Yokdur deme ħavī senedi cerr-i dirheme
Zāhidleriñ ‘aşāsına baķ ittikāsına
- 5 Yāriñ ğam-ı firāķı ile āb-ı çeşmimiz
Geçdi Edīb dergehiniñ mā-verāsına

1323

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Direm ‘atıyyesi ‘ālemde her direm-cūya
Hediyye eylemedir ħatreyi direm cūya
- 2 Cemāl-i dil-bere bir ben miyim hemān hāyim
Hezār bendesi müştāķdır o gül-rūya
- 3 Raķīb ħırş ile kūyunda yer umar yāriñ
Şaķın ferīb ile yer vermesin o bed-gūya
- 4 Olunca ğāliye-sā reng-i zūlfü ħirelenir
‘Abir ü ğāze ‘abeşdir o mūy-ı ħ’oş-būya
- 5 Edīb men‘a-nişin-i ħuşūn-ı tūklāna
Teveccühüñ yeri yok ħışn-ı köhne-bārūya

1324

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Delil-i Ħızr olaydı reh-berim ben yāri bulduķça
Olurdum sālīk-i nehc-i rızā aġyārı bulduķça
- 2 Olaydım cāhil-i ħadr-i şifā āmāde etmezdim
Devā-yı merdüm-i dil-ħasteyi āzārı bulduķça
- 3 Neden meyl-i dil-i miħnet-keşim efzūn olur bilmem
Hevā-yı dil-bere her mā’il-i inkārı bulduķça
- 4 Eger niş-i ğam-ı aġyārdan sehv-i herās etsem
Gül-i ħ’oş-būya iķbāl eylemezdim ħārı bulduķça
- 5 Ħayāt-ı cānım olsa dest-i iķbālī dirāz etmem
Bu bāġiñ mīvesinde lezzet-i idbārı bulduķça
- 6 Lebiñ ħūt etmesem gül-ķand ederdim kām-ı Ferhāda
Bu ‘işret-ħānede her şūħ-ı Şirīn-kārı bulduķça

- 7 Edibā kadrini terciḥ ederdim zāhid-i ‘aşra
Dil-i zārım gibi her kāriḥ-i evzārı buldukça

1325

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Olmaḳda tayf-ı cānı cebīn-sā kinīsede
Rāhib esāfil-i derekiñ sākinise de
2 Bir görme ṭab‘-ı zāhid-i fertütü rind ile
Mümkin mi ṭa‘m-ı şır bulunmaḳ herīsede
3 Şūfī-i zen-perest-i cehülün inābeti
Nā-yāb olur ziyāret-i sitt-i nefīsede
4 Ehl-i ṭama‘ nümüde eder şanma ni‘meti
Olmaz nişān-ı ğunye ṭibā‘-ı ḥasīsede
5 Uymaz Edib ḥaşmet-i Rūmiye Özbegī
Özbek eger ki mülketiniñ öz begise de

1326

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Fuccār edip ‘adāveti her bī-riyāyile
Āmāc eder siḥāmına her bīri yayile
2 Re’fetle müntemīlerine dil-nevāz olan
Bīgāneyi müsahḥar eder aşinā[y]ile
3 Pürken güherle yem ḥas u ḥāşāki cezb eder
Gelmez ḥarişe ‘izz-i ḳanā‘ at ğinā[y]ile
4 Esḳām-ı ‘aşḳ-ı yār ile me’nūs-ı miḥnetiñ
Renc-i dili mühādene etmez devā[y]ile
5 Çerḫiñ rüsüm-ı ḳabzını baş añlayan Edib
Hem-ser görür seciyye-i buḡlu seḫā[y]ile

1327

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Olma āsūde iken rāhatiñ ikrāhında
Etme üstür-ı teni māl içün ikrā Hinde

7 kāriḥ-i Ü2: zādeyi Ü1

1325 S 58a, Ü1 158a, Ü2 147b

1326 S 58a, Ü1 158b, Ü2 147b

1327 S 58a, Ü1 158b, Ü2 147b

1 Olma S, Ü2: Ol ki Ü1

- 2 Emel-i genc ile asret-keş olan āhinde
Eli yakdıñ dil-i pür-sūziřiñ āhında
- 3 Rızķına ķāni‘ idi ĥ‘āce ‘anādan ġayrı
Ne bulur bilse ĥuřul-i emeliñ rāhında
- 4 Luťf-ı bī-ĉāreye ĥařr etmeyicek ĥāsirdir
Dili ser-geşte eden fā‘ide-i cāhında
- 5 Luťfdan ġayrı sezāvārına fikr-i řā‘ib
Olamaz merdiñ Edībā dil-i āġāhında

1328

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Tarīķ-i nehy-i dil-berde ‘adil-i İbn Verdise
Dilin mecbūrdur zāhid o ġül-ruĥsāra verdise
- 2 Viřāl-i dil-ber-i Tersāya varın bezl eder zāhid
Dem-ā-dem bāz eder ser-kise-i dīnārı serġise
- 3 Ümīd-i ecr ile tedriř-i bī-mūzd eylemez ‘ālim
Kirāsız ĉeřmini rabť eylemez satır-ı kerārise
- 4 Mürīde vām-cūy-ı vuřlat-ı ġılmān-ı cār olmak
Müveccihdir eger hem-sāyelerde naķd-ı cārise
- 5 Edīb ebnāy-ı dehre ĥülledir şevb-i riyā-kārī
Ĥuřuřā şevb-i ‘ār-ı ‘āriyetden daĥi ‘ārise

1329

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ser-i ġisūyu ta‘lik etdigin ol yār-i ser-bende
Temāřa eyleyince ġalmadı sāmān u ser bende
- 2 Dilir-i ġamze-i fettānı pinhān eyle mekmende
Nümāyān olmasın ĉāk-i ġirībān eylemek mende
- 3 Ĥayāl-i behcetiñ her sine-i pür-sūza ĥāl etme
Ki nā-řāyestedir tařvīr-i ġül dīvār-ı ġül-ĥanda
- 4 Tekellüfle ki řūfi zāhib-i rāh-ı sülūk oldu
Degildir ĥaddi olmak bezm-i ehl-i ‘ařķa āyende
- 5 Kıyād-ı kahr ile münķād-ı sūy-ı in‘idām olsun
Edībā ġalmasın cem‘iyyet-i eřrār pāyende

1330

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Geçerken yâri gördüm zîb-i dîbâ-yı terincide
'Arağ-rîz eylemiş germâda ruhsâr-ı terin cide
- 2 N'olur bâzû-yı ağıyârı hamâ'il etmesen cide
Kerem kıl 'âşıkı mîzân-ı gamda etme sencide
- 3 Dirîgâ şahid-i gül bâğdan 'uzlet-güzîn oldu
Bisâtı 'andelîb-i zâr da etmekde ber-çide
- 4 Hırâmı nâz ile şavt-ı derây-ı rişlet-i gamdır
Edince cîlve-sâzî şevb-i nev-çarh-ı derâyide
- 5 Edîbâ sahtî-i kavv-ı vişâli tâb-fersâdır
'Aceb bir çâre yok mu sâ'id-i ümmîdi tesdide

1331

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

- 1 Maqbûl degil olsa dağî rûy-ı kamerde
Ol mün'im-i zî-mevhibe kim rû yıka merde
- 2 Ger fahret ü şân menzil-i bālâ ise merde
H'or görmesin emşâlini bālâ-yı semerde
- 3 Pûşide kalır cismi münakkaş keçelerde
Şûfi gibi hiç görmemişiz bu keçelerde
- 4 Mestâne dühûl-i der-i yâre heves etme
Zâhid eşer-i keyf ile gel düşme bu derde
- 5 Dil-beste-i ağıyârdır ol yâr Edîbâ
Kim 'âşıkına dūr ola hengâm-ı kederde

1332

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 'Alîl-i fâka hâlin olmadıñ re'fetle pürsende
Zerîñ genc-i ferâhı mün'imâ oldukça pür sende
- 2 Olurdu rişlete te'sîr-i tâbımdan şitâbende
Bu germiyyetle bir dem kalsa mihmân-ı şitâ bende
- 3 Şarîr-i bâb olurdu muğtenim îşâr-ı terhîbi
Geleydi reh-ber-i ihlâş ile tev'em her âyende

- 4 Hezārın yılda bir kez gülleri hāndān eden ancak
Nesīm-i intizār-ı şevkidir eṭrāf-ı gülşende
- 5 Ne lāzımdı lehīb-i küre-i āteşle nerm etmek
Edībā līnet-i zātī olaydı ṭab'-ı āhende

1333

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Diliñ ey 'āmil-i ser-geşte emvāl-i beḳāyāda
Bu nehm̄etle 'aceb gelmez mi hīç mülk-i beḳā yāda
- 2 Bu mātēm-hānede mānend-i naḳş-ı sikkedir gūyā
Nigāh-ı hırş-ı ḳāḏī naḳd-ı mevrūş-ı yetāmāda
- 3 Hevā-yı germ-i dūzaḥ-tāb-ı 'aşḳıñ neydigin bilmez
Heves-kār olmayanlar zıll-ı çetr-i zūlf-i ber-bāda
- 4 Baḳılsa 'ālemiñ pīrāhen-i ecsām-ı aḫyāsı
Gelir çeşm-i başire hey 'et-i ekfān-ı mevtāda
- 5 Edībā sāḳī-i kilkim mūdām-ı ḥüsn-i ta' bīri
Müsellemdir dem-ā-dem sāḡar-ı elvāḥa imlāda

1334

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şabūrī gerçi gücdür teng-destiniñ devāmında
Ḥaṭar çokdur velikin ḥ'āce-i 'aşrıñ da vāmında
- 2 Devāhī mūndericdir 'ālemiñ her şehir ü 'āmında
Pey-ā-peydir keder ebnā-yı dehrin ḥāş u 'āmında
- 3 Riyā vü sum'ayı kār eylemezdi zāhid-i mürşid
Bulaydı şān u şöhret kār-ı şıḏḳıñ iltizāmında
- 4 Elifān-ı sühād-ı bezm-i 'aşḳıñ muḳle-i cānı
Ḳarir olmaz behişt-ābād-ı Şāmiñ şubḥ u şāmında
- 5 Muza'afdır Edībā derd-i ser maḡmūr-ı miḡnetden
Mūdām-ı sāḡar-ı āsāyişin mest-i mūdāmında

1335

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Degil şināḥa sezā yadlar bu deryāda
Bu bāb-ı mevhibedir bestedir bu der yada

1333 S 59b, Ü1 159a, Ü2 148a

1334 S 59b, Ü1 159b, Ü2 148b

1335 S 59b, Ü1 159b, Ü2 148b

- 2 ' Aceb mi sālīke olsa güşāde her cāda
' İḳāl-i ḥaṭve-i sāk-ı zehāb-ı her cāde
- 3 Velīd-i māder-i efrāḥa ḥaṣyet-i mevtiñ
Eder hümümü tegallüb sūr-ı mīlāda
- 4 Şiyāhı sürbe-i gürge ḥaṭire-sāz eyler
Sülük-i merdüm-i müşfik ṭarīka-i dāda
- 5 Edīb nūr-ı nehārīñ ne farkı var bilmem
Sevād-ı zulmet-i şebden nigāh-ı a' māda

1336

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 İḳtidā et 'ālemiñ şūfi-perest eclāfına
Ehl-i zūruñ mün' imā sūrāḥ-ı güş aç lāfına
- 2 Rūz u şeb naḳdīne-i ḥ' urşid ü māhı 'add eder
Ḥ'āce-i çerḥiñ nigāh et taḥte-i şarrāfına
- 3 Sīret-i mekrūhu menfūr-ı dil-i aḥlāf iken
Şeyḥ-ı dūn meyl-i tefavvuk etmesin eslāfına
- 4 Nışf-ı nān-ı ḥuşku ḥīn-i bezlde tañşif eder
Ḥātemān-ı 'ālemiñ baḳ keşret-i inşāfına
- 5 Farṭ-ı ḡayretten şehīd-i rezmgāh-ı ḡam Edīb
Na' şını görmez sezā bī-ḡamlarıñ ektāfına

1337

mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

- 1 Dil-i menhūmu zāhid verme zāda
Metā' -ı hırş-ı şūmu ver mezāda
- 2 Tebeh-kārīyi şūfi etme 'āde
Müberrātı müheyyā et me' āda
- 3 Hem-āvāz eyle āh-ı girye-ḥīzi
Şadā-yı ra' d ile faşl-ı şitāda
- 4 Giriz et senglāḥ-ı dünyevīden
Şitābān ol reh-i Rabbü'l-'ibāda
- 5 Edībā āşinā geldikçe yāda
Derūnum raḡbet eyler sūy-ı yada

3 efrāḥa S, Ü2: efrāca Ü1

1336 S 59b, Ü1 159b, Ü2 148b

1337 S 60a, Ü1 159b, Ü2 149a

3 eyle S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1338

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Alsın garîm-i saht-ı günehten beni yede
Nîrû-yı çâre-sâzî-i gufrân beniyyede
- 2 Düşme perestişe 'abeşât-ı seniyyede
Kim hâzinân-ı düzağ alırlar seni yede
- 3 Zâhid unuttu zağmet-i kesb-i helâlini
Buldukça zevk-i ta'm-ı sühûlet 'atıyyede
- 4 Dirhem kesildi kîse-i aşhâb-ı cüddan
Hisset yer etdi cümle tîbâ'-ı rediyyede
- 5 Çekmez necâta belki leged-küb olur Edîb
Ehl-i zamâne görse refîkin beliyede

1339

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Keff et nigâhı sâ'ilini men'e mâyile
Kim kârihim nazardan aña men'amâyile
- 2 Rif'at-i cidâlin etmedesin sen semâyile
Şâhâ hâzîze müncezîbim bense mâyile
- 3 Kaşr-ı tabîb-i hâzık-ı şıdk et'ilâcını
Olma rağîbe-ğâh-ı şifâ her devâyile
- 4 Bâlîde olma nâmiye-i her bahârdan
Zinhâr açılma gönçe-şîfat her hevâyile
- 5 Merdiñ nigâh-ı şıdkına lâyıkk degil Edîb
Rehbet şühûd-ı heybet-i ehl-i riyâyile

1340

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Rüsûh-ı hırş u tama' tıynet-i mevâlîde
Naşîb-i şîr kıomaz hışşe-i mevâlîde
- 2 Ne hüsñ olur bilemem inbişâs-ı hâlîde
Zemîn-i tîre-i şahn-ı mekân-ı hâlîde
- 3 Taqıyy-i şâf-dile nûr-ı çeşm-i sâmi'adır
Fürûğ-ı âyet-i Kır'ân lisân-ı tâlîde

1338 S 60a, Ü1 160a, Ü2 149a

1339 S 60a, Ü1 160a, Ü2 149a

1340 S 60b, Ü1 160a, Ü2 149a

- 4 Esîr-i derd-i ser-i fikr-i la'î-i yâr olduk
 Hûmâr yok der iken neş'e-i hayâlîde
- 5 Edîb hâli kıoyan şûret-i makâlîde
 Güşâde-meyl eder akfâl-i bî-makâlî de

1341

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Mucidd iken dil ü cân sırrımıñ ibânesine
 ' Aceb cehûl-ten izhâr eder ibâ nesine
- 2 Şeh-i serîr-i maḥabbet tenezzül etsin mi
 Cûlûsa her dil-i ḥ'ârîñ palâs-ḥânesine
- 3 Nice be-hem-rev-i ḥaşm-ı cehâlet olmaz o kim
 Dilin muvâfık ede gerdiş-i zamânesine
- 4 Demem ki çâk-i dilin ' arz ederdi gîsûya
 Dem-i zühûr-ı ḥaṭı düşse fikr-i şânesine
- 5 Edîb âḥiri pervâneveş olur sûzân
 Zebân-ı minnet-i ḥalkıñ düşen zebânesine

1342

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 ' Aks-i ruḥuñla sāgarı gülzâr et meye
 Tâ bûlbûl-i meyi ğam-ı gül zâr etmeye
- 2 Cânâ ḥiṭâb-ı luṭfuñu aġyâr işitmeye
 ' Uşşâka reşk-i ḥâsid-i bed-kâr iş itmeye
- 3 Vaşf-ı lebiñ semâ' ıla dervîş-i Mevlevî
 Mümkin mi devr-i ḥâne-i ḥammâra gitmeye
- 4 Bu şaydgehde var mı bir âhû-yı dil k'aña
 Târ-ı kemend-i zûlf-i siyeh-kâr yetmeye
- 5 Kaşr-ı niyâz-ı vaşlda fikrim budur Edîb
 Nakd-ı ümîd-i dest-i temennâ da yetmeye

1343

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Demem zâhid İrem nâmında bâġ-ı kıavm-i ' Âd iste
 Derûnuñdan kıuyûd-ı fikr-i bâġı kıo me'âd iste

1341 S 60b, Ü1 160a, Ü2 149b

1342 S 60b, Ü1 160a, Ü2 149b

1343 S 61a, Ü1 160b, Ü2 149b

- 2 Şakın olma elif-i tütüyā-yı ğafve-i ğaflet
Hemān çeşm-i ‘alil-i ğaflete kuhl-ı sühād iste
- 3 Taleb-kār-ı murād olmakda haḡdan infirād etme
Der-i Vehhābdan neyl-i murād-ı nā-murād iste
- 4 Tebāh etme faḡaṡ idmān-ı sa‘yı çille-keşlikde
Sihām-endāzī-i bāzū-yı şevḡe istidād iste
- 5 Tevaḡḡu‘dan ‘aṡā-yı mīr ü şāhı sedd-i nuṡḡ eyle
Edībāsā nevāl-i ḡazret-i Rabbū’l-‘ibād iste

1344

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Düşse ‘aks-i eşer-i tāb-ı ruḡu ger māya
Āb-ı serdiñ eşeri tāb verir germāya
- 2 Āteşin bāde gibi ġā’ile-i sermāya
Şanma hengām-ı şitāda bulunur ser-māye
- 3 Zülfüññün cān ile ber-dār-ı siyeh-tārı olan
Hem-çü-‘unḡud-ı ‘ineb zīb verir aşmaya
- 4 Ne revā ol şaneme cūş-ı nem-i ḡasretten
‘Arz-ı şevḡ etmesi her dīde-tehī bī-māye
- 5 ḡaşm ile bunda Edībā olamaz da‘vāmız
Rūz-ı ferdā gidelim maḡkeme-i kübrāya

1345

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Taṡṡif ile der-kār edemem kendimi keyle
Āfet-zede-i nār edemem kendimi keyle
- 2 Nālān olarak cāha kıyām eyleme neyle
Ney-zen gibi iḡrāz-ı maḡām eyleme neyle
- 3 Bezm-i ṡaraba ḡalbiñi zār eyleme meyle
Bir neş’e iḡün kendiñi ḡār eyleme meyle
- 4 Sa‘yın o ki vā-beste eder her kese şeyle
Ücretle ḡarīdār olamaz na‘şını şeyle
- 5 Eskitme ḡadış-i keremi neşr ile ṡayla
Faḡr etme Edībā şiyem-i Ḥātem-i ṡayla

1346

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Eger her dil-ber-i meh-rū yüzünde olsa yüz şāme
Bulunmaz hāl-i ruhsārīñ gibi her yüzde bir şāme
- 2 Kim oldu āftābīñ nūr-ı hüsñü hāme-i kudret
Yazaldan vaşf-ı nūr-ı 'arızīñ elvāh-ı eyyāma
- 3 Saña mecbūr idi iblāğ-ı peygām-ı perestişde
Yeteydi şit-i evşāf-ı cemālīñ gūş-ı eşnāma
- 4 Nigāhı āşinā-yı nakş-ı timsāl-i haķāyıkdı
Ruḥuñ meşhūd olaydı dīde-i mir'āt-ı evhāma
- 5 Felekde nā-revādır sāgar-ı la'liñ hayāl etmek
Edībāsā şereh-kār olmayanlar cām-ı gülfāma

1347

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rinde yok dehriñ emel merdüm-i bī-meyzinde
K'olamaz āb-ı hayāt içse o bī-mey zinde
- 2 'Aks-i rüy-ı ümenā seng ile hemtā görünür
Ḥavene hizbiniñ āyīne-i temyizinde
- 3 Marāz-ı cevre giriftārlığın derk eyler
Cevrden ehl-i sitem bīm ile perhizinde
- 4 'Ameli cā'ize maķrūn idigi müftīniñ
Rū-nümā olmada nā-cā'izi tecvizinde
- 5 Düst u düşmene şāyeste mükāfātīñ Edīb
Görmem imhāli sezā sür'at-i tencizinde

1348

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şu'ūd-ı evc-i 'izze pestī-i zillet degil perde
Ki merdiñ dildedir iķdām-ı aķdāmı degil perde
- 2 Karīn-i pertev-i gufrān olur dīvān-ı maḥşerde
İnābet-kār olunca rüy-ı eşḥāş-ı siyeh-kerde
- 3 Helāk-i şadme-i kūpāl-i nefis-i şūmdur ekşer
Emārāt-ı hayātı umma her şahş-ı mu'ammerde

1346 S 61a, Ü1 160b, Ü2 150a

3 evşāf-ı cemālīñ S, Ü2: evşāfiñ cemāl Ü1

1347 S 61a, Ü1 161a, Ü2 150a

1348 S 61b, Ü1 161a, Ü2 150a

- 4 Çerāgāh-ı cihānda emr-i tedbīr-i me'āşında
Ganīden iktisāb-ı rüşd eder yokdur gedālarda
- 5 Edībā bezl eder nakdīne-i esbāb-ı t̄ā'atı
Fidādır mā-melek zūhhāda rāh-ı vaşl-ı dil-berde

1349

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Māl için 'āzim olan merdüm-i güm-rā Hinde
Bulamaz işr-i kanā' at dil-i güm-rāhında
- 2 Bulsa da kadr-i sini merdüm-i süflī şanma
Pertev-i heybet olur nāşiye-i cāhında
- 3 Kuvvet ü za'fin eder hürd u büzürgün taşvīr
Eşer-i nakş u tezāyüd felegiñ mähında
- 4 Dād-kār olmayıcağ dehrde bir iklīmiñ
Tāb-ı te'sīr bulunmaz nefes-i şāhında
- 5 'Ākiliñ şervet-i Kārūn Edīb evlādır
K'ola yeksān nazar-ı rağbet ü ikrāhında

1350

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Pişānī-i şekāvetine aldı yāfte
Her cebhe-i fūrūğ-ı sa'ādet-ne-yāfte
- 2 'Āşık hezār-ı gülşen-i şevk ol mürīdvār
Olma tarīk-i Gülşeniyāna şitāfte
- 3 Olma siyeh-cebīn-i dālālet ziyā-peẓīr
H̄urşīdi maḥşeriñ serine olsa tāfte
- 4 Olmazdı cāy-gīr-i lezā cāme-i teniñ
Olsaydı tār u pūd-ı hidāyetle bāfte
- 5 Ol çāk-i zeyl-i 'işmete cūyende-i rüfū
Koyma Edīb dāmen-i 'ārı şikāfte

1351

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Def' -i üvāmı eşk ile et yā dimā ile
'Āşık temerrün etme şakın yād-ı mā ile

- 2 Olmuş esîr-i silsile-i ğay ridâ ile
Şûfî devâ ümîdin eder ğayrı dâ ile
- 3 Âsûde-i ‘anâ-yı şu‘ûd-ı kuşûr olur
Seyr-i çemende ülfet eden kaşr-ı pâ ile
- 4 Bir dîde kim hakâyık-ı ümmîd-bîn ola
Eşk-i terin müvekkil eder çeşm-i sâ’ile
- 5 Eyler Edîb fakrda mağsûb şerveti
Gelmez harîş-i dehre kanâ‘at gînâ ile

1352

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Takıldı rîşine şeyhîñ dirâz-gü şâne
Maķâl-i ta‘nı uzatdı dirâz-güşâna
- 2 Niţâķ-bend-i vidâd-ı mürîd ü şeyh olma
Ne ehl-i hırkaya meyl et ne şâl-püşâna
- 3 Be-nev‘-i eşk-i teneddümle mukle-i cânı
Ħabâb-ı mevce-i şerm eyle yemm-i cüşâna
- 4 Nevâ-yı nây-ı gülü-yı dili hem-âvâz et
Sürûd-ı dil-keş-i râmişger-i sürüşâna
- 5 Piyâle-gîrî-i nuşh-ı Edîbe Ħursend ol
Ħabâ-yı ‘işmeti rehn etme mey-fürüşâna

1353

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Ser-firâzîde eger olsa cebîn-sâ tûra
Ser-keş âĦir ‘unuķu râm eder sâţûra
- 2 Dem-i ferdâ şanırim nuĦbe-i kâr-ı nâşih
Şerm olur merd-i siyeh-kerde-i nâ-mağfûra
- 3 Rinde yegdir şeh-i iķlîm-i Ħarâbât olmak
Girmeden çillegeh-i Ħânķah-ı ma‘mûra
- 4 Ėâzesin bint-i ‘ineb rûyuna mâlîde edip
Reng eder şan‘at ile zâĦide ol mestûre
- 5 ‘Âşık-ı şâf-diliñ ferĦat-i sûru ħamdır
Şâdmânî mi olur Ħiç ħam ile mecbûra
- 6 ‘Azm-i tekfir-i Ħatâyâ anı tekfir eyler
Tâ‘atiñ sûdu nedir muttakî-i mağrûra

- 7 Tâ' at-i nâ-sereden belki Edîbâ şeksiz
Ecrdir terk-i enâniyyeti nâ-mecrûra

1354

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Hâtır-ı bü'l-hevesi eyleme ilhâ meyle
Dil-i pür gafletiñe tevbeyi ilhâm eyle
2 Peyker-i meyli şakın eylemeden ' aks-efken
Rûyu nâ-mültefit-i âyine-i cām eyle
3 Ol peşimânî-i kirdâr-ı kabîhiñle hacel
İltizâm-ı nedemi verzişe ikdâm eyle
4 Levha-i kalbi nigârîde-i ' aşk-ı yâr et
Naşş-ı ehvâyı ser-i sîneden i' dām eyle
5 Verme dil gâ' ile-i ' âleme mânend-i Edîb
Mihnet-i ' aşka dil-i ser-keşiñi rām eyle

1355

müfte' ilün fâ' ilün müfte' ilün fâ' ilün

- 1 Güm-şude-i derd olup koyma beni giryede
Dest-i emelden gönül çıkmış iken gir yede
2 Râgıb olan ' izz ile zindegî-i sermede
Âhîri mecbûr olur hâke teni sermede
3 Merdüm-i nîkû-şiyem pey-rev ola tâ bede
Meyl-i güdâzişdedir miñnet ile tâbede
4 Şayrefiyân-ı Yehûd kıblegeh-i bî' ada
Maṭlabını haşr eder neyl-i zer-i bî-' ade
5 Şafha-i gamda Edîb çeşm-i dil-i hem-zede
Kaldı dem-i âh için hâ ile bir hemzede

1356

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Olursa ihtiyâṭı ehl-i şıdkıñ ger menâhîde
Nigâh-ı sem' i bâz etmez nevâ-yı germ-i nâhîde
2 Rızâ-cüyân-ı Hâk dil-beste-i zevk-i na' im olmaz
Nigâhı kümmeliniñ cilve-sâz olmaz melâhîde

1354 S 62a, Ü1 161b, Ü2 151a

1355 S 62a, Ü1 162a, Ü2 151a

1356 S 62b, Ü1 162a, Ü2 151a

- 3 Siyeh-kār-ı inābet-kerde neyl-i ‘afva şâyandır
Ki olmaz táb-ı sîmâ-sûz-ı haclet bî-günâhîde
- 4 Kûlûb-ı ehl-i dünyâ sehv ile me’lûf-ı tã’ atdır
Olur mu tã’ at-i ‘âmid-nümâyân kâr-ı sâhîde
- 5 Edîbâ reh-revân-ı nehc-i gam leng-i fûtûr olmaz
Bulunmaz istiţâ’ at kuvvet-i her pâ-y-ı râhîde

1357

mefâ’ ilün mefâ’ ilün mefâ’ ilün mefâ’ ilün

- 1 Yetişmezse şefâ’ at-kârî-i nuţk-ı Nebî dâda
Siyeh-kârânîñ olmaz zehresi dâda ne bî-dâda
- 2 Kâlır nâr-ı lezâyı cismine peyveste îrâda
Nigâh-ı ragbeti her haşr eden ebvâb-ı îrâda
- 3 Sütûn-ı hayme-i şıdk u hulûşu üstüvâr etmez
Tınâb-ı ragbeti rabt etmeyenler hubb-ı evtâda
- 4 Sülûk-i câde-i hükm-i şerî’ at mümkün olmazsa
Tarîk-i ihtidâ yok güm-rehâna sa’y-ı bî-câda
- 5 Edîbâ kâm-rânî rızk-ı maqsûma kanâ’ atdır
Dirâz etmek degildir dest-i gâşbı zâd-ı bî-zâda

1358

fe’ ilâtün fe’ ilâtün fe’ ilâtün fe’ ilün

- 1 Yok gül-i tãc-bahâ kımmе-i her serverde
Ne revâ ya’ ni küleh-küşе-i her ser verde
- 2 Gül-i rûyuñla ki hem-reng ola her kişverde
Dâmen-âlûde-i hâr olsa demem kiş verde
- 3 Etmese nuşhumu zâhid n’ola işgâ-kerde
Nâ-be-câdır emel-i kuvvet-i işgâ kerde
- 4 Gam-ı her şâhid-i sîmîn-beri koy kim şûfî
Vece’ -i şadr ile der-mânde kalırsın berde
- 5 Biz Edîbâ ni’ am-ı vaşl ile dil-sîr olalım
Şeyh-i eş’ ab-menişîñ hî âhişi kalır zerde

1357 S 62b, Ü1 162a, Ü2 151a

1358 S 62b, Ü1 162a, Ü2 151b

4 şûfî S, Ü2: zâhid Ü1

1359

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ta'mîr-i beyt-i mü'mîn-i dil-pâk-i râsta
Şâyandır olsa sidre vü tûbâ kirâste
- 2 Şanma sezâ-yı şerbet-i şehd-i şühûd olur
Zâhid kanâ' at etmeyicek dūğ-ı masta
- 3 Şeyhiñ eger rûfû-yı riyâdan maşûn ise
Olmaz metâ' -ı tâtiniñ kadri kâste
- 4 Sûfî karîn-i şoĥbet ise ehl-i 'aşr ile
Mechûldür ĥulûşu degildir şinâste
- 5 'Uşşâk-ı ten-berehne Edîbâ libâsını
Etmiş rehîn-i 'id-i dem-i bâz-ĥâste

1360

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 'Aceb mi ĥubb-ı direm verse bâl ü per hîze
Ki yok livâtada meyyâl kâr-ı perhîze
- 2 Olup ibâĥate vâşıl taşarruf-ı ğilmân
Yetişdi rûtbe-i nehve vişâl-i dūşîze
- 3 Mürîd seyr ü sülûkünde i'tilâ ederek
Tefavvuk etdi bu gün siflegân-ı celvîze
- 4 Ĥaşîş ü bengi müderris şarâba etdi bedel
Fidâ edip gül-i surĥu giyâh-ı nâ-çîze
- 5 Edîb ĥalk düşelden vidâd-ı ibrîze
Gönûlde ĥalmadı hîç rahm-ı ümm ü eb-rîze

1361

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Turreşi şarşar-ı âhımla çıkarsa başa
O girih-bend-i füsûn lâyıĥ olur sâ-bâşa
- 2 Bakma maĥşûş olıcaĥ dürr ise de ĥardaşa
Anı ser-pençe-i ĥahr ile urup ĥar daşa

1359 S 62b, Ü1 162b, Ü2 151b

1360 S 63a, Ü1 162b, Ü2 151b

4 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1361 S 63a, Ü1 162b, Ü2 152a

2 S (Üzerine çizgi çekilmiş); Ü1 ve Ü2'de bunun yerine 3. beyit olarak verilen beyit şöyledir :

Ĥalbi meskûn-ı sivâ kılmâ 'acebdır şanma

Cây-ı evbâş olarak olsa belâ ev başa

- 3 Belki nûk-i müjede kaçre degil mevcûdu
Yem mu'âdil mi olur dîde-i gevher-pâşa
- 4 Hâṭve-cünbân-ı şebâtı sübûl-i ihlâşın
Şanma hengâm-ı mesîrinde bakar yoldaşa
- 5 Sâde-levhân-ı derûn râğîb-ı ıtrâ olmaz
Nağş-ı şafvetle Edîbâ ne gider nağğâşa

1362

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 İzhâr-ı lûṭfı kâ'id-i kâr etme müftine
Ḳahr ile olsa ḥafr-ı mezâr etme müftine
- 2 Bed-ḥûlarıñ gubâr-ı ezâsın giderse tek
Bîhûde dil veren emel-i rûb-u-reftine
- 3 Etme nîgeh zevâhir-i aḥvâl-i nâsike
Eyle nâzar bevâṭın-ı kâr-ı nihüftine
- 4 Zâlimleriñ 'acebleme ca'lî 'adâletin
Zulm ü sitemden eyle ta'accüb şiküftine
- 5 Halkıñ teyakḳuz içre bilir ḡasletin Edîb
Bengîleriñ te'emmül eden ḥîz-ü-ḥuftına

1363

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ne sehvine inan ṭâ'atde eṣrârıñ ne 'amdına
Demezken ser-keşîden nuṭḳ-ı rağbetle ne'am dîne
- 2 O dîne meyli istikbâḥ ederdi merdüm-i mülḥid
Eger kim olmasaydı dūzaḥıñ şâyeste odına
- 3 Gelir mi vaḥşiyân-ı dîne hiç ünsiyyet-i ḥâṭır
Ser-â-ser ḥabl-i te'nîsimle bend etsem de ben dîne
- 4 Tarîḳ-i nehb-i suḥta fikrini pūyîde etdikçe
Faḳîhiñ menhec-i âdâb-ı dîn gelsin mi yâdına
- 5 Bu devr-i pür-sefehde zevceden bir ferd-i ḥâlî yok
Nîgâḥ etdim Edîbâ 'âlemiñ zevcine ferdine

1364

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Olanlar ğamdan istinkâf için terk-i devâ'ide
Dem-â-dem inşibâb-ı eşk ile eyler devâ'ide
- 2 Kerîmiñ va'd-i bî-ihlâfını tezkîr eder halka
Kerîmân-ı zamân incâz-ı hulf etmek mevâ'ide
- 3 Du'âtıñ pendî nakş-ı şafha-i etvârı olmazsa
Eşer olmaz kabûl-i ihtidâya kavî-i dâ'ide
- 4 Ğubâr-ı hubb-ı dünyâ reh-revân-ı şıdka reh-zendir
Hemân kuhl-ı 'amâdır dîde-i akdâm-ı sâ'ide
- 5 Edîbâ iftirâs-ı gürğden şavn-ı şiyâh etmez
Tekâzâ-yı hamiyyet olmayınca tab'-ı râ'ide

1365

mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlûn

- 1 Mefûh kalır şâm u şehir bâb-ı medîne
Gelsin deme de râğıb olan bâbıma dîne
- 2 Maqbûl degil dîdeni müstevfî-i 'aşrıñ
Kaşr etmede i' 'tâsını bâ-sa'y hazîne
- 3 Maqlûb-ı dili kilme-i tahsîn ise ancak
Ehl-i hüneriñ borcu nedir çîn-i cebîne
- 4 Dem-beste gerekdir gile-i cevri felekden
Dil-dâde olan ğâ'ile-i sû'-i qarîne
- 5 'Âlemde şeżâ-yı raķam-ı kilkim Edîbâ
Raĝbet ķomadı nâfce-i mülket-i Çîne

1366

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Meşâm-ı meyli kıyma bûy-ı va'd-i cûd-ı bî-bûda
Ki olmaz nekhet-i ğülşen ğül-i taşvîr-i bî-bûda
- 2 Dili ser-geşte etme ârzû-yı sîb ü âlûda
Hâzer kıl olma ednâs-ı şerehle fikret-âlûde
- 3 Bütün âgende-i çirk-i riyâdır rûde-i şûfî
Şaķın ümmîdvâr-ı şafvet olma öyle bed-rûda

1364 S 63b, Ü1 163a, Ü2 152b

1365 S 63b, Ü1 163a, Ü2 162b

2 degil S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1366 S 63b, Ü1 163a, Ü2 152b

- 4 Si nāna mālîk olmağdan geçerdî meyli muhtâcîn
Sinân-ı kîne-i hüssâd te'sîr etse maḥsûda
- 5 Edîbâ şanma kim kûtâh-dest-i bezl ü infâkız
Resâdır destimiz olduqça nağd-ı kîse-i cûda

1367

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Demem desâyis-i mekri olur ḥafî rinde
Olursa da eşeri muḥtefî ḥafîrinde
- 2 Tarîḥ-i zaḥm ise de eylemez emî rinde
Ḳabîḥedir süfeliñ merḥamet emîrinde
- 3 Ğidâ-yı şehd ü şeker olmasın şehî rinde
Sipihriñ encümen-i dâver-i şehîrinde
- 4 Revâ degil heves-i ḥüsn-i her şabî rinde
Olur mu dür felegiñ reşḥ-i her şabîrinde
- 5 Edîb 'ayş-ı gedâ oldu çâha üftâde
Ğanîleriñ şikem-i vâsi'-i kebîrinde

1368

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 'Aceb mi olmasa te'sîr ğayra tîrinde
Mülâzım eyledi taḳdır-i ğayreti rinde
- 2 Degil tenâvül-i bâr-ı münâ kaşî rinde
Nümuvv-ı sidre ki var sâ'id-i kaşîrinde
- 3 Olur nişân-ı keci kâmet-i ḥamî rinde
Yoğise 'ıtr-ı vefâ mâye-i ḥamîrinde
- 4 Verir neşât-ı ebed bülbülün şafî rinde
Riyâz-ı sâhirede ḥâlet-i şafirinde
- 5 Ḳabâ-yı terk-i emel olmasa ḥarî rinde
Olurdu cilve-nümâ câme-i ḥarîrinde
- 6 Teraccüḥ eylemese yevmden ğadı rinde
Ederdi ğavṭa-zeni ḥ'âhişîñ ğadîrinde
- 7 Zamânîñ etmesi terciḥ her ḥarî rinde
Bilindi cûy-ı nem-i eşkiniñ ḥarîrinde
- 8 Ḳarîn eden ğam-ı dil-dâr-ı ḥ'oş-ḳadı rinde
Bürüzidir ḥikem-i Ḥâlik-i ḳadîrinde

1369

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Görmez nigāh-ı çeşm-i dil-i bî-kirā sine
Üftāde olalı leb-i la'liñ kirāsına
- 2 Çeşm-i 'alīle mümkün olaydı şirā sine
Her neyle olsa rāğīb olurdu şirāsına
- 3 Nüş etdi kaçre koymadı bak işte kāsına
Şeyhñ şarābdan yine bu iştikāsı ne
- 4 Nā-yābdır bahā-yı metā' -ı cemāl-i yār
Ger naqd-ı cān olursa yetişmez bahāsına
- 5 Āhır Edīb mazhar-ı zūll-i me'ād olur
Dehriñ yeten merātib-i 'izz ü 'ulāsına

1370

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 'Aşkıñ ki zāfir oldu diliñ ihtilāsına
Etmez gözümle şām u seher ihtilā sine
- 2 Olmaz süruru gamla ki fersüde etmeye
Ehl-i gamıñ şevābı müraccaḥ ḥaṭāsına
- 3 'Aşık hümā-yı şevķini her sidre-kāmetiñ
Etmez peride şāḡ-ı nihāl-i liķāsını
- 4 Dil-ber odur ki zıkr-i lebi reşḡa-pāş ola
İtfā-yı sūz u tāb-ı dil-i mübtelāsına
- 5 Her yāriñ etme da'vet-i 'arz-ı vişāl için
Tevcih-i sem' -i ḡüsni-i icābet nidāsına
- 6 Dil-berde nūr-ı behcet-i 'işmet medār olur
'Aşıqlarıñ ināre-i çeşm-i rızāsına
- 7 Kālā-fürüş-ı 'işmetiñ āhır yine Edīb
Degmez vifāk-ı bey' i şikāk-ı şirāsına

1371

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Çerḡ istilāda 'ācizse n'ola ser-māyeme
Keyd-i te'şir-i cümüd etsin nice sermā yeme

1369 S 64a, Ü1 163b, Ü2 153a

1370 S 64a, Ü1 163b, Ü2 153a

1 ki S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

4 Dil-ber S, Ü1: Dilir Ü2

1371 S 64a, Ü1 164a, Ü2 153b

- 2 Müncezibdir māye-i kevn ü mekân her māyeme
Kim 'inân-ı ceryini ıtlâk eder her mā yeme
- 3 Ma'zeret-cüyâ-yı nisyân-ı na'im-i huld idi
Belki tâb-ı fûrkat-i Havvâ geleydi Âdeme
- 4 Rûzgârın ferhat-i pâ-ber-hevâsın derk eden
Kâni' olmaz mı nedim-i gam gibi bir hem-deme
- 5 Hâzin-i eczâ-yı dârû-ḥâne-i şâdî Edib
Çâre-yâb-ı ıstıbâr olsun kürüb-ı 'âleme

1372

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Kût-ı suhtu dinlemez cühhâle dense at yeme
Kim şunar sirginine olduğça menhûm at yeme
- 2 Hırş-ı müfrit eylemez merdi şerefmen-i kefâf
Âzdandır gelmemek 'izz-i kanâ' at âdeme
- 3 Kâlb-i fâsid fikr-i ehvâl-i me'âdî bugz eder
Mahrem etmez gam gibi bir yâr-i muhlîş hem-deme
- 4 Hüşmend ol etme bu dâr-ı gurûra rabt-ı dil
Kâfire 'aḳd-ı velâ lâyıḳ degildir Müslime
- 5 Halk hep dil-bend-i cûd-ı mîr ü şâh olmuş Edib
Hiç eder yok nisbet-i cûdu Hudâ-yı ekreme

1373

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Her olan ḥâmî ḥimâ-yı 'işmet-i aşlâbına
İstemez cevri olsa her nâ-maḥreme aşlâ bine
- 2 Her der-i nâ-maḥreme âmed-şudu mu'tâd eden
Ḳudretin nâ-yâb eder nehy-i düḥûl-i bâbına
- 3 Neş'emend-i sāgar-ı ser-şâr-ı istiḡnâ olan
Câm-ı her bezmiñ ḥarîş olmaz şarâb-ı nâbına
- 4 Her nice gülîde-i bed-ḥâh-ı nefsi-i şûm ise
Gayreti eyler ḥares lutf-ı Hudâ erbâbına
- 5 Kimseyi hergiz Edibâ etmesin rencûr-ı gam
Bed gören renc-i gamı cism-i dil-i bî-tâbına

4 olmaz mı S, Ü2: olmazdı Ü1

1372 S 64a, Ü1 164a, Ü2 153b

1 şunar S, Ü2: şanır Ü1 / sirginine S, Ü1: ser-kîşe Ü2

1373 S 63b, Ü1 164a, Ü2 153b

1374

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kâzâ vermez cemâl-i 'iffeti her bî-hümâlâna
Kıyâs etme ki her bir kımmeyi eyler hümâ lâne
- 2 Eşamdır zâhidân-ı herze-gerdân-ı bi-lâ-lâne
Eşerden sem'ine bîgânedir şavt-ı Bilâlâne
- 3 Sipihri vefkaten 'İsî-şifat pervâzgâh etmek
Müyesserdır ezelden şanma her işkeste-bâlâna
- 4 Gürûh-ı ehl-i gam metbû'-ı aşhâb-ı riyâ olmaz
Kim anlar pîşvâdır fırka-i âşüfte-ğâlâna
- 5 Edîbâ hep gedâyânı me'âdiñ câhmendândır
K'olur anda muhaşşas rütbe-i dñnân 'âlâna

1375

mef'ülû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Düş süz-ı 'aşka râhate meyl etme sâyede
Tâb-ı nehâr-ı şevki rehîn et mesâya da
- 2 Yokdur nişân-ı gayret-i ner rûh-ı mâyede
Olmaz niğâb-ı 'âr ile her rû himâyede
- 3 Kıymaz 'atâya verdiği yek mûsa hâyede
Mün'im muvaffak olmadı yek mû sehâya da
- 4 Bir nev-peyâm-ı zülfün umardım nesîmden
Ol daği gitdi girmedi bād-ı hevâ yede
- 5 Zâhid Edîb kışsa-i yâre düçâr olup
Kaldı nigâh-ı meyli uzun bir hikâyede

1376

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Kâpılma câme-i zer-târ u pûda
Hevâya olmasın dil tâ rübûde
- 2 Seni Hâlik sezâvâr etse cûda
Edâ-yı şûkr için sa'y et sücûda
- 3 Dehânı olsa da ibdâ-yı hûda
Yakışmaz sîret-i takvâ Yehûda

1374 S 64b, Ü1 164a, Ü2 153b

1375 S 64b, Ü1 164b, Ü2 154a

1376 S 64b, Ü1 164b, Ü2 154a

- 4 Felekde merdüm-i gerden-firâzı
Koyan der-māndegîdir ser-fürûda
- 5 Edibâ nağme-i dil-cûy-ı 'ûda
Harîşiz olsa tev'em bûy-ı 'ûda

1377

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bahâr oldukça seyr-i gülsitâna ibtidârında
Medâr-ı şevk olan mînâ-yı meydîr ibtidâ rinde
- 2 Ne lâzımdır hûtam-ı dehriñ olmağ idd-i hârında
Ezâ varken muğeylânzâr-ı kevniñ iddihârında
- 3 Nice şâyeste-i 'ayş-ı henî-i 'izz olur zâhid
Me'âşîñ küşîş-i zilletle tahşîl-i medârında
- 4 Bilen her zerresi bir sinn-i tiryâke mu'âdildir
N'îçün bulmaz hâlâvet ta'm-ı zehr-i iştibârında
- 5 Edibâ her ne deñli sū'-i fi'linden haţar görse
Yine müfsid terâhî eylemez idmân-ı kârında

1378

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Tırâz-ı yümn ile muhtâc olur mu âzîne
Cemâl-i bâşıra-pîrâ-yı rûz-ı âzîne
- 2 Bahâr-ı ma'dilet-i yümn-i lûtfu sârîdir
Bütün mevâsim-i dehriñ şitâ vü yazına
- 3 Giriş-güşây-ı vaţar şimdi dest-i pür-zerdir
Yedi tehî olanıñ kim bakar niyâzına
- 4 Sülûk-i nehc-i emel merde nâ-müyesserdir
Delîli reh-zen iken râh-ı ictiyâzına
- 5 Edib sūğ-ı cihânda garîm-i râhat olur
Kefin nümüne eden keffe-i mevâzîne

1379

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Zebân-ı nuş ile şeyhe nice hitâb oluna
Ya anda za'm-ı dilince nice haţâ buluna

1377 S 65a, Ü1 164b, Ü2 154a

4 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1378 S 64a, Ü1 164b, Ü2 154b

1379 S 65a, Ü1 165a, Ü2 154b

- 2 Göñülde süllem-i 'aşka ki irtikā buluna
Bülüg-ı vaşla revādır ki irtikāb oluna
- 3 Eşās-ı hāne-i sāmān ki intihāb oluna
Ümīd odur ki gam-ı dilde intihā buluna
- 4 Karīr-i çeşm-i şühūd-ı cemāliyiz yāriñ
Sezā ki cām-ı lebinden de neş'e-yāb oluna
- 5 Edīb şanma ki rīki hayāt-ı cān olsa
Yüzünde her şanemiñ pertev-i hayā buluna

1380

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Gamzeñ ki fitne huftelerin hep uyarmada
Dest-erre-güne sineleri hep o yarmada
- 2 Cānā sevād-ı 'anber-i hāl-i ruhuñ gibi
Gitdikçe rüy-ı baht-ı siyāhım qararmada
- 3 Bir gün sefir-i mevc-i yem-i bād-ı āhımız
Etmez kuşur gurfe-i cānāna varmada
- 4 'Uşşākı ser-berehne-i ser-bend-i luṭf edip
Destār-ı iltifātını ağıyāra şarmada
- 5 'Āşık Edīb şahn-ı çerāgāh-ı āhda
Mecbūrdur semend-i gülusun otarmada

1381

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Görünce nük-i tır-i āhımıñ te'sirini māha
O meh-rū bildi bī-tāb olduğun te'sir-i nīm āha
- 2 Hayāl-i halka-i zülfüyle fikr-i noқта-i hāli
Dil-i zārimda taḥvīl eyledi her āhı pencāha
- 3 Hemān sen kendiñi āzāde kıl taḫbīl-i dāmenden
Fidā et şehvet-i irhā-yı zeyli būs-ı efvāha
- 4 Nümāyāndır ki cüll-i maṭlabıñ hep suht-ı dünyādır
'Abeş koyma palās-ı zühdü şūfī dūş-ı dil-hāha
- 5 Dil-i dānā Edībā mesned-i sulṭān-ı 'aşk ister
Ne lāyık faḥr-ı cāh-ı saltanat her taht-ı bī-şāha

1382

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Teb-i ğamdan rehâ yok hâl-i zârım yâre tebyîne
Ki yek lahza rehâ bulsam dahî âmâde teb yine
- 2 Şakın zû-fâkaya buğzuyla hem-ğüy olma zengine
Hâzer kıl kimseye keyd eylemekden olma zen gine
- 3 Sevâd-ı rûyuna çirk-i sevâd-ı tab'ı ğâlibdir
Girizân ol bilersen kim nedir eṭvâr-ı zengî ne
- 4 Bu mir'ât-ı felek çün rû-nümây-ı 'âdet-i nevdır
Televvün-kâr olanlar çehre-fersâdır bu âyîne
- 5 Edibâ şayd-ı bî-kûlfet şikâr-ı şâ'id-i dildir
Şikâr-ı miḥnetiñ yok ihtiyâcı bâz u şahine

1383

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Olamaz nehc-i ḡayālîñ heves-i dūşize
Zâhidâ pey-rev-i ğilmân olagör dūş ize
- 2 Raġbet-i vuşlatı rebbât-ı hacâl-i 'ahrîñ
Naḡşdır himmet-i dâmâd 'arūs-ı hîze
- 3 Emel-i vaşl-ı ğulâm-ı 'Acemîle şûfî
'Azım eder mülk-i Şifâhâna degil Tebrîze
- 4 Şabrı yok gerçi riyâzetde mürîdiñ ammâ
Alışır muġ-peçelerle giderek perhîze
- 5 Halk reh-yâb-ı cevâz oldu Edibâ kızbe
Şîme-i şıdkı dili yol bulamaz tecvîze

1384

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ruḡsârınıñ ki ğıbtâ-nümâdır ay aġına
Düşse 'aceb mi zühre felekden ayaġına
- 2 Sâķi ki cilve-rîz ede sâķı kadeh-be-kef
Taḡvîl eder naşîbim elinden ayaġına
- 3 Sûz-ı ğamından özge dil-i zârımıñ yine
Olmaz nümûde çeşm-i temennâ-yı dâġına

1382 S 65b, Ü1 165a, Ü2 155a

1383 S 65b, Ü1 165a, Ü2 155a

1384 Ü1 165b, Ü2 154b

- 4 Bulmaz cilā sebāyık-ı eşvākı her diliñ
Tā düşmedikçe zerger-i ‘aşkıñ ocağına
- 5 Hālvat-güzin-i cilvegeh-i lā-mekān iken
Bağma Edib Hüsrev-i çerhiñ otağına

1385

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Zāhid gider niyāz ile gitse velimeye
Teklifsiz müsāra‘ at eyler veli meye
- 2 Ol sifleler ki şöhbete cāsūs-ı ‘ayb olur
Hiç dil varır mı öylelere āşinā diye
- 3 Rāhat-güzin-i ‘uzlet olan merd-i kāni‘e
Rāciğ gelir külāh-ı rızā efser-i keye
- 4 ‘Aşık hevā-yı yār ile gerdān-ı şevk iken
Gerd-i mesir-i şarşar olur nefha-i neye
- 5 Ehl-i diliñ Edib ‘azāb-ı caḥimdir
Rūzinesin ki sifle-i nākesden isteye

1386

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Cemāl-i şıdk yok her hā‘in-i bed rūsitāyide
Degil lāyık k’ola bed-siret ü bed-rū sitāyide
- 2 Merāyāda düşerse ‘aksiñi hū-kerde-i şerm et
Ki haclet bî-nişandır reng-i rüy-ı her mürāyide
- 3 Hemān ‘ayn-ı hayādır merdūme ‘ayn-ı hayā yoḥsa
Müheyyādır hınāk-ı merg-i şakvet bî-hayāyide
- 4 Ser-i maḥrūra hayyām-ı hevādan çetr-ḥāh olma
Ne mümkün istirāhat sāye-i mürğ-i hevāyide
- 5 Edibā kā‘id-i bağyet mücerred tā‘at-i Ḥaḳdır
Ki fevze pā-resāyī mūndericdir pārsāyide

1387

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 İntimā eylemeden ehl-i şekā birbirine
Rū-nümā oldu vücūhundan ezā birbirine

1385 Ü1 165b, Ü2 154b

1386 S 65b, Ü1 165b, Ü2 155a

1387 S 66a, Ü1 165b, Ü2 155a

- 2 Havene sāhire-peymāy-ı şūr olma id
Olsa imdād-ı cünūd-ı ümenā birbirine
- 3 Kār-ı me'lūf olalı buğz u hased 'ālemde
Nā-bedīd oldu emārāt-ı vefā birbirine
- 4 Ağniyā reh-zen-i 'ayş-ı fuḳarā olmaḳdan
Çeşm-i nefretle baḳar bay u gedā birbirine
- 5 Nüks ola tā ki eṭibbāda 'ilāc-ı merzā
Kec-nigāh olmaya mı renc ü devā birbirine
- 6 Dil-i nā-şāf ile şāfī hīç olur mu hem-ser
Nice mānend ola tārīk ü ziyā birbirine
- 7 Şimdi bu ḥāfiḳa-i dūr ü teneg-destīde
Ta'na āgāz edemez buhl u seḫā birbirine
- 8 Bezldir çünkü emel merdüm-i Ḥātem-ḥūda
Bestedir silsile-i aḫz u 'atā birbirine
- 9 'Ulemā münḥarif-i nehc-i şavāb olduḳça
İktidā etdi Edībā cūhelā birbirine

1388

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Vefā-nā-yābdır suht-ı tama'dan mi'de-sirān da
K'olur ḥān-ı ḥaḳīḳatden naşib-i mi'desi rānde
- 2 Nigāhı şervet-i ehl-i ğināyı şermnāk eyler
Olunca behcet-i eṭvār-ı istiḡnā faḳīrānda
- 3 Şaġiri lezzet-i lehv-i şıġardan bī-mezāk etdi
Lüzüm-ı kār-ı lehv-i kūdekī ṭab'-ı kebīrānda
- 4 Nişān-ı girye-sāzī 'ādet-i ṭıflānedir ğuyā
'Abeşdir reşḫa-i eşk-i nedāmet çeşm-i pīrānda
- 5 Ḥabībe ḥüsn-i sīret şime-i meyl-i eḫibbādır
Eger mümtāz-ı aḳrān ise de şāh u emīrānda
- 6 Gül-i ra'nāyı gör kim 'āşīkāna luṭf-ı ṭab'ından
Maḳām eyler miyān-ı bülbulān-ı ḥ'oş-şafīrānda
- 7 'Azīzān-ı Ḥudā koymaz gönülden ḥubb-ı Mevlāyı
Ḥaḳīrāndır Edībā hep eden dilden Ḥaḳı rānde

5 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1388 S 66a, Ü1 166a, Ü1 155b

2 ğināyı S, Ü1: 'anāyı Ü2

1389

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Degil maqbül-i riş-i şüfi-i jülîde-mû şâne
Ne deñli piç ü tâbı âşiyāngāh olsa mûşāna
- 2 Hayāl-i ta'n ile izhār-ı naķş-ı hüsne 'ār eyler
Haṭ-ı nev ruḥsat-i 'arz-ı liķādır hîzb-i hûbāna
- 3 Hemāl-i sedd-i İskenderse de nā-būd olur āhir
Dayanmaz cîsr-i āhen cünbiş-i aķdām-ı sūhāna
- 4 Siriş-k-i çeşm-i ḥasret kâbil-i ihşā degil zîrā
Şümār etmez bülûg emvâc-ı deryā-yı hûrûşāna
- 5 Edîbā bezm-i ser-mestân-ı 'aşķıñ vaşfı kâbil mi
Niṭāk-ı hûş yetmez güft-güy-ı nā-be-hûşāna

1390

mef' ulü fā' ilätü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Zibā degil mi sîret-i ḥubb-ı 'abā dile
Olmaķ güzel degil mi muḥibb-i 'ibād ile
- 2 Şehriñde ḳal ḳanā' at-i faẓl-ı cevād ile
Gitme diyār-ı āḫara zāhr-ı cevād ile
- 3 Şüfi tarîķ-i vāzîḫ-ı 'aşķ u maḥabbeti
Faķd eylemiş cihānı gezer iftikād ile
- 4 Dergāh-ı yāre biz de ḳonardıķ gubārveş
Olsa eger muḫālaṭamız gird-bād ile
- 5 Yāriñ Edîb ḳadd-i düṭā müstaķîm olur
Fîkr-i nihāl-i ḳāmetine istinād ile

1391

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

- 1 Gürüh-ı bed-siriştân-ı 'adāda
Fidā-kārân-ı dîn gelmez 'idāda
- 2 Mülük eşḫāş-ı bî-meyl-i sedāda
'Adūdur ḳalbi pür-meyl ise dāda
- 3 Gözetmezsen reh-i binā Hudāyı
Ḳalırsın keştî-i bî-nāḫudāda

1389 Ü1 166b, Ü2 155b

1390 S 66a, Ü1 166a, Ü2 155b

1391 S 66a, Ü1 166a, Ü2 155b

- 4 Leb-i mey-gün o hüsn-i bâ-kemâle
Hemân bir nokţadır gūyâ ki bâda
- 5 Edîbâ dîde-i dānāya birdir
Rūsūm-ı ‘âlem-i gayb u şehâde

1392

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Nevâ etdikçe mehcūr etme sâķi gūşımı nāya
Kerem kıl penbe-i ihmâli kıyma gūş-ı mînāya
- 2 Çıkarmaz nîme-kurş-ı mâh-ı rüyün ebr-i zülfünden
Husûfun setre ol meh-pâremiz etmiş bunu māye
- 3 Debîr-i meşreb-i rindānede mecd-i mahāret yok
Sitāyiş-nāme-i mektûm-ı cām-ı ‘aşķı imlāya
- 4 Saña zāhid sülüküñ reh-ber-i nehc-i me‘ād olmaz
Mücerred meşrebiñ terciħ iken dünyāyı ‘uķbāya
- 5 Kıyād-ı nüks-i bîmārîsi dārū-yı meserretken
Olur mu hiç Edîbâ renc-i ğam ķābil müdāvāya

1393

mefâ‘ilün fe‘ilātün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Alaydı çāşnî-i āb-ı nābı Şehbāda
Şafâ-yı neş‘e-i ābı şanırdı şeh bāde
- 2 Vifāk içün felegiñ va‘di ğayr-ı müncezdır
Sitemgerîde velî ħalkı eylemez ‘āde
- 3 Komez şikence-i bend-i niţāk-ı cevrenden
Raķîķ-i ħaşr-ı raķîķin o naħl-ı āzāde
- 4 Riyâ ile nice pertev-resân-ı feyz olsun
Nigāh-ı zāhide ķandîl-i naķş-ı seccāde
- 5 Edîb sırrıñı bîġāneden nihān eyle
Fesāne-i ğam-ı ‘aşķı getirme hiç yāda

1394

mef‘ülü fâ‘ilātü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Şeyħiñ me‘āl-i ħāline baķ baķma ķāline
Naķd-ı ħulūşu nā-seredir baķ maķāline

1392 S 66a, Ü1 166b, Ü2 156a

1393 S 66b, Ü1 166b, Ü2 156a

3 ħaşr-ı S: ħaşr Ü1, Ü2

1394 S 66b, Ü1 166b, Ü2 156a

- 2 Birdir bu 'ālemin nıgeh-i dıkkat eylesen
Her pır-i sāl-h̃urde ile ħurde-sāline
- 3 Yokdur sedād ħāşılı bağdım zamānede
Müftıleriñ de redd-i cevāb-ı su 'āline
- 4 Şāh u emır pençe-i āzı dirāz eder
Zū-fākaniñ da belki emın olsa mālına
- 5 Tercih eder Edib ħarişān-ı düzd-kār
Yek dirhem-i ħarāmı hezārān ħelāline

1395

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Fidadır rişte-i cān la'-i her gül-çehre sīmāya
Ķarın ol rismāndır eyleyen her çeh-resi māya
- 2 Ħuzū' uyla kadin dāl etmeden ümmid-i ihsāna
Gedā dil-teşnedir reşh-i sevād-ı noĶta-i bāya
- 3 Bahā-yı sāye-i ehl-i himem naĶd-ı recā besdir
Ne lāyık sım ü zerle ictilāb-ı kıymet-i sāye
- 4 Ħazer kıl celb-i māl-ı nās ile idmān-ı cūd etme
Ķabā-yı 'arıyet lāyık degildir dūş-ı ihdāya
- 5 Edibā 'ākiliñ dil-h̃āhı me'mün-ı dālāl ister
Degil şāyeste ħarf-i her emel nuĶ-ı temennāya

1396

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Zāhidā ıa'neyi Ķo 'aşĶ ile her me'nūsa
Emr-i merhūmu kıyās etme şaĶın maĶsūsa
- 2 Tā maĶarr olmaya Yūsuf gibi bir meh-rūya
Tengdir 'aşıĶa Mışır olsa da her maĶrūse
- 3 Tā ki rengin ü leziz olmaya şeftālusu
Dehen-i şehvete şāyeste degildir buse
- 4 LiĶyesin vaĶf-ı debūr-ı düber-i dil-ber eder
Nehy-i āvāze-i ıabl etse de şeyĶ-i kuse
- 5 'Uzlet et merdüm-i fācirden Edibā zirā
Dil-i şūridesi nā-mülhem olur nāmūsa

1397

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Zânügeh-i her rāğīb-ı vaşla çöke düşme
'Uzletkede-i 'işmete meyl et çüke düşme
- 2 Ağyārı ko cem' iyyet-i 'uşşāk ile yār ol
Ey bülbül-i h'oş-nağme gurāb ile ötüşme
- 3 Āhū gibi üftāde-i dām eyleme kendiñ
Bî-kayd-ı hāzer zāhid-i müftinle konuşma
- 4 'Ankā-şiyem ol koy şereh-i zişt-i zübābı
Şehd ü şeker-i encümen-i 'işrete üşme
- 5 Terk eylemede 'ālemi hem-rāh-ı Edīb ol
Bir cife için bunca kilāb ile dögüşme

1398

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Yaraşır şevb-i riyā zāhid-i bed-kālebede
Dehrde ya'ni sezādır yine bed kāle bede
- 2 Sāğar-ı sākī-i sīmīn-kefi zīb etme yede
Kefi bî-sāğar edip 'ahdi metīn et meye de
- 3 'Ālem-i kevn ü fesādın edeb-āmūzu olan
Olmaz ümmīd-i vefā-yı veled ü şāhibede
- 4 Hülle-i zinde-dili kārgeh-i 'ālemde
Hil'at-i fāhire-i nūr-ı hayādır cesede
- 5 Dār-ı 'uqbāda neḳāl-i dereki derk etmez
Her olan bunda Edībā taleb-i mertebede

1399

mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün

- 1 Şeyhiñ ḳapılma riş-i sefidî şaçagına
Dest-i sitekle ḥāk-i ihānet şaç ağına
- 2 Eşmārı reşk-i fākiye-i cennet olsa da
Kirdārı dām-ı mekr olanıñ girme bāğına
- 3 Hün-ābe-riz-i eşk-i temennī olursa da
Mekkārıñ olma penbe-nümā çeşm-i dāğına

1397 S 66b, Ü1 167a, Ü2 156b

1 rāğīb-ı S, Ü2: ḫālib-i Ü1

4 'işrete S, Ü2: 'işmete Ü1

1398 S 66b, Ü1 167a, Ü2 156b

1399 S 66b, Ü1 167a, Ü2 156b

- 4 Tāb-ı lezāya kendiñi üftāde eyleme
Düşme şaķın meşāyiḡ-i ‘aşrıñ ocağına
- 5 Tā kim Edīb tā‘ati maķbūl-i ḡalk ola
Zāhidleriñ inanma riyādan ferāğına

1400

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Nedīmā nūş edince bādeyi koy mu‘teber cāma
Yakışmaz şāhid-i şūḡ-ı meye nā-mu‘teber cāme
- 2 Nişān-ı kubḡ olur ser-levḡa-i ḡüsn-i ‘amel nāma
Eger naķş-ı riyādan sāde olmazsa ‘amel-nāme
- 3 ‘Abeşdir ma‘nī-i bī-çāşniye cılve-i ḡāme
Ne mümkindir ḡalemle ittişāf-ı puḡtegī ḡāma
- 4 Cemālin eylemiş maḡbūt-ı cennet zīnet-i şāme
Temāşā eylesin meftūn olanlar behcet-i Şāma
- 5 Edībā dehrde raḡbet füzündür ḡāşdan ‘āma
Tenezzülde cihān-ı sifle zīrā ‘āmdan ‘āma

1401

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Vidād-ı zāhidi elden ḡöñül ḡo cār ise de
Ki o riyāyı ḡomaz pīr olup ḡocar ise de
- 2 ḡarīş-i ḡār-ı riyādır ḡalır ḡariyy-i şaḡār
Egerçi şavma‘ada melce‘-i kibār ise de
- 3 Gelince bezme ḡözetmekdedir o ḡar kūşe
Biz anı ḡard ederiz şoḡbeti şikār ise de
- 4 ḡaḡā-yı ibne-i ‘unkūd ‘afva şāyāndır
Difā‘-ı düşmen-i ḡamda ḡaḡāsı var ise de
- 5 Ḳad-i nigāra müḡākātı zār eder servi
Edīb aña uyamaz dā‘imā uzar ise de

1400 S 67a, Ü1 167a, Ü2 156b

4 S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

1401 S 67a, Ü1 167a, Ü2 157a

2 ḡār-ı S, Ü1: ‘ār-ı Ü2

5 zār S, Ü2: dirāz Ü1

1402

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bulunmazdı şu'ā'-ı müyu envā'-ı cevāhirde
Olaydı fi'l-meşel yek zerre-i tāb-ı cevā hirde
- 2 Edenler cüst-ü-cüy-ı sırr-ı ser-püşide-i vaḥdet
Ḥariş-i minḥat-i keşf-i hicāb olsun mezāhirde
- 3 Zuhūr-ı cevr ü dādı sîret-i maḥlûḳdan añlar
Şifāt-ı luṭf u ḳahrı bilmeyen Cebbār-ı ḳāhirde
- 4 Sifāhî nesle sārîdir bilirken muntehî olmaz
Dem-â-dem sîret-i fahşî görenler nesl-i 'āhirde
- 5 Edibā reşh-i çirk-âb-ı riyādan ihtirāz etsin
Vuzū-sāz-ı şalāt-ı şıdk olanlar nehr-i tāhirde

1403

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bulmaz şübüt-ı şıdk-ı edā şāhideyn ile
İlzām edince ḥükm-i ḳazā şāhı deyn ile
- 2 Kılmaz lehîb-i sîneme sehv-i naẓar 'adū
Me'lûf iken te'ammüd-i 'igmāz-ı 'ayn ile
- 3 Feryād u āh-ı mātemiyānı feraḥ görür
Şādān eden Yezîdi helāk-i Hüseyin ile
- 4 Tā sifle farṭ-ı hırş ile bir kelb-i ḥ'ār ola
Dendān-ı āzı ḳal' edemez kelbeteyn ile
- 5 Merdiñ ki mağz-ı hūşu fesād üzredir Edib
Olmaz nümûde şüret-i işlāḥ-ı beyn ile

1404

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Beyāzı kârih olan rüyunuñ sevādına
Şifāt-ı ğayy u reşādı görür sevā dîne
- 2 Cihāda bakma sitem-kārın i' tidādına
K'anıñla maḳşadı etmektir i' tidā dîne
- 3 Sezā-yı rātibe-i 'izz-i uḥrevî mi olur
Ḥariş-i zillet olan Ḥāliḳîñ 'ibādına

1402 S 67a, Ü1 167b, Ü2 157a

1403 Ü1 168a, Ü2 157a

1404 S 67a, Ü1 167b, Ü2 157a

- 4 Cehüle tevsen-i dīni dālāle kıyid olup
Kıyād-ı cehl ile lāyık mıdır kıya dīne
- 5 Edīb eyle hāzer mīzbān-ı bī-dīniñ
Mezāk-ı meyli revā görme ta‘ m-ı zādına

1405

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ya pā-ber-cāy-ı zūll ol düşmeniñ zıll-i revākında
Ya istiknān-ı tīg ü deşneyi görme revā kında
- 2 Bize hāk-i ihānet-rīz iken şakḳ-ı şikākından
Ġarīm-i çerḫiñ āsāyiş mi var hiç zīr-i tākında
- 3 Sipihr-i kīne-h‘āha ḥaşm ile tev‘em zafer buldum
Tek-ā-pūy-ı ezāda düşmenimle ittifākında
- 4 Hınāk-ı ‘özü āḫir cīdine peyveste oldukça
Ne ḥāşıldır ‘adū-yı ser-keşe dehr-iñ vifākında
- 5 Ne deñli bī-huzūr-ı infirād olsam da ‘ālemde
Edībā nā-girizim merd-i nā-dāniñ firākında

1406

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Yine rengin dimeḳs-i āhdan fetḥ et dilā rāye
Seniñle sāye-endāz olalım kūy-ı dil-ārāya
- 2 Sütün-ı kilḳ-i māhir naşb-ı çetr-i ‘anberin eyler
Fezā-yı şafḫada her nev-‘arūs-ı bīkr-i ma‘nāda
- 3 Mişāl-i nūr u zulmet sīreti her şāf u nā-şāfiñ
Tevāriden müberrādır nigāh-ı fehmi dānāya
- 4 Qadīm ü ḥādişe āmādedir cevri felek gör kim
Giriftār eylemekde cism-i her nev-zādı bir dāye
- 5 Edībā gerdiş-i çerḫi ne bilsin pīr-i nā-bālig
Ki iqlīm-i ‘ademden tāze gelmiş şanki dünyāya

1407

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Güm olmuş ‘ālemiñ rūḫ-ı ḫicā ehl-i Ḥicāzında
Meger ancak ḫayāt-ı hūş ile ehl-i ḫicā zinde

1405 S 67a, Ü1 167b, Ü2 157a

1 Ya S, Ü2: Yā Ü1

1406 S 67b, Ü1 167b, Ü2 157b

1407 S 67b, Ü1 168a, Ü2 157b

- 2 Muḳarrerdir sitiz-i nûk-i çeşm-i mest-i nâzında
Helâk olmak dil-i her merd-i gam-peyvest-i nâ-zinde
- 3 Ederken ‘âşık-ı rûşen-dili nâr-ı cevâ zinde
Ġarâmın şûfî-i nâ-şâfa şekkim var cevâzında
- 4 Şu‘ûduñdan hübütu bişterdir nehc-i ümmîdiñ
Celîdir ḳa‘r-ı çâh-ı mehbi‘-i şîbi firâzında
- 5 Ḳudûmu nev-bahârın ‘andelîbe rûh-baḥş oldu
Edîb ol küşte-i gam tâze bir cân buldu yazında

1408

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Siyeh-ṭavâli‘-i gam etdi intimâ derde
Nihân-hâne-i târik-i batn-ı mâderde
- 2 Der-i sarâçe-i miḥnetde her devâ-ḥâhı
Düşürdü meyl-i taleb-kârî-i devâ derde
- 3 Marîz-i ‘aşḳa eger âḥirü’ d-devâ key ise
Mesâğ yok dil-i pür-dâga kâr-ı keyferde
- 4 Fûrûğ-ı cebhesi hem-zîb-i ḥüsn-i Yûsuf idi
Olaydı pertev-i gayret cebîn-i dâderde
- 5 Edîb mirveḥamız perr u bâl-i bûlbûldür
Neşât-ḥâne-i gülşen-sarây-ı dil-berde

1409

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 İm‘ân-ı çeşm-i diḳḳati ol dem i‘âdede
Yok ḥânḳâh-ı kevnde bî-iddi‘ â dede
- 2 Bîgânenen şadîkimi bîgâne bulmadım
Yokdur şemîm-i ‘ıtr-ı vefâ âşinâda da
- 3 Dehriñ neşât-ı bî-bedelin cüst-ü-cû ile
Buldum ‘inâḳ-ı dil-ber ile nûş-ı bâdede
- 4 Şeyḥiñ ümîd-i vaşl ile seyr et perestişin
Tilmîz-i meh-liḳâsına ḥîn-i ifâdede
- 5 Mecbûrdur suḥanver-i endişemiz Edîb
Gâhice nazm-ı nâdire-üslûb-ı sâdede

1408 S 67b, Ü1 168a, Ü2 157b

4 dâderde S, Ü2: mâderde Ü1

1409 S 67b, Ü1 168a, Ü1 157b

1410

meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ilü fā'ilün

- 1 Dehriñ olur mu rağbeti hiç kurb-ı nāsına
Nās ol kesin ki seng-i cefā kor bināsına
- 2 Baḳ mīr ü şāha sifleleriñ bu sipāsına
Kim haşr eder niyāz-ı femi būs-ı pāsına
- 3 Vermez gedāya da' vī-i fakrı bu 'ālemiñ
Yetdikçe her gedā-yı kanā' at ğināsına
- 4 Mün' im cemāl-i ni' meti ibhāca meyl eder
Her eyledikçe aş ile faḥr āşināsına
- 5 Bilmez Edīb minnet-i Vehhāb-ı 'ālemi
Halkıñ açan dehān-ı temennī seḥāsına

1411

meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ilü fā'ilün

- 1 Eṭvār-ı kibr ü naḥveti kār etme yā dede
Bu vaż'ı āşināya degil etme yada da
- 2 H'ān-ı nefise denmese daḥi biyā dede
Besdir rağif-i yābes ile lūbiyā dede
- 3 Pür-ğamla şanma bī-ğam olur hem-reh-i sülūk
Nā-yābdır şitāb-ı fevāris piyādede
- 4 Yeksān degil ḥaḳīḳat ile rütbe-i mecāz
Zūr-ı kemān-ı saḥt bulunmaz kepādede
- 5 Zāhid Edīb vehm-i sirāyetle bīmden
Merzā-yı ehl-i 'aşḳı bulunmaz 'iyādede

1412

meḥ'ülü fā'ilātü meḥ'ilü fā'ilün

- 1 Bismilgehiñ güzel naẓar etsin kibāşına
Zālim gelen budur yine bilsin ki başına
- 2 Bir daḥi nūk-i tiğ ile ğisūya degmesin
Düşdükçe minnet eyleyelim ser-terāşına
- 3 'Ālim bu cāh u şervetine ḳāni' olmayıp
Zühdü zāmīme eyledi emr-i me' āşına

1410 Ü2 157b

1411 S 68a, Ü1 168b, Ü1 158a

2 denmese S, Ü2: etmese Ü1 / biyā dede S, Ü2: piyādede Ü1

3 Pür-ğamla S, Ü2: Bir ğamla Ü1

1412 S 68a, Ü1 168b, Ü2 158a

- 4 Abdāl-güne görme bu başı kabaları
Anlar daḥi ferāḡınadır başka başına
- 5 Etfāl-i dehr altını yaş etmede Edib
Sinni yetişmeden daḥi beş altı yaşına

1413

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 İstitār eyleyemez tāb-ı cilā tığimde
Şıḡamaz deşnemizin zīnet-i zātı ḡımda
- 2 Gülşen-i 'āleme irhā-yı dem-i şūr etdim
'Andelībāna peyām-ı gülü teblīḡimde
- 3 Kulkul-i ḥalk-ı şurāḥīye muḥākī kıldım
Zarf-ı mīnā-yı nem-i dīdeyi tefrīḡimde
- 4 Kışt-i bed-ḡāhıma dās-efken-i tedmīr oldum
Aḡz-ı şa'r-ı dilimi āhıma tesvīḡimde
- 5 Bī-güher şanma Edībāne ḡamām-ı çeşmim
Dürr ü yāḡūt ferāvān bulunur mīḡimde

1414

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Görünce zarf-ı meyi dest-i ehl-i meymenede
Ḳo ṭa' nı zāhid aña ḡoş gelir o mey mene de
- 2 O deñli zāhidi perhīze çekdi bint-i 'ineb
Ki ḡūşesin aña bir kerre gösterir senede
- 3 İrāḡa eyleyecek mā'-i vechi yok şeyḡiñ
Niyāz-ı vuşlata efşurde etse mengenede
- 4 Şadāsı çıkmayarak şoḡbetin nihān ister
Şarābı rind ile mürşid iḡer mi ṭanṭanada
- 5 Edīb fülk-i pür-āşüb-ı dehrden dūr ol
Şikeste zevraḡa binme ḡılāl-i fer-tene de

1413 S 68a, Ü1 168b, Ü2 158a

1414 S 68a, Ü1 168b, Ü2 158a

2 bint-i S, Ü1: ḡubb-ı Ü2

3 efşurde S, Ü2: efsurde Ü1

1415

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Olunca hileger penbeyle kâdir zibh-i cāmûsa
Kalır serden terâş-ı müy için zann etme cā mûsa
- 2 Cemâlin revzen-i kâşâne-i ağıyardan görse
Gelir vahşet likâ-yı yârdan gayretle me'nûsa
- 3 Olurken rüy-ı kârı mün'akis âyîne-i dilde
Ne hâcet haclegâh-ı dil-bere ta'yîn-i cāsûsa
- 4 Hümâr-âlûde-i hecre kefi ruhsâr-ı sâķiden
Şarâb-ı nâbdan pür-neş'edir peymâne-i bûse
- 5 Edibâ şarşar-ı âhımla leşkerğâh-ı a'dâda
Kâbül-i irtifâ' etsin mi hiç a'lâm-ı menkûse

1416

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Çü-Hindü tengnâ-yı hırşa me'sûr olma leklerle
Tecerrüdle hümâ-yı evc-i ıtlâķ ol meleklerle
- 2 Bu zindân-ı belâda râğıb-ı kayd-ı şebât olma
Kârîn-i mihr ü mâh ol devre âğâz et feleklerle
- 3 Nişân-ı mâ-sivâyâ maķşadıñ hergiz işâbetse
Çehân et tîr-i meyli bâl-i 'anķâdan yileklerle
- 4 Remâd etse tenûr-ı ihtilâda cismîni zâhid
Elenmez tûde-i hâkister-i hırşı eleklerle
- 5 Edibâ şeyh-i tāmî' şûr-ı İsrâfîli gûş etse
Kômaz ref'-i livâ-yı cerri elden dünbeleklerle

1417

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Hâyiniñ bakma ne mesrûr u ne mekrûbına
'Âlemiñ kem-nigeh ol haķķ-ı nemek-rûbına
- 2 Olsa da nev'-i kesel tã'at-i Bârîsine
Kîneden şâf gerek merdûme bârî sîne
- 3 Kimse hiç naķş u kemâl-i hünerin fark etmez
Dil-ferîb olmağile cã'ize-i taķşîne

1415 S 68a, Ü1 169a, Ü2 158a

1416 S 67b, Ü1 169a, Ü2 158b

1 me'sûr S, Ü2: me'mûr Ü1 / leklerle S, Ü2: beglerle Ü1

3 hâkister-i S, Ü2: hâki güster-i Ü1

1417 Ü2 158b

- 4 Şiyem-i nev'-i benî Âdemi her bir dānā
Şanma gencide eder dā'ire-i taḥmīne
- 5 Dili bī-nūr-ı hidāyetse Edībā dūr ol
Ziyy-i İslām ile her cilve-nümāy-ı dīne

1418

mef' ūlū fā'ilātü mefā'ilū fā'ilün

- 1 Nākes behiştī cāy edemez ḥarc-ı nān ile
Âdem gibi ḳarīn olamaz ḥar cinān ile
- 2 Bir sāde ebruvān ile bī-ḥüsn ü ān olan
Nāz etmesin fütādelere bir kemān ile
- 3 Kılma heves o yāre ki pāy-ı vefāsınıñ
Naḳş-ı şebātı olmaya bir āsitān ile
- 4 Gelmez semā' a zevḳ-i ṭarab her sürūr ile
Olmaz nümūde ḥüsn-i edā her dehān ile
- 5 Çokdur ḥadiş-i rāz-ı derūnum benim Edīb
Fehm-i lisān-ı ḥālim eden nükte-dān ile

1419

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Zebānı māye-dār-ı genc-i şükrān eyle mekseble
Dālāletdir esir-i züll-i küfrān eylemek seble
- 2 Peyem-ber-zādelikle faḥra lāyık müttebi'lerdir
Şeref bulmaz veled nā-müttebi'ken nisbet-i eble
- 3 Demem ḥüsn-i siyer pīrāye-i her lāle-peykerdir
Ki hiç zībā olur mu ḥaṭṭ-ı bed la' lī mürekkeble
- 4 Hemān lāyık muṭī' -i ribḳa-i emr olmadır yoḥsa
Cehāletdir sülūk-i rāh-ı Ḥaḳ ta'yīn-i maṭlabla
- 5 Edīb ehl-i hevāyı kevşer etmez 'aşḳ eder irvā
Ki yek reşḥa nice yeksān olur ke's-i leb-ā-leble

1420

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Qalır çeşm-i ümīdi ḥāk-i rāḥiñ iktiḥālinde
İnanma 'iffet-i şeyḥe degil ol ikti ḥālinde

- 2 Hılāl-i üstühân-kâr-ı hilâlin ber-güzâr eyler
Felek ol mehveşe 'arz-ı 'ubûdiyyet hılâlinde
- 3 Ezân-ı lâli sem' -i muttakî şavt-ı Bilâl aňlar
Eşer birdir taķiye nağme-i lâl ü Bilâlinde
- 4 Maķâl-i imtiĥânı zaĥmnâk-i infî'âl eyler
Cevâb-ı tîr-i kıavs-ı nuķk eden ĥîn-i su'âlinde
- 5 Hemân iksîrveş şıdk u emânet oldu nâ-peydâ
Edîbâ 'âlemiñ ecnâs-ı nisvân u ricâlinde

1421

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Dilâ olsaydı dāġî sende bende
Çerâġ-ı ĥâş olurduķ sen de ben de
- 2 Olurduñ zâhidâ hem-ĥâl-i 'âşık
Çekilsen ĥurresinde sen de bende
- 3 Arardık cism-i zâr-ı ĥûn-şinâhı
Bileydik olduġun üftâde kıanda
- 4 Gözet ĥışn-ı ten-i vîrâne-sûru
Ki tākāt kıalmadı cânâ bedende
- 5 Edîbâ ĥülle-i cennet-perestiñ
Teni pîrâye-gîr olmaz kefende

1422

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Çerĥ-i dñn bir yerine verse daĥi deh rinde
Yine âsâyiş-i ĥâķır bulamaz dehrinde
- 2 Her şinâ-kâr-ı tãma' maĥzen-i zer nehrinde
Sâ'iliñ ġavķa-zen-i ferĥat olur nehrinde
- 3 Bûy-ı ezhâr-ı ķemenzâr-ı fenâ mehlekdir
Eşer-i semm-i helâhil bulunur zehrinde
- 4 Şûret-i luķf u kerem merd-i ĥamiyyet-kârıñ
Lâ-cerem zâķir olur âyine-i ķahrında
- 5 Ser-fürû etmez idi bir şeh-i iķlîme Edîb
Rinde bir nûşe ĥasen olsa eġer şehrinde

3 sem' -i S, Ü1: sem' sem' -i Ü2
1421 S 68b, Ü1 169a, Ü2 159a
1422 S 68b, Ü2 159a

144345

HALEPLİ EDİB DİVÂNİ

(İnceleme-Tenkitli Metin-Cinaslar Sözlüğü)

Cafer MUM

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

II. CİLT

144345

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin Türk Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı için öngördüğü

DOKTORA TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Kasım, 2004

73044

1423

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

- 1 Tefennün-kār yokdur kîmyāda
Hadîşin kim getirsin kim yāda
- 2 Saña pîrā ne var şey būriyāda
Ki kaldıñ faqr ile şeyb ü riyāda
- 3 Seyāhat-kār olanlar her bilāda
Müşārikdir hudûş-ı her belāda
- 4 Secāyā-yı tāmā' la ehl-i tā' at
Degil şāyeste hüsn-i i' tîkāda
- 5 Edîbā hācıyān menhūm-ı şerdir
Meţāf-ı zevre-i Ümmü'l-kurāda

1424

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Teskîn-i sūza müncezib olmam men āh ile
Süz-ı dili füzûde ederken menāhile
- 2 Mücrim lezāda vizr-i zühûl-i vebāl için
Yanmağda bir günāh ile ben her gün āh ile
- 3 Neyl-i şühûda çeşm-i ümîdi kelîl idi
Yeksân göreydi gâfleti dil intibāh ile
- 4 'Āşık geçerdî behcet-i sîmā-yı yârden
Göreydi hüsn-i rûz u şebîn mihr ü māh ile
- 5 Olmaz habîr-i merdüm-i 'ālem o kim Edîb
Etmez şühûd-ı dîde-i sem' in nigāh ile

1425

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 'Arz etmesin zamāne fûrû zînesin bize
Dür eylesin vehîc-i fûrûzînesin bize
- 2 Etsin cemîle derse eger ki nesin bize
Şādız 'adû k'ederse eger kînesin bize
- 3 Zâhid berehne görse de şahrâ-yı 'aşkda
Vermez zerâ-yı hırka-i peşmînesin bize

- 4 Yārīñ dilinde ‘aks-i cemālī bedīd olur
İzhār edince āyine-i sīnesin bize
- 5 Biz kām-yāb-ı ni‘ met-i bī-minnetiz Edīb
Lāyık mı kimse baḡş ede rüzīnesin bize

1426

fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilātūn fā‘ilūn

- 1 Rāzın açmaz gönlümüz her seng-dil sırdaşına
Seng-i rāh olduğça dāmen-çīn olur yoldaşına
- 2 Dāğ-ı ğam hem-şūret-i naḡş-ı ḡacerdir sīnede
Mümkin olmaz levḡa-i seng-i zevāle ṡaşına
- 3 İbtilā-yı ḡāriş-i hecriyle gönlüm cān atar
Tā ḡayāl-i nāḡun-ı ebrūlarıyla ḡaşına
- 4 Dīdesi şad-sāle eşk-efşān iken ruḡsārına
‘Āşıkıñ doymaz ziḡām olsa eger yüz yaşına
- 5 Nār-ı cevrenden şerār-ı āḡımız rīzān olur
Dem-be-dem bu ḡān-mān-ı ‘ālemiñ evbāşına
- 6 Ḳūt eden ma‘cūn-ı yāḡūt-ı feraḡ-baḡş-ı ğamı
Gönlünü her aş için koymaz kederle aşına
- 7 Hem-dem olduğça baña gül-bāng-ı taḡsīn etmesin
Bī-niyāzım ben Edīb ehl-i ğamıñ sā-bāşına

1427

mef‘ulū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ulūn

- 1 Şāyeste degil ḡūy-ı ṡama‘ mālīk-i dāda
Olmaz sime-i ṡāmi‘ ası māl-ı gedāda
- 2 Çoḡ va‘d-i dūrūḡuyla şeker-ḡā küremāda
Ḳıymaz yine hengām-ı vefā ḡāk ü remāda
- 3 Rindān-ı zamān olmaḡile cāyi‘-i bāde
Mey-ḡāneleri eylediler cāy-ı ‘ibāde
- 4 Ḥüsnuyle cihān-ḡıymet imiş çeşm-i enāma
Meḡḡārları bilmez idim böyle bahāda
- 5 Bī-vāyelere merdüm-i bī-ni‘ met Edībā
Müste’hil-i en‘ām olamaz rüz-ı cezāda

1428

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Hâdiş-i ferye ile şimdi her mesâ merede
O şem'-i encümen-i nâz ile müsâmerede
- 2 Mürîd hemm ü feraḥda olursa her nerede
Ḥarîş-i mâde degil ibtilâsı var nere de
- 3 Düşerse şadme-i ğamla seyâḥat-i bere de
Dil-i nizârı kırmaz ol ṭabîb-i cân berede
- 4 Yeter bu ru'yet-i pûzîne-şekl-i ehl-i riyyâ
Nigâha çehre-ḥırâş oldu nâḥun-ı kırade
- 5 Edîb neş'e ile şeyḥ vaşla ṭâlibdir
'Ulûfe mevsimine va'd eder müşâherede

1429

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 O kim her teşneden maḥbûs ede âbın revâyâda
Revâ-bîn-i helâk ol görme hiç âbın revâ yâda
- 2 Raḳîḳ-i ehl-i himmet ḥâdim-i ebvâb-ı erzâliñ
Görünce esr-i züllün bîm eder olmaḳdan âzâde
- 3 Her el şâyân-ı zîb-i ḥâtem-i la'lîn-i câm olmaz
Bulur her serde zînet şanma tâc-ı neş'e-i bâde
- 4 İşin peymûde-i endâze-i tedbîr eden 'âḳıl
Metâ'-ı kârın i'câb eyler üstâdân-ı ḥüssâda
- 5 Edîbâ muşliḥân-ı kec-derûn-ı dehre dil verme
Olurken reh-ber-i işlâḫı kâ'id râh-ı ifsâda

1430

mef'ülü fâ'ilâtü mefā'ilü fâ'ilün

- 1 Mürşid sükûnu koy müje-i eşk-bâr ile
Çâpûk-rev ol mülâzemete eş kibâr ile
- 2 Zâr eyle ehl-i encümeni cerr-i sîmden
Geldikçe ḳahve deste hemân alma zâr ile
- 3 Rîş-i sefidî tev'em-i gîsû-yı tûğ edip
Sîmâ-yı berf-günüñü göster vaḳâr ile

1428 S 69a, Ü2 159b

5 neş'e: nes'e (?) S, Ü2

1429 S 69a, Ü2 159b

1430 S 69a, Ü1 169b, Ü2 160a

- 4 Bî-tâb olunca püşt-i mürîde rükûba çek
Düş cāy-ı pîr-i mey-keşe zahr-ı hımâr ile
- 5 Taḳbîl-i la' l-i nev-ḥaṭ-ı yâr eyle çün-Edîb
Peyveste nûş-ı cāmı ḳarîn et bahâr ile

1431

meḥ'ülü meḥā'ilü meḥā'ilü fe'ülün

- 1 'Āşık yemesin ḡam nice bu cāy-ı 'azāda
Da' vet mi gerek ḥāzır iken cāyi' a zāda
- 2 Dünyāda heves-kār-ı sürûr olmasın ol kim
Ekdāra düçār ola temennā-yı şafāda
- 3 Bir dil nice taşḥîḥ-i mizāc-ı ḡam eder kim
Āzurde-i derd olmaya tedbîr-i devāda
- 4 Bir dil ki bilir neş'e-i mey pā-be-hevādır
Versin nice hîç zevḳ-i müdām-ı ḡamı bâda
- 5 Mañşūra hevā-dār olan elbette Edîbā
Bir yer bulur āsāyişe bu dār-ı fenāda

1432

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Alma hengām-ı 'alef var ise cev her kimde
İctilāb eyle hemān var ise cevher kimde
- 2 'Ācizim duḡter-i ra' nā-yı meyi terkimde
K'etmeden terkinî āvîze olur terkimde
- 3 'Aksi her nîk ü bediñ cāzibe-i fehminiden
Düşmeden zāhir olur āyine-i derkimde
- 4 Şadme-i dehr ile çöksem de nigāh-ı ḥaşma
Naḳş-ı şavlet görünür nāşiye-i bergimde
- 5 N'ola sāḡar-keş-i te'bîd-i ḥayāt olsam Edîb
Zindeḡi kāmîn iken mişrebe-i mergimde

1433

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Ne der-i cūda delîl oldu ne kesb-i nāna
Ḳaşd-ı kîn eyledi her merd-i nekes bî-nāna

4 mürîde S, Ü2: mürîdi Ü1

1431 S 69a, Ü1 169b, Ü2 160a

1432 S 69a, Ü1 169b, Ü2 160a

1433 Ü2 160a

- 2 Tâc-ı şâhîde karar eyleyemez dür-dâne
Çeşm-i erbâb-ı tama' gâlib iken dürdâna
- 3 Neş'esi derd-i ser olduğça bu dem rindânın
Süst olur rağbeti peymâne ile peymâna
- 4 Buhalâ hacle-i küncünde zer-i maḥbûbuñ
İstemez 'aksi düşe âyine-i mizâna
- 5 Buḥl için müddeḥir-i ehl-i şürûr olmaḡdan
Hüşede ister idi muḥtebes olmaḡ dâne
- 6 Böyle çerḥin görücek gerdiş-i nâ-hemvârın
Ger Felâtûn ise de 'âkil olur dîvâne
- 7 Ḥayf kim cümle Edîb idi dirîḡ-i merhem
Eşer-i zaḥmı dirîḡ eylemeyen peykâna

1434

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şeb-i iḥlâşda her dîde-i bîdâr-ı meh-dîde
Karâr olsun büzûḡ-ı neyyir-i dîdâr-ı Mehdîde
- 2 Şebîh olmaz neşât-ı şubḥ-ı vuşlat cām-ı Cemşîde
Degil hem-ser mey-i endek-fürûḡ-ı cām-ı Cem şîde
- 3 Maḥabbet rāh-ı yâre bî-işâret cān-fidâyîdir
Ki yekdir 'âşîka sūdu ziyânın kâr-ı ḥasbîde
- 4 Dil-i 'âşîk nevāl-endüz-ı dāḡ-ı tâze olduğça
Qalır çeşm-i ümîdi vefret-i îrād-ı kesbîde
- 5 Edîbâ keffe-i mizân-ı ḥaşrı tâbnāk eyler
Dem-i yevm-i nedemde pertev-i a' māl-i sencîde

1435

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 İrtikâb etmededir maḡdem-i tâbistâna
Şeyḡ-i dūn yâr ile 'azm eyleye tâ bostâna
- 2 Pây-ı şevḡ olmadı reh-yâb o meh-i tâbâna
Renc-i ḡam tâb-ı fütûr olmaḡile tâ bana
- 3 Zâhidâ sum' ayı ifrâḡ ile kâr eyleme kim
Ḳuvvet-i ṭab'-ı riyyâ za'f verir îmâna
- 4 Sa'y ile şūfî-i ḡayvân-menişi ḡann etme
Giderek vâşıl olur mertebe-i insâna

1434 S 69b, Ü1 169b, Ü2 160b (S'de üzerine çizgi çekilmiş)
2 vuşlat S, Ü2: devlet Ü1
1435 S 69b, Ü1 170a, Ü2 160b (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

- 5 Nice pes-mānde ise yine Edibā āhir
Mālik-i ḥüsn-i siyer fā'ik olur akrāna

1436

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Güm etmiş 'aksini mir'āt-ı şāf-ı rüy-ı dil-berde
Anıñ'çün böyle ser-gerdān olur āvāre-dil berde
- 2 Olur dār u diyār-ı merd-i miḥnet bī-serā-perde
Gedā-yı ḥāne-bizāra 'abeşdir bī-serā perde
- 3 N'ola zaḥm-ı fetil-i merheme düşmen-nigāh olsa
Ki dil-rışān-ı gam te'sir-i sem bulmuş devālarda
- 4 Nigāh-ı rāst-bīne cilve-i serv-i kadiñ varken
Görünmez istiḳāmet ḳāmet-i şimşād u 'ar'arda
- 5 Edibā eblehān eylerdi pend-i hūşmendānı
Olaydı māye-i cevher-fürüş-pileverlerde

1437

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 İnanma kim ola gilmānda öyle sīmā da
Şebih-i ḥūr ise de olmaz öylesi māde
- 2 Ḥarāb-geşte-i endūhadır dilā bāde
Şarāb nāfiledir yoḥsa her dil-ābāda
- 3 Oturma meclis-i şūfī-i rūbehāsāda
Ḳarārgāhını ḥaşr et kūnām-ı āsāda
- 4 Ḳo meyl-i şafvet-i zühḥādı cüst-ü-cū etme
Terāb-ı 'ayn-ı ḥayātı rümūs-ı mevtāda
- 5 Edib bīm-i ḥacimi ḳomazdı ḥātırdan
İcāle etmese fikri cinān-ı a'lāda

1438

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 'Azm eder almak içün dirhem-i müfti Sinde
'Ālemiñ umma ḳanā'at ola müftisinde
- 2 Naḳd-ı gül-bergi ḳoyunca gül-i ter kisinde
Böyle pā-beste eder bülbulü terkisinde

1436 S 69b, Ü1 170a, Ü2 160b (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

1437 S 69b, Ü1 170a, Ü2 160b

4 rümūs-ı S, Ü2: rümüz-ı Ü1

1438 S 70a, Ü1 170a, Ü2 160b (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

- 3 ' Ālime vaşf-ı mey-i sāgar-ı cennet besdir
Neş'e-i pā-be-hevā mesned-i tadrīsinde
- 4 Rüşd-ḥ'āh-ı fi 'e-i ehl-i ğam olsun t̄alib
Ḥānḳāhıñ ne bulur mürşid-i telbīsinde
- 5 Lübb-i ḥikmetle Edībā nūsaḥ-ı güftārım
Felegiñ heykel olur gerden-i bürcīsinde

1439

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Yā eylesem muvāşalati yāre cām ile
Āğuş-ı vaşla çeksem anı yā recām ile
- 2 Gelmezdi gönlüme ğam-ı hicrān-ı bıkır-i mey
Ḥürmetde hem-ser olsa eger her ḥarām ile
- 3 Yokdur bu demde şarfe-i ümmid ü bimsiz
Yād eyleyen cüdālarını bir selām ile
- 4 Kaymazdı ḥāme şebtine elvāḥa reşkden
Versemdi ḥükm-i nāṭıkamı ben kelām ile
- 5 Şimdi Edīb idāre-i peymāne-i vefā
Bīgānedir enāmil-i meyl-i enām ile

1440

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Her yāre kıyma ālet-i vaşlıñ kıyāmına
Bānūlarıñ 'afāfına bakma kıy amına
- 2 Terķin eden ceride-i 'iffetde nāmını
Meftūn olur 'afāf ile teşhīr-i nāmına
- 3 Āb-ı ḥayāt-ı nākesi minnetle merd olan
Etmez izāka hiç leb-i şahbā-yı cāmına
- 4 Dehriñ şükūh-dāde-i qadr-i bülend olur
Taḥķir-i şān-ı kūt-ı ḥelāli ḥarāmına
- 5 Şāh-ı ferāğ-mesned-i mülk-i ḳanā' atıñ
Yetmez nigāhı fark-ı 'uluvv-ı maḳāmına
- 6 Bī-vāye-i vefā olanıñ pertev-i vefā
Olmaz nümūde dīde-i meh-tāb-ı şāmına
- 7 Tiğ-i ḳazāyı ḥufte-i mühlet şanır Edīb
Maḥdū' olan tegāfūl-i çeşm-i niyāmına

1439 S 70a, Ü1 170b, Ü2 161a (S'de üzerine çizgi çekilmiş)
2 her Ü1, Ü2: (S'de bulunmuyor)
1440 Ü2 161a

1441

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hışâl-i lutf ile olduqça dil-ber bu secâyâda
Komaz ümmîdvâr-ı neyle aşlâ büse-câ yâda
- 2 Şafâ-bahş olmadıkça ta' m-ı is' âf-ı emel hergiz
Halâvet zâhir olmaz hûşe-i dest-i temennâda
- 3 Emel-cüyâna râh-ı maṭlabıñ fecc ü 'amîkinde
'Aşûr etmez tevârî cünbiş-i pây-ı müdârâda
- 4 Ne deñli ehl-i şakvet şûret-i kârın nihân etse
Olur 'aks-i şüyû' u müncelî mir'ât-ı aḥfâda
- 5 Benim 'âren nigîn-i dest-zîb-i cām-ı bezmimdir
Edibâ la' l-i mey terkimle olmaz qadr-i mînâda

1442

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Degiliz ni' met-i elvân-ı emîr ü şehde
Vermeziz dil müje-i kâse-i şîr ü şehde
- 2 Nigeh et dâ'ire-i hâleye gerd-i mehde
Güyyiâ küdek-i nev-zâdı komuşlar mehde
- 3 'Adem-i naḳz-ı 'uhûd ile şehîr olsaḳ da
Teşneyiz şeyḥ-i riyâ-kâr ile naḳz-ı 'ahde
- 4 Olsa da ğâliye-endûd-ı beşâset ḥayin
Ziştîr peykeri mir'ât-ı dil-i âgehde
- 5 Maḥz-ı tevfiḳ iledir yoḥsa Edibâ merdiñ
Kām-yâb olması vâ-beste degildir cehde

1443

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 İnanma hem-reh-i bî-zâd-ı 'aşḳa bir refâḳatle
Ne mümkün inşinâ nehc-i ğmā-yı birre fâḳatle
- 2 Nice bār-ı girân-ı ğayreti ber-düş-ı cân etsin
Kuvâ-fersûde-i renc-i kesâlet 'udm-ı tākātle
- 3 Tabîbe şûret-i ḥulḳ-ı şifâ Ḥaḳdan görünmezse
Cehâletdir rüsûm-ı dānişi farṭ-ı ḥazāḳatle

1441 Ü2 161a

1442 S 70a, Ü1 170b, Ü2 161a (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

1443 S 70a, Ü1 170b, Ü2 161a (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Şereh-kār olma ‘āşık ıktifā-yı işr-i zühhāda
Ki pā-pūş-ı riyā bigānedir pāy-ı şadākatle
- 5 Edibā gāmdan āzād olsa da ‘āşık rehā bulmaz
Marīze ‘illet-i āyende dūr olmaz ifākatle

1444

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Tef-i gāmdır mü’eddī yārini teftiše ferhāda
Ki āhenden kavī te’sīr olur tef-tiše Ferhāda
- 2 Dil-i şāfi şühūd-ı şüret-i düşmenle incinmez
Ki sengiñ ‘aksi zahm-ı inkisār olmaz merāyāda
- 3 Nifākı dīde-i idrākine maḥfidir anıñ kim
Zühülü mütteziḥdir ma’nī-i lafz-ı müdārāda
- 4 Kazā rüy-ı tene levn-i seḳam sāyide etdikçe
Nice meşhūd olur reng-i eşer vech-i müdāvāda
- 5 Edibā tā ki her dem şüste-i āb-ı hülüş olmaz
Bulunmaz lem’a-i nūr-ı beşāset rüy-ı taḳvāda

1445

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Nidāyı dām-ı şikār eylerim münādāma
Düşerse da’vet ile bülbul-i münā dāma
- 2 Fidā-yı serle emel merde nāmverlikse
Yeter cerīde-i yāfūhuma o ser-nāme
- 3 Şühūda ḥaşr-ı nigāh etmeden te’āmisi
Naķışedir şeref-i nām-ı çeşm-i bīnāma
- 4 Teḡāfül-i naẓar-ı imtiyāzdır bādı
Nigāhdan ‘adem-i ihticāb-ı eşnāma
- 5 Edib şebt-i maḳāl-i mühezzebim el-ḥaḳ
Verir kuvā-yı fesāḥat lisān-ı aḳlāma

1444 S 70a, Ü1 170b, Ü2 161b

2 ‘aksi S, Ü2: ‘aksini Ü1

1445 S 69b, Ü1 171a, Ü2 161b (S’de üzerine çizgi çekilmiş)

1 şikār S, Ü1: āşikār Ü2

1446

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Mezîd olur bakarak tâb-ı şevk tefsîre
Füzûn olur mu değil iştîdâd-ı tef sîre
- 2 Kâzâya düşmededir kâdıyân-ı bî-behre
'Îlâcî bulmadı hükûm-i kâzâyı tağyîre
- 3 Bu h'âbgâh-ı cihânda ya var mı bir dânâ
Me'al-i h'âb-ı sühâd-ı gârâmı ta' bîre
- 4 Sedâd-ı mesleki ibhâm eder mu'arrifler
Kõmuş 'alâyim-i ta' rîfî şekl-i tenkîre
- 5 Edîb kâfile-sâlâr-ı gayr-ı ehl-i riya
Temerrûn etmededir ehl-i şıdkı ta' yîre

1447

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Pür oldukça tu'ûm-ı şübheden şubh u mesâ mi' de
Bulunmaz kavî-i nuşha kuvvet-i işgâ mesâmi' de
- 2 Degilken vâyemend-i neş'e-i tâb-ı cevâ mi' de
'Abeşdir iştihâ-yı lezzet-i tâ'at cevâmi' de
- 3 Zemistân-ı riyaâda cismi vakf-ı lerziş olmuşken
Bulur mu şeyh-i sermâ-dîde germiyyet şavâmi' de
- 4 Berîdir rûşenâ-çeşmân dil-i a' mâ-başâyirden
Kim anlar gavta-zendir bahr-ı envâr-ı levâmi' de
- 5 Taleb-kâr-ı sülûk-i râh-ı 'aşka bî-dil-i pür-gam
Edîbâ sûd yok bihûde izrâf-ı medâmi' de

1448

mef'ülû fâ'ilātün mef'ülû fâ'ilātün

- 1 Oldukça dilde gamdan âşâr-ı dest-mâye
Olsa 'aceb mi râcih envâr-ı destim aya
- 2 Ehl-i tevâzu' olmaz merd-i celîs-i pâye
Dil-bend-i i' tilâdır merd-i celî si-pâya
- 3 Besdir şehîd-i 'aşka cân-ı fidâsı vâye
Hâsirdir eyleyenler cânı fidâ sivâya

1446 S 70b, Ü1 171a, Ü2 161b (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

3 ya S, Ü2: yâ Ü1

4 tenkîre S, Ü2: tanzîre Ü1

1447 S 70b, Ü1 171a, Ü2 161b (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

1448 S 70b, Ü1 171a, Ü2 161b

- 4 Şūfî-i tıfl-sîret mâ 'ilse devr-i dāya
Olmaz velîd-i cismi peyveste devr-i dāya
- 5 Düşmez Edîb merd-i inşâf-gû ribāya
Oldukça nâ-nümûde inşâf gûr-ı baya

1449

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Veremez neş 'e tehî sāgar-ı ābā mîze
Tab' ı hursend ise de sāgar-ı āb-āmîze
- 2 Şiddet-i 'unf ile redd eyle verā-yı derdin
Şeyhî me 'zûn-ı dühûl etmeyegör dehlîze
- 3 Fehm eder hâlini şūfî-i desāyis-kārîñ
Şanma her vâşıl olan mertebe-i temyîze
- 4 Hânkâhîñ nice bir mürşid-i zâg-eṭvârı
'Andelîb-i dil-i 'uşşâkı çeker ta' cîze
- 5 'Ālimân ragbet-i māl ile Edîbā şimdi
Cümle nâ-câyizi hep çäre bulur tecvîze

1450

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Olurdum hecrden emniyyetiñ hışn-ı menî' inde
Alaydı gönülümü vîrân eden dil-ber meni ' inde
- 2 Nihâl-i cism-i tâb-efsürde hem-hâl-i cemād oldu
Nemā bulmaz bu dehrîñ faşl-ı bî-sûd-ı rebî' inde
- 3 Beyânı vāye-i ifşâh-ı nuṭṭ etmekden efzûndur
Belâgat ol perîniñ nüshâ-i hüsni bedî' inde
- 4 'Anâ-yı irtikâbı celse-i âsâyiş oldukça
Ne rāhat var cihânîñ zirve-i kaşr-ı refî' inde
- 5 Edîb ehl-i şekāvet incizāb-ı kâbiliyyetle
Helâke münşenîdir varṭa-i sū'-i şanî' inde

1449 S 70b, Ü1 171b, Ü2 162a
4 ta' cîze S, Ü2: temyîze Ü1
1450 S 70b, Ü1 171b, Ü2 162a
3 hüsni S, Ü2: 'aşk-ı Ü1

1451

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 'Înâyât-ı İlâhîdir velîde
Bulunmak seyr-i minhâc-ı velîde
- 2 Nigâh etmez şarâb-ı nâba dîde
Karîn olsa o la'l-i nâ-bedîde
- 3 Muhaşşasdır bilirken şer hadîde
Herâs etmez ten-i her şerha-dîde
- 4 Haţâdır nezd-i her merd-i cerîde
Herâsı eylemek şebt-i cerîde
- 5 Edîbâ farţ-ı hubb-ı sîme dîde
Şerehle düşmesin habs-ı medîde

1452

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hemân taķaddüm içün şadr-ı meclise fesede
Biribiriyle qalır dâ'imâ münâfesede
- 2 Remâd eder giderek cismi hâsid-i kâsid
Bu naķd-ı nâ-seresi şanmasın qalır kesede
- 3 Bize beşâset-i ruhsâr-ı âteşiniñden
Dem-â-dem âteş-i reşk ile yanmada hasede
- 4 Derûnu pençe-i' aşık-şikâr-ı şîr-i gamıñ
Düşürdü dâ'-i ten âzâr-ı mûlim-i esede
- 5 Edîb bend eder aġyârı ol perî mesede
Yüzün o tâ'ifeden şimdilik çevirmese de

1453

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Yok zâhidiñ idmânı ne şıdķ u ne riyâda
Kim mâde-perest olsa da vermez neri yada
- 2 Tecvîl edemez nehc-i şavâba huţuvâtın
Fersûde eden pâyını minhâc-ı haţâda
- 3 Bilmezse n'ola kadr-i 'ayâr-ı haserâtın
Vezn eylemeyen âhını mîzân-ı hevâda

1451 S 71a, Ü1 171b, Ü2 162a

1452 S 71a, Ü1 171b, Ü2 162a (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

4 Derûnu S, Ü2: Devr-i Ü1

1453 S 71a, Ü1 171b, Ü2 162b (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

3 Bilmezse S, Ü2: Bulmazsa Ü1

- 4 Mest olduğun añlar ‘araḡ-ı çehre-i gülden
Gülşende baḡan cilve-i mestâne-i bâde
- 5 Zâhid celed-i terk-i sivâ etmez Edîbâ
Meftûn-ı vuḡûf olmayıcak bâb-ı sevâda

1454

fe‘ilâtûn fe‘ilâtûn fe‘ilâtûn fe‘ilûn

- 1 Dām-ı zülfündür eden gönlümüzü âyende
Yoḡsa bî-câ dil-i âzâde çekilmez bende
- 2 Deheniñ şehdi şehâdetden eder şermende
Leb-i şîrîniñ ile sükkere denmez ḡanda
- 3 Meded-i rû‘yet-i rûyuñla öter mürḡ-i çemen
Gül-i ra‘nâ gibi olduğça öterlik sende
- 4 Rûyuna perde-keş-i girye-i hicrânıñ olan
Seni görmekle eder keşf-i niḡâb-ı ḡande
- 5 ‘Āşıkıñ raḡne bulur zeyl-i ser-i müjḡanı
Tütiyâ bilmeyicek gerd-i rehiñ dāmende
- 6 Teni ifnâ iledir sende ḡayât-ı ebedî
Cân biter zerre-i ḡâk olsa da her bî-tende
- 7 Ne revâ meyli Edîb eyleye senden ḡayra
Ḥüsn-i ḡübân-ı cihân olmaz iken pâyende

1455

fe‘ilâtûn fe‘ilâtûn fe‘ilâtûn fe‘ilûn

- 1 Ġâze-i ḡamd ile ol Ḥâliḡe rû-zîbende
Olma ḡırş ile der-i siflede rûzî-bende
- 2 ‘Araḡ-ı rûyunu şarf eylemeyen dergehine
ḡayrı yüzden göremez vech-i devâyı derde
- 3 Sînesin dâḡ-ı maḡabbetle ser-efrâz etmez
Eşer-i mihrini derk eylemeyen ḡâverde
- 4 Bî-tena‘‘um dil-i pür-şehvet-i cem‘-i mâliñ
Olamaz kâse-i sîmîni likâ-yı zerde
- 5 Nice bî-şöhret-i câḡ olsa Edîb inşâf et
Nām-ı nâ-merd ile yeksân mı olur nām erde

1456

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 ' Aceb görme hıyāz-ı feyz deryā-müdde' isa da
Şinā-kāride olsa hayret-i her müdde' i sāde
- 2 Gavālīdir hevā-yı gülsitāna zīnet-i sāgar
Behic olmaz meşām-ı şevke bī-gül-güne-i bāde
- 3 N'ola cism-i naḥīl-i ehl-i gam gözden nihān olsa
Çü-ism-i bī-müsem mā dāhil-i beyt-i mu' ammāda
- 4 Ne buldu irtidāda 'ālemin taqvā-fürüşānı
Bulunmazken nişān-ı sum' a zeyy-i ehl-i taqvāda
- 5 Edīb olsa eşernāk-i lehīb-i sine-i 'āşık
Kalırdı şu' le-i kânün-ı dūzaḥ renc-i ḥummāda

1457

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Mā'-i rīkīn etmesin yād ol semen-simā bize
Yā da biz ilhāḥ ederdik olsa mensi mā-bize
- 2 Reh-nümāy-ı rüşde gayy olmaḡda ḥarf-endāz-ı ta' n
Şimdi nuṭḡu lāldir her cā' iziñ nā-cā' ize
- 3 Siret-i ḥal' -i ' izār olmuş zarūrī mültezem
Ḥalkda yüz kalmamış yüz vermeden her yüzsize
- 4 Bu kıyām-ı fitnede meşhūd-ı eşrār olsa da
Bī-eşerdir zāt-ı ' İsiden zuhūr-ı mu' cize
- 5 Ḥalk hiç bī-behre-i ye' s ü ümīd olmaz Edīb
Muntazırdır tā ki bir i' ād u va' di muncize

1458

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Kā' id-i çeşmi yine eyledi ber-ter ḥīle
Dil-i āvāreyi iklīm-i gama terḥīle
- 2 Zāhid-i bār-keş-i züll-i ṭama' dan dūr ol
Düş-ı endişeyi vā-beste koma zenbile
- 3 Tevbeden tevbeye āmādelenir rāḡīb olan
Tevbe-kāriyi kudüm-ı ecele te' cile

1456 S 71a, Ü1 172a, Ü2 162b (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

4 S, Ü2: (Ü'de bulunmuyor)

1457 S 71a, Ü1 172a, Ü2 162b (S'de üzerine çizgi çekilmiş)

1 ederdik S, Ü2: ederek Ü1

1458 S 71b, Ü1 172a, Ü2 163a

- 4 Pā-nihād-ı ser-i minhāc-ı sebük-bārīdir
Meyl eden dilde zihām-ı hevesi taqlile
- 5 Sebak-āmūz-ı debistān-ı gamız şimdi Edīb
Ehl-i gamda bizi kim kâdir olur techile

1459

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Tek-â-püda kalırsam gam degil düş-ı tek-âverde
Ol âhūyu edeydim dām-ı âgūşa tek âverde
- 2 Şühūda rû-be-rû yok tākāt-i bülbül dilâ verde
Olur mu zehre hiç la' lîn kabāya her dil-âverde
- 3 Gül-i h'urşide gül-berg-i ruhu şeb-nem-feşân olsa
Olurdu bir gül-i h'oş-reng ü bû gülzâr-ı hâverde
- 4 Haţāsın gerden-i devr-i güle tahmîl eder şimdi
Haţâ yok şeyhe gūyâ vuşlat-ı yâr-i haţ-âverde
- 5 Güşād-ı gonçeye yâverse de ber-bād eder âhîr
Edibâ rûzgârîñ vaz'-ı hāmı böyle yâ verde

1460

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Deme melike-i 'işmet şakın hele o zene
Ki zîb ü zînetine vaşl-ı gayr içün özene
- 2 İzâ'a eyleme ıtlāk-ı nām-ı merdîyi
Ümîd-i dirhem ile bend-i uçkurun çözene
- 3 Każâ-yı şehvet içün ittiḥāz eden dü zeni
Niẓām-ı kârı güm eyler ḥalel verir düzene
- 4 Rehâ bulur deme züll-i su'âlden ol kim
Dü dest-i tāmî' ası māl-ı nās içün uzana
- 5 Edīb ehl-i kanā' at demem cihân içre
Mevâ'id-i şeh ile bîkr-i lezzetin bozana

1461

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Şükr çün vehb-i Hudâdır dehen-i şâkirde
Feyz-i üstâda şenâdır yakışan şâgirde

5 kâdir S, Ü1: kâ'il Ü1

1459 S 71b, Ü1 172a, Ü2 163a

1460 S 71b, Ü1 172b, Ü2 163a

1461 S 71b, Ü1 172b, Ü2 163a

- 2 Şah-ı her nâṭıka bār-āver-i şükrân olmaz
Güher-i nesl bulunmaz racül-i ‘âķırde
- 3 Şıdķ ile vâşıl-ı ser-menzil olur ehl-i ḥulûş
Reh-nümāy-ı sübülû olmasa da zâhirde
- 4 Dür-i yektâ-yı dili etme ḥabīs-i dünyâ
Koma bu heykel-i nûru ‘unuķ-ı kâfirde
- 5 Pertev-i nâṭıka-i kilkim Edibâ şanma
Rû-nümâdır eşer-i ḥâme-i her şâ‘irde

1462

me‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Dehriñ baķınca rütbe-i ‘izz-i vülâtına
Zâhid perestiş eyledi ‘Uzzâ vü Lâtına
- 2 N’eyler ‘uhûd-ı pîri berîdir o kayddan
Destinde pîr-i ḥânķahıñ baķ berâtına
- 3 Güyâ benât-ı na‘ş-ı sipihr-i zemîndir
Şahrâ-yı gülşeniñ nazar etsen nebâtına
- 4 ‘Uşşâķı rûyuna feletât-ı nigâhdan
Nehy etdi yâr mażhar iken iltifâtına
- 5 Şahş-ı ne’y-âzmüdeye dil-bend olup Edib
Olma şaķın ferîfte zât u şifâtına

1463

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Ne kadar tâb-ı reşānet var ise pâyında
Câhmendân-ı me‘âlî olamaz pâyende
- 2 Renc-i ğam zâhid-i berrâşa olur âyende
‘Adem-i keyf ile ancak ramazân ayında
- 3 Baḥr kim teşne-lebi cûy ola bil kim dehriñ
Ṭama‘-ı ḥāmı gedâdan çok olur bayında
- 4 Baķma şîrini-i güftârına ehl-i zûruñ
Arama şıdķı leb-âlây-ı şeker-ḥâyında
- 5 Ne bilir behcet-i sîmâsın Edibâ yâriñ
Zevķ yok ḥânķahıñ şûfi-i ḥar-gâyında

5 Koma S, Ü2: Koyma Ü1

1462 S 72a, Ü1 172b, Ü1 163a

1 Zâhid S, Ü2: Zühdüñ Ü1

1463 S 72a, Ü1 172b, Ü2 163b

1464

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kesel lāyık degil neyl-i emelden nā-ümīdāna
Ki bulmaz āşiyāngāhında mürgün nā'imi dāne
- 2 Ferehmend-i hayā ser-mest-i şahbā-yı cünün olsa
Yine terk-i mūrā'at eylemez ādāb u erkāna
- 3 Celis-i nerm-hū şāyeste-i kavlı-i dürüş olmaz
Cüdādır rüy-ı mir'āt-ı mücellā zaḥm-ı sūhāna
- 4 Sadā-yı gerdiş-i t̤āhūnu kemterdir kıyās etme
Ḥarīr-i ābdan sūrāḥ-ı sem'-i āsiyābāna
- 5 Edibā iktibās-ı sūz-ı ḡamda buḥl eder 'āşık
Lehibi 'aşqdan bir lem'a vermez āşinā yana

1465

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mızler güftāra çün āḡāz ede mīzān ile
Mīzbānīñ da sözü mevzūn gerek mīzān ile
- 2 Lāḡar-ı ferbiḥ-ten-i şervetden olduñ bī-ḡaber
Gördüğün bī-çāre-i āmāsı istismān ile
- 3 Çeşm-i zaḥmı bī-nevā ḡalmaq devādan 'āşıkıñ
Olmadan rencide yegdir nāziş-i dermān ile
- 4 Hiç meḡāk-üftāde-i keyd-i ecānib bulmadım
Gördüğüm her Yūsuf-ı şıdkı ḡarīn iḡvān ile
- 5 İḡtiyār etmek Edib ehl-i kemāle naḡşdır
Ḥüsn-i kārı ḡāhiş-i iḡsān u istiḡsān ile

1466

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Dile taḡammül-i bār-ı ḡamı ibāḡamle
Ne ḡaddi var k'ola dāmen-keş-i ibā ḡamle
- 2 Söner mi sūziş-i sīnem zebānesi nemle
Sirişkim etse de 'azm iktirāna sīnemle
- 3 Göñül mūḡādene-i 'aşḡa mülzem olduḡça
Muḡāşemet mi olur hiç ḡazā-yı muḡkemle

1464 S 72a, Ü1 173a, Ü2 163b

1465 S 72a, Ü1 173a, Ü2 163b

1466 S 72a, Ü1 173a, Ü2 163b

- 4 Olurdu vaşl-ı ‘azîm-i sürûrdan kârih
Olaydı hûy-ı muşâfât-ı gam her âdemle
- 5 Nice müsâfir-i minhâc-ı ‘aşk olur göñlün
Mücâvir eylemeyen her garîb ü mahremle
- 6 Emîn-i sırr-ı gamıñ sırrı âşikâr olmaz
Nümûde eylese de keşf-i râz-ı mübhemle
- 7 Çemende sāgar-ı pür-meyle neş’e-yâb ederim
Edîb göñlümü şâd eylesem irâdemle

1467

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Cemâlin ay ile hem-pāye görmez ol kadi rāye
Bu deñli hüsñü maḡrûn eylemişken ol Ḳadîr aya
- 2 Uyardı nāleme bezm-i gamında olsa cā nāya
Olurdu pey-revim reşh-i lebinden olsa cān aya
- 3 Fenâ-yı cism olur dārû-yı şâfi ‘âşıka ancak
Degil renci sezâ dārû-yı diğerkle müdâvāya
- 4 Necât-ı uhrevî tâ‘atledir Ḥaḡḡa ki Tersāya
Dem-i ‘uḡbâ ne lâıyık ilticâ dergâh-ı ‘İsāya
- 5 Edîbâ dest-i tevfiḡ-ı İlâhî kāyid olmazsa
Ne mümkün sevk-i yekrân-ı taleb rāh-ı temennāya

1468

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Sipihriñ pençe-i mihri eşeldir tâb-ı ‘İsāya
Ki işrâḡ-ı zuhûru nûru eyler tâbi‘-i sāye
- 2 İḡâmet-kâr-ı deyriñ şubḡu koy hem-reng-i şâm olsun
Sevâd-ı ‘aks-i ruḡsârıyla mir’ât-ı çelîpāya
- 3 Felekde hâleāsâ zîb-i evc-i imtiyâz ister
Degil şâyân-ı tıfl-ı meh-cebîn âğuş-ı her dāye
- 4 Ḥayâtı ‘âşıkıñ lutf-ı ḡıḡâb-ı yârdır zîrâ
Revân olmaz dem-i dâfiḡden özge ḡalîb-ı nāya
- 5 Ḍalâle reh-nümāy-ı sîret-i a‘lâdan oldukça
Ṭarîḡ-i istikâmet dūrdur ednâdan a‘lāya
- 6 Cihānda her büt-i zîbende-ruḡsâr-ı emel zâhid
Degildir lâıyık-ı ‘arz-ı liḡâ çeşm-i temennāya

1467 S 72b, Ü1 173a, Ü2 164a
2 nāleme S, Ü2: nāle-i Ü1 / pey-rev-i S, Ü2: pîre de dem Ü1
1468 Ü2 164a

- 7 Edib ehl-i emel şıdkı mühim-sāz-ı riya etmek
Şikest-i sāgar-ı kevşerle beñzer t̃alib-i māya

1469

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Yok hüy-ı tama' kimseye şir u şekerinde
Mestāne görüp hālını düşme şeke rinde
2 Olsun mu eşer şavlet-i şirānelerinde
Nā-yāb olanın şafvet-i şir analarında
3 Bī-dādı ile dāder-i 'ālemiñ ancak
Revnağ bulunur sīret-i 'adl-i 'ömrinde
4 Zāhid ki kemāl üzre girān-bār-ı tama' dır
Rāhat mi bulur nehzet-i seyr ü seferinde
5 Biz ma' nī-i elgāz-ı gāmı bulduk Edibā
Tefsīr-i diliñ hāmiş-i dībācelerinde

1470

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hīrāmān olmadan dergāh-ı şād-ı luṭf-ı paşada
Eden nā-şāda etsin etmesin taḥrīk-i pā şāda
2 Nigeh-düz-ı şu'ūr ol tengnā-yı miḥnet-ābāda
Ki yok me'mūn-ı istikbāl-i miḥnet şulb-ı ābāda
3 Baña düşmen cefāyı maṭlab-ı a' lāsı bilmişse
Aña za' fıyla 'avd-ı maṭlabın olmuş temennāda
4 Nigāhın ehl-i gayra halka-i dām-ı şikār etmek
Belādır merdüm-i re'fet-güzin-i ehl ü evlāda
5 Edib ašlā kabūl-i harf-i imān eylemez düşmen
Hicā-h'ānlık 'adūya bī-eşerdir vaḳt-i heycāda

1471

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Meyl etme şahş-ı bed-menişin būs-ı nānına
Gafletle sine germe şaḳın bu sinānına

1469 S 72b, Ü1 173b, Ü2 164a

1470 S 72b, Ü1 173b, Ü2 164a

4 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

5 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1471 S 73a, Ü1 173b, Ü2 164a

- 2 Dehriñ қо Һırşı ağdıye-i müftinānına
Olma rübüde ergife-i müft-i nānına
- 3 Bî-behre-i nişāne-i sem‘-i kabûl iken
Zih-beste olma tîğ-i maķāliñ kemānına
- 4 Zāhid faķať izāķa-i şehd-i merām için
Dil-berleriñ benānına nāzır ben ānına
- 5 Mağbûť-ı mihr ü māh ise de ‘ālemiñ Edib
Dil verme Һüsni-i her bût-i nā-mihrbānına

1472

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Olur mu zāhid-i pes-pāye düşmeye kebede
Ki bu riyā ile ‘ömrün geçirdi bir kebede
- 2 Emānet ehli bilir yoҺsa Һāyiniñ şanma
Nigāhı ķādir olur imtiyāz-ı nîk ü bede
- 3 ‘İtāb-ı Һāyinedir pey-revān-ı şıdķ etmez
Zebānı birbirine cünbiş-i mu‘ātebede
- 4 Mizāc-ı miķvel-i rencüru tāmî‘iñ ancaķ
Şifā bulur kefi muhtācdan muṭālebede
- 5 Kemāl-i ‘ilm ile meyl-i ķarīn-i cāh olanıñ
Ķarīn-i cehl ile birdir kemāli mertebede
- 6 Serāb-ı kevnde naķş-ı ber-ābdan ğayrı
Ne buldu Һusrev ü Dārā ‘aceb bu debdebede
- 7 Maķām-ı cāhile yeksāndı şöhreti Һalkıñ
Olaydı pertevi bedriñ hilāl-i yek-şebede
- 8 Kimine mevhibe şanma çıkardı Һātemden
Mü‘ekked olmasa zannı bülüg-ı mevhebede
- 9 Edib ‘ayn-ı Һaķīkatden irtivā edeniñ
Üvāmı tāze çiçekdir dehān-ı meşrebede

1473

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Devā-yı derdimizi yer mi var tenāsīye
Bu renc-i ‘aşķ ile muhtāc iken ten āsīye
- 2 Bizi kecāve-nişīn-i ṭarīķ-i derd etmiş
Mülük-i ‘ālemi iclās eden kürāsīye

- 3 Olur mu lücce-i maşşüdu cilvegāh etmek
Binen zevāriḳ-i bī-şūrta-i revāsīye
- 4 Helāke pey-rev eden merdümü dilirīdir
Giden herāsa düşer rāh-ı bī-herāsīye
- 5 Edīb muḳterin-i merd-i ḳadr-dān olmaz
Olan devīde reh-i ḳadr-i nā-şināsīye

1474

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Mi'zār-ı şakāvet mi degil merdümekine
Şāyeste midir çeşm-i dil-i merdüme kīne
- 2 Dārū-yı cerāḫāt-ı nemek-süde-i dildir
Olsaḳ n'ola dil-beste o la'l-i nemekīne
- 3 Ğımd eyle dili şārim-i ḥün-rīzine yāriñ
Ḥ'āhişger isen ḳulzüm-i 'aşḳıñ semekine
- 4 Ğayra ne revādır emel-i ḫātem-i la'liñ
Engüşt-i dehānım yaraşır öyle nigīne
- 5 Dehr olsa da pür-şūr kıyāmetle Edībā
Muḫtel mi olur hiç dil-i erbāb-ı sekīne

1475

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Nigāh etmem reh-i zūr u rişādan kürk-i semmūra
İhānet eylemem şavlet-nümāy-ı gürg isem mūra
- 2 Lebībe rüz-ı ferdā mānde-i gull olmamaḳ yegdir
Nigāh-ı raġbeti ḫaşr etmeden ğılmān ile ḫūra
- 3 Bu gün fark eylemezsen sen ki ḫārā sengi ḫārādan
Dem-i 'uḳbāda istihālīñ olmaz ḫülle-i nūra
- 4 Gürūh-ı ehl-i 'aşḳa ihtiyār-ı ḫāne-ber-düşü
Hemān mihmānlığa āmādelikdir dār-ı Manşūra
- 5 Edībā ḫatırı mātemle maḫzūn eylemek ḫ'oşdur
Bu mātem-ḫānede şād etmeden her sūr-ı mesrūra

1476

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Meded-res olma şakîye şakın cerîmede de
Ki eşkıyâya şakîdir olan cerî medede
- 2 Nigâh-ı hâtır koyma haţâyir-i remede
Düşürme dîde-i efkârî illet-i remede
- 3 Hacîc-i sâhire-peymây-ı fûrkatîñ kârı
Nidâ-yı âh u enînden maķâm-ı telbiyede
- 4 Refîķ-i sum'agerîñ dest-mâye-i edebi
Hemân güzâf-ı riyâdır reh-i münâdemede
- 5 Edîb muhlişi erbâb ederdi ehl-i riyâ
Mecâli olsa kilâbîñ mehâbet-i esede

1477

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Akdâm-ı sa'y olsa da ser-tâ-ser âbile
Def'-i evâma çâre bulunmaz serâb ile
- 2 Gönîlüm nice nigâh-ı tegâfülle şâd olur
Mümkin midir nevâziş-i hâtır itâb ile
- 3 Gösterme tavr-ı hışm ile uşşâķa rûyuñu
Luţf et na'îmi etme muķârîn azâb ile
- 4 Neyl-i şühûda perde-i hirmân olur deyü
Çeşm-i terîñ adâveti var şimdi h'âb ile
- 5 Şanma Edîb dîde-i tammâ' sîr olur
İllâ meger ki ķabza-i müşt-i türâb ile

1478

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Zuhûr-ı gayra bâr olmaķda mânend olma zenbîle
Ki 'âr eyler nümüdâr olmadan zenbîle zen bile
- 2 Ser-i cânânede dil-bend olaldan naķş-ı mendîle
Bütün üftâdelerde dâstânım şimdi men dile
- 3 Eger aħķâm-ı Furķâniyyeye nâ-râm ise râhib
Müzevverdir şübût-ı ittibâ'ı hûkm-i İncîle

1476 S 73b, Ü1 174a, Ü1 165a

1477 S 73b, Ü1 174b, Ü2 165a

1478 S 74a, Ü1 174b, Ü2 165a

- 4 Cihāt-ı sittede dergāh-ı nūra olmayan sācid
Hemān seccādelerde secde birdir naqş-ı qandile
- 5 Edibā kāsîd eylerdi sibāk-ı hayl-i 'irfānı
Eger me'lûf edeydim kilik-i h'oş-reftârı ta'cile

1479

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Her şeb ki düzd-i vâhîmeden korka bağına
Nâtûr-ı bağ şu'le-i mey kor kabagına
- 2 Bir 'andelîb-i şu'le-şafir ittiḥāz eder
'Āşîk nihâl-i dâğ-ı ğamîñ her budagına
- 3 Şanma gurâb-ı müyunu her 'anberîn ḥatîñ
Şeybiñ güşâde-bâl olarak düşmez ağına
- 4 Eylerdi güş-ı rağbet-i mînâda belki yer
Şeyhiñ çıkaydı koyduğu penbe kulağına
- 5 Zâhid şirâ-yı bâdeye ḥâfi gider Edib
Kefş-i girânı kayd-ı keseldir ayağına

1480

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hünermendân için bu kârgâh-ı âferînişde
Olan şimdi hüveydâ hep nişâr-ı âferîn işde
- 2 Olur mu mümkün etmek kendimi ifnâdan âzâde
Bu nüh tâhûn-ı dendân-ı felek oldukça gerdişde
- 3 Gönül etmezdi nefret bu nümâyişgâh-ı 'âlemden
Nigâhı lem'a-bîn-i üns olaydı her nümâyişde
- 4 Kârîn-i nûr-ı teysîr olmadıkça çeşm-i maṭlûba
Görünmez cezbe-i hüsn-i eşer sîmâ-yı ḥ'âhişde
- 5 Edibâ bu gavâyetgâh-ı dehriñ şeh-perestânı
Felekde yer mi kor 'ubbâd-ı aşnâma perestişde

1481

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Yâd etse sifle yârini bir kem ḥaşîr ile
Cevrinden istemez anı bir lemḥa şırıla

1479 S 74a, Ü1 174b, Ü2 165a
2 eder S, Ü2: eden Ü1
1480 S 74a, Ü1 174b, Ü2 165b
1481 Ü2 165a

- 2 N'eyler şühûdu hüsüne dil-ber ki şâh idi
Her Hüsrev-i cemâle bu hüsni şehîr ile
- 3 Bed-h'âha tîr-i âhı berîd eyle sînedi
Şâyeste kıl o tîre-dili ol sefir ile
- 4 Dil-h'âhı fark eden eşer-i rûy-ı kârdan
Reh-yâb olur kerâmete keşf-i zâmîr ile
- 5 Zâhid Edîb meclisi irhâba şîr olur
Geldikçe tâlibân-ı mey-i nâba şîr ile

1482

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hışâl-i merhamet uymaz dil-i le'imâna
Ki şidk-ı tām ile gelmez dil ile imâna
- 2 Maķâl-i nâşîha kerdîr cihāniyān gūyā
Maķarr-ı ehl-i şamemdir hemān bu ker-hāne
- 3 Derūnuñu eşer-i pendî çāk çāk etse
Yine kederle nigāh etme rûy-ı yārāna
- 4 Dimāğ-ı dānişi āzurde-i şudā' eyler
Erāziliñ mey-i evşāfı gelse meydāna
- 5 Dem-i şitā gözedir nûş-ı cām içün zāhid
Edîb bakma sen ol keyf içün şitābāna

1483

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hârîşe neyl-i şetâret olur defîneyle
Bu bezm-i sâhirede n'eylesin defî neyle
- 2 Gezend-i reh-zen-i ğamdan rehîde et sākî
Kümeýt-i sāğarı mağnā-yı rinde sür meyle
- 3 İzā'e kıl bize fey'-i dırahtı gülşende
Fürûğ-ı sāye-i cām-ı meyi izāfeyle
- 4 Bizi bu dey-meh-i ğamdan bahār-ı rāhate çek
'Anāda kılmayalım baht-ı nā-güşādeyle
- 5 Edîb bir şey ile rindi çerh rām edemez
Ederse ancak eder āb-ı nāb-ı hūşeyle

1484

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Mey-keşin olmaz çemende zevk-i tāmı nâyile
Görmedikçe bāde-i gülfāmı tā mīnāyile
- 2 Rinde bā-sīb-i zekān şun cām-ı la'liñ gönlün al
Sākiyā āgeh-dil ol bil vermeyi almayile
- 3 Mālik-i şad genc-i Qārūn olsa da vermez yine
Şimdi her Fir'avn-ı Mısr-ı buhl bir Mūsāyile
- 4 Neyl-i rāhat merde mīr ü şahdan 'uzletledir
Hiç olur mu şöhet-i paşa ile baş ayıla
- 5 Dehrde rāhat kem olmağla Edibā gāyile
Olmada şimdi ra'yyetden füzūn āgayile

1485

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Baña ta'n etme zāhid irtikābāt-ı menāhile
Ki terk etsem de nālānım menāhīniñ men āhile
- 2 Nice şāyān-ı vaşl-ı şahid-i gufrān olam bilmem
Raķīb-i vizr-i zengī vaşfımıñ rüy-ı siyāhile
- 3 Şaķın küstāhī-i 'amd ile etme müttehim şūfī
Dil-i ehl-i hevāyı ehl-i ehvāniñ günāhile
- 4 Deme tāb-ı dil-i her müdde'ī 'āşıkla hem-serdir
Sühā olmaz ber-ā-ber āsmāniñ mihr ü māhile
- 5 Yem-i fevz-i me'āda zevraķ-ı hūsn-i 'amel lāzım
Edibā hūmķdur kaşd-ı güzēr merde şināhile

1486

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bu naķd-ı cānı eder 'āşık iddiķār o deme
K'aniñla anda olur vām-ı hasreti ödeme
- 2 Eder mi luţf-ı kanā'at kifāf-ı mā'ideme
O hūnu teşne iken iktirā'-ı mā'-i deme

1484 S 93b, Ü1 175a, Ü2 165b

2 vermeyi S, Ü2: verme meyi Ü1

1485 S 103b, Ü1 175a, Ü2 166a

2 olam S, Ü2: olmam Ü1

4 Sühā S, Ü2: Şehā Ü1

1486 S 103b

- 3 Rehā-yı şadme-i mevc-i yem-i vücūd olmaz
Resīde olmayan āgūş-ı sāhil-i ‘ademe
- 4 Nihāyet-i şeb-i fūrkat şabāh-ı vuşlatdır
Ferah mukābil olur intihā bulunca ğama
- 5 Edīb cümle nuķūş-ı şahāyif-i ‘ālem
Gedā olursa n’ola hūsn-i şan‘at-i kalem

1487

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 H̱ār olma kār-ı bed-eşer-i nā-revā ile
‘Uķbāda düşme ğā‘ile-i nāra vā ile
- 2 Harf-i nidā-yı re‘fet-i kelb-i Revāfızı
Şebt etme levh-i nāṭıkaya gel be-yā ile
- 3 Biçsin haṭāyı şeh bu gün endām-ı kārına
Yarın ki nāra ‘azm edecektir alayile
- 4 Bānūlarıñ vişālini şeyh-i ḍarīre sor
K’o rām eder güzīdelerin bir du‘ā ile
- 5 Bakmak Edīb mi‘de-i çeşmi bulandırır
Sīmā-yı merd-i mübtedi‘-i bed-ḥışāyile

1488

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Mürīd zühdü bırak aşā düş ḳalāşetle
Ḳo zühdü biz edelim sen hemān ḳal aş etle
- 2 Bu zaḥm-ı hırş ile olduğça sen cerāhatle
Me‘āşı saña müyesser mi bence rāhatle
- 3 Saña çü zād-ı harāmı ibāhe mīr etdi
İbā ḥamīre ne mümkün ğıdāya şehvetle
- 4 Müdām nehb iledir vehb-i eşḥıyā şimdi
Sezā-yı şöhet-i ihsān olur isā‘etle
- 5 Edīb da‘vet-i rūz-ı cezā bedīd olsa
Yine icābete yok meyl eder inābetle

1487 S 106a, Ü1 175b, Ü2 166a

4 K’o S, Ü1: Gāh Ü1

1488 S 105b, Ü1 175b, Ü2 166a

5 icābete yok meyl eder S, Ü2: icābete meyl eder yok Ü1

1489

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Dem-ā-dem ālet-i lehvi olur münāvelede
Terāküm-i feraḥ-ı vuşlat-ı münā velede
- 2 Me' āda rüşvet ederken sezā mıdır şūfī
Perend-i zühdü ğarīm-i riyāya örselede
- 3 Kūmāş-ı sum' ayı ehl-i riyā kibāra şatar
Fireng-tuḥfe metā' ı alır geçen beledde
- 4 Riyā geçen yeredir şedd-i rahli sum' ageriñ
Vuşūle bulsa da fūrşat hezār merḥalede
- 5 Edīb nağme-i rāḥat resā-yı sem' olmaz
Kalırsa meclis-i 'ālem bu gūne ğulğulede

1490

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Riyāzetle bulunmaz çünki pervāzıñ perestūda
Neden meyl-i sükūt ey zāhid-i dünyā-perest oda
- 2 Bu devr-i kabzda yok dest-i mu' telli resā cūda
Ṭabīb-i cūydan ğülşen de bir reşḥ-i devā-cūda
- 3 Simāt-ı eşḫıyāda sengveş dendān şikest olmuş
Dehān-ı ḥaste-i cū' a ḥayāl-i ṭa' m-ı pālūde
- 4 Meşām-ı çeşme hiç bŷy-āver-i reng-i neşāt olmaz
Nesīm ancak ğubār-efşānlığın etmekde efzūde
- 5 Edībā mevsim-i ma' lūma taḥşış-i nühūz etmez
Ḥacīc-i vuşlata pā-bend olur eyyām-ı ma' dūde

1491

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Nesīc-i rişte-i zerden giyince tennūre
Olur 'ilāve-i ḥayret o sīm-ten nūra
- 2 'Arūs-ı mey ḥaṭa 'an zāhide ğörünmüşken
Ġörünse rinde n' olur 'amd ile o mestūre
- 3 Sefir-i sūz-ı dili yāre ba' ş eden ben iken
Ne gūne nisbet-i cürm etdi 'abd-ı me' mūra

1489 S 105b, Ü1 175b, Ü2 166a

1490 S 105b, Ü1 175b, Ü2 166b

1491 S 105b, Ü1 175b, Ü2 166b

- 4 Bülûğ-ı ecre nevîd-i herâs-fermâdır
 Hâta görünse ‘amelde nigâh-ı me’cûra
- 5 Edîb rîk-i tabîb-i hünerver-i kilkim
 Tirâb-ı neş’e-i meydîr mizâc-ı maḥmûra

1492

mef’ûlû fâ’ilâtü mefâ’ilü fâ’ilün

- 1 Dîvâne-i kabîle-i gam bir kabâyile
 Faḥr-ı riyâset etse sezâdır kabâyile
- 2 ‘Âkil bülûğ-ı genc-i ğınâdan ne bayıla
 Vaḥşet çeker gedâ-yı kunû’ olsa bay ile
- 3 Ğamdan olur mu gönlümüz âyâ ki ayıla
 Eyyâm-ı fûrkat âhire yetmezse ay ile
- 4 Muṭrib kudûm-ı mâhıma gel ḥ’oş nevâyile
 Sen hem-dem-i nevâ ile ol ben nev ay ile
- 5 Geldi Edîb o dem ki kemân-ı hûlûşdan
 Naḳd-ı siḥâm-ı cûd-ı keḫim dehre yayıla

1493

mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün

- 1 Niyâz-ı vaşl eden bîmâr-ı ‘aşka bir de nâz etme
 Müdâvâyı tabîbim derdmende birden az etme
- 2 Mecâzî aḫladım cîsr-i ḫaḳîkat bildiğî ammâ
 Mücerred zâhidâ ol cîsre ḫaşr-ı ictiyâz etme
- 3 Zemîn-i cevfi sen ney-şekkeristân eyleyip mün’im
 Tehîgâh-ı ‘iyâli merza’-ı toḫm-ı piyâz etme
- 4 Segâsâ bî-zarûret pey-rev-i işr-i şikâr olma
 Şaḫın her câyizi âzurde-i zaḫm-ı cevâz etme
- 5 Edîbâ koy müdâm a’ dâya bâr-efşân-ı zaḫm olsun
 Nihâl-i nîzeyi maḥrûm-ı faḥr-ı ihtizâz etme

1494

mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün

- 1 Ḥalel bulmaz benim idrâk-i ḫuşum ihtiyârımla
 Ki şevḳim yâre pîr olsam da gitmez ihtiyârımla

1492 S 106a, Ü1 176a, Ü2 166b

1493 S 106b, Ü1 176a, Ü2 166b

1494 Ü2 166b

- 2 Bütün dünyā gözümde hem-ser-i yek nîme nân olmaz
 Kânâ' at tûşesin ben zād-ı rāh etdikçe yārimle
- 3 Nigāh-ı iltifāt-ı yāri buldukça bunar zāhid
 Şakınsın yanmadan kânûn-ı sînemden bu nārımla
- 4 Baña şâyeste-i izhār idi sîmâsı ağıyārıñ
 Sevād-ı rūyu nā-būd olsa meh-tāb-ı 'izārımla
- 5 Beni āsûde kordu mîve-i evzā' -ı hāmından
 Şikesten bilse her naḥl-ı leṭāfet inkisārımla
- 6 Şu' ūduyla edānî sîneye taḥmîl-i dāğ etsin
 Şafā buldukça ben kūh-ı emelden inḥidārımla
- 7 Edîbā āsmānda rif'at-i 'İsāya şekk etsem
 Kunû' oldukça dār-ı miḥnet-i pest i' tibārımla

1495

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gül-efşân et lebiñ yād-ı dil-i bülbul-şi'ārımla
 Açıl ey gonçe gel bād-ı nevid-i nev-bahārımla
- 2 Henüz açmış gözün dünyāya ağıyārā fiten bilmez
 Olunmaz tarḥ-ı külfet ol gül-i nā-dîde ḥārımla
- 3 Benim ol qadr-dān-ı ḥüsn kim terk-i ḥayāt etsem
 Güzeller cān verirdi şevḳ-i āgûş-ı mezārımla
- 4 'Adū her neş'emend-i sāgar-ı āzārım oldukça
 Şikest eyler sebū-yı ḥatırın müşt-i ḥumārımla
- 5 Edîbā ḥ'āce-i bendergeh-i tezvîr idim ben de
 Naşîbim şervet-i şıdḳ olmasa idmān-ı 'ārımla

1496

mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şıklet görür tereddüdü şimdi medārise
 Cāhil ne deñli kesb-i kemāle medār ise
- 2 Devrān benimle zūr-ı cefāsın şınar ise
 Levn etmesin ketāyib-i 'azmi şınār ise
- 3 Merdiñ ki neyl-i ni'meti merhūn-ı ḥatf ola
 Olmaz şehî mülāḥaza encām-ı kār ise

1495 Ü2 167a

1496 S 106b, Ü1 176a, Ü2 167a

3 ki S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor) / ḥatf S, Ü2: merg Ü1

- 4 Gaşn-ı dıraht-ı mivede ber-dāra sūd ne
Şāh-ı dırahtı her ne kadar mīve-dār ise
- 5 Düşmen-nümā isek de Edībā zamāneye
Olmaz hafī şadākatimiz āşikār ise

1497

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir nān için te'āşürü қо düşmenān ile
Tāb-ı tenūr-ı nā'ibeye düşme nān ile
- 2 Naḥl-ı ḥayāta verziş-i bīm-i ḥazānı қо
Yetmez bahār-ı vaşla kişi mihrcān ile
- 3 Dil-beste-i bülüg-ı münā-yı kabūl isen
Etme kirāma lutfu qarīn imtinān ile
- 4 Dilden gerek nidā-yı ḥulūsu meveddetiñ
Etmez eşer ḥitāb-ı maḥabbet lisān ile
- 5 Olmaz eşer-nümāy-ı nuḳūş-ı cebīn-i levḥ
Meşḳ etmedikçe ḥāme Edībā benān ile

1498

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 'Acebdır merd-i müşrik ḳalbi igvā eyler o dīne
Ki kānūn-ı caḥīmiñ cānı ilkā eyler odına
- 2 Felekde zīnet-i mağşūb-ı zerle her fūrū-zīne
Olur āḥir tenūr-ı düzaḥa kemter fūrūzīne
- 3 Ḥakīm-i rüzgārıñ uymaz āyini her āyine
Ki her nā-şāf u şāfa rū-nümā etmiş bir āyine
- 4 Perend-i şāf-ı ḥ'oş-reng-i kanā'at zāhidā besdir
Ḳumāş-ı kārğāh-ı ihtiyāciñ tār u pūdına
- 5 Naşibi iḳtiyāt-ı reşḥa-i pistān-ı māderken
Cihān tıfl-ı radī'e lücce-i şir olsa sūdı ne
- 6 Dil-i mahrūra reşk-i sāye-i bīd olsa dergāhı
Rūkūn etmek ḥatādır sāye-i menḥūs-ı bī-dīne
- 7 Edībā olmayan peykār-ı nefis-i şūma tāb-āver
Olur maḳhūr-ı düşmen Sām u Rüstem dense adına

4 kadar S, Ü2: kadem Ü1

1497 S 107a, Ü1 176a, Ü2 167a

1 te'āşürü қо S, Ü2: konuşma varıp Ü1

2 ḥazānı S, Ü2: ḥayātı Ü1

1498 S 106b, Ü1 176b, Ü2 167a

1499

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Ehl-i cüduñ dehrde gâyet mi var elķābına
Şofra-i ihsânınıñ olmaz resā el ķabına
- 2 Süddesi ğāretgeh-i naķd-ı ni' āl-i nāsdır
Merdüm-i ħāfī degil me'zūn düĥūl-i bābına
- 3 Reşk Mānī olsa taşvīr-i semāhatde eger
Rūğanı naķş eylemez cāmī' leriñ mihrābına
- 4 Merdüm-i muĥtāca mümkün mi şināh-ı ilticā
Sā'ili maĥnūķ ederken nehriniñ çirk-ābına
- 5 Kār-ı cūda olsa da gāhī Edībā müsteĥīr
Ĥāb-ı ilhām-ı 'atā olmaz müyesser ĥābına

1500

mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Olurdu münkir-i 'İsī nüzūl-i mā'idede
O ṭaylesān-ı dirāz-ı külāhı mā'ī dede
- 2 Devā-yı telĥ-i ĥekimiñ şifāsı şīrindir
'Anā-yı fāķa görünmez bülūĝ-ı fā'idede
- 3 Żuyūf-ı ķānī'e gül-ķand-ı rüy-ı dil besdir
K'olur müşārik-i zaĥmet rüsüm-ı zā'idede
- 4 O kim temerrün-i ĥüy-ı vefā-yı va'd etmez
Eder ķavā'id-i ī'ādı münderic 'idede
- 5 Edīb ehl-i vefā-yı zamāne merzāniñ
Eder 'iyādetin ancak ümīd-i 'ā'idede

1501

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ķumāş-ı çerĥ-i atlasda nuķūş-ı kār-ı her gūne
Pey-ā-pey naķş-ı ressām-ı ķazādır günden gūne
- 2 Bütün muṭlak muķayyed zī-sükūn u zī-teĥarrük hep
Ser-ā-ser mümteşeldir cebr ile aĥķām-ı gerdūna
- 3 Faķaṭ gendüm degil mecbūr-ı ķayd-ı āsiyā zīrā
Gelir şu da ayaĝıyla muzīķ-i bend-i tāĥūna

- 4 Tenaşşuḥ nāsıḥ-ı müşfıkde de dırıne ḥūy olsa
Olurdu mürtesem naḳş-ı ṭahāret levḥ-i şābūna
- 5 Dil-i şāfı Edībā maşrıḳ-i nūr-ı hidāyetdir
Zalām-ı fitnedir reh-yāb olan her ḳalb-i meftūna

1502

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ne dem ki bülbül-i şeydā gelirse feryāda
Diyār-ı kişver-i bāga gelir sefer yāda
- 2 Reh-i rev-ā-rev-i cem' iyyet-i serāyāda
Gelir mi ḥāne-be-düşāna hiç sarā yāda
- 3 Müdām sāgar-ı gül şimdi pāy-ı bülbüldür
Şaḳm o ḥişşe-i mefrūze degmesin yada
- 4 Çemende gūş-ı temennā-yı rindden gayra
Nevīd-i nekhet-i şahbā ḥarāmdır bāda
- 5 Edīb kıymet-i dürr-i ḥ'oş-ābı cāhildir
Eden taşavvur-ı dendān dehān-ı deryāda

1503

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Gül-i ruḥsārına tāb-ı nazardan olma tersende
K'olur her dem o çeşm-i jāle-efşānımla ter sende
- 2 Olurdum yārden dil-gır-i bend-i bendegī ben de
Cihānda 'ār eder āzādegiden olsa bir bende
- 3 Dil-i zāra sürūr-ı va'd-i bī-incāz-ı vuşlatdan
Ḥurūş-ı mevc-mevc-i giryeyi tebşir eder ḥānde
- 4 Göñülden olmayan bîḥ-i maḥabbet üstüvār olmaz
Olur mu bir binā hiç bī-esās olduḳça pāyende
- 5 Nice gülşen-nişinān-ı cihān āsūde-ḥāl olsun
Edībā ḥār-ı āzār-ı 'adū olmazsa ber-kende

1504

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 'Arz-ı rüyuñ ḳoma hengām-ı bürüz-ı verde
Nice yeksān ola gülşenle bu rü-zīverde

1502 S 113a, Ü1 177a, Ü2 168a

1503 S 113b, Ü1 177a, Ü2 168a

1504 Ü1 177a, Ü2 167b

- 2 Dil-i pür-gâflet eder keyde cerî bed-ḥ'âhı
Faḳd-ı şâhîle fiten zâhir olur kişverde
- 3 Ḥâyiniñ mużmer olan şüret-i keydin setre
Sâha-i 'arz-ı maḥabbet hîç olur mu perde
- 4 Ḳahrdan şehlere pâ-bend-i girîz oldukça
Keşden kemter olur tâc-ı mücevher serde
- 5 Dile ye's ile Edîb eylese ülfet yegdir
İntizâr eylemeden râhate ferdâlarda

1505

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Olur mu rinde neşât-ı şebi kemâlinde
Neşâta k'olmaya târ-ı şebîke mālında
- 2 Cemâl ü mālı olan dil-beri sever zâhid
Gözü her ehl-i cemâliñ güzelce mālında
- 3 Nişâr-ı virki varak-pâre-i zarâ' at olan
Ne buldu naḳd-ı emelden kefi su'âlinde
- 4 Şümûl-i cehl ile ḥaşr oldu 'âlemiñ şimdi
Maḳâm-ı ehl-i yemîn veche-i şimâlinde
- 5 Firâḳ-ı yâre medâr-ı şekîb eder 'âşık
Şühûd-ı 'aks-i mehi lücce-i ḥayâlinde
- 6 Maḥall-i refrefe-i 'andelîb-i cânımdır
Olan şemîm-i vefâ gonçe-i ḥışâlinde
- 7 Edîb çîn-i cebîn olsa kârihim el-ḥaḳ
Ḥiyâz-ı 'adnîñ eger mevce-i zülâlinde

1506

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Felekde oldu çü ḥelvâyî-i vefâ mürde
Mezâḳ-ı ḥaḳ-ı cihân ḳaldı pür-cefâ mürde
- 2 Şarâb-ı şâfi koyup mübtelâ olan dürde
Ḥazefden eyleyemez fark-ı şafveti dürde
- 3 Gürisne bulduḡu bisyâr lezzeti burda
Muḥâldir bula şad gence olsa pey-bürde
- 4 Suṭûr-ı nâmeye maḥşûr eden müvâlâtın
Velâyı münfe' il eyler ḥılâl-i uşturde

- 5 Edîb ni‘ meti Hâkdan müşâhed oldukça
Ne ye’s merdüm-i zî-ni‘ mete tefâhürde

1507

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Lisân-ı medhi bilme hâdime bil ağaya
K’odur zirâ zebân-ı midhate lâıyık bi-lâ-gâye
- 2 Medâr-ı nahvetin efzûn eder her şahş-ı h’od-kâmıñ
Degil ma’lûl-i renc-i ser-keşî kâbil müdâvâya
- 3 Melîk-i ‘işmet eyler şermgîn âhir tehem-kârı
Ki çâk-i zeyl-i Yûsuf rahnedir şân-ı Züleyhâya
- 4 Der-i zâlim mücerred mültecâ-yı ehl-i şaıvetdir
Olur mu kâfire izhâr-ı istignâ kilîsâya
- 5 Biri nakd-ı riyâ vü biri iksîr-i hûlûş ister
Muğâyirdir Edîbâ kâr-ı dünyâ kâr-ı ‘uıkbâya

1508

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Deme râh-ı seferde terk eder nûş etmez o bâde
Ki rind-i mey-keş anı nûş eder maıfıce obada
- 2 Añılmaz mey-keşân-ı ‘aşk ile şûfi sükârâda
Şîfât-ı âdemîle yâd olunsun mu sük-ârâ da
- 3 Verir sem’e şafâ vaşf-ı kerem nâm-ı münâdâda
K’olur güyâ dehân-ı sâmi’e câm-ı münâ-dâde
- 4 Nigeh-düz-ı şehîrân-ı keremdir hâzır u gâ’ib
Kerîme yok nigâh-ı meyl eder a’mâ vü bînâda
- 5 Edîbâ sengveş sūzişgeh-i âteşde hâk olsun
Edenler âzmâıış zûr-ı seng-i saıhtı mînâda

1509

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Kederle hem-ser olur hurremî kâlerinde
Şafâ-yı dil mi bulur müntemî kâlan derde
- 2 Rızâ-nümûde olur kıurba pârsâlar da
Tama’ gûnûde olur ya’ ni pâ-resâlarda

1507 S 113b, Ü1 177b, Ü2 168a

1508 S 113b, Ü1 177b, Ü2 168a

1509 S 113b, Ü1 177b, Ü2 168b

- 3 Zehāb-ı hūşuna halkıñ sebep zehebdir hep
‘ Aceb ne nakş-ı füsün var şaḥife-i zerde
- 4 Çü-serv kâni‘ i gör yek kabāya mā‘il iken
Ḥirām-ı nāzişi olmaz melik-i efserde
- 5 Edīb merdüm-i bî-minnet-i ḥayāt ister
Belā-yı ‘aşk verilmez felekde her merde

1510

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Tāc-ı şeref ki pâyıña āyende olmaya
Alma o tāc-ı faḥrı ki pâyende olmaya
- 2 Meyl eylemem o mehveşe ben mihr-i ğayr ile
Bî-rağbetim o mihre ki tābende olmaya
- 3 Uymaz hevā-yı dil-bere ol bād-ı āh kim
Gül-ğonçe-i ümīdi güşāyende olmaya
- 4 Kalsın ko dil-şikeste o mir‘āt-ı sīne kim
‘Aks-i cemāl-i yāri nümāyende olmaya
- 5 Şāyān-ı inkisār ola ol ḥāme kim Edīb
Taḥriri ḥüsn-i yāri sitāyende olmaya

1511

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kemend-i çin-i ğisūsuyla kaldım bend-i yārimde
Müşaḥḥar eyledim iklim-i Çini ben diyārimda
- 2 Sefir-i bād-ı āhım geldi zülfüñden beşāretle
Bu dem göñlümce bûy-ı neş‘e buldum rûzgārımda
- 3 Hevā-dār olduğum hep nefḥa-i gül-berg-i rûyuñdur
Baña bûy-āver-i gülzār olan bād-ı bahārımda
- 4 Nigeh tāb-ı ruḥuñla dil ğamıñla behre-yāb olmak
Naşibim oldu her kār-ı nihüft ü āşikārımda
- 5 Ḥayālinden geçen kuḥl-ı sevād-ı dīde-i nāzıñ
Yer etdi müy-ı müjgānımla çeşm-i intizārımda
- 6 Şu mār-ı zülfdan āsūdeyiz tiryāk-ı la‘liñle
Devāsiyla ber-ā-ber geldi zaḥmı her şümārımda
- 7 Edibā düşmene ta‘zīb içün iḳād-ı nār etsem
Yine mevc-i zülāl-i luṭf olur her dūd-ı tārımda

3 S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

1510 Ü2 168b

1511 Ü2 168b

1512

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 İnanma şeyhveş şahrâ-yı tezvîriñ o kurdına
Kuzum ol sum'ager zîrâ seni yañlış okur dîne
- 2 Dilinde mürşidiñ da'vâ-yı şafvetle o dürdi ne
Hemân güyâ ki taḥḳîk eylemiş lâzım odur dîne
- 3 Yanaşmaz kec bakar keşretde şûfî dil-bere ammâ
Gelir tenhâ bulunca sînesine sîne bûsına
- 4 'Acebdir her du'â oldukça teysîr-i murâdâta
Açar zâhid küs-i cânân içün dest açsa âmîne
- 5 Edîbâ hâl-i 'âlem gerçi nâ-mechûldür ammâ
Yine ḥâmem muşırdır gâh gâh îzâḥ u tebyîne

1513

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 'Acebdir verziş-i bî-sûd ile kaldıñ eyâ dîde
Hemân efvâh-ı ehâbıyla taḳbîl-i eyâdîde
- 2 Temennâ-yı bülûğ-ı şervet-i dâreyn edenler hep
Der-i Ḥaḳda bulur esbâb-ı sûdu çehre-sâyîde
- 3 Nazar-düz ol bu dem aḥyârı eşrâr oldu dünyânıñ
Cehûlâne nigâh-ı imtiyâzı etme ḥ'âbîde
- 4 Gürûh-ı mü'minîne heykel-i 'unḳ-ı hidâyetken
Bu gün ḥâşâ meşâḥîf nüṣṣa-i efsânedir cîde
- 5 Mevâlîdi muḳaddem ḥâzîn-i gayret mevâlîdi
Mevâlîde ne gayret şimdi gâret var mevâlîde
- 6 Şitâbıyla sitemger zulme meşvâ-yı caḥîm ister
Münâ-yı ḳalbi güyâ nâ-müyesserdir te'ennîde
- 7 Yed-i cûd-ı Ḥudâ gelmez göze çeşm-i gedâ şimdi
'Atâ-yı aḡniyâda aḡniyânıñ dest-i câbîde
- 8 Olan tuḥfeyle kâdim gayra tekrîr-i ḳudûm etse
Görür mü gördüğü rûy-ı dili evlâda şânîde
- 9 Edîb olsa bu târîk-i şekâvet dîdeden zâ'il
Cilâ bulsa nazarlar tâbiş-i sîmâ-yı Mehdîde

1512 S 114a, Ü1 177b, Ü2 168b

1513 S 114a, Ü1 178a, Ü2 169a

7 câbîde Ü2: ḥ'âbîde Ü1: (S'de kelime okunamayacak derecede silik)

1514

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Zāhidā raġbeti koy lahm ile bādincāna
Şerehiñ etme vezān nesme-i bādın cāna
- 2 Görme pür-minnet olan zād-ı nefisi rāciḥ
Saña bī-minnet olan pāre-i ḥuşk-i nāna
- 3 Hūşmendāne nigāh et der-i mīr ü şehden
Ḥāhiş-i loġma deġer mi leged-i derbāna
- 4 Mümkin oldukça tūmā 'ninet ile lāzım olan
'İzzet-i nefsi fidā etme midir insāna
- 5 Menhec-i şıdķda mānend-i Edīb ol şābit
İhtirāz eyle şaķın uyma riyā-kārāna

1515

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Cihānda umma dāniş merdüm-i āsāyiş-ümmīde
Ne mümkindir k'ola vaşf-ı cemīl-i dāniş ümmīde
- 2 Tarāvet bulsa da eknāf-ı enhār u cevābīde
Dilimden intikās irāş eder tāb-ı cevā bīde
- 3 Nigāh-ı 'iffeti teşvīş eder her rüy-ı nā-maḥrem
Nazar yeksān degildir māh ile ruḥsār-ı ḥ'urşīde
- 4 Marīz-i 'aşķa zāhid şüret-i zerdiñ bedīd etme
Degil bir şufret-i ca' lī ile sīmā-yı teb-dīde
- 5 Edībā gevher-i nazmım qabūl-i istirāk etse
Olurdu efser-i düzdīde yāfūḥ-ı ḥarāmīde

1516

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Telḥ etme 'ayşı bir kesi hīç aldamaġ ile
Gül-ķand-ı şıdķ lezzetini al damaġ ile
- 2 İdmān-ı ictirā' -ı ku 'ūs-ı nedāmet et
Meyden ķanā' at etme hemān bir ferāġ ile
- 3 Etme faķaṭ semā' ile her ferde ḥüsn-i zan
Olmaz şühūd-ı çeşm-i başiret ķulaġ ile

1514 S 114b, Ü1 178a, Ü2 169a

1515 S 114b, Ü1 178a, Ü2 169a

2 cevābīde S, Ü2: ḥ'āhibde Ü1

1516 S 114b, Ü1 178b, Ü2 169a

- 4 Yok her ocağ-zâdede hūy-ı ezā deme
K'âteş olur hemîşe muḳārın ocağ ile
- 5 Hurrem-dil-i şevāgil-i 'aşḳ ol Edîbvār
Dür ol zağîr-i kâr-ı maḥabbet-şevāgile

1517

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Hevā-yı gayr ile olmaz gezend-i yārinde
Delîl-i şevḳ ile yārîñ gezen diyārında
- 2 Enāma reh-ber-i 'uḳbā olanlarıñ şimdi
Delîl-i na'ş ı bulunmaz reh-i mezārında
- 3 Rüsüm-ı ülfeti ancak segāna ḥaşr eyler
Olan bu deşt-i cihānıñ ğam-ı şikārında
- 4 Ne deñli meşrebi şahbā-pesend ise rindiñ
Şafā-yı neş'esini bugz eder ḥumārında
- 5 Ḥarîşe gelmez Edîbā ğınā eger dehrîñ
Hezār gencine yetse ḥarābezārında

1518

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ne deñli pertev-i behcetle verse çerḥe pîrāye
Tekellüfle bakar za'f-ı başardan çeşm-i pîr aya
- 2 Şerîfānıñ naşîb-i şadme-i pāy-ı difā' ıdır
Dil-i her sifleye pā-būs ile mevdūd olan pāye
- 3 Muḳīm-i zıll-i ferḥatdır o dil kim 'aşḳ-ı dil-berle
Serinde sāyebān olmuş hemāsā bir hümā-sāye
- 4 Melîk-i manşîb-ı 'izzet qarîn-i inhıfāz olmaz
Ki hengām-ı nidāda naşbdır muhtaş münādāya
- 5 Edîbā meşrebi şāf olmadıkça reşḥa-i nuṭṭu
Çü-mā'-i zindegānî olsa bakmam her fûrū māya

1519

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Yem-i tezvîre şalmaz fûlk-i şıdkıñ yelkeni sāye
Mehebb-i mecd-i İslāmîden esmez yel kenîsāya

- 2 Tek-ā-pū-kār-ı şahñ-ı deyr idi ehl-i tama‘ şimdi
Perestişle huşul-i maṭlab olsaydı çelipāya
- 3 Muẓā‘ afdı revān-ı fiṭnati ‘allāme-i ‘aşrın
Eger reh-bürde-i iḳān olaydı rūḥ-ı ma‘ nāya
- 4 ‘Uluvv-ı menzilet-cūy-ı şeref ‘anḳā-nihād ister
Yeter mi Ḳāfda her cāy eden evc-i temennāya
- 5 Edibā tıfl-ı dil peyveste koy galtān-ı ḥāk olsun
Giriftār eylemek lāyık degil gehvāre-i dāya

1520

mefā‘ ilün fe‘ilātün mefā‘ ilün fe‘ilün

- 1 Ḳalır velehle fūrū-ser nihāl-i bīdāne
Çemende mürğ-i ‘adimü’l-mecāl-i bī-dāne
- 2 Kıyās eyleme kim ḥāk-i cism-i pervāne
Gubār-ı ḥātır olur şem‘a-i fūrūzāna
- 3 Nevā-yı nefret-i şehvetle rūḥu iḳnā‘ et
Gıdā-yı ḥāhişi kem kıl mu‘ide-i cāna
- 4 Seḳamla cismiñi gāhī şifā-peẓir eyle
Hemān şerehle şitāb etme süy-ı dermāna
- 5 Edib def‘-i gezend-i ḥışām-ı ehvāya
Mişāl-i dir‘-i ḥayā yok cemāl-i insāna

1521

mefā‘ ilün fe‘ilātün mefā‘ ilün fe‘ilün

- 1 Dilā defīne-i ğamdan olunca ser-māye
Palās-pāre-i naḳd-ı sürüru ser māya
- 2 Hecir-i tā‘ ate düş olma ḳāni‘-i sāye
Yehūda pey-rev olup girme ḳan-ı ‘İsāya
- 3 Semā‘-ı vecdiñe ey Mevlevī müraccaḥ bil
Nevā-yı dil-keş-i devr-i piyālemi nāya
- 4 Fūrūğ-ı şafveti pervāne-i dil-i rinde
Ḳıyād-ı cāzibedir şem‘-i cām-ı şahbāya
- 5 Edib nefḥ-i dem-i neş‘e-i ḥayāt eyler
Nefir-i mizberim ebdān-ı ḥızb-i mevtāya

1522

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Dil-ḥasteler ki rāh-ı ḡamıñda devān ola
Ye's-i ifāḳat anlara olsa devā n'ola
- 2 Tiriñ n'ola ḡalīde-i āmac-ı dāḡ ise
Gülveş olur mu bülbüle bir āşiyān ola
- 3 'Āşık demem 'azīm-i meserret-güzīn olur
'Āşık odur ki miḡnet ile hem-zebān ola
- 4 Āsüdegān-ı sāḡil-i yemm-i süḡād-ı ḡam
Olsun mu ḡarḳ-ı lücce-i ḡ'āb-ı girān ola
- 5 Bir kesde pāy-ı merdī-i da'vā-yı 'aşḡda
Yok zehre kim benimle Edīb imtiḡān ola

1523

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bahār-ı vaşl-ı yār olsa yetişse destimiz rāḡa
Diliñ de rezm-i aḡyāra yetişse desti mızrāḡa
- 2 Derūnu ḡayda ḡoyduḡ fikr-i sünbülzār-ı zülfüñle
Reh-i endişede düşdüḡ ribāḡ-ı nüzhet-i bāḡa
- 3 Sidād-ı ḡamla münseddir mehebb-i nesme-i āḡım
Peyām-ı ḡasretim dil-dāra yokdur çāre iblāḡa
- 4 Nişān-ı dāḡ-ı miḡnet sīnede kūḡ-ı girān olur
Cihānda kimse mālīk olmamışdır böyle bir daḡa
- 5 Edībā naḡme-i kilkimle bülbül hem-nevā olmaz
Mübāyindir sürūd-ı 'andelīb-i ḡ'oş-neḡam zāḡa

1524

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bulunmaz ḡa'm-ı rāḡat ḡulḡa-i şāḡān-ı 'ālemle
Ki lā-büd cūy-ı şīrīn telḡ olur āmīziş-i yemle
- 2 Metā'-ı hemm-i 'aşḡ aldıkça şarf-ı naḡd-ı cān ister
Bütün dād u sitād-ı ehl-i miḡnet böyledir hemle
- 3 Dimāḡ-āşüfteḡān-ı nekhet-i 'ıḡr-ı gül-i dāḡıñ
Meşām-ı zaḡmı şanma āşinādır būy-ı merhemle

1522 S 115a, Ü1 178b, Ü2 169b

1523 S 117a, Ü1 179a, Ü2 170a

2 zülfüñle S, Ü2: fikriñle Ü1

1524 S 117a, Ü1 179a, Ü2 170a

- 4 Hemān āyinedir ibrāz-ı eşkāl-i mekādīre
‘Arūs-ı tāt-ı ‘izzet yoḥsa küfv olmaz her ādemle
- 5 Edībā sīret-i cūd u kerem tev’em gerek yoḥsa
Kerem taḥḫīk olunmaz iltizām-ı cūd-ı Hātemle

1525

müfte‘ilün fā‘ilün müfte‘ilün fā‘ilün

- 1 Pend-i naşūḥu gözet dil ver o tiryākına
Dest-i niyāzı uzat dil ver otur yakına
- 2 Merdüm-i zībā-güher etse hevādan güzē
Cedvel-i zerrīn çeker nüṣṣa-i aḥlākına
- 3 Merd ki ḥursend olur nān-ı cevi kand olur
Şanma ki dil-bend olur Hātemiñ infākına
- 4 Kim ki ser-āzādedir ‘aşk-ı dil-ārādadır
Neş’e-dih-i bādedir ḥātır-ı müştākına
- 5 Kılma Edībā femiñ mā’ili cām-ı Cemiñ
Eyleme raġbet ġamiñ sīneden izhākına

1526

müfte‘ilün mefā‘ilün müfte‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kec-nigehiñ ‘itāb ile qoyma bizi utandıra
Yakma bizi o tāt ile qoyma bizi o tandıra
- 2 Sūriş-i ġamzeyi qopar çeşmi ġunūde qalmasın
Bāng-ı nigāh-ı germ ile tā ki dili uyandıra
- 3 Żayf-ı ḥayāl-i rüyuñu çeşm-i derūna maḥrem et
Kıyma ki intizār ile cānımızı uşandıra
- 4 ‘Āşıka ihtiyār içün şadme-i tīġi za‘f eder
Tā ki miyān-ı ‘azmine çifte kılıç kuşandıra
- 5 ‘Āşıq odur ki sūz ile kevni remād edip Edīb
Cūşış-i ḥūn-ı dīdesi heft yemi bulandıra

1527

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Ḥar zāhide pāyı süm olur süm ‘ademinde
Elvermez aña pāy-ı diger sum‘a deminde

1525 S 117a, Ü1 179a, Ü2 170a

1526 S 117a, Ü1 179a, Ü2 170a

3 Kıyma S, Ü2: Kılma Ü1 / ile S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

1527 S 117a, Ü1 179b, Ü2 170a

- 2 Eylerdi mübeddel ümemiñ 'usrunu yüsre
Kāḍileriniñ meymenet olsa kıdeminde
- 3 Nakş etdi kaẓā şüret-i tehzīb-i bilādı
Vālileriniñ hey 'et-i cünd ü ḥademinde
- 4 Ehl-i diliñ ārayış-i destār-ı kabüle
Güller açılır ravẓa-i āh-ı nedeminde
- 5 Dest-i emeli kaşra işāret var Edibā
Ehl-i emeliñ ebniye-i münhedeminde

1528

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Ağyār-ı siyeh-rūya nümāyendelik etme
Ey meh o şebistāna қо tābendelik etme
- 2 Zāhid ḥarem-i 'āşıka bīgāne iken sen
Ol māhı görüp meclise āyendelik etme
- 3 Sen 'āşık iken dil-bere sen tarḥ-ı şer etdiñ
Şūfi nazar et kārīña şermendelik etme
- 4 Şeyḥiñ nefes-i serdine meyl etme müridā
Sermā-yı zemistāna şitābendelik etme
- 5 Kālbiñ girev-i 'ālem-i quds eyle Edibā
Bu sāhire-i siflede püyendelik etme

1529

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ḥayālīñ cāy-gir olduğça ka' r-ı çāh-ı dīdemde
Çıkar bir 'aks-i Yūsuf dīdeden her reşḥa-i nemde
- 2 Gözünde tütüyādır zaḥmımıñ te'sir-i şemşiriñ
Ḥaleldir çeşmine reng-i şifā ruḥsār-ı merhemde
- 3 Qabül-i inkisām etmezdi eczā-yı şuver hergiz
Qalaydı 'aks-i Ḥavvā muḥtefi mir 'āt-ı Ādemde
- 4 Nigīn-i eşḥıyādan fāriğ etseydi kerem nāmın
Bedīd etmezdi nakş-ı ḥātem-i engüşt-i Ḥātemde
- 5 Edibā sāḥa-i bīmārgāh-ı çerḥ-i kec-revde
Marīz-i bī-devādır ta' m-ı rāḥat bulmayan gāmda

1528 Ü2 170b

1529 S 117b, Ü1 179b, Ü2 170a

2 Gözünde S, Ü2: Gözümde Ü1

1530

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ögretti cism-i zerdimi te'sîr-i hancere
Kâr etdi darb-ı sikkayı pîşânî-i zere
- 2 Uymuş yine o 'örf-i melîh ol semen-bere
Şâyestedir haîb-i faîh olsa menbere
- 3 'Aks-i sevâd-ı hâcib-i müşgîn-i dil-rübâ
Bir mîl-i sürmedir müje-i çeşm-i hâvere
- 4 Halkın bedi füzünter u nîkânı az iken
Müşkil idi ekallı daî uysa ekşere
- 5 Etmez 'atâ suhanvere şâhân-ı dehr Edîb
Habs etdi kâr-ı cûdu meger kim suhan vere

1531

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Âzâr-ı hârı zevk görürken belâbile
'Âşık sezâ mı zaîmet-i 'aşkı belâ bile
- 2 Zâhid revâ mı kurb-ı şehi irtikâb ile
Neyl-i 'atâya vâlih ola irtikâ bile
- 3 Râh-ı hevâda âbile-pâdır şitâb eden
Olmaz mesîr-i keştî-i ten özge âb ile
- 4 Tâb-ı hayâlimiz leb-i dil-dârı incidir
La'lin muraşşâ' etmeyelim dürr-i nâb ile
- 5 Bâb-ı füsûn-ı gamzede câ-kerdeyiz Edîb
Güyâ hemân fütâdeleriz çâh-ı Bâbile

1532

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Şûfî eli zâr etdi bu bed-büy-ı teniñ ne
Da'vâ-yı neẓâfetle bu çirk-i bedeniñ ne
- 2 Gilmân ile peyveste keş-â-keşde qalırsın
Çâk eyleseler hırkañı elden geleniñ ne
- 3 Sordukça reh-i meykedeyi bilmez olurduñ
'Âr eyledigîñ yollara şimdi yereniñ ne

- 4 Çün vuşlat-ı her şāhid-i şūha hevesiñ yok
Gördükçe akar böyle lü'āb-ı deheniñ ne
- 5 Kānd-ı leb-i dil-dārımı kūt etdiñ Edibā
Çokdan beri bu lezzet-i şīrīn suhanıñ ne

1533

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 O şūh-ı seng-dil mīnā-yı kalbim vurmasın taşā
Hīyāz-ı eşk-i tūfān-ḥīz-i çeşmim koymasın taşā
- 2 Te'emmül eyledim hiç rişte-i bārīk-i zūlfūñle
Mişāl-i rīsmān-bāz-ı dilim yokdur çıkar başā
- 3 Hārīm-i kalbe ḥūn-ı eşki koy baş-ı firāş etsin
O cāy-ı pākī muhtāc etme andan gayrı ferrāşa
- 4 Eger tīr-i kazā te'sīr-i āhımdan emān bulsa
Raķīb-i dūn ile mecbūr idi dil-ber de perḥāşa
- 5 Muḥākkaqdır Edibā küfv-i bānū-yı vişāl olmak
Dū pilk-i çeşmden mālīk olan dest-i güher-pāşa

1534

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Sifle bulmaz zülle vech-i intifā'īsā ile
Züll iken za'mınca vech-i intifā'ı sā'ile
- 2 Kalb-i 'uşşāķı gama etme inā'imā ile
Çeşmini ağlatma pūr etme inā'ı mā ile
- 3 Cilve-rīz oldukça sāķī cā-be-cā mīnā ile
Etmesin izhār-ı minnet nūş-ı cāmı nā'ile
- 4 Hāzinān-ı künc-i ālā vū ni'amdan sūd yok
Fāḥretinden özge ḥalk-ı 'āleme ālā ile
- 5 Kavs-ı müşgīn-tūze-i ebrū-yı dil-berden Edīb
Nā'il-i sehm-i neşātız'anber-i būyā ile

1535

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şebīh olsa'aceb mi şīme-i ferzendi babaya
Olur mu hiç muğāyir şūret ü ma'nāda bā bāya

1533 S 117b, Ü1 180a, Ü2 171a

1534 S 118a, Ü1 180a, Ü2 171a

1535 S 120a, Ü1 180a, Ü2 171a

- 2 Palās-ı züllü ibdāl etdi çün zībā-yı dībāya
Zimām-ı nefsi irhā etmemek zībā idi baya
- 3 Pezīrā-yı hālel olmaz sehādan şervet-i mün'im
Gelir neşr-i ziyādan şanma kim nokşān-ı tāb aya
- 4 Olur ārā-yı erbāb-ı himem de pāyeden sākıř
Tarīķ-i 'acizde fersūde-pāya vermeyen pāye
- 5 Riyāz-ı kevni hālī şandı zıll-i rūşenāyiden
Edībāsā cihānda görmeyen bir rūşenā sāye

1536

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Zāhid ki nev-bahār ola çekme riyāzete
Muhtāc iken ziyāfet-i şahn-ı riyāz ete
- 2 Ta'cīl-i ekli etme mübeddel inā'ete
Çāpūk-yed ol dehānıñ eyle inā ete
- 3 Sīr et mürīd-i sā'ili de bu mesā ete
Cāyi' koma sen olma sebep bu mesā'ete
- 4 Laḥm-ı semīn hālel mī verir bu diyānete
Tut pendimi gel etme fidā budı yan ete
- 5 Fermūde-i Edīb ile yār ol selāmete
Dilden lisān-ı şükr ile eyle selām ete

1537

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 'Aceb mi ta'm-ı yaḥ menfūr ise ḥūy-ı semenderde
Ki sūzān-ı gama olmaz devā būy-ı semen derde
- 2 Ne lāzım ser-fidā-yı 'aşka efser tārīk-i serde
Ki efser şıklet-i dūş-ı bedendir tārīk-i serde
- 3 Sūrīn-i sifle tednīs-i serīr-i şadr-ı 'izz eyler
Tebehdir zīnet-i ḥüsn ü bahā erzān-bahālarda
- 4 Ža'ife 'illet-i azrārdan nā-kābil-i bür'e
Devā-yı tığveş te'sīr eder yokdur devālarda
- 5 N'ola idhāş-ı çeşm-i hūş-ı her müşkil-pesend etse
Edībā pertev-i nazmım bulunmaz mihr-i enverde

1538

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bakdı midâd-ı hûn ile müşbet cerîdeme
Terk etdi rahmı oldu o hûnî cerî deme
- 2 Güllerde yok şebah gül-i dâğ-ı demîdeme
K'uymaz bahâr-ı pâ-be-hevânîñ demi deme
- 3 Çekse 'aceb mi sâgar-ı ser-şâr-ı mül heme
Ehl-i dile anıñladır esrâr-ı mülheme
- 4 Çeşm-i cenânı meħrem-i râz-ı şühûd olan
İdrâk eder kefâ'et-i Havvâyı Âdeme
- 5 Bî-dindir müzekkî-i ehl-i dürûğ Edîb
Müslim degil müsellim-i kavl-i Müseyleme

1539

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 İnsân olan teşebbüh eder mi behâyime
İksîr-i âb-ı rûyu eder mi bahâ yime
- 2 Dünyâ hayâl-i h'âb ise ger çeşm-i nâyime
Gelmez benim nevâ-yı emel çeşm-i nâyıma
- 3 Pây-ı digerle kısmete kaşr-ı şitâb ile
Evlâ budur ki kâni' olam kendi pâyıma
- 4 Vuşlat n'ola rehîn-i difâ' -ı rakîb ise
Nuşretledir tevaşşul-i leşker ganâyime
- 5 'Aşka zevâl-i hûş iledir ittişâl Edîb
Ruḡşat olur gurûb ile iftâr şâyime

1540

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Koma zülfün ber-i sîmîniñ üzre simsiyâh etme
Gel ol âyineyi mehcûr-ı 'aks-i dūd-ı âh etme
- 2 Revâ görme hayâl-i kâmetiñ her çeşm-i giryâna
Ḥazer kıl her serâba ğaflet-i meyl-i şinâh etme
- 3 Mey ü maḥbûb u zevk-i gülşeni rindâna terk eyle
Saña besdir riyâdan özge şûfî bir günâh etme

1538 S 120a, Ü1 180b, Ü2 171b

3 heme S, Ü1: hemin Ü2

1539 S 119a, Ü1 180b, Ü2 171b

1540 Ü2 171b

- 4 Koyup zeyl-i niyâz-ı Hâliki dest-i irâdetden
Yeter zâhid eliñ fersûde-i dāmân-ı şâh etme
- 5 Edibâ Yüsufuñ çâh oldu evvel rütbe-i câhı
Şaķın çâh-ı ‘anāya düşmeden iķbâl-i câh etme

1541

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Görünme ‘arz-ı rûy-ı türşüñe rindi ķo ruķbâda
Ėarış-i nûş-ı cāma şüfiyâ olmaz ķoruķ bāde
- 2 Ėar-ı zâhid uçar bir loķma-i şirini gûş etse
Ki düşünde Semerķandı şikâr eyler BuĖârāda
- 3 Umar ‘âdet-perest-i buğldan bulsa kerem mürşid
Sütür-ı Ėâhişin biğhûde rabt etmiş o mer‘âda
- 4 Der-i dil-ber dil-i ber-bāda cāy-ı iltimās olmaz
Şaķın biĖāñe gevhher-çin olur şanma o deryāda
- 5 İçince cāmdan bir ķatre ķalmış la‘l-i dil-berde
Eden diķķat Edibâ zann eder bir noķtadır bāda

1542

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Şüret-i Ėayye-meniş reşķ ise de aķmāra
Ėazz-ı Ėarf eyle şaķın baķma sen ol aķ māra
- 2 Sûķ-ı Ėayretde dilâ muğtesib ol es‘āra
Ėayret ü ‘ārı ķoma bād gibi es‘āra
- 3 Çār-pāveş şebe‘-i dā‘ime dil-riş olma
Rûzeyi eyle rûfû çāk-i dil-i iftāra
- 4 Şükrü ancaķ eşer-i ni‘mete mağşûr etme
Olma eķvār-ı biķâletle mülāzım ķāra
- 5 Merd-i ķāni‘de Edibâ gile-i faķr olmaz
Ne revā muķbile rağbet şiyem-i idbāra

1541 Ü2 171b

1542 S 120b, Ü1 180b, Ü2 171b

1 aķmāra S, Ü2: erķāma Ü1

3 dil-riş S, Ü2: dil-gir Ü1

1543

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Çeşm ü müjemiz çehre-i āyine vü şāna
Şāyeste budur kim ola āyine vü şāne
- 2 Rāh-ı emele zaḥm-ı dil-i herze-devāna
Ḥamyāze-i ḥirmān ile āyā ki devā ne
- 3 Bir ḥişse-i fūrşat bize ḳassām-ı felekden
Var ise de bilmem ki rehindir ne zamāna
- 4 Meh-tāb-ı ḥayālī şeb-i fūrḳatde nigārīn
Rūşenger olur mukle-i çeşm-i nigerāna
- 5 Cüll-i emeli şafvet-i bāl eyle Edībā
Dil-bend-i ümīd olma emīrān u şehāna

1544

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Olsa berter aḳviyādan saṭvet-i şāhī n'ola
Hīç ne mümkindir zağan hem-şavlet-i şahin ola
- 2 Çeşm-i a' dāya şühūd-i i' tidādan şerm eder
Ol zafer kim mücib-i teklif-i şehir-āyīn ola
- 3 İltizām-ı şıdḳ ile nuṭḳ-ı sürüş-ı gaybdır
Bir du' āyī eyle kim şāyeste-i āmīn ola
- 4 Şem' veş fersūde-i mikrāz-ı āzār olsa da
Naḳşdan 'ār eylemez ol sifle kim ḥ'od-bīn ola
- 5 Şıdḳ ile sūdāger-i sūḳ-ı Edīb ol zāhidā
Kim metā' īn ḥāric-i endāze-i taḥmīn ola

1545

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Yedin resm-i edeble şeyḫ-i pīriñ etme būsīde
Nigāh-ı meyli ey āhū-ḥirāmım etme bu sīde
- 2 Degil ḥüzzāra vā' iz maḳşadıñ ismā' -ı nuşḫ etmek
Faḳaṭ bir i' tilādır maṭlabıñ bālā-yı kürsīde
- 3 Edenler ihtimāl-i şıḥḥati reh-bürde-i ḥātır
Beşāşetle ederler ḥāl-i her bīmārı pursīde

1543 S 120b, Ü1 181a, Ü2 172a

1544 S 120b, Ü1 181a, Ü2 172a

1545 S 120b, Ü1 181a, Ü2 172a

- 4 Kazā pīrāye-gīr-i enfes-i eşvāb-ı fahr eyler
 Şerīfānīñ şiyāb-ı fahreti oldukça pūsīde
- 5 Edīb ehl-i taleb tevfiķ ile reh-yāb olur feyze
 Zih ü zādı bulunmaz mākiyānīñ bī-horūsīde

1546

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

- 1 Kābā-yı ehl-i 'ār olmaz derīde
 Nişān-ı hālikān olmaz derīde
- 2 Olup nār-ı civār-ı müfterīde
 Ne lāzım merde cānı müft eride
- 3 N'ola müjgānı olsa haşm-ı 'āşık
 Re' āyā-perver olmaz 'askerīde
- 4 Hayāl-i irtişāf-ı rīķi besdir
 Olur et bulmayan kānī' şerīde
- 5 Rehā-yı ribķa-i cān gūsfende
 Edīb ancak rehīndir lāgarīde

1547

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Tenaşsuha bulabilmez 'adū-yı zencī re
 Kıyād-ı kahr ile tā girmedikçe zencīre
- 2 Olur hāzīn-i teşā'um bakan esāṭire
 Ki 'ayn-ı 'ibrete olmaz degil esā ṭire
- 3 Alışdı naķz-ı büyüṭ-ı kulüb ile zālīm
 Naşīb-i hedm olacak hān-mānı ta' mīre
- 4 Şıfāt-ı zātını bilsin ki gayr-ı hāfīdir
 Nigāh-ı meyzi başır eyleyen teşāvire
- 5 Şehīr-i zulm olanıñ iştihār-ı haybetle
 Edīb gālib olur şöhreti meşāhīre

1548

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

- 1 Āsān görünür zāhīde gitmek cere Sinde
 Cemmāzesiniñ bāng-ı tama' var ceresinde

1546 S 120b, Ü1 181a, Ü2 172a

1547 S 120b, Ü1 181a, Ü2 172b

1548 S 120b, Ü1 181b, Ü2 172b

- 2 Cün hırş iledir cünbişi nuṭṭ u ḥarasında
Dönmez şerehi ḳā'id iken ol ḥara Sinde
- 3 Yok cāzibe-i ḥüsnü bu bānū-yı cihānīñ
Bilmem ḥumaḳā ḥüsnünü bulmuş neresinde
- 4 Semtin bilemez ruḳ'a-i bāzīçe-i dehrīñ
Cüyende olan cünbiş-i fili feresinde
- 5 Olmaz o perī teng-dil-i vaḥşet Edībā
Cāy etmiş iken ḳaşr-ı diliñ penceresinde

1549

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Dil-beste etme sāğarı cānā nemīmeye
Luṭf et doḳunmasın hele rīḳiñ nemi meye
- 2 Ḳayd-ı diremle münceḳib olmaz ḡanī meye
Yetmez dilir-i kār-ı hezīmet ḡanīmeye
- 3 Eṭvār-ı mefsedetle olanlar cerī meye
Sultān-ı 'aşr olursa muḥildir cerīmeye
- 4 Zülf-i nigārı ḳoyma benān-ı ḥayālden
Engüşt-i iftikārıñı ḥaşr et retīmeye
- 5 Zāhid Edībveş ḳo nüdāmā-yı diğeri
Yār ol mişāl-i duḡter-i rez bir nedīmeye

1550

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Faḳīre bā'ış-i ibhāc olur ancak nedā-rüye
Ne dermāna nigāh-ı ibtisām eyler ne dārūya
- 2 Ḥudādan kārihān-ı şeybe dūmū bi'l-beḳā dense
Sezā görmezdi hiç ruḥsār-ı sem'in kimse dü mūya
- 3 Çıkarma tācı zāhid düşmedikçe lücce-i kūna
'Abeş teşmīr-i sāk etmek ne lāzım inmeden şuya
- 4 Şadīḳ ü düşmeni bī-āzmāyiş imtiyāz eyle
Sebük-cān u şaḳīli çekmeden fark et terāzūya
- 5 Edībāsā mey iç dil-beste-i beng ü ḥaşış olma
Fidā et müşt-i kāhı tūde-i gül-berg-i ḥoş-būya

1549 S 120b, Ü1 181b, Ü2 172b

1550 S 120b, Ü1 181b, Ü2 172b

2 *dūmū bi'l-beḳā*: "Sonsuza kadar devam et" anlamında Arapça bir ifade.

1551

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Biz hem-dem iken 'aşk gibi dāderimizle
Mevkūf-ı şarīr olsa n'ola dā derimizle
- 2 Buldukça bahā sīne-i çāk erlerimizle
Hem-ser kim olur behcet-i çākerlerimizle
- 3 Şūrīde-seriz naķş-ı şanem-ḥāne-i gerdūn
Hemtā olamaz zīb-i ser-ā-serlerimizle
- 4 Biz hem-dem-i her şāf-diliz ehl-i televvün
Me'nūs-ı nişest olmadı pesterlerimizle
- 5 Nā-dān ile ülfet bize müşkildir Edībā
Bīgāne iken ṭab'-ı suḥan-perverimizle

1552

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Muşır olmuş gulāma varını zāhid bu itlāfa
Fücūra mālını tebzīr ile mā'il bu it lāfa
- 2 Ridā-yı faḥrı pāy-endāz-ı ḡilmān etmesin mürşid
Metā'-ı genc-i Kārūn olsa doymaz böyle isrāfa
- 3 Züyūf-ı kārı şūfī müstekinn-i kīs-i aḥfā et
Şaḳın naḳdīne-i maḡşuşuḡu 'arz etme şarrāfa
- 4 Şerīfū'z-zāt olan bī-ḳayd-ı izḥār-ı 'alāmetdir
Degil zirā sezā kār-ı televvün ṭab'-ı eṣrāfa
- 5 Edībā bed-siriştān kārih-i pīş-i zenān olmuş
Mülāzımdır ser-ā-ser iḳtifa-yı ıṣr-i erdāfa

1553

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Übbehet-nāme-i ensābı koyup çekmecedede
Bī-hüner silsile-i faḥrı 'abeş çekme cede
- 2 Zūr ile kendiñe her zī-şerefi etme dede
Zātıña ḥüsn-i secāyayı ḳarīn et medede
- 3 Çekseler cennete yā nāra seni koymağa da
Kār-ı ḥayra bu gün āḡāz edegör koyma gada

1551 S 121a, Ü1 181a, Ü2 172b

1 dāderimizle S, Ü2: Dāverimizle Ü1 / dā derimizle S, Ü2: dar elimizle Ü1

1552 S 121a, Ü1 182a, Ü2 173a

1553 S 121a, Ü1 182a, Ü2 173b

2 zī-şerefi S, Ü2: rü-şerefi Ü1

- 4 Şoḥbet-i rāst-dili kec-dile ibdāl etmek
Yed-i terḥibi fidā eylemedir dest-i rede
- 5 Hil'at-i behcet-i 'āşıkdır Edibā ancak
Şanma pīrāhen-i ḡam lāyık olur her cesede

1554

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Umar 'ıtr-ı vefā bī-āzmāyiş her ki yāverde
Ḥaṭā eyler degil zīrā mu'ādil her giyā verde
- 2 Büzürg ü ḥurda çün rūzī-resādır olsa mermer de
Ne lāyık bār-ı zilletden nümūdār ol semer merde
- 3 Bilir enmūzec-i şıdḡ-ı bülūḡ-ı rızḡ-ı maḡsūmu
Gören cezb-i kemend-i maḡribi pāyān-ı ḥāverde
- 4 Le'im-i nākesi ārāyiş-i şervet behic eyler
Zücāc-ı mey eder şūret-nümā sīmā-yı cevherde
- 5 Edibā gönlümü sevdā-yı la'l-i bīkr-i şahbādır
Nevā-sāz-ı nidā-yı kūt eden yāḡūt-ı aḥmerde

1555

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Fikr-i ruḡuñla ḡaldı benim gönlüm ay ile
Bilmem bu fikrden ne zamān gönlüm ayıla
- 2 Cīd-i şaḡī cedir olabilmez ḡamā'ile
Maḡmī olur mu şöhret-i 'āşī ḡamā ile
- 3 Me'lūf olan ḡıṣāl-i bed-i nā-revā ile
Düşse 'aceb mi āḡ ederek nāra vā ile
- 4 Birdir eşerde ḡaşıñ ile rā-yı ḡanceriñ
'Uşşāḡı bilmez etdi orayı bura ile
- 5 Ser-māye-i mürüvveti itlāf eder Edib
Almaḡ metā'-ı merd-i le'imī şirā ile

1556

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Efzūnter olur şān-ı şēḡāvet ümerāda
Mechül olıcaḡ nesl-i pederle üm arada

1554 Ü2 173a

1555 S 121a, Ü1 182b, Ü2 173a

1556 S 121a, Ü1 182b, Ü2 173a

- 2 Ārām-ı ten ü rāhat-i ḥ'ābı ḳo mesāda
 Ruḥsār-ı dili ġāze-i ġamdan ḳoma sāde
- 3 Yok cāhil ü dānāda mülāzım reh-i dīne
 Gitmez o ṭarīḳe ne süvārī ne piyāde
- 4 Aşḥāb-ı sülūkūñ şiyem-i faḥret-i faḳrı
 Olmuş mütevārī heves-i faḥr-ı ġınāda
- 5 Āşār-ı sefeh bışter olmaḳda Edībā
 Eşḥāş-ı ümemde füsekādan şuleḫāda

1557

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Germiyyet-i neşātı mezīd etdi mey sere
 Ḥaşm-ı le'im-i 'usru ṭarīd etdi meysere
- 2 Jeng olsa düd-ı dil n'ola bu çetr-i aḫḫara
 İḫvānına tesāru' eder şimdi aḫ ḫara
- 3 Ta'yir-i nāsı kāriḫ idi merd-i maşḫara
 Dest-i sitemle mūcib-i 'ār olsa mes ḫara
- 4 Dür olma seyr-i vādī-i ridf-i ġulāmdan
 Zāhid ḳo bāb-ı zūhdü şitāb et öbür dere
- 5 Gitmez Edīb rāh-ı şekāya sa'id olan
 Mesdüddur ṭarīḳ-i muḫayyer müseyyere

1558

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 'Āşık gibi zülfüñ ḳodu şeyḫi bu dimāra
 Menhūm-ı gezend eyledi kendin bu da māra
- 2 Āmāde iken derd-i ser-i minnet-i sākī
 Hem-ser olamaz neş'esi bildim bu ḫumāra
- 3 Tiġ-i nigeḫ-i yār gerek zaḫm-ı derūna
 Leb-beste ḳalır yohsa açılmaz dil-i yāre
- 4 Gül-ḳand-ı lebi ṭu'me-i ḫār olsa revādır
 Leşm-i gülü şāyān göreniñ dāmen-i ḫāra
- 5 Encāmı eger zirve-i dār olsa Edībā
 Zāhid yine hem-sāye olur dār-ı kibāra

1557 S 121a, Ü1 182b, Ü2 173a

1558 S 121a, Ü1 183a, Ü2 173b

1 şeyḫi S, Ü2: zülfüñ Ü1

1559

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bu zaḥm-ı nışter-i miḥnet-i dem-ā-demde
Kıomaz ṭabīb-i felek ḳatre-i dem ādemde
- 2 Ḥayāt gerçi ki merdūd-ı mürdegān ammā
Şehīd-i 'aşkı da bilmem bu gün ne 'ālemde
- 3 Devā-yı zaḥm-ı derūna mülāzım etdi ḳazā
Sitiz-i tır-i cefāyı fetil-i merhemde
- 4 Ḥumār-ı der-pey ile şimdi rind-i mey-ḥāre
'Aceb ne neş'e bulur nüş-ı sāgar-ı Cemde
- 5 Edīb o deñli keder selb-i rāḥat etmiş kim
Sürür-ı müttehem olmuş derün-ı ḥurremde

1560

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rüy-ı yārimle ḳoma rüy-ı mehi ortaya
Her göründükçe ḥayā perdelerin ört aya
- 2 Çāk olur nālem ile güş-ı semā'-ı sāye
Ḥāk olur āhım ile dūş-ı semā' īsāya
- 3 Cür'a-i vaşf-ı lebin cām-ı dehān-ı şevke
Neş'emend olmayıcaḳ şerm ederim imlāya
- 4 Ḳarışıp sāḳiye-i āb-ı sirişkimle benim
Rūgan-ı çeşm ü tenim gitti bütün yağmaya
- 5 Ele alsam da başım rāh-ı şināh-ı gamda
Ḳorḳarım ḥiçe gide elde olan ser-māye
- 6 Düşmen ü yār edemez redd ü ḳabālüm ilgā
Tā ki reh-yāb olamam rāz-ı dilim iḥfāya
- 7 Ḥülle-i fāḥr-ı ḳanā' atle ḥırāmān olsa
Bir palāsıyla gedā hem-ser olurdu baya
- 8 Ser-bülendīye o kim müze-i neyli ister
Āsmānı mı diler almaḡa zır-i pāya
- 9 İstikāmetle verir tīre işābet nefesin
Resm-i ta' līm-i edeb böyle ḳurulmuş yaya
- 10 Āh u vā etse de 'uḳbāda rehā-yāb olmaz
Şarf eden 'ömr-i girān-māyesini ehvāya

- 11 Muntehî olmaz Edîbâ hatar-ı kârından
Tâ mucâzâtı bedîd olmayıcağ a' dāya

1561

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Derünü zâhidâ yâ kâni' -i zâd-ı yesîr eyle
Emîr ü şeh-r-yâriñ h'ân-ı suhtundan ya sîr eyle
- 2 Neler ma' kûs olur âyîne-i ihsâsîña seyr et
Hemân etvâr-ı halka çeşm-i idrâki başîr eyle
- 3 Kebîriñ şîme-i maqbûlû kim kâr-ı teşâbîdir
Şağîrâna demem telkîn-i âdâb-ı kebîr eyle
- 4 Gülûñ minnet-keş-i hâr olduğun gülşende gördükçe
Gülûyu âh ile bûlbûl gibi vakf-ı şafîr eyle
- 5 Nihâl-i şabr çünkim mîve-rîz-i kâmdır âhîr
Edîbâ çeşm-i cânı kahr-ı düşmenle qarîr eyle

1562

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Kût olur misk-i Hutun şanma ki miskînâna
Olamaz nâna bedel nekhet-i misk înanâ
- 2 Eylemek müşkil olur kâse-tehî bî-nânı
Vakf-ı deryûze-i nân râh-ı vefâ-bînâna
- 3 Nakd-ı pâşîde-i cûdu meneh-i Bârîden
Za' f ile vâşıl olur dest-i 'atâ-bağşâna
- 4 Ünsü vâ-beste-i etvâr-ı tegâfûl buldum
Yohsa idrâk-i riya vahşet olur yârâna
- 5 Şu' be-i hırşî şikest-âver-i eş' abdır Edîb
Her nigezbend olanıñ mevhibe-i dūnâna

1563

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Reh-i takvâda Müslim kendiñi hem der-sücûd eyle
Çalış 'allâme-i Hâtemle de hem-ders-i cûd eyle
- 2 Sitîz-i gamda yüz döndürme müşt-i levîm-i lâyimden
Nümûd-ı reng-i rûy-ı cism-i nâ-bûdu kebûd eyle

1561 S 121b, Ü1 182a, Ü2 174a

1562 S 121b, Ü1 182b, Ü2 174a

2 kâse-tehî S, Ü2: kîse-tehî Ü1

1563 S 121b, Ü1 183a, Ü2 174a

- 3 Dem-i dād u sitād-ı t̃ā' ati bī-ḳayd-ı eṣḫād et
Demem zāhid gibi idmān-ı ta' dīl-i ṣūhūd eyle
- 4 Libās-ı faḥr-ı koy pīrāye-gīr-i cāme-i ḳan' ol
O cevṣenle difā' -ı nāvek-i ḫeṣm-i ḥasūd eyle
- 5 Edībāsā reh-i āsāyiṣ-i ' uḳbāy-ı minhāc et
Teni me 'mūn-ı nār-ı dūzaḥ-ı zātū'l-veḳūd eyle

1564

mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn

- 1 Yāriñ kirās-ı la' lini eylerdi beg meze
Taḳdīri gör ki ḥaṣr-ı naṣīb etdi begmeze
- 2 Zāhid ḳo cāmı ehl-i dile sen ḥaṣīṣe ṣun
Etme ṭama' nevāle-i maḥṣūṣ-ı müfreze
- 3 Ṣūfī cevāz-ı ḥırṣ ile dīvān-ı fiṣḳda
Bulsa sürīn-i dil-beri eyler müceveze
- 4 Ḳādī viṣāl-i zūd umar va' di n'eylesin
Tercīḥ eder muvaḳḳati ṣanma münecceze
- 5 Āzāde-i tegallüb-i ekdār olan Edīb
Muḥtāc olur müsā'ade-i duḡter-i reze

1565

mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn mefā'ilūn

- 1 Serīr-i bāḡa çık ra' d-ı semādan alḳıṣ olduğḡa
Bahārīñ müjdesiyle destīne cām al ḳıṣ olduğḡa
- 2 Meyi tevsīṭ-i ḥall-i ' uḳde-i ṣuḡl-i ḥümūm eyle
Çemende geḫme kār-ı bāde-nūṣīden iṣ olduğḡa
- 3 Firāṣ-ı sebze de ṣīrīn-meḫāk-ı ḥ'āb-nūṣīn ol
Gerekmez müttekā zānū-yı dil-ber bāliṣ olduğḡa
- 4 Ḥarīṣāsā iṣ etme k'ola maḥṣūlū 'anā ancak
Te'ab çekme felekden ruḡṣat-i āsāyiṣ olduğḡa
- 5 Sebū-yı surḡ-ı ṣahbāy-ı alıp dūṣ-ı mübāhāta
Ṣarābı cāma koy 'ārī bulunma ḡ'āhiṣ olduğḡa
- 6 Simāt-ı 'ayṣa el ṣun fūrṣat-i dendānı fevt etme
Kebāb-ı ḡuṣḡ ü terden iḳtiyāt eyle dīṣ olduğḡa
- 7 Kemend-i pertevin ḥaṣr-ı ṣikār-ı nūzhet-i bāḡ et
Edīb āvāre durma mihr-i dilde tābiṣ olduğḡa

1564 S 121b, Ü1 183a, Ü2 174a

1565 S 121b, Ü1 183a, Ü2 174a

6 dendānı S, Ü2: rindānı Ü1

1566

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şekl-i meh-i münîri 'abeş kor semâ yine
İkâ'-ı 'aks-i yâre ne dem korsam âyine
- 2 Hurd etdi seng-i cevri ile mir'ât-ı hâtırım
Nâ-merd olam rakîbi eger korsam âyine
- 3 Tertîb-i ceş-i gamla leb-âlây-ı fâhr olan
Mîr ü şehîñ baçar mı perişân alayına
- 4 Ancak maķarrı hâtır-ı vîrânemizdedir
Bîgânedir defîne-i miñnet hâzâyine
- 5 Olmaz emîn-i hecme-i cünd-i kazâ Edîb
Dil-bend olan teħaşşun-ı sūr-ı medâyine

1567

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Cihānda er benim dil-sîr olandır armağānımla
Degil dil-beste-i peykār olandır er meğānimle
- 2 Nigāh-ı her 'adūya naķş-ı ebrūdan kemānımla
Müjem tîr olsa olmaz cezbe-i hüsnüm kem ānımla
- 3 Olur hālik yed-i beyzā-yı hüsnümde benānımla
'Adū şemşîr ile āğāz-ı rezm etse ben ānımla
- 4 Geçerdi hecme-i tâb-ı hasedle mihr-i cānından
Qarîñ etsem bahār-ı bāğ-ı 'adnı mihrcānımla
- 5 Edîbā nuķ-ı bālim rāğîb-ı vaşf-ı kerîmāndır
Le'ime ħarf-i rāğbet eylemez ülfet zebānımla

1568

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Nāzırız hüsnün cilā-yı çeşm-i nâ-bînā kıla
Sākî-i meh-rū gibi şahbā-yı nābı nākile
- 2 Nuş çün bîgânedir terk-i 'uķūķa 'ākile
Hem-demî lāyık degil ehl-i 'uķūķa 'āk ile

1566 S 121b, Ü1 183b, Ü2 174b

1 dem S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

4 miñnet S, Ü2: maħabbet Ü1

1567 S 122a, Ü1 183b, Ü2 174b

2 hüsnüm S: çeşm-i Ü1, Ü2

1568 S 122a, Ü1 183b, Ü2 174b

- 3 İhtiyâc-ı kût ile rind-i gedâ-yı mey-keşe
Mümkün olmaz sâgarı imlâ kıla imlâk ile
- 4 Zâhid-i huşkuñ dili ru`yâda neyl-i vuşlata
Lücce-i h`âb içredir peyveste istiğrâk ile
- 5 Râh-ı dil-berde Edîbâ pûşiş-i selb-i hayâ
Hil`at-i mevhûbedir `uşşâka istiḥkāk ile

1569

mefâ`ilün mefâ`ilün mefâ`ilün mefâ`ilün

- 1 Gelince naķş-ı tāk-ı ebruvānıñ dil-berā yāda
Olur kândil-i mihrāb-ı tecellî dil berāyāda
- 2 Hevā-yı seyr-i şām-ı behcetiñle nūr-ı h`urşidin
Fetil eyler felek mīnā-yı mışbāh-ı şüreyyāda
- 3 Degil āyīn-i ehvā h`āhiş-i ehl-i sedād ancak
Nigeh-düz-ı `iberdir şüret-i `īsā kilisāda
- 4 Hemān tã`at şühūd-ı fevze bir āyinedir yohsa
Ḥaṭā vü ecriñ olmaz medḥali eşķā vü es`āda
- 5 Edîbâ zenbe āgāz etmeden yegdir peşimānî
Nedem kār-ı ehemdir merde düşdükçe ḥaṭā yāda

1570

mef`ülü fã`ilâtü mefâ`ilü fã`ilün

- 1 Çekdim o şühdan hevesi iftirāk ile
Ağyār-ı dūn bu gün baña ne iftirā kıla
- 2 Bîgānedir çü sã`idimiz i`tināk ile
`Unķ-ı emel benimle neden i`tinā kıla
- 3 Yok ḥacle-i `arūs-ı felekde şerāhetim
Bānū-yı dehri ben boşadım üç talāk ile
- 4 Etdim muzīķ-i külbe-i aḥzānı müsteķar
Cān u dil-i ḥazānim ile ittifāk ile
- 5 Neyl-i emel cidālini terk eyledik Edîb
Āsüdeyiz mühādenemizden şikāk ile

1571

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bâg-ı emelde mîve-i maşşüd hām ise
Kādî ne vaşl-ı rābî' a-cüy ol ne hāmise
- 2 Cāy-ı penāhı şaydın eger zeyl-i dām ise
Nūr-ı nehārı reh-beridir leyl-i dāmise
- 3 Miḥnet-keş-i firāka o meh-rū merām ise
Şabr eylesin cefāya o meh-rūma rām ise
- 4 Şemşir-i āhı ta' riye et gımd-ı sīneden
Ağyardan eger garaşın intikām ise
- 5 Verme sükün cünbiş-i tığ-i şehāmete
Rezm-i raķibe kaşdın Edibā kıyām ise

1572

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hārış olmaz harāma suḥtdan bakmaz o dīnāra
Herās-ı düzaḥ eyler Müslimiñ döymez ödi nāra
- 2 Helāk āsān olur Maşşurveş menhūm-i dīdāra
Ki o emniyye-i dīdār ile menhūm idi dāra
- 3 'İmār-ı dārı merhūn etme hedm-i ḥāne-i cāra
Saña şayeste olmaz soñra kemter ḥāne icāra
- 4 Şefâ' at umma çün yok şağa raḥmıñ hiç ne bīmāra
Nigāh-ı re'feti lāyık görür mü hiç Nebi māra
- 5 Nihād-ı sâ'id-i dilde kuvā-yı ihtidā ister
Edib āsān degil zabt-ı 'inān-ı nefsi emmāre

1573

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Artırdı dūd-ı sīnemi eşkim şudūd ile
Güyā ki etdi kesb-i yübüset şu dūd ile
- 2 Ādem deyi münādemeden geç kurūd ile
Açma dehān-ı sem'i mücerred kuru dile
- 3 Dil-ber dü rūd-ı dīde-i pūr-nemle her kesi
Etmez garik-i cüy-ı kerem bir dūrūd ile

1571 S 121b, Ü1 184a, Ü2 175a

1572 S 122a, Ü1 184a, Ü2 175a

1573 Ü2 175a

- 4 Zeyl-i ümîdi etmeyicek lem hasûddan
Kesb etmedim meserreti bir lemha sûd ile
- 5 Nâzişger-i bisât-ı şeref inbisât eder
Âyendegân-ı dergehine bast-ı cûd ile
- 6 Şahbâ ki çüb-ı tâke sirâyet eden şudur
Hiç perde kor mu pâ-y-ı neşâtı şu'ûd ile
- 7 Bir merd-i h̃oş-nevâ-yı vefâ bulmadık Edîb
İtrâb-ı sem'-i dil edecek bir sürûd ile

1574

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Gelince bezm-i şebistân-ı sūr-ı cānāne
Hınâ-yı şu'le-i şem'i yakındı pervāne
- 2 'İtâş-ı vaşlını rîk-i lebiñle sîr-âb et
Düşürme âteş-i hîrmāna bî-nevâ yana
- 3 Şikâf-ı dāmen-i Yūsufî bî-merām olmak
Yeter 'itâb-ı Züleyhâ dîrâz-destāna
- 4 Bu âb u dāne için hufte-i melâl olma
Mihād-ı vāhimede kalma nā-ümîdāne
- 5 Şürûh-ı sîne ile kesb-i inşirâh eyle
Ki çāk-i dest-i esef rahnedir girîbāna
- 6 Ridâ vü hırka ile bezme gelse de zâhid
Kim iltifât edecek ol har-ı dü-pālāna
- 7 Edîb 'âşık-ı bîmāra yârden ancak
Olursa vuşlat olur çāre-i hekimāne*

1575

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Deng olur nakşını şüretger-i bâğ almada
K'olamaz revnağ-ı hüsn-i zeķanı elmada
- 2 Rindveş duhter-i rez h̃âhiş-i la'lin n'eyler
Kār-ı merdāna dîrâz eylemesin el māde
- 3 Mübtelâ-yı remed-i fakra devâ ihsândır
Nûrdur dest-i kıyâdet nîgeh-i a' māda
- 4 Revzen-i çeşm-i dilin maşriķ-i h̃urşîd eyler
'Aks-i şahbâyı gören âyine-i mînāda

1574 Ü2 175a

7 Olursa: Oursa Ü2 (Metindeki sözcük anlam bakımından uygun düşmemektedir)
1575 S 122a, Ü1 184a, Ü2 175b

- 5 Bir degil merdüm-i tāmī' le Edībā kānī'
Hiç ber-ā-ber mi olur bende ile āzāde

1576

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Getirme cife-i suhtu eve қо mezbelede
Melik-i gayret-i dīn düşmeni қomaz belede
- 2 Bu iştihā-yı şekāvetle nā-şekībādır
Dimāğ-ı cīd-i 'adū zevk-i ta'm-ı silsilede
- 3 Cemāl-i merd-i takī gāzenāk-i bīm ise de
Nigāh-ı düşmeni mebhūt eder muķābelede
- 4 Olan muķāvim-i a'dā şücā'-ı takvādır
Zafer 'adūya mücerred rehīn degil celede
- 5 Edīb māl-ı harāma garīb olur vāriş
Nüķūd-ı genc-i tekādır naşib olan veledе

1577

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hıdā'-ı kīne-sāzī nā-be-cādır kār-ı şer'ide
Teşāfidir münāsib nā-revādır kār-ı şer'ide
- 2 Bi-lā-nūr-ı şerī'at zīb-i 'id-i mü'min'in olmaz
Gelir zīrā mücerred şüret-i şer'ide fer'ide
- 3 Riyāzetle tehī-hemyān-ı zād-ı şer' isen zāhid
Şaқın āmed-şud-ı ezyāf-ı dīne açma der'ide
- 4 Lisān-ı şer'i tahrīf eylemekle hābt-ı 'aşvādan
Bulunmaқ merde yegdir sīret-i maқbūl-i mer'ide
- 5 Edīb ehl-i tama'dır 'ālemiñ şad cāme-pūşānı
Kunū'a yek kabā kāfī degildir şanma her'ide

1578

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ceyş-i tārīk-i şebi pā-māl eder meh-tābına
Püşt-i şeb-diz-i sebük-reftārına meh tā bine
- 2 Müntemīdir 'ālemiñ bāb-ı ulū'l-elbābına
Nā-be-hūşān-ı cihānıñ қoymayan el bābına

1576 S 122a, Ü1 184b, Ü2 175b

4 muķāvim-i S, Ü2: muķābil-i Ü1

1577 S 122a, Ü1 184b, Ü2 175b

1578 S 122a, Ü1 184b, Ü2 175b

- 3 Sîret-i ehl-i vefâ maḥfî degil erbâbına
K'olamaz bîgâne reh-yâb-ı düḥûl er bâbına
- 4 Ol edeb-cüy-ı sülûk-i nehc-i merdân-ı Hudâ
Bağma hîç resm-i emîrân u mülûk âdâbına
- 5 Merd-i nâ-dâna Edîbâ bî-temennâ-yı şu'ûr
Cehldir kârîñ teşebbûş eylemek esbâbına

1579

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Nüfûs-ı fâcireveş kâr-ı şayd-ı ğılmânda
Yeter selâsil-i ehvâda olma ğıl-mânde
- 2 Bulur kenîzek-i zen kuvvet-i ner îmânda
Olur qarîn-i zafer rezm-i her nerîmânda
- 3 Rûsûm-ı 'aşkı cehûlân-ı zühdden umma
Gözetme ḥüsn-i edeb fâkıdân-ı iz'ânda
- 4 Giriḥ-güşâyî-i kufl-ı rûmûz olur şanma
Kilid-i nâḥun-ı endîşe-i her insânda
- 5 Edîb ins ile cinn olsa nâşîḥ-ı zâhid
Yine riyâyı kıomaz âşîkâr u pinhânda

1580

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Devîde olma reh-i incizâb-ı her veled
K'o çille-i te'abı irtikâb-ı hervelede
- 2 Naşîb olur deme tâc u kabâ-yı ḥüsn-i edeb
Fîrâz-ı kımmе vü bâlâ-yı dūş-ı her cesede
- 3 Maḥall-i 'arz-ı ḥüner vaḳt-i kârdır yoḥsa
Ḳalem bürîde-zebândır dehân-ı maḥberede
- 4 Ne deñli 'aḳla uyarsa derûn-ı dîvâne
Kıomaz hevâ-yı cünûnu rücû' eder şadede
- 5 Edîb âh-ı nedem her kese müyesser idi
Olaydı tîb-i hevâ ihtîşâş her belede

1581

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Kāmiliñ naqd-ı tegāfül mü olur keşrinde
Nice dil-mürde nigāhıyla olurken zinde
- 2 Ne kadar çüb-ı müdārâyı mühim-sāz etse
Hiddet-i ehl-i himem gālib olur tiginde
- 3 Şuver-i hüküm-i kazā maḥrem-i idrāk olmaz
Hālikiñ tā ki nihāndır tutuḡ-ı gaybında
- 4 Şoḡbet-i rind iledir lezzet-i şahbā yoḡsa
Olamaz bezm-i meyiñ neş 'esi her birinde
- 5 Muḥtefi olmaz Edibā ümemiñ eṭvārı
Hep bedid olmada naḡş-ı kadem-i seyrinde

1582

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Şeyhiñ doḡunma ḡatırına seng-i lāḡ ile
Tıflāna koy mülā' abeyi sen kelāḡ ile
- 2 Mühr ur ḡızāne-i ḡamiña dilde dāḡ ile
Ol genc-i şāyegānı 'abeş koyma daḡıla
- 3 La' liñ gibi piyāle-i reşk-i Cem isterim
Şahbā-yı nābı ben içemem her çanaḡ ile
- 4 Bāḡiñ hezār-ı devri nevā-senc-i zāḡ ise
Lāyık degil tevāşule raḡbet o zāḡ ile
- 5 Meh-tāb eder izāle-i zülmet hemān Edib
Mümkin degil ināre-i şeb her çerāḡ ile

1583

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Gül-i ruḡundan o şūḡuñ ümīdi bir şemse
Gül-āb-ı jāle-i gülşen nümūnedir şemse
- 2 Qabüle oldu qarīn yāre dünkü minnetimiz
Tefavvuk etdi neşāt-ı nehārımız emse
- 3 Tımāḡ-ı çeşm-i ḡayātı memāt-ı 'āciledir
Ne ḡüne ehl-i hevā kem-nigāḡ olur remse

- 4 Şürûṭ-ı dînde faḳaṭ ihtiyâr-ı şavm etsin
Baḥîl-i mümsike çokdur şerâyiṭ-i ḥamse
- 5 Edîb eṣer görünür yâre müy-ı zülfünden
‘Îzârı sünbül ile bî-şebât olur lemse

1584

mef‘ûlû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Varken sıfâḥa meyli gulâm u ḥarîdede
Bilmem ferîd-i ‘aşr ise de her ḥarî dede
- 2 Şebt-i şalâḥ-ı kârı yakışmaz cerîdede
Tâ olmaya imâte-i nefse cerî dede
- 3 Gıtdikçe levn-i rûy-ı riyâsı güzellenir
Şeyḥiñ riyâzet eylese rengin perîde de
- 4 Tekzîb-i ehl-i şıdk ile tehzîb-ı ḥulk eder
Etṭvârı hiç görölmedi bir âferîdede
- 5 Kavl-i sedîdi câhil Edîb etmez ihtiyâr
Olsa yegâne kâr-ı suḥan-perverîdede

1585

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 Zâhidâ ḳaldıñ nedîm-i sâğara sen kînede
Gör ki ḥaşr etdiñ cinâyet-kârî-i sengi nede
- 2 Mürşide kâr-ı tevâcüdde müraccaḥdır mürîd
Cilve-perdâzî füzündür ḥırsdan pûzînede
- 3 Râstdır enzâr-ı dil-şâfâna her nâ-müstakîm
Müstevîdir naḳş-ı maḳlûb-ı nigîn âyînede
- 4 Bî-fürûğ-ı neyyir-i ilhâmdır ḳalb-i kedir
În‘ikâs-ı feyz-i mevḳûf-ı şafâdır sînede
- 5 Merdüm-i dânâ Edîbâ çeşm-i ferdâ-bîn ile
Derk eder üslûb-ı kâr-ı şenbeyi âzînede

1586

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Sitemger râḥat olmaz ‘azm-i kâr-ı ibtidâ‘îde
Ḳabûl-i inşirâḥ ister göñülde ibtidâ‘îde

1584 S 122b, Ü1 185a, Ü2 176b

2 nefse S, Ü2: dehri Ü1

1585 S 123a, Ü1 185a, Ü2 176b

1586 S 123a, Ü1 185b, Ü2 176b

- 2 Dili şaykal-pezîr-i mûhre-i şafvet gerek yohsa
İcâbet mürtesemdir şanma levh-i nuṭṭ-ı dâ'ide
- 3 Eger maḳrûn-ı tâb-ı kuvvet-i ḳalb-i emânetse
Eşer meşhûd olur irhâb-ı gürge bâng-ı râ'ide
- 4 Cihân pür-gerd-i âşûb olsa ehvâl-i kıyâmetle
Ġubâr olmaz ṭarîḳ-i müstaḳîme pâ-yı sâ'ide
- 5 Edîbâ merd-i zehr-efşân-ı tezvîriñ mücerrebdır
Aransa ḥiddet-i te'sîri yok semm-i efâ'ide

1587

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Seyr ḳıl şâhib-ḳırân-ı ḥüsnuññ alayına
Dest-i nâza nâzenînim gâh gâh al âyine
- 2 Cânsitân-ı gamzeden olmaz temennâ-yı rehâ
Çâre-i iskât edâdan gayrı yokdur dâyine
- 3 Cânı pâ-y-endâz-ı dil-dâr etmesin pâ n'eylesin
'Âşîḳ-ı şûrîdeniñ zîrâ o düşdü pâyına
- 4 Ehl-i ihlâşa lüzûm-ı şıḳ ise cüll-i emel
İltizâm-ı mekrdir aḳşâ-yı baġyet ḥâyine
- 5 Muḳtedâ-yı ehl-i idrâk-i cihân olsa Edîb
Tâbi' olmaḳ müfsidiñ lâyıḳ degildir râyına

1588

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 İntîḳâl etmek ile cüz'-i naşîbi yâda
Hişşe-i mey-keşe bir noḳṭa bulunmaz bâda
- 2 Tâ ki sehm-i talebi olmaya râmî mâda
Ḳavs-ı âġûşa inanmam k'ola râm îmâda
- 3 Olma âlûde be-şer devr-i Mesîḥi yâd et
Dil-i idrâke 'amelden ḳoma şer'i sâde
- 4 Şemer-i kesb-i kemâl etme 'uluvv-ı nâmı
Naḳşdan olmaġa bî-raġbet iken âzâde
- 5 Kuḥl eder çeşme remâd olsa Edîbâ dünyâ
Âteş-i hırşını pâyende eden îrâda

1589

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Raḥm et ğamıñla lücce-i deryāca giryeme
'İbretle baḳ telāṭum-ı emvāca gir yeme
- 2 Şoḳdurma kākülün ğibi bir mār-ı erḳama
Luṭf et devīde eyleme ol mārı arḳama
- 3 'Āşık ğarım-i neş'e-i bezm-i şafā gerek
N'eyler neşāt-ı 'ālemi me'nūs olan ğama
- 4 Etse nigāh-ı dıḳḳati mir'āt-ı cūduma
Reng-i ḥacel nümūde olur rüy-ı Ḥāteme
- 5 Mümkin olurdu düşmen ile āştī Edīb
Etse eger ki ḥıfz-ı şürūt-ı müsāleme

1590

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Yetmez ezā ḥayāl-i ezādan ebī dile
Maḥrūs olur viḳāye-i emn-i ebīd ile
- 2 Renc-i şudā'-ı hevl-i cünūd-ı ḳazā deme
Medfū' olur vesāṭat-i ḥizb-i 'abīd ile
- 3 Olma vidād-ı ehl-i şikāḳa rübūde-dil
Şābit de olsa şöḥbet-i 'ahd-i medīd ile
- 4 Şıdkıñ taşavvur etmege cüyā olan bulur
Ma'nā-yı müstefādını her müstefid ile
- 5 Beddir Edīb köhne ḳabā-yı ḳanā' ate
Olmaḳ be-resm-i 'āriye şevb-i cedīd ile

1591

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Revā mı terk-i 'işmet bu sedāda
Raḳıbe olma cānā buse-dāde
- 2 Miḥekk-i fiṭnat-i ehl-i ḥicādır
Ḥayāl-i kār-ı āḫir ibtidāda
- 3 Ridā-yı ḥil'at-i şāhile şeyḫiñ
Füzündür i' tibārı irtidāda

1589 S 123a, Ü1 185b, Ü2 177a

1590 S 124b, Ü1 185b, Ü2 177a

1591 S 124b, Ü1 186a, Ü2 177a

- 4 Hümā-yı tîri bûy-ı üstüh'ândır
 Koyan hep dām-ı zih-gîr-i belāda
- 5 Edîbā i' tidād-ı i' tidādır
 Veren bed-h'āha kudret i' tidāda

1592

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ol dem ki haşma şā'il olam men 'aşā ile
 Tîgim olur 'ilāve meni men'e şā'ile
- 2 Olmaz 'adū cilā-yı vaţanla keder-zidā
 Etmez zamîr-i tîgimi şāfî cilā ile
- 3 Düşmen ki çāre-cûy-ı nefāz-ı hıdā' ola
 Qādir mi 'amdı göstere şekl-i haţā ile
- 4 Devrimde renc-i fitne kalır mı zamānede
 'İllet olur mu tab' a muķārîn şifā ile
- 5 Qahrım şadîke şûret-i luţf olsa da Edîb
 Etmez kabûl-i şekl-i tebeddül 'adā ile

1593

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Hûbdur hey'et-i gîlmân ile bûs-ı mādē
 Māda nāzişger olur şāhide bu sîmā da
- 2 Meşreb-i tevbe-güzînāna güzeldi bāde
 O zamān kim ola mestāne güzel dîbāda
- 3 Çeşm-i her merd-i Züleyhā-heves-i tā' āte
 Hûsn-i Yûsuf görünür cāzibe-i takvāda
- 4 Naḥvet-i nefsi şikest etmege tevfiķ ister
 Qahr-ı Fir'avn olamaz tāli'-i her Mûsāda
- 5 N'ola i' cāz-tırāz olsa Edîbā kilkim
 Tab'-ı şāgird-i zekî pey-rev olur üstāda

1594

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Temelluķ kārın etmez ḥalķa çün merd-i Hudā-bende
 Anîñ'çün böyle nā-yāb etdi ol kārı Hudā bende

1592 S 124b, Ü1 186a, Ü2 177a

1593 S 126b, Ü1 186a, Ü2 177a

1594 S 126b, Ü1 186a, Ü2 177b

- 2 Ne deñli táb-ı rüy-ı rıfk ile hâtır-fürüz olsa
Bedîd olmaz fûrûğ-ı düstî sîmâ-yı düşmende
- 3 Dili ebnâ-yı ‘aşrîñ sâde-ruhsâr-ı beşâşetdir
Müzeyyendir nukûş-ı hezl ile her rüy-ı pür-ğande
- 4 Hâyâl-i zînet-i bî-sûd-ı kevni kalbden dür et
Degil ol cây-ı şafvet lâyıķ-ı naķş-ı perākende
- 5 N’ola hâmem Edîbâ táb verse rüy-ı elvâha
K’olur efzûn eşer zû’-i sirâc-ı şâf-rûğanda

1595

fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün

- 1 Şibh ise ‘ar‘ar n’ola bālâ-yı servāsasına
Şahñ-ı bâğñ nâ-müşâbih mi meger âs âsına
- 2 Mîhnetiñ ehvâl-i ğark-âbı bün-i deryāsına
Hecriñ ehvendir nigâh-ı merdüm-i der-yāsına
- 3 Dil veren dehrîñ sürîñ-i ferbiñ-i âmāsına
Çâre-yâb olmaz o renc-i hâ’iliñ âmāsına
- 4 Kâr-ı nâ-hemvâr-ı halka şarf-ı imkân eylemek
Sâlib-i imkândır emr-i Hâlikiñ icrāsına
- 5 Yok ser-i âzâde-i dâ’-i ğam-ı ‘âlem Edîb
Muttaşıldır tâ ebed Dârâlarıñ dâ rāsına

1596

fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün

- 1 Olsa erbâb-ı terahhüm ne kadar bâ-kîne
Nigeh-i rahmı kıomaz eşk-i ter-i bâkine
- 2 Nice müste’nis-i ma‘şûķa-i îmân olsun
Dîde-i hîre-i vahşetle bakanlar dîne
- 3 Dehen-i ğonçe ğuşâyîşle ser-âğâz eyler
‘Andelîb-i çemene râz-ı ğamı telķîne
- 4 Şıfatın her kese ibrâzda mecbûruz biz
Şûret-i nîk ü bedi ketm edemez âyîne
- 5 Nigeh-âzurde-i bed-ţal‘at-i hûd-bînâyım
Nazar-endâz olamam nâşıye-i pür-çîne
- 6 Fikr-i vuşlat dili hicrân ile mehmûm etmez
Tıflı nâlân-ı ğam-ı şenbe kıomaz âzîne

- 7 Şüret-i lînde her bed-dile yâr olma Edîb
İttikâ lâyıķ olur şanma ki her bâline

1597

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Aldanma mādīyân-ı sipihriñ netâcına
Devr-i keciñ ne tahtına meyl et ne tâcına
- 2 Gör dest-māye-gîr-i hûlûşuñ kesâdını
Seyr et ne-behre-dâr-ı hıdâ' ın revâcına
- 3 Şâm-ı emelde çekme te' ab bir ziyâ için
Mâhiñ kanâ' at eyle müheyyâ sirâcına
- 4 Şanma harîşi zûll-i ta' amdan selîm olur
Mâlik de olsa mülket-i Rûmuñ harâcına
- 5 Şimdi gedâ ne mertebe muhtâc ise Edîb
Ferdâda mün' imiñ yetemez ihtiyâcına

1598

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Luţf kıl rahm eyle hûn-ı dîde-i giryânıma
Kaçma benden ey meh-i tâbende-rû gir yanıma
- 2 Âteş-i 'aşkıñ beni çün böyle biryân eyledi
Kâni' olsan ey perî gelsen n' olur bir yanıma
- 3 Tek baña her sifle-i h' od-kâmı taķdîm eyleme
Sevdigim geçdim beni taķdîmden akrânıma
- 4 Hûnumu gül-güne-i ğilmân u hûr eyler meger
Yoĥsa şemşîr-i każâ bihûde girmez kanıma
- 5 Yâr añlar hâlet-i sûz-ı ğamım ancak Edîb
Ben de vâķıf olmadım râz-ı dil-i pinhânıma

1599

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bulurdu gevher-i kuĥl-ı sa' âdet erken izimde
Olaydı sâlik-i râh-ı emânet er kenîzim de
- 2 Tahâret müncelîdir rûy-ı kâr-ı nâ-temîzimde
Nuķuş-ı sikke-i dînâr-ı behcet var peşîzimde

1597 S 127a, Ü1 186b, Ü2 177b

1598 S 127a, Ü1 186b, Ü2 178a

1599 S 127a, Ü1 187a, Ü2 178a

- 3 ' Acebdir kim harîr-i çeşmesâr-ı nâle-i bülbül
Nümâyândır benim gül-berg-i âh-ı jâle-rizimde
- 4 O Mısr-ı Yüsufistân-ı ' alâyım kim cihân gūyâ
Olur gerd-i sefâlet çeşm-i dāmân-ı ' azizimde
- 5 Edibâ hâl-i şahvım neş'e-i şahbâya hem-serdir
Şafâ-yı lezzet-i engûr-ı ter vardır mevîzimde

1600

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Karîn etsem enînim sem'-i bâda
Ederdi neşr-i büy-ı sem' ibâda
- 2 Nigeh-dâr-ı delîl-i bîm olandır
Olanlar meslek-i havf u recâda
- 3 Olur haybet-güzîn-i fakd-i şervet
Kabûl-i ğabn eden bey' u şîrâda
- 4 ' Aţâyı heykel-i cîd-i niyâz et
Fakîre resm-i taqdîm-i du'âda
- 5 Edibâ merdüm-i şâhib-vefâyı
Komaz hubb-ı vaţan geşt-i bilâda

1601

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ğarâmîñ ' âķile bî-şekk olurdum ben cevâzında
' Ayâr etse eger mi' yâr-ı hûşun bence vâzin de
- 2 Şikâr-ı mürġ-i ' aşķa ehl idi ' âşık gibi zâhid
Eger te'sîr olaydı ĥiddet-i çengâl-i bâzında
- 3 Ğam-ı dil-berle ol kim sînesin vakf-ı enîn eyler
Dil-i nâlânımîñ mecbûr olur ifşâ-yı râzında
- 4 Tebehdî hâşıl-ı ümmîd-i ' âşık olmasa yârîñ
Me'âl-i va'd-i vuşlat ma'nî-i terkîb-i nâzında
- 5 Edibâ her kesîñ mekşûf olur sîmâ-yı dil-h'âhı
Bedîd oldukça harf-i maţlabı nuţķ-ı niyâzında

1602

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Dürr etme sengi zîb-i kefi cevherîse de
Şanma 'adîl-i gendüm olur cev herîsede
- 2 Bakma o naḥl-ı ḥüsne ki bî-berg-i 'âr ola
Gülşensitân-ı nâzîñ eger 'ar'arisa da
- 3 Dür et o yâr-i zühre-cebîni ki sifledir
Senden vişâle cân ile ger müştêrîse de
- 4 Merde şikâr-ı ḥüb gerekdir ki gürg-i deşt
Mümkin mi zevk-i miş bula her ferîsede
- 5 Dünyâdan ol keşide-'inân-ı emel Edîb
Başt-ı 'inân-ı esb-i ümîdiñ yerise de

1603

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Bulamaz ta'm-ı eşer lezzet-i her dermânda
Nâ-peżîrâ-yı şifâ 'illet-i her der-mânde
- 2 Ḥüsne pîrâye veren câzibe-i ebrûdur
Besmele zînet-i serdir süver-i Kur'ânda
- 3 Çeşm-i hûşa girih-i çîn-i cebîn-i naḥvet
Naḫş-ı la'net görünür nâşiye-i şeytânda
- 4 Ne kadar nağme-serây-ı dem-i ifşâh olsa
Yine lüknet bulunur zemzeme-i bühtânda
- 5 Naḫd-ı cân olsa daḥi merdüm-i ḥursende Edîb
Naḫş-ı zillet görünür naḫd-ı kefi ihsânda

1604

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Tek-â-pü etmedikçe kûy-ı yâre dil berîdide
Lüzüm-ı kâr-ı ḥün-bârîden olmaz dil berî-dide
- 2 Ümid-i māl ile tâbişger-i ḥüsn-i kabûl olmaz
Zemîn-i secdegâh-ı tã'ate her rûy-ı mālîde
- 3 Meşâf-ı her 'adû maḫşûr-ı kayd-ı gâret oldukça
Ḥayâl-i iştibâh olmaz 'aşûr-ı pây-ı merdîde

1602 S 127b, Ü1 187a, Ü2 178a

1603 S 127b, Ü1 187b, Ü2 178b

1604 S 127b, Ü1 187b, Ü2 178b

- 4 Likā-yı āb-ı serde behceti germā verir yoḥsa
Dem-i sermāda olmaz cezbe-i ḥüsnü sitāyide
- 5 Edīb ehl-i hevāda ḥıfz-ı nāmūs eyleyendir hep
Olan deşt-i lüzüm-ı terk-i ‘āra reh-neverdide

1605

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ġanāyim şevkıdır şîrîn eden mevti şehidāna
K’olur zirā naşib-i dām olan mürge şehî dāne
- 2 Çekildi ceys-i Rūmî ḥarb-i kavm-i Fārisî-dāna
Hücüm etdi senānîr-i şiyāh ol fār-ı sîdāna
- 3 Dü cânibden kıyād-ı meyl-i ḥāṭır muḥkem olduğça
Neden kaṭ‘-ı ümîd-i ittişāl etmek ba‘îdāna
- 4 Naşib ancak muzîk-i kayd-ı aḡlāl-i teneddümdür
Vişāh-ı ṭavḳ-ı ṭā‘ atden gürüh-ı sâde-cîdāna
- 5 Edîbā encümen-pîrây-ı aḡyār olsa da ‘âkil
Yine yegdir rehîn-i inzivâ ḳalmaq vaḥîdāna

1606

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Her nice te’dîb-i ṭıflî olsa dā nā-ḳābile
Cezb eder ḥüsn-i devā-yı sa‘yî dānā ḳab ile
- 2 Pây-ı dilde aḡger-i ārām-süz-ı ābile
Eşkimiz hem-cüş-ı deryā olsa sönmez āb ile
- 3 Bî-ḡaberdir iḡtilāl-i sem‘-i ḥuşundan o kim
Naḡme-i medḥ-i dūrûḡ ıṭrâbını ıṭrâ bile
- 4 Ḳā‘id-i meclâ-yı ḳurb ehliyyet-i iḡlâşdır
Yoḥsa ehliyyet degil eḡsâb ile ensâb ile
- 5 Bî-‘amel lâyıḳ degil yār olsa da kendin Edîb
Her ṭaleb-kâr-ı necât aḡṭâb ile encâb ile

1607

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Olamaz müzdecir-i sîret-i küstāḡhāne
Kîr-i ḡurbet-zedeye olmaya küs tā ḡāne

5 neverdide S, Ü1: nürda Ü2

1605 S 127b, Ü1 187b, Ü2 178b

1606 S 127b, Ü1 187b, Ü2 178b

1607 S 127b, Ü1 188a, Ü2 178b

- 2 Merd-i bed-sîrete işbât-ı meḥâsin mi olur
‘Ârız-ı kûsec-i bî-mûya ne lâıyık şâne
- 3 Dil-peżîr olmayıcaḡ kâr-ı qabûl ü reddi
Ḥaşm olur qabẓa-i destinde ‘aşâ derbâna
- 4 Bârgâh-ı ḥaşem-i devleti pâyende iken
İndişâr-ı düvel efsâne gelir sultâna
- 5 Zindeḡi ‘âqile taşvîr-i memât etmiştir
Ki bu kirpâs-ı beden şevb-i kefendir câna
- 6 Pertev-i mihr iledir cilve-i zerrâta eşer
Şu‘le-i şem‘ ile cünbişger olur pervâne
- 7 Sâgarı zâhid-i bed-meste revâ görme Edîb
Hetk-i estâr eder ol çille-keş-i dîvâne

1608

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Bî-çerâḡân edemez dâḡını inhâ lâle
Târ-ı şeb mâni‘-i taşvîr-i suḡandır lâle
- 2 ‘Araḡ-ı şerm ü ḡayâ her büte şâyân olmaz
Ḥacle-i bâḡda âb-ı ruḡ-ı güldür jâle
- 3 Dil-i âzâde-i ḡam mürtekim-i ehvâdır
Şehd-i şîrîn kesel-i dâm-ı megesdir bâle
- 4 Ḥüsn-i taḡrîr iledir ḡüsn-i şarîr-i ḡâme
Faḡrı kâlâ-yı girân-mâye verir dellâle
- 5 Şevḡ-i ḡam ḡâtırı muḡtell-i sürür etmez Edîb
Bî-eşerdir ramazân müstened-i şevvâle

1609

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Fetîl-i şem‘a-i maḡşûd o mû-miyânsa bize
N’olurdu şâm-ı ümîdiñ o mûmı yansa bize
- 2 Ne pîç ü tâba düşem keşf-i râz-ı mübhem içün
Zamîr-i yâre ‘iyândır eger nihânsa bize
- 3 Bize ifâde-i fenn-i niyâz eder nâşıḡ
Niyâza ḡoymadı ḡâcet o mihrbânsa bize
- 4 Viḡâye-ḡîr-i difâ‘-ı şerâr-ı âhım idi
Ḥiḡâb-ı nuşḡda herḡiz raḡîb inansa bize

- 5 Edib kârih-i keyfiyyet-i hayât oluruz
Eger ki cân dağı maqrûn-ı imtinânsa bize

1610

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâlim yapındı hânemiziñ indirâsına
Hakdan hezâr güne belâ indi râsına
2 Halkıñ kapılma her nazar-ı rû-şinâsına
Târik-i çeşmi gâlib iken rûşenâsına
3 Yok meylimiz teveccüh-i erbâb-ı naḥvete
Bizden hemân rübûde-diliz inşinâsına
4 Ehl-i vefâ bulunsa ederdim fidâ eger
Olsa hezâr cânımı her cân-fidâsına
5 'Âlemde her ne güne ḥaṭâ var ise Edib
Olmaz 'adil terk-i mürüvvet ḥaṭâsına

1611

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Gevher müşâbih olsa da ol dürce nâbına
Şâyân olan demem yine oldur cenâbına
2 'Aşkıñ bakaydı terceme-i der-kitâbına
Reh-yâb olurdu ehl-i nazar derk-i tâbına
3 Zâhid mülâzım-ı der-i bîm-i İlâh ise
Lâyık degil mi bâb-ı recâ intisâbına
4 Şûfî bulur mu şervet-i 'aşkım ki sa'yda
Naqd-ı ğamıñ o şarfına ben iktisâbına
5 Bizler Edib ḥân-ı müheyyâ-yı 'aşkda
Âmâdeyiz nefâyis-i hemm intiḥâbına

1612

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Etse de nâkese ibdâ ruḥ-ı nâzı bâde
Olamaz 'aksi hüveydâ ruḥ-ı nâ-zibâda
2 Kârih-i vizrini âzâr-ı nedem zâr eyler
Kayd-ı nâhiden eger olsa dağı âzâde

1610 S 128a, Ü1 188a, Ü2 179a

1611 S 127b, Ü1 188b, Ü2 179a

1612 Ü2 179b

- 3 Merdüme hüsni-i şeyem tā ki Hudā-dād olmaz
İstifādeyle dilin rām edemez irşāda
- 4 Ziver-i tāt-ı ser olmakdan eger dūr ise de
Şanma kim kadr-i güher nākış olur deryāda
- 5 Merde envār-ı şühūd olmaz Edibā hāşıl
Hātırın k'etmeye tārık-i sivādan sāde

1613

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Būy-ı gül-i cennet bulunur rāy-ı hasende
Sa'y et ki cihān-gir ola bu rāyiha sende
- 2 Rāhat mi olur 'ālemi bīhūde gezende
Pūyende iken 'ālem-i bīhūde-gezende
- 3 Şāyeste-i āsāyiş-i itlāk olabilmaz
Dil-bend-i şafā maḥbes-i tārık-i bedende
- 4 Remsinde reh-āverde-i düzdān eder ancak
Gāşib kıalamaz cāme-i mağşūb-ı kefende
- 5 Rinde eşer-i cāzibe-i neş'e Edibā
Şirinter eder telhī-i şahbāyı dehende

1614

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Şeyhān-ı riyāda ne neseb var ne siyāde
Bilmem gelir evşāf-ı hasende nesi yāda
- 2 Hep hādisedir rağbet-i halk oldu baṭālet
Maḥrūn-ı hudūş ālet-i kār-ı kudemāda
- 3 'Alemlere de sürme-i çeşm-i emel olmuş
Ārāyiş-i her mūze-i kuḥlu cūhelāda
- 4 Kānd olsa degil cāy-ı 'aceb kısmeti zāgīn
Muḥtāc ola tūṭī-i şeker-hā ki remāda
- 5 Rencūr ise de merdüm-i hursendiñ Edibā
Olmaz nigeh-i meyli ne dāda ne devāda

1613 S 128a, Ü1 188b, Ü2 179b

3 S, Ü2: (Ü1'de 3. beyitle 4. beyit yer değiştirmiş) / bedende S, Ü2: kefende Ü1
5 telhī-i S, Ü2: neş'e-i Ü1

1614 S 128a, Ü1 188b, Ü2 179b

1 siyāde S, Ü2: ziyāde Ü1

1615

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ne kadar naķş-ı bahā bulsa girih-bendide
Şanma her cebhe-i pür-çine açam ben dide
- 2 Hîz-i bed-nekhet ile olma yeter gendide
Tal'at-i nāşıye-i māha yeterken dide
- 3 Rāhat ol sāye-i dād u sited-i kesbide
Şıkal-i zıllı revā görme çü-nākes bide
- 4 Bāğ-ı kevnî şemer-i khand-ı vefası yoğiken
Olma cüyende Buḥārî vü Semerkandide
- 5 Rûy-ı zengî laķab-ı mihr ile tābān olmaz
Tāc-ı sebz ile siyādet mi olur 'āmide
- 6 Dil-berîñ mûy-ı lebi tāze nemā buldukça
Hüsn-i ḥaṭṭı kim okur ḥāşıye-i Cāmide
- 7 Zümre-i ehl-i ḡamîñ oldum Edibā cāzim
Kām-yāb olduğuna şüret-i nā-kāmide

1616

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Düşmen-i şādık-nümā baḥş etmesin eksün bize
Ḥāk-i dilde kâ'iliz ḥabb-ı vidād eksün bize
- 2 Mekrden vā-restedir heykel-be-cîd-i şıdķ olan
Ḥırz-ı iḥlāş ile te'sîr eylemez efsün bize
- 3 Kārihiz fāḥr-ı serîr-i salṭanatdan tek każā
Kūşe-i vaḥdetde cāy-ı iḥtilā bulsun bize
- 4 Keşrete etdik fidā şimdi neşāt-ı vaḥdeti
Koy bu 'ālemde bu da bir i'tibār olsun bize
- 5 Ser-girān-ı sāğar-ı hemmiz Edibā şimdilik
Sāķi-i devr-i felek cām-ı şafā şunsun bize

1617

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Görüp ticān-ı şāhı etme ilķā cān o ticāna
Girizān ol perestişden olursa cān otı cāna

1615 S 128a, Ü1 188b, Ü2 179b

1616 S 128a, Ü1 189a, Ü2 179b

1617 S 131b, Ü1 189a, Ü2 180a

1 etme ilķā cān S, Ü2: etme ilķā cāy Ü1

- 2 Tarîk-i emnde çok kâr-dân ehl-i hicâ gördüm
 Velî rāh-ı hâzarda görmedim gönlümce dīvāne
- 3 Benān-ı mûci‘-i tehdîd-i zilletle müşār oldum
 Hevā-yı ‘aşk-ı dil-berde hırām etdikçe mestāne
- 4 Ne ğam ni‘ met-güzîn-i sūz-ı ‘aşka tâb-ı dūzaḥdan
 Olur mu iltihāb-ı şem‘ den pervā-yı pervāne
- 5 Edîbā sūdmend-i inkıṭā‘-ı şoḥbet-i nāsım
 Behāyimle bulunsam beñzemezdım ben de insāna

1618

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Dil-āgeh-i ğamı ey şeyḥ şanma uyḥuda
 Felekde ādem isen aña sen de uy ḥuda
- 2 Hevā-yı nān ile kıalmaz gözü terāzūda
 Olunca kıanı‘ e nān-pāre-i ter azuda
- 3 Geçer mi bûy-ı ciyefden denî ki düşmüşdür
 Meşām-ı ḥ‘āhişi ol bûda zevk-i nā-bûda
- 4 Kıyād-ı şakvete cîd-i vücûdu ḥaşr eyler
 Kıanā‘ at eylemeyen ḥuşk-nān-ı mevcûda
- 5 Edîb merde ehem tuhr-ı zeyl-i bātındır
 Gehî olursa da zāhirde dāmen-ālûde

1619

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Hevā-yı zulm ile oldukça kâr-ı erdāda
 Devîde-i sūbûl-i rag̃bet olmaz er dāda
- 2 Ra‘iyye cevri sitemden gelirse feryāda
 Ğayûra def‘-i gezende gelir sefer yāda
- 3 Degildi mil‘-i ku‘ûs-ı butûn ehl-i ṭama‘
 Olaydı ṭa‘m-ı şeker āb-ı heft deryāda
- 4 Bu demde cāzibe-i şevk-i çeşm-i küffāra
 Degil nümāyiş-i zerden füzûn çelîpāda
- 5 Edîb meyl-i tesāvîl-i mekr Müslimi de
 Kıomaz taşavvur-ı ehvāl-i yevm-i mî‘āda

1618 S 131b, Ü1 189a, Ü2 180a

1 şanma S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

4 eylemeyen S, Ü2: eyleyen Ü1

1619 S 131b, Ü1 189a, Ü2 180a

1 rag̃bet S, Ü2: gayret Ü1

1620

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Zebün-ı fâka ta' n etmezdi devr-i çerh-i gerdâna
Bulaydı bî-teşaddî-i ' anâ ger âb u ger dâne
- 2 Şadâ-yı gerdiş-i tâhûna hemtâ nağme gûş etmez
Odur şîrîn-nevâ ancak mezâk-ı âsiyâbâna
- 3 Demem zîkr-i memâtı zindegiden kaşr eder ' âkil
Hadîş-i şîdk ehemdir kizbden nuṭṭ-ı herâsâna
- 4 Revâ görme şarâbı zâhide sekr-i dâlâlinde
Dütâdır öyle ser-mest-i riyâya vizr-i peymâne
- 5 Kemâl üzre Edîbâ kuvvet-i tâb-ı şühûd ister
Nazar reh-yâb olur zann etme ânsız rûy-ı cânâna

1621

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Dest-i istîlâyı şal zâhid hemân eşyâsına
Hep ümîd-i mâl ile her mürdeniñ eş yâsına
- 2 İltizâz-ı ' âlem-i imrûzu fikr etdiñ faḳat
Düşmediñ bu ' âlemiñ endîşe-i ferdâsına
- 3 Merd-i şâdîk sum' agerden rütbede erkâ iken
' Ucb ile seng-i haḳâret yükledir arḳasına
- 4 Şevb-i ekfânı metâ' -ı müsteredd-i ğayr iken
Aġniyânıñ kim baḳar ârâyiş-i iflâsına
- 5 Sem' ini maḥşûr-ı eşvât-ı kilâb eyler Edîb
Her düşen ehl-i tama' la ' âlemiñ ğavġâsına

1622

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Nemâ-yı tâ' at olmaz ehl-i dîniñ bî-namâzında
Ne mümkindir ten-i şâh-ı gül olmak bî-nemâ zinde
- 2 Ümîdiñ zâhidâ sen kûtehinde ben dirâzında
Rehâsın kayd-ı râz-ı ' aşḳdan ben bend-i râzında
- 3 Nevâ-yı tâb-ı ğamla ḳalbin ıtrâb eylesin evvel
Semâ' a zevḳ-i te' şîr isteyen âheng-i sâzında

1620 S 131b, Ü1 189a, Ü2 180a

1621 S 131b, Ü1 189b, Ü2 180a

1622 S 131b, Ü1 189b, Ü2 180b

3 tâb-ı S: nây-ı Ü1, Ü2

- 4 Mücerrebdir olur her âşinā-yı ‘aşk-ı dīl-dārīñ
Nem-i eşk-i ḥaḳīkat giryē-i çeşm-i mecāzında
- 5 Dilim her dem Edībā şevk-i ‘azm-i kūy-ı yār eyler
Degil ḥaccācīñ ancak nehzet-i rāh-ı Hicāzında

1623

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Şadīkī maḥrem et nūş-ı meyī maḥfī ziyād eyle
Nihān et şoḥbeti dūr ol tecāhürden ziyādeyle
- 2 Metā‘-ı vaşla naḳd-ı cān olur ancak bahā neyle
O dest-āverde-i dīl-dādegān olmaz bahāneyle
- 3 Hem āb-āmīḥte hem nīme şūn bu nāşīḥa cāmı
Şaḳm bīhūde güftār etmeden sāḳī bunu meyle
- 4 Otur fey’-i dīraḥt-ı bāğda geç bezm-i zāhidden
Revā görme ku‘ūdu faşl-ı gülşende o ṭurfeyle
- 5 Edībā nī‘ met-i dāreynden bī-süddur ol kim
Nehārın kesbe muḥtaş ḥ‘urd u ḥ‘ābın ḥaşr eder leyle

1624

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 ‘Āşīḳa şāyān degil hem-rāhī-i her ḳāfile
K’eylemez ülfet o ‘anḳā-yı hüdā her Ḳāf ile
- 2 Sen ki olduñ yārdēn ḳānī‘ o müşgīn nāf ile
Bu yeter zāhid saña müzd-i şalāt-ı nāfile
- 3 Şerm olur her ‘ayb-bīn-i nefsine āfāḳda
İştihār-ı zātı memdūḥiyyet-i evşāf ile
- 4 Himmet-i merdān eder her nā-tüväna baḥş-ı tāb
Fülk-i yem bī-bādbān olsa yürür mīḳdāf ile
- 5 Şaḥn-ı bāğa māye-i ifsād olur ifrāt-ı āb
Müstakīm olmaz Edīb emr-i me‘āş isrāf ile

4 ‘aşk-ı S, Ü2: zevk-i Ü1

5 nehzet-i S, Ü2: nihüfte Ü1

1623 S 131b, Ü1 189b, Ü2 180b

3 sāḳī S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

1624 S 131b, Ü1 189b, Ü2 180b

1625

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ğam-ı dīnārı ko baq rāḥat-i bī-dīnāra
'Āqıl ol etme fidā sāye-i bīdi nāra
- 2 Tā ki bīdār-ı ğam-ı dār-ı fenādır merdüm
Reşk eder rāḥat ile ḥufte olan bīdāra
- 3 Halka-i dāğ-ı nedāmetdir olan insāna
Kayd-ı ıtlāk-ı zebān nāle-i istiğfāra
- 4 Neyl-i her maṭlaba dil-çāk-i taḥassür olma
Zahm-ı ḥasret olıcaq yara gerekdir yāre
- 5 Yār-i yektâyı merām eyle ki şāyān olmaz
Hem-ser-i bedr-i münir olmağa her meh-pāre
- 6 Reške lāyıkdır o kim yāri şikār eyleye de
Çāk ede sīne-i dām-ı ḥasedi ağıyāra
- 7 Vāye-i dīde-i temyīz ise görmek kārın
Lāyık-ı şūret-i kirdārını gör mekkāra
- 8 'Ārife perde-i ketmānı degildir ḥā'il
Fāciriñ ḥāne-i ḳalbinde olan evzāra
- 9 Zehre çāk eyler Edīb ol şanemiñ düşdükçe
Mār-ı zūlf-i siyehi fīkr-i dil-i bīmāra

1626

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Sülūke sende yok ey zāhid-i fersūde-pā zehre
Sem-i āzār-ı 'aşkı def'e meyl etdikçe pā-zehre
- 2 Beyābān-ı talebde cehl-i eyyām-ı şühūr et kim
Peyām-ı ḳadr-i 'ilmiñ vāsıl olsun şehirden şehre
- 3 Ḥadīs-i hems-i rāzı mahrem-i gūş-ı şamemnāk et
Sürūd-ı sırıñı bigāne ḳıl āgāze-i cehre
- 4 Cūdādır merdüm-i mennā'-ı ḥayra ni' met-i 'uqbā
Nice gevher-sitān-ı yemm olur mu' tād olan nehre
- 5 Edībā zümre-i kālā-fürüşān-ı riyā içre
Bulunmaz nā-muvāfık bir metā' endāze-i ḳahra

1625 Ü2 180b

1626 S 131b, Ü1 190a, Ü2 181a

5 kālā-fürüşān-ı S, Ü2: gevher-fürüşān-ı Ü1

1627

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Zamānıñ çāšnı-i mekr var h'ān-ı 'izāmında
Ki merhūndur 'aķūru seglere ekl-i 'izāmında
- 2 Kibārıñ şanma kim çengāl-i cerri yok selāmında
Velī çengālını sīninde bilmem yoksa lāmında
- 3 Pelengān-ı kanā' at geşt-i deşt-i iftirās etmez
Kalır 'uzlet-güzīn buldukça rāhat yer kūnāmında
- 4 Cüdā kor 'āşıkı ser-mestī-i şahbā enīninden
Tanīn olmaz meyiñ ser-şār iken mīnā-yı cāmında
- 5 Edībā zāhid isti'zām eder mey hürmetin ammā
Harāmıñ mürtebiťdir hātırı meyden harāmında

1628

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Yer eyler rinde sākī meclisiñ geldikçe şadrında
Rūsūm-ı 'izzeti yeksān eder geldikçe şad rinde
- 2 Bulunma zāhid ol ser-mest-i 'aşkıñ kār-ı ğadrinde
Ki mülhemdir bu günden iltizām-ı kār-ı ğad rinde
- 3 Sevād-ı rüy-ı şām-ı meykede gelsin mi bed rinde
Miyān-ı pertev-i sāġarla çerhiñ māh-ı bedrinde
- 4 Görünmez neş'esiz gülşen-sarāy-ı mīr ü şeh rinde
O meysiz rāhat olmaz 'ālemin yaban u şehrinde
- 5 Vefā etmez Edībā kūrşa-i sīmīn-i meh rinde
Hılāl-i bīkr-i ra'nā-yı meyiñ ifā-yı mehrinde

1629

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Yārden zāhid ki sen ebrūya düşdüñ men bere
Sen serīr-i sāye-i mihrāba çıkdım menbere
- 2 Ehl-i ğam sūy-ı der-i yāre tek-ā-pū eylesin
Vādī-i ğamda degil lāyık dühūlü her dere
- 3 Kec-'atālardır elīf-i haşrı yoħsa ehl-i cūd
Ni'meti haşr eylemez zāhid gibi tenhā yere

1627 S 132a, Ü1 190a, Ü2 181a

2 şanma S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1628 S 132a, Ü1 190a, Ü2 181a

1629 S 132a, Ü1 190a, Ü2 181a

2 ğam S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

- 4 Mün' im oldur kim nevāl-i luṭf ile sā'illere
Būs için her kūşe-i dāmen verince el vere
- 5 'Āşıkān leb-beste-i ḡamdır Edīb ancak meger
Şüret-i zaḥmın lisān-ı ḥālī yāre bildire

1630

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Me'ādı terk edip ey ḥāce kaldıñ sen derāhimle
Ne mümkün ülfet-i pāy-ı 'azīmet sende rāhımla
- 2 Neden zāhid baña neyl-i behiştı görmemek lāyık
Ki mev'ūduz aña sen ṭā'atıñle ben günāhımla
- 3 Muşaddıkdır maḳālim baḥş-i da'vā-yı şadākatde
Şübūt-ı müdde'ā taḥşil-i ḥāsıldır güvāhımla
- 4 Mesir-i baḥr-i ḡamda ṭarḥ-ı miḳdāf u şirā' etdim
Yürütdüm fülk-i cismi münferid bir bād-ı āhımla
- 5 Sürüd-ı naẓm ile ıṭrāb-ı sem'-i 'andelibānı
Edibā i' tiyād etdim nevā-yı şubḡāhımla

1631

müfte'ilün fā'ilün müfte'ilün fā'ilün

- 1 Etdi raḳīb-i kezūb 'azm-i bükā feryede
Yine bizi mekr ile aldı bu kāfir yede
- 2 Revzeniniñ kim bakar nāşıye-i cāmına
Bāde-i gül-gūnedir āb-ı ruḡ-ı meykede
- 3 Zāhidi ehl-i dile ben nice hemtā bilem
Cāhil ile 'ālimi bir göremem rütbede
- 4 Gamze-i dil-dār ile sīnesi mecrūḡ iken
Meyl-i sürür eylemez ḡatır-ı her ḡam-zede
- 5 Hūş-ı cehūlān Edīb derk-i me'ād eylemez
Fikret-i yevm etmeden zihni yetişmez ḡada

1632

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Muttaşıl āmāde kıl ḡurşid-i rüyuñ tābişe
Mīve-i nā-puḡte-i ümmid-i 'āşık tā bişe

5 leb-beste-i S, Ü2: beste-i Ü1

1630 S 132a, Ü1 190b, Ü2 181a

1631 S 132a, Ü1 190b, Ü2 181b

1632 S 132a, Ü1 190b, Ü2 181b

- 2 Zeyl-i şāha māl içün haşr etme rüyuñ mālîşe
Suhtdan zāhid yarar zannında olma māl işe
- 3 Şūfiyā terk-i şalāh-ı kārda ma' zürsun
Kün-ı hîzāna tebevülden eliñ degmez işe
- 4 Mücrime naqd-ı nedāmetdir münîl-i mağfîret
Kār-ı taḥkîk-i peşimānî gerek āmurzişe
- 5 Maḥrem-i rāz-ı maḥabbetden haber-dārim Edîb
Yārden 'uşşāka gālibdir nevāziş nāzişe

1633

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Olur rüşvetle ḥāsir şāhdan dāmān öpen cāha
Verir ser-māye-i şad naqd-ı mevcūdun o pencāha
- 2 Kemîn-i cevî-i ḥāyinde ne deñli istitār etse
Eşer eyler şerār-ı sū'-i niyyet ḳalb-i āgāha
- 3 Dili her dem ferāgat-cūy-ı ḳayd-ı rāh u reh-berken
Göñülde reh-nümā-ḥ'āhı ne mümkün merd-i güm-rāha
- 4 Cihānda birbirine münceziḳ hem-reng olanlardır
Budur hep 'illet-i te'sîr-i cezb-i keh-rübā kāha
- 5 Caḥîm olsa Edîbā külb-i aḫzānımız ḥ'oşdur
'Adîl-i cennet olsa rağbet etmem cāy-ı bed-ḥ'āha

1634

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Beşş-i eşvāḳ-ı nihānîye o ra'nā geline
Ḥacle-i vaşla meger kim şapa yoldan geline
- 2 Ne ḳadar eyler isem meyl-i rehā me'yūsum
Dilim āvîhtedir tūresiniñ çengeline
- 3 Bî-nevā olmazıdık şimdiye dek vaşlından
Düşmeseydik felegiñ gā'ile-i engeline
- 4 Āşinā eyleyeli ḥāṭıra bend-i zūlfün
Müşkiliñ fikri rehîn eylemişiz eşkeline
- 5 Neş'e-i sūr ile maşdü'-ı sūrūr olmam Edîb
İ'timādım var iken tāb-ı gāmîñ heykeline

1635

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Mucidd iken reh-i fevze bu halkı izcāda
Yine görünmedi hayfā birinden iz cāda
- 2 Huzū' -ı halkı koyup Hālike 'ubūdetle
Nümūde etmedi bir bende şān-ı āzāde
- 3 Hemān seciyye-i bī-dād ile sitād ister
Zamāne mīr ü şehinde devīde yok dāda
- 4 Bütün mesālik-i şerdir çü rāh-ı emn-i ümem
Tarīk-i hayra haţar var 'inānı irhāda
- 5 Edīb şimdi bu hamyāze-i taḥayyürle
Keder verir dil-i rindāna neş'e-i bāde

1636

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Zāhid sen ehl-i sum' aya buğzu қо lāyime
Koymam saña bu cürmü gelirse қolayıma
- 2 İşbā' ile ciyā' ı o kim ḥurrem eylemez
Lāyık olur mu ferḥat-i iftār şāyime
- 3 Tertīb eden levāzım-ı 'ayş-ı kanā' ati
Der-kār olur mülāzemet-i zevk-i dāyime
- 4 Taqdīri gör ki 'āşıkı yāre esir edip
Teshīr eder mülāyimi bir nā-mülāyime
- 5 İrşād ederdi meclis-i va' zında şeyḥ Edīb
Te'sīr edeydi şayḥası ikāz-ı nāyime

1637

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dili ni' met-güzīn-i rāḥat etdim ben cerāḥatle
Cerāḥatle geçinmiş yok cihānda bence rāḥatle
- 2 Gücenme 'āşıkı boyuñla gülzārı taşavvurdan
Degil cānā o şāyān-ı tehevvr bu qabāḥatle
- 3 Hevā-yı sāgar-ı la' liñle terk etmiş mübāḥati
Bu gün zāhid şarāb-ı nāba dil vermiş ibāḥatle

1635 S 138b, Ü1 191a, Ü2 181b

3 ile S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1636 S 138b, Ü1 191a, Ü2 182a

1637 S 138b, Ü1 191a, Ü2 182a

1 geçinmiş S, Ü2: çekilmiş Ü1 / bence S, Ü1: nice Ü2

- 4 Hayāl-i behcetiñle rûz u şeb koydum tek-â-pûda
Dili ben pey-rev-i ẖurşîd u mâh etdim seyâhatle
- 5 Edîbâ 'aşk ile ârâyîş-i ẖatır qarîn olmaz
Sefer mimkin degildir merdüm-i bîmâra râhatle

1638

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Kilîd-i kûfl-ı vişâle yeterdi bu se'ele
Düşeydi rişte-i neyl-i 'atâ-yı bûse ele
- 2 Güzergeh-i emel etmez medâris-i cehli
Tarîk-i 'ilmi bulur rû-be-râh olan 'amele
- 3 Huşûl-i 'ilmi 'amelden nümüne zann eyler
Rûmûz-ı ẖâfiyesinden zühûl eden cehele
- 4 Fûrûğ-ı çeşmine hırşî gışâve oldukça
Şühûd-ı nîk ü bed olmaz rûbûde-i emele
- 5 Edîb 'âşîkî bî-hîl' at-i vişâl etmez
Felekde efser-i ẖurşîdi bahş eden hamele

1639

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kõmam ben zıll-i râhat düşmene hiç zir-i bâğımda
Te'arrisiz eşer mümkün degil şemşîr-i bâ-ğımda
- 2 'Adûyu kahr için ben tîge muhtâcım konağımda
Cedel der-kâr iken olmaz benim tîğim kona-ğımda
- 3 Vefâdır meşrebim va'd-i ekîd-i kahr-ı a' dâya
Vefâdan olmadım me'nûs-ı lezzet ben ferâğımda
- 4 Gûşûn-ı dâğdan nahl-ı tenimde çok budağım var
Füzûndur hûşe-i eşmâr-ı dâğım her budağımda
- 5 Şarâbâsâ uşanmam iktirâ'-ı hûn-ı düşmenden
Edîbâ bâdeden ta'm-ı fûtûr olmaz damağımda

4 seyâhatle S, Ü2: ibâhatle Ü1

5 qarîn S, Ü2: fûrûz Ü1

1638 Ü2 182a

1639 S 138b, Ü1 191b, Ü2 182a

3 ben S, Ü2: benim Ü1

1640

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 İktirân et bâb-ı istignâda bir deryâ-dile
K'olmaya maḳrûn ser-i nuṭṭunda bir der yâd ile
- 2 Etme faḥr-ı zindegî mülk-i fenâ-âbâd ile
Ḥusrevâ gelsin ḥadıṣ-ı riḥlet-i âbâ dile
- 3 İrtişâdır maşraf-ı irşâya naḳd-ı şâyegân
Nâ-muvâfiḳdır o maşraf mükteseb irâd ile
- 4 Âh ile âgende künc olmaz medâr-ı def' -i şer
Sedd olunmaz ḥarḳı estârîñ rûfû-yı bâd ile
- 5 Şüret-i dâdı Edibâ merd-i bî-dâd añlamaz
Görmedikçe mûncelî tâ hey'et-i bî-dâd ile

1641

mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

- 1 Şûfî ne ' aceb kışlasa hîziñ büzükinde
K'âsûde eder şiddet-i sermâ buzu kinde
- 2 Zâhid olamaz vaşl-ı gûlâm ile tenâsül
Mümkin mi nemâ şûre zemîn içre ekinde
- 3 Esbâba teşebbûş k'ola maḳrûn-ı tevekkül
İhrâz-ı temennâ-yı diliñ olma şekinde
- 4 Ḥallâkı koyup sifle perestişle bu ḥalkıñ
Âyâ ne bulur bûs-ı ayağ u eteginde
- 5 Yâ terk-i sivâ eyle de hem-râh-ı Edib ol
Yâ 'azm-i ḳarâr eyle caḥîmiñ derekinde

1642

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Ḳunû' ol sîret-i hırş ile zâhid dâsitân olma
Dil-i zâra yeter naḳd-ı ṭama' la dâ-sitân olma
- 2 Bu nîm-ârâyış-i destâr u tâc-ı kûh-ı peykerle
Yeter dūş-ı nigâh-ı ' âleme bâr-ı girân olma
- 3 Uzakdan meclis-i rindâna ' arz-ı merḥabâ eyle
Demem ben devr-i cām olduḳça sen gözden nihân olma

1640 S 138b, Ü1 191b, Ü2 182b

1641 S 138b, Ü1 191b, Ü2 182b

1642 S 139a, Ü1 191b, Ü2 182b

2 S, Ü2: (Ü1'de 2. mısra bulunmuyor)

3 devr-i cām S: her dūçâr Ü1, Ü2

- 4 Saña meyl-i şühüd-ı hüsn-i maḥbûbâna yok mâni'
Hemân bî-hûş olup sen suḥre-i bezm-i bûtân olma
- 5 Gıdâ-yı keyfî ancak ḥûşe-i engûra ḥaşr eyle
Edîbâsâ şaḳın meftûn-ı kâr-ı mey-keşân olma

1643

mef'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

- 1 Şahn-ı çemeni tatrıyeye mâ ise mâye
Muhtâcdır elbette çemen mâ'-i semâya
- 2 Hemtâ mı olur sâye-i şeh bâl-i hümâya
Şeh ḥasret iken sâye-i şeh-bâl-i hümâya
- 3 Derk eyleyemez behcet-i güftâr-ı şaḥîḥi
Dil-beste olan ḥüsn-i maḳâl-i nüdemâya
- 4 Sermâda nice beste eder revzen ü bâbın
İrâdını vâ-beste eden bâd-ı hevâya
- 5 Müslimse de peymân-şiken-i bî-edebânım
Kâfirse de dil-bendim Edîbâ üdebâya

1644

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Pâ-zede 'âlem heme gör 'ibreti yelpazede
K'olmada anıñla da her rûz u şeb yel pâ-zede
- 2 Ğayş ile mübtell olur 'üryân olan ser mâ-zede
Münkeşif k'olmaz değil emtârda sermâ-zede
- 3 'Aşḳdan maḥrûm idi ḥüsn-i âşinâyân-ı cihân
Meşrebimce ḥüsn ü ân olsa eger her tâzede
- 4 Ża'fdan oldukça yara-yı enîni mün'adım
'Âşıḳa muṭrib mu'in-i âh olur âġâzede
- 5 Nâzişi şûr-efken-i ġilmân-ı cennetdi Edîb
Ġayret-i merdân olaydı duḡter-i ṭannâzede

1645

mef'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

- 1 Sûr zâhidi mînâ-yı meyi verme yedine
Rehbâne olup tâ ki ḥalel vermeye dîne

1643 S 139a, Ü1 191b, Ü2 182b

1644 S 139a, Ü1 192a, Ü2 182b

1645 Ü2 183a

- 2 Hiç sâhil-i yârâna kımaz ruşsat-i seyrin
Şeyhîñ bilemem zevrak-ı câma esefi ne
- 3 Nefretle görür şüret-i kârında kırine
Düzahta bile düşmen olur görse kırine
- 4 Güş etse uyup sine gerer şüret-i cerre
Her kıfileniñ na' re-i bāng-ı ceresine
- 5 Hırşından Edibā edemez sāgarı mübtel
Destiyle iker reşha kımaz kase iğine

1646

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Düşmenim zâhid gibi her ḥurd u ḥāba mā' ile
Düstüm rindāna ben nüş-ı şarāba mā ile
- 2 Sāye-i gülzārda güş-ı nevā-yı nāyile
Gibta-kārım şöbet-i bezm-i şafāya nāy ile
- 3 Maṭlabım sākī ne' amdır ülfetim yok lāyile
Şāf şun cāmı baña etme mükedder lāy ile
- 4 Nehr-i cūdum gülşen-i āfākda seyyāl iken
İrtişāf-ı reşha-i nehrim 'atādır sāyile
- 5 Ben ki ol şüh-ı kemān-ebrüya dil verdim Edib
Muhtemeldir eshem-i āhım cihāna yayıla

1647

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Yār eger 'ukde-i rāz açsa baña uçkurda
'Azmdede gālib idi bir kıyunum üç kıurda
- 2 Fırkıat-i dil-ber ile tāb-ı kıariri bulmaz
Nüş-ı cām-ı Cem ile çeşm-i dil-i āzurde
- 3 Göremez hüsnünü şāyān-ı şühūd-ı bülbül
Zirve-i şāhta sīmā-yı gül-i pejmurde
- 4 Nice şāyeste olur feyz-i hayāt-ı 'aşka
Nā-peziirefte-i cān merdümek-i dil-mürde
- 5 Kıuvvet-i şevkı gerek yoḥsa Edibā 'aşkıñ
Olamaz bār-keşi her dil-i tāb-efsürde

1648

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bādeniñ mey-ḥānede çün el ḳodum men kübine
Hişşe vermem ḥānḳāhıñ şūfī-i menkübına
- 2 Binmege cādū gibi mā'il şarābıñ kübine
Destine girmez velī şeyḥ-i ḥarīşıñ k'o bine
- 3 Ğaşb ile cerr etmeseydi nev-cevānān-ı beled
El ḳomazdı zāhidiñ ser-māye-i mağşübına
- 4 İnḥırāt-ı silk-i gayretle mürīdānı bu gün
Mürşidiñ taḳlīde sā'ī şehvet-i maḳlūbına
- 5 Dergeh-i şeyḥe Edībā eyleyelden intimā
Oldu vāşıl cümle yārān-ı şafā maṭlūbına

1649

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sefihi eylemez germiyyet-i ta'yir ḥūy-kerde
Ki olmuşdur şamemle dil-ḥoşī dīrīne ḥūy kerde
- 2 Tezellül var iken aşḥāb-ı kibre ihtimālarda
Çekilsin zillate oldukça maḳrūn ihtimāl erde
- 3 Der-i yāre gelip ey ḥāce ḳal sen derde ben derde
Yeter kendiñ giriftār eylediñ sen derde benderde
- 4 Mücerrebdir ki ta'dīl-i mizāc-ı ehl-i tuḡyāna
Devā-yı tıḡveş tedbire şālih yok devālarda
- 5 Dem-ā-dem şebt-i ta'bīrāt-ı nev muḥtaşş-ı kilkimdir
Edībā tāze-ḡüftārī bulunmaz her suḥanverde

1650

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ḥāmid oldukça vuḳūd ister lehīb-i āteşe
Vaḳt-i bī-tābīde bī-mihmāz olur mu at eşe
- 2 Bāng ile olmaz ezādan müntehī kelb-i 'aḳūr
Diñlemez i'ādı ḳahr ister 'adū-yı ser-keşe
- 3 Bī-ḳuvā nā-yābdır zevḳ-i vişāl-i merd ü zen
Nīme tīr-i kende-per ḳonmaḳ 'abeşdir terkeşe

1648 S 139a, Ü1 192a, Ü2 183a

1 çün S, Ü2: çok Ü1

1649 S 139a, Ü1 192b, Ü2 183a

1650 S 139a, Ü1 192b, Ü2 183b

- 4 Pertev-i enmüzec-i tâb-ı 'izâr-ı yâr ise
Tütiyâdır reng-i mey çeşm-i 'alil-i ẖâhişe
- 5 Gül verir ser-rişte-i şevki Edîbâ bülbüle
Müncezibdir 'andelîb-i zârdan bu nâlişe

1651

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Merdüm-i süflî 'adil olmaz şerîfe pâyede
Hiç ber-â-ber mi vücûd-ı âdemîde pâ yede
- 2 Sûd yok muhtâca der-dest olmayan ser-mâyede
Nâ-resâdır faşl-ı germâda dem-i sermâ yede
- 3 Vefret-i 'uşşâk ile dil-ber 'uluvv-ı şân bulur
Keşret-i cündüyle hâşıldır mehâbet râyede
- 4 Ehl-i fışkıñ bir degil 'âcizle şâhib-kuvveti
Himmet-i kîr-i kavî olmağ ne mümkün hâyede
- 5 Merd-i zengî bî-fürûğ-ı hüsn-i sîretidir Edîb
Hil'at-i dîbâ-yı mihr olmaz vücûd-ı sâyede

1652

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Teşebbühde cehûl-i sifle eşrâf-ı şanâdîde
Ki gördükçe anı hemtâ-yı İskender şana dîde
- 2 Eder nâzişgeri her tırfe-i süflî-meniş hayfâ
Cihânda şimdi her reşk-i İrem nâdîde nâ-dîde
- 3 Bu dem mekfûfdur sîmâ-yı her merd-i gam-ülfetden
Nigâh-ı mahremi her mahrem-i sîmâ-yı şadîde
- 4 Berâyâ irtivâ-cüy-ı serâbistân-ı gayy olmuş
Bulunmaz katre-cüyâ çeşme-sâr-ı feyz-i Hâdîde
- 5 Edîbâ merdüm-i 'âşık da garğ-ı fülk-i hûş etmiş
Mücerred kûlzüm-i eşvâğ-ı selmâ vü su' âdîde

1653

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Zâtına necl-i Süleymân ise de ferdâda
Merd-i bî-zîver-i tâ'at olamaz fer-dâde

1651 S 139b, Ü1 192b, Ü2 183b

1652 S 139b, Ü1 192b, Ü2 183b

1653 S 139b, Ü1 193a, Ü2 183b

- 2 Dehrde rāgīb olan t̄ā' atini teşhīre
Bil ki ' işyāna muşırır olmadadır tenhāda
- 3 Lāyık-ı gayretidir belki imām-ı rindiñ
Etse kandil-i meḥārībi zūrūf-ı bāde
- 4 Nefsine bende-i bed-pīşe 'ubūdiyyetden
Fekk-i rikḳ eylese de şanma olur āzāde
- 5 Geçmişiz sehv ile nuşhundan Edībā şeyḥiñ
Bizi tek ' amd ile sa' y eylesin ifsāda

1654

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Mey-i dil-keş şemīm-i şāfdan buldukça rey-hāne
Ne ḥācet rind-i şahbā-nūşa istişmām-ı reyḥāne
- 2 Ekālīm-i cihāt-ı kevni teşhīr etse de āḥir
Dayanmaz ceyş-i zulmet tīg-i zū' -i mäh-ı tābāna
- 3 Her āsāyiş-güzine itilāf-ı gamladır rāḥat
Sürür olmaz muḳārin fikr-i def' -i gamla insāna
- 4 Temennā-yı fücūr oldukça merde nefsi-i şūmundan
Ba' id olmaz te' avvūz ḥande-fermā olsa şeyṭāna
- 5 Edīb iş'ār eder emvāl-i nāsı gāşba mu' tādın
O kim ifrāt eder it'ām u ihdāda emīrāna

1655

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Edip ḥābīde çeşm-i nīm-mestiñ bir de nāz etme
Rūsūm-ı nāzı gel üftādegāna birden az etme
- 2 Bakıp āyīneye meftūn olup sīmā-yı şūḥuñla
Benim senden niyāz etdiklerim senden niyāz etme
- 3 Kāfā verme şühūd-ı rūyuña ḥursend iken 'āşık
Ḥaḳīkat-bīne gel tezkīr-i minhāc-ı mecāz etme
- 4 Şikenc-i turrede medhūş-ı gamken bu dil-i zāra
Yeter güftār-ı levmi hem-ser-i zūlfüñ dirāz etme
- 5 Edībāsā dem-ā-dem meslekiñ rāh-ı vefā olsun
Reh-i terk-i vefādan nāzenīnim ictiyāz etme

1654 S 139b, Ü1 139a, Ü2 183b

1655 S 139b, Ü1 139a, Ü2 184a

2 meslekiñ S, Ü2: meslek-i Ü1

1656

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 ' Aceb mi bülbül-i şeydâ konarsa daldan dala
Ki erbâb-ı maḥabbet müntekildir ḥâlden ḥâle
- 2 ' İzâr-ı yâre dil ver geç ferîb-i lâle vü gülden
Şakın ser-mestî-i ḡafletle düşme âlden âle
- 3 Nişâr-ı şevķi ḥaşr et mâhdan mihr-i dil-ârâya
Felekde raḡbetiñ olduķça olsun ' âlden ' âle
- 4 Ğam-ı ḥâli beni reh-yâb-ı fikr-i ğamm u ḥâl etmez
Revâ görmem nigâh-ı ârzûyu ḥâlden ḥâle
- 5 Şereng-i sum' ayı koy sîneyi pür-şehd-i iḥlâş et
Ki kılsın lezzet-i şıdķıñ sirâyet bâlden bâle
- 6 Nice erzâle pâ-mâl olmadan olsun rehâ hergiz
Eren aḡdâm-ı ehl-i servete rû-mâlden mâle
- 7 Edibâ seyr-i bâḡ-ı ' âlemi ikrâh ederdim ben
O gül ' arz etmese reng-i ' izârın sâlden sâle

1657

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Müna' ' amdım muzîķ-i künc-i ğamveş bu sarâyımla
Olaydı yârden teklîf-i cây-ı bûse râyımla
- 2 Şebâtım yok cehûlân-ı maḥabbet bu sevâyimle
Ki ta'n eylerler alsam dil-berimden bûse vâyımla
- 3 Bu zaḡm-ı levîm ile fâriḡ-zebânım nâm-ı lâyimden
Lisânı eylemem âzurde nuṡķ-ı nâ-mülâyimle
- 4 Diliñ maḡfidir âhı dîde-i nây-ı gülüyumdan
Degil ru'yâda ḥâşıl iḡtirânı çeşm-i nâyimle
- 5 Edibâ raḡbet-i nîķ ü bedi mensûb-ı hûş eyler
Ḥudâvend-i ḡadîri bilmeyen naḡz-ı ḡarâyimle

1658

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Ba'id-i ihtidâ ḡavl-i Ḥaḡıñ olmaz semâ' ında
' Urûc-ı ḡurbsuz mümkin midir gelmek semâ' ında

1656 Ü2 184a

1657 S 139b, Ü1 193a, Ü2 184a

2 S, Ü2: (Ü1'de 2. ve 3. beyitler yer deḡiştirmiş)

1658 S 139b, Ü1 193b, Ü2 184a

- 2 Muḥāl ümmîd ile sa'y-ı diliñ olma ziyâ' ında
Pes-i dîvârdan olsun mu hiç cezb-i ziyâ' inde
- 3 Tebeh-kâra cesûr oldukça kâr-ı ibtidâ' ında
Gelen eclâf-ı erbâb-ı bida' dır ibtidâ' inde
- 4 Ḥasûduñ maḳdemi vahşet-fezâdır meclis-i ünse
Vişâlineñ güzeldir lezzet-i fûrkat vedâ' ında
- 5 Edîbâ merd-i afyûn-ḥ'urdeniñ keyfin rehîn buldum
Şarâbıñ neş'e-i dūşineden renc-i şudâ' ında

1659

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Derûn-ı zaḥmnâkim zâr ederken yârden yâre
Yine devrân beni efkende eyler yardan yara
- 2 'Acebdır mübtelâyım her 'adû-yı ḥ'ârdan ḥ'âra
Gül-i ḥ'oş-büy umarken hem-niş'inim ḥârdan ḥâra
- 3 Nigârıñ tûresinden kâkül-i maḥbûba dil-bendim
Dil-i medhûş ile raġbet-nümâyım mârdan mâra
- 4 Semîr-i bîkr-i ra'nâ ki nedîm-i şâhid-i şûḥum
Beni kayd-ı heves âmâde etmiş kârdan kâra
- 5 Tef-i endûhu koydum meyl-i rûy-ı âteşin etdim
Edîbâ cebr ile üftâde oldum nârdan nâra

1660

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 N'ola ḥalk-ı cihân üftâde olsa dâmdan dâma
Ki 'ârîzdır tedennî dehr-i dūna 'âmdan 'âma
- 2 O meh ki âşinâña bendesin bigâne yâd eyler
'Acebdır 'âşık-ı güm-nâmı koymuş nâmdan nâma
- 3 Şaḳın bigânenen koy kâkül-i farkıñda cây etsin
Yeter mûrg-i dil-i zârı uçurma bâmdan bâma
- 4 Dil-i zulmet-nişîne reh-ber-i şubḥ-ı 'îzâr olmaz
Ḥayâl-i zûlf ü ḥâliñ reh-nümâdır şâmdan şâma
- 5 Edîbâ duḡter-i şahbâ giyince câmdan câme
Diliñ ifrâġ eder silsâl-i şevḳin câmdan câma

1661

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ne hâcet muktezâ-yı meşrebin ta' rîf ü tenkîre
Harîdir nezd-i şûfide bün-i her nerm-ten kîre
- 2 Gönûlden hulf ile tertîb-i esbâb-ı vifâk olmaz
Haleldir iktirân-ı sū'-i niyyet hüsn-i tedbîre
- 3 Eden muhkem ribât-ı ittiḥād-ı ḳalbi esbāba
Bülûğ-ı maṭlabı vâ-beste bilmez hükm-i taḳdîre
- 4 Hılâl-i rezm ü heycâda mu'în-i düşmen oldukça
Hevâ-yı iştihâr-ı râstı lâyıḳ degil tîre
- 5 Edîb evşâf-ı merdüm nakş-ı kilik-i levḫ-i ḳudretdir
Bulunmaz istiṭâ'at kimsede tebdîl ü tağyîre

1662

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Tevezżî mâ'-i yemden nehr ile birdir sevâhilde
Mübâḫatîñ k'olur her telḫ u şîrîni sevâ ḫilde
- 2 Dil-i târîki zū'-i pend-i nâşîḫ rüşenâ etmez
Eşer olmaz ḳarîre tütîyâ-yı mîl-i kâḫilde
- 3 Cehâletdir fenâ der-kâr iken dehre rûkûn etmek
'Abeşdir meyl-i esbâb-ı iḳâmet zayf-ı râḫilde
- 4 O kim nuṭḳ-ı derûnu ḫimye-kâr-ı ferye-gûyîdir
Maḳâl-i her dürûğu şıdḳa ḫaml eyler mesâḫilde
- 5 Edîb oldukça tâb-ı iştîyâḳı ḳâ'id-i 'azmi
Te'ab yok sūy-ı yâre merd için ṭayy-ı merâḫilde

1663

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 İstîtâr eyleye düzdân-ı ḡuşaş tâ kinde
Şîḫne-i duḫter-i rez ḫuşma gelir tâkinde
- 2 Nâkesân münhemik oldukça semâḫ-ı buḫla
Minḫatîñ ehl-i seḫâ cûd ile imsâkinde
- 3 Dil-i ehl-i hüneri bezmine pervâne eder
Şu'le-i şem'-i şeb-ârâ olan idrâkinde

1661 S 139b, Ü1 193b, Ü2 184b

1662 S 139b, Ü1 193b, Ü2 184b

1663 S 140a, Ü1 193b, Ü2 184b

- 4 Şanma mecrûh-ı gamiñ dâ' iye-i merhemle
Bulunur 'ayb-ı rûfû zeyl-i dil-i çâkinde
- 5 Derde tedbîr-i devâsından Edîbâ hâzer et
Eşer-i zehr olanıñ neş'e-i tiryâkinde

1664

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Olmuş vefâ cefâya mübeddel beriyyede
Naqd-ı hulûş girmedî çokdan beri yede
- 2 Şimdi kibâr-ı 'aşra görünmez cemâl-i dūst
Gerdişdedir nazarları hūsn-i hediyyede
- 3 Mîr ü şehîñ 'atâdadır ancak tegâfûlû
Yokdur kemîne gâfleti aḥz-ı 'atıyyede
- 4 İfrâṭ ile bu demde bulur cüst-ü-cû eden
Tevsîl-i kâr-ı buḥlu tîbâ'-ı saḥıyyede
- 5 Kilk-i kaderle mürtesem olmuş bu dem Edîb
Erkâm-ı ye's levḥ-i nüfûs-ı ebiyyede

1665

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 O mürğ zaḥm-ı cefâdan k'ola per-âgende
Hevâda cilvesi olmaz değil perâkende
- 2 Göñül be-ḡayz iken ancak beşâset-i ca'li
Eder nîgehle teşâfi likâ-yı dūşmende
- 3 Eder Hudâsına da ḥal'-i ribḳa-i tâ'at
Melîk-i rikḳine bî-inḳıyâd olan bende
- 4 Dilâ tarîḳ-i enîḳ-i hulûşa reh-yâb ol
Nişân-ı hūsn-i revıyyet hemân budur sende
- 5 Edîb ḥâtırî fî'l-cümle şiddet-i ḡamdan
Eder irâhe nevîd-i sūrûr-ı âyende

1666

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Berehmenân ki belin ḥaşr ede o zūnnâra
Ribât-ı küfr ile ilkâ eder özün nâra

- 2 Bu deñli nañl-ı kadi ser-bülend iken yāriñ
Yeter mi dest-i niğāh ictinā-yı eñmāra
- 3 Ğam-ı cihān ile terk etme hemm-i ‘uqbāyı
Naẓar bidāyede lāzım nihāyet-i kāra
- 4 Bülüg ile ni‘am-ı hayra muṭma’inn olmaz
Ḥariş-i bülğa-i şerdir nüfūs-ı emmāre
- 5 Edib ḥāzık olanlar ṭabābet-i ğamda
Edince nüks ile eyler devāyı bīmāra

1667

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Eşer bedid olamaz şit-i nāy u dā’irede
Gönülde ğamdan olan ıztırāb-ı dā’i rede
- 2 O naqd-ı nā-sere vālih-dilāna sūd etmez
Ṭarid olur ğama şādī kulüb-ı ḥā’irede
- 3 Bulur mu ḥuṭte-i ğaflet sühād-ı āgāhı
Olur mu feyz-i tefeccür ‘uyūn-ı ğā’irede
- 4 Dili elif-i ḥuṭüb-ı müşāğil-i ğam olan
Degil sezā-yı temerrün umūr-ı sā’irede
- 5 Edib mesned-i dādı nişimen eylese de
Nişān-ı dād bulunmaz mülük-i cā’irede

1668

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Güzellerden düşürmüş ḥāṭır-ı pür-tābını rāna
Cesūr etmiş faḳīhi şevk-i vuşlat tāb-ı nīrāna
- 2 Ḥadiş-i fitye-i Kehfiñ semā’ı yekza-fermādır
Olur bezm-i cihānda şanma ḥāb-āver her efsāne
- 3 ‘Uluvv-ı kadr-i dünyā ḥar-nihādāna müsahḥarken
Nihāyet kadrin üstād eylemezler ehl-i ız‘āna
- 4 Zebān-ı nerm-ḥū bī-iktizā ḥüsn-i irādetle
Ḥiṭāb-ı āhen etse hem-dem olmaz bād-ı sūhāna
- 5 Edib ehl-i mekāyid cebr ile taḥmīle sā’idir
Meşākı düş-ı acz-i merdüm-i bī-tāb u dermāna

1669

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Eylesin pây-ı hüdatı mülteşem ehdâb ile
Şûfî-i nahvet-nümâ tâ kend'özün ehdâ bile
- 2 Bir görür sîm-i müzâbı şüret-i sîm-âb ile
Zâhid-i bed-bîn ne mümkün behcet-i sîmâ bile
- 3 Cism-i 'ârî kâbil-i idfâ degil bî-iktisâ
Dürdur neyl-i temennî sâlib-i esbâb ile
- 4 Şadme-i nisyân ile olmaz revâ tekdîr-i düst
Hıfz-ı âyîn-i vefâ meşrû' iken aḥbâb ile
- 5 Şıdk ise pîrâye-i faḥret Edîbâ merdüme
Nâ-sezâdır iftiḥâr eḥsâb ile ensâb ile

1670

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Riyânîñ olma zâhid muḥlişe ḳasd-ı revâcında
Degildir inse tesvîlât-ı şeyṭânî revâ cin de
- 2 Ehemdir merde olmak kâr-ı 'uḳbânîñ netâcında
Ki dehrîñ sūd yok ne taḥt-ı şâhında ne tâcında
- 3 Fûrûğ-ı reng-i meyden sâde-ruḥsâr olsa da câmiñ
Celîdir çeşm-i rinde pertev-i gevher zücâcında
- 4 Nihân olmaz şîfât-ı merd-i müşrik kâfirîñ zîrâ
Olur evşâfî müşbet tîrs-ı memhûr-ı ḥarâcında
- 5 Edîbâ derdnâk-i 'aşḳa tedbîr-i devâ olmaz
Bulunmaz ḳâbiliyyet şîḥḥate zîrâ mizâcında

1671

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Râh-ı ḡamda olma gel fersûde-pâ eşcân ile
Bâd-pâ ol bî-melel şâm u seḥer eş cân ile
- 2 Reh-neverd-i sūy-ı ḥâristân-ı deşt-i miḥnet ol
Etme iḳnâ' -ı emel düşvârdan âsân ile
- 3 Rîş-i ḡamla sîneyi eyle rehîn-i âştî
Zaḥm-ı nâ-sûruñ teşâfî etmesin dermân ile

- 4 Kār u kirdārīñ o kim fehmi-i rūsūm-ı ‘ aşk eder
Eylemez sencide mizān-ı hıcāmendān ile
- 5 Her ne deñli olsa ‘ ālemdē meserret-āşinā
Ülfeti terk eylemez ‘ ākil Edīb aḥzān ile

1672

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Tal‘atinden çeşmi iknā‘ eyleme işbā‘ ile
Ol mehiñ peymūde etmekdir ḳadin iş bā‘ ile
- 2 ‘ Āşıkāndır ḳadr-i ḥüsn-i dil-beri vālā eden
Her emīriñ ḥaşmeti efzūn olur etbā‘ ile
- 3 Dil ki tā süst olmaya ‘ azminde birdir merdüme
‘ Aşḳda āheste-refṭārī hemān isrā‘ ile
- 4 Olamaz lezzet-çeş-i āsāyiş-i nehc-i sürür
Rāh-ı ḡamda ḳalbini tekdīr eden ircā‘ ile
- 5 Dāḡ-ı sūz-ı ‘ aşḳdan āsūde olmaḳdan Edīb
Merde yegdir mürdegī ālām ile evcā‘ ile

1673

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Rişte-bendān-ı ezānıñ cīd-i ben dīvāneye
Nā-revā olsun sidād-ı çeşm-bendi vā neye
- 2 Ġarḳa-i emvāc-ı iskār-ı şühūd etdi beni
Cismi fūlk etsem sezādır lücce-i peymāneye
- 3 Küşte-i renc-i ḥumār olsam da geçmem cāmdan
Zindeḡānī-düşmenim ger buḡz edem mey-ḡāneye
- 4 Dīde-düz-ı sem‘ -i sīmā-yı ḡadiş-i dil-berim
Çeşm-i ḡuş açmam ruḡ-ı bī-ān-ı her efsāneye
- 5 Olmadıḳça pertev-i vuşlatla ābādān Edīb
Raḡnedir zıll-i ḥümā fark-ı dil-i vīrāneye

1674

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Çemende cāmı k’istikbāl ede elma ile rāḡe
Neheng-i cūybār-ı hırş olur el mā ile rāḡa

1672 S 140a, Ü1 194b, Ü2 185b

1673 S 140b, Ü1 194b, Ü2 185b

1674 S 140b, Ü2 195a, Ü2 186a

- 2 Kilid-i âheninken feth eden ekfâl-i evtârı
Neden ‘allâme düşdü ‘uqde-i eşkâl-i miftâha
- 3 Fürûğ-ı gamla rûşen-sâz-ı şaḥn-ı külbe-i cân ol
Mücerred fikreti ḥaşr etme tâlib zû’-i mışbâha
- 4 Tirâs-ı tâb-ı miḥnet ḥıfz eder ehl-i gamı yoḥsa
Ne mümkindir teşebbüt düşmen-i bed-ḥâh-ı efrâha
- 5 Edibâ şüret-i râz-ı derûnu keşfe ḥâcet ne
Lisâna yer kıomazken ḥâmemiz tebyîn ü îzâha

1675

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Ḥayâliñ ḥâmdır taḇ’ında zâhid bu seḳâmetle
Ki menhûm olduñ ol tûbâ-ḥırâmı bûsa ḳâmetle
- 2 Sen ancak şehvet-i maḳlûbuñu üslûb-ı tâ’at bil
Hemân şaf-beste kııl ardıñca hîzânı imâmetle
- 3 Cihânda şimdi zîrâ muḳtedâ-yı muḳtedâyândır
Pesinde dil veren ḡilmâna tatvîl-i iḳâmetle
- 4 Ḥaber-dârız zebân-ı ferye-gûy-ı tâc-ı sebziñden
Bize şûfi siyâdet şatma yoḳdan bir ‘alâmetle
- 5 Edibâsâ dili âzâde kıldıñ hevl-i ‘uḳbâdan
Ḳıyâmıñ vizre efzûn oldu eşrât-ı kıyâmetle

1676

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Nişân-ı sebz ile şanma olur şeref serde
Rehîn-i kımmе-i şâhân iken şer efserde
- 2 Ḥaṭıñ ziyânı mı var ‘ârız-ı ḥaṭ-âverde
Gelir mi naḳş-ı şaf-ı ḥârdan ḥaṭâ verde
- 3 ‘Uluvv-ı himmetiñ olduḳça cismi nâ-bûd et
Hümâya ḳuvvet-i pervâzıdır olan perde
- 4 Ümîd-i şerm-i ‘itâb etme sifleden zîrâ
Olur mu ḥaşlet-i âdem behîme-i ḥarda
- 5 Le’ime eyleme raḡbet nümûde eylerken
Peşîz-i nâ-seresin ḥüsn-i şüret-i zerde
- 6 Saña çeşîde-i kâḡm-ı meşâm eder âḥir
Şereng-i ḥâr-ı cefâ sāḡar-ı gül-i terde

3 etme S, Ü2: et Ü1

1675 Ü2 186a

1676 Ü2 186a

- 7 Edib şüret-i ma' nâyı lafz eder zibā
Beyāza gālib olur dil-ber-i siyeh-çerde

1677

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Eger ahrār-ı cihān luṭf ile memlūkim ise
Ḥande etsin gözü her eşk ile memlū kim ise
- 2 Ne revā muḳtefi-i işr-i delīlān olmak
Şāri' -i şıdḳ u vefā menhec-i meslūkim ise
- 3 Görmesin kimse ' aceb hāmiş-i levḥ-i dilden
Rağbet-i mülk-i cihān nokṭa-i maḥkūkim ise
- 4 Çerḥ kaşr etsin elin rişte-i tedbīr-i cihān
Eşer-i gerdiş-i hemvār-ı ser-i dūkim ise
- 5 Anı ben ṭu' me-i mūr etmek ile şādım Edib
Sünbül-i māl-ı ' adū ḥūşe-i mefrūkim ise

1678

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nümāyān olsa da naḳş-ı zuhūru dest-i nevkerde
Olur maḳbūl-i aşḥāb-ı ḥikem her kār-ı nev-kerde
- 2 Simāt-ı suḥta hep zühhād-ı ' ālem ḥalka-bend olmuş
Seçilmez ḥalka-i zencirden pīrāmen-i zerde
- 3 Nice kesb-i şemīm-i bād-ı cān-baḥş-ı neşāṭ etsin
Bu dem maḥnūḳ iken üftāde-i deymās-ı ḡam derde
- 4 Ḥayāl-i kāmetiñle ' andelīb-i ḥātır-ı zārım
Nev-ā-nev lānesin taşvīr eder her şāḥ-ı ' ar' arda
- 5 Nişān-ı şevḳ-i istihāl-i tīg-i ehl-i ḡayret var
Edibā ser-penāh-ı ḥırz-ı ḡayret olmayan serde

1679

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

- 1 Yok şıdḳ u vefā fırḳa-i insiñ hemecinde
K'etvār-ı belāsātı bulunmaz heme cinde
- 2 Mirḳāt-ı ḡamiñ ' illet-i ḥırmān-ı ' urūcu
Pāy-ı talebiñ mürtehen olmuş ' aracında

1677 S 141a, Ü1 195a, Ü2 186a

2 Görmesin S, Ü1: Görünsün Ü2

1678 S 141a, Ü1 195a, Ü2 186b

1679 S 141a, Ü1 195a, Ü2 186b

- 3 Reh-yāb-ı ‘alādır qādem-i ‘azm-i şebātın
Cā-kerde eden süllem-i şıdkıñ derecinde
- 4 Bilmez olan āsüdeligiñ ta‘m-ı neşātın
Çeşm-i hıredi şiddete nāzır ferecinde
- 5 Her vüs‘at-i mezheble şitābende Edībā
Qalmış reh-i dīniñ ğam-ı ref‘-i harecinde

1680

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şanma kim ‘işmet ile rāğıb olur o nāma
K‘eylemez bir götü ‘allāme fidā on ama
- 2 Bezm-i ‘işretde metā‘-ı hum-ı mey ancak olur
Zāhidiñ düş-ı ten-i hırşına uygun cāme
- 3 Kaşd eder nāmiyesin merd-i belāgat koymaz
Serha-i hāmeyi eşmār-ı edā-yı hāma
- 4 Devr-i nā-sāz-ı felekden nice memnūn olmam
Ki odur küşe-i vaḥdetde sebep ivāma
- 5 İstemem yüs-r-i nehārı k’ola ‘usr aḥşāma
Olsa ruḥsār-ı leṭāfetde Edīb aḥ şāme

1681

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Hātırı eyleme ümmīd-i vefā-yı ‘amda
İhtiyāt eyle şaķın düşme ḥaṭā-yı ‘amda
- 2 Beni ğafletle helāk eylemek ister semde
Etmesin çāre ṭabīb-i felek istersem de
- 3 Ādem ol kendiñi sen ğayra vefā-dār eyle
Yoḥsa ümmīd-i vefā etme benī Ādemde
- 4 Bezl-i gencīne-i şıdk ile semāḥ et şanma
Mekremet sābit olur pey-revī-i Hātemde
- 5 Şādmāniye elif olmam Edīb oldukça
Neş‘e-i cām-ı teyakḳuz ğafelāt-ı ğamda

1682

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 'Azm-i kār-ı nā-revādan hātır-ı izhād ile
İhtiyār et iktirāf-ı māye-i izhā dile
- 2 Merd-i şādık ehl-i şıdka eylemez izmār-ı keyd
'Amd ile zulm-i şarīh olmaz müyesser 'ādile
- 3 Āh-ı bī-eşk-i nedem kılmaz tebeh-kārı qarār
Seyr-i keştī ābsız olmaz mücerred bād ile
- 4 Pey-rev-i Hızır olsa da ser-keş deme münkād olur
Şāh-rāh-ı ihtidāya cezbe-i irşād ile
- 5 Tāyihān-ı menhec-i ümmid ü bīm olmaz Edīb
Sālik-i minhāc-ı tāt at vād ile ī'ād ile

1683

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Etme meyl-i hem-demī süflī-nihād eşhāş ile
Koy tek-ā-püy-ı 'avām-ı bed-peyi eş hāş ile
- 2 İktifā-yı işr-i erbāb-ı riyādan nefret et
Sum'adan 'ārī dili āgende kıl ihlāş ile
- 3 Hayf kim ehvā-perestān-ı cihān dil-bestedir
Sa'y-ı nā-meşkūr ile emniyye-i bī-hāşıla
- 4 Hiç derün-ı nāsda endişe-i 'uqbā için
Fikret-i vaşl-ı zen ü maḥbūbdan yok fāşıla
- 5 Olamaz hergiz resā-yı nehc-i fevz-i kurb Edīb
Pey-revīden dūr olan dergāh-ı Hākka vāşıla

1684

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Eger tıfl-ı dilim şedy-i leb-i dil-dārdan emse
Olurdu şādī-i imrūzu gālīb ferḥat-i emse
- 2 Kemīn-i çillegāhında hüner mi istitār etmek
Benimle rū-be-rū meydāna çıksın zāhid ādemse
- 3 'Adū etdikçe cevvin cā-be-cā sārī olur hurrem
Benim gitmez gözümünden ḥābda ālāyiş-i nemse

1682 S 141a, Ü1 195b, Ü2 186a

1683 S 141a, Ü1 195b, Ü2 187a

1684 S 141a, Ü1 196a, Ü2 187a

- 4 Bu gün ehl-i himem imsāk ile erzāle cūd etsin
Eger dil-beste-i taz' if-i kār-ı cūd-ı Hātemse
- 5 Edibā tıgsız kevnî pezirā-yı şalāh etmek
Degil mümkün zamān-ı şevket-i Mehdî-i 'ālemse

1685

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Muntazırken katliñe iqbāle sen mīkāt ile
Şimdi 'azm etdiñ göñül ibrāma sen mi kātile
- 2 İnhiṭāt-ı kadr-i himmetle harīş-i i'tilā
Çerhi cāy etse şeref bulmaz dünüvv-i zāt ile
- 3 Mergzār-ı rāhati tāb-ı sitem huşk etse de
Mevsim-i nīsān-ı dād imdād eder inbāt ile
- 4 Eyleyen ifā-yı haqq-ı nāsı merhūn-ı şübūt
Haqqını der-mānde-i tahşil olur işbāt ile
- 5 Hülle-püşān-ı tekāda Bāyezīd olsa Edib
Merde meyl-i iştihār olmaz sezā tā'āt ile

1686

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bülüg-ı minḥati oldukça merde nā-merde
Sezā zebān-zed-i ahyār olursa nām erde
- 2 Gel umma derde devā ihtimā-yı dāderde
K'olur 'ilāve yüzünden hezār dā derde
- 3 Şināh-ı yemm-i fenāya kuvā tecerrüddür
Ki cāme bār-ı girāndır ten-i şināverde
- 4 Każā müzāhim olunca devā' i-i tedbīr
Olur 'ilāve-i illet mizāc-ı kişverde
- 5 Edib vāye-i ümmet nevāl-i hirmāndır
Olunca 'aks-i icābet rehīn du'ālarda

1687

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Dil-i zāhid eger ṭami' se hūra
Olur iftārdan kāni' saḥūra

1685 S 141a, Ü1 196a, Ü2 187a

1686 S 141a, Ü1 196a, Ü2 187a

1687 S 141a, Ü1 196a, Ü2 187a

- 2 Dil-i nā-puhte şūr-ı ‘aşka yetmez
Havāş-ı şîre bulmaz āb-ı gûre
- 3 Düşürdü ‘ālemi i‘ tāb-ı zülle
Hevā-yı irtikā şadr-ı şudūra
- 4 Güm eyler zevk-i ıtlāk-ı hayâtı
Gam-ı üftādegī sicn-i kubbūra
- 5 Süleymān-ı serîr-i kan‘ Edîbā
Sezā hursend ise sūrâh-ı mûra

1688

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 ‘Ālemin meyl edemem mālîk ü memlûkine
Olmadan birbirine dilleri memlû kîne
- 2 Girih-i esr ise de gerdenimin şād olamam
Nâhun-ı nâkes ile ‘ukde-i mefkûkine
- 3 Mey ü maḥbûba ḥarîş olmada mecbûr olurum
Tevbe-kār-ı hevesin pişe-i metrûkine
- 4 Mey-i meh-tāb-ı şebistān-ı riyā eylese de
Gidemem zāhid-i ‘aşrîn reh-i meslûkine
- 5 Mest-i ‘aşk olsa Edîbā yine mağşûş olmam
Şûfi-i bed-menişin mezheb-i meşkûkine

1689

mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün

- 1 Nuṭṭu dem-i ne‘ amda olmaz firāk-ı lāda
Her gerden-i derûnu kılāde-i kılāde
- 2 Gör şiddet-i zühûlü her şeyh-i bî-riyāda
Gelmez şenāyi‘ inden hîç biñde biri yāda
- 3 Zāhid te‘ affûf eyler geldikçe zarf-ı bāde
Ammā kalır nigāhı çün-nokta ḥarf-i bāda
- 4 Şimdi münādimiyle pūşide-rûy-ı dildir
Her rāgıb-ı teşekkül sîmā-yı ittihāda
- 5 Ehl-i riyā Edîbā erzāle mu‘ tekiddir
Yokken birinde raġbet taşhîh-i i‘ tikāda

2 şūr-ı S: sūz-ı Ü1, Ü2

1688 Ü1 196b, Ü2 187b

1689 Ü1 196b, Ü2 187b

1 (İkinci mısraın üçüncü tefilesinde vezin problemi var)

1690

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Edince sākiyā merzā-yı endüha devā meyle
Benim de derdimi luṭfuñla maḳrūn-ı devām eyle
- 2 'Alilān-ı gama dārū-yı meyle 'āfiyet-baḫş ol
Şifām ancak benim cām-ı lebiñle iltizām eyle
- 3 O bî-tāba vişālîñle kuvā-baḫşāy-ı tefriḥ ol
Dili bed-kār-ı ğamdan çāre-yāb-ı intikām eyle
- 4 Qoma me'sūr-ı miḥnet satvet-i çeşm-i teġāfülle
Cināyet-kār-ı ğamzeñ 'āşık-ı nā-kāma rām eyle
- 5 Edibi etme ilgā defter-i ḥüsn-i bedi' iñden
Aña levḥ-i cemāl-i mehveşiñde şebt-i nām eyle

1691

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bülüg-ı fevz olur kām-ı fücūra nā-resāyide
Degil fāyiz eden rüy-ı siyāhın nāra sāyide
- 2 Darāret ekmehi āyīnede 'aks-āşinā kılmaz
Ne mümkün çehre-bīn-i ittiḥād olmak cüdāyide
- 3 Bu ülfetgāhda her hem-dem-i dīrīne ġālibdir
Gönülden āşinā bīġāne ḥüsn-i āşināyide
- 4 Neden eyler dilin pūyān-ı ebvāb-ı ġinā zāhid
Ġinā maḫşūr iken maḳrūn-ı istiġnā gedāyide
- 5 Ḥaṭāsından inābet şüretin izḫār eder şūfi
Ḥaṭāya reşk ederken zımn-ı taḫşil-i ḫaṭāyide
- 6 Beridir meşrebi temyiz-i şān-ı ādemoiyyetden
Nigeh meftūn-ı ġāv oldukça çeşm-i rüşenāyide
- 7 Benim rāh-ı hevāda şanma kim olmazdı hem-rāhım
Hevāya olsa ehliyyet Edibā her hevāyide

1692

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Tecerrüd şüretin izḫār ile ey kārih-i zīne
Yine sende 'aceb bu i'tiyād-ı kār-ı hizi ne

- 2 Tevaḥḥüşle ne mümkün maḥrem-i sīmā-yı üns olmak
Nice yüz vermeyince yüz verir ḥalk içre āyīne
- 3 Odur şāfī-meniş kim rū-be-rū oldukça mir 'āta
Ede āyīneye ' aksin medār-ı şafvet-i sīne
- 4 O dil kim vaşfını icāzdan ıtnāb-ı şerm eyler
Degil gencide vaşf-ı mūcizi ıtnāb-ı beyyīne
- 5 Edibā pertev-i meh-tāb ile olmaz sühā müdrik
Görünmez şūret-i bigāne çeşm-i āşinā-bīne

1693

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ḥabīşe ṭayyib olur gende-bū meşāmında
Şafā nümūde olur ṭab'-ı būma şāmında
- 2 Le'im kimseye bī-mūzd edince ikrāmı
Riyā te'essūf eder nuṭṭ-ı ihtirāmında
- 3 O kim nevāzişi maḥrūn-ı kibr ü naḥvet olur
'İtābı sūzen eder rişte-i kelāmında
- 4 Eden münāfiḳa tesvid-i rūy-ı kırtāsı
Sevādı gāze kılar çehre-i merāmında
- 5 Edib sāḳi-i dehrin bilen ḥariş olmaz
Ḥumār-ı dā'imini ihtisā-yı cāmında

1694

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kaçan ḥāşıyyet-i pā-zehr ola nuṭṭ-ı semirānda
Olur dilden hūmūmuñ renc-i te'sīr-i semirānde
- 2 Sütür-ı makdemin mūnsāḳ-ı minhāc-ı zehāb eyle
Nifāḳı hem-' inān etdikçe her mihmān-ı āyende
- 3 Meyin derd-i ḥumārından olurdu belki āsūde
Eger der-mānde-i ekdāra te'sīr olsa dermānda
- 4 Göñül ḥaşm-ı şitābı bende eylerdi rikābında
Bu germiyyetle olsa kişver-i vaşla şitābende
- 5 Edibā maşriḳ-i ehvā olurdum mümkün olsaydı
Düşürmek tāb-ı mihrin sīneme her mihr-i tābende

1693 Ü1 197a, Ü2 188a

3 rişte-i Ü2: sūzen-i Ü1

1694 Ü2 188a

1695

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Müsaḥḥarken 'izār-ı arzûsu ḥāl-i dīnāra
Lezā hem-reng-i dīnār olsa ḥ'oşdur ḥālīd-i nāra
- 2 Hemān cevḥ-i dilin sūrāḥ-ı mār etmekle hem-serdir
Ḥarīşe yek nefes izmār-ı nehy-i nefis-i emmāre
- 3 Hazer kıl nākese itlāf-ı naḥd-ı mīhrden zīrā
Veren ḳadr-i metā' ı zāyi' eyler her ḥarīdāra
- 4 Le'imiñ sāyesi hem-seng-i Ḳāf olduğça za' mınca
Döyer mi ihtimāl-i zılline her düş-ı bī-çāre
- 5 Edībā bunda bir dār-ı sitemken cānı Mañşūruñ
'Aceb mi bugz edip bu dārı meftūn olsa o dāra

1696

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ḥālīḳiñ sīnede cā eyleme merdūdına
Dili nār-ı seḳarīñ etme memmer dūdına
- 2 Şakvetiñ 'aks-i ḳabūl-efken olan rūdına
Ricsden gösteremez ḡāliye-i rū dīne
- 3 Cār olan tef-zede-i dūzaḥ olur bī-dīne
Sāyegāḥ-ı leheb-āmīḥte-i bīdine
- 4 Lezzet-i zībi medār-ı şebe'-i dāyimdir
Vuşlatiñ muḡtenem-i māyide-i 'idine
- 5 Feraḥ-ı vaşl ile 'uşşāḳiñ Edībā gelmez
Heerden şā'ibe-i vāhime bir ferdine

1697

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Āhencedir tek-āveriniñ meh licāmına
Doymaz mezāḳ-ı lebleriniñ mehl-i cāmına
- 2 Gül-gonçeler sefir-i nesīm-i bahārdan
Ḥandān olur vürūd-ı nevīd-i selāmına
- 3 Gülşen-sarāy-ı 'adnda tūbā vü sidreniñ
Yok zehresi şenīd-i hezīz-i ḥırāmına

1695 Ü1 197a, Ü2 188b

4 Duyar mı Ü2: Verir mi Ü1

1696 Ü1 197a, Ü2 188b

1697 Ü1 197b, Ü2 188b

- 4 Māhın yüzünde reng-i kelef nā-bedīd idi
Ruḡ-sūde olsa rūy-ı nigīn-i ḫitāmına
- 5 Yārın Edīb cılve-i şemşir-i nāz için
Hasret-keşiz teyakḡuz-ı çeşm-i niyāmına

1698

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Guşşanāk olma ḡasūd-ı bed-zebānın hemzine
Hemzi zīrā ḡadr-i pestiyle degildir hem-zine
- 2 İbtılāsı her beriyyü'z-zimmeyi tehḡib eder
Mübtelā olduḡça merd-i fitne-kārın ḡamzına
- 3 Tā ki merdüm cünne-ber-düş-ı nihād-ı şıdk ola
Bī-te'eşşürdür le'imānın ḡadeng-i le mzine
- 4 Ol sebebdendir kitāb-ı zühdü zāhid lahn okur
Yok vukūfu nüṡḡa-i ādāb-ı aşḡın remzine
- 5 Merdüm-āzārān-ı dehr āmāde olsunlar Edīb
Rüzḡarın şadme-i müşt-i dürüş-i ḡamzına

1699

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Tehālūk etme celb-i rızḡa der-kār ol inā'etle
Ki maḡsüm olmadıkça iḡtirān etmez inā'etle
- 2 Hemān züll-i tama'dır ḡadr-i merdi pest eden zīrā
Degil mümkün 'uluvv-ı menzilet bulmak denā'etle
- 3 Dil-i kecle zebānı rāst-ḡüftār eyleyip şanma
ḡavāş-ı merhem-i iḡsān olur zaḡm-ı isā'etle
- 4 Lisān-ı ḡālī iḡḡār-ı ni' amla mülhem-i şükr et
Enāma naḡvet etme zīb-i endāmın irā'etle
- 5 Edībāsā tecāfī kılma minhāc-ı selāmetden
Şaḡın rāh-ı ḡaḡarda cılve-sāz olma cerā'etle

1700

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Veren ibtāl-i ḡaḡdır istikāmetden ḡulū dīne
Odur bādı lezāda kec-nihādānın ḡulūdına

1698 Ü1 197b, Ü2 188b

1699 Ü1 197b, Ü2 188b

3 Dil-i Ü2: Degil Ü1

1700 Ü1 197b, Ü2 189a

- 2 Cihānıñ bakma nā-dān-ı dānişver-nümūdına
Verir şanma semā‘-ı nuṭḡ-ı telḡını nümū-dīne
- 3 Dilin güm-geşte-i rāh-ı dālāl etdikçe mümkin mi
Ḳarīn olmak cehūlūñ ṭā‘at-i nā-būdu bu dīne
- 4 Şereng-i suḡt içün ḡāhiş-nümāy-ı şīr-i māderken
Riyāen ṭā‘atiñ ṭāmi‘lere bilmem ki sūdı ne
- 5 Edībā merdüme tefsīdelikden ḡayrı yok ḡaşıł
Cihānda zālimiñ leb-teşnegiden nehr-i cūdına

1701

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Merdümūñ ḡūn içre sâ‘iken ‘adū iḡrākına
Tīḡ-i ḡūn-āşāmı nā-şāyestedir iḡrā ḡına
- 2 Ḳāni‘iñ dil-teşnedir ḡāsīd eger imlākına
Eylemek zehr-āb-ı şemşīri neden imlā ḡına
- 3 Kisve-i inşāfdan ‘ārīleriñ şāyān olan
Ḥil‘at-i istihḡākına
- 4 Düşmeniñ şekl-i nifāk üzre olur şūret-nümā
Düşse de ‘aks-i şebāt āyīne-i mişākına
- 5 Ḳābiliyyetle beḡā-cūy-ı ribāt-ı ḡahr olur
Yār-i ḡam-ḡārīñ sezāvār olmayan işfākına
- 6 Pāyına ḡayd-ı ṭahāret olmayan düşizeniñ
Olma ḡāṭır-beste ḡalḡāl-i behīc-i
- 7 olma revā-bīn-i emel
Şehveti nehy et şereng-āmīz olan tiryākına

1702

mef‘ūlü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Ol ‘āşıḡa ki telḡı-i āḡ engebīn ola
Olsa zücāc-ı ḡāhişi āḡen gibi n’ola
- 2 Anlar ki istikāmet ile ‘āmilīn ola
Ümmīd odur ki ‘āmları ‘ām-ı līn ola

3 rāh-ı Ü1: etse Ü2

5 leb-teşnegiden Ü2: leb-teşnegiden ḡayrı Ü1

1701 S 53a

3 S (Kağıttaki tahrir nedeniyle okunamadı)

6 S (Kağıttaki tahrir nedeniyle okunamadı)

7 S (Kağıttaki tahrir nedeniyle okunamadı)

1702 S 53b, Ü2 142a

- 3 Māla şular ki vefret ile mālīkīn ola
 Zannım budur ki mālārı māl-ı kīn ola
- 4 Ādem ne deñli sālīk-i minhāc-ı emn ise
 Mümkin degil ki reh-zen-i ğamdan emīn ola
- 5 ‘Āşık demem o merdüm-i nā-dāna kim Edīb
 Şūfī gibi ƣafā-rev-i her meh-cebīn ola

1703

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Hızān-ı cihān ƣalkı düşürdü bu ƣuyūda
 Kun-dāde ƣodu muğlimi böyle boƣu yuda
- 2 Cevdet reh-i tā‘ atde gerek keyyis-i cūda
 Yegdir ƣomamaƣ mānī‘ olan keyyi sūcūda
- 3 Yā terk-i sevāhir olan eƣvār-ı ƣulūda
 Manşūr gibi tiz ƣekilir dār-ı ƣulūda
- 4 Kār u direv-i mezra‘-ı tā‘ atı hebādır
 Aƣdām ile sa‘y etmeyenīñ ƣıfz-ı ƣudūda
- 5 Hiç uyma Edībā hele bir rāy-ı ƣasūda
 Tā olmaya andan saña bir rāyiħa-sūde

1704

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Olmaz emīn cünbiş-i peykār-ı ğamzede
 Zaħm-ı derün-ı ‘āşık-ı bīmār-ı ğam-zede
- 2 Ol serv-ƣaddim eylemesin i‘tinā ƣade
 Bīgānelerle yek-dil iken i‘tināƣa da
- 3 Geçmem ben ol Sikender-i mülk-i cemālden
 Ye‘cūc-ı cevır ile beni pā-māl ederse de
- 4 Dil-bend iken ƣulūş ile dehrīñ eri kede
 ƣoymaz sürīn-i rağbeti zerrīn erīkede
- 5 Renc-i ƣumār-ı hecr ile vīrān iken Edīb
 Yapmaz derün-ı ‘āşıkı mī‘mār-ı meykede

1705

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Zâhid heves-i seyr-i gül ü zenbağa düşme
Her gördüğüne meyl ile çün-zen bakadüşme
- 2 Olduñ yeter ey eşk-i revân sineme cārī
Seyl-âb gibi deşt-i hevāya aķa düşme
- 3 Ser-pençe-i gīsū ile selb eyleme hūşum
Zencir-şifat boynuma zūlfūñ taķa düşme
- 4 Kılma dil-i zārı hedef-i nāvek-i nāziş
Cānā baña gel mih-i cefāyı çaķa düşme
- 5 Āteş-zen-i kânūn-ı dili olma Edibiñ
Raht-ı ser u sāmānını birden yaķa düşme

1706

müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün

- 1 Va'd-i rebī'-i kerem ķaldı cemād ayına
'Aks-i ümīdim düşüp ķaldı cemād-āyine
- 2 Hācib-i müşgīn-i yār olsa da bŷā yine
Zehre vŷ tākāt mi var kimsede bu yayına
- 3 Dil-bere medyūn iken 'āşık-ı şeydā yine
Cānı fidā eyleyip ķoymadı şey dāyine
- 4 Maḥrem olur mu o mer'āt ile her āyine
Rŷyuna fŷrşat umar atıla her āyine
- 5 Yāre yaraşmış güzel cāme-i dībā yine
Hū çekerek şun eli cāma Edībā yine

1707

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Her rengi ķabŷl eylemede olma ke-şīşe
Ķārŷde-i İslāmı ķırıp uyma keşīşe
- 2 Nev-bāve-gŷzīn-i şecer-i ķār-ı nefis ol
Olma ḥadem-i deyr gibi nā-sere-pīşe
- 3 Te'shīr edemez zāhide germā-yı maḥabbet
Baķ ķabza-i şadrındaki yelpaze-i rīşe

1705 S 53b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1706 S 53b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1707 S 54a, Ü2 142b

- 4 Dil-beste iken nişine her keĵ-düm-i zülfün
Gitmekde ne zaĥmet görünür şüfiye nişe
- 5 Mürşid erişip mevsim-i nev-rûza Edibâ
Raġbetle yine düşdü çerāġah-ı ĥaşışe

1708

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Dehriñ ĥasedle göz koyanıñ kesb-i nâsına
Dest-i sitemle seng-i cefâ kes binâsına
- 2 Zibende görme hey'et-i resm-i kuşûrunu
Kaşr-ı nigâh-ı luţf edeniñ âşinâsına
- 3 Vâm-ı le'îmi ribĥ-i yek-â-yekle aĥz eden
Za' fıyla verse ĥudreti olmaz ĥazâsına
- 4 Kaĥlar ten-i mefâze-i Mısrı ĥabâ-yı Nîl
Uyġun gelince ĥâmet-i ümmü'l-ĥiyâsına
- 5 Pîrâyedir heyâkil-i âşârımız Edib
Kevniñ rü'ûs-ı elsine-i ezĥiyâsına

1709

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Etdiñ rübûde ruĥlarıññ reng ü bûyına
Koyduñ gül-i şiküfteyi bî-reng ü bû yine
- 2 Peymûde etdi dil ĥad-i cism-i naĥiline
Dibâ-yı vuşlatıñ ne güzel geldi boyına
- 3 Etdi şarâbı ser-ber-i ĥarvâr-ı meşrebi
Zâhid ĥarîde çekdi bu gün bir sebû yine
- 4 Hû hû-keş-i vürûd-ı 'aţâ-yı kibârdır
Şûfileriñ ĥapılma şaĥın hây-u-hûyına
- 5 Renc-i ġama Edib dil-i çâre-cû yine
Düşdü ġamıñ zühûl ile bî-çâre cûyına

1710

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Kaşd etse de ĥuşûn-ı vişâliñ bürücuna
Şeyĥiñ ĥadeng-i himmeti yetmez bir ucuna

1708 S 54a, Ü2 142b

1709 S 54a, Ü2 142b

1710 S 58b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Sedd-i niķābı şölme-pezîr etdi dil-rübā
Ye'cüc-ı fitneniñ sebep oldu ħurücuna
- 3 Zāhid serîresin edemez fūrce-yāb-ı feyz
Dil-bend iken 'avāhir-i deħriñ fūrücuna
- 4 Görmezdi çeşm-i pest ile 'uşşākı şeyḥ-i dūn
'İsî mişālî baķsa sipihre 'urücuna
- 5 Yek nān-ı ħuşke eyle ķanā' at Edîbvār
Etme nîgeh sevāyim-i deħriñ mūrücuna

1711

müfte' ilün fā' ilün müfte' ilün fā' ilün

- 1 Halka ezādan şaķın olsa daḥi ķurbağa
Kim yed-i ķahr-ı Hudā şoñra seni ķor bağa
- 2 Şolda kalır 'ākıbet müntakıl olmaz şağa
Dest-i ħasedle o kim şîr-i ihānet şağa
- 3 Dā' iye-i ħırş ile verme 'afāfı yağa
Belki semādan saña rūgan-ı şāfî yağa
- 4 Zülf-i siyehden gönül sîneye üftān olur
Şandı ki bî-ķayd ola düşdü ķaradan ağa
- 5 Halk Edîbā bütün mālā esîr oldılar
Rāģıbını bulmadım 'aşķa şîķār olmağa

1712

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

- 1 Olsa eşer-i gerd-i rehiñ 'ayn-ı sühāda
Çeşmin şanemā şām u seḥer ķordu sühāda
- 2 Mānend-i hümā uķsa daḥi rūy-ı semāda
Maķbül degil şevhere bed-ĥüy ise māde
- 3 Teşbih eden ġāliye-i müşkü remāda
Evşāf-ı le' imāneyi bulmuş küremāda
- 4 Vā-reste-i āfāt-ı kıyāmetdir ol ādem
Kim sāyesini ħaşm göre rūz-ı cezāda
- 5 Bî-ķayd-ı edeb nādîre-ġüyān-ı zamāne
Yād eylemesin nām-ı Edîbi üdebāda

1711 S 58b (3, 4 ve 5. beyitlerin üzerine çizgi çekilmiş)

1712 S 58b (3, 4 ve 5. beyitlerin üzeri çizilmiş)

1713

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Düşerse de yeriñ ağyār-ı dūn ber-ā-berine
Nevāziş eyleme yüz verme dil-berā birine
- 2 Bakar mı 'ālemiñ emvāl-i pūr-nehābirine
Degil sezā nigeḥ-i merd-i pūr-nühā birine
- 3 Ḥaṭīb efendi n'ola ḥalka i' tilā etse
Cevāmi' iñ çıkarak süllem-i menābirine
- 4 Gelince bezme yine hażm-ı nefis eder zāhid
Tereddüdü var iken devletiñ ekābirine
- 5 Eder mi meyl-i ğuraf 'ālemiñ Edībāsā
Nigāh-ı 'ibret eden ḥufre-i mekābirine

1714

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Kibār-ı şehir ile mecbūrdur mücālesede
Ne deñli mürşid-i şad-sāle bī-mecāl ise de
- 2 Dimāğ-ı hırşına şirīn gelir mişāl-i şeker
Faḳīhe dirhem-i rüşvet eger vebāl ise de
- 3 Tefevvüh-i suḥan-ı şıdka lāl olur 'ālem
Me'ādına sebep-i hedm ü iḥtilāl ise de
- 4 Ki kalb-i buğzu eseldir nigāh-ı 'ārifde
Ne deñli 'ālemiñ eṭfālī ḥurde-sāl ise de
- 5 Dilin kelāle-i dil-berden eylemez ḥālī
Edīb ehl-i ğamıñ zihni pūr-kelāl ise de

1715

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Etsin ḥadīd āhını kim taşā kār ede
'Āşık o yār-i seng-dili tā şikār ede
- 2 Dest-i sitiz-i 'aşkı dili cüst-ü-cūda kim
Rāz-ı nihüft-i sīnemi tā āşikār ede
- 3 Esbāb-ı i' tibār ile pīrāye-ğir iken
Taḳvā-yı şeyḥ-i mu'cibe kim i' tibār ede

1713 S 59a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1714 S 60a (3, 4 ve 5. beyitlerin üzeri çizilmiş)

1715 S 60a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Olmaz rükûnu encümen-i ehl-i fākaya
Zâhid ki 'ağd-ı şöḥbeti ḥaşr-ı kibâr ede
- 5 Mülk-i dile hücûma ser-âgâz eder Edîb
Tâtâr-ı nûk-i ğamzesi tâ târ-mâr ede

1716

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 İnanma râḥat-i dihkāniyân-ı bî-derde
Ki vakf-ı gerdiş-i ğamdır kenâr-ı beyderde
- 2 Olan ğamîñla mużîk-i maġâr-ı bî-derde
Qalır ḥarâret-i deymâs-ı 'aşk ile derde
- 3 Henüz muġze-i bî-rûḥ iken ten-i fâsid
Olur şekâvete âmâde baṭn-ı mâderde
- 4 Elîf-i râtibe-i şehri-yâr olan 'âşık
Bulur mu lezzet-i 'ayşî diyâr-ı âḥarda
- 5 Edîb de'b-i gürûḥ-ı siyâh-kârânda
Ḥariyy-i tōhmet olur her günâh-ı nâ-kerde

1717

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Olmasa ḥırşî eger nûş-ı mey-i keskine
Eylemezdi şanırum mürşide bir kes kîne
- 2 Olduġu'çün elem-i hecr ile pür-teb sîne
Lâ-cerem sa'y ederiz tâb-ı diliñ tebsine
- 3 Olamaz mâh-ı kelefñâk-i felek mir'âtı
Yâre ḥ'urşîdi gerekdir felegiñ âyîne
- 4 Peyker-i ḥubb-ı zeri şerm ile 'aks-endâz et
Levh-i mir'ât-ı dil-i merdüm-i kan'-âyîne
- 5 Mâ'il-i behcet-i aşnâm-perestâna Edîb
Deyr-i Tersâ gibi yok câygeh-i dirîne

1718

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Eger ki şeyḥ-i girân-cân giderse kayık ile
Taḥammül eylemeyip belki kayığı yıķıla

1716 S 60b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1717 S 60b (2, 3, 4 ve 5. beyitlerin üzeri çizilmiş)

1718 S 61a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Çekerci zāhidi dil-ber kenāra kayık ile
Eger bileydi kürek çekmeyi daķāyık ile
- 3 Şekā taħammül eder deyü zāhide degme
Gelirse cerre eger tuħfe-i şekāyık ile
- 4 Bütün ħalāyıkı şehriñ birikdi başına hep
Müridi şihne bu gün başdı bir ħalāyık ile
- 5 Tefavvuk etse n'ola diğerrāna nazm-ı Edīb
Ki bir mi lezzet-i düş-āb şehd-i kayık ile

1719

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ğanīdir 'āşık-ı zārīñ gedādır o şanma
Aña ħaķāret ile bakma andan uşanma
- 2 Raķīb cife-nümādır o bir ke-lāşidir
Şaķın o lāşiye bakma sözüne aldanma
- 3 Nehār u şebde sübāt-ı ħayāda ħal cānā
Nidā-yı ħasret-i her bir nigāha uyanma
- 4 Bu nā-nümūde reviş nān u mā içündür hep
Külāh u sübħa-i şeyħ-i zamāna inanma
- 5 Nezil-i berd ü selām-ı vişāl olup çü-Ĥalīl
Edīb āteş-i Nemrūd-ı fūrķate yanma

1720

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Etse nigāh dīde-i bīnā-yı derk ile
Ālām-ı 'aşķdan dile bīhūdedir gile
- 2 Dāğ-ı ħamıyla ķāni' idim tāze bir güle
Gelseydi yār yanıma bir tāze berg ile
- 3 Müştāk iken cemāli gibi tāze ter güle
Hicrānda koydu gitdi bizi böyle terk ile
- 4 Āmācgāh-ı tīr-i belā olsa da yine
Gelmez herās 'aşık-ı ser-bāza merg ile
- 5 Ümmīd-i feyz ederken Edībā sipihreden
Bārīde oldu kişti-i ümīde tegerg ile

1719 S 62a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1720 S 62a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1721

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Olurdu şahñ-ı çemende diliñ münāsı bile
Olaydı şöhet-i bir dil-ber-i münāsib ile
- 2 Degil faķih ile yek rütbe-i ğam-endūzī
Zekāt-ḥāra bir olsun mu merd-i kāsib ile
- 3 Ḥarīd-i dāğ-ı ğam-ı yār-i cān-bahā eyle
Dilā ki her ne zamān istesen bahāsı bile
- 4 Aña 'atıyye-i bī-infişāli gelsin de
Ġanīle kanda ise zāhidiñ du'āsı bile
- 5 Göründü çeşmime kākūmdan güzel yāriñ
Edīb giydigi sincāb-ı ḥoş-nümāsı bile

1722

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şeyḥ sūdāger-i tā' at mi Ayaşofiyada
Yā o meh-rūy ile hem-dem mi eyā Şofiyada
- 2 Vā' izā pend-i inābetle mücāb olduk biz
Kār eder mi hele bu nuşḥu veyā şūfiye de
- 3 Nāşihā va'zda bī-neş'e bulunmaz te'sir
Gel o ma'cūn-ı neşāt-āver-i me'lūfi ye de
- 4 Olamaz ḥubb-ı me'ādinle me'ād anıñ için
Zāhidiñ gelmedi kām-ı dil-i melhūfi yede
- 5 Yoğimiş çünkü Edībā ciheti cāmi'den
Gitse şūfi ne olur dergeh-i mestūfiye de

1723

mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilün

- 1 Pürdür şimār-ı kızb ile bak şāḥ-ı lāfına
Şeyḥ-i zamāniñ eyle temāşā ḥilāfına
- 2 Bir demde iktināş-ı şikār-ı neşāt eder
Cāmiñ süvār olan mey-i gül-reng-i şāfına
- 3 Bezm-i şafāda şavlet-i keyf-i şarābdır
Bā' iş olan ğarīm-i ğamıñ inşirāfına

1721 S 63a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1722 S 64a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1723 S 64a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Hengām-ı şebde kâdime-cünbân-ı yâr iken
Şeyhîñ ne i' tibâr olunur i' tikâfına
- 5 Ehl-i tama' hediye-i reşk eylesin Edîb
Dehriñ hem-âşiyâne-i ' anka-yı Kâfına

1724

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Rezmgâhında kımaz cây-ı giriz a' dâsına
Cilve-i rûkbânı rahş-ı gayretiñ a' dâsına
- 2 Kışt-i bed-ḥâhîñ baķar mı etyeb ü erdâsına
Haşd-ı a' dâ-yı li' âma dest uran er dâsına
- 3 Dâ'-i miḥnetden ne şey takrîre âgâz eylesin
Daḥl eden bâḡiñ nevâ-yı bûlbûl-i şeydâsına
- 4 Hıṭve-cünbân-ı sülûk-i nehc-i fevz-i kırb olan
Raġbet etmez ' âlemiñ imrûz ile ferdâsına
- 5 Beste-i târ-ı kemend-i renc-i hırmândır Edîb
Zülf-i dil-dârîñ giriftâr olmayan sevdâsına

1725

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Bilirsin ḥüsnü yok mâh-ı semâda
O mihrîñ ' aksini gördüñse mâda
- 2 Kıma zâhid nigâhı şü ribâda
Seni meftûn ederken şûr-ı bâda
- 3 Nemâ buldukça mâlîñ şü ribâda
Gözüñ nân-ı cevîn ü şûrbâda
- 4 Saña çeşbân iken dîbâ-yı ihlâş
Ne bulduñ şûfiyâ sen bûriyâda
- 5 Edîbâ pey-rev etmiş bir ġulâmı
Nigâhı mürşidiñ dâ'im kâfâda

1726

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 N'ola tarf-ı keḥîlîñ eylemezse intimâ mîle
Ki çeşmiñ sürmelenmiş mîl-i kıdretten temâmile

1724 S 64b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1725 S 65a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1726 S 65a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Kemāl üzre derûnu sūz-ı ‘aşkıñ puhtelendirdi
Raķīb-i rū-siyeh koy böyle qalsın vaz’-ı hāmile
- 3 Tavāf-ı Ka’be-i şām-ı vişālîñ ârzûmendiz
Naşib olsa giderdik biz daħi haccāc-ı Şāmîle
- 4 Kemān-ı sinemiz aġyār ile meyl-i meşāf etse
Yeterdi nāveki şad mîle dek ikdām-ı tāmîle
- 5 Edībā der-‘aķab ġurbet-ġüzîn dervîş-i ġamġîniñ
Feraħ buldu derûnu sâde-rüyânîñ selāmîle

1727

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Şivā-yı bezm-i ‘aşka kebş-i cismi eyle ter kıma
Sezāvār eyle nāmîñ defter-i ‘uşşāka terķîme
- 2 Dil-i mecrūhu ‘āşık etmese âmāde teklîme
Zebān-ı ġancer-i yār ile ehl olmazdı tek lîme
- 3 Olurdu ehl-i dil minnet-peżîr-i şoġbet-i zāhid
Bulaydı qābiliyyet anda fenn-i ‘aşkı ta’lîme
- 4 Bu mātem-ġānede küttāb-ı kısmet māl-ı eytāmı
Mu’ayyendir hemān ġükkām ile ġuddāma taķsîme
- 5 Edībā ġastegān-ı ‘aşka tedbîr-i devā ancak
Teķaddüm eylemekdir cānı dest-i yāre teslîme

1728

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 N’ola dellāl-i felek pîşgeħ-i şāh-ı dile
Olsa pîrāye-fezā ķāmet-i nev şāhid ile
- 2 Qalbden dūrî-i hem-şoġbetî-i şāhı dile
Ârzûmend olarak alma dūr-i şāhı dile
- 3 Añladım mertebe-i zāyîķa-i ‘irfānın
Ülfetim var idi fi’l-cümle benim zāhid ile
- 4 Ser-be-ser nāsda pūsîde iken ġabl-i ‘uhūd
Rabţ-ı peymān edemem deħrde her ‘āhid ile
- 5 Cāh-ı ‘aşķ üzre muķîm olmaġa ceħd eyle Edîb
Olma hem-pā taleb-i cāħda her cāhid ile

1727 S 65b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1728 S 66a (3, 4 ve 5. beyitlerin üzerine çizgi çekilmiş)

1729

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Şerer olmaz muķāvim āftāba
Ne mümkün āteş olmak āfet āba
- 2 Karīn-i vahşet olmak ins-i lāba
Komaz sāmānı şanma insilāba
- 3 Ciyef-ḥ̣ārāna etmez ol ki lābe
Temelluķdan ğanīdir ol kilāba
- 4 Tehī eclāfa düşme bu şitāba
Seni dil-sīr eder mi boş tābe
- 5 Edīb iç sāġarı düş cāme-ḥ̣āba
Ki meyl eyler düşenler cāma ḥ̣āba

1730

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Heves-i mürşid ile sāyih olan bādiyede
Sa'-yı bī-cā ile āverde eder bādı yede
- 2 Şehr-i zilletde şeref-cūya teşebbüt lāzım
Yıkılır üss-i metīn olmayıcaķ ebniye de
- 3 Neş'esin vāye-i bī-sūd-ı ser-i sīne eder
Nüş eden bādeyi her sīnesi çāk āyinede
- 4 Tāmi'-i zevķ-i cihān ni' met-i 'uķbā mı görür
Ḥ̣ān-ı evvelde doyanlar ne arar şāniyede
- 5 Kerem-i Vāhibe efrād şenā etmez Edīb
İnfirād eyleyen ehl-i kereme eşniyede

1731

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 'Aceb mi kātīl-i ḥ̣ūn-rīzi o liyāķat ile
Götürse ḥ̣ūkm-i şerī' atle ūliyā kātīle
- 2 Bu āb-ı şāfını pür-ḥ̣ūn eder ḥ̣amāķat ile
Eger ki eşkimize 'āşī-i ḥ̣amā kātıla
- 3 Verirdi cāna tesellī ne dem şadāķat ile
Nidā-yı rahm gibi āhıma şadā kātıla

1729 S 67a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1730 S 68a

1731 S 69a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Hızā-yı kūyuna kat kat tereddüd etmedeyiz
Ki zahm-ı cāna devā eyleye hazākat ile
- 5 Edīb ber-ṭaraf olsa rakīb çün-dey-māh
O mehle gülşene ‘azm eylesek refākat ile

1732

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şeyh tācir olamaz her nice şey tanısa da
Edemez bey‘ ü şirā her nice şeytān ise de
- 2 Ta‘n ederler deyü menzilgeh-i tüccār etmez
Sa‘at-i hānkaḥı mertebe-i hān ise de
- 3 Dāhil ü hārici gerdişde ‘alef-hāh olarak
Aña ādem mi denir şüreti insān ise de
- 4 Fırka-i müdde‘iyān ‘āşık-ı şādık mı olur
Ger ne‘yāsüde-yed-i çāk-i girībān ise de
- 5 Bir suḥan-dān olamaz baña Edībā hemtā
Rütbe-i nazmı eger fāyık-i Ḥassān ise de

1733

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şūfi-i rübehe gīsū-ḳara ḳaytaḫı ile
Yetemezsin begim esb-i ḳıra ḳay tāḫı ile
- 2 Şofrada ṭaḥn-ı ‘izām etmededir azı ile
Yemege şeyḫi yeter şūfiye bu āḫı ile
- 3 Dem-be-dem durma cihād etmede boğazı ile
Kimse hem-pā olamaz dehrde bu gāḫı ile
- 4 Kim ḳarīn olabilir ‘āşık-ı ser-bāḫı ile
Ki ḥamāme nice hem-lāne olur bāḫı ile
- 5 ‘Āşıkın yār Edībā gama ḳor nāḫı ile
Deşt ü şaḥrāda gezer hem-dem-i ḳurnazı ile

1734

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Hemān teḳaddüm içün şadr-ı meclise fesede
Biribiriyle ḳalır dā‘imā münāfesede

1732 S 70a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1733 S 70a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1734 S 71a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Remād eder giderek cismi hāsīd-i kāsīd
Bu naqd-ı nā-seresi şanmasın kalır kesede
- 3 Bize beşāset-i ruhsār-ı āteşiniñden
Dem-ā-dem āteş-i reşkiyle yanmada hasede
- 4 Derūnu pençe-i ‘āşık-şikār-ı şīr-i ğamıñ
Düşürdü dā’etin āzār-ı mu’lem-i esede
- 5 Edīb bend eder aġyārı ol perī mesede
Yüzün o t̄ā’ifeden şimdilik çevirmese de

1735

mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

- 1 Dil verme naqd-ı cāna deġer zaḥm-ı tūrīne
Degmez o luṭf-ı bī-bedeli degme birine
- 2 Gel cāma sīr edip dile bār etme şikletīn
Ṭarḥ et ki reh-zen olmaya her cā mesīrine
- 3 Birdir ġam-ı imāret-i ‘ālem ḥamīr ile
K’olmaz nümūde rāḥati bir lemḥa mīrine
- 4 Dehriñ dil-i me‘āşir-i bālā vü zīri hep
Üftādedir şirāket-i vizr-i vezīrine
- 5 Cāy etme şadr-ı bezmi Edībā zamāneniñ
Mīr-i kelām olursa daḥi her semīrine

1736

mefā’ilün mefā’ilün fe’ülün

- 1 Olunca şūfī bezm-i ḥurremīde
Neden bilmem olur ol ḥar remīde
- 2 Sülükü nehc-i şeyḥ-i Bū Sa’īde
Elinden kaldı neyl-i būse ‘īde
- 3 Bu reng-i naḥveti olmaz perīde
Neşāt-ı encümengāh-ı perīde
- 4 Ğulāma eylemez ilkā-yı dīde
Şehīr oldukça kār-ı kāyidīde
- 5 Nigeh-bend olmaz ol ayu sefīde
Edībā olsa ḥüsn-i Yūsufīde

1737

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Nigâh etmez o hûnî ne cübân u ne ciger-dâra
Hemân her bî-günâhı bend-i zülfünde çeker dâra
- 2 Būdūruñ tâbişi bir lem' adır nūr-ı cemālinden
Ki tâb-ı rûyu 'aks-endâz olur mir'ât-ı aqmâra
- 3 Gulâm u zenle meşhūr oldu kârı şeyh-i bî-tâbîñ
Bu hâletle 'aceb şimdi mecâlî var mı inkâra
- 4 Şarâb-ı şâfdan dil-şâf iken maṭ' un-ı ẖ'ârândır
'Acedir kim tîbâ' -ı ẖ'âre olmaz ṭab' -ı mey-ẖ'âre
- 5 Edîbâ âhımız âgyâr-ı dūnu dil-fegâr eyler
'Abeşdir zihni anıñ'çün düşürmek kayd-ı efkâra

1738

mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün

- 1 Kō etsin pîr-i mey bā-cem' -i bāde
Mekânîñ bezmgâh-ı Cem 'ibāda
- 2 Kōmaz şūfî hemân buldukça zāda
Anı zūll-āşinā bulduk cezāda
- 3 N'ola ẖ'āhişgeriden ferc-i māde
Ederse 'arż-ı zîb ü fer cimāda
- 4 Yeterken dādger seb' -i şidāda
Yine bî-dād eder seb 'iş-i dāda
- 5 Olur her ma' dilet-pîrā hüdāda
Edîb oldukça sâlik rāh-ı dāda

1739

mef' ulü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Almazdı rāz-ı neş'e-i peymānemüz dile
İşrâb olunsa mürşide peymāne müzd ile
- 2 Bezm-i çemende nağme-i dem-sāz-ı bülbüle
Şûriş verir nedîm-i nevā-sāz-ı bülbüle
- 3 Verse bahâr zînet ü fer şâhid-i güle
Şâyed ki rûy-ı hâṭır-ı nâ-şādımız güle

1737 S 72b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1738 S 72b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1739 S 73a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Ceyş-i sevād-ı hattı eger der-kemîn ise
Âhır düşer miyâne-i ‘uşşâka gulgule
- 5 Sevdâ-yı zülf-i yâr ile şimdi Edîbveş
Haşr eyledik meşâmımızı büy-ı sünbüle

1740

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Şerîf pey-rev idi belki cedd-i mâcidine
Nihâd-ı pāk ile etseydi intimâ cedine
- 2 Nehâr-ı haşrde mergûb ola ‘asâ cidine
Harâmdan felegiñ bakmasa ‘asâcidine
- 3 Mucîb olur mu degil müstecîb sâcidine
Tereddüd eyleyene şıdk ile mesâcidine
- 4 N’içün teheccüde çekmez leyâlî-i şevkiñ
Bakan nişân-ı cebîn-zîb-i merd-i hâcidine
- 5 Hemân riyâ ile teshîr-i nâsdır kaşdı
Edîb inanma şakın mürşidiñ tevâcidine

1741

mef‘ülû mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün

- 1 Aḡbâr-ı cihânıñ kühen oldukça nevi de
Ebnâ-yı zamân gûş tutar tâze nevîde
- 2 Hâdişleri kem görmüş iken böylece dîde
Kılsın mı fidâ köhneleri böyle cedîde
- 3 Etsin mi leyâlîde gözüm ḡâb ile ülfet
Hasret-keş iken ol mehe eyyâm-ı ‘adîde
- 4 Şûrişgerî-i şît-i kemîn-na‘re-i âhım
Feryâdı zebûn etse n’ola mehd-i şabîde
- 5 Âh-ı dil-i pür-sûzu Edîb etme keşîde
Evc-i felege tîre-nikâb etmege şîde

1742

mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün

- 1 Ümîd-i minḡat-i keff-i nedîde
Ne gûş i‘mâl eder kâni‘ ne dîde

1740 S 73a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1741 S 74a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1742 S 74b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Tırāz-ı hüsn ile her rû-bedîde
Nigeh-dâr olma bâ-güş u be-dîde
- 3 Ser-efrâz olsa da bâlâ-ğadîde
Ğad-i her yâr içün dönme ğadîde
- 4 Hafîz ol ribğa-i İslâma cîde
Müdâm ol maḥmedet güyâ mecîde
- 5 Edîbâ neyl-i na' mā-yı ebîde
Naşîb ancak olur nefis-i ebîde

1743

mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün

- 1 Nidâ etdikçe gelmez 'ay nidâma
Düşünce kâkülünde 'ayn-ı dâma
- 2 Ser-i maşdü' -ı nâ-meşrûh-ı câma
Gerekdir câm ile faşd ü hicâme
- 3 Ser-âğâz eylese şemşîr-i âhım
'Aceb mi in' idâm-ı in' idâma
- 4 Nevîd-i vaşf-ı çeşmiñ muntazırdır
Dem-â-dem dîde-düzuz ol peyâma
- 5 Edîbâ câme-i kûtâh-ı a' mâl
Kıyâma 'âr olur rûz-ı kıyâme

1744

mef'ûlû mefâ'îlû mefâ'îlû fe'ûlün

- 1 İdmân edemem tîgimi ben terke şu kında
İmkân-ı şebât olmayıcağ terkeş oğında
- 2 Mecbûr-ı ğarîm-i felek olsam da 'acebdir
Sâlik olamam terk-i ḥamiyyet ṭurağında
- 3 Yeksân idi tertîb-i ziyâfetgeḥ-i 'âlem
Mihmân olabilseydi eger acı ṭoğında
- 4 Şâyeste degil zâhide ızḥâr-ı leṭâfet
Raḥşende iken necmi keşâfet ufuğında
- 5 Ben şeyḫi şikârî sege beñzetdim Edîbâ
Kim sübḥası güyâ ki resendir 'unuğında

1743 S 75a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1744 S 78a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1745

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Nüşa-i behcetiniñ bağ hele dībācesine
Lem' a-sāz olmadadır atlas u dībācasına
- 2 Verdiler mi 'aceb ol tıflı bu gün h̄'ācesine
Kafese kondu mu tūṭī-i şeker-ḥācasına
- 3 Rūz-ı 'id olmağile ḥaşmete çekdi zāhid
Tāc u destārı büyüdü yine mollācasına
- 4 Cizye-dārān ne güzel pāye verir Gebrāna
Ki sürer tezkire-i evsaṭı a' lācasına
- 5 'Andelībāne Edībā o gülü yād ederek
'Azm-i gülzār edelim güy-ı dil-ārācasına

1746

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Derūn-ı gāfil-i şeyḥe gelirdi nev' -i nebe
Biraz müdāvemmet etseydi şīre-i 'inebe
- 2 Gürūh-ı mülteḥiyāna terāḥümün yeri yok
Beş altı tāze yeter ders-i şeyḥ için talebe
- 3 Şerīf efendi şeref-baḥş olur 'alāmet ile
'Aceb 'alāmetiniñ nef' i var mıdır nesebe
- 4 Seciyye-i üdebā müdde' iye bī-cādır
N' için te'eddüb eder mālīk olmayan edebe
- 5 Edīb n'eyleyelim zīnet-i Sītānbūlu
Karīn-i şoḥbet iken bezm-i şāhid-i Halebe

1747

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nigeh-düz ol cihānda kūşe-gīr-i mā-temāşāda
تراه بالتها فى خراب مات ما شاده
- 2 O kim peyveste nīkū-kār olur etmez kem āḥāda
يكن فى منعة من ضرهم عنهم كما حاده
- 3 Olur her ḳaṭre-ḥ̄'āh-ı 'aşka cūy-ı miḥnet āmāde
Şinā-kār ol hemān sen gavṭa-cūy-ı miḥnetā mādā

1745 S 79a

1746 S 82a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1747 S 121b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Žuyūf-ı bezm-i mihmāngāh-ı ğam endek-naşīb olmaz
Felekde rāyegāndır zād-ı kürbet hemle hem-zāda
- 5 Edībā ıztırāb-ı dāğ-ı ğamla meyl-i āh etme
Lüzūm-ı ihtiyāt et verme zevk-i gülşeni bāda

1748

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ğidā-yı fevz-i 'uqbā nā-müyesserdir bed-endiše
O kütüñ hasretiyle ħurdeni olmaz beden dişe
- 2 İhānet-pişeniñ vahşet-fezādır şüret-i 'aczi
Olur mu çeşm-i raġbet āşinā hiç mār-ı bī-niše
- 3 Neden ehl-i şekā cāsūs-ı 'ayb-ı ehl-i şıdk olmak
Ne lāyık pey-rev-i Fir'avn olan Mūsāyı teftiše
- 4 Muşāfatı teberle tā-ebed müstahkem etmişdir
Derūnu āşiyāngāh-ı peleng ü şir olan bīşe
- 5 Edībā 'ākıbet pā-māl-i bed-mestān eder kendin
Velī germiyyet-i şahbā ile pür-şür olan şişe

1749

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Bulamaz çāre-i red şadme-i zındikāna
Merdümün ğavṭa-nemā k'olmaya zendi ḳana
- 2 Nice ehl-i ħirede bedreḳa-i emn olsun
Ḥaşm işrākin o kim reh-zen eder imāna
- 3 Zād-ı 'uqbāya sezāvār-ı bülüg olmaz o kim
Gendümü seng şikest eyleye pāy-ı nāna
- 4 Vefret-i müddeḫire müstenid olmaz 'āḳil
Ki yeter şad ḫumuñ ifrāġına bir peymāne
- 5 İ'tilā merdümü bī-rāḫat eder kim mürge
Evcde cilveger oldukça cüdādır lāne
- 6 Kuvvet-i ğayret ile kuvvet-i imkān ister
Yalıñız kuvvet-i şöhretle yapılmaz ḫāne
- 7 Ne ḳadar dāniş ü idrāki füzūn olsa Edīb
Ḥumḳunu ḫırş u ṭama' ğālib eder insāna

1750

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 ' Aceb mi nokta-i merdüm sevādı bā-yı b'ismi'llāh
Olursa nūr-ı çeşm-i ' aşık-ı sīmā-yı b'ismi'llāh
- 2 N'ola ehl-i şühūda veche-i keşf-i hicāb olsa
Miyān-ı halka-i revzen-nümün-ı hā-yı b'ismi'llāh
- 3 Meşām-ı ' arifine neşr-i bŷy-ı inşirāh eyler
Şemīm-i ' ıtr-ı sünbŷl-deste-i bŷyā-yı b'ismi'llāh
- 4 Muḥakkaḫdır kıyām-ı saḫf-ı ekvāna ' imād olmak
Sŷtŷn-ı sırr-ı ser-pŷşide-i faḫvā-yı b'ismi'llāh
- 5 Sipeh-dār-ı şufŷf-ı iḫtişād-ı cünd-i ma' nādır
Edibā nize-dār-ı şŷret-i imlā-yı b'ismi'llāh

1751

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 جدایی از کدورت در طلب از بی نمایی نه
که باصفوت همین عکس آشنا می بینم آینه
- 2 Fŷrŷğ-ı şafvetiñle kâbil-i feyż-i şühŷd ol kim
Ṭimāḫ-ı ' akse oldur ' ayn-ı mir'atıñ her āyine
- 3 Merāyā-yı ' amelde şŷretin izhāra meyl etmez
Faḫaṭ vā' iz lisānı ḫaşr eder efsāne-i dīne
- 4 Nigāḫı munşarifdir bāb-ı iḫsān-ı İlāḫiden
Ḥariş olmuş mücerred dide-dŷz ebvāb-ı ta' yine
- 5 Edibā maḫdem-i mihmān-ı ' aşka cāygāḫ olmaz
Ġubār-ı mā-sivādan olmadıkça münkeşif sine

1752

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Kaçan kim aya karşı ' aks-i timsāliñ düşer māya
Verir nūr-ı cebiniñ tāb-ı ruḫsārıñ dŷ şerm aya
- 2 Ayağı cŷybārıñ tāc idi yāfŷḫ-ı tesnime
Edeydi reşḫ-i dil-cŷy-ı lebiñden kesb-i ser-māye
- 3 Ḥaṭādır meyl-i dil her yāre kim zibā-yı dībādır
Ḥaṭā-nā-fehm olandır meyl eden zibā-yı dībāya

- 4 Mücerred pâyına düşmez deyü şeyh istemez yohsa
Gözünde tütüyadır müze-i neyli gibi pāye
- 5 Edib ol āftāb-ı hüsne yok mānend olur zīrā
Felekde kurşa-i sīmīn-i māh uymaz o sīmāya

1753

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Sezāvār-ı fidā-yı gayret oldukça riyāl erde
Ṭama' la her kese mecbūr olur 'arz-ı riyālarda
- 2 Dem-ā-dem verziş-i zūll-i su 'āl olmuşken etvārı
Ġinā bulsa yine izhārı müşkildir gedālarda
- 3 Nümāyāndır kef-i bī-vāyesi pūr-naqd-ı bād olmak
Çenārāsā enīs-i kūh olan serdir hevālarda
- 4 'Abeşdir meyl-i dārū-yı ṭabīb-i rūzgār olmak
Ki te 'şir-i şifā izhār-ı nüks olmuş devālarda
- 5 Edib olmaz sezā-yı çeşm-i sem' -i raġbet-i merdüm
Ki yok naqş-ı velā işār-ı naqd-ı merḥabālarda

1754

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 'Ārdır dīde-i yād ol ruḥ-ı bā-zīverde
Ne revā bülbül-i zār olmağa bāzī verde
- 2 Tā ki tebrīd-i lezā kılmaya germālarda
Hiçdir seyl-i ḥurūşān ise ger māl erde
- 3 Şadef-i ḳalbini dürc-i dūr-i ümmīd etsin
Her dehen-şüy-ı emānī leb-i deryālarda
- 4 Der-i bī-dādı o kim mültemes-i dād eyler
Eşki pāşide eder dergeh-i paşalarda
- 5 Çeşm-i 'irfānın Edībā edemez ḥ'ābide
Derk eden sīret-i nā-dānları dānālarda

1755

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Gördüm görelī şafveti sīmā-yı semende
Tercih edemem ġurre-i ġarrā-yı semende

- 2 Olmaz eſer-i tāmī‘ a hīç külbē-i tende
Vüs‘ atkede-i dā‘ire-i kūrba yitende
- 3 Tā kim dil-i zārī ğam-ı hīcrān ile pürdür
‘Uſſāka ſereng-āver olur ſehvet-i ħande
- 4 Tek mālīke ‘uqbāda eſir olmayagörsün
Āzāde ſanan zātını her mālīk-i bende
- 5 Olmaz nice dil görmeden āzurde Edībā
Her māh-ruĥu hāle-i āġuſ-ı kefende

1756

mefā‘ ilün fe‘ilātün mefā‘ ilün fe‘ilün

- 1 Fūrüg-ı dāniſi baſ et cehāletīñ yerine
Melīk-i ħıbrete ketm-i dirāyetiñ yeri ne
- 2 ‘Adūya mübtedir-i intihāz-ı fūrſat iken
Kaviye vāhime-i za‘f-ı tākatiñ yeri ne
- 3 Dilir-i bī-ħazer-i tır-i āh-ı maẓlūma
Sihām-ı kavſ-ı kaẓādan ſikāyetiñ yeri ne
- 4 Rehīn-i kâ‘ide-i i‘vicāc iken hüneri
Kemāna dā‘iye-i istiķāmetiñ yeri ne
- 5 Eden temīme-i ‘illet ſifāyı ſāfiden
Tabībe da‘vī-i zūr-ı ħazākatiñ yeri ne
- 6 Sesine āh-ı nedem hem-ser-i inābet ise
Münībe hefve-i sehv-i inābetiñ yeri ne
- 7 Edīb ‘aſk ise merdāna kāyid-i vuſlat
Felekde ‘aſıka ſekvā-yı fūrkatīñ yeri ne

1757

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nāzlar ſimdi ğulāmān-ı semen-sīmāda
K’iſtiħār üzre ğulāmān ise mensī māde
- 2 Rindi hengām-ı ħazān ferſ-i nev-i dībāda
Bāġda Ĥusrev eder ħarf-i nevid-i bāde
- 3 ſererin kâſte-i mezra‘a-i bād eyle
Süz u tāb-ı ğam-ı dünyāyı koma ekbāda
- 4 Bī-teſāfi ferah-ı düſmene ğamnāk olmağ
Merdüme ġālib iken encümen-i a‘dāda

- 5 Rind-i sāgar-keşe ‘ālemde Edībā h̃ oşdur
İhtilā etse nedīm-i mey ile tenhāda

1758

mef'ülü fā' ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir keyf-i pür-ḥumār için olma ceri meye
Naḳd-ı nefis-i hūşuñu verme cerimeye
2 ‘Āşık o dem ki şu' le-fürüz-ı nevā ola
Pervāneveş şitāb ile gerdān olur neye
3 Neşr-i seḥāya tāb-ı ğınadır mu' in olan
Bī-sūd olur sūtūnu cüdā olsa ḥaymeye
4 Āḥir şikest-i şadme-i mücrimden āh eder
Ol bed-gümānla maḥremi bigāne eyleye
5 Şanma şikār-ı bıkır-i me' ānī eder Edīb
Her kār-dān-ı cünbiş olan esb-i ḥāmeye

1759

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ğam-ı fūrkatle mihād-ı şeb-i ne'vmīdīde
Ārzū-düşmen eder lezzet-i nevmi dīde
2 N'ola 'uşşākı dem-i vaşlına ḳurbān olsa
Erişir cāme-i gül-gün-ı müferriḥ 'īde
3 Şime-i cūdu tevāzu' la şerefmend et kim
Ser-fürülikle verir sāyesi şöhret bīde
4 Zümre-i ehl-i diliñ vāḳı' a-i evşāfın
Bī-liyāḳat göremez dīde-i her ḥ'ābīde
5 Baḥşını ḡayra neden minnete maḳrūn eyler
Zeri mīzān-ı ibāḥatde eden sencīde
6 Niye şāyān-ı ser-i ḥāk-nişinān etmez
Serḥa-i sāyesini ḥāke eden bālīde
7 Ziver-i faḥr-ı şehān olsa Edībā dehriñ
N'eylesin ḥil'atini cism-i kefen-pūşīde

1760

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Dil-ferib olmam o yâre k'ola nâ-zibende
Renciş-i hâtır olur şüret-i nâzı bende
- 2 Tâ nesim-i dil-i pür-mihr ile ne'sküfte ola
Hârdır dîdemize berg-i gül-i her hânde
- 3 Dehen-i şevk ile her kând-ı lebiñ tâlibiyiz
Mısr-ı 'âlemde hâlâvetde ise her kânda
- 4 Gülşeni pâ-zede-i cünd-i hâzân gördükçe
Lânegâhında nice bülbül olur pâyende
- 5 'Âlemiñ haybet-i âmâlin Edibâ ancak
Âzmâyışle bilir merd-i emel-cüyende

1761

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Zâhid-i hâda bedid olsa hevâ-yı bâde
Hârmene-i tākati küh olsa dayanmaz bâda
- 2 Dergeh-i zâlîme bir sâde niyâzı ancak
Mürşidiñ pây-ı sedâdın ne revâ aksa da
- 3 Âşinâyî hâzer-i çeşm-i 'itâb oldukça
Nigeh-i levmini kim mültefit eyler yâda
- 4 Tâb-ı hicrân ile esdikçe nesim-i âhı
Rind-i peymâne-keşe bâde yeter imdâda
- 5 Bî-sükûn etdi Edibâ gam-ı vuşlat şeyhi
Şehveti her zen-i sîmîn-ten içün i' mâda

1762

mef' ülü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Nâ-kâbil-i emânet imiş ülke mālına
Naqşında bak cenâb-ı şehiñ ol kemâline
- 2 Her ser-firâz-ı mekr olanıñ bakma âline
Mecbûr-ı intikâs olıcak bâk me'âline
- 3 Dil-ber ki saña nâz ile pûşide-rüy ola
'Ağyâra keşf-i zeyli uyar mı delâline

- 4 Yok gâzenâk-i şerm ü hayâ merd ü zende hep
Hal'-ı 'izârı zîver edinmiş cemâline
- 5 Var mı maşûn-ı şübhe ki şekl-i şarâb u âb
Dehrin harâmı muhteliğ olmuş helâline
- 6 Serd-i hadîş-i râz ile benden 'adû-yı h'âr
İster cevâbı tîr ede kıavs-ı su'âline
- 7 Sûzân-ı düzağ olsa da bed-kâr-ı sifleniñ
Gelmez Edîb tâb-ı hacâlet hayâline

1763

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Gelmez elem mülâzım-ı kedd-i yedeynine
Kim şarf eder gıdâsına anı ya deynine
- 2 Âb-ı hayât olursa da irâş-ı merg eder
Mâ rûğan u çerâğıñ eger girse beynine
- 3 Sir-âb-ı 'ayn-ı şâf-ı henâ-yı kanâ'atiñ
Gelmez çü-nem terâviş-i hum-ğâne 'aynına
- 4 Düşdükçe dîdebân-ı bahâr ol çemende bak
Nergisleriñ nigâh-ı 'uyûn-ı lüceynine
- 5 Dest-i recâ-yı 'afvı güşâd eyleyip Edîb
Mizân-ı haşrıñ eyle bedel keffeteynine

1764

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'Aceb mi zağm erişse bendeki her yaradan yâre
K'olur sârî meşâf-ı ibtilâda yâreden yara
- 2 Zimâm-ı şehveti ıtlâk ile dârû-pezîr olmaz
Mużîk-i nehydir ancak 'ilâc-ı nefis-i emmâre
- 3 Neden dînâra düşdü şorma zâhid kim helâlinden
Gınâ bulsa görünmez akçesi 'aynında bir pâra
- 4 Yanıp bir âfet-i zünnâr-bendiñ nâr-ı 'aşkıñda
Yazık şûfî miyân-ı şevki haşr etmiş o zünnâra
- 5 Edîbâ selb eden idrâk-i şekl-i hüsn-i eṭvârı
Ḥafâ-yı şûret-i kirdârıdır eşhâş-ı bed-kâra

1765

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şarf et kuvâ-yı fikreti nefsiñ zünübuna
Halkıñ çalışma keşf-i kınâ'-ı 'uyübuna
- 2 Şâyeste görme destîne seng-i isâ'eti
Düşme eliñ şikest-i zücâc-ı kulübuna
- 3 Peyk-i diliñ mezâyık-ı gamdan rehâ eder
Nâsiñ giden mesâlik-i def'-i kürübuna
- 4 Merdânı şanma cünd-i 'adûya zafer bulur
Cân atmadıkça leşker-i haşmıñ hurübuna
- 5 Dil-ber Edîb hüsn-i şiyemle behîc olur
Meyl etme hûyu zîst olanıñ rûy-ı hûyuna

1766

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ferzânelikle dür eden ağıyarı bezmine
Hışn-ı şafâda yer kırmaz a' dâya rezmine
- 2 Her sâlik-i tarîk-i haşarnâk-i şöhretiñ
Kılma heves mürâfakat-i râh-ı 'azmine
- 3 Tedbîri nehy eder dile ehl-i nebâhetiñ
Geldikçe rahne cevşen-i pülâd-ı hazmine
- 4 Sırr-ı kader nihüftedir ehl-i başâyire
Her müdde'iniñ etme nigehten u cezmine
- 5 Dehriñ teğallübâtı kalır muttaşıl Edîb
Devr eyledikçe mihver-i dülâb-ı ezmine

1767

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hârîşi haşm-ı emel çekdi bî-nevâ Hinde
Rücû'a şimdi eser yok nev-â-nev âhında
- 2 Olan marîze devâ hokka-i şifâhında
'Alîl-i Hinde olur mevşıl-i şifâ Hinde (?)
- 3 Şükât-ı nahvete tamgâ-yı dest-i kudret iken
Nice güşâyış olur 'ukde-i cibâhında

1765 Ü2 146a

1766 Ü2 147b

3 nehy: tehi Ü2

1767 Ü2 148b

- 4 Sedâdî reh-ber-i taşhîh-i müdde‘â eyler
Eşer-nümûde olan nuṭṭ-ı iktinâhında
- 5 Edîb şimdi zamânîñ galaṭ niḳâb olmuş
Cemâl-i şihḥat-i taḳrîr-i her güvâhında

1768

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 ‘Azm eyledim ‘adû-yı bediñ ben dimârına
Bî-ḥad siḥâm-ı şâ‘ibe var bende mârına
- 2 Çeksin bu gün nedâmeti eşrâra yâr olan
Görsün kalır mı mehl-i mükâfâtı yarına
- 3 Her Ḥusreviñ nümûne-i şeh-perr-i büm olur
İm‘ân olunsa tâc-ı ser-i iştiḥârına
- 4 Ser-keşleriñ palâs-ı hevân intişâr eder
Pîrâyegâh-ı mıştabe-i i‘tibârına
- 5 Nâ-yâb olur cinâyet-i sermâ-yı ğam Edîb
Ḳalmaz ḥurûş-ı mevc-i zemistân bahârına

1769

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Ḳabz iken ṭab‘a sezâ eyleme ishâ line
Ne revâ lîn ile sehv-i ‘amel ishâline
- 2 İttikâ eylesin dūş-ı diliñ dünyâda
Fikr-i pâyendegî-i lezzet-i her bâline
- 3 Geç bedîd eylemeden ‘aks-i sevâd-ı çeşmiñ
Dürdan göz ḳoma gül-çehreleriñ ḥâline
- 4 ‘Alen ü sırr ile her vâlî-i mülk-i ḥüsnüñ
Rişte-i şehveti bend eyleme sirvâline
- 5 ‘Âlemiñ ḳünkü fenâ oldu Edîb encâmı
Baḳma peyveste-i idbâr olan iḳbâline

1770

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Cesûr ol yanmağa pervâneveş imkânîñ oldukça
Fidâ et şu‘le-i ruḥsâr-ı yâre cânîñ oldukça

- 2 Nişân-ı 'işmetiñ Yūsuf gibi koy ber-kemāl olsun
Gücenme ihtimāl-i çākden dāmāniñ olduğça
- 3 Eger bir yanını kânūn-ı miḥnetde remād etse
Diriğ etme simāt-ı 'aşqdan biryāniñ olduğça
- 4 Kō yarsın sīneñi gāhice bir şemşir-i nāzişle
Melūl olma dilā gül-çehreler yārāniñ olduğça
- 5 Güher-pāş-ı niyāz-ı re'fet ol gir yanına yāriñ
Sirişki naqd-ı vaqt et dīde-i giryāniñ olduğça
- 6 Vişāl-i 'āhirāna ḥüsnü yok senden bu imāniñ
Sifāhı kār edinme şūfiyā imāniñ olduğça
- 7 Kunū' ol dökme āb-ı rüyu bir men nān için ḥalkā
Harīş olma Edībā ni' met-i Mennāniñ olduğça

1771

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Nūrdan kâşır ise kuvvet-i red' -i sāye
Ḥaşmdan 'ādim olur kudret-i red 'İsāya
- 2 Dehre tābişger-i envār-ı zühūr olduğça
Çāk olur zühre-i āsāyiş-i zūlmet aya
- 3 Lem' a-i nūr-ı hüdā etmez eşer Tersāya
K'olamaz āba qarīn olsa da hiç ter-sāye
- 4 İstemez rütbe-i ḥüsn-i 'ameli olduğça
'Ālime müze-i nīlisi muvāfiq pāye
- 5 Cehl ile zāyika-i 'ilmini yeksān eyler
Vāy eger cāh ise 'ilmiyle faḳiḥe vāye
- 6 Pend-i nākış dil-i güm-rāhı eşernāk etmez
De'b-i taḳlīd iledir nuṭḳ-ı beşer bī-gāye
- 7 Ne kadar merdüme ḥālī-dil-i aḡyār olsa
Feyz-i Ḥaḳdan yeter esbāb-ı ḥuṣūl-i māye
- 8 Olmasa açmaz idi kimse dehān-ı sem' in
Kısmet-i ḥüsn-i eşer nāy-ı gülü-yı nāya
- 9 Rāstān ile kecān olmaz Edībā hemtā
Hiç ḥadeng-i elif olsun mu müşābih yaya

1772

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Degil lâyıķ le'îmi maħrem etmek kâra düşdükçe
İşinde i'tiyād-ı nefret et mekkâra düşdükçe
- 2 Diliñ cîd-i ħayâli târ-ı zülf-i yârden geçmez
Tehâlükden çekilmez rîsmân-ı dâra düşdükçe
- 3 Cilâ-yı sînesin mir'ât-ı şerm-i âftâb eyler
Sebâhatle ħiyâz-ı âba ol meh-pâre düşdükçe
- 4 Nümâyişgâh-ı çeşmim reşk-i aşĥâb-ı raķîm etdi
Ĥayâl-i ħ'âb-ı vaşlı dîde-i bîdâra düşdükçe
- 5 Dili pür-süz eden fîkr-i 'izâr-ı âteşiniñdir
Yanar pervâneveş hergiz lehîb-i nâra düşdükçe
- 6 Olur şermende-i lâf-ı meĥâsin her sebük-mâye
Terâzû-yı veşîķ-i ĥibret-i enzâra düşdükçe
- 7 N'ola şûfî bize da'vâ-yı lâf-ı keşf-i râz etse
Dil-i ġayb-âşinâsı beng ile esrâra düşdükçe
- 8 Sevâd-ı bâtını ihfâ eder mi ten-sefid olmak
Miyân-ı berfe hiç mestûr olur mu kâra düşdükçe
- 9 Gürûh-ı eşkıyâveş fırķa-i ġaddâra dil verme
Şitâb et intikâma destîne ġaddâre düşdükçe
- 10 Reh-i mey-ĥânede bâzîçe-i tıflân iken vâ'iz
Yed-i ĥûn-âb ile destârın ister şara düşdükçe
- 11 Edîb izhâr ederdim zaĥmımı ol yâre düşdükçe
Nigâhı ġaflet etse sînemi her yara düşdükçe

1773

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Reng-i feraĥla ta'ne-zen olduķça gül meye
Başlar kedû-yı mey gül-i ra'nâya ġülmeye
- 2 Her devr-i ġülde şâhid-i şûĥ-ı piyâlemiz
İster hemîşe câme-i ġül-ġûn-nümâ giye
- 3 Rind-i tehî-piyâle içün bî-nevâ-yı mey
Bîhûdedir çemende hevâ-yı nevâ neye
- 4 Şeyĥiñ dem-i şikest-i zücâc-ı piyâlede
Lâyıķ mı dest-i pâyına bir rîze girmeye

- 5 Zâhid ferâg-ı meyle velâyet şatar Edîb
Ammâ yine ayağını kor her velîmeye

1774

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Keserdi meylini ağıyar-ı h̃ârdan câme
Nihâl-i gül-büne 'âr olsa h̃ârdan câme
- 2 Ne deñli mâlik ise tâb-ı hüsn-i tahîre
Edâ-yı h̃âm olıcağ puhte eylemez [h̃âme]
- 3 'Adû-yı kûtehe erkâlîğın bedîd etsin
Revâ degil koya ta'rif-i nuṭṭ erkâma
- 4 Yetiş su'âle zafer-yâb-ı hall-i eşkâl ol
Tecâhül eyleme ma'lûm olunca 'allâme
- 5 Tekellûf etme Edîb intihâz-ı fûrşatine
Yeter bu hüsn-i eşer hâside zafer-nâme

1775

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bilmezse hüsn-i hâlini ruhsâr-ı yârde
'Anber-sevâd-ı vech ile yansın ko nârda
- 2 Âdem deger mi ğayrına sehv-i nigâh ede
Bir lahzası bulunmaz iken degme yârde
- 3 'Uşşâka 'arz-ı minnet-i şerh-i şudûr eder
Sikkîn-i nâzı koydu mücerred bu kârda
- 4 Ol gül-'izâra rîziş-i müjgân-ı çeşmimiz
Bihûde kaldı jâle-şifat nûk-i hârda
- 5 'Ayn-ı hayât-ı vaşlîna zulmetde olsa da
Göz koymuşuz mecârî-i leyl ü nehâra
- 6 Olmaz bülûğ-ı rûtbe-i rif'at zamânede
Manşûr-ı haḫḫ-edâ gibi her nâm-dârda
- 7 Zâhid sebîl-i 'aşka revân ol Edîbveş
Pîr ol tarîḫ-i ma'rifeti ihtiyârda

1774 Ü2 153a

2 hâme: câme Ü2 (Gerek anlam gerekse câme sözcüğünün bir önceki beyitte kullanılmış olması nedeniyle hâme sözcüğü ile düzeltme yapıldı)

1775 Ü2 153b

Harfî'l-Yâ

1776

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Nigeh-düz etse çeşm-i mübtelâyı
Sirişk-i ħün ederdi mübtel ayı
- 2 'Aṭā bāb-ı 'aṭadır Ḥātemāna
Nice mesdūd eder bāb-ı 'aṭāyı
- 3 Perend-i vizre dil-bend olma zāhid
Telebbüsden şaḡın şevb-i ḡaṭāyı
- 4 Bülüg-ı menzil-i fevz ü zaferden
Ḳalır mehcūr eden rāh-ı vefāyı
- 5 Edībā ḡaste-i mevt-i cehālet
'Abeş reh-yāb-ı fikr eyler şifāyı

1777

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Şerehle şanma ḡarīşīñ olur münāferesi
Ki bezl-i cevdir eden nā'il-i münā feresi
- 2 Nevīd-i bāḡ-ı heresle gelince rāhīñdan
Fem-i nesīmi öper gūşumuñ o penceresi
- 3 Ya ıştıbār ile ülfet ya verziş-i miḡnet
Ḡamīñla şimdi budur göñlümüñ müşāveresi
- 4 Hevā-yı 'anber-i ḡālīñle ḡalb-i pūr-sūzuñ
Ḳapatdı şeş ciheti reng-i dūd-ı micmeresi
- 5 Edīb zulmet-i şaḡvet cüdā idi dehre
Fürüg-ı şaṭvetim olsaydı heykel-i heresi

1778

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Sūz-ı ḡamdan nice tāb-āver olur tāba denī
Ḡarḡa-i āb-ı ḡayāt etmeyicek tā bedeni
- 2 Zāhidā yā bu ki ḡurbān edeler yāre seni
Ḳoyalar cīdiñe mānende-i ḡar yā reseni
- 3 Mey içün rāḡıb iken ḡaṭ' -ı bün-i tāke seni
Edeler şanma rehā kesmeyicek tā keseni

1776 S 140b, Ü1 235a, Ü2 229a

1777 Ü2 188a (189a'da tekrar yazılmış)

1778 Ü2 189a

- 4 Hıfre-i remsin eder reşk-i riyāz-ı cennet
Sine-rišan-ı gamin̄ hülle-be-düş-ı kefeni
- 5 Ne kadar bast-ı maḳāl etse Edibā şūfi
Edemez yād-ı ḡam-ı ‘aşḡa muvāfiḡ deheni

1779

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 طامعا خدن الريا من اجل مالى مالى
Kim ḡulūbuñ cezbine zīrā ḡavīdir māl eli
- 2 Hāl-i merd-i münzevī mehcūr ise dilden n’ola
Kim ḡarīn-i fehmi eder ma‘nā-yı lafz-ı mülhemi
- 3 ‘Acz-i pīriyi nümūdār-ı tufūliyyet bilir
Māhdan idrāk eden āḡirde naḡş-ı evveli
- 4 Sırr-ı ḡikmet dīde-i idrākden pūşidedir
Ya‘ni erbāb-ı dīlīn tafşil olunmaz mücmeli
- 5 Merdüme ihfā-yı evşāfi degil mümkün Edib
Her ḡafī nūr-ı firāsetle olurken müncelī

1780

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Bulamaz ḡande-i teşḡir-i ḡül-endāmānı
İzdiḡām-ı leb-i lu‘buyla ḡülen dāmānı
- 2 ‘Ālemiñ dil yapamaz fırḡa-i bī-kesbānı
Şimdi mehcūr-ı ‘ameldir nice bī-kes bānı
- 3 Süfliyā bād-ı hevā vuşlat-ı nāna esme
Saña her rīzesi ber-kende eder esnānı
- 4 El ḡomaz nerme dürüş ile eder peykārı
Reşk eder kārına ‘ibretle ḡören sūḡanı
- 5 Mültecā etme derin her şeh-i bī-dādıñ kim
Renc ola ḡāke midād-ı raḡam-ı fermānı
- 6 Olamaz vaşla resā peyk-i revān-ı ‘āşıḡ
Tā ki maḡrūn-ı revāc olmaya naḡd-ı cānı
- 7 Nefs-i bed-ḡāḡına ḡaşr etmiş Edibā eşerin
İtleriñ nüşḡa-i da‘vāt-ı icābet-ḡānı

1781

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Semt-i sıfāha varma zinādan kes āleti
Rāh-ı sedīd-i 'işmete git koy kesāleti
- 2 Selb etme ḥabl-i ribka-i teklīfi 'unḡdan
Bihūde şanma emr-i ḥatīr-i risāleti
- 3 Olma neseble nātıka-cünbān-ı iftiḡār
Nuṡḡ-ı zebān-ı ḡulḡ-ı cemīl et aşāleti
- 4 Şāh-ı bülend-pāye-i 'izz-i ḡanā' at ol
Hırş u şerehle mürtekib olma rezāleti
- 5 Zāhid Edīb zīr-i zevāyā-yı ḡırḡada
İḡfāya ḡādir olmadı gitdi cehāleti

1782

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Āfāḡı eden şifte ol behcet-i rū mu
Kim şūrişi pūr ḡıldı bütün Hind ile Rūmu
- 2 Etdi dilimi maṡla'-ı ḡurşid-i ḡıyāmet
Endīşe-i mihr-i ruḡunuñ tāb-ı hücumu
- 3 Pīrāye-dih-i dā'ire-i meclis olunca
Nālīde eder nāyları bezme ḡudūmu
- 4 Bu şūmu ile ṡa'ne-zen-i ḡıll-i hümādır
Ferruḡ mu gelir şeyḡe 'aceb sīret-i būmu
- 5 Ehl-i verehiñ serdī-i aḡvāl ü fi'ālī
Ḥasm eyledi ḡāşıyyet-i eyyām-ı ḡusūmu
- 6 Fehm eyleyemezdi ṡuruk-ı mekr ü ḡıdā'ı
Kesb etmese 'allāme eger bunca 'ulūmu
- 7 Āsūde-dil-i renc-i melāl oldu Edībā
Sa'y eylemeyen belki ādāb u rūsūmu

1783

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ḳabūl etmez dil-i merd-i ḡamiyyet müzd-i pā-mālī
Ne deñli ḡaşm-ı bed-kār-ı sipihriñ olsa pā mālī

1781 S 74a, Ü1 198a, Ü2 189a

1 varma S, Ü2: var Ü1

1782 S 74a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1783 S 74b, Ü1 198a, Ü2 189b

- 2 Olan dil-bend-i kār-ı cünbiş-i perr-i dil-i ‘ārif
Eder evc-i emelde müctenib pervāzdan bālī
- 3 Şi‘ār-ı nā-temīzi müktesebdir tab‘-ı vāliden
Eşernāk etdi keşf-i sırr-ı vālī keşf-i sirvālī
- 4 Meşām-āzurde-i bûy-ı rakībiz dil-berin ammā
Tehī kıymaz dil-i muhtel dimāğī ‘ırdan hālī
- 5 Edibā şöhetin güyādan efzün eylediñ güyā
Verelden dest-i dellāl-i garāma bu dil-i lālī

1784

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Haṭṭ-ı nevin bedid olup ey şüh mürevī
Mīnā-yı känd-ı nāb-ı lebin oldu mūr evi
- 2 Şüfi derūnun etdi mehebb-i hevā-yı keyf
Tā‘ atını hevāya verip qaldı bādevī
- 3 Zāhid ki aldı lezzeti nān-ı cevinden
Cevv-i hevāya uça çerāğāh eder cevi
- 4 Mürşid müdām yār ile bālā vü pest olur
Mānende-i dü mışra‘-ı maqlūb u müstevī
- 5 Metbū‘-ı ḥayl-i nādire-güyān ise Edib
Endişemiñ yine olamaz kimse pey-revi

1785

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Riyāzetlerle ger taqlil edersen şüfiyā kütü
Bulursun refte refte neş’e-i ma‘cün-ı yāķütü
- 2 Leged-küb-ı nikūhiş olmayan deyhīm-i şāhāna
Serir-i şadr-ı ‘izzet bilmeyendir na‘ş u tābütü
- 3 N’ola āhim sevād-ı mülk-i āgyārı yebāb etse
Güm eyler yek şerer şad kerre şad enbār-ı bārütü
- 4 Ḥayāl-i behcet-i ḥurşid-tāb-ı dil-rübāyidir
Qarīn-i pertev-i sāmān eden bu qalb-i mebhütü
- 5 Ki yemde pertev-i ruhsāre-i mihmān-ı Yūnusdu
Eden rüşen nigāh-ı mizbān-ı sine-i ḥütü
- 6 Şaķın her bed-derūn-ı ḥuş-nümāyı şāf-dil bilme
Ḥazer kıll dürr ü gevher añlama her seng-i menḥütü

1784 S 74b, Ü1 198a, Ü2 189b

1 nāb-ı S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

1785 S 75a, Ü1 198a, Ü2 189b

- 7 Edibā kaṭre-i reşh-i midād-ı nûk-i aqlāmım
‘ Aceb mi müzmeḥill etse eric-i misk-i meftûtu

1786

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Püştü ḥam olup cümle sefid oldu şakalı
Ser-pençe-i ḳahrı felegiñ şeyhi şıkalı
2 Geç nâfileden farzı edâ eyleyegör tek
Ey pîr-i velî minḳaba ḳoy farz-ı muḥâlî
3 Gör ḥâlet-i rindi ki dem-i şıdk u şafâdan
Lâl oldu dili şeyḥe mürîd oldu olalı
4 Ol 'işvegeriñ âl ile dâm-efken-i dildir
Gül-berg-i ter-i 'ârız-ı gül-güne-i âlî
5 Tahrik ederek bād-zen-i şevḳi Edibā
Pîrâmen-i ḥâtırda ḳoma tâb-ı melâlî

1787

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Cûş-ı muḥîṭ dîde-i ḡam-dîdemizde mi
Kim rûz u şeb ḥurûşdadır dîdemiz demi
2 Yâriñ nigâh-ı meyli 'aceb kân-ı dîdeden
Rûy-ı zemîne gevher-i pâşîdemizde mi
3 Mihrin eder müḥâkî-i devr-i piyâlemiz
Çeşm-i sipihr sāḡar-ı gerdîdemizde mi
4 Gîsû-yı yâri zîb-i meşâm eyleriz yine
Geldi zamân-ı sünbül-i nev-çîdemiz demi
5 Ḳoymaz Edib bîmi raḳîbiñ bizi cüdâ
Bilmem ḥayâlî ḥâtır-ı şûrîdemizde mi

1788

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Ehl-i dile me'vâ olacaḳ ḥâne mi ḳaldı
Müstevde'-i genc olmaḡa vîrâne mi ḳaldı
2 Yok tâb-ı dil-i 'âşıḳa bir yârde şefḳat
Hem-sûziş olur şem'ine pervâne mi ḳaldı

1786 S 75a, Ü1 198b, Ü2 189b

1787 S 75b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1788 Ü2 190a

- 3 Zehr-âb ile bulmağda nemâ hûşe-i gendüm
Tâhûn-ı temennâya sezâ dâne mi kaldı
- 4 Hem-pîşe-i ser-pençe-i pür-zür-ı ezâdır
Şâyeste-i gîsû-yı emel şâne mi kaldı
- 5 Hep zülf-i girih-besteye mecbûr-ı te' alluk
Me'mûn-ı ğam-ı silsile divâne mi kaldı
- 6 Yok sâha-i gülşende de bir kûşe-i me'men
Bülbülleri inâs edecek lâne mi kaldı
- 7 Yârân-ı vefâ-dâr ile germiyyet-i şevke
Rindâna medâr olmağa peymâne mi kaldı
- 8 Kılmış bedel-i vehb ü 'atâ ğâret-i nehbi
Şehlerde meger ğayret-i şâhâne mi kaldı
- 9 Bî-şerm-ĥitâb olmada cânâna Edibâ
Gönlüm gibi bir 'âşık-ı mestâne mi kaldı

1789

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 'Aşka düşüp gönül bulıcağ râh-ı sūdedi
Te'kid-i nuşh edip baña ol mâhı sev dedi
- 2 Zâhid ridâ-yı sum'a ile etmiş irtidâ
Kim çeşm-i i'tibâra alır öyle mürtedi
- 3 İmsâki var yemez deyü ta'n etme hâline
Rüşvet yemekde zâhid-i pîriñ de var yedi
- 4 Bir iki üç kadehle ğamı şarf edince şeyh
Bildi me'al-i teşniye vü cem' ü müfredi
- 5 Hâmem Edib sine-i hüssâdı çâk eder
Hâcet ne deste almağa tîğ-i mühennedi

1790

müstef'ilâtün müstef'ilâtün

- 1 Olmaz hezârîñ hem-süz u sâzı
Bezm-i bahârîñ her-nağme-sâzı
- 2 Ehl-i kanâ'at bulmaz şenâ'at
H'oş görse ğâyet nân u piyâzı
- 3 Olmaz muzaffer kalır mükedder
Redd eyleyenler ehl-i niyâzı

1789 S 75b, Ü1 198b, Ü2 190a

1790 S 75b, Ü1 198b, Ü2 190a

1 Olmaz S, Ü2: Olmuş Ü1

- 4 Her merd-i hâcî bulmaz revâcî
Olmakla râcî rāh-ı Hicâzî
- 5 Her pîr-i fânî bir nev-cevânî
Eyler nihânî şîb ü firâzî
- 6 Şeyhân-ı cāhil zühhād-ı kec-dil
Olmuş mu'āmil ḥubb-ı mecāzî
- 7 Sırrı Edibā kılma hüveydā
H'oş görme aşlā ifşā-yı rāzî

1791

mef'ülü fā'ilâtü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Metrük olurdu ḥüşe-i kermiñ me'āşırı
Cemşidiñ olsa şeyḥ-i mürâyî mu'āşırı
- 2 Bir kılca koydu zāhidi farṭ-ı hüẓāl ile
Şehriñ bu mehveşân-ı raḳıḳu'l-ḥavāşırı
- 3 Mürşid bu ferye-kārî-i tã'atle 'ālemiñ
Cisminde ihtilāca düşürdü 'anāşırı
- 4 'Āşık bozardı leşker-i aḡyārî münferid
Fi'l-cümle tãb u tãḳati olsaydı nāşırı
- 5 Etmek sezā mı şeyḥe Edibā kuşūr ile
Kaşır-ı cinānı cilvegeh-i zihñ-i kâşırı

1792

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şeb-i gamda ḥayāle cilde-rîz oldukça şāmâtı
Meşām-ı cāna 'anber-bîz olur zihniñ mesā mâtı
- 2 Metā'-ı şabr yağmā-kerde-i dest-i ḡarām oldu
Ḡarīm-i 'aşkıñ el-ḥaḳ çok çekilmiştir ḡarāmâtı
- 3 Maḳām-ı evcde pervāz eden süfli-nihādānıñ
Ḥarîrî-sîretān-ı dehre vāzıḥdır maḳāmâtı
- 4 Siyeh-şıkḳa 'alemdir ḥāme cünd-i ḥüsn-i ta'bîre
Celîdir ıstıfāf-ı lafz u ma'nādan 'alāmâtı
- 5 Baḥūrāt-ı füsünla ol perî-kirdārî rām etmiş
Bizim şeyḥiñ Edib inkār olunmaz bu kerāmâtı

6 mu'āmil S, Ü2: mu'ādil Ü1

1791 S 76a, Ü1 199a, Ü2 190a

1792 S 76a, Ü1 199a, Ü2 190b

1 mesā mâtı S: şe'āmâtı Ü1: meşāmâtı Ü2

1793

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ne dest-i rind-i ğam-peymā olur peymāneden ḥālī
Ne peymāne olur feyz-i ḥum-ı mey-ḥāneden ḥālī
- 2 Ne bülbül dūr olur güلزārda pīrāmen-i gülden
Ne gird-i şem' -i bezm-ārā kalır pervāneden ḥālī
- 3 Faḳīh etse 'aceb mi bāde vü afyün ile ülfet
Ki olmaz āsiyā elbette āb u dāneden ḥālī
- 4 Gelince ḳahveyi bī-zār alır deste mūrīd ammā
Degil sīmīn ḳadeḥle meşreb-i rindāneden ḥālī
- 5 Şanır kim neyl-i rızḳı zerḳ ile peydā eder vā' iz
Edībā nuṭḳu olmaz cerr içün efsāneden ḥālī

1794

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ten-i pūr-çeşm-i zaḥma rū-nümā etme nemekzārı
Fezā-yı sīneye ancak be-çeşm-i pūr-nem ek zārī
- 2 Caḥīmi aḥma şeyḥe destine her dem ḳo dīnārı
K'aña Vehhāb-ı 'ālem iltimās ile ḳodı nārı
- 3 Faḳīhe meyl-i tekbīr-i 'amāyim suḥt içündür hep
Bu gūne heybet-i destār ile olsun mu dest arı
- 4 Bülūğ-ı şāhid-i maḳşūd bī-renc-i şekīb olmaz
Gülūñ gül-çīn-i bāğa keşf-i rāz-ı nāzdır ḥārı
- 5 Ḥaṭar eşḥāş-ı devletmendedir gerdūndan yoḥsa
Şiyāb-ı bizleyi reh-zenden istimdād eder 'ārī
- 6 Tereşşüfsüz likā-yı bīkr-i şahbā neş'e-baḥş olmaz
Mücerred āzmāyiş keşf eder estār-ı esrārı
- 7 Edībā renc-i bār-ı minnet-i eşrārı benden şor
Ne bilsin şıḳletin her efser-i düş eyleyen bārı

1795

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Zālām-āgende-i şām et nehār-ı sālīb-i dīni
Sīrār-ı māhdan tā ber-ḳarār et sāl-i bī-dīni

1793 S 76b, Ü1 199a, Ü2 190b

3 āb u dāneden S, Ü2: dām-ı dāneden Ü1

4 alır S, Ü2: olur Ü1

1794 Ü2 190b

1795 Ü1 199a, Ü2 190b

- 2 Sühāveş şu'le-i mışbāh-ı şāmin bī-fürūğ eyle
Giriftār-ı muḥāk et mäh-ı eşrār-ı bed-āyini
- 3 Rümüz-ı ḥüsn-i ḥilkat nüṣṣa-i aḥlāk-ı merdümdür
Delil-i ṭab'-ı bānīdir binānīñ ḥüsn-i tekvini
- 4 Emīn olmaz re'āyā taḳviyetle sūy-ı zālinden
Ki mişāna ğarīm-i cān olur mer'āda tesmīni
- 5 Cihān içre medār-ı keşf-i estār-ı mehām olmaz
Edibā bī-ziyādır cāhiliñ mışbāh-ı taḥmīni

1796

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Gördüñ revā 'aṭāya bedel eyre sāyili
Mihmāz-ı nehy-i münker eden ey resāyili
- 2 Ehvā-yı ıştınā'-ı fi'āl-i zamīmede
Etmektesin evāḥire şekūr-ı evāyili
- 3 Ḥaşr eylediñ 'avāhir-i ğannāceden faḳaṭ
Naḳd-ı vişāle müzd-i cevāb-ı mesāyili
- 4 Hecr-i ğulām u zen ḳadar etmez eşer saña
Ḥaşriñ nümüde olsa pey-ā-pey delāyili
- 5 Ta'n-ı Edibi zühdüñe ser-māye eylediñ
Tehzībe mülzem olmadıñ ammā ḥaşāyili

1797

mefā'ilün fe'ilätün mefā'ilün fe'ilün

- 1 بطبل رحلتی آید مرا که بیداری
تصیر عند ذهابی مراکبی داری
- 2 Bekāya pey-rev-i iḳbāl olunca cān ile ten
Revā mı ḥırş-ı cihān ola keş-i idbārı
- 3 Hezār dehşet-i sīmā-yı şāhid-i gül den
Şanır sekāṭa-i müjgān-ı çeşmidir ḥārı
- 4 Şühūd-ı gülde şehāmet-nümāy-ı bülbul olur
Görünce şem'ada pervāne şu'le-i nārı
- 5 Edib olmayıcaḳ çehre-bīn-i şāhid-i 'aşḳ
Felekde fark edemez kimse yārden yārı

1798

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 لم تهتدى لمنقبتى بالتراجم
فى غيب الضلالة مابت راجمى
- 2 لن تنتحى الى هجوم الكرايم
انى الى سبيل خصامى كرايم
- 3 كردم نموده بهر عثورش مراسمى
نبود رسا ز رخس اعادى مرا سمى
- 4 تا شد مرا چهيده براوباز ميچهد
تير اذاي دلکشن هر مخاصمى
- 5 Mi'vân-ı ehl-i re'fet ederken kıyânımı
H'âr eylerim kıyânıma ben her kıyânımı
- 6 Âzurde-i ziyân ederim müziyânımı
Her eyledikçe h'âhiş-i yek mû ziyânımı
- 7 Peyveste müstefîd-i efânîn-i pend olur
Cünbîde-i ifâde edenler zebânımı
- 8 Eyler nümûde cünbiş-i nuṭṭum bedâheten
Naḳş-ı sedâd-nâme-i levḥ-i cenânımı
- 9 Etsem daḥi icâle-i raḥş-ı tama' Edîb
Târâc-ı suḥta eylemem irḥâ'inânımı

1799

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Kesdikçe zûr-ı bâde ile şîşe ṭâḳati
Eyle medâr-ı kesb-i kuvâ şîşe ṭaḳ eti
- 2 Def'-i ğama zekâvet-i bûy-ı kebâb ile
Artar ṭabîb-i sāġar-ı bezmiñ ḥazâḳati
- 3 Pîrâmeni ḥazîre-i ḥâr olsa da yine
Güllerle 'andelîbe şafâdır refâḳati
- 4 Müzd eyle âşinâdaki izhâr-ı şıdḳdan
Bîġâneniñ ümîd ile ḥ'oşdur şadâḳati

- 5 Me'nūs-ı hūy-ı zıştı Edībā şikāk iken
Olmaz vifāka merd-i le'imiñ liyākati

1800

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ğarka taḥşış eylemiş çün sāliniñ selsālını
Düşmeniñ levḥ-i kuyūd-ı sâlden sil sālını
- 2 Bağ fesād-ı kevne kim her merd-i süflî yārine
Erse sâl-i fūrşate düş-nâm eder irsālını
- 3 Mülhem-i aḥlāk-ı ehl-i intibāh ol 'ākiliñ
Dehre dil-bend olmada gör ğayret-i ihmālını
- 4 Sūd-ı 'uḡbādan bülüg-ı şervet-i ḥırmān içün
Ehl-i ehvāniñ ḳazā ta'cıl eder āmālını
- 5 İḥtimāl-i şıḳlet-i ğamdan sebük-bār ol Edīb
Bed olanıñ çekme bār-ı züll-i istikbālını

1801

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 دمادم شكر حق كن عالم آرا شو بدین کاری
'Aṭā-yı Kirdġarı geçme görmekten bed inkārı
- 2 Ne şıḥḥatmendî ḳor çün zaḥm-ı nişinden ne bīmārı
Nice ḳatle sezāvār etmesin ḥükm-i Nebî mārı
- 3 نمی باشم بقید آرزوی همدمی هرگز
باستار الوفا فی حذرهم مادمن ابکاری
- 4 'Adūya dilde cāy etsem de geçmez kīne-ḥ'āhiden
Düşürmekle söner mi āba 'aks-i şu'le-i nārı
- 5 Edībā ḳadr-dān-ı nāfe-i āhū-yı Çinim ben
Çerāġāh-ı ğazāl-i ḥ'āhiş etmem her giyāzārı

1802

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ederken çeşm-i sem'e tütüyā maḥrūm-ı bīnāyī
'Amā-yı dīde-i idrākidir bīnāya bī-nāyī

5 liyākati Ü2: refākati Ü1

1800 Ü1 200a, Ü2 191a

1801 Ü1 200b, Ü2 191b

1 bed Ü2: her Ü1

1802 Ü2 191b

- 2 Görünmez ehl-i 'aşka şüret-i hāl-i dil-i zārī
Havāle etmedikçe dūr-bīn-i nāle-i nāyı
- 3 Nigāh-ı şevke hāvet-hāne-i gāmda medār ancak
Sürūd-ı 'aşk olur idrāke hūsn-i bīkr-i şahbāyī
- 4 O dil kim kadr-i 'aşkın neş'e-i sāgar bülend eyler
Bülūğ-ı fahr-ı ehl-i tāt'ati n'eyler temennāyī
- 5 Edībā dehrde bī-minnet-i irşād-ı mürşiddir
Kuvā-yı 'aşk ile fehmi eyleyen te'sīr-i esmāyī

1803

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Cihānı kārīh iken gönüm alalı hem eli
لدى النفور من الكون اللى هملى
- 2 Gülū-yı gaşba kıtāryla cezb eden cemeli
Eder mi lāyık-ı işrāb-ı sāgar-ı Cem eli
- 3 Hūlūş-piše olanlar nice fidā eyler
Vişāl-i sīm ü zere naķş-ı sikke-i 'ameli
- 4 Sezā mıdır ki nıgeh-dār-ı mezra'-ı dāniş
Niṭāķ-beste-i a'māl-i şevr ede hāmeli
- 5 Edīb olmayıcaķ āşinā-yı hūsn-i taleb
Kılır rehīn-i hafā merde şahid-i emeli

1804

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sezāvār-ı hayāt-ı şöhret etme nām-ı eşnāmı
Hemān hābl-i metīn-i in'idām-ı nāma aş nāmı
- 2 Zebān-ı cehl-i nākūs-ı dālāli lāl-i izlāl et
Bülend eyle hitāf-ı dil-keş-i telķin-i İslāmı
- 3 Sevād-ı tār-ı mīg-i zulmet-i işrāki izhāķa
Büzūğ-ı mihr-i imān ile pūr-nūr eyle eyyāmı
- 4 Nevā-baķş-ı heziz-i irti'āş-ı sāk-ı a'dā kııl
Dem-ā-dem şadme-i hevl-i şadā-yı pāy-ı iķdāmı
- 5 Hāmāsetle ser-ā-ser fırķa-i āhen-dilān içre
Edīb olduķça sāmī añma nām-ı Rüstem-i Sāmı

1803 Ü2 191b

1804 Ü1 200b, Ü2 191b

1 etme Ü2: etmem Ü1

5 añma Ü2: añı Ü1

1805

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Râ kaşınıñ dil almak ise nîk-râlığı
Ben çok cihân-ı hüsne degişmem buralığı
- 2 Bigâne-âşinâsın eyâ nâ-şinâs-ı hüsn
Bigâneveş bizimle de et âşinâlığı
- 3 Şûfi ki duhter-i rezi hem-şire eyledi
Ümmü'l-ḥabâyış olsa 'aceb mi analığı
- 4 Enf-i raķibe nāhun-ı engüşt-i āhdan
Her dārb-ı bî-eşerle kırılmaz kayalığı
- 5 Semt-i Vefâyı cāygeh eylerse de o şūḥ
Terk eylemez yine şanırım bî-vefâlığı
- 6 Şeb-zinde-dār-ı fūrşat olup cāme-ḥ'ābda
Tenhā bu gececik hele buldum aralığı
- 7 Şāf etdi yār āyine-i ḥātırın bize
Qaldı raķib-i rū-siyehe yüz qaralığı
- 8 Bint-i 'ineb çıkarsa da māhī şikārına
Nā-maḥremān görür mü hîç ol bîkr balığı
- 9 Keştî-süvār-ı lücce-i teslīm olup Edīb
Kār eyleme Ḥudā var iken nāḥudalığı

1806

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Bu sikke-ḥāne-i dehrîñ nedir bu resm-i bedi
Ki degdi cümleye hep naķd-ı pençe-i esedi
- 2 Nedir bu şayrafî-i vām-dād-ı gerdünuñ
Ḥavāle verdigin almak ḥavālesiz 'adedi
- 3 Bülend-kāmet-i himmet odur ki 'ālemde
Dirāz etmeye heft āsmāna erse yedi
- 4 Ḥarişdir hele bād-ı gürisne-çeşm-i ḥazān
Süpürdü ḥ'ān-ı bahārı eliyle cümle yedi
- 5 Viķāye oldu sipihre sihām-ı āh u enīn
Pür olmada zırh-ı āhenīn ile cesedi
- 6 Bu kār-ḥānede şāgird-i zihn-i bî-māye
Bu ḥire-fehm ile her fende şimdi üsteledi

- 7 Dirāz-destī-i hırşa gönül Edībāsā
Vesīle eyleme endīşe-i ğidā-yı ğadı

1807

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bār-ı pīrīden olunca naḥl-ı kāmēti münḥenī
Bī-nevā nev-bāve-cūy-ı bāğ olur şeyḥ-i denī
- 2 Bāğ-ı ğamda ḥūn-ı eşk ü nāledir verd ü hezār
Cāygāh-ı 'ayş u 'işret şanma her bir gülşeni
- 3 Evc-pervāz ol hümāāsā seniyyü'z-zāt isen
Ḥalka gösterme denā'etle ḥazer kıl sen seni
- 4 Pīr-i cevşen-pūş-ı taḫvānīñ cihād-ı nefside
Āh enīn olmağ gerekdir āhenīn pīrāheni
- 5 Ey gedā-yı ma' rifet sen nuṭfeden maḥlūk iken
Devlet el verse saña bilmezlenirsin sen meni
- 6 Sīr-ḥ'ārīden gelir efzūnī-i derd-i şikem
Menşe'-i emrāz-ı ḥ'ārīdir bu kār-ı ḥ'urdenī
- 7 Var Edībāsā feşāhat-cūy-ı nuṭḫ-ı bātın ol
Yohsa zāhirde ber-ā-ber tūt faşīḥ ü elkeni

1808

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Bil 'ālemiñ tefāvüt-i ecnās-ı nāsını
Fehm eyle her ḥasīs ü nefisiñ bahāsını
- 2 Dehre yetişdi gör dü kabā-yı nehār u leyl
Ehli 'aceb ki bī-'aded eyler libāsını
- 3 Gel etme pāy-ı nātıkañı leng-i iftirā
Fikr et peleng-i rüz-ı cezā iftirāsını
- 4 Fikr eyle bī-şināh-ı 'amel her berehne-ten
Hiç lücceden bulur mu selāmet yaḫasını
- 5 Zāhid ki gende-būy-ı riyādan selīm ola
Bām-ı sipihre açsa sezā būriyāsını
- 6 Ḥar-sīretāna bağ ki kıṭār-ı sūtūrveş
Çekmekde durma her biri bār-ı belāsını
- 7 Güçdür bu terbiyetkede-i 'ālemiñ Edīb
Farğ eylemek mü'eddeb ile bī-ḫayāsını

1809

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 الى المهالك لما هواك القانى
Dü pilk-i dîdeden efşürde etdi el xanı
- 2 Nihāl-i sînemiziñ âteş oldu efnānı
توقدى بلهيب الغرام افنانى
- 3 چه گونه سفله گشایش دبده پیشانى
که او برای شکم میدود به پیش آنی
- 4 Harîşe neyl-i emel bâb-ı halkdan görünür
Ki Hâlikiñ aña gūyâ yetişmez ihsânı
- 5 Ne deñli mütqan-ı kâr olsa sa'y ile olmaz
Binā-yı sedd-i Sikender müsaḥḥar-ı bânî
- 6 Revâc-dâde-i naḥd-ı cinâyet oldukça
Mu'în-i ḥaşm-ı sitem-kâr cânıdır cânı
- 7 Edîb dergeh-i yâre hücum eden 'âşık
Eder şikeste 'aşâ-yı mecâl-i derbânı

1810

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 گر نبودی ز ازل وایه من بی عدمی
من نوى الرحم لمن اهملتى بيع دمی
- 2 Her gören cûş-ı sirişkimde olan nâmiyemi
Dehen-i yâdına bigâne eder nâm-ı yemi
- 3 Maḥzar-ı hırşa naşib olmayıcak bî-şikemî
Ḥaşv eder cevfine zaḳḳûm ise de biş ü kemi
- 4 'Âşıkıñ yâre gamı kâbil-i iblâğ olmaz
Tâb-ı evrâkı şikest etmeyicek tâ kâlemi
- 5 Merdümün rezme Edîb olmasa da iḳdâmı
Her nefesde dil-i bed-ḥâhı gerek yağa demi

1811

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şekl-i raķīb-i şāmī-i meş'üm-ı şāmiti
Çeşmim zālām-ı şebde görüp şandı Şām iti
- 2 Koymaz siperm-i hātırı yek hefte bî-zübül
Aḥkām-ı heft neyyir-i çerḥiñ tehāfütü
- 3 Qāḍī namāzı 'azlde fevt etdi 'amd ile
Bilmem 'aceb qazāda mıdır vaqt-i fāyiti
- 4 Pür-vāye-i ḥamīm-i gülü-süz-ı maḳtsın
Şūfī gel etme bezmimize intimā katı
- 5 Eyler Edīb nazmımı terciḥ dīgere
Fark eyleyen miyāne-i nāṭıķla şāmiti

1812

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şanma 'afife pīre-zenān-ı yaşamış
Çok kār-ı nā-sütüdeleri cümle Şām işi
- 2 Menşūr-ı sīnemiñ reme-i ḥarf-i dāğ ile
Pür oldu hep ḥaṭire-i pehnā-yı hāmişi
- 3 Rāmişgeri-i külbe-i gamken seciyyemiz
Ol kelbden şinüfte eder mi ki rāmişi
- 4 Bir kılca yok meḥāsine bu nāmı şānedir
Terk eyle 'ahd-i şūfī-i pīr-i bunamışı
- 5 Cüyende-i saḥīf-i dilāndır Edīb ḥalk
Yokdur bakılsa merd-i ḥaşıfīñ aramışı

1813

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 La'line menhüm iken yāriñ leb-i ḥāhişgeri
Maṭlabı nā-būd olup qaldı leb-i ḥāhiş geri
- 2 Olmadık şanma raķīb-i nākes-i dündan berī
'Ahdı bozduk biz o bed-peymān ile dünden beri
- 3 Bulmadık cāy-ı güzer yāre ziḥām-ı nāleden
Perde-püş olmuş edīm-i āhdan güyā deri

1811 S 78a, Ü1 200b, Ü2 192b

4 maḳtsın S, Ü2: vaḳtsın Ü1

1812 S 78a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1813 S 78a, Ü1 201a, Ü2 192b

- 4 Şebt-i āşār-ı meşāk-ı nā-güzīr-i fūrķate
‘Āşık-ı zārīñ esārīr-i cebīndir mıştarı
- 5 Müjde mihmānān-ı bī-zād-ı sarāy-ı ‘aşķa kim
Zevrak-ı vaşlīñ bedīd oldu Edībā lengeri

1814

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 ‘Aceb vīrān-dilānīñ şülme-i ümmīdiniñ redmi
Hemān cāy-ı emelde cünbiş-i sebbābe-i red mi
- 2 Nihād-ı ķalb-i ‘ālemden binā-yı irtişā hedmi
Fezā-yı reb‘-i ma‘mūrunda dünyānīñ müşāhed mi
- 3 Tereddüdle n’içün düşdükçe nāmın yād eder bilmem
Meger mey-ķ̃āre şeyķ-i mürtedī yanında mürted mi
- 4 Zemīn gerd-i fitenden münhemik eflāke pervāza
‘Aceb seb‘-i şīdādīñ inķılāba meyli müştēd mi
- 5 Edībā ķār-ı dehriñ böyle nā-sāz olması āyā
Emārāt-ı zuhūr-ı ‘īśī-i eflāk-mesned mi

1815

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Çeşmden ķoyma terāvişgerī-i sürķ-ābı
Dīdeden seyl-i dem-i ḥasret ile sür ķ̃ābı
- 2 Ehl-i idrāke memerr-i nażar-ı ‘ibretdir
Nüşķa-i sīret-i erbāb-ı ğamīñ her bābı
- 3 Āb-senc-i zeķan-ı yār olamaz bī-dirhem
Pille-i düşuna zīb etmek ile sincābı
- 4 Ya‘ni za‘mınca şalātı yetirip encāma
Der-ķafā etdi imām-ı ķelebi miḥrābı
- 5 Güher-i dīni fidā eylemeden eş‘abdır
Ehl-i dünyāya Edībā zehebiñ izḥābı

1816

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Nice bağlarsın eyā reh-zen-i hem rāhımızı
Şevķden gör bu ķadar leşķer-i hem-rāhımızı

1814 S 78b, Ü1 201a, Ü2 193a

5 eflāk-mesned S, Ü2: eflāke mesned Ü1

1815 S 78b, Ü1 201a, Ü2 193a

1816 S 79a, Ü1 201a, 193a

- 2 Bizi der-ḥ̣āb şanıp yāre rakībā şunma
Hele bir fikre getir yeḳḳa-i nāgāhımızı
- 3 Bī-direng olduğuna cāzim iken devrānıñ
N'ıçün işgāl ederiz ḥātır-ı āgāhımızı
- 4 Çerḫi bir hem-zede-i ḥayret eder bir demde
Ḥaşm-ı dūn na' re-i mestāne şanır āhımızı
- 5 Bizi pā-māl-i ḡam etmezdi Edībā ḥāsīd
Bezm-i 'ālemde eger añlasa ikrāhımızı

1817

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Geçdi ḥumār-ı cām-ı ḡamıñ ser-girānlığı
Çerḫiñ alındı bŷy-ı mey-i mihrbānlığı
- 2 Dest-i nesīm ile zer-i gül-bergden yine
Dökdü hezāra cā'ize-i kışsa-ḥ̣ānlığı
- 3 Mürḡān nedīm-i pŷr-hŷner-i 'andelībden
Peyveste istifāde[de]dir nŷkte-dānlığı
- 4 Bŷlbŷl semend-i gül-bŷn-i bāḡa sŷvār olup
Gösterdi ceyş-i gülşene çāpŷk-'inānlığı
- 5 Gül-ḡonçe nŷk-i ḡamze-i ser-tiz-i yārveş
Öğretti şāhid-i çemene dil-sitānlığı
- 6 Sŷsen meşāf-ı cŷnd-i şitāya kılıç çekip
Meydāna çıkdı şābit olup pehlevānlığı
- 7 İbkā olundu nergise şāh-ı bahārdan
Ḳayd-ı ḥayāt ile çemeniñ didebānlığı
- 8 İmsāke çekdi dirhem-i berg-i nevi bahār
Terk eyledi nesīm-i şabā pŷl kapanlğı
- 9 Şimdi Edīb kilik-i belāḡat-şī'ārımıñ
Ḥunyāḡer-i hezār iledir hem-zebānlığı

1818

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Herāsımdan 'adŷ mŷmkın mi sedd etmek der-i bālī
Ki vehmim sārīb-i ḥıdr-ı 'adem etmekde rībālī
- 2 'Adŷ gördŷkçe destin çeşme ser-pŷş-ı 'amā eyler
Nigāh-ı fehmine mestŷr olan sīmā-yı ehvālī

- 3 Rikāb-ı ser-keşān-ı dehre tā kim kayd-ı zilletdir
Bu hāşıyyetle ‘ākıl cehl eder mi qadr-i aḡlālī
- 4 Hünermendān-ı ‘aşr ādāb-ı şer‘-i Hālīkīñ n’eyler
Mücerred zūr ile itkân eder taḥşıl-i emvālī
- 5 Faḡaṭ irād-ı naḡd-ı sīm ü zerdır fikret-i ḡaḡī
Hemān hedm-i diyār-ı nāsdır endīşe-i vālī
- 6 Selāṭīn-i cihān dil-beste-i naḡd-ı gedā olmuş
Budur gūyā ki şān-ı ḡüsn-i istīḡnā-yı şāhānı
- 7 Zen ü merdiñ bu devr-i faḡşda ‘işmet-fürüşānı
Ḳomuş birden zer-i meskūke çeşm-i bend-i sirvālī
- 8 Nice sūy-ı ḡudādan lāyık-ı ikrām-ı raḡm olsun
Lisān-ı ḡālī istid‘ā eden tenkıl ü izlālī
- 9 Edībā ‘ālemiñ bī-reh-berān-ı rāh-ı tevfiḡı
Reh-i idbāra ibdāl eylemişler nehc-i iḡbālī

1819

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Bu siyāsetkedede şer‘ iledir şer‘ ademi
Şer‘e rām olmayanıñ hādir olur şer‘e demi
- 2 Merd-i bed-kārı ḡayā-düşmen eder bī-nedemi
Kārih-i rīziş eder çeşm-i ḡaṭā-bīne demi
- 3 Şanma kim sīnesini āh-ı nedāmet-keş eder
Selb-i ḡayretle olan pīşe-i bed-mültezemi
- 4 Görmeden nefret eder neş‘e-perestān-ı ümem
Reh-ber-i cünd-i meserretse daḡı rūy-ı ḡamı
- 5 Āh-ı ḡasretdir eden dīdeyi nem-dīde Edīb
Yādir çeşme nümāyende olan mevc-i yemi

1820

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Bint-i ‘inebe cāmı lişām etmeyelim mi
Ol duḡteri pūşide-ḡırām etmeyelim mi
- 2 Ṭayy eyleyerek mebhāşını ḡürmet ü ḡilliñ
Bu mes‘elede ḡaşr-ı kelām etmeyelim mi
- 3 Şemşir-i ḡayāl-i nıgeh-i ḡamze-i yāre
Çeşm-i dil-i bīdārı niyām etmeyelim mi

- 4 Teshîr-i hümmâ-yı harem-i evc-i neşâta
Bâm-ı kafes-i sineyi dâm etmeyelim mi
- 5 Bülbül gibi gülzâr-ı hazân-dîde-i dehre
Biz daî Edîbâne selâm etmeyelim mi

1821

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ehl-i teşâ'uruñ o mükerrer deyişleri
Kayd-ı edeble ya'ni şeker çiyneyişleri
- 2 Verir yem-i tıbâ'a dem-i serd ile cümüd
Ol yâve-gûlarıñ o şovuk söyleyişleri
- 3 Ebrûlarıyla nâvek-i müjgânı var iken
Bî-câ degil mi tîr ü kemân isteyişleri
- 4 Şemm-i hevâdan etse n'ola halkı bî-naşib
Hâkimleriñ bu bād-ı hevâdan yiyişleri
- 5 Etse 'aceb mi seng-i siyâh-ı deriñ sefid
'Uşşâk-ı zârîñ ey gül-i ter ağlayışları
- 6 Ehl-i hıdâ' u mekr ü riyânîñ garîbdır
Tâ'atde irtikâb-ı vebâl eyleyişleri
- 7 Câhilleriñ Edîb bizi hândenâk eder
Tevsî' kümm ü 'örf ü 'imâme giyişleri

1822

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Müjgânına erilmedi ben kaçdayım daî
Ebrûlarıyla hayli keş-â-keşdeyim daî
- 2 Ağyâr erişdi la'line ben tâb-ı rüyuna
Eller na'ime erdi ben âteşdeyim daî
- 3 Başdan şavıp ayağa düşürme naşibimi
Sâkî ayakda şanma ki ben başdayım daî
- 4 Çok gerçi bâr-ı huşk ü teri nahl-ı hâhişîñ
Ammâ bakılsa ne kuru ne yaşdayım daî
- 5 Hiç süy-ı yâr-i digere meyl etmek olmadı
Bâ-cân u dil Edîb o perîveşdeyim daî

1821 S 79b, Ü1 201b, Ü2 193b

2 Verir yem-i S; Verdi yem-i Ü1: Veririm Ü2

7 'örf ü S, Ü1: (Ü2'de bulunmuyor)

1822 S 80a, Ü1 201b, Ü2 193b

1823

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Dil-ber göremez naḥl-ı vücūdumda budāḡı
Dāḡ üstünü bāḡ eyledigim bilmez o bāḡı
- 2 Gūsāle-i dil-beste-i bismilgeh-i 'aşkı
Tīḡ-i nigehe anıñ içün verdi buzaḡı
- 3 Zülf-i siyehin etdi kemer-bendine ta'lik
Mürḡ-i dil-i āvāreye dām oldu kuşaḡı
- 4 Bezm içre bu şeb sāḡı-i ser-mestiñ elinden
Peymānesi üftāde olup kaydı ayaḡı
- 5 Çok lāḡ u leṭāyif yazarız yāre Edībā
Ol şāh-ı cemālīñ gider olduḡça ulaḡı

1824

mef'ülü fā'ilātü mefâ'ilü fā'ilün

- 1 Görmekle maḡribinde o mihr-i nev-āfili
Zāhid unuttu gitdi fūrüz u nevāfili
- 2 Māh u sühāyı ḡadd-i tesāvide añlama
Bir şanma merd-i āgeh ile şaḡş-ı ḡāfili
- 3 Zann etme kim metā'-ı emel rāyegān olur
Tā gelmedikçe kişver-i vaşlıñ kavāfili
- 4 Etdi revāḡ-ı ṭab'-ı e'āliyi ḡır-gün
Dehriñ duḡān-ı hīme-i cevri esāfili
- 5 Durma Edīb nekhet-i 'ıtr-ı maḡāl ile
Maḡbūt-ı bezmgāh-ı cinān et meḡāfili

1825

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rind-i peymāne-güzin şeyḡiñ olaldan cārı
Sāḡa-i dārına mizāb-ı ḡam oldu cārı
- 2 Zāhidiñ rāh-ı tecerrüdde olaydı 'ārı
Çirk-i eşvāb-ı riyādan bulunurdu 'ārı
- 3 Sālikān mes'ele-i zühdü olunca dārı
Vaḡşet-i ḡalk ile der-beste ederler dārı

5 o S, Ü1: ol Ü2

1823 S 80a, Ü1 201b, Ü2 193b

3 etdi kemer-bendine S, Ü2: etdigimiz bendine Ü1

1824 S 80a, Ü1 202a, Ü2 194a

1825 S 80b (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Olmayan şıdk ile dil-beste-i fazl-ı Bārī
 H̱ar gibi bārgēh-i ğamda o çeksin bārī
- 5 Olanın sāġar-ı ihlāşı Edībā yāri
 Tāmdır neş'e-i ümmīdi degildir yarı

1826

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 H̱ābda bir kerre görseydim o ra' nā dil-beri
 Belki tāb-ı iştıyākından olurdum dil-berī
- 2 Evc-i hayretde cenāh-ı ğamla pervāz etdirir
 Ol cevān-ı nev-resim mürġ-i dil-i ğam-perveri
- 3 Dāstānın etse de zāhid bize nakl-ı müzāh
 Öyle bilsin kim bu mihmān-ġānede yokdur yeri
- 4 Per-nümün olmuş hümā-yı hüsüne ġaṭṭ-ı nevi
 Āh kim bu hüsni ile 'aqlım uçurdu ol perī
- 5 Dergeh-i yāre edīm-i cismi etdim perdedār
 Baña muḡtaşdır Edībā pāsbanī-i deri

1827

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Zāhidiñ meşrebi ün 'ayb idi yār-i yāri
 Göremez olsa daḡi 'ayb-ı diyār-ı yāri
- 2 Merdüme sırr-ı hayā münkeşif olmaz tā kim
 illegāh eylemeye ġalvet-i hıfz-ı 'ārı
- 3 Nüşa-i şıdkı nigāhından ederdim ihfā
 Cāhiliñ olmasa maġşüb-ı yed-i inkārı
- 4 Heves-i āşnī-i lübb-i lübāb etmeyicek
 Kütübüñ remz-i me' ānīsini bilmez ārī
- 5 Şāhid-i şūḡ-ı gülü münfe' il-i nāz eyler
 Deste pīrāye eden nakş-ı sitiz-i ḡārı
- 6 Süfehā āteş-i azrārı omaz dest-i azā
 Şuya ġarḡ etse 'anāşırdaki cüz'-i nārı
- 7 Münkiriñ ābil-i itfā mı olur kim cehliñ
 Āteşi fehmi-i heyulāsına olmuş sārī
- 8 Bilmeyen nā'ibe-i ġāret-i ehl-i ḡaremi
 Bī-sebeb nāz-ı terakķide şanır es'ārı

1826 S 80b, Ü1 202a, Ü2 194a

3 müzāh S: mizāc Ü1, Ü2

1827 Ü2 194a

- 9 Tā Edīb olmaya tervīc metā' -ı şıdkı
Ehl-i 'aşrın giderek kāsīd olur bāzārı

1828

müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün

- 1 Görme sezā-yı ibtilā neş'e-i meyle nevmeyi
Kılma mizāca nā-be-cā bā' iş-i derd-i nev meyi
- 2 Bādeyi meyl-i tām ile hürmetin iğtinām ile
Geç yed-i iltizām ile cām-ı dehāna koymayı
- 3 Mey nice qadri dūn eder nefis-i bedde zebūn eder
Mültezim-i derūn eder tāze cevānı sevmeyi
- 4 Derd-i derūna kıl devā etme devīde-i sivā
Eyle sipürde-i hevā meşreb-i rinde uymayı
- 5 Kurtulamaz nekālden satvet-i Zü'l-celālden
Şüste eden hayālden tāb-ı lezāya doymayı

1829

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 N'ola ol fāris-i hüsnuñ şuhāl-i dil-keş-i atı
Gedā-yı vuşlata verse nevīd-i devlet-i ātī
- 2 Ğinā-yı kalbi rācihter gelir mülk-i Süleymāna
Kānā' at-pişeniñ olmazsa da 'unvān u dārātı
- 3 Çü-cüş-ı mevc-i yem her kīne-ḥāhıñ rüy-ı ḥālinde
Dem-ā-dem cılve-sāz olmakda naķş-ı sū' -i niyyātı
- 4 Revā gör ey faķih-i bed-reviyyet rindi firdevse
Dirāz etme yeter rişin gibi ḥabl-i rivāyātı
- 5 Çü-cism-i ehl-i gam peydā mı nā-peydā mı añlanmaz
Güç olmuşdur Edībā ehl-i şıdkıñ nefy ü işbātı

1830

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Dehān-ı şeyḥden umma kelām-ı mā ya' ni
Eger içerse de rindiñ şarāb-ı māyi' ini
- 2 Tevaķķu' eylesesin vaķ' -ı şān u āsāyiş
Ṭarīķ-i züll-i gamıñ fehm eden vaķāyi' ini

1828 Ü2 194a

1829 S 81a, Ü1 202a, Ü2 194b

1830 S 81a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 3 O şūha cism ü dil ü cān-sipār olan ‘āşık
Zebān-güzār-ı hayāl etmesin vedāyi‘ ini
- 4 Güm etdi halka-i zikr içre şeyh dünyâyı
Dönüp çü-esb-i raḥā cüst-ü-cūda zāyi‘ ini
- 5 Şafā-yı zāyiḳa-i feyzden müberrādır
Edīb aṇlamayan ḥāmemiñ şānāyi‘ ini

1831

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Sakf-ı dile hümüm-ı firāḳıñ ‘anākibi
Olmaḳda tār-beste-i renc ü ‘anā gibi
- 2 Mülk-i derūnu cünd-i ḡarāmıñ revākibi
İşāl-i dest-i ḡārete görmüş revā gibi
- 3 Hüzẓār-ı bezmi cümle şavar bir baḥūr ile
Dehriñ esās-ı şoḥbeti pā-ber-hevā gibi
- 4 Yāriñ dilir ḥācibi esb-i cemāline
Binmiş elinde deşnesi var işte rā gibi
- 5 Yokdur Edīb ‘ārafe enmūzec-i na‘īm
Dār-ı fenāda cāygeh-i inzivā gibi

1832

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Bilmem dilimiñ katline fetvā mı verildi
Yā pışgeh-i ḡamzede bir cā mı verildi
- 2 Ḡarḳ eylemede ‘ālemi ḥün-ābe-i eşkim
Āyā gözüme cūşış-i deryā mı verildi
- 3 Nevbet ḳomadı nālişine ‘āşık-ı zārıñ
İḳlīm-i çemen bülbüle tenhā mı verildi
- 4 Eflākde mi gördü o meh ‘aks-i cemālin
Yā destine mir’āt-ı mücellā mı verildi
- 5 Olmaḳda füzün zerdī-i endāmım Edībā
Bālāmıza bir ḥil‘at-i dībā mı verildi

1831 S 81a, Ü1 202a, Ü2 194b

2 ḡārete S, Ü2: raḡbete Ü1

1832 S 81b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1833

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ğarāma ol ki ede cismi kebs-i kurbānī
Çekip alırsa n'ola dest-i cezb-i kurb anı
- 2 Ḥayāle almaz o kim ḥādīṣāt-ı devrānı
Ṭariḥ-i zillet eder dest-bürd-i devr anı
- 3 Sezā mı merd-i fütüvvet-şi' āra kār-ı zinā
Be-nezd-i ehl-i mürüvvet olur mu er zānī
- 4 Kül etdi sīne-i biryān-nümünü sūziş-i ğam
Bu kāḥ-ı cism-i naḥilīñ güm oldu bir yanı
- 5 Edīb menhec-i İslāmı zāyi' etmişdir
Cihānda añlamayan rāh-ı küfr ü imānı

1834

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Zāyi' eylerdik maḳām-ı na're-i mestāneyi
Gūş edeydik sem'-i cān ile eger mestā neyi
- 2 Gerdiş-i meydān-ı ğamda ḥ'oş görür ehl-i hevā
Neş'e-i peymāneden ey rind-i ğam-peymā neyi
- 3 Ney gibi etdim ser-āġāz-ı nevā-yı ğam henüz
Çāre-i teşḥīr bilmem neyledir cānāneyi
- 4 Bezm-i dūzaḥ-tāb-ı aḥzān içre sūz-ı nālişim
Āşiyān-gir etdi çün-pervāne bī-pervā neyi
- 5 Kābil-i pend-i Edīb ol neyden al feyz-i nefes
Zāhidā pīrāye-gir et meşreb-i pīrāneyi

1835

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Zāhid ne deñli şaḥḥ ile olursa ger [de]nī
Şad-sāle naḳd-ı zühde alır būs-ı gerdeni
- 2 Māl almanıñ ki tā bu kadar aldı dadını
Gelmez mezāḳ-ı ḥākime ḥ'oş kār-ı dādenī
- 3 Erḥāma nehş-i cife-i ḥ'ār-ı ḥarāmdan
Doğduḳça ḥalka düşmen olur her düşen menī

1833 S 81b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1834 S 82a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1835 S 82a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 ان كنت فى المحبة بالذل قانعا
ذوالعز فى الهوى عجبى كيف لامنى
- 5 Yāriñ Edīb rüyunu zīb-i hayāl eden
Almaz nigāh-ı rağbetine zīb-i gülşeni

1836

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Niyyetiñ zayf-ı gamıñ qalbime tenzıl gibi
Şevk ile ötmede zırā ki bu ten zıl gibi
- 2 Dehen-i h̃āhişe aldıkça zebān-ı yāri
Dilimiz cūşa gelir mevc-i yem-i dil gibi
- 3 Eylemiş teb-zedegī lüknet-i şirini kadar
Reng-i ruhsār-ı dıl-ārāsını tebdıl gibi
- 4 Mīl-i sürmeyle miyān-ı kehal-i cānānıñ
Arasan arasını var hele bir mīl gibi
- 5 H̃oş olur behceti gāyetde cemāl-i yāriñ
Mīl-i sürmeyle eger etmese tekmīl gibi
- 6 Yine nev-rūza çıkıp rahtını taḥvīl eyler
Āftābım ḥamele etmege taḥmīl gibi
- 7 Girip ol Yūsuf-ı ḥüsnüm yine mā'-i Nīle
Teni mā'ilere gark eyledi şan Nīl gibi
- 8 İhtiyāz etse n'ola qadr-i bülendi ol kim
Tāb-ı 'irfān ile pür-nūr ola qandīl gibi
- 9 Nice bārīk ise de böyle Edībā şî'rim
Dehen-i qālime gelmez yine bir kıl gibi

1837

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Cihānda ser-firāz olmakda ol āzāde-ḳad şimdi
Aña yetmez derim kūteh-nigāh-ı çeşm-i bed şimdi
- 2 H̃üsām-ı gamze-i ser-tizi çekmiş yār 'uşşāḳa
Penāh-ı dāmen-i zülfe yapışsınlar meded şimdi
- 3 Baña evşāf-ı ruhsārın ederken ḥayret el verdi
Unutdum ey dıl-i efsāne-gū neydi şaded şimdi

1836 S 82a, Ü1 202a, Ü2 194b

4 arasını S, Ü2: ara Ü1

1837 S 82b, Ü1 202b, Ü2 194b

- 4 O meh bîgânelerden şadd u i' rāzında şābitdir
Dilā ol āzmūdendir benim şad kerre şad şimdi
- 5 Direm-cūyā olup merdūd-ı hırmān olma ey zāhid
Saña bihter degil mi dest-i reddeden dest-i ked şimdi
- 6 Eb u cedd ile faḥr etmekdesin ey sālîk-i cāhil
Hemān ebced mi şandıñ menhec-i tā' āta ced şimdi
- 7 Edîbā şadme-ḥ'ār-ı müşt-i gerdūn olmadan dā'im
Hemān ḥ'urd olmada gūyā ser-i ehl-i ḥired şimdi

1838

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Olur mu güm-reh-i 'aşka reh-i sefer hādī
Eger ki bedreḳa-i rāh ederse Ferhādī
- 2 Derūnu āh ile pür-māye etdi hicrānı
'Aceb muḳāṭa' adır kim hevādır irādī
- 3 Ḥurūşu şanma ki mī'ād-ı vaşla merhūndur
Ki ḥūn-ı dīde kesilmez gelir dem-i 'ādī
- 4 Yazık ṭabanca-i bîhūdesiyle şāgirdi
Düşürdü 'illet-i sille cefā-yı üstādı
- 5 Edîb yād-ı bün-i yāri kār edip zāhid
Demiş ki böyle ḳuruldu ezelde bünyādı

1839

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 هاجرت عنك حالك لما ارابنى
Ey yār-i bed-serîre bulursun ara beni
- 2 تا شد نگاه سمع درایت خلل پذیر
ملزم شود لسان فصاحت بالکنی
- 3 Ḥūsn-i metā'-ı ḳadrini maḡmūr-ı reşk eder
Leşm-i şifāhı zīver eden rûy-ı dāmeni
- 4 Tāb-āver-i firāḳ-ı şadîḳ-i şefîḳ olan
Vaḳt-i ṭalebde zāyi' eder cāy-ı me'meni

5 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

6 tā' āta S: 'irfāna Ü1, Ü2

7 ḥ'urd S: ḥurd Ü1, Ü2

1838 S 83a, Ü1 202b, Ü2 195a

1839 Ü2 195a

- 5 Vaḥdetde ƙaşr-ı cennete mihmân idim Edîb
Bulsam eger ki kendime gönlümce meskeni

1840

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 بديع سال من أفاق اشواقى بترطيبى
Nihâl-i 'arızında gül gibi yârîñ biter ƙibi
- 2 Yed-i ağıyardan zeyl-i vişâlin ƙaşr eder dil-ber
Firâz olduƙça ƙaddi hâke düşmez dâmen-i şîbi
- 3 Riyâ-yı merdüm ibhâc eyledikçe şûret-i ƙarın
Görünmez dîdeye ahlâķınıñ sîmâ-yı tehzîbi
- 4 Olurken ehl-i bağye pîşe her mesned[d]e âsânî
Mühân-ı zahmet-i ta' mîr eder mi dest-i tahzîbi
- 5 Nigâh-ı meyl-i her âteş-nihâda cûy-ı rûğandır
Hiyâz-ı âb olursa dûzaķıñ er cây-ı ta' zîbi
- 6 Herâsân-ı Hudânıñ hem-dem-i ümmîd ü bîminden
Gam-ı terhibin icâz eylemez tefrih-i terğîbi
- 7 Tek-â-püy-ı der-i eşrârdan teb' id-i ni' metdir
Edîbâ merdüm-i 'uzlet-güzîne za' f-ı terkîbi

1841

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Umardım kim ola âşâr-ı resm-i naşfet ü dâdı
Meger bî-dâdgâh-ı 'âlemiñ hiç ƙalmamış dadı
- 2 Edip şüyide rûy-ı deştgâhı berf-gün etdi
Şehâ çeşm-i dil-i şûridemiz ol dem ki ağladı
- 3 Dilâ rüşvetle söyler saña belki şeyh-i nâ-mürşid
Su'âl etmek olursa aña bir kez râh-ı irşadı
- 4 Bu şurişgehde îrâ-yı zinâd-ı hud' adır cümle
Bütün hükâm-ı âteş-ıtab'-ı vaķtıñ bâb-ı îrâdı
- 5 Kibârı sihr ile cādū gibi teşhîre ƙadirdir
Baķılsa pek güzeldir mürşidiñ bu fende icâdı
- 6 N'ola tilmîzi taķdîm eylese bālâsına şeyhi
Meger şâgird olanlar üstüne almaz mı üstâdı

1840 Ü2 195a

1841 S 83a, Ü1 202b, Ü2 195a

2 ol dem ki S, Ü2: ol deñli Ü1

4 îrâ-yı S, Ü2: îrâd-ı Ü1

- 7 Nesīmāsā hemān tāb-ı ğam-ı rindānı teskīne
Edībā bezm-i gülşende hevā-yı bādedir bādı

1842

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Farķ etmeyen nişimen-i ğamda durağını
Alsın eline nūr-ı maħabbet çerāğını
- 2 Eyler nemā-peżirī-i tevfiķ-i maṭlabıñ
Hem-ser nihāl-i sidreye her bir budasını
- 3 İ'ād-ı keşf-i sırrı kıomazsa rakīb-i dūn
Ketm etmesin ne var ise açsın kıulağını
- 4 Dil-bend-i zūlf-i dil-ber olan bāğı n'eylesin
Hiç dest-i seyr-i bāğ açabilsin mi bağını
- 5 Mestī-i 'aşķ-ı yār ile düşdük ayağıdan
Sākī-i çerħ başına çalsın ayağını
- 6 Şūfī ğınāyı faķra da verse bu āz ile
Maħbūbdan ħayāle getirme ferāğını
- 7 Varsaķ fezāyı gülşene de sīne-i ğama
Ursaķ Edīb faşl-ı bahārıñ bu çağını

1843

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Geldikde ser-i fikre mey-i cām dudağı
Ĥayretle unutturdu bize başı ayağı
- 2 Gūyā ki dili lāne-i mār eylemişizdir
Oldu olalı kākül-i müşĝini kıonağı
- 3 Tārīk-nişinān-ı ğamıñ dāğ-ı ğamıñla
Rāciħ mi degil şu'le-i ħ'urşide çerāğı
- 4 Ol şūħ dü kez zāğ verip şārim-i çeşme
Cān u dil-i 'uşşāķa yine düzdü duzağı
- 5 Gülşende şafā eyle kesip biçmege sa'y et
Elden bu mevāsimde şaķın kıoyma bu çağı
- 6 Şūfiye degil bādeyi engūru da verme
Hiç mih-i maķāl-i femine aşma kıulağı
- 7 İzhār edicek rāħa-i sīmīni Edībā
Zehr-ābe-i ħayret içirir pençe-i ağı

1844

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Būsa alt etmek için her şanem-i nā-rāmı
Zāhid-i şifte-dil ālet eder bayramı
- 2 Bu kademle olamaz kâdim-i vuşlat şūfî
Baña ma' kūs göründü eşer-i aqdāmı
- 3 Men' a-i bāb-ı tevekkülde himāyetde ise
Mürşidiñ ehl-i ğinādan yine istirhāmı
- 4 Alışıp kūs gibi kūnu daği isti' māle
Söze geldikde velī der bu daği er damı
- 5 Zulmet-i şāmda ahlar ağı isti' māle
Dide-i ħ āhişine nūr görür aḥşāmı
- 6 Naḥv-i āġūşuna tilmizi çekip mestāne
Aña şeyḥi şu gibi ezber okutdu cāmı
- 7 Ḥān-mān şāhibi ḥānumlar Edibā şimdi
'İllet-i vaşl-ı ṭabīb etmededir eşkāmı

1845

mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

- 1 Bağışlar pîr-i paşa ḥān-mānı
Alır gözle göreydi ḥānumānı
- 2 Dile zaḥm ursa da tîr-i kemānı
Yine lutf añlarım bilmem kem anı
- 3 Raķibi añma koy ol bed-gümānı
Fezā-yı ḥātırından et güm anı
- 4 Çekip mestāne yāri püştüne şeyḥ
Şarāb ile edermiş ihtikānı
- 5 Edibā kākülün bir yana itmiş
Esir etmiş dil-i sevdāyiyānı

1846

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 O perī şavma' a-i şeyḥ-i pederden çıkdı
Şeyḥ-i İslām-fidā gör ki nelerden çıkdı

1844 S 84a, Ü1 203a, Ü2 195b

2 Bu S, Ü2: Bir Ü1

1845 S 84a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1846 S 84b, Ü1 203b, Ü2 195b

- 2 Düşdü bâ-ketm-i riyâ gâ'ile-i tâ'âta
Zâhîde fitne kemîngâh-ı hâzerden çıkdı
- 3 Şavşa kaşdında iken zaḥm-ı yarağa düşdü
Nîze şûfî-i ḥara zîr-i siperden çıkdı
- 4 O sefer-kerde perî vâşıl-ı ser-menzil olup
Hele ridf-i terî âğûş-ı egerden çıkdı
- 5 H' oş görürken o perî-rûyu Edîbâ şimdi
Müjde-i sâkıtımız gibi nazardan çıkdı

1847

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 چرا گویم ترا اطوار ناس ای دل که میدانی
Kimi nehc-i hüdāya dūr olur ḥalkıñ kimi dānī
- 2 N' içün sencide etmez kārını merdüm kaẓā hergiz
Şırâtı ictiyāza reh-nümā etdikçe mîzânı
- 3 Ne faḥr eyler 'aceb miḥnetgeh-i ḥirmān-ı luṭfundan
Ḥudā erbāb-ı ḥırşa naḳd-ı müzdür eylemiş kânı
- 4 Şaḳın her üss-i dîni süstden sekkânına zîrâ
Helâk ızmār eder üss-i binâyı süst eden bânî
- 5 Edîb emr-i Ḥudā 'âlemde maḳrûn-ı mu' atṭaldır
Muṭâ' olduğça şāḥân-ı bûğâtıñ ḥükm ü fermânı

1848

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Nâkesânıñ iltimās-ı nûş-ı mâ'-i bâridi
Düş-ı istignāma bîrûn-ı taḥammül bār idi
- 2 İğtinām etdiñ yine ey dil n' içün her vâridi
Sende çünkim genc-i iksîr-i ḳanâ' at var idi
- 3 Nâ-güzîr etdim cüdâ merd-i le'im-i mārîdi
Niş-i zehr-âlûd ile zîrâ şebîh-i mār idi
- 4 Şimdi fikr-i yâr ile rûşen-diliz kim pîş ez-în
Ḳalbi târîk eyleyen endîşe-i âğyâr idi
- 5 Biz bu dem neyl-i vişâle çâre-yâb olduk Edîb
Mihrcân iḳbâl-i vaşla mûcib-i idbâr idi

3 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1847 Ü2 196a

1848 Ü2 196a

1849

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hañla vāyemend et la' l-i nābīndan mey-āşāmı
Bahārīñ yoğsa nūş-ı sāğara kūteh mi yaşāmı
- 2 Dil-i bī-tāb-ı şeyhīñ şīr-i şedy-i şiredir meyli
Şikār eyler maşūn-ı hıdr-ı ācām olsa da cāmı
- 3 Zebān-ı fikrete hem nāmın almazsam da elbette
Derūn-ı pūr-kederde muṭṭaşıl olmağda hem-nāmı
- 4 Ğırās-ı şulb-ı tāhir ḥāk-i rahm-ı pāke lāyıkdır
Degil mi nā-muvāfiḳ olmamağ aşlāba erḥāmı
- 5 Edībā 'ahirātūñ şeyḥ-i dūna verdi baş amı
Olurken zāhirā 'işmet-nümāy-ı Şeyḥ-i Beştāmī

1850

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Alamam çeşmime her ḥire-dil-i bennācı
Ricsden şükr ederim olduğuma ben nācī
- 2 Cāyi' -i neş 'eye taḳdīm-i mey-i telḥ etsin
Pīr-i ḥum-ḥāne teḥī koymayagörsün acı
- 3 Haşm-ı sermāya bu gün maḥkeme-i gülşende
'Andelīb-i çemeni eyleyelim da' vācı
- 4 Beng-ḥ'ārān-ı gama la' l-i lebi dil-dārīñ
Rūz-ı bāzār-ı cemālinde güzel ḥelvācı
- 5 Şehleriñ 'ayna Edībā nice gelsin tācı
Ni' am-ı luṭf ile sīr etmeyicek muḥtācı

1851

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şūrveş nağmede çün zarf-ı meyiñ sūrnāsı
Sākiyā ḥaşrgeh-i bezm-i meye sür nāsı
- 2 Zāhidiñ şanma eşer-yāb-ı nühādır rāsı
Pertev-i hūşu dimāğında degildir rāsī
- 3 Ḥumret-i şerme ḳodu verd-i riyāz-ı ḥuldu
Gülşen-i behcetiniñ reng-i gül-i būyāsı

1849 S 84b, Ü1 203b, Ü2 196a

1850 S 85a, Ü1 203b, Ü2 196a

1851 S 85a, Ü1 203b, Ü2 196b

- 4 Halka-i zülfü ki taqdîm-i nevâl-i ğam ede
Kayd-ı ğamdan nice ‘uşşâkıñ olur mencâsı
- 5 Olamaz kuhl-ı riyâzetle Edîbâ bînâ
Mürşidiñ çeşm-i dil-i ekmeğ-i nâ-bînâsı

1852

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Lebin teskîn-i tâb-ı şevk için bir emsem olmaz mı
Ya zağm-ı rağm-ı enf-i ğayr için de emsem olmaz mı
- 2 Riyâz-ı behcetinden tâze gül dersem derim ammâ
O şâh-ı hüsne bir vakt ile eksem dersem olmaz mı
- 3 Zebân u kand-ı müşğ-âmîz-i la‘lin der-dehân etsem
Lisânından devâ-yı derd-i ‘aşkı şorsam olmaz mı
- 4 Hevâ-yı tünd-i âh u dîde-i hûn-âbe-rîzimle
Hurûş-ı eşk-i ter şûr-efken-i cûş-ı yem olmaz mı
- 5 Edinmiş hûb oğulluk zâhid-i eb kem nigâh etmez
Ya şimdi ğayrdan nutk-ı nigâhı ebkem olmaz mı
- 6 Raķam ta‘lîmine âmâde mâr-ı hâme-i kîri
Bu bezl-i cehd ile şâgird-i kâtib erķam olmaz mı
- 7 Edîbâ kaşd edip birden ser-i aġyâr-ı bed-kârı
Hüsâm-ı pür-sem-i âhımla ursam sersem olmaz mı

1853

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Tavr-ı nâzişle göreydi o gül-i zîbâyı
Şermnâk eyler idi ol ruğ-ı pür-zîb ayı
- 2 Mihr ü mâh-ı felegi dest-hûş-ı reşk etme
Çerhe bâz eyleme dest-i nigeğ-i ġirâyı
- 3 Tâb-ı hûrşid-i ‘izârîñ çemen-i bâlâdan
Cezb eder jâle gibi mihr-i cihân-ârâyı
- 4 Hüsni dil-dârı koyup behcet-i hûru añma
Vâ‘izâ kılma bize bağş-ı keder-fermâyı
- 5 Eylediñ sâha-i firdevse Edîbâ maġbût
Câyġah eyleyli memleket-i Şehbâyı

1854

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 H'orş görmez isen h'āna meges gibi konanı
Sen daḥi tufeylicesine alma ḳo nānı
- 2 Miṭ'āmların ṭa'ma bedel oldu şu nānı
Rān-dide eder ḡaflet ile nāne şunanı
- 3 H'or görme şaḳın ḥāme-i 'irfānı yonanı
Ta'zīm edegör āb-ı kemāl ile yunanı
- 4 Şahrā-yı maḥabbetde göründükçe şu yanı
Seyr et nice pīrāhen-i sāmānı şoyanı
- 5 'Uşşāḳın Edībāne ḡam-ı 'aşḳı duyanı
Zemm etse n'ola ṭu'me-i ḡafletle doyanı

1855

mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 H'ābide eyle ṭiḡi ḳo elden niyāmını
Bir dem uyut tehemten-i ḡamzeñ ḥüsāmını
- 2 Fīrūze-seng-i nazre-i çeşm-i kebūd ile
Luṭf eyle revzen-i dilimiñ ḳırma cāmını
- 3 Leşm-i niḳāb-ı yāre rızāmız mı var meger
Bulsam fem-i nesīme de vermem lişāmını
- 4 Endek ḥelāli ḳoy da ḥarām-ı keşiri al
Şeyḥā bu ḥürmetiñ edegör ihtirāmını
- 5 Ḥammāma girdi 'aks-i ruḡuyla Edīb o mah
Mir'āt-ı mihre ṭa'ne-zen etdi rüḡāmını

1856

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Olunca 'āhireler ḥānesinde mīzānı
Niyāz-ı vuşlata ister bahāne mi zānı
- 2 Ḳudūm-ı Ḥusrev-i 'aşḳa be-resm-i pāy-endāz
Yeter mi cāy-ı diliñ bir ḥaşir-i sāmānı
- 3 Ḡanī si nāna muḳābil sinān verir ḥalkā
Deḥān-ı mūra ḳomaz bulsa rīze-i nānı

1854 S 86a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1855 S 86a, Ü1 204a, Ü2 196b

2 kebūd S, Ü2: ḥasūd Ü1 / ile S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

1856 S 86b, Ü1 204a, Ü2 196b

- 4 Ümîd-i māl ile hâkim mu'în-i kâtildir
Fesâd-ı kârına bakmaz olursa dihkânî
- 5 Hezâr dest-i teşevvükle şâhidân-ı çemen
Edîb da' vete nâzır hezâr-destânı

1857

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Hañla hüsnuñe cānā zevāl gelmedi mi
Bahār-ı mevsim-i neyl-i vişāl gelmedi mi
- 2 Dilā tereşşüf-i la'l-i lebin taşavvurda
Mezāka lezzet-i āb-ı zülāl gelmedi mi
- 3 Hemîşe dağdağa-i mîr ü şāha mā' ilsin
Gönül hayāle demār u nekāl gelmedi mi
- 4 Ne bu füzūnî-i raht-ı iķāmete sa'yıñ
Derūna gā' ile-i irtihāl gelmedi mi
- 5 Hâķîr görmedesin sâ'ilân-ı muhtācı
Ya fikre hālet-i züñl-i su'āl gelmedi mi
- 6 Şikāyet-i gilemendānı gūşa almayarak
Saña be-dest-i felek gūş-māl gelmedi mi
- 7 Dem-ā-dem etmedesin nazma tab'ını mu' tād
Edîb saña bu fenden kelāl gelmedi mi

1858

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Uymaz baña nāsıñ ne şıgārı ne kibārı
Ben kânî' iyim kısmetim etmiş ne ki Bārı
- 2 Eşhāş-ı fūrū-māyeniñ ādābına bakma
Tām olsa da zer alma kem oldukça 'ayarı
- 3 Erbāb-ı hıred mest-i sürūr olsa da bil kim
Bî-nuķl-ı ğam olmaz düm-i her leyl ü nehārı
- 4 Hâķdan anı ferzāne beşîr-i kerem añlar
Gāhice peyām-āver-i 'usr olsa yesārı
- 5 Bed-pişelerin şöhret iken ref'-i niķābı
Eyler nice estār-ı şüyü' unda tevārı
- 6 Mechül idi ezhāna temennā-yı bülūgu
Bir kimseye mülk olsa bu esbāb-ı 'avārı

4 māl ile S, Ü2: māl ki Ü1
1857 S 86b, Ü1 204a, Ü2 197a
1858 Ü2 197a

- 7 Oldukça bihi hüsn-i kanâ' atle Edîbâ
Hasret-zede-i çeşm-i hasûd etme 'izârı

1859

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Uyma zamâne cāhiline elma'î deyi
Sîr eylemez nevâlesi yok al ma'ideyi
2 Hürâ-pesend olursa da şâyeste eyleme
'Aks-i cemâl-i hâyine mir'ât-ı dîdeyi
3 Der-māndegî şerâfet-i hüsn-i şekîb ile
Eyler behîc merdüm-i miñnet-keşideyi
4 Düşdükçe hâk-i zillate fersüdelik añlar
Güliden mecâl-i fûrkat-i reng-i perideyi
5 Dür ol Edîb ülfet-i halk-ı zamāneden
Sedd et ritâc-ı h'âhiş-i 'uzlet-güzideyi

1860

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ser-mest-i nâz edip saña ol meh kıya gibi
Yârîñ elinden ey dil ayağıñ kıya gibi
2 Cerr etdi mâlı nefha-i şûr-ı riyâ ile
Şûfiye var mı 'âlet-i cer bu riyâ gibi
3 Yak rîşîñe hınnâyı düta ol huzû' ile
Zâhid saña vesîle mi var inhinâ gibi
4 Akdı imâm-ı tâzeniñ ardınca şehvetiñ
Şeyhâ bu şeb aña garañ iktidâ gibi
5 'Älemde nûş-ı cām-ı leb-i yârsiz Edîb
Bād-ı behîşt 'aynıma gelmez hevâ gibi

1861

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hārâb-âbâd eder kevni yakınca deste hınnâyı
Bu dest-i âteşin-i yâr yakdı yıkdı dünyâyı
2 Tehî oldukça meyden nûş ile destinde peymâne
Eder 'aks-i lebi menfûr-ı imlâ cevî-i minâyı

1859 Ü2 197a

1860 S 87a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1861 S 87a, Ü1 204b, Ü2 197a

- 3 Hevâsı bil ki âb-ı âsiyâ-gerdân-ı ‘âşıkdır
Hemân sen ‘âlet-i lehv ahlama ey Mevlevî nâyı
- 4 Kemân olmuş kadi âmâc-ı tîr-i cezb eder yâri
Olunca hırş ile çekmekde şûfî kavş-ı esmâyı
- 5 Şehin-şâh-ı Sikender çâker-i tab‘-ı cihân-gîrim
Bütün teşhîre çekmiştir Edîbâ mülk-i ma‘ nâyı

1862

mef‘ülû fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Ol mâh-rû haţ-âver olup geldi şâribi
Bî-vâye kaldı câm-ı lebiñ şimdi şâribi
- 2 Dil-ğasteye devâ deyü işrâb-ı dâ eder
Añlandı müşfikân-ı zamânıñ meşâribi
- 3 Kevniñ hezâr leşker-i encüm-şümârına
Çokdur meşâfgâh-ı gamıñ bir muhâribi
- 4 Dil-berle şeyh ortaya ser-mâyesin kodu
Şimdi odur ticâret-i vaşlñ mezâribi
- 5 Bakdım Edîb dîde-i fikr-i dakîk ile
Yokdur mehiñ o mihre şebahde tekarûbi

1863

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 O şûha sūziş-i âhım sirâyet etmeye mi
O da harâret-i gamdan şikâyet etmeye mi
- 2 Hezâr za‘f-ı dil-i çâk-ğurdemi o güle
Hezâr za‘f ile bir bir hikâyet etmeye mi
- 3 Olup ‘inân-keş-i rahş-ı kırışme ol meh-rû
Dil-i ‘anâ-keş-i zâra ‘inâyet etmeye mi
- 4 Nesîm-i âh-ı seher-ğizi ‘âşık-ı zârıñ
Hadîş-i şevkîni yâre rivâyet etmeye mi
- 5 Sitîz-i gamze-i ser-tîzi levh-i sinemize
Edîb zağmını pek bî-nihâyet etmeye mi

1864

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Bu 'ālemiñ hele gör zīnet ü fer-i dūnu
Unutdurur mu degil zīnet-i Ferīdūnu
- 2 Bu āsiyābī-i dehriñ dem-i sirişk ile mi
İdāre etmesi t̤āhūn-ı çerh-i vā-rūnu
- 3 Düşürdü sicil-i dili çāh-ı nūne-i zeķana
' Aceb midir dil-i üftāde olsa memnūnu
- 4 Faķīh etmede pīrāye şahn-ı bāğ içre
Meşām-ı h̤āhişe erdāf-ı yāsemen-gūnu
- 5 Dilin h̤ızāne-i hecriñde etmeyip maḥzūn
H̤ızāne-dār-ı vişāl et Edīb maḥzūnu

1865

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 O dil ki bilmeye dā şöhet-i eviddāyı
Bu h̤ire-fehmi ile zann eder o vid dāyı
- 2 Çekilmez oldu kemān-ı şıķālet-i se'ele
Nidā-keşān-ı su 'ālīñ ne saḥt imiş yayı
- 3 Çel akçedir getiren pāy-ı rāhibi deyre
Tehice h̤ oş göremez şūret-i çelipāyı
- 4 Şeb-i müsāmereye şeysiz eylemez rağbet
Hemān gedā mı meger yāya kalb eden bāyı
- 5 Şu'ūr-ı h̤ırs gibi zihni rāhibiñ ma' kūs
Gelir mi fikrine gör ters dīn-i Tersāyī
- 6 Nigāhı oldu süveydāma seng-i āhen-keş
O dil-rübāda 'acebdir bu saḥt-girāyī
- 7 Edīb baḥr ile berde o nāy-zen şūhuñ
Nevā-yı behceti zār etdi pīr ü bernāyı

1866

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Gende-būyān-ı nifāķıñ ḥalaķ-ı ednāsı
Gilez-i çirk-i ridā 'etle geçer ednāsı

1864 S 87b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1865 S 88a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1866 S 88a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Bu kederle ‘acebā bezm-i meyiñ mīnāsı
 3 Kulkul-i şevk ile handide eder mi nāsı
 4 Bakma ta‘ birine her rāst-nümā eşhāşıñ
 5 Şanma kim lafza muṭābık görünür ma‘ nāsı
 6 Faşl-ı sermāda çıkar bām-ı sürine şūfī
 7 Güyyiā taht-ı maşif üzre imiş meştāsı
 8 İstirāṭ etmege emvālin Edībā halkıñ
 9 Nice aşhāb-ı ğınā ālet eder iflāsı

1867

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Maḳdemiñle şanemā reşk-i cinān yap rāğı
 2 Deşt ü şahrāda kaçan güller açā yaprağı
 3 Bir eli şofra-i ahyā bir eli mevtāda
 4 Olmasa şeyḥ-i harīşıñ doyamaz kursağı
 5 Laḥm-ı pür-şahm-ı velāyimde dilir ol şūfī
 6 İktirā‘ eyle femiñle şu gibi iç yağı
 7 Zāller liḥyesini şekl-i per-i dāl etmiş
 8 Böyle u‘cūbe cenāhıyla diler uçmağı
 9 Eyleyip kişver-i ma‘ nāyı Edībā teşhīr
 10 Şārim-i kilik-i cihān-gırime verdim zāğı

1868

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Dehriñ ki eger şeyḥe ere devlet-i bayı
 2 Bu zühd ile bā-terk-i riyā yerdı ribāyı
 3 Şūfī saña bu şevb-i kabā ālet-i cerdir
 4 Hiç inceye meyl etme şakın giy bu kabayı
 5 Zāhid ki kemān-dār-ı dem-i yā’-i nidādır
 6 Sım ü zeri āmāc ederek çekme yayı
 7 ‘Ālim var ise hisşe umar pīr-i muğāndan
 8 Zirā ki der-i meykededen çıkmadı pāyı
 9 Lāy-ı mey içer şeyḥ-i gedā lā demek olsa
 10 Alır mı Edībā dehen-i gūşuna lāyı

1869

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Hem-dest olarak zenle yine şöhet eder mi
Şeyhiñ 'acebâ istedigi bir yed-i ner mi
- 2 Ağyâr ikişer geldi bu gün meclis-i hâşa
Ey pâdişeh-i mülk-i bahâ saña dü şer mi
- 3 Dūd-ı dilimiz nüh felege oldu müvâzî
Ol serv-i sehî âhım ile başa çıkar mı
- 4 Seyr eyle benim sūziş-i sinemle sirişkim
'Âlemde hemân seyr edecek baħr ile ber mi
- 5 Nākışlara yüz verse felek ğam mı Edibâ
'Âlemde meger nākış olan baña keder mi

1870

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 'Âyifdir ol ki zînet ü zîb-i serâyiri
Görse n'ola nümüne-i devlet-sarâ yiri
- 2 Oldu vemîz-i berķ-i tebessüm-nümâ bize
Verdi nümüne-i ğays-ı vişâliñ beşâyiri
- 3 'Uşşāk u yâr dâ'ire-bend-i neşât olup
Ağyâra döndü hızy u nekâliñ devâyiri
- 4 Şanma gönülde 'aks-i velâ müstakîm olup
Muhtel olunca ehl-i velâniñ zamâyiri
- 5 Gelsin Edib encümen-i şöhet o kim
Yokdur dilinde da'vî-i 'aşkıñ muġâyiri

1871

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Kemend-endâz-ı mevc-i pehlevânî
Şikâr eyler hezârân pehlevânı
- 2 Kadehler sâkiyâ olsun müheyyâ
İnâ'-i bâdeniñ geldi evânı
- 3 Revân-baħş-ı zemîn-i kām-ı dildir
Hıyâz-ı dîdeniñ âb-ı revânı

1869 S 88b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1870 S 89a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1871 S 89a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Devān olma şaşkın işr-i devāya
Lebinden gayrı ey şeyh-i Devānī
- 5 Hınālandı Edībā keff-i sāķī
Alınca deste cām-ı ergavānī

1872

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Çıkar ey pîr gönülden heves-i ekyāsı
Tohm-ı dīnāra bedel hāk-i dile ek yāsı
- 2 Alma tezvîr ile elmacasına elmāsı
Rüşvetin zehr idigin bilmiş iken elması
- 3 Kesb-i tayyible nemed-püş-ı helāl ol görme
Cismiñe çirk-i haram ile revā kirpāsı
- 4 Baña h̃oş geldi hele tarz-ı debîr-i mīnā
Resm-i dībāce-i sâğarda güzel imlāsı
- 5 Eyledi nāşıye-i cāmı Edībā tenvîr
Meclisiñ 'aks-i ruḥ-ı sāķī-i meh-simāsı

1873

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Dehriñ bu hırş-ı mürde-dilān-ı ekābiri
Bulsa temellük etmege sâ' i mekābiri
- 2 Kaplar dü kevnî şāh-ı ğamıñ nām-ı satveti
Pirāye-gîr edince rü'ûs-ı menābiri
- 3 Ğam çekme lâ-cerem reşehāt-ı şabîr-i kām
Şād-âb eder zemîn-i dil-i merd-i şābiri
- 4 Cebbār-ı müntakim var iken merd-i 'ākile
Lâyık mıdır seciyye-i merdûd-ı cābiri
- 5 Āb-ı neşât-ı kâbil ile sineden Edīb
Şüyide et ğubār-ı ğam-ı vakt-i ğābiri

1874

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 سهام سددت من عاهد حتفی اصابونی
Aniñ'çün rismān-ı gayretim ister aşā bunı

1872 S 89b, Ü1 204b, Ü2 197b

1 yāsı S, Ü2: pāsı Ü1

1873 S 89b, Ü1 204b, Ü2 197b

1874 Ü2 197b

- 2 Hamîr-i nân-ı zayfa nâs eder memzûc-ı kan unı
Bu da' vetgâh-ı mihmân-keşde kim kurmuş bu kânûnı
- 3 Güneh-nâ-kerde cürm-âlûdedir nezd-i eşirrâda
Hemâl-i Yûsuf olsa bugz eder ıtlâk-ı mescûnı
- 4 Gedâ Mûsâ olursa maḥrem-i yâr-i cehûl olmaz
Ġinâsından ferâmûş etmez ammâ nâm-ı Kârûnı
- 5 Edîbâ ehl-i şakvet şiddet-i reşk ü tebâguzdan
Olur mûnkir ḥadıṣ-i ülfet-i Leylâ vü Mecnûnı

1875

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Fikr eden gâ'ile-i maḥşer ile mîzânı
Naḳş-ı ser-nâme-i a' mālın eder mi zânî
- 2 Etme her kân-bahâ şüh-ı kemân-ebrûnuñ
Peyk-i âmâliñi dil-bend-i ğam-ı peykânı
- 3 Şüfiyâ kût-ı nefîs isteyerek eşḥâşın
Saña yâḳûta müşâbih görünür rümmânı
- 4 Sûheveş rîḥte-i süy-ı hevâyız bilmem
Daḥi üstâd-ı ğam i' māl ede mi sühânı
- 5 Nice kez naḳz-ı 'uhûd etdi Edîbâ zâhid
Lîk naḳz etmedi peymâne ile peymânı

1876

mef' ulü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ulün

- 1 Bülbul yine dem-beste iken söyleye düşdü
Âzâr-ı deyi şâh-ı bahâra diye düşdü
- 2 Bir nîm nefes dūr olamaz nağme-i neyden
Bilmem ki bu sevdâlara yârim niye düşdü
- 3 Âmac-ı dil-i zaḥm-rübâ ol kaşî yâdan
Birden yine şad tîr-i cefâyı yiye düşdü
- 4 Mikvâ-yı ğamı pür-key edip cism-i nizârım
Dâğ ile ser-â-ser yine ḥil'at giye düşdü
- 5 Şahbâ-yı lebiñ olmağile kâmi Edîbiñ
Ol şevḳ ile 'aksîñ gibi câm-ı meye düşdü

1875 S 89b, Ü1 205a, Ü2 198a

5 zâhid S, Ü2: vâ' iz Ü1

1876 S 90a, Ü1 205a, Ü2 198a

1 deye S, Ü2: dili Ü1

1877

mütefâ'ilün fe'ülün mütefâ'ilün fe'ülün

- 1 Gama eyledim fütâde dil-i zâr-ı dâğ-dârı
Yine etdim istizâde nem-i çeşm-i eşk-bârı
- 2 O gül-i bahâr-ı cennet çemene verince zînet
Bizi kor esîr-i miñnet unudur cefâ-yı hârı
- 3 Yüzünü çevirdi bizden eleme düşürdü birden
Var ise çıkardı dilden gam-ı keyd-i rûzgârı
- 4 Bu riyâzetiyle zâhid k'ola şıdķ ile mu'âhid
Yeridir ola müşâhid be-'atâ-yı Kirdgârı
- 5 Yürü ey Edîb mañzûn dili gamla kılma pür-hûn
Der-i dilden etme bîrûn heves-i vişâl-i yâri

1878

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gönûlden gitmedikçe şehvetiñ evsâh u kir pası
Giyilmez mensec-i üstâd-ı 'aşķıñ şevb-i kirpâsı
- 2 Ne deñli ħarm ile me'lûf olursa 'âķile yegdir
Bu dehr-i pür-fitende mekr-i nâsı olmamak nâsı
- 3 Riyâ vü sum' ayı kâr eyleyelden çok ħinâ buldu
Muķaddem şeyh-i mürşid hep vera' dan çekdi iflâsı
- 4 Bu dârü'l-ħükm-i pür-şûr-ı cihânda muñmañill etdi
Kitâbıñ tâb-ı ħükmün aķviyânıñ ħavl-i aķvâsı
- 5 Sezâdır belki rû-gerdân olursa sâħar-ı Cemden
Olan ħab'-ı Edîbiñ neş'emend-i şî'r ü inşâsı

1879

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Ketm eyleyemez sîretini himmet-i 'âlî
Pinhân edebilmez eşerin bü-yı ħavâlî
- 2 Raħşende-diliñ şûret-i nokşânına bakma
Yeksândır anıñ mâh gibi naķş u kemâlî
- 3 Tâbide eder dest-i nerîmân-ı sipihri
Her merd-i gamıñ kuvvet-i engüşt-i hü-zâlî

1877 S 90a, Ü1 205a, Ü2 198a

1878 S 90b, Ü1 205a, Ü2 198a

1879 S 90b, Ü1 205a, Ü2 198a

2 kemâlî Ü1, Ü2: tamâmı S

- 4 Bî-vāye qalır lezzet-i şîrîni-i gamdan
Pür-şehd-i ġarām eylemeyen ġāne-i bāli
- 5 Ĥayret-feken-i şîrzime-i ġūr-ı cināndır
Mestāne Edîbā o mehiñ ġanc u delāli

1880

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Perîşān kıldı ġükm-i şāh-ı dîni
Ġürüh-ı ehl-i zūruñ şāhidîni
- 2 Şikest etse 'aceb mi kās-ı dîni
Zamāniñ fāsîdîn-i kāsîdîni
- 3 Qalır mı reh-nümā rinde ki dehriñ
Ġüm etdi rāh-ı dîni zāhidîni
- 4 Hele şūfî şeker-ġ'āb-ı 'arākla
Tefavvuk eylemişdir rākidîni
- 5 Edîbā 'akd-ı şıdık olmaz cihāniñ
'Uķūķu kār edince 'ākîdîni

1881

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Görünce ġamzede 'āşık o tîġ-i pür-tābı
Kesildi bîm ile endām-ı tākāt ü tābı
- 2 Kitāb-ı ġāvî-i ġükm-i şerî'at-i 'aşkıñ
Nişār-ı gevher-i cān oldu evvelîn bābı
- 3 Mübārîz-i felegi lerzenāk-i hevl eyler
Kimine rezm-i ġamiñ ġabza-ġîr-i ġarz-ābı
- 4 Fűrüg-ı bāşıra-i āftāba ġālibdir
Şeb-i sühād-ı ġamiñ zū'-i ġerm-i şeb-tābı
- 5 Edîb cūş-ı yem-i eşk-i dîde-i 'āşık
Ġarîķ-i ġayret eder baġr-ı ġa'r-nā-yābı

1880 S 90b, Ü1 205b, Ü2 198b

1881 S 91a, Ü1 205b, Ü2 198b

1 ġamzede S, Ü2: ġamze-i Ü1

4 S: (Ü1 ve Ü2'de bulunmuyor)

1882

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Hüsni-ı hülka sa'yını merdüm k'ede nâ-müntehî
Şöhret-i mecd ü şerefden eylemez nâmin tehî
- 2 Muṭṭalî' di şân-ı ehl-i şafvete her bed-naẓar
Eylese 'aks-âşinâ âyîne şahş-ı ekmeḥi
- 3 İnḥinâdan şâḥ-ı bâr-âver cemende 'âr idi
İstikâmetle müşâr oldukça her serv-i sehî
- 4 Bî-tekellûf sîr iken nân u piyâz u sîr ile
Merd-i kâni' lezzet-i helvâyı olmaz müştehî
- 5 'Ârdır olmak küleh-pûş-ı tecerrüdde Edîb
Fikret-i zerrîn kabâ vü efser-i şâhin-şehî

1883

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Ol âfetiñ girih-i müy-ı 'anberîn ḥâlî
Derûnu 'ukde-i miḥnetden eylemez ḥâlî
- 2 Çü-mîl-i sürme gözüm kaldı çeşm-i dil-berde
Güç oldu bâz edebilmek bu kalb-i meyyâlî
- 3 Tef-i ġarâmı nem-i eşk-i çeşmi nemm ederek
Duyuldu 'âşık-ı zârîñ nihüfte aḥvâlî
- 4 Bu tîz fehmi ile koydu faḳîhi eşkâle
Ġarîb mes'eledir ḥall-i bend-i sirvâlî
- 5 Edîb hep eşer-i inkisâr-ı 'âşıkdan
Raḳîb-i nâkesiñ idbâra döndü iḳbâlî

1884

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Olur mu çirk-i ḥalelden feẓâ-yı dîn ârî
Ṭarîḳ-i zûr u rişâdan alınca dînârî
- 2 Nihân-ḥâne-i kalbinde perde-pûş ise de
Ḳalır nihüfte kıyâs etme şeyḥiñ evzârî
- 3 'Înân-keş ol reh-i tezvîre terk ü tâziden
Ṭavîle beste-i şıdk et semend-i eṭvârî

1882 Ü2 198a

1883 S 91a, Ü1 205b, Ü2 198b

1884 S 91b, Ü1 205b, Ü2 198b

- 4 Şeb-i sürürle bulur meh teceddüd-i işrāk
Gönülde 'ayn-ı 'alendir ğarāmıñ esrārı
- 5 Dü-nīm olur dil-i zārı Edīb 'uşşākıñ
Nigāh-ı hışm ile gördükçe ğamze-i yārı

1885

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Deşt-i pehnāver-i 'aşkıñ nesemāt-ı bādı
Leheb-i nā'ire-i sīneme oldu bādī
- 2 Raġbet-i lezzet-i şedy-i edeb-āmüziden
Tıfl-ı endişemiziñ meşreb-i māder-zādı
- 3 Her büt-i 'işve-nümā şayd edebilmez gönün
'Aşıkıñ mürğ-i dili şayda çeker şayyādı
- 4 Nāvek-i reşki yeter sīne-i pür-kīnesine
Kalbden dūr edelim kayd-ı ğam-ı hüssādı
- 5 Tarh edip her biri bir güne Edībā vādı
Neġamātıyla okur ehl-i riyā evrādı

1886

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Cihān-gır olmasa ol tāb-ı hüsn-i rū berāhīni
Füzün etmezdi böyle nehc-i 'aşkı rū-be-rāhını
- 2 Dem-ā-dem tā'ir-i bîş ü kemi şayd-ı şümār eyler
Terāzūnuñ tehī pervāz eder zann etme şahini
- 3 Siyeh-kāra olur gül-güne-sā meşşāta-i dūzah
Rükām-ı aħger eyler fehme-i rūy-ı siyāhını
- 4 Şihāb-ı şākıb-ı her rīv-hūy-ı dīv-siretdir
Hayāl et mülk-i dādıñ dāver-i encüm-sipāhını
- 5 Edībā hıre-çeşm-i nāsdan temyız sākıtdır
Ki gerdūnuñ sühādan fark eder yok mihr ü māhını

1887

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Neş'e-i luţf umarak añma қо nām-ı nāsı
Umma nāsıñ fem-i ümmide қона mīnāsı

- 2 Şervetin fakra ki ibdāl ede ferdā mün'im
Fakr-ı deryūzegere ğıbtā eder iflāsı
- 3 Lāl idi keşf-i rümūzunda kitāb-ı zühdüñ
Zāhidiñ şıdkā qarın olsa eger da' vāsı
- 4 Fehme bīgāne olan şavt ile bülbül dese de
Gayra şāyeste degil sırr-ı gamıñ ifşāsı
- 5 Ol ki zībende görür nakş-ı sevād-ı vechin
İstemez āyine-i āba düşe simāsı
- 6 Şadme-i şarşar-ı şıdk ile söner şem'-i riyā
'Aksini āba düşürmekle degil itfāsı
- 7 Merdüm-i rāye-keş-i leşker-i ihlāşın Edib
Düşmen-i düşmenine mülhak olur a' dāsı

1888

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Begdir nekese mālā bedel olsa kemāli
Fahret mi kemāli yogiken ol sege mālı
- 2 Farq etmedi zāhid ne şevābı ne vebāli
Suht olsa da raġbetde kabā-yı neve bāli
- 3 Zībende olur ġāze-i irşā ile yoġsa
Meşhūd olamaz ħüsn-i velā-yı dil ü āli
- 4 'Acz ehl-i dile kayd-ı bülüg-ı emel olmaz
Nā-yāb ise de rāh-ı temennāda mecāli
- 5 Olsun nice nev-bāve-dih-i ħānde Edibā
Bālīde olan eşk-i cināyetle nihāli

1889

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bulunca irtibāt-ı vaşl-ı zenden vā-rehī zānī
Şitāb eyler k'ala āġuş-ı vaşla vara hīzānı
- 2 Metā'-ı ħüsnü ben takşım ederdim dest-i enzāra
Cihānıñ çeşmime maşşūr olaydı rüy-ı ħübānı

2 ferdā S, Ü2: merd-i Ü1

5 düşe S, Ü2: düşen Ü1

1888 Ü2 199a

1889 S 2a, Ü1 206a, Ü2 199a

- 3 Bulunmaz çeşm-i her hüsni-âşinânın nûr-ı temyîzi
Sühâyâ dîde-düz olduḡça görmez mäh-ı tâbânı
- 4 Şıfât-ı âdemîdir sırr-ı ‘aşḡ âdemle ḡā’imdir
Cüdâdır zâhid-i ḡar-sîrete evşâf-ı insânî
- 5 Edîbâ ‘aşḡ ile etmez girîbân-çâklık faḡrın
Fihâr-ı dâmen-i Yûsuf bilen çâk-i girîbânı

1890

- 1 غنمت سہادا من موارد غفوتی
وبت سلیمہ من سہاد و غفوت
- 2 تمنيت اہواء الخطوب تنزلا
بلا خبرۃ منی توہہ فطنت
- 3 فشاهدت کل الکون دون رشیدہم
غریق انتباہ فی بحیرۃ حسیرتی
- 4 لہوی متی نودیت فی الخلق آنفا
اخا یوسف فی احتجاب غیابتی
- 5 و شانی انی لو قصدت تخالطا
مع الناس ازدادت من الخلق وحشتی
- 6 فان كنت و اسقم لرغم عوانلی
اقارن برء لاحتمال عیادتی
- 7 فعشقی و لیلا اولیا من الوری
نہاری و لیلی او لیالی راحتی
- 8 فلا ترج من غیر الغرام تفضلا
ولا حسره فی غیر فقد الاحبة
- 9 فدارى الذى من شنه العشق مثلنا
لتحظى به مستانسا بلطافة
- 10 فهذا هو المطلوب من عهد آدم
الى صفوت تاتى لیوم اقسیمۃ

1891

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Câm şun yârâna nuql etdikçe her kestaneyi
Güş ede sâkî neşât-ı meyle her kes tâ neyi
- 2 Rind-i mey-keş sâha-i gülzârda meyle neyi
Hem-dem etmez mevsim-i gülşende eyler yâ neyi
- 3 Sâvegâh-ı dil-güşây-ı bâgda sâkî baña
Dest-yâr olmazsa bulmam neş'e-i peymâneyi
- 4 Şu'le-i meydîr medâr-ı halka-i bezm-i çemen
Şem'dir eṭrâfına cem' eyleyen pervâneyi
- 5 Devr-i gülde hâne-ber-düşâna lâyıkdı Edîb
Lânegâh-ı 'andelîbân etse mihmân-hâneyi

1892

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şakîler kârih olmaz rîziş-i hün-ı şakîkânı
Ki şakvetden şakîk-i gülsitân añlar şakî kanı
- 2 Bu devr-i fahşda her reh-rev-i âmîziş-i nâsiñ
Delîl-i reh-zenân-ı selb-i gayretdir refîkânı
- 3 Bütün târâc ederdi 'âlemi yağmâger-i sum'a
Şadâkat-pişegânı etmese dehriñ nigehbânı
- 4 Siyeh-rû istitâr eyler garîm-i 'aks-i rûyundan
Nazargâh eylese mir'ât-ı vech-i rû-sefidânı
- 5 Edîb etmek te'âmî yegdir aşhâb-ı nazâr şimdi
Ki a' mā lâyıq-ı çeşm-i kabûl etmez başîrânı

1893

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Rûy-ı kârı her gubâr-ı mekr ile âlûdeyi
Geç dehân-ı i' tibâra almadan âlû deyi
- 2 Fûrkati jeng-âver-i âyîne-i cânîñsa da
Geçme teb'id etmeden her qalbi kîn-endûdeyi
- 3 Düş-ı rağbetden gider her bir metâ'-ı vuşlatı
Nâ-revâ endâze-i âgyâr ile peymûdeyi

1891 S 38a, Ü1 206b, Ü2 199b

1892 S 38a, Ü1 206b, Ü2 199b

4 eylese S, Ü2: etseler Ü1

1893 S 38a, Ü1 207a, Ü2 199b

- 4 Nermi iz' âc eyleme saht eyle kût-ı himmetiñ
Tâ-ebed dendâniñ olduqça yeme pâlûdeyi
- 5 Nefs-i ma' lûma Edîbâ etme dârû-yı diger
Sen hemân vaşf-ı dil et her haşlet-i maḥmûdeyi

1894

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Râfîzîden çeşmi bîm-i nârdan her dem'alı
Nuṭṭu me'yûs eylesin yâd etmeden her dem 'Alî
- 2 Şanma kim fermân-ber-i Ḥallâk olur her tenbeli
Derse der İblîse Raḥmâna demez her ten belî
- 3 Münkeşifdir nakş-ı elvâḥ-ı serâyir 'ârife
Çeşm-i bînâya nice pinhân olur ḥaṭṭ-ı celî
- 4 Reh-neverdân-ı hüdâ olmaz esîr-i nefis-i bed
Âşinâ-yı zihn eder âḥirde kâr-ı evveli
- 5 Fâ'il-i muḥtâra gayrı etmeden teşrîk Edîb
Merdüm-i bed-bîne bedterdir 'amâdan aḥveli

1895

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Terk-i naşfetle nice meclis-i bî-câmânı
Töḥmet-i cām ile taşvîr ede bî-câ Mânî
- 2 Ber-murâd eylemeyen mültemisân-ı cûdun
Nice minnet-keş ede zûr ile nâ-kâmânı
- 3 Nice zıll-efken olur fark-ı tehî-destâna
Sâyesin ḥâke nişâr eylemeyen dâmânı
- 4 Şimdi her zâlim-i bed-kîşe mu'în bir zâlim
Ya'ni her pey-rev-i Fir'avna qarîn Hâmânı
- 5 Hüsni-i tavşîf ile zişt olmaz Edîbâ zîbâ
Kimse kâdir mi be-nâm etmege bî-nâmânı

4 pâlûdeyi S, Ü2: pâlûzeyi Ü1

1894 S 38a, Ü1 207a, Ü2 200a

3 serâyir S, Ü2: ser-â-ser Ü1

1895 Ü2 200a

1896

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Kalmamış 'âlemde hiç şâyân-ı vaşf-ı âdemî
Yohsa bilmem cümleñiñ meylî hemân bir ada mı
- 2 İğtinâm-ı her kabâhatle yine ta' yîr eden
Rindi âyâ şimdi her meftûn-ı keyf-i bâde mi
- 3 Nakş-ı şerm-i irtikâb-ı vizrden halkıñ ' aceb
Tırs-ı nâ-maşkül-i merdûd-ı vücûhu sâde mi
- 4 Her delâlet-cûy-ı istigrâk-ı gird-âb-ı sekar
Çäre-h'âh-ı irtivâdır lücce-i deryâda mı
- 5 Görmedim şermende-i da' vâ-yı istihâl-i ' afv
Meyl-i ' âlem va' de mi bilmem Edîb i' âda mı

1897

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Zâhid tecâvüz etmese de âşiyânını
Zann etmesin tecâvüz eder aşî yanını
- 2 Kâdî şunar mevâ'ide tenhâ benânını
Bezminde yok ne âbını görmüş ne nânını
- 3 Ehl-i riyâ menâkıb-ı Hâtemle yâd eder
Mün' imleriñ tıbâ' -ı sehvâvet-ne-dânını
- 4 Mürşid gezer velâyet ile şeş cihâtı kim
Vâlileriñ ihâta ede altı yanını
- 5 Etmez Edîb ' arz-ı hüner bir pesend içün
Nâ-dânlarıñ tefekkür eden imtinânını

1898

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Düşürdü âteşe ' aşkıñ bizi öten ceresi
Bişirdi cismimizi miñnetiñ o tenceresi
- 2 Gedâyı keşret-i evlâd sîne-rîş eyler
Ni' âca bâ' iş-i za' f-ı kuvâ olur beresi
- 3 ' Aceb mi sîne-i elvâha hûn-çekân olsa
Debîr-i fenn-i garâmıñ midâd-ı miñberesi

1896 S 38a, Ü1 207a, Ü2 200a

4 delâlet-cûy-ı S, Ü2: velâyet-cûy-ı Ü1 / irtivâdır S, Ü2: irtivâ mı Ü1

1897 S 74a, Ü1 207a, Ü2 200a

1898 S 74a, Ü1 207b, Ü2 200a

- 4 Rüsüm-ı ruḡ' a-i satranca bir nigāh eyle
Mihekk-i tecrîbe kıl fili şayd eden feresi
- 5 Edîb merdûme kuḥl-ı cilâ-yı bâşıradır
Şehîd-i rezm-i ğamîñ gerd-i ḥāk-i maḡberesi

1899

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Eyle ḥavāle cîre yed-i nevr-i bâtını
Ḥall eyle dest ü pây-ı diliñ nev ribâtını
- 2 Yok merde sūd ferş-i mülevven-nuḡûşdan
Ber-çide eyleyince ḥayâtıñ bisâtıñ
- 3 Etmezdi kimse nām-ı sürûru zebân-zede
Bilse feraḥdan ehl-i ğamîñ ihtiyâtıñ
- 4 Gülşende zaḥm-ı ḥār ile şevḳi mezîd olur
Seyr eyle ğamla bülbul-i bâġıñ neşâtını
- 5 Şanma Edîb kimse na'im-âşinâ olur
Kâr etmeyince ehl-i ğamîñ ihtilâtıñ

1900

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Taşavvur eyler iken mādē vü neri Mānî
Olur mu cübñ ile taşvîr ede nerîmānı
- 2 Ġazabdan etse cihānıñ ibā ḥalîmānı
N'ola ki zevraḳı eyler irāḥa limanı
- 3 Kebâyiriñ giderek sende bu ġarîmānı
Şaḳın ḥınâḳ-ı ḥuşûmetle boġar îmānı
- 4 O dil ki sâye-güzîñ-i nihâl-i serv olmaz
Te'allüm eyleyemez ṭab'-ı müstaḳîmānı
- 5 Kõmaz semâ' ı enîn-i seḳamdan âsûde
Edîb 'âdet eden şoḡbet-i saḳîmānı

1901

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Zinâ-kāra ne mümkin kâr-ı 'ahrinden ġirîzānî
İşinden mevḳıf-ı ḥaşr olsa da ḳalmaz ġeri zānî

4 satranca S, Ü2: satranca Ü1

1899 S 74b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1900 S 74b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1901 S 75a, Ü1 207b, Ü2 200b

- 2 Leyāl-i cāhına h̄urşid ise şem‘-i fūrūzānı
Fücūra ser-bülend oldukça eyler ser-fürū zānı
- 3 Cihānıñ cümle kûteh-bîn olunca dūr-bīnānı
Rağif-i huşk ile kim hurrem eyler dūr bī-nānı
- 4 Tīmāh-ı çeşm-i her hayvān-meniş hem-cinsedir ancak
Nigāhın şanma eyler āşinā-yı nev‘-i insānı
- 5 Edibā iftikār-ı çāre-i vaşl-ı nigār eyler
Murākıbdır demem ben şūfī-i ser-der-girībānı

1902

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Āzurde olur penbeye başsa ter ayağı
Gördükçe erir böyle ayağı tere yağı
- 2 Zāhid saña za‘ mıñca vuzūdansa yüz ağı
Tebyīze çalış kûdretiñ oldukça yu zāğı
- 3 Bir sīne ki sūz-ı gamı maḥcūb-ı eşerdir
Çekmez elem-i rencişi pervāne çerāğı
- 4 Bir sifle ki efsürde-i sermā-yı şerehdir
Doymaz eşerin maḥzen-i nār olsa ocağı
- 5 Ehl-i hevese kayd-ı te‘ alluḡdan Edibā
Yok semt-i rehā zūlf-i nigār olsa da bağı

1903

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 بحب من هو ذكرى توالى او صابى
كان موجد جسمى بذاك اوصابى
- 2 رميده ام زغنودن كه دايه قدرت
نهاد طفل دلما بمهد بيخوابى
- 3 Cemāl-i tā‘ ate meftūn olan rehīn eyler
Dilinde cezbe-i ebrū-yı tāḡ-ı mihrābı
- 4 Şafā-perestī-i zūlf-i bütānı kār etme
Şafā-yı şafvete sa‘ y et ḡo şān-ı mū-tābı
- 5 Edib sāde-dilānıñ sūrūr u şādiden
Gözünde hecr ile birdir vişāl-i aḥbābı

4 eyler S, Ü2: anıñ Ü1

1902 S 75a, Ü1 207b, Ü2 200b

1903 S 74b, Ü1 207b, Ü2 200b

5 birdir S, Ü1: bir devr Ü2

1904

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'Adū 'azb-ı suhanla etse de pür-tās kırtāsı
Dehān-ı fehme taqrīb etmeden kırtās kır tāsı
- 2 Hemān naqd-ı şerār-ı hān-mān-süz-ı hasāretidir
Zer olsa zālimiñ her reşha-i mīg-i 'atāyāsı
- 3 Dehānı 'uqde-gır-i buhl iken fahr etse lāyıkdır
Ganiniñ kīs-i pür-naqdına rindiñ kīs-i iflāsı
- 4 Nice nā-dānı dānişmend-i istid'ā-yı 'afv etsin
Debistān-ı 'amelde kuvvet-i cehl-i haţāyāsı
- 5 Kıyās etme Edibā mīve-çin-i kām olur hāsıd
Anıñ bār-āver-i hırmān iken naḥl-ı temennāsı

1905

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Nedir bu şūfi-i būmuñ ne bu murākabesi
Degil mi maḥz-ı riyāniñ bu bī-mirā kabası
- 2 Yigirmi pāreye kāni' degil otuz ister
Tezā' uf etmededir zāhidiñ muţālebesini
- 3 Hulāşa-i 'amelin 'āmile şatar şūfi
Elinde sübḥasıdır ālet-i muḥāsebesi
- 4 Selām-ı 'ācize vaz'-ı kalem degil şānı
Hemān kibār iledir mürşidiñ mükātebesi
- 5 Edib yāre bakar mı melāda hiç mürşid
Ḥalādadır var ise ḥufyeten mülā' abesi

1906

mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zann etme bī-ḥimāye faḳīh-i mu'ānidi
Sābıkda kādiyān tarafından mu'ān idi
- 2 Zāhid tarīḳ-i ḥubb-ı zenānda mūhān idi
Zirā ki 'ırs-ı pīre-zenı ümmūhān idi
- 3 Evvelde şeyḫ gerçi yabanda çü-bān idi
Ammā beriyye ḥalkı gözünde çobān idi

1904 S 74b, Ü1 207b, Ü2 201a

1905 S 75a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1906 S 75a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 4 Dervîş-i hâcî bârî geleydi Hicâzdan
Yârâna şekl-i tûrfesi bir armağân idi
- 5 Kaṭ' â Edîb cismi ne ismi belirmedi
Hindî kâleri daḡi pür-tuḡfe cân idi

1907

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Dil-i zârı ki helâk ede ġamıñ emrâzı
' Acebâ ḡaşm-ı ġama sâḡıṭ olur em râzı
- 2 Nezd-i aşḡâb-ı cehâlât-ı şakâvet-ḡûda
Rûtbe-i şer' i geṭer rûtbe-i ḡükm-i kâḡı
- 3 Pertev-i kaṭ' -ı ' alâyıkla dili tenvîr et
Nigeḡ et şem' i münîr etdigine mikrâzı
- 4 ' Âşıka dildeki ser-mâye-i şevḡi besdir
İrtikâb eylemesin ġayrdan istikrâzı
- 5 Ma' riz-i ehl-i riyâdır dil-i melḡûf-ı Edîb
Zâhirâ etmese de ol fi 'eden i' râzı

1908

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Etme fem-i ' alile cüdâ böyle dâmeni
Yoḡsa helâk-i ḡasret eder böyle dâ meni
- 2 Ey meh semâdan in de zebûn eyle düşmeni
Bed-ḡâhdan zemîne maşûn eyle düş meni
- 3 Şûfi hevâ-yı nefis ile her hîz-i ser-keşîñ
Bâr-ı ġamın taḡammül ile ḡaldı münḡanî
- 4 Bînâter etdi mâşıṭa-i câme-düzlar
Tekḡîl-i mîl-i rişte ile ṭeşm-i sūzeni
- 5 Ehl-i ġamıñ bu ' âlem-i kevn ü fesâdda
Birdir Edîb ferḡat-i sūr ile şîveni

1909

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 İctinâb et şeh-i ' âlemse de olma be-deni
Ḳılma âlâyîş-i rics ile müden nes bedeni

1907 S 75b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1908 S 75b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1909 S 76a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Olmadan şifte-i delk ü ridā ey zāhid
Hülle-i faḥret-i bālā-yı ḥayāl et kefeni
- 3 Mîzbân-ı ğam-ı dîrîne şadîk ol zinhār
Maḥrem-i żayf-ı sürür eyleme beytû'l-ḥazeni
- 4 Hüşmendāna kühen-cāme-güzîn-i faḥr ol
Hişse-i eblehe koy tuḥfe-i Hind ü Yemeni
- 5 Mekr ile nātîka-i ḥālî suḥan-güyâdır
Zâlimân etse de dem-beste Edîbā deheni

1910

mef'ûlû fâ' ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ağyār-ı nâkesiñ güm olurdu qabâyili
Âh-ı diliñ eseydi eger bir qaba yili
- 2 Kilk-i derûnum âh ile imlâ-yı nâmede
Ammâ ki yâre olmadı gitdi resâyili
- 3 Muḥtel cilâ-yı behceti qoymaz delâlini
Jeng-i ḥatîñ görünmedi mi hiç delâyili
- 4 'Aşkıñ bidāye-i feraḥ-encāmı ğuşşadır
Bir vech ile evāḥire uymaz evâyili
- 5 Zāhid Edîb edince şürû' u tecerrüde
Rüyunda zāhir oldu riyânîñ meḥâyili

1911

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Ğaşb ile alma şakiñ destîne bir menķûrı
Yohsa qorlar kefiñe ḥaşrde bir men qorı
- 2 Himmet-i ehl-i kerem nîk ü bedde şāmildir
Ḥâl-i muḥtāca baqar olsa daḥi menfûrı
- 3 Dil-i nâ-şâf ile şâfi nice yeksân olsun
Bir midir köhne süfâl ile meger faġfûrı
- 4 Tâmi' -i suḥt-ı cihân lâyıķ-ı ğufrân olmaz
Ḥumķdur vizr ile etmek heves-i me'cûrı
- 5 'Aczden ehl-i riyâ ṭayy-ı firāş etse Edîb
Za' m ile ḥâ' iz olur mertebe-i Ṭayfûrı

1912

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Kāşıb-ı gāşıb-ı devrân ne alır eñsemizi
Güsfeñdân-ı gāmıñ lâğar iken eñ semizi
- 2 İktifâdan ne bulur ısrime çerh-i kec-rev
Başar-ı hüş ile nâ-müdrık iken añsam izi
- 3 Bize etvâr-ı vücûd ile 'adem yeksândır
Selhden fark edemez çeşm-i felek gurremizi
- 4 Meşreb-i dîgere biz vâye-dih-i perhîziz
Şanma telkîn-i etîbbâ iledir hamyemizi
- 5 Bize ednâs-ı riya etsin Edîbâ taqdîm
Zâhidiñ kaşdı bulandırmak ise mi' demizi

1913

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Baña şabr-ı ezâya etmeden ilhâh u ibrâmı
Sipihriñ kaşdı âyâ zimmetim râhatden ibrâ mı
- 2 Ki olmaz ıstıyâd-ı kalbime şayyâd-ı endühuñ
Nigeh-düz olmadan h'âbîde-çeşm-i halka-i dâmı
- 3 Kaza mahv etse nâmın cümle elvâh-ı zamâyirden
Gâmıñ levh-i dilimde mütebid-i şebt olur nâmı
- 4 Velî ümmîdim oldur hevl-i âşüb-ı şekîbimle
Ola hemmiñ hüveydâ irti'âş-ı sâk-ı ârâmı
- 5 Şekîbâ ol Edîbâ kalbi iz'âc etme kim şabriñ
Ne deñli telh ise şîrîn olur elbette encâmı

1914

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Diliñ bî-vâye şanma fevhe-i zaḥm-ı nemek-sûdu
Aña besdir nevâl-i tîgiñi bir çiynek sūdu
- 2 Kef-i ḥüsnünde müy-ı zülfü veş olduğça mev cūdu
Meşâma râyegândır dil-berin bu cūd-ı mevcūdu
- 3 Şehin-şâh-ı sipihriñ sâye-i çetr-i kebūdundan
Bize yegdir hümâ-yı gîsuvânıñ zıll-i memdūdu

- 4 Ferāvīz-i kabā-yı 'işmetiñ tednīs eder cānā
Şaķın hem-bezm edinme zāhidān-ı dāmen-ālūdu
- 5 Edībā fitne-sāzān-ı cihān fikr-i me'ād etmez
Çıķarmış hātırından bīm-i hevl-i yevm-i mev'ūdu

1915

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Kadiñ hayālī ķomaz eşk-i çeşm-i bī-ḡābı
Çeker şerāyin-i sāk-ı nihāle biḡ ābı
- 2 Şeb-i şühūd-ı cemālīñde tār-ı zülfüñdür
Yine kenāra çeken ġarķ-ı cūy-ı meh-tābı
- 3 Remān-ı saṭvet-i bīmin ümīde rām edemez
Tecāvüz eylemeyen luṭfu ḡadd-i irhābı
- 4 Şadeḡ tılısm-ı dilin yada bī-ġüşād eyler
Naşīb ehline ķor genc-i dürr-i nā-yābı
- 5 Der-i te'essüfū deryūzegāh eder āḡir
Me'ās-ı nāsa eden sedd-i bāb-ı esbābı
- 6 Sezā-yı lezzet-i gül-ķand-ı mihr olur şanma
Bilen hevā-yı tena'umla cāy-ı aḡbābı
- 7 Edīb dā'ıye-i def'-i ġam 'asīr eyler
Mezāk-ı ehl-i dile terk-i sāġar-ı nābı

1916

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Hemm-i dünyā cilvegāh etmez dil-i bī-māyemi
Eylesin keştī nice cāy-ı ġüzer bī-mā yemi
- 2 Māhın ister kim ķırān-ı mihrden mehcūr ola
Bilmezim ġöñlümde bu ālāyış-i bīm aya mı
- 3 Her ḡırāmımda sevād-ı şām olur hem sāyeme
Dīdeler ḡābīdelerdir ġörmeden hem-sāyemi
- 4 Etmesin fersūde-pāyān-ı neşīb-i sıflegī
Ārzū-yı irtikā-yı süllem-i şad-pāyemi
- 5 Bürc-i 'izzetden Edībā māhveş nev-zād iken
Hāle taşvīr eylemiş āġüş-ı faḡr-ı dāyemi

1917

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

- 1 Olunca küfr-i ni' met hūya sārī
Bulur mu merd-i küfrān-ḥū yesārī
- 2 Dili lāl etdi rūyuñ lālezārī
Ne mümkün 'andelīb-i lāle zārī
- 3 Vişāle izdiḥām-ı müşteriden
Vaḳārı mültezim oḡlan u ḳarī
- 4 Beni nīme sebū ser-mest ederdi
Eger sākīden olsa dest-yārī
- 5 Vaṭanla yārdır fikrim Edībā
Unutmam bir diyārı bir de yārī

1918

me' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

- 1 Ādem ki ḡidā etmeye pākīzece nānı
Ḳādir olamaz etmege pākīze cenānı
- 2 Bī-şübhe siyeh-rūluḡadır raḡbet-i zāhid
Eylerse dilin şafḡa-i dīvān-ı emānı
- 3 Vā-reste-dil-i hecme-i 'āhāt olabilmez
Kūteh-naḡar-ı pertev-i şī' rā-yı Yemānı
- 4 Mecbūr-ı ezādır şiyemi rūḡ-ı ḡabīşin
Peyveste cināyetde ḳalır meşreb-i cānı
- 5 'Ālemde Edībā reviş-i sū'-i edebdir
Fehm eylemege mānı' olan bī-edebānı

1919

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dilim kim ni' met-i İslāma der-kār-ı sipās oldu
Zebān u ḡuş u hūşum ḡıfz-ı imāna si pās oldu
- 2 Marīz-i hecr olaldan bezm-i ḡamda rūz u şeb kārım
Sühād-ı intizār-ı yār ile terk-i nü' ās oldu
- 3 Şarāb-ı zindeḡi-nüşiden olmaz nā-ümīd ol kim
Serābistān-ı miḡnetde ḡarīn-i ihtibās oldu

1917 S 76a, Ü1 208b, Ü2 201b

4 olsa S, Ü2: alsa Ü1

1918 S 76b, Ü1 208b, Ü2 201b

1919 S 76b, Ü1 208b, Ü2 201b

- 4 Zemîn-i Mısr-ı ğamda Nîl-i eşk-i ‘âşık-ı zârîñ
Hûrûşu hâric-i endâze-i ümmü’l-kıyâs oldu
- 5 Edîbâ sâha-i meclâ-yı fikrim tâ cinâs oldu
Ġubâr-ı sünbük-i şeb-dîz-i hâmem tâc-ı nâs oldu

1920

mef‘ulü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün

- 1 Bûlbül ki şeref-nâme-i şevki güle yazdı
Gül daħi kemâl-i feraħından güleyazdı
- 2 Yârîñ harem-i vaşlına yol bulmadığından
Giryân olarak rîşini şûfî yolayazdı
- 3 Ġisûlarına medd-i yemîn-i nigehimden
Ol ğonçe-dehen sünbül-i zülfü şolayazdı
- 4 Bî-cevşen-i dâd olmağile kâmeti çerħiñ
Bir hem-zede-i şadme-i bî-dâd olayazdı
- 5 Dür eylemişiz zâhidi biz yoħsa Edîbâ
Bizden giderek ħaylice bir yüz bulayazdı

1921

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Dil-şikâr olmağā ol tâze cevân-ı Kefeli
Pür-füsûn etmededir dîde-i dâm-ı kefeli
- 2 Yek direm kesbine endâhte eyler keseli
Kâm-rânân-ı cihân olsa da yüz biñ keseli
- 3 Dilimiñ ħalmadı şahbâda nigâh-ı emeli
Leb-i tefsîde ile la‘lini yârîñ emeli
- 4 Yâr kim ‘âşıkına tîğ-i cefâ çekmişdir
Şanırım dîv-i raķibiñ de yakındır eceli
- 5 Gâm-ı ümmîdi tehî ħaldı Edîbiñ cânâ
Eşer-i bûy-ı ruħuñ bād-ı hevâ vermeyeli

1922

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 ‘Âşıkândır bûlbülân-ı ğülsitân-ı Mevlevî
Şâdıkândır şafħa-ħ-ân-ı dâstân-ı Mevlevî

- 2 Mā-sivādan şadme-i nefretle rū-gerdān olur
Tālib-i Mevlā olandır pey-revān-ı Mevlevī
- 3 Şu' le-i pür-süz-ı te 'şir-i nevā-yı nāy ile
Devr eder pervāneveş kār-āgehān-ı Mevlevī
- 4 Meclis-i zıkr ü semā' ında gönülden derk eder
Neş'e-i sırr-ı kudūmun 'ārifān-ı Mevlevī
- 5 'Ālem-i ma' nide hizb-i tālibān-ı rif' ate
Şadr-ı 'izzetdir harīm-i āstān-ı Mevlevī
- 6 Kırta-i gūş-ı dil-āgāhān için āgendedir
Gevher-i esrār ile kān-ı dehān-ı Mevlevī
- 7 Mive-çin-i büstān-ı Meşnevī olsun Edīb
Mağz-ı Kur'āndır elibbāya beyān-ı Mevlevī

1923

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Gül-i ruhsāra o meh-rū kıomasın yāsemeni
Etmesin meyl-i televvün kıomasın yāsa meni
- 2 'Ārız-ı şāf-ı sefidı gibi h' oş-bū semeni
İmtinā eyledi hayfā kıomadı būsā meni
- 3 Olamaz müntezehim gird-i ruh-ı bī-çemeni
Korkarım dās-ı füsūn-sāzı ile biçe meni
- 4 Neş'e-yāb olmağa lāyık göremem bu zemeni
Belki şahbā yerine būze ile boza meni
- 5 Fikr-i bānū-yı cihān ile yatar bī-vesenī
Ki Edībā ne revā cezb ede ol bīve seni

1924

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nebihīñ zulmet-i işrākden çeşm-i rehābini
Görür maḥşūr-ı tārīk-i 'amā çeşm-i rehā-bini
- 2 Edāya dīn-i İslāmın eden teysir şartını
Eder mi tinden maḥlūkuna ālāt-ı şer tini
- 3 Fakih-i sum' ager şāyeste-i telkīn-i dīn olmaz
Degilken maḥrem-i sem' -i kabūlü nuḥk-ı telkīni
- 4 Riyāen da' vī-i İslām eden merd-i bed-āyīniñ
Seçilmez nüḣa-i İncilden ser-nāme-i dīni

- 5 Sezāvār-ı şühūd-ı dīde-i idrāk-i dānādır
Maḳālāt-ı Edībīñ ḥüsn-i sīmā-yı meżāmīni

1925

müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün müstef' ilün

- 1 ما طاب عيشك فى هوا الا بخدن امرد
قل لى خليلى موضحا هذا مليح ام ردی
- 2 آنکس که در راه هوا آلوده دامانى گزید
در خواب و بيدارى باوکارى نباشد جز بدی
- 3 İfşā-yı sırr-ı ibtilā şāyeste-i 'āşık değil
Gayret-keş-i İslāmda olmaz nişān-ı mürtedī
- 4 Baḥş-i cünün-ı 'aşkda yokdur bülüg-ı intihā
K'ol fenn-i sihr-āşübda 'allāmelerdir mübtedī
- 5 Şanma Edībā ye 's ile birdir direng-i işıbār
Zirā sükün ile değil yeksān şebāt-ı muḳ'adī

1926

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Celb-i ḥüṭāma tūde-i şekl-i 'amāyimi
Ekmeḥ-başıretāna degilmi 'amā yimi
- 2 Olmaz semen-peżīr-i ğinā bu behāyimiñ
Bünyād-ı zātı yerse daḥi bī-bahā yimi
- 3 Āgeh midir eṭīme-fürüzān-ı cevır olan
Kim düzaḥıñ şerāre-feşāndır eṭā yimi
- 4 Buṭlāna 'ālimān 'alem-efrāz ise n'ola
Kim zāhir oldu bunca kıyāmet 'alāyimi
- 5 Bilmem Edīb zümre-i ehl-i şakāvetiñ
Ṭā'at midir 'aceb nazarında cerāyimi

1927

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

- 1 Şarfa kıyamaz naḳd-ı icārāt-ı dü ḥānı
Görmek nic'olur maṭbah-ı mürşidde düḥānı

- 2 Çeşm-i tama‘ında eşer-i nemce degildir
Vaz‘ eyleseler peyker-i küh-ı elemānı
- 3 Şafrā-yı tama‘la dili hūn-ḥurde-i gāmdır
Tedbīr-i şifā bulmadı renc-i yereķānı
- 4 Hep pençeleri mışyede-i lahm-ı semīndir
Zühhād gibi görmemişiz yahni kapanı
- 5 İkrāmını efzūn ederek halk Edībā
Da‘vā-yı kerāmāta elīf oldu zebānı

1928

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Dil-berin cāzibe-i gurfe-i mīnū-şānı
Neş‘e-yāb-ı mey eder hātır-ı mey-nūşānı
- 2 Yıkşa da hātırımı dergehiñin derbānı
Dil-i vīrānemize bir nigeñiñdir bānı
- 3 Nakş-ı taşvīriñe pūyān-ı pey-i Mānīdir
Behcet-i rūyuña dil rabt edeli peymānı
- 4 ‘Āyif-i dāniş olan hāne-ķarāb-ı cehle
‘İlm-i ābā iledir şanma ki ābādānı
- 5 Nakd-ı ey māna seref selb-i ğinā-yı dīndir
Güm olur hıfz-ı yemīn etmeyenin imānı
- 6 Görmesin hacle-i mīnā-yı benāt-ı kermi
Çāk eder zāhid-i ķar perde-i mestūrānı
- 7 Bir benim şimdi Edībā melik-i mülk-i suķan
Şevketimle güm olur debdebe-i Hāķānı

1929

mef‘ulū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ulūn

- 1 Eşķāş-ı direm-dāra dirīĝ etme sinānı
Görsün nicedir merde dirīĝ etmesi nānı
- 2 Kaşr eyledi dehriñ o kadar bayı‘ inānı
Kim bulsa faķīd eyler idi bāyi‘-i nānı
- 3 Zuhur olmayıcaķ yār zuhūr etmedi bilmem
Teşrīfine taķşışı neden öyle zamānı

4 yahni S: (Sözlüklerde يهنى biçiminde yazılan bir kelime bulunamadı. Et yemeĝi anlamına gelen ve anlam olarak beyte uygunluk gösteren sözcük ise يخنى biçimindedir.)

1928 S 77b, Ü1 209b, Ü2 202b

6 eder S, Ü2: olur Ü1

1929 S 77b, Ü1 209b, Ü2 202b

- 4 Sem'-i suhan-ı sāmī' a-fersāy-ı redīden
Ni' met mi degil şāhibine gūş-girānī
- 5 Eclāf ile yār olmuşıdık biz de Edībā
Terk eylemesek şöhet-i ebnā-yı zamānı

1930

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Mahāret añlama tenkīş-i kūt-ı eytāmı
'Ayār-ı nakş ile sencīde kânīñ ey tāmı
- 2 Olur müfid-i tef-i ye's-i ārzū hālka
Olan tehī-şemer-i sāye naḥl-ı endāmı
- 3 Kōmazdı sifle 'ıtāş-ı ümīde ḥaqq-ı şefe
Yeteydi çāh-ı temennāya ḥabl-i iḳdāmı
- 4 Şitāb-ı mazlimesden kayd-ı 'aczdır ancak
Zālüm-ı bed-revişīñ pāy-bend-i ārāmı
- 5 Edīb merdüm-i muḥtel-dimāg-ı bī-mīziñ
Meşāmı kārīh olur bŷy-ı 'ıtr-ı İslāmı

1931

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ederse zūlfü ile iltihā be-dām anı
Diliñ sezādır aña iltihāba dāmānı
- 2 Hevāya verdi dem-i ḥaṭṭı nev-bahārānı
Revācı berter olup buldu nev-bahā rānı
- 3 O mihr-i ḥüsn ile tā olmadıkça hem-pehlū
Derün-ı pŷr-tefiñ olmaz güzīde bir yanı
- 4 Suṭŷr-ı behceti nuṭḳ-ı nigāhı ebkem eder
Lisān-ı 'acz ile Kŷur'ānı kim oḳur ānı
- 5 Edīb sehv ile çeksem de el 'inānından
Kıyād-ı vaşlına şevkim olur yed-i şānı

1932

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Edince 'āhireye 'arz-ı çākeri zānı
Gelir lŷ'āb-ı kes-i sine-çāke rīzānı

- 2 Olunca vuşlat-ı gılmāna müştehi zānī
Füsün u mekr ile qor zīr-i müşte hīzānı
- 3 Sezā-yı keffe-i mīzān-ı i' tibār olmaz
Anıñ ki olmaya temyīz-i nā-temīzānı
- 4 Revā-yı qahra müdārā dünüvv-i himmetdir
Degil 'adūya teqaddümle bir girīzānı
- 5 Edīb şūret ü ma'nāda hūy-ı bed-kārī
Fürū-nişīn-i mezellet eder 'azīzānı

1933

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Teshīr edeli hāme gibi böyle cevādı
Olsa ne 'aceb meslekimiz böylece vādī
- 2 Erbāb-ı himem zūd bulur rāh-ı sedādı
Minhāc-ı tedābīrde hem-rāh ise dādı
- 3 Biz leşker-i mülk-i suhāna dād-res etdik
Menşūr ile ecnād-ı siyeh-püş-ı midādı
- 4 Reh-yāb olamaz mā'ide-i nuşret-i fevze
Serheng-i me'āş eylemeyen fikr-i me'ādı
- 5 İm'ān-ı nigāh eylemeden halka Edībā
Derk eylemişiz şūret-i nā-şād ile şādı

1934

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şūfiyā 'āşıkā dahl etme yeter qo cedeli
Pey-rev-i işr-i cünūd olma yeter qoca deli
- 2 Mürşidiñ halka perestişle maqāl-i eceli
Müstemirr olmadadır gelse de sāl-i eceli
- 3 Yār gelse diyemem neyle meyi n'eylemeli
Beni zār eyler o dem neyle meyi neyl emeli
- 4 'Āşıkı lücce-i mir'āt-ı hecīr-i gamda
Gark-ı silsāl-i ümīd eyledi 'aks-i emeli
- 5 Yārimiñ revzen-i āyīne-i rüyundan Edīb
Gösterir şahid-i gül şūret-i reng-i haceli

1933 S 77b, Ü1 210a, Ü2 203a

1934 S 78a, Ü1 210a, Ü2 203a

2 Mürşidiñ S, Ü2: Mürşid-i Ü1

1935

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Gedālarıñ k'ola nehyinde sîrden şoğanı
Verir mi 'ayn-ı şehādan fakîre hîç şu ğanî
- 2 Kārîn-i şöhet-i hükkām-ı cevrdır bu ğanî
Mu'în-i kahr edinir halkı zulm ile boğanı
- 3 Bu ğār-ı ye'sde kaldı çü böyle bî-ferzend
Boğardı reşk ile bulsa her anadan doğanı
- 4 Sükāta-çînî-i enbân-ı kan'a nisbetle
Bağılsa 'ibret ile bir gedā degil dü ğanî
- 5 Edîb ehl-i dil ol dergehi melāz eyler
Ki faẓl-h'āhı olur cümle hep gedā vü ğanî

1936

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Pestdir olsa dañi evc-i kemāle rākî
Meye nisbetle hele rütbe-i keyf-i raķı
- 2 Ben ki rām eyleyem ol dil-ber-i sîmîn-sākı
Lağv olur terk-i meye 'ahd ü yemînim sākî
- 3 Eşer-i neş'e-i şahbā ile rûy-ı yārîñ
Sāğar-ı mihr ü mehe ğālib olur işrākı
- 4 Mār-ı gîsû-yı siyeh-tāra ledîğ olduķça
Göñlümüz hoşķa-i la'linden umar tiryākı
- 5 Etme kilik-i suhan-ārāyı Edîb āsûde
Geçme pür-naķş u nigār eylemeden evrākı

1937

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Mihr-i rûyuñ var iken eylemem i' lâ mâhı
Sañadır ğayra degil eylemem i' lâm āhı
- 2 Dürdür dā'ire-i vaşlıña senden ğayra
Kā'id-i rağbet eden bedreķa-i ikrāhı
- 3 Sa'y ile ye's-i emeldir saña reh-yāb olmak
Yine sensin saña reh-bürde kılan güm-rāhı

1935 S 78a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1936 S 78a, Ü1 210a, Ü2 203a

1937 Ü2 203b

- 4 'Aksiñi ziver-i āyine-i cām etdikçe
Mest-i 'aşka nice te'şir ede nehy-i nāhī
- 5 Olmasa hüküm-i irādetle Edībā mülzem
Keh-rübā rām edemez cezb ile çüp-ı kâhı

1938

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 تعطلت بسيول الفنا طواحيني
و متلفي بيد الابتلا طواحيني
- 2 على عنه خليلي ان سلاطيني
سطوا اذا بدمي خمرت سلاطيني
- 3 فان تظاهر في نطقه لهم اسفا
فيتضح لكما انهم ملاطيني
- 4 ز ابلهي مشنوفريه براهيني
كه هيچ بجوى وفا تشنه رو براهي ني
- 5 Şimār-ı bāğ-ı cināndan olurdu müstağnī
Vereydi merde şemer her nihāl-i taḥmīni
- 6 Nigāh-ı fiṭnatini ḡehre-bīn-i hūş etsin
Şühūda kārih olan şūret-i mecānīni
- 7 Olurdu kūh ile yeksān şebāt-ı gird-i zemīn
Mühān-ı 'acziñ eger olsa tāb-ı temkīni
- 8 Olur ḡarīn-i icābet du'āsı ḡaste-diliñ
Mecāli olmasa da ref'e dest-i āmīni
- 9 Edīb māh ise de çeşm-i mihr ile görme
Bu 'ālemiñ ruḡ-ı her merdüm-i bed-āyīni

1939

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Pey-ā-pey zaḡm-ı peykānīñla mecbūr eyle meksūru
Ki yegdir ehl-i ḡam-şivenle maḡlūt eylemek sūru
- 2 Dem-ā-dem zevre-i ṭayfiñla ābādān iken ḡatır
Ḥarāb-ābād-ı hicrān etme gel bu beyt-i ma'mūru

1938 S 78a, Ü1 210a, Ü2 203b

5 Vereydi S, Ü2: Dīr idi Ü1

1939 S 78b, Ü1 210b, Ü2 203b

- 3 Gücenme dergehiñden bu' d-ı her bî-tâb-ı hicrâna
Ki hiç şâyeste-i levn etmek olmaz şahş-ı ma' zûru
- 4 Şakın nuṭṭ-ı süveydâ-yı dil-i mağşûş ile zâhid
Cemâlin yâd edip zulmetle memzûc etmesin nûru
- 5 Edîb engüşt-i kil-k-i mâhir-i i' câz-perdâzım
Nev-â-nev pür-ṭanîn eyler diyâr-ı Çîn ü Fağfûru

1940

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kâlır meçhûl-i dil-ber eşkimiñ imlâ vü ifrâğı
Sefîr-i âhımıñ oldukça elken nuṭṭ-ı iblâğı
- 2 Göñül me'sûr-ı kayd-ı fikr-i sünbülzâr-ı zülfündür
' Aceb hayrettedir dehşetle bilmez bağdan bağ
- 3 Ser-i zülfün yeter pîçide-i engüşt-i nâz etme
Hüveydâ kılma gel âşüb-ı dünyâyı ko parmağı
- 4 Nigâh-ı re'fetiñle hâside seng-i felâhandır
Riyâz-ı kühsâr-ı sînemiñ her bir gül-i dâğı
- 5 Edîb etsin nice merdüm tevaḳḳî tîğ-i dil-berden
Şîkâr-ı şîr ederken hiddet-i ser-pençe-i zâğı

1941

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Halkdan bād-ı hevâ hâtırına şey-ḥatârî
Raṭb u yâbes ne ise cümle gelir şeyḥe tarî
- 2 Girih-i vaşla ser-engüştünü ḳordu zâhid
Dâmgâh-ı leb-i takbîle düşeydi o peri
- 3 Sâvegâhında düşüp yerlere gâltân oldu
Yıkdı şûfî-i ḥarî naḥl-ı ümîdiñ şemeri
- 3 Şeyḥi bî-şehvet eder da' vet-i ḥ'ân-ı zerde
Reh-ber-i nehc-i ḳudüm etmeyicek peyk-i zeri
- 5 Ser-firâzî bulamaz ḥâk-nihâd olmayıcak
Merdümün heft zemîn olsa eger mâ-ḥazârı
- 6 Ser-fürû etmemeden ḥâke nihâl-i ser-keş
Tîşe-i ḳahr ile üftâde olur ḥâke seri
- 7 Düşmesin ḥaclete nokşân-ı hünermendiden
' Âḳiliñ şıdḳ u emânetken Edîbâ hüneri

1942

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Fem-i nāfiḥde ferdā görmeden āmāde men şūru
Bu gün yevm-i nedemde añlarım maḥzūl ü manşūru
- 2 Müreccaḥken yanıñda Bāyezīde bā-Yezīd olmak
Saña zāhid ne ḥāşıl neşr ü ṭaydan zıkr-i Ṭayfūru
- 3 Te'emmül eyledim dīvān-ı ḥüsne görmedim yāriñ
'Adīl-i mışr-ı 'ayn-ı ḥācibi bir beyt-i ma'mūru
- 4 Güvāḥ olma mürīd iḥlāşına şeyḥ-i riyyā-kārīñ
Ki sūḳ-ı ḥaşrde teşhīr ederler şāhid-i zūru
- 5 Edībā rūşenā-çeşmān-ı idrāke bu dünyāniñ
Hemān taḥt-ı Süleymāniyla birdir lāne-i mūru

1943

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ne lāyık düşmen-i ḥāra bahāristānımız rāḡı
K'o der-kār-ı ṭalebdır zaḥm-ı ḥāristān-ı mızrāḡı
- 2 Girih-bend-i sitem şemşīr ile münḥall olur ancaḳ
Benān-ı meskenetle ḥall olunmaz 'uḳde-i bāḡı
- 3 Zebān-ı tīgden gūş-ı nidā-yı intikām ister
Dürüduñ nā-revādır düşmen-i bed-ḥāha iblāḡı
- 4 Ḥıyānet-pīşe-i bed-sirete şafvet küdüretdir
Siyeh-rüyīdir ancaḳ mār-ı zehr-efşāna yüz aḡı
- 5 Edīb ihrāk-ı ḥūn-ı ehl-i şakvet ḥuḳneden yegdir
Ki zehr-ābiñ güzeldir kāseye imlādan ifrāḡı

1944

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Oldu bahār-ı ḥatt ile pür-zīb ü fer ruḡı
Gülzārı koydu ḥaclete sīmā-yı ferruḡı
- 2 Tāb-ı ḡāzabla reng-i ruḡun āteşin eder
İzhār-ı sūziş etmeyelim yāre bir daḡı
- 3 Āsūdedir kuyūd-ı enīs ü şefiḳden
N'eyler esir-i miḡnet olan māder ü aḡı

- 4 Olmuş semā' -ı āteşi iṭrāba münhemik
Güş et nevā-yı ḥ'oş-eşer-i nāy-ı minfaḥı
- 5 Duymaz Edīb zevk-i çerāgāh-ı 'ālemi
Encām-ı kār için gören āmāde meslaḥı

1945

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Tığ-i gāmzeñ komadı yoklamadık bir beledi
Ser ü efserlerini ḥāk ile ḥūna beledi
- 2 Bī-herāsāne deme salṭanatım yüceledi
Āb-ı rıkkatle gönülden melikā yu celedi
- 3 Hedme Ye'cūc-ı fiten başlamadan yüce sedı
Żayf-ı ḥāk olmağa ḥ'āhişger olup yu cesedi
- 4 Ğayrlar kısmetiñi gāflet ile şanma yedi
Kısmet-i gayra da sen tāmī' olup şunma yedi
- 5 Çāk edip 'işmetiñi cāzibe-i şüret-i zer
Sīne-riş etdi seni pençe-i naḫd-ı esedi
- 6 İ' timād eyleyemez merd-i şadākat-kīşe
Ḥāyin-i bed-menişin ḥāyin olur mu' temedi
- 7 Bida' -ı seyyi'eden ṭab' ı Edībā ḥalkın
Geçemez olsa da şāyeste-i la' n-ı ebedi

1946

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Kaldık tehī müdām çü-gül deste gelmedi
Bāğ-ı neşāṭdan bize gül-deste gelmedi
- 2 Gülşen-sarāy-ı yārde mihmān mıdır 'aceb
Çok bekledik bu ḥāṭır-ı dil-ḥaste gelmedi
- 3 Zülfünde nāliş-i dili güş eylemekdeyiz
Çokdan semā' a böyle güzel beste gelmedi
- 4 Gerçi muḥibb-i zātıyız ammā ki zāhidin
Ḥubb-ı riyāsı gönlüme şāyeste gelmedi
- 5 Şimdi Edīb zīb-i sūtāvend-i vuşlatız
Bīm-i firāk ḥāṭıra peyveste gelmedi

1947

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Şimdi ızhār-ı melāl etse gedālardan biri
Hâtırın şād eylemez ehl-i ğınālardan biri
- 2 'Ālemin zıst olduğundan rüy-ı kārı ğālibā
Bulmuyor hüsni icābet hiç du' ālardan biri
- 3 Her gönülde raġbet-i ecr oldu çünkim mün' adım
Terke maķrūn olmadı aślā haṭālardan biri
- 4 Hüsni āheng-i vedā' etdikçe çeşm-i dil-bere
Āşinālıkla görünmez āşinālardan biri
- 5 Bezlden naķdine-i cānım Edīb etmem dirīġ
Tek hemān girse ele şāhib-vefālardan biri

1948

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 جانشکاري چو بتيغ تو شد از بيجاني
بعد ازين گر حذر جان نکم بيجاني
- 2 Dest-i dil-berden ayaġ ermeyicek imdāda
Gitmez erbāb-ı ġamiñ ġuşşa-i bī-pāyānı
- 3 Merd-i rūşen-dil odur kim bile ehl-i 'aczi
Hurrem-i neyl-i eyādī kıla bī-destānı
- 4 Leheb-i derdini itfāya bedel rūġan olur
'Ālemin merd-i sitem-bīne cefā-cūyānı
- 5 Şeb-i tārik-i ġama tābını meh mūm eyler
Rūşenā eyleye tā dīde-i mehmūmānı
- 6 Sifle nā-ehl-i kıyām-ı şaf-ı memlūkandır
Olsa ġencīne-i Kārūn ile memlū kānı
- 7 Ārzū etmez idim rān-ı sefid-i yāri
Olsa hūbān-ı cihān içre Edīb aķrānı

1949

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bulmadım şöhetde kendimle ber-ā-ber ben Cemi
Nisbet-i sāġarda inşāf et şüyū' u bence mi

- 2 Meclis-i rindānede hāl ān ki yok gönlüm gibi
Bikr-i ra' nā-yı meyi vahşetle eyler hem-demi
- 3 Hārdan zaḥm-ı dili nā-sūr olurdu bülbülün
Devr-i gülde olmasa zaḥmıyla tev'em merhemi
- 4 Ta' ne-i nefsinde etmezdi tecāvüz āhara
Dide-i inşāf ile görseydi ādem ādemi
- 5 Hürremiden vāye-ḥ'āh-ı neyl-i hırmāndır Edīb
Eyleyen gamsız bu mātemgehde meyl-i hürremi

1950

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 İtā' atle taleb-kār-ı rızā oldukça ebnāsı
Olur şanma hūkūḳ-ı tāt-i ebnāyı eb nāsı
- 2 Gümān etmem ki izhār-ı şarīr-i ibtihāc eyler
Vürūd-ı her emelden kānī' in bāb-ı temennāsı
- 3 Fuḍūl-i ferye-gū geçmez gınā da' vāsın etmekden
Eger hem-şöhret-i Kārūn olursa şīt-i iflāsı
- 4 Hemān āyine-i fūrşatdedir mir'āt-ı diğerde
Bedīd olmaz 'adūnuñ vech-i imkân-ı mecāzāsı
- 5 Edīb ehl-i dile izmār-ı keyd etmek nihān olmaz
Kim anlardır mücerred ḳalbiniñ mecbūr-ı iḥsāsı

1951

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şiddet-i imsākden mışbāḥa koymaz rūḡanı
Etmese şebde n'ola yārāna 'arz-ı rū ḡanı
- 2 Cilvegāh etmekdesin meh-rūlara pīrāmeni
Geçmediñ erdāfa idrār etmeden pīrā menī
- 3 Bāzver pervāz eden evce degildir mākiyān
Eylemez kār-ı 'uluvv-ı himmeti şahş-ı denī
- 4 Cān verirdi def' aten peygām-ı ḥüsn-i dil-bere
Rāḡ-ı ḡamda 'āşıkān bilseydi re'y-i aḥseni
- 5 Şahn-ı mātem-ḡāne-i 'aşkıñ Edībā çeşmime
Şīve-i maḥbūbdan ḡ'oşter göründü şīveni

1952

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Semend-i i' tidadır pîr-i 'aşrîñ ihtiyārâtı
Gözünde esb-i dādārî degildir ihtiyār atı
- 2 Olur ḥ'āhişle merde zayf-ı maqbûl-i kemāl âtî
Temennî humḳdur bî-da' vet-i ḥ'āhiş kemālâtı
- 3 'Aceb mi zāhir olsa mevķıf-ı haşrîñ emārâtı
Kıyāmetden nişāndır bed-siriştāñ emārâtı
- 4 Hıyānet-kārlarda ser-firāz-ı eşkıyā cümle
Yed-i nā-ehle teslīm eyleyenlerdir emānâtı
- 5 Harāb-ı kevn cümle cāygāh-ı būma hāl oldu
Hayāl-i būm nā-mümkin görürken bu muhālâtı
- 6 Şaķın el şunmasın ḥiç cām-ı bezm-i hūşmendāna
Serinde māye-i hūş olmayan keyfiñ buhārâtı
- 7 Edibe şāhid-i ra' nā-yı meyden buse 'ādetdir
Olur şayeste andan ğayra şanma bu sa'ādâtı

1953

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Muhtemeldir beni sîr-āb ede bir ḥ'oşça lebi
Ki o meh-rū gibi yok dehrde bir ḥ'oş çebebi
- 2 N'eylesin ehl-i dil esbāb-ı huşûl-i neşabı
İstemez haclegeh-i dilde ne bint ü ne şabî
- 3 Rişte-i kayd-ı ğam-ı şöhet olan tab'-ı ebî
Rāġıb-ı şöhet ise kārih olur tab'-ı ebi
- 4 Çekme el gāniye-i duġter-i rezden şūfî
Sen hemān rinde sezā görme 'aşîr-i 'inebi
- 5 Olamaz sālîk Edibā mûte'eddib tā kim
Şîme-i fahret-i fakr olmaya resm-i edebi

1954

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Olsun sirîşk-i ḥün ile gül-gü[n] ķo dîdemi
Kim aña hasret-i gül-i rūyuñ ķodı demi

- 2 Haşr eyledim sitāyişi ben meh-likālara
‘Ar eylemem beyāza çıkarsam kaşidemi
- 3 Düşmem ‘itāba yār ile tek nuṭṭ-ı yād ile
Yād etmesin bu ḥāṭır-ı miḥnet-keşidemi
- 4 Kıymam şikest rengime ben mihrcān ile
Hūr etse isti‘āre-i reng-i peridemi
- 5 Ṭavr-ı mezākı zāhidiñ uymaz mezākıma
Tā almadıkça ṭa‘m-ı ğam-ı nā-çeşidemi
- 6 Düşmen şühūd-ı kad-i kemānımla şād ise
Görsün қо sinesinde siḥām-ı ḥalidemi
- 7 N’eyler Edib cevşen-i pend-i ceridemi
Oldukça rezm-i tige ‘adūnuñ ceri demi

1955

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Nakd-ı şürür-ı ḥāsiredir mālīkānesi
Genc-i ‘afāfe olmayanıñ mālīk anası
- 2 H’oşdur zenāna şehvet-i şer-güsterānesi
K’āğāz-ı darb-ı kīr iledir küs terānesi
- 3 Yok merd-i kāni‘iñ ṭama‘-ı cāhilānesi
‘Ankā-yı bā-şebāta yeter cāh-ı lānesi
- 4 Yetmez bahā nefāyis-i va‘d-i nigārıma
Ḥulfundan özge olsa bulurdum bahānesi
- 5 Reşk-i fūrūğ-ı dīde-i mihr-i münir olur
Yāriñ Edib behcet-i meh-peykerānesi

1956

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Bir gevher için kalbe mekân eyleme kânı
Mağbūt-dil-i gevher-i kân eyle mekânı
- 2 Deryüzeger-i bālīñi sen sā’il-i ‘aşk et
Şāyeste değil sā’il-i kân eylemek anı
- 3 Hiç mün‘ime lāyık mı nihān eyleye nanı
Za‘mınca mūna‘‘am mı nihān eyleyen anı
- 4 Ğilmāna düta-ḳadd-i ḥuzū‘ olma çü-şūfī
Müşṭāk-ı der-āğüşī-i tır etme kemānı

1955 S 79b, Ü1 212a, Ü2 205b

1 ‘afāfe S, Ü2: keṭāfa Ü1

1956 S 80a, Ü1 212a, Ü2 205b

- 5 Her Āşafa k'imdād ola hükümünde Edibā
Munşif deyemem mihre şeref verse benānı

1957

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şehīdir zālīme sefk-i dem-i mazlūmuñ itkānı
Halāvet kesbin eyler iktirā' etdikçe it kanı
- 2 Kudūma yār-i mevdūd-ı neşāt āmāde olduğça
Haṭādır dilde bed-ḥāh-ı gāmıñ tecvīz-i iskānı
- 3 Refīk-i üns ile bigāne-i vahşet qarīn olmaz
Ṭarīk-i emnde mehcūr-ı ḥāṭırdır herāsānı
- 4 Semā'-ı güft-ü-güy-ı fırka-i nā-dānı maṭrūḥ et
Behāyim hīç olur mu hem-zebān-ı nev'-i insānı
- 5 Edibā kec-dilāna dāniş-āmūz-ı sedād olma
Ki kār-ı müsteḥlīñ ḥumḳdur tedbīr-i imkānı

1958

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şeyḥ-i darīr koydu başından 'imāmeyi
Etdi fūrūg-ı merdüm-i çeşm-i 'amā meyi
- 2 Çeşm-i hümūma kāşid olunca ināmeyi
Nüş eyle bī-tekellūf-i zarf u inā meyi
- 3 Her cā ki qadd-i yār ile pīrāye-gīr ola
Reşkiyle cāmeden çıkarır öyle cā meyi
- 4 Zāhid ḥarīm-i dergeh-i bintü'l-kürümdan
Rindāne sen de nuḥbe-i kār et ḥudāmeyi
- 5 İgrā-yı şīr-i bāde-i nāb eyle çün-Edib
Menhūm-ı iftirās-ı hümüm et esāmeyi

1959

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Cefā-yı darb-ı 'aşāyı görür vefā kademi
Şakīniñ etmez ise tige 'arż-ı fāka demi
- 2 Nitāc-ı sa'yı gām-ı i'tidā iken ḥāyin
Sezādır etse temennī vücūddan 'ademi

1957 S 80a, Ü1 212a, Ü2 205b

1 itkānı S, Ü2: efgānı Ü1

1958 S 80a, Ü1 212a, Ü2 206a

1959 S 79b, Ü1 212b, Ü2 206a

- 3 Nice ھاřış-i sürûru şikeste-tâb etdi
Felekde bâr-ı ğam-ı iltizâm-ı def'-i ğamı
- 4 Künûz-ı ğaşb u rişâdan ki ğâret eylemeye
Cihânda mâlik-i mâlîñ 'azîz olur keremi
- 5 Edîb ümîd-i 'aşa halka yek-digerdendir
Hudâya eyleri yok şimdi nisbet-i ni'amı

1960

mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Oldu müzâb 'aşk ile cism-i kalendarî
Tende hemân 'izâm ile ancak kalan deri
- 2 Zannım budur haşîb berîdir namâzdan
Câmî' de görmedik anı biz cum'adan beri
- 3 Çekdirdi müşt-i zûr ile dil-dâra kend'özün
Zülfü metâ'-ı kesmeğara oldu müşteri
- 4 Olmaz şıtabl-i lutfuna yâriñ rakîb ehil
Görmez sezâ-yı cüll-i kerem öyle esteri
- 5 Yâre Edîb edîm-i teni minder eylesek
Mağbûl olurdu var ise de başka minderi

1961

mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Bî-rağbet-i ni'met severim ħubb-ı metîni
Sevmem hele terciğ edeni ħubbıma tîni
- 2 Merdâna olur âlete ölçü nice bîni
Dîv[âniye]dir ibneniñ ol çîn-i cebîni
- 3 Şeyhiñ zene kûteh mi meger kâmet-i meyli
Peymûde eger eylese bir ħoşça kadini
- 4 Şûfî yine mînâ-yı mey ü ridf-i gulâmı
Koy şavma'aya şîşe geçir lahm-ı semîni
- 5 'Allâme de kurb-ı meliki pâye edinmiş
N'eyler şeref-i rütbe ile pâye-i dîni
- 6 Biz dâğ ile pîrâye-dih-i levh-i zamîriz
Menşûr-ı dile haşır ederiz nağş-ı nigîni

4 mâlîñ S, Ü2: mülk-i Ü1

1960 S 80a (Üzerine çizgi çekilmiş)

1961 S 80a (Üzerine çizgi çekilmiş)

2 S: (İkinci mısranın ilk iki tefilesindeki eksiklik var)

- 7 Efzāyış-i eyman ile sūgendin Edībā
Et yār-i diger sevmemege ‘ağd-ı yemīni

1962

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Luṭf-ı nıgeh et bendeñe terk eyle yamanı
Tā merhem-i sūrāḥ-ı derūn eyleyem anı
2 Her ṭāmi' -i dil-şifte-i neyl-i emānī
Ferdā ne temennide olur neyl-i emānı
3 Ehl-i vera' ın şufret-i levn-i vecelin gör
Sīmāları işkeste eder reng-i ḥazānı
4 Pīrān-ı zamān olmada aḥdāş ile hem-ḥū
Endişede yok kimse ḥuṭūb-ı ḥadeşānı
5 Evşāfına her tāze zebān-ḥ'āhıñ Edībā
Dūzaḥda olur vāşıfı bir tāze zebānı

1963

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

- 1 Rāḥat kıomaz cefāsına şāyān eden seni
Şād eylesem de ey dil-i bī-çāre ben seni
2 Gülşen muzıḳ-i külbe-i aḥzān olur baña
Bir dem yanımca görmesem ey gül-beden seni
3 Ḥālī kıomaz rikābıñı peyk-i revānımız
Görsek devide rāḥ-ı girize kıaçan seni
4 Etmez çeşide lezzet-i gül-kand-ı vahdeti
Yād etmedikçe şevḳ ile tenhā-dehen seni
5 Cevlāngeh-i ḥafā ise āyın-i behcetiñ
Āyineden de ḥāne-cüdā eylesen seni
6 Çell akçedir nigāhıña berg-i şükūfesi
Zāhid uçurdu seyr-i bahār-ı çemen seni
7 Āh etme şevḳ-i maḳdem-i yār-i şefiḳ ile
Lā-būd bulur cihānda Edīb isteyen seni

1964

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Merdâneleriñ yek-digere kîr-i zenânı
Efzûnter eder nâle-i şeb-gîr-i zenânı
- 2 Cess eylemişiz nabzını ebnâ-yı zamânıñ
Hiç kimsede yok 'ırq-ı hamıyyet darabânı
- 3 Yok farkı senânîr ile şîrân-ı jiyânıñ
Hemtâ görünür halka dilîrî vü cebânî
- 4 Hâşıyyet-i tedbîri gürûh-ı 'uqalânıñ
Tertîb-i hadeng eylemedir tîre kemânı
- 5 Sûzişkede-i düzağa câr olsun Edîbâ
H'âhişte olan kurb-ı şadîkân-ı zamânı

1965

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Ücretle şatar nuşhunu halka o mürâyî
Takvâda hemân nâşih-ı pîriñ o mu râyî
- 2 Terk etdi müderris kederinden okumayı
Hem-h'âbesine mülhak edelden o kumayı
- 3 Şeyhiñ mey ile hem-dem edinmiş özi nâyı
Dâ'im ney ü meyle edegelmış o zinâyı
- 4 Çeşm-i dil-i zârım kaţarât-ı nem-i eşki
Rizân ederek lücce-i hûn eyledi mâyî
- 5 Şûfî ki der-âgûş ede dil-dârı Edîbâ
Zibende görür zîver-i atlasla haţâyî

1966

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Oldum olalı 'âlem-i dünyâya ben âtî
Zühhâdda gördüm gam-ı gilmân u benâtî
- 2 Halkıñ nice bir şakvet ile bu gafelâtı
Zannım bu ki bu gerd-i şekâ boğa felâtı
- 3 Dâna-yı Aristû-hikemi merd-i cehülün
Zâr eyledi te'sîr-i külüm-ı kelimâtı

1964 S 80b, Ü1 212b, Ü2 206a

5 Sûzişkede-i S, Ü2: Sûzkede-i Ü1

1965 S 80b, Ü1 212b, Ü2 206b

1966 S 81a, Ü1 213a, Ü2 206b

- 4 Her seng-dil-i sâhire-peymây-ı şürûruñ
Âyineyi işkeste eder 'aks-i şıfâtı
- 5 Peymâne-keş-i bezm-i cehâlâtıñ Edibâ
Râciḥ görünür sekre-i mevte sekerâtı

1967

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Olsa elḥân ile Tevrâtını Mûsî kârî
Ḳavmi âmûziş eder neḡme-i mûsiḳârî
- 2 Denes-i ḥûy-ı bedin etmeye tâ merd arı
Çeşmine 'ayn-ı neẓâfet görünür murdârî
- 3 Rûze-dârıñ k'ola tesvîl-i riyâdan şavmı
Ru'yet-i ḡurre-i şevvâle ḳomaz iftârı
- 4 Ḥaşm-ı bed-ḥ'âhımıza biz de sitem-kâr olsaḳ
Aña biḥûde n'içün baş edelim a'zârı
- 5 Olsa Fir'avn ile hem-pâye Edibâ âḥir
Bâ'ış-i zilletidir zâlimiñ istikbârı

1968

mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün

- 1 Neden âḡuşdan ḥâlî miyânı
Meger bigânedен ḥâlî mi yanı
- 2 Cerîdir merdümâna tâ zenânı
Ḳomazlar iştiḥâya tâze nânı
- 3 Lisân-ı medḥ ü zemm aḳlâm-ı Ḥaḳdır
Beyâna nâḳışân u kâmilânı
- 4 Teşâvirinde ya'nî zişt ü ḥûbuñ
Müberrâdır ḥaṭâdan kil-k-i Mânî
- 5 Edibâ ser-firâz-ı ḥâyinândır
Sezâ-yı luṭf edenler ḥâyinânı

1969

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Sipihriñ 'aks-i rûy-ı mâḥına âyineyüz şimdi
Bu çerḥiñ gösterir seyr edelim ayı ne yüz şimdi

1967 S 81a, Ü1 213a, Ü2 206b

1968 S 81a, Ü1 213a, Ü2 206b

3 nâḳışân u S, Ü2: nâḳışâna Ü1

1969 S 81a, Ü1 213a, Ü2 206b

- 2 N'ola etsek cümüd-ı çerhî bir demle güdâzide
Ki tâb-ı mihr-i dil-dârımla pür-tef-sîneyüz şimdi
- 3 Dil-i ye's-âşinâ-yı tıfl-ı ebced-h'ân-ı gerdûna
Şafâ-bağş-ı nevîd-i maḳdem-i âzîneyüz şimdi
- 4 Kabâ-yı Dâverî-püşîde-i dîvân-ı taḥkîkiz
Garîm-i zûll-i faḥr-ı ḥırka-i peşmîneyüz şimdi
- 5 Edîbâ ḥaşm-ı cân ehl-i kenîz-i ḥâne-i ḳalbe
Şu'â'-endâz-ı mihr-i her dil-i bî-kîneyüz şimdi

1970

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ḥarîdâr-ı hevâ erzâle verdi neyle dînârı
Şürûṭun bilmeyenler aldı bilmem n'eyledi nârı
- 2 Nihândır sırrını şafvetle tâ dil bî-teşâfidir
Dil-i nâ-şâfa andan 'illet-i ehvâ olur sârî
- 3 Neyîñ gülşende meyle imtizâc-ı neş'esin bilmez
Eden ḥulḳûm-ı sem'î şerbet-i dînâr içün zârı
- 4 Ğinâ bî-rağbet-i 'uḳbâ 'anâ-yı za'f iken merde
'Anânîñ 'âḳile a'lâ gelir rağbetle miḳdârı
- 5 Le'imâna le'im etse Edîbâ nâ-be-câ olmaz
Kerîme 'ârdır da'vâ-yı istirkâḳ-ı aḥrârî

1971

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Sâḳî defîn-i ḥum ḳoma gencîne-i meyi
Gel deff ü neyle bezme getir ol defîneyi
- 2 Gûş et lügât-ı bûlbülü tayy et deşîşeyi
Âmâde eyle ḳulḳule gülşende şîşeyi
- 3 Tarḥ et enîn-i sîneyi te'sîr-i nây ile
Ancaḳ naşîb-i düşmene ḳoy dilde kîneyi
- 4 Olduḳça ser-berehne-i te'sîr-i tâb-ı mey
Dâğ eyleme seriñde ḡam-ı efser-i keyi
- 5 Geldi Edîb müjde-i ecnâd-ı nev-bahâr
Hep ḳıldı rû-be-râh-ı 'adem düşmen-i denî

5 her S, Ü1: (Ü2'de bulunmuyor)

1970 S 80b, Ü1 213b, Ü2 207a

1971 Ü2 207a

1972

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Dehriñ dehân-ı telh ile aldıkça dadını
Nehr olsa teşnelikle geçirdim murādını
- 2 Dil meyle la'l-i dil-beriñ iz buldu yādına
İster anıñla teşnesiniñ izdiyādını
- 3 Gelmez ğınā meşām-ı dile tā zebād ile
Zülfünden isteriz bize bir tāze bādını
- 4 Ser-püş-ı fesle nāmını merd-i dilir eder
Koymaz şaķı bu şān ile serden fesādını
- 5 Pervāza gelse hizb-i edānī Edīb eger
Bir ferde baķş-ı zıll içün açmaz қanadını

1973

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Zamāne halkı bıraķdı herās-ı Cebbārı
Ki қalmadı biriniñ fikretinde ceb bārı
- 2 Mürīde olmaya mı şeyhden elem tārī
Ki nān-ı gendümü қаt' eylemiş verir tārı
- 3 Şabūha bāşıra-düz-ı nehār olur şebden
Faķih bilse de ma'nā-yı lafz-ı zinhārı
- 4 Nigāh-ı nāzı dil-i zārı cūy-ı hūn etdi
Derūna қan içirir çeşmi rıtl-ı hūnkārı
- 5 Edīb cū' ile ğamġin olanlar iş'ārı
Unutdu vird ederek bu ğalā-yı is'ārı

1974

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Olamaz hūy-ı bediñ mültezim-i iħrācı
İntifā-yı ҳasedi şanma olur aķ rācı
- 2 Telh-kāmān-ı dem-i cū' -ı me'ādıñ çeşmi
Göremez ni' met-i bī-ta' m-ı cihānı acı
- 3 Pençe-i jāle-rübāsından alır h'urşidiñ
Āzmendān-ı cihān şenşene-i tārācı

- 4 Dide-i kûşe-güzinân-ı kanâ' at şanma
Bir görür hırka-i peşmine ile dîbâcı
- 5 Ne kadar sıfr-ı yed-i nakd-ı ümîd olsa Edîb
Kâm-rândır yine merdân-ı gamîñ muhtâcı

1975

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 A'mâl-i tavr-ı 'unf ile redd etme sâ'ili
Minnet-pezir-i redd ü kabûl et mesâ'ili
- 2 Vâ-reste-i esinne-i âzâr-ı halkdan
İ'dâd eden vîkâye-i hüsn-i şemâ'ili
- 3 Nehc-i talebde geç şîkal-i hırş-ı şûmdan
Maḥmûl-i düş-ı müctenebât et rezâ'ili
- 4 Olmaz elîf-i sâye bu gülzâr-ı dehrde
Maṭrûd-ı âftâb gören zıll-ı zâ'ili
- 5 Ol sâde-cîd-i 'ıkd-ı 'alâyık Edîbvâr
Pîrâye-bend-i gerdem-i faḥr et fezâ'ili

1976

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Bülend-rütbe gören qadr ü şân-ı üstâdı
Cihânda bî-şek eder adlarda üst adı
- 2 Reh-i felâḥa n'ola olmasa her iş hâdî
Qarîn-i şıdḳ edemez müdde'î her işhâdı
- 3 Bahâr zehr-i sitemle olunca perverde
Simât-ı 'ayş-ı cihânîñ qalır mı hîç dadı
- 4 Hürüş-ı ḥasrete bâ' iş hevâ-yı zülfüñdür
Hübûb-ı şarşar-ı âḥa odur hemân bâdî
- 5 Edîb merd-i denî lutf u qahrı fark etmez
Şu'ûru yok ne bilir sifle va'd ü î'âdı

1977

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Deme kim süz-ı dilim kevnî ḥarâb eyleye mi
Tâb-ı germiyyet-i ḥasretle serâb eyle yemi

- 2 Der iken dīde-i hūnbārına gösterme demi
‘ Acebā dīde-i ‘ āşık yine göstermede mi
- 3 Tāk-ı ebrūda nigāhı leb-i dil-berde dili
Bilemem zāhidi cāmi‘ de mi mey-ḥānede mi
- 4 Vaz‘ -ı serdiñle dil-i zārıma āzār ederek
Lerzenāk etme şehā ḥātır-ı sermā-zedemi
- 5 Ehl-i tecrīd Edībā rüteb-i dünyāniñ
Olamaz bār-keş-i şıklet-i şaff-ı ḥademi

1978

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Bīdār olup işitmedi bir kerre nāyımı
Kevniñ uyanık olmadı bir kerre nāyimi
- 2 Ehl-i diliñ naşibini ferdāya şaklamış
Şevvāle ḥaşr eden dem-i iftār-ı şāyimi
- 3 Nā-kābil-i inābet olan merd-i fāciriñ
Eyler şiyāb-ı ‘ afvı müdennes cerāyimi
- 4 Gitme reh-i şürūra görürken behāyimiñ
Lerzān olur tarīk-i ḥaṭarda kavāyimi
- 5 Çeşm-i enāma rakde-i inkārdan Edīb
Olmuş nihūfte rüz-ı kıyāmiñ ‘ alāyimi

1979

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 İntihāb eyleyemez düzd-i sebük-pā kânı
Ya‘ni der-dest edemez merd-i neces pākânı
- 2 Hūsn-i taşvīr ile nā-dān-ı saķımu‘t-ṭab‘ iñ
Vech-i işlāḥına Mānī bulamaz dermānı
- 3 Bu keder-ḥānede mestān-ı mey-i ifrāḥıñ
Şādmānilerine gālib olur aḥzānı
- 4 Bil ki taz‘ if-i ḥumār eylemedir kaşd-ı felek
Müstemirr eylemeden neş‘e-i maḡrūrānı
- 5 İltikāṭ eylemeden olmaz Edībā gāfil
Mürğ-i şemşīr-i każā toḥm-ı sitem-kārānı

1980

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Menhüm olarak rütbe-i bî-ni' mete 'âmî
Eyler neye ni' metden o bî-ni' me te'âmî
- 2 Zâhid 'acebâ görse idi peyker-i cāmı
Kor muydu şitâb eylemege peyk-i ricāmı
- 3 Zâr eyledi üftâdeleri neyl-i kıyāmı
Her geh 'acebâ 'âşıkına böyle kıya mı
- 4 Şahrâlara tesyîrdedir zevrağ-ı tāmı
Her ma' reke-i âh-ı diliñ zevr-i katāmı
- 5 Mürgân-ı dālâl inmise de evc-i meferden
Bir gün eder elbette mağar şâh-ı hüsāmı
- 6 Görmez siper-endâza maḥal tîrini munşif
Münkâda budur cā'ize-i hūy-ı kirāmı
- 7 Hāmem gibi bu sâhirede yokdur Edibâ
Manzūme-i eş'âra verir hüsni-ı hıtāmı

1981

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Vaşl içün şimdi ḥarām eyledi nevmi zānî
Ya'ni tekmi'l-i 'ayâr etdi bu nev mizānî
- 2 Bakma her peyker-i tâbāna ki çeşm-i gayra
Nâ-bedîd olmaya nağş-ı eşer-i tâbānı
- 3 Hüsni ü ānı güm olur ol büt-i her-câyiniñ
K'olmaya ru'yet-i 'uşşâkına hiç bir ānı
- 4 Geç bu ta'lik-i nazardan ḥaṭ-ı her dīvāna
Olcağ ol şanemiñ ḥaṭṭı güzel dīvānî
- 5 Telḥdir nân-ı gānî misk ile hem-büy ise de
Tâ ki bî-behre ede bûyuna miskînānı
- 6 Da'vî-i cûdu bu dem her seg-i hûn-ḥûâr eyler
Var ise fenn-i seḥâvetde budur itkânı
- 7 İğtinām etmege lâyıkdır Edibâ zîrâ
Dil-beriñ her kese degmez leged-i derbānı

1982

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Çemende mühmel idi bülbülün nevāgāhı
Ben olmasaydım eger gülşeniñ nev āgāhı
- 2 Hevā-yı kākül-i dil-berle kayda düşdükçe
Diliñ bu nāle vü āhı degil midir vāhı
- 3 Dağıl-i perde-i sūrāh-ı şerm olur soñra
Güşāde etme mübāhāta rüy-ı rübāhı
- 4 Semend-i tab'ı giriftār-ı bār-ı zillet eder
Li'ām-ı bed-menişin meyl-i zıll-ı hargāhı
- 5 Edīb şāhib-i cāh ehl-i intibāh olsa
Ederdi 'izzet-i halkı zamīme-i cāhı

1983

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kõmazdı merd-i gāfil dīv-i nefsiyle mu'ādātı
Bileydi şübhesiz zūd olduğun rüz-ı me'ād atı
- 2 Ederdi kār-ı ẖod-kāmānesin ser-pençe-i kudret
Derün-ı nāsdan hāll etmese 'ıkd-ı irādātı
- 3 Berilerdir şübūt-ı defter-i şıdk-ı 'ubūdetden
Temerrün etmeyenler kār-ı maqbūl-i 'ibādātı
- 4 Şeref-cüyān-ı zāta sīret-i keff-i ezā besdir
Te'allüm etmege hācet nedir 'ādāt-ı sādātı
- 5 Eder ilhā cemāl-i şāhid-i zībā-yı 'uqbādan
Edībā halkı bunda cezbe-i rüy-ı murādātı

1984

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Cihānıñ ruķ'a-i bāzicegāhında şehāmātı
Tek-ā-pügāh-ı fikr etdikçe terk eyle şehā mātı
- 2 Deme hem-meclis-i şāhān olur ehl-i kerāmātı
Der-i erbāb-ı levme şeyndir olmak kirām atı
- 3 Kıtāf-ı mīve-i āmāle her kütēh-quad-i hırşın
Ser-i tūbāya belki mūntehīdir tūl-i kāmātı

1982 Ü2 208a

1983 S 82b, Ü1 214a, Ü2 208a

1984 S 82b, Ü1 214a, Ü2 208a

2 erbāb-ı S, Ü2: ebvāb-ı Ü1

- 4 Te'emmül eyledim hep bu riyā-kārān-ı bî-zevķiñ
Tehîdir zînet-i ferş-i ħarîrîden maķāmâtı
- 5 Edîbâ şıdk ile tekbîr-i Ħaķ emşâr-ı 'âlemde
Bülend eyler menâr-ı ħadr-i ehl-i istikāmâtı

1985

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Gül-i ruhsârîña tehdîd ederiz göz dikenî
K'etmeye rûyuñu âzurde şehâ göz dikenî
- 2 Olsa da dil-şudeler beste-nigâh-ı ümmîd
Yine yok rişte-i ne'vmîdi ile göz dikenî
- 3 Leheb-i sûz-ı dil-i 'âşıkı müzdâd etme
Ġâzenâk eyleme ol 'ârîz-ı âteş-fikenî
- 4 Geçemez şeyh-i denî meşreb-i ħargâyîden
Nice teşhîr olunur görse de ħayvân sikenî
- 5 Oluruyla geçinir şimdi Edîbâ zâhid
İstemez vaşl-ı cevân-pâre-i 'işmet-şikenî

1986

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Şitâda olanıñ ikâd-ı nâr-ı deydeneşi
Müşâhed olmadı destinde şanma dey denesi
- 2 Sefîhe sûde-i misk olsa rûy-ı meskenesi
'Aceb ki beñzeyeye renginden özge miske nesi
- 3 Zevât-ı 'işmet-i dehre inanma kim çerĥiñ
Olur aşâyile râciĥ benât-ı çingenesi
- 4 Şehâ-yı ħalk-ı cihân cümle kâr-ı ħaşb iledir
Sitâd-ı meyseredendir 'atâ-yı meymenesi
- 5 Edîbe meyl-i tecerrüd nakîşe gelmez idi
Dilinde olmasa kevnîñ vişâl-i muĥşanesi

4 riyâ-kārān-ı S, Ü2: riyâ kân-ı Ü1

1985 S 82b, Ü1 214b, Ü2 208a

3 'ârîz-ı S, Ü2: ħârîz-ı Ü2

4 ħargâyîden S, Ü2: ħar-kârîden Ü1 / görse de S, Ü2: gör ki o Ü1

1986 S 82b (Üzerine çizgi çekilmiş)

1987

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Olmadım sifleleriñ rāhat-i zaḥm-ı eseli
Gülşen-i sāhirede bād-ı ḥayātım eseli
- 2 Beni zār eyledi ḥamyāze-i hecriñ keseli
Sem' den rişte-i peygām-ı vişālīñ keseli
- 3 Rind-i şāhib-naẓara şanma ki şirīn görünür
Zāhidiñ olsa daḥi cübbe-i şūfu ' aselī
- 4 Zer-i müşḥaşla dil-i müdde' iyyān-ı zühdüñ
Lāldir nātıka-i şāhid-i ḥüsn-i ' ameli
- 5 Şıkal-i zenb ile ' avdetde Edibā ḥacı
Ne ' aceb rām-ı rüküb eyleyebildi cemeli

1988

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Mürīd şimdi kerāmāta intimā idesi
Ki gaybdan ola gūyā vürūd-ı mā' idesi
- 2 Nemā bulur giderek iştihāsı zühhādıñ
Neden bürīde olurmuş lühūm-ı zā' idesi
- 3 Sītīze-kārī-i ḥırmān-ı vaşldan gayrı
Ġamıñ nedir bilemem ehl-i derde fā' idesi
- 4 ' Uḳūl-i ḥā' ire reh-bürde-i cünūd idi hep
Sülūk-i rāh-ı ġarāmıñ bilinse kā' idesi
- 5 Edib ṭāmiḥ olur şanma yārden ġayra
Gürūh-ı ehl-i diliñ a' yun-ı müşāhedesi

1989

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Mürīd bulmadı gitdi ridā-yı müfteḥarı
Bu bey' gāh-ı riyānıñ şatıldı müfte ḥarı
- 2 Reẓāz-ı minḥat-i ehl-i keremle olma ṭarī
Sen āb-cūy-ı seḥāb-ı ümīdiñ ol meṭarı
- 3 Me'āl-i ' ākıbet-i kārdan ḥabīr ol kim
Seni ḥacālete ḳor i' tizār-ı bī-ḥaberī

- 4 Hazer bakılsa ‘abeşdir meşâyid-i gamdan
Şikâr-ı gâfile âgûş-ı dâm olur hâzeri
- 5 Edib revnak-ı tâc-ı şehâna meyl etmez
Fürûğ-ı zıll-i hümâdır külâh-ı mu‘teberi

1990

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Ritâc-ı feyz-i ferāvân güşâd olur şeheri
Kulüb-ı ehl-i niyâza eger olursa harî
- 2 ‘Amâ-yı kâlbine ol kim ‘ilâve der-kiberi
Hurûş-ı bahır ile etmez nigâhı derk-i beri
- 3 Ne deñli pây-e-i zühdü bülend ederse qarî
Riyâsı münhemik-i iltihâb eder sekarî
- 4 Nihâl-i cāhına zālīm vikāye-ḥāh ise de
Karîn-i ḥāfika-i inkisâr olur hâzeri
- 5 Edib ‘âşık-ı şūrîde n’eylesin güheri
Ki ḥün-ı dîdesi yâkût-ı nâb eder haceri

1991

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Eşer-i behcet-i gayr olsa devâ mîqdârı
Hüsn-i gayrı unudur olsa da vâmîk dârî
- 2 Olma kun-dâdeleriñ ṭālib-i isticārî
Bî-ṭaleb olmuş iken lûle-i isti cārî
- 3 Cins-i gûlmânı şakın levḥ-i zemîn-ḥān etme
Satr-ı ârâyîş-i tâvânı okurken qarî
- 4 Sil‘a-i şafveti bâzārî ise şûfîniñ
Germ olur sūk-ı riyâda şanırum bâ-zārî
- 5 İstifin bozsa da şîḥne yine rindânîñ Edib
Bir sebû meyle olur ḥāline istif sārî

1992

mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün

- 1 Terk eyle gam-ı dil-ber-i senbüse-dehânı
Senbüseyi bul gözleme sen büse-dehânı

1990 S 83a, Ü1 214b, Ü2 208b

1 ferāvân S, Ü2: fûrûzân Ü1

1991 S 83b, Ü1 214b, Ü2 208b

1992 S 83b, Ü1 214b, Ü2 208b

- 2 'Allāme ki erdāfa müşîr etdi benānı
Şāyeste-i tevķîr ederim şanma ben anı
- 3 Āgeh-dil isen pā-zede-i zūll ü hevān et
Her şahş-ı erāzil-meniş-i ķadr-ne-dānı
- 4 Pîrāye-nümā olsa daħi ziyy-i edeble
Teb'ide çalış şîrzime-i bî-edebānı
- 5 Şîrîni-i nuţķ-ı kalem-i nādîre-gūmuz
Dem-beste vü lāl etdi Edîbā şekālānı

1993

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hıa-āverlikle hāşıldır niyāz-ı vaşla destūru
Ki hîç pāy-ı temennî sūbķat etmez hıa-ve-i mūru
- 2 Hıyāl-i h'āb-ı vaşlın raķde-i fūrķat bedîd eyler
Baña şūret-nümāy-ı ķurb olur mir'āt-ı mehcūru
- 3 Kerem ķıl şu'le-i şevķiñle koy maħv-ı vūcūd etsin
Vişālîñ şem'ine gerdān olan pervāne-i dūru
- 4 Görünmezdi saña zîbende rūy-ı 'iffetiñ şūfi
Göreydiñ 'āşık-ı dil-ber gibi bed-kār-ı mağfūru
- 5 Nigāh-ı 'ucbu terk et zāhidā mir'āt-ı tā'atden
Gel olma bî-nevā-yı ru'yet-i sîmā-yı me'cūru
- 6 Dil-i mağşūş-ı fāsîd ķābil-i hıfz-ı vidād olmaz
Degil zarf-ı gül-āb etmek sezā mînā-yı meksūru
- 7 Edîbā ictibār-ı şıdķ ile ihfāsı ķābil mi
Riyāveş şeyh-i 'aşrîñ var iken bir kār-ı meşhūru

1994

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Henā-yı 'ayşa ķarîn olmadıkķa evşāfi
Şebîh-i 'adn ise olmaz kederden ev şāfi
- 2 Sü'ād-ı 'aşķa sezādır dūrūduñ ithāfi
Reh-i vişāline ķalbi devîde it hāfi
- 3 Derūnu cilvegeh-i naķş-ı kāf-ı kîn etmez
Cerîh-i fūrķate oldukķa çāk-i dil kāfi
- 4 Cihānda merd-i tecerrūd-güzîn ile 'anķā
Hemān ķanā'atîñ olmuş dü nokķa-i ķāfi

1993 Ü2 208b

1994 S 83b, Ü1 215a, Ü2 209a

3 çāk-i dil S, Ü1: çāk degil Ü2

- 5 Edîb ḥâhiş-i kâlâ-yı vaşldan ğayra
Nûkûd-ı âh-ı diliñ nâ-revâdır isrâfı

1995

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Çekince ol hilâl-ebrû hüsâmı
Helâk-i hasret eyler rûh-ı Sâmu
- 2 Sürûd-ı câmı koy sâkî lebiñ şun
Semâ'-ı zevke tebdîl et maqâmı
- 3 Ederdim bir tîlâdan câma taqdim
Eger mürşid qabûl etse recâmı
- 4 Alıp düzdâne mâl-ı halkı zâhid
Yine tebyîn eder hîlî harâmı
- 5 O kim bîdâr-ı tîğ-i intikâmdır
Gözetmez hec' a-i çeşm-i niyâmı
- 6 Yatınca ğurfe-i nâzında dil-ber
Nesîm-i revzen-i qaşr et kelâmı
- 7 Erişse 'âşıka bî-hüş ederdi
Delîl-i vuşlatıñ ger bir selâmı
- 8 Meşâm-âmâde-i gülzâr-ı şubh ol
Şemîm-i vuşlata haşr etme şâmı
- 9 Bu 'âm etdi teseyyüd şeyh-i fânî
Edîbâ görmedim ben böyle 'âmî

1996

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Mürîd-i hânqahıñ dirheme perestişini
Görünce kim begenir öyle pul-perest işini
- 2 Raḥâ-yı çerh-i denîniñ gören bu gerdişini
Sezâ dehân-ı emelden kırsa ger dişini
- 3 Helâk-i ra'se-i sermâ-yı qahr olur dehriñ
Füşûl-i şayfa mu'âdil kıyâs eden kışını
- 4 Velî siḥâm-ı belâya kinâne eylemişiz
Dilîr-i gamzesiniñ sır edince terkeşini
- 5 Edîb küşe-güzinân-ı kan' şâhâna
Ümid-i lutf ile açmaz dehân-ı ḥâhiş

1997

meʿülü fâʿilâtü mefâʿilü fâʿilün

- 1 Etme iʿāde mürşide bāng-ı şadāḳati
Zirā ki semʿ-i hūşuna yetmez şadā ḳatı
- 2 Olmaz muṭīʿ idāre-i dūlāb-ı saʿy ile
Şūfiye nehr-i ʿĀşī-i şehir-i ḥamāḳati
- 3 Zāhid ki şevb-i fakr ile izhār-ı faḥr ede
Mechūldür deʿāvi-i zühde liyāḳati
- 4 Ehl-i gama devā-yı ḥekīm-i ḥayātdan
Meşkürdür ṭabīb-i memātın ḥazāḳati
- 5 Kāzūre-i ṭabābet-i zühhād-ı ʿaşr ile
Olmaz marīz-i ṭīb-i hevānıñ ifāḳati
- 6 Gālib gelir kuvā-yı dilirān-ı şervete
Kāniʿleriñ ḡarāyim-i nīrū-yı fāḳati
- 7 Kaşdı eger ziyāret-i beyt-i şühūd ise
Hācı delīl-i ʿaşḳ ile etsin refāḳati
- 8 يا قائد السلامة انى من الورى
مستوحشا لنحوك سيرت ناقتى
- 9 Bī-tāb-ı ʿaşḳa seyr-i diyār-ı ʿadem Edīb
Evlā idi eger ki muʿīn olsa ṭāḳati

1998

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

- 1 Rinde biḡāne-i tāb etmeye tā mey sāḳı
Bezm-i meyde olamaz neşʿesi tām ey sāḳı
- 2 Bī-gümāndır bu ki mescūn-ı ḡam-ı devrāna
Yār-i ḡayret-keş-i şahbādır eden itlāḳı
- 3 Her dil-āgende-i tārik-i şeb-i endūhuñ
Tāb-ı ḡurşīd-i mey-i şāf iledir işrāḳı
- 4 Pāy-ı biḡāne cūdā olmak için vācibdir
Rindden ḡayra der-i meykedeniñ iḡlāḳı
- 5 Biz Edībā ḡas u ḡaşāk-i gama ḡatırdan
Pertev-i cām ile tedbīr ederiz iḡrāḳı

1997 S 84a, Ü1 215a, Ü2 209a

1998 S 84a, Ü1 215b, Ü2 209a

5 tedbīr S, Ü2: tertīb Ü1

1999

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Kerem et koyma bizi haşm-ı gamıñ tutsaķı
Sāk-ı ğayretle durup sāġar-ı mey tüt sākī
- 2 Bize ta' n eyleme sākī edicek işfākı
Def' -i endüh u ğama böyle olur iş fākı
- 3 Biz fūrū-mānde idik meclis-i kūrba zāhid
'Araķ-ı şırf-ı cebiniñle olaydın rākī
- 4 Sen daķı 'usb ile tesmīm-i fu 'ād etmez idiñ
Saña kār etse meyiñ pūr-eşer-i tiryākı
- 5 Ni' met-i halk-ı cihān 'ālem-i fānide Edīb
Zāyil olduķça kalır ni' met-i Bākī bākī

2000

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Girān-bār-ı hüümümüz ğayretiñ izhār kıl bārī
Yed-i rahmıñla def' -i şıklet-i ekdār kıl bārī
- 2 Nemā-yı bīḡ ü sākı baķş-ı silsāl-i sirişkimdir
Nihāl-i intizārım lāyık-ı eşmār kıl bārī
- 3 Ne tābım var ki bār-ı minnet-i va' diñ çekem hergiz
Ḥilāfiñdan baña bir emn-i dil iş'ār kıl bārī
- 4 Faķať zehr-āb-ı cevri 'āşık-ı nā-kāma haşr etme
Anı bir kerre de rüzine-i āġyār kıl bārī
- 5 Nesimā yılda bir kez nekhet-i sünbülle yād etme
Meşāma būy-ı mūy-ı kākülün tekrār kıl bārī
- 6 Gelirsens bezme gelme bī-ťaleb yārāna bār olma
Kılarsan meyl-i 'işret zāhidā nā-ťār kıl bārī
- 7 Edibā eblehāne mā' il olma şöhet-i cāha
Şu' ūruñ varsa meyl-i şöhet-i āşār kıl bārī

2001

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 ان فار قوا سبيل ورودى كتايبي
انى من الركون اليهم كتايب

- 2 فارغ دلم ز آنکه نیستم رخس که هیچ
ناید گل شهود بحاضر ز غایبی
- 3 Baḡ keyd-i çerḡ-i dūna ki merdi ḡuşūlden
Me 'yūs eder ḡuşūle şeref verse maṭlabı
- 4 Kordum muḡiḡ-i maḡbes-i cevr-i şedīdine
Şūrişger-i ḡazānıñ olaydım mü 'eddebi
- 5 Yokdur Edīb 'ālem-i kevn ü fesādda
Hıḡ ben ḡadar bu devr-i le 'imiñ mücerrebi

2002

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 İntihāb eyler me 'ākilden mücerred zerdeyi
Zāhid-i ḡalvet-nişin hem-reng-i rüy-ı zer deyi
- 2 Rūyu naḡvetle 'abūs ol deñli kim görmez sezā
Genc-i zerden diğere fetḡ-i tılısm-ı ḡandeyi
- 3 Öyle istignā-nümādır kim düḡūl-i bezmine
Nāz ile me 'zūn eder her dil-ber-i nāzendeyi
- 4 Çeşmi ḡüyā öyle ḡayrān-ı şühūd olmaḡda kim
Bilmez istiḡrāḡ-ı dehşetle ḡıdīv ü bendeyi
- 5 Zehr-i tiryākī mücerrebdir Edīb eyler helāk
Cān-ı her rencūr-ı dārū-yı şifā-cüyendeyi

2003

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Dāma ḡor āḡir 'arūs-ı nüh felek dāmādını
Sehv ile bir kerre yād etmez daḡi dām adını
- 2 Sūznāk et fırḡa-i kerrūbiyān ekbādını
Ḥāk-i çerḡe dāneveş āḡ-ı diliñ ek bādını
- 3 Fehm-i esrār-ı nihān-ı 'aşḡda bī-rüşd iken
Kim ḡabūl eyler faḡiḡ-i mürşidiñ irşādını
- 4 Dil-firīb-i va 'd-i şāḡandır ḡarişān-ı cihān
Fikr eder yokdur kerīmiñ va 'd ile i 'ādını
- 5 Çāre-cüyā-yı müdāvā-yı ṭabīb olmaz Edīb
Derd-i 'aşḡiñ farḡ eden ıslāḡdan ifsādını

2004

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Mürşid mürîde kurdı yeter bu meşâ'idi
Bilmem 'aceb ne eyleyecek bûma şâ'idi
- 2 Şûfî ki farf-ı şehvet ile fitne-zâ idi
Nokşân bulur mu halvet ile lahm-ı zâ'idi
- 3 Şâ'ir mu'atfâl eylemeden bu kaşâ'idi
Düşdükçe müşterisine bârî kaşa idi
- 4 Uyma hadî'a-pîşeye 'îsî-mişâl eger
Âmâde olsa cünbiş-i nuṭka mevâ'idi
- 5 Âh-ı dil-i 'anâ-keş ile câh-ı 'aşkda
Merd-i ğamîñ Edîb hevâdır 'avâ'idi

2005

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Sehldir 'âşîka ancak reh-i 'aşkıñ yokışı
Olamaz 'âzim aña zâhidiñ anda yok işi
- 2 Şûfiyân vaşl-ı ğulâm ile çıkardı bu kışı
Oldu hep şîrzime-i ehl-i tarîkiñ boğ işi
- 3 Ne bu sūrâha-i erdâfa pâyı şokuşu
Şeyhî iskât-ı hâdeş eyledi şu kuşu
- 4 Sünbülün hokka-i 'ıtr etdi dimâğı kokuşu
Şâhibâ kâdime-cünbân-ı bahâr ol ko kışı
- 5 Dil-beriñ 'âşîka ẖoş geldi yakında bakışı
'Âşıkîñ hayra qarîn oldu Edîbâ bak işi

2006

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Seḫâyı ihtikâr eyler seḫâlî
'Abîri ḥâksâr eylerse ḥâlî
- 2 Le'âmetden kerîm olmazsa ḥâlî
Ḥulûş-ı tām ile olmaz seḫâlî
- 3 Gedâya ihtîşâş etmek nevâlî
Ne de 'b-i cûd-ı kâdîdir ne vâlî

2004 S 84b (Üzerine çizgi çekilmiş)

2005 S 84b (Üzerine çizgi çekilmiş)

2006 S 84b, Ü1 215b, Ü2 210a

- 4 Karîn oldu dil-i bî-sûda lâlî
 Bedîd etdikçe ol meh-rû delâlî
- 5 Sürîni mâla ibdâl eyleyenler
 Komaz hammâma girse püşt-mâlî
- 6 Bahâ-yı sil' a-i tâ' âta şimdi
 Gurûş-ı tâm alır şeyh-i riyâlî
- 7 Ko zâhid şehd-i pür-zehr-i riyâyı
 Yeter tesmîm edersin ta' m-ı balı
- 8 Hıtâm-ı şehrde ser-bend-i nevdîr
 Ser-i gerdûna destâr-ı hilâlî
- 9 Edîbâ mürşid-i bî-hâl ü kalîñ
 Görünmez aķ şaķalı yoksa kâlî

2007

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâhid eger ki etse de ihfâ şekâleti
 Eyler bedîd heykel-i zıll-i kıyâmeti
- 2 Gitmez cebîn-i kalb-i 'adûdan gubâr-ı kîn
 Etsin ne deñli rihte âb-ı şadâķati
- 3 Olmaz müzîl-i lekke-i naķvet cibâhdan
 Mir'atıñ inficâr-ı yenâbî' -i şafveti
- 4 Şıķlet-güzîn-i rıtl-ı girân-ı ğam olmasın
 Tâm olmayan 'ayâr-ı terâzû-yı tākati
- 5 Merdânı ğarķ-ı mevce-i âmâl eder Edîb
 'Aşķıñ kenâre-giri-i deryâ-yı rağbeti

2008

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Âteşi müft görüp aldı yedi nâr gibi
 Zâhide maţlab-ı cân var mı ya dînâr gibi
- 2 Cây-sâz olmaĝa bir cây-ı ferâķ istermiş
 Bend-i ĝisûsu dil-i 'aşķına dar gibi
- 3 Olamaz nûr-ı başâr çeşm-i dil-i 'ubbâda
 Tâbiş-i nâşiye-i şâhid-i eşhâr gibi
- 4 Münhedimdir yine bünyânı sitem-kârânıñ
 Şimdilik yapsa daķi cehd ile mi' mâr gibi

- 5 Tābı yok etmege endīşe-i mār-ı zülfün
‘Aşıkñ şimdi Edībā dili bīmār gibi

2009

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Gülñ bu reşk ile qalmazdı hāliyā semeni
Göreıdı şevk-i ‘izārñla hāl-i yāsemeni
- 2 Zekā-yı nekhetine gıbtanāk eder yārñ
Erıc-i bāğ-ı behiştı şemīm-i pıreheni
- 3 Ker etdi gūş-ı gülü şit-i behcet-i rūyu
Dehān-ı gönçeyi lāl etdi şüret-i deheni
- 4 Meşāf-ı ‘aşkına āmādelenmeden ‘āşık
‘Aceb ki şevk ile ber-düş-ı cism eder kefeni
- 5 Tımāh-ı dıde-i şevke haţ-ı ‘izārı yeter
Edīb n’eyleyelim zıb-i nüzhet-i çemeni

2010

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kabūl etmem vidād-ı dil-ber-i ‘āşık-perestārı
Ki bed-nāmıden olmaz dil-ber-i ‘āşık-perest arı
- 2 Perestārān-ı şeh dergāh-ı Hākka ‘abd-ı hāş olmaz
Serinden geçmedikçe nahvet-i destār-ı hünkārı
- 3 Dü-müy oldukça zāhid ragbet-i hubb-ı sivā kıldı
Beyāz-ı nıme-i rışinden efzūn oldu agyārı
- 4 Firāk-ı şavmdan şāyān-ı hırmān-ı te’eşşürdür
Lisān-ı şevk ile yād etmeyenler zevk-i iftārı
- 5 Edībāsā tecemmül-h‘āh-ı yārān-ı zamān olma
Karın-i şöhet etme her garım-i i‘tidā-kārı

2011

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Gölü-yı kāni‘i sır eyledikçe dermegesi
Bulur mu süyuna hırşñ dühüle der megesi
- 2 Ragif-i nāsa kafādan seri resān eyler
Ferāğ bulmadı şeyhñ bu kār-ı nā-seresi

- 3 Ne cüst-ü-cüy-ı gıdāya güşāde-bāl olsun
O mürğ-i deşt-i hevā kim mekân eder kafesi
- 4 Vesīle-cüy-ı selāmet meger cüdā mı kalır
Ba' id-i kâfileye reh-nümā iken ceresi
- 5 Enīn-i 'ācizi te'sīrden kalır şanma
Edīb āhen ü pülāda kār eder nefesi

2012

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Etme bārī gayra da būsīde hadd-i eymeni
Görmeyen şāyeste ol luṭf-ı 'amīme ey meni
- 2 Rīk-i şāfiñdan koma her teşneye āb istene
İrtivā-cüyüñ meger Meryem ola ābisteni
- 3 Nāle-i āhım gerek āheng-sāz-ı meclisiñ
Şavt-ı bülbüldür neşid-i hānķāh-ı gülşeni
- 4 Şu' le-cüy-ı gijm-i şeb-tāb olmuşum görmez misin
Cüy-ı meh-tāb içre ğark olsam daḡi aya beni
- 5 Tāb-ı ğam taklīd ile etse gönülde cāy Edīb
Cevf-i kandīli münīr eylerdi naķş-ı rūġanī

2013

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Oldukça muhtelif ṭuruk-ı nā-sedīdesi
Olmakda rū-nümāy-ı ḡaṭar nāsa dīdesi
- 2 Etmezdi 'aķd-ı niyyeti fi'l-i mezālīme
Şāh u emīriñ olmasa muhtel 'aķīdesi
- 3 Taşvīr-i şekl-i ḡalka-i dām-ı fenā eder
Pīrāna naķş-ı sāye-i kadd-i ḡamīdesi
- 4 Tābişger etdi şevķ-i cemāliyle 'āşıķıñ
Ruḡsār-ı yāri pertev-i reng-i perīdesi
- 5 Olmaz sevād-gīr-i nuķuş-ı feraḡ Edīb
Pürdür diliñ leṭāyif-i ğamla cerīdesi

2014

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Tābnāk-i nūr-ı 'işmetdir deme her mādeyi
Her serāba inşinā etme ğadīr-i mā deyi
- 2 Şanma şevb-i 'ārdan 'ārī selīl-i her gedā
Hülle-püş-ı 'ārdır zann etme her şeh-zādeyi
- 3 Bendegānın va' de-i āzādegīle kahr eder
Luţf-ı pey-der-peyle istirkāk eden āzādeyi
- 4 Luţf-ı ārāyış-dih-i imkān olunca ğayrdan
Luţfa muhtāc eyleme her luţfuña dil-dādeyi
- 5 Nüş-ı sāġarla Edībā meyl-i ehvā eyleme
Bāda verme neş'e-i mergüb-ı cām-ı bādeyi

2015

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Eger ki rāh-ı ğamıñ olmasaydı pāyānı
Kalırdı rāh-ı revānıñ berehne-pāyānı
- 2 Sezā degildir umūr-ı me'ādı tedbire
Müdebbirān-ı cihānıñ sūtūde-rāyānı
- 3 Hāriş-i ni' met ile bir degil bu dünyānıñ
Dehān-ı kan' ile nān-ı cevīne-ĥāyānı
- 4 Olur mu revnaķ-ı gerd-i sūcūd ile hem-zīb
Cebīn-i faĥrete dehrīñ 'abīr-sāyānı
- 5 Edīb cāzibe-i behcet-i şadāķat ile
Unutdurur dile bīġāne āşināyānı

2016

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Mey-i gül-reng ile bezl eyle sūr-ı vaşla meysūrı
Ki reşk-i bezmgāh-ı cennet eyler nüş-ı mey sūrı
- 2 Enāmı güm-reh etdi inhimāk-i tāt-i şūrī
Ferāmüş eylemişlerdir gibi nefh-i dem-i şūrı
- 3 Ederdi yem-ĥurūş enhār-ı eşkin merd-i āġeh-dil
Nigāh-ı fikre alsa ictiyāz-ı cizr-i Deynūrı

2014 S 85a, Ü1 216b, Ü2 210b

2015 S 85b, Ü1 217a, Ü2 211a

2016 S 85b, Ü1 217a, Ü2 211a

- 4 Muṭā‘u’l-emr olanlar nāhī-i emr-i İlāhīdir
Hudānıñ aḳviyā gūyā degildir ‘abd-ı me’ mūrı
- 5 Edībā fikr eden tār-ı meḡāk-i rems-i emvātı
Çerāḡ-ı bezm-i ‘ayş etmez ziyā-yı cām-ı billūrı

2017

müstef‘ilün fe‘ülün müstef‘ilün fe‘ülün

- 1 Gör ḳavl ü fi‘l-i şeyḡ-i güm-rehter-i ozanı
Efsāne-i zenānı terk eylemez o zānı
- 2 Dā‘im taşarruf eyler erzāl-i nās kānı
Sem‘-i ḳabūle alma aḳvāl-i nāsikānı
- 3 İḳnā‘ eder mi bilmem yā ḳūt-ı behrem anı
Şeyḡiñ dilinde varken yāḳūt-ı behremānı
- 4 Taşvīrimiñ eger kim düşse yemine Mānı
Eylerdi naḳş-ı eşkim ḡarḳ-ı yem-i nem anı
- 5 Sāḡar-keşān-ı şevḳiñ merḡüb idi bedānı
Eṭvār-ı ḡāl ü ḳālī olsa Edībe dānı

2018

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 ‘İzārıñıñ yine gösterme nev‘-i tābişini
Nümūde eyleme enzāra nev‘itāb işini
- 2 Ḥarīḳ-i saḡt-ı lehīb-i lezāyı sehl añlar
Diliñ tenūr-ı cevāda gören güdāzişini
- 3 Mişāl-i āyine her sāde-dilde şıdḳ olmaz
Rübūde olma görüp sāde bir nümāyişini
- 4 Bilirdi ḳadrini ‘allāme-i cihān-ārā
Te‘emmül eylese bir kez me‘āl-i dānişini
- 5 Edīb ḡābda zāhid ḳarīn-i vaşl olmaz
Remīde eylemedikçe rüḳād-ı ḡāhişini

2019

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Evzārı iḡtinām ederek her ḡanīmeli
Emvāl-i suḡt-ı nās ile olmaz ḡanī meli

2017 S 85b (Üzerine çizgi çekilmiş)

2018 S 85b, Ü1 217a, Ü2 211a

4 S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

2019 Ü2 211a

- 2 Menhüm olan tesâkuṭ-ı eşmâra bî-te'ab
Yetmez şimâr-ı münteḥaba ḥâmdır eli
- 3 Ḥalvetgehinde bâ' iş-i vehm-i ḡarîn olur
Me'nûs-ı infirâd olana şân-ı aḥveli
- 4 Te'sîr-i dâğ-ı 'aşk iledir âh u nâlemiz
Güldür koyan şemâ'il-i feryâda belbeli
- 5 Şevḡ-i 'izâr-ı yâr ile ḥasret-keşiz Edîb
Etdikçe âşinâ-yı nigh revnaḡ-ı keli

2020

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Serinden 'âlimiñ çözdürdü zâlim bî'a destârı
Yed-i bî-dâd ile hetk etdi âḡir bî-'ad estârı
- 2 Felek ehl-i dili şâyân-ı lebs-i şevb-i 'âr etmez
Velî her câme-pûş-ı terk-i 'ârı eylemez 'ârî
- 3 Bu deyr-i köhnede şedd-i niṭâḡ-ı küfr edenlerden
Kemer-bendân-ı imândır edenler ḡat'-ı zünnârı
- 4 Bize def'-i ḡarûr-ı vaḡsete hem-sâye oldukça
'Abeş fıkḡdân-ı câra eşk-i çeşmi eyleriz cârî
- 5 Edîbâ yâr-i tâmız bîniş-i her merdüm-i tâma
Bizi ancaḡ nigâḡ-ı nâḡışândır görmeyen yârî

2021

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Naḡş-ı taşvîrine ger nâzır olursa Mânî
Hecme-i ḡayret ile zâ'il olur sâ mânî
- 2 Lezzet-i mâ'ide-i ḡ'ân-ı ḡamiñ sîrânı
N'eylesin cû'-ı meserretle 'aceb sîrânı
- 3 Nân-vâ-yı felegiñ vermek içün bu nânı
Fem-i muḡtâca nedir añlayamam bûnânı
- 4 Şeyḡ-i dûn olsa da tâlî suver-i Furḡânı
Yine ḡizb-i cûhelâdan edemem fark anı
- 5 Âzmendânîñ Edîbâ yoḡimiş pâyânı
Ki gedâ şekline ḡirmiş felegiñ bâyânı

2020 S 86a, Ü1 217a, Ü2 211a

2 lebs-i S, Ü1: leys-i Ü2

2021 S 86a (Üzerine çizgi çekilmiş)

2022

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bulmazdı neyl-i vuşlata er kâbiliyyeti
Nehc-i talebde olmasa erkâ beliiyeti
- 2 Hâşiiyetiyle mâye-i tahsîn-i kâr olur
Her kâr-sâza niyyetiniñ ahseniyyeti
- 3 Kayd-ı şıtabl-i çillegehinden rehâ idi
Zâhid bulaydı mertebe-i âdemiyyeti
- 4 Şûfî qarîbi görmez idi 'ayn-ı bu'd ile
Olsaydı nûr-ı merdüm-i çeşm-i reviiyeti
- 5 Gayret-keşân-ı gîtî-i dünüñ Edib hep
Halkı helâke koydu himâ-yı hamiiyeti

2023

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Meşâf-ı müşrike şıdkıyla etdikçe ser-âgâzı
Sezâdır eylese nüzhetgeh-i 'adnı serâ gâzî
- 2 Münibân sem'ini iṭrâb içün etmez mühim sâzı
Ki zîrâ anlarıñ âh-ı nedâmetdir mühim-sâzı
- 3 Kerimân nâ'ilân-ı cennet-i mev'ûd idi bî-şek
Tekâzâ-yı emelsiz sübkat etse va'de-i incâzı
- 4 Tabîbîñ derdnâkiz nüşha-i terkîb-i nâzından
Bizi iz'âca tevsîṭ etdi bilmem kim o kurnazı
- 5 Eger mihr-i felek peyveste âgâz-ı kûsûf etse
Edîbâ 'âşık-ı zârîñ kalır nâ-muḥtefi râzı

2024

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'Adüya kahr ile göstermedikçe ben kerâmâtı
Kalır ḥ'âbım remîde dîdeden olmaz kerâm âtî
- 2 Bu gün yok 'arz-ı câm-ı şerbet-i şâf-ı vidâd eyler
Enâmîñ cümle zehr-âlûdedir ke's-i müvâlâtı
- 3 Bulunmaz şimdi ḥâlî 'uḳdeden bir rişte-i ḥâtır
Girih-gîr-i cedeldir cümleñiñ ḥabl-i müşâfâtı

2022 S 86a, Ü1 217a, Ü2 211b

2023 S 86a, Ü1 217b, Ü2 211b

5 râzı S, Ü2: nâzı Ü1

2024 S 86a, Ü1 217b, Ü2 211b

1 kerâm S, Ü2: kerem Ü1

- 4 Menāhī mezheb-i ehl-i bida‘ da farz-ı ‘ayn olmuş
Harāmıñ qadri ma‘düm eylemiş qadr-i mübāhātı
- 5 Edibā fikri halkıñ celb-i māl-ı suhtdur ancak
Dile reh-yāb eder yok fikret-i rüz-ı mükāfātı

2025

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 ‘Aceb bu ẖābgāh-ı ‘ālemiñ ezgāş u ahlāmı
Tebeh-kārāna qand-ı yakza-i gāfletden ahlā mı
- 2 Sürür-ı dā‘im ister gamla me‘lūf eylemez gönülün
Cehülün kāni‘ olmaz cümle a‘yād olsa eyyāmı
- 3 Nice ni‘met-güzīn-i şihhat-i İslām olur ol kim
Ki etse nuṭku istihzā eder da‘vā-yı İslāmı
- 4 Nice fehm-i havāş-ı nik ü bed hāşıldır andan kim
Mezāk-ı imtiyāzı puḥteden fark eylemez hāmı
- 5 Edibā fehm eder qadr-i şerāfet ne‘ydigin şanma
Siyādet fahrını destāra mensūb eyleyen ‘āmī

2026

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 چرا گویم ترا با چشم پاکی درد من دیدی
تو زاهد تا که سیمای طهارت دردمن دیدی
- 2 خللی کیف استفتی لحوالی باقوالی
رقیقی لو تقو الاحتوا اسباب تعبیدی
- 3 Gülusun nāvedān-ı kevşer-i tevḥid eder şanma
Düşen tavḫ-ı lehīb-i şirke hīzem-pāre-i cīdi
- 4 Otağ-ı çerçe mālīk olsa erbāb-ı tama‘ şimdi
Yer etmez merdūme bir lahza çetr-i sāye-i bīdi
- 5 Edibā reh-revān-ı ‘aşkda minhāc-ı taḥkīke
Nice reh-yāb olur pūyān edenler sāk-ı taḫlīdi

2027

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâtı olunca de'b-i kanâ' atde hilleti
Eyler nümûde kâni'e sîmâ-yı hîll eti
- 2 Keşf eyleme dirâyetiñe bir dirâyeti
Tevfîkiñ ehl-i hüş olana birdir âyeti
- 3 Âyîne şafvetiyle olur çehre-bîn-i 'aks
Etmez kabûl her dil-i fâsid nebâheti
- 4 Levh-i dile muķāvim-i kahr-ı İlāh olan
Taşvîr eder mi şevket-i şân-ı nübüvveti
- 5 Kûh olsa zât-ı merd-i sebük-rûh fi'l-meşel
Düş-ı enāma sāyece olmaz şekāleti
- 6 Olmaz necāt merde ezādan 'adūsuna
Verdikçe dest-i 'aczi zimām-ı ihāneti
- 7 Gîtmez Edîb rāh-ı çep-endāz-ı keşrete
Taḥşîş eden sülûküne minhāc-ı vaḥdeti

2028

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Saña pendim budur ey ehl-i idrâkiñ ser-efrâzı
Tılsım-ı genc-i sırr ol görme şâyân-ı seref râzı
- 2 Degil behcetde hemtâ çeşm-i sem'-i hüşmendāna
Kelāmıñ şüret-i ıtnāb ile sîmâ-yı icāzı
- 3 Suḡanda iktîşād evlā iken her nehc-i kârıñda
Revā mı raḡş-ı tebzîriñ saña taḥdîd-i mihmāzı
- 4 Cehûl-i kec-reviyyet dîde-i bî-nûr-ı naḡvetle
Behîc olsa ne deñli bed görür her kâr-ı mümtāzı
- 5 Edîbā ser-te-ser mest-i müdām olmuşdu 'ālem hep
Bulunsaydı eger her cām-ı va'diñ keyf-i incāzı

2029

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Muğlimānıñ ni' met-i vaşl-ı zeni kesmez dişi
Cû' dan ölse dehān-ı ḡāhişe almaz dişi

- 2 Bî-hemālân-ı şadâkat-pîşeniñ yokdur işi
K'anlarıñ keff-i ezâdan bihterîn yokdur işi
- 3 Encümü hâyide-i dendân ederdi mün'imân
Anları tañn etmese tâhûn-ı çerhiñ gerdişi
- 4 Çeşm-i re'y-i merdüm-i 'iffet-güzini kûr eder
Sâha-i kevnîñ gubâr-ı zînet ü ârâyışı
- 5 Cilvegâh-ı eblehândır hâne-i gîtî Edîb
Olamaz bunda lebîb ü 'âkiliñ âsâyışı

2030

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Olunca fitne-i nâ-zâdı tevlîd eylemek kârı
Tîmâh-ı çeşme takrîb etme teb'id eyle mekkârı
- 2 Şafâ bulsun mu kâr-ı nâ-dürüst-i şâdmâniden
Diliñ mânend-i gam mevcûd iken bir kâr-ı hemvârı
- 3 Bisâtı eyleyip tay yâr ile hengâm-ı gülşende
Yine evc-i riyâziñ oldu 'âşık mürğ-i tayyârı
- 4 Nigâh-ı peyker-i bûy-ı sürîne dūr-bîn etmiş
Bu gün sūrâha-i enf-i dirâzın şeyh-i minkârî
- 5 Edîbâ zâhid-i şâhid-pereste şanma evlâdır
Sürûd-ı dil-ber-i h'oş-nağmeden âvâze-i kârî

2031

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Hevesiñ var zekân-ı yâre dilâ sîb gibi
Ârzû etdigiñ ey haste-dil âsîb gibi
- 2 Bulamaz dehrde bir neş'e-i gam-fermâyı
'Âşık-ı kîse-tehî va'd-i mehâbîb gibi
- 3 Tev'em etdikçe felek câhile kahr u luţfu
Heves-i nuţku gelir 'âkile ta'zîb gibi
- 4 Sîne-çâk-i hevesin levh-i dilinden gitmez
Naşş-ı kandîl-i emel tâk-ı mehârib gibi
- 5 Rûy-ı taḥsîni o kim reşk ile taḡmîr eyler
Gösterir şûret-i iṭrâsını teşrîb gibi
- 6 Kâdr-i sündüs ki behîşt içre firâz olmuşdur
Pestdir ol şanemiñ kâmetine şîb gibi

2030 S 86b, Ü1 218a, Ü2 212a

1 mekkârı S, Ü2: tek kârı Ü1

2031 S 86b, Ü1 218a, Ü2 212a

6 ol şanemiñ kâmetine S, Ü2: kâmetine ol şanemiñ Ü1

- 7 Bizi inşâf ile yâd etdi Edîbâ zâhid
Mekr ile qaşdı bizi hubbuna tergîb gibi

2032

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Gavgâ ile bir hem-zede gördüm bu zamânı
İşlâh ile şâyeste budur kim bozam anı
- 2 Menhûm-ı feraḥ olmadı gitdi heme dānî
Bāzîçe şanır fitne-i mülk-i Hemedānı
- 3 Koymaz heves-i sirke-i meyle ḥalecānı
Rindān-ı cihān gavṭager etdi ḥale-cānı
- 4 Şaklar nigehin 'āhire ṭayf-ı Qaragözden
Atyāf-ı ḥayāl içre begenmiş Tōramanı
- 5 Erbāb-ı ṭama' vefret-i şervetle Edîbâ
Fūrşat görür imsākine şavm-ı ramazānı

2033

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Görme şîrîn almayı zîr-i sere her bâlişi
Kim olur ma' cûn-ı ḥanṣal şandığıñ her bal işi
- 2 Zen ki tā bed-ḥûy ola mekriyle eyler şevherin
Ḥ'ābda ḥasret şühûda şûret-i āsāyişi
- 3 Reşḥa-cûy-ı menhel-i silsâl-i şâf-ı 'işmet ol
Etme her çirk-ābeden imlâ sebû-yı ḥ'āhişi
- 4 Alma nāmın tā ki ḥâyindir dehān-ı raġbete
Eyle ber-kende dūr-i dendānıñ olsa her dişi
- 5 Bî-ḥayā şâyeste-i çeşm-i qabûl etmem zeni
Ḥüsnünüñ maġbûṭ-ı ḥûr olsa Edîb ārāyişi

2034

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 گر نبودی بهر کینت دور از ما خفتنی
باحجاب البعد عنی فی الکراما خفتنی

7 hubbuna S, Ü2: cennete Ü1

2032 S 86b, Ü1 218a, Ü2 212b

2033 S 86b, Ü1 218a, Ü2 212b

2034 Ü2 212b

- 2 Hâşmîñ olmaz zûlmet-i kîn-i derûnu mûncelî
Görmedikçe tâ hilâl-i deşne-i tâb-efkeni
- 3 Sefk-i hûn-ı düşmene hayrân-dilim ol deñli kim
Kana ğarķ olsam da pûrsânım kanı düşmen kanı
- 4 Yâr-sîret düşmene imâ-yı lutf etsem daħi
Gülşeni ‘arz eylesem añlar hecîr-i gül-ħanı
- 5 Şanma istihsân-ı kût eyler Edîb ehl-i tama‘
Sîm ü zerken dîde-i âmâliniñ müstaħseni

2035

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 لم بمالا ينبغى فى مطلبى جاهرتنى
Zahmîñ etmezken muķârin maṭla bî-câ her teni
- 2 ‘Ârdır ehl-i sedâda ihtimâ-yı aķviyâ
Merd-i bî-ħaşyet qabûl etmez penâh-ı âheni
- 3 Çıkısa da evce ğubâr âħir zemîni cây eder
Yetse eflâke bülend olmaz yine qadr-i denî
- 4 Rûĝan-ı şâf içse seg hûn-ı ciyef şevķin ķomaz
İĝtinâm-ı mâl ile qalb-i gedâ olmaz ĝanî
- 5 Vâķıf-ı aħlâķım oldukça neden bilmem Edîb
Şorsalar düşmen benî Âdemde ketm eyler beni

2036

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Verme şeb-dîz-i diliñ mıķvedini bir yede ki
Ġayreti olmaya ħıfz eylemege bir yedegi
- 2 Şeyḫ-i tiryâkiye şun çûp-ı düḫân germeşegi
Tâ ziyânıyla yine eyle ‘inân-germ eşegi
- 3 Rûze-i sâḫte-i sitte-i şevvâl eyler
Zâhidi şanma teṭavvu‘ la ṭutar yevm-i şeki
- 4 Eylemiş ḫükmünü vâ-beste şerîfi zehebe
Añlamaz şer‘-i şerîfi nice mollâ-yı zekî
- 5 Kâḫdiyân maḫfil-i vâlâ-yı qazâda şimdi
Maṭmaḫ-ı çeşm-i zühûl etdi Edîbâ dereki

2037

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Hün-âb-ı ğamla hâne-i dehri şıvar gibi
Cüy-ı kazâda öyle daği çok şu var gibi
- 2 İķâz ederse ğamze-i h'âbidesin o yâr
Ol daği nük-i tiğ-i kazâya uyar gibi
- 3 Pîçide mâr-ı turesiniñ sa'dı var ise
Zâhid de bûy-ı 'ıtr-ı nefisin umar gibi
- 4 Tâb-ı ğarâm ile şerer-i âh-ı sinemiz
Âhir giyâh-ı cism-i rakîbe konar gibi
- 5 Âhim Edîb kevni yine ħark u ğark edip
Şîrâne iftirâs-ı 'adûya şunar gibi

2038

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Yemîniñ nâ-muşaddıķdır ekîd etsek de ey Mânî
Maķarr ol 'acze taşvîrinde yârîñ etme eymânı
- 2 Müdâm-ı sāġar-ı mergûb-ı 'aşkıñ neş'e-yâbânı
Ķarîñ etsin mi hiç şûfî gibi ğül-i beyâbânı
- 3 Lehîb-i 'aşķ ile sinemde şad key lâne etmişken
Ne lâzımdır baña temhîd-i 'ahd-i Şeyh-i Geylânî
- 4 Mürîdâ faşl-ı ğülde şeyh ile naķz-ı 'uhûd eyle
Hemân peymânelerle üstüvâr et 'ahd ü peymânı
- 5 Edîbâ şiddet-i iflâs ğüçdür ħayl-i zühhâda
Temerrün eylemişlerken ħarîd-i vaşl-ı ğılmânı

2039

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Çeşm-i kûnu görmese mergûb toġm-ı nāsiki
Nāsikiñ hîzâna h'oş gelmezdi taġmînâ siki
- 2 Her nice düşvâr ise ġâretger-i dest-i kâder
Fethden 'âciz degildir kufl-ı genc-i mümsiki
- 3 Farķ olunmaz şimdi bir faġvâ-yı menşûr-ı kazâ
Sifle-i A'câm ile eşrâf-ı Rûm u Özbeki

2037 S 87a, Ü1 218b, Ü2 213a

4 cism-i S, Ü2: çeşm-i Ü1

5 ħark u ğark S, Ü2: ğark u ħark Ü1

2038 S 87a, Ü1 218b, Ü2 213a

2039 S 87a, Ü1 218b, Ü2 213a

- 4 Hâne-zād-ı miḥnete mātem ḥayāt-efzā iken
İstesin mi sūrveş bir böyle dā'-i mūhliki
- 5 Kūr-çeşm-i sem' olanlardır Edībā bilmeyen
Kavl-i her merd-i muvaḥḥidle ḥiṭāb-ı müşriki

2040

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Şeyḥ-i ṭāmi' yine pür olsa daḥi kūrşağı
Çekmeden dest-i çepin mā'ideye kōr şağı
- 2 Pīr-i şad-sāle ne deñli seḫam-ı fehminden
Cāhil-i resm-i 'aṭā olsa bilir almağı
- 3 'Ālemin ḥātır-ı vīrān-ı perestārların
Nice ḥātırları yıkmayla olur yapmağı
- 4 'Ākıbet dīde-i emniyye-i ehl-i emele
Giryeyi mūntic olur ḥande-i rüy-ı bāğı
- 5 Her peyām-āver-i iḥlāşın Edībā şanma
Cāy-ı taḥkīke resādır kadem-i iblāğı

2041

me' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Pāk etmedikçe tācverān tā cenānını
Görmez revā muşāfaḫa-i tāca nānını
- 2 Merdüm müsahḫar eylemeye tā zenānını
Rāḫatle iḡtidā mı eder tāze nānını
- 3 Kılmaz zebānı muṣṭarib-i lūknet-i riyā
İṭkān eden feşāḫat-i şıdkıñ lisānını
- 4 Etmez gören sezā-yı dūrūr-ı muvāşalet
Tersāların teberri-i zaḫm-ı ḫitānını
- 5 'Ālemleri neverde-i teshīr eder Edīb
İṭlāk eden semend-i vefānıñ 'inānını

2042

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ġayrdan ye's ile cāy eylese de eknānı
Sen yine şofra-i bī-vāyelere ek nānı

- 2 Bıkmadıkça dil-i muhtell-i ‘adū rām olmaz
Hedm ile muhkem eder köhne bināyı bānī
- 3 Tama‘-ı müfriṭ ile nīk ü bedīn farkından
Cehldir şūret-i ḥayvāna kıoyan insānı
- 4 Sifleniñ dūr ise de çeşme simāt-ı faḥrı
Gūşu āzurde eder minnet-i nām-ı ḥānı
- 5 Nākesiñ mūcib-i izhār-ı ḥuzū‘ oldukça
Bārdır ehl-i dile zerre kıadar iḥsānı
- 6 Her kıaçan mūnhemir-i sāğar-ı şemşir olsa
Ḥāyiniñ neş’e verir ḥāke nebīz-i kıanı
- 7 Ḥikmet-endūz ise vācibdir Edībā merdiñ
Kār-ı evlāsına mağbūṭ ola kār-ı şānı

2043

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Olsa da meşrebi menfūr-ı dil-i aḥlāfı
Ḥūsn-i sīretle yine ‘ādet eder aḥ lāfı
- 2 Naqd-ı cedvāsını aḥbābına taḥşış edeniñ
Naqş ile rahne bulur kıā’ide-i inşāfı
- 3 ‘Āşıkān na‘ş-ı ten-i mürdesin iḥfā eyler
Şanma kim bār-keş-i şiklet eder ektāfı
- 4 Ol ki bāb-ı emele cismini müzdūr eyler
Kār-ı bīgāneye bī-müzd edemez is‘āfı
- 5 Dilimiz rāğīb-ı yārān-ı mülāyim-ḥūdur
Hem-nişin eylemeziz yoḥsa Edīb eclāfı

2044

fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

- 1 Dem-i ‘uqbāda refāhiyyeti bulmaz bāğı
Tāb-ı ser-pençe-i ḥasretle çözülmez bağı
- 2 Bulamaz cilve-i ıtlāk-ı riyāz-ı cennet
Tāk-i zencir-i gülü-gir-i seḳardır yağı
- 3 Cife-ebdān-ı şimāl ehl-i yemin olmazlar
Ya‘ni şanma bulunur mürde-dilānıñ şağı

2043 S 87b, Ü1 219a, Ü2 213b

3 Şanma S, Ü2: Ya‘ni Ü1

2044 S 87b, Ü1 219a, Ü2 213b

2 S: (Ü1 ve Ü2’de 5. beyit)

- 4 Eşer-i reşh-i demi şâ' ikadan berterdir
'Aşıkıñ kûhu deler kaçre-i hûn-ı dâğı
- 5 Bâzî-i gamda ki bî-dâğ ola kalb-i 'aşık
Nice ferzâne olur kâr-ı dil-i bî-dâğı
- 6 Pertev-i hüsn degil lihye-i beyzâsında
Rîş-i şûfî-i harîñ nâzıra semdir ağı
- 7 Rûgan-ı haybeti kândiline şabb et gâhî
Yohsa şûfilere bezl etme Edîb ayagı

2045

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Şâf olmayıcağ bâde-i şöhet çekilir mi
Her şöhete hamyâze-i hasret çekilir mi
- 2 Gelmez dil-i nâ-şâfa hayâl-i gam-ı dil-ber
Âhende teşâvîr-i letâfet çekilir mi
- 3 Sencide eden hüsnü terâzû-yı nazardır
Mizân ile esbâb-ı melâhat çekilir mi
- 4 Bed-kârî-i zerğ ile enîn eyleme şûfî
Tezvîr ile hîç âh-ı nedâmet çekilir mi
- 5 Dâna-dil isen behrever-i kuvvet-i 'aşk ol
Bî-tâb-ı heves kavş-ı mahabbet çekilir mi
- 6 Ser-mest-i garâma kefi zühhâd-ı riyâdan
Peymâne-i pür-zehr-i inâbet çekilir mi
- 7 Merhûn-ı tehasşür kala mey yohsa Edîbâ
Âğuş-ı dile şahid-i bağyet çekilir mi

2046

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Medâr olmaz şalâh-ı 'âleme hüsn-i mesâ'îsi
Mağâl-i nuşhu tekrîr etse de şubh u mesâ 'îsî
- 2 Kalır bu 'âlemiñ renc-i şürûr-ı ibtidâ'îsi
Devâsız k'etmeye tecrid-i tîge ibtidâ 'îsî
- 3 Olur mu iktirân-bürde-i eşkâmıñ devâ'îsi
Nümâyân etmeden eczâ-yı re'fetden devâ 'îsî

4 deler S; dil Ü1: diliz Ü2

7 lihye-i S, Ü2: lücce-i Ü1

2045 S 87b, Ü1 219b, Ü2 213b

4 S: (Ü1 ve Ü2'de 4. ve 5. beyitler yer değiştirmiş)

2046 S 87b, Ü1 219b, Ü2 214a

4 eşkâmıñ S, Ü2: aqsâmıñ Ü1

- 4 Nigāh-ı nuṭku istiğfardan mekfûf iken ḥalkıñ
Beşāşet-dīde-i ḥüsn-i ḳabûl olsun mu dâ'îsi
- 5 Edîb ancak ḥamiyyet nâsda selb-i ḥamiyyetdir
Enâmıñ yok şürûṭ-ı gayrete şimdi murâ'îsi

2047

mef'ûlû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün

- 1 Pür-yara eden cānı raḳīb-i yaramazdı
Kim ṭa' n-ı sem-âlûdeleriyle yaram azdı
- 2 Kār eylemese şâ'ika-i şadme-i âhım
Tigim dil-i sengin-i 'adûyu yaramazdı
- 3 Seyl-âb-ı ḥurûşâna eger olmasa ğâlib
Eşkim ḥarem-i dergeh-i yâre varamazdı
- 4 Yâr etmese ger ḥâl-i dil-i zârını pürsiş
Bu sâhirede 'âşıkı kimse aramazdı
- 5 Tig-i ğam ile cism-i Edîb olmasa şad-çâk
Merhem gibice sîneye yâri şaramazdı

2048

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Şadîke eyleme pûyân-ı iftirâ ḳademi
Mübeddel etme dem-i zişt-i iftirâḳa demi
- 2 Ḥarîr-i 'ayn-ı ḥayât-ı fenâyı güş etmez
Serâbgâh-ı vücûda cüdâ gören 'ademi
- 3 Dil-i belâ-keşi mecrûḥ-ı nefis-i şûm etme
Delâs-ı ḳamet-i cân et viḳâye-i nedemi
- 4 Sütür-ı bâr-keş-i mâl-ı bî-me'âl olma
Fürû-fikende-i hecr et 'ilâve-i ḥademi
- 5 Edîb va' d-i vişâli dirâz imiş yârıñ
Bizimle maḳşadı bilmem 'aceb mübâ'ade mi

2049

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 İbn Edhem ki ṭarîd-i emel etdi cānı
Ḳımmenden sen de n'olur bî-emel et ticānı

2047 S 87b (Üzerine çizgi çekilmiş)

2048 S 88a, Ü1 219b, Ü2 214a

2049 S 88a, Ü1 219b, Ü2 214a

- 2 Mün' imiñ raḥne bulur yevm-i nedem dāmānı
Leşm-i efvāha bu gün etse daḥi dām anı
- 3 Bilme pākīze-nihādān ile yek dūnānı
K'anlar işār edemez nefesine yek dü nānı
- 4 Sāhte vaz'-ı beşāsetle dil ābād olmaz
Yine vīrāne qalır olsa daḥi yüz bānı
- 5 Kārih-i ehl-i riyādır dil-i dānā-yı Edīb
Ne revā ḥubbuna dānı ede her nā-dānı

2050

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İhtirāz et çeşm-i kūteh-bīn ile her bendeyi
Görme ednā merdüm-i vālā-nejādım ben deyi
- 2 Merdüm-i dānā bu ülfetgāh-ı şūr-engizde
Giryeden fark eylemez ibhāc-ı rüy-ı ḥandeyi
- 3 Tā ki ādem dest-i cūd-ı gayra nā-muhtāc ola
İntizār etmek 'abeşdir devlet-i āyendeyi
- 4 Bulmamışlardır kanā'atle rızādan gayrda
Eyleyenler cüst-ü-cüy-ı ni'met-i pāyendeyi
- 5 Maḥdemi cāy-ı nişest-i rāḥatiñ telvīş eder
Şanma fāḥretür saña iqbāl-i her cüyendeyi
- 6 Heçdir mir'āt-ı maḥşūşu cemāl-i vuşlatıñ
Şāmdır tenvīr eden rüy-ı meh-i tābendeyi
- 7 Zār eder bülbul gibi göñlüm Edībā bāğda
Sāz ile gūş eylemek āgāze-i ḥānendeyi

2051

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Rāh-ı cerre yine ref' etdigine a'lāmı
Mürşidiñ bāng-ı ṭabul-bāz iledir i'lāmı
- 2 Cehele ḥār görür pūr-hüner-i bī-nāmı
Bilēmem dīdeleri kūr mudur bīnā mı
- 3 'Araḥ-ı şerminem-i eşk ile rızān et kim
Pāk eder āb-ı nedāmet vesāḥ-ı āşāmı

2 dām S, Ü2: dem Ü1

2050 Ü2 214a

2051 S 88a, Ü1 220a, Ü2 214b

2 Cehele S, Ü2: Cūhelā Ü1

- 4 Lücce-i yemm-i siyāh-ı şebi rûz olsa n'ola
Keştî-i ğamda muvâfîk olanıñ eyyâmı
- 5 Hâtem-i dehr ise de zâlim Edîbâ şanma
Müsteḥakḳ-ı kereme vâşıl olur in'âmı

2052

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Mey gibi olmayanınñ def -i ğama hem-pâsı
Nice mir'ât-ı dilinden açılır hem pâsı
- 2 Kapladı 'âlemi evsâḥ-ı vücûh-ı nâsı
Boĝdu ednâları a'lâlarınıñ ednâsı
- 3 Şimdi nâ-maḥrem-i ecnâd-ı zaferdir cümle
Râcî-i nuşret olan her melikiñ ircâsı
- 4 Müteĝâyir o kadar kârı sipihriñ belki
Muhtelifdir meh ile mihr-i cihân-ārâsı
- 5 İhtiyâr eyledi nisyânı Edîbâ dehrin
Dâ'-i nâ-dâna giriftâr olarak dânası

2053

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Yârimiñ bulmaĝa 'azm etse eger ḥânesini
Bulamaz fâris-i bîĝâne eger ḥânesini
- 2 H'âhiş-i sāĝar-ı pür-neş'e-i âsâyiş eden
Bezm-i dehrin çekemez şıklet-i peymânesini
- 3 Bâĝbânı felegiñ rıtl-ı girân 'add eyler
Ḥûşe-i tāk-i ümîdiñ bize her dânesini
- 4 Görmeyen duĝter-i şahbâda cemâl-i taḥḳîḳ
Şöhret-i ümm-i ḥabâyişle bilir anasını
- 5 Bilmeyen câzibe-i 'aşkı Edîbâ duyamaz
Şem'-i bezmiñ sebeb-i gerdiş-i pervânesini

2054

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ḥavme-i düşmende rîzân etmeyem tâ ben demi
Ḥ'oş-nümâ görmem hilâl-i deşne-i tâbendemi

2052 S 88a, Ü1 220a, Ü2 214b

5 nâ-dâna S, Ü1: nâ-dânâ Ü2

2053 S 88a, Ü1 220a, Ü2 214b

2054 S 88a, Ü1 220a, Ü2 214b

- 2 N'eyleyem ben cezbe-i táb-ı meh-i tábendemi
Vālih-i meh-táb-ı teşhîr etmeyem tâ bendemi
- 3 Pâsdârım bende-i hüsn-i rızâ-yâbende mi
Kim maşûn-ı cevır eder ben var iken yâ bendemi
- 4 Çeşm-i idrâkim degildir kec-nigâh-ı intibâh
Râst-bînim behcet-i rûz u şeb-i âyendemi
- 5 Ârzü-yı iktirânımla Edîb ins ü melek
Muntazırlardır zamân-ı devlet-i pâyendemi

2055

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 'Âşıkıñ ẖân-ı felekden ki ola hem pâyı
Reh-i 'aşk içre meserret olamaz hem-pâyı
- 2 Kûr-çeşmân-ı derûn fark edemez ferdâyı
Göremez dîde-i bî-nûr ile bir ferd ayı
- 3 Rîsmân-pâre-i 'udvânı ile bed-kîşân
Çerhde bulsa eger dâra çeker 'îsâyı
- 4 Her nazar ta' m-çeş-i mâ'ide-i hüsn olmaz
Her nîgeh derk edemez câzibe-i sîmâyı
- 5 Zımn-ı taḥşîl-i emânide Edîb ehl-i zamân
Eşer-i nağme-i nâhîd görür gavgâyı

2056

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ulün

- 1 Sitânbûlu eden böyle vebâlı
Hemân halkıñ vebâlidir vebâli
- 2 Zebân-ı ebleh-i nâ-dân zilâlî
Bozar tebsîr çün âb-ı zülâlî
- 3 Şakın 'acz ile ızhâr etme ḥâlî
Veliyy-i 'ahd-i imkân et maḥâlî
- 4 Olurken cerr ile vâ'iz ḥarâmî
Yine maṭ'ûnudur lebs-i ḥelâlî
- 5 Edîbâ rişte-i mefşûm-ı ümmîd
Nümâyân etdi 'ıkd-ı ittişâlî

4 Çeşm-i S, Ü1: Çeşmim Ü2

2055 S 88b, Ü1 220b, Ü2 214b

2056 S 88b (Üzerine çizgi çekilmiş)

2057

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Görmeyen çeşm-i behi-biniş-i hâlişle beni
Nesl-i hür olsa inanmam ola hâliş lebeni
- 2 'Arızında nıgeh-i sehv ile gördük çemeni
Şimdi izhâr-ı melâl etmede gördükçe meni
- 3 Bezm-i 'aşk içre tutuk-püş-ı edeb görmezler
Sîret-i hal'-i 'izâr ile vakûr olmayanı
- 4 N'ola mürşid heves-i vaşf-ı mürîdân etse
Fahır eder şöhret-i şâgird ile üstâd-ı denî
- 5 Müste'idd olmaz Edîbâ ferah-ı Ya'kûba
Câygâh eylemeyen kûşe-i beytü'l-hazeni

2058

fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün

- 1 Neş'e-i cām-ı müle töhmetle olma mültehi
Zer gerek zîrâ aña meydâna gelmez mül tehi
- 2 Şâm-ı ye'si şubh-ı ümmîd-i vişâle 'âşıkıñ
Şu'le-i encümle pây-endâz eder tâb-ı mehi
- 3 Hüsn-i hatla şanma kim zîbâ olur ta'bîr-i bed
Gâze-i ıtrâ ile sîmâ-yı zîşt olmaz behi
- 4 Söz degil bed-hâha şemşîr ü 'aşâdır kâr eden
Olmadıçça çâre yok kârından olmaz muntehi
- 5 Şîzer-i bî-kayd-ı ağıl-ı nigâh etmeñ Edîb
Câhilâna reh-nümây-ı rüşd olan her güm-rehi

2059

fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilātün fâ' ilün

- 1 Şimdi dehriñ naqş ile mevşûf iken her ekmeli
Tıynet-i nâ-pâkine tohm-ı ihânet ekmeli
- 2 Her ne deñli dîde-i efhâma ihfâ eylesem
Dâğ-ı sinemle olur râz-ı derûnum muncelî
- 3 Yârsiz zağm-ı dilim rûy-ı şifâ görmez kazâ
Çâre-yâb-ı indimâl eylerse de her dümmeli

2057 S 88b, Ü1 220b, Ü2 215a

1 ola S: k'ola Ü1, Ü2

2058 Ü2 215a

2059 Ü2 215a

- 4 Tal'ati pūşide-i mir'āt-ı enzār olsa da
Ol mehiñ āyinemiz 'aksinden olmaz muhteli
- 5 Bağyet-i 'izz-i vişāl-i yārden gayra Edīb
'Āşıkıñ müstevhış-i harf-i temennādır dili

2060

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nefs-i şūma zāhidā etme gıdā senbūsegi
Pāre-i nān ile iķnā' eyle gel sen bu segi
- 2 Kāni' olmazsa seg-i nefsi şereh-kārıñ eger
Tu' medir dest-i haķāretle aña taşın peki
- 3 Eyle gel yek nānıñ dü nān-ı dūnāna bedel
Nān-ı kan' ın ni' met-i dūnāndan yegdir yeki
- 4 'Ākile şāyān degil dārü'n-nevāl-i dehrde
İntihāb-ı rüzī-i maķsum ile şermendegi
- 5 Hırşdır esbāb-ı şek yoħsa Edībā kani' ın
Hiç vürüd-ı ni' met-i Rezzāķda olmaz şeki

2061

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hudā-ķānlıkla ıtrāb eyle rekb-i 'isi a hādī
Behic et nağme-i şevķiyle sem'-i cem' ü aħādī
- 2 Remādıñ minfeķ-i izrām ederdi sūziş-i 'āşık
Göreydi dide-i kānūn-ı ķalbi rüy-ı iħmādı
- 3 Tenūr-ı haşm-süz-ı düzaķı ızķā vü irāya
Yeter āh-ı dil-i pür-inkisārıñ bād-ı imdādı
- 4 Necidir fark-ı hālī şadme-i tiğ-i cehāletden
Olursa ser-penāhı merdümün āzār-ı üstādı
- 5 Edīb āyın-i naşfet-hāne-i dūnyā vü 'uķbāda
Degildir bende-i ābık sezā-yı haķķ-ı āzādī

2062

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Kemend-i ġāliye-endūd-ı zūlf-i bī-girihi
Dil-i remīdemiziñ cezbe oldu peyk-i rehi

2060 S 88b (Üzerine çizgi çekilmiş)

2061 S 89a, Ü1 220b, Ü2 215a

2062 S 89a (Üzerine çizgi çekilmiş)

- 2 Bed-i derûn görünür çeşm-i yem-ğurûşa behî
Olur mu mihr-i sipihriñ o şûha hiç şebahi
- 3 Olurdu başırası hem-fürûğ-ı mihr-i münîr
Eger ki çeşm-i sühâya ereydi hâk-i rehi
- 4 Ederdi kûşa-i zerrîn-i âftâbı müzâb
Doğunsa ehl-i gâmiñ tâb-ı pertev-i nige hi
- 5 Hârîm-i sîned e zîb-i hayâl eder yâri
Edîb ‘aşîk-ı zârîñ budur meger günehi

2063

mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

- 1 Ey h̄‘ace naqd-ı mālâ ğarîm etme dâyini
Ârâmgâh-ı pây-ı girîz et medâyini
- 2 Etme telef nefâyis-i emvâlî Âşafâ
Birden hemân vedî‘ a-i şâh et hâzâyini
- 3 Rûkbân-ı ğâre-i sûfûn-i istiṭâleti
Çekmez necâta ‘azm-i şîrâ‘-ı sefâyini
- 4 Görsemdi yâri h̄‘âbda bir kerre münferid
Meşhûd idi helâk-i raķîbiñ qarâyini
- 5 Âhîr Edîb zûll-i hıyânetle h̄‘âr olur
Şâyeste-i emânet eden merd-i hâyini

2064

mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 ‘Alîl eder nazarı şimdi âşinâ dâni
Gürisne-hûş eder insânı aş-ı nâ-dâni
- 2 Nehâr-ı ‘îdine kim ğaşb eder o kurbânı
Suṭûr-ı ebniye-i dîni lahn okur bânî
- 3 Nemîme-sâzlığa istirâķ-ı sem‘ edeniñ
Maķâl-i medḥ ü şenâdır sidâd-ı âzânı
- 4 Lehîb-i ‘aşķ ile dârûya dil-rübûde olan
Ġidâ-yı âteş eder nüsha-i heķîmânı
- 5 Hayâtı yâr ile maķbûl-i cism eder yoḥsa
Edîb ‘aşîk olan sâde istemez cânı

2065

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Femiñ enmüzec-i dürc-i dür-i şeh-dâne olmaz mı
Mezâka rîk-i şâfiñ şerbet-i şehdâne olmaz mı
- 2 Lebiñden h'âhiş-i dermân için ey şüh-ı 'İsî-dem
Rızâ versen dil-i rencür-ı bî-dermâna olmaz mı
- 3 Göñül çün oldu ğarķ-ı tâb-ı ruhsâr-ı 'araķ-rîziñ
Düşüp kalsa o âteşdân-ı âb-efşâna olmaz mı
- 4 N'ola ünsiyyeti ğazlân-ı çeşmânıñla germ etsem
Meger vehşîleri râm eylemek insâna olmaz mı
- 5 Ser ü sāmān-rübāy-ı cism-i bî-tābı sen oldukça
Edîb-i vālihiñ güftarı medhüşâne olmaz mı

2066

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Cām-ı mülûñ 'aceb mi olursam mülâzımı
K'eyler füzûde lâ'liñe cānā mül âzımı
- 2 Bilmem kime muķârin-i sem'-i kabûl edem
Ħaşm-ı sipihr-i ser-keşe geçmez niyâzımı
- 3 İĦâşına levâzım-ı inâsımı felek
Tâ Ħaşre dek görürse tükenmez levâzımı
- 4 Mihriñ şühûda tâb-ı nigāhı kelîl eder
Görse kemîne lem'a-i ifşâ-yı râzımı
- 5 Mecbûr-ı incizābı olurdu Edîb eger
'Anķā taĦayyûl eylese çengāl-i bâzımı

2067

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Āzāde olur ķavl-i Ħaķıñ mu'tekîdini
Ħaķ esr-i dālâletde ķomaz mu'tek-i dîni
- 2 Nāmûsunu Ħıfz etmiş iken Ħālîķ-i yektâ
MaĦbûb-ı Ħıyānet mi eder merd-i emîni

2065 S 89a, Ü1 221a, Ü2 215b

1 Femiñ S, Ü1: Ğamıñ Ü2

5 râm Ü2: nerm Ü1: (S'de bu mısra eserin dikişli kısmında olduğu için okunamadı)

2066 S 89a, Ü1 221a, Ü2 215b

1 K'eyler S, Ü2: Eyler Ü1

2067 S 89a, Ü1 221a, Ü2 215b

- 3 Piçide olur cîd-i cehûle nazarından
Şer' iñ nice süst olsa dañi ħabl-i metîni
- 4 Etmez ten-i ħākîsini şâyân-ı tahâret
Ercâs ile âlûde eden rûy-ı zemîni
- 5 Bilmem nice taşdıķ-i İlâh eyler Edîbâ
Her niyyet-i ħulfuyla eden 'aķd-ı yemîni

2068

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Görünce nefreti izhâr eder lebîbe denî
Nişâr-ı zemzeme-i buğz eder leb-i bedeni
- 2 Cihânda kec-nigehe peyker-i nifâķ olana
Ne deñli bî-bedel olsa kabîĥ olur ħaseni
- 3 Cidâl-i aĥmaķı ibtâl eden teşâmümdür
Odur o bî-ĥirediñ ħâķ-i dîde-i deheni
- 4 Zücâc-ı ķalbi belâhetle zarf-ı seng etme
Derûna ķoyma vidâd-ı 'adû-yı dil-şikenî
- 5 Edîb ħayretim artar müşâhed olduķça
Ķabâ-yı her gül-i zîbâyı ħâr ile dikenî

2069

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Raķîbe âĥ-ı dilim etse iĥtilâ seĥerî
Olur revân-ı bedin selb ü iĥtilâsa ĥarî
- 2 Meşâf-ı ĥaşma olan himmet-i revâĥa cerî
Seg-i 'aķûra eder ķismet-i revâ ĥacerî
- 3 'Adû-yı bed-gühere bezl-i cevher-i tîğ et
İtâve eyleme a' vâñ-ı intikâma zeri
- 4 Dilinde nâvek-i ĥadri nihüfte olduķça
Şaķîleriñ nice maķrûn-ı emn olur ĥaķarı
- 5 Edîb beste-miyân-ı ĥamâyil-i tîğ ol
K'odur 'adû-yı 'anîdiñ temîme-i ĥazerî

2070

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Mişāl-i seyl-i devān düşmene şunam gibi
Bu derde lücce-i hūn-āb ile yunam gibi
- 2 Ğubār-ı şūru dem-i āhıma kıtam gibi
Ri'āyet-i peder ü māderi atam gibi
- 3 Raķibi gūy-ı giribān-ı sūznākim ile
Neberd-i 'arşa-i ğamda yaķam yaķam gibi
- 4 Fikāk-i rehn-i dile yārden eyās olmaz
Maķabbeti saña bār olmadıkça vām gibi
- 5 'Anā-keşān-ı sitem-bīne cānib-i Hāķdan
'İnāyet olmaya a'nādan intikām gibi
- 6 Felekde perde-i nāmūsu çāk eder yokdur
Sitiz-i pençe-i nūş-ı mey-i hārām gibi
- 7 Edīb sāğar-ı mīnā-yı dīde-i 'āşık
Kālır elif-i teraşşuķ şikeste cām gibi

2071

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Feleg-i kīneveriñ tālīb iken yardımını
Şadme-i tīg-i cefāsiyla dilā yardı meni
- 2 Bād-ı āh-ı dili bir ğıll-i vefidir der iken
Revzen-i dil-bere ğamz eylemege vardı meni
- 3 Olmasa hecr ile yārā-yı taķayyül nā-yāb
Yārimiñ tayf-ı ğayālī yine yoklardı meni
- 4 Kārına bir eşer-i meylim olaydı şeyĥiñ
Dām-ı tezvīr ile āhū gibi avlardı meni
- 5 Kādrimi zerrece bilseydi Edībā nā-dān
Cüz'-i tenzīl gibi sīnede şaķlardı meni

2072

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Tā'atle olur sūy-ı eb ü ümme tehādī
Bī-tā'at olanlar olamaz ümmete hādī

2070 S 89b, Ü1 221b, Ü2 216a

2071 S 89b (Üzerine çizgi çekilmiş)

2072 S 89b, Ü1 221b, Ü2 116a

- 2 Rāh-ı ‘amele bedreka et peyk-i reşadı
Çeşm-i emele rām ola tā peyker-i şādī
- 3 Māhirse de müşg-i Hutun etmekde remādı
Evlāsı yine merde güm etmek derem adı
- 4 Eşhāş-ı siyeh-kerdeye nisbetle bakılsa
Zengîlere hüsñ olmadadır reng-i sevādı
- 5 Revnağ-şiken-i gāze-i hūr oldu Edībā
Kilk-i terimiñ gāliye-i reşh-i midādı

2073

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kırā’at etmede ihmāl eder gerçi o Qur’ânı
Velikin mîr-i fâcir hüküm-i sultânı okur ânı
- 2 Yed-i ihsânı bir muhtâca memdûd eylemez aşlā
Dirāz eyler fem-i takbîle ammā dest ü dāmânı
- 3 Du‘ā-yı ehl-i ‘aczi şânına görmez revā zîrā
Keremle hâdimân-ı devleti etmiş şenā-ğ’ânı
- 4 Nefâyisle dem-â-dem sîr eder mün’imleri ancak
Simâtından dehân-ı cāyi’e rûzî degil nāmı
- 5 Edīb aşlā havâşisinde bir insāna beñzer yok
Mücerreddir kühende muhteşid ahzâb-ı şeytânı

2074

mefā‘ilün fe‘ilâtün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 مرا عدو چه شکایت کند ز بیجانی
که گر شود رگ جاننش بریده بی جانی
- 2 مزیل غائله نبود چو صلح با دشمن
ز ترک هدنه بود ناروا پیشیمانی
- 3 فكيف امس بحين من العدا فرحا
اذا نوائبهم عم كل احياني
- 4 Hâdeng-i qahr ile bāzūları şikest olsa
Rümât-ı eshem-i cevriñ bozulmaz idmânı

2073 S 89b, Ü1 221b, Ü2 116a

3 hâdimân-ı Ü2: hân-mân-ı Ü1: (S’de bu beyit eserin dikişli kısmında olduğu için okunamadı)

2074 S 90a, Ü1 221b, Ü2 116b

- 5 Edib 'illet-i cevri-i farik-i a' dānī
Süyüf-ı kâti' adır āzmüde dermānı

2075

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Etfāle hırz-ı 'illet-i cehl eyle mektebi
Zirā gerek 'ilāc ile ref' eylemek tebi
2 Bī-sa'y olur gābāvet ile mübtelī zekī
Sa'yıyla ezkiyāya olur mu'telī gābī
3 Şeb-zinde-dār-ı pertev-i 'ilm ü faẓiletiñ
Nūr-ı nehāra fāyik olur zulmet-i şebi
4 Koy kāl ü kıli müktesib-i 'ilm-i nāfi' ol
Ebr-i maṭir-i feyze nazir etme hullebi
5 Nā-dānlarıñ Edib hitāb-ı cehāleti
Eyler şimāh-beste-i nefret muḥātabı

2076

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Münir etdikçe 'aks-i peykeriñ āyine-i māhı
Olur mihr-i sipihriñ mün'adim sīmā-yı dil-h'āhı
2 Felek eylerse fahr-ı ser-bülendī mihr-i yārimle
Yine gönlümce pervāz etse bulmaz rif'at-i cāhı
3 Fūrūg-ı behceti tāb-efken-i mihr-i münir ister
Diliñ her şem'e iqbāl eylemez pervāne-i āhı
4 Sezā-yı ibtilā rūşen-dilān-ı şıdk olanlardır
Maḥabbet cāy edinmez kalb-i tārik-i riyāgāhı
5 Edibā ḥamemiz bir miğ-i lü'lü'-bār-ı hikmetdir
N'ola maḥbülü olsa 'ālemiñ eşdāf-ı efvāhı

2077

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Eşkim deme nümüne-i cūdur di yem gibi
Bağ hey'et-i hurūşuna seyl-i Diyem gibi
2 Deryāyı eşk-i çeşmim ile söyle nem gibi
Bu hāl ile kıyāmete dek söylenem gibi

- 3 Sem'î şenîd-i nâlelerimden eşamm ise
Ser-rişte-i şamemle rakîbî aşam gibi
- 4 Hî'âhişger-i nevâl-i midâd olma levhveş
Başşende-i nevâle-i feyz ol kalem gibi
- 5 Bakdım Edîb 'illet-i merzâ-yı 'âleme
Yokdur eşeddi 'illet-i derd-i şikem gibi

2078

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Zarf-ı çirk-âb-ı şürûr eylemeden kırtâsı
Bî-tereddüd ser-i eşrâra urup kır tāsı
- 2 Dehrde ehl-i nihâdîñ naẓar-ı bînāsı
Şekl-i cebbâne görür emkine-i bî-nāsı
- 3 'Âlemiñ hîzem-i şerdir beled-i Urfası
Hîme-i şerre şikest-âver olup ur fāsı
- 4 Ne kadar olsa şekâvetle dil-i erķası
'Avn-ı bî-dâd ile mihrâbdadır arķası
- 5 Dehriñ oldukça melîk-i haşem-i Dârāsı
O kadar merdüm-i dānāda olur darası
- 6 Merd-i pür-şervet-i tecrîd ü fenâ dünyāda
Ġunye vü cāh ile hem-pāye görür iflāsı
- 7 Kevniñ ahyā-yı mülükünden Edîb eryahdır
Kūşe-i remsde āsûde olan mevtāsı

2079

mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Kûtāh eder boyunca eder mi o yorğanı
Zîr-i lihāf-ı tıfl-ı gedāda uyur ġanî
- 2 Erzāle gürz-i şeh şereh etmez ne-dāmeni
Görmem cedîr-i bûse ne dest ü ne dāmeni
- 3 Ġitmez o gül haṭîre-i bāġ-ı hayālden
Sāyem gibi ne yerde olursam bulur beni
- 4 Rāh-ı emelde reh-zen-i bîm-i tegāfûlūñ
Bî-tāb-ı 'aşķa reh-ber eder sūr u şîveni
- 5 Bizler Edîb kūşe-güzînān-ı miḥnetiz
Birdir bu 'âlemiñ bize gülzār u gül-ḡanı

2080

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Nebî kâdrin ne a' māsı bilir halkıñ ne bînāsı
Ki etmez mürte' id te'şir-i inzār-ı Nebî nāsı
- 2 Dem-i ehvāl-i ' uqbā cāy-gir-i hātır oldukça
Diliñ mümkün degildir guşşadan tedbir-i ihlāsı
- 3 Ğınā fahrın ferāmūş et k' olur hengām-ı uhrāda
Gedāniñ şervet-i Kārūna rāciḥ naḫd-ı iflāsı
- 4 Kıfār-ı nārda bār-āver-i zaḫkum olur āḫir
Harīşiñ şimdi kand-efşān olan şāḫ-ı temennāsı
- 5 Edibā nezd-i Hāḫda kuvvet-i sū' -i edebdendir
' İbādīñ hep riyā-maḫrūn olan ādāb-ı taḫvāsı

2081

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Kātibān ziver-i taḫsine çeker erkāmı
Hüsn-i zāḫir ' acebā mertebede erkā mı
- 2 Za' f ile baḫşını vārişden eder istirdād
Hātemān-ı felegiñ böyle bütün in' āmı
- 3 Bī-emel redd-i selām etmegi ikrāḥ eyler
' Ālemiñ yek-digere müzd iledir ikrāmı
- 4 ' Āmlar ḫāş ile ḫāşıyyeti da' vā eyler
Yoḫsa etvāra göre ḫāş ile birdir ' āmı
- 5 ' Aczdir tāyi' eden şer' e Edib eşḫāşı
Bulsa kuvvet unudur ḫā' ide-i İslāmı

2082

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şūfiyān ' aşık gibi enzāra olmaz rū-behī
' Ālemiñ āhū ile yeksān olur mu rūbehi
- 2 Bendeye āzādegidir ni' met-i şāhin-şehi
Zūll-i rıḫkıyyetle görmez ni' met-i şāhın şehi
- 3 Ğāfil-i āgeh-nümāyiş ḡafvenāk-i cehldir
Ref' -i istilā-yı ḡafletdir nişān-ı āgehī

2080 S 90a, Ü1 222a, Ü2 217a

2081 S 90b, Ü1 222b, Ü2 217a

4 ' Āmlar S, Ü2: ' Āmiler Ü1

2082 S 90b, Ü1 222b, Ü2 217a

- 4 Cāme-ḥ̣āb-ı istirāḥatde ʔarīḥ-i bī-ḡamīñ
Çeşmi görmez ḥ̣āb-ı ḡafletden naşīb-i vā-rehi
- 5 Yārden fūrkat Edībā ʔalbe āh-engīz olur
Kim firāḡ-ı tīrden ʔavsiñ renīn eyler zihi

2083

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Müştedd olalı kīr-i sefiliñ bu zükāmı
Dārū yerine mültezim oldu büzük amı
- 2 Zāhid nice ʔor rāyiḡa-i hemde meşāmı
Sāḡi ile sāḡar ki ola hem-dem-i şāmī
- 3 Ebkār-ı ḡarem-ḡāne-i perḡiz bozuldu
Şūfi görelī şāhid-i ra' nā-yı mūdāmı
- 4 İfrāt ile ta' zīm ederek kīr ile kūna
Zār eyledi şeyḡi bu ʔu' ūduyla ʔıyāmı
- 5 İḡāz-ı niyām eylemeḡe çāre Edībā
Hem-ḡābe-i tiḡ etme midir şaḡb-ı niyāmı

2084

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Ṭāliblerine Şeyḡ Ebū Bekr-i Vefāyī
Pīrāye-i kār etse n'ola 'ahde vefāyı
- 2 Nāzişḡer-i mışbāḡ-ı şabūḡ etse 'aceb mi
Bekrīlere envār-ı seḡergāḡ-ı şafāyı
- 3 Nüzhetkede-i merḡadınıñ pertev-i ḡüsnü
Fānūs-ı ḡayāl etdi ʔulüb-ı zürefāyı
- 4 İṭrā-yı fezā-yı ḡarem-i sine-ḡuşāsı
Pehnāver eder efniye-i ḡüsn-i edāyı
- 5 ḡāşıyyet ile maḡremī-i ḡalvet-i ūnsü
Bī-raḡbet eder mertebe-i şāḡa gedāyı
- 6 Kāşānesi biḡāne-i sermā-yı kederdir
Meştāsı maşifinde ḡarīb etdi hevāyı
- 7 İn'ām-ı neşāt-āver-i mürḡān-ı riyāzı
Bī-vāye eder sāmi'adan sāz u nevāyı
- 8 Āsāyiş-i mihmānḡeh-i pūr-zād u nevāli
Dem-beste ʔılar yād-ı vaṭandan ḡurebāyı

- 9 Āsūde-niṣṣinānı n'ola mīr ile şehden
Sedd etse ritāc-ı tūruk-ı ḥavf u recāyı
- 10 Şahrālarınñ fenn-i ṭabīb-i nešemātı
Ḥaşr eyledi dā'-i ğama tedbīr-i devāyı
- 11 Nā-kāmlarınñ ḥatır-ı maḥzūnu Edībā
Seyrānına ḳaşr eyledi hep neyl-i münāyı

2085

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ne 'ār eyler gürūh-ı ehl-i ğam bā-āh u bā-zārı
Şi'ār-ı zūll ile geşt eylemekden şehir ü bāzārı
- 2 Sifāḥ-ı nā-sezānıñ olmasi māderle eb kārı
Nümāyān etdi çāk-i perde-i nāmūs-ı ebkārı
- 3 Ṭabībān vāyemend-i şıḥḥat-i cism-i derūn olmaz
Devāya nisbet etdikçe şifā-yı renc-i bīmārı
- 4 Şebistān-ı ḥayālī ehl-i şıdkıñ rüz-ı rüşendir
Riyādır bī-çerāğ-ı feyz eden fānūs-ı a' mārı
- 5 Edībā zenbe āğāz etmeden temhīd-i 'özü eyler
'Acebdir zümre-i erbāb-ı mekrinñ baş-ı a' zārı

2086

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Güzel pīrāyedir ḥ'or görme 'āşık dā-yı sevdāyı
Budur nuşḥum saña bir ḥāl ile buğz etme sev dāyı
- 2 Müheyyā eyledim ḥ'oş-nağme bir üstād-ı bennāyı
Dil-i vīrāneye mi' mār edindim şimdi ben nāyı
- 3 Ḳudūm-ı yār ile ārāyiş-i bezm-i ṭarab el-ḥaḳ
Ḳarīr etmez derim bī-nāy sem'-i çeşm-i bīnāyı
- 4 Leb-ālāy olmasın nāşih ḥadīş-i duḥter-i rezle
Şaḳın şāyeste-i hetk etmesin ol bīkr-i ḥüs-nāyı
- 5 Edībā ḥatırım me'lūf olaldan ḥalvet-i ğamla
Nigāhım kārīh oldu lezzet-i seyr ü temāşāyı

2087

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Gürüh-ı ehl-i 'aşkıñ miñnet-i fūrkatledir yāsı
Eder aqṭār-ı kevni eşkiniñ ġarḳ-āb-ı deryāsı
- 2 Göñül hıç zevḳ-i 'işretġāh-ı 'aşḳı ola mı nāsı
Şarāb-ı hūn-ı ġamla tā ki ser-şār ola mīnāsı
- 3 Bizi mürşid daḡıl-i hısn-ı ism-i a'zam et yohsa
Dili Mecnūn eder Leylālarıñ te'şir-i esmāsı
- 4 Küleh-püş-ı rızā her pādīşāh-ı mesned-i ḳan'a
Ḥasāretdir mülükūñ iştihā-yı tāt-ı iflāsı
- 5 Sitiz-i ġamla 'āşıḳda Edībā ıztırāb olmaz
Teşāfi-ġāh-ı 'aşkıñ hüdnedir encām-ı ġavġāsı

2088

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şahbā-yı ḥuld ile lebiñiñ birse buları
Remziyle añlanır ki hemān bir sebuları
- 2 Şahrā vü deşt-i encümen-i dehri 'ālemiñ
Hep ġarḳ-ı i'tibār ediyor pāye-cuları
- 3 İhrāk-ı hūn-ı nā-ḥaḳ-ı bint-i 'ineb gibi
Şūfi yine irākada mı āb-ruları
- 4 Ehl-i riyā ki reng-pezīr-i sevād ola
Tebyīz-i veche çāre mi olur vuzuları
- 5 Yok nef' u zarra himmet Edībā birinde hıç
Kevniñ meger ki zinde-nümādır ölüleri

2089

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Sābıḳda şeyḫ-i bed-menişñ ṭab'-ı cāmidi
Rindān ile muḥādeşe-i nef'-i cām idi
- 2 Zann etme sāḳiyā emelim birr-i cām idi
Senden faḳat zülāl-i lebiñ bir recām idi
- 3 Kāmı mürīd-i ḥaste-diliñ bezme gelmeden
Laḡt-ı zücāc-ı meyle meger ihticām idi

2087 S 91a, Ü1 223a, Ü2 217b

2 ola mı S, Ü2: olaḳ Ü1 / ola mīnāsı S, Ü2: oldu mīnāsı Ü1

2088 S 91b, Ü1 223b, Ü2 217b

2 Şahrā vü deşt-i S, Ü2: Şahrā-yı deşt-i Ü1

2089 S 91b, Ü1 223b, Ü2 218a

- 4 Dergāh-ı dil-rübāda tek-ā-pūda kalmadan
Ümmîdimiz müşāfeheten bir selām idi
- 5 Fıkdān-ı şeyh-i dūn ile āsūdeyiz Edīb
Gūyā vücūdu zimmet-i meclisde vām idi

2090

mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn

- 1 Zād-ı harāma şunma yedi görmemiş gibi
Laḥm-ı kerih-i ḥük-i bedi görme miş gibi
- 2 Yok merde hiç zerī' a-i zillet kem iş gibi
Gışşās olma kārın pāk et gümüş gibi
- 3 Nev-bāve-güne gā'itini muḡlim-i denī
Dil-berlerin dehānına almış yemiş gibi
- 4 'Allāme keyf-i meyle bu şeb Mevlevī gibi
Ālüftelerle rakşa girip oynamış gibi
- 5 Dilden nemīme-sāz-ı maḥabbet bu dem Edīb
Rāzım şadık ü düşmene hep söylemiş gibi

2091

fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilātūn fe'ilūn

- 1 Böyle pür-zād-ı şūrūr eyleyerek hemyānı
Zālimiñ batnı leged-ḥ'urde olur hem yanı
- 2 Hāzin-i gendümü koy kim heves-i keyl anı
Heves-i gayra kımaz olsa daḡi Geylānī
- 3 Eyleyip kār-ı zinā terk-i ḡulām eyleyenin
Ne cihetle bilemem rāciḡ olur mizānı
- 4 Sāye-i bīd ile ger maṭlabı bir nān ise de
Yine ben ḡ'oş göremem şoḡbet-i bī-dinānı
- 5 Yapamaz ḡatırımı cümle felek ḡübānı
Tā Edīb olmaya ḡönlümce melek-ḡū bānī

5 zimmet-i S, Ü2: şıḡlet-i Ü1

2090 S 91b, Ü1 223b, Ü2 2118a

1 kerih-i ḡük-i bedi görme miş gibi S: ḡarām-ı ḡük yedi görmemi gibi Ü1: kerih-i ḡük yedi görmemiş gibi Ü2

2091 S 91b, Ü2 223b, Ü2 218a

5 Yapamaz S, Ü2: Pāyemiz Ü1 / ḡübānı S, Ü2: dūnānı Ü1

2092

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Cihānda mahrem-i esrār edince her bilişi
Lüzüm-ı kâ'ide-i ihtiyât ile bil işi
- 2 Hıluvv-ı cevî ile olmaz teraşşuhât-ı inâ
Saḥiyy-i nāmverin almasıyladır verişi
- 3 Vetin-i merdüm-i fānide inşirām olmaz
Kemân-ı ehl-i dilin pek metin olur gerişi
- 4 Difâ'-ı hâcib-i âhımla h'uş gelir yâre
Raķib-i seg-menişin bezme gelmeden gidişi
- 5 Sirişk-i dide-i hūnbâr-ı 'âşık-ı zâra
Edib seyl-i baharin nümunedir akışı

2093

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Kaşr eyleme ta'bir-i zer-endüda kumâş
Ol emti'adan kârgah-i dilde ko mâş
- 2 Dökmez nem-i çeşm-i tama'ı zâhid-i piriñ
Biş olmadadır hırş füzün olsa da yaşı
- 3 Tınbâr-şifat zahme-çeş-i pençe-i yâriz
Zâr etdi bizi dest-i gam-ı sine-hırâş
- 4 Ol işvegerin pister-i pür-süz-ı cefâdır
Erķâ vü mariz-i gama temhîd-i firâş
- 5 Farķ etmeyerek hürmet ile hilli Edibâ
Zühhâdî dâlâletde kodu emr-i me'âş

2094

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 'Aceb midir felegin bi-direng ise mâhı
Şinâh-ı lüccede ârâm eder mi hiç mâhî
- 2 'Adem diyârına âhir olunca hem râhî
N'ola vidâ'a meserret olursa hem-râhı
- 3 N'ola emîre behîc olsa zıll-i hargâhı
Ki cüll-i maṭlab eder müşt-i kâhı har gâhî

- 4 Hüsām-ı gādiri habs-i kırāb-ı def' et kim
Mu' in-i zālīm olur zūlmü olmayan nāhī
- 5 ' Aceb ki mürşid-i şad-sāle çillegāhında
Bu za' f-ı zı' f ile tehyice sa' y eder bāhī
- 6 Şühūdghāh-ı talebde niķāb-ı hırş u tama'
Nigāha eyledi pūşide rūy-ı dil-h' āhı
- 7 Sitem-keşān-ı zamāne herās-ı lāyimden
Edīb şakb-ı gülüsunda habs eder āhı

2095

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Hārīşe tūl-i emelden hicāb gelmez mi
Herās-ı haclet-i rüz-ı hisāb gelmez mi
- 2 Hayāl-i tāb-ı seķardan devīde-i vizriñ
Tenūr-ı sīnesine iltihāb gelmez mi
- 3 Dil-i günūde-i şadr-ı serīr-i iķbāle
' Aceb ki vāhime-i inķilāb gelmez mi
- 4 Mukīm-i dergeh-i Hakkıñ semā' -ı h' āhişine
Şarīr-i h' oş-negam-ı fetḥ-i bāb gelmez mi
- 5 Edīb merd-i münībiñ harīm-i me' vādan
Meşām-ı şevķine būy-ı enāb gelmez mi

2096

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Gafletiñden etmediñ eymenden iz' ān eyseri
Eyleyen medhūş-ı efkār-ı perişān ey seri
- 2 Nuşhu kor igvāyı ārāyış-nümā-yı pend eder
Uḥvesin hiç aḥger-i dūzaḥdan etmez aḥ geri
- 3 Ben der-i sevdā-yı ' aşķ-ı dil-bere reh-yāb olup
Gayra terk etdim der-i sūdāgerān-ı benderi
- 4 Dergeh-i dil-berde olsun cilve-sāz-ı hurremī
Tengdir ' uşşāķa dehrīñ sāḥa-i pehnāveri
- 5 Yārden gayrı Edībā yok lisān-ı lūtf ile
Ehl-i ' aşķıñ āşinā vū yadda yād ederi

2095 S 92a, Ü1 224a, Ü2 218b

2096 S 93a, Ü1 224a, Ü2 218b

4 S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

2097

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Füzündür bu yem-i nâ-geh-hurüşuñ nâ-selīmānı
Bu baħr-ı mihnetiñ nâ-münkeşifdir nâsa līmānı
- 2 Bu devr-i şūr-ı hevl-efzāda şorma hāl-i yabanı
Ki etmiş 'azmi bünyān-ı ħarāba ħāliyā bānı
- 2 'Amā-yı kalbden hem-şekl-i şıf-ı ādemilerde
Bilir ħiss-i behīmiyyetle yoğdur nev'-i insānı
- 3 Sezādır şūriş-i 'ālem ki deħriñ kebd-i merdümde
Ĥarış-i nūşdur her mīve-i nâ-puħte-ħā kani
- 4 Dem-i 'İsī gerek yoğsa Edībā re'y-i dīgerle
Ne ħiss eyler bu kevn-i muħtazar te'sīr-i dermānı

2098

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Sūrīn-i yāri zayf-ı ārzūnuñ kılma meskūnu
Mezāk-ı şehvete pālūde olsa kılma mes kūnu
- 2 Teni maħv et çü-Yūnus batn-ı ħūtuñ etme memnūnu
Ki bī-tenlikledir hep maħrem-i cism etmemem nūnu
- 3 Hevā-yı şehveti tarħ eyleyip dil-beste-i 'aşk ol
Mücerred ħātır-ı Leylāya terk et fikr-i Mecnūnu
- 4 Qo tesvīlāt-ı ħırşı mīve-çīn-i şāh-ı 'irfān ol
Fidā eyle 'aşā-yı Mūsevīye genc-i Qārūnu
- 5 Edībā tā ebed her yāre kendiñ yār-i ħār eyle
Sülūk-i şāh-rāh-ı 'aşkda ħıfz et bu kānūnu

2099

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Zevāl-i ħüsnūne çün mū-be-mū gördüñ delālātı
Bize ey şeh-süvārım bir daħi sürme delāl atı
- 2 Vegāgāh-ı cihānda bil ki nuşret-yāb-ı rāħatdır
Cünūd-ı kārā pīş-āheng eden ceyş-i muşāfātı

2097 S 93a, Ü1 224a, Ü2 218b

2098 S 95a, Ü1 224b, Ü2 219a

2 etmemem Ü2: etmem S, Ü1

5 eyle S, Ü2: etme Ü1

2099 S 99b, Ü1 224b, Ü2 219a

1 bir S, Ü1: (Ü2'de bulunmuyor)

- 3 Sebük-rühân ile handân olur cem' iyyet-i şoḥbet
K'eden cünbiş-nümâ rakḳâşdır âlât-ı sâ' atı
- 4 Siyeh-kârîñ cebîni dūr idi naḳş-ı inâbetden
Meded-kâr olmasa kilik-i ḳazânîñ maḥv ü işbâtı
- 5 Besîm etmez Edîbâ çehre-i ümmîdini âḥîr
Nigâh-ı luṭfdan me'yûs eden aşḥâb-ı ḥacâtı

2100

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Demezdîm ṭurresinden geḫ ḳo ḳaydı
Saña ol nâfe-i ḥ'oş-bū ḳoḳaydı
- 2 Temennâ-yı ḥayât-ı Ḥîzr ederdîm
Şafâ-yı dehr-i nâ-fercâm olaydı
- 3 Ṭarîḳ-i naḥvîyâna sâlik olsam
Ḳomazdîm 'Amra istîlâ-yı Zeydî
- 4 Şebe'-nâ-yâb olur ḥ'ân-ı felekden
Çoḡaldıḳça inâ'-i zâda eydi
- 5 Edîbâ ṭu' me-i dâm-ı belâya
Ṭama'dır eyleyen üftâde şaydı

2101

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şerîfû'l-intimâdır Dâver-i 'aşḳıñ o dergâhı
K'aña naḳd-ı vüçüb-ı nisbeti ma'şûḳ öder gâhî
- 2 Cihânîñ neş'e-i meh-tâbı her dem tām idi rinde
Sîpihrîñ dâ'imâ memlû ḳalaydı sâḡar-ı mâhı
- 3 Nigâh-ı sem' ini ruḥsâre-bîn-i intibâh etmez
Naḡargâh etmeyen mir'ât-ı pend-i her dil-âḡahı
- 4 Nice mihmân-ı ni' met şimdî reh-yâb-ı düḡûl olsun
Ki zayf-ı şükre ḥalkıñ bestedir ebvâb-ı efvâhı
- 5 Edîbâ geh me'âş u geh temennâ-yı me'âd eyler
'Acebdîr zâhîdîñ añlanmadı taḥḳîḳ-i dil-ḥ'âhı

2100 S 99b, Ü1 225a, Ü2 219a

2101 S 99b, Ü1 225a, Ü2 219a

3 ruḥsâre-bîn-i S, Ü2: meh-tâb-bîn-i Ü1

2102

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Cihāda mīr-i 'adliñ cılve-sāz olduqça sancığı
Refikā eyle bā-zād u 'alef āgende sen cāğı
- 2 Rabīṭ-i nūzhet-i bāğ-ı hāzar şahrā-neverd olmaz
Dü sāk-ı ārzūdan çözmedikçe 'uqde-i bāğı
- 3 Gül-āb-ı hūn-ı dil koy gāze-i ruhsār-ı dāğ olsun
Nezīl-i kūhsār-ı 'aşka besdir gülşen-i dāğı
- 4 Bu dem sakḳā-yı gerdūn sīne-i her irtivā-cūya
Sicāl-i çeşme taḥşış eylesin imlā vü ifrāğı
- 5 Edībā düstdan peyveste bāl-efşān-ı vahşetdir
Ser-i a' dāya ancak tīgimiñ pervāz eder zāğı

2103

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Bevliyle şimdi gāyıṭı yayḳar iş erleri
'Ālem şaşardı olmasa böyle işerleri
- 2 Hep gāşb-ı māl-ı nās iledir müddeḥarları
Cevden diker nigāhını biñ müdde ḥarları
- 3 Bir merde pāy-dār olabilmez on erleri
Hiç zenden imtiyāz edebilmem o nerleri
- 4 Tehdiş eder mesāmi' i şīt-i keremleri
Efzūndur şadā-yı dühüldeñ ḥaberleri
- 5 Olmaz Edīb vaşfına bir ferde ictirā
Ṭāḳat-rübāy-ı nāṭıḳadır ḥarf-i cerleri

2104

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Reşk-i dürr olsa ḥarām alma yede nārenci
Ne revā dürc-i taşavvurda ola nār inci
- 2 Genc-i Ḳārūn ise de 'öşr-i zekāt-ı ḥüsnü
Dil-i vīrāna defin eyleme her bir genci
- 3 Ṭama' ın ḳāni' e süflī nice taḥsīn eyler
Küfrü mergüb-ı Müselmān edemez Efrenci

2102 S 99b, Ü1 225a, Ü2 219b

3 dil S, Ü1: (Ü1'de bulunmuyor)

2103 S 100a, Ü1 225a, Ü2 219b

2104 S 100a, Ü1 225b, Ü2 219b

1 yede S, Ü2: ele Ü1

- 4 Tām eder yāre gümān etme ‘ayār-ı şevķin
Pille-i sinede her nāle-i ḥasret-senci
- 5 Zaḥm-ı ‘aşķ ile gelir baña Edībā şıḥḥat
Yarasız fark edemem rüy-ı şifādan renci

2105

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Güm eyler şanma ser-mest-i maḥabbet cānib-i dārı
Olur zann etme reh-peymāy-ı ğaflet cān-ı bīdārı
- 2 Mecāl-i ḥüsn-i tedbīr ile taġyīr edemez ‘āķil
Nigāh-ı ḥüşdan ḥāfī olan aḥkām-ı aķdārı
- 3 Metā‘-ı ḥayr u şer ‘ālemde ḥiç bī-müşterī qalmaz
Dem-ā-dem her biri memnūn-ı vaşl eyler ḥarīdārı
- 4 Hemān şāyān-ı ḥalvet-ḥāne-i ḥammām-ı düzaḥdır
Olan firdevse lāyık cāme-i a‘mālden ‘ārī
- 5 Edīb īşāl-i nef‘e niyyeti ‘ām olmayan şahşıñ
Nuķuş-ı mekr ile meskūk olur naķdīne-i kārı

2106

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Mürīd ḥānķaha etmesin özin dānı
Maķarr-ı ehl-i şafā bilmesin o zindānı
- 2 Bu dem tereşşüf-i çirk-āb ile ber-ā-berdir
‘Azīz-i ḥānķahıñ nūş-ı ka’s-ı peymānı
- 3 Nişān-ı behcet-i mevşüf nā-müşāhedken
Peyām-ı ḥüsnüne aldanma görmeden anı
- 4 Zihām-ı ‘aksini mir’āt-ı çeşmden dūr et
Münādim eyleme bir vech ile dü-rüyānı
- 5 Rehīde oldu fikāk-i telāk ile şanma
Ki esr-i fūrķat ile qaldı pīr-i Ken‘ānı
- 6 Yu nān-ı telḥ-i ḥarāmıñ ḥalāvetin dilden
Rüsüm-ı ḥikmeti bil ey ḥakīm-i Yūnānı
- 7 Kemīne reşḥayı ister Edīb ḥāricden
Ġarīķ-i lücce iken ‘ālemiñ ḥarīşānı

5 Yarasız S, Ü2: Bādesiz Ü1

2105 S 100a, Ü1 225b, Ü2 119b

3 bī-müşterī S, Ü2: müşterī Ü1

2106 S 100b, Ü1 225b, Ü2 219b

2107

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dil-i 'ālemde mihriñ zāhidā gitdikçe yufkaldı
Ġarım-i sum' a tārāc etdi zūhdūñ saña yuf kaldı
- 2 Eder mi çerhi rāhat zaḥm-ı çeşm-i reşkden ḥāsid
Meh-i nevden ki o destārına bir kec hilāl aldı
- 3 Nice ıtrāb-ı sem' -i ehl-i inşāf eylemez şimdi
Felek bezm-i bügāta sāz-ı tertīb-i cezā çaldı
- 4 Dile ḥāb-ı melāl-i hecrden gelmez mi bīdārī
Ki āfāka beşir-i vaşl-ı yār āvāzeler şaldı
- 5 Şināh eyler Edībā bulmadım ben lücce-i ğamda
O baḥr-ı bī-kerāna ancaḥ ehl-i ibtilā daldı

2108

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Tāc-ı ser etdi mesned-i 'aşkıñ eri keyi
N'eyler o şimdi efser-i keyle erikeyi
- 2 Almaz 'arūs-ı ser-keş-i dāmād-ibtilā
Bir vech ile nigāh-ı qabūle şerikeyi
- 3 Nāşih edā-yı pend ile yorma zebānıñı
Etmem şinūfte ol kelimāt-ı rekīkeyi
- 4 Ben vaşl-ı duḡter-i reze etdim fidā bu gün
Her genc-i bī-nihāyet-i ḥüsne melikeyi
- 5 Görmem sebāyik-i zer ile hem-'ayār Edīb
Ben sā' id-i vefā gibi sīmīn sebīkeyi

2109

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Kūmāş-ı behcetiniñ gitdi çünki perdāhı
O mürğ-i kende-per etmez qabūl-i per daḡı
- 2 Qaviye lāzım olan başt-ı zād-ı 'ācizdir
Ki mürğ lānede bī-tu' me qoymaz efrāḡı

2107 S 104a, Ü1 225b, Ü2 220a

2 bir S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

3 eylemez S, Ü1: eylemişiz Ü2

2108 S 104a, Ü1 226a, Ü2 220a

5 hem-'ayār S, Ü2: hem-'inān Ü1

2109 S 104b, Ü1 226a, Ü2 220a

- 3 Ğaniye müddeharîn şarfsız haţar görünür
Şikest eder şıkal-i mîve gâh olur şâhı
- 4 Kemîne âb-ı ruhu dökme kâr-ı bî-sûda
K'o ğasl eder saña rûy-ı emelden evsâhı
- 5 Münâdim eylemeden merde 'âr olur lâ-hağ
Edîb şahş-ı ħalî' u 'l-' ızâr-ı küstâhı

2110

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 'Adû zühûlü kıosun fikre alsın o teberi
Ki hiç miyânede kıalmadı şimdi öte beri
- 2 Bu demde eyleyemez cünd-i fevze ol seferi
Cünûd-ı bāġiyesi her ne deñli olsa feri
- 3 Dimāġa kıalmadı edhân-ı fehmi dehne-feri
Muĥâveret edemez bir saĥife deh neferi
- 4 Rüzâb-ı la' l-i telaţţuf 'adûya sûd etmez
Ki yemde kıatre-i 'azbîñ olur mu hiç eşeri
- 5 Zebân-ı tîġ ile şâyestedir mükâlemesi
K'odur muĥâvere-i düşmen-i 'anîde ħarî
- 6 Şarâb-ı ħûn-ı 'adû mevhim-i ibâĥatken
Dilîre dâ' iye-i raġbetiñ nedir zararı
- 7 Fesâda oldu mübeddel şalâĥ-ı 'âlem hep
Edîb kıapladı ecnâd-ı fitne baĥr u beri

2111

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kıosun giryân-ı ġam feryâdı kessin o kıaġırmaġı
Benim ġörsün dem-i eşkimle cârî uçaġ ırmaġı
- 2 Olurdu ġörse eşkim ġarka-i ġayret bāġ ırmaġı
Fiġânımdan keserdi hem ħurûşuyla baġırmaġı
- 3 Ğınâsın şarf-ı 'ayş-ı telĥ-i nâ-kâmî eder âĥir
Bu sũķ-ı dehrde aĥlâ ġören vermekden almaġı
- 4 Kıomaz ħalkı ħumâr-ı şîre-i engûr-ı baġyinden
Ģülûsun ħûşeveş tâk-i belâya aşmadan bāġı

2110 S 105a, Ü1 226a, Ü2 220a

2111 S 104b, Ü1 226a, Ü2 220b

3 aĥlâ S, Ü2: a' lâ Ü1

4 baġyinden S: zîġinden Ü1, Ü2

- 5 Edib olmaz müsā' id ıstıbara bāl-i pervāzı
Bügātîñ evc-i қа' r-ı düzağa yaklaşdı uçmağı

2112

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Dībā-yı nāzdan kad-i yāriñ reşāqati
Olmaz 'ilāve-ḡāh-ı kabül-i reşā qatı
- 2 Yatsın қо rems-i pister-i miñnetde haşre dek
Mümkin degilse haste-i 'aşkıñ ifāqati
- 3 Cānıyla tālib-i leb-i şekker-nişārınıñ
Levh-i 'ademde müşbet imiş harf-i tāqati
- 4 Hursend olurdu şanma palās-ı riyā ile
Semmūr-ı şıdқа zāhidiñ olsa liyāqati
- 5 Jengār-beste etmede mir'āt-ı sem' imiz
Şeyhiñ şadā-yı da'vī-i zūr-ı şadāqati
- 6 Nehr-i şu'urun eyledi 'āşī huruşdan
Nā-dānlarıñ tehallül-i kūh-ı hamāqati
- 7 Mest-i mey-i midād-ı hulūş olmadan Edib
Olmaz lisān-ı ḡāme-i rāziñ talāqati

2113

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bu mīvezār-ı dehrde qadr-i seferceli
Nā-būd olan emākine eyler sefer celī
- 2 Şaff-ı ümemde mālīk-i her naqd-ı mezhebe
Naqdın yitirdi faḡr ederek merd-i Ḥanbelī
- 3 Sāgar-keşān-ı bezm-i ḡaḡīqat ḡadirden
Eyler nümüde qatrede tafşīl mücmeli
- 4 Cān-ı 'alīl-i nuṭṭuna rūḡ-ı şifā verir
Yād eyleyen şenā ile ervāḡ-ı kümmeli
- 5 Zevḡ-ı şühūd-ı behcet-i yek nān içün Edib
Her qāni'e zamīme-i ni' metdir aḡvāli

2114

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dilirâ sine-i bed-h^hâhdan dūr etme kūrşunu
Fūrū etme tūfengiñ çakmağın indikçe kūr şunu
- 2 Sehergāh-ı 'adūyu pūr-sevād-ı dūd-ı bārūt et
Siyāh olsun қо cūd-i düşmeniñ sīmā-yı her günü
- 3 Saña dün rū-nümāy-ı ittiḥād olduysa da göz yum
Bu gün etme sezāvār-ı nigāh-ı intimā dūnu
- 4 'İnān-germ-i şitāb ol iktihām-ı düşmen-i dīne
Semend-i intikāma cilvegāh et deşt ü hāmūnu
- 5 Edibiñ tīg-i emrin zīb-i dest-i inkıyād eyle
Maşūn-ı dir'-i şefkat eyleme her şahş-ı mel'ūnu

2115

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Қо hırş ile şiyem-i dīv-i merdüm-evbārı
Çü-seg merāti'-i deşt-i şikāra evbārı
- 2 'İlāc-ı hāzıme n'eyler elif-i hursendi
Olur mu kāni'e hiç renc-i imtilā tārī
- 3 Hümā-yı sidre-makāmıñ 'abeş olur şanma
Qarın-i çeşm-i ciyef 'aks-i mīl-i minqārı
- 4 Cihāna vāye-dih-i gafve-i teyakkuş idi
Geleydi fitye-i Kehfe nevā-yı bīdārī
- 5 Edib naqd-ı vişālī mezīd eden dil-ber
Diliñ çü-Yūsuf olur baḥs ile ḥarīdārı

2116

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Nedīmā āb-ı tāki dūrdden şāfi kıl iç şimdi
Ġarīm-i guşşaya çek etme iḥlāfı kılıç şimdi
- 2 'İnāk-ı gerden-i cānān ile cām-ı leb iç şimdi
Ser-i endūhu dilde erre-i cām ile biç şimdi

2114 S 105a, Ü1 226a, Ü2 220b

1 indikçe S, Ü2: etdik de Ü1

5 inkıyād S, Ü2: intikām Ü1 / dir'-i S, Ü2: dürc-i Ü1

2115 S 110b, Ü1 227a, Ü2 221a

2116 S 110b, Ü1 227a, Ü2 221a

1 tāki dūrdden S, Ü2: tākiñ dūrdünü Ü1

- 3 Dūçār oldukça haşr-ı ‘uḳde-i çīn-i cebīn eyle
Harīfān-ı münāfīḳ-sīrete yüz verme hīç şimdi
- 4 Aşīlān-ı mühezzeb-hūy-ı aḫrārı ker etmişdir
Aşālet iddi‘ āsın etmeden her sifle pīç şimdi
- 5 Ser-i her zī-şeref fersūde-i pāy-ı esāfildir
Edībā fark olunmaz dehrde baş ile kıç şimdi

2117

mef‘ülū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ülün

- 1 Düşmenle bu gün vām-ı ‘adāvet ödeşildi
Bir köhne çibān idi göñülde o deşildi
- 2 Etdikde eşer ‘aks-i şükūh-ı leb-i dil-ber
Mināçe-i sāğarda meyiñ beñzi kesildi
- 3 Buldukça nemā sebze-i ḥatt-ı ruḫu yāriñ
Erḳām-ı keder levḫ-i dil-i zāra yazıldı
- 4 Bint-i ‘inebiñ ‘işmetine mu‘teḳid olmam
Zirā bilirim ben anı çok yerde başıldı
- 5 Gül-berg-i ruḫu gülleri zār etdi Edībā
Güyā ki o gül gülşen-i cennetde açıldı

2118

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Maḳāl-i mekri taḫsīn eyleme olmazsa ḥāmūşī
Ki nānı şayd içün dām eylemek olmaz sehā mūşı
- 2 Taşannu‘ la olur mu zīb-i dūş-ı sīretiñ zāhid
Dilīr-i ‘aşḳa muḫtaş ḫil‘at-i eṭvār-ı medhūşī
- 3 Mesīrin haşr-ı deryā-yı der-i ehl-i dil et şūfi
Yem-i her süddeye açma şirā‘-ı fülk-i pā-pūşı
- 4 Kıtār-ı gevher-i pende mecāl-i ictiyāz olsa
Cehūl-i nākesiñ meftūḫ idi dervāze-i gūşı
- 5 Edīb ārāyiş-i fark-ı serimdir bir benim ancak
Yakışmaz kımmе-i her hūşmende tāt-ı bī-hūşī

2117 S 110b, Ü1 227a, Ü2 221a

2118 S 110b, Ü1 227a, Ü2 221a

3 Mesīrin S, Ü2: Serin Ü1

4 S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

5 S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

2119

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 İrāhe etme garīm-i бүкә-firistānı
Haşid-i mincel-i қahr et bu kāfiristānı
- 2 Niṭāḡ-beste-i tedmīr-i ehl-i işrāk ol
Füzüde kıl şeref-i hızb-i ehl-i imānı
- 3 Koma mücāvir-i bend-i selāsıl-i āzār
Rehīde eyle esīrān-ı nā-be-sāmānı
- 4 Şakın sezā-yı tımāḡ-ı nigāḡ-ı luṭf etme
Vefādan özge cihānda emel-güzinānı
- 5 Edīb Mehdī-i 'İsī-i nefes zuhūr etse
Yapılsa ehl-i ḡamın ḡaṭır-ı perişānı

2120

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Bī-güneh şanma cehennemdeki her sūzānı
K'etdi pür sāhire-i 'ālemi her sū zānı
- 2 Sen ki icā' edesin zulm ile cānı cānı
Saḡa dergāḡ-ı Ḥudāda hele cānı cānı
- 3 Seyl-i bī-dād o kadar oldu revān kim ḡalkıñ
Yem-i ḡün içre şināḡ etmededir ebdānı
- 4 Dūstdan şimdi ezā düşmene ḡālibterdir
Yārler aḡsa 'adāvetle aḡar yārānı
- 5 Kala mı böyle fesād üzre Edībā 'ālem
Devr-i Mehdīde 'aceb bulmaya mı pāyānı

2121

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dil-i bī-tāb ile sūz-ı firāḡa o dayansın mı
Ḥurūş-ı lücce-i eşkiyle 'āşık oda yansın mı
- 2 Şarīr-i kilkim olmaz münḡaṭı' vaşf-ı cemālīnde
Ḥarīm-i ḡülşen içre nāleden bülbul uşansın mı

2119 S 111a, Ü1 227a, Ü2 221a

3 āzār S, Ü2: evzār Ü1

2120 S 111a, Ü1 227b, Ü2 221b

1 her sū S, Ü2: pür-sū Ü1

4 Yārler S, Ü1: Yār ger Ü2

2121 S 111a, Ü1 227b, Ü2 221b

- 3 N'ola her bî-nevâ-yı hüsn olan imhâl-i vaşl etse
 Taleb der-kâr iken hiç maıldan müflis utansın mı
- 4 Sitemger huft-e-i h̃âb-ı girân-ı gaflet olmuşken
 Zefîr-i dûzahı gûş etmedikçe hiç uyansın mı
- 5 Edîbâ hâtırım pür-naş-ı eşkâl-i şadâkatken
 Şadâkat-pîşegânı sehv ile bîgâne şansın mı

2122

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Tâyr-i hüsnüne bâl-âver-i haısa o perî
 Uçurur hüsn-i hümâ-zîbini âhîr o perî
- 2 Büseyi bedreka-i halvet-i vaşl eylerler
 Dil-berîñ yok hele bî-niyyet-i vuşlat öperi
- 3 Zûlm ile eyleme yâkût ise de cer haceri
 Olma bî-çâreleriñ hâtırını cerhe cerî
- 4 Ten-dürüstân-ı cihân dâmenin irhâ mı eder
 Zeyl-i dünyâya teşebbüşde iken muhtaıarı
- 5 Mîzbân-ı felege eyleme buhl isnâdın
 Ğayş-ı midrâr gibi mâ ise de mâ-hazarı
- 6 Deri gencîne-i âmed-şud-ı muhtâcân et
 Nehy ile şıfr-ı yed-i nakd-ı felâh etme deri
- 7 Dere me 'zûn-ı dühûl eyleme her der-be-deri
 Hazer et vakf-ı gûşâd eyleme her derbe deri
- 8 Haremin nâvek-i enzâra nişângâh eyler
 Eden ilkâ harem-i gayra hadeng-i nazarı
- 9 Da' vî-i şıdk-ı riyâ-kâra Edîb aldanma
 Şıdkâ maħmûl olamaz merd-i kezûbuñ haberi

2123

mef' ulü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Havf u recâyı eyleme geçsin du' â deyi
 Terk et hûlûşu mültezim ol bu dü 'âdeyi
- 2 Zûlm ile nûr-ı şubh ise de giyme sâdeyi
 Pûşîde et libâs-ı şebi giy mesâ deyi
- 3 Bezm-i mu' âşeretden ayağ-ı şarâbı kes
 Maħv eyle levh-i tâmi' adan harf-i bâdeyi

2122 S 111a, Ü1 227b, Ü2 221b

5 midrâr S, Ü2: medâr Ü1

2123 S 111a, Ü1 228a, Ü2 221b

- 4 Zâhid müdâm tâ' at-i nev ihtirâ' eder
Keyf etdi zevk-i neş'e-i her nev 'ibâdeyi
- 5 Etdikçe dil irâ'et-i rûy-ı murâd Edîb
Tefvîz eder irâdet-i Hakkâ irâdeyi

2124

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 N'eyler zirâ'-ı nîze vü şemşîri ol çeri
Haşma metâ'-ı kahrı ki olmaya ölçeri
- 2 Hecr-i vaţanla kahr-ı 'adûya şitâb eden
Almaz hayâle vaşl-ı diyâr-ı muhâceri
- 3 Bihûdedir humâr-ı sitîz-i 'adû ile
Merd-i gayûra neş'e-i câm-ı mu' meri
- 4 Nakd-ı şehâdet ile o kim mağfiret diler
Bî-câ görür mumâ' anet-i dir' ü miğferi
- 5 Gelsin Edîb edâ-yı şalât-ı cihâd için
Güş eyleyen münâdî-i *Allâhu ekberi*

2125

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Degil maţlab faķat nûş-ı 'arakdan keyfiñ işrâķı
Firâz-ı kûrba ol işrâķ ile olmakdır iş râķî
- 2 Fünûn-ı 'ilmden sûd-ı me'âdiñ yokdur a fâķî
Şadâ-yı şöhretiñ vakf-ı tanîn eylerse âfâķı
- 3 Nevâ-yı himmeti âgende kıl hemyân-ı muhtâca
Mişâl-i mey-perestân haşr-ı yârân kılma infâķı
- 4 Ser-i âzâdegânı luţf ile dil-bend-i terkîķ et
Rakîķe şûret-i izhâr-ı âzâr eyle i' tâķı
- 5 Sakîmândır Edîbâ hille terciķ eyleyen suhtu
Budur şihhat demem ibdâl edenler zehre tiryâķı

2126

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Nizâr etse n'ola şevķiñle cismi tâb-ı mehmûmu
K'eder endek-ziyâ oldukça efzûn tâb-ı meh mûmu

2124 S 111b

5 "Allâh en büyüktür" anlamında ezanda geçen bir cümle.

2125 S 121a

2126 S 121a

- 2 Cihāt-ı kevnde pek münclîdir vech-i Hakk ammā
Yine müdreğ degildir zāt-ı nā-mechûl-i ma' lûmu
- 3 Melik-i şerveti bî-lezzet-i ni' met eden mün' im
' Acebdır kim hâlâvet-yâb-ı hırmân etdi maħrûmu
- 4 Heves-kārân-ı ıtrâ belki şâyân-ı mezzemmetdir
Ferehmendân-ı ' âlem farğ eder memdûh u mezmûmu
- 5 Edibâ cāhilân rāz-ı nihüft-i ' aşkı derk etmez
Hâfâdır eylemek nâ-dâna ifşâ sırr-ı mektûmu

2127

- 1 فى اختيارى الجوا ثوابى ثوابى
و اختبار الهوا جنابى جنابى
- 2 لو تعنى جهد القضا ارتقابا
لنزولى لتاه فى ارتقابى
- 3 شعلة الشمس لمعة من شرارى
قمر البدر نبذة من شهابى
- 4 لو أبينوا عواذلى ما ببالى
من ثناء لما سهوا فى اغتيابى
- 5 خمرة العشق اسكرتنى قديما
كيف اسلوا حديثا باجتناپى
- 6 لو تصافا لسرت سيرة خصمى
و توارى مهندى بقراپى
- 7 حيرتى فطنتى و غيى رشادى
سكرتى لذتى و صحوى عذابى
- 8 لاترم رومة المباعدا منا
و اقتفى لثر مسرع فى اياپ
- 9 فبباب الكريم مائتلقى
من كريم النعيم او من عقاب

- 10 فالزم النص من مقال ادیب
اثر ملهماتہ فی اللباب

2128

- 1 بجان سیرابی جام محبت تا که بستانی
شوی بابرگ و بار زنده گی چون تāk بستانی
- 2 هزارآسا سبکسامان نیم در گشت گلشنها
مرا چون کلبهء غم نیست در عالم گلستانی
- 3 بود چاک دل اهل هوا پوشیده از بینش
نه چون گل میشود افسانه در چاک گریانی
- 4 بمهرجان نیابی لذت بسملگه وصلت
بسان جانفدایی تا نباشی کیش قربانی
- 5 ادبیا آن کسی کار سطوت خالق هراسانست
نمیگویم که او از خلق میدارد هر آسانی

2129

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Yā dest-i muşāfāta qarīn et yed-i yārī
Sevdā-yı gam-ı hecr ile terk et ya diyārī
- 2 Āsāyiş-i kevn olmasa āzār ile tev'em
Gülzār ile hem-dem mi olurdu gül ü hārī
- 3 Mecnūn ile hem-bezm-i nehār olsa da Leylī
Gelmezdi ser-i fikrine leylī ne nehārī
- 4 Biz sūhte-i tāb-ı mey-i la'l-i nigārız
Reh-yāb-ı hayāl etmeziz endīşe-i nārī
- 5 Mestāne-ḥīrāmān-ı reh-i 'aşqım Edībā
Gelmez gözūme 'ālemiñ üslūb-ı vaḳārī

2128 S 123a, Ü1 228a, Ü2 222a

2 هزارآسا S, Ü2: هزارآسا Ü1

5 پرستانست S, Ü2: هراسانست Ü1

2129 S 123a, Ü1 228a, Ü2 222a

2130

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ādeme şe'n ise bî- 'arlıgıñ iş' arı
Kayd-ı ādāb ile hıfz eylemedir iş' arı
- 2 Zulmden nāra konur kīse koyan dīnārı
Anı sen dūzaḥa āmāde ḳo yandı nārı
- 3 Merd-i bî-nuşret-i ḡam dār-ı teyakḳuz bulmaz
Dār-ı Manşūr ile tev'em bulunur bīdārı
- 4 Çeşm-i a' zārı olur ḥasret-i dīdār-ı ḳabūl
Maṭmaḥ-ı çeşm-i ḳabūl etmeyenin i' zārı
- 5 Etse da' vī-i ḥulūş etme Edībā taşdıḳ
Ol ki iḳrārını taḡlīṭe çeker inkārı

2131

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Sīm ü zeriñ leb-ā-leb ise sende kīsesi
Her kes ḳabūl ile işidir sendeki sesi
- 2 Olma münāfıḳān ile hem-cā ki Müslime
Çesbān degil Yehūd u Naşārā kenīsesi
- 3 Bıkr-i behīc-i bint-i 'ineb rind-i mey-keşiñ
Bānū-yı ṭab' inıñ güzel olmuş enīsesi
- 4 Deşt-i cihānda şīr-dilān-ı leṭāfetiñ
Sīḡ-i kebāb u şāhid ü meydır ferīsesi
- 5 El-ḥaḳ Edīb nān u piyāz-ı ḳanā' ate
Hemtā degil me'ākıl-i dehriñ nefīsesi

2132

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Sūr' atle tā ki tevsen-i keştı keser yemi
Dönmez 'inān-ı zecr ile pūr-zūr olur gemi
- 2 Gelmez nigāh-ı meylime çok dıḳḳat eyledim
Bārı nigāh-ı ḡayr ile görsem bu 'ālemi
- 3 İdrāk eden nümāyiş-i gül-gün-ı zaḥmını
İkrāh eder müdāhene-i zışt-i merhemi

2130 S 123a, Ü1 228b, Ü2 222a

3 tev'em S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

2131 S 123a, Ü1 228b, Ü2 222b

2132 Ü2 222b

- 4 Görmez gözüm şabāhat-i şādī zamānede
Tā kim nedīm-i şām-ı şafā etmeyem gamı
- 5 Etsin Edīb imāta-i āzārı neufsine
Derk eyleyen sirāyet-i āzār-ı mürdemi

2133

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Bulmadım āsūde hīç āzārdan bir sālīmī
'Ālemiñ yokmuş meger ekdārdan bir sālīmī
- 2 Geçdim is'āf-ı nesīm-i gül-güşāy-ı kāmđan
Etmesin işkeste tek naḥl-ı gül-i āmālīmī
- 3 Neş'e-i gayretle ser-mest-i gamım ol deñli kim
Dīde-i ḥāsīd benim ikrāḥ eder aḥvālīmī
- 4 Her gören bī-iḥtiyār-ı inkılāb-ı reşk olur
Mesned-i gamda vaḳār-ı şān-ı istiḳlālīmī
- 5 Olmuşum fāriğ zevāḳ-ı ḳand-ı şādīden Edīb
Şehd-i şāf-ı gamla leb-rīz eyleyelden bālīmī

2134

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Dehān-ı gürge verdi rā'ī-i ümmet bu mīşānı
'Aceb dünyāda her gayret-keşīñ şimdi bu mı şānı
- 2 Yed-i dād u sitād-ı ḥalkā vezzān-ı ḳazā gūyā
Mücerred vezn-i a' māl etmege vaz' etdi mīzānı
- 3 Emān-ı düşmen-i eskām-ı dūzaḥ ḥimye-kārīdir
O cünd-i ma'nevīdir ḥıfz eden hep ḥışn-ı ebdānı
- 4 Girīzān-ı te'addī keyd-i a'dādan girīz etse
Verir hevl-i firārı şaff-ı a'dāya perīşānı
- 5 Edībā ḥalkda kār-ı ḥıyānet berter oldukça
'Adāletdir demem nehy-i şikār-ı gürbe mūşānı

2135

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Üstüvār eyler idi ceyš-i murādım dādı
Baña etseydi eger ceyš-i murād imdādı

2133 S 125b, Ü1 228b, Ü2 222b

2134 S 125b, Ü1 228b, Ü2 222b

2 ḳazā S, Ü2: ḳader Ü1

2135 S 125b, Ü1 229a, Ü2 222b

- 2 Her siyeh-mest-i ğama cām-ı neşāt-ı dādın
‘Aşerāt-ı kedere ğālib olur āhādı
- 3 Bendeler zübde-i ahrār-ı ‘abīd olmuş idi
Yed-i mālīkden eger alsa haṭ-ı āzādı
- 4 Kahrı āmīḥte-i mā’ide-i luṭf eyler
Mün’imiñ va‘d ile tev’em görünür i‘ādı
- 5 ‘Ahd-i pīrān-ı zamān ile Edībā halkıñ
Belki ıslāhına vā-beste olur ifsādı

2136

mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

- 1 Cāmiñ nigeḥ-i zāhide gelmez o fer ağı
Eyler mi ḥum-āşāmī-i meyden o ferāğı
- 2 Şafvet göremez peyker-i şām-ı emelinden
Ehl-i ṭama’ıñ ḥīre olur çeşm-i çerāğı
- 3 Tezkīr eder āzādelere şimdi fücūru
Ger şihne-i şer‘ etse de te’kīd yasağı
- 4 Rāḥat mi bulur bāğ-ı behişt olsa maḥarrı
Bāğıye ribāṭ-ı ğam olur nüzhet-i bāğı
- 5 Minhāc-ı ser-i kūh-ı temennāya Edībā
Reh-yāb olamaz cünbiş-i tuğyān ile ṭāğı

2137

mefā’ilün fe’ilātün mefā’ilün fe’ilün

- 1 İşit terennüm-i behcet-nevā-yı ney-rūzı
Semā’-ı ḥāhişe olsun nevā-yı ney rūzı
- 2 Kō vehm-i şihne-i bed-mesti nūş-ı şahbādan
Remīde eyleme ṭab’-ı şetāret-āmūzı
- 3 Dehān-ı ṭā’ini ‘azm-i kebāb ile sedd et
Nihūfte eyleme andan o cüz’-i mefrūzı
- 4 Ṭālāve-bīn-i cemāl-i seḥergeḥ-i feyz ol
Kōma ğunūde nigāh-ı beşāşet-endūzı

3 S, Ü1, Ü2: S’de aynı beytin dışarıya doğru uzatılmış bir çizgi ile gösterilen farklı bir biçimi daha var. Fakat anlam bakımından problemli olan bu beyit tercih edilmedi:

Bende de sīret-i ahrār-ı ‘abīd olmamdan
Yed-i mālīkden olur alsa haṭ-ı āzādı

5 Belki S, Ü2: Hele Ü1

2136 S 125b, Ü1 229a, Ü2 223a

4 maḥarrı S, Ü2: maḥallı Ü1

5 tuğyān S, Ü2: tufān Ü1

2137 S 125b, Ü1 229a, Ü2 223a

- 5 Edîb tâb-ı ruḥ-ı ebr-i nev-bahâr el-ḥaḳ
Kelîl eder başar-ı mihr-i ‘âlem-efrûzı

2138

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Kõmaz ehl-i sitem rûy-ı tama‘ dan ḥâl-i dînârı
Anıñla görse de dâğ üzre dâğ-ı ḥâlid-i nârı
- 2 Gõnûl dâna bilir bîm-i ezâdan sâlib-i mârı
Ne görsün dîde-i rağbetle merdüm sâl-i bîmârı
- 3 Şekâvet perdedâr olduḳça çeşm-i ḥâtır-ı merde
Görünmez şûret-i hevl-i kemîn-i râh-ı idbârı
- 4 Teyakḳuz ḥâ‘ine ḥırz-ı necât olmaz każâ şanma
Uyutmaz ḥ‘âbgâh-ı dârda her düzd-i bîdârı
- 5 Bu dem ḥayfâ ki şahrâ-yı vifâkı ḥârzâr etmiş
Zemîn-i ülfeti güلزâr eden toḥm-ı vefâ-kârı
- 6 Sitemden nâleyi mazlûmdan efzûn eder zâlim
Şühûd-ı rûy-ı ḥâle ḥâ‘il olsa perde-i zârı
- 7 Füzûndur gevher-i kân u yemi fark eyleyen ancak
Bilir yok ehl-i ğamdan kımmet-i eşk-i güher-bârı
- 8 Olur şâm-ı şekîbiñ ğâyeti fecr-i ferec lâ-büd
Feraḥdır şâyimiñ ḥarf-i aḥîr-i nuṭḳ-ı iftârı
- 9 Esîr-i kîne-i aġyâr ile bî-çâre kalmışdım
Edîbâ etmeseydim yârden endîşe-i yârı

2139

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Muṭṭaşıl hem-dem-i bezm etme nevâ-sencânı
İnşînâ-yı hevese görme revâ sen cânı
- 2 Eyle maḳşûr-ı yed-i ehl-i kerem yâ nânı
Yâ gözet nâ‘ire-i maḥmeşada yananı
- 3 Merdümün her vaṭar-ı sehlîni taş‘ib edenîñ
Çerḫi fermân-ber ederse güç olur âsânı
- 4 Dil iḳâmetgeh-i kuṭṭân-ı riya olduḳça
Anda mihmân-ı ḥulûşuñ olamaz iskânı

2138 Ü2 223a

2139 S 125b, Ü1 229a, Ü2 223a

2 yed-i S, Ü2: be-der Ü1

4 kuṭṭân-ı S, Ü2: ḥuṭṭân-ı Ü1

- 5 Şervet-i dā'ime-i 'izz-i kanā' atden Edīb
Sīret-i zül tama' -ı hāsir eder insānı

2140

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Şerik-i zulm olamaz kevnîñ ehl-i hūşānı
Degil haşâyil-i işrāk-i ehl-i hū şānı
- 2 Kōmaz 'avāhiri mīzān-ı çeşmden zānı
'Aceb muvāfık-ı kār-ı zamāne mīzānı
- 3 Seķam-res oldu devā-yı nevāziş-i nāzı
Tabīb-i 'işve ne derdi bilir ne dermānı
- 4 Nefes-büride-i ifşāh-ı pend idi nāşih
İşitse lüknet-i şīrīn-nevā-yı mestānı
- 5 'Amā-yı mukle-i zevķ-i dehendir anıñ kim
Sevād-gīr-i minendir ceride-i nānı
- 6 Kābā-yı behceti hulk-ı hasenle kıymet bul
Deme lebāçe-i zerdır bahā-yı insānı
- 7 Edīb halkı gınādan emīn eder dehriñ
Hafīz-i künc-i hıyānet olan emīnānı

2141

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Eder 'avāhire 'arz-ı hünerveri zānı
Ki şān-ı kīrine muhtaş hūner ve rīzānı
- 2 Devidegān-ı fücūruñ gūşāde pişānı
Kōmaz zükūr u ināşı gūşāde-pişānı
- 3 Zebānı reşha-feşān-ı lū'āb-ı mekr olalı
Lisān-ı 'āleme düşdü 'Ubeyd-i Zākānı
- 4 Ebū Ümeyl tabīb olmadıkça kim bulacak
Devā-yı 'illet-i me'būn-ı nā-be-sāmānı
- 5 Edīb şöhret-i vūs'-i sūrīn-i hīzāndır
Eden günūde-i hayret fūrūc-ı nisvānı

2140 S 125b, Ü1 229b, Ü2 223b

4 nāşih S, Ü2: zāhid Ü1

2141 S 126a, Ü1 229b, Ü2 223b

2142

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Hevâ-yı meyle me'vâ etme cây-ı mey-fürüşânı
Ki eyler her nice berter olursa mey fûrû-şânî
- 2 Şadâ-yı gerdiş-i tesbîh-i ehl-i şıdğdan gûş et
Fezâ-yı 'âlem-i bâlâda tesbîh-i sürüşânı
- 3 'Aceb mi şarşar-ı âhımla eşkim bî-sükûn olsa
Ki o tehyîc eder emvâc-ı deryâ-yı hûrüşânı
- 4 Kuvâ-yı sem'-i idrâki rehîn-i ihtilâl eyler
Şakın pîrâye-i gûş etme pend-i nâ-be-hüşânı
- 5 Edîbâ dehrde fark etmemekdir kâhı gendümden
Elîf-i beng ile hem-pâye bilmek bâde-nüşânı

2143

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Cidâr-ı sîneyi pür-rağne kıldı fâr-ı gam şimdi
'Abeş termîm-i kâh-ı cism ü tenden fâriğem şimdi
- 2 Behiştî ihtikâra şermden 'ârî-ğadem şimdi
Görünmez 'aynıma hûr olsa pîşimde ğadem şimdi
- 3 Beni terk ile çün dehrin kesânı eyledi ülfet
Elîf-i infirâdım lâ-cerem ben bî-kesem şimdi
- 4 Naşîb-i fîtratımdır ihtiyâr-ı düşmen-âzârî
Gelir şanma baña âzâr-ı düşmenden elem şimdi
- 5 Edîbâ şûriş-i tab'ım görünce çeşm-i idrâke
Gelir kemter şühûd-ı fitne-i Rûm u 'Acem şimdi

2144

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Esîr-i dil-ber-i mestâne-çeşm-i bādāmî
Hevâ-yı kûn ile eyler naşîb-i bād amı
- 2 Neşât-ğâne-i ħ'oş-ıtarh-ı mey-güsârâna
Dühûl-i gerd-i kederden viķâyedir cāmı
- 3 'Anâ-keşân-i rebâh-ı cihâna hayrânım
Ne güne mürtekib olmuş bu bâr-ı âşâmı

2142 S 126a, Ü1 229b, Ü2 223b

2143 S 126a, Ü1 229b, Ü2 223b

2144 S 126a, Ü1 230a, Ü2 223b

- 4 Nemā-yı şöret-i dünyāya dil-ferīb olanıñ
 Hıtabgāh-ı cezāda işit nedir nāmı
- 5 Edīb tārik-i ğayretde umma hāşıyyet
 Lüzüm-ı ğayret ile belki hāş olur ‘āmī

2145

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 هواك شبه حرور اتم اذبالی
 تعددا لتلقیه هم از بالی
- 2 درین زمانه ندارند آل احمد را
 بجز علامت سبزی نشانهء آلی
- 3 Gören ‘aceb neye dil-teng-i rûze-dārîdir
 Şeb-i şıyāma mu‘ādîl nehār-ı şevvālî
- 4 Bilir hākîkat-i küll inhişārın eczāya
 Fidā-yı genc-i defîn-i me‘ād eden mālî
- 5 Edīb vāye-güzîn-i ğınā-yı dehr olanıñ
 Olur müfid-i hāsāret me‘āl-i āmālî

2146

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Tıtdı belediñ muhtekirānı bu ğılālî
 Çirk-ābe-i kārîz-i tama‘da boğılalı
- 2 Hārā ise de sil‘a-i suhtu güher añlar
 Ehl-i tama‘a hîre gelir mevc-i helālî
- 3 İbrāz edemez kuvvet-i dem-nāţıka neyde
 Engüşt iledir kār-ı suhan-güyî-i lālî
- 4 Ol hüsnuñe bî-reng gil-i müşg-i Hıţadır
 Nā-müdrîk olur ‘anber-i naķş-ı haţ u hālî
- 5 Der-beste kalır kār-ı gedā dehrîñ Edībā
 Mün‘imler iken halka-zen-i bāb-ı su‘ālî

2147

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Felekde merdüm-i sencide-siret bir benim şimdi
Fürûğ-ı ' ayn-ı mizân-ı fetânet bir benim şimdi
- 2 Yeter mi' yâr-ı hüşum dâniş-i qadr-i kem ü bişe
Haş-ı butlân-keş-i i' dâd-ı seng ü âhenim şimdi
- 3 Hemân güyâ cilâ-yı dide-i Ya' kûb-ı gerdüna
Şezâ-yı ' ıtr-ı Yûsuf nekhet-i pîrâhenim şimdi
- 3 Kuvâ-yı fitnati çerh aldı feyz-i iktirânımdan
Talâkat-dâde-i nuṭṭ-ı sipihr-i elkenim şimdi
- 5 Edibâ mahv ile dilden nuḳûş-ı ye's ü ümmîdi
Cihânda reste-i gavḡâ-yı sūr u şivenim şimdi

2148

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Ritâc-ı dahme-i vaşlın güşâd aḳfâli
Siyeh-tavâli' -i hicrânın oldu aḳ fâli
- 2 Fürûğ-ı mihr ü vefâ yok dil-i emirânda
Hıyâmgâh-ı cefâdır fezâ-yı âmâli
- 3 Kazâ ki dânişi kıldı naşib-i ehl-i hüner
Metâ' -ı kâside haşr etdi dūş-ı dellâli
- 4 Huzûr-ı kalb iledir zevḳ-i âdemî şanma
Şarâb-ı şehd iledir ta' m-ı râhat-i bâli
- 5 Edib zâhid-i ḡar fehm-i remz-i ' aşḳ etse
Olurdu ekmehe müdrik işâret-i lâli

2149

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Âhenindir şûfî-i ḡılzat-nihâdın menkibi
Kûhu ber-dūş eylemek ' aynında gelmez men gibi
- 2 Bulmadım etdim nigeḡ pür-fitne her sū zen gibi
Keydi âsâyiş-ḡırâş-ı merd olur süzen gibi
- 3 İktibâs-ı nûr-ı imân etmeyen ehl-i şeḳâ
Kaldı mehcûr-ı ziyâ kandil-i bî-rûḡan gibi

2147 S 126a, Ü1 230a, Ü2 224a

4 iktirânımdan S, Ü2: iktirânından Ü1

2148 S 126a, Ü1 230b, Ü2 224a

2149 S 125b

- 4 Āb-ı rüyu suht için pāşide-i i' t̄āb eden
Muttaşıl mālīde-i aqdām olur dāmen gibi
- 5 Merdüme yokdur Edībā hiç nişān-ı eblehī
Dehrde her sifleye te'kīd-i hüsn-i zan gibi

2150

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şafā bilme görüp nūş-ı meye idmān-ı mey-ḥ'ārı
Ki ehl-i ḥürmete iṣār eder idmān-ı mey ḥ'ārı
- 2 Herās etmez caḥīmiñ pür-lehīb olduğça bu nārı
Harīş-i nehb-i māl-ı 'ālemiñ bulduğça bunarı
- 3 Şakın kaşr-ı 'inān-ı nuṭṭdan nehy-i menāhīde
Kümeyt-i bād-pāveş germ kıl reftār-ı güftārı
- 4 Emān-dādī 'adūya kayd-ı istimrār-ı şulḥ olmaz
Diraḥt-ı ḥuşkuñ ancak kaṭ' dır tedbīr-i eṣmārı
- 5 Edībā şulḥ-ı aḥyār-ı ümem müstaḥkem olduğça
Tükenmez ḥāmemiñ eṣrār ile āgāz-ı peykārı

2151

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Çemende bir şanemle etmeden nūşide mīnāyı
Medār olmaz neşāta eylemek gūş-ı dem-i nāyı
- 2 Sipihriñ tābiş-i āyīne-i sīmīn-i māhından
Gören fark eylemez her dil-ber-i ferḥunde-sīmāyı
- 3 Eger pest etmese ḥübānı 'aks-i māh-ı t̄ābānī
Eder mi zāhid-i ḥurs-āşinā ḡilmān-ı Tersāyı
- 4 Felekde māh olursam fi'l-meşel ḥ'urşid-i raḥşāna
Uzatmam iḳtibās-ı nūr için dest-i temennāyı
- 5 Edībā mest-i medhūşān-ı şahbā-yı tama' şimdi
Hevā-yı sīm ü zerle aṅlamaz şafrā vü beyzāyı

2152

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Zāhidā rind ile terk eylemediñ sen cedeli
Görmedim kaşd-ı ezā eylemede sence deli

2150 S 130b, Ü1 230b, Ü2 224a

1 mey-ḥ'ārı S, Ü2: mey-ḥ'arı Ü1 / ḥ'ārı S, Ü2: ḥ'orı Ü1

2151 Ü2 224b

2152 S 130b, Ü1 230b, Ü2 224b

- 2 Kibrden dīde-i ikrāh ile gördüñ başali
Muşhafa tā'ib-i kibr olmağa half et baş eli
- 3 Şeyh-i bed-mesti sezā-yı mey-i irşād edemem
Hetk-i estār edeni mahrem-i rāz etmemeli
- 4 'Āşık-ı bī-emeliñ sāķī-i feyz-i Hākdan
Yetişir cā'ize-i neş'e-i terk-i emeli
- 5 Kaşd-ı ihlāş ile de merd-i riyā-kārīñ
Olamaz 'āşıkā taklīd ile zātī 'amelī

2153

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Olup ferzāna pey-rev cehl ile dūr eyle memkūru
Ki ben reh-berlige bir gūne taşvīb eylemem kūru
- 2 Behiştı etse mesken gāyet-i şāhid-perestīden
Görünmez şeyhe bihter cennetiñ gılmāndan hūru
- 3 Cihānda hetk-i sitr-i nāsı lāyık görmeyen ancak
Olur me'mūn-ı hemm-i inkişāf-ı zeyl-i mestūru
- 4 Nigāhın eylemezdi āşinā mir'āt ile zālīm
Aña te'sir edeydi naḥvet-i sīmā-yı manzūru
- 5 Olur şanma mezāk-ı rindi kārīh lezzet-i meyden
Edibā neş'eye gālib de olsa renc-i maḥmūru

2154

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 'Āşıkıñ şakb-ı pes-i yāre ise bendeligi
Nāz-ı yāri çekemem terk ederim ben deligi
- 2 Bī-nevā-yı eşer-i şevkiyim ol meh-rūnuñ
Almadıkça nazar-ı ḥāhişe tābendeligi
- 3 Nā-şekībāyī-i serdī-i şitādandır hep
Zāhidiñ meclis-i mey-ḥāra şitābendeligi
- 4 Hākdan za'fı ile naqd-ı enīn aldı kazā
Bī-bahā vermedi dünyāya perākendeligi
- 5 Nāle-i ḥasreti telkīn eder aḥbāba Edīb
Būlbülün encūmen-i bāğda ḥānendeligi

2153 S 130b, Ü1 230b, Ü2 224b

2 gılmāndan S, Ü2: gılmān ile Ü1

3 sitr-i S, Ü2: sırr-ı Ü1

2154 S 130b, Ü1 231a, Ü2 224b

1 Nāz-ı yāri S, Ü2: Nāz-ı nāzı Ü1

3 mey-ḥāra S, Ü2: rindāna Ü1

2155

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'Adūnuñ naqşdır ümmîd-i kîs-i zerle tenkîsi
Gezend-i i'tidâdan n'eylesin âzürde-ten kîsi
- 2 Dile başdıqça 'aşk-ı dil-berîñ pây-ı cevâsîsi
Düşer kânûn-ı qalbe aḡger-i nâr-ı cevâsı sî
- 3 Olaldan naşb-ı 'aynım ḡsñnünñ naqş-ı kerârîsi
Mu'atṭaldır benân-ı dük-i çeşmimden kirâ rîsi
- 4 Süveydâ-yı diliñ sevdâ-yı fikr-i ḡaṭṭ u ḡâlîñle
Bulunmaz 'aks-i tâb-ı rûyuña bir cây-ı ḡâlîsi
- 5 Megāk-i ma'den-i sîm ü zere ilkâ-yı cân eyler
Edîbâ cümle süflî-ṭab' imiş kevniñ e'âlîsi

2156

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Cihānda görmemişdir kimse ḡıç zādıyla hem-zādı
Tevekkül kıl dil-i ḡırş-āşināya etme hem zādı
- 2 Kuvâ-yâb-ı ḡinâ-yı ḡurremî ol şervet-i ḡamla
Diliñ naqḡd-ı sürûr olduğça ḡamdır bâb-ı îrâdı
- 3 Hemân peyveste şâd-ı tuḡfe-i fikr-i na'im etme
Gehî endîşe-i nâr ile de yâd et dil-i şâdı
- 4 Binâ-yı bî-esâsı dem-be-dem vîrâne olduğça
Yakışmaz defter-i taḡrîr-i kevne ṭırs-ı âbâdı
- 5 Edîbâ vaşf-ı tâb-ı sînemi elvâḡa yazdıqça
Qalemler nâ-girîz eyler şarîr-i âḡ u feryâdı

2157

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâlim demem ki ed'ıye-i def'-i zarr oku
Zîrâ işâbet etmelidir saña qahr oku
- 2 Bay u gedâyı hem-ser-i târâc-ı mâl edip
Temyîze diḡḡat eylemediñ vardan yoḡu
- 3 Yeksân görüp 'avâciz ile aḡviyâyı sen
Farḡ etmediñ tegâfûl ile açdan toḡu

2155 130b, Ü1 231a, Ü2 224b

3 dük-i S, Ü2: nûk-i Ü1

2156 S 130b, Ü1 231a, Ü2 225a

2157 S 130b, Ü1 231a, Ü2 225a

- 4 Çeşm-i meşâmı bûy-ı ciyefle qarîr edip
Hiç almadiñ revâyiñ-i inşâfdan koķu
- 5 Bilmiş Edîb kim hele ‘ıtr-ı helâlden
H’oşdur mezâķ-ı h’âhişine hürmetiñ boķu

2158

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Sâkiyâ şerbet-i pür-nef’ -i meyiñ bir içimi
Pâk eder renciş-i ahlâķ-ı kederden içimi
- 2 ‘İllet-i reşk ile aġyârı geçirdi cândan
İnce refîâr ile dil-dârıñ öñümden geçimi
- 3 Gerçi kim kapladı gülzâr-ı cihânı ammâ
Hârzâr-ı fiteniñ yetdi zamân-ı biçimi
- 4 Kahr-ı her hâyine bî-kayd-ı semend-i rehvar
Pür-şitâb olmaġa teşmîre özendim kaçımı
- 5 Teysden kebşini fark eylemedim ben nâsiñ
Lîk Edîbâ koyunuñ aķseni buldum keçimi

2159

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 O kim def’ -i ġama tâb-âver olmaz hem-dem-i nâyı
Müheyyâ eylesin hengâm-ı cevri hemde mînâyı
- 2 Revâ görmez kenâr-ı cûya zâhid çeşme imâyı
Ki ibriķ-i vuzûdan ġayrı bilmez çeşme-i mâyı
- 3 Ne deñli hem-dem olsa behceti pûşidedir rinde
Nesîm-i bâġ açar ancak niķâb-ı bîkr-i şahbâyı
- 4 Bisât-ı sebzeyi çünkim şitâ ġarķ eylemiş birden
Çemenler sâķa-i germâya sermiş ferş-i sermâyı
- 5 Eder fersûde-tâb-ı gerdiş-i pîrâmen-i gül-bün
Şühûd-ı şu‘le-i gül bûlbûl-i pervâne-sîmâyı
- 6 Benimle baķş-i ‘aşķı bûlbûlün bîhüdedir şimdi
Ėudûm-ı şâhid-i gül faşl eder ancak bu da‘vâyı
- 7 Edîbâ hem-nigâh-ı ‘andelîb-i zârdır göñlüm
Bahârı olmasa raġbetle görmezdim bu dünyâyı

2160

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Gönlüme terk-i hevā olmadadır ilhāmī
' Acebā kaşd-ı kaẓā hātırımı ilhā mı
- 2 Dil-i sevdā-zedeye kesb-i revāc-ı ' aşka
Ben de vākıf degilim kimdir eden ibrāmı
- 3 Merd-i bîgāne-i gamdan hevesin dūr etmiş
Ehl-i işrāke naşib eylemeyen İslāmı
- 4 Dile bî-fā'ide-i ' ā'ide-i şevk olsa
Nefs-i bed-ḥāha uyup elde kıomazdım cāmı
- 5 Nice kes cāh ile kām aldı Edibā ancak
' Ālem-i ' aşkda gönlümce ben aldım kāmı

2161

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Şāh-ı mağrūruñ perişān oldu çünkim ülkesi
Kābzā-i taḳdīrde der-mānde buldum ol kesi
- 2 Zālimiñ şanma ' abeş bî-dāda her gāh eşmesi
Nefsini ikā' içündür gayra bu cāh eşmesi
- 3 Hāşm çün feryād ile meḥşerde dāmen-gīr ola
Şehleriñ şad-çāk olur ezyāl-i şīb ü atlası
- 4 Dil perişān-ı gamı fikretle mesrūr eylemez
Dil-berāniñ dāmen-i zülfü perî-şān etmesi
- 5 Rāh-peymāy-ı meserretken hayāl etmez Edib
Ġam-kafā-dār olduğun derk etmeyen piş ü pesi

2162

mef' ūlū fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Dest-i nigāha ' ārızi bir gül degirmedi
Gülşende ḥārı yok ele bir gül de girmedi
- 2 Ser-rişte-i vişāli yed-i yāda girmedi
Zirā ki anı dūk-i yed-i yad egirmedi

2160 S 130b, Ü1 231a, Ü2 225a

1 hātırımı S, Ü2: hātıramı Ü1

2161 S 131a, Ü1 231b, Ü2 225b

2162 S 131a, Ü1 231b, Ü2 225b

2 yāda S: yāre Ü1, Ü2

- 3 Çok çekdi bār-ı çille-i cevriñ felekde şeyh
Böyle ‘abeş o eştir-i ser-mest esirmedi
- 4 Gösterdi ğayra şad girih-i naḥveti o şūḥ
Bizden hele teġāfūl edip yüz çevirmedi
- 5 Hep bāda verdi neş’eleri sākī-i felek
Ancaḳ Edīb neş’emizi bāde vermedi

2163

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Ḥarīşin yap nümūd-ı gerdişin bir el degirmanı
Elin degmezse de taşvırine bir el degir Mānī
- 2 Der-i Mevlāda ol zāhid melik-i ‘izz-i derbānī
K’olur vīrān-dilān-ı şadme-i fakra o der bānī
- 3 Reh-i tecridde buldukça kūt-ı nīm men nānı
Ferāmūş eyleyem ḥāşā ki faẓl u cūd-ı Mennānı
- 4 Ğulāmın ḥüsnünü inkār eder şūfī zi-nā-dānī
Anı meftūn-ı nisvān eylemiş kār-ı zīnā-dānī
- 5 Süleymānın Edībā ‘aynıma gelmez o dīvānı
Ki ben emlāk-i çerḫi eyledim teşḫir o dīvānī

2164

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Qazaklanıp n’ola kıllansa hiziñ otrağı
Geline mevsimi lā-būd pūr eyler ot rāğı
- 2 Sebīl-i eşk-i teriñ āb-ı serd-i bardağı
Hele giderdi tef-i cism-i dāğ-ber-dāğı
- 3 Fezā-yı sāhirede ḥall ü ‘aḳda kādīr iken
Cebīnden girih-i kibri çözmedi bāğı
- 4 Şirā’-ı fülk-i cihān tayy u neşre sūd etmez
Olunca ceşş-i me‘ādiñ güşāde bayrağı
- 5 Edīb ederdi nebīler iğāşe ümmetini
Hezār rüy-ı siyāhın bulunsa yüz ağı

3 şeyh S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

2163 S 131a, Ü1 231b, Ü2 225b

2 Ḥaşıdın S, Ü2: Ḥasūduñ Ü1

2164 S 131a, Ü1 231b, Ü2 225b

1 ot rāğı S, Ü2; ot orağı Ü1

2165

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Emsâline fahr etmededir Nemçe kıralı
Rûm u ' Acemiñ leşkerini Nemçe kıralı
- 2 Zann eyledi kim şavlet-i Mehdî-i zamânıñ
Rîzân edemez çok kızıl elmayı nihâli
- 3 A' dâniñ emân-h'âh ola şemşîr-i cefâdan
Te'dîb ile tertîb olunur harb ü kıtâli
- 4 Ser-leşker-i şıdkıñ kerem-i cizyedir ancak
Rûzâne-i ecnâdına şâyeste nevâli
- 5 Aqtârda her hâyin-i bed-kârı Edîbâ
Şâyân-ı cezâ görmez idim olsa vebâli

2166

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Ben eylerken emel la' l-i lebiñ çün gayra câm oldu
Bedel senden reşâda şanki cânâ gay recâm oldu
- 2 Meyiñden sâkiyâ tās-ı ümîdim tâ ki tām oldu
Humâr-ı sāgar-ı ser-şâr-ı miḥnet taştamām oldu
- 3 Ğamiñdır eyleyen 'uşşâkı senden lâyıq-ı re'fet
Ğamiñdan bîme rām olduysa her kim bî-merām oldu
- 4 Ḥalîd-i nâvek-i cevri kırâb-ı cevî-i sinemden
Raķibe bā' iş-i tecrîd-i seyf-i intikām oldu
- 5 Edîbâ 'aşk-ı yâr üftâdesin bî-iḥtiyâr eyler
Anıñ'çün her giriftâr-ı hevâ rüsvâ-yı 'âm oldu

2167

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ḥayfâ ki intizâr-ı bahârım tükenmedi
Hicrân-ı bûlbûl-i dil-i zârım tükenmedi
- 2 Bir nîme 'işvesiyle tamām etdi 'âlemi
Dünyâ tükendi 'işve-i yârim tükenmedi
- 3 Maḥv eyledikçe eşk ile resmi bedîd olur
Ğamdan sevâd-ı şafḥa-i kârım tükenmedi

2165 S 131a, Ü1 132a, Ü2 225b

5 bed-kârı S, Ü2: bed-kârıñ Ü1

2166 Ü2 226a

2167 Ü2 226a

- 4 Rūzum sevād-ı şām ile hem-şūret olmada
 Tuğyān-ı tār-ı mīg-i nehārım tükenmedi
- 5 Olmaz Edīb irāka-i eşkimle münṭafī
 Eşkim tükendi şu'le-i nārım tükenmedi

2168

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Ne dem taşvīr edersen şekl-i mātemgāh-ı ezmānı
 Şibāğ-ı naḡsını ḥūn-āb-ı çeşm-i terle ez Mānī
- 2 Şehādet-cūy-ı 'aşka nesme-i bī-bāk-i pāk ister
 Fidā-yı rāh-ı yāre her dilīriñ şanma var cānı
- 3 Marīz-i 'aşka dārū-yı naşihat nüks olur vā'iz
 Mesihāya ṭabībīñ 'ārdır idmān-ı dermānı
- 4 Rūkām-ı ḥışt u seng-i ḡamla da ābād olur göñlüm
 Olunca ḡaṭır-ı vīrāna dil-berden nıgehbānī
- 5 N'ola mecbūr olursa insilāḡ-ı bezm-i 'ālemde
 Edīb ehl-i hevāya şe'ndir vaz'-ı girān-cānı

2169

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Ḥüsünü görmemeden dīde-i nā-bīnāsı
 'Ālemiñ bilmedi ḡadr-i mey-i nābı nāsı
- 2 Cāhınıñ her ne ḡadar olsa fesih ercāsı
 Rāciyān-ı keremiñ şehirler imiş ercāsı
- 3 Tā ki maḡv olmaya cevfinde vecel safrāsı
 İştifāf ile cihāda olamaz şaf rāsı
- 4 Göze gelmez çemeniñ tāze gül-i büyāsı
 Sitem-i çerḡ ile ḡalkıñ var iken bu yāsı
- 5 Göñlümüñ ḡam ki Edīb ola ḡavī hem-pāsı
 Sīneden şanma zidāyide olur hem pāsı

2168 S 131a, Ü1 232a, Ü2 226a

2 ister S, Ü2: etmez Ü1

2169 S 131a, Ü1 232a, Ü2 226a

2 Cāhınıñ S, Ü2: Cāhiliñ Ü1 / şehirler S, Ü2: şehirler Ü1

2170

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Zülmü zenbūr olup sîne-i her sālārı
İrtikām üzre olur şokmağa her sāl arı
- 2 Görmemiş yok sitem-i her şeh ü her cāsārı
Renc-i bî-dādları olmada her cā sārı
- 3 Zāhid-i haste-dile gālib iken bīmārı
Yine ol hayye-menişden umamam bî-mārı
- 4 Bu fiten-ḡānede eṣrār-ı aḡ aḡyār olsa
Tām iken naḡş ile yek nīme görür aḡyārı
- 5 Şimdi enmūzec-i ḡündür dil-i aşdāfa Edīb
Faşl-ı nīsān-ı cihānıñ dürer-i emṡārı

2171

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Hidāyet-pīşe kirdārından eyler ḡāle işḡādı
K' olur bî-ḡıbet-i kārına kirdārından iş ḡādı
- 2 Nidāsından nevāḡāḡ-ı naṣīḡat olsa ger nādı
Cihānda her nidā-kār-ı riyāya ben demem nādı
- 3 Baña kārımda imdād etmedikçe n'eylerim dādı
Digerden müstemidd-i dād olan yā n'eyler imdādı
- 4 Hemān neşr-i şirā' -ı fülk-i vecd-i ' andelībāna
Yem-i ḡülşende bād-ı behcet-i ḡül-ḡonçedir bādı
- 5 Edībā ḡıẓr-ı ferruḡ-demden istimdād-ı rüşd etse
Dil-i nā-ḡābile ḡābil degil te'şir-i irşādı

2172

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Bāb-ı li'āma 'azme ḡabül etme niyyeti
'Azm etmedense cāna ḡabül et meniyyeti
- 2 Kecdir Yehūd-ı bed-menişin Müseviyyeti
Yok kış-i bātılında ser-i mū seviyyeti
- 3 Ḳoy kār-ı iḡtiyāb ile izḡāb-ı ḡayreti
Cehd et femiñde olmaya ḡāyide ḡayr eti

2170 S 131a, Ü1 232a, Ü2 226a

2171 S 136b, Ü1 232b, Ü2 226b

2172 S 136b, Ü1 232b, Ü2 226b

- 4 H̱arvār irbi pūšt-i zemīne tarīh eder
Her kim ẖar-ı dü-pādan umar ādemiiyeti
- 5 Hem-zād-ı yek pederse Edīb ehl-i şıdkdan
Yokdur vidāda ehl-i riyānıñ ẖariyyeti

2173

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Emīn bilme riyāzet-keş-i tarīkānı
Dıraht-ı ẖuşke sürer nicesi tarī kanı
- 2 Geçerse tāb-ı ruhu şem'-i ser-fürüzānı
Gulām-ı şūha eder şanma ser-fürū zānı
- 3 Rūfūda olma girībān-ı ẖırkayı zāhid
Nazarda ẖ oş göremem çāksiz girībānı
- 4 Dil-i cerīhimi taşvīr eder mi şıhhatle
Derūna zaḥm-ı tenimden bulunca dermānı
- 5 Taḥammül eyleyemez bār-ı şıklet-i bedeni
Edīb kulle-i Qāf olsa 'āşıkıñ cānı

2174

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Çekdi bu dili ḥayli zamān boyına ḥālī
Zann etme keş-ā-keşden olur bu yine ḥālī
- 2 Bir şūh ki efzūn ola mālīyla cemālī
Künc-i hevese öyle cemālī kıomamalı
- 3 Qapdı dili pūşīde-nikāb eyledi rūyun
Hiç gönlümüz açılmaz o meh-pāre kapalı
- 4 Ebrūları şemşīr-i cefāsiyla dem-be-dem
Qıymaḳda bizi nüşha-i 'aşkın okuyalı
- 5 Farq etdi caḥīm içre yerin āteşe düşdü
Şūfi-i ḡabī ẖāb-ı riyādañ uyanalı
- 6 Tayy etmek umar emti'-a-i baḥş u 'atāyı
Gūyā ki ümem māl için ister bu kemālī
- 7 Za' mınca kıral başını kaṭ' etdi Edīb[ā]
Faḥr etmede zāhid ḥum-ı şahbāyı kıralı

2175

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Keyd-i zenden levme ben şâyeste görmem korkarı
K'âdemi Yūsuf gibi sicn-i belāya kor qarı
- 2 Çekmeden bildim ğam-ı sūdāgerān-ı benderi
Ol cihetden nā-giriz etdim muğallağ ben deri
- 3 Bāng-ı tehdīdi bize tekrār ile şūfī-i ħar
Münhemikdir nev-be-nev esmā' a şavt-ı münkeri
- 4 Müstaķīm etmez anı olsa 'ibāret nā-dürüst
Rāstī-i kilik-i rāķimle sedād-ı mıştarı
- 5 Bī-nevādır sīret-i iķbālden Hallāķına
'Ālemin idbāra sā'idir Edībā ekşeri

2176

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 H'āce Hāķdan diledi benderi ben dergāhı
Eyledim dergehi ben melce' o bendergāhı
- 2 Benden ey çerĥ-i denī eyleme a' lā māhı
Yoĥsa ben şeş cihete eylerim i' lām āhı
- 3 Ğarażı neş'e-i eşvāķı füzün etmektedir
'Āşıkıñ nūş-ı mey-i nāb ise de dil-ĥ'āhı
- 4 Nehydir emr-i taķā müntesib-i 'işyāna
Emr ise müncezib-i tāt' ate nehy-i nāhı
- 5 Dür iken ğafve-i ğafletden Edībā görmem
Bāng-ı iķāza sezā gūş-ı dil-i āĝahı

2177

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ol serābistānda kim enhār u ābār olmadı
Anda hiç bir kimseye teklīf-i āb-ār olmadı
- 2 Cāhilān ni' met-güzīn-i ħubb-ı aĥyār olmadı
Uĥvesinde Yūsufa zīrā bir aĥ yār olmadı
- 3 Mürşidiñ naĥl-ı kemāli ser-bülend ammā ki ĥayf
Ğuşn-ı kārında riyādan ĝayrı eşmār olmadı

2175 S 137a, Ü1 232b, Ü2 227a

5 'Ālemin S, Ü2: Sālik-i Ü1

2176 S 137a, Ü1 233a, Ü2 227a

1 benderi S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

2177 S 137a, Ü1 233a, Ü2 227a

- 4 Hecr ile güçdür şehā cāndan sebük-bār olmamak
Fūrkatıñle cān deme düş-ı tene bār olmadı
- 5 Rencini hüsranā ibdāl eyledi ol kim Edīb
Vuşlata naqd-ı revānıyla harīdār olmadı

2178

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Mümkün mi hem-cenāb-ı e'ālī ola denī
Etmek olur mu 'anber-i sārā o lādeni
- 2 Kaṭ' ile ābın etme mu'aṭṭal degirmeni
Dā'im sürin-i şeyhe mürīdā degir meni
- 3 İblāğ-ı ḥasb-i ḥāline 'aczin sefīr eder
Haşr eyleyen mühādeneye rezm-i düşmeni
- 4 Görme libās-ı faḥr ile zībende sifleyi
Yāḳūt bilme faşş-ı zücāc-ı mülevveni
- 5 Dil-ḥ'oş olan kanā'at ile bir me'āş için
Görmez Edīb būsā revā dest ü dāmeni

2179

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Yüklendi düş-ı batnına bāğıñ kirāsını
Zā' fıyla zāhid istemesin mi kirāsını
- 2 Açsın tarīḫ-i maṭbaḥa çeşm-i gedāsını
Verdikçe sem'-i şeyhe muvāfıḳ şadāsını
- 3 Ferş-i ḥaşīr-i sum'ayı koymaz hevālana
Pūsīde etdi şeyḫ-i gedā büriyāsını
- 4 Rāh-ı sitemde sa'y ile elbette tiz bulur
Zālīm bu sū'-i ḥāline lāyık belāsını
- 5 'Älemde hiç Edīb inanmam ki bī-emel
Bir kimse cüst-ü-cūda olur āşināsını

2178 S 137a, Ü1 233a, Ü2 227a

2179 S 136b, Ü1 233a, Ü2 227a

3 sitemde S, Ü2: sitemle Ü1

2180

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Ben dâ' iye-i şıdk ile sürdüm bere kâtı
Meslûk ederim rāh-ı huşul-i berekâtı
- 2 Minhâc-ı tezâvîrde şâbit-kadem olsun
Meşvâ ola tâ şeyhe cahîmîñ derekâtı
- 3 Beddir gele-i fâka ki tâ pâre-i nândır
Dervîş ü şehîñ ağdiye-i müterekâtı
- 4 Tahrik-i cemâd etmeye tâ cîlve-i vecdi
Zühhâda tevâcidle 'abeşdir harekâtı
- 5 Her merd-i şitâbân-ı reh-i kurbuñ Edîbâ
Takvâ gibi mümtâz-ı aşâ'il gerek atı

2181

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Bedîd olaydı eger zîb-i çâk-i dāmânı
O şûha lâyıķ idi dense Yûsuf-ı şânî
- 2 Sirişti hûn iledir alma nân-ı ihsânın
Şehâya 'âlemiñ iķbâl ederse hâkânı
- 3 Hârîşe bâb-ı ekâbirde imtilâ gelmez
Yedikçe ney-şeker-i deste-çûp-ı derbânı
- 4 Hıyânet ehli cahîme revân olup âhîr
Kâlib-i cevî-i lezâya hülûl eder câmı
- 5 Edîb yahı gibi nuķl-ı dehân eder zâhid
Degerse câm-ı zücâc-ı şarâba dendânı

2182

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 'İşmetle gerçi şeyh-i mürâyî öger seni
Ammâ kıomazdı rām edebilse o ger seni
- 2 Haţt-ı ruhuñ pür olsa da pervâz-ı hüsnüñe
'Âşık yine hevâya gidermez öper seni
- 3 Hâr olsa müy-ı la' l-i laţîfîñ dehânına
Üftâdeler merâret-i gamla emer seni

2180 S 137b, Ü1 132b, Ü2 227b

1 huşul-i S, Ü2: haşîre Ü1

3 Beddir S, Ü2: Budur Ü1

2181 Ü2 227b

2182 Ü2 227b

- 4 Dil verme şüst-ü-şüy-ı gama keyf-i cām ile
Zāhid şakın ki sāgar-ı şahbā yaqar seni
- 5 ‘Ār etme terk-i rûze için seng-i ta‘ndan
Tā kim çeker namāz-ı terāvihe cer seni
- 6 Koyusun firāz-ı künbed-i eflāke ser yine
Āhir sitiz-i tîşe-i ehvā keser seni
- 7 Pirāye-gîr-i şıdk u hülûş ol Edîbveş
Kadriñ ne deñli pest ise ihlâş eder seni

2183

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- 1 Reviş-i hırş ile koy şensene-i cārûyu
Etme sevdâ-zede-i mâliş-i her cā rûyu
- 2 Tab‘-ı gül şöhet-i hâr ile tağayyür bulmaz
Hâ‘iniñ şādika zirā eşer etmez hûyu
- 3 Yâri bî-tecribe yâr añlama kim mā-verdiñ
Hâric-i zarf-ı zücâcından alınmaz bûyu
- 4 Buḥlu mu‘tād edemez merd-i ‘atâ-kâr olmaz
‘Aksine münkalib etmek cereyân-ı cûyu
- 5 Eylemez ledğa-i nişinden Edîbā rāhat
Mârdır tāmî‘a zülf-i emeliñ her müyu

2184

fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

- 1 ‘Āşık-ı zârîñ enînin gûş eder yok kimsesi
Eylesin andan qarîn sem‘-i qabûle kim sesi
- 2 Çerḥ-i dūn erzâl-i aqvâmı vücûh-ı nâs eder
Yem gibi tâc-ı ser-i emvâc eder hâr u ḥası
- 3 Ber-ṭarafdır ḥalk-ı ‘âlemden bu gün resm-i ‘afâf
Rāyegândır hizb-i gılmân u zenîñ piş ü pesi
- 4 Şevb-i nāmûs-ı cevân-merdî ser-â-ser münselib
Hülle-i faḥr oldu eclâfa şıfât-ı nâkesî
- 5 Şimdi mecbûl-i hıyânetdir Edîb ehl-i zamân
Ser-be-ser buldum emânetde müberrâ her kesi

2183 S 137b, Ü1 233b, Ü2 227b

2 ile S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

4 mu‘tād Ü1, Ü2: mu‘tâ S

2184 S 137b, Ü1 233b, Ü2 227b

3 Rāyegândır S, Ü2: Zāyegândır Ü1

2185

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sükün bulmuşdu bir dem tırveş şimdi yeleklendi
Hübubu münkatı' ken bād-ı āhımla yel eklendi
- 2 Gelelden sāḥa-i miḥmān-sarāy-ı 'ālem-i keвне
Mücerred kuruş-ı dāğ-ı 'aşk ile gönlüm yemeklendi
- 3 Dil-i 'āşık 'aceb mi 'ākif-i zıll-i hümüm olsa
K'anıñ miḥnetle sakf-ı ḥāne-i ḳalbi direklendi
- 4 Raḳibiñ keydi müştedd oldu yāriñ vaz' -ı bezminden
Yüzü ol nā-bekār-ı ḥāyiniñ gitdikçe peklendi
- 5 Edibā inmedi bālā-yı ḳaşr-ı 'izz ü nāzından
Ki güyā 'ālem-i 'ulvīde dil-dārım meleklendi

2186

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Mükedder etme ğam-ı zād ile tehīgāhı
Olursa da eşeri zāddan tehī gāhı
- 2 Bulur mehābeti iklīl-i hūş ile şanma
Ki tāc-ı faḥr iledir ḥaşmet-i ser-i şāhı
- 3 'Uyün-ı fıtḥatı ḥ'ābidedir nāzarlarda
Melekde olmaya tā pertev-i dil-āgāhı
- 4 Lüzüm-ı bāb-ı rızādır 'alāyım-i tevfiḳ
Zehāb-ı nehc-i ṭama'dır delīl-i güm-rāhı
- 5 Edib pend-i naşūhuyla müntehi olmaz
Fesād-ı sīretine kendi olmayan nāhı

2187

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Şanma fermān-ı ğama münḳad olur her tenbeli
Söylemez emr-i ḥıdīv-i miḥnete her ten belı
- 2 Her dil olmaz fā'iz-i nev-bāve-i dāğ-ı heves
Her kesin eşmār-ı naḥl-ı rif' ate yetmez eli
- 3 Ārzü-yı neyl-i dārū-yı nigāh-ı raḥm ile
Yāre 'āşık zaḥmını gördükçe izḥār etmeli

2185 S 137b, Ü1 233b, Ü2 228a

1 bulmuşdu S, Ü1: bulmuşdum Ü2

3 hümüm S, Ü2: gümüm Ü1

2186 S 137b

2187 S 138a, Ü1 233b, Ü2 228a

- 4 Tîr-i pendî çāk-sāz-ı sîne-i ehdâf idi
Zâhidîñ süst olmasa tâb-ı kemân-ı mıkveli
- 5 Ben kerâmâtın Edîb ikrârda mecbûr idim
Olmasa 'arz-ı kerâmet meşreb-i şeyh-i velî

2188

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Olunca deste vâşıl tāk-i vaşlñ tâ 'anākîdi
Edîm-i cânımı ifrât ile tîğ-i 'anâ kıydı
- 2 'Acebdir muttaşıl şâm u seher feryâd u sūzişde
Tükenmez bülbül ü pervāneniñ 'uşşāka taqlîdi
- 3 Ayırma gönlümü hiç halka-i zencîr-i zülfünden
K'odur cânâ dil-i şeydâ-yı zârîñ heykel-i cîdi
- 4 Nigāhımdan ba'id et şüret-i eb'ād-ı ağıyarı
Baña gösterme bir takrîb ile sîmâ-yı teb'îdi
- 5 Edîbiñ vaşlña ilhâhını ma'zûr tut zîrâ
Vişâle 'âşîkñ şâyeste olmaz levme te'kîdi

2189

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Cihānñ eyledi her kec-reviyye dānāsı
Devâ-yı rüşde bedel mübtelâ-yı dā nāsı
- 2 Ne deñli kârih ise muttakî kuşûrunda
O deñli fâcîre lezzet verir haţâyāsı
- 3 Harîş-i cûd ise de Hâtemân-ı tedbîriñ
Naşîb-i hâk olamaz ta'm-ı cür'a-i kāsı
- 4 Harîr-i kevşer olur hâme-i şurâhîniñ
Turûs-ı cevfi kü'ûsa şarîr-i imlâsı
- 5 Edîb nukre-perestân-ı dehriñ uhrâda
Cihānda farţ-ı gınâdır nişân-ı iflâsı

2190

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Olur mu lücce-i yemm-i gamıñ selîmânı
Müşâhed olmadı yemm-i gamıñsa limanı

2188 S 138a, Ü1 234a, Ü2 228a

3 zârîñ S, Ü2: zâr-ı Ü1

2189 S 138a, Ü1 234a, Ü2 228a

2190 S 138a, Ü1 234a, Ü2 228b

- 2 Hemān fütāde-i gird-āb-ı ye 's-i rāhatdır
Felekde mîr ü şehîñ her ğarîķ-i ihsânı
- 3 Mużırr-ı nās olan İslāma ehldir denmez
Ki merde keff-i ezādır delîl-i imānı
- 4 Sihāma hem-demî-i kıavs inhinā vermez
Muķārenet kec eder şanma müstaķimānı
- 5 Edîb rāh-ı talebde 'ināyet-i Hāk ile
Gehî kıafā-rev eder süst-rev şitābānı

2191

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Cihānı etse ğarķ ehl-i niyāzıñ āb-ı ruhsārı
Yine zeyl-i dil-i eşrāra olmaz āb-ı ruķ sārı
- 2 Göñülden cām-ı şahbā şüste eyler çirk-i ekdārı
Olan zîrā ki mışķaldır müzîl āşār-ı jengārı
- 3 Nem-i eşkim benim naķd-ı şerār-ı sūz-ı sînemdir
'Acebdır 'ayn-ı mādān inbicās-ı şu'le-i nārı
- 4 Le'ime kār-ı 'amd-i dil-nevāzı hūsn-i hulk olmaz
Halel vermez kerîme 'ādet-i sehv-i dil-āzārı
- 5 Edîbā şimdilik şevķ-i metā' -ı feryedir 'ālem
Kumāş-ı sündüsiyyü't-ţarķ-ı şıdķıñ yok ħarîdārı

2192

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Dehān-ı ħırşınıñ ber-kende olsa cümle dendānı
Olurdu ħ'ān-ı fażl-ı Hākķa zāhid cümleden dānı
- 2 Nükūd-ı tātın ibdāl eden kālā-yı dünyāya
Ticāretġāh-ı 'uķbāda tehî ķor keff-i mîzānı
- 3 Bekāya inşinādan sāķa-i ġitî-i fāniye
Düşürmez cismini ifnā edenler zıll-i ebdānı
- 4 Nigāh etmezdi 'ālem sūy-ı ħall ü 'aķd-ı taķdire
Göreydi dîde-i her kār-ı şa' bî rüy-ı āsānı
- 5 Edîbā kıayid-i rāh-ı zafer çün dest-i kudretdir
Degil şāyān-ı faķr āheste-reftāra şitābānı

2193

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 İştidād-ı hırş-ı ğaşb-ı māl ile her müfterī
Restgār etmez gezend-i iftirādan müft eri
- 2 Her büt-i 'işmet-güzīn gördükçe ibrām-ı zeri
Zūd eder germ-ābede ridfinden ibrā mi' zeri
- 3 Olmadıkça tā siper-gīr-i kuvā-yı i'tidāl
Bir şehīn tāb-āver-i a' dā degildir leşkeri
- 4 Derk eden nākes nice pūr-humret-i şerm olmasın
Rehbet-i ehl-i himemden şufret-i levn-i zeri
- 5 Tavr-ı istihyā ile nāzişger olmağla Edīb
'Ālemin olmaz tutuk-püş-ı hayā her dil-beri

2194

me'ülū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilün

- 1 Deryā-yı küh-ı mevc-i ğarāmīn cezāyiri
Ehl-i hevāya oldu muzīk-i cezā yiri
- 2 Aşhāb-ı fīṭnatiñ kefi pāy-ı başāyiri
Kābil degil 'aşūr ile şimdi başa yiri
- 3 Yok bir hırāmgāh-ı şafā şehleriñ de hep
Māgnā-yı tengnā-yı ğam olmuş serāyiri
- 4 Āgendedir kavāfil-i vahşetle ser-be-ser
Mihmāngeh-i mesāriḥ-i ünsün hazāyiri
- 5 Şimdi lüzūm-ı cehl ile hep nāsda Edīb
Ecr oldu iktirāf-ı zünüb-ı kebāyiri

2195

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Muḳaddem gevher-i güftār-ı 'işveñ zīb-i gūşımdı
Ḥadīş-i nāziñ āyā kimledir ey fitne-gū şimdi
- 2 Girībān-ı dili çāk etdi çün ser-pençe-i hecriñ
Aña sen gör yine bir vech-i imkān-ı rüfū şimdi
- 3 Şiyār-ı mezra' -ı kişt-i meṭālib şürezār olmuş
'Abeşdir 'ākile idrār-ı ğayş-ı āb-ı rü şimdi

2193 S 140b, Ü1 234b, Ü2 228b

2194 S 140b, Ü1 234b, Ü2 228b

3 serāyiri S, Ü2: şenā yiri Ü1

4 mesāriḥ-i S, Ü2: meşāriḥ-i Ü1

2195 S 140b, Ü1 234b, Ü2 229a

- 4 Ne hâletdir bu kim mîr ü gedâ her sifle-i ser-keş
Sücûdunda gönülden Hakk'a etmez ser-fürü şimdi
- 5 Edîb enhâr u yemm âlûde-i hûn-ı sirişk olmuş
Bulunmaz merdüme pâkîze bir mâ'-i vuzû şimdi

2196

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bî-liyâkat çün-'Acem koy intimâ-yı Haydarı
İ'tikâd-ı pâk ile olsun penâhın Hay deri
- 2 Şeyh-i tâmi' eylemiş rûy-ı ümîde beñ zeri
Görmedim aslâ aña hırş u şerehde beñzeri
- 3 Mażhar-ı zıll-i hüma-yı hurremî olsun mu hiç
Şah-ı bî-dâdın muhiṭ-i büm-ı ğamdır kişveri
- 4 Bîm-i reh-zen eylemez dervîş-i bî-zâda eşer
Güsfende heykel-i hıfz-ı beḳâdır lâğarî
- 5 Tal'atiyle olmadan maġbûn-ı ilkâ-yı nazar
Görmemek yegdir Edîbâ düşmen-i bed-peykeri

2197

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Besâlet hiç tavâşî merdüm-i zengîde kâbil mi
Reh-i merdân-ı Rüstem-sîrete zen gide kâbil mi
- 2 Ne mümkün ğâfile temyîz-i resm-i zîst ü hûb etmek
Mecâl-i bînişe hiç dîde-i h'âbîde kâbil mi
- 3 Yed-i ğaşbı nice 'âkil şunar naḳdîne-i nâsa
Müjeyle iltikâṭ-ı aḡger-i pâşîde kâbil mi
- 4 Dilâ te'vîl ile taḥlîl-i suḡta etme istiftâ
'Îlâc ile şalâḡ-ı cife-i gendîde kâbil mi
- 5 Peşîmân-ı güneḡ terk-i melâl-i infi'âl etmez
Riyâz içre ferâġ-ı ser-fürüyî bîde kâbil mi
- 6 Ne mümkün müdde'î tâbişger-i sîmâ-yı 'aşḡ olmak
Bülûġ-ı zerre hiç ḡaşıyyet-i ḡurşîde kâbil mi
- 7 Hırâm-ı vecd ü ḡâl etmez qarâr ehl-i tevâcidde
Edîbâ neş'e-i pâ-ber-hevâ te'bîde kâbil mi

5 enhâr u yemm S, Ü2: enhâr-ı rû Ü1
2196 S 140b, Ü1 235a, Ü2 229a
2197 S 140b, Ü1 235a, Ü2 229a

TAHMİSÂT*

1

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Ne deñli mevc-zen olsa yem-i siyâh-ı taleb
Neheng-i nuṭka degildir sezâ şinâh-ı taleb
Budur maḳâl-i ḥaḳîm-i ḥired-penâh-ı taleb
O dil ki olmaya mızmarı cilvegâh-ı taleb
Olur mu sâhası menzilgeh-i sipâh-ı taleb
- 2 Güşâd-ı dest-i taleb ehl-i hırşa keçküldür
Ki âzmend olanın meşrebi te'ekküldür
Ḳunû'a ni' met-i bâ-minnet-i şeker küldür
O dil ki sır-i ḥ'ur-ı ni' met-i tevekküldür
Eder mi loḳma-i nâ-çize feth-i fâh-ı taleb
- 3 Olup devîde-i dünbâl-i cîfe-i dünyâ
Gel olma mâyl-i dâr-ı gurûr-ı pâ-be-hevâ
Gel et gümâşte kârın cenâb-ı Ḥaḳḳa dilâ
Cihânda şadr-nişinân-ı kâḥ-ı istiḡnâ
Ne mümkün eyleye pîş ü pese nigâh-ı taleb
- 4 Gül-i ümîdi ḥarîşin müdâm şolmadadır
Piyâle-i dili ḥûn-âb-ı ḡamla dolmadadır
Yazık ki rişini dest-i esefle yolmadadır
O kim hemîşe dehen-bâz-ı ḥ'âhiş olmadadır
Dünüvv-i zâtını işbât eder güvâh-ı taleb
- 5 Sülûk-i râh-ı ḳanâ' etdedir şerâfet hep
Ṭarîḳ-i âzda çokdur şunûf-ı zillet hep
Verir ḳazâya rızâ ' ârifâna râḥat hep
Gelir muḳadder olan rızḳ u câh u devlet hep
Gerek güşâde gerek bestedir şifâh-ı taleb
- 6 Ümîd-i rûzî ile etme hây-u-hû ey dil
Vüşûl-i maṭlab için olma ceng-cû ey dil
Der-i 'atâ-yı Ḥudâdan çevirme rû ey dil
Olup rûbûde-i esbâb-ı ârzû ey dil
Keşîde eyleme bî-iştibâr âh-ı taleb
- 7 Ṭarîḳ-i züllü edersen eger ki nâ-refte
Muşâberetle erersin güşâyîş-i baḥte
Metâ'-ı dehre ḥaḳâretle olma dil-beste
Ketân-ı 'izzeti pûsîde eyler elbette
Şeb-i ṭama' da şaḳın kim fûrûḡ-ı mâh-ı taleb

* TAHMİS[ÂT] (Başlık: Ü2 229a)

1 S 92a, Ü1 236b, Ü2 229a

2 loḳma-i S, Ü2: ni' met-i Ü1

3 kâḥ-ı S, Ü2: künc-i Ü1

- 8 Hümā-mişāl bülend-āşiyān olup ey dil
 Tımāh-ı çeşm-i cihāndan nihān olup ey dil
 Şebih-i mālīk-i şad-ḥān-mān olup ey dil
 Felekde nuḥbe-i müstāḡniyān olup ey dil
 Hazer kıl eyleme tük-lānıñı tebāh-ı taleb
- 9 Şafā-yı kan[‘] bulunmaz ne sāgar-ı Cemde
 Ne vaşl-ı yār-i ḳadeh-gīr-i zülf-der-hemde
 Selāmet-i dü sarā var bu ṭab[‘] -ı ḥurremde
 Edīb merd-i ḥaḳīḳat-şināsa [‘]ālemde
 Naḳışadır hele el-ḥaḳ sülūk-i rāh-ı taleb

2

mefā‘ ilün fe‘ ilātün mefā‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Riyāz-ı ḥuld-nümā ol şehiñ mekānı mıdır
 Nişār-ı gevher-i iṭrā sezā-yı kānı mıdır
 Fürüg-ı her dü cihān tāb-ı ḥüsn ü ānı mıdır
 Hezārı zār eden ḥasret-i zebānı mıdır
 Şafā-yı behcet-i gül-ḡonçe-i dehānı mıdır
- 2 Tufeyl-i ḡonçeyi gehvārede ḥazīn etdiñ
 Cebīn-i verd-i teri bunca çin çin etdiñ
 Bu deñli mürğ-i ḥoş-elḥānı der-kemīn etdiñ
 Çemende gūş-ı gülü böyle pür-ṭanīn etdiñ
 Bu gūne nāleleriñ bülbulā zamānı mıdır
- 3 Olan bahār-ı dile reng-sāy-ı faşl-ı ḥazān
 Ḳılan ḥavāṭırı pā-māl-i leşker-i aḥzān
 Veren secencel-i ezhāna jeng-i bī-pāyān
 Eden ḡöñül bizi ḥam-geşte-ḳadd-i tāb ü tüvān
 Denileriñ [‘]acebā bār-ı imtinānı mıdır
- 4 Keşide şafḥa-i ḥüsnünde hū mudur yoḥsa
[‘]Abirden eşer-i dūd bu mudur yoḥsa
 Çemende sünbül-i tāze-nümū mudur yoḥsa
[‘]Aceb kelāle-i piçide-mū mudur yoḥsa
 Semend-i nāz u delāliñ ser-i [‘]inānı mıdır
- 5 Meşām-ı [‘]ārifē būy-ı vefā müsahḥhardır
 Mezāk-ı ṭab[‘] -ı le’ime cefā müsahḥhardır
 Lisān-ı şıdḳa maḳāl-i hüdā müsahḥhardır
 Edīb mülk-i suḥan hep saña müsahḥhardır
 Bu gūne ḥüsn-i edā kimseniñ lisānı mıdır

3

[Taḥmīs-i Ġazel-i Nābī]

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Sā' id-i sāķī-i bezm-ārāda nīrū ḳalmamış
Hep tehī sāğarları bir cām-ı memlū ḳalmamış
Bülbülānda nağme-i şevke tek-ā-pū ḳalmamış
Gülsitān-ı dehre geldik reng yok bū ḳalmamış
Sāye-endāz-ı kerem bir naḥl-ı dil-cū ḳalmamış
- 2 Ehl-i derdiñ yok fenā mülkünde āsāyişleri
Muttaşıl çerḫe 'alev-rīz olmada sūzişleri
Tāb-ı ğamdan pīşter olmaḳdadır nālişleri
Teşnegānıñ çāk çāk olmuş leb-i ḥāhişleri
Çeşmesār-ı merḫametde bir içim şu ḳalmamış
- 3 Olmadı ḥāşıl murādı ḥātır-ı rencideniñ
Hep hebā oldu tek-ā-pūsü dil-i ğam-dīdeniñ
Oldu zāyi' naḳd-ı şevķi 'āşık-ı şūrideniñ
Ḳadrin añlar yok bilir yok merdüm-i sencideniñ
Çār-süy-ı ḳābiliyyetde terāzū ḳalmamış
- 4 'Āşık-ı āvāre ḳalmış kūşe-i ğamda nizār
Zaḥm-ı nā-sūr-ı dile yokdur devā-yı sāzgār
Merhem-i çerḫ-i felekden olmasın ümmīdvār
Eylemiş der-beste dükkānıñ ṭabīb-i rūzgār
Ḥoḳḳa-i pīrūze-i gerdūnda dārū ḳalmamış
- 5 Ḥāşılı olmaz rehā-yāb-ı 'anā ehl-i niyāz
Etse de hergiz Edībā inzivā ehl-i niyāz
Ṭūp-ı miḥnetden nice bulsun rehā ehl-i niyāz
Ceyş-i ğamdan ḳanda etsin ilticā ehl-i niyāz
Ḳal' a-i himmetde Nābī bürç ü bārū ḳalmamış

4

[Taḥmīs-i Ġazel-i Nābī]

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ġayra luṭfuñ baña zehr-āb-ı elem gelmez mi
Yā mezāk-ı dil-i pūr-şūruma sem gelmez mi
Rūz u şeb nālelerimden saña ğam gelmez mi
Beni dil-ḥaste görüp çeşmiñe nem gelmez mi
Yā peşimānī-i evzā' -ı sitem gelmez mi

3 S 93a, Ü1 253a, Ü230a

2 olmada S, Ü2: olmadır Ü1

4 S 93b, Ü1 254a, Ü2 130b

- 2 Hele ey şahid-i zibendeter-i bezm-tırāz
Kerem et eyleme ağıyāra der-i luṭfuñu bāz
Olmasın ‘aşıka vaż’ ın sebep-i sūz u güdāz
Sende inşāf ede ey āfet-i bigāne nevāz
Gayr ile ülfetiñ insāna elem gelmez mi
- 3 Gāh beytü’l-ḥazen-i hecrde mihmān olduk
Geh ḥayāl-i ruḥ-ı cānān ile ḥandān olduk
Nice dem dā’ iye-i vaşl ile pūyān olduk
Ṭaleb-i kām ile biz bunca şitābān olduk
O da āyā bize bir iki ḳadem gelmez mi
- 4 Çeşm-i inşāf ile bak ol ruḥ-ı pūr-envāra
Nice tavşif olunur ol şanem-i meh-pāre
Söz bulunmaz ne denir la’l-i leb-i dil-dāra
Ey düşen dā’ iye-i vaşf-ı dehān-ı yāre
‘Acebā ḥatırına rāh-ı ‘adem gelmez mi
- 5 Mevkib-i bār-ı murād-āver-i seyyāre-i cūd
‘Acebā ede mi kālā-yı ümīd ile vūrūd
Ḳala mı kāmıñ Edīb emti’ası nā-meşhūd
Rāyegān olmaya mı yine metā’-ı maḳşūd
Nābiyā ḳāfile-i luṭf u kerem gelmez mi

5

mefā’ ilün mefā’ ilün mefā’ ilün mefā’ ilün

- 1 Dili zār eyledi te’şir-i zaḥm-ı nāvek-i dūrī
Ser ü sāmānı nā-būd etdi sūz-ı tāb-ı mehcūrī
Yeter mecrūḥ-ı ‘aşka bī-dirīg et sa’y-ı meşkūrī
Pey-ā-pey zaḥm-ı peykānıñla mecbūr eyle meksūrī
Ki yegdir ehl-i ḡam şivenle maḥlūt eylemek sūrī
- 2 Olurken levḥ-i dilde naḳş-ı taşvīr-i emel zāhir
Bulurken behcetiñle muḳle-i cān pertev-i bāhir
Giyerken maḳdemiñle Ka’be-i dil ḥülle-i fāḥir
Dem-ā-dem zevre-i ṭayfiñla ābādān iken ḥatır
Ḥarāb-ābād-ı hicrān etme gel bu beyt-i ma’ mūrī
- 3 Nice kem-ḳadr olursa ehl-i ‘aşkı atma yabana
Nigāh-ı iltifāt et bī-dilān-ı nā-be-sāmāna
Şehā luṭf eyle dil-gīr olma rencūrān-ı aḥzāna
Gücenme dergehiñden bu’ d-ı her bī-tāb-ı hicrāna
Ki hiç şāyeste-i levīm etmek olmaz şaḥş-ı ma’ zūrī

- 4 Dil-i nā-ehl-i ğam da'vā-yı 'aşkı olmasın kâşid
Riyāzet-keşler olsun tārık-i endiše-i fāsīd
'Abeşdir olmasın ezkār-ı hüsn-i yār için cāhid
Şakın nuṭk-ı süveydā-yı dil-i mağşūş ile zāhid
Cemālin yād edip zulmetle memzūc etmesin nūrı
- 5 Zekāveş münclīdir muḥtefī her dildeki rāzım
Eger ibdā-yı rāza olmasam da 'āzım ü cāzım
Nihān olmaz şarīr-i mizber-i nākūr-ı āvāzım
Edīb engüşt-i kilik-i māhir-i i'cāz-perdāzım
Nev-ā-nev pūr-ṭanīñ eyler diyār-ı Çin ü Fağfūrı

6

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Degil mevķūf-ı ta'lim-i peder 'irfāna ced lāzım
Ķarīn-i reh-ber-i feyz olmağa maḥv-ı cesed lāzım
Gönülden āşinā-yı reşk-i nā-fercāmı red lāzım
Der-i 'uzlet-nişin-i hāne-i tesbiḥe sed lāzım
Ritāc-ı beyt-i ḳalbe perde-i selb-i ḥased lāzım
- 2 Şebistān-ı emelde şem'veş sūzān u giryāna
Riyāz-ı sa'yda bülbul gibi pūr-şevķ ü nālāna
Ṭarīķ-i 'azimde bī-reh-nümāy-ı nā-be-sāmāna
Deyācī-i ṭalebde sālīk-i minhāc-ı 'irfāna
Delīl-i şādīķ-ı envār-ı meh-tāb-ı ḥired lāzım
- 3 Olur ümmīdvār-ı fevz olan fāriğ bu dünyādan
Ki Müslim pā-biründür lā-cerem şahn-ı kilisādan
Ehemdir ihtiyāṭı 'āķiliñ ezrār-ı a'dādan
Diyār-ı ḳalb-i şāfi ihtifāza şūr-ı ehvādan
Vülāt-ı enfüs-i emmāreye 'azl-i ebed lāzım
- 4 Keseldir rāğibān-ı vuşlata āheste iķdāmı
K'olur encām-ı sa'yı maḥz-ı istiḥşāl-i nā-kāmı
'Uluvv-ı menziletdir merde maḥv-ı cism ü güm-nāmı
Şīķaldır ṭalibān-ı rif'ate eşvāb-ı ecsāmı
'Urūc-ı evcāh-ı ḳurba rūḥ-ı bī-cesed lāzım
- 5 Kemīn-i ihtilāda tuḥfe-i baḥş-ı kibār ister
Şi'ār-ı meskenetle kesb-i ḳadr ü i'tibār ister
Ḳuvā-yı mekr ile taḥşīl-i ḳurba iķtidār ister
Keş-ā-keşle tek-ā-püy-ı ḥarīm-i vaşl-ı yār ister
Edībā zāhid-i esmā-keşe nefy-i beled lāzım

7

Taḥmīs-i Gazel-i Nābī

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Ru'yet-i yāre şaķın olma nigāh-āmāde
Eylemez turreşi pāy-ı nigeḥiñ āzāde
Şibhi yok behcetiniñ şırzime-i ḥūrāda
Bakılır mı o şeh-i kişver-i ḥüsn-ābāda
Etse mir'āta nazar 'aksi gelir feryāda
- 2 Āhımız tārīm-i nüḥ çerḥe olurdu vāşıl
Etmese tāb-ı dili fikret-i vuşlat zā'il
Kūhlar bād-ı dem-i ḥasrete olmaz ḥā'il
Bī-sütünü bir işāretle koparmak kābil
Tīşesi ser-zeniş etmezse eger Ferḥāda
- 3 Vaşf-ı ruḥsār-ı dil-ārāda füzündür aķvāl
Nüşa-i menkıbet-i ḥüsnü olunmaz ikmāl
Behcetin kılmış idi cünd-i nazar māl-ā-māl
İzdiḥām-ı nigeḥ etmişdi cemālin pā-māl
Ne güzel geldi maḥallinde ḥaṭı imdāda
- 4 Neş'esiz nāṭıķa-i şoḥbet-i yār ebkemdir
Ḥātırı bāde-i gül-güne ile ḥurremdir
Māye-i şevķ aña keyfiyyet-i cām-ı Cemdir
Bā' iş-i ḥande olan gonçeye hep şeb-nemdir
Bī-tekellüf açılır dil-ber-i şahbā-dāde
- 5 İctilāb eylemege kısmet-i nān u ābı
Rence düşmekde Edīb ehl ü 'iyāl aşḥābı
Bulamaz semt-i rehā etse de münsed bābı
Leşker-i maşrafa tāķat getirilmez Nābī
Kuvvet iḥsān ede Allāh meger irāda

8

mef' ülü mefā'ilü mefā'ilü fe' ülün

- 1 Tefsīde-deḥānım beni şahbāya kanıķdır
Sāķi ki bu ekdār ile göñlüm bulanıķdır
Gör ehl-i ġamı ḥāb-ı şafādan uşanıķdır
Sen ḥuṭfe kıyās eyleme 'āşık uyanıķdır
Şeb tā-be-seḥer sūziş-i ġamla o yanıķdır

7 S 93a, Ü1 254a, Ü2 231a (Başlık S)

2 bād-ı S, Ü1: yād-ı Ü2

8 S 93b, Ü1 241b, Ü2 231b

- 2 Bî-dâd ile ka' r-ı sekarı eyleme dâriñ
Şehd ü şeker-i kesb-i helâl eyle medâriñ
Maqbûl-i şerîfân olamaz maṭlabı ḥ'ârîñ
Me'bûn ḥarîdâr ise de kîrine yârîñ
Menhûm-ı şîrâ olduğu deryâda balıktır
- 3 Deryûzeyi kâr eylemede bay u gedâdan
Uṭrûfe-i mergûbe umar bād-ı hevâdan
Pür-şervet iken şanma çıkar köhne ridâdan
Zâhid geçemez pâre-i kirpâs-ı riyâdan
Güyâ ki aña raḥne-i dîne yamalıktır
- 4 Peyveste gözü sifleleriñ sîm ü zerinde
Fersûde yüzü mîr ü şehîñ ḥâk-i derinde
Aḳṭârda yok mişli mezemmet hünerinde
Terk-i meyi ser-rîşte eder ta' ne-i rinde
Mürşid diyemem sāgar-ı Cemden uşanıktır
- 5 Oldu hem ü ḡam ṭab' -ı şeb ü rûzıma ' âdî
Gördüm görelî ḥ'âb-ı şeb-i rûz-ı me' âdî
İfrâṭ ile çûn kârihiz esbâb-ı fesâdî
Rû-zerd-i herâsımdır Edîbâ ḡam u şâdî
Teb-dîde gibi her biriniñ beñzi çalıktır

9

mef'ûlû fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Rûsvâliḡ etme nûş-ı şarâb eylemiş gibi
Kılma sefeh şıyânet-i 'âr etmemiş gibi
Koy ıztırâb-ı nefsiñi seg dişlemiş gibi
Zâd-ı ḥarâma şunma yedi görmemiş gibi
Laḥm-ı kerîh-i dük-i bedî görme miş gibi
- 2 Dür eyle faḥret-i neseb-i mâder ü ebi
Bîḡâne kıl küdüreti şâf eyle meşrebi
'İzzetle ol şitâfte-i sîret-i Nebî
Yok merde hiç zerî' a-i zillet kem iş gibi
Ġışşâş olma kârîñı pāk et gümüş gibi
- 3 Sîr eyle merd-i sifle-i bî-'âr-ı mu' tenî
Kıymaz şîrâ-yı nâna eger olsa da ḡanî
Güyâ hemân ki bulmadı göñlünce ḥ'urdenî
Nev-bâve-güne ḡâyitini muḡlim-i denî
Dil-berleriñ dehânına almış yemiş gibi

4 mezemmet S, Ü2: mezellet Ü1

9 S 94a, Ü1 242a, Ü2 231b

2 şitâfte-i S, Ü2: şerâfete-i Ü1

- 4 Geçmekde şadr-ı hâne-i gayra evi gibi
Ebyât-ı şî'r içindeki harf-i revî gibi
Maqlûb olursa da görünür müstevî gibi
'Allâme keyf-i meyle bu şeb Mevlevî gibi
Âlüftelerle rakşa girip oynamış gibi
- 5 Hâlim benim miyâne-i' âlemde pek garîb
Terk-i hamîyyet eylemeden bulmadım naşîb
Düş-ı dilimdedir gam-ı her dūr u her qarîb
Dilden nemîme-sâz-ı maḥabbet bu dem Edîb
Râzım şadîk ü düşmene hep söylemiş gibi

10

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Tarîk-i gam-güsâriye şürû'-ı bî-lüzûm etdik
Derûnu zaḥmnâk-i ta'ne-i aḡyâr-ı şûm etdik
'Abeş bu hâtır-ı âzâdeyi ḥabs-i hümûm etdik
Ḥadîş-i bâli ancak naql-ı bed-ḥâh-ı nemûm etdik
Şeb-i telḥ-âbe-nüşîde ne bal etdik ne mûm etdik
- 2 Sühâyı bî-te'emmül âftâb-ı pür-ziyâ gördük
Rûḡâm-ı esvedi âyîne-i 'âlem-nümâ gördük
Kemer-bend-i dâlâli müsteḥaḡḡ-ı ihtidâ gördük
Ḳabâ-yı şıdkı bî-câ lâyıḡ-ı ehl-i riyâ gördük
'Acebdir kim hümâyı târik-i erzâle bûm etdik
- 3 Naşîhatle degil çeşm-i cehûle ercümend olduk
Velîkin rûtbe-i ḡârîde ḡâyet ser-bülend olduk
Ġaraż neyl-i nevâzişken sezâvâr-ı gezend olduk
Dehân-ı ḡuşuna bir kerre şekker-rîz-i pend olduk
Semâ'-ı şeyḡi ḡüyâ zarf-ı zehr-âb-ı şütûm etdik
- 4 Ümîd-i maḡv ederken naḡş-ı ehvâ etdi istilâ
Girizân-ı ehvâ olmaḡda imkân oldu nâ-peydâ
Ferâḡat-cûy-ı meyken câmı sâḡî eyledi imlâ
Dili ser-mest-i aḡdâḡ-ı tecerrüd etmeden ḡüyâ
Ḥarîdâr-ı benât-ı müşteheyyât-ı kürûm etdik
- 5 Füzündür mihr-i rûy-ı dil-rübânıñ tâb-ı işrâḡı
Ḳarîr etdi gelince bâḡa çeşm-i verd-i müştâḡı
Şabâ terḡîb ile çün açdı zîbâ ferş-i evrâḡı
Edîbâ şerm ile kâlâ-yı sündüs-târ-ı eşvâkı
Reh-i dil-dâra pây-endâz-ı hengâm-ı ḡudûm etdik

11

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Hecr ile kaldım 'aceb rencür-ı bî-dermân-ı ğam
K'intizâr-ı şît-i peyk-i vuşlat-ı ferruḡ-ḡadem
Eyledi gûş-ı temennâmı ḡalelnâk-i şamem
İftirâḡıñla mezâḡ-ı sem'e birdir neyle sem
İntikâ-yı telḡi-i hicrâna bilmem n'eylesem
- 2 Bezm-i fûrḡatde müdâm-âşâmî-i zehr-âb-ı hem
Kıldı ḡalim düşmen-i fikr-i siyeh-mestân-ı ğam
Hecme-i endüh ile olmaz ḡilâf etsem ḡasem
Bî-temennâ-yı vücûd eyler beni her dem 'adem
Vaktidir gelse şü'ün-ı dîdeden her dem'e dem
- 3 Nehc-i inşâf olmadan metrûk-i her bay u gedâ
Gelmemekden ḡill ü ḡürmetden dil-i ḡalka ḡinâ
Oldu naşfet-kâr olan gûyâ ki reh-yâb-ı ḡaḡâ
Reh-zenânıñ bulmamaḡdan intihâbı intihâ
Böyle mehcür oldu minhâc-ı secâyâ-yı kerem
- 4 ḡalkda naḡş-ı ḡulûs olmuş ser-â-ser mün'adim
Cümleniñ ma'mûre-i iḡlâş-ı ḡalbi münhedim
ḡavr-ı zışt-i nâsı pek bildim çü im'ân eyledim
Dehrde yek-dîgere yokdur vidâdı mültezim
Dil-bere 'âşıḡdadır ancak vidâd-ı mültezem
- 5 Nâminı her sifle İskenderle hem-nâm etmede
Revzen-i her kâḡına ḡ'urşidden câm etmede
Ehl-i dîne müşrikân telḡin-i İslâm etmede
Dünlar 'âle Edîb infâz-ı aḡkâm etmede
Ya'ni segler oldu şîrâna emîr-i muḡteşem

12

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Olmaz 'adūyu tîḡe ḡilâf etmeyem desem
Seyl-i dimâyı hem-ser-i Ḳâf etmeyem desem
Güçdür bu ḡamla terk-i 'afâf etmeyem desem
Eşk-i revânı ḡann-ı ḡilâf etme yem desem
Durmaz ne deñli ḡamla meşâf etmeyem desem
- 2 Görmekden ehl-i şaḡveti çeşmim kelîl olur
Renc-i şühûd-ı faḡş ile cismim 'alîl olur
Her ḡalbden derûnuma nâfîz sebîl olur
İzhâr-ı 'aks-i nîk ü bede müsteḡîl olur
Âyîne-i derûnumu şâf etmeyem desem

- 3 Etvārda ne deñli olursam vaķār ile
 Hāşā ya meyl-i kâ'ide-i terk-i 'ār ile
 Sevdā-yı 'aşk-ı yārde qaldım bu kār ile
 Olmaz taḥayyül-i gül-i ruḥsār-ı yār ile
 Çāk-i dili nümüne-i kâf etmeyem desem
- 4 Dīvān-ı 'aşkı ben ki qapaldım dirāyete
 Hācet ne nazm-ı Şā'ib ü 'Örfi vü Şevkete
 Göñlüm Beniyyedir heme zevvār-ı miḥnete
 Mümkün degil ḥacīc-i behīc-i maḥabbete
 Beyt-i 'Atīk-i qalbi meṭāf etmeyem desem
- 5 Bed-ḥ'āhlıqla ol ki baña kem-nigāh olur
 Keşf-i zāmīrim etse eger ḥayr-ḥ'āh olur
 Hurd u büzürge seng-i direm kıblegāh olur
 Düşmen Edīb ḥālīme şādıq güvāh olur
 Ben her ne deñli lāf ü güzāf etmeyem desem

13

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Derūna sünbül-i gīsūlarıñdan başqa bir bāğ it
 Ribāt-ı ittişālī ḥātır-ı şūrīdeme sağ it
 Baña va'd-i nevāl-i vaşlı bī-āmīziş-i lāğ it
 Ber-i sīmīn-i nermiñ sīneme gel penbe-ber-dāğ it
 Dil-i maḥrūrūma rīkīñle pür nā-dīde bardağ it
- 2 Bütün dil-dādedir nev-rūza çünkim nāṭık u şāmit
 Gerekdir ehl-i ezvāka bu zevkı olmamak fā'it
 Dem-ā-dem geşt-i bāğ et olma hiç çün-āb-ı cū sābit
 Göñülünden guşşayı ey 'āşık-ı dil-ḥaste ırağ it
 Bahār oldukça kendiñ şevk ile dil-beste-i rāğ it
- 3 Hele ol dil-ber-i şāhib-vefānıñ lutfu var olsun
 Qomaz kayd-ı ğamından 'āşık-ı āvāre kıtulsun
 Heves-kārım vukūf-ı nāme-i rāzım revā görsün
 Nedīm-i ḥıbret-i ḥālīmle zevk-i tesliyet bulsun
 Şabā lutf et peyām-ı şevkimi dil-dāra iblāğ it
- 4 Baña raḥm eyle benden ğayra cānā eyle istignā
 Nigāh-ı meyli kıлма dīgere lağzīde-pā aşlā
 Nıkāb-ı şerm ile olsan daḥi meclisde pā-ber-cā
 Yüzün göstermeden şun ehl-i bezme sāğarı ammā
 Benim'çün sākiyā 'aks-i ruḥuñ mīnāya ifrāğ it

3 Hāşā ya S, Ü2: Hāşā ki Ü1

5 kem-nigāh S, Ü2: bed-nigāh Ü1

13 S 95b, Ü1 244b, Ü2 233a

- 5 Nedendir derdiñ inkār etme ikrār eyle ey bülbül
 Ezā-yı hārdan gülden mi iş‘ār eyle ey bülbül
 Ğarīm-i ğamla şimdi terk-i peykār eyle ey bülbül
 Nevā-yı hasreti güلزāra iksār eyle ey bülbül
 Edībāsā huzūr-ı yāre ‘arz-ı şevki isbāğ it

14

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Mebānīdir dalāl ü ihtidānıñ resm ü āyini
 Yetişmez künhüne her sāde-fehmiñ zann u taḥmīni
 Bu rāz-ı mübhemiñ ancağ budur minhāc-ı tebyīni
 Nebīhiñ zulmet-i işrākden çeşm-i rehābīni
 Görür maḥşūr-ı tārīk-i ‘amā çeşm-i rehā-bīni
- 2 Gülü-yı ejdehā-tiryākiñ olmaz cāy-ı ta‘yini
 Şereng olmaz dehān-ı dil-berin de rīk-i şirini
 Müberhenken muzırr u nāfi‘iñ taḫbiḥ ü taḥsini
 Edāya dīn-i İslāmıñ eden teysir şartını
 Eder mi tinden maḥlūkuna ālāt-ı şer tini
- 3 Lüzūm-ı terbiyetle sīret-i ḥāyin emīn olmaz
 Ḥayā-bīgāneler kār-ı bedinden şermgīn olmaz
 Televvün-kār-ı dīn ü mezhebiñ şekki yakīn olmaz
 Faḫīh-i sum‘ager şāyeste-i telkīn-i dīn olmaz
 Degilken maḥrem-i sem‘-i qabūlü nuṭq-ı telkīni
- 4 Dürüg-ı maḥz olur güftarı her şahş-ı mürāyiniñ
 Ḥarişidir sedāda inşinādan bī-nevāyiniñ
 ‘Abeşdir meşrebinde tā‘ati emr-i Ḥudāyiniñ
 Riyāen da‘vī-i İslām eden merd-i bed-āyiniñ
 Seçilmez nüşā-i İncilden ser-nāme-i dīni
- 5 Kelām-ı hikmet-āmiziñ semā‘ı hūş-pirādır
 Fūrüg-ı dürr-i ma‘nī pertev-i çeşm-i elibbādır
 Cemāl-i şüh-ı güftār-ı mühezzeb ḥayret-efzādır
 Sezāvār-ı şühūd-ı dīde-i idrāk-i dānādır
 Maḳālāt-ı Edibiñ ḥüsn-i simā-yı mezāmīni

15

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hıdīvān-ı cihānıñ ħall ü 'ağdın şanma gerçekden
Bu vādilerde gel vā-reste-fıkr ol zanla şekden
Giriz et iltifāt-ı neyl-i mülk-i nā-mümellekden
Şaķın 'azm-i Sitānbül eylemekden geçme Hersekden
Ciyef-ğ̃āriden el çek tu' me-cüyā olma her segden
- 2 Hāzer kıl mübtelāyān-ı ribāt-ı ğayr-ı münfekden
Çekil her rāğıb-ı tahrik-i şūr-ı nā- muħarrekden
Tevakkī et düħül-i dergeh-i paşa ile begden
Lebiñ āsūde kıl telşim-i dest ü dāmen etmekden
Dehānı būsā ħaşr et nān-ı ħuşku geçme etmekden
- 3 Kime bir behre vardır 'ālemiñ nezdik ü dūrundan
Eger bī-sūd olursa rāhat-ı yevm-i nüşürundan
Bu dehriñ fark olunmaz kāhı mevtānıñ ħubūrundan
Ba' id ol şehr-yārānıñ sarāy-ı pūr-ķuşūrundan
Nigāh-ı meyli yum her revzen-i tāķ-ı müşebbekden
- 4 Seyāhatle faķať tehzib-i ħulķu eylemez ādem
Şifāt-ı ħüsn-i ħulķu olmadıkça cān ile tev'em
Tahārāt-ı şiyemdir zāhidinine cümleden aķdem
Sükün-ı künc-i 'uzlet sālīke evlā iken bilmem
Ne ħāşıl iğtirāb-ı mülket-i A' cām u Özbekden
- 5 Serinde ser-fidāyān-ı ğarāmiñ ser-penāh olmaz
Hevā-yı iştihār u rağbet-i zerrin külāh olmaz
Gürüh-ı muħlişān ez-ğayr-ı Ħaķķ ükrūme-ğ̃āh olmaz
Edib ehl-i nühā minnet-ķeş-i ihsān-ı şāh olmaz
Ki berterdir ziyān-ı sūdu ħusrān-ı yek-ā-yekden

16

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Peyām-ı būy-ı zülfün hep meşām-ı gūş-ı 'ālemde
Nevīd-i mihr-i rüyuñ ķeşm-i sem' -i şād u ħurremde
Sezādır ben daħi nāzişger olsam mesned-i ğamda
Ħayālīñ cāy-ğir olduğķa ķa' r-ı ķāh-ı dīdemde
Çıķar bir 'aks-i Yūsuf dīdeden her reşha-i nemde

- 2 Yaraşdı levh-i cāna mizber-i tiriñle taḥririñ
Beni ğayrı helāke farkı yok ta'rif ü tenkiriñ
Baña çün luṭf-ı çāk-i sinedir ikrām u tevķiriñ
Gözünde tütüyādır zaḥmımıñ te'sir-i şemşiriñ
Ḥaleldir çeşmine reng-i şifā ruḥsār-ı merhemde
- 3 Bulunmazdı rüsüm-ı üns ü ülfetden eşer hergiz
Olunmazdı şühüd-ı şekl-i envā'-ı beşer hergiz
Bilinmezdi nuķuş-ı cebhe-i levh-i kader hergiz
Ḳabül-i inkısām etmezdi ezcā-yı şuver hergiz
Ḳalaydı 'aks-i Ḥavvā muḥtefi mir'āt-ı Ādemde
- 4 Ḳazā ehl-i fütüvvetle müheyyā eyler in'āmin
Feṭānet-pişe ol dūr eyle ḳalbiñ ğayrı evḥāmın
Gider nā-yābi-i ehl-i kerem endişe-i ḥāmın
Nigīn-i eşhiyādan fāriğ etseydi kerem nāmın
Bedīd etmezdi naķş-ı ḥātem-i engüşt-i Ḥātemde
- 5 Küleh-puşān-ı ḳan'ın ḥüsnü olmaz tāt-ı Ḥusrevde
Bulunmaz i' tibār-ı köhnesi bir ḥil'at-i nevde
Rehīndir iştiḥā-yı gendümü nān-pāre-i cevde
Edibā sāḥa-i bīmārgāh-ı çerḥ-i kec-revde
Marīz-i bi-devādır ta'm-ı rāḥat bulmayan ğamda

17

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bülüg-ı 'izz ü cāḥa ḥātır-ı ḥayrānımız yokdur
Hevā-yı genc ile āḥ-ı dil-i nālānımız yokdur
Firāk-ı mehveşānla dīde-i giryānımız yokdur
Murādāt-ı cihāndan hiç ğam-ı ḥırmānımız yokdur
Ğam-ı a'dādan ancaḳ rāḥate imkānımız yokdur
- 2 'Acebdir şu'le-i nār-ı dilim oldukça bī-ġāye
Şühüd-ı rencişimden şād olur ḥaşm-ı fūrū-māye
Mübāḥ olmuş o deñli inkisārım ehl-i dünyāya
Cihānı yaḳsa sūz-ı sine-i pūr-tābı iṭfāya
Sirişk-i çeşmimizden özge āb-efşānımız yokdur
- 3 Ederdim 'ahd-i ḥillet ḥaşm ile peymānı sağ olsa
Ḳılardım meyl-i ru'yet şekline ruḥsārı ağ olsa
Severdim gülşeni bī-āşiyān-ı büm u zāğ olsa
Cihāna dil verirdik belki bir vakt-i ferāğ olsa
Ki fikr-i ḥüsn-i dil-berden teḥi bir ānımız yokdur

- 4 'Alil olmakda dil te 'şir-i zaḥm-ı sū'-i fi'linden
 Hāriḫ olmakda sīne āteş-i cevriyle şuglinden
 Bize cevrin uşanmaz şüret-i şefkatle ca'linden
 Dil-i zāra şifā-ḥ'āh olmağa dārū-yı la'linden
 Giderdik yāre ammā gitmege dermānımız yokdur
- 5 Riyādan bī-naşibiz şıdk ile germ-ülfetiz ancaḫ
 Cehülū tārikiz dānā ile hem-şoḥbetiz ancaḫ
 Maḳāl-i şādıḳānı fehme ehl-i diḳḳatiz ancaḫ
 Edib aḫyār ile ülfetde şāhib-fiṭnatiz ancaḫ
 Medār-ı 'işret-i eṣrār olur iz'ānımız yokdur

18

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Şifāyı zaḥm-ı derūna ḳazā dūrūr edecek
 Feraḫ muḫālaṭa-i ḳalb-i nā-şabūr edecek
 Naẓar müşāhede-i peyker-i ḫuzūr edecek
 Göñül leṭāyif-i ḡam ḫāṭıra ḫuṭūr edecek
 İfāza-i eşer-i neş'e-i sürūr edecek
- 2 Vifāḳı çünki felek eyleyip şikāḳa bedel
 Olup zidüde göñülden sevād-ı jeng-i melel
 Bulup ḳuvā-yı ta'aṭṭul şebāt-ı pāy-ı kesel
 Edip izāle-i zulmet fūrūḡ-ı şem'-i emel
 İnāre-i ḫarem-i maḫfil-i şu'ūr edecek
- 3 Ḳarār-i bāşıra ol ey cerīde-ḫ'ān-ı rızā
 Nigāḫıñ eyle şinā-kār-ı lücce-i ma'nā
 Ki dem-be-dem şuhuf-ı 'ilm-i ḡaybden ḫālā
 Nice ferā'id-i rāz-ı nihüftü kilḳ-i ḳazā
 Veri'a-i şādef-i sīne-i suṭūr edecek
- 4 Gürūh-ı mübtedirān-ı ṭarīḳ-i ehvāyı
 Cünūd-ı mültezimān-ı cefā vü izāyı
 Nüfūs-ı fācire-i müftenān-ı dünyāyı
 Yed-i meniyye-berāt-ı ḫayāt-ı a'dāyı
 Şubūr u ḫetf ile āgende-i ḳubūr edecek
- 5 Ḳo şān-ı ḡafleti etme derūnuñu ilhā
 Nigāḫ-ı raḡbetiñi ḳılma ṭāmiḫ-i dünyā
 Bedīd iken nice naḳş-ı sürādıḳ-ı ḫafā
 Edib icāle-i çeşm-i başiret et zīrā
 Verā-yı perdede eṣrār var zuḫūr edecek

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Nigāhın etmiş iken hîre nûr-ı i' cābı
Şühûd-ı rûyuña mihrin olur mu hiç tâbı
Gāmıñla dîde n'ola bulsa şekl-i mîzâbı
Kadiñ hayâli kıomaz eşk-i çeşm-i bî-h'âbı
Çeker şerâyin-i sâk-ı nihâle biğ âbı
- 2 Dil-i şikeste ki çokdan şikâr-ı zülfündür
Harîş-i neş'e-i bûy-ı bahâr-ı zülfündür
Olur mu zâyî' o kim karar-ı zülfündür
Şeb-i şühûd-ı cemâlinde târ-ı zülfündür
Yine kenâra çeken gark-ı cûy-ı meh-tâbı
- 3 Sitemle ülfet eden lutfu iltizâm edemez
Nihâdı re'fet olan cevri bî-makâm edemez
Vesîle-cûy-ı zafer meyl-i intikâm edemez
Remân-ı satvet-i bîmin ümîde râm edemez
Tecâvüz eylemeyen lutfu hadd-i irhâbı
- 4 Murâd için o ki sa'yında infirâd eyler
Reh-i tevekkülü mehcûr-ı i'tiyâd eyler
Şitâb-ı sa'yı anı şanma ber-murâd eyler
Şâdef tılısm-ı dilin yada bî-güşâd eyler
Naşib ehline kıor genc-i dürr-i nâ-yâbı
- 5 Tenûr-ı sineyi pür-dûd-ı âh eder âhîr
Reh-i demâra dilin rû-be-râh eder âhîr
Vaşid-i zûll ü hevânı penâh eder âhîr
Der-i te'essüfü deryûzegâh eder âhîr
Me'âş-ı nâsa eden sedd-i bâb-ı esbâbı
- 6 Ümîd-i şıdk ile her yâr-ı gâra aldanma
Vişâli şem'ine pervâneves şakın yanma
Şafâ verir deyü her bir şarâbdan kıanma
Sezâ-yı lezzet-i gül-kand-ı mihr olur şanma
Bilen hevâ-yı tena'umla cây-ı aqbâbı
- 7 Cemâl-i duhter-i rez çeşmimi kıarîr eyler
Şühûd-ı şahid-i makşûdumu yesîr eyler
Neşât-ı bâlîme te'sîr-i bî-nazîr eyler
Edîb dâ'îye-i def'-i gam'asîr eyler
Mezâk-ı ehl-i dile terk-i sâgar-ı nâbı

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Miyān-ı ehl-i ğamda hāledir raġbet degil kāle
Odur ol zümreniñ nehc-i bülūġu sūy-ı āmāle
Dem-ā-dem şāh-ı cism-i 'āşıkı taħrīk eder nāle
'Aceb mi bülbül-i şeydā konarsa daldan dala
Ki erbāb-ı maħabbet müntakıldir hālden hāle
- 2 Leb-i la' lin hayāl et çeşm-bend ol sāġar-ı mülđen
Şemīm-i zülfün al sedd-i meşām et bŷy-ı sünbülđen
Görüp hayretle geçme ħüsn-i dil-dārı te'emmülđen
'İzār-ı yāre gönŷl ver geç ferīb-i lāle vŷ gülđen
Şaķın ser-mestī-i ġafletle düşme ālden āle
- 3 Hevā-yı dil-beri me'nŷs-ı cān et düşme ehvāya
Düşürme gönŷlŷñŷ bīhŷde gel sevdā-yı bī-cāya
Baķıp bedr-i mŷnīre mā'il olma behcet-i aya
Nişār-ı şevķi ħaşr et māhdan mihr-i dil-ārāya
Felekde raġbetiñ olduķça olsun 'ālden 'āle
- 4 O kim mihr-i dilin reh-bŷrde-i sŷy-ı zevāl etmez
Ribāţ-ı ittişālin āşinā-yı inġilāl etmez
Dil-i 'āşık şevābı cehl edip meyl-i vebāl etmez
Ġam-ı ħālī benī reh-yāb-ı fikr-i ġamm u ħāl etmez
Revā görmem nigāh-ı ārzŷyu hālden hāle
- 5 Nedīm-i fikri baħr-ı gevhēr-i iķbāle ġavvāş et
'Avāmīñ 'işretin terk eyle meyl-i şoġbet-i ħāş et
Dili 'uzlet-ġüzīn-i ŷlfet-i erzāl-i eşġāş et
Şereng-i sum' ayı koy sīneyi pŷr-şehd-i iġlāş et
Ki kılsın lezzet-i şıdkıñ sirāyet bālden bāle
- 6 Ĥarīşānıñ sīķām-ı zŷllŷne gelmez şifā herġiz
Olur tedbīr-i te'şīr-i devā pā-ber-hevā herġiz
Tena' 'umdan tef-i ħīrmānı bulmaz intifā herġiz
Nice erzāle pā-māl olmadan olsun rehā herġiz
Eren aķdām-ı ehl-i şervete rŷ-mālden māle
- 7 Semā'-ı 'ālemi medhŷş-ı şīt-i āh ederdim ben
Fīrāk-ı yār ile yek ħasreti pencāh ederdim ben
Temāşā-yı riyāza vahşeti hem-rāh ederdim ben
Edībā seyr-i bāġ-ı 'ālemi ikrāh ederdim ben
O ġŷl 'arz etmese reng-i 'izārın sālden sāle

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Lānede bülbül-i dem-beste-i şāhib-hāle
Rüy-ı gülden yetişir tāb-ı neşāt-ı nāle
Rāz-ı 'aşkı getiren sūziş-i ğamdır kāle
Bi-çerāġān edemez dāġını inhā lāle
Tār-ı şeb māni'-i taşvīr-i suhandır lāle
- 2 Şevb-i nāmūs sezāvār-ı her insān olmaz
Ehl-i işrāk kemer-beste-i imān olmaz
Her cebīn cilvegeh-i şa'şā'a-i ān olmaz
'Arağ-ı şerm ü hayā her büte şāyān olmaz
Hacle-i bāġda āb-ı ruḡ-ı güldür jāle
- 3 Hiddet-i nūr-ı başar ḡāşşa-i bīnādır
Maşriḡ-i şu'le-i mey nāsiye-i mīnādır
Sūz-ı ġam zīnet-i kānūn-ı dil-i dānādır
Dil-i āzāde-i ġam mürtekim-i ehvādır
Şehd-i şirīn kesel-i dām-ı megesdir bāle
- 4 Neş'e-i şıdḡ ile yārāna pūr ister nāme
Kim bakar zarf-ı şarāb olsa da fāriġ cāma
Ma'nī-i vāziḡı ḡacet ne gerek ifhāma
Ḥüsn-i taḡrīr iledir ḡüsn-i şarīr-i ḡāme
Faḡrı kālā-yı girān-māye verir dellāle
- 5 'Āşīkān nehc-i emān-ı ġamı eyler taşvīb
Menhec-i mehleke-i ferḡatı kılmaz taḡrīb
Ġāḡ ḡāḡ etse de iḡbāl-i meserret terḡīb
Şevḡ-i ġam ḡatırı muḡtell-i sūrūr etmez Edīb
Bī-eşerdir ramazān müstened-i şevvāle

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Hevā-yı intīḡāmından seniñ ey bī-emān geçmem
Reh-i peykārına etmekden itlāk-ı 'inān geçmem
Seni zār etmeden bī-zār iken senden cihān geçmem
Baña etdiklerinden ey raḡīb-i bed-ġümān geçmem
Seni her dem siḡām-ı āha etmekden nişān geçmem

21 S 130a, Ü1 239b, Ü2 235a

1 Lānede S, Ü1: Nālede Ü2 / yetişir S, Ü2: yetişip Ü1 / sūziş-i S, Ü2: şūriş-i Ü1

2 imān S, Ü2: idrāk Ü1

3 ḡāşşa-i S, Ü2: ḡāşīye-i Ü1

4 pūr ister S, Ü2: yaraşır Ü1

22 Ü1 239b, Ü2 235b

- 2 Sitemdir fikr-i rûzuñ cevrdır endîşe-i şâmıñ
Remân eyler dil-i nezdik ü düru şöhret-i nâmıñ
Tarîk-i hayra gitmez tevsen-i idrâk-i nâ-râmıñ
Nigâhımda halîd-i hâr olur her nakş-ı aqdâmıñ
Yoluñdan sehv ile geçdikçe bî-zağm-ı ziyân geçmem
- 3 ‘Amâ-yı kalb ile çeşmiñ karîn-i intibâh olmaz
Ki teşhîş etmediñ kim ‘aşîka kayd-ı nigâh olmaz
Bilinmişken cihânda keh-rübâ bî-cezb-i kâh olmaz
Baña tevcih-i çeşm-i ihtiyârıñ sedd-i râh olmaz
Serîr-i vaşla yol buldukça ben senden nihân geçmem
- 4 Melâl-i zâhirim yokdur derûnum zârdır yoğsa
Firâşım pister-i güldür nişestim hârdır yoğsa
Tecellüd şân-ı gayretdir belâ nâ-çârdır yoğsa
Beni bî-‘âr eden sevdâ-yı ‘aşk-ı yârdır yoğsa
Reh-i terk-i hayâdan ihtiyârımla hemân geçmem
- 5 Denîye ragbetim yok her ne deñli mihrbânımsa
Nüfûrum bî-hayâdan mâye-i ârâm-ı cânımsa
Dilim bî-‘işmeti ikrâh eder hûr-ı cinânımsa
Edîbâ sifleyi buğz eylerim rûh-ı revânımsa
Tenimde nefret-i erzâleden oldukça cân geçmem

23

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Terk eylesin şenâyi'-i dirînesin bize
Göstermesin melek deyü pûzinesin bize
Kılsın cüdâ ne-behre-i nakdînesin bize
‘Arz etmesin zâmâne fûrû zînesin bize
Dür eylesin vehîc-i fûrûzînesin bize
- 2 Yok âzımız nevâle-i maşşûş-ı müfrize
Hursend iken tenâvül-i elvân-ı mûcize
Mücib nedir ihânet ü taḥkîr-i ‘âcize
Etsin cemîle derse eger ki nesin bize
Şâdız ‘adû k’ederse eger kînesin bize
- 3 Kaldık şikeste âh ile belvâ-yı ‘aşkda
Bî-mişl ü bî-mu‘âdiliz ebnâ-yı ‘aşkda
Mehcûr-ı şefkatiz o kadar cây-ı ‘aşkda
Zâhid berehne görse de şahrâ-yı ‘aşkda
Vermez zerâ-yı hırka-i peşmînesin bize

2 bî-zağm-ı Ü2: bî-sehv-i Ü1

4 zârdır Ü2: nârdır Ü1 / Ü2: (Ü1’de 3. ve 4. mısralar yer değiştirmiş)

23 Ü1 241, Ü2 335b

2 Şâdız ‘adû giderse eger kînesin bize Ü2: Vermez zerâ-yı hırka-i peşmînesin bize Ü1

3 Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)

- 4 Şevkim hayāl-i yār ile her dem mezîd olur
Tedbîr-i neyl-i vuşlata sa'yım ekîd olur
Envâr-ı mihr-i behcetini müstefîd olur
Yârîñ dilinde 'aks-i cemâli bedîd olur
İzhâr edince âyine-i sînesin bize
- 5 Olmaz bize naşîb-i edânî-revâ naşîb
Olsağ dağî nefâyis-i teklîfine mucîb
Ehl-i dile taḥammül-i minnet olur ma'îb
Biz kâm-yâb-ı ni' met-i bî-minnetiz Edîb
Lâyık mı kimse bahş ede rûzînesin bize

24

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bu gülzâr-ı fenâya ben ki maḳrûn-ı ḥazân geçdim
İçinden bî-sükûn hem-sür' at-i bād-ı vezân geçdim
Neşâtından bu bezmiñ olsa da dârû-yı cân geçdim
Belâ-yı vuşlatıñdan âḫîr ey nâ-mihrbân geçdim
O ḥâristân-ı cân-âzârdan dâmen-keşân geçdim
- 2 Cehâletle gönûlden şanma sitr-i 'ârî hetk etdim
Dili her ni' met-i bî-sûd içün maḥcûb-ı reşk etdim
Fenâ dünyâda tâ kim ribḥ-i ḥüsrânı derk etdim
Güzergâh-ı riyâyı rağbet-i sûdumla terk etdim
Beni zâhid o yoldan şanma maḥzûn-ı ziyân geçdim
- 3 Ne deñli diḳḳat etse sîretim mechûl-i nâ-dândır
Güşâd-ı 'uḳde-i râz-ı dilim birûn-ı imkândır
Vişâlim şûret-i fûrḳatle eşḥâşa nümâyândır
Reh-i seyr ü sülûküm dîde-i âgyâra pinhândır
Geçince râh-ı 'aşḳı çeşm-i reh-zenden nihân geçdim
- 4 Bu ebnâ-yı zamânda şanma sîmâ-yı vefâ gördüm
Vefâ etdikçe ben rûy-ı cefâ-yı nâ-revâ gördüm
Bu devr-i fâside meyl ü rûḳûnu pek ḥaṭâ gördüm
Memerr-i hevlnâk-i ḥubb-ı dünyâda 'anâ gördüm
O cîsr-i pür-ḥaṭardan ben ki çün-âb-ı revân geçdim
- 5 Mücerred şadme-i cevri felekden şanma nâlânım
Velî nâ-yâbî-i ehl-i vefâdan sîne-süzânım
Medâr-ı güç şekîb-i cevri hem bî-tâb u dermânım
Edîb ehl-i zamâna pey-rev olmaḳdan herâsânım
Eliñ geçdiği köprüden de bî-ârâm-ı cân geçdim

25

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Dil-i pür-nîşe mâr-ı gîsuvânîñ kîne-ğ̃âh etme
Mecâl-i şabrını sūy-ı zevâle rû-be-râh etme
Niğâb-ı zulmete sîmâ-yı şubhu câygâh etme
Koma zülfüñ ber-i sîmîniñ üzre simsiyâh etme
Gel ol âyîneyi mehûr-ı 'aks-i dūd-ı âh etme
- 2 Şehâ yüz verme her şevk-i ruğūñla nâ-be-sâmâna
Degil müdrek fûrûğ-ı mihr-i hûsnüñ hîre-çeşmâna
Vefâ-dâr olma bî-nûr-ı şadâkat sum'a-kârâna
Revâ görme hayâl-i kâmetiñ her çeşm-i giryâna
Hâzer kıl her serâba gâflet-i meyl-i şinâh etme
- 3 Nigâh et devr-i câma dûrdan yârâna reşk eyle
Mezâk-ı ehl-i zevk ü 'âlemi bir ħ'oşca derk eyle
Zafer buldukça estâr-ı mey-âşâmânı hetk eyle
Mey ü mağbûb u seyr-i gülşeni rindâna terk eyle
Saña besdir riyâdan özge şûfi bir günâh etme
- 4 Hârîş-i rif' at olduñ geçmediñ meyl-i siyâdetden
Bu za'm-ı fâsidiñle bî-nevâ kaldıñ sa'âdetden
Şerefmen-i hayâ ol geç bu eṭvâr-ı belâdetden
Koyup zeyl-i niyâz-ı Hâliki dest-i irâdetden
Yeter zâhid eliñ fersûde-i dâmân-ı şâh etme
- 5 Felekde her kesîñ olmaz nümâyân rûy-ı dil-ğ̃âhı
Olursa haşre dek pâyende-i şadr-ı şehin-şâhî
Nice şâd eylesin iğbâl-i dünyâ merd-i âgâhı
Edîbâ Yûsufuñ çâh oldu evvel rûtbe-i câhı
Şakın çâh-ı 'anâyâ düşmeden iğbâl-i câh etme

26

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Cihâna bundan evvel rağbet-i bî-câmız olmuşdur
O rağbet meyl-i câha mûcib-i iğrâmız olmuşdur
Belâlar ol sebebdan yâr-i bezm-ârâmız olmuşdur
Neşât ümmîdi hemme bâ'îş-i ilğâmız olmuşdur
Devâyı ârzümüz derdi istid'âmız olmuşdur

- 2 Olaldan keydiñ lücce-i cevrinde müstağrak
 Hayāle gelmemişken sāhil-i emne resā olmak
 Ne lāzım haşma ceşş-i intikāmı eylemek mülhak
 Sitizinden gönülde dest-bürd-i ıztırāb ancak
 ‘Adū-yı kīne-sāza cünd-i istilāmız olmuşdur
- 3 Cināyet-kārlardan kalmadı āşār-ı emniyyet
 Tama‘dan fāriğ olmaz olsa da gencine-i devlet
 Hışāl-i cūdu bilmez bulsa da Hātem kadar şöhet
 Esāfilden şühūd-ı ‘uğde-i ser-rişte-i minnet
 Bizim kayd-ı şebāt-ı pāy-ı istignāmız olmuşdur
- 4 Görüp sīmā-yı ğamda luṭf-ı yāriñ dūruyuz şanma
 Nazardan sākit olmuş sāğar-ı meksūruyuz şanma
 Nigāh-ı iltifāt-ıñ bir nefes mestūruyuz şanma
 Bizi sehv-i nazarla dil-beriñ mehcūruyuz şanma
 K’anıñla bī-nihāyet şöhet-i tenhāmız olmuşdur
- 5 Gürūh-ı sum‘ager ḥūy-ı vefādan cümle ‘ārīdir
 Bütün ‘ālemde çirk-āb-ı nifāk-ı nehr-i cārīdir
 Riyā-yı ḥūyu çün izhār-ı şekl-i ḥāksārīdir
 Edibā gerd-i ğam rāh-ı nazardan ḳalbe sārīdir
 Ki hep cāy-ı vürüdu dīde-i bīnāmız olmuşdur

27

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Şanma çeşm-i i‘tibārım şüret-i zālimdedir
 Yā ki tehcīn-i te‘addisi hemān ḳālimdedir
 Kim benim tā kim ṭahāret-i rūy-ı a‘mālīmdedir
 Cezbe-i mihr ü vefā sīmā-yı aḥvālīmdedir
 Revnaḳ-ı nehy-i cefā ruḥsār-ı ef‘ālīmdedir
- 2 Kārih-i iḳbāl-i bezm-i şöhet-i yār-i bedim
 Nā-şabūr-ı iḳtirāb-ı şu‘le-i nār-ı bedim
 Dem-be-dem pūr-ıztırāb-ı haclet-i kār-ı bedim
 Ṭā’ir-i pervāzgāh-ı şerm-kirdār-ı bedim
 Naḳş-ı timşāl-i ḥayā āyine-i bālīmdedir
- 3 Siretim ehl-i ḥased mehcūr-ı iz‘ān etse de
 Dillerin gülīde-i iğvā-yı şeyṭān etse de
 Ṭavr-ı nā-mechülümü şirretle pinhān etse de
 Tire-fehmān-ı ğaraż izhār-ı kitmān etse de
 Pertev-i şıdk-ı edā meh-tāb-ı aḳvālīmdedir

- 4 Kār-ı buğzu irtikāb etmem hafādan düşmene
Nefretim var ‘ār-ı izhār-ı riyādan düşmene
Cān ile maḥzūz iken hergiz gāzādan düşmene
Re’fetimle ḥaṣm-ı bī-raḥm-ı kazaḍadan düşmene
Tiğ-i ta‘cīl-i ‘uḳūbet dest-i imhālimdedir
- 5 Rāz-ı mektūmum sezā maḥrūn-ı cehr etsem Edīb
Reṣṣ-i āb-ı dīde-i reṣkūru nehr etsem Edīb
Cünd-i bed-ḥāhāna istilā-yı kahr etsem Edīb
Pest ü bālāya n’ola izhār-ı faḥr etsem Edīb
Şāhid-i kevneyn benim āgūş-ı iḳbālimdedir

28

mef‘ūlū fā‘ilātū mefā‘ilū fā‘ilūn

- 1 Gel şīve-i zenāna koma çeşm-i rūşeniñ
Olma şikār-ı miḥneti ol dām-ı şīveniñ
Yūsufdan al nümūnesini çāk-i dāmeniñ
Zaḥmı sināna hem-ser iken düşmen-i zeniñ
Dām-ı sitiz-i kīnesine düşme nīzeniñ
- 2 Oldukça rāh-ı ‘izzete ‘atf-ı ‘inānımız
Etmez eşer derūna gam-ı reh-zenānımız
Meşhūd iken nişān-ı ‘uluvv-ı mekānımız
Hiç pest olur mu lücce-i miḥnetde şānımız
Yemdir medār-ı rif‘at-i ḳadri sefineniñ
- 3 Koy şöḥbet-i erāzili terk eyle zilleti
Etme ḳarīn-i gül deyü ḥār ile ülfeti
Görme hevā-yı faḥr ile şāyān denā’eti
Dūr et fem-i esāfile zeyl-i irādeti
Tarḥ etme ḥāk-i zillate ruḥsār u dāmeniñ
- 4 Ol dem ki faşl-ı mu‘teber-i nev-bahār ola
Vakt-i neşāt-ı seyr-i gül ü lālezār ola
Lāyık mıdır ki dilde elem ber-ḳarār ola
Tā bī-şarāb u bī-meze-i la‘l-i yār ola
Vaḥşet-sarāy-ı ‘āşık olur şaḥmı gülşeniñ
- 5 Ol reng ü büyü ben gül-i aḥmerde görmedim
Ol rīḳ-i pūr-ḥalāveti sükkerde görmedim
Ol nūr-ı behceti meh-i enverde görmedim
Baḳdım Edīb ‘arız-ı dil-berde görmedim
Ol ḥāl-i ‘anberīne bedel cāyı būseniñ

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Hurrem-i naḥş-ı sevād oldu cibāh
Ecrden mergüb imiş gūyā günāh
Zulmet-i ekvāna etdikçe nigāh
Çün-ketān aldı tüvān u tābım āh
Reh-ber-i çeşm olunca tāb-ı māh
- 2 Maḥż-ı şafvetdir derūnumda keder
Edeli temyīz-i rāh-ı ḥayr u şer
Bende şimdi bī-muḥābā-yı ḥazer
Ġamla reh-yāb-ı teyakkuzdur nazar
Münkaṭı' dır süy-ı ġafletden nigāh
- 3 Olalı me'lūf-ı zevk-i mültezem
Edeli tertīb-i esbāb-ı ni'am
Bezmgāh-ı kevnde bī-keyf ü kem
Ol kadar āgeh-dil-i rāz-ı ġamem
Kim zühūlümdür kemāl-i intibāh
- 4 Reh-nümā oldu қаzā āmālime
Düşdü emlāk-i semā ezyālime
Dür iken pīrāmen-i iḳbālime
Şimdi ḥarmengāh-ı istikbālime
Cezb eder kūh-ı girānı çüp-ı kāh
- 5 Nā-şabūr-ı vaşl-ı 'aşıkdır ḥabīb
Şād-ı neyl-i irb-i dā'idir mucīb
Sırr-ı 'aşkı idrāk etmez her lebīb
Merd-i ġāfil bī-başıretedir Edīb
من تعامی عینه مماتراه

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Miyān-ı ehl-i ġamda 'aşıka derd ü devā birdir
Cenāb-ı dil-rübādan şüret-i luṭf u cefā birdir
Dil-i zevk-āşinā-yı tā' ate cehr ü ḥafā birdir
Gerek mescid gerek ḥum-ḥāne ehl-i 'aşka cā birdir
Yed-i kudret şikest-i dillerin elbette cābirdir

- 2 Senā-yı ehl-i ‘aşka merd-i istihkāk isen muṭrib
 Ezelden ol gürüha mülhim-i işfāk isen muṭrib
 Sürüd-ı nāle-i dil-ḥasteye müştāk isen muṭrib
 Nevā-yı derd ü gamda hem-dem-i ‘uşşāk isen muṭrib
 Şabā āgāzın et kim meşreb-i ehl-i hevā birdir
- 3 Kıldardım teşnegiden irtivā meşrüb-ı diğerle
 Geleydi rîk-i la‘ linden gınā tesnīm ü kevşerle
 Bulurdum tesliyet gāhî şemīm-i müşg-i ezferle
 Ederdim meyl-i renc-i imtilā dārū-yı ‘anberle
 ‘Anā-yı ḥasret-i ḥāliyle bilsem her ‘anā birdir
- 4 Eder bīmārı dil-şād-ı ifākāt her devā şanma
 Verir baḥrîlere bûy-ı beşâret her hevā şanma
 Olur emn ü ḥaṭar tedbîr ile şûret-nümā şanma
 Bu fûlk-i ‘āleme seyr ü sükûn bî-nāḥudā şanma
 Başîretle baḳ ey kûteh-naḳar bînā Ḥudā birdir
- 5 Mezellet sîretin terk eyle zîb-i şadr-ı āgāz ol
 Qabûl-i nuş ile cem‘iyyet-i nās içre mümtāz ol
 Dem-â-dem zîver-i tâc-ı tenaşşuhla ser-efrāz ol
 Ḥarîş-i minḥat-i pend-i Edîb-i nûkte-perdāz ol
 Der-i maḥlûka iḳbāl etme gel bâb-ı ‘atā birdir

31

mefâ‘ ilün fe‘ ilâtün mefâ‘ ilün fe‘ ilün

- 1 Tehî bırakma dil-i bî-nevā-yı pür-sûzı
 Şerehle muḡtenem ol naḳd ü vaḳt-i meksûrı
 Rehîn-i kesb-i şafâ kıl bu faşl-ı firûzı
 İşit terennüm-i behcet-nevā-yı ney-rûzı
 Semâ‘ -ı ḥāhişe olsun nevā-yı ney rûzî
- 2 Derûnu neş’e-peżîr eyle geşt-i şahrâdan
 Qarîr-i bâşıra ol seyr-i pest ü bālâdan
 Keşide-dest-i ferâğ olma cām-ı mînâdan
 Qo vehm-i şîḡne-i bed-mesti nûş-ı şahbâdan
 Remîde eyleme ṭab‘ -ı şetâret-âmûzı
- 3 Ḥiṭâb-ı şaḡş-ı girân-cân-ı bed-dili redd et
 Difâ‘ -ı şoḡbet-i erzâle ‘azmî müştedd et
 Ḥasûd-ı nâkese izḥâr-ı peyker-i şadd et
 Dehân-ı tâ‘ ini ‘azm-i kebâb ile sedd et
 Nihüfte eyleme andan o cüz’ -i mefrûzı

- 4 Hırām-ı gülşen-i taḥkīke hem-reh-i feyẓ ol
 Hezār-ı nağme-serāy-ı nevāgeh-i feyẓ ol
 Rūḳād-ı ḡafleti terk et dīl-āgeh-i feyẓ ol
 Ṭalāve-bīn-i cemāl-i seḥergeh-i feyẓ ol
 Ḳōma ḡunūde nigāh-ı beṣāšet-endūzı
- 5 Bulup feẓā-yı çemen çetr-i mīḡden revnaḳ
 Olup biribirine ceyş-i ḥurremī mülḥaḳ
 Ḥulüvv-i ḡamla ḡüşāyişde her dīl-i muḡlaḳ
 Edīb tāb-ı ruḥ-ı ebr-i nev-bahār el-ḥaḳ
 Kelīl eder başar-ı mihr-i ‘ālem-efrūzı

32

- 1 نجا فی سبیل الوفا من سلك
 و من حادعنه ارتياها هلك
 تلقیب یاسا فما اجهلك
 ایا سائرا فی فلا الفك
 تمنیت الف فلا الف لك
- 2 بخصم الهوا خاب من تیفق
 فكن باغتیاض له و اقترق
 فلقرب بالبعد لم تلتحق
 لمولاك ان لم تكن تحت رق
 مهان بدار الجزا تحرق
- 3 بدفع غم تلخی مردنی
 حریصی بشیرینی خوردنی
 بخاییدن سحت و بد کردنی
 بمنهاج طاعت بنا رفتنی
 بخواهش گزیدی بنار افتنی
- 4 کلاغان نشاید بجای هما
 نیابد زمین ارتفاع سما
 بزشتی بیهجت مکن انتما
 بلنگی میو در میادین ما
 مکن دام شرمتم میادین ما

- 5 تو هرگه که چشم دلت وا کنی
گلستان فوزت تماشا کنی
شرفخانهء قدرت اعلا کنی
گر ادمان صدق مناجا کنی
تو در صدر کاخ منا جا کنی
- 6 ببین نهج آیین تحسین ما
رسوم دلارای تبیین ما
بخوان صفحهء لطف تلقین ما
اگر راست بینی براهین ما
بعشق از دلت رو براهی نما
- 7 مشو تا که باشی شرفمند هوش
خریدار گندم نما جو فروش
مکن رغبت نصح هر خرقة پوش
مقال ادیب هنرمند گوش
بکار پذیر فتن پند گوش

33

müstef' ilātün fā' ilün müstef' ilātün fā' ilün

- 1 مادام قلبك هايما لم ترتوى من مورد
لا ييهجنك لذة من مشرب او مزود
افنيت جسمك عامد ابو لوح حب مفرد
ما طاب عيشك فى الهوا الا بخدن امرد
قل لى خليلى موضعا هذا مليح ام ردى
- 2 مردیكه از بد نیتی در سینه مهمانی گزید
از پرتو دانشوری تاريك نادانی گزید
حیفا بمنهاج شقا رفتار شیطانی گزید
آنكس كه در راه هوا آلوده دامانی گزید
در خواب و بیداری باوكاری نباشد جز بدی

- 3 Estār-ı ‘aşkı hetkden bî-‘ār olan şādık degil
 Haybet-güzîn-i cehldir dānişver-i fāyık degil
 Ehl-i sedād u ‘işmete selb-i hayā lāyık degil
 İfşā-yı sırr-ı ibtilā şāyeste-i ‘āşık degil
 Gayret-keş-i İslāmda olmaz nişān-ı mürtedī
- 4 Çeşm-i başiretle eger etse nazar ehl-i nühā
 Her zerre-i nā-çize olur āyine-i ‘ālem-nümā
 Ehl-i dile eylerse de esrārı haşr-ı incilā
 Baḥş-i cünün-ı ‘aşkda olmaz bülüg-ı intihā
 K’ol fenn-i sihr-āşubda ‘allāmelerdir mübtedī
- 5 Hırmān-ı vuşlatla kalır ‘āşıkda zaḥm-ı inkisār
 Gül muhtecibken bülbüle nā-çār olur āzār-ı ḥār
 N’evmīd olunca ‘āşıkā vaşla şekīb olmaz medār
 Şanma Edībā ye’s ile birdir direng-i ıştibār
 Zīrā sükūnuyla degil yeksān şebāt-ı muḳ‘adī

34

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Kazānıñ düşmene te’sīri saht oldukça okında
 Dem-ā-dem eylemez tigin daḥi ḥābīde o kında
 Rihām-ı baḡyet umma çerḥiñ imāz-ı bürükında
 Ümīd-i nef’e düşme naḥl-ı ‘irfānıñ būsūkında
 Degil eşmārı şāyān-ı şīrā dehriñ bu sūkında
- 2 Şekāvet-pişeler iḡvā ile nuşḥ-ı ekīd eyler
 Cevān u küdekiñ ifsādına sa’y-ı mezīd eyler
 Harāma şimdi ‘ālem şavlet-i hırşın şedīd eyler
 Eger mir’āt olursa ‘aks-i rüyün nā-bedīd eyler
 Cerīdir ‘āciziñ ehl-i ṭama’ ketm-i ḥukūkında
- 3 Ser-ā-ser dīden-i inşāfı gitmiş ḥalk-ı dünyānıñ
 Hülūs u ittihādı kalmamış hiç pīr ü bernānıñ
 Vüfur-ı hırşdandır hep şikākı nev’-i insānıñ
 Ṭama’ken menşe’-i kubḥ-ı ḥıyānet āzmendānıñ
 Dil-i dānā maşūn-ı irtiyāb olmaz vūsūkında
- 4 Eger iklim-i dīne şāhib-i tāc u serīr olsa
 Kıyām-ı ṭa’at-i şūrīde zātı bī-naẓīr olsa
 Ricāl-i ‘aşr içinde hem emānetle şehīr olsa
 Harīşin nām-ı zühd ü ‘işmeti āfāk-gīr olsa
 Ṭalīḳ etmem ‘inān-ı nuṭṭu ibrā-yı fūsūkında

4 ‘allāmelerdir Ü2: olmaz nişān-ı Ü2

34 Ü1 248a, Ü2 239a

- 5 Mübâhâtı füzündür şerre akdâm-ı serî' inden
 Gelir gitmez refî' i çeşmine halkıñ vezi' inden
 Naşibi kaç' eder 'âcizleriñ tıfl-ı radî' inden
 Edîb ehl-i şekâvet şâd olur sū'-i zî' inden
 Te 'eşşürden berîdir hücnat-i 'âdil lühûkında

35

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bu menzilgâhı gâyet bulmadı ta' mîr ü terbîniñ
 Dem-â-dem nakş-ı gün-â-gün ile temvîh ü telvîniñ
 'Atâ-yı intihâya rabt iken peyveste âyîniñ
 Neden meftûnu olduñ gâşbdan baş-ı eyâdîniñ
 Eden nakş-ı binâsın mâye-i saht[1] eyâ dîniñ
- 2 Sedâdî imtiyâza çeşm-i nâ-binâyı bâz etme
 Yed-i kûtâhîni bâlâ-yı tûbâyâ dirâz etme
 Şereng-i suhtuñu mevsûm-ı tiryâk-ı cevâz etme
 Güher-senc-i felâh olmak hayâlin intihâz etme
 Kef-i şıfrîla birdir keffe-i mîzân-ı tahmîniñ
- 3 Dil-i râhat-güzîne münkeşîfdir bâb-ı istignâ
 Mezelletle görünmez çeşmine ârâyîş-i dünyâ
 Hâzer eyler ümemden zimmet-i her maṭlabın ibrâ
 Nîgeh-dâr-ı tevekkül bi-'anâ-yı sa'y olur zirâ
 Şikârı h'od-be-h'od-âyende şâhîn-i mevâzîniñ
- 4 Bulan 'izzetle rızkî irtikâb-ı zilleti n'eyler
 Diyen rızkî 'anâ-yı sa'y ile buldum ḥaṭâ söyler
 Erişdikçe yed-i kudretle her maksûm olan şeyler
 Ümem hep vâridatı gaybdan mensûb-ı sa'y eyler
 Şarîr-i infitâhı ra'd olursa bâb-ı ta'yîniñ
- 5 Ğamıñ şebt eyleyen nâmın sürûruñ eylemiş münḥek
 'Anâ vü derdi etmiş râḥati maḡlûl eden münfek
 İḳâmetden bu mâtemgehde yegdir irtihâl etmek
 Ğamı ğam-der-ḳazâdır 'âlemiñ şâdisi nâ-müdreğ
 Nihânîden Edîbâ şıdkı vâzîhdır te'âzîniñ

5 'âdil Ü2: 'ârîñ Ü1

35 Ü1 248b, Ü2 239a

1 saht[1]: saht Ü2: baht Ü1

2 Kef-i Ü2: Küfr-i Ü1

3 bi-'anâ-yı Ü2: bi-'i' tinâ-yı Ü1

5 mâtemgehde Ü2: mâtemgâhda Ü1

mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ol dem ki neşr-i 'ıtr ile bād-ı şabā eser
Eyler dimāğ-ı huşk ü teri zāfir-i eşer
Hıaşm-ı gamıñ şüküh-ı çemen tākatin keser
Seyr et bahār-ı 'ālemi müştāk ise başar
Zirā bu bāğı ceys-i hāzān bağteten başar
- 2 Ezhārdan ki ziver-i şāh ola şüşeler
Yārān ile muhāt ola gülşende küşeler
Durma o dem ki sebze-i bāğ ola tüşeler
Geşt et riyāzı tā ki aşıldıkça hüşeler
Şād ol hunāk-ı cīd-i gam oldukça aşmalar
- 3 Bülbül baña o dem ki mücidd-i hitāb olur
Āvāz-ı nüş nüşuna göñlüm mücāb olur
Ammā dilim o 'ayb ile çünkim mu'āb olur
Hengām-ı nüş-ı bādede mest ü hicāb olur
Dilden ne dem ki şihne-i bīm-i hatā geçer
- 4 Olmaz neşāt ehl-i hevānıñ müsahhārı
Bulmaz şudā' -ı guşşadan āzādelik seri
'İşretgeh-i riyāz-ı na'im olsa da yeri
Āmiziş-i sirişk iledir nüş-ı sāgarı
'Āşık nedim-i bādeyi sır-āb-ı hūn eder
- 5 Bī-şerm olan günāhdan olsun mu hiç münib
Terk-i hayā inābeti etmez aña karib
'Afv-ı Hudāyı şerm ü teneddüm eder naşib
Rencūr-ı vizre mezra' a-i kārda Edib
Eşk-i nedemle tohm-ı hatādan şifā biter

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Letāfet-bağş olan elfāza hep hüsn-i me'ānıdır
Eden mināyı pür-revnağ şarāb-ı ergavānıdır
Gülüñ arāyiş-i reng-i hayā peyveste şanıdır
Devām-ı 'āra mazhar merdümānıñ 'ārifānıdır
Cehülān-ı zamānıñ 'ārı zirā 'ār-ı fānıdır

- 2 Mu'atıldır bütün ehl-i nebâhet kârdan şimdi
Ki yok temyîze râgıb yâri hiç âgyârdan şimdi
Nihân etmez edânî şakvetin ebşârdan şimdi
Mu'arrâdır ezelden çünkü şevb-i 'ârdan şimdi
Berât-ı 'ârdan 'ârîlere ibrâ-yı şânîdir
- 3 Dem-â-dem şafvet-i bâtın şadâkat-pîşegânîndır
Tahâret kalbi rics-i kîneden vâ-restegânîndır
Gönûlden bugz ile 'ağd-ı velâ her bî-hayânîndır
Dil-i fâsitle ibhâc-ı suver ehl-i riyânîndır
Televvün anlarıñ bî-reng-i nağş-ı imtihânîdır
- 4 Zenîm-i eblehiñ dânyâya ahlâkı münâfidir
Cehûlûñ yümn-i şıdkı fehmden kârı tecâfidir
Temellukdan hıyânet-pîşeniñ a' râzı kâfidir
Lem'îmiñ câm-ı lutfunda şudâ'-ı cevri hâfidir
Gezend-i mübhemi ezmâr-ı keydinden nihânîdir
- 5 Cihânda kimse olmaz ehl-i cevri ü gâdrdan sâlim
Ne deñli olsa fenn-i ihtiyâtı mutkîn ü 'âlim
Benim ehl-i sitemden mutma'inn olsun nice bâlim
Edîbâ yaptığı hâtırları virân eder zâlim
K'anıñ üstâd-ı kârı hâtır-ı nâ-mihrbânîdir

38

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Olur mu levh-i dili nağş-ı guşşadan sâde
Sitemden olmayıcağ ehl-i gam ser-âzâde
Şafâ gelir mi dil-i mübtelâ-yı ezdâda
Kalır mı lezzet-i seyr-i cemâli ru'yâda
Geline hecme-i âgyâr-ı zîst-rû yâda
- 2 Edince hâtıra mülhem fûrûğ-ı tal'atini
Dehân-ı fikre alınca zülâl-i vuşlatını
Koma guşâde vişâliñ ritâc-ı halvetini
Sidâd-ı vehm-i raqîb et şükûh-ı behcetini
Ki gelmesin der isen ya'ni ol 'adû yâda
- 3 Gönûl ki her güle tâ'andelîb-i güyâdır
Çemen çemen pey-i her gülsitâna püyâdır
Meşâm-ı hasreti çün büy-ı vaşlı cüyâdır
Beyâzı sünbül-i nîliye çek ki boyadır
Fezâ-yı şahñ-ı cemende gelirse bû yâda

5 hâtır-ı Ü2: hâş-ı Ü1

38 Ü1 250b, Ü2 240a

3 güyâdır Ü2: şeydâdır Ü1

- 4 Bahār mevsimi bî-âb u tâbdır meysiz
 Semâ'-ı rinde nevâziş 'itâbdır meysiz
 'İmâr-ı sâha-i gülşen harâbdır meysiz
 Kenâr-ı cüy-ı çemen bir serâbdır meysiz
 Nigâh-ı dîde-i rind-i şarâb-cüyâda
- 5 Hayâl-i neyl-i emel 'âşıka hevâdır hep
 Şafir-i bülbül-i eşvâkı nâ-be-câdır hep
 Sihâm-ı hasreti te'sîrden cüdâdır hep
 Niyâz geçmez Edîbâ cevâbı lâdır hep
 Çatal yürekli mi bilmem o kalbi bu lâda

39

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Göñül naķş-ı hayâl-i lâle-peykerlerle mālîdir
 Hevâ-yı hâl ü hatle mülhem-i âşüfte-hālîdir
 Ruḡ-ı dil-berde hālîñ kevkeb-i iķbālî 'ālîdir
 Diyâr-ı ḡusn-i meh-ruḡsârlarda şâme vālîdir
 O vālîye fûrû-serlikde her paşa mevālîdir
- 2 Şehâ ḡusn-i cihân-ārâña dil vermekde nâ-çarız
 Şühûd-ı behcetiñ ibhâc ile maḡbût-ı enzârız
 Füsûnu çeşmiñe ḡaşr etmede mecbûr-ı iķrârız
 Sevâd-ı merdüm-i âhû-yı cennetden ḡaber-dârız
 O da hâl-i ruḡuñla ihtilâdan ḡayr-ı hālîdir
- 3 Cemâl-i tâbnâkiñ ḡâze-endûd-ı beşâsetdir
 Cebîn-i meh-fürûḡuñ maşriķ-i nûr-ı leṡâfetdir
 Leb-i la' liñ tereşşüḡḡâh-ı tesnîm-i ḡalâvetdir
 Nigâhîñ kim füsûn-ı çeşm-i ḡazlân-ı melâḡatdir
 ḡariş-i iķtinâş-ı 'işmet-i Şeyḡ-i ḡazâlîdir
- 4 Halâvet piste-i şîrîn-i la' linden olur müştak
 Leb-i ḡurâ zülâl-i şehvet-i rîķiyle müstaḡrak
 Ne ḡoşdu nâziş-i refṡârına ḡoş-nümâ olmak
 ḡıramından o serviñ 'âşîķı nâ-kâm eden ancaķ
 Dem-i âha taḡammül etmemeklik ihtimālîdir
- 5 Kuvâ-baḡş-ı ṡabî' at merde ma'cûn-ı ḡüher şanma
 ḡinâ-yı merdüm istignâ iken enbâr-ı zer şanma
 Mezâķ-ı telḡini şîrîn eden şehd ü şeker şanma
 Fezâ-yı evce tesyîr eyleyen nîrû-yı per şanma
 Hüma-pervâz eden ehl-i dili eşkiste bālîdir

- 6 Temennâ-yı şeref fakd-i emeldir sifle eşhâşa
O şân-ı bî-müdânî muntehîdir hâşdan hâşa
Yeter mi da' vet-i şayd-ı hüma gûş-ı kannâşa
Gülü-yı şafvetinden sem'-i kalb-i ehl-i ihlâşa
Nidâ-yı şıdk-ı niyyet nağme-i şavt-ı Bilâlîdir
- 7 Eger ser-pençe-i 'azmim edeydi saht-girâyî
Ederdi münselib naqd-ı şerâr-ı seng-i hârâyî
Müşahhardır dilîr-i tab' ıma iklim-i dānâyî
N'ola târâc ederse hân-mân-ı mülk-i ma'nâyî
Edibâ sîret-i ser-heng-i endîşem Celâlîdir

40

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Tiğ-i şahbâdan ise hûn-ı gamîñ ihrâkı
Düşmeniñ lüce-i hûn içre olur igrâkı
Câmdır çün sem-i âzâr-ı gamîñ tiryâkı
Rinde bigâne-i tâb etmeye tâ mey sâkı
Bezm-i meyde olamaz neş'esi tâm ey sâkı
- 2 Reh-nümâ olmayacak peyk-i zafer insâna
Nice fûrşat bulunur düşmen-i bed-peymâna
Düstdur müşfik olan muẓtarib-i ahzâna
Bî-gümândır bu ki mescûn-ı gam-ı devrâna
Yâr-i gayret-keş-i şahbâdır eden ıtlâkı
- 3 Dil ki tefsîdesidir tâb-ı gam-ı enbûhuñ
N'eylesin sâyesini serha-i râğ u kûhuñ
Luţf-ı sāğarla olur def' i gam-ı mekrûhuñ
Her dil-âgende-i târik-i şeb-ı endûhuñ
Tâb-ı ẖurşid-i mey-i şâf iledir işrâkı
- 4 Şeyh-i ser-mest-i tana' şanma meye tâlibdir
Meclisiñ nuqlunu târâca hemân râğıbdır
Çünki bezm-i taraba vâhimesi gâlibdir
Pây-ı bigâne cüdâ olmak için vâcibdir
Rinden gayra der-i meykedeniñ iglâkı
- 5 Çünki göz dikdi bize haşm-ı keder-sâ yirden
Lâ-cerem mültezimiz mahv-ı vücûdun birden
Gayret-i bātınımız berter iken zâhirden
Biz Edibâ has u hâşâk-ı gama hâtırdan
Pertev-i cām ile tedbîr ederiz ihrâkı

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şühūd-ı 'usr-ı maṭlab lā-cerem faḳd-i sebebdendir
Tedennî i' tibār-ı cāhile cehl-i rütebdendir
Te'eşşür iltihāb-ı nārdan ḳurb-ı lehebdendir
Demem olduğça zāhir yā 'Acem yā şer 'Arabdandır
Şer ancak bildigim bî-inḳıyād-ı şer'e Rabdandır
- 2 Ḥasāret iktisāba cümle sū'-i müktesebdendir
Fesādı her ṭabihîñ farṭ-ı iş'āl-i ḥaṭabdandır
Şudā'ı mey-güşānıñ şadme-i mā'-i 'inebdendir
Ezā ehl-i ḥaḳa çün fācirān-ı bî-nesebdendir
Ezā-yı Ḥaḳ daḥi mülḥid-i bed-bîne sebdendir
- 3 'Aṭā her sâ'il-i bî-iḥtiyāca nehirdir ancak
Ledig-i mār-ı hırşa vaşf-ı dārū zehrdir ancak
Selib-i 'āra aḥfāt-ı ḥaḳāret cehrdir ancak
Ḥalī'ān-ı 'izāra dil-nevāzī ḳahrdır ancak
Te'eddüb şaḥş-ı bî-ādābla sū'-ı edebdendir
- 4 Diyen neyl-i 'aṭā vā-beste-i dergāh-ı şāhīdir
Cehāletle ṭarīḳ-i zann u taḥmīninde sāhīdir
Teḥallūf eylemez mā'-i tāsı 'ālemde gümāhīdir
Bütün erzāk-ı ḥaḳıñ mevridi bāb-ı İlāhīdir
Vüşülü kimseye zann etme ebvāb-ı ṭalebdendir
- 5 Dil-ārā gevher-i yektā-yı deryā-yı kıdemdim ben
Fürüg-ı mäh-tāb-ı zulmet-i şām-ı 'ademdim ben
Nevāgāh-ı kıdemde her ni'amla muḡtenemdim ben
Edibā şīr-i sedy-i māder-i tevfiḳi emdim ben
Ridā'ım şanmasınlar zar'-ı şehbā-yı Halebdendir

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'Adūnuñ bellidir ezmārı tecvīl-i nigāhından
Degil ḥāfī lisān-ı ḳalbi taḥrīk-i şifāhından
Olur şān-ı şeqāvet mūncelī rūy-ı siyāhından
Nişān-ı i' tidā çünkim nümāyāndır cibāhından
Diliñ ḥizb-i ḥişām-ı bed-nümā yandı ceb āhından
- 2 Cesāretle ḳulūbuñ kesrine etdikçe iḳdāmı
'İbād-ı Ḥālīḳi pā-māle yol buldukça aḳdāmı
Derūn-ı bî-kesāna muttaşıl yetdikçe ilāmı
Eşernāk-i siḥām-ı āh-enīn olduğça endāmı
Ne sūd olsun muşāb-ı tīr-i āha ser-penāhından

- 3 Haṭā-ender-ḥaṭādır ehl-i ‘aczi bî-merām etmek
Za‘ifânı kavîler satvetiyle bîme rām etmek
Dâlâletdir sebebsiz merdûme cevri revâ bilmek
Dilir-i çerḥ-i ser-keş lerzenāk-i bîm olur bî-şek
Mühân-ı bî-günāhın zahmı şemşîr-i nigāhından
- 4 Benân-ı ibtiğāsı zâfir-i maḥv-ı meşâlibdir
‘Înân-ı maṭlabı ḥablü’l-kıyâd-ı her meṭâlibdir
Tüvân-ı himmeti tâb-ı dil-i a‘dâyı sâlibdir
Kuvâ-yı ibtilâ-yı ‘acz ile her ḥaşma gâlibdir
Her âsâyiş-güzîn-i inticâ ḥaşm-ı günâhından
- 5 Cehûl-i kem-nigāhın çeşm-i idrâki başîr olsun
Aña tâ kim şühûd-ı âḥir-i kârı yesîr olsun
Rûsûm-ı kâr u kirdâr-ı bedî nakş-ı zâmîr olsun
Edîbâ şadme-i sū’-i şanî’inden ḥabîr olsun
Olan üftâde bâlâ-yı serîr-i ‘izz ü cāhından

43

mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

- 1 Cefâya çünki dil-ber lezzet-i idmânı tâtımışdır
Dil-i zâra niṭāk-ı miḥneti birden kuşatmışdır
Şenîd-i nâle kıalmaz kaşr-ı istiğnâda yatmışdır
Beni çokdan ‘acebdır deşt-i hicrâna yâr atmışdır
Baña güyâ o şūhu cevri için Ḥâlik yaratmışdır
- 2 Dem-â-dem âteş-i mevkûd-ı ğam dillerde bâkî hep
Leḥîb-i ğuşşadan müştâd kulûbuñ ihtirākı hep
Neşâta münḥaşırken ehl-i derdiñ iştîyākı hep
Ḥarîdâr-ı meye âbî şatar şahbâyı sâkî hep
Şuvarmaz neş’e-cûyun ḥayli müddetdir şuşatmışdır
- 3 Vişâl-i bîkr-i meydîr zâhidiñ ḥalvetde me’lûfî
Kıyâs etme geçer maḥbûb u meyden ṭab’-ı melhûfî
Mürîdân içre çün pâkizelikdir şân-ı mevşûfî
Bu gün taṭhîr-i tâc u ḥırkaya meşğûl imiş şûfî
Kucarken bînî-i ma‘şûk-ı şahbâyı kanatmışdır
- 4 Hele şeyḥ-i ‘abûsü’l-vechî şimdi ḥ’oş-likâ gördüm
Maḳâlât-ı mizâc-âmîzini sem’e sezâ gördüm
Keder-fermâ iken güftârını ṭab’a şafâ gördüm
Bu dem ben zâhid-i bed-güyu pek şîrin-edâ gördüm
Aña ol meh-likâ gül-ḳand-ı la’linden yalatmışdır

- 5 Zemîn-i cānzāra nice bir toḥm-ı sitem eksin
 Ten-i bīmāra andan tā-be-key seng-i cefā degsin
 ‘Adū-yı ḥāra tîr-i intikām Allāhdan gelsin
 Edibā nāvek-i cevri raḳîbiñ sînesin delsin
 Miyânımda nifākı yār ile zîrā o ḳatmışdır

44

[Taḥmîs-i Ġazel-i Hāfız]

- 1 بلبل بیر بجانب آن گل سلام ما
 وی گل شنو ز نالهء بلبل پیام ما
 دانی اگر مثال امید و مرام ما
 ساقی بنور باده برافروز جام ما
 مطرب بگو که کار جهان شد بکام ما
- 2 با نوش می بمجلس وحدت رسیده ایم
 وز قید اختیار بمستی رهیده ایم
 چون حسن او بسمع درایت شنیده ایم
 ما در پیاله عکس رخ یار دیده ایم
 ای بیخبر ز لذت شرب مدام ما
- 3 خار کدر ز ساحهء دل آکنده شد بعشق
 رنگ ملال بیم الم خنده شد بعشق
 ذوق حیات دائمه پاینده شد بعشق
 هرگز نمیرد آنکه دلش زنده شد بعشق
 ثبت است بر جریدهء عالم ما
- 4 مارا حضور مجلس عیش و صفا خوشست
 دوری ز بزم صحبت اهل ریا خوشست
 نوش قدح بیاد لب دلبر ما خوشست
 مستی بچشم شاهد دلبنده ما خوشست
 زانرو سپرده اند بمستی زمام ما

- 5 تا قدح می سجیه بدکاری ریاست
 اوزار نوش او سبب بعد کبریاست
 خواهم بیان راز کنم با جواب راست
 ترسم که صرفه نبرد روز باز خواست
 نان حلال شیخ ز آب حرام ما
- 6 بیحد کنم مشاهده روی مهوشان
 اما بدیده بهجت یارم نشد عیان
 از حسن و آن او چو ندارد یکی نشان
 چندان بود کرشمه و ناز سہی قدان
 کاید بجلوه سرو صنوبر خرام ما
- 7 ای سست رو براه طلب گرم کن عنان
 بشتاب بهر سود و میندیش از زیان
 رو چون ادیب طالب آن یار شو بجان
 حافظ ز دیده دانه اشکی همی فشان
 باشد که مرغ وصل کند قصد دام ما

45

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Biz nā'il-i genc-i ni'am-ı Rabb-i qadīriz
 Yābende-i elṭāf-ı Hudāvend-i başīriz
 Zann etme ki tekbīr-i ekābirle kebīriz
 Şāh olsa da hem-pāye degil nākese mīriz
 Tā luṭf ile bī-kes-i ḡamnāke semīriz
- 2 Olduḡ olalı sākin-i vīrāne-i dünyā
 Hiç etmemişiz mihr ü vefādan dili iḡfā
 Bī-kesleri mehcūr edemez göñlümüz aşlā
 'İşretkede-i şehlere bī-raḡbetiz ammā
 Ğam-ḡāne-i 'ācizlere ferḡunde mesīriz
- 3 İnfākına meyl eyleriz olduḡça ḡināmız
 Pāyende olur ehle vü nā-ehle 'aṭāmız
 A'dāya yeter heybet-i meşhūd-ı liḡāmız
 Mehzūl ise de sā'id-i fersūde-ḡuvāmız
 İrhāb-ı dil-i düşmene hem-şavlet-i şīriz

- 4 Mey müsteter-i perde-i minā mı olur hiç
Gül mühtecib-i çeşm-i temāşā mı olur hiç
Keşf olmasa enzāra hüveydā mı olur hiç
Rāz-ı dilimiz kābil-i ihfā mı olur hiç
Biz encümen-i dehrde āyine-zamīriz
- 5 Dehriñ çekeli çille-i āzārın Edibā
Farq eylemişiz yār ile āgyārın Edibā
Za‘mınca nihān etse daḥi kārın Edibā
Mestür edemez şüret-i kirdārın Edibā
Kim ‘āleme hep çeşm-i firāsetle başīriz

46

[Taḥmīs-i Ġazel-i Ḥaşmet]

mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- 1 Dilā nüzhetgeh-i enzārı gördük dīdeler rūşen
Suṭūr-ı nüşa-i envārı gördük dīdeler rūşen
Çemenlenmiş yine gülzārı gördük dīdeler rūşen
Ḥaṭ-ı nevre ruḥ-ı dil-dārı gördük dīdeler rūşen
Mişāl-i mihr-i zerrīn-tārı gördük dīdeler rūşen
- 2 Hele çāk oldu şām-ı iftirākıñ perde-i fecri
Belā-keşlikleriñ oldu nümāyān şüret-i ecri
Raķibiñ rifke taḥvīl etdi şimd-i ‘ādet-i zecri
Hele ‘idīñ sa‘id olsun göñül bo[z] rūze-i hecri
Hilāl-i ebruvān-ı yārı gördük dīdeler rūşen
- 3 Göñül yaklaşdı hengām-ı sükūn-ı şarşar-ı āhıñ
Nümāyān oldu estār-ı ḥafādan rūy-ı dil-ḥāhıñ
Füzūn olsun bu dem bülbul gibi şevk-i seḥergāhıñ
Göründü gerden-i kāfūru semmūrundan ol māhıñ
Şeb içre şubḥ-ı pūr-envārı gördük dīdeler rūşen
- 4 Pūr etdi tār-ı hicrānıñ tenūr-ı kalb-i müştākı
Dil-i pūr-süz u tābıñ kalmadı bir cāy-ı iḥrākı
Baña rīķ-i şafā-baḥşıñdan et düşdükçe infākı
Ḥayāl-i lebleriñle dīdemi pūr-ḥūn edip sāķi
Bu gūne sāgar-ı ser-şārı gördük dīdeler rūşen
- 5 Şitābān ol ol şūḥ-ı ser-keşi şayd et zarāfetle
Dil-i vaḥşet-nümāsın vaşla rām et ḥūsn-i ūlfetle
Edibā zevķ-i vaşlıñ dehre izḥār et bu şüretle
Der-āgūş eyledikde yārı Ḥaşmet nār-ı fūrķatle
Tutuşmuş dāmen-i āgyārı gördük dīdeler rūşen

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Derûnu rû 'yet-i rûy-ı şebveşiñ pür-sürür eyler
Nigâhı pertev-i mihr-i ruhuñ ser-şâr-ı nûr eyler
Ġarâmiñ zahm-ı tîğ-i nâziña kalbi cesûr eyler
Hüsâm-ı gamzeñe her sine gerdikçe huzûr eyler
Anıñla dem-be-dem gam-dîdeler şerh-i şudûr eyler
- 2 Rehâ yok ey gül-i ter ' âşıka te ' şîr-i hârîñdan
Kârîñ-i miñnetiz peykân-ı nâz-ı bî-şümârîñdan
Ne dem me ' mûn edersin ' âşıkı bilmem bu kârîñdan
Kaçan tâbiş-nümâ-yı kurb olur mihr-i ' izârîñdan
Bu dūrî kim beni şermende-i seyr-i be-dûr eyler
- 3 Saña ' âlem dayanmaz şaff-ı müjgânıñ sipâhıñsa
Şehin-şâhî-i hüsne hâl-i ruhsârıñ güvâhıñsa
Cihâna lerze verdi tîğ-i çeşm-i intibâhıñsa
Eger fermân-ber-i menşûr şemşîr-i nigâhıñsa
Nice şâd-ı berât-ı zindegî meyl-i kubûr eyler
- 4 Bulurken ' illet-i hâtır şifâ dermân-ı çeşmiñle
Derûn-ı mübtelâ şâdân iken ihsân-ı çeşmiñle
Anı mecbûr ederken dem-be-dem peykân-ı çeşmiñle
Meşâf etdikçe şaff-ı leşker-i müjgân-ı çeşmiñle
Neden bilmem dil-i nâzûk-beden izhâr-ı sûr eyler
- 5 Şakın ol meh-cebîniñ vaşlına her el yeter şanma
Olur ruhsâr-ı ' âlem-tâbı meşhûd-ı başar şanma
Aña göñlüm nigâh-ı gayrdan kılmaz hâzer şanma
Edîbâ rûy-ı yâri gîsuvânı setr eder şanma
O şûha dūd-ı âh-ı sinem irhâ-yı sûtûr eyler

EL-MÜSEDDDESÂT*

1

- 1 ز اهل ستم امید مسرت کدر شود
از رهنان پناه بدشمن خطر شود
شکر ز اهل بغض بدندان حجر شود
عقد ولای مردم خائن ضرر شود
سفلی بجاه تا ز اذا بیحذر شود
یا رب مباد آنکه گدا معتبر شود
- 2 طامع همیشه دست گشاید بجلب مال
طعم کباب میچشد از جیفهء خیال
سرگشته میشود بتمنای بی مثال
خواهد دگر بغم زید و او بحس حال
سفلی بجاه تا ز اذا بیحذر شود
یا رب مباد آنکه گدا معتبر شود
- 3 وارسته گی چه سان بود از صدمهء عدا
یاری که تا نمیرسد از همدم و جدا
این دم کسی نمیشود نالهء ندا
عالم بیکدگر همه کردند اقتدا
سفلی بجاه تا ز اذا بیحذر شود
یا رب مباد آنکه گدا معتبر شود
- 4 سرگین نمود شهرت خوشبویی سمن
شد جانشین سنبل و گل سبزهء دمن
آواره کرد دودهء شاهین را زغن
شد همزیان زاغ سیه بلبل چمن
سفلی بجاه تا ز اذا بیحذر شود
یا رب مباد آنکه گدا معتبر شود

*EL-MÜSEDDDESÂT (Başlık: Ü2 243a)

1 Ü1 243b, Ü2 243a

2: (Ü1'de bulunmuyor) 2 بحس

- 5 افتادهء حضيض هوان مردم لبيب
جاكردهء سرير علا سفلهء كتيب
با اهل دل فائده ناياب شد نصيب
عاقل چرا براه امل مي دود اديب
سفلى بجاه تا ز اذا بيحذر شود
يا رب مباد آنكه گدا معتبر شود

2

- 1 لا شئ في الدهر مما انت مالكة
الا و حطم الفنا لابد يدهكه
فليس يدرى طريق الحزم سالكه
بالا من ينجيه او بالهول يهلكه
ماكل ما يتمنى المر يدركه
تجرى الرياح بمالا تشتهى السفن
- 2 كم خالطتك هموم بامتلا فرح
وجال فيك سرور في اختلا ترح
فصن فوادك من ياس و من مرح
وكن قنوعا ولا تركن لذى منح
ماكل ما يتمنى المر يدركه
تجرى الرياح بمالا تشتهى السفن
- 3 ابصرت شخصا مهمانا دائما ابدا
عاينت فردا معنا كلما قصدا
فما بدا كله بالحق فيك بدا
فلا تكن بالهوى للرأى مسندا
ماكل ما يتمنى المر يدركه
تجرى الرياح بمالا تشتهى السفن

- 4 فكم حريص مجد كاسد المعمل
وزويسار بطى فائز الامل
فالسعى ما لم يفدارو امن الكسل
امال قلبك لاياتيك بالجيل
ماكل ما يتمنى المر يدركه
تجرى الرياح بمالا تشتهى السفن
- 5 طهر فوادك بالبتكلان من كدر
وكن من الضر للمخلوق فى حذر
ولا ترم رفد املاك ولا بشر
واسترزق الله فى ليل و فى سحر
ماكل ما يتمنى المر يدركه
تجرى الرياح بمالا تشتهى السفن
- 6 بليت يا هوال توالى كنها
على سهام من كنانه صائبا
كانى ادانى بالتئانى لنوها
مباعدى عنها تزيد مصائبى
ماكل ما يتمنى المر يدركه
تجرى الرياح بمالا تشتهى السفن

3

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Olmaz hışâl-i naķş ile dehriñ mükemmeli
İdbâr iken şemâ'il-i naķşîñ muḥaşşali
Süflî degil sezâ k'ola eṣrâfa mu'teli
Ger etse naķş-ı midḥati elvâhı mümteli
"Bâtıl hemîşe bâtıl [ü] bihüdedir velî"
"Müşkil budur ki şûret-i ḥaḳdan zuhûr ede"

Ü1 كاسد مجد: Ü2 مجد كاسد 4

6 Ü1: (Ü2'de bulunmuyor)

3 Ü1 247b, Ü2 243b (Mütekerrir olan beyit Bâkî'ye aittir.)

- 2 Dānā olur mu gevher-i güftārı zūr ede
Yā dest-i i‘tiyādını ihsāna dūr ede
Tā‘at nice ifāde-i şerh-i şudūr ede
Vaqtā ki hizb-i ehl-i riyādan şudūr ede
“Bāṭıl hemīşe bāṭıl [ü] bihūdedir velī”
“Müşkil budur ki şüret-i ḥaḳdan zuhūr ede”
- 3 ‘Āḳıl hemīşe rāḡıb-ı fevz-i me‘ād olur
Nūr-ı keder-zidāy-ı hidāyetle şād olur
Sālūsdan zehāb-ı hayā müstefād olur
Zirā ıslāhı reh-ber-i nehc-i fesād olur
“Bāṭıl hemīşe bāṭıl [ü] bihūdedir velī”
“Müşkil budur ki şüret-i ḥaḳdan zuhūr ede”
- 4 Yokdur bu dem hüdāt-ı enāmıñ şadāḳati
Hiç rāh-ı istiḳāmete ḥüsn-i işāreti
‘Allāme olsa çeşme görünmez mehābeti
K’olmaz medār-ı tā‘ati fehmi dirāyeti
“Bāṭıl hemīşe bāṭıl [ü] bihūdedir velī”
“Müşkil budur ki şüret-i ḥaḳdan zuhūr ede”
- 5 Ricz-i riyādan olmaz Edībā naşīb-i dil
Pürken ‘abīr-i şıdk ile şadr-ı raḡīb-i dil
Ḥübān-ı bī-hayā nice olsun qarīb-i dil
Sīmā-yı şūḥu olsa ne deñli ḥabīb-i dil
“Bāṭıl hemīşe bāṭıl [ü] bihūdedir velī”
“Müşkil budur ki şüret-i ḥaḳdan zuhūr ede”

4

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Şanma gönlüm yārsız dünyāya raḡbet gösterir
Vaḥşet-i hicrān ile āgyāra ülfet gösterir
Şabr ile ancak bülüg-ı vaşla himmet gösterir
‘Āḳıbet zirā şekībāyı ḥalāvet gösterir
Çünki mir‘āt-ı felek enzāra ‘ibret gösterir
“Görelim āyine-i devrān ne şüret gösterir”
- 2 Gördüğün her peyker-i zibāya olma mültehī
Raḡbet-i her bī-vefā dil-dārdan ol müntehī
Ben hele bir yāre ḥaşr etdim derün-ı āgehī
Kim sipihriñ şem‘ine pervānedir mihr ü mehi
Çünki mir‘āt-ı felek enzāra ‘ibret gösterir
“Görelim āyine-i devrān ne şüret gösterir”

- 3 İntihā bulmaz zuhūrāt-ı temāşil-i kader
Muṭṭaşıldır dem-be-dem tecdīd-i eşkāl ü şuver
Çehre-perdāz-ı kazā etdikçe izhār-ı eşer
‘Arz eder elbette bir şekl-i bedī‘ -i mu‘ teber
Çünkü mir ‘āt-ı felek enzāra ‘ibret gösterir
“Görelim āyine-i devrān ne şüret gösterir”
- 4 Şiddetiñ encāmıña hergiz muḳārindir rehā
İntihā-yı renc-i ekdāra mülāzımdır şafā
Şām-ı ye ‘siñ āhiri fecr-i emeldir zāhirā
Bī-mirādır ṭal‘at-i ḥ‘urşid-i ümmidiñ dilā
Çünkü mir ‘āt-ı felek enzāra ‘ibret gösterir
“Görelim āyine-i devrān ne şüret gösterir”
- 5 Kām içün ehl-i şühūd etmez tek-ā-püy-ı taleb
Bī-naşīb etmez eşer āmāle idmān-ı te‘ab
‘Āqile rāh-ı tevekküldür hemān nehc-i edeb
Luṭf-ı Mevlādır Edībā eyleyen def‘-i kereb
Çünkü mir ‘āt-ı felek enzāra ‘ibret gösterir
“Görelim āyine-i devrān ne şüret gösterir”

5

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Āgeh-dilān ne dağdağa-i biş ü kem çeker
Ne bār-ı imtinān-ı Ferīdün u Cem çeker
Nā-dān da talebde hezārān sitem çeker
Peyveste āh-ı ḥasret-i cāh u ni‘am çeker
‘Āqil ne şād olur bu cihānda ne ğam çeker
Cāhil hemīşe şād olayın der elem çeker
- 2 Maḥlūka ‘arz-ı ḥācet edip dökme āb-ı rü
Püyān-ı rāh-ı maṭlab olup etme hāy-u-hū
Dāmān-ı dilden et veseḥ-i hemmi şüst-ü-şü
Olma ferīs-i şir-i ğam ey merd-i tünd-ḥū
‘Āqil ne şād olur bu cihānda ne ğam çeker
Cāhil hemīşe şād olayın der elem çeker
- 3 Bāb-ı rızāda şıdk ile ol bende-i şükür
Hep naḳş-ı ser-neviştiñ eder nev-be-nev zuhūr
Bī-şübhe çünkü vaktine merhūndur umūr
Bihūde olma ey dil-i āvāre bī-ḥuzūr
‘Āqil ne şād olur bu cihānda ne ğam çeker
Cāhil hemīşe şād olayın der elem çeker

- 4 Fehm-i me'āl-i şafha-i tekvîne diḳḳat et
 Kesb-i kemāle cehd eyle tehziḳ-i sîret et
 Kārîñ şafâ vü ğamda menûṭ-ı meşîyyet et
 Düşme telâşa zihniñi bî-ḳayd-ı fikret et
 'Âḳıl ne şād olur bu cihānda ne ğam çeker
 Cāhil hemîşe şād olayın der elem çeker
- 5 Çekme dilâ zehārif-i dünyâ için melāl
 Ḥasret-keşāna eyleme izhār-ı infi'āl
 Eyle Edîbveş bu makālâtı ḥasb-i hāl
 Bu nazm-ı pâki kıl naḳş-ı nigîn-i bāl
 'Âḳıl ne şād olur bu cihānda ne ğam çeker
 Cāhil hemîşe şād olayın der elem çeker

6

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 'Arūs-ı gönçe de bir gün nazîr olur geline
 Dilîr-i sūsene de ḥancerin ṭaḳar beline
 Hübûba nevbet-i ruḥşat deġer şabâ yeline
 Nedîm-i bûlbûl-i zārîñ da söz düşer diline
 Zamān gelir yine zerrîn ḳadeḥ alır eline
 Çemende nergis-i şehlâ hemān bahāra baḳar
- 2 Felekde olmaya ḥālet-fezâ bahārāsâ
 Bisât-ı sebze ile sāye-i çenārāsâ
 Müdām la'l-i leb-i yâr-i gül-izārāsâ
 Şarābı nûş ederiz mest-i hûş-yārāsâ
 Zamān gelir yine zerrîn ḳadeḥ alır eline
 Çemende nergis-i şehlâ hemān bahāra baḳar
- 3 Şezâ-yı ḥāne-i feyziyle pür olup 'ālem
 Olunca sâḳî-i mey neyle Mevlevî-hem-dem
 Neşât ile k'ola fersüdegân-ı ġam ḥurrem
 O demde encümen-i ḥuldu n'eylesin âdem
 Zamān gelir yine zerrîn ḳadeḥ alır eline
 Çemende nergis-i şehlâ hemān bahāra baḳar
- 4 Lûşûş-ı serdî-i dey-māh-ı ġam k'ola memsûk
 Rihân-ı lerziş-i vām-ı şitâ olur mefkûk
 Ḳalır gider şîḳal-i melbes-i keder metrûk
 Çemende dem sürer âzâdegâne her memkûk
 Zamān gelir yine zerrîn ḳadeḥ alır eline
 Çemende nergis-i şehlâ hemān bahāra baḳar

- 5 Giyince āb edīm-i ḥabābdan mūze
 Şurāḥī-i mey-i nāba refiḳ olur kūze
 Hezār şevḳ ile başlar nevā-yı dil-sūza
 Edīb muntazırız biz ḳudūm-ı nev-rūza
 Zamān gelir yine zerrīn ḳadeḥ alır eline
 Çemende nergis-i şehlā hemān bahāra baḳar

7

mef'ulū fā'ilātū mefā'ilū fā'ilūn

- 1 Dār-ı fenāda olma devān ḥırş u āz ile
 Her kārı 'ādet eyleme ḥükm-i cevāz ile
 Cūyā-yı maṭlab olma hezārān niyāz ile
 Gel mesned-i ḳanā' ate heç 'izz ü nāz ile
 "Gül gibi 'işret olmaz ise berg ü sāz ile"
 "Sünbül gibi geçinmek olur bir piyāz ile"
- 2 Ehl-i ḥicāba şabr u inā'etdedir zafer
 Nā-dāna rāh-ı ḥırşda çokdur ḡam u keder
 'Ālemde fī'l-ḥaḳīka te'emmül olunsa ger
 Dānā için tereffühe sedd-i ramaḳ yeter
 "Gül gibi 'işret olmaz ise berg ü sāz ile"
 "Sünbül gibi geçinmek olur bir piyāz ile"
- 3 Vaḳtā ki 'izz-i nefis ola pīrāye-i ḳunū'
 Zevḳ-i ḥayāt-ı ṭayyibedir vāye-i ḳunū'
 Şāhān-ı dehr olursa da hem-sāye-i ḳunū'
 Nān-ı cevīnedir yine ser-māye-i ḳunū'
 "Gül gibi 'işret olmaz ise berg ü sāz ile"
 "Sünbül gibi geçinmek olur bir piyāz ile"
- 4 Peyveste dergeh-i beg ü paşada olma gel
 Ḳa'r-ı meḡāk-i zilletle üftāde olma gel
 Ālām u derd-i fikret-i ferdāda olma gel
 'Uḳbāda rū-siyehlik ile āmāde olma gel
 "Gül gibi 'işret olmaz ise berg ü sāz ile"
 "Sünbül gibi geçinmek olur bir piyāz ile"
- 5 Emr-i me'āş için ḥazer et eyleme cedel
 Nāmıñ denā'et ile şaḳın etme pūr-ḥalel
 Her kār-ı şa'b u sehliñi Mevlādan et emel
 Nuşḥ-ı Edīb-i nūkte-şinās ile ḳıl 'amel
 "Gül gibi 'işret olmaz ise berg ü sāz ile"
 "Sünbül gibi geçinmek olur bir piyāz ile"

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Şikest olmakda ağşān-ı dıraht-ı kām bitdikçe
Yedim kūtāh olur nev-bāve-i āmāle yetdikçe
Kuvā-yı za' fīm artar sūy-ı ehl-i tıbbā gitdikçe
Felekler mātem eyler nāle vü zārım işitdikçe
Kanı bir haste-i ğam kim şifā ümmīdin etdikçe
Felek benden beter biñ dürlü derde mübtelā eyler
- 2 Cihānda kimseniñ derdi degil efzūnter benden
Meserret şöyle dursun ğam daħi nefret eder benden
Nifāk üzre eħibbā ehl ü evlādım kaçır benden
Ten ü cānım uşandı çekmeden renc ü keder benden
Kanı bir haste-i ğam kim şifā ümmīdin etdikçe
Felek benden beter biñ dürlü derde mübtelā eyler
- 3 Şifāya tālīb olsam derd-i cismim bī-ħuzūr eyler
Neşāta ragbet etsem cünd-i ğam birden zuhūr eyler
Belāya şabr kılsam şabr-ı bī-tākat nüfūr eyler
Ne deñli mā-cerāmı söylesem nuṭkum kuşūr eyler
Kanı bir haste-i ğam kim şifā ümmīdin etdikçe
Felek benden beter biñ dürlü derde mübtelā eyler
- 4 Düşelden dām-ı derde muttaşıl zehr-ābeler çekdim
Pey-ā-pey miħnet ü ğamla dolu peymāneler çekdim
Sebebsiz gerden-i za' f ile zencir-i keder çekdim
Hele fersūde-huşum ben daħi bilmem neler çekdim
Kanı bir haste-i ğam kim şifā ümmīdin etdikçe
Felek benden beter biñ dürlü derde mübtelā eyler
- 5 Helāki istemem mebgūz iken maħsūd olur ey dil
Giriz etsem belādan der-‘akeb mevcūd olur ey dil
Caħime rāġıb olsam cennet-i mev‘ūd olur ey dil
Edibāsā cefāmız ‘āleme mevdūd olur ey dil
Kanı bir haste-i ğam kim şifā ümmīdin etdikçe
Felek benden beter biñ dürlü derde mübtelā eyler

- 1 تنبه متى ما اغفلتك شواغل
والتك امال لها انت مايل
فلاترج منك الخير مادمت ذاهل
لانك بالادراك خوطبت كامل
الا كل شئ ماخلى الله باطل
وكل نعيم لامحالة زائل
- 2 اليس من الجهل الذى قدر ضيئه
هوانك فى اخراك ممابليته
رباحك خسران بما اكتيته
فان كنت من اهل النهى مانسيته
الا كل شئ ماخلى الله باطل
وكل نعيم لامحالة زائل
- 3 فكم من صعود سناءه الخداره
وجاه غناء قاده استقاره
وليل هناء ازدراره نهاره
ففى الكون بدع من يدوم يساره
الا كل شئ ماخلى الله باطل
وكل نعيم لامحالة زائل
- 4 تناسيت ادوار اسمعت زوالها
تجافيت اكوالا اتيت مثالها
فلم تستطع للنفس تبدى كمالها
اراك اخا جهل نجلت بمالها
الا كل شئ ماخلى الله باطل
وكل نعيم لامحالة زائل

- 5 تروم نظام الحال فى اختلاله
تميل الى بعد البلا باتصاله
رايتك فيما يفتضيك بواله
فكن كاديب المنتهى بماءه
الا كل شئ ماخلى الله باطل
وكل نعيم لامحالة زائل

10

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Hizb-i eşrār olalı tāt-ı cehālet-ber-ser
Qalmamışdır şuhuf-ı nüshā-i 'irfāna nāzar
Bulmadım fenn-i vefā dersini itkān eyler
Cümleñiñ sāmi' a-i bāşıra-i fiṭnati ker
Eylemiş yok raqam-ı levḥ-i ḥulūşu ez-ber
Varaḳ-ı mihr ü vefāyı kim oqur kim diñler
- 2 Şafḥa-i şıdk bulup āb-ı nifāk ile belel
Qaldı terkīb-i me' ānī-i ḥaḳīkat mühmel
Naqş-ı ser-levḥa-i dīvān-ı vifāk oldu cedel
Geldi şirāze-i eczā-yı muşāfāta ḥalel
Eylemiş yok raqam-ı levḥ-i ḥulūşu ez-ber
Varaḳ-ı mihr ü vefāyı kim oqur kim diñler
- 3 Nuşḥdan şimdi cehūlāna sūkūt evlādır
Pendi nā-ḳābile işāra heves bī-cādır
Reşkden yek-digere ḥaḳ-ı cihān a' dādır
Luṭf-ı ta' bīre bedel mültezim-i gavgādır
Eylemiş yok raqam-ı levḥ-i ḥulūşu ez-ber
Varaḳ-ı mihr ü vefāyı kim oqur kim diñler
- 4 Dehr-i pūr-şūrda ādem nice mesrūr olsun
Ġam-ı pey-der-pey-i bī-fāşıladan dūr olsun
'Āḳile pendim odur gözlere mestūr olsun
Ne şeh-i 'ālem ü ne bende-i me'mūr olsun
Eylemiş yok raqam-ı levḥ-i ḥulūşu ez-ber
Varaḳ-ı mihr ü vefāyı kim oqur kim diñler
- 5 Ḥaḳdan vahşetim olduḳça Edībā şādım
Bi-tevehḥüş k'olam āzurde-dil ü nā-şādım
Ben ki bu sāhirede merd-i ḥaḳīkat-zādım
Dile bu ma' nī ile rāh-ber-i irşādım
Eylemiş yok raqam-ı levḥ-i ḥulūşu ez-ber
Varaḳ-ı mihr ü vefāyı kim oqur kim diñler

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Dili pes-mānde koyan 'uqde-i ihmāli degil
Men' eden sū'-i talebden dehen-i lāli degil
LİK her suhta heves mültefit-i bāli degil
Çünkü idmān-ı haṭā lāyık-ı aḥvāli degil
Mey ile māl-ı yetimi ele almalı degil
Ele almalı olursan mey al mālı degil
- 2 Emel-i māl-ı yetimi dile maḥrūn etme
Cevfiñi aḥger-i nīrān ile meṣṣūn etme
Bikr-i şahbāyı daḥi bezmiñe me'zūn etme
Kendiñi ṭa'ne-i taḥḳīr ile maṭ'ūn etme
Mey ile māl-ı yetimi ele almalı degil
Ele almalı olursan mey al mālı degil
- 3 Māldan 'ārif olan mey gibi ḥandān olmaz
Meye meyl etse daḥi rāḡīb-ı idmān olmaz
Hele hīç ba'zı mehānī gibi iz'ān olmaz
Cehd-i 'iṣyān-ı Ḥudā 'ākile ṣāyān olmaz
Mey ile māl-ı yetimi ele almalı degil
Ele almalı olursan mey al mālı degil
- 4 Luṭf-ı mey her dil-i nā-ṣāfa olunmaz iḥdā
Bī-vūḳūf eyleme iḳbāl-i 'anāyı irḥā
Māldan cāmı gönül eylese de istiṣnā
Yine şeyṭāna uyup olma esīr-i ehvā
Mey ile māl-ı yetimi ele almalı degil
Ele almalı olursan mey al mālı degil
- 5 Māl-i eytām ile çün zehr-i helāhil birdir
İḡtinām-ı cūhelā 'aḳla şıḡışmaz sırdır
LİK ḥürmet iki 'ālemde daḥi zāhirdir
LİK-i dil tā ki göre sāḡarı müstaḥḳırdır
Mey ile māl-ı yetimi ele almalı degil
Ele almalı olursan mey al mālı degil

TAZMİN

1

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Reh-i tevekküle git kılma ihtiyār-ı kesel
 Bülûğ-ı maṭlab için etme cāhilāne cedel
 Müdām vaktine merhūn iken huşul-i emel
 Müzik-i ye'se düşüp verme i' tikkāda halel
 Hemîşe nāfız olursa ser-nevişt-i hükm-i ezel
 Deme ki tālib olan sa'yda kuşur eyler
- 2 Kuvā-yı zih̄n ile aldanma hüsn-i tedbire
 Olur mu kimsede kudret kazāyı tağyire
 Muḥāldir k'ola sa'yıñ mecālî te'sire
 Vesîle 'avn-ı Hudādır umūru tesyire
 Nihāde kıl ser-i teslîmi levḥ-i taqdire
 Muḳadderāt-ı İlāhî gelir zühür eyler

RUBĀ'İYYĀT*

1

Der-na't-ı şerîf

‘Ālemde vücūd-ı nebevîden ne ‘aceb
 Olduysa zalâm-ı sâye ger bî-vāye
 Kim sâyesi nûr olan o zât-ı pâke
 Zulmet ne revâdır ki ola hem-sâye

2

İmkân ile cûd içün n'ola ehl-i şehâ
 Endişeden eylemezse hâlî bâli
 Kim sükker ü şehde el şununca şanma
 Rızq-ı meges eylemez şehâlî balı

3

Virâne-dilâna lutf-ı Rab bânîdir
 Anlar heme cāy-ı lutf-ı Rabbânîdir
 Ne'vmîd-i 'ināyet-i Hüdâ olmazlar
 Zirâ ki zuhûr-ı lutf-ı Rabb ânîdir

4

Ben cevherî-i ferâğ-ı nâm olsam eger
 Sen pilever-i şöret olup düş nâma
 Kim hükûm-i kaderle zâhidâ mev'ûduz
 Ben vaşf-ı 'uluvv-ı nâma sen düş-nâma

5

Ey dil sere dest-i fikri bālîn eyle
 Her h'urd u kelâna vaz'-ı bā-lîn eyle
 Düş tâ'ate bakma lâ'ubālî olana
 Sen hâliñi zıdd-ı lâ'ubālîn eyle

Rubā' iyyāt (Başlık: S 99b)

1 S 99b, Ü1 265b, Ü2 249a (Başlık: S)

2 S 100a, Ü1 275a, Ü2 249a

eylemezse S, Ü2: eylemezse de Ü1

3 S 100a, Ü1 256a, Ü2 249b

4 S 100a, Ü2 249b

5 S 100a, Ü2 249b

lâ'ubālîn Ü2: ibā lîn S

6

Bî-züll ü hevân fâhr-ı kabûl-i halkı
Bildik çü zafer-yâb olamaz kesbe denî
Zâhid heves-i kabûl-i halkı terk et
Yâ halk ile ittişâlden kes bedeni

7

Kaşd eyle gönül tavâf-ı Beytu'llâhı
Gör ravza-i peygâmb-ber-i 'âlî-câhı
Def'-i 'ilel-i cürm ise ger maşşûduñ
Ol derde bu derdedir devâ bi'llâhi

8

Te'sîr-i nesîm-i hasretimden duysun
Bî-hırbret ise berîd-i rāhımdan eger
Efzâyiş-i ihtilâcın ihfâ etsin
Zülf-i siyehi berîdir âhımdan eger

9

Her tâlib olan mertebe-i esmâyı
Pîrâye-i nuṭṭ-ı cân eder esmâyı
Sen daḥî şinâh-ı lücce-i esmâda
Pür-mevce-i bād-ı âh edip es mâyî

10

Sâķî kadeh-i meyle beni mesrûr et
Meysiz koma ke's-i lebene meyle beni
Dil-teşne iken dersen eger şâd eyle
Âşâmî-i ke's-i lebeni meyle beni

11

Ehl-i hünere sîm ü zeheb kemâldir
Ol zümreye hep fazl ü edeb kemâldir
Bu 'âlem-i fânîyi kem aldır gözüne
Bu nuşḥumu sen görme 'aceb kemâldir

6 S 100a, Ü2 249b

7 S 100a, Ü1 275a, Ü2 249b

8 S 100a, Ü1 256a, Ü2 249b

9 S 100a, Ü1 275b, Ü2 249b

10 S 100a, Ü1 275b, Ü2 249b

11 S 100a, Ü1 256a, Ü2 249b

12

Kun-dādeleriñ nevāle-i ‘işmetden
İşrârı bedîd olmada perhîzinde
Kim durmaz uçup konardı şâh-ı kîre
Dehriñ tayerâne olsa per hîzinde

13

Dünyâda bu gün zühd ü ‘amel yarınadır
Ferdâda olur bütün emel yâri nedir
Yar sîb-i dil-i ‘âşık-ı zârı yarı
İnşâf ile bak var mı hâlel yâri nedir

14

Sâkî meyi sen rinde gîdâ etdikçe
Sîr eyle meşâm-ı şeyhi de bûy-ı meye
Hırmân ile dûrdan anı bakdırma
Şâyeste degil ki o yiye bu yimeye

15

Âsûde-i ‘âfiyet nice olsun o kim
Düş-ı teniniñ düşmen-i dâ râkibidir
Zîrâ ki esîr-i kayd-ı zilletse daî
Bimâra şifâ rûtbe-i Dârâ gibidir

16

Gayretle şühûd-ı nakz-ı ‘ahdindendir
Yâr olmadığım zenân-ı peymân-güsile
Peymân-güsîl olduğunda şübhem yogiken
Şâyeste olur mu ‘ahd ü peymân kûs ile

17

Hem-ẖābeñe reh-ber-i fücûr olmadasın
Haşr eyleyen ictimâ‘a a hîzânı
Sen âhı der-i hîze nişâr etdikçe
Kesmez der-i mahremiñden âhı zânî

12 S 100a, Ü1 265b, Ü2 249b
‘işmetden S, Ü2: ‘işmetinden Ü1
13 S 100a, Ü1 256b, Ü2 250a
14 S 100b, Ü2 250a
15 Ü1 257a, Ü2 250a
16 Ü1 265b, Ü2 250a
17 Ü1 275b, Ü2 250a

18

Zāhid gelicek şu yerine dūğ ister
 Görmez gözü ḥüsn-i kâse-i bî-lebeni
 Cām-ı emelin ferāğa maḳrūn etsem
 Gördükçe gözü muḥāldir bile beni

19

Her tāze gulāma şehveti şarf etme
 Dehriñ heves et vişāl-i ebkārına
 Bu sāhirede sen de benī Ādem iseñ
 Bezl eyle nūḳūd-ı meyli eb kārına

20

Raḥm içre miyāhıñ iḥtilātın bilmek
 Ehl-i naẓarıñ ḥavāş-ı ebşārıdır
 Evlāda sevād-ı çeşm ü ebrū mu olur
 Mādām şifāt-ı ümm ü eb şarıdır

21

Kim secde-ber-dergeh-i Bārī oldu
 Ol ḥāme gibi muṭī'-i bārī oldu
 Bu mıḳleme-i ḳalem-rev-i dünyānıñ
 Hem-siret-i miğ-i feyz-bārı oldu

22

در دور جهولان لامت پرور
 جز این مطلب رواج شایسته ترا
 ان لاتتحلا بعلم درست
 حتی بسمه الجهل لذی الجهل ترا

23

‘Ālemde o kim reste-i bed-nāmīdir
 Hemvāre-i nihāl-i ‘izzeti nāmīdir
 Gülzār-ı cihānda her kese sāye şalan
 Pīrāye-i naḥl-ı şöhret ü nāmıdır

18 Ü1 275b, Ü2 250a

19 Ü1 266a, Ü2 250a

20 Ü1 256b, Ü2 250a

21 S 100b, Ü1 275b, Ü2 250a

22 S 100b, Ü1 255b, Ü2 250a

23 S 100b, Ü1 256b, Ü2 250b

24

Biz muhlîş-i yārân-ı laṭîfû'n-nesemiz
 Bigânelere ne pād-zehrîz ne semiz
 Ne ferbe-i rāḥat ü ne mehzûl-i 'anā
 Dānā nazarında ne za'îfiz ne semiz

25

Ümmîd-i vefâ olursa ger yârinde
 Ol deñli şafâ olur mu hiç yâ rinde
 Olmazsa bu gün neyl-i vişâl-i 'âşık
 Yâ şübhe mi var olmasına yarın da

26

Dil-beste-i tüklâna mezarret gelmez
 Ezrârına bed-ḥâhî şunar olsa daḥi
 Şolmaz yine gül-berg-i nihâl-i emeli
 Pîrâmen-i gülşende şu nâr olsa daḥi

27

Bîdâr-ı gamiñ dîdesi tâ bînâdır
 Elbette olur ḥayâl-i ḥâbî nâdir
 Teşḥîş-i rûsûm-ı rāḥ-ı 'aşk etmeyenîñ
 Çeşm-i dil-i endîşesi nâ-bînâdır

28

Terk eyleyip esbâb-ı ḥuşûl-i emeli
 Kâr eyleme ülfeti kesâletle yeter
 'Irq-ı keseliñ kaṭ'ına bir âlet bul
 Ol bed-reg-i fâsidi kes âletle yeter

29

Dil koymadı bu nâz-ı nev-âyîne göre
 Ol mâhı revâ degil ki âyîne göre
 Ḥurşîd-i ruḥun gören o serv-endâmîñ
 Bîhûde bakıp felekde ayı ne göre

24 S 100b, Ü2 250b

25 S 100b, Ü2 250b

26 S 100b, Ü1 275b, Ü2 250b

27 S 100b, Ü1 256a, Ü2 250b (Ü1 257a'da tekrar edilmiş)

28 S 100b, Ü1 256a, Ü2 250b (Ü1 257a'da tekrar edilmiş)

29 S 100b, Ü1 266a, Ü2 250b

30

Biz yār-i mübārızān-ı nefs-i şūmuz
 Zānn etme ki yār-i hıraḡ u erdiyeyiz
 Peykār-ı seg-i nefse mecālī yogiken
 Her şeyḡ-i ridā-pūşa nice er diyeyiz

31

Sūzende-i nār-ı yār olan nāzında
 Pervāne-miṣāl mürdedir yā zinde
 Dil-dādeye germ ü serdi bezm-i ‘aşkıñ
 Yeksān mı degil şitā ile yazında

32

Şimdi o gülüñ hezār-ı zār-ı dilimiz
 Bî-fāşıla gerçi tāb-ı şevḡiyle öter
 Ammā dem olur ötmeyi bilmez zīrā
 Gül-berg-i meḡāsini şolar ḡalmaz o ter

33

Pür-nāle edip ḡulḡul ile mīnāyı
 Bu şevḡ ile ḡuş etmeyelim mi nāyı
 Dil-beste-i sāz ile şurāḡiyiz biz
 Yā neyleyelim tūṡi ile mīnāyı

34

‘Uşşāḡıñı men’e būseden ‘ārızına
 De’b etme ḡü-zūlf-i pür-ḡamıñ bu siperi
 İfrāt-ı tecennübüñ nedendir bilmem
 Cāyız mı degil inse meger būs-ı perī

35

در مائده لذتی نیابم هرگز
 تلخی بدهد بمعده بی تو شکرم
 بیپوده چه سان ساز و نوایی شنوم
 از جام لبث همین که بی توشه کرم

30 S 100b, Ü1 262a, Ü2 250b

31 S 100b, Ü1 266a, Ü2 250b

32 S 101a, Ü1 256b, Ü2 251a

33 S 101a, Ü1 275b, Ü2 251a

34 S 101a, Ü1 275b, Ü2 251a

35 Ü2 251a

36

باياس شهود پيكر دلدارت
تا ديده بغمبسته شدي وا نكني
بارهبر هوشت چو روى سوي طلب
بي قيد ادب خودت چو ديوانه كني

37

‘Älemde hele gürisnelik acıdır
Ya‘ nî ki serîr-i miñnetiñ tâcıdır
Ol toğ ki tavğ-ı zülî der-gerden ede
‘İbretle bakılsa açlar acıdır

38

Vaşf-ı ruhun ol zehre sürûd-ı nâziñ
Yazdıqça gül-âb-ı ‘ârız-ı defter olur
Kim nağme-i nâz içün alınca destine
‘Aks-i nem-i rûyu düşmeden def ter olur

39

Er sîr-i teni şi‘âr ede germâda
Lâyıqdır ola temîme-i sermâda
Nâ-mâ‘il-i mâ‘-i gayr olan mâde-i pâk
Mürdâr şularla içilir her mâ da

40

Gül-berg-i ‘izâr-ı surh-ı şeb-nem-rîzin
Etdikçe ğarîk o mâh-rû zîverde
Gülzâr-ı cihânda nâ-güzîr-i eşk-i terim
Olmaz mı be-cây-ı jâle rûzî verde

41

Gülşende mi nakş-ı zîb ü fer mende midir
Encümde midir vefret-i zer mende midir
Ârâyış-i dâğ u şerer-i âhımdan
Gülzâr-ı fezâ-yı çerh şermende midir

36 Ü2 251a

37 S 101a, Ü1 256b, Ü2 251a

38 S 101a, Ü1 256b, Ü2 251a

39 S 101a, Ü1 266a, Ü2 251a

40 S 101a, Ü1 266a, Ü2 251a

41 S 101a, Ü1 256b, Ü2 251a

42

Sîr-âb-ı mey-i naḥvet olup görmez iken
 Şâyeste nigāh-ı rahma bu sîr acı
 Dil-teşnelere la' l-i şeker-rîzinden
 Olmaḡ nice olur ruḡsat-i bûsı rācî

43

Eflākde mi ḥûy-ı keder mende midir
 Encümde mi cûy-ı şerer mende midir
 Bu reng-i şafaḡla şerm-i bed-kārîden
 Gerdûnda mı yoḡsa ki şermende midir

44

Zâhid meyi koy mîveyi isticlâb et
 Tâ ḡarḡ-ı neşât-ı mey ede meyve seni
 Mest-i mey olup mîve yemekden ḡalma
 Kim ḡaciz-i intibâh eder mey veseni

45

Her nâdire söz ki ḡatıra düşegele
 Mânend-i hümâdır ki dūşa gele
 Ya' nî emelim ki ḡâb-ı bîdârîde
 Ol mâh-ı cemâl hâle-i düşe gele

46

Çirk-i kederiñ çünki zemîn-i dilden
 Olmaz eşilip çıkarması ḡazmayile
 Nâ-ḡâr olup kızlık-i câmı deste
 Olsa köhne sevâdı sîneden ḡaz mey ile

47

Ol ḡalka-zen-i taḡte-i bâb-ı dârı
 İḡâz edeniñ ḡufte-i nâ-bîdârı
 Zen er gibi er zeni görüp erzânî
 Temyîze ḡalıḡ muḡîḡ-i bâb-ı darı

42 S 101a, Ü1 275b, Ü2 251b

43 S 101a, Ü1 256b, Ü2 251b

mende S, Ü2: bende Ü1

44 S 101a, Ü1 276a, Ü2 251b

45 S 101a (Üzerine çizgi çekilmiş)

46 S 101b, Ü1 266a, Ü2 251b

47 S 101b (Üzerine çizgi çekilmiş)

48

Mürşid yemez oldu bî-şirā başalı
 Yārān anı düzdî-i başalda başalı
 Sen daḥi mürîd-i tā'ib ol düzdîden
 Tâc-ı seriñe 'aḳd-ı yemîn et baş eli

49

Vaḳtā ki zurûf-ı bâde meydāna gelir
 Temyîz içün mezāk-ı mey-dāna gelir
 Mürġ-i dil-i rind-i mey-güsāra gūya
 Şahrā-yı çemende nuḳl u mey dāne gelir

50

Mün'im bu ḥarābezārı ma'mūr edegör
 Āvāreligi görme revā bennāya
 Sen bār-keş-i levāzım-ı bennā ol
 Hürsend olurum sākî ile ben nāya

51

Bülbül bu şadā vü zîb ü fer verde midir
 Yoḥsa ġaraẓıñ ġonçeyi perverde midir
 Kaşdıñ 'acebā tesliye-i bāl midir
 Yā cünbiş-i nuḳ u bāl ü per verde midir

52

Ey zālīm-i ḥūnī tek-ü-pūyuñla ki sen
 İhrā-yı ḳadem eylediñ ihrāḳa demi
 Vardır şanıñım teşneligiñ ḥūnuña kim
 İhrāḳa demiñ eyledik ihrā ḳademi

53

Gülşende kemāl-i zîb ü fer verde gerek
 Taẓyîf-i hezāra bāl ü per verde gerek
 Ārāyış-i bezm-i bâġ içün naġme-zenī
 Gülzārda bülbül-i hünerverde gerek

48 S 101b, Ü1 276a, Ü2 251b

49 S 101b, Ü1 257a, Ü2 251b

rind-i S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

50 S 101b, Ü1 266a, Ü2 251b

51 S 101b, Ü1 257a, Ü2 251b

52 S 101b, Ü1 276a, Ü2 251b

53 S 101b (Üzerine çizgi çekilmiş)

54

Her rāst-rev-i rāh-ı 'amā-yı ğaflet
 Nehc-i talebinde aksamayı bilmez
 Def'-i zāmı 'in haşr-ı serāb etmiştir
 Zīrā ki önünde akşa māyı bilmez

55

Ey dil diyemem ki za'fdan nem görünür
 Zīrā ki harir-i çeşm-i pür-nem görünür
 Eylerse eger nihüfte āhım taklīd
 Eflākde ra'd u berķden nem görünür

56

Etfāline zımn-ı terbiyetde gerçi
 İfhām-ı sebakdır eb ü ceddīñ cedeli
 Maķsadları belki bī-cedel hāşıl idi
 Ta'limine yetseydi eger eb ced eli

57

Mürġ-āb-ı derūna gerçi kim yer cūdur
 Ammā ki yem-i hevāda da der-cūdur
 Pervāz u sūkūnda esfel ü a'lāda
 Gūyā bün-i her dü yemde cevher-cūdur

58

Ebvāb-ı tama'da sifle-i nā-dāna
 Pister görünür maķ'adı balçıkça daħı
 Ammā der-i āsāyiş-i hursendide
 Kāni' olamaz ğıdāsı bal çıkça daħı

59

Dünyāda hemān tabi'at-i zer-cūyi
 Dūzaħdan olur şebih-i aħger-cūyi
 Cūy-ı zehebe zihābdan yeg mi degil
 Vermekdir sā'ilāna her mercūyı

54 S 101b, Ü1 262a, Ü2 251b

55 S 101b, Ü1 257a, Ü2 252a

56 S 102a, Ü1 276a, Ü2 252a

57 S 102a, Ü1 257a, Ü2 252a

yer cūdur S, Ü2: pür-cūdur Ü1 / her dü yemde S, Ü2: her yemde Ü1

58 S 102a, Ü1 276a, Ü2 252a

59 S 102a, Ü1 276a, Ü2 252a

60

Rehvār-ı süvār-ı iftikār ol yārīñ
 Rāh-ı emel-i vişāline gitme yayan
 Yā cennet-i ‘adn-ı vaşlını cāy edegör
 Āteşkede-i dūzaḥ-ı hecrinde yā yan

61

Ol kim ni‘am-ı cihāndan sîr olamaz
 Yā şehd ü şeker mezākına sîr olamaz
 Bî-şübhe dü fem-i zāhir ü zahrından
 Vā-reste-i ‘illet-i bevāsîr olamaz

62

Gurbet-zede dest-i hem-dem-i miḥnetden
 Helvā yerine şanma yemez seng-i şapan
 K’olsun nice emn-i vaṭanı kârih olup
 Me’mûn-ı ḥaṭar tarîḳ-i ehvāle şapan

63

Mün‘im derine ki zerli mismār eyler
 Gūyā tenine zehirli mis mār eyler
 Naḥl-ı emeli ḥadiḳa-i ferdāda
 Nev-bāve-i renc ü guşsa işmār eyler

64

Peyveste temennā-yı fücûruñla utan
 Verme dile ser-nevişteñi yazanı
 Şâyeste midir töhmet ile yād etmek
 Dil-beste iken zināya sen yā zānî

65

Neşşād-ı heme nevā-yı nevgerlerdir
 Dervişler ise şeyḥe nevkerlerdir
 Taşmîm-i teşāmüm eylemişler pende
 Hep cümleleri köhne vü nev kerlerdir

60 S 102a, Ü1 264b, Ü2 252a

61 S 102a, Ü1 262a, Ü2 252a

62 S 102a, Ü2 252a

63 S 102a, Ü1 257a, Ü2 252a

64 S 102a, Ü1 276a, Ü2 252b

65 S 102a, Ü1 257b, Ü2 252b

66

Hizān-ı zamānıñ ne siyeh-çerdeleri
Zibā görünür nigāhıma ne ağı
Olsun nice şöhetleri me'mūn-ı haţar
Esmerleri sūmr olunca ağı ağı

67

Destāra gül ü kelā-be-dūn mā'iliyiz
Zann etme şem-i gül-āb-ı dūn mā'iliyiz
Mā-verd-i şarāba rāğıbız biz şanma
Zühhād gibi kilāb-ı dūn mā'iliyiz

68

Kūh olsa dayanmaz fī'e-i a' dāda
Āhım gibi bir şā' ıka-i bī-şeke ser
Ferhād-rübūde tāb-ı 'aşkıñ zīrā
Her tīşe-i şelme-dārı şad bīşe keser

69

Dürc-i dile kim gevher-i gam hāl oldu
Āşüfte gönül Qays ile hem-hāl oldu
Bir yerde qarār-dādelik oldu muhāl
Kārım şeb ü rüz haţı u tirhāl oldu

70

Çeşm-i cūhelāya gerçi kim bağ etmiş
Bī-dād ile ğars etdiği bāğı bāğı
Ammā nazar-ı 'ārifē hā'il mi olur
Derk-i şuver-i hıdā'a bāğı bāğı

71

Ey dil vecenāt-ı neş'e-i h'āhişine
Hiç kaţre-i türş-i bürşden hāl etme
Nüş et mey-i telhi sirke kaydıñdan geç
Pāy-ı dile gull-ı halli halhāl etme

66 S 102a, Ü1 276b, Ü2 252b

67 S 102a, Ü1 262a, Ü2 252b

kelā-be-dūn S: gülābdan Ü1, Ü2

68 S 102b, Ü1 257b, Ü2 252b

69 S 102b, Ü1 276b, Ü2 252b

70 S 102b, Ü1 276a, Ü2 252b

71 S 102b, Ü1 266a, Ü2 252b

72

Muğlimlere zenleriñ sürūd-ı nāzı
Mānend-i ʔanīn-i perr-i zenbūrīdir
Ammā ki zinā-pīşeleriñ sem‘inde
Kemter neğam-ı nāziş-i zen borıdır

73

Zāhid hele zend-i mey-i nābı al ʔaķ
Hulķūmuña da sīh-i kebābı al ʔaķ
Mestānece de rūkū‘a idmāna ʔalış
Kıl hucrdaki nihūfte bābı alçak

74

Şāfi-menişīñ hılāl-i güftārında
Eṭvār-ı sitemle bakma aķvāline
Ṭavrı ne ʔadar dūrūşt ise zāhirde
Ahlāķı olur ol ʔadar aķvā line

75

Cānā ğam ile hemīşe göz yaşıdır
Bu cūşış ile şitā vü güz yaşıdır
Bir kerre yüzümle rüy-ı sīnem görsen
Za‘ fiyla şanırsın iki yüz yaşıdır

76

Şāhin-şeh-i derd-i ‘aşķ-ı dil-ber var iken
Mülk-i dili ʔann etme ki bī-şāh ederiz
Mülk-i dilimiz eger ki bī-şāh olsa
Belvā-yı zevāl-i mülke bīş āh ederiz

77

Her kim ki berehne kīre der-germ-ābe
Bed-fūṭa-i kūnu pūşt-māl etmişdir
Bāzār-ı şabāvetde ticāretde iken
Ol kirli metā‘-ı pūşti māl etmişdir

72 S 102b, Ü1 257a, Ü2 252b

73 S 102b, Ü2 252b

hucrdaki S: ʔehredeki Ü2

74 S 102b, Ü1 266b, Ü2 253a

ise S, Ü2: işe Ü1

75 S 102b, Ü1 257b, Ü2 253a

76 S 102b, Ü1 262a, Ü2 253a

77 S 102b, Ü1 257b, Ü2 253a

78

Nâsiñ yine çok harîşi māl-ı suhta
 Çok çekmede cevri-i feleg-i nâ-sâzı
 Kim mültemis-i ‘ayn-ı belâ bilse daği
 Rağbet çoğa eder istemez nâs azı

79

Ol sāye-şifat nihân cebîn-sâ yirde
 Ebşāra görünme pertevāsā yirde
 Rüşen-dil isen gevher-i şevki hıfz et
 Ol dürr-i yetîmi arama sāyirde

80

Dünyādan olup keşide-dāmen zāhid
 Halvetgeh-i künc-i ‘izzeti eyle maḥal
 ‘Azmiñde kemer-bende-i şıdķ-ı tām ol
 Hiç bend-i miyān-ı gayreti eyleme ḥal

81

Eşyā heme dest-i çerḥ yaydırmasıdır
 Cümle bu nükûd kendi şaydırmasıdır
 Kayırdığı ser-bülendi pest etmekde
 Güyā felegiñ kayırma kaydırmasıdır

82

Tā ketm-i ‘ademden saña yār etme şakın
 Tertib-i siḥām-ı āl eden dünyāyı
 K’etmez seni tîr-i kînenen reste bu gün
 Zih-beste-i ihtiyāl eden dün yayı

83

Çok mes’ele-dān-ı ‘aql u nakliñ nuḳlu
 Olmaḳda gulām u zen ü cām u toḳlu
 Dirhemle de hem verip kun-ı murdārın
 Hem-cinsine işletmede boḳlu boḳlu

78 S 103a, Ü1 276b, Ü2 253a

79 S 103a (Üzerine çizgi çekilmiş)

80 S 103a, Ü1 264a, Ü2 253a

81 S 103a, Ü1 257b, Ü2 253a

82 S 103a, Ü1 276b, Ü2 253a

83 S 103a (Üzerine çizgi çekilmiş)

84

Mül kim baña bezm-i gaybdan mahrem ola
 Etsin daği mahremiyyeti mül kim ile
 Bu gāniye-i duhter-i rez mülkim iken
 Âhir nice iştirāk eder mülkim ile

85

Çıkdı 'alem-i mäh-ı nev-i zi'l-hicce
 Cem' oldu cünüd-ı pertev-i zi'l-hicce
 Tertib-i alay-ı 'ide âmāde olup
 'Älem n'ola olsa pey-rev-i zi'l-hicce

86

Ähim dil-i sahtın ol büt-i bî-rahmıñ
 Nerm eyleyemez kemân taşsa daği
 Kim cüş-ı sirişkim yine bulmaz gāyet
 Bu cābiye-i cihān dolup taşsa daği

87

Git meclis-i 'irfān-ı senāvāra dilā
 Nā-dān gibi gel olma sen āvāre dilā
 Var kendiñe dānişver avı şayd edegör
 Ävāre olup durma sen av ere dilā

88

Teshîrimize harîş olup za' mınca
 Zann etme bizi define-i bî-raşadız
 Kim her biri bed-ḥ'āhımızıñ şîr olsa
 Reh-yāb-ı girîz eylemede bire şadız

89

Bilmem gönüle maṭlab-ı a' lā ne nedir
 İrb ü emel-i ḥāṭır-ı şeydā ne nedir
 Tıfl-ı dile şîr-i māder-i duhter-i rez
 Versek de dese olunca gūyā nenedir

84 S 103a (Üzerine çizgi çekilmiş), Ü1 266b

85 S 103a, Ü2 253a

86 S 103a, Ü1 276b, Ü2 253a

cüş-ı S, Ü2: cüy-ı Ü1

87 S 103a, Ü2 253b

88 S 103a, Ü1 252a, Ü2 253b

89 S 103a, Ü1 257b, Ü2 253b

90

Mürğ-i dili şayyād-ı çemen dāmına ver
Yā bir şanemiñ zülf-i ham-endāmına ver
Nādirse de bī-bahā olanlarda dimen
Kāzūre-i ḥaḍrā-yı dimen dāmına ver

91

Ser-geştegi-i ‘aciz ile merd-i ‘ākil
Zann etme bu kār-ḥānede iş bilemez
Ammā ki fesān-ı hıkd ile miskiniñ
Bir vech ile kaṭ‘-ı rızkına dış bilemez

92

Aldı dilimi rīşe-i mendil diyemem
Bu nuṭku ederse dile men dil diyemem
Bir rīşeye rīšnāk olan öyle dile
Diller şirasında hele men dil diyemem

93

Envār-ı ḥired mihr ü mehe gālib iken
Ehl-i ḥirede ta‘ne eder şeyḥ-i redī
Eşyāda aña hem-ser olur şey yoğiken
Görmez yine hiç meşābe-i şey ḥiredi

94

Ruḥsārıñı aındırır dil-i şeydāya
Nüzhetgeh-i lālezār-ı pīrāmen-i dāğ
Dāmen-zen olursa yād-ı rüyuñla n’ola
Āteşkede-i derūnuma dāmen-i dāğ

95

Ey gerden-i inşāfı kesen bī-naşfet
Yok gerçi aşar ḥūşe gibi tāke seni
Ammā ki nişāl-i naşfetim kesse benim
Şabr etmez idim kesmeyicek tā keseni

90 S 103b, Ü1 257b, Ü2 253b

91 S 103b, Ü1 262b, Ü2 253b

92 S 103b, Ü2 253b

93 S 103b, Ü1 276b, Ü2 253b

94 S 103b, Ü1 264a, Ü2 253b

pīrāmen-i dāğ S, Ü2: pīrāmen-i bāğ Ü1

95 S 103b, Ü1 276b, Ü2 254a

96

Dehriñ bilemem bu cevri-i evbāşı nedir
 Gūyā ki rūsūm-ı kahrı ev başınadır
 Yā-ḥod felegiñ bu kār-ı evbāşisi
 Kevniñ yine hep gürūh-ı evbāşınadır

97

Ey müfti hele muḥḥ-ı mesā'il var iken
 Şer' iñ geri koy mesā'il-i muḥtelefin
 Sen cümcüme-i şer' i şikest eylemeseñ
 Kimdir saña isnād edecek muḥ telefin

98

Ey dil saña söylesem sözüm çoğa gider
 Tatvıl olunursa çoğdan çoğa gider
 Düş-ı digeraña çokayı çoksunma
 Zira ki düşüñde düşdan çūğa gider

99

Allāhı koyup mülükden korkanı
 Zindān-ı belāya bağıteten kor kanı
 Bilmez mi o bed-mest-i dālālīñ ki felek
 Şahbā emelinde cāmına kor kanı

100

İklil-i emānet-i Müselmāniye
 Lāyık görebilmem ser-i her sürrākı
 Kim efser-i ser-bülend-i İslāma
 Şāh olsa da olmaz yine her ser rākī

101

Niyyet diyemem ki şavm-ı her rūza ola
 Şūfi ramazānda belki der-rūze ola
 Bir qadr-şinās yāri vardır şeyḥiñ
 Şanma seheri leyle-i firūze ola

96 S 103b, Ü1 258a, Ü2 254a
 evbāşisi S, Ü1: evbāşisini Ü2

97 S 103b, Ü1 264b, Ü2 254a

98 S 103b, Ü1 258a, Ü2 254a

99 S 103b, Ü1 276b, Ü2 254a

100 S 104a, Ü1 276b, Ü2 254a

101 S 104a, Ü1 266b, Ü2 254a

102

Sen düşmen-i bed-ḥāhı zebūn eyleyegör
 Gel ḥayye-i nefis-i şūma ḳo tīmārı
 Sūrāḥ-ı gülū-yı şehvetin mesdūd et
 Sa'y eyleme iddiḥāra ḳūt-ı mārı

103

Def'-i ḡama yok ehl-i ḡamıñ çāreleri
 Pūr-ḥūn ise de sīne-i şad-pāreleri
 Efzūnī-i zaḥmı sīne-i 'uṣṣāḳıñ
 Elmāsdan iltimās eder yaraları

104

Rāh-ı ḥaṭar-ı vizre tek-ā-püyiden
 İfrāt-ı tecennüb ehl-i imāna gerek
 Dūnbāle-dev-i şikār-ı vizriñ yoḥsa
 Taḥşil-i temennāsına imā ne gerek

105

Te'sīr-i ḡam-ı cināyetinden edemez
 Taşvīr-i dü çeşm-i nem-çekānı Mānı
 Āfet-zede-i tīg-i Mesīḥ olmayıcaḳ
 Bilmez ḥaşerāt-ı Nemçegān imānı

106

'Āşık ki nişār-ı cān içün eylemeye
 Pāşide-i ḥūn-ı dīde tā mercānı
 Nāḳışdır o meyl-i cān-fidāyisinde
 Kim rāḡıb eder fidāya tām er cānı

107

Ey sākī-i dil-nevāz-ı gerdūn ḡarażıñ
 Şād etmek ise hemişe ger meyle beni
 Ūftāde-i tār-ı miḡ-i hicrān etme
 Ḥ'urşīd-i ruḡ-ı yār ile germ eyle beni

102 S 104a, Ū1 277a, Ū2 254a

103 S 104a, Ū1 277a, Ū2 254a

104 S 104a, Ū2 254a

105 Ū2 254b

106 Ū2 254b

107 Ū2 254b

108

Ārāyiş-i ħil' atin müheyyā eyler
 Aĥbābını Ĥaĥ berehne ħor zann etme
 Muĥtāca verir metā' ını merd-i Ĥudā
 Vām almak için bu rehne ħor zann etme

109

Azdır felegiñ bāb-ı ulü'l-elbābı
 Ey dil bulunursa ħalışıp al babı
 Göz dikme der-i dest-i 'aĥā-baĥşāna
 Erzālveş olma rāġıb-ı el bābı

110

Şūfılere şır-i şāf içir verme meyi
 Efvāhına ma' z u şātdan ver memeyi
 Zırā ki defîne-yāb olursa anlar
 De'b-i ĥasen eylemiş alıp vermemeyi

111

Umma ĥareket mürde-dilān-ı ġamdan
 Nā-zinde kuşuñ cünbişi olmaz perde
 Mestūr olur mezār-ı cism-i 'āşık
 Kim anlara hep şiyāb-ı zūldür perde

112

Her seg-menişi ħahr ile it yanıñdan
 Sende ĥazer et yanına ityānıñdan
 Yā ālet-i irĥāb ile yā bī-ālet
 Sa'y et ki ġirizān ola it yanıñdan

113

Pür-şevĥ deme yārine müştāk olmaz
 Bī-şevĥ meġer yārine müştāk olmaz
 Ca' lī olamaz şevĥ ki müşt-i zengī
 Ālūde-i ġenc ħılınca müşt aĥ olmaz

108 Ü2 254b

109 S 104a, Ü1 280a, Ü2 254b

110 S 104a, Ü1 280a, Ü2 254b

ma' z S, Ü2: maġz Ü1

111 S 104a, Ü1 270b, Ü2 254b

şiyāb-ı S, Ü1: şebāt-ı Ü2

112 S 104a, Ü1 265a, Ü2 254b

113 S 104a, Ü1 263a, Ü2 254b

114

Her gâh rakîb-i dūn-ı seg-sīmāyı
Gördükçe gelir bedāheten yādıma seg
Âdem dememizle şānı maḥfî mi olur
Segdir yine şöḥreti desek yā dimesek

115

Erbāb-ı gamıñ sūzı hevā-yı neyi n'eyler
Anlar bu nevāgehde nevā-yı neyi n'eyler
Nāzıyla o meh āyine-dār olmuş iken
'Uşşākı felekde daḥi āyineyi n'eyler

116

Zıll-i ğuref-i 'āmiremiz yoksa eger
Gülşende bize sāye-i bīdi var et
Maḥbūs-ı mużik-i çār dīvār etme
Yā Rab bize ma' mūre-i bī-dīvār et

117

Şūfî deme ki 'aķidesin pāk eyler
Şekker gibi çok 'aķideyi ḥāk eyler
Dārū-yı dālāli baḥş edip bīmāra
Sem-ḥurdeye zehr-i mārı tiryāk eyler

118

Şūfî dese de sākî-i peymānemize
Gel meyle bu bī-vāyeyi termīm eyle
Ol nuķre-pereste neş'e-i sāġardan
Bī-vāye iken vāye yiter mi meyle

119

Cem'ıyyet-i 'āşıkān-ı bī-tābānı
Seyr etmek içündür o meh-tābānı
Dilhā-yı ḥarāb-geşte ma' mūr olmaz
Ol şāh-ı cemāl olmayıcak tā bānı

115 S 104a, Ü2 254b

115 S 104a (Üzerine çizgi çizgi çekilmiş)

116 S 104b, Ü1 256a, Ü2 255a

117 S 104b, Ü1 260b, Ü2 255a

deme ki S, Ü2: deme kim Ü1

118 S 104b, Ü1 270b, Ü2 255a

bī-vāyeye S, Ü2: vāyeye Ü1

119 S 104b, Ü1 280b, Ü2 255a

120

Ey dil baña māye-i melāl-endūzī
 Sūdāger-i ğamla iştirākimdendir
 Ammā saña naḳdīne-i şevkiñle ‘aceb
 Gül-deste-i dāğı iştirā kimdendir

121

Her kim ki ḫariş-i gevher-i cānıdır
 Bî-şübhe bakılsa cānına cānıdır
 Nā-merdī ile gürūh-ı merdān içre
 Her tālīb-i cā olanlara cā nıdır

122

Nālān olarak ‘aşık-ı zār oldukça
 Şehr-i emeliñ müsāfir-i şeh-rāhı
 Āğāz-ı ‘azīmet etmeden aḳdem olur
 Āşüb-dih-i sevākin-i şeh-r āhı

123

Etdikçe füzūn kīse-i māl-ā-māli
 Ser-geşte eder ḫarişi māl āmāli
 Şad gence de mālīk olsa dest-i dilden
 Şarf eyleyemez o māl-ı mā-lā-m’āli

124

Biz tırini düşmene revān etmedeyiz
 İdmān-ı işābet-i nişān etmedeyiz
 Tedbīr-i devā-yı indimāl etdikçe
 Şemşir-i ḳafā-rev-i şenān etmedeyiz

125

Maḳrūn-ı tımāḫ-ı nigeḫ-i ‘ibret eden
 Eşkimde olan bu ḳuvvet-i nāmiyemi
 Her mevcesi bir kemīn tūfān olsa
 Almaz fem-i i‘tibārına nām-ı yemi

120 S 104b, Ü1 260b, Ü2 255a

121 S 104b, Ü1 260a, Ü2 255a

gevher-i S, Ü2: cevher-i Ü1

122 S 104b, Ü1 280b, Ü2 255a

123 S 104b, Ü1 277a, Ü2 255a

olsa S, Ü1: ola Ü2

124 Ü2 255a

125 Ü2 255b

126

Çeşm-i dili eşk-i şādmānī pür eder
 Āmīziş edince āba känd-ı deheni
 Bī-şehvet-i rīķ-i yār olmaz zīrā
 Müjgān-ı terinden āb aķan dīde hani

127

Fir'avn-ı raķībi ķahra ben mālīk idim
 Mānend-i 'aşā mu'cize-i Mūsāya
 Dil-dārīñ o zūlf-i mār-kirdārından
 Dest-i emele şalaydı yek mū sāye

128

Ġayret yine bī-kīne dil-i şāfdadır
 Ol sīm-i şafā ma' den-i inşāfdadır
 Görme esedī-ķalb olana naķşı revā
 Nokşān yine erbā' ile inşāfdadır

129

Pür-sūhte-i şu'le-i ħ'urşīd eyler
 Pervāne-i nuţķu şem'-i yād-ı gerden
 Bu ħāleti hep o 'işvegerden biliriz
 Nuţķa bu eşer olur mu yā dīgerden

130

Yāriñ maraź-ı teb-zede-i hicrānı
 Vuşlatla şifā-peźīr-i tebşīr olsa
 Efsurde ķalır reng-i mecālī zīrā
 Merdiñ kim eder tābını teb şīr olsa

131

Berr eyledi baķrı sūz-ı sīnem rūdu
 Baķr eyledi berri çeşm-i pür-nem rūdu
 Ĥākister eder zebāne-i sūz-ı dilim
 Ednā şereriyle āteş-i Nemrūdu

126 Ü2 255b

127 S 104b, Ü1 266b, Ü2 255b

mār-kirdārından S, Ü1: mārgerdir andan Ü2

128 S 104b, Ü1 266b, Ü2 255b

Görme esedī-ķalb olana naķşı revā S: Zāt-ı esedī-nihād tām oldukça Ü1, Ü2 / yine S: heme Ü1, Ü2

129 S 104b, Ü1 264b, Ü2 255b

nuţķu şem'-i S, Ü2: şem'-i nuţķu Ü1

130 S 105a, Ü1 266b, Ü2 255b

Yāriñ maraź-ı S: Yāriñ ne ķadar Ü1, Ü2

131 S 105a, Ü1 277a, Ü2 255b

132

Ol sidre-kađĩn táb-ı ruĥ-ı âlinden
 Güller şaçılır şevâhiķ-i şâmiĥada
 Zülfün ki perîşân ede ruĥsârında
 Âyine-i ‘aks-i rûz eder şâmı ĥade

133

Dilde yer eden ĥâcınıñ râsıdır
 Dîvâne kılan ‘âşıkı burasıdır
 Hecriyle vücûd-ı ‘âşık-ı ĥam-geşte
 Güyâ yem-i ĥamda zevraķ-ı râsıdır

134

Dem-bestedir ifhâm-ı merâm eylemeden
 Dil gerçi ĥamıñla bî-zebân olalı
 İfşâĥ-ı lisân-ı ĥâlin ammâ ki bilen
 Saĥbân ile eyler imtiĥân o lâli

135

Zaĥmım deme kim merhem ile hem-demdir
 Nâ-sûr-ı cefâ vü hem ile hem-demdir
 Beytû’l-ĥazen içre çeşm-i ĥûn-âlûdem
 Ya ‘ķûb gibi hem-dem ile hem-demdir

136

Mey-ĥâne-i ‘aşķa şedd-i raĥl eyleyene
 Olmaķ ne revâ tedârik-i râĥilede
 Kim ol reh-i tevfiķe şitâbende olan
 Âsân yetişir râĥile-i râĥ ile de

137

Dânâ heme sū naĥv-ı ĥüner bâbında
 Nâ-dân ise ref’ ü naşb u cer bâbında
 Erler eridir o merd-i âteş-dil kim
 Her aradıĥın araya er bâbında

132 S 105a, Ü1 266b, Ü2 255b

133 S 105a, Ü1 258a, Ü2 255b

134 S 105a, Ü1 277a, Ü2 256a

135 S 105a, Ü1 258a, Ü2 256a

136 S 105a, Ü1 266b, Ü2 256a

137 S 105a, Ü1 266b, Ü2 256a

138

‘Uşşākı esirān-ı raķībān etme
 H̱ār eyleme bülbulānı o ķikāna
 H̱ūnīlgi de ğamzeñe ‘ādet ķılma
 Geç ğavṭa-zenān etmeden okı ķana

139

Sürdük gül ile zevķ-i demin ğülşende
 Ya‘nī aķıdıp eşk-i demin ğülşende
 Cem‘iyyet-i bülbulān olup hem-āvāz
 Efgānı füzūn etdi demin ğülşende

140

Dil-sūḥte-i tāb-ı caḥīm olsa demem
 İşrāb-ı zülāl-i re‘fet et mekkāsa
 Lāyık mı şarāb-ı şāfi-i ḥ̱oş-būya
 Gendide sūfāl-i bevli etmek kāse

141

Terk-i mey için olan yemīne rāğıb
 Mürşidden olur aḥz-ı yemīne ṭālib
 Üftāde-i ḥubb-ı ḥabb-ı afyūn olarak
 Bī-hūşlarıñ çıkar yemine şāḥib

142

Görsün nice dīnār-ı ḥarām-endūzuñ
 Rağbetle nigāhı merd-i bī-dīnārı
 Pākīze naẓarla görmege rāğıb idi
 Ol ricsden olsa berd-i bī-dīn arı

143

Yār ḥande-i nāz-ı nemekīn etmededir
 Ol āfeti bilmem neme kīn etmededir
 Bī-nem ķodu dīde-i pūr-ābım ğūyā
 Mihr-i gül-i rūyu neme kīn etmededir

138 S 105a, Ü1 267a, Ü2 256a

139 S 105a, Ü1 267a, Ü2 256a

140 S 105a, Ü1 267a, Ü2 256a

141 S 105a, Ü1 256a, Ü2 256a

142 S 105b, Ü1 277a, Ü2 256a

143 S 105b, Ü1 257b, Ü2 256b

144

Zāhid eğer-i şarābı idrāk etse
 Ser-mest idi belki sāgar-ı bī-meyle
 Çün saṭvet-i keyf-i cāmdan gāfildir
 Sākī anı sen cūr‘ a-keş-i bīm eyle

145

Zevvār-ı harem erip celisā ‘ide
 Çün-Ka‘ be hem olsalar cebīn-sā ‘ide
 ‘Örf-i ‘Arafātı etseler hem ber-ser
 Olmaz şemerāt-ı sa‘y her sā‘ide

146

Evlād u ‘iyāle kā‘id-i dīndir o kim
 İnfāk-ı haram eylemeye evlādına
 Kim mültezim-i şerāyit-i dīn olana
 Kārında odur ehem ü evlā dīne

147

Çok mes‘ele-dān-ı fażl ü dāniş kārī
 Almaz gözüne berf gibi hiç qarı
 Peyveste bülend ü pest edip gılmānı
 Oğlanı geh erkek etmede geh qarı

148

Bihūde dirāz etmege ḥabl-i emeliñ
 Çāh-ı zekāna koymaz o gül-çehre seni
 Hırş eyleme tayy-ı rismān-ı emel et
 N’eyler şuyuna yetilmeyen çeh reseni

149

‘Älemde eger ehl-i ḥidā‘ u mekriñ
 Fi‘l-cümle eger olsa şi‘ār-ı ‘ārı
 İcrā-yı fesād için sebük-ḥizīye
 Olmazlar idi şevb-i ḥayādan ‘ārī

144 S 105b, Ü1 267a, Ü2 256b

145 S 105b, Ü1 267a, Ü2 256b

146 S 105b, Ü1 267b, Ü2 256b

147 S 105b, Ü1 277b, Ü2 256b

mes‘ele-dān-ı fażl S, Ü2: mes‘eleden efḍal Ü1

148 S 105b, Ü1 277b, Ü2 256b

149 S 105b, Ü1 277b, Ü2 256b

150

Taḥsîn-i ḥaşâ 'il-i kerem fitridir
 Kesbiyle degil merd-i şeref-milâda
 Taḳlîd-i kerem fahr-ı le 'imân olmaz
 Ma' nâ-yı ne' am zâhir olur mı lâda

151

Hısn-ı dile bünyân-ı şafâ sūr olmaz
 Mîhnet-keşe bâ-rûy-ı cefâ sūr olmaz
 Şâyeste degil hücum-ı cünd-i vaşla
 Ol sūr-ı derûn ki zaḥmı nâ-sūr olmaz

152

Perverde-i elvân-ı girân-kıymet olup
 Bî-kıymet alan nigâhına ey lebeni
 Mün'im ni' amûn ki selb ede redd eyler
 Lebbâna desek şâd-ı meşâm eyle beni

153

Yok şîve-i nâ-nümûde-i ḥüsn-i vefâ
 Dehriñ heme çün 'abîd ü aḥrârında
 Hiç ḥ'âhiş-i neş'e-i vefâ etmemedir
 Nüh câm-ı felekden olan aḥrâ rinde

154

Bûlbüldeki ḥûy ḥûy-ı mestânîdir
 Bezm-i çemeniñ hezâr-destânıdır
 Nâkûs-zen-i deyr-i çemendir gûyâ
 Mürgân heme şekl-i büt-perestânıdır

155

Keffinde mişâl-i nakş-ı peykân o kına
 Bîmârın eder nişâne dermân okına
 Cehr ile okunmaz âyet-i evşâfî
 Aḥfât ile de meger ki pinhân okına

150 S 105b, Ü1 267b, Ü2 256b
 151 S 105b, Ü1 262b, Ü2 256b
 152 S 105b, Ü1 277b, Ü2 257a
 153 S 106a, Ü1 267b, Ü2 257a
 154 S 106a, Ü1 258a, Ü2 257a
 155 S 106a, Ü1 267a, Ü2 257a

156

Dil-berle vişāle sāgar u neyle bizi
 Gülşende revā görmeyicek neyle bizi
 Bu encümen-i melâlde çerh-i denî
 Bilmem daği mesrûr edecek neyle bizi

157

La‘liñ dili cebr etdi saña tâ meyle
 Meyle diyemem neş’emizi tâm eyle
 Şahbâ-yı lebiñle sâkiyâ dil-şâd et
 Rencûr-ı humâr olmayalım tâ meyle

158

Bu behcet ü ân ki var o sîmîn-berde
 Yok şibh ü nazîri sûy-ı baħr ü berde
 Dâğ-ı ser-i sînedir ‘ilâve ğamına
 Kim kıymet-i ğam ber-ser olur ser-berde

159

Eylersen eger ‘adâvetiñ ekberini
 Eyle küberâ-yı şaķvetiñ ekberine
 Her geh ki saña ‘adâveti berter ola
 Toħm-ı şademât-ı intikâm ek berine

160

Olsaydı eger başîreti bînânîñ
 Koymazdı tehî şofrasını bî-nânîñ
 Bî-tüşeleri remîde eyler şimdi
 İrhâb-ı nigâh-ı nânî ħod-bînânîñ

161

Şervetle ğanî kanâ‘ati pîşe edip
 Bilmezlenir olsa ħarc-ı mâliñ yerini
 Hiç mâlik-i kuvvet-i kanâ‘at mi olur
 Kârında tutar mı ħar cimâliñ yerini

156 Ü2 257a

157 Ü2 257a

158 S 106a, Ü1 267a, Ü2 257a

159 S 106a, Ü1 267a, Ü2 257a

160 S 106a, Ü1 263b, Ü2 257a

161 S 106a, Ü1 277a, Ü2 257a

162

Her teşne-dile yâr ola tâ bî-tâbî
 Elbette bulur ‘aşk ile âbı tâbı
 Deşt-i taleb içre rāh-zendir gūyā
 Ehl-i talebe şi‘âr-ı nā-bî-tābı

163

Her server-i rûkbân-ı meşâf-ı sitemiñ
 Hızır ise semend-i ‘azminiñ serrâcı
 Reh-yâb-ı necât-ı dūzağ olmaz olsa
 İncāsına enbiyâ ser-â-ser rācî

164

Her kimse ki eşki cūyveş cārīdir
 Dāreynde şanma keş-me-keş cārıdır
 Ğars eyle dile sihām-ı āh-ı nedemi
 K’anlar saña bāğ-ı cennet eşcārıdır

165

Rûzimizi gaşba kimdir āz eyleyecek
 Ta‘îline desti kim dirāz eyleyecek
 Yâ tîb-i vürüdu izdiyād üzre iken
 Taqtîr ile anı kimdir az eyleyecek

166

Her ‘ıtr-şinās-ı pāk-dān hāşā ki
 Bî-nūr-ı nazar ‘ūd şana hāşāki
 Yâ āyine-sîretān-ı yek-rūdan ola
 Bir vech ile tūṭî-i şeker-hā şākî

167

Merde şıla-i ehl ü ehibbā gerçi
 İsar-ı nûkūd-ı haqq-ı ihlâşıladır
 İfâ-yı hûkûk-ı nef‘e imkân yogise
 Aḥbāba dili kînedan ihlâ şıladır

162 S 106a, Ü1 277a, Ü2 257b

âbı tâbı S, Ü2: âb u tâbı Ü1

163 S 106a, Ü1 277b, Ü2 257b

164 S 106a, Ü1 258a, Ü2 257b

kimse ki S, Ü2: kim ki Ü1

165 S 106a, Ü1 263b, Ü2 257b

166 S 106a, Ü1 277b, Ü2 257b

hāşā ki S, Ü2: hāşāki Ü1

167 S 106b, Ü1 258a, Ü2 257b

168

Şûfî ki ede halkla istînâsı
 Terk eyleyemez halkla istînâsı
 Şanma unudur ist-i gulâmı zâhid
 Zîrâ olamaz celkle isti nâsî

169

Mâderleri telkîb-i emîn etmekle
 Hîzb-i havene gerçek olur mu ümenâ
 Yâ Türk ü ‘Arab vaşf-ı emānet mi demek
 Bî-sûd-ı emānet ümmehāta ümenâ

170

Şeyhîñ girihi nuşh ile münhall olmaz
 Tedbîr ile âb-ı telh-i yem hall olmaz
 Düşse yeme bu yübüset-i tîynetle
 Bahrı kurudur vücûdu mübtel olmaz

171

Reh-yâb-ı kemîngâh-ı niyâm eylemegi
 Tîg-i nîgehin o çeşmi şehlâ bilmez
 ‘Uşşâkı ne deñli hîâhiş-i rahm etse
 Taz’îf-i cinâyetde o şeh lâ bilmez

172

Çok mûngamir-i zulmet-i şek var şimdi
 Azdır katı pür-nûr-ı şerāfet ‘alevi
 Bigāneleri zebāne-i şerdir hep
 Kim nâr-ı lezāya sebkat eyler ‘Alevî

173

Âb ile qarîn olsa da kandîl içre
 Rûğan diyemem âteşe yağma olmaz
 Yok çāre-i def -i işti‘āl-i rûğan
 Kim cevdet-i tedbîr ile yağ mâ olmaz

168 S 106b, Ü1 277b, Ü2 257b

169 S 106b, Ü1 255b, Ü2 257b

170 S 106b, Ü1 262b, Ü2 257b

bu S, Ü1: (Ü2’de bulunmuyor)

171 S 106b, Ü2 262b, Ü2 257b

172 Ü2 258a

173 Ü2 258a

174

Mün'im ne 'acebdır ki 'abeş görmedesin
İt'âmını her faķır-i nā-binānıñ
Güyā ki saña şikest-i nābıñ görünür
Her geh ki şikest eyleye nābı nānıñ

175

Naḥvetle ġanī egerçi kim şişe düşer
Ammā ki eti kebābveş şişe düşer
Hıfz etse de ābgīne-i devletini
Lā-būd yine bir gün kırılır şişe düşer

176

Bīmār-ı ġarāma tāb-ı şıḥhat gelmez
Takdīr muķārin etmedin dārūya
Re'y-i ḥükemāya müttebi' dir şanma
Bī-dīne taşavvur etme dīn-dār uya

177

Nüş eyle şarāb-ı müsket-i meskūbu
Gör şāhid-i feyz-i neş'e-i maṭlūbu
Seyr eyle o hāy-u-hū-yı mestāne ile
Ḥum-ḥānede pāy-kūb-ı pāy-ı kübü

178

Ey sifle hevāy-ı şöhret-i şīr ederek
Düşsen daḥi bir 'arīn-i bī-rībāle
Maṭlablarıññ terākīm-i ḥayretten
Āyā ki gelir mi biñde biri bāle

179

Ol şūḥ taķınmasa n'ola gül yüzüne
Şāyeste mi ḥāra i' tilā gül yüzüne
Reng-i ruḥun eylerse temennī yārīñ
Bülbül ḥacel etme güllerīñ gül yüzüne

174 Ü2 258a

175 S 106b, Ü1 258a, Ü2 258a

176 S 106b, Ü1 267b, Ü2 258a

177 S 106b, Ü1 277b, Ü2 258a

Nüş eyle S, Ü2: Nüş Ü1

178 S 106b, Ü1 267b, Ü2 258a

179 S 106b, Ü1 267b, Ü2 258a

taķınmasa S: taķılmasa Ü1: taķınsa Ü2

180

Mestāne zehābımız hevā bezminedir
 Yā zāhid-i sāgar-şikenîñ rezminedir
 Gitdikçe şitābımız mezîd olmağda
 Bilmem ki bu şūr-ı duğter-i rez mi nedir

181

Bî-faẓl-i Hudā tālîb-i müzd-i tâ'at
 Olmaz nice 'aks-i emeliñ müzdeceri
 Bahşâyış-i tâ'ati Hudādan bilene
 Olmağ ne revādır taleb-i müzde cerî

182

Meydān-ı hevāda Qays yektā er imiş
 Kim tāb-ı gāmıyla cism ü cānı erimiş
 Düş şāri'-i 'aşka sen dağhi hîç deme kim
 Hengām-ı şürü' geç imiş yā er imiş

183

Sîrān ki dil-i gürisnegāna tōkına
 Ta'n eylese dehrîñ n'ola acı tōkına
 Fakrı bilemez ehl-i gînā girmeyicek
 Zencîr-i emîr-i ihtiyācîñ tavkına

184

Bu kârgēh-i felekde ey dil hāzer et
 Dāmān-ı ümîdi vermeden yad eline
 Tahlişe keş-â-keşde iken şāyed kim
 Yā çāk ola zeyl-i emeliñ yā deline

185

Taẓyîf-i şeh-i maḥabbete bāl gerek
 İvā-yı gārām u lev'ate bal gerek
 Pervāzına rîş-i 'izzet-i nefsinde
 Her merd-i bülend-himmete bāl gerek

180 S 106b, Ü1 258a, Ü2 258a (Ü1 267b'de tekrar edilmiş)

181 S 107a, Ü1 277b, Ü2 258b

182 S 107a, Ü1 263b, Ü2 258b

183 S 107a, Ü1 267b, Ü2 258b

184 S 107a, Ü2 258b

185 S 107a (Üzerine çizgi çekilmiş)

186

Ẓann etme hümā gibi uçup konmaz idi
 Şevkiyle o naḥl-ı kâmet-i bālāya
 Ger lānegeh-i revāk-ı eflāk üzre
 Etseydi kazā tehiyye-i bāl aya

187

Çeşm etdi revān sirişk-i cūy-ı Arasın
 Ḥābıyla dü dīdemiñ bulur yok arasın
 Nā-yāb idigin dilde gamından gayrı
 Bilmezse o meh tefahḥuş etsin arasın

188

Bīdār-ı nebāhetiz menām içre daḥi
 Ğafletle bizi şanma ki ḥābīdeleriz
 Kim tāb-ı tebaşşurla kirāmızda bile
 Pūlād ise de perde-i ḥābı deleriz

189

Germ-ābe-i vaşlda o sīm-endāmıñ
 Lerzān olıcaḳ ridfī pes-i mīzerden
 İdhāş ile ‘aks-i irtī‘āş-ı tenime
 Āyine olurdu rüy-ı besīmi zerden

190

Cevlāngeh-i evc-i ḳurba pervāz etmek
 Sa‘y ile müyesser olsa her keslāna
 Mānend-i hümā evcgeh-i rif‘atde
 Ḥāhişger idi etmege her kes lāne

191

Peykār-ı gama ḳaldıramaz her kes elin
 Endāhte etmedikçe bār-ı keselin
 Eylerse gönül hevāsın itāle-i dest-i heves
 Ser-rişte-i zūlf-i yār-i gayra kes elin

186 S 107a, Ü1 267b, Ü2 258b

187 S 107a, Ü1 264b, Ü2 258b

188 Ü2 258b

189 Ü2 258b

190 S 107a, Ü1 268a, Ü2 258b

191 S 107a, Ü1 264b, Ü2 259a

etmedikçe bār-ı keselin S, Ü2: etdikçe yārıñ keselin Ü1

192

Çün şem‘a-i idrâki kıomaz şu‘lelene
Fânûs-ı seriñde tünd bād-ı bāde
Teskîn-i hevâsın et ki şem‘-i ħırediñ
İtfâsına tâ olmaya bādî bāde

193

‘Aşkî dil-i şeydāmızı dāğ itse n’ola
Şad şevķ ile me‘vāmızı dāğ itse n’ola
Zülf-i siyehin edip perîşân o peri
Bu gün yine sevdāmızı dāğıtsa n’ola

194

Tefsîdeligi sînede vām etmişdir
Peyveste evâmı ber-devām etmişdir
Bimârî-i ârzûma sâķî gūyâ
Mıġlâb-ı mey-i şâfi devām etmişdir

195

Sülvân-ı ġam-ı hezâr tâ verde gerek
İsdâ-yı cemîl yâr ü yâverde gerek
Çeşmimden o âftâba ġaybet ne revâ
Peyveste o mihr-i ħüsn-i ħâverde gerek

196

Şâyeste degil mi süflî-i cerrârîñ
Tiġ olsa külûm-ı ħırşınıñ cerrâĥı
İçmekle kıanâ‘ at etmeyip meykedededen
Dînâr ile bey‘ içün eder cer râĥı

197

Âĥıñ ki bu deñli hem-çü-bād-ı şarşar
Ol naĥl-ı bülend-i bāġ-ı nâzı şarşar
Ĥâb içre de olsa bārî bir kerre göñül
Âġûşa çekip sîneye yâri şar şar

192 S 107a, Ü1 268a, Ü2 259a
şem‘a-i S, Ü2: şu‘le-i Ü1

193 S 107a, Ü1 268a, Ü2 259a

194 S 107b, Ü1 258b, Ü2 259a

195 S 107b, Ü2 259a

196 S 107b, Ü1 278a, Ü2 259a

197 S 107b, Ü1 258b, Ü2 259a

bārî S, Ü1: yâri Ü2

198

Zâhid seni tezvîr ile bî-tâb eyler
 'Azm-i reh-i tâ' ate tehî bu şerehiñ
 Dervâze-res-i şehr-i qabûl olmayıcağ
 Bî-fâ'idedir 'azîmeti boşa rehiñ

199

Her muğrem-i 'aşk bād-ı âh esdiremez
 Her bâsil-i cân-fidâ serin kesdiremez
 Çokdur gül-i handânı gülistân-ı gamıñ
 Bakşın yine ammâ anı her kes diremez

200

Her gende-ber istemez ser-i sînesine
 Dâğ-ı gam-ı 'aşk-ı yâri ber-kende eder
 Taqdîr aña tîb-i 'aşkı lâyıq görmez
 Kim dâğı gül olsa öyle ber gende eder

201

Tîğ-i gam ile sîneyi yarı görelim
 Tâ âyine-i dilde o yâri görelim
 Olmuş o perî günûde-i pister-i nâz
 Râşîşger-i âh ile uyarı görelim

202

Bint-i 'inebi maḥrem-i nâ-dân etme
 Ğafletle mûhân eder o mestûre seni
 Ser-mest-i mey-i ğayret olup şâyed kim
 Ḥalḥâl-i ayağıyla o mest ura seni

203

Ol kıddi elif dü la'l-i nâbı bâde
 'Uşşâkına neş'e-baḥş olur bî-bâde
 Biz daḥi hevâ-yı dâne-i ḥâlî ile
 Versek n'ola ḥarmen-i şekîbi bâda

198 S 107b, Ü2 259a

199 S 107b, Ü1 262b, Ü2 259a

200 S 107b, Ü1 258b, Ü2 259a

201 S 107b, Ü2 259b

202 S 107b, Ü1 278a, Ü2 259b

203 S 107b, Ü1 268a, Ü2 259b

204

Nağdîne-güzîn-i genc-i ğayb olmazsın
 Çün anlamadıñ kadrini sen kîsemiziñ
 Nehş-i ciyef-i 'icâfî kût et hilden
 Farķ eylemediñ ta'mını sen ki semiziñ

205

Ehl-i tama' ın şunûf-ı sîm ü zerden
 Cem' etdiği iddiğâradır ħarca degil
 Peyveste şikal-be-düş-ı ħırş oldukça
 Râhatleri zîr-i bârda ħarca degil

206

Derd-i şeb ü rûz et âyet-i ta' vîzi
 Tâ ermeye nâs u cin cinâyetle saña
 Âyet saña tâ ki hem-dem-i nâşır ola
 Kâdir mi cinâyete cin âyetle saña

207

Levh-i dile naķş-ı fikr-i ħâlî koyduk
 Sevdâ-yı sivâdan dili ħâlî koyduk
 Terk-i heves-i ħîş ü tebâr etdik biz
 Endîşe-i 'amm u fikr-i ħâlî koyduk

208

Şûfiye dedim ki mâh-ı tāmım var iken
 Ğayrıñ serine etme yemîni mâye
 Ma' şûķu meh-pâre şanıp za'mınca
 Taķşîş-i yemîn etmeye mi nîm aya

209

Yok reng-i ħayâ bu 'âlemiñ nâsında
 Cem' iyyet-i bedterin ħannâsında
 Üslûb-ı edeb ħal' -i 'izâr olmuşdur
 Nev' -i beşeriñ cemî' ecnâsında

204 Ü2 259b

205 S 107b, Ü1 264a, Ü2 259b

206 S 108a, Ü1 255b, Ü2 259b

207 S 108a, Ü1 263b, Ü2 260a

ħîş S, Ü2: 'aşķ Ü1

208 S 108a, Ü1 268a, Ü2 260a

209 S 108a, Ü2 260a

210

Kevniñ n'ola şimdi haddeden efzûn olsa
 Merdân-ı fevâhiş-şiyem-i hem-çü-zeni
 Kim şâhib-i hâll ü 'ağd eder çerh-i denî
 Sirvâl-i fücûru bağlayıp hem çözeni

211

Ol reh ki ser-i kûy-ı dil-ârâya gider
 Her tâlib olanlar anı araya gider
 Ger rāye-firāz-ı şevk olursa 'âşık
 Nağdîne-i sa'yı şanma araya gider

212

Nā-mahrem olan zenāna bakmağdan geç
 Pîrāye-nümāy-ı gül ü zenbaksa daği
 Ğazz-ı başarıla her düçâr oldukça
 Sen bakma hāzer kıl saña zen baksa daği

213

Ger mîm-i ahîr-i duğter-i mevdûde
 Kim dîde-i harfî ola nā-mesdûde
 Bir harf dilerse kendi terkîbinden
 Tağdîm olunur bir elif-i memdûde

214

Nağ'-ı der-i dād-resm-i hağanîde
 Gördükçe çü-surh-ı kemhâ kanı
 Ârāyış-i bezm-i dādın istihsân et
 İrhâb-ı nazarla görme kem hağanı

215

Müftî meger üstād-ı mesâ'il mi degil
 Her fende mü'ellif-i resâ'il mi degil
 Ahlāk-ı cemîle-i şehâvetde daği
 Etvâr-ı sedîdi nehr-i sâ'il mi degil

210 S 108a, Ü1 278a, Ü2 260a

211 S 108a, Ü1 258b, Ü2 260a

212 S 108a, Ü1 278a, Ü2 260a

213 S 108a (Üzerine çizgi çekilmiş)

214 S 108a, Ü1 278a, Ü2 260a

215 S 108a (Üzerine çizgi çekilmiş)

216

Aḥzāb-ı leged-zenān-ı şerden nāsdan
 Elbette yiter pā-zedelik pāyāna
 Aqdāmı bu halkı başmasa yanmaz idi
 Mümkün midir nāra başmayan pā yana

217

Şundu lebini dehānıma şu demeden
 Kōklatdı ruḥun bir gül-i ḥ̣oş-bū demeden
 Meclisde bu şevk ile raḳībiñ yüzüne
 Tüy bitdi dilimde durma tū tū demeden

218

Her sāye-nişin-i bīd-i selb-i dīniñ
 Gülzār-ı cihānda koyma kes bīdini
 Eyler mi izā' a māye-i küfrün o kim
 İslāma münāfi ola kesbī dīni

219

Ol şūḥ nidā-yı gayrı etsin terḥīm
 'Uşşāka nevāl-i vaşlı kılsın taḳdīm
 Bir demde bizim āhımızı māh eyler
 Ger mīm-i ter-i la'li ederse termīm

220

Bī-ḳadr ise de li'ām-ı dehriñ olmak
 Bā-ḳadr olana muḥāldir bī-nekedī
 Zīrā ne ḳadar nāz ile perverde ise
 Hürmetli görünmez seg-i ḥ̣od-bīne kedi

221

'Āşık olanıñ ḥāl ile ister ḳālī
 Tā kim ola pūşt-i bātını arḳalı
 Şāfi-dile şaff-ı şūfiyān bī-cādır
 Zer ḥālīş olunca ya'ni n'eyler ḳalı

216 S 108a, Ü1 268a, Ü2 260a

217 S 108a, Ü1 265a, Ü2 260a

218 S 108b, Ü1 278a, Ü2 260a

219 S 108b, Ü1 264a, Ü2 260b

220 S 108b, Ü1 278b, Ü2 260b

221 S 108b, Ü1 278b, Ü2 260b

222

Hengām-ı mesîr-i gurbetiñde zâhid
 Vaktâ ki saña âfet-i cû' un şataşa
 Peyveste o dem müzd-i kıyâdetle geçin
 Düşdükçe hemân metâ'-ı zühdü şat aşâ

223

Şâhâne süvâr-ı esb-i 'izz ü câha
 Mümkün mi kanâ' at gele dârâtından
 Tesvîl-i tama' la tâ ki dest-i 'unuğu
 Gîrây-ı 'inân olmaya dâr atından

224

Şehlerde şebât-ı hubb-ı dîn olmayıcak
 Dîniñ bulamaz halâvet-i şehdini
 Endişesi gâşb-ı mâl-ı nâs oldukça
 Dâm-ı meges-i habâl eder şeh dîni

225

Oldukça yanında sâkî vü hem şîre
 Gelmez dile üns-i dâder ü hem-şîre
 Hem-şîre ile ki sîneden zâyil ola
 Merdânı pelenge şundurur hem şîre

226

Her mübtedî' i şerî' at-i garrânîñ
 Fehm eyleye tâ ki sırr-ı şer' i sâde
 Ahkâmı bütün hayr idigin bilse daği
 Eyler yine sū'-i zann-ı şer' îsâda

227

Nâz ile olunca bezmde âmâde
 Beñzer hele bir 'arūs-ı nev-dāmâda
 Bir hûb-likâ câriyedir duğter-i rez
 Yok şibh ü nazîri zümre-i âmâda

222 Ü2 260b

223 Ü2 260b

224 Ü2 260b

225 Ü2 260b

226 S 108b, Ü1 268a, Ü2 260b

227 S 108b, Ü1 268b, Ü2 260b

hele S, Ü2: yine Ü1

228

Ücretle sükûn-ı hâne-i zahmet için
 Bihûde koma rāhat evin sen gireve
 Āsāyişini ‘anāya ibdāl etme
 Rāhatlığı ihtiyār edip sen gir eve

229

Mi‘mār-ı şafā dil-i harāb-ābāda
 Gelmek nice olur olmayıcağ tā bāde
 Bint-i ‘inebiñ aşālet-i ümmisi
 Hāşā ki ola silsile-i ābāda

230

Ehl-i suhanıñ mehāsin-i güftarı
 Hem-cāzibe-i hüsn-i bedihem mi olur
 Maqbûlüm iken reviyetimi hakkımda
 Bed-günlariñ kavlı-i bedi hem mi olur

231

Dil bilse de müşkilât-ı her elgāzı
 Fehm eylese de sırr-ı niyāz u nāzı
 Bu müdde‘iyān-ı düstiniñ güçdür
 Nisyān-ı ehibbāda bilinmek rāzı

232

Zann etme ki nām-ı pāk-i merd-i dānā
 Nā-dān-ı tebāh-kār-ı nā-merde olur
 Şāyān nice öyle nāma nā-merd olsun
 Kim hükmi-i kaderle öyle nām erde olur

233

‘Āşık ki müdām derd-i yârinde olur
 Lâ-büd emeli bu gün de yarın da olur
 ‘Ālemde leged-zen-i gam-ı ‘ālem olan
 Yek merhalede vaşl-ı diyârında olur

228 S 108b, Ü1 268b, Ü2 260b

229 S 108b, Ü1 268a, Ü2 261a

230 S 108b, Ü2 261a

231 S 108b, Ü1 278a, Ü2 261a

232 S 109a, Ü1 258b, Ü2 261a

233 S 109a, Ü1 258b, Ü2 261a

234

La' liñ gibi bir tûṭī-i gūyā yokdur
 Zülfün gibi bir sünbül-i bŷyā yokdur
 Gūyā ki degildir ebruvānıñla müjeñ
 İrhāb-ı nigāh-ı gayra bu yay okdur

235

Ol sīb-i zeķan o nāfi ayva şimdi
 Hicrāna düşürdü bizi eyvā şimdi
 Etdi dilimizi tarīd-i vahşet evvel
 Zülfünde 'aceb eder mi īvā şimdi

236

Zāhid meyi görmeden te'āmī eyler
 Bezm-i meye vaṭtā ki 'imāmeyle gelir
 Gördükçe mey-i şāfi gözü görmez olur
 Gūyā aña 'illet-i 'amā meyle gelir

237

Mihriñ olalı çü-dürr-i yektā bende
 Gelmez gözüme mihr ü meh-i tābende
 Vā-reste-i esr-i miḥnet olmaz 'āşık
 Cānıyla saña olmayıcaḡ tā bende

238

Şūfi-i müzevvir gibi bī-mağzānı
 Kār eyleme şān-ı zühd ile aldamayı
 Rindāna der-i tevbe güşād oldukça
 Nüş eyle zamāne rağmına al da meyi

239

فی الغی نووه كلما زاد كفر
 بالجهل من الطاعة ما زادك فر
 بالصدق اذا دمت على شنشنة
 يكفيك من الطاعة ما قل وقر

234 S 109a, Ü1 258b, Ü2 261a
 İrhāb-ı S, Ü2: Erbāb-ı Ü1
 235 S 109a, Ü1 278b, Ü2 261a
 236 S 109a, Ü2 261a
 237 S 109a, Ü1 268b, Ü2 261a
 olalı S, Ü2: ola Ü1
 238 S 109a, Ü1 278b, Ü2 261b
 239 Ü2 261b

240

قابلت خطئيتي بعذر و باءه
 من جهلى فى معذرتى فكرى باه
 انى لى قدرة و فعل و وجود
 لا حول ولا قوة الا بالله

241

İfhām-ı nüfūz-ı keydimiz bed-ḥāha
 İmāmızıñ ittizāḥ-ı şerḥile olur
 Kim ḥayr ile iktināş-ı ḥayr olmayıcaḡ
 Teshīr-i şikār-ı ḥayra şer ḥile olur

242

Efsurde-i serdī-i ḡalāle şanma
 Te 'şir-i lezā kābil olur tefhīme
 Bī-şūret-i iltihāb mümkün mi k'ola
 Āzār-resān-ı şiddet-i tef hīme

243

Zī-ḡudret olan 'ācize nevbet vermez
 Yek laḡza rükūba rāḡatiñ merkebine
 Maḡşüb-ı tüvānā k'ola esb-i rāḡat
 Der-mānde meger maṡıyye-i merge bine

244

Ey ḡire-naḡar maṡlabı Allāhdan iste
 Sulṡān u emīriñ ne bulursun eteginde
 Bihūde saña tarlada balıḡ bulunur mu
 Bir fikr-i şaḡiḡ eyle biter mi et ekinde

245

Sālik dil-i ḡaflet-zedeyi āḡāh et
 Tevfıḡ-i rızā-yı Ḥāliḡi dil-ḡāh et
 Dil-beste-i iḡtilāṡ-ı āḡyār olma
 Cān u dili āşinā-yı ehlu'llāh et

240 Ü2 261b

241 Ü2 261b

242 Ü2 261b

243 Ü2 261b

244 Ü2 261b

245 Ü2 261b

246

Ol şüh ki 'uşşākına bā-kīne ola
 Dil-dādeleri bu vaz' a bākī ne ola
 Luţf-ı sitem-i dil-bere me 'lūf olanıñ
 Endüh u elemden dañi bākī ne ola

247

Ey rind yeter bu h̃ārī-i mey-h̃ārī
 Versin nice bir buhār-ı mey bāda içek
 Ben şadme-i bād-ı bādeyi bildikçe
 Rindāna helāl olsa demem bāde içek

248

Ruhsārı ne dem ki ol gülñ lālelenir
 Şevkiyle hezār-ı zār-ı dil nālelenir
 Güm-sāz-ı şadā-yı ra'd olur na're-i āh
 Zülfüyle ne dem o mehveşim hālelenir

249

Def'-i kedere mezheb-i rindān üzre
 Çün şöhet-i bıkı-i mey meyāminden imiş
 Şūfiye dañi pīre-zen-i hummārıñ
 Ser-mestī-i çirk-āb-ı mey amından imiş

250

Nā-gāh görünce ol şeh-i bī-dādı
 Dil defter-i 'aşka eyledi kayd adı
 Aldıkça fem-i hayāle la'l-i nābıñ
 Vermekde mezāk-ı h̃āhişe mey dadı

251

Zāhid saña keyf-i nüş-ı şahbā gelmez
 Şām u şehriñde āb-ı kand içmekle
 Gitmez tef-i ārzū-yı mey gönñlünden
 Nüş etmemege şarābı and içmekle

246 S 109a, Ü1 268b, Ü2 261b

247 S 109a, Ü1 263b, Ü2 261b

248 S 109a, Ü1 258b, Ü2 262a

249 S 109a, Ü1 264a, Ü2 262a

250 S 109a, Ü1 278b, Ü2 262a

251 S 109b, Ü1 268b, Ü2 262a

252

Bā-ḳayd-ı piser ḳāmet-i eb dāl ise de
 Bī-ḳayd eger mişāl-i abdāl ise de
 Tevfīḳ gerek piserde neyl-i şerefe
 ‘İzz ü şerefe nisbet-i eb dāl ise de

253

Bār-ı sitem-i çerḫi ḳabūl eylemeziz
 Şüretde egerḫi kim ḳavī-terkībiz
 Ḥaşm-ı felegiñ vaż’-ı dūrüş etdikçe
 Tehdīdine ‘ādet etmedik terki biz

254

Peyveste nedir bu ḳıl ü ḳāl ey ‘āşık
 Et pūte-i ḡamda dili ḳal ey ‘āşık
 Bī-fā’ide böyle herze-gerd olmaḳdan
 Dā’im der-i dil-rübāda ḳal ey ‘āşık

255

Yāriñ çü liyāḳat-i ḥadeng-i ḡamına
 Bī-vāhime-i zaḡm-ı cefā sīne gerek
 Yoḳ çünki bizim ‘ārıza-i vāhimemiz
 Her atdığı tīre biz gerek sīne gerek

256

Ol ḫilm ü edeble surḫ kibrīt gibi
 Āteş-zen-i fitne olma kibrīt gibi
 Kibr etme tevāzu’ et ki der-her dü cihān
 Merdūd-ı Ḥudādır ehl-i kibr it gibi

257

Ey dil bu sitādgāh-ı sūḳ-ı dehrīñ
 Farḳ et mey-i surḫ-ı nābdan sirkesini
 Tā vāhime-i teraşşuḫ şābit ola
 Etme süfeliñ zarf-ı mey-i sır kesini

252 S 109b, Ü1 268a, Ü2 262a

253 S 109b, Ü2 262a

254 S 109b, Ü1 263b, Ü2 262a

255 S 109b, Ü1 268b, Ü2 262a

256 S 109b, Ü1 278b, Ü2 262a

257 S 109b, Ü1 278b, Ü2 262a

258

Ne bu heyecân-ı gam ne bu şâhâ ne
Geç mesned-i kan'a 'izz ile şâhâne
Ger kısmet-i cünd-i rûzeye kânî' isen
Bağma ni'am-ı pür-keder-i şâhâna

259

Şûfî gibi her tek-âver-i gilmâna
'Ârice seven rûkûbu serci n'eyler
Kim öyle tek-âverleriñ o revşinden
Halvetgehini mahzen-i sercîn eyler

260

Kıldı yine hayfâ ki dile ol bâğî
Gisû-yı cihân-şikârını kıl bağı
Bu derd ile nâlemiz n'ola bî-hengâm
Feryâda getirse 'andelîb-i bâğî

261

Endîşe-i neyl-i câme-i fâhirdir
Ehvâle koyan felekde bî-câme kesi
Şîrinî-i şehdi iğtinâm eylemese
Çekmezdi helâke meyli bî-câ megesi

262

Tefsîde-i tâb-ı mihr olan germâda
Hengâm-ı şebinde cûy-ı meh-tâba düşer
Te'sîr-i tef-i rûz u şebi hem-ser iken
Güyâ ki hemân temûzdan âba düşer

263

Zâhid şemer-i ecrini ahlâ görmez
Çerhiñ yer ederse kaçır-ı ecrâmında
Me'yûs-ı bülûğ-ı kâm olur olmayıcak
Düşizeleriñ nâ'il-i ecr amında

258 S 109b, Ü1 268b, Ü2 262b

259 S 109b, Ü1 259a, Ü2 262b

260 S 109b, Ü1 279a, Ü2 262b

261 Ü1 278b, Ü2 262b

Ehvâle Ü2: Ehvâya Ü1

262 Ü1 259a, Ü2 262b

263 Ü1 269a, Ü2 262b

264

Ėafletle Ėayāl-i Ėüsn-i temyîz etme
EşĖaş-ı ümemde fehm-i her Ėür-dîde
Kim şüret-i zîşt ü Ėübu fark eyleyemez
Da' vâ-yı mücerredîyle her kûr-dîde

265

Zâhid saña zâhr-ı Ėaybdan kısmetiñiñ
Bî-Ėâ'ile-i te' ab-ı bürüzî yegdir
Minnet-keş-i cûd-ı dest-i nâs olmakdan
Bî-minnet olan saña bu rûzî yegdir

266

Ėrâyîş-i mecd ü şeref-i mevlûdu
Her vâlîde nisbet etme her mādere de
Her rahm mağarr-ı nuţfe-i feyz olsa
AĞdığça zülâl olur her mâ derede

267

ĖoyduĖ dili biz zülf-i siyeh-târında
Ya'nî Ėam u miĖnetiñ şeb-i târında
En'âm-ı Ėamıñ bulmağa sa'y etmedeyiz
Esrârını sâz-ı 'aşĖıñ o târında

268

Feryâd-ı giriftegân-ı bend-i Ėamdan
Ėüş eyleyemem şadâyı ben dîkimden
Bu Ėâlîle bilmem kimi iskât edeyim
Yâ Ėall edeyim 'uğde-i bendi kimden

269

Ėanı dilimi yakıp giden yâ Ėanı
Ėyâ arasam bulur muyum yağanı
Endûde-i Ėûn-âb-ı sirîşk olmuş iken
Ėayretle Ėörür müyüm meğer yâ Ėanı

264 Ü2 262b
265 S 109b, Ü1 259a, Ü2 262b
266 S 110a, Ü1 268b, Ü2 262b
mece ü şeref-i S, Ü2: şeref ü mece-i Ü1
267 S 110a, Ü1 268b, Ü2 263a
268 S 110a, Ü1 265a, Ü2 263a
dîkimden S, Ü2: demekden Ü1
269 S 110a, Ü1 278b, Ü2 263a

270

Bilmezdi şekāya merd-i âteş-ı tıynet
 Dūzahdan eger ki cānı qorqar olsa
 Kim nār-nihād şaḳvetin söndürmez
 Āteşkede-i lezāda qor qar olsa

271

Dil-dāde odur ki qalmaya cāne bile
 Pervāne-i şem‘ -i bezm ile yanabile
 Meşgūf odur ki ğayr-ı zıkr-i yāri
 Bezm-i felek içre quru efsāne bile

272

Ġadriñ ili zār eder seniñ’çün deseler
 Şehr içre bu daḡı bir şehir ağadır
 Ġadırlıġa intihāz-ı fūrşat mı olur
 Ağadır eger dense saña a ġadır

273

Āmāde edip meşāf-ı ‘uşşāka o şūḡ
 Tır-i müje vü ġamzeyi peykāra bile
 Çek durma dilā sen daḡı tiġ-i āhı
 Geh çerḡe gehi gerden-i aġyāra bile

274

‘Ācizlere zālīm eşme ġadriñ kuyusun
 Şarma sere destār-ı kebūduñ koyusun
 Bādī-i sevād-ı vechiñ a‘ vāniñ ise
 ‘Uḡbāda yüzüñ siyāh edenler qo yusun

275

Ol hūş-rübā o bī-emān ol cānī
 Ol ‘aşıqıñ āfet-i cism ü cānı
 Bir nīm nigāh-ı ‘işve-āmizi ile
 Ġavġāya düşürdü cümle ins ü cānı

270 S 110a, Ü1 269a, Ü2 263a
 eger ki cānı S, Ü2: eger cānı Ü1
 271 S 110a, Ü1 269a, Ü2 263a
 272 S 110a, Ü1 259a, Ü2 263a
 daḡı S, Ü2: (Ü1’de bulunmuyor)
 273 S 110a, Ü2 263a
 274 S 110a, Ü1 265a, Ü2 263a
 275 S 110a, Ü1 279a, Ü2 263a

276

Dil-teşne-i cām-ı la'liñiñ her ne kadar
 Şevk-i ney ü meyle şabrı nā-yāb olsa
 Bī-cām-ı lebiñ harāret-i sīnesini
 Teskīn edemez nevā-yı nāy āb olsa

277

Seyr edeli ol naḥl-ı melāḥat-bārı
 Başdırdı yaşım şehāb-ı lü'lü'-bārı
 Çekdirdi bize bār-ı gamın çün bārı
 Nev-bāve-i vaşlına ereydik bārı

278

Tārīk-i elemden bize rāḥat gerçi
 Envār-ı şühūd-ı ḥüsn-i Leylāyile
 Leylā da şühūdumuzla rüşen-dil olur
 Zīrā ki şafā-yı dil-i leyl ayiledir

279

‘Älemde dilersen gam-ı dil-dārı dile
 Tarḥ eyle getirme gayrı efkārı dile
 Taşḥīḥ-i lisān-ı ‘aşk ise maḳşūduñ
 Terk et şaḳın alma nām-ı aḡyārı dile

280

Encāmını gör nigāhı işgāl etme
 Her şāḥib-i dīne kāfirīñ keydine
 Pür-dāḡ-ı lehīb-i dūzaḥ olmaz da n’olur
 Mekvā-yı ihānetle uran key dīne

281

‘Āşık tarab-ı gülşeni bilmez göñlün
 Cām-ı mey-i gülfāma ki rām eylemeye
 Maṭlūbuñ eger müzd ise benden sāḳı
 Aḡlāl-i gamım al da kirām eyle meye

276 S 110a, Ü1 269a, Ü2 263a

277 S 110a, Ü1 279a, Ü2 263b

278 S 110b, Ü1 259a, Ü2 263b (Ü1 269a’da tekrar edilmiş)

279 S 110b, Ü1 269a, Ü2 263b

280 Ü2 263b

281 Ü2 263b

282

Hâsîd ne kadar benimle germ-ülfet ise
 Sevmem eşer-i tabî' at-i cāmidesin
 Mürd olsa daği yine sirişt-i hâkin
 Bir âb-ı yağ-âmîze meger cām idesin

283

Her loğma-i sahtı gayra teklîf etme
 Rencîde ede dehânını yâ dişini
 Ni' met-h' urî-i şofra-i cûduñsa daği
 Bîgâne-i ihtiyârîñ et yad işini

284

حولت عن اللئيم طعنى وجلا
 باعدت اليه كلما قاربني
 Kim serdî-i şoğbetden olsam da cüdâ
 Endûde eder vâhimesi kıara beni

285

Ey rāye-i cünd-i fevzimi rāğıb olan
 Ser-pençe-i nağd-ı kīs ile tenkīse
 Zannım bu ki münhemikdir a' vāññdan
 Nağdîne-i tîge olmağa ten kīse

286

Geldikçe miyân-ı meclis-i rindāna
 Hiç fahret-i genc-i mālî koymaz Hindî
 Ammā hele dūr-bîn-i cām-ı meyden
 Gencîne-i keyfî gördü Hindî Sindî

287

Dil-ber ki zamân-ı vaşlı ta' yîn eyler
 Dil şevk ile intizâr eder mî' âda
 Âyâ ki dem-i vefâ-yı va' d olduğça
 Mî' âda o meh hulkû eder mi ' âde

282 Ü2 263b

283 Ü2 263b

284 Ü2 263b

285 Ü2 263b

286 Ü2 263b

287 S 110b, Ü1 269a, Ü2 264a

Âyâ ki S, Ü2: Ammâ ki Ü1

288

Gördükde o sūdāger-i h̄usn-ābādı
 Oldu ğam-ı h̄ātıra o sevdā bādī
 Verir mi ‘aceb şemīm-i zūlfünden eşer
 Dil sūy-ı meşāma çekse tenhā bādı

289

Ey şūfī-i cīfe-h̄ār aş oldukça
 Fi’l-hāl hemān zuhūr eder kel başıñ
 H̄üzzār-ı ta‘āma belki bār olmaz idiñ
 İnsanca bileydi kadrini kelb aşıñ

290

Terk eyleyip aşınāları yā dānī
 Gel eyleyelim h̄ulūş ile yād anı
 Bī-ķayd-ı te’emmül düşelim rāh-ı ğama
 Kāşī ola ser-menzilimiz yā dānī

291

Zāhid reh-i tevbeden tarīķ-i vizre
 Çün dönmelisin yine şitāb eyleyerek
 Pāyend-i inābetle yoluñdan ķalma
 Zīrā bu meşeldir yol eri yolda gerek

292

Mecbūrdur ehli ‘aşķı kār etmekde
 Vāmıķ gibi terk-i neng ü ‘ār etmekde
 Meslūbdur ihtiyār-ı ‘uşşāķ-ı cihān
 Cānāneye cānların nişār etmekde

293

Āgeh-dili ğaflet nice maġlūb eyler
 Ġafletden anı ķādir iken men‘e Rabi
 Zāhid saña taķrīrimi ifhām etmek
 Mümkin mi ki h̄iç sen ‘Acemī men ‘Arabī

288 S 110b, Ü1 279a, Ü2 264a

289 S 110b, Ü1 263b, Ü2 264a

290 S 110b, Ü1 279a, Ü2 264a

291 S 110b, Ü1 263b, Ü2 264a (Ü1 271a’da tekrar edilmiş)

292 S 110b, Ü1 269a, Ü2 264a

293 S 110b, Ü1 279a, Ü2 264a

294

Denmez hele hastegān-ı ‘aşka marzā
 Zīrā marāz-ı ‘aşk şifadır maḥzā
 Bīmār-ı gama ‘ilāve-i ‘illet olur
 Tedbīr-i devā ḥayālin etse farzā

295

Nāmın varak-ı ḥulūşdan yoğ olsun
 Maḥv eyleyen ehl-i neseb ü silsileniñ
 Gönllünde yer etme sen de levḥ-i dilden
 Cāniñsa da nām-ı nāmıñı sil sileniñ

296

Biz mebd-e ‘ü müntehāyı gamdan unudup
 Farḳ eylemez olmuşuz ebedden ezeli
 Bī-hūş-ı şudā‘-ı şadme-i derd olduk
 Yāfūḥ-ı dili müşt-i maḥabbet ezeli

297

Dil kend’özünü o mehden iğfāl edemez
 Ārāyiş-i ḥüsn-i gayra işgāl edemez
 Tedbīr-i ḥakīmāne-i sultān-ı ḥired
 Sūy-ı digere ‘āşıkı meyyāl edemez

298

Ḥalvetkede-i vişālin oldukça be-zer
 Dil-dāde-nevāzlar murād üzre bezer
 ‘Āşıklarına redd-i selām etmekden
 Ammā ne ‘aceb ki bī-zer oldukça bezer

299

Tā naḳd-ı naşībi kāni‘-i kısmetine
 Minḥatgeh-i gaybden gele bī-minne
 Bihūde yed-i saṭvet-i mīr ü şehden
 Çeksin dili ḥabs-i kısmeti bīmin ne

294 S 110b, Ü1 255b, Ü2 264a

295 S 110b, Ü2 264a

296 S 110b, Ü2 264a

297 S 111a, Ü1 262b, Ü2 264b

298 S 111a, Ü2 264b

299 Ü1 269b, Ü2 264b

300

Āfet-zede-i merkez-i temyīzi olur
Yākūt ile hem-kıymet eden seylānı
Hāşāk-i zemīne istinād eylese de
Cā-kerde-i hürmet eylemez seyl anı

301

Bī-dūd çerāğ u bī-nevā bār olmak
Ahlāt-ı hayālin ‘amel et ishāle
K’im‘ān ile bak kird-i çerāğ-ı mehde
Olmakda yine nümūde-i is hāle

302

Yārīn nazar et hāzerle ey bī-māye
Verdikçe şükūh-ı behcetı bīm aya
Kim tāb-ı cemālī çeşme-i hūrşidi
Etmekde nümūne kūze-i bī-māya

303

Zāhid nazar et kıtār-ı dūşizeye
Lā-būd görünür dīdeñe bir aq māye
Ammā şanırm öylesini gördükçe
Başlar nem-i çeşm-i şehvetiñ akmaya

304

ذوالنخوة من ضلاله لم يرني
لو كان له بصيرة شاهدي
Kim şāh ise de denī-nevāz oldukça
Hemtālīg ile qarīn olur şāha denī

305

Gördükçe o serv-hey’atīñ bālīşini
Dil zīr-i ser etdi hayretiñ bālīşini
Bağdıqça lebi mezāka tezkīr eyler
Helvā-yı nefis-i vuşlatiñ bal işini

300 Ü1 279a, Ü2 264b

301 Ü1 269b, Ü2 264b

302 Ü1 269b, Ü2 264b

303 Ü1 269b, Ü2 264b

304 Ü2 264b

305 Ü1 279b, Ü2 264b

306

Zâhid reh-i maṭlabında meftûn oldu
 Kâlâ-yı ümîdi ‘âl iken dûn oldu
 Bî-çâre de pâ urunca kayd-ı emele
 Da‘ vâ-yı şebât-ka-dem efzûn oldu

307

Mümkin mi dakîk-i dâne-i gendümde
 Bir gûne havâş-ı dühn-i zeytûn olmak
 Yâ kuvvet-i tedbîr-i hâkîmâne eyler
 Meşhûd mudur rûgan-i zeyt un olmak

308

Mâh-ı ramazân güzîde bir ni‘ metdir
 Bâlâ-yı ‘ibâda hîl‘ at-i rahmetdir
 Bu şehîr-i şerîfe nisbeti imsâkin
 Mümsiklere de vesîle-i fahretidir

309

Bu hırş ile üstüvâr-ı câhîñ balı
 Kaymakda iken fikrine kaymak mı gelir
 Çok kimselerin kaydığını görmüş iken
 Kaymak ‘acebâ çeşmine kaymak mı gelir

310

Ey dil heves-i vuşlat-ı cânân nicedir
 Âzâr-ı pey-ender-pey-i devrân nicedir
 Bildiñ mi ser-âzâdeliğîñ ‘âlemini
 Gördüñ mü belâ-yı der-i hicrân nicedir

311

Devrân ne kadar ser-keş ü ẖod-kâm olsa
 Şâfi-dili lağziş-i ‘anâdan kayırır
 Ammâ ki makarr-ı mesned-i râhatde
 Her bed-dili şâbit-ka-dem etmez kayırır

206 S 111a, Ü1 279a, Ü2 265a

307 S 111a, Ü1 263b, Ü2 265a

308 S 111a, Ü1 259a, Ü2 265a

309 S 111a, Ü1 259a, Ü2 265a

310 S 111a, Ü1 259a, Ü2 265a

311 S 111a, Ü1 259b, Ü2 265a

râhatde S, Ü1: râhatden Ü2

312

Zāhid deme şürb-i kâhveden 'ār eyler
 Erbāb-ı diliñ meşrebin inkār eyler
 Āverde-i dest-i āz edince gāhī
 Fincānı bile elinde bîzār eyler

313

Tā aşı-i nihādı zışt ola ferzendiñ
 Tevcīh-i hitāb-ı hüsnden ebkem olur
 Mümkin mi seciyye-i veled hūb olmak
 Vaktā ki hışāl-i māder u eb kem olur

314

Ol mehden ümīd-i vuşlat etdik o da yok
 Yek bār su 'āl-i şefkāt etdik o da yok
 Bānū-yı dü-rüy-ı feleg-i bed-hūdan
 Bir rüy-ı dile kanā' at etdik o da yok

315

Rāciḥ görürüm vişāl-i bint-i 'inebi
 Ben vuşlat-ı her 'arūs-ı bī-dāmāda
 Bir duḡter-i rezle kani' im gülşende
 Olduḡça baña sāye-i bīd āmāde

316

Elbette baḡār olur gider kış mīrim
 Gülşende seniñle hūb olur iş mīrim
 Bāzigeḡ-i satranc-ı maḡabbetde o dem
 Sen şāh-ı cemāle eyleriz kış mīrim

317

Ehl-i suḡanıñ başā'ir-i ḡüssāda
 Her sine-güşā edāsı ḡancer görünür
 Zī-cāḡ u ḡınādan daḡi her bed-menişe
 Bī-şā'ibe taḡsīn-i suḡan cer görünür

312 S 111a, Ü1 259b, Ü2 265a

313 S 111a, Ü1 259b, Ü2 265a

314 S 111a, Ü1 263b, Ü2 265a

315 S 111b, Ü1 269b, Ü2 265a

316 S 111b, Ü1 264a, Ü2 265b

317 S 111b, Ü1 259b, Ü2 265b

Ehl-i suḡanıñ S, Ü2: Ehl-i nazarıñ Ü1

318

Hâşıyyet-i şıkleti edenler inkâr
 Olmaz hele reh-yâb-ı kazâ-yı evtâr
 'Âlemde bakılsa nıgeh-i 'ibret ile
 Şıklet gibi yok huşûl-i maşşûda medâr

319

Her zât-ı şerîfî rû-be-rû medh etme
 Sultân ise de istemez ol sâ-bâşı
 Çeşm-i şeref-i zâtına kemter görünür
 Efserler ile müzeyyen olsa başı

320

Âzâr-ı raķīb-i mār-hû vehminden
 Bilmem ki diliñ ey gül-i ter sâde midir
 Lâyık mı değil sefk-i demi bizlere kim
 Gâzilere o 'adû-yı Tersâ demidir

321

Zâhid nemed-i fâkasını hem-reh edip
 Gâretgeh-i sîm ü zer bilâdına gider
 Hiç nâ'il-i sūd-ı ehl-i dîn olsun mu
 Zîrâ ki o her kavm-i bi-lâ-dîne gider

322

Ey dil gül-i rûy-ı yâre bir h̃oş nazar et
 Gül-berg-i ruhu nûr ile âğişte budur
 Nisbetle buña siyâha mâ'ildir hep
 Her mähveşiñ cebîni ağ işte budur

323

Düşmen ki açâ fâl niyâz-ı keremiñ
 Ye's-i emel izhârına kıy fâlinden
 Her nişter-i dâniş-i tezvîrî ile
 Sefk eyle dem-i keydini kıfâlinden

318 S 111b, Ü1 259b, Ü2 265b

319 S 111b, Ü1 279b, Ü2 265b

320 Ü1 259b, Ü2 265b

vehminden Ü2: vechinden Ü1

321 Ü1 259b, Ü2 265b

322 Ü1 259b, Ü2 265b

h̃oş Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

323 Ü2 265b

324

Tedbîr ile kuvveti nemâ-yâb olmaz
 Ol süst teniñ ki za' f-ı terkîbi olur
 Zann etme miyân-ı âba ğars etmekle
 Endâm-ı nihâl-i huşk ter gibi olur

325

Erbâb-ı tama' hıdâ' ile zann etme
 Tazmîne vesîle eylemez tekfili
 Hük olsa kemîne loğması görme 'aceb
 Haşv eylesin dehânına tek fili

326

Hağrâ-yı dimendir naẓar-ı dānāda
 H'oş görme likā-yı hîz-i bî-nāmûsu
 Koymaz sefêhin kaţ' -ı reg-i şaķvetine
 Çeşm-i ħiredi olsa da binā mûsu

327

Ol şehde ki şân-ı şeh-r-yârî olmaz
 Tedbîr-i nizâm-ı şehri yârî olmaz
 Hem ğarre-i şehreveş olup bî-şöhret
 Rûyunda fûrûğ-ı şeh-r-i yârî olmaz

328

Mümkin mi ki taḥşîl-i vuķûf eylemeye
 Bu ḥâlet ile sâniḥa-i bâlime kes
 Mestûr olamaz ḥayâl-i bâlim zîrâ
 Oldukça alır râyiḥa-i bali meges

324 Ü1 259b, Ü2 265b

Tedbîr Ü2: Te'sîr Ü1

325 Ü1 279b, Ü2 266a

hıdâ' Ü1: cidâ' Ü2 / Hük olsa Ü2: Hâk olmasa Ü1

326 Ü1 279b, Ü2 266a

reg-i Ü2: reh-i Ü1

327 S 111b, Ü1 262b, Ü2 266a

328 S 111b, Ü1 263b, Ü2 266a

329

Rubā'î-i bî-Nükaṭ

حمال المدر دل درد آلودم
 اما او دکلکه حمل حماله اولور
 ارکلمده همواره کوکلمده کدرم
 وام املم ماهه دکل ساله اولور

Ḥammāl-i elemdir dil-i derd-ālūdem
 Ammā o değil ki ḥaml-i ḥammāle olur
 İrkilmede hemvāre göñlümde kederim
 Vām-ı emelim māhe değil sāle olur

330

در ستایش آثار ملا جامی علیه الرحمه در فن حقیقت
 آن نشئهء خوش اثر که جامی کرده
 در لوح سریره نقش جامی کرده
 جز مهر جمال شهید بغیت او
 اندر دل عاشقان چه جا می کرده

331

Şanma bu kadar nikāt-ı Türķī bulunur
 Yā böyle edā-yı tāze terkīb olunur
 Olmaz yem ü kānda böyle dürr ü gevher
 Ancaḳ yem-i ṭab' imda meger ki bulunur

332

Endiše-i eşḥāş-perestān-ı ümem
 Cāy etse de mihmānkede-i evşānı
 Zayf-ı ḥarem-i ḥāne-i ḳalbim birdir
 Zinhār ḳabül etmedi bu ev şānı

329 S 111b, Ü1 260a, Ü2 266a (Başlık: Ü1) (Noktasız harflerle yazılan rubaî, özelliği nedeniyle eski harflerle de verildi.)

330 S 1a, Ü1 269b, Ü2 266a (Başlık: S)

331 S 2b, Ü1 260a, Ü2 266a

332 S 99b, Ü1 279b, Ü2 266a

333

Emlāk-i semā 'uyūnu dervīşānīñ
 'Āşıkdı reh-i sülūkünüñ gerdine
 Minhāc-ı şeref-ķarīn-i dervīşide
 Olsaydı mūrā' ātları ger dīne

334

Her kim ki ğidā-yı ħubb-ı Mevlāyı diler
 Merdān-ı Ĥudāyı ķā'id-i himmet eder
 Mihmāngeh-i ķurb-ı Īzidide zīrā
 Şehd ü şeker-i şühūdu kırķlar yediler

335

Düşmenle meşāfımızda ey ķise-tehī
 Peyķār edegör müzd ile müzdūrāne
 Kim ķā'ide-i ğayret ü inşāf üzre
 Ta'yīne ederiz düşmeni müzd urana

336

Ümmet olamaz resūl-i Mekkīme denī
 Ger olsa da pīşvā-yı Mekkī Medenī
 Peyġam-berine k'etmeye ħürmet bilmem
 Kime ola ħürmet eylemek kime denī

337

Kār-ı tebehiñle i'tiyād eyleyerek
 Tedbīr-i 'ilāc etmediñ işlāħa seni
 Ķubħuñla caħīme lāyık olduñ zīrā
 Ĥālīķ hīç eder mi nāra işlā ħaseni

338

Ehl-i sitemiñ ħarīş-i istignā ol
 Baĥşāyiş-i gevher ü derārīsinden
 Zīrā ki zihām-ı nīş-i ħaybetle döner
 Sūrāħa-i zenbūra der arısından

333 S 99b, Ü1 269b, Ü2 266a

334 S 99b, Ü1 260a, Ü2 266a

Mihmāngeh-i S, Ü2: Mihmānkede-i Ü1

335 S 99b, Ü1 270a, Ü2 266b

336 S 99b, Ü1 279b, Ü2 266b

337 S 99b, Ü1 279b, Ü2 266b

ışlāħa seni S, Ü2: işlāħa denī Ü1

338 S 99b, Ü1 265a, Ü2 266b

Zīrā ki S, Ü2: Zīrā Ü1

339

İzhār-ı tama' la meclis-i nākesde
 Gafletle revā görme diliñ yād-ı meye
 Kim nuṭṭ-ı emelle yādın etsek de saña
 Yek cür' ayı nūş eyle diye yā dimeye

340

Ten-sūhte-i tenūr-ı derd olmaḵdan
 Hayretle unuttum peder ü māderimi
 Hūşk oldu edīm-i sīnem ol mertebe kim
 Tertīb edemez gözden aḵan mā derimi

341

Nā-lāyık-ı 'ahd-i re'fet olsam da eger
 Çeşm-i hefevāt-ı rahmı bīnām eyle
 Yā luṭf-ı şübūt-ı tām ile mesrūr et
 Yā şefḳat-i maḥv-ı tenle bī-nām eyle

342

Minhāc-ı ḍalāle pīşvā etmişdir
 Her rūz-ı cezāda sālīb-i mīzānı
 Gūyā şuhuf-ı sīginden maḥv etmiş
 Mī'ād-ı ḳudūm-ı sāl-i hemi zānī

343

Engām-ı şarīr-i nāy-ı kilki var iken
 Üstād-ı suḥan sāz u nevāyı n'eyler
 K'āgāz-ı nevā edince sāz-ı ḳalemi
 Her nağmede bir tarz-ı nev-āyīn eyler

344

Dehrīñ 'acebā hādīm-i lezzātı
 N'ister bilemem kārih-i dīvārından
 Kim varlıgıñıñ meşakḳatın bilse idi
 Her şüret ile kārih idi varından

339 S 100a, Ü1 269b, Ü2 266b
 nuṭṭ-ı S, Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)
 340 S 100a, Ü1 279b, Ü2 266b
 341 Ü2 266b
 342 Ü2 266b
 343 Ü2 266b
 344 Ü2 266b

345

Her meyle kuvā-pezīr-i şıdk-ı ıtrā
 Şıdkın eşer-i şarāb ile zūr etmez
 K'ol t̄ayifeden sākī-i gül-çehre-i şıdk
 Şahbā-yı terāviş-i lebin dūr etmez

346

Āzār-ı felek huld ise de 'āciz eder
 Her merdüm-i bī-ḥūy-ı bedi varından
 Kim rāḥatin intihāb eder düzd-i ḥaṭar
 Ḥalvetgeh-i mesdūd-ı be-dīvārından

347

Düş pâyına Dāver-i kerem-kārīñ kim
 Pâyı yed-i her le'îmden pāyelidir
 Zīrā ki vürüda naqd-ı maṭlabla anıñ
 Dergāh-ı ümīd-i sâ'ile pây elidir

348

Hāvī-i şeref mesā'il-i şer'ide
 Zann etme ki bilmem şeref-i mes'ele ben
 Līk ehl-i bida' mesā'il ü ecvibesin
 Görmek hiç olur mu lāyık-ı mes ele ben

349

Ol deñli naḥīl-i miḥnetim kim bedenim
 Birdir naẓarımda tār-ı ebrīşimle
 Peyveste ki eşki gayş-ı midrār ederim
 Yeksān hiç olur mu kār-ı ebr işimle

350

İzmār-ı 'adāvet eyleyip çerḥ-i denī
 Ḥaşm-ı ğama olmasın diliñ ğamzında
 Bī-çāre dile kaşd-ı helāk eylesin
 Zīrā dil-i zārı kor mu hiç ğam zinde

345 Ü2 267a

346 Ü2 267a

347 S 100a, Ü1 260a, Ü2 267a

348 S 99b, Ü2 267a

349 S 99b, Ü1 270a, Ü2 267a

350 S 99b, Ü1 270a, Ü2 267a

351

Ruhsârı ki şermnâk eyler semeni
 Şevkiyle n'ola helâk eylerse meni
 Dil-teşne-i iktirâ'-ı şahbâ-yı lebi
 Yek cür'a-i âb-ı tāk eylerse meni

352

‘Aşk-ı marâz u ümîd-i vaşlı dārū
 فی حولهما قلوبنا قد دارو
 Kurtulsa da dā'-i fūrkatinden ‘āşık
 Bir hāl ile gösterir yine nev dā rū

353

Gīsusu dili dāra çeker bende degil
 Zirā ki raqīkīdir cūdā bende degil
 Zūlfünde izā'a eylemişken dilimi
 Dilsiz gibi hālā diyemem bende degil

354

Gördükde o tār-ı sūnbül-gīsūyu
 Peymūde edince yār boyunca gelir
 Zāhid emel-i çerāya düşmüş fi'l-hāl
 Gūya o hārın gözünde bu yonca gelir

355

‘Āşık ser-i zūlf-i yāre meftūn olalı
 Derdiyle ser-efken oldu çün bütīmār
 Gitdikçe çoğaldı renc-i bīmārīsi
 Bir gūne qabūl etmedi hiç bu timār

356

Terk-i edeb eyleyip su'āl eyleme kim
 Şāhın ‘acebā hem-dem-i genci nesidir
 Mīqdār-ı bülend-i cāhını cehl etme
 Kim şehvetiniñ hāfız-ı gencīnesidir

351 S 100b, Ü1 279b, Ü2 267a

352 S 100a, Ü1 270a, Ü2 267a

Bir hāl ile S: Bir vech ile Ü1, Ü2

353 S 100a, Ü1 264a, Ü2 267a

354 S 100a, Ü2 267b

355 S 100a, Ü2 267b

356 S 100a, Ü1 260a, Ü2 267b

357

Biz hüsn-i siyerle z  t-ı pür-z  ver iken
Yok hem-serimiz zev  t-ı b  -z  verde
P  r  men-i zeyli h  rz  r oldukça
Be  zetmek olur mu kimse bizi verde

358

S  m    zeri m  zd-i k  rb-ı   h  n etme
Bah        -i s  m l  y  k-ı miskindir
  nf  kına iktid  r-ı t  m  n var iken
Derv   e 'a  a s  me bedel mis k  ndir

359

  r  y   -i dest-i y  rdır mirvehamız
P  r  ye-i r  zg  rdır mirvehamız
Germ  da fir  z-ı m   t-ı b  z  muz da
  h  n-i hev  -  ik  rdır mirvehamız

360

Ma  b   -ı riy  z-ı 'adn olur g  l        
B  lb  l de h  r  m edince b   a öterek
Ta  d   -i mes  mi' etmesin y  r  na
M  rg  n-ı diger ba   a çekilsin öterek

361

Her r  st-n  m  y-ı t  r-kird  ra   ak  n
Dil-beste olup görme c  d   k  r-ı bedi
Kim s  reti m  st  k  m olaydı t  ri  n
  avs-ı keci  n olmazdı h  ri   -i mededi

362

A  al   a yeltenip h  ri   olmasın
T   ehl-i belde sa  na diye ağamız
    n   amz ile terh  b kılıp etmedesin
L  y  k mı degil dense sa  na a    am  z

357 S 100a,   1 270a,   2 267b

358 S 100a,   1 260a,   2 267b

359 S 100b,   1 262b,   2 267b

360 S 100b,   1 264a,   2 267b

361   2 267b

362   2 267b

363

Biz ehl-i gurûrdan qarîr eylemeziz
 Çeşm-i emeli sefir-i bî-nâmeyle
 Câm-ı Cem-i zâhr-ı gaybden naḥvetine
 Etdikçe nigâh-ı fehmi bînâ meyle

364

Bu dâr-ı fenâda merd-i ferzâne-dile
 İbhâc-ı ruḥ-ı emelle maḥzûz etmez
 Nezdîk-i zuhûr olsa da rûy-ı emelin
 Hiç dîde-i intizâra melḥûz etmez

365

Nüzhetkede-i bâğ-ı İrem olsa daḥi
 Her maṭlab-ı kem-ḳadre men âhı edemem
 Kim ḥâtırı bî-lehv-i sūrûr etmeyicek
 Şâyân-ı ḡam-ı def'-i menâhî edemem

366

تا می نشود مجال حفظ حرمت
 بیهوده بترك عار شوهر چه شوی
 گر بهر هوا فدا کنی ناموست
 بی رغبت عرض و نام شوهر چه شوی

367

Ġilmāna ḥarîş olup vişāl-i zenden
 Nefretle 'inân-ı şehvetiñ māsikine
 Yenbû'-ı ḥayât olsa da çâh-ı kesden
 Gelmez eşer-i tāmî'a-i mā sikine

368

هل يعرف ماصابك بلبل بلبل
 او يدرك مانابك بلبل بلبل
 ان عابك فى هواك جهلا احد
 فى سيرة من عابك بلبل بل بل

269

Şanma feraḥ u ğam-ı dil arayıledir
 Vaż' -ı sitem ü luṭf-ı dil-ārāyiledir
 Bî-rāy düḥûl-i der-i yār etme şaḳın
 Kim neyl-i emān saña dilā rāy iledir

370

Dil-bend-i zinā rūy-ı sa' ādet görmez
 Ger olsa naẓîr-i Sa' d-ı Taftāzānî
 Bî-tevbe ҡalır caḥîmden k'eylemeye
 İfrāt ile kār-ı bîm-i tef tā zānî

371

Ol şûḥ-ı dil-ārāda olan aḳ baldır
 Kām-ı nigeḥ-i ' aşıkına aḳ baldır
 Peyk-i nāz ile şehd-i cilve-rîz olmaḳla
 Dil-dādesine vāye-dih-i iḳbāldır

372

Muncūḳunu tāk-ı serv ü şimşād eyler
 Ecnād-ı riyā ki ref' ede a' lāmı
 Bilmez mi ' uluvv-ı rāye-i şıdkı meger
 İ' lāmı nihāl-i sidreden a' lā mı

373

Her mest-i ser-endāz-ı şarāb-ı naḥvet
 Hengām-ı rebî' inde cemādın bilmez
 Neşvān-ı sülāfe-i zühûl oldukça
 Cām-ı Cemî nûş etse Cem adın bilmez

368 S 100b, Ü1 264a, Ü2 268a
 369 S 100b, Ü1 260a, Ü2 268a (Ü1 270a'da tekrar edilmiş)
 370 S 100b, Ü1 280a, Ü2 268a
 371 S 100b, Ü1 260a, Ü2 268a
 372 S 100b, Ü1 280a, Ü2 268a
 373 S 100b, Ü1 262b, Ü2 268a

374

Hiç dide-i reşk ile nigh-düz olma
 Dārā-yı zamāneniñ bu dārātına
 Kim muhtebe-i mezāyık-ı cū' olsa
 Dārātı fidā ederdi dār atına

375

لا تكتم سر قلبى المكتمن
 بلغه لمن بوصله سالمنى
 لا يحبنى بذاهل من ولهى
 ايقنت متى سالمنى سال منى

376

ما لم ترفيك رهبة من ربك
 من ميل هواك لم تكن مجتبيا
 ان شئت تجد اناية من ذلك
 كاليم بسفك ادمع مع تنبا

377

من كان الى عاذل معتديا
 بالجهل حريق لوعتى ما علما
 ان لم يرة الما فى خلدى
 فاساله شحوم قلبه ما ع لما

378

Ehl-i ʔama' iñ mücā' a-i ʔırşından
 Hep çeşm-i dehānı şîr-i Şehbāya bakar
 Hiç bir nigh-i gedā-nevāz eyleri yok
 Bi'l-cümle kuzāt u mîr ü şeh baya bakar

374 S 100b, Ü1 270a, Ü2 268b

375 S 101a, Ü1 280a, Ü2 268b

376 S 101a, Ü1 255b, Ü2 268b

377 S 101a, Ü2 268b

378 S 101a, Ü1 260a, Ü2 268b

379

Şiddetle şadā-yı na' re-i āhımdan
 Hāvfiyla yine düşdü raķibiñ göbegi
 Bî-darb-ı 'aşā ki zehresin çāk etdim
 Bir daħi şayar mıyım ben öyle köpegi

380

Hîç var mı bahāne niyyet-i hālîşeme
 Bildim yaramaz olmayıcaķ hālîş eme
 Tıfl-ı dili sen de şîr-h'ār-ı şıdk et
 H'āhişger isen ki dā'imā hālîş eme

381

Reşh-i leb-i yāri ihtiyār et 'adnıñ
 Geç h'āhiş-i ta'm-ı sîb ü emrūdundan
 Rîķiyle şafā-yı rûd-ı kevşer birdir
 Meyl etme raķîķ-i hulda em rûdundan

382

Mün'im n'ola ferye-kārî-i huddāma
 Daħl eyleyemezse kendi bāģı koruģu
 Olur suħan-ı şıdkı da maħmûl-i kizb
 'Aķlı olana var mı dūrūģuñ doruģu

383

Zāhid deme seccādeyi tersine düşer
 Her gāh ki vaşl-ı yār tersine düşer
 Mihrābda da etse kazā-yı vitri
 Şanma elem-i caħîm tersine düşer

384

Püskürme siyeh şāmeleriñ rüyuñda
 Beñzer ruħ-ı nān-ı hāşda şünîze
 Bir lahza sitîz-i fitneden dūr olmaz
 Ğamzeñ gibi hāşm-ı cān olan şu nîze

379 S 101a, Ü1 280a, Ü2 268b

380 S 101a, Ü1 270a, Ü2 268b

381 Ü1 270b, Ü2 268b

382 S 101a, Ü1 280a, Ü2 268b

383 S 101a, Ü1 260b, Ü2 269a

384 S 101a, Ü1 270a, Ü2 269a

385

Fehm ü 'amel-i nazm-ı kerīm eylemeyip
 Düşmek neye pîre nükte-i ebyāta
 Ebnā ğafelâtı terk edip lâıyık mı
 Evlāda teyakķuz gele de eb yata

386

Ahrār kuyūd-ı bendegiden çıkmaz
 Tā olmaya 'abd-ı bî-şirā 'İsāya
 Bî-şūrta kalır fülk-i cihān 'İsānıñ
 Şalmazsa eger dehre şirā'ı sāye

387

يا منتنيا لعزه فلا تكن
 بالجهل بسحت دنس منتجدا
 ان ساعدك الشوق باخراج له
 فى الدهر بمال طهر من تجدا

388

الغير متى هام الى قبلته
 ايقنت عن اللثم لما جادله
 اذ كنت له مراقبا من خلدى
 من غيرته على ما جادله

389

Zāhid ele almazsa meyiñ āniyesin
 Sevmezse eger duĥter-i rez ğāniyesin
 Fi'l-hāl hemān tersine dönsün gitsin
 Ĥalvetgehine her ne bulur anı yesin

385 S 101a, Ü1 270b, Ü2 269a

386 S 101a, Ü1 270b, Ü2 269a

387 S 100b, Ü1 255b, Ü2 269a

388 S 100b, Ü1 270b, Ü2 269a

389 S 101b, Ü1 265a, Ü2 269a

390

İdmān ile etme nā-be-hūş olmak için
 Mir 'āt-ı nebāheti mey içmeyle kedir
 İdrāki devām-ı nūşu muhtell eyler
 Zīrā ki niķā-yı fiṭnate mey lekedir

391

Şūfī-i gulām-bāre-i zen-düşmen
 Şāyeste budur 'āhirelerle küşişe
 Hep kār-ı tebāhı kūn-ı hīzān iledir
 Aşlā yaramaz yanında zīrā küs işe

392

Şūfī ḥarem-i şavma' ayı şahbānıñ
 Cehd eyle tehī etme ebārīkinden
 Düşdükçe ele gāniye-i duḡter-i rez
 Em la' l-i lebin etme ibā rīkinden

393

Zāhid emeliñ gerçi ki lūtf-ı Hāḡdan
 Cennetde ḡarīn-i ḡalidīn olmaḡdır
 Ol fevze dili nişān-ı istihālīñ
 Pīrāye-nümāy-ı ḡāl-i dīn olmaḡdır

394

Aḡzāb-ı bḡḡāt-ı ser-keş-i bed-kīşiñ
 Tuḡyān u sitem ki ḡalkā 'ādātıdır
 Ehvāli tehiyye'ti etsin istikbāle
 Kim anlara ḡahr-ı ḡavm-i 'Ād ātīdir

395

Şahrālara kim kūş-zen-i riḡlet ola
 Şūfī gibi deşt-i sum' anıñ dilkusu
 Mızrāb-zen-i uşūl-i cerr olduḡça
 Gūş eylemeden eşamm olur dil kūsu

390 S 101b, Ü1 260b, Ü2 269a

391 S 101b, Ü1 270a, Ü2 269a

392 S 101b, Ü1 265a, Ü2 269a

393 S 101b, Ü1 260b, Ü2 269b

emeliñ S, Ü2: mülūñ Ü1

394 S 101b, Ü1 260b, Ü2 269b

395 S 101b, Ü1 280a, Ü2 269b

kūş-zen-i S, Ü2: gūş-zen-i Ü1

396

Vā-reste-i šekk olmaya tā infāzı
 ‘ Ākıl de güşād-leb-i šekvā olmaz
 Maḳrūn-ı ser-engüşt-i yakın olmayıcak
 Qalbinde anıñ ‘ uḳde-i šek vā olmaz

397

Her merd-i ḫarīšīñ ki niyāzı çoğ olur
 ‘ Ālemde šühūd-ı rüy-ı nāzı çoğ olur
 Bulduḳça nemā künc-i ḳanā‘ at şanma
 Azı çoğ olan merdümün āzı çoğ olur

398

Maḫşūle ḳanā‘ at etmeyip ḳādīler
 Tezvīri eder izāfe irādına
 İrvā-yı zemīn-i gülşen-i dīne bedel
 Nīrān-ı fesād etmede irā dīne

399

يامر هبنى ترهنا من جلدك
 لا تعتقدن خادر ليثك بى
 انى بدليل فطنتى معتقد
 ان مابك من حماسة ليس كى

400

يا مقتفيا اثرى فى موتلفى
 لا تهو الى غانية كحيلة
 انى بفخاخ لوعيتى مقتنص
 ما فيك صواب حيلة كحيلتى

396 Ü1 263a, Ü2 269b

397 Ü2 269b

398 S 101b, Ü1 270b, Ü2 269b

399 S 102a, Ü2 269b

400 S 102a, Ü1 280b, Ü2 269b

401

من وزرك فى حسرة يوم الندم
ان سامحك المنتقم ذاكرما
لكن من استغن بمادان به
فى النار وقود نفسه ذاك رما

402

Zāhid reh-i vaşl-ı yārde meyl etme
Kim pāy-ı semīk-i hevesiñ yufqalana
Zirā ki rifāḫ-ı ‘āşīkân gitdikçe
Bî-tābî-i pāy-ı şevḫ ile yuf ḫalana

403

Şabrı dil-i zār-ı āh-enīn kār edemez
Bir vech ile dūd-ı āhın inkār edemez
Ḥūn-āb-ı sirīşkim dil-i pūr-ḫasvetine
Seyl etse daḡi ḫāk-i rehin kār edemez

404

Bed-siret imiş o pāk-ḫū şandığımız
Yolunda imiş ḡamından uşandığımız
Āgende-i ḫubb-ı bî-riyādır der iken
Āhirde tehī çıkdı dolu şandığımız

405

Fersūde kılar zebānı taḫrīr-i ḫulūş
Dem-beste eder dehānı tefsīr-i ḫulūş
Ser-şār-ı taḡayyūrāt-ı şūr olsa cihān
Nā-mümkin olur ḡöñülde taḡyīr-i ḫulūş

406

Ḳoyma dili küşti-ḡir-i kedle tūtışa
Kibrīt-şıfat nār-ı ebedle tūtışa
Zāhid saña müzdürī-i ḡill elvermez
Terk et anı da suḡtu celedle tūt işe

401 S 102a, Ü2 269b

402 S 102a, Ü2 269b

semīn-i : semīk-i S, Ü2

403 S 102a, Ü2 270a

404 S 102a, Ü1 263a, Ü2 270a

405 S 102a, Ü1 263b, Ü2 270a

406 S 102a, Ü1 271a, Ü2 270a

407

Her müsteter-i ekinne-i işrâkiñ
Münhall ola tâ ki küfrünüñ elgâzı
İlgâ-yı mühâdenetle kaç'-ı serine
Şemşîre şunarsa vaktidir el gâzî

408

Meyl etme giriftârî-i tûl-i emele
Çekme zen-i dünyâ-yı denî ser-zenişin
Zîrâ nîgeh-i kabûle şâyân etmez
Her tâcver-i gayret olan ser zen işin

409

Nâzişger olur hüsn-i nizâm-ı kârım
Pîrâye-i nakş-ı cevher-i şimşîre
Kim 'avn-ı cenâb-ı Hakk ile gâlibdir
İtmâm-ı mehâmimde her işim şîre

410

Ser-rişte-i tahmîr ile fevz-i ebede
Hâlik nice nâ-muhkem eder rabtım
Kim üss-i binâ-yı kâlib-i âdem iken
Hâşâ ki sūfâl-i nâr ede Rab tîni

411

Mâdâm ki sum'adır şanî' iñ zâhid
Tercîh ederim dâlâlde gayra seni
Denmez mi saña har-ı dü-pâ inşâf et
Piçide iken gerdeniñe gay reseni

412

Şimdi neferât-ı der-i şeh sîr olamaz
Zamm etmeyicek gıdâya har cîfesini
Maşrûfunu haşr-ı cûd-ı şâhî ki ede
Etmez şanırim ihâta harc-ı fesini

407 S 102a, Ü1 280b, Ü2 270a

408 S 102a, Ü1 265b, Ü2 270a

409 S 102a, Ü1 271a, Ü2 270a

410 S 102a, Ü1 280b, Ü2 270a

411 Ü1 280b, Ü2 270b

gayra seni Ü2: hayra seni Ü1

412 Ü1 280b, Ü2 270b

413

Añmazsa da eşdikā vü ẖiṣāvendi
 Merdān-ı esīr-i fāḫa-i bī-zādın
 Ser-defter-i nuṭḫa nāmını şebt ederiz
 Tarḫ eylemeziz lisāndan biz adın

414

يا عترتى التى اناضا منهم
 لا منى تنكر و احلال المكسب
 ايقنت لان منعمى فى ازلى
 لم يرض بان يرا ضلال المكسب بى

415

ما يجھك الشوق ايا مقتحمى
 الا انفا بغير صدق تقت لى
 اقدامك فى اساعى معترفى
 لا يمكنك العدول حتى تقتل

416

چون درد دلم دمامد افزوده شود
 از بهر شفاییش چه دوا میخوایم
 یا نیل شفا باو که آنی باشد
 بیپوده برایش چه دوامی خواهیم

417

Şîrîn ise de dil-ber-i şūḥuñ sikişi
 Elden birağır za‘ f-ı kuvādan sik işi
 Terk-i heves etsin istiṭā‘ at var iken
 Żabṭ eylemege kâdir ise nefsi kişi

413 S 102a, Ü2 270b

414 S 101b, Ü2 270b

415 S 101b, Ü2 270b

416 S 101b, Ü1 264b, Ü2 270b

417 Ü1 280b, Ü2 270b

418

Eşrāfda hūy-ı terk-i infāk olmaz
 Habs-i ni‘am-ı kāsım-i erzāk olmaz
 Āsūde-i fakr-ı hıssetiñ kalbinde
 Bir vech ile hiç haşyet-i imlāk olmaz

419

Ol kim cevelān-ı ‘izzeti cāhiledir
 Bil kim havelān-ı ragbeti cāhiledir
 Efkār-ı saḥīf-i nā-mehveşānesi hep
 ‘Aks-i deverān-ı bağyeti cāh iledir

420

Rindāne gıdā-ı meyi bāğa ye de git
 Gülzāra kümeýt-i keyf-i cāmı yede git
 Her sır-i çemenzāra süvār oldukça
 Mīnā-yı meyi pīşgehiñde yedek it

421

Gelmez başār-ı sāmī‘ası bīnāya
 İqbāl-i nigāh-ı encümen bī-nāye
 Her hıre-nigehde nūr-ı temyīz olsa
 Hayretle bakardı çeşm-i bed-bīn aya

422

Āsān idi hızb-i evliyānıñ feyzi
 Bāb-ı kereminden eylemek deryūze
 Deryūze ki medāyin-i ‘ālemdede
 Vardıkça eger açılsa her der yüze

423

من شاء جواز جسره مستويا
 لا يرض بان يدع له مرتكبا
 قل مختبرا لمن كباحين كبا
 من قال له في عرج مرتكبا

418 S 102b, Ü1 263a, Ü2 270b

419 S 102b, Ü1 260b, Ü2 270b

420 S 102b, Ü1 256a, Ü2 270b

421 S 102b, Ü1 271a, Ü2 271a

sāmī‘ası S: sāmī‘a Ü1, Ü2

422 S 102b, Ü1 271a, Ü2 271a

423 S 103a, Ü2 271a

424

يا غافل عن معاده كيف تكن
فى يوم جزاك منكرا اوزان
فى ساهرة الحشر متى يحتشدوا
للوزن يساق لوطيا او زانى

425

فى الموقف كل غافل عن عمله
للسائل كيف ان يقل ماجرما
لكن يد العفو الى مكتنف
كالبحر غريقه اذا ما ج رما

426

Nezdinde 'azîz iken Hudâ vü rûsûlûñ
Dehriñ leged urma ħ̣'ār olan ādemine
Tedmîrgeh-i sill-i seyf-i Hâqdan ħazer et
Bilmezlik ile teşne olan a demine

427

A'râb ile üns ü ülfeti maṭrûḥ et
Ḳılma evi şâyân-ı düĥûl-i bedevî
Ol kavm-i bedi ħâneve reh-yâb etme
Zîrâ bedevî düĥûlû eyler bed evi

428

Müfsid ne kadar ser-keş ise mekrinden
Münkâdlığa müşâr eder baş üzerin
Bir vech ile eṭvâr-ı bedin terk edemez
Hem-meşrebiniñ görmeyicek baş üzerin

424 S 103a, Ü1 281a, Ü2 271a

425 S 103a, Ü1 255b, Ü2 271a

426 S 102b, Ü1 271a, Ü2 271a

427 Ü1 281a, Ü2 271a

428 Ü2 271a

429

منعم بغنا و اعتلا از چه سبب
 اظهار کنی بعال و دون این فاقه
 Yok şübhe ki sen bu hūyu idmān etdiñ
 Tā mūcib-i iğtizār ola infāqa

430

Bir mīve-i tīne bāgbān-ı dehriñ
 Rağbetle şitābı fāriğ ol semtine
 Zīrā eşer-i kec-nigeh-i imsāki
 Āgende eder el kıomadan sem tīne

431

Bī-sāz u ıarab melāl olur mey-nūşa
 ‘İşretgehiniñ leyālī-i bedrinde
 Kim bezm-i meyiñ şürūtu nā-būd olıcağ
 Elbette gelir hūb ise de bed rinde

432

Meslūb-ı vefā geçenleri yād etmez
 Bīgāne eder hātıra mensiyyātı
 Dehriñ baña emsi yevm ile sitāndır
 Yeksān görürüm nazarda men siyyātı

433

Yek loğma-i mi‘ de-sūza nākeslerden
 Dil-beste olur neşāt ile şadme denī
 Bir münferid-i bādiye-i nehmet iken
 Eşyā‘ ına kādır mi olur şad medenī

434

Ehl-i biya‘ u künişti mebgūz eyle
 Saht et leged-i ihāneti rāhibe de
 Hem-pāy-ı revān-ı rāh-ı nīk-i şıdk ol
 Meyl eyleme her müttecih-i rāh-ı bede

429 Ü1 271a, Ü2 271a

430 Ü2 271a

431 Ü1 271b, Ü2 271b

ıarab Ü2: selb-i Ü1

432 Ü1 281a, Ü2 271b

Yeksān Ü2: Nisyān Ü1

433 Ü1 281a, Ü2 271b

434 S 102b, Ü1 271a, Ü2 271b

440

Hîç gâyet-i vaşf-ı rûy-ı yâre
İmkân mı var iltihâka merde
Ol nev-ḥaṭ-ı şûḥa şebih olurdu
Olsaydı ger iltihâ kamerde

441

Müjgân-ı siyâhı çeşm-i şûḥ-ı yâriñ
Muhtâc degil sürme ile tekḫîle
Ma'zûr-ı kabûl-i minnet-i mâşıṭayız
Bir sürme ile eylemesin tek ḫîle

442

Ḥâk-i kademiñle dûrdan dîdemizi
Bir mîl ise de mûnhemikiz tekḫîle
Ammâ ki gubâr-ı 'adn ile bād-ı behişt
Tağyir ederek eylemeye tek ḫîle

443

Bu behcet ü bu delâl ile dil-dârım
Ruḥşat mı verir kimseye pâ-bûsına
Keşf eylese k'anda 'âlemi şahrâda
Cevlânger eder berehne-pâ bu sîne

444

İm'ân ile aldı çeşm-i 'âlem-bînim
Ol çehre-i mihr-lem'adan tâ mâye
Enmûzec-i nîme-i sühâ zann eyler
Tevvîl-i nigâh etse eger tâm aya

445

Efzâyiş-i tâb-ı gayret-i ḫüsnüñle
Eylerdi izâbe 'âşıkıñ germ âhı
Çerḫiñ çü-ziyâ-yı mihr olan 'ârızıña
İzhâr-ı teşebbüh eylese ger mâhı

440 Ü2 272a

441 S 103a, Ü1 271b, Ü2 272a

442 S 103a, Ü2 272a

443 S 103a, Ü1 271b, Ü2 272a

444 S 103a, Ü1 271b, Ü2 272a

445 S 103a, Ü1 281a, Ü2 272a

ḫüsnüñle S, Ü2: 'âşıkıñla Ü1 / 'âşıkıñ germ âhı S, Ü2: germ-i 'âşıkıñ âhı Ü1

446

Qurba sebeb oldu 'âşıkıñ rāndeligi
 Minhâc-ı tekdüüm oldu pes-māndeligi
 Sūrâha-i ictilâb-ı dārū oldu
 Rencür-ı gam-ı firâka der-māndeligi

447

Ehl-i hıredîñ nedendir istihālî
 Âyâ ki gārîm-i çerhden bu legede
 Nâ-şüste bu şevb-i cism-i erbâb-ı nühâ
 Zannım bu ki peyveste qalır bu lekede

448

Hürân-ı behište dūr eder hüküm-i kazâ
 Sihr-i tama'-ı suht ile meshûrânı
 Endüde-i lâ-yı rics olan dest-i redi
 Şâyân olamaz etmege mes hûrânı

449

Nüş etme şarâbı ârzûñ olmayıcak
 Bir 'işve-nümây-ı şüh-ı rû-zibâda
 Maqrûn-ı gıdâ-yı vaşl-ı yâr olmayıcak
 'Uşşâka degil sezâ-yı rûzî bâde

450

Şâyân-ı kabâ-yı zillet eyler Hâlik
 Ehl-i şerefe şevb-i mesâvî keseni
 Renc-i femiñe devâ-yı tahtîr eyle
 Dür eyle dārū-yı mesâvîke seni

451

Gelmez şeb-i târik-i dil-i merdâna
 Âşâr-ı ziyâ bu encüm-i gâribeden
 Pâyende qalır zulmeti pür olmayıcak
 Tâ pertev-i mihr-i yâr ile gâr-ı beden

446 S 103b, Ü1 281a, Ü2 272a

447 S 103b, Ü1 271b, Ü2 272a

448 Ü1 281b, Ü2 272a

449 Ü1 272a, Ü2 272a

Bir 'işve-nümây-ı Ü2: Her neşve-nümây-ı Ü1

450 Ü1 281b, Ü2 272b

451 Ü2 272b

târik-i : yâr-i yek Ü2

452

Sākī-i semen-berle kenār-ı cūda
 Oldukça yeter sāye-i bīd āmāde
 Bunsuz harem-i gülşeni teşbīh ederim
 Halvetkede-i ‘arūs-ı bī-dāmāda

453

Sen bādeyi āb-ı āsiyābān şanma
 Reyhānı şebīh-i ās-ı yaban şanma
 Zinhār zülāl-i la‘l-i bint-i ‘inebi
 Rīk-i dehen-i kirās-yābān şanma

454

Rağbetle mürīd-i hānkaḥ mürşidine
 Def‘ etmek ile terbiyete evlādı
 Bī-kayd-ı taleb şikār edip cümlesini
 Mürşid kedisi müş gibi avladı

455

Ārā-yı ulū’n-nühā karar etmişdir
 Bu emrde re’y-i aḥsen ü evlāda
 Kim rağbeti ḥüsn-i sīrete rāciḥ ola
 Her merd-i şeref-menkıbetiñ evlāda

456

İhlāsla yād-ı nām-ı ma‘şūkuñ olur
 Elbette nişānı ḥālet-i yādīde
 ‘Uşşāk da meyl-i zıkr-i yār etdikçe
 Yā sīne ğarīk-i ḥūn gerek yā dīde

457

Gönlüm ki benim zamāne meh-rūlarıñ
 Hiç bulmayıcak rağbete cā nağzında
 Olsun nice andan irtivā kaydında
 Her reşḥ-i lebi olsa da cān ağızında

452 Ü1 272a, Ü2 272b

453 S 103b, Ü1 271b, Ü2 272b

454 S 103b, Ü1 281a, Ü2 272b

455 S 103b, Ü1 272a, Ü2 272b

456 S 103b, Ü1 272a, Ü2 272b

457 S 103b, Ü1 272a, Ü2 272b

458

Rencūr-ı şekā nîşter-i tîğ ister
İhrāk-ı dimā için şerāyîninden
Bunsuz 'ilel-i şürûrdan kurtulmaz
Geçmez dem-i haşre dek şer āyîninden

459

Enbāşte kıl gedā-yı bî-sāmānî
Nağd-ı emelin kîse-i imlākına
Şāyeste-i irtivāsı olduğça dahî
Zehr-ābe-i tîği etme imlā kına

460

Dünyā-yı denî gamıyla giryān çokdur
Ammā gam-ı 'uqbā ile ağlar yokdur
Hiç nağş-ı sevād-ı vechini zîrā kim
Sîm-āb-ı nem-i eşk ile ağlar yokdur

461

لا ينفع للمخنث المفتعل
ما اورده له يد من كفل
يا واهب عصمتي وحادي املی
ما منی ليس لی وما منك فلی

462

يا غانية الدهر عفت اشواقی
من خدر حجال وصلکی من کبری
قلبی لهواک لاتظنی شره
انی بذهاب لوعتی منك بری

458 S 103b, Ü2 272b

459 S 103b, Ü1 272a, Ü2 272b

460 S 103b, Ü1 260b, Ü2 273a

vechini S, Ü2: vechi Ü1

461 S 104a, Ü1 264a, Ü2 273a (Ü1 281b'de tekrar edilmiş)

462 S 104a, Ü1 281b, Ü2 273a

463

ان شئت مرور منهجى محتذيا
 مرمبسلا ولا تمر مرتعشا
 لا تبد عثور خيفة من حتفك
 للحتف حريصا ابدا مرتعشا

464

Her zīver-i neng ü ‘ārdan bī-zīne
 Tağyire revā-dide olur bizi ne
 Bilmez mi edīm-i ridfini erzālīñ
 Düzide-i faḥş eyledigin bīzīne

465

İşmām edemez ‘ıtr-ı nevāl-i Ḥaḳdan
 Aşlā nefehāt-ı cān-fezā bīniye
 Bu dār-ı ‘amelde tā‘at-i Ḥālīk için
 Her ḥatırı ḥayra sa‘ydan bī-niyye

466

Farṭ-ı ḥazer eyle muḳtedā eylemeden
 Her fitne-i dehr-i dūn ile müfteteni
 Ten-sūḥte-i lehīb-i āşūbī olup
 Üftān-ı mehālik eyleme müfte teni

467

Tesdīd-i nīzām-ı kār için nā-ehle
 Her rāz-ı nihüftūñ ne revā iş‘ārı
 Kim sırrı ibāḥadan ḥalelnāk olarak
 Peyveste nīzāmdan ḳalır iş‘ārī

468

Ey pīr hezār kerre nuṣṣ ile dedim
 Nūş eylemeden şarābı şerm eyle saña
 Bī-şerm saña ḥayr-ı inābet gelmez
 Ammā ki gelir ḳabīḥ şer meyle saña

463 S 104a, Ü1 255b, Ü2 273a

464 S 103b, Ü1 272a, Ü2 273a

465 S 103b, Ü1 272a, Ü2 273a

466 S 103b, Ü1 281b, Ü2 273a

467 S 103b, Ü1 281b, Ü2 273a

468 S 104a, Ü2 273a

469

Dīvān-ı ġarāma bī-ġüvāh etme ʔulū‘
 Tekzīb ederler seni yā dīvāne
 Dāġiñ gibi bir şāhid-i ‘adliñ yoġise
 Kim çıksa gerek seniñle yā dīvāna

470

Şeyhāna deme ‘alāmet-i pākīdir
 Meşhūd ise de nezāfet-i destārı
 Maḡbūl degil ʔahāreti olmayıcaḡ
 Ednās-ı muḡarremātdan dest arı

471

‘Uşşākda reng-i rūy-ı ferḡat olmaz
 Rū-zerdī-i hicrān ile bu yāsında
 Ġülzār-ı ġamıñ ne deñli būyā ise de
 Yoḡdur nefehāt-ı nāz-būy āsında

472

Zāhid saña ḡūy oldu meġer bu zārī
 Ġūyā ki olur niş-zeniñ boz arı
 Maḡlūbuñ eġer vişāl ise dil-berden
 Kimdir saña kār-ı ʔalebiñ bozarı

473

Şūfi saña insāncasına yol ara
 Ḥarveş ʔaḡılır yoḡsa seriñ yulara
 Yol ḡāhiş ile ġiyāh-ı cehli dilden
 Yā ver anı çire-dest bir yulara

474

Zāhid denes-i ġünāhdan yun arı
 Kānūn-ı lezādan eşk ile yu nārı
 Eşkiste-yerā‘-ı naḡş-ı ümmīd olma
 Ol ḡāmeniñ ol ḡāhiş ile yonarı

469 S 104a, Ü1 272a, Ü2 273b

470 S 104a, Ü1 281b, Ü2 273b

Şeyhāna S, Ü2: Şeyḡān Ü1

471 S 104a, Ü1 272b, Ü2 273b

472 S 104a, Ü2 273b

473 S 104a, Ü1 272b, Ü2 273b

yulara S, Ü2: dīvāra Ü1

474 S 104a, Ü1 282a, Ü2 273b

475

Bu za'f ile iltihāk-ı sem'-i yāre
 Gelsin nice tāb-ı iktidār āhımıza
 Kim peyk-i şadāsı gūşuna yetmez idi
 R'ad etse eger ki iktidā rāhımıza

476

Biz rūy-ı mehāsini sefid eylemişiz
 Fehm etme hūdūş-ı sinn ile bī-şeybiz
 Var neyline ser-māye-i ehliyyetimiz
 Zann etme vaqāra nā'iliz bī-şey biz

477

Haşm-ı site me kaşd-ı helāk etdikçe
 Fikri koma vehm-i dād ile sevdāda
 Hurrem-dil-i inķizā-yı 'ömr-i sitem ol
 Ger munşıf isen tül-i beķā sev dāda

478

Hıç nevker-i nehy-i şıhne-i mest-i hevā
 Kādır mi hevā-yı cāmdan men'e Cemi
 Derk eylesem i'tikād-ı Rūm u 'Arabı
 Görmezdim arada münferid men 'Acemi

479

Nār-ı elem-i derūnun itfā eyler
 Seyrāngeh eden bāğ-ı gül ü gül-nārı
 Zırā ki zülāl-i jāle-rız oldukça
 Ğarķ-āb-ı nem-i şeb-nem eder gül nārı

480

Būy-ı gül-i rūyu gāzedir her būya
 Gül-gūne-i yāre beñzemez her boya
 Nā-ehle vū ehle kahr u lūtfu h'şdur
 Mevzūn gelir hil'at-i şeh her boya

475 S 104a, Ü1 272b, Ü2 273b

476 S 104a, Ü1 263a, Ü2 273b

477 S 104a, Ü1 272b, Ü2 273b

478 S 104a, Ü1 281b, Ü2 273b

nevker-i S, Ü2: münkir-i Ü1

479 S 104a, Ü1 281b, Ü2 274a

480 S 104b, Ü1 272a, Ü2 274a

481

Ezyāfa nefis ni' meti kaşr ederek
 Taqdim eder kih ü mih terhāne
 Şāh u ümerā da bezlde ecnāda
 İhsāna bedel şadā-yı mihter hana

482

Mürg-i dil-i siflegānı rām etdikçe
 Erbāb-ı hıyel bürr ile memlū keyle
 Sen de 'b-i hıdā' ı tarh edip ferzāne
 Āzādeleri birr ile memlūk eyle

483

Pīrān ni' am-ı fenā-pezirī n'eyler
 Hiç olmayıcağ feminde bir dendānı
 Kim anları haqq olmağa şāyān etmiş
 Na' mā-yı ferāğ-ı dehre birden dānī

484

Ser-mestī-i 'aşkı 'aşıkıñ berter olur
 La' liñle ki maqrūn ola cām ağzında
 Bī-la' l-i lebiñ pā-be-hevādır zīrā
 Her neş'e-i mey k'etmeye cā mağzında

485

Bī-vāye-i genc-i şervet ü cāhıñ ola
 Tā kim hadem ü 'iyāl ü memlūkānıñ
 Dānā nazarında hiç ile yeksāndır
 Ger olsa zer ü güherle memlū kānıñ

486

Şeyhān-ı tebāh-kāra dil verme şakın
 Olursa dağhı hırkaları yamalı
 Tevhīdde cem' -i māladır gerdişi hep
 Yā hū yerine nidā eder yā mālı

481 S 104b, Ü1 272b, Ü2 274a

482 Ü1 272b, Ü2 274a

483 Ü1 282a, Ü2 274a

484 Ü1 272b, Ü2 274a

485 Ü2 274a

486 S 104b, Ü1 282a, Ü2 274a

tebāh-kāra S, Ü2: tebeh-kāra Ü1

487

Şad cāme ile berehnegī olmağla
 Pür-māye-i iddiḥār olan pīre henī
 Ser-beste-i mendīl-i şudā' etmişdir
 Bīnīleri būy-ı gende-i pīreheni

488

Olsun mu ki zaḥm-ı dil 'abeş yaradıla
 Kim çeşm-i şühūd-ı yār olur yara dile
 Hiç revzen-i zaḥm-ı ibtilādan gayrı
 Zann etme ki var cāy-ı naẓar yāre dile

489

Ārāyiş-i ḥ'ān-ı tīb-i 'ayş oldukça
 Olsa n'ola efḥar-ı gıdā mercimekim
 Pür-naẓret iken merc-i bahār-ı 'ayşım
 Reh-bürde-i i' tirāzım olur mercime kim

490

فی دهرک بین عصبه و اشیه
 ما دمت بعشق فاتن متهمما
 ما لم یکن الوصل له محتمل
 لا ریبہ من فراقه متهما

491

Sa'y eyle edā-yı şalavāt-ı ḥamsa
 Kıl de'b-i vuzūyu rūyuña rūzīne
 Mā-verd-i vuzūyu gāze-i ruḥsār et
 Kim merde verir leṭāfet-i rū zīne

492

Gel zımn-ı şübūt-ı müdde'ā-yı ḡamda
 Fehm eyle me'āl-i ḥüccet-i damḡamı
 Āsāyiş-i iḥtilāyı terk et zāhid
 Me'vā-yı şikār-ı cāniñ et dām ḡamı

487 S 104b, Ü1 282a, Ü2 274a

488 S 104b, Ü1 273a, Ü2 274a

489 S 104b, Ü1 264b, Ü2 274b

490 S 104b, Ü1 256a, Ü2 274b

491 S 104b, Ü1 273a, Ü2 274b

492 S 104b, Ü1 282a, Ü2 274b

493

Şanma seci ki feyz-i āb-ı yem alır
 Ol cābiye-i eşk-i terimden nem alır
 Ümmid-i felek gāret-i sāmānım ise
 Bārān-ı nem-i dīdeden özge nem alır

494

Dil pençe-i hemmi edemez tābīde
 Gülşende qarīn olmayıcağ tā bīde
 Mahrūr-ı elem sāye-dev-i bīd olsun
 H̱āhişger ise neşātını te'bīde

495

Sevdā-yı hayāl-i rüy-ı yār etme yiter
 Terk eyle 'izārı eşk ile etmeyi ter
 'Āşık şanırım izā' a-i hūş edesin
 Fikriñ girev-i zūlf-i nigār etme yiter

496

'Uşşākıñ enīsi derd-i yār olmalıdır
 Gurbetde de olsa der-diyār olmalıdır
 Yārīñ der-i derdinde şebāt isteyene
 Bī-kayd-ı vatan o der diyār olmalıdır

497

Āzāde idim eger beni etse kabūl
 Ol şāh-ı perestār-sitānım esre
 Çesbān idi tengnā-yı mīm-i femine
 Düşseydi ser-engüş-i dehānım esre

498

Rāh-ı emeliñ füzūn olur evhāli
 'Ācizlere muhtell olıcağ ev hāli
 'Usruñ 'aķabinde yūsır olur elbette
 من حن الى هكذا او حالى

493 S 105a, Ü1 261a, Ü2 274b

yem alır S, Ü2: yem olur Ü1

494 S 105a, Ü1 273a, Ü2 274b

495 S 105a, Ü1 261a, Ü2 274b

496 S 105a, Ü1 261a, Ü2 274b

enīsi derd-i yār olmalıdır S, Ü2: işi devr-i diyār olmamalıdır Ü1 / der-diyār olmalıdır S, Ü2: der-diyār olmamalıdır Ü1 / der diyār olmalıdır S, Ü2: der diyār olmamalıdır Ü1

497 S 105a, Ü2 275a

498 Ü1 282a, Ü2 275a

499

Tecvîl-i nigâh-ı reşki şâyân görme
 Şâhân-ı serîr-i 'âlemiñ şevketine
 Her tûde-i hâr-ı şevketinden ferdâ
 Sîr eyle hâlîde olduğun şevk etine

500

Ye's ü keseli mülâzım olmağdan geç
 Peyk-i emeli devîde koy maşşûda
 Lâyık mı helâkden rehâ mümkün iken
 Nâ-kâm-ı şikeste-fülkü koymak şuda

501

Düş-âb ile ol bakma eliñ balına
 Dil verme muî' -i şehvet-i bâ-lîne
 Gâfletle mebit-i dehr-i pür-şûr içre
 Farf-ı hâzer et baş koma her bâlîne

502

Cüş-ı 'arâk-ı şerm ile endāmımdan
 Farf eyleyemem mekânımı meskebeden
 Kim nâme-i a' mâle nigâh etdikçe
 Qâdir mi 'inân-ı tākati meske beden

503

Kâlâ-yı sürûr-ı destgâh-ı kevnî
 'Âkıl ne revâdır k'ala bir dirhemle
 K'ol sifle harîdâr-ı metâ' in zîrâ
 Dâna nazarında qadri birdir hemle

504

Gülzâr-ı behîşt-i behcetiñ seyr edeli
 Hiç bâğ u bahâra kalmadı h'âhişimiz
 Şevk-i nesemât-ı gülşen-i hüsnuñle
 Âh oldu hemîşe h'âh u nâ-h'âh işimiz

499 S 105a, Ü1 273a, Ü2 275a

500 S 105a, Ü1 273a, Ü2 275a

501 S 105a, Ü1 273a, Ü2 275a

502 S 105a, Ü1 265b, Ü2 275a

503 S 105a, Ü1 273a, Ü2 275a

504 S 105b, Ü2 275a

505

Āfākı tutarsa na' re-i da' vet-i ğam
 Yetmez eşer-i peyāmı her bir gūşa
 Bulmaz başar-ı sem' -i eşam bīnāyī
 Pūr-nūr-ı şadā olursa her bir kūşe

506

Fānūs-ı şebistān-ı melāhatde eger
 Envār-ı fūrūġ-ı behceti mūm ise de
 Hiç nefha-i 'ıtr-ı mihrbānī olmaz
 Mergüle-i tab' -ı mer 'e-i mūmisede

507

Ey haste-dil infirād u pinhānī eyle
 Rāh-ı ğam-ı 'aşka vaz' -ı pā şanıñdır
 Yoḥsa ḥaşem-i debdebe-i şöhretle
 Āġāz-ı 'azīmet beg ü paşanıñdır

508

Zann eyleme kim mā ' -i qarāḥ-āşamız
 Zāhid o taḥayyülü қо rāḥ-āşamız
 Ke 's-i kedir-i 'ayn-ı ḥayāt istemeziz
 Şāfi mey-i cām-ı inşirāḥ-āşamız

509

Şāyān-ı nigāḥ-ı dīde-i reşk etme
 Her sa' d-ı ğınā-yı dehr ile mes' ūdu
 Kim micmere-i dūzaḥa 'ūd olduḳça
 Kādırsen eger etmege et mes ' ūdu

510

Fānūs-ı vücūd-ı ādemi bā' iş olan
 Hep şu' le-i şem' -i rūḥdur tenvīre
 Peyveste fūrūġ-ı rūḥ iken kuvvet-i ten
 Mūmkin mi ki rūḥa kuvveti ten vīre

505 S 105b, Ü1 273a, Ü2 275a

506 S 105b, Ü1 273b, Ü2 275a

507 S 105b, Ü1 261a, Ü2 275b

508 S 105b, Ü1 263a, Ü2 275b

mā ' -i S, Ü2: māh-ı Ü1

509 S 105b, Ü1 282a, Ü2 275b

510 S 105b, Ü1 273b, Ü2 275b

511

Def'-i gamı gerçi şahid-i gülzârîñ
 Tefrîh-i mey-i reşh-i gamâyimle olur
 Ammâ ki benim gamım o mâhımdan iken
 Ancak dilime def'-i gam ayımla olur

512

H'âb içre şühûd-ı peyker-i vuşlat için
 Gelmez çü gönül çeşmiñiñ ânî veseni
 Didem gibi sen de h'âba nâ-mahrem isen
 Yeksân görürüm nazarda anı ve seni

513

Âzâde-ten-i cahîm olur 'uqbâda
 Her tâ'ife kim râm ola tenbîhime
 Nâ-râma teni hîme-keş-i dūzağ olur
 Âsûde kalır mı öyle ten bi-hîme

514

Dünyâda olan zîb-i metâ'-ı suhta
 Hasretle nigâhdan şakın ey dîde
 Kûteh-naazar ol dest-i 'atâ-yı nâsa
 H'âr olma tımâh-ı minhat-i eydîde

515

Peyveste derûnu hîze nâ-mülhim iken
 Ehl-i bida' ın şer görünür şer'inde
 Ahkâmına imtişâle dil-bend olma
 Kim hîze bedel hücum eder şer'inde

516

Gör cehli ne deñli hüsnden 'ârîdir
 Kim ehli anı buğz ile inkâr eyler
 Merdüm şeref-i 'ilmi hayâl etdikçe
 Câhilse de câhil deseler 'âr eyler

511 S 106a, Ü1 261a, Ü2 275b

512 S 106a, Ü1 282b, Ü2 275b

513 Ü2 275b

514 Ü2 275b

515 Ü2 275b

516 Ü2 275b

517

İfrāt-ı hāzerle sedd-i nuṭṭ et yārīñ
 Ta' n eylemeden 'āşık-ı ser-mestine
 Tevķirine sa' y edip dūṭār olduṭça
 Ruḥsāre-i ibtihālī ser mestine

518

Cāy etmeyicek cehennemīñ odını
 Çāk eylemedikçe bīmden ödini
 Bīgāne-i dīn cehāletīn derk etmez
 Bilmez ğafelāt-ı küfrden o dīnī

519

Var dār-ı qarār-ı ḥüsn-i emniyyetimiz
 Bu dār-ı ḥaṭarda şanma kim bī-dārız
 İdhāş-ı kederle reh-nümā olmasa da
 Bulmaz nice dārına dil-i bīdār iz

520

Āġāz-ı suḥanda ey debīr-i māhir
 'İsī-nefes ol nāṭıka-i ḥāmeyle
 Helvā-yı suḥan ṭabḥına vūs' uñ yoksa
 Kim der saña kim puḥte sözü ḥām eyle

521

Me 'nūs-ı tecerrüd olmayıp ol kes kim
 Evsizligi evlilikden evlā bilmez
 Bī-ṭāḳat olur me 'ūnetinden zīrā
 İḥzār-ı me 'ūnetinde ev lā bilmez

522

Ol kimse ki mālī rāh-ı şerden qazana
 Dūzaḥda tenin nihāde eyler qazana
 Ūftāde olunca dest-gīr olmazlar
 Bī-çārelere meġāk-i ğadri qazana

 517 Ū2 276a

518 S 106a, Ū1 282a, Ū2 276a

519 S 105b, Ū1 263a, Ū2 276a

520 S 105b, Ū1 273b, Ū2 276a

521 S 105b, Ū2 276a

522 S 106a, Ū2 276a

523

Fâcir reh-i hacca ‘azme âmâdelenip
Râm eylese de deste licâm-ı cemeli
Etmez yine meyl-i nakz-ı idmân-ı fücûr
Koymaz yine bî-vâye-i câm-ı Cem eli

524

Çâh-ı zeķanı terâviş-i la‘linden
Pür gerçi diliñ bāşıra-i şevķinde
Ammā dil-i âzmend-i leb-teşne yine
Cüyende-i āb olmada mā fevķinde

525

Yokdur şebahi eşkimize bārānıñ
Bulmak nice olur şümārını bārānıñ
Dīvān-ı hevāda kayd-ı nām eyleyeli
Ser-defteriyiz hayl-i ğam-evbārānıñ

526

Ne’vmîd olur ehl-i ‘aşķ kardaşından
Ol dem ki tenāvül ede derd aşından
H̱āhişger-i nāz-ı bāliş ü pister olur
Her hāk-i reh-i yār ile her daşından

527

Zāhid dil-i nā-tüvānı almasan da
Koyma heves-i gevher ü elmāsında
Aşık gibi sîb-i zeķan-ı dil-dārıñ
Var himmetiñ et nümûde elmasında

528

Olmazdı devîde ğaşb-ı mālā ‘âlim
Ger ‘âmil olaydı şer‘ ile kânûna
Hiç kimse bu gün nānı hālâvetle yemez
Tā āba bedel kıatmayıcak kıan una

523 S 106a, Ü1 282b, Ü2 276a

meyl-i nakz-ı idmân-ı fücûr S, Ü2: nakz-ı meyl-i idmân-ı fücûr Ü1

524 S 106a, Ü1 273b, Ü2 276a

525 S 106a, Ü2 276a

bārānıñ S: yārānıñ Ü2

526 S 106a, Ü1 265b, Ü2 276b

527 S 106a, Ü1 273b, Ü2 276b

528 S 106a, Ü1 274a, Ü2 276b

529

Bu 'âlem-i nâkesân-ı süflîde bize
Erzâl ki imtinân ede minhatle
Ruhsâre-i hâtırî hırâşîde eder
Güyâ ki qazar rûy-ı dili minhatle

530

Her siflide sûz-ı gâam bulunmaz farzâ
Eflâki yaqarsa âheng-i hurrâkı
Zîrâ ki deniyy-i mübtezel uça dağı
Olmaz derecât-ı fevze çün-hur râkî

531

Bî-vâbil-i 'ibre-i nedâmet beddir
İsrâr hele merde güneh-kârîde
Bâ-eşk-i nedem behîc olur olsa gehî
Hâk-i 'amele tohm-ı güneh kârîde

532

Dervîş mürîdîni fidâ etme dede
Luţf eyle o güm-râhı revâ et medede
Elbâs-ı külâh u hırkadan kaç-ı nazar
Buğl etme anı ehl-i riyâ etmede de

533

Şûfî o cevân-ı keşş-dûza lâyıq
Her gâh demem tuhf-e-i nev gön deri ver
Şâyeste-i resm-i kâr-ı me'lûfu aña
Ancağ sen edîm-i cismiñi gönderiver

534

Dil-berde ki meyl olmaya luţf-ı vaşla
İnfâz-ı recâ umma dilâ râcîde
Bî-h'âhiş-i yâr düşme kayd-ı emele
Zencîr ise de zülf-i dil-ârâ cîde

529 S 106a, Ü1 273b, Ü2 276b

530 S 106a, Ü2 276b

531 S 106b, Ü1 273b, Ü2 276b

532 S 106b, Ü1 273b, Ü2 276b

533 S 106b, Ü1 261a, Ü2 276b

534 S 106b, Ü1 274a, Ü2 276b

535

Mihmāngeh-i ḳalbi maḳdem-i ṣādīden
 Bīgāne-i ye's eyle mekrübīde
 K'endīše-i inkiṣāf-ı ḡamla yekdir
 Ḥāṣāk-i hümümü eylemek rübīde

536

Mānende-i serv-i müstevī-ḥılḳatle
 Bāḡ içre gören nemāya bed'-i ṣeceri
 Āmūziş-i istiḳāmete rāḡıb ise
 Bī-raḡbet olur olmaḡa bed işe cerī

537

Ḥābūr-ı ṣebistān-ı cihān içre eger
 Sīmāsı ṣebīh olursa da bedr aya
 Hiç meyl-i nigāh-ı i'tibār eyleyemem
 Ārāyiş-i rüy-ı merdüm-i bed-rāya

538

Ḥalkıñ ḡafelātı fark-ı ḡayr u ṣerre
 Hep ev' iye-i ḳulübuna ekinnedir
 Ḥāk-i 'amele toḡm-ı ṣürūr ekdikçe
 Bilmez yine baksa ekdigi ekin nedir

539

Ābā'-i zamāne zulm ile ebnāya
 Perdāhte-sāz-ı ḡuraf u ebniyedir
 Ebnāya ki her sengi belā-yı ser ola
 Bilmem heves-i ebniye-i eb niyedir

540

رندی که همیشه در خرابات فنا
 با وحشت خلق همچو من بی نامست
 با پرتو می زشتی عالم ببند
 جز او که نیابد نگه بینامست

535 S 106b, Ü1 274a, Ü2 277a

536 S 106b, Ü1 282b, Ü2 277a

537 S 106b, Ü1 274a, Ü2 277a

538 S 106b, Ü1 261a, Ü2 277a

539 S 106b, Ü1 261a, Ü2 277a

540 S 107a, Ü2 277a

541

در خوان زمانه دأ جان مردم
از کاسهء سحت دانه چینی باشد
تصریح کنم که تا نه پویی بغلط
کاو دانهء اوست دا نه چینی باشد

542

با ترك طمع ز بی نیازی خرم
در مجمع این جهان نمی یابی کس
از خلق زمانه هر که بینی جمله
یا رنجپذیر منت و یا بی کس

543

Tāc-ı şerefe kazā harīdār ister
Ehl-i ṭama' āgāh ola tā cehlinden
Mānend-i hümā ki farḡ-ı ehlinde ola
Me'mül-i şirā mı öyle tāt ehlinde

544

Ümmet mi eder Yehūd-ı bī-nāmūsı
Olduḡça gavāyātına bīnā Mūsī
Kim reh-ber eder me'āşir-i ümmetine
'Azm-i reh-i dīne her nebī nāmūsı

545

Zühhād-ı girān-semā' -ı ḡābide-dili
İḡāz edebilse şūr-ı İsrāfilī
Āsān idi cezb-i kāh-ı kūhu yā ḡod
Mümkindi reh-i semāya isrā fili

541 S 107a, Ü1 256a, Ü2 277a

542 S 107a, Ü1 263b, Ü2 277a

543 S 107a, Ü2 277a

544 S 107a, Ü1 282b, Ü2 277a

545 S 107a, Ü1 282b, Ü2 277b

546

Mün' im şu ribāda şūrbā reşki ile
 Çeşmiñ neye kâni' ān-ı terhānededir
 Kâni' se seniñ ni' metiñe reşk etmez
 Mādām ki kūt-ı nān-ı ter hānededir

547

Dānāya delil-i nūr-ı mihr-i mihri
 Pinhān ise de 'iyān eder hānemizi
 Ammā ki nigāh-ı hīre-çeşm cümle
 Farq etse daḥi nihüftedir hānem izi

548

Zāhid yürü muḡlimān-ı istirkāya
 Altun ile 'arz-ı vaşla istirhāş et
 Ser-māye-i tātāñ füzūn oldukça
 Ol zümreye sen metā' -ı ist irhāş et

549

Ġam-hāne-i dehr vahşetin çekmekden
 Me'nūs-ı sūkūn-ı kenef-i evdiyeyiz
 Bu dār-ı cihān ḥarābezār oldukça
 Vīrāne olan eve nice ev diyeyiz

550

Erbāb-ı hevā şikeste fülk-i hevesin
 Bī-ḳayd-ı vecel mehebb-i her bāda çeker
 Hiç tayy-ı şirā' -ı kesb-i evzār etmez
 Hep āh-ı nedāmet yerine bāde çeker

551

H'āhişger-i dūd-ı āh-ı bīm-i nār ol
 Olma çü-'Acem hevā-yı tenbākūda
 Şāyeste-i luṭf-ı ḥande-i 'afv olmaz
 Tā olmaya çeşm-i cān u ten bāk oda

546 S 107a, Ü1 261a, Ü2 277b

547 Ü2 256a

548 S 107a, Ü2 277b

549 S 107a, Ü1 263a, Ü2 277b

550 S 107a, Ü1 261b, Ü2 277b

551 S 107a, Ü1 274a, Ü2 277b

çeşm-i cān S, Ü1: çeşm ü cān Ü2

552

Hulķūmuñu haşr-ı dūd-ı āh-ı nedem et
 A' cām ile olma zevķ-i tenbākūda
 Perhīz-i inābeti gūneh-kār etmez
 Tā olmaya anda şevķ-i ten bāk oda

553

Qalsın dil-i dāğ-dār-ı zārīñ keyde
 Qoyma emeli zīver-i tāt-ı keyde
 K'erbāb-ı diliñ mekāyid-i dūnyādan
 Yok tātati biñ mekīdeden bir keyde

554

Çāk eylememek ceybi kec-iz' ānlıķdır
 Tedbīr-i rüfū-yı çāk nā-dānlıķdır
 Döymeز baña köhne pāre-i atlas-ı çerķ
 K'ol cāme-i 'aşķa bir girībānlıķdır

555

Ümmīd olunur ki gerd-i şūr-ı dehri
 Rübīde ede nesīm-i tevfiķ ese de
 Her gürbe-i hānedān-ı ehl-i şıdķıñ
 Gālib ola şavleti peleng ü esede

556

آموزش کار جانفدایی باشد
 در عرصهء درد و غم بسر بازیدن
 بسملگه عشق و جان بهم می نوشد
 توأم که بدید مرده گی با زیدن

552 S 107a, Ü1 274a, Ü2 277b

553 S 107b, Ü1 274a, Ü2 277b

554 S 107b, Ü2 277b

555 S 107b, Ü1 274a, Ü2 278a

556 S 108a, Ü1 265b, Ü2 278a

557

هر آنکه ز آزمندیش بر خاکش
روید طمع از تخم نعم باریدن
باور نکنم که لطف نعمت ببند
چندان بخورد که کن دردیباریدن

558

در سینهء من خلیده چون پیکانست
آزار عدو مدان که من بی نیشم
آزرده دلم ز لاشهء مردارش
کاز بوی تنش کارهم از بینی شم

559

Minhâc-ı kavîm-i dâda nâ-mahrem edip
Püyîde-i râh-ı zulm eden a kademi
Şemşîr-i nekâl-i Hakk ile inşâf et
Lâyîk mı degil gerdeniñiñ aқа demi

560

İzhâr-ı kabûl-i haybet-i sum'a için
Âvîze eden sübhâsını a cîde
Âgende-i zehr edip zurûf-ı kârîñ
Bulduñ ne 'aceb halâveti acıda

561

Hâk üzre olursa bâlişiñ seng ile de
Olma reh-i dil-berde sen gilede
Mest-i ebed-i beng-i gam olsam zîrâ
İtlâk-ı zebân etmez idim ben gilede

557 S 108a, Ü1 265b, Ü2 278a

558 S 107b, Ü1 264b, Ü2 278a

559 S 107b, Ü1 282b, Ü2 278a

560 S 107b, Ü1 274a, Ü2 278a

561 S 108a, Ü1 274b, Ü2 278a

562

Evc-i emeliñ olunca pervāzında
Ölmekden eder mi fikr-i pervā zinde
Şāhīn-i terāzū idi her bār-ı gamı
Olsaydı eger kuvvet-i per vāzinde

563

Ālāyış-i küfrden dil-i tersānıñ
Olmaz celed-i maḥabbeti Tersānıñ
Her ān ki şerīk-i ehl-i işrāk olasin
Ḥaybetle hemān dürüst olur ters ānıñ

564

Doldursa cihānı reşh-i mey-i bārānı
Almam ser-i dūş-ı fikrete bārānı
Ben rıtl-ı girānı başka kendim çekerim
Bī-tāb-ı ḥumāra eylemem bār anı

565

Bālā-yı tene zīnet ü fer efzūndur
Ārāyış-i dāğ-ı ‘aşk-ı ten-fersāda
Ey ‘aşık-ı şāf-dil ḥaḫer kıl olma
Bī-zīver-i dāğ-ı ‘aşk-ı ten fer-sāde

566

Oldukça şu‘ūd derecāt-ı ‘adne
Mü’minlere ‘ākifān-ı cāmi‘ rācī
Deyr-i seḫarında kāfiriñ lāyıkdır
Olmaḫ derekātı bī-recā mi‘ rācı

567

Terk et der-i eblehān-ı bī-idrāki
Ḥaşr-ı emel et bāb-ı ulū’l-elbāba
Ammā anı bil ki çerḫe peyveste ise
Yetmez yine ilticāya her el bāba

562 S 108a, Ü1 274b, Ü2 278a

563 S 108a, Ü1 264a, Ü2 278a

564 S 108a, Ü1 283a, Ü2 278a

565 S 108a, Ü1 274b, Ü2 278b

566 S 108a, Ü1 283a, Ü2 278b

567 S 108a, Ü1 274b, Ü2 278b

568

Bu dā'ire-i meṭālib-i 'ālemde
Lāyık görürüm ğıbtayı men şu rinde
Kim ḥarf-i ümīd ü bīmi bīgāne göre
Divān-ı felekde saṭr-ı menşūrında

569

H'urşīd-i zuhūru kevni pūr-nūr etse
Ġamdan feraḥ-īfā ede mi fā'idemi
Düşdükçe girer devā-yı şādī ammā
Yāriñ ele mi girer ṭabībā elemi

570

Ey dil nice bir raḳīb-i şaḳvet-pīşe
Pīrāmeniñe ḥār u ḥas fitne yayar
Taḥlīşiñe yā 'azm-i cilā-yı vaṭan et
Yāfūḥunu ḍarb-ı müşt-i āhenle yā yar

571

Bir vech ile şeyḥ-i bed-meniş bī-rüşvet
İrşād edemez ṭālib-i irşādını
Ser-māye-i kārı dīn ü dīn-dārī ise
Lāyık mı hümām-ı dīne irşā dīni

572

Nā-dānlığ ile merdüm-i şāfi-menişe
Etme yed-i luṭfa dest-i azrārı bedel
Ḳaşr et yed-i i' tidāyı andan zīrā
Hiç lāyık olur mu kār-ı nīkūya bed el

573

Ol gül-bedeniñ ki seyre fūrşat buldum
'Ārice miyān-ı ābda çimdigine
Ol deñli vücūdu nerm kim ḥāricden
Yok tābı ser-engüş-i nazar çimdigine

568 S 108a, Ü1 274b, Ü2 278b

569 S 108a, Ü1 282b, Ü2 278b (Ü1 283a' da tekrar edilmiş)

570 S 108a, Ü1 261b, Ü2 278b

571 S 108a, Ü1 283a, Ü2 278b

572 S 108b, Ü1 264b, Ü2 278b

573 S 108b, Ü1 274b, Ü2 278b

574

Her Һar-geleye pey-rev olurken gerçi
 Almaz nazara her Һar-ı zencî reseni
 Ammâ reme-i remân-ı cem' iñle yine
 Şüfî çekerim kemend-i zencîre seni

575

Bālîn arama kendiñi ey dil-Һaste
 Ol mäh-ruҺuñ günüde et dizinde
 Andan heves-i dirîğ-i cân eyleme kim
 Çok mürdeyi Һal' atile etdi zinde

576

Bîhüde herâs-ı satvet-i cāniden
 Bî-tābî-i tenle atma cānı Sinde
 Kim gâ' ile-i cināyetinden merdiñ
 Efzūnter olur vāhime cānisinde

577

Ey Dāver-i Һayr-Һ'āh-ı 'ālem hergiz
 Sen pişe-i Һıfz-ı gayreti itkân et
 YoҺsa saña tiğ-i intikāmı kim der
 Şāyeste-i қatl-i bî-günāh it қan et

578

Her Һurd u kelân-ı Һalk-ı 'ālem hergiz
 Āzurdesi k'ola Һ'uy-ı bed-bīniniñ
 Nā-lāyıқа bŷy-ı buğzu işmām etme
 Menfūru olunca bŷy-ı bed bīniniñ

579

Zāhid hele rindān-ı mey-āşām içre
 Sen bizi kıyās eyleme her ser-Һ'oşa
 K'implā edemez 'uşāre-i mestîsi
 Peymānemizi olursa her ser Һūşe

574 S 109a, Ü2 278b

575 S 109a, Ü2 279a

576 S 108b, Ü2 279a

577 S 108b, Ü2 279a

578 S 109a, Ü1 264a, Ü2 279a

579 S 109a, Ü2 279a

580

Azrār-ı harām-zâdeden müctenib ol
Zencîr ile de olursa pâyı bağı
Zîrâ ki tabî'ati harûn oldukça
Şâyân-ı tekarrüb etme bağı bağı

581

Dil-dâde-i hüsn-i rûy-ı kârı olma
Hâşıyyet-i şıdık olmayıcağ yârânda
Yâ beste-i gull-i i' tiyâd-ı şıdık et
Kıl darb-ı 'aşâ-yı redd ile yâ rânde

582

Her âha ki dem-zenân olam ben gâhî
Bî-tâkat iken nüh felegiñ bengâhı
Görse yine düd-ı lehebin her bengî
Za' mınca şanır ebhîre-i beng âhı

583

'Âlemde egerçi nân-fürûş-ı mekriñ
Lînet görünür nân terâzüsunda
Ammâ ki tenâvül eyleyen sâde diliñ
Çün seng olur ol nân-ı ter azusunda

584

Ser-mest-i mey-i neşât olup meclisde
Rindân ki nevâ-yı nây ile oynaya
Zâhid şîkal-i 'imâmeyi matrûh et
Koy nahvet-i zühdü sen dağî oy nâyâ

585

Nâ-pâkleriñ hıbret-i ahvâlinden
Cehl eyleme âzmâyiş-i mesbûku
Farţ-ı hâzer et mücerrebi tecribeden
Kılma yed-i ihtibâr ile mes boğu

580 S 109a, Ü1 283a, Ü2 279a

Şâyân-ı tekarrüb S, Ü2: Şâyân-ı nefret Ü1

581 S 110a, Ü1 275a, Ü2 279a

582 S 110a, Ü1 283a, Ü2 279a

Ü1'de 3 ve 4. mısralar farklı:

Âsâyişi çün ümm-i habâ'isle olur

Hicrânda koma zâhid virânesi

583 S 110a, Ü2 279a

584 S 109b, Ü2 279b

585 S 109b, Ü2 279b

586

Düşdükçe zühûl etme süyûf-ı kahrıñ
 A' dāya mehārātınıñ ibrāzında
 Ğafletle hıķûķ-ı tıĝden müctenib ol
 Zimmetlerini eyleme ibrā zinde

587

Dil reste-i zaķm-ı hār-āzār olmaz
 Üftāde-i seyr-i būsītān oldukça
 Dehriñ gül-i būsītān-ı mekrinden
 Rencide-zükāma būsītān oldukça

588

Cevf-i şikemiñ şerehle her buldukça
 Āmāde-i istirāt eden mā'ideye
 Ğarķ olsa eger hārāret-i hırşından
 Sır-āb edemez mi' desini mā'-i deye

589

Āşāmī-i şır-i māderinden kesme
 Ma' mūr edegör hātır-ı vīrānesini
 Āsāyişi çün ümm-i hābāyişle olur
 Hicrānda koma zāhide vir anasını

590

Ol dil-ber-i keşşgerden etmiş vāye
 Çün sine-i zāra zaķm-bizi Bārī
 Her merhem-i iĝtinām-ı vuşlatla hele
 Mesrūr-ı nevāziş etse bizi bārī

591

Şanma has u haşāk-i tama' zā'il olur
 Seyl-āb-ı rızāya vermeden tālāna
 Gitmez hālel-i tāmī'a Kāf-ı dilde
 'Ankā-yı kanā' at etmeye tā lāne

586 S 109b, Ü2 279b

587 S 109b, Ü2 279b

588 S 109b, Ü2 279b

589 S 109b, Ü2 279b

590 Ü2 279b

591 S 110a, Ü1 274b, Ü2 279b

592

Rif' atle resā-yı evc-i eflāk olsa
 Etmem nazar ikbāl-i şeh ü paşaya
 Kim maḥv-ı sevād-ı zūlmet-i şām etse
 Sehv ile baḳar dīde-i ḥūn-pāş aya

593

Pīrāye-i peyker-i bahādır gerçi
 Bā-rūšenī-i cebīn açık kaş merde
 Ammā bu nişān-ı yemīni gördükçe 'adū
 İster k'ola her başı açık kaşmerde

594

Rencūr-ı tef-i temūz-ı hecre şanma
 Tedbīr-i devā āba şitābānīdir
 Zīrā dil-i vīrān-şude-i pūr-tāba
 Mi' mār-ı dem-i vaşl-ı şitā bānīdir

595

Gencūr-ı dürrer cū' ile müsted' idir
 Bāz olmağı ıstıyād için dürracı
 Zīrā dem-i ihtiyācda mümkün mi
 İşbā' ede laḥm u nān gibi dürr acı

596

Hall eyle gehī ḡam-ı zīyā terkīsin
 Meh-tāb olıcaḳ sirācın et terk isin
 Hırmān-ı şühūd-ı naḳd-ı her maṭlab için
 Ḥūn-āb ile ḳılma dīdeniñ ter kīsin

597

Muḡlim ne revā ki bī-ḥuşūl şemere
 Peyveste ḡulāma ola istilāda
 Bā-ān ki mücerrebātdandır olmaz
 Zen 'ākır olunca şāliḥ istilāda

592 S 110a, Ü1 274b, Ü2 279b

593 S 110a, Ü1 261b, Ü2 279b (Ü1 274b'de tekrar edilmiş)

594 S 110a, Ü1 261b, Ü2 280a

595 S 110b, Ü1 283a, Ü2 280a

596 S 110b, Ü1 265b, Ü2 280a

597 S 111a, Ü1 275a, Ü2 280a

598

Dil-teng olıcaķ kârih olur er cāyı
 K̄or m̄untehezāt-ı fūshat-i ercāyı
 Ūmmīd-i difā'-ı ğamla dem-beste eder
 Nālīşkede-i recāda her ercāyı

599

Gülşende hırām-ı kadd-i mehzūnuñla
 Bu kalb-i kemīne-ḡāhişim şād eyle
 Luṭf eyle bu dem-beste-i tāb-ı eleml
 Telķin ile sāye-ḡāh-ı şimşād eyle

600

Āḡir giderek rān-ı sefid-i yāre
 Mūy-ı siyehiñ hūcūm edip mūrānı
 Enmūzec-i gird-i lāne-i mūr eyler
 Efzāyiş-i intişār ile mū rānı

601

Ey mīr-i sitemger ğazab-ı şāhiden
 Bilmem ki hemīşe sende bu ķorkı ne
 Şeh şanma saña tıġını maġmūd etse
 Şemşirini cellād-ı kaza ķor kına

602

Jengār-ı ğam-ı dili kef-i sākiden
 Hengām-ı gül ü lālede aldır cāma
 Teshīr-i neşāta sen de cāmı āl et
 Tā şāhid-i devr-i gülde āldır cāme

603

Ey Rāfizi-i tebeh-gümān şanma seni
 Mebgūz ederim hey'āt-ı mendiliñden
 Bed-gūluġ ile cān-ı ḡabīşin ancak
 Lāyık görürüm 'ikāba men diliñden

598 S 111a, Ū1 283a, Ū2 280a

599 S 111a, Ū1 275a, Ū2 280a

600 S 111a, Ū1 283a, Ū2 280a

rān-ı S, Ū1: rāz-ı Ū2

601 S 111b, Ū1 275a, Ū2 280a

602 S 111b, Ū1 275a, Ū2 280a

603 S 111b, Ū1 265b, Ū2 280b

604

A' nāk-ı şikāk-ı fırka-i a' dāya
 Tiğ ü teber-i cezāyı keskin eyle
 Eşrār ile ünsü vahşete ibdāl et
 Ol t̄ayifeden ülfeti kes kīn eyle

605

Her kimse ki künc-i şakvetiñ mālīkidir
 Dil-bend-i nekālī sekarıñ Mālīkidir
 Kim menhec-i kesb-i seḫaṭ u rıdvānda
 Her merd-i ḫariş-i şervete māl ikidir

606

Temhīd-i muḫaddemāt-ı ıslāḥ ederek
 Cehl ile tevassuṭ etme her mā-beyne
 Zirā ki çerāğı düşmen-i rūḡan eder
 Hem-şoḫbet iken girse eger mā beyne

607

Mīnā-yı mey olmadıkça olmaz rüşen
 Muḫlimdir o encümen ki bī-mīnādır
 Mīnāyı münādīm etmedikçe olmaz
 Rindāna ḡamıñ vürūd-ı bīmi nādir

608

Her t̄ami' e bu devr-i denīde şimdi
 Ḥarmengeh-i nān sāye-i bī-dīnādır
 Aç kalsa daḡı sāye-i bīdīn ister
 Gūyā ki aña sāye-i bīdī nādır

609

İtmām-ı mehāmı zenleriñ müşkildir
 Āmālī tamām olsa da eksik derler
 Ḥāk-i emelinde toḡm-ı gevher eksen
 İfrāt-ı t̄ama' dan yine eksik derler

604 S 111b, Ü1 275a, Ü2 280b

605 S 106a

606 S 113a, Ü1 289a, Ü2 281a

607 Ü1 261b, Ü2 281a (Ü1 289a'da tekrar yazılmış)

608 Ü1 262a, Ü2 281a (Ü1 289a'da tekrar yazılmış)

bī-dīnādır Ü2: bī-dīnādır Ü1: bīdī nādır Ü2: bīdī nādır Ü1

609 Ü1 289a, Ü2 281a

610

Dil-beste-i cevri olunca reh-yâb olma
 Dervâze-i emr ü nehy-i her ser-dâra
 Kahhâr saña nevbet-i hükmün verse
 Her öyle metâ‘-ı kâsidi ser dâra

611

Ẓann etme mürîd-i sâde-rû mürşidden
 Ta‘lîm-i sülûk-i râh-ı tensîk ister
 Endîşesi ol şâ‘ibeden ‘ârîdir
 Tensîke bedel o nerm-ten sik ister

612

Bu tâb-ı elemle olmamak mümkün mi
 Nakdîne-i dâğ-ı derde câbî-sîne
 Dil-sûhte-i elemde zîrâ nic’ olur
 Dâğ-ı gam-ı ‘aşk-ı yâre câ bî-sîne

613

Hîç merdüm-i sîne-şâf ile bir mi olur
 Pür-kaşvet olan derûn ile bîrûnu
 Zîrâ ümemiñ gâfil ü âgâhında
 Var şanma görür türâb ile bir unu

614

Yokdur zame‘-i hecîr-i hecr ile bizim
 Câm-ı leb-i yâre meyle bî-h‘âhişimiz
 Olmaz tef-i sînemiz pezîrâ-yı zevâl
 Oldukça gönülde mey lebi h‘âhişimiz

615

Ey pâdişeh-i harîş-i câh u haşmet
 Alma nîgeh-i ragbete ko ticânı
 Zûd eyle tehiyye-i iktidârîñ var ise
 Sen maḥmaşa-i me‘âda kût-ı cânı

610 Ü1 289a, Ü2 281a

611 Ü1 289a, Ü2 281a

612 Ü2 295a

613 Ü1 283b, Ü2 295a

614 Ü2 295a

615 Ü1 283b, Ü2 295b

616

Düzdân-ı heves hazîne-i cismden
Kâlâ-yı şafâ-yı 'ayşî sürrâkımdır
Levh-i serîme kılîk-i kazâ gûyâ kim
Erkâm-ı devâm-ı derd-i ser râkımdır

617

Mün'im guraf-ı riyâzda cây ederek
Dergâhına mahlûku cebîn-sây ederek
Şâyeste degil mi dest-i sū'-i 'ameli
Etse haşab-ı cismîni ilkâ-yı derek

618

Ârâyîş-i düş-ı çerhdir pây-ı hulûş
Hem-kadr-i serîr-i 'arşdır cây-ı hulûş
Şermende eder muttaşîf-ı ihlâş
Takrîr-i şehâdet etse ma'nâ-yı hulûş

619

Yok mevhibe-i nefîs çün-ni' met-i şıdk
Olmaz seme-i 'azîz çün sîret-i şıdk
Hem-tâbiş-i cebhe-i zekâ olsa n'ola
Her nâşîye-i secde-ber-türbet-i şıdk

620

Tevfik sebât-kârî-i şabr iledir
'İzz irtikâb-ı h'ârî-i şabr iledir
Tertîb-i simât-ı şubh-ı 'îd-i bağyet
Muhlîslere rûze-dârî-i şabr iledir

621

Teshîre çeker 'arûs-ı me'mûlû kerem
Mekşûf kılar hicâb-ı mesbûlû kerem
İhsânkede-i Beyt-i 'Atîk-i Hâkda
Âmâde eder cümle-i mes'ûlû kerem

616 Ü1 257b

617 Ü1 264a

618 S 136b, Ü1 307b, Ü2 4a

619 S 137a, Ü1 307b, Ü2 4a

620 S 137b, Ü1 307b, Ü2 4a

621 S 137b, Ü1 308a, Ü2 4b

622

Rûy-ı dîl ü cāna gāze-sādır re'fet
 Meşşāta-i hūsn-i bî-bahādır re'fet
 Muhtāca zekāt-dād-ı 'avn olmağla
 Aşhābına cālib-i rızādır re'fet

623

Yok hem-ser-i pîşe-i şehāvet ašlā
 Dil-ẖāha muvāfîk olsa kārı ammā
 Dil-ẖāha muvāfîk olmadıkça zîrā
 İmsāki görür ehl-i kerem 'ayn-ı 'atā

624

Her demde secāyā-yı kerem böyle gerek
 H̱urşid-i zamīrinde ziyā böyle gerek
 İbrāz-ı nuķūş-ı şuver-i āmāline
 Āyine-i kārında cilā böyle gerek

625

Menhūm-ı 'akār olan gāmın def' edemez
 Cem' etmeyicek sa'y ile cābī mālī
 Rāhatkede-i bāb-ı tevekkülde iken
 Hiç guşşa vü gam eder mi cā bî-mālī

626

Zehr-ābı 'asel-hayāl-i bāl eylemişiz
 Çirk-ābı taşavvūr-ı zülāl eylemişiz
 Hîzānı sezā-yı vaşf-ı ahrār etdik
 Hakkā ki vebāl üzre vebāl eylemişiz

622 S 138a, Ü1 308a, Ü2 5a

623 Ü1 308b, Ü2 6a

ammā Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

624 Ü1 307a

625 Ü2 276b

626 Ü2 255b

NAẒM

1

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Bî-bezl-i 'atâ dil-beri zâhid kucamazdı
Tebzîr-i menî etmese böyle kocamazdı
- 2 Hem-h'âbesi hakkında te'essüfle demezdi
Âhîr vera' u zühd ile hayfâ kocam azdı

2

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Kemend-endâz-ı mevc-i pehlevânî
Şikâr eyler hezârân pehlevânı
- 2 Kadehler sâkiyâ olsun müheyyâ
İnâ'-i bâdeniñ geldi evânı

3

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Kibâr-ı şehîr ile mecbûrdur mücâlesede
Ne deñli mürşid-i şad-sâle bî-mecâl ise de
- 2 Dimâğ-ı hürmete şîrîn gelir mişâl-i şeker
Faķihe dirhem-i rüşvet eger vebâl ise de

4

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Kânûn-ı diliñ aķger-i gülşencesi yok mu
Çün-sûziş-i hasret gönül eglencesi yok mu
- 2 Bilmem ne cesâretle düşer düşmen-i şadî
Şûrişkede-i sinede ğam pençesi yok mu

5

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Ol kaşı kemânımla hemân yayıla kaldım
Mestâne görüp mâh-ı ruķuñ ayıla kaldım

1 S 104b

2 Ü1 285b, Ü2 280b

3 Ü1 285b, Ü2 280b

4 Ü1 289b, Ü2 281b

5 Ü1 289b, Ü2 281b

- 2 Hāl-i siyeh-i zîr-i lebi nokta-i bādır
Hayretle nigāh eyleyicek bayıla kaldım

6

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Güşāyiş-i 'uqad-ı zülfü şanma müşkiledir
Ki halli nāhun-ı bûy-ı 'abîr ü müşk iledir
- 2 Revāk-ı çeşm-i tere intişâr-ı gerd-i keder
Şühûd-ı kâdime-i zâhidân-ı huşk iledir

7

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Yetdikçe mālā mün'imiñ āzı çoğalmada
Dünyāda seg gibi tek-ü-tāzı çoğalmada
- 2 Rüşvetledir mu'āmele-i halkı 'ālemiñ
Birbirlerine hep verip azı çoğ almada

8

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Cāmi' de gör ol dil-ber-i Kürdü ne iş itdi
Seccāde-i mihrāba tükürdü ne iş itdi
- 2 Men' eylemedi anı ne şeyh ü ne mü'ezzin
Kaṭ'ā biri güyā ki ne gördü ne işitdi

9

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Meysiz fezā-yı bāğda nā-ḥ'oş bulunmuşuz
Mînā-yı bî-gül-āb gibi boş bulunmuşuz
- 2 Efsûs kim 'ilāve-i teşrîf-i yârde
Mestî-i rāḥ-ı şerm ile ser-ḥ'oş bulunmuşuz

10

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Zamāne şeyhlerinden kitāb-cûy olma
Ne deñli teşne iseñ de git āb-cûy olma

6 S 112a, Ü2 281b

7 S 112a, Ü2 282a

8 S 112a, Ü1 287a, Ü2 282a

9 S 112a, Ü1 287a, Ü2 282b

10 S 112a, Ü1 287b, Ü2 282b

- 2 O bî-fürûg-ı 'amel zulmet-i riyâ-hûdan
Saña naşihatim olsun ki tâb-cüy olma

11

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Serâb-cüy olarak biz şarâb-cüy olduk
Şarâb ile yine gör kim serâb-cüy olduk
2 Şarâbı terk ü ser-i âb-cüy iken ey dil
Serâb-ı hayrete düşdük şarâb-cüy olduk

12

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bakma le'ime baħr-ı ğinâda yüzerse de
Hurd u büzürge nakd-ı 'aḫsı yüzerse de
2 Her nakd kim mücâvir-i künc-i li'âm ola
Nâ-şüste alma destiñe anı yu zerse de
3 Yek dirhemiñ hulus ile erzâlden Edib
Olmaz mecâl-i kabẓına sâ'î yüz erse de

13

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Vefâ ümmidi yok merd-i dü-rûda
Giyâh-ı mihrin et dilden dürûde
2 Düçâr oldukça da şâm u seherde
Sezâvâr etme ithâf-ı dürûda

14

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Derviş sen de şeyhe varıp bir qarışagör
Hem-dest olup te'ânuk ile bir qarışagör
2 Çün şöhet-i şebaneyedir meyli mürşidiñ
Sen aña şehr-i Şâm işi var bir qarışagör

11 S 112b, Ü1 287b, Ü2 282b

2 düşdük şarâb-cüy olduk S, Ü2: düşdük serâb-cüy olduk Ü1

12 Ü1 288a, Ü2 282b

13 Ü1 288a, Ü2 282b

14 S 112b, Ü1 288b, Ü2 283b

15

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ta' zibden münâfika var mı enine yer
Zirâ ne gök kabûl eder oldu anı ne yer
- 2 Yokdur dilinde dâ' iye-i zâd-ı uhrevî
Mihmâneh-i me' âdda bilmem anı ne yer

16

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Hâtırın ehl-i vefâ yârâna mağşûş eylemez
Levh-i şâf-ı sînesin kâsretle menkûş eylemez
- 2 Nehc-i şıdķında revâ görmez mesîr-i gafleti
Va' d-i mesbûķ-ı ehibbâyı ferâmûş eylemez

17

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Varsan mekân-ı yâre de görsen o yâr yatar
Sen anı bir uşûl ile zâhid uyar yatar
- 2 Ağyâra reh-zen olmağa meyl etme şûfiyâ
Zirâ o şûh her kese öyle uyar yatar

18

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şûfî miyân-ı dil-beri her şeb kucar yatar
Pîr olsa da bu hâl ile böyle kıocar yatar
- 2 Ölse meğâk-i mürde-ten-i kebş-i cîfesi
Zevvâra güyâ görünür bir kıoc er yatar

19

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 O meh süzendegân-ı 'aşķa hîç yanınca yer vermez
Kebâbâsâ 'acebdir belki her yanınca yer vermez
- 2 Yed-i şemşîr-i çeşmi âzmend-i hûn-ı 'âşıkdır
Ki çekmez destin aşlâ ya' ni uşanınca yer vermez

15 S 113a, Ü1 261b, Ü2 283b (Ü1 288b'de tekrar edilmiş)

16 Ü1 286b, Ü2 284a

17 S 113a, Ü1 286a, Ü2 284a

18 S 113a, Ü1 286b, Ü2 284a

19 S 113a, Ü1 285b, Ü2 284b

20

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Ey şüh deriñ 'âdeti meşhûdum o derse
Gelsin aña naqdîne-i cânı kim öderse
- 2 Ders-i hevesiñ derd ise 'uşşâkdan özge
Olsun edeb-âmûz-ı te' allüm kim o derse

21

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Dür-i eşki der-i dil-dârda bî-kıymedir şanma
Hedeflik nâvek-i müjgân-ı yâre kıymadır şanma
- 2 Ne deñli zaḥm-dâr olursa 'âşık iltiyâm eyler
Anı sen taḥte-i hicrânda kıyma kıymadır şanma

22

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Çeşminde ol ki ḥaşyet-i Hâkdan nem azdır
Yok şübhe bî-nevâ-yı şevâb-ı namâzdır
- 2 Mün'im ki bî-namâzî ile kesb-i mâl ede
Peyveste iddi' â ile der kim nem âzdır

23

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bize çerḥ inkıyâd etse ḥarîm-i bî-zen eylerdi
Ki vaşl-ı duḥter-i rezle muvâfık bize neylerdi
- 2 Bize vâ-bestedir zâhid rehâyî kayd-ı 'âlemden
Zen-i dünyâya dil versek göreydik bize n'eylerdi

24

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şûfî hevâ-yı fahrını koy bu riyâseniñ
Kim reh-zen-i felâḥıñ olur bu riyâ seniñ
- 2 Dehriñ firâş-ı devleti maḳrûn-ı 'usr iken
Ferş-i yesiriñ olsa yeter buriyâ seniñ

20 S 113b, Ü1 286b, Ü2 284b

21 S 113b, Ü1 286b, Ü2 284b

22 S 113b, Ü1 261b, Ü2 285a

23 Ü1 291a, Ü2 286a

24 Ü1 291a, Ü2 286a

25

mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

- 1 Şehā lutf eder isen it yerine
Yerine olmayan lutfuñ yeri ne
- 2 Ekilen dāneler bitmez mi şandıñ
Birine biñ biter düşse yerine
- 3 O deñli şarf-ı naqd-ı himmet et kim
Kerem-kārān-ı 'ālem hep yerine
- 4 Olur merd-i tamāmiñ qadri 'ālī
Kıomaz nā-dānı kimse it yerine

26

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Kāzā ki merdüme her maṭlabı teysir eder birden
Gehī naqş-ı hıuşulün lā-cerem tağyir eder birden
- 2 Gehī Ya' kûbveş mehcür iken rûy-ı merāmından
Kamış-i Yûsuf-ı ümmid ile tebşir eder birden

27

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Bün-i zülfü kınakveş cāygāh et tüt kınak sen de
Gül-ābāsā hem ol gisûya ey dil bir kınak sen de
- 2 O şāh-ı kışver-i hüsn ü bahā teşrif-sāz olsa
Tevakkuf etme istikbāline çık bir kınak sen de

28

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Çemende hātırımız cûy-ı āb mā' ilidir
Kebūd şışe ile bir şarāb mā' ilidir
- 2 O Nıl-çeşmi neşāt-ı mey ile āğûşa
Çekip o atlas-ı mā' ile h'āb mā' ilidir

25 S 114b, Ü1 290b, Ü2 286b

26 Ü1 292b, Ü2 287a

27 S 115a, Ü1 292b, Ü2 287b

28 S 115a, Ü1 292b, Ü2 287b

29

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nüküd-ı feyz ile gencine-i endişe mālīdir
Güherhā-yı nikāt-ı nā-şenīde kendi mālīdır
- 2 Bülend ü pest ü huşk ü terde ašlā koymadı māye
Kemīn-i kân u deryādan şorulsa cümle mālīdır

30

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Cihānda ehl-i rāhat hep Hudā-nā-ters olanlardır
Ki ya' nī h̄'āce-i İblīs ile hem-ders olanlardır
- 2 Bakılssa bāğ-ı 'ālem içre lezzet-gīr-i h̄'oş-hālī
Mücerred hem-şī'ār-ı mīve-i bī-gars olanlardır

31

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Göñül bu rencişi-i gamdan bulurdu emniyyet
Eger ki zaḥmına dil-ber edeydi em niyyet
- 2 Görünce yāri yitirdim murād-ı ḥātırımı
Güm oldu şafḥa-i dilden nuḳūş-ı emniyyet

32

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Turreñe gör ki hevā-dār oldum
Mālik-i hāme-i şad mār oldum
- 2 Hele maḥrūm degildir göñlüm
Severek ardına der-kār oldum

33

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Şeyḥ-i guzzī pūştünü tezyinde
Fenn-i zışt-i şeynini tebyinde
- 2 Ziyy-i zen bī-neşz-i bī-çiz-i peşiz
Baḥşış-i şakb-ı bünü taḥmīnde

29 S 115b, Ü1 292a, Ü2 287b

1 Güherhā-yı S, Ü2: Gevherhā-yı Ü1

30 S 115b, Ü1 292a, Ü2 288a

31 S 115b, Ü1 293a, Ü2 288a

32 S 115b, Ü1 293a, Ü2 288a

33 S 115b, Ü1 293a, Ü2 288a

34

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Marîz-i sūz u tāb-ı hecr-i yāriz
Devā-ḥāh-ı ṭabīb-i rūzgārız
- 2 Peyām-ı sūnbül-i zūlf-i nigārı
Nesīm-i cān fezādan ḥāstgārız

35

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Reh-nümādır sālîkine ḳavl-i şeyḥ-i Mevlevî
Kim edā-yı nuṣḥ ile maḳlūbu eyler müstevî
- 2 Nūr-baḥşāy-ı nigāh-i bülbulān-ı şevḳdir
Ser-be-ser gülzār-ı ebyāt-ı kitāb-ı Meşnevî

36

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Kesdim ümîdi çāh-ı zekānda şū varsa da
Şūr-āb-ı teşnegî dil ü cānım şū varsa da
- 2 Olmaz sidād-ı raḥne-i ḡam pîşe-kār-ı çerḥ
Lāy-ı ferahla ḥāne-i ḳalbim şı varsa da

37

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Darb içün a' dāya tecrîd et dem-ā-dem kurdeyi
Yoḥsa taḳlîd-i miyān etme mücerred gör deyi
- 2 Her meşāfî zāmin-i ecr-i gazā fehmi eyleme
Nāra ḳoyma sen seni firdevse Ḥālîḳ ḳor deyi

38

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Aḫıysa geldigini istemez gedā derine
Ġanî sipihre göz açmaz degil ki dāderine
- 2 Emîr-i şehir ile 'aḳd-ı uḥuvvet etmişdir
Baḳınca reşḳ ederim mün'imîñ birāderine

34 S 111b, Ü1 294a, Ü2 289a

35 S 111b, Ü1 293b, Ü2 289a

36 S 112a, Ü2 289b

37 Ü1 297a, Ü2 290a

38 S 112a, Ü1 296a, Ü2 290a

39

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Raķīb nīm-ten dil-beri tek ellemesin
Ki dil-remīde-i āşūb olup tegellemesin
- 2 O mū-miyān ki nümūdār-ı rişte-i cāndır
Anı şaķın yed-i enzār-ı ğayr bellemesin

40

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Eţvār-ı kerem hūķ-ı semāh umma denīden
İhsāna bedel sīret-i buhl um Medenīden
- 2 Ser-sebz ise de aşl-i redī şanma hafīdir
Bīġāneliġi zīver-i tāt-ı çemenīden

41

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ey 'illet-i kuvā-şiken-i fāķaya 'ilāc
V'ey mużmeħil-kon-ı eşer-i dā'-i ihtiyāc
- 2 Dārü'ş-şifā-yı dergeh-i hāşında mürtekim
Bīmār-ı faķra edviye-i şihhat-i mizāc

42

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Sipihrin bulsa da reng-i 'adem sādāt-ı 'ādātı
Yine terk eylemez ehli himem 'ādāt-ı sādātı
- 2 Kerem-kārān için hācet-revāyī mümkün iken
Taleb-kār eylemek lāyık deġil aşhāb-ı hācātı

43

der-Haķķ-ı Urfevī Bārī'ā

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Da'vā-yı nażm u neşr bu ġün bār-ı 'ādedir
Kim de'bi nażm u neşrini her bār i'ādedir

39 S 112a, Ü1 296a, Ü2 290a

40 S 112a, Ü1 296b, Ü2 290a

41 S 112a, Ü1 296b, Ü2 290a

42 S 112a, Ü1 296b, Ü2 290b

43 S 112b, Ü1 297b, Ü2 290b (Başlık: S)

- 2 Kirpās-ı Urfevîsi ki Hindî şatar müdām
Hakkā ki dūş-ı fahrına şāyeste sâdedir

44

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Cānā sitem ü cevri sezā görme bu şāna
Seyl-i diyem-i eşk-i teri qoyma boşana
- 2 Zülfünde girih-beste olan mekri haṭā mı
Hall etse eger pençe-i nāzında bu şāne

45

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Olmuş cebīn-i şeyḥe hemān bu nigāšte
Etmiş zemīn-i qalbine de bunı kāšte
- 2 Kim vāridāt-ı cerr ola emr-i ma'īšetü
Aşlā umūrun etmeye Hakkā gümāšte

46

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Şeyḥ-i dūn hālik olur dil-beri oldukça kazaḳ
Qabrin ister ki hemān ḥüsn-i rızāsıyla kazaḳ
- 2 Yā ki cān bulmaḳ için dil-beriniñ ister kim
Müy-ı endāmın aña hırḳa-i peşmīne yapaḳ

47

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Dendān-ı nāzüküñ ki leṭāfetde incidir
Tāb-ı nigāhı cezb ile enzārı incidir
- 2 Silkü'l-le'āl-i vuşlatıña nā'il olmadıḳ
Bilmem bunuñla va'de-i luṭfuñ kaçıncıdır

44 S 112b, Ü1 297b, Ü2 291a
1 diyem-i S, Ü2: yem-i Ü1
45 S 112b, Ü1 297b, Ü2 291b
46 Ü1 294b, Ü2 292a
47 S 113a, Ü1 298b, Ü2 292a

48

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâhid rûkâd-ı hubb-ı sivâdan gözüñ uyar
Yohsa sitîz-i nâvek-i ğaflet gözüñ uyar
- 2 Görmez nihüfte kârîñ zann etme sevdiğin
Tedkîk ile görür seni görmez gözüñ o yâr

49

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Bulmayan mâye-i irfâkı nemâ mîzinden
Nem-i hicrân akıdır çeşm-i nem-âmîzinden
- 2 Güm-sürâğ-ı pey-i esbâb-ı nemâ her kim ise
Müstedill olsun aña hüsn-i nemâm izinden

50

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Kimse bilmez dil-i erbâb-ı ğamîñ tasesini
Bâng-ı âhıyla bülend eylemeye tâ sesini
- 2 Olamaz nâ'il-i tiryâk-ı meserret 'âşık
Zarf-ı zehr-âb-ı hümûm etmeyicek kâsesini

51

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâhid 'aceb mi levî ile yâd eylesek seni
Azdîñ sinîn-i 'ömr ile buldukça sekseni
- 2 Kelb-i 'akûr-ı nefis ile yok tâb-ı satvetiñ
Heştâda erdiñ etmedi aşğâ o seg seni

52

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Dil veren tedbîr ile dünyâ gibi bu lâşeye
Neyle eşyâdan ne mümkündür zafer bula şeye
- 2 Lîk matrûh-ı segân etmiş Hudâ bu cîfeyi
Tâ ezel kısmetleri haşr eylemiş bu lâşeye

48 S 113a, Ü1 298b, Ü2 292a

49 S 114a, Ü1 295b, Ü2 293a

50 S 114a, Ü1 295a, Ü2 293b

51 Ü1 299b, Ü2 294a

52 S 215a, Ü2 294b

53

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Şarāb-ı nāba kıymaz ehl-i ' aşkı mey lebi meyle
Lebi varken mey-i gül-güne ' aşık meyle bīm eyle
- 2 Derūnu neş 'emend-i cūr ' a-i cām-ı leb-i yār et
Zülāl-i la' line dūr ol hevā-yı meyle bī-meyle

54

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 ' Aşıkıñ şanma zevāl-i elemi nāyiledir
Mey-i gülfām ile pūr tā ala mīnā iledir
- 2 Fūrkat-i yār ile bi' l-cümle havāsı tā kim
Ele mīnāyı alırken elemi nā ' iledir

55

mef' ülü mefā' ilü mefā' ilü fe' ülün

- 1 H' oş görmez isen nāna meges gibi konanı
Sen dağı tufeylīcesine alma kı nānı
- 2 Miṭ' āmlarıñ tu' me-bedel k' oldu şı nānı
Rān-dīde eder gāflet ile nāna şınanı

KİT'ALAR

1

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Aldanma şaķın pā-be-hevā neş'e-i cāma
Mehcūr-ı dīl et keyf-i şarāb-ı ke-serābı
- 2 Sāķi-i felek sāğara sīr-āb eder ammā
Maħrūr-ı meye her şuşadıkça keser ābı

2

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 'Aceb ehl-i heves bīgāne-i hūy-ı kanā' atdır
Görürken cāme-i peşmīneyi dūş-ı kabāyilde
- 2 Yine dīl-beste-i tekşīr-i eşvāb-ı 'avārīdir
Bilirken merdüm-i ħursende besdir bir kabā yılda

3

- 1 تمنيت حتفى يا اخا اللؤم حاسدا
نصيبى متى ابقت ان اكفانى
- 2 دهاك تمنيك الفنا الذى البقا
فلاتك فى ريب بانك فانى

4

mef'ülü fâ'ilātü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Yārānı ictibār-ı nedāmetle zār eder
Bezm-i münādemetle o kim bed-edā olur
- 2 El-ħaķ mizāc-ı sem'-i suħan-dān-ı 'ārife
Güftāra her mübāşeretı bed'e dā olur

1 S 107a, Ü1 278a, Ü2 208b

2 Ü2 259b

3 Ü2 259b

4 Ü2 259b

5

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Hāyāl-i irtikāb-ı hürmet-i meyden herāsān ol
Şakın kendiñ şereh-kār etmeden hānūt-ı hāmmāra
- 2 Celādetle bu nefis-i mār-kirdārı zebūn eyle
Dilīr-i gayret ol pūşt-i mecālī etme ham mārā

6

- 1 اذا كنت ردا فى اتاحة منيتى
فلا تنصرف عنى حبيبى قف ليا
- 2 فكيف يفز بالفتح مقلد آخر
الم يك مقول ببابك قفليا

7

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 'Uluvv-ı kadr ile hāyın nice emīn eyler
Cihānda nāmını oldukça kār-ı düzdīde
- 2 Ki her ne deñli riyāz içre ser-bülend olsa
Görür mü serḥa-i müstaḫīmi düz dīde

8

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Mühim-sāz-ı ināyet gaybdan rūzī-res oldukça
Sipihriñ merde istignā güzeldir aş-ı nāsından
- 2 Şehin-şāhān-ı dehre maḳ' ad-ı taḫt-ı serā āḫir
Fürüterdir cihānıñ merḳad-ı taḫtū'ş-şerāsından

9

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Gürūh-ı merd ü zen mi' zār-pūş-ı 'ār ancak
Vücūh-ı ḥalkda reng-i ḥayā nā-müdreğ olmuşdur

5 S 102b, Ü1 293b, Ü2 288b

6 S 105a, Ü1 256a, Ü2 274b

7 S 107a

8 S 108a

9 S 108b

- 2 Te'āmīde nazarlar hep şühūd-ı gurre-i şavma
Ki mäh-i rüzeniñ her rüzu bir yevm-i şek olmuşdur

10

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

- 1 Etmez nıgeh-āzurde-i sımā-yı hıyānet
Evlādına re'fetle analar ümenādır
- 2 Uymaz ümenā lafzına ma'nā-yı hıyānet
Zirā ki lisān-ı 'Arabīde üm anadır

11

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Cünün-ı şıdkı ben 'aql-ı riyādan rüşenā buldum
Halel gördüm riyā renciyle çeşmi perdelilerden
- 2 Ki çerh üzre hümāveş tā ebed pervāza 'azm etse
'Anā çekmez 'amelden sākıt olmaz per delilerden

12

- 1 ايا سيرا فى الكون حبا لجاهه
تتايت عن امن بجذب المواكب
- 2 كانك فى بحر تجافيت سيفه
يهيج بامواج لحطم المراكب

13

- 1 يا غاشد القوم يوما زدتنى الما
كان قلبى حديث الهجر منك درى
- 2 بمثل هذا متى كررت لى خبرا
وجدتنى كاره الاوطان من كدرى

10 S 110b, Ü1 261a, Ü2 280a

11 S 111a, Ü1 293b, Ü2 288b

12 Ü2 280b

13 Ü2 280b

14

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Ne deñli kılsa 'arz-ı mihrbānī
Şadākat umma merd-i Hāricide
- 2 Şakın her nişi nüş etme taḥayyül
Gülū-gir etmeden geç ḥārı cide

15

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Vidād-ı 'āşika ḥüküm-i kazādır ey zāhid
Anıñla çek diliñi fāriğ ol muṭā' aneden
- 2 Bu emre vācib olan ittibā' iken bilmem
Muḥālefet saña fermüde-i muṭā' a neden

16

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şakın taşdı' edersin girme 'āşık dergeh-i yāre
Nevā-yı nāy-ı āh u eşk-i çeşm-i girye-sāzıñla
- 2 Beyān-ı rāzıña bir ḥālī ancak ihtiyār eyle
Girince eşk-i çeşm-i ḥasretiñle gir ya sāzıñla

17

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Murādım dehrde bir nā-çeşide sīb-i ğabgabdır
Bu bāğ-ı 'ālemiñ yok bende ḥāhiş özge sībine
- 2 Beni ol esb-i fāris-der-kaḫā-yı ḥüsn rām etmez
Ki ben indikçe zīn-i vuşlatından özgesi bine

18

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Rızā-cūyum degilse şıdk ile nehc-i sülükünde
Baña şefkatle yād etmek yakışmaz nām-ı ebnāmı
- 2 Fesād-ı kār-ı ebnā ḥār eder nām-ı ebi zīrā
Ki tā ebnası bed-nām ola olmaz nām-ı eb nāmı

14 Ü1 288b, Ü2 280b

15 Ü1 288b, Ü2 280b

16 Ü1 288b, Ü2 281a

17 Ü1 288b, Ü2 281a

18 Ü1 289a, Ü2 281a

19

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Bezmiñizden muḳtezā-yı gerdiş-i devrân ile
Çünkü dūruz ey nedīmān-ı şafā birden siziñ
- 2 Çillegāh-ı vahşet-i dūrīde olduk nā-güzīr
Aşinā-yı şöḫbeti şūfī gibi bir densiziñ

20

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

- 1 Hülusu pāy-dār oldukça şanma
Zebūn-ı ḫaşm olur her Ḳahramānı
- 2 Ki taşvīr etse şeklin lāyık etmez
'Adūya Ḳahramānı ḳahra Mānī

21

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Va' d ile gūş-ı dile gelmez nevīd-i inbisāt
Tā kef-i sākīde görmez dīde-i bīnā meyi
- 2 Yoḡiken bürhānı te'yīd-i sedād-ı ḳavline
Şıdḳa ḫaml etmem kelām-ı ḳāşıd-ı bī-nāmeyi

22

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

- 1 Felekde cūş-ı emvāc-ı zīyāveş
Görünse cūybār-ı zer ḳamerde
- 2 Riyā vü zerḳa merhūn olsa neyli
Yine düşmez şerāhet zerḳa merde

23

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Tār-ı ketān-ı suḫtu göñüldeñ ḳabūl ile
Ḳoymaz ḫarāmı kārīh olan er ḳamışine
- 2 'Uḳbāda ger isā'et-i suḫtu cehūl isek
Te'şīr-i mār-ı nış-zen-i erḳamı şına

19 Ü1 289b, Ü2 281a

20 Ü2 281b

21 Ü1 289b, Ü2 281b

22 Ü2 281b

23 Ü1 289a, Ü2 281b

2 suḫtu Ü2: rızḳı Ü1

24

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Muḥakkak kesb-i naqd-ı meyde zāhid
Geçerdiñ hep gürüh-ı kāsibini
- 2 Gül-āb-ı nekhet-i cām-ı şarāba
Olaydı sende lāyık kās-ı bīnī

25

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 'Āşık-ı zāra dūçar oldukça nā-çār ol perī
'Arz-ı şevk-i nā-be-hengāmın görüp yoldan şapar
- 2 Eylesin beste güzergāh-ı nesīm-i āhı dil
Ol gül-i nāzük-beden zīrā hevādan nem kıpar

26

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Şemīm-i sūnbül-i gülzārı zūlf-i dil-dāra
Nümüne etme ki zīrā şabā-ķabādır bū
- 2 Ki būy-ı sūnbül-i ḥuldu nümüne etsek de
Yine denilse sezādır ķaba şabadır bu

27

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

- 1 Ol şūḥ-ı kīne-ḥāhıñ tīg-i teğāfülünden
Rūz-ı meşāf-ı ğamda her ķalb-i şerḥa-dīde
- 2 Renc-i şedīd-i zaḥmı kimden gelir bilirken
Lāyık degildir etmek isnād-ı şer ḥadīde

28

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Semend-i ser-keş-i dil-ḥāhıñ eger zāhid
Kef-i hidāyete lāyık olaydı bir reseni
- 2 Olurdu müncezib-i ķā'id-i sebīl-i hüdā
Çekerdi dest-i 'ināyet ṭarīķ-i birre seni

24 S 112a, Ü1 289a, Ü2 281b

25 S 112a, Ü1 289b, Ü2 281b

26 S 112a, Ü1 285a, Ü2 281b

2 etsek de S: etdikçe Ü1: etdik de Ü2

27 S 112a, Ü2 282a

38 S 112a, Ü1 289b, Ü2 282a

29

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Rüyüñ hezâr şem' ile hem-ser-fürüg iken
Degmez 'aceb ki şu'le-i yek şem'a birine
- 2 Zülfün şemîm-i müşk ü 'abîre hacel verir
Ammâ muķārın olmadı yek şem'abîrine

30

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Sefehle şüfî-i hîzâne-sîretiñ gerçi
Tarîkatinde bu cāhı ziyāde olmuşdur
- 2 Bu cāy-ı 'ār ile faḥr etmesin ki sâbıkda
Hezâr kerre bu cā hîz-i yāde olmuşdur

31

fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül

- 1 Ya hem-cāhına yā ki bed-ḥ'āhına
'Atāyā-yı şāhān 'aceb-günedir
- 2 Firāsetle bakısan hemān bu cihānıñ
Seḥā-yı Ferīdün-feri dūnadır

32

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Cevāz-ı mes'ele şorma fūḥūlden şayma
Bu 'ālimān-ı muḥanneş bu nev'acāyızden
- 2 Ümīd-i zerle ki tecvīz-i bī-cevāz eyler
Ḥaṭāsı 'ārife yegdir bu nev'acāyızden

33

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Dihkānî-i sitem-zedeniñ iḥtiyācıyız
İzhār-ı şehvet etme şaḫm dūğ ṭāsına
- 2 Oldukça sevb-i 'āriyetiñ rağbet eyleme
Ehliyle iltihāf edecek dū ḡitāsına

29 Ü1 289b, Ü2 282a

30 Ü2 282a

31 Ü1 287a, Ü2 282a

32 Ü1 287a, Ü2 282a

33 Ü1 287a, Ü2 282a

34

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Zen ü gulām-ı kamer-tal' atıñ o dem ki ede
Hevā-yı vuşlatınıñ sineden ibā hazeni
- 2 Sipihri-i kineveriñ etmeden cefā görünür
Gulām-ı taze ile ' aşıkā ibāha zeni

35

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Bir dilde tā ki rağbet-i zaḥm-ı gam olmaya
Yariñ aña ne fā'ide-i deşnesin diyem
- 2 Yā dümmel-i gılāzati kim puḥtelenmeye
Dil-dāra nük-i deşne ile deş nesin diyem

36

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Sālik-i minhāc-ı vaşl-ı dil-beriñ lāzım degil
Rāh-ı ' azminde süvār olduğı at eşkin ola
- 2 ' Aşık-ı bī-tāb ile lāzımdır olmak süst-gām
Cünd-i ' agyāra gerek ammā ki āteş kīn ola

37

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Gülşen-i pür-ḥār-āzār-ı sipihriñ gerçi kim
Yıl da bir kez ' āleme izḥār-ı luṭfu güllendir
- 2 Luṭf-ı ḳahr-āmizine ammā ki im' ān eylesek
Şadme-i āzār ile her bir gülü bir güllendir

38

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 فلما غرهم دهرى بجاه
ادان لاحتقارى جاهدونی

34 S 112a, Ü1 287a, Ü2 282b

35 S 112a, Ü1 287b, Ü2 282b

36 S 112b, Ü1 287b, Ü2 282b

37 S 115a, Ü1 288a, Ü2 282b

38 Ü1 288a, Ü2 282b

- 2 Kazā bilmezler ammā tu‘ me eyler
Gül-āba muhtemīken cāha dūnı

39

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Bünyesi āhenden olsa halkdan zann eyleme
Zührevār haddād-ı çerhīñ şadme-i çākūcuna
2 ‘Aczden çāk-i girībān eylemek sūd eylemez
Her nefesde yetse de dāmānıñ çāk ucuna

40

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Halkda şenşene-i terk-i vefā bā‘ işdir
Reh-i idmān-ı vefādan bize istikrāha
2 Nice bī-hem-reh olan rāha sülūk eyleyelim
Ki bu dem kalmadı hiç kimsede istek rāha

41

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Dil-i ‘uşşākını teşvīke semen-simālar
‘Arızıñ şanma ‘abeş reşk-i sifidāc ister
2 Vaşl-cüyānı harīş-i taleb eyler zīrā
Levni buldukça şafā nān-ı sifid ac ister

42

mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

- 1 Nā-bāveriz ferāğına şeyhīñ şarābdan
Destiyle ger sebū-yı şarābı kırarsa da
2 Rıtl-ı girān için yine cevfinde yer bulur
Mil’-i hum-ı dehānı kadar and içerse de

43

mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

- 1 Ey ‘aşık-ı şūrīde ser-i sine-i cāna
Destiñle n’içün şerha-i bigāne koyarsın

39 Ü1 288a, Ü2 283a

40 Ü1 288b, Ü2 283a

41 S 112b, Ü1 287b, Ü2 283a

42 S 112b, Ü1 287b, Ü2 283a

43 S 112b, Ü1 287b, Ü2 283a

- 2 Besdir eliñ ālūde-i hūn eylemeden geç
Dil-dārīñ anı hancer-i müjgānı қо yarsın

44

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Teseyyüd eylese şeyh-i siyeh-derūn-ı kezūb
Cemāl-i da' vī-i ferzendi daħi esved olur
- 2 Ederse kār-ı kıyādet berāy-ı istiḥbāb
O buḥl-ı ṭurfesi andan ziyāde aqved olur

45

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 'Āşık serābgāh-ı sebīl-i firākda
Demle sicāl-i çeşmini memlū bulansa da
- 2 Bir gün sirişk-i dīdesi şafvet-pezīr olur
Zirā ki lā-cerem durulur şu bulansa da

46

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Naḥv-i yāre kesr ü şarfa cezm edip fetḥ etdi şeyḥi
Kise-i pür-dirhem-i mecrūru bā-ref'-i ḥicāb
- 2 Zammesin naşb-ı sükün etdi sükūnun naşb-ı zām
Penc ü nühle eyledi taḥrīr-i erḳām-ı ḥisāb

47

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bize düşmen hemāl-i ḥill-i şādık 'arz eder kendin
Müberhenken simāt-ı sū'-i ḥulḳu böyle ḥilḳatle
- 2 Riyā'en da' vī-i şıdḳ eyleyip zāhirde bātında
'Adū-yı cān iken lāyık degil mi böyle ḥil ḳatle

48

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Bilemez zīb-dih-i tāc-ı sa' ādet kimdir
Cūhelā keşf-i ḥicāb etmeye tā cehlinden

44 S 112b, Ü1 287b, Ü2 283a

45 S 112b, Ü1 288a, Ü2 283a

46 S 112b, Ü1 288a, Ü2 283a

47 S 112b, Ü1 288a, Ü2 283a

48 Ü2 283a

- 2 Ki ser-i süflî-i nâ-ehle de düşse bir dem
Yine âvâre qalır şanmaya tâc ehlinden

49

mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

- 1 Tebâğuzla miyân-ı ten-dürüstân-ı cehâletde
Ne lâyıq cây-sâzı derd-i yâr ile 'alilâna
- 2 Sedâda nâ-muvâfıq sâhte 'arz-ı maḥabbetle
Berîdir Râfîzî beyninde etmekden 'Alî lâne

50

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Mey-ḥ̣âra sâkî-i felegiñ şanma şunduğu
Bezm-i cihânda meyle dolu âbginedir
- 2 Mey-ḥ̣âr-ı bî-inâbete ferdâ da aña kim
Derd-i ser-i ḥumâr ile pür-âb-ı kinedir

51

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Ey ḥ̣âce ben demem ki perend-i laṭîfden
Düş-ı fakîr-i sâ'ile hindî alaca ver
- 2 Yek dirhem-i ḥelâliñ ile nân-fürüşdan
Gâhî rağîf-i tâze-i nânı al aca ver

52

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bu ṭablgâh-ı gulgulenâk-i zamânede
Mızrâb-ı kire mey-dihedân kim neḳâredir
- 2 Ferdâda ḥâl-i nâkır u menḳûra kıl nigâh
Sîmâ-yı ḥâl ü şânları gör kim ne ḳaradır

49 S 112b, Ü1 288b, Ü2 283b

50 S 113a, Ü2 283b

51 S 113a, Ü1 285b, Ü2 283b

52 S 113a, Ü1 286a, Ü2 283b

2 Bu ṭablgâh-ı: Bu ṭalebgâh-ı S, Ü1, Ü2

53

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Siflede yok şānı aşhāb-ı 'uluvv-ı himmetiñ
Kadrde zīrā degil alçaq ber-ā-ber yüksege
- 2 Ğayrıñ olmuş çekmeden bār-ı ğamın āsūde-dil
Bilmiş eşter var iken teklif olunmaz yük sege

54

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 Te'āmī-i nigāh-ı re'fetiñden
Ğamıñla görmediñ hergiz bükāmı
- 2 Beni güyā revā gördüñ bu kāma
Sezāvār etmediñ ğayra bu kāmı

55

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 'Āciz-nişin-i hufre-i hāk-i hevān iken
Üftādelər ğubār-ı miḥandan ne silkine
- 2 Ol bī-kesāna çāre-i inḳāz olur mu hīç
Zīrā taḳıldı her biri bī-çāre silkine

56

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Her rüz u şeb cibāyet-i sīm ü zer etse de
Gelmez ḥayāl-i ḥarf-i şenā şeyḥe mīrden
- 2 Şad men ḥamīr-i nān ile pūr olsa teknesi
Degmez dehān-ı zayfına bir şey ḥamīrden

57

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Tāriḳ-i emn-i ḥayrı terk ile fārṭ-ı ḥamāḳatle
Ḥaṭar var mı deme nehc-i şürūru intihācından
- 2 Dem-ā-dem ihtiyāṭ et ülfet-i cinnī-menişlerden
Ki işāl-i zārarda mün'adimdir intihā cinden

53 S 113a, Ü1 286a, Ü2 283b

54 Ü1 285b, Ü2 283b

55 Ü1 285b, Ü2 283b

56 Ü1 285b, Ü2 284a

57 Ü1 286b, Ü2 284a

58

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Etmez nümûde kimseye şekl-i beşâseti
Naḥvetle pîr-i ḥānḳahıñ baḳ şükûhuna
- 2 Sencîde olsa Kâf ile vezni girân gelir
Seyr et şekâletîñ göge hem-ser şu kûhuna

59

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Şimdi ne deñli cünne-be-düş-ı emân ise
Lâ-büd 'adû-yı nâkese bir gün oḳum deger
- 2 Bir güne ihtimâl-i teḥallûf kalır mı hiç
Mevcûd ise ḥavâş-ı işâbet oḳumda ger

60

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bakılsa çeşm-i 'ibret-bîn ile bu fitnegâh içre
O kim selb-i şi'âr-ı 'âr ile tezvîre düşmüşdür
- 2 Hemân erzân metâ'-ı pest-i püştün ḥâl ü mâzîde
Ṭaleb-kârânı istikbâl edip tez vire düşmüşdür

61

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Qadr-i güher-i ḥüsn-şinâsân-ı cihānda
Mikdâr-şinâsende-i gevher o lebîbiz
- 2 Kim çevresi yek-pâre zümürdürle muraşşa
Bir ḥâtem-i la'l añlamışızdır o lebi biz

62

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Muḳaddem ḥâtır-ı peymāneyi meksûr eden zâhid
Meye şimdi dehân u cevfi cām etdi sebû etdi
- 2 Sebeb hedm-i binâ-yı zühdüne bu inkisâr oldu
Anı mestûr iken rüsvâ-yı 'ām etdise bu etdi

58 Ü1 286b, Ü2 284a

59 S 113a, Ü1 286a, Ü2 284a

2 teḥallûf S, Ü2: tekellûm Ü1

60 S 113a, Ü1 286a, Ü2 284a

61 S 113a, Ü1 263a, Ü2 284a (Ü1 286a'da tekrar edilmiş)

62 S 113a, Ü1 285b, Ü2 284a

63

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 'Arz-ı merâma fûrşat olur bezm-i bâğda
Sâkî şununca cām-ı meyi yâre sîb ile
- 2 Besdir vesîle merhem-i ihsân-ı ümîde
Oldukça 'arz-ı hâl edeniñ yarası bile

64

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Pâre-i yağla meyi sâkî ki pür-elmâs ede
Sîne-rîşân-ı gamı bir dem kıomaz âsîb ile
- 2 Mey verir sîb-i zekânla telhî-i endûh olur
Vermesiyle iktirân etdikçe elması bile

65

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 'Îzârı dil-berimiñ reşk-i mihr iken çerhiñ
Cemâl-i mihrine şâyân degil dirahşânî
- 2 Benimle etme uşuvvet o mehle ülfet için
Bu kâr-ı nâ-sere zâhid degildir aḡ şanı

66

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Gerçi kim çok âftâb-ı evc-i ḡusn ü behcetiñ
Dehrde gördük ṭulû'un ḡâver-i eyyâmdan
- 2 Devr-i Âdemden beri ammâ ṭulû'un görmedik
Öyle bir meh-peykeriñ aşlâ sevâd-ı şâmdan

67

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Neşât-ı meclis-i rindân için ḡaṭar görünür
Eger ki şeyḡ-i meges-ḡû gelirse bûy-ı meye
- 2 Kemîne şadme-i ḡırşın taḡammül eyleyemez
Geline seng-i ihânet gelir sebû-yı meye

68

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Ža'ife şadme-i āzāra nīrūmend-i inşāfiñ
Bulunmaz kuvvet-i iqdāmı ne bāzū ne dirseğinde
- 2 Gezend-i i' tidādan müctenibken şīrlər bilmem
Gedā-yı 'ācize bu cevri-i bī-ḥaşıyet nedir segde

69

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Düşerse 'aks-i rūy-ı neḥveti ger zāhid-i ḥuşkuñ
Serābı şanma kim pūr-mevce-i çīn-i cebīn etmez
- 2 Semā vü arzda āsūde yokdur şerr ü şūrundan
Budur zannım hele şeytānı mekrinden emīn etmez

70

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Var mı vakti tã' ate şeyḥiñ ki maḥşūr eylemiş
Şoḥbet-i şāmin zene şubḥun ḡulām-ı emrede
- 2 Tã' ate bī-cā nice efrāz-ı vakt etsin o kim
Nehye münkād iken etmez itã' at emre de

71

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Bu hırşıyla demezdim cām-ı meyden zāhidā el çek
Doyursa sākiyān-ı 'anberīn-gīsū seni cāma
- 2 Qazā cām-ı ümīdiñ āba taḥşış eylemiş çünkim
Şarābī cāme giymekden de geç giy sūsenī cāme

72

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

- 1 Bā-mesken olan kimse mühimmāt-ı 'iyāli
Taḥşīle mücidd olmada bī-meskenet ister
- 2 Şāyeste degil ḥūy-ı kesālet aña zīrā
Sūkkāna ḡidā olmaḡ için mesken et ister

68 S 113b, Ü1 286b, Ü2 284b

60 S 113b, Ü1 286b, Ü2 285a

70 S 113b, Ü1 286b, Ü2 285a

71 S 113b, Ü1 287a, Ü2 285a

72 Ü1 290a, Ü2 285a (Ü2 285b'de tekrarlanmış)

73

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Hâcî o dem ki haccını mebrûr aîlayıp
Beyt-i Hudâdaki hâceri istilâm ede
- 2 Kesb-i günâh-ı tâze için mâlî kalb ile
Şarf etmede ki lâm-elif-i isti lâm ede

74

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Kuvâ-yı tâlî' i meslûb iken hem-tâb-ı şîr olsa
Degil vâ-beste tahşîl-i emel her kesde nîrûya
- 2 Yüzün ferş-i zemîn etmekle de farı-ı temelluğdan
Revâ görmez nigâh-ı ragbeti her kes denî-rûya

75

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Reh-i 'aşk içre sen ey 'âşık-ı zâr
Gam-ı ağyârı şağın etme mühim
- 2 Çeşm ü dem-beste yürü zîrâ kim
حبك الشئ يعنى و يصم

76

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Kâni' in şâhib-ğınâ câr-ı bülend-eyvânın
Gerçi kim ifrâî ile zîb ü fer ahcârındadır
- 2 Ben derim ammâ lüzûm-ı kaşr-ı istignâ ile
Câr-ı nîk-ârâyîş-i bezm-i ferağ-câ rindedir

77

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Olup müste'nisi rıkkıyyet-i şâhânın anlar kim
Cenâb-ı Hâlikiñ rıkkıyyetinden müfteriklerdir
- 2 Ser-â-ser ni' met-i Hallâk ile perverde olmuşken
Mücerred kendi emşâli 'abîde müfte riklerdir

73 S 113b (Üzerine çizgi çekilmiş)

74 S 113b, Ü1 287a, Ü2 285a

75 S 113b, Ü1 264b, Ü2 285a

76 S 113b, Ü1 287b, Ü2 285a

77 S 114a, Ü1 289b, Ü2 285a

78

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 O kim idāne-i naqd-ı vidād edip halka
Derünün eyleye gallāt-ı şıdk için mikyāl
- 2 Erer sa'ādet-i dāreyne şübhesiz zīrā
كما تدین تدان و كما تکیل نکال

79

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Hâtır-şināsa rifk ü müvāsâtı pîşe et
Yārânına vidādı metin olmayansa da
- 2 Peyveste muşlihine mücîr ol hatarda lik
Müfsidlere necāta mu'în olma yansa da

80

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Eden idāne-i naqd-ı züyüf-ı cevr ü olan
Gılāl-i mekr ile anbar-ı kalbi māl-ā-māl
- 2 Bulur cezā-yı sezā-yı 'amellerin zīrā
كما تدین تدان و كما تکیل نکال

81

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Sū'-i 'amelle hücre-nişin-i medārisiñ
Bakma şaķın riyādan utanmaz dü-rūsuna
- 2 Mîh-i cidāle eyleme āvîze gūşuñu
Aşma kulaķ nizā'ı tükenmez dürūsuna

82

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Dehrde şāhîn-i mizān-ı irādet merdüme
Yā şikār-ı naķş-ı haclet-dāde eyler yā kemāl

78 S 114a, Ü1 290a, Ü2 285a

79 S 114a, Ü1 290a, Ü2 285b

80 S 114a, Ü1 290a, Ü2 285b

81 S 114a, Ü1 290b, Ü2 285b

82 Ü1 290a, Ü2 285b

- 2 İğtirābı buğz eder şayd-ı gurāb-ı suht için
Kāni' e künc-i vaṭandır dām-ı naḥcīr-i ḥelāl

83

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Yār-i gül-ruḥsār ile şūfī derūn-ı ḥücrede
Bādeyi aṇdıķça gūyā kim şarāb-ı kand içer
- 2 Sāgar-ı gūlfāma ḥaşr etmiş yemīn-i ragbeti
Ol sebebdendir ki içdikçe şarāba and içer

84

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 'Uḳūl-i ḳāşireden bil ki maḥẓ-ı tōhmetdir
Gubār-ı vaşf-ı keci perr ü bāl-i tīr üzre
- 2 Ki vaẓ'-ı nokṭa-i bī-cā 'abeş-nümāyāndır
Nigāḥ-ı 'āḳile her ḥarf-i bī-naẓīr üzre

85

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Dil-beri fark edemez şūfī-i ebleh ancak
Vaşl için olmada her sāde-ruḥa āmāde
- 2 Ḥüsn ü ānı kem olan yār-i kemān-ebrūya
Bir kem-ān için eder tīr-i dilin üftāde

86

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Evvel ḥarāma ehl-i sitem bī-niyāz iken
Şimdi ḥarāmı ḳāḏī vü müftī şikār eder
- 2 Hep kesb ü kārı zātına ḥaşr etmiş aḡniyā
Ancak gedā-yı 'ācize müft işi kār eder

87

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Her felīve-ṭab'-ı nā-hencār-ı rāy
Müste'idd-i fark olur nīk ü bedi

83 Ü1 290a, Ü2 285b

84 Ü1 290a, Ü2 285b

85 Ü1 290a, Ü2 285b

86 Ü1 290a, Ü2 285b

87 S 114a, Ü1 290b, Ü2 285b

- 2 Çeşm-i 'ibretle bakılsa hâsılı
من هداه الله فهو المبتدى

88

mef'ülü mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Mihriñ o kadar ki olmaz ašlā
Mā-fevķi taşavvuruna imkān
2 Hiç pertev-i şeb-çerāğ-ı h'urşid
Olsun mu hâlel-peżir-i nokşān

89

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Cihānıñ âfet-i cān hā'inān-ı bed-kārın
Emīn şanma şaķın aldanıp kıyāfetine
2 Hıarsız ańlama merdüm kıyāfet āfātın
Teğāfül etme saña kıymadan kıy āfetine

90

fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Gece dūd-ı kebūd-ı āhımdan
Çeşm-i encümle āsmān ağlar
2 Şubh-dem hūn-ı çeşmimi göricek
Dide-i āftāb kan ağlar

91

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hıram-ı intikām etdikçe şaff-ı cünd-i a'dāya
Benim'çün lem'a-i şemşir var gisū-yı tūğımda
2 Görünce iltimā'ın h'od-be-h'od te'sir-i gayretle
Eger şemşirlerden iftirāk etmezse tu ğımda

88 S 114a, Ü1 290b, Ü2 286a

89 S 114a, Ü1 290b, Ü2 286a

90 S 114a, Ü1 290b, Ü2 286a

91 S 114a, Ü1 290b, Ü2 286a

92

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Serde zaḥm-ı ḥadeng-i dil-dūzun
Gamze-i fitne-kāra bildirelim
- 2 Varalım 'arz-ı ḥāl-i zār edelim
Ser-güzeşti o yāre bildirelim

93

- 1 رجال متى هم بالامارة سودوا
طبايعهم مالت يعيش غراب
- 2 فداموار كوباسابحين برفعة
كانهمو اصار و ارحال دواب

94

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Hufyeten 'ahireler cilvesini seyrāna
Raḥne-i ḥalveti şūfiye revā revzenedir
- 2 Şübhe yokdur k'anıñ ikdām-ı temennisinde
Hemān oğlana degil belki rev-ā-rev zenedir

95

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Yāriñ hemişe zāhid-i aşüfte-meşrebiñ
Gisūsuna şarılmağa bak ibtidārına
- 2 Gördükçe tār-ı kākül-i maḥbūba cān verir
Güyā ki şalb olunmak için ipdi dārına

96

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Nice ızhār-ı rüy-ı zehre-i taḥrîf eder cāhil
Nigeh-dārī-nümāy-ı 'arş iken āyinesi şer' iñ

92 S 114a, Ü1 291a, Ü2 286a

93 Ü1 256a, Ü2 286a

94 Ü1 291a, Ü2 286a

95 Ü1 291b, Ü2 286b

96 S 114b, Ü1 291a, Ü2 286b

1 cāhil S, Ü2: zāhid Ü2

- 2 Şaķın şāh-ı dıraht-ı şer' i kemter görmesin 'ālim
Ki cinsiyyetde olmaz imtiyāzı aşliden fer' iñ

97

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

- 1 Kādīleriñ zamānede çeşm-i kabūl ile
'Allāme olsa bakma müzevver şököküne
2 Nev-bāve-i dıraht-ı zevātı dālāldir
Ser-çeşme-i hüdādan erişmez şu köküne

98

Tazmīn

fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

- 1 Ey ğarīķ-i baħr-ı pür-ehvāl-i hayret ğam yeme
Fikr kıl āşār-ı emvāc-ı 'ināyet ne'ydigin
2 Ğarķa verdi 'ālemi bir ķatre āb-ı maġfiret
Var kıyās et vūs' at-i deryā-yı rahmet ne'ydigin

99

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilūn

- 1 Hilden zen-i 'afife-i meh-rūya mā' il ol
Vaşla ğulām-ı emredi olma ināhada
2 Ferdā huzūr-ı Hāķda teķāzā-yı şermden
Cevf-i kef-i te'essüfū etme inā hāde

100

mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn mefā' ilūn

- 1 Hevā-yı dest-bendi kā' ibāt-ı hūr-ı cennetle
Ne lāyık dergehinden Hāliķiñ maṭrūd u medhūra
2 Ki maġzūb-ı Hudā-yı ķādiriñ şemşir-i haybetle
Yedi maķtū' olur dest-i hayāliñ etse med hūra

97 S 114b, Ü1 291a, Ü2 286b

98 S 114b, Ü1 291a, Ü2 286b (Başlık: S)

99 S 114b, Ü1 291a, Ü2 286b

100 S 114b, Ü1 291a, Ü2 286b

2 ķādiriñ S, Ü2: Hāliķiñ Ü1

101

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Edib nuṭṭ u benān u midād u levḥ ü kalem
Sezā mı maḥrem ola vaşf-ı rüy-ı dil-dāra
- 2 Ḥayālden şakınırken ḥayāl-i evşāfin
Sezā budur k'ola vaşfinda zihnim āvāre

102

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Kemāl-i dāniş ü taḫvā ile yaqışmazken
Ḍalāl merdüm-i şāhib-şebāt-der-dīne
- 2 Yine ḥarāmı şifā-yı dil-i saḫīmi eder
Faḫīh-i bed-menişin bilmem ki derdi ne

103

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Şeyḥ-i nihüfte-kār mey-āşām şürbüne
Sügend ile inābeti ālāt-ı setr eder
- 2 Cāmi' de büy-ı şübhe-i şahbāyı def' için
Misk-ābe-i dürüg ile ālūde and içer

104

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Ağyardan mücānebet ü istitār için
Her gāh bāb-ı ḥalvete gerçi o perde ḳor
- 2 Ammā içinde müctemi' oldukça dem-be-dem
Dil-berlerin sürinine zāhid öper de ḳor

105

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 O bütün fikret-i seyr-i ḥarem-i vaşlında
Her şafā-yāb olana cilvegeh-i mes'āda
- 2 Ḥacer-i esved-i ḥālin yed-i endişe ile
Veremem messe rızā olsa daḫi mes'āde

101 S 114b, Ü1 291b, Ü2 286b

102 S 114b, Ü1 291b, Ü2 286b

103 S 114b, Ü1 291b, Ü2 287a

104 S 114b, Ü1 291b, Ü2 287a

105 S 115a, Ü1 291b, Ü2 287a

106

müfte' ilün müfte' ilün fâ' ilün

- 1 Şâh u gedâ ḥ'urd u büzürg-i cihân
Biri degil guşsa vü gamdan selîm
- 2 Mü'mine râhat mutaşavver degil
ذالك تقدير العزيز العليم

107

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Bîkr-i 'işmet-perver-i merdân-nihâd-ı bâdeyi
Verme her bir şevher-i İblîsden âbistene
- 2 Ğayra itlâf etme ol âb-ı hayâtı sâkiyâ
Belki senden rind-i şahbâ-nüş içün âb istene

108

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Var mı hîç bir bîkr-i maẓmûn-ı bedî'
K'olmaya cā-kerde-i ẓab'-ı selîm
- 2 Nev-'arûsân-ı me'ânî oldu hep
Heclegâh-ı beyt-i şî'rimde muķîm

109

mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'ilü fâ' ilün

- 1 'Āşîk neşât-ı hîl'at-i sündüs-güzîn olur
Gamdan çü-hülle tâ ki ẓad-i cāna sır geye
- 2 Cāy-ı dirîğ-i cāme-i vuşlat mıdır o hîç
Dil-dârdan ki zehresi yok cān esirgeye

110

mef'ülü fâ' ilâtü mefâ'ilü fâ' ilün

- 1 Dil tâ ki âşiyāna 'işmet-güzîn ola
Olmaz bürîde ẓâ'ir-i şevķi o lāneden
- 2 Bir dil ki cāy-ı neş'e-i şahbâ-yı huld ola
Ẓarf-ı hamîm-i düẓah-ı ehvâ ola neden

106 S 115a, Ü1 291b, Ü2 287a

107 S 115a, Ü1 291b, Ü2 287a

108 S 115a, Ü1 292a, Ü2 287a

109 Ü1 292b, Ü2 287a

110 Ü1 292b, Ü2 287a

111

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Şadme-i âzârıma tâb-âver etmem düşmeniñ
Cünne-i perhâş-ı istilâsı ben dīvār ise
- 2 Hâll eder dervâze-i hışnında dest-i satvetim
Kıfl-ı zencîr-i muṭalsem-berle bendi var ise

112

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Zıkr ü tesbîḥ ederek rāh-ı hacda
Sübḥa-i nāḳa süvār etdi benānı ḥācı
- 2 Vaṭana 'avdede sâ' at gibice koyunda
Nāḳadan indigi sâ' atde bulundu ḥācı

113

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Denî-ṭıynet ne deñli kâmet-i sa' yın bülend etse
Ne mümkün cāygāh-ı ehl-i ḳurba çehre-sâ olmak
- 2 Meger pây-ı hübüṭu rāh-peymây-ı şu' üd olsa
Olur mu hiç sipihre rîsmân-ı çeh resâ olmak

114

mef' ülü mefâ' ilü mefâ' ilü fe' ülün

- 1 'Aşıklarına bezm-i şebistân-ı emelde
Oldukça emārât-ı tegāfûl o ḳamerde
- 2 Tîr-i sitemin her ne ḳadar etse ḥalîde
Şevḳiyle gerek sîneyi germek oḳa merde

115

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Görürken şavlet-i azrâr-ı bî-hüşânesin ḥalka
Ḥayât-ı cānıñ olsa mihrine meyl etme cānîniñ
- 2 Cināyet-pişegānı beste-i zencîr-i buğz eyle
Rikâb-ı 'işretin mağlûl-i ikrâh et mecânîniñ

111 S 115a, Ü1 292a, Ü2 287a

112 S 115a, Ü1 292a, Ü2 287b

113 S 115a, Ü1 292a, Ü2 287b

114 S 115a, Ü1 292b, Ü2 287b

115 S 115a, Ü1 292b, Ü2 287b

116

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Hemîşe rîziş-i eşk oldu ey dil ẖurdenî çeşme
Bu germiyyetle gitdikçe aña yem nem kadar gelmez
- 2 Anı ben güyiyâ bir eşheb-i menhûma beñzetdim
Degil bir yem gözünde heft yem bir yem kadar gelmez

117

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâhid saña 'atâsı dü şandük-ı zerse de
Bugz et nevâl-i suhtunu şâhın kızar bozar
- 2 Hırşa tecennüb eyle fidâdan kanâ'ati
Zirâ mizâc-ı hâli düzer şandığın bozar

118

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Ecnâd-ı şeyâtîn ile pürken bu cihânın
Peyveste tükenmez ne cidâli ne meşâfi
- 2 Âlûde kalır demle 'uyûnuñ kaçarâtı
Bir dîde-i hûn-bârda gelmez neme şâfi

119

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Bu demde merde şefkat vâlid ü mâderden olmazken
Ümîd etmek ne lâyiķ re'fet-i ahvâl ü a'mâmı
- 2 Nice ehl-i riyâda nûr-bîn-i rûy-ı şıdķ olsun
Meger derk-i şuverden dîde-i ğam-dîde a'mâ mı

120

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 N'ola sultân-ı heft iklîm olursam
Alınca ta'm-ı la'l-i şehd-i yâri
- 2 Ki ol ta'm-ı nefisi gûş edeydi
Geçerdi hasretinden şeh diyârı

116 S 115a, Ü1 292a, Ü2 287b

2 bir yem kadar S: bir nem kadar Ü1, Ü2

117 S 115b, Ü1 292a, Ü2 287b

118 S 115b, Ü1 292a, Ü2 287b

119 S 115b, Ü1 292b, Ü2 288a

120 Ü1 293a, Ü2 288a

121

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Bezm-i felekde mest-i müdām-ı ümîd olan
Olmaz rehîde şadme-i renc-i humârdan
- 2 Deşt-i hevesde fikret-i neyl-i şikâr ile
Bulmaz halâşa fûrşati dām-ı şikârdan

122

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Erzâlden te'allüm-i ders-i tevehühşe
Evkât-ı rûz u ezmine-i şeb kâlîledir
- 2 Olmaz vidâd-ı Müslime Efrenc müncezib
Zîrâ ki ünsü şabkalınıñ şabkalîledir

123

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Vahşî-meniş ol dâmen-i ünsiyyeti halkıñ
Çek zümre-i şeytân-nihâd-ı hemecinden
- 2 Âdemle konuş ins ile ünsiyyete meyl et
Hall et girih-i hâbl-i vişâli heme cinden

124

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Her mevci küh-ı münkalib-i âteş olsa da
Pây-ı şinâh-ı tākatiñe et memer yemi
- 2 Zinhâr cevfi 'işmeti 'İsî-penâh iken
Şâyân-ı zaḥm-ı sūzen-i ifk etme Meryemi

125

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Mübtelâ-yı illet-i âşûb eden maḥlûkunu
Hâli gör kim mübtelâlardan yine ister rızâ
- 2 Sîret-i 'udvân ile ümmîdvâr-ı mihr olur
Şübhe yokdur var ise 'aqlın buyurmuşdur kazâ

121 Ü1 293a, Ü2 288a

122 S 115b, Ü1 293a, Ü2 288a

123 S 115b, Ü1 293a, Ü2 288a

124 S 3a, Ü1 293a, Ü2 288b

125 S 3a, Ü1 293a, Ü2 288b

126

- 1 لازم العز في رخاء ويؤس
واحتر زان ترى خسيسا نفيسا
- 2 فانختال لسالك لجمار
يرتجى طبعه مسافة عيسى

127

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Şimdi her zād-res-i şofra-i cū'-ı fuḳarā
Olmagın pīşe-i infāḳa riyā'en sā'ī
- 2 'Āleme şafḥa-i manzūme-i en'āmında
Olmadan nādim olur bir elif-i işbā'ı

128

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Şahn-ı çemende zırve-i kāḥ-ı riyāzında
Ol kim ḥariş-i neş'e-i bād-ı bahār olur
- 2 Ḥalvetgehinde mirveḥa-i dest-i yār ile
Müstagnî-i müsā'ade-i rūzgār olur

129

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 'Āşıḳın çehre-i germā-zede-i sīnesine
Bād-biz ile döner bād-ı dem-i feryādı
- 2 Maşraf-ı merdüm-i maḥrūr-ı ġarāma yoḥsa
Ne yeter mirveḥadan bād-ı hevā irādı

130

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Efzūn idi ḥarāret-i ḥummā-yı reşk ile
Gıtdikçe tāb-ı ḥātır-ı ḥüssādımız bizim

126 Ü1 255b, Ü2 288b (Ü1 293b'de tekrar yazılmış)

127 S 3a, Ü1 293b, Ü2 288b

128 S 111b, Ü1 293b, Ü2 288b

129 S 111b, Ü1 293b, Ü2 288b

130 S 111b, Ü1 294a, Ü2 288b

- 2 Bildirmeseydi mirvehamız nuṭṭ-ı ḥāl ile
Bād-ı hevādan olduğun irādımız bizim

131

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Şime-i imsāki idmān eyle vaḳt-i 'usrda
Pīşe-kārān-ı seḫā-yı Hāteme uy ğunyede
2 Dil-nevāz-ı ehl-i inşāf ol sitem-kārān için
Tiğ çek olduğça şemşir-i veġā uygun yede

132

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün

- 1 Geldikçe direm-dār olana ḥavf-ı te' addī
Reh-zenden olur merde emān bī-diremīde
2 Bī-mīve ana lerziş-i bīmiñ yeri yokdur
Kimden görececek seng-i cefā bīd-i remīde

133

mef' ūlū fā' ilātū mefā' ilū fā' ilün

- 1 Ğırbāl edince nüh felegi her ḥadeng-i āh
Mazlūm-ı dil-şikeste gibi ol kemīneden
2 İfrāt-ı cehl ile şeh-i ğaddār-ı dil-şiken
Pā-māl eder felek demesin ūlkemi neden

134

fe' ūlün fe' ūlün fe' ūlün fe' ūl

- 1 Tahāretledir ūlfet-i zāt-ı pāk
Ki her ġāh eder iḥtilā ṭīb ile
2 Ḥabīşān ile imtizāc eylemez
Ciyefle nice iḥtilāṭı bile

135

mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün

- 1 Diliñ me'nūs-ı tārīk-i riyādır
Yaşımaz sāġar-ı ḥāṭır-fürūza

131 Ü1 294a, Ü2 288b

132 Ü2 289a

133 Ü1 296a, Ü2 289a

134 Ü1 296a, Ü2 289a

135 Ü1 296a, Ü2 289a

- 2 Mürîdâ kûze-i şahbâdan el çek
Degil lâyıķ o kûze her ökûze

136

fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün

- 1 Mevsim-i şayf olunca yelpaze
Mürğveş kâr-ı cünbiş-i per eder
2 Gūyiyâ şâh-ı sâ'id-i yâre
Meyl-i pervâz içün қanat bağlar

137

fe'îlâtün mefâ'ilün fe'îlün

- 1 Merdüme cünbiş-i leṭāfet ile
Dil-i pür-tāb-ı hemmi şād eyler
2 Dil-beriñ evc-i dest-i nāzında
Her ne dem ki şabā da cılve eder

138

fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

- 1 Nān-ı suḥtuñ eşerin bilmiş olaydı ābā
Suḥt ile perverişin etmez idi ebnānıñ
2 Fem-i ebnāsına bir vech ile lâyıķ görmez
Suḥtdan kārîh iken lezzetini eb nānıñ

139

mef'ûlū mefâ'ilū mefâ'ilū fe'ûlün

- 1 Bî-neş'e-i mey hem-dem-i hemm olma derūnu
Ma'sūķa-i şahbāya ḥarîş et meyelāne
2 Müşt-i hevesi merkez-i şāhîn-i müdām et
Tā dilde kelāgān-ı hūmūm etmeye lāne

136 S 111b, Ü1 294a, Ü2 289a

137 S 111b, Ü1 294a, Ü2 289a

138 S 111b, Ü1 294a, Ü2 289a

139 S 111b, Ü1 293b, Ü2 289a

140

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Bu şân-ı pest ile āyā neden ki ey süflî
Livā-yı kadrîñiñ olduñ ħarişi i' lāñiñ
- 2 Niķāb-ı çehre-i kārîñ sevād-ı vechiñdir
Şani' -i zîştîñi esrārîñ oldu i' lāñiñ

141

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Olur ser-mest-i ħayret 'āşık-ı bî-dil ħirāmından
'Abeş sāmān-rübādır kaddi yārîñ bu reşākatle
- 2 Kemāñiñ eylemiş āvîze tāk-ı ebruvānında
Ķabûl eyler degildir nāvek-i nāzı reşā katle

142

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ehl-i 'acziñ muķtezā-yı vaķt ü ħālîñ derk edip
Yāver ol her bir mecāl ü tâbdan bî-māyeye
- 2 Nerm teshîl eyle şa'b etme ġidā-yı 'ācizi
Nān-ı ħuşķû pîr-i bî-dendān nice bî-mā yeye

143

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Zāhidā sen her kes-i bî-'işmete dil-bend iken
'Unf ile rinde demek lâyık degildir kûs meye
- 2 Terk-i ta'nîf et ki zîrā meşreb-i rindānede
Duġter-i ra'nā-yı rez şāyeste olmaz küsmeye

144

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Etmeseydi ķaşd-ı zaġm-ı i' tidā yek-dîgere
Dāderān etmezdi 'uķbāda maķar dūzaġları

140 S 111b, Ü1 294a, Ü2 289b

1 şân-ı S, Ü2: nişân-ı Ü1

141 S 111a, Ü1 296a, Ü2 289b

142 S 112a, Ü1 296a, Ü2 289b (Ü1'de bu kıt'anın ilk iki mısraı ile bir sonraki kıt'anın son iki mısraı beraber yer almaktadır)

143 S 112a, Ü2 289b

144 S 111b, Ü1 296a, Ü2 289b

- 2 Dehrde zîrâ ki düşmenden füzûn cerh etmede
Kavs-ı keyd-i ihveden tîr-i ciger-düz ahları

145

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Zihne reh-yâb eylese ehvâl-i ferdâyı eger
Kimse almazdı bu gün hiç ta' m-ı ' ays-ı ergadı
- 2 Fikret-i imrûza haşr etmezdi vaqt ü fûrşatin
' Aklı olsa yevmine tercîh ederdi er gâdı

146

mefâ' ilün fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Hüsâm-ı gamzesi bürrân iken o hûn-rîziñ
Fesân-ı nâz ile bilmem yine nesin bilebilir
- 2 Çevirdi bürka' ı ' akreb göründü zülfü baña
Nigâhımıñ yeri derken riyâz-ı sünbüle dir

147

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Ağniyâ tâ o kadar batla muşır olmuşt kim
Taleb-i Hâkdan aña ye 's-i dil-i nâs ister
- 2 Dâyni da' vet-i şer' etse eger kâdiden
Şakq-ı imhâle bedel hüccet-i iflâs ister

148

mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün

- 1 Şükûh-endâz-ı heft iklim olursa
Şafâ yok merde şâhib-mesnedide
- 2 Ki sultân u gedâ da mün' adimdir
Dili dest-i kederden mes-ne-dide

149

mef' ülü fâ' ilâtü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Peymüde kıldı kâkül-i müşgîn-i yârden
Ser-tâ-ka dem teseddül-i her târ-mü kâdin

145 S 111b, Ü1 296b, Ü2 289b

146 S 112a, Ü1 296a, Ü2 289b

147 Ü1 297a, Ü2 289b

148 Ü1 297a, Ü2 290a

149 Ü1 297a, Ü2 290a

- 2 Ol şevk ile zebâne-i sūz-ı derūnumuz
Pest etdi dūzahıñ leheb-i nār-mūkadın

150

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Āvīze-i miyānı şüreyyâyı eylesem
Uymaz sarây-ı behcet-i yăriñ revākına
2 Bu hüsn-i nā-nümūde ile pây-ı şūhuna
Reng-i 'izār-ı hūr olur ancak revā kına

151

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Üstüvār-ı mevķıf-ı yümñ eyle pây-ı gayreti
Bil ki şān-ı meymene olmaz 'adıl-i meysere
2 Etme tahrik-i kadem 'işretgeh-i bezm-i meye
Kim humār-ı gāfleti pâyende eyler mey sere

152

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Faşl-ı şitāda fākihe-i nāra cān atıp
Vaşfiyla mülzem etme diliñ iştilāha sen
2 Kim şūfiyā bu sendeki evzā'-ı serd ile
Nār-ı lezāda etsen olur iştilā hasen

153

mef'ülü fâ'ilâtün mef'ülü fâ'ilâtün

- 1 Lāyık degil kanā' at ol şūh-ı şīve-kārıñ
Her hokķa-i lebinden gül-ķand-ı buse-ķāya
2 'Uşşāķa nā-revādır ķaşr-ı emel o yăriñ
Oldukķa i' tiyādı peyveste bu seķāya

154

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Def'-i şerr-i şerbet-i şahbāya iķdām eyleyip
Nehy ederdim reh-nümāy-ı şerr olan her şerbeti

150 Ü1 297a, Ü2 290a

151 Ü1 296b, Ü2 290a

152 Ü1 296b, Ü2 290a

153 S 112a, Ü1 296b, Ü2 290b

154 S 112a, Ü1 297a, Ü2 290b

- 2 Ehl-i şerriñ rişte-i meylin benim meylim gibi
Bette sâ' idim qabûl etse eger her şer beti

155

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Muṭrib sebū-yı bāde ne dem kulkul eylese
Hük-m-i muṭā'-ı sâz u nevā bil sebū sesin
2 Kim mürdeler ayağın öper duḡter-i reziñ
Ser-māye-i i'āde-i cān bilse bûsesin

156

Velehu Cevāben li-Maḡāleti Le'īm

- 1 يا لائما طبع الكريم بلؤمه
لا تسفهن تنصرا بكلام
2 ان الملامة للكريم اهانة
تومى لخلعك ربة الاسلام

157

Taẓmīn

- 1 من اجل نصحى لجهال الورى عبثا
انى كات بذنب ليس يغتفر
2 ادا محاسنى اللاتى اسربها
هى الذنوب فقل لكيف اعتذر

158

- 1 ان تبتغى حرسا من كل ذى طمع
فتم ساليبا ولا تحتج الى عسس
2 ولاتمل لمسليح خاب آمله
فاركب حمارا ولاترقا على فرس

155 S 112a, Ü1 297a, Ü2 290b

156 S 112b, Ü1 297a, Ü2 290b (Başlık: S)

157 S 113a, Ü1 297a, Ü2 290b (Başlık: S)

158 S 112b, Ü1 297b, Ü2 290b

159

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Cāna senden ki o dem nefy olunup gitdi raķīb
Düşdü 'uşşāķa 'aceb ğulġule-i şādihā
- 2 Hāne vü hāne perestārını gördükde dedim
سخت الله عليها و على منفيها

160

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Olmaz devā-yı selb-i riyāsız şifā-peżīr
Zāhid ne deñli 'illetine çāre-yāb ise
- 2 Bulmaz kenār-ı cūda nemāyī nihāl-i ħuşķ
Tedbīr-i kār-ı kaţ' iledir çāre yābise

161

- 1 دل درمانده گان اهل دلربا
بدین علم چرا خواهش نمودن
- 2 نباشد دلخوشی با مرد عقل
که کامشرا شود بودن نبودن

162

mef' ülü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Zātım cihāna lāzım iken ğarb-ı kahr ile
یا صاحب الاساءة جهلا کسرتنی
- 2 Şemşīr-i inkisārımı ammā bilmediñ
Bi'l-cümle yek-ten olsa bu 'ālem keser teni

163

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Firāş-ı vuşlatına ruĥşat-i düĥül içün
Nigāhı nāz ile ħ'ābide-i tenāvümdür

159 S 112b, Ü1 297b, Ü2 290b

160 S 112b, Ü1 297b, Ü2 290b

161 Ü1 298a, Ü2 291a

162 Ü1 298a, Ü2 291a

163 Ü1 298a, Ü2 291a

- 2 Dili girifte-i dām-ı teğāfūl eyleyemez
Benim ki çokdan o şūh-ı sebūk-ten avumdur

164

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Cihān t̄alibleri menhūm-ı 'ilm-i bī-' ameldir hep
Ki sīr olmazlar ašlā lezzet-i nuql-ı terācimden
2 Benimse ni' met-i itkān-ı h̄ikmet kuvvet-i cānımdır
Anı tenhāca yerdim olsa bir nān-ı ter acımdan

165

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

- 1 Qarīn olmaz h̄iṣāl-i ādemoiyyet
Ṭama' la māl içün her rü-be-Hinde
2 Belāhetle beyābān-ı cihānıñ
Vaḳār-ı şīri umma rübehinde

166

mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

- 1 Bulunmaz ittiṣāf-ı kibr ü naḥvet
Sitemle celb-i mālñ kārihinde
2 Qanā' atle ṭama' hem-piṣe olmaz
Cüdādır kār-ı Rūmī kār-ı Hinde

167

- 1 ابصرته سزرا لما الفيته
فى غفوة لهواى اذهو ناظرى
2 لما علمت يقينه لصبايتى
غلف الحيا لناظرى من ناظرى

164 Ü1 298a, Ü2 291a

165 Ü1 298a, Ü2 291a

166 Ü1 298a, Ü2 291a

167 S 112b, Ü1 297b, Ü2 291a

168

- 1 حرارتکش تاب هجران یار
نیاساید از ظل بید و چنار
- 2 نیابد ز گرم و سردی اثر
بسوزان غمرا چه نار و چنار

169

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Zâhid haşem-i 'izz ü kanâ' atle muhakkaḳ
İskender ü Dārâcasına şâh idi kevne
- 2 Mânende-i eclâf eger bî-ḥiredâne
Dil vermese germiyyet ile şâhid-i kevne

170

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Çerḥ-i dūn medyūn-ı keyd-i ḥaşm-ı hecr-i yâr iken
Vâm-ı keyd-i ḡayra da 'uşşâkı tekfil etmesin
- 2 Râzıyız taḥfife meyl etmezse bâr-ı minnetin
Püşte-i nâ-çizini minnetle tek fil etmesin

171

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Debîr-i bed-raḳam u defter-i ṭama' dâ'im
Midâd-ı ḥırş ile ser-şâr eder devâtini
- 2 Ki bâğa varsa temâruz-nümâ olup fi'l-ḥâl
Diler ki müft edeler derdine devâ tîni

172

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Fezâ-yı dehrde güm-nâm-ı ḥüsn-i şöhret olur
Kümeyt-i sāḡar ile geşt eden meyâdini

- 2 Melik-i dāniş ü pākīze-şöhret oldur kim
Su'âl olunsa aña bilmeye mey adını

173

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Bu meydān-ı cefāda kırtulurduķ cevri-i a'dādan
Şudûruna sinān-ı kahr u tedmîri şoķan olsa
- 2 Mey-i gül-gün idi tefrih-i dehre hûn-ı düşmenden
Mecârisindeki her nehr-i câriniñ şu ķan olsa

174

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Şaķın bu hâclegâh-ı dehrde behcet-nümâ zenden
Şereh-kâr olma hâdrâ'u'd-dimen her nâmı Kûlşûme
- 2 Benim zîrâ ki vuşlat-hâne-i gülzâr-ı âlemde
Degil hem-ser-i meşâm-ı şehvetimde büy-ı gül şûma

175

fā'ilâtün fā'ilâtün fā'ilün

- 1 Her Zeliḥâ kim bu Mışr-ı dehrde
Dest-i meyli dâmen-i Yûsufladır
- 2 Olma mağlûb-ı hevâ-yı vuşlatı
Yu gönûlden mihrini yu sifledir

176

mefā'ilün fe'ilâtün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Şafâyı nûş-ı meyi zâhid âşikâr etme
Nihûfte et anı bir duḫter-i cemîleyle
- 2 Nehâren eylemeden de mülâzım-ı hâzer ol
Mu'ayyen eyle hemân sāgar-ı Cemi leyle

173 S 112b, Ü1 298b, Ü2 291b

174 S 113a, Ü1 298b, Ü2 291b

175 S 113a, Ü1 298b, Ü2 291b

176 S 113a, Ü1 298b, Ü2 191b

177

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Ehl-i hūşa nā-sezādır i' tiyād-ı lāğ ile
Dem-be-dem yād eylemek geh ferbiḥ ü geh lāğarı
- 2 Yāve-gū oldukça zīrā kim miyān-ı ḥalkda
Dāver-i dehr olsa da bī-kıymet eyler lāğ eri

178

mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

- 1 O şūḥuñ kākül-i ḥ'oş-nekhetinden
Rehindir cevdet-i her bû serinde
- 2 Ki tâb-ı meyle gül-berg-i ruḥundan
Ḥayât-ı cân olur her bûse rinde

179

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 جهان بهمزده شد از تغافل زسهو
متی بسکرة وجدی اصابنی وسنی
- 2 Kō zülf-i yāri de ey dil ḥayāl-i ḥ'ābıñdan
Kemend-i reşk ile şāyed aşā beni ve seni

180

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

- 1 Dest-i kerīhi yāre dirāz etme zāhidā
Lāyık degil o gül-bedene sen ulaşasın
- 2 Olmaz yediñ sezā-yı ṭahāret bu ḥāl ile
Kim ṭu' me-i kilāb olacak sen o lāşesin

181

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

- 1 Tekellüfsüz cihān-peymālarız peyk-i ḥayālāsā
Bizi ṣann etme kim pā-beste-i ḳayd-ı kürāsīyiz

177 S 112b, Ü1 298b, Ü2 291b
1 lāğ ile S, Ü2: lāf ile Ü1
178 S 112b, Ü1 298b, Ü2 292a
179 Ü1 294b, Ü1 294b, Ü2 292a
180 Ü1 295a, Ü2 292a
181 Ü1 295a, Ü2 292a

- 2 Ki biz keştî-nişîn-i şūrta-i deryā-yı tevfiķiz
Budur cāy-ı ‘aceb kim ‘ayn-ı mecrāda gürāsīyiz

182

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Enīn-i hecr ile dāyım vürūda fūrce bulur
Ġamīñ te‘ārūfū gōñlümle tā sesindendir
- 2 Diliñde ketm-i enīne hücüm-ı hayret ile
‘İlāc bulmadığı cümle tasasındandır

183

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Zāhidiñ fikri dil-i zārımı teşvīş eyler
كلما نادمني في خلدي جربني
- 2 Mesned-i ‘izz-i kanā‘atde muķīm oldukça
Eşer-i tāmī‘ası mülzem eder cerre beni

184

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Şeyhden ḥāhiş-i rüşd eylemeden müctenibim
كلما لذت به في املی غيبني
- 2 Taleb-i himmet-i iblāğ-ı hüdā etdikçe
Himem-i fāsidesi kıyid olur gayya beni

185

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Luṭf-ı şāhīle mücerred çünkim
Kıadr-i ‘ilm ü ‘ulemā cāhiledir
- 2 Mebhāş-ı sāhirede anıñ içün
Kıadr-i ‘ilmi ‘ulemā cāhiledir

182 Ü1 294b, Ü2 292a

193 Ü2 292a

184 Ü1 295a, Ü2 292a

185 S 113a, Ü1 262a, Ü2 292b (Ü1 294a’da tekrar edilmiş)

186

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Menhüm-ı kâr-ı şakvet olur hizb-i eşkıyâ
Nâra düşüp buluncaya dek tâ beliyyesin
- 2 Cism-i habîşi tâbe-i dūzaḥda kavrulup
Dühn-i müzâb edinceye dek tâbe liyyesin

187

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Meyl eder naḳd-ı riyâsıyla şirâ-yı dūzaḥa
Eylemez ragbet-i behişt içre na'im-i sermede
- 2 Zâhid olmaz râğıb-ı ârâyiş-i kaşr-ı ḥulûş
Ferş-i tâ'âtın kalır ḥâk-i riyâya sermede

188

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Nice ḥurrem-dil-i ḥırmân olur naḳdîne-i cânla
Ḥarîdârân-ı metâ'-ı seyr-i ḥüsnüñ veş bu kâlâya
- 2 Ki va'd-i luṭf ile ḥandân iken me'yûs olup şimdi
Ne'amlâ şâd olanlar eylemezler mi bükâ lâya

189

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

- 1 Tab'a şâyeste bulak kıyası deyü nâzır iken
Gelicek mişmiş-i ḥ'oş-ṭa'm-ı nefis-i Ḥamevî
- 2 Beledi zâ'ikayı reşḥ-i gül-âb-ı nâba
Ḳomadı ḥ'âhişi ümmîd-i gül-âbıñ girevi

190

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Her ferḥ-i mâkiyân ile hem-bâl-i 'azm olan
Bulmaz firâz-ı naḥl-ı vişâl-i perîleri
- 2 Pes-mânde-i ḥazîz-i tedennî iken anı
Pervâza inhimâk ile çekmez per ileri

186 S 113a, Ü1 294b, Ü2 292b

187 S 113a, Ü1 294b, Ü2 292b

1 ragbet-i behişt içre na'im-i sermede S, Ü2: ragbet-i na'im içre behişt-i sermede Ü1

188 S 113a, Ü1 294b, Ü2 292b

189 S 113a (Üzerine çizgi çekilmiş)

190 S 114a, Ü1 294b, Ü2 292b

191

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Arada kalmamışdır da'vî-i dâd u sited şimdi
Ġarîm-i ğamla deynin hâtır-ı şeydâ ödeşmişdir
- 2 O şühûñ zaḥm-ı nûk-i ğamzesinden şimdi memnûnuz
Diliñ zîrâ mücerred dümmel-i derdin o deşmişdir

192

mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Derûn-ı hücrede tenhâ-nişîn olup zâhid
Çemen şafâsını tarḥ eyleme riyâzetle
- 2 Riyâza laḥm-ı kebâb u meyi müheyyâ kıl
Riyâzeti қо ol âmâde-i riyâz etle

193

fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilâtün fe' ilün

- 1 Tab'-ı segvâr ile geç rûzî-i pâk istemeden
Zâhidâ meşrebiñe cîfe ara cîfe yarar
- 2 Nice pâkîzeye pâkîze ğidâ enfa' ise
O kadar me'kele-i cîfe ara cîfe yarar

194

mef' ülü fâ' ilâtü mefā' ilü fâ' ilün

- 1 Dest-i latîf-i yâre ki ifrât-ı hüsnden
Doymaz mecâl-i reng-i ḥinâ iftirākına
- 2 Ārâyîş-i leṭâfeti zâtî degil deyü
Sû'-i edeble eylemesin iftirâ kına

195

mefā' ilün fe' ilâtün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Neşâtı merdüm-i şâfi-nihâd-ı iḥlâşîñ
Dilinde 'ıtr-ı ḥulûşuñ revâyiḥile olur

191 S 114a, Ü1 295a, Ü2 292b

192 S 113b, Ü1 295a, Ü2 292b

193 S 113b, Ü1 295a, Ü2 292b

2 enfa' ise S: maṭlab ise Ü1, Ü2

194 S 113b, Ü1 295a, Ü2 292b

195 S 113b, Ü1 295b, Ü2 293a

1 şâfi-nihâd-ı iḥlâşîñ S, Ü2: şâf-nihâd-ı aḥlâkıñ Ü1

- 2 Velī nebāhet-i şıdka qarīn iken şanma
Ḥadī‘a-sāz-ı riyādan revā-yı ḥile olur

196

mef‘ülū mefā‘ilū mefā‘ilū fe‘ülün

- 1 Şanma şuver-i şahn-ı şanem-ḥāne-i ma‘nā
Meşhūd ola hep çeşm-i ḥayāl-i bülegāya
- 2 Kim levḥ-i taḥayyülde her etdikçe te‘emmül
Mümkin mi teşāvir-i me‘ānī bula ḡāye

197

fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- 1 Sūz u tāb-ı ḡuşsa bī-sāmānī-i hicrān ile
Tā ki kânūn-ı fu‘ād içre tenāhī bulmaya
- 2 Ḥayretinden sūziş-i izhār için ḥavfım bu ki
Cüst-ü-cū etdikçe cevfinde ten āhı bulmaya

198

fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

- 1 Sāḥa-i dehrde Mehdī-i zamān olsa daḡi
Merdüm-i ‘ādile yokdur yeri bī-ḥad dādıñ
- 2 Olmasa ādem ü ḥayvāna eger kayd-ı edeb
Bī-sebeb luṭfu nedir silsile-i ḥaddādıñ

199

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Ḥadeng ü deşneyi cevlänger-i şināḥ eyle
Hemīşe cūy-ı ten-i düşmene semek yerine
- 2 Ḥadengi zaḡm-ı dilinden keşide etdikçe
Hemān dūrūra bedel rīze-i sem ek yerine

196 S 113b, Ü1 295b, Ü2 293a

197 S 114a, Ü1 295b, Ü2 293a

198 Ü1 299a, Ü2 293a

199 Ü1 299a, Ü2 293a

1 deşneyi Ü2: deşnemi Ü1 / cevlänger-i Ü1; cevläñ-gir-i Ü2

200

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ülfet-i her ferye-güdan kendiñi âzâde kıl
Kârih ol güftâr-ı merdûdun gehî gerçekte de
- 2 İğtinâm-ı iftirâk eyle vişâlinden çekil
Şoḥbetine dest-i raġbetle seni ger çekse de

201

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Bîm-i ta' n-ı zâhid-i huşk eyleme şahrâda çek
Sâķi-i meh-pâre her şundukça gül-gün bâdeler
- 2 Kec bakarsa meclis-i inse ne ġam kim çeşmine
Ḥâksâr-ı intikâmı ḥâk-bîz-i bād eler

202

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Ḥâne-bîzâr-ı gürûh-ı bî-vefâyânız Edîb
Meyl-i ḥâtırla bizi zann etme her nâdîdeyiz
- 2 Maḥrem olmaz dâniş-i her pîlverle kıdrimiz
Kıymeti mechûl olan bir gevher-i nâ-dîdeyiz

203

mef'ûlû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Zâhid n'ola ḥuzû' ile alsa selâmını
Hîziñ ki çeşm-i âleti şevķ ile yaş döker
- 2 Hîç eylesin mi ḥalle-i terk-i edeb o kim
Her rûz u şeb ḥuzûr-ı kâfâsında diz çöker

204

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Cezb eder lâ-bûd kudûm-ı mevsim-i ürd-i behişt
Bûlbûlü dey-mâh mehcûr-ı gûlistân etse de
- 2 Lâ-cerem şîrâze-gîr eyler nesîm-i nev-bahâr
Bâġiñ evrâķın ḥazân bir dem perîşân etse de

200 Ü1 299a, Ü2 293a

1 gehî Ü2: eger Ü1

201 Ü1 299a, Ü2 293a

202 Ü1 299a, Ü2 293a

203 Ü1 295b, Ü2 293a

204 S 114a, Ü1 295a, Ü2 293b

205

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Her müjen bir nev-fetîl-i merhem-i bih-büddur
Sîne-i sūrâh sūrâh-ı dil-i dīvānede
- 2 Rişte-i gīsū-yı müşğiniñle her mūy-ı haññ
Reşk-i mîl-i sürmedir çeşm-i 'alil-i şānede

206

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Kūşūrundan hacel ger müdmin-i keyf-i nedāmetse
Zebān-ı ta' nı teslî eyleme mey-h'ār u bengiye
- 2 Fücūrun setr eden her şahşa işbāt-ı fücūr etme
Cüdā et da' vî-i hüsn etmeden mir'atı zengiye

207

mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ülün

- 1 Bilinmez etmedikçe āzmāyış
Sühūletle çekilmez evli yayı
- 2 Ki çekse çille-i sahtı be-yek rüz
Eder fersūde-bāzū evliyâyı

208

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Eşheb-i her dem revān-ı 'azmime lāyık degil
İnhîşār-ı iktifā şeb-rūlarıñ şeb-dizine
- 2 Nāka-i şevkim şabā-reftār-ı şubh u şām iken
Eylesin bend-i 'ikālinden hayā şeb dizine

209

mef' ülü fâ' ilātü mefâ' ilü fâ' ilün

- 1 Halka 'atāsı kendüye tekrîr-i 'avd eder
Bezle nice muşırır ise şeh regāyibiñ
- 2 Zîrā ne dem ki şehir-i vatandaş cüdā düşe
'Azm-i rücū' u maṭlabıdır şehre gāyibiñ

205 S 114a, Ü1 295b, Ü2 293b

206 S 114a, Ü1 295b, Ü2 293b

207 S 114a, Ü1 295b, Ü2 293b

1 Bilinmez S, Ü1: Bilmez Ü2

208 S 114a, Ü1 299a, Ü2 293b

209 S 114a, Ü1 299a, Ü2 293b

210

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Yā dem-i āhıñla söndür iltihāb-ı sīneñi
Dem-be-dem itfāya rızān ol gözden yā nemi
- 2 Lā-cerem tedric ile eyler kabūl-i intıfā
Sine zīrā eşke istigrāk ile hıç yana mı

211

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

- 1 Hışūl-i irtivā ke's-i dihāk-ı la' l-i nābından
Zebān-ı sūz-ı dilden dil-bere bī-serd-i rāz olmaz
- 2 Mutarrā olmadan reşh-i gādīr-i eşk-i hasretle
Felekde bāğ-ı ümmīdīñ nihālī ser-dirāz olmaz

212

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 Āsūde-i zehāb-ı tarīk-i tevekkül ol
Vehm-i gezend-i bī-eşeri қо pelengden
- 2 Hālīk saña ki pāy-ı pelengānı leng ede
Mümkin mi bīh-i renc-i 'arec қоpa lengden

213

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

- 1 'Ömrüñ çü-Nūh olursa da olma rübūde-dil
Sehlü'n-nefād olan bu sünün-ı kalāyile
- 2 Rāh-ı bekāya pāy-ı zehābı zehebden et
Kılma rikāb-ı 'azmī müzeyyen kalay ile
- 3 Olmaz gülüñ şebātı vidā' -ı bahār ile
Mümkin degil leṭāfet-i gülşen kala yıla

214

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

- 1 Vaşf-ı cām-ı 'aşkda rindān-ı ser-mest-i hevā
Hep benimle hem-zebān-ı Hāfız-ı Şīrāzdır

210 S 114b, Ü1 299a, Ü2 293b

211 S 114b, Ü1 299b, Ü2 293b

212 S 114b, Ü1 299b, Ü2 293b

213 S 114b, Ü1 299b, Ü2 294a (Ü1'de son iki mısra bulunmuyor)

214 S 115a, Ü1 299b, Ü2 294a

1 rind-i ser-mest-i hevā S, Ü2: ser-mest rindān-ı hevā Ü1

- 2 Rûbehân-ı gurbe-tâb-ı deşt-i inkâr-ı Cehûd
Hıdr-ı âcâm-ı hevâda şanmasın şîr azdır

215

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Kazâ şaḥîfe-i cerr eylemiş bütün kevnî
Rûsûm-ı aḥruf-ı cerden maḥall-i ḥālî yok
2 Ki ka'r-ı yemde nihân-ḥâne-i yemde bile
Maşûn-ı silk-i lisân-ı taleb le'âlî yok

216

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Uşandık iltifât-ı sâkî-i peymâne-baḥşâdan
Ki mînâsında hiç bir neş'e yokdur i'tidâl üzre
2 Pey-â-pey nîme eyler câmı ki ser-şâr eyler birden
Hilâli râciḥ eyler bedre ki bedri hilâl üzre

217

mef'ülû mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

- 1 Tâ lezzet-i infâkıñı ma'dûm ede kevnîñ
Mihr eyleme ḥân-ı keremi bî-nemekîne
2 Kim kâ'ide-i şer'-i fütüvvette sezâdır
İnfâkına çeşm-i hevesi bî-neme kîne

218

mef'ülû fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Nehmetle alma şayrafî-i kevn-i hâlikiñ
Dest-i nigâh-ı raġbete naḥd-ı şümürdesin
2 Suḥt-ı nüḳûdun eyleyip âgende cevfine
Tarḥ et zemîn-i züll ü hevâna şu mürdesin

215 Ü1 299b, Ü2 294a

216 Ü1 299b, Ü2 294a

217 Ü1 299b, Ü2 294a

218 Ü1 299b, Ü2 294a

2 hevâna Ü1: hevân-ı Ü2

219

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Hiziñ ritâc-ı raḥne-i kün-ı büzürgüne
Zâhid sidâd-ı âletini eklemiştir yine
- 2 Me'mûn edip mesâmi' i gülbaş-ı zârâdan
Kûs-ı tekiñ şadâsını kösteklemiştir yine

220

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Demâ-dem cismimiz de müncezibdir
Niyâz-ı yâre sîne yarasına
- 2 Sipihriñ yoḥsa 'uşşâka ezâdır
Ġam-ı zer ve[rme]sine verme sîne
- 3 Lebîbe iġtişâb-ı mâla meyllen
Cefânîñ 'âlemîne 'âlemi ne

221

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Merd-i ġayret-kâra ḥ'oşdur neş'e-i peymânen
Keyf edinmek düşmen-i bed-ḥ'âha kâr-ı keyferi
- 2 Bezm-i kâfir rezm-i aḥzâb-ı 'idâda ḥaḳ bu kim
Kârih-i şahbâ eder keyferle ḥâşıl keyf eri

222

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Râst olmaz ḳâlib-i elfâzda ma'nâ-yı kec
Müstakîm olmakla evrâkıñ nuḳûş-ı mıştarı
- 2 Saḥt-dil nâ-dânı eylerdi lezâ lînet-peḫîr
Ṭabḥ ile olsaydı nânâsâ fûrunda mis tırı

223

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

- 1 Hüzâl-i fûrḳat-i la'liñle şahbâ
Çü-semdir ḡâm-ı cism-i nâ-bedîde

219 Ü1 300a, Ü2 294a

220 S 215a, Ü2 294a

221 S 214b, Ü2 294b

222 S 214b, Ü2 294b

223 S 215a, Ü2 294b

- 2 Raḥîk-i bezmgâh-ı cennet olsa
Nigâh etmez şarâb-ı nâba dîde

224

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Celb-i māl-ı suḥt için ehl-i riyā mecbûrdur
'Âleme izhâr-ı faḥr-ı hey 'et-i şeyḥânedede
2 K'intifâ-yı şıdk ile kedd-i riyâsından bilir
Vâridât-ı gaybdan buldukça bir şey ḥânedede

225

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 İhtisâd-ı leşker-i agyâr ile mümkün değil
Hâle-i âgûşa almak ol meh-i tâbendemi
2 Çâre-i vuşlat bulunmaz gerden-i agyârdan
Deşt-i kevne nehr-i seyyâl etmeyem tâ ben demi

226

mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

- 1 Lüzûm-ı sa' -yı bî-encâm ile bu 'âlem-i kevnîñ
N'ola zâgânı râh-ı iktifâ bulmazsa bebgâya
2 Ki muḳbil müdbiri [kendine] ta' yîn-i sebeb kılsa
Nehâr-ı ḥaşre dek ta' dâd ile bulmaz sebeb gâye

227

fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

- 1 Hürmetin terk eyleyip muḳrâz-ı istikrâh ile
İsterim ser-rişte-i ümmîdi meyden kesmeyi
2 Lîk meyden gördüğüm ḥâlâtı idrâk eylese
Âşinâ-yı dest-i yâd etmezdi hiç bir kes meyi

224 S 215a, Ü2 294b

225 S 215a, Ü1 300a, Ü2 294b

226 S 115a

2 [kendine]: Dikişli kısma denk geldiğinden okunamadı.

227 S 115b, Ü1 300a, Ü2 294b

1 istikrâh ile Ü2: istikrâz ile Ü1

228

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Fehmim cihānı bilmede baħr-ı muħiṭ iken
Kemter baķar benim yine her sifle pāyeme
- 2 Eyler ne gūne pāyemi pā-māle ictirā
Kim ğark olur eden heves-i vaż'-ı pā yeme

229

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

- 1 Pertev-i rüz-ı şafā çeşmime reh-yāb olmaz
Şeb-i yeldā-yı ğamıñ sitr-i deyācisinden
- 2 Mülhem-i lezzet-i gül-ķand-ı bahār eyleyemem
Velī zehr-ābe-i serdī-i dey acısından

230

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Esb-i caħıme nā'ib-i şūmu rüküb edip
Olsa girifte sicn-i seķar nā'ibātına
- 2 Geçmez şerāre-pāş-ı şürūr olmadan yine
Ķādī süvār olursa daħi nā'ib atına

231

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Meşāf-ı ğamda tā ol deñli maħrūr-ı 'anāyım kim
Dil-i teşnem müdām ħūn iķer cām-ı cemācimden
- 2 Simāt-ı dehrde maħrūmī-i kūt-ı meserretle
Ĥāyāl-i bāle gelmez neş'e-i cām-ı Cem acımdan

232

fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün

- 1 'Āşık-ı zāra fūrūĝ-ı rüy-ı yāri var iken
İltifātı şanma çerħiñ pertev-i şemsinedir
- 2 Sine-i dil-dār ile būy-ı semenzār istemez
Kim meşām-ı 'āşıkā şāyeste-i şem sinedir

228 S 115b, Ü1 300a, Ü2 294b

229 S 116a, Ü1 300a, Ü2 294b

230 S 116a, Ü1 300a, Ü2 295a

231 S 115b, Ü1 300a, Ü2 295a

232 S 115b, Ü1 300a, Ü2 295a

233

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

- 1 Gürcülerin giyâh-ı vücūd-ı redîsiniñ
Görmem nigâh-ı dîde-i râğbetle menbitin
- 2 Zann eylemem ki dâmen-i nâmûsu pâk ola
Gördükçe vefret üzre yaķasında men bitin

234

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Türehât-ı 'âlemi güş etmeden zann eylerim
'Âlem içre kendimi bir hâne-i bengîdeyim
- 2 Dehrde kayd-ı hayât ile muķayyedken henüz
Kurtulup mümkün mi âhar 'âleme ben gideyim

235

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

- 1 Eyledikçe âzmâyiş añladım mâhiyyetin
Süflî-i hayvân-nihâdîñ yokdur insâniyyeti
- 2 Şafh edip ben niyyet-i işâl-i hayr etsem aña
İ'tidâsıyla baña etmekde insâ niyyeti

236

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

- 1 Dilîr-i kâr-ı fütüvvet ne deñli süst olsa
Hadeng-i himmetine gaybdan nişânedir
- 2 Le'im buhlu ğınāya vesîle etdikçe
Nişâr-ı cûduna ehl-i kerem bahânedir

237

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

- 1 Şürûṭ-ı düstî maḥmûlûdür yârân-ı devrânîñ
Bilinmez her işi dāniş-güzîne doğru mergûbu
- 2 Müvâlât-ı eḥibbâ şıdķa nâ-maḥrûn iken zîrâ
Bilenlerden de yokdur kâbil-i ta'lim-i üslûbu

233 S 116a, Ü1 300a, Ü2 295a

234 S 117a, Ü1 300a, Ü2 295a

235 S 117a, Ü1 300a, Ü2 295a

236 Ü1 306b

237 Ü1 308b, Ü2 7a

2 eḥibbâ Ü2: (Ü1'de bulunmuyor)

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Edib olursa huli bend-i hilye-i ihlās
Cemāl-i mü'mine pīrāye-i nezāretdir
- 2 Bütün fevā'id-i İslām bundadır yoḥsa
Ḥilāfī bedreḳa-i cāde-i ḥasāretdir
- 3 Dü beyt-i kıt'a-nümünü aḥire derc etdim
Nu'ūt-ı fevzi ki aşḥābına beşāretdir
- 4 Ḥulūş u şıdḳ ile şabr u kerem daḥi re'fet
Şürūṭ-ı ḥamse-i İslāmdan 'ibāretdir
- 5 Şehādet ile şalāt u şıyām u ḥacc u zekāt
Bu penc ḥaşlet-i maḳbūleye işāretdir

ELGĀZ

1

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Nedir o tuhfe-i lec-maṭla' u hezec-maḫṭa'
Ki oldu ismi dehen-sūz u cismi müsteṣnā
- 2 Egerçi cānı var ammā ki cismi bī-cāndır
Anası ḥāl-i ḥayātında ḥāliyā ḥublā
- 3 Bakılsa nāmına etmekli er gibi görünür
Bu türş rüyü ile tatlı şohbeti ammā
- 4 Ğarībdır ki cinān u caḥīmi cem' etmiş
Erenleriñ biri de anda eylemişdir cā
- 5 Egerçi ülfeti insiler ile peyveste
Velik cinn ile olmakda muṭṭaşıl hem-pā
- 6 Büzürg ü ḥ'urd ile vardır 'aceb mümāşātı
Dilimli ḳāvuk ile mollā-zādedir gūyā
- 7 Cerinde küfteveşdir mişāl-i zībāsı
Velik ṭavr-ı enāniyyetde bī-pervā
- 8 'Acībdır hele terkīb-i nām-ı nāmisi
Ḥurūf-ı cerr ü recā nefy ü şartı eyler edā
- 9 Edīb bu lügaz-ı dil-pesendi ḥall edene
Sipih efser-i mihr ü mehin giyirse sezā

2.

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Nedir o nesne ki iḳbālī içredir idbār
Ki varın etmede aşḥāb-ı şervet aña nişār
- 2 O deñli naḳl-ı kelām ile şöhreti var kim
Ne söylenirse bulur iştiḥār der-bazār
- 3 Ḳadīm merci' idir ḥayl-i ser-bülendānıñ
Aḳar gelir aña cümle metā' -ı şehir ü diyār
- 4 Başıyla ayağı birdir bakılsa zāhirde
Ki 'aks ü ḳalb ile mümkün degil anı ızrār

Başlık Ü2: Lügazāt Ü1

1 S 96b, Ü1 302b, Ü2 246b

4 Erenleriñ S, Ü2: Erenler Ü1

8 şartı S, Ü1: şürūṭu Ü2

2 S 97a, Ü1 305a, Ü2 246b

- 5 Vücūdunu gece gündüz ‘atāya vaqf etmiş
Tevāzu‘ ehli gibi zātı hıdmete der-kār
- 6 Velī bu hūy-ı bedinden tıbā‘ kārıhdır
Su ‘āl olunsa geh ikrār eder gehī inkār
- 7 Bakılsa şekline şüretde ahsenü’l-eşkāl
Sehāda şibhi bulunmaz desem daği yeri var
- 8 Velüddur doğurur geh zeker gehī ünsā
Ketümdur n’ola fāş eylemezse ger esrār
- 9 ‘Anāşır ile mevālīdi cümle hāvīdir
Kemāl-i vaşfına kādır mi mantık-ı iş‘ār
- 10 Füşül-i erba‘ a nezdinde hep müsāvidir
Harīf ü şayf u zemistān ile zamān-ı bahār
- 11 İşinde kimseye ašlā egerçi baş egmez
Velī metā‘ ı olur ihtisābdan bīzār
- 12 Olur mişāl-i beşir ü gehī mişāl-i nezīr
Münāfiķānedir eṭvārı eylemem inkār
- 13 Belīddir ki dem-ā-dem dökülmeden kaçmaz
Harām-zādedir ammā yine maķāle uyar
- 14 Hele efendiniñ hıdmetinde pervāne
Bulunsa n’ola ‘ālemde böyle hıdmet-kār
- 15 Edīb bu lügaz-ı pāki hāl eden ‘ārif
Sezādır eşheb-i çerḥ-i bülende olsa süvār

3

mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

- 1 Nedir o şevher ü zen tuhfe-i zemīn ü zemen
Ki oldu piş ü pes-i nāmı bile zīb-i dehen
- 2 Hemīşe ‘ālem-i āb içre sekriniñ yeri var
Ki rāḥ-ı ṭall ü nidādan ayık kalır mı içen
- 3 Dü harf-i āḥir-i ma‘kūsun et der elbette
Dü harf-i evveli merdāna ṭard ile okuyan
- 4 İçinde tīşe-i rāzıñ maḥall-i terkībin
Eder mu‘āyene fi’l-hāl diķkatle baķan
- 5 Bu lügaziñ evveli çāh-ı zekān gibi nāzūk
Edīb āḥiri daği miyān-ı şekl-i ḥasen

6 gehī S, Ü2: gāh Ü1

8 geh S, Ü2: gāh Ü1

15 çerḥ-i bülende S, Ü2: çerḥiñ belinde Ü1

3 S 97b, Ü1 305b, Ü2 347a

4

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Nedir ol kim laṭīf ü zībādır
Şaḥn-ı gülzāra revnaḳ-efzādır
- 2 Kādemo re 's-i kāmet-i cānān
Seri pāy-ı nihāl-i bāḡ-ı cinān
- 3 Pāy-ı 'ālemde gelmese yāda
Aña Mecnūn olurdu dil-dāde
- 4 Añ yerinden ayaḡı düşse hemān
Maḥv olur nūr-ı āftāb-ı cihān
- 5 Kim bu lügazı Edīb ederse beyān
Aña şad āferīn olur şāyān

5

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Nedir ol kim seri mūdān ḡālī
Dili gencīne-i zerle mālī
- 2 Nice eczādan olunmuş terkīb
Ḥānde-fermā hele bir şekl-i ḡarīb
- 3 Gördüğū kimseleri da' vet eder
Ḥāk olur yollarına zillet eder
- 4 'Aded-i evveli beş āhiri şeş
Yokdur emşālī içinde aña eş
- 5 Emr-i peymūdegī-i ḡille sözü
Rūy-ı cānāna urur ṭa' ne yüzü
- 6 Ḥālīniñ evveli ifkiyle geçer
Dāmeni dest-i emelde muḡtar
- 7 Gāh olur heykel-i re 's-i zurefā
Geh olur vird-i zebān-ı bülleḡā
- 8 Kim ki bu lügazı Edībā ede ḡal
Oldu taḡsīn-i ferāvāna maḡal

4 S 97b, Ü1 302b, Ü2 347a

3 Pāy-ı S: Pāy-ı Ü1, Ü2

5 S 98a, Ü1 302b, Ü2 247a

7 Geh olur vird-i S, Ü2: Gāh olur vird-i Ü1

6

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Nedir o kâtil-i bî-âlet-i perî-peyker
Ki çâr küşe-i dünyâyı tıtdı ser-tâ-ser
- 2 Bakılsa gerçi ki âlât-ı rezmi yok görünür
Velî yine var içinde sinân u tîğ ü teber
- 3 Egerçi sem deriz ammâ devâ-yı şâfidir
Anı bilen daği eczâ-yı hikmeti ne arar
- 4 ' Aceb midir ki dü kevn ehli olsa meftûnu
K'aniñla hâşıl olur zevk-i hûr u nev'-i beşer
- 5 Hurûf-ı ismi teheccî Hurûfîdir lâkin
Şümâr-ı ismi hezârân hurûfdan berter
- 6 Ne mümkün idi bilinmek me'âl-i ahvâlî
Nesîm râzını ifşâdan eyleseydi hâzer
- 7 Edîb bu lügaz-ı dil-pesend-i düşvârîñ
Muḥâldir k'ola reh-yâb-ı ḥallî ehl-i nazâr

7

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

- 1 Nedir ol bedreḳa-i ehl-i nazâr
Reh-ber-i râh-rev-i şâm u şehîr
- 2 Anda yek cüz'-i 'anâşır lâmi'
Hem mevâlîd-i şelâşî câmi'
- 3 Şevk ile olsa ne dem cîlve-nümâ
Alır etrâfını yârân-ı şafâ
- 4 Oldu pür-tâb mişâl-i tâbe
Düşeli derd ile pîç ü tâba
- 5 Rûz olur ser-be-girîbân-ı ḥafâ
Bümveş şebde olur cîlve-nümâ
- 6 Muṭṭaşıl tavḳ-ı sitem der-gerden
Âhenîn bend ser-â-ser ber-ten
- 7 Nice sūrâḥ ile bî-ḥad vermiş
Bâṭın u zâhirine ârâyış
- 8 Kim ki bu nükteyi eyler tebyîn
Aña şâyeste Edîbâ taḥsîn

6 S 98a, Ü1 303a, Ü2 247a

1 o Ü1: ol S, Ü2

7 S 98b, Ü1 303a, Ü2 247b

8

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Nedir ol kim garīb ü a' cebdir
Nāmı se harfden mürekkebdır
- 2 Hadd-i zātında yek ser ü pādır
Vasaṭı şekl-i çeşm-i bīnādır
- 3 Evvel ü āhırı müsāvīdır
Seri pā merkezini hāvīdır
- 4 Leb-i cānān ile leb-ā-lebdır
Çün-mey-i nāb şāf-meşrebdır
- 5 Münderic anda hep ḥurūf-ı ' ilel
İsmi olur recāda müsta' mel
- 6 Gāh nisbetle nām-ı merd ü zenān
Gāh olur vaşf-ı sāgar-ı mestān
- 7 Lügatin etdi cevgeri taşrīḥ
Ki o vech üzre bu naql-ı şahīḥ
- 8 Kim ederse bunu Edībā ḥal
Aña taḥsīn olur sezā vü maḥal

9

fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

- 1 Nedir ol ism-i bī- ' aded ki olur
' Adedi çār-deh bi-lā-noḳşān
- 2 Gerçi zāhidler ile hem-serdir
Lik hem-pā şipāh ile her ān
- 3 Ser-i maḳlūbu hırşdır ma' nen
Āh olur ḳalb olunsa pāyı ' iyān
- 4 Gāh olur sāz u söz ile maḳrūn
Geh çeker ḥaşm-ı dūna tīr ü kemān
- 5 Gāh me' kūl ü gāh nā-me' kūl
Geh olur āşikār u geh pinhān
- 6 Kim ederse Edīb bunu ' iyān
Aña sā-bāş-ı bī-ḥad ü pāyān

8 S 99a, Ü1 303b, Ü2 247b

6 mestān s, Ü2: ḥūbān Ü1

9 S 99a, Ü1 303b, Ü2 247b

5 geh pinhān S, Ü2: gāh pinhān Ü1

10

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Nedir o māhi-i deryā-tırāz-ı bezm-i şafā
K'olur gıdāsı anıñ dem-be-dem naşib-i hevā
- 2 Bakılsa cilveger-i şekl-i çūkadārīdir
Velī iç oğlanı etvārımı eder icrā
- 3 Egerçi nağme-i her sāza eylemez rağbet
Nevā-yı 'ūdu güzel zīb-i gūş eder ammā
- 4 Fenā buluncaya dek sāz u sözden geçmez
Mişāl-i ehl-i hevā meşrebin eder ibdā
- 5 Şebāta kudreti yok şiddet-i harāretten
Hemīşe ser-be-hevādır nihāl-i bāgāsā
- 6 'Aceb mi rakş-konān olsa ger mecālisde
Ki çār-pāre ile pāy-kūbdur gūyā
- 7 Ğarībdır ki ciger-dār iken cebān görünür
Cebānlığında dilirāne baş verir haqqā
- 8 Ta'accüb eylemeñiz gāh ki enīn etse
K'anıñ mülāzımıdır böyle 'illet-i hummā
- 9 Olursa şofra tehī nāndan kanā' at eder
Ki gūşt-pāre ile kan'ı var çü-ehl-i rızā
- 10 Bu gūne hūb-likā ser-fidā emek-dārıñ
Başına tel takılıp iltifāt olunsa sezā
- 11 Edīb olsa bu lügazıñ kuyūd-ı iğlākı
Olurdu perde-keş-i zihn ekşer büleğā

11

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Nedir o şey ki anıñ harf-i evveli maḥdūd
Miyān-ı ismi daḥi her şeye maḥall-i vürūd
- 2 Bakılsa mürde-i zī-rūhdur haqqākatde
Sükūtu yok hareketden eder kıyām u ku'ūd
- 3 Müdām cevfi anıñ nān ile kalır memlū
Ki nānı gitse hemān hām olur kalır bī-sūd

10 S 99b, Ü1 303b, Ü2 248a

5 rakş-konān S, Ü2: künāse Ü1 / ger S, Ü2: her Ü1

9 Olursa S, Ü2: Olur Ü1

11 S 97a, Ü1 304a, Ü2 248a

3 hemān S, Ü2: kalır Ü1

- 4 Kılır gürisneligi sîr olursa da dâ'im
Bu hâleti hele bir şeyde olmadı meşhûd
- 5 Cemâli cāzîbe-i ândan değil hâlî
Bahâsı behcet-i bâğ-ı cinân gibi mevdûd
- 6 Bakılsa şûret-i ehl-i fenâda var anda
Egerçi olmasa da müste'idd-i neyl-i şühûd
- 7 Hemîşe meşrebi fenn-i ğarîbe mâ'ildir
Ki bir işâret ile şekl-i cinn eder mevcûd
- 8 Nazarda hep yemenî şeklidir bütün cevfi
Velik nev'-i hâţâyı demek değil maşşûd
- 9 Kılır mecâlisi devr eylemekde bî-pervâ
Edîb bilmedi gitdi bu hîç şürû u kuyûd

12

fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün

- 1 Nedir ol naşş-ı süllem-i bihter
K'aña zengîler irtikâ eyler
- 2 Gerçi zengîleriñ de ğayrı çıkar
Lîk ğayrı şu'ûdu nâdir eder
- 3 Şâ'idi huşk-pây ise bî-şek
Çıkamaz tâ ki pâyın etmeye ter
- 4 Olsa de'b-i şu'ûddan 'âtıl
Mağv olur cümle hep nukûş-ı eşer
- 5 Şekl-i mevzûnu çeşm-i nâzırda
Oldu gûyâ mişâl-i silk-i dürer
- 6 Resm-i mergûb ile 'aceb mi eger
Dâ'imâ sînelerde etse maķar
- 7 Cümle âyînesinde mer'îdir
Şuver-i hâdişât-ı hayr ile şer
- 8 Dil-i mürĝ-i nigâh-ı geştinden
İltikât-ı hubûba h'âhişger
- 9 Kaşdı cezb kılıpdır yoħsa
Boş yere şanma böyle çille çeker
- 10 Olsa nehc-i kavîmi lâyıkdır
Reh-güzâr-ı 'uyûn-ı ehl-i 'iber

5 Cemâli S, Ü2: Kemâl-i Ü1

8 hep S, Ü2: çün Ü1

12 S 97b, Ü1 304a, Ü2 248b

8 İltikât-ı hubûba S, Ü2: İltikâ-yı cilâya Ü1

- 11 Kim Edībā bu lügazı hāl eyler
Şaḥaya şıgmaḥ āferin ister

13

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

- 1 Nedir ol heftād-nām-ı h' oş-liḳā
Şekli çün-āyine-i ' ālem-nümā
- 2 Çerḥ-i nüh-ṭāḳ ile hem-ser şöhreti
Şems ile cünbişde pāy-ı himmeti
- 3 İltizām-ı rüy ile sātūr olur
Ṭavrsız ās-ı riyāz-ı hūr olur
- 4 Cünbişi bāḥūrda efzūn eder
Her kesi bir hālde memnūn eder
- 5 Luṭfu gālible bu nuñ yelpazeye
Meyl eder zīrā gehi āgāzeye
- 6 Ḥumret-i sīmāsı nā-mergūbdur
Şufre-i levni be-gāyet hūbdur
- 7 Rağbet etdikçe aña ehl-i diyār
Oldular me'mūn-ı bīm-i inkisār
- 8 Aldığın bezl etmede Ḥātem gibi
Feyz-baḥşā meşrebi Zemzem gibi
- 9 Kārına taḥsīn ederler tābeler
Rūyuna dil-dādedir germ-ābeler
- 10 Gāh u bī-gāh etmesi olmaz nihān
Tiğ-i erbāb-ı seferle iḳtirān
- 11 Kim bu ma'nāyı Edīb iṣrāb eder
Ḥāṭır-ı ehl-i dili iṭrāb eder

14

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

- 1 Nedir o ḳulzūm-i şāfi ki mevce-i ābı
Hemīşe olmada derk-i nigāhdan pinhān
- 2 Nuḳūş-ı şūreti ne māh ile müzeyyendir
Henā-yı ' ayşı şifātında mūnceli her ān
- 3 Ġarīb lūcce-i bī-būn ki gavṭagāhında
Kemīne ṭıfl-ı raḍī'e şināh olur āsān

- 4 Hâfî olur nigehe olsa hâleden ‘ârî
Celî görür o mehi hâle-dâr insân
- 5 Vücûh ile kâdemi re’sine muğâyirken
Seri bakılsa yine pây ile olur yeksân
- 6 Kemâl-i hüsnde yokdur bahânesi aşlâ
Çiçek çıkarsa meger hüsnuine gele nokşân
- 7 Muhâldir dil-i mesrûru bî-sürûr etmek
Derûn-ı pür-kederi daği eylemek şādân
- 8 Görünce şeklini añlarız zekâvet-i tab’ın
O mâh-rûyu kâfâdan gâbî gören yârân
- 9 Edîb bu lûgaz-ı nâ-nümûdeyi halle
‘Asîrdir hele teşşîl-i şüret-i imkân

15

fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

- 1 Nedir ol perr ü bâl-i müsteşnâ
Nağş-ı fâvûs-ı hulddan ra‘nâ
- 2 Çeşminiñ aşlı bir fûrû‘u keşîr
Çeşmi deñli fûrûğu daği başîr
- 3 Kânadın açmasa başîr olmaz
Şulh u peykârdan habîr olmaz
- 4 Gâh cevfinde bir gîdâ bulunur
Nice dem de hevâ ile geçinür
- 5 Câme-püş olduğunda endâmı
Farq eder baksa puhte vü hāmı
- 6 Şanma var dîdesinde za‘f-ı eşer
Ki dem-â-dem hadîddir başarı
- 7 Hâceves gâh halka ders okudur
Gâh da şem‘-i meclisi uyudur
- 8 Gâh bînâ olur gehî a‘mâ
Bulamaz gâh olur ‘amâya devâ
- 9 Gâh da nûr-ı çeşmi perdelenir
Geh ruṭbetle dîdesi şulanır

15 S 98b, Ü1 305b, Ü2 249a (Ü1 305a’da bu lûgazın ilk iki beytiyle 1 numaralı lûgazın son üç beytinden oluşan başka bir manzume daha görünmektedir. Bunun bir müstensih hatası olduğunu düşündüğümüz için söz konusu manzumeyi metne dahil etmedik.)

2 bir fûrû‘u S, Ü2: pür-fûrûğ-ı Ü1

8 Gâh S, Ü2: Gehî Ü1

- 10 Ben anıñla çok imtizac etdim
Naķş-ı levh-i cebinini bildim
- 11 Kim Edibā bu rāzı feth eyler
Olsa lāyık melāz-ı ehl-i hüner

MU' AMMĀ

1

Be-nām-ı Muştafā

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Lebin em sāye-i bīd-i çemende her gül-endāmın
 Dil-i zevk-āşınayı koy miyān-ı şaff-ı hūbāna

2

Be-nām-ı 'Osmān

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Ol şüh kimden aldı 'aceb 'ahd-i gayreti
 Şimdi niķāb-ı zülfünde yokdur emel katı

3

Be-nām-ı Receb

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

O meh çekip çevirir delv-i hātır-ı zārı
 Anı yine bün-i cāh-ı zekāndan ayırmaz

4

Be-nām-ı Kāsım

fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Marāz-ı hecre bir devā göster
 Yoḥsa cānā bizi helāk eyler

5

Be-nām-ı Kāsım

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Hasret-i rüyuñ ile bīdārız
 Gecemiz gündüze döndü cānā

1 S 116a, Ü1 300b, Ü2 299b

2 S 116a, Ü1 300b, Ü2 300a

3 S 116a, Ü1 300b, Ü2 300a

çevirir: çevirdi S, Ü1, Ü2 (Sözcüğün nüshalardaki şekli vezinde problem çıkarmaktadır)

4 S 116a, Ü1 300b, Ü2 300a

5 S 116a, Ü1 300b, Ü2 300a

6

Be-nām-ı Hâsan

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Reside olmadı sem'e nevîd-i vaşl ammâ
Gelir şadâsı ümîdim budur beş on güne dek

7

Be-nām-ı Aḥmed

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Keşide eyleyerek tâb-ı dūzah-ı 'aşkı
Dil-i nizârımızı bir behište erdirsek

8

Be-nām-ı 'Alî

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Sipihri naḳş-ı çeşm-i i'tibâr et
Ḥayâl-i inkılâb-ı rûzgâr et

9

Be-nām-ı İbrâhîm

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Saňa terk-i hevâdır sevdigim nuşhumla te'kîdim
Seniñ zîrâ hevâdan ḳalbi ifrâğıñladır 'îdim

10

Be-nām-ı Şâlih

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Çevir endâmıñı sūzişdedir tâb-ı cemâliñden
Ḥalâş et ey perî-rû 'âşıkı sevdâ-yı ḥâliñden

6 S 116a, Ü1 300b, Ü2 300a

7 S 116b, Ü1 300b, Ü2 300a

8 S 116b, Ü1 300b, Ü2 300a

9 S 116b, Ü1 300b, Ü2 300a

10 S 116b, Ü1 300b, Ü2 300a

11

Be-nām-ı İsmā'îl

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Ey târik-i sivâ hele nuşhumla 'âmil ol
Dil-ḥ'âhım üzre mâlik-i ḥüsn-i şemâyil ol

12

Be-nām-ı Muḥammed

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Midâdın nâminı terk et dehenden
Neheng-i ḥâmeyi kırtar miḥenden

13

Be-nām-ı Muḥammed

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Mu'âyendir şacında mü-be-mü evşâf-ı maḥmûde
Midâdın beñzemekde zülfüne bir adı çıkmışdır

14

Be-nām-ı Muḥammed

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Gamıñla göñlümüz tarḥ eyledi fikr-i muḥâlâtı
Cününü kâr edip 'aqlıyla terk etdi müdürâtı

15

Be-nām-ı Rasım

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Ehl-i fiṭnat gülsitân-ı dehr-i pür-âşûbdan
Pâ-biründür ḥâr ile ser-şâr iken çepçevresi

11 S 116b, Ü1 300b, Ü2 300a
sivâ S, Ü2: hevâ Ü1

12 S 116b, Ü2 300a

13 S 116b, Ü1 301a, Ü2 300a

14 S 116b, Ü1 301a, Ü2 300a

15 S 98b, Ü1 301a, Ü2 300a

16

Be-nām-ı Mānī

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

'Aceb icāde-i taşvīr-i nām-ı yār ederim
K'edem ben anı münakkaş beş altı nokta ile

17

Be-nām-ı Sa'dī

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Nazīrim yok benim Rüstem-nihādān-ı evāyilde
Ki biḡ-i düşmeni kaṭ' eyledim bir şehir-i kāmilde

18

Be-nām-ı Bilāl

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Cehl ile ehl-i şeḡa buḡz-ı hüdā etmişdir
Şerefın bilmesiz İslāmı fidā etmişdir

19

Be-nām-ı Receb

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Menālin şarf edip çünkim boşandı kīs-i imkānı
Şirāsın fāriḡ oldu bādeniñ terk-i rind ānī

20

Be-nām-ı Hüseyn

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Zindegiden tā ki oldu bī-emel
Senden ister 'aşıkıñ cānā bedel

16 S 98b, Ü1 301a, Ü2 300a

17 S 99a, Ü1 301a, Ü2 300b

18 S 99a, Ü1 301a, Ü2 300b

19 S 99a, Ü1 301a, Ü2 300b

20 S 99a, Ü1 301a, Ü2 300b

21

Be-nām-ı Muştafā

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Herās-ı leşker-i muşrif aratdı kalb-i irādı
Dili hayretle bilmez etdi kem-hāyı haṭāyiden

22

Be-nām-ı Edīb

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Nevāziş görmedi gönlüm çekildi vaşl-ı diğerden
'Aceb mi çıkmasa me'vā-yı hışn-ı zevc-i māderden

23

Be-nām-ı 'Alī

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Hārdan çekdi ezā vü miḥeni
Muẓmaḥill eyledi bülbul bedeni

24

Be-nām-ı Süleymān

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Hikāyāt-ı Su'ād u kışsa-i Selmā bilenlerden
Miyān-ı ehl-i dilde behcet-i sīmā bilen pekdir

25

Be-nām-ı 'Ālī

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

'Ālemiñ 'āşıka şāyeste degildir emeli
Harem-i vaşlda āgūşa çekerken güzeli

21 S 99a, Ü1 301a, Ü2 300b

22 S 99a, Ü1 301a, Ü2 300b

23 S 99a, Ü1 301a, Ü2 300b

24 S 99a, Ü1 301a, Ü2 300b

25 S 99a, Ü1 301b, Ü2 300b

26

Be-nām-ı Mehdî

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Olunca rû-be-rû mâh-ı semāya
Cemāli tâb-ı haclet verdi aya

27

Be-nām-ı Verdî

müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün

Bülbül olur muhtezi nâle vü feryâdına
Behcet-i ruhsârîni gül getirir yâdına

28

Be-nām-ı Mehdî

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Göreydim belki ol maḥbûb-ı dîbâ-pûş-ı zîbâyı
Talebsiz çeşmime ilkā ederdi 'aks-i dîbâyı

29

Be-nām-ı 'Ömer

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Tagayyür buldu a'vâm u şühûruñ resm ü âyîni
Güm oldu fark-ı mâhiñ naḡş-ı eyyâm-ı şelâşini

30

Be-nām-ı Leylâ

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Cihânda gerdiş-i mâlıyla her sūdâgeriñ şimdi
Be-câ vü nâ-be-câ kâr-ı dūrûgu bi-nihâyetdir

26 S 99a, Ü1 301b, Ü2 300b

27 S 99a, Ü1 301b, Ü2 300b

28 S 99a (Üzerine çizgi çekilmiş)

29 S 99a, Ü1 301b, Ü2 300b

30 S 99a, Ü1 301b, Ü2 300b

31

Be-nām-ı Mecnûn

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Vücûdu şadme-i emvâc-ı baħr-ı ğamla ifnâ et
Ten-i mecrûh-ı bî-cânı neheng-i yeme ilkâ et

32

Be-nām-ı Zihnî

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Dil-rübânîñ zehebî-zîver-i ser-bend-i ħ'oşu
Ser-i şühunda yine döndü bir eklîl-i zere

33

Be-nām-ı Necîb

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Bülbül-i cânı ki ıtlâk eyledim
Rûhsuz döndüm heyûlâ şekline

34

Be-nām-ı 'Örfî

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Yerin zıll-i 'afâf etmekle her zen tevbe-kâr olmaz
Sevâd-ı leyl-i dâmis maşriğ-i nûr-ı nehâr olmaz

35

Be-nām-ı Câmî

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

'Uşşâk-ı zâr-ı vâkt seĥergâh-ı vuşlatıñ
Zulmet gidince müctemi' oldu nidâsına

31 S 99a, Ü1 301b, Ü2 300b

32 S 99a, Ü1 301b, Ü2 301a

zehebî S, Ü1: zihni Ü2

33 S 99a, Ü1 301b, Ü2 301a

34 S 98b, Ü1 301b, Ü2 301a

35 Ü1 301b, Ü2 301a

36

Be-nām-ı Bendî

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Şeyhiñ tevâcüdünde şikest oldu riştesi
Destinde kaldı sübhası 'ârî imâmeden

37

Be-nām-ı Lebîb

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Güliden aldı bûy-ı ruhsârîñ şehâ
Verdim âhîr sine-i hûru bahâ

MÜFREDÂT

1

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Bu sa'yı t̤alib-i 'ilmiñ deme me'adinadır
Şitâbı cāygeh-i sîm ü zer-me'adinedir

2

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Mürşid mürîde k̤urdu neden bu meşâ'idi
Bilmem 'aceb ki n'eyleyecek bûma şâ'idi

3

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Anlar ki nefsi sîret-i bedden beriyyedir
Şeksiz havâş-ı ümmet-i hayrû'l-beriyyedir

4

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Sîb-i zekandır ol görünen ol yemiş midir
Hiç kimse öyle sîb-i laṭîfi yemiş midir

5

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Ebrûlarıñ ki ḥaṭṭ-ı lebiñle çihâr olur
Sırr-ı nihüft-i ḥüsn-i cemâliñ cihâr olur

6

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Gülû-yı Râfızî kim nâve-i çirk-âbe-i sîdir
Nişāngāh-ı ḥadeng-i Ehl-i Sünnet olsa k̤assîdir

Başlık S 115b: Meṭālî' Ü2 295b

1 Ü1 283b, Ü2 295b

t̤alib-i 'ilmiñ Ü1: t̤alibiñ 'ilmiñ Ü2

2 Ü1 283b, Ü2 295b

3 Ü1 283b, Ü2 295b

4 Ü1 283b, Ü2 295b

5 Ü1 283b, Ü2 295b

6 Ü1 283b, Ü2 295b

k̤assîdir Ü2: nesidir Ü1

7

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Hadengin 'aşıkā her dil-ber-i cānī ki rāmīdir
Yanında her cihetle 'aşıkıñ cānı kirāmīdir

8

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Dehriñ 'atāsı şanma ki her bir hazānadır
Ancak 'atıyye dāde-i şāhib-hazānedir

9

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

'Āşık ki ol per-i ruḥa 'abd-ı kemīnedir
Bilmem ki nezd-i yārde fī'l-i kemī nedir

10

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Zālim viḳāye şanma saña ser-penāhdır
Kim zeyl-i ser-penāhıñı hep serpen āhdır

11

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Riyā ile giderek çok füzün eder denesin
Me'āda mürşidi bilmem alır gider de nesin

12

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Zāhid heves-i seyr-i gül ü zenbaḳa düşme
Her gördüğüne meyl ile çün-zen baḳadüşme

7 Ü1 283b, Ü2 295b

8 Ü1 283b, Ü2 295b

9 Ü1 283b, Ü2 295b

10 Ü1 283b, Ü2 295b

11 Ü1 283b, Ü2 295b

12 Ü1 283b, Ü2 296a

seyr-i Ü2: zeyl-i Ü1

13

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Yitirme kadr-i kîr-i şüh-ı yâri
Eliñden koyma zâhid şu hıyârı

14

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Şanma 'afife pîre-zenân[ca] yaşamış
Çok kâr-ı nâ-sütüdeleri cümle şâm işi

15

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Bî-rağbet-i ni' met severim hubb-ı metîni
Sevmem hele tercih edeni hubbıma tîni

16

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Menhûm olarak rütbe-i bî-ni' mete 'âmî
Eyler yine ni' metden o bî-ni' me te'âmî

17

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Rind-i peymâne-güzîn şeyhiñ olaldan cârı
Sâha-i dârına mizâb-ı gam oldu cârî

18

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Mürîd-i hânkahıñ dirheme perestişini
Görünce kim begenir öyle pül-perest işini

13 Ü1 283b, Ü2 296a

14 Ü1 283b, Ü2 296a

15 Ü1 283b, Ü2 296a

16 Ü1 283b, Ü2 296a

17 Ü1 283b, Ü2 296a

18 Ü1 283b, Ü2 296a

19

müstef' ilün fe'ülün müstef' ilün fe'ülün

Gör kavlı ü fi'l-i şeyh-i güm-rehter-i ozanı
K'efsâne-i zenânı terk eylemez o zânî

20

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Ser-mest-i nâz edip saña ol meh kıya gibi
Yârîñ elinden ey dil ayagıñ kıya gibi

21

mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

Sitânbulu eden böyle vebâlı
Hemân halkıñ vebâlidir vebâli

22

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Nefs-i şüma zâhidâ etme gıdâ senbüsegi
Pâre-i nân ile [i]knâ' eyle gel sen bu segi

23

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Mey leb-i ħ'âhişi müzdür eyler
Meyle bî-ħ'âhişimüz dür eyler

24

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Taḫvâyı kimi dirheme şatmış kimi nâna
İhlâşına zühhâd-ı zamânıñ kim inana

19 Ü1 284a, Ü2 296a

20 Ü1 284a, Ü2 296a

21 Ü1 284a, Ü2 296a

22 Ü1 284a, Ü2 296a

23 Ü1 284a, Ü2 296a

leb-i Ü1: lebi Ü2

24 S 115b, Ü1 284a, Ü2 296a

25

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Yem-i çirk-āba düşse seg-meniş berden geçit verme
Ümîdi kesmedikçe sem'ine şîr-i geç it verme

26

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Guşşadan pāk edemez rind dil-i şeydāsın
Kişt-i endūh u ğama çekmeyicek mey dāsın

27

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Arқа olabilmez o kim erkāsı melikdir
Er kıśımelik cümleñiñ arķası melikdir

28

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Ehl-i hicāya şanma dilā pāye māyedir
Belki felīce-ṭab' olana māye pāyedir

29

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Mikdār-ı 'aşķı bilmedi zāhid bu şīb ile
Mümkin degil leṭāyif-i ğamdan boşı bile

30

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Ĝam-ı ṭākat-ġudāz-ı fūrķatiñle bī-ḡuzūr oldum
Ĝözünñden dūr iken ḡayfā ki ġöñlüññden de dūr oldum

25 S 116a, Ü1 284a, Ü2 296a

26 S 116a, Ü1 284a, Ü2 296a

27 S 116a, Ü1 284a, Ü2 296b

28 S 116a, Ü1 284a, Ü2 296b

29 S 116a, Ü1 284a, Ü2 296b

boşı S: küşî Ü1, Ü2

30 S 116a, Ü1 284a, Ü2 296b

31

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Li'ām-ı rū-siyehden ictirā'-ı zehr eder doymaz
Galaṭ-fehmān-ı 'ālem şimdi ağı karadan bilmez

32

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Koyma meşām-ı raġbeti bir būya deyn ile
Düşvār olunca kesb ü edā bu yedeyn ile

33

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Dehen-i şehvet-i zāhid şulanıp pişinde
Öpesi geldi görünce o pes-i cānānı

34

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Mürīd rişi neden şu'le-i esefle yaķar
Ki pāyına o mehiñ yakdıġı hınāyı yaķar

35

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

'Āşıķıñ sūz-ı dili artar şarāb-ı nāb ile
Zı'f olur zīrā tef ü tābı temūzuñ āb ile

36

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Nişān-ı sum'ayı seyr eyle şeyḫ-i Gürcīde
Ki şāl ü sübhāyı āvīze etdi gör cīde

31 Ü1 284a, Ü2 296b

32 Ü1 284a, Ü2 296b

33 Ü1 284a, Ü2 296b

34 Ü1 284b, Ü2 296b

35 S 116a, Ü1 284a, Ü2 296b

36 S 116a, Ü1 284a, Ü2 296b

37

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Açıp sineñ baña aındırma şahñ-ı yâsemenzârı
Kerem kıl ey büt-i nâzende koyma yâsa men zârı

38

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Mülkünü hiç kimse bî-ma' nâ temennî kılmaya
Köhne gülşen 'ayşını yek lahza şöhet bilmeye

39

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Şayd edip lâle-ruḥânıñ o pesendîdelerin
Alıp ağuşa miyânın öpe sen didelerin

40

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Kışt-i zālâm-ı zulmü eder pāk ü müncele
Çıkşa hilâl-i ma' deletiñ dās u minceli

41

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Bir hîz edinip 'avreti maḥfice boşadı
Andan geliyor zâhide var ise bu şādî

42

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Dü zâğ-ı kevine dü ḥālî nihâl-i ḥüsnünde
Şikâr-ı mürğ-i dile gūyiyā duzağ oldu

37 S 116a, Ü1 284a, Ü2 296b

38 S 116a, Ü1 284b, Ü2 296b

39 S 116a, Ü1 284b, Ü2 296b

Şayd S: Seyr Ü1, Ü2

40 S 116a, Ü1 284b, Ü2 296b

41 S 116a, Ü1 284b, Ü2 297a

Bir hîz S: Perhîz Ü1, Ü2

42 S 116a, Ü1 284b, Ü2 297a

43

mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

Etmış çeşide lezzet-i nāz u kırışmesin
Şeyhiñ 'ināk-ı dil-bere seyr et girişmesin

44

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Reh-i tecerrüd ü fakrıñ degil meḥāsinidir
Müridiñ istedigü aş u ḥ'oş-nümā sinidir

45

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

Gitmez ḥariş-i süflî bir kâra bî-itāve
Zîrā ne iş başarsın cebrî giden it ava

46

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Şaf-ı namāza ḥadeşle ne bu teḳaddümü ne
Düşünce çeşmi imāmiñ o serv-ḳad dümüne

47

ولو كل سحت كان كالخمر مسكرا
لالفيت صدقا شارب الخمر صاحيا

48

نظيره

مانيكه نقش يار همسايه ميكشد
چون ميرسد بقامت او رايه ميكشد

43 S 116a, Ü1 284b, Ü2 297a

44 S 116a, Ü1 284a, Ü2 297a

45 S 116a, Ü1 284b, Ü2 297a

45 S 116a, Ü1 284b, Ü2 297a

47 S 1a, Ü1 284b, Ü2 297a

48 S 1a, Ü1 284b, Ü2 297a (Başlık: S, Ü2) 48, 49 ve 50. beyitlerin yanında Şevket başlığıyla yer verilen beyit ise şöyledir:

مانيكه نقش صورت آن مست ميكشد

چون ميرسد بساعد او دست ميكشد

49

مانیکه نقش آن لب گلفام میکشد
چون میرسد بجاه ذقن جام میکشد

50

مانیکه نقش آن بت موزون میکشد
چون میرسد بعارض او خون میکشد

51

Pür-nüḳaṭ

بجیش تخنث بخت بخیز
بتبیت نیت بزن تیغ تیز

51

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Etme cā kūy-ı raḳīb-i fitne-kār-ı kūtehi
Olmaz ol şeyṭān-menişle fitneden ol kū tehī

52

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ben raḳīb-i avladım sābıkda bıldırcın gibi
Ḥabs-i mīnā eyledim 'azmimle bildir cin gibi

53

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Gerçi kun-dādelere zāhiri küskün görünür
Küse meyl etse velī zāhide kūs kūn görünür

49 S 1a, Ü1 284b, Ü2 297a

50 S 1a, Ü1 284b, Ü2 297a

51 S 3a, Ü1 284b, Ü2 297a

51 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297a

52 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297a

53 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297a

54

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Kilid-i şıdk-ı istignā açar gencine-i rāzın
Açılmaz kufı-ı taḥkik-i kerem miftāḥ-ı mithatle

55

fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Naḳd-ı cūdu şanma kim merd-i deni kırkar verir
Belki nān alsa kenār-ı dirhemi kırkar verir

56

fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Hem-nişin eylemem ol sum'ager-i bed-menişi
Neydigini anlamışım zāhid-i piriñ men işi

57

mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Kelāgāsā ba'id et rics-i naḳd-ı suḥta konarı
Kefin naḳd-ı vidāda etme cā destine қо nārı

58

mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Ükrümeyi reh'in-i şabāḥ etme sā'ile
Hātem-dil ol şabāḥı qar'in et mesā'ile

59

mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Dün ol per-i şıfatım destine oḳ almışdı
Meger tezā'uf-ı zaḥm-ı dile o ḳalmışdı

54 Ü1 284b, Ü2 297a

55 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297b

56 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297b

57 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297b

58 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297b

59 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297b

60

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Sifîd ü ger siyeh me 'bün-ı kâni' bî-taşag olmaz
Gül-âba atılan taşlarda zîrâ her taş ağ olmaz

61

mef'ülü fâ'ilätü mefâ'ilü fâ'ilün

Bî-tâb isen harâret-i tennür-ı düzağa
Olma şakın ihânetle dîde-düz ağa

62

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

Ragbet etmem meşrebi şâf olmayan her menhele
Garğa-i emvâc-ı seyl-âb-ı tef olsam men hele

63

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Elem çekmem o meh nakdîne-i cânım benimserse
Tenim hâk-i helâke belki şadânım benim serse

64

fe'ilätün fe'ilätün fe'ilätün fe'ilün

Dem-i fevtinde anıñ kim hiç olur mîrâsı
Aña evlâd u ekârib hiç olur mı râşî

65

fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilätün fâ'ilün

Rûyuña hattıñ siyeh mûrâne k'istilâ eder
Lâ-cerem bî-had siyeh mû râna istilâ eder

60 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297b

61 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297b

62 S 115b, Ü1 284b, Ü2 297b

63 S 115b, Ü1 15a, 285a, Ü2 297b

64 S 115b, Ü1 15a, 285a, Ü2 297b

65 S 115b, Ü1 15a, 285a, Ü2 297b

66

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

İmtiyāz eyledigim meykedeyi emkineden
Sedy-i mīnā-yı meyi tā bilesin em ki neden

67

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

O perī kāmēt-i mevzūnuna eksin biçsin
Durmasın cilvegeh-i nāzda eksin biçsin

68

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Ṭālibe mesdūd iken ferḥunde bāb-ı maṭlabı
Sehv-i ta' yīn-i maḥall etmez kitābıñ maḳlebi

69

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Kim ki ser-māye-i ḥüsn-i şeyeme el yitirir
Güher-i ḳadrini ḳānn eyleme kim el yitirir

70

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Tār-ı gīsūyu perīṣān etme ey ḥūrī peçe
Ḳılmasın pūṣīde ol sīmā-yı pūr-nūru peçe

71

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

O meh 'uṣṣāḳa tīg-i çeşm-i ḥūn-āşāmı ger çekse
Helāk etmezdi şanma ḳatline iḳdāmı gerçekse

66 S 115b, Ü1 15a, 285a, Ü2 297b

67 S 115b, Ü1 15a, 285a, Ü2 297b

68 S 115b, Ü1 15a, 285a, Ü2 297b

69 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298a

70 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298a

71 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298a

72

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Ḥāsīd lisān-ı şıdk ile şanma öger seni
Kim şād olur belıyyede bulsa o ger seni

73

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Ḥazer et fitne-i nā-dīde-enbāzı kōparmağdan
Kerem kıl ey perī-rū hātem-i nāzı kō parmağdan

74

fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilātün fâ'ilün

Merdüme taḥsīn-i kālā-yı suḥan dānişledir
Kārgāh-ı dānişi zīrā suḥan-dān işledir

75

mefâ'ilün fe'ilātün mefâ'ilün fe'ilün

Revān-ı zāhide muḥtaşş olan bu ten ceredir
Ocağ-ı maṭbah-ı cerre hemān bu tenceredir

76

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Etdiñ füsürde serdī-i ğamla a kış bizi
Seyliñ boğar qalırsa eger bu aqış bizi

77

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Ḳaşr eyle yed-i şoḥbeti her başı büyükden
Dūş-ı dili reh-yāb-ı necāt eyle bu yükden

72 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298a

73 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298a

74 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298a

75 S 116a, Ü1 284b, Ü2 298a

76 S 116a, Ü1 284b, Ü2 298a

77 S 116a, Ü1 284b, Ü2 298a

78

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Şanma zālīm zulme bürhānsız gelir
Dīnsiziñ ḥaqqından imānsız gelir

79

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Firāş-ı vuşlata hem-ḥābe eyleyen dü zeni
Hevā-yı nefis ile zannım budur bozar düzeni

80

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

O serv-i nāz mūy-ı kākülün şalmış omuzına
Aña gīsū-yı tūğ-ı şāhveş vermiş o mū zīne

81

mef' ulü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

İşmetde şanma ḥācı-ı şāḥib-menāsiki
Zirā ümenā da eyledi şāḥib-münā siki

82

mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Gulāmgāne bilir zenleriñ ḥarīdeligin
Meger bilir mi ki yabanıñ ol ḥarı deligin

83

mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

Zāhid n'ola dil-berlere efsün okudursa
Kim vuşlat içün cāy-ı 'aceb mi o kudursa

78 S 116a, Ü1 285a, Ü2 298a

79 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298a

80 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

81 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

82 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

83 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

dil-berlere S, Ü2: dil-berlerle Ü1

84

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Halvetkede-i sum' aya düşme yatakalma
Zâhid o haremğâh-ı şeqâda yatağ alma

85

Tazmîn

سفلى بجاه تا ز اذا بيحذر شود
يا رب مباد آنكه گدا معتبر شود

86

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Şûfî deme kim terk-i gulâma ögüt ister
Olmaz aña te'sîr-i naşîhat o göt ister

87

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Açar mı rind-i kadeh-keş fem-i münâdemeyi
Muqârin eylemedikçe fem-i münâda meyi

88

Muttaşılât

ملكنى هيچ كمسه بيمعنى تمنى قلميه
كهنه كلشن عيشنى يكلظه صحبت بلميه

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Mülkünü hiç kimse bî-ma' nâ temennî kılmaya
Köhne gülşen 'ayşını yek lahza şoşbet bilmeye

84 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

85 Ü2 298b

86 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

87 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

88 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b (Başlık: S, Ü2) (Sadece bitişebilen harfler kullanılarak yazılmış olan müfret, özelliği nedeniyle eski harflerle de verildi)

89

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Hâk-i rehine rûy-ı niyâzı kôdığımda
Ol 'işve-nümâ deşne-i nâzı kôdı gımda

90

mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün

Gülşende bu gün vâye-i her bî-direme
Râciḥ görünür sâye-i her bîd İreme

91

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Verme yüz mihre yüzün ḡalib iken yüz güneşe
Peykveş cenb-i rikâbında eger yüz gün eşe

92

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Ṭâḳat getirmez öyle hevâ-yı şedîde ser
Zirâ ki bād-ı gülşen-i fûrḳat şedîd eser

93

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Ehl-i hırşın fahrı pây-ı mün'ime mâlişledir
K'anları her kâr-ı zîşte raḡbet-i māl işledir

94

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Zulm içün bālîn-i efkâr eylemek dirsekleri
Cîfe-i suḥta ṭaleb-kâr eylemekdir segleri

89 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

90 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

91 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

92 S 116a, Ü1 15a, 285a, Ü2 298b

93 S 116b, Ü1 15b, 285a, Ü2 298b

94 S 116b, Ü1 15b, 285a, Ü2 299a

95

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Țard et anı ki mültezim-i istirâkdır
İster edim-i rüyu kıara ister aqdır

96

mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Firâra meclise zâhid gelince yol bulalım
Girize nâ'ibesinden gel ince yol bulalım

97

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Görünce 'aqlımı izhâk eder bu sine bu sine
Baķınca gönlümü müşâk eder būsına būsına

98

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

'İzâr-ı âteşinde o hâl-i 'anberin üzre
Degildir müy-ı müşğın dūd-ı 'ıtr-âlūd-ı 'anberdir

99

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Ümîd-i re'fet olmaz merde bizâr-ı kararından
Firâķ-ı mâder etmez tıfl-ı müşfik ihtiyârından

100

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Hûşe-i tākçe-i renc-i 'amâ olsa koruk
Anı biz kuħla bedel dîde-i bed-h'âha koruk

95 S 116b, Ü1 15b, 285a, Ü2 299a

96 S 116b, Ü2 299a

97 S 116b, Ü1 15b, 285a, Ü2 299a

98 Ü1 302a, Ü2 299a

99 Ü1 302a, Ü2 299a

100 Ü1 302a, Ü2 299a

101

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Saňa ezmār-ı keydi ketm ile yār olsa da düşmen
Yine dest-i ezāsı yol bulur ceyb-i ferāgatde

102

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hadeng-i intihāz-ı fūrşat-i tehcin-i a' dāya
Kıomaz cāy-ı işābet merd olan ehdāf-ı kārında

103

بفتح گنج رازت بی گمان درحال میزاید
کلید فتنه قفل اعتمادت مرد خاینرا

104

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Bulmadıkça rişte-i keyd-i dilin el bette yer
Kıalb-i merdi nehş-i āzār-ı 'adū elbette yer

105

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Bādeniñ renc-i ħumārından sere yek şadmeyi
Aşınā-yı hūş eden añmaz neşāt-ı şad meyi

106

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Suhtdan olmaz cüdā şevk-i dili her kānitiñ
Meyl eder olduqça meşhūd-ı nigāhı kıan itiñ

101 Ü1 302a, Ü2 299a

102 Ü1 302a, Ü2 299a

103 Ü1 302a, Ü2 299a

104 Ü1 15b, Ü2 299a

105 Ü1 15b, Ü2 299a

106 Ü1 15b, Ü2 299a

107

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Semend-i satvet-i a' dâ şikârı mutlak etdikçe
Kemend-i süst-i ' aqd-ı şulhunu pâ-bend eder düşmen

108

mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Bir nîme ' işvesiyle tamâm etdi ' âlemi
Dünyâ tükendi ' işve-i yârim tükenmedi

109

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Hayâliñ gitmemekle dîde-i pür-eşk-i hûnumdan
Merâyâya nazardan fâriğim havf-ı cünûnumdan

110

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Hasûduñ yok naşîbi zıll-i naḥl-ı iktirânımdan
Anıñ'çün lezzet almaz mîve-i şâḥ-ı zebânımdan

111

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Mezîd etmekde hemm-i ' aşkı meyle birse bu neyler
Yeter yek reşḥa-i âgâze andan bir sebû n'eyler

112

mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Enîn-i fûrkate ol kim işâret neydigin bilmez
Peyâm-ı neş'e-i ğamdan dirâyet neydigin bilmez

107 Ü1 15b, Ü2 299a

108 Ü1 15b, Ü2 299a

109 S 116b, Ü1 15b, 285a, Ü2 299b

110 S 116b, Ü1 15b, 285a, Ü2 299b

111 S 116b, Ü1 15b, 285a, Ü2 299b

112 S 116b, Ü1 15b, 285a, Ü2 299b

113

fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Her nefes şūfî demem biñ kerre tekbîr eylese
Şıdķ ile kāfî idi tekbîri tek bir eylese

114

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün

Pīrān-ı ğanî şevher-i her pīre-zen olmaz
Bî-şevķ-i ğinā zen daĥi her pīre zen olmaz

115

mefā' ilün mefā' ilün fe' ūlün

Hāzer kıl ehl-i ' aşrîñ mūmisinden
Dimāġ-āzurde olma mūm isinden

116

mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlün

Şūfiye demem etse de pervāz ügeyikdir
Zīrā bilirim anı muħaķķaķ o geyikdir

117

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Edip taķvāyı şūfî raĥne-i dīne rükū n'eyler
Ki bīrūn u derūnu ehl-i ehvāya rükūn eyler

118

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Ġidā-yı rūḥ olur mu şoḥbeti her bir ħarındaşıñ
Ki ḥazmında ħarīn-i ' acz olur her bir ħarın daşıñ

113 S 116b, Ü1 15b, 285a, Ü2 299b

114 S 116b, Ü1 15b, 285a, Ü2 299b

115 S 116b, Ü1 15b, Ü2 299b

116 S 116b, Ü1 302a, Ü2 299b

117 S 116b, Ü1 15b, Ü2 299b

118 S 116b, Ü1 15b, Ü2 299b

119

mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

Nevā yok bāğa çün her reh-neverde
Ne sūy-ı hāra bulduk reh ne verde

120

mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Raķīb-i seg-nihādı şadme-i hışmıñla bir yıldır
Gedā-yı kūyuña kim her dem-i āzārı bir yıldır

121

fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Kimseniñ yetmez eliñ kesmesine mā'idesin
Māhī-i lücce-i ābı nice bī-mā idesin

119 S 116b, Ü1 15b, Ü2 299b

120 S 116b, Ü1 15b, Ü2 299b

121 Ü1 15b, Ü2 299b

MAKLÛB U MÜSTEVÎ*

1

شاپاش كرك يكي هلاله

2

كرك كرك يك سكي كسكن كسك

3

ندن نادان يري آيا رديدر

4

بي ريب كمك يري رديدر

5

بي عيب كرك لال آلا

6

لال ملال

7

اغا نان كرك

8

يدي نان يدي

9

آيا نندن ملولم

* Başlık: S, Ü2 (Maqlûb u müstevî başlığı altında verilenler, yeni yazıya aktarıldığında özelliğini yitirdiği için eski yazıyla verildi.)

1 S 1a, Ü1 275b, Ü2 298a

2 S 1a, Ü1 275b, Ü2 298a

3 S 1a, Ü1 275b, Ü2 298a

4 S 1a, Ü1 275b, Ü2 298a

5 S 1a, Ü1 275b, Ü2 298a

6 S 1a, Ü1 275b, Ü2 298a

7 S 1a, Ü1 275b, Ü2 298a

8 S 1a, Ü1 275b, Ü2 298a

9 S 1a, Ü1 275b, Ü2 298a

4. BÖLÜM

CİNASLAR SÖZLÜĞÜ

CİNASLAR SÖZLÜĞÜ HAZIRLANIRKEN UYGULANAN METOT

1. Arapça, Farsça şiirler ve mülemma beyitlerdeki cinaslı yapılar sözlüğe dahil edilmemiştir.

2. Sözlükte Türkçe şiirlerdeki bütün cinaslı sözcük veya sözcük gruplarına yer verildi. Bunların büyük çoğunluğu kafiyelerde kullanılan cinaslar olmakla birlikte, beytin iç kısımlarında tespit edilen cinaslı yapılar da sözlüğe dahil edilmiştir.

3. Birbiriyle cinas ilişkisi bulunan sözcük veya sözcük gruplarının yan yana yazılarak anlamlarının verilmesi ve eğik (/) çizgiyle ayrılması yoluna gidildi.

4. Alfabetik sıralama yapılırken ilk sırada yer alan cinaslı yapı madde başı olarak kabul edildi. Buna göre cinas kafiye de ise birinci mısradaki cinaslı yapı, değilse beyit içerisinde ilk sırada yer alan cinaslı yapı madde başını oluşturmaktadır. Cinaslı yapıdaki ilk unsurun bir sözcük değil de bir ek olduğu durumlarda, söz konusu ekin sonunda yer aldığı sözcük de gösterildi. Bunun istisnaları, imlâda zaten ayrı yazılan (mı, mi) soru eki ile (de, da) bağlacı ve Farsça tamlamalarda (-) işaretiyle sözcükten ayrılan (-ı, -i) veya (-yı, -yi) izafet harfidir.

5. Cinaslı yapılar **koyu punto** ile gösterildi. (:) işaretinden sonra sözcüğün veya sözcüklerin anlamları verildi. Aynı yapı içerisinde yer alan farklı sözcüklerin arası (;) işaretiyle ayrıldı. Anlamlar verilmenden önce bu sözcüklerden yalın hâlde olmayanlar ilk harften sonra (.) işaretiyle kısaltılarak ve isimler (+) işaretiyle, fiil kökleri ise (-) işaretiyle eklerinden ayrılarak, yalın hâlde olanlar ise olduğu gibi *italik* biçimde tekrar verildi. İsim veya fiilin hangi dilden olduğu da ilgili kısaltmalarla belirtildi. Anlamlar verilirken Türkçe ekler ve maddenin en başında müstakil olarak gösterilen Farsça izafet harfleri dikkate alınmamıştır. Bütün cinaslı yapıların anlamları ayrı ayrı verildikten sonra cinasın geçtiği yeri göstermek üzere, sırasıyla nazım şekli kısaltması, şiir ve beyit numarası parantez içerisinde verildi. Şiir numarası ile beyit numarası arasını ayırmak için de eğik çizgi (/) kullanıldı.

6. Zorunlu olmadıkça mısraın redif kısmı sözlükte gösterilmedi.

7. Farsça vasıf terkiplerinde sadece ism-i fâil cinaslı yapıda yer alıyorsa diğer kısım madde başında gösterilmedi. Ancak anlam verilirken terkinin bütünü hem gösterildi hem de anlama dahil edildi.

8. Sözcüklere anlam verilirken şiirdeki anlam esas alındı. Sözlüklerdeki diğer anlamlar ayrıca verilmedi. Mecazlarda da zorunlu olmadıkça hakikî anlam verilmedi.

9. Dil-ber, dil-rübâ gibi terkiplerin aslî anlamları dikkate alınmadı, kısaca sevgili denmekle yetinildi.

CİNASLAR SÖZLÜĞÜ

a cîde: *a* T. a, bir ünlem. ; *c.+e* Ar. boyun. / acıda: *a.+da* T. acı, tatlı olmayan. (R. 560)

a fâķī: *a* T. a, bir ünlem. ; *fâķī* T. < Ar. medrese talebesi. / âfâķı: *a.+ı* Ar. ufuklar. (G. 2125/2)

a ħādī: *a* T. a, bir ünlem ; *ħādī* Ar. şarkı söyleyerek deve süren sürücü. / âħādı.: ; *ā.+ı* Ar. birler, tekler. (G. 2061/1)

a ħizānı: *a* T. bir ünlem. ; *ħ.+ı* Far. kötü yola düşmüş oğlanlar, ipneler. / âħı zānī: *ā.+ı* Far. inleme sesi. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. (R. 17)

a ħadem: *a* T. a, bir ünlem. ; *ħadem* Ar. ayak. / aķa dem: *a.-a* T. akmak. ; *dem* Ar. kan. (R. 559)

a ķış: *a* T. a, bir ünlem. ; *ķış* T. kış mevsimi. / aķış: *a.-ış* T. akmak. (Mf. 76)

āb ile dāne: *āb* Far. su. ; *ile* T. ile bağlacı. ; *dāne* Far. tane, tohum. / ābile dā ne: *ābile* Far. kızamık hastalığı. ; *dā* Ar. hastalık. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1316/1)

āb: *āb* Far. su. / āb: *āb* Sür. Süryanî takviminin 11. ayı. (G. 1212/1)

āba ķand-ı deheni: *ā.+a* Far. su. ; *ķand* Ar. şeker. ; *d.+ı* Far. ağız. / āb aķan dīde hani: *āb* Far. su. ; *a.-an* T. akmak. ; *dīde* Far. göz. ; *hani* T. hani, nerede? (R. 126)

ābā mīz: *ābā* Ar. babalar, atalar. ; *mīz* Far. misafir. / āb-āmīz: *āb-āmīz* Far. sulu, su ile karışık. (G. 1449/1)

ābā şām: *ābā* Ar. babalar, atalar. ; *şām* Far. akşam, gece. / āb-āşām: *āb-āşām* Far. su içen. (Ks. 5/1)

‘abā dile: ‘*abā* Ar. aba, dervişlerin giydikleri bir elbise. ; *d.+e* Far. gönül. / ‘ibād ile: ‘*ibād* Ar. kullar. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1390/1)

ābād ile: *fenā-ābād* Ar. Far. yokluk, yok olma yeri. ; *ile* T. ile bağlacı. / ābā dile: *ābā* Ar. babalar, atalar. ; *d.+e* Far. gönül. (G. 1640/2)

ābāda: *miħnet-ā.+a* Far. miħnetli ve gamlı yer, dünya. / ābāda: *ā.+da* Ar. babalar, atalar. (G. 1470/2, R. 229)

āb-āmīz: *āb-āmīz* Far. sulu, su ile karışık. / ābā mīz: *ābā* Ar. babalar, atalar. ; *mīz* Far. misafir. (G. 1289/1)

ābār: *ābār* Ar. su kuyuları. / āb-ār: *āb-ār* Far. su getir anlamında bir emir. (G. 2177/1)

ābgīne: *ābgīne* Far. billur kadeh. / āb-ı gīne: *pūr-āb* Far. dolu. ; *ķīne* Far. felek. (Kt. 50/1-2)

ābile: *ābile* Far. yara, nasır, ayağın su toplaması. / āb ile: *āb* Far. su. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1531/3, G. 1606/2)

ābistene: *ā.+e* Far. hamile, gebe. / āb istene: *āb* Far. su. ; *i.-ne* T. istemek. (Kt. 107/1-2)

ac: *ac* [aç] T. aç, acıkmış. / ‘āc: ‘āc Ar. fildişi, bağa. / āc: āc Far. ılgın. (G. 251/1)

ācām: *ācām* Ar. meşelikler, kamışlıklar, ağaçlıklar. / ac am: *ac* T. aç. ; *am* T. kadın cinsel organı. (G. 875/1)

‘acele: ‘*acele* Ar. acele, sürat. / ecele: *e.+e* Ar. ecel, kaçınılmaz son, ölüm vakti. (G. 1244/2)

acı: *acı* T. acı, eziyet verici, katlanılmaz. / acı: *a.+ı* T. aç. (R. 37)

‘adāda: ‘*a.+da* Ar. düşman. / ‘idāda: ‘*i.+a* Ar. sayı, sayma. (G. 1391/1)

‘ādātı: ‘*ā.+ı* Ar. adetler, alışkanlıklar. / ‘Ād ātī: ‘*Ād* Ar. helak olmuş kavimlerden biri. ; *ātī* Ar. ati, gelecek. (R. 394)

ādem: *ādem* Ar. insan, adam. / a dem: *a* T. ünlem. ; *dem* Ar. kan. (R. 426)

ādemī: *ādemī* Ar. insanlık, insaniyet. / ada mı: *a.+a* T. ad, san. ; *mı* T. mı soru eki. (G. 1896/1)

āferīn: *sihr-āferīn* Far. sihir yaratan, sihir yapan. / āferīn: *āferīn* Far. beğenme ve taktir ifadesi. (G. 208/2, G. 1183/1)

āferīniş: *āferīniş* Far. yaratma, yaratış. / āferīn iş: *āferīn* Far. aferin, tebrikler anlamında bir takdir ifadesi. ; *iş* T. iş, uğraşı. (G. 1480/1)

āftāb: *āftāb* Far. güneş. / āfet āb: *āfet* Ar. afet, felaket. ; *āb* Far. su. (G. 1729/1)

ağadır: *a.+dır* T. ağa, bey. / a gādir: *a* T. bir ünlem. ; *gādir* Ar. gadreden, kötülük eden. (R. 272)

ağamız: *a.+mız* T. ağa, bey. / a gāmiz: *a* T. ünlem. ; *gāmiz* Ar. kaşla gözle işaret eden, nifak çıkaran. (R. 362)

ağı: *a.+ı* T. ağ, ak. / ağı: *ağı* T. zehir. (R. 66)

āğişte: *āğişte* Far. bulaşmış, karışmış. / āğ işte: *āğ* T. ak, beyaz. ; *işte* T. işte. (R. 322)

ağlar: *a.-r* T. ağlamak. / ağlar: *a.-r* T. ağ etmek, beyazlatmak, yıkamak. (R. 460)

ağlayalı: *a.-yalı* T. ağlamak. / āğ leyālī: *āğ* T. ak, beyaz, aydınlık. ; *leyālī* Ar. geceler. (G. 706/1)

agnānīn: *a.+nīn* Ar. daha zengin. / ağ nānīn: *ağ* T. ak, temiz. ; *n.+nīn* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 856/1)

āh engebīn ola: *āh* Far. ah, inleme sesi. ; *engebīn* Far. bal. ; *o.+a* T. olmak. / āhen gibi n'ola: *āhen* Far. demir madeni. ; *gibi* T. gibi, benzetme edatı. ; *n'ola* T. ne ola. (G. 1702/1)

aḥ fāsı: *aḥ* Ar. kardeş. ; *f.+ı* Ar. çene. / aḥfāsı: *a.+sı* Ar. gizli, saklı. (G. 1101/3)

aḥ resān: *aḥ* Ar. kardeş. ; *resān* Far. ulaşan, kavuşan. / aḥresān: *aḥresān* Ar. Far. lâl, dilsiz olanlar. (G. 672/1)

aḥḍar: *aḥḍar* Ar. yemyeşil. / aḥ ḍar: *aḥ* Ar. kardeş. ; *ḍar* [ḍarr] Ar. zarar, ziyan. (G. 1557/2)

āh-enīn kār: *āh-enīn* Ar. ah eden, inleyen. ; *kār* Far. iş. / āhın inkār: *ā.+m* Far. İnleme sesi. ; *inkār* Ar. inkar, reddetme. (R. 403)

aḥger-i: *aḥger* Ar. ateş koru. / aḥ geri: *aḥ* Ar. kardeş. ; *geri* T. geri, arka. (G. 2096/2)

āhinde: *ā.+de* Ar. miras alan kişi. / āhında: *ā.+ında* Far. inleme sesi. (G. 1327/2)

aḥlāf: *aḥlāf* Ar. halefler, yerini alanlar. / aḥ lāf: *aḥ* Far. aferin, bravo anlamında bir ifade. ; *lāf* Far. laf, söz. (G. 2043/1)

aḥlāmı: *a.+ı* Ar. kötü rüyalar. / aḥlā mı: *aḥlā* Ar. daha tatlı. ; *mı* T. mı soru eki. (G. 2025/1)

aḥrārında: *a.+ında* Ar. hür olanlar, esir olmayanlar. / aḥrā rinde: *aḥrā* Ar. daya uygun, daha münasip. ; *r.+e* Far. rint, laubali ve kayıtsız adam. (R. 153)

aḥşām: *aḥşām* T. Far. akşam. / aḥ şām: *aḥ* Ar. kardeş. ; *şām* Far. akşam. (G. 667/1)

aḥşāma: *a.+a* T. Far. akşam. / aḥ şāme: *aḥ* [aḥ] T. ak, beyaz. ; *şāme* Ar. vücut beni. (G. 1680/5)

aḥyār: *aḥyār* Ar. hayırlar, iyilikler. / aḥ yār: *aḥ* Ar. kardeş. ; *yār* Far. dost. (G. 2177/2)

aḥyārın: *a.+m* Ar. hayırlılar. / aḥ yarın: *aḥ* Ar. kardeş. ; *yarın* T. yarın. (G. 1016/1)

aḥ baldır: *aḥ* T. ak, beyaz. ; *baldır* T. baldır, kalça. / aḥ baldır: *aḥ* T. ak, beyaz. ; *b.+dır* T. bal, arılar tarafından yapılan gıda. / iḥbāldır: *i.+dır* Ar. ikbal, gelecek, talih. (R. 371)

aḥ māye: *aḥ māye* T. Far. mayası temiz, soylu. / aḥmaya: *a.-ya* T. akmak. (R 303)

aḥ rān: *aḥ* T. ak, beyaz. ; *rān* Far. oyluk, baldır. / aḥrān: *aḥrān* Ar. benzerler, denk olanlar. (G. 798/2)

aḥça: *aḥça* T. beyazca, beyazımsı. / aḥçe: *aḥçe* T. akçe, para. (G. 585/4)

aḳfāl: *aḳfāl* Ar. kilitler. / *aḳ fāl:* *aḳ* T. ak, temiz. ; *fāl* Ar. fal. (G. 2148/1)

‘aḳīde: *‘aḳīde* Ar. inanç, inanış. / *‘aḳīde:* *‘aḳīde* Ar. akide şekeri. (R. 117)

‘āḳīle: *‘ā.+e* Ar. akıllı, akıl sahibi. / *‘āḳ ile:* *‘āḳ* Ar. anaya babaya asi olan, inatçı. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1568/2)

aḳmār: *aḳmār* Ar. kamerler, aylar. / *aḳ mār:* *aḳ* T. ak, beyaz. ; *mār* Far. yılan. (G. 1542/1)

‘aḳreb: *‘aḳreb* Ar. akrep. / *‘āḳ-ı Rab:* *‘āḳ* [‘āḳḳ] Ar. söz dinlememe, incitme. ; *Rab* [Rabb] Ar. Tanrı, Allah. (G. 51/2)

aḳsama: *aḳsama* T. aksama, topallama. / *aḳsa mā:* *a.-sa* T. akmak. ; *mā* Ar. su. (R. 54)

aḳvāline: *a.+ine* Ar. sözler, söylenenler. / *aḳvā line:* *aḳvā* Ar. en güçlü. ; *line* Ar. yumuşak. (R. 74)

al çaḳ: *al-* T. almak. ; *çaḳ-* T. çakmağı çakmak, alev çıkarmak. / *al çaḳ:* *al-* T. almak. ; *çaḳ-* T. sivri bir cismi bir zemine çakmak. / *alçaḳ:* *alçaḳ* T. alçak. (R. 73)

ālā: *ālā* Ar. bağışlar, ihsanlar. / *ālā:* *ālā* Far. kızarma, mahcup olma. (G. 1534/4)

alaca: *alaca* T. alaca rengi. / *al aca:* *al-* T. almak, satın almak. ; *a.+a* [aç] T. aç, karnı aç olan. (Kt. 51/1-2)

alayına: *a.+ına* T. alay, cemaat. / *al āyine:* *al-* T. almak. ; *āyine* Far. ayna. (G. 1587/1)

aldamağ: *alda-* T. aldatmak. / *al damağ:* *al-* T. almak. ; *damağ* T. damak. (G. 1516/1)

aldamayı: *a.+yı* T. aldatmak, kandırmak. / *al da meyi:* *al-* T. almak. ; *da* T. de, da bağlacı. ; *m.+i* Far. şarap. (R. 238)

aldayamaz: *a.-yamaz* T. aldatmak. / *al deyemez:* *al-* T. almak. ; *d.-yemez* T. demek, söylemek. (G. 728/1)

aldır cāma: *aldır-* T. aldırmaq, temizletmek. ; *c.+a* Far. kadeh. / *āldır cāme:* *ā.+dir* Far. al, kırmızı. ; *cāme* Far. elbise, giysi. (R. 602)

‘ālemīne: *‘ā.+e* Ar. alemler, insanlar. / *‘ālemi ne:* *‘ā.+i* Ar. gereklilik, lüzum. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (Kt. 220/1-2)

‘alevi: *‘a.+i* T. alev. / *‘Alevī:* *‘Alevī* Ar. Hz. Ali’ye mensup veya taraftar olan. (R. 172)

āl-gūne: *āl-gūne* Far. allık, kadınların yüzlerine sürdükleri kırmızı bir boya. / *āl-gū ne:* *āl-gū* Ar. Far. yanıltıcı bir şekilde konuşan. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 183/2)

- alışa: *a.-a* T. alışmak. / al işe: *al-* T. alışmak. ; işe- T. işlemek, bevletmek. (G. 1288/4)
- ‘alilāna: ‘*a.+a* Ar. Far. hastalar. ; ‘Alī lāne: ‘*Alī* Ar. dördüncü İslâm halifesi Hz. Ali. ; *lāne* Far. yuva. (Kt. 49/1-2)
- alkış: *alkış* T. alkış. / al kış: *al-* T. almak. ; *kış* T. kış mevsimi. (G. 1565/1)
- alma dīnār: *a.-ma* T. almak. ; *dīnār* Ar. dinar, para. / almadı nār: *a.-madı* T. almak. ; *nār* Ar. ateş. (G. 1046/3)
- alma zār: *a.-ma* T. almak. ; *zār* Far. zayıf, güçsüz. / al mezār: *al-* T. almak. ; *mezar* Ar. mezar, kabir. (G. 1063/1)
- almada: *a.-mada* T. almak. / elmada: *e.+da* T. elma meyvesi. / el mādē: *el* T. el. ; *mādē* Far. dişi, kadın. (G. 1575/1-2)
- almalı: *a.-malı* T. almak. / al mālī: *al-* T. almak. ; *m.+ı* Ar. mal, varlık. (Ms. 11/1)
- almasan da: *a.-masan* T. almak. ; *da* T. de, da bağlacı. / elmāsında: *e.+ında* Yun. elmas, kıymetli bir taş. / elmasında: *e.+sında* T. elma meyvesi. (R. 527)
- ālūda: *ā.+da* Far. erik. / ālūde: *ālūde* Far. bulaşmış, bulaşık. (G. 1366/2)
- ālūdeyi: *ā.+yi* Far. bulaşmış. / ālū deyi: *ālū* Far. erik. ; deyi [deyü] T. diyerek. (G. 1893/1)
- am ac: *am* T. kadın cinsel organı. ; *ac* [aç] T. aç. / āmāc: *āmāc* Far. hedef tahtası. (G. 72/1)
- ‘ām: ‘*ām* Ar. genel, umumi. / ‘ām: ‘*ām* Ar. sene, yıl. (G. 1400/5)
- ‘ām: ‘*ām* Ar. sene, yıl. / ‘āmī: ‘*āmī* Ar. sıradan insan, alt tabakadan. (G. 1334/2, G. 1995/9)
- am: *am* T. kadınlık organı. / em: *em* T. ilaç, deva. (G. 267/1)
- āmāc: *āmāc* Far. hedef tahtası. / am ac: *am* T. kadın cinsel organı. ; *ac* [aç] T. aç. (G. 409/2)
- āmāc: *āmāc* Far. saban demiri. / āmāc: *āmāc* Far. hedef tahtası. (G. 72/1)
- āmāde: *āmāde* Far. amade, hazır. / dāmāda: *d.+a* Far. damat, yeni evlenmiş erkek. / āmāda: *ā.+da* Far. süslenmiş, bakımlı. (R. 227)
- āmās: *āmās* Ar. geçmiş günler, eski. / āmās: *āmās* Far. yara şişkinliği, kabarması. (G. 1595/3)
- ‘amāyim: ‘*amāyim* Ar. başa sarılan sarıklar. / ‘amā yim: ‘*amā* Ar. kör. ; *yim* [yem] T. yem, yiyecek. (G. 1926/1)

‘amda: ‘a.+da Ar. amca. / ‘amda: ‘a.+a Ar. kasıt. (G. 1681/1)

‘amel nāma: ‘amel Ar. amel, iş, hareket. ; n.+a Far. ad, san. / ‘amel-nāme: ‘amel-nāme Ar. Far. amel defteri, insanın fiillerinin kaydedildiğine inanılan defter. (G. 1400/2)

‘amel: ‘amel Ar. amel, iş, davranış. / ‘am el: ‘ām Ar. amca. ; e/T. el. (G. 1051/3)

‘āmilīn: ‘āmilīn Ar. amel edenler, yaşayanlar. / ‘ām-ı līn: ‘ām Ar. sene, yıl. ; līn Ar. yumuşak. (G. 270/2)

‘āmilīn: ‘āmilīn Ar. amel işleyenler, yaşayanlar. / ‘ām-ı līn: ‘ām Ar. sene, yıl. ; līn Ar. yumuşak. (G. 1702/2)

ān: ān Ar. kısa zaman dilimi. / ān: ān Far. güzellik. (G. 418/2)

‘anā dil: ‘anā Ar. dert, acı, sıkıntı. ; dil Far. gönül. / ‘anādil: ‘anādil Ar. bülbüller. (G. 1252/1)

‘anākibi: ‘a.+i Ar. örümcekler. / ‘anā gibi: ‘anā Ar. zahmet, meşakkat. ; gibi T. gibi, benzetme edatı. (G. 1831/1)

‘anākīdi: ‘a.+i Ar. üzüm salkımları. / ‘anā kıydı: ‘anā Ar. zahmet, eziyet. ; k.-dı T. kıymak, ince ince doğramak. (G. 2188/1)

ānī vesen: ānī Ar. aniden, ansızın. ; vesen Ar. uyuklama. / anı ve sen: anı T. onu. ; ve Ar. ve bağlacı. ; sen T. sen, şahıs zamiri. (R. 512)

āniyesin: ā.+sin Ar. kaplar, kadehler. / anı yesin: anı T. onu. ; y.-sin T. yemek, boğaz yoluyla gıda almak. (R. 389)

añlanacaqdır: a.-nacaqdır T. anlamak. / añla nacaqdır: añla- T. anlamak. ; n.+dır T. nacak, arkası tokmaklı büyük balta. (G. 308/1)

ānvār: ānvār Far. güzel, güzellik sahibi. / envār: envār Ar. nurlar, ışıklar. (G. 600/1, G. 961/1)

a‘dā: a‘dā Ar. düşmanlar. / a‘dā: a‘dā Ar. pek zalim, pek gaddar. (G. 1724/1)

a‘lā māh: a‘lā Ar. daha yüksek. ; māh Far. ay gezegeni. / i‘lām āh: i‘lām Ar. Bildirme, yayma, haberdar etme. ; āh Far. inleme sesi. (G. 2176/2)

a‘lām: a‘lām Ar. sancaklar, filamalar. / i‘lām: i‘lām Ar. bildirme, açıklama. (G. 2051/1)

a‘lāmı: a.+ı Ar. alemler, sancaklar. / a‘lā mı: a‘lā Ar. daha yüksek. ; mı T. mı, soru eki. (R. 372)

a‘māl: a‘māl Ar. ameller, işler. / i‘māl: i‘māl Ar. çalıştırma, üretme. (G. 1206/1)

a‘māmı: *a.+ı* Ar. amcalar. / a‘mā mı: *a‘mā* Ar. kör, görmez. ; *mı* T. mı, soru eki. (Kt. 119/1-2)

a‘rāz: *a‘rāz* Ar. felsefede kendi kendine varlık bulmayan şeyler, arazlar. / a‘rāz: *a‘rāz* Ar. ırzlar, namuslar. (G. 752/1)

‘Arabistān: ‘*Arabistān* Ar. Far. Arapların yaşadığı yer. / ‘ar‘ara bustān: ‘*a.+a* Ar. dağ servisi. ; *bustān* Far. bostan, bağ bahçe. (G. 872/1)

Arasın: *A.+ın* T. Aras nehri. / arasın: *a.+sın* T. ara, iki kişi arasındaki ilişki. / arasın: *a.-sın* T. aramak. (R. 187)

ārāya gider: dil-*ā.+a* Far. gönül süsleyen, sevgili. / araya gider: *a.+ya* T. arama. / araya gider: *araya* git- T. araya gitmek, boşa gitmek. (R. 211)

arayile: *a.-yile* T. aramak. / ārayile: dil-*ā.+ile* Far. gönül bezeyen, sevgili. / dilā rāyile: *dilā* Far. ey sevgili anlamında ünlem. ; *r.+ile* Ar. rey, görüş. (R. 369)

‘ārı: ‘*ā.+ı* Ar. ar, haya, utanma. / ‘ārī: ‘*ārī* Ar. soyunmuş, yalın. (R. 149)

‘ārı: ‘*ā.+ı* Ar. ar, utanma. / ‘ārī: ‘*ārī* Ar. arı, uzak, temiz. (G. 404/1)

‘ārı: ‘*ā.+ı* Ar. ar, utanma. / ‘ārī: ‘*ārī* Ar. çıplak, soyunmuş. (G. 1825/2)

arı: *arı* T. arı, bal yapan bir böcek. / arı: *arı* T. arı, temiz. (G. 300/2)

‘ārī: ‘*ārī* Ar. yalın, çıplak. / ‘ārı: ‘*ā.+ı* Ar. ar, haya. (G. 139/4)

ārī: *ārī* Far. evet. / arı: *arı* T. arı, bal arısı. (G. 519/1)

‘ārīfānı: ‘*ā.+ı* Ar. arifler, aydınlar. / ‘ār-ı fānī: ‘*ār* Ar. ar, haya, utanma. ; *fānī* Ar. fani, gelip geçici. (Th. 371)

‘ārife lek: ‘*ā.+e* Ar. arif, bilge. ; *lek* Far. leke. / ‘ār-ı felek: ‘*ār* Ar. utanç, ayıp. ; *felek* Ar. felek, devran. (G. 177/2)

‘āriyetī cān: ‘*āriyetī* Ar. iğreti duran şey. ; *cān* Far. can. / ‘āriye ticān: ‘*āriye* Ar. ödünç. ; *ticān* Ar. taşlar. (G. 426/1)

arķa: *arķa* T. arka, destek. / erķā: *erķā* Ar. çok yüksek, pek ulu. (Mf. 27)

armağānım: *a.+ım* Far. armağan, hediye. / er meğānım: *er* T. er, yiğit. ; *meğānım* Ar. ganimetler. (G. 1567/1)

‘asā cid: ‘*asā* Ar. uygun, mutabık. ; *cid*[cidd] Ar. uygulama, çaba, çalışma. / ‘asācid: ‘*asācid* Ar. altınlar. (G. 1740/2)

āsāda: rūbehā.*+da* Far. tilki gibi olan. / āsāda: *ā.+a* Ar. aslanlar. (G. 1437/3)

Āşaf: *Āşaf* Ar. Süleyman peygamberin veziri, vezir. / evliyā şaf: *evliyā* Ar. veliler, Tanrı dostları. ; *şaf*[şaff] Ar. saf, dizi, sıra. (G. 592/2)

āsānīñ: *pervāneā.+nīñ* Far. pervane gibi, kelebek gibi. / *āsānīñ: ā.+nīñ* Far. kolay. (G. 876/1)

āsāsına: *servāsā.+sına* Far. servi gibi. / *ās āsına: ās* Ar. mersin ağacı. ; *ā.+ına* Ar. mersin ağacı. (G. 1595/1)

āsīb ile: *āsīb* Far. bela, musibet. ; *ile* T. ile bağlacı. / elması bile: *e.+sı* T. elma meyvesi. ; *bile* T. bile, beraber. (Kt. 64/1-2)

āsītīn: *āsītīn* Far. elbisenin bileği kapayan kısmı. / *āsī tīn: ā.+ı* Ar. mersin ağacı ve meyvesi. ; *tīn* Ar. incir ağacı ve meyvesi. (G.1088/1)

āsiyābān: *āsiyābān* Far. değirmenci, değirmen sahibi. / *ās-ı yaban: ās* Ar. mersin ağacı. ; *yaban* T. yaban, kendiliğinden biten. (G. 818/1)

āsiyābān: *āsiyābān* Far. değirmenci, değirmen sahibi. / *ās-ı yaban: ās* Ar. mersin ağacı. ; *yaban* T. yaban, kendiliğinden biten. / *kirās-yābān: kirās-yābān* Far. kiraz bulan. (R. 453)

aşlābına: *a.+ına* Ar. beller, soylar. / *aşlā bine: ašlā* Ar. asla, hiçbir vakit. ; *b.-e* T. binmek. (G. 1373/1)

aş u nāna: *aş* T. yemek, yiyecek. ; *n.+a* Far. ekmek. / *āşinā ne: āşinā* Far. tanıdık, bilindik. ; *ne* T. soru zamiri. (G. 1304/4)

āşikār: *āşikār* Far. aşikar, açık, görünür. / *aşı kār: a.+ı* T. pişirilerek hazırlanmış yemek. ; *kār* Far. iş. (G. 741/1)

āşinā dānī: *āşinā* Far. tanıdık, bilindik. ; *dānī* Ar. alçak. / *aş-ı nā-dānī: aş* T. yemek, yiyecek. ; *nā-dānī* Far. cahillik, bilgisizlik. (G. 2064/1)

āşinādır: *ā.+dır* Far. aşına, tanıdık. / *aşı nādir: a.+ı* T. aş, pişirilerek hazırlanan yemek. ; *nādir* Ar. nadir, az bulunur. (G. 158/1)

āşināsına: *ā.+sına* Far. tanıdık, bilen. / *āşinā sine: āşinā* Far. tanıdık, bilen. ; *sine* Ar. uyuma, uyuklama. (G. 1177/1)

āşiyān: *āşiyān* Far. ev, mesken. / *aşı yan: a.+ı* T. yiyecek, yemek. ; *yan* T. yan, çevre. (G. 1897/1)

aşlar: *a.+lar* T. aş, pişirilerek hazırlan yemek. / *aşlar: a.-r* T. aşlamak. (G. 230/4)

at eşkin: *at* T. at, bir binek hayvanı. ; *eşkin* T. hızlı koşan bir at cinsi. / *āteş kīn: āteş* Far. ateş. ; *kīn* Far. kin, düşmanlık. (Kt. 36/1-2)

at yeme: *at-* T. atmak. ; *y.-me* T. yemek eylemi. / at yeme: *at* T. at. ; *y.+e* T. yem, hayvan yiyeceği. (G. 1372/1)

āteş meye: *āteş* Far. ateş, hararet. ; *m.+e* Far. şarap. / at eşmeye: *at* T. at. ; *e.-meye* T. eşmek, toprağı eşmek. (G. 1275/1)

āteşe: *ā.+e* Far. ateş. / at eşe: *at* T. at. ; *e.-e* T. eşmek eylemi. (G. 1650/1)

atı: *a.+ı* T. at. / ātī: *ātī* Far. gelecek, istikbal. (G. 1829/1)

avı zenīñ: *a.+ı* T. av. ; *z.+iñ* Far. kadın. / āvizeniñ: *ā.+niñ* Far. avize. (G. 825/3)

ay ağ: *ay* T. ay gezegeni. ; *ağ* T. ak, beyazlık. / ayağ: *ayağ* T. ayak. (G. 1384/1)

ay ile: *ay* T. ay gezegeni. ; *ile* T. ile bağlacı. / ayıla: *a.-a* T. ayılmak, kendine gelmek eylemi. (G. 1555/1)

‘ay nidāma: ‘*ay* Ar. cahil, utanmaz. ; *n+ma* Ar. nida, sesleniş. / ‘ayn-ı dāma: ‘*ayn* Ar. göz. ; *d.+a* Far. dam, tuzak. (G. 1743/1)

ayağ: *ayağ* T. ayak. / ayağ: *ayağ* [ayağ] T. kadeh. (G. 1842/5)

Ayaşofiya: *A.+da* İstanbul’daki Ayasofya camii. / eyā Şofiya: *eyā* Far. ey ünlemi ; *Şofiya* Bulgaristan’da bir şehir. (G. 1722/1-2)

‘ayb idi yār: ‘*ayb* Ar. ayıp, kusur. *i.-dī* T. imek eylemi. ; *yār* Far. sevgili. / ‘ayb-ı diyār: ‘*ayb* Ar. ayıp, kusur. ; *diyār* Ar. yurt, memleket. (G. 1827/1)

āyende: *āyende* Far. gelecek, gelen. / ayında: *a.+ında* T. ay, senenin on ikide biri. (G. 1463/2)

ayı nem: *a.+ı* T. ay gezegeni. ; *nem* Far. nem, ıslaklık. / āyīnem: *ā.+m* Far. ayna. (G. 221/1)

ayıla: *a.-a* T. ayılmak. / ay ile: *ay* T. senenin on iki bölümünden herbiri. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1492/3)

āyīn eyler: *āyīn* Far. ayin, adet, her zaman yerine getirilen işler. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / ayı n’eyler: *a.+ı* Ar. ay gezegeni. ; *n’[ne]* T. ne, soru zamiri. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 193/1)

āyīne vü şāna: *ā.+e* Far. tören, merasim. ; *ş.+a* Far. şan, ün. / āyīne vü şāne: *āyīne* Far. ayna. ; *şāne* Far. tarak. (G. 1543/1)

āyīne: *ā.+e* Far. ayin, merasim, tören. / āyīne: *āyīne* Far. ayna. (G. 1497/3)

āyīne: *āyīne* Far. ayna. / āyīne: *ā.+e* Far. ayin, tören, töre. (G. 1197/2)

āyīne: *nev-ā.+e* Far. tarzı, usûlü yeni olan. / āyīne: *āyīne* Far. ayna. / ayı ne: *a.+ı* T. ay gezegeni. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (R. 29)

āyīneyüz: *ā.+yüz* Far. ayna. ; ayı ne yüz: *a.+ı* T. ay gezegeni. ; *ne* T. soru zamiri. ; *yüz* T. yüz, çehre, görünüm. (G. 1969/1)

‘ayn: ‘ayn Ar. aynı, tıpkı. / ‘ayn: ‘ayn Ar. göz. (G. 1380/3)

‘ayn-ı leyālī: ‘ayn Ar. aynısı, ta kendisi. ; *leyālī* Ar. geceler. / ‘aynile yalı: ‘a.-ile Ar. aynı, bizzat. ; *yalı* T. yalı, konak. (G. 403/2)

ayu sefide: *ayu* T. ayı. ; *s.+e* Far. beyaz, ak. / Yūsufide: *Y.+de* Ar. Hz. Yusuf’a ilgili, ona ait. (G. 1736/5)

ayva: *ayva* T. ayva meyvesi. / *eyvā*: *eyvā* [eyvāh] Far. eyvah, yazık. / *ivā*: *ivā* Ar. konurma, yerleştirme. (R. 235)

ayvaya sem: *a.+ya* T. ayva meyvesi. ; *sem* [semm] Ar. zehir. / ayva yesem: *ayva* T. ayva meyvesi. ; *y.-sem* T. yemek, gıdalanmak. (G. 906/3)

āz: *āz* Far. hırs, açgözlülük. / az: *az* T. az, küçük bir miktarda olan. (G. 688/2)

az: *az* T. az. / āz: *āz* Far. hırs, tamah. (R. 397)

azacıkdır: *a.+dır* T. azıcık, az. / az acıkdır: *az* T. az. ; *a.-dır* T. acıkmak. (G. 450/1)

āzādegān: *āzādegān* Far. özgür olanlar. / āzāde kân: *āzāde* Far. özgür, hür. ; *kân* Far. maden ocağı. (G. 658/1)

a‘zār: *a‘zār* Ar. özürler. / i‘zār: *i‘zār* Ar. özür dileme. (G. 2130/4)

‘azārī: ‘azārī Ar. el değmemişlere, bakirelere ait. / ‘izārī: ‘izār Ar. yüz, çehre. (G. 397/5)

āzı çoğalmada: *ā.+ı* Far. hırs, düşkünlük. ; *ç.-mada* T. çoğalmak. / azı çoğ almada: *a.+ı* T. az, küçük miktar. ; *çoğ* [çok] T. çok. ; *a.-mada* T. almak. (Nz. 7)

azı: *azı* T. azı dişi. / āzı: *ā.+ı* Far. hırs, açgözlülük. (G. 1733/2)

azım: *a.+ım* T. az, çoğun zıddı. āzım: *ā.+ım* Far. açgözlülük, hırs, tamah. (G. 957/2)

āzīne: *ā.+e* Ar. süs, bezek. / āzīne: *āzīne* Ar. Cuma günü. (G. 1377/1)

‘azīz: ‘azīz Ar. yönetici, padişaktan sonraki en yetkili devlet adamı. / ‘azīz: ‘azīz Ar. izzetli, kutlu, ilerlemiş. (G. 413/5)

bāb: *bāb* Ar. bölüm. / bāb: *bāb* Ar. kabı. (R. 137)

bāb: *bāb* Ar. kapı. / Bābil: *Bābil* Ar. bir kent adı. (G. 1531/5)

baba: *baba* T. baba. / bā bā: *bā* Ar. Arap alfabesinin ikinci harfi. ; *bā* Ar. Arap alfabesinin ikinci harfi. (G. 1535/1)

bāb-ı medīne: *bāb* Ar. kapı. ; *medīne* Ar. şehir, kent. / bābıma dīne: *b.+ıma* Ar. kapı. ; *d.+e* Ar. din, Allah'ın emir ve yasaklarının çerçevelediği inanç ve yaşam sistemi. (G. 1365/1)

bā-bināsına: *bā* Ar. ile bağlacı. ; *b.+sına* Ar. bina, yapı. / bāb-ı nāsına: *bāb* Ar. kapı. ; *n.+ına* Ar. insanlar, halk. (G. 1322/3)

bāda çeker: *b.+a* Far. rüzgar, yel. ; *ç.-er* T. çekmek, sürüklemek. / bāde çeker: *bāde* Far. şarap. ; *ç.-er* T. çekmek, içmek. (R. 550)

bāda içek: *b.+a* Far. rüzgar, yel. ; *içek* T. içilecek şey. / bāde içek: *bāde* Far. şarap. ; *i.-ek* T. içmek. (R. 247)

bāda: *b.+a* Far. rüzgar, yel. / bāde: *bāde* Far. kadeh. (G. 1318/2, G. 2162/5)

bādāmī: *bādāmī* Far. badem gibi olan. / bād amı: *bād* Far. rüzgar, yel. ; *a.+ı* T. kadınlık organı. (G. 2144/1)

bāde: *bāde* Far. şarap. / bāda: *b.+a* Far. rüzgar, yel. (G. 120/2, G. 291/1, G. 1761/1, R. 203)

bāde: *bāde* Far. şarap. / bāda: *b.+da* Ar. Arap alfabesinde bir harf. (G. 1689/3)

bādeler: *b.+ler* Far. şarap. / bād eler: *bād* Far. rüzgar, yel. ; *e.-r* T. elemek. (Kt. 201/1-2)

bādı: *b.+ı* Far. rüzgar, yel. / bādī: *bādī* Ar. sebep. (G. 1885/1)

bād-ı: *bād* Far. yel, rüzgar. / bādī: *bādī* Ar. sebep, neden. (R. 192)

bādī ne sīm: *bādī* Ar. sebep, neden. ; *ne* Far. ne bağlacı. ; *sīm* Far. gümüş. / bād-ı nesīm: *bād* Far. rüzgar, yel. ; *nesīm* Ar. hafif ve tatlı rüzgar. (G. 238/1)

bādī: *bādī* Ar. başlangıç. / bādı: *b.+ı* Far. rüzgar, yel. (R. 288)

bādincān: *bādincān* Ar. < Far. patlıcan. / bādın cān: *bād* Far. rüzgar, yel. ; *cān* Far. can, ruh. (G. 1514/1)

bā-dīne: *b.+e* Far. Ar. dindar. / bādī ne: *bādī* Ar. sebep, neden. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / bādı ne: *b.+ı* Far. rüzgar, yel. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (R. 437)

bā-dīniñ: *b.+iñ* Far. Ar. dindar. / bādīniñ: *b.+niñ* Far. rüzgara mensup, havayı, nefsine uyan. (G. 837/1)

bādiyede: *b.+de* Ar. çöl. / bādı yede: *b.+ı* Far. rüzgar, yel. ; *y.+e* Ar. el. (G. 1730/1)

bāğ ırmağı: *bāğ* Far. dağ eteğinde yer alan bağ bahçe. ; *ı.+ı* [ırmağ] T. ırmağ. büyük akarsu. / bağırmağı: *b.+ı* [bağırmağ] T. bağırmağ. (G. 2111/2)

bāğ: *bāğ* Far. bağ bahçe. / bağ: *bağ* T. bağ, düğüm. (G. 117/1, G. 635/5)

bāġı bāġi: *b.+ı* Far. bağ, bahçe. ; *bāġi* Ar. isyancı, kötülük işleyen. / bāġi baġı: *bāġi* Ar. isyancı, kötülük işleyen. ; *b.+ı* T. bağ, engel. (R. 70)

bāġımda: *b.+ımda* Far. bağ, bahçe. / bā-ġımda: *b.+a* Far. Ar. kılıflı, kınlı. (G. 1639/1)

bāġi: *bāġi* Ar. asi, isyankar. / baġı: *b.+ı* T. bağ, düğüm. (G. 2044/1)

bāġi: *bāġi* Ar. isyan eden, kafa tutan. / baġı: *b.+ı* T. bağ, düğüm. / bāġı: *b.+ı* Far. bağ, bahçe. (R. 260)

baġlı: *baġlı* T. bağlanmış, baġlı. / baġli: *b.+ı* Ar. katır, bir yük hayvanı. (R. 580)

bahā ne: *bahā* Far. değer, kıymet, bedel. ; *ne* T. soru zamiri. / bahāne: *bahāne* Far. bahane. (G. 1304/1)

bahā neyle: *bahā* Far. kıymet, değer, bedel. ; *n.+e* Ar. ulaşma. / bahāneyle: *b.+yle* Far. vesile, sebep. (G. 1623/2)

bahādır: *bahādır* Far. cesur, yiğit. / bahādır: erzen-*b.+dır* Far. ucuz, kıymeti az olan. (G. 530/1)

bahārān: *bahārān* Far. baharlar. ; bahā rān: *bahā* Far. paha, kıymet, fiyat. ; *rān* Far. oyluk. (G. 1931/2)

bahārında: *b.+ında* Far. bahar. / bahā rinde: *bahā* Far. kıymet, değer. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız, laubali adam. (G. 1254/1)

bahāristānımız rāġ: *b.+mız* Far. baharın yaşandığı yer.. ; *rāġ* Far. dağ eteğindeki yeşillik, bahçe. / mızrāġ: *mızrāġ* [mızrāk] Ar. mızrak, kargı. (G. 1943/1)

bāḥūr: *bāḥūr* Ar. yaz sıcaklığı, temmuz sıcaklığı. / bā-ḥūr: *bā-ḥūr* Far. Ar. cennet güzeli ile beraber. (G. 476/1, G. 1015/1)

bā-ḥūr: *bā-ḥūr* Far. Ar. cennet güzeli ile beraber. / bāḥūr: *bāḥūr* Ar. yaz sıcaklığı, temmuz sıcaklığı. (G. 531/4)

baḡ livā: *baḡ*- T. bakmak. ; *livā* Ar. sancak, bayrak. / baḡlava: *baḡlava* T. baklava, bilinen tatlı. (G. 1216/2)

bāk: *bāk* Far. önem, özen. / bāk: *bāk* Far. korku. (G. 515/1)

baḡam: *baḡam* Ar. kırmızı renkte olan. / baḡam: *b.-am* T. bakmak. (G. 952/2)

baḡan yaş: *b.-an* T. bakmak. ; *yaş* T. yaş, ömür. / aḡan yaş: *a.-an* T. akmak. ; *yaş* T. gözyaşı. (G. 1078/1)

baḡanıñ: *b.-anıñ* T. bakmak. / beḡanıñ: *b.+nıñ* Ar. beka, süreklilik, ahiret. (G. 841/2)

baḡar: *b.-ar* T. bakmak. / baḡar: *baḡar* Ar. buzağı. (G. 465/1)

baḳar: *baḳar* Ar. buzağı. / *baḳar*: *b.-ar* T. bakmak. (G. 366/2)

bā-keder: *bā-keder* Far. Ar. kederli, dertli. / *bāke der*: *b.+e* Far. korku. ; *der* Far. kapı. (G. 438/1)

baḳış: *b.-ış* T. bakmak. / *baḳ iş*: *baḳ-* T. bakmak. ; *ış* T. iş, uğraş. (G. 2005/5)

Bāḳī: *Bāḳī* Ar. Tanrı'nın isimlerinden biri. / *bāḳī*: *bāḳī* Ar. kalan, kalıcı. (G. 1999/5)

Bāḳī: *Bāḳī-nām* Ar. Far. Bâkî adlı, adı Bâkî olan. / *bāḳī*: *bāḳī* Ar. kalan, kalıcı. (G. 124/4)

bā-kīne: *bā-kīne* Far. kinli, kin sahibi. / *bākine*: *b.+ine* Far. korku. (G. 1596/1)

bā-kīne: *bā-kīne* Far. kinli, kindar. / *bāḳī ne*: *bāḳī* Ar. ağlayan. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / *bāḳī ne*: *b.+i* Far. korku. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (R. 246)

bā-kiyān: *bā-kiyān* Far. Ar. yıldızla beraber. / *bāḳīyān* Ar. Far. ağlayanlar. (G. 1023/2)

baḳma āl: *b.-ma* T. bakmak. ; *āl* Ar. aile, soy sop. / *baḳ me'āl*: *baḳ-* T. bakmak. ; *me'āl* Ar. sonuç, netice. (G. 1762/2)

baḳma ḳāl: *b.-ma* T. bakmak. ; *ḳāl* Ar. söz. / *baḳ maḳāl*: *baḳ-* T. bakmak. ; *maḳāl* Ar. söz, lakırdı. (G. 1394/1)

bāl: *bāl* Ar. kalp, gönül. / *bal*: *bal* T. bal, arıların yaptığı gıda. (G. 867/1, Th. 10/1)

bāl: *bāl* Ar. yürek, kalp. / *bal*: *bal* T. bal. / *bāl*: *bāl* Far. kanat. (R. 185)

bāl: *bāl* Far. kanat. / *bāl*: *bāl* Ar. gönül, kalp. (G. 888/2)

bālāya: *b.+ya* Far. yüksek, yüce. / *bāl aya*: *bāl* Far. kanat. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (R. 186)

balçıkça: *b.+sa* T. balçık, çamur. / *bal çıkça*: *bal* T. bal, arılar tarafından yapılan gıda. ; *ç.-sa* T. çıkmak. (R. 58)

balına: *b.+ina* T. bal, arılar tarafından yapılan gıda. / *bā-līne*: *b.+e* Far. Ar. yumuşak, gevşek. / *bālīne*: *b.+e* Ar. gönüller, kalpler. / *bālīne*: *b.+e* Far. yastık. (R. 501)

bālīg: *bālīg* Ar. balığ, olgun. / *balīg*: *balīg* T. balık. (G. 586/1)

bālīme kes: *b.+ime* Ar. gönül, kalp. ; *kes* Far. kişi. / *balī meges*: *b.+i* T. bal, arılar tarafından yapılan gıda. ; *meges* Ar. sinek. (R. 328)

bālīn: *bālīn* Far. yastık. / *bā-līn*: *bā-līn* Far. Ar. yumuşaklık, anlayışlılık. / *lā'ubālīn*: *lā'ubālīn* Ar. lâubâlî olanlar, ciddiyetsizler. (R. 5)

bāliš: *bāliš* Far. büyüme. / bāliš: *bāliš* Far. yastık. / bal iş: *bal* T. bal, arıların yaptığı gıda. ; *iş* T. iş, uğraşı. (R. 305)

bāliš: *bāliš* Far. yastık. / bal iş: *bal* T. bal. ; *iş* T. iş, uğraş. (G. 2033/1)

bāmdād: *bāmdād* Far. sabah vakti. / bā-midād: *bā-midād* Far. Ar. mürekkeple. (G. 333/1)

bārān: *bārān* Far. yağmur. / bārān: *bārān* Far. yağan. / evbārān: *gam-evbārān* Ar. Far. gam yiyen, gam yutan. (R. 525)

bārānī: *bārānī* Far. yağmura ait, yağmur gibi. / bārānı: *b.*+*ı* Far. yükler. / bār anı: *bār* Far. yük. ; *anı* T. onu. (R. 564)

bardağ: *bardağ* T. bardak, su veya başka bir içeceği içmeye mahsus kap. ; ber-dāğ: *dāğ-ber-dāğ* Far. yara üstüne yara, çok yaralı. (G. 2164/2)

bār-ı ‘āde: *bār* Far. yük. ; ‘āde Ar. adet, alışıla gelen. / bār i‘āde: *bār* Far. defa, kere. ; i‘āde Ar. iade, geri çevirme. (Nz. 43)

bārī: melāhat-*b.*+*ı* Ar. Far. melahat yüklü. / bārī: lü’lü’-*b.*+*ı* Ar. Far. inci yağdıran. / bārī: *bārī* Far. yük hayvanı. / bārī: *bārī* Far. bari, hiç olmazsa. (R. 277)

Bārī: *Bārī* Ar. Tanrı, Allah. / bārī: *bārī* Ar. yaratan. / bārī: feyz-*b.*+*ı* Ar. Far. feyiz yağdıran. (R. 21)

Bārī: *Bārī* Ar. yaratan, Allah’ın güzel isimlerinden biri. / bārī: *b.*+*ı* Far. yük. (G. 1825/4)

Bārīde: *B.+de* Ar. yaratan, yaratıcı, Tanrı. / bārīde: *bārīde* Far. yağan, yağmış. (G. 1266/1)

bārīdi: *b.+i* Ar. soğuk. / bār idi: *bār* Far. yük. ; *i-di* T. imek eylemi. (G. 1848/1)

Bārīsine: *B.+sine* Ar. yaratan, Allah’ın güzel isimlerinden biri. / bārī sine: *bārī* Far. bari, hiç olmazsa. ; *sine* Far. sine. (G. 1417/2)

başal: *başal* Ar. soğan ve benzeri kökü yenen sebzeler. / baş el: *baş-* T. basmak. ; *el* T. el. (G. 2152/2)

başali: *b.+i* Ar. soğan. / başalı: *b.-alı* T. basmak, suçüstü yakalamak. / baş eli: *baş-* T. el basmak, yemin etmek. ; *e+i* T. el. (R. 48)

başar: *başar* Ar. göz. / başar: *b.-ar* T. basmak, yağma etmek. (G. 374/1)

başâyir: *başâyir* Ar. ibretle bakmalar, ibretler. / başa yir: *b.-a* T. basmak. ; *yir* T. yer. (G. 2194/2)

bāşıra: *bāşıra* Ar. göz. / şabā şıra: *şabā* Ar. saba rüzgarı. ; *şıra* T. sıra. (G. 1141/1)

baş amı: *baş* Ar. rahatlık. ; *a.+ı* T. kadın cinsel organı. / Bestâmi: *Bestâmi* Ar. tasavvuf ulularından bir şeyh. (G. 1849/5)

baş eger: *baş* koş- T. yarışmak. ; *eger* Far. eğer, şayet. / baş eger: *baş e.-er* T. baş eğmek, başını koymak. / baş eger: *baş e.-er* T. baş eğmek, boyun eğmek, her dediğini yapmak. / *bā-şeker*: *bā-şeker* Far. şekerli, tatlı. ; baş eker: *baş* T. baş, kafa. ; *e.-er* T. ekmek, toprağa herhangi bir şey ekmek. / başa ger: *b.+a* T. baş, kafa. ; *ger-* T. germek, yaymak. (G. 580/1-5)

baş kabarış: *baş kabarış* T. kabarmak, gururlanmak, kibirlenmek. / başka barış: *başka barış-* T. ayrıcalıklı saymak, farklı kabul etmek, ayrı tutmak. (G. 743/1)

baş üzerin: *baş üz-* T. baş ağrıtmak. / baş üzerin: *baş ü.+in* T. baş üstü. ??? (R. 428)

başa çık: *başa çık-* T. başa çıkmak, baş etmek, üstesinden gelmek. / baş açık: *baş açık* T. baş açık, başı açık olarak. (G. 779/1)

başka zānī: *başka* T. başka. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. / baş kazanı: *baş* T. baş, en önde olan. ; *k.+ı* T. kazan, içinde yemek pişirilen büyük tencere. (G. 497/1)

başlar: *b.+lar* T. baş, kelle. / başlar: *b.-r* T. başlamak. (G. 230/3)

bay: *bay* T. bay, zengin kişi. / pāy-ı edeb: *pāy* Far. ayak. (G. 41/1)

bayı ‘inān: *b.+ı* T. zengin, varlıklı. ; ‘*inān* Ar. yular, gem. / bāyi‘-i nān: *bāyi‘* Ar. satın alan. ; *nān* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. (G. 1929/2)

bayı: *b.+ı* T. zengin adam. / ribāyi: *r.+yı* Ar. faiz. (G. 1868/1)

bayıla: *b.-a* T. bayılmak. / bay ile: *bay* T. zengin kişi. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1492/2)

baykara: *baykara* Ar. mahvolma. / Baykara: *Baykara* Ar. Sultan Hüseyin Baykara. (G. 727/2)

bāz: *bāz* Far. doğan kuşu, şahin. / bāz: *bāz* Far. açık. (G. 544/2)

bā-zārī: *bā-zārī* Far. inleme ile birlikte. / bāzārı: *b.+ı* Far. pazar yeri. (G. 2085/1)

bāzārī: *bāzārī* Far. pazara ait, pazar malı. / bāzārī: *bā-zārī* Far. ağlayarak sızlayarak. (G. 1991/4)

bāzī: ser-*bāzī* Far. başı açık. / bāzī: *bāzī* Far. doğan kuşu. (G. 1733/4)

bā-zīverde: *b.+de* Far. süslü, süslenmiş. / bāzī verde: *bāzī* Far. oyuncak, oyun. ; *v.+e* Ar. gül. (G. 1754/1)

bed rinde: *bed* Far. kötü. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali kişi. / bedrinde: *b.+inde* Ar. dolunay. (G. 1628/3)

bed rüstâyide: *bed* Far. kötü. ; *r.+de* Far. köylü. / bed-rû sitâyide: *bed-rû* Far. çirkin yüzlü. ; *s.+e* Far. övme, övgü. (G. 1386/1)

bedahşân: *bedahşân* Far. Afganistan'da lal taşı ile ünlü bir bölge ve burada çıkarılan lal taşı. / bed aḥ şân: *bed* Far. kötü. ; *aḥ* Ar. kardeş. ; *şân* Ar. şan, ün. (G. 692/2)

bed-bînî: *bed-bînî* Far. kötü görmek, kötüye yormak. / bed bînî: *bed* Far. kötü, çirkin. ; *bînî* Far. burun, koklama duyu organı. (R. 578)

bed-edâ: *bed-edâ* Far. Ar. edası, tarzı kötü olan. / bed'e dâ: *b.+e* Ar. başlama. ; *dâ* Ar. hastalık. (Kt. 4/1-2)

bedel: *bedel* Ar. bedel, karşılık. / bed el: *bed* Far. kötü, çirkin. ; *e/T.* el. (G. 362/1, R. 572)

bed-endîş: *bed-endîş* Far. kötü niyetli, fikri bozuk. / beden dış: *beden* Ar. beden, vücut. ; *dış* T. dış. (G. 1748/1)

be-denî: *be-denî* Far. Ar. alçak ile beraber. / bedeni: *b.+i* Far. beden, gövde. (G. 1909/1)

bedevî: *bedevî* Ar. Arap köylüsü, şehirleşmemiş kişi. / bed evi: *bed* Far. kötü. ; *e.+i* T. ev. (R. 427)

bedi var: *b.+i* Far. kötü, çirkin. ; *var* T. varlık, sahip olunan şeyler. / be-dîvâr: *be-dîvâr* Far. duvar ile, duvarlı. (R. 346)

bedîd estâr: *bedîd* Far. açık, görünür. ; *estâr* Ar. örtüler, perdeler. / bed-i destâr: *bed* Far. kötü, çirkin. ; *destâr* Far. eskide erkeklerin başlarına sardıkları sarık. (G. 820/1)

bedîdâr: *bedîdâr* Far. görünür, aşikar. / bedi dâr: *b.+i* Far. kötü. ; *dâr* Ar. yurt, mesken. (G. 724/1)

bedîde: *b.+e* Far. açık, görünür. / be-dîde: *be-dîde* Far. gözle, göz ile. (G. 1742/2)

bedîhem: *b.+m* Ar. daha önce tasarlanmadan birden söylenen söz. / bedi hem: *b.+i* Far. kötü. ; *hem* [hemm] Ar. dert, sıkıntı. (R. 230)

bed'-i şeceri: *bed'* Ar. başlama, başlangıç. ; *ş.+i* Ar. ağaç. / bed işe cerî: *bed* Far. kötü, çirkin. ; *i.+e* T. iş, uğraşı. ; *cerî* Ar. cüretli, cesaretli. (R. 536)

bedr aya: *bedr* Ar. dolunay, on dört günlük ay. ; *a.+a* T. ay gezegeni. / bed-râya: *b.+a* Far. Ar. kötü düşünceli, kötü fikirli. (R. 537)

bedreḳamız: *b.+mız* Far. kılavuz, yol gösterici. / bed-raḳamız: *b.+ız* Far. Ar. yazısı kötü olan. (G. 695/1)

- bedrinde: *b.+inde* Ar. dolunay, ayın on dördü. / *bed rinde*: *bed* Far. kötü. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. (R. 431)
- beg meze: *beg* T. bey. ; *meze* Far. meze, çerez. / *begmeze*: *b.+e* T. pekmez, kaynatılarak koyulaştırılmış üzüm veya dut şırası. (G. 1564/1)
- beg: *beg* T. bey, zengin veya mansıp sahibi. / *pek*: *pek* T. sağlam, muhkem. (G. 277/3)
- behāyim: *behāyim* Ar. dört ayaklı hayvanlar. / *bahā yim*: *bahā* Far. paha, değer. ; *yim* [yem] T. yem, yiyecek. (G. 1926/2)
- behāyime: *behāyim* Ar. dört ayaklı hayvanlar. / *bahā yime*: *bahā* Far. kıymet, değer. ; *yim* T. yem, yiyecek. (G. 1539/1)
- behcet-iñse nemā: *b.+se* Far. güzellik cenneti. ; *nemā* Ar. artma, çoğalma. / *se nemā*: *se* Far. 3 sayısı, sayı sıfatı. ; *nemā* Far. görünüm, ürün. (G. 14/1, 2)
- behīme: *behīme* Ar. dört ayaklı hayvan. / *be-hīme*: *be-hīme* Far. Ar. odunla beraber olan, sırtında odun taşıyan. (G. 569/1)
- behīmeyle: *b.+yle* Ar. dört ayaklı hayvan. / *behī meyle*: *behī* Ar. iyilik, hoşluk. ; *m.+le* Far. şarap. (G. 169/1)
- beķā düşmez: *beķā* Ar. süreklilik, ahiret. ; *d.-er* T. bir şeye düşmek, girmek. / *baķa düşmez*: *baķa d.-er* T. bakarak düşmek, bakarak yere yığılmak. (G. 640/1)
- beķāyāda: *b.+da* Ar. bakiyeler, kalanlar. / *beķā yāda*: *beķā* Ar. devamlılık, ahiret. ; *y.+a* Far. hatır, hatırlama. (G. 1333/1)
- belābile: *b.+e* Ar. bülbüller. / *belā bile*: *belā* Ar. bela, musibet. ; *b.-e* T. bilmek eylemi. (G. 1531/1)
- belāda vā: *b.+da* Ar. bela, musibet. ; *vā* Far. açmak, açık. / *bi-lā-devā*: *bi-lā-devā* Ar. devasız, çaresiz. (G. 712/2)
- belārek: *belārek* Far. suyu iyi verilmiş kılıç / *belā-regdir*: *belā-reg* Ar. Far. damarı bela olan. (G. 454/1)
- beledi: *b.+i* Ar. memleket, yurt. / *beledi*: *b.-di* T. belemek, belek belek yapmak. (G. 1945/1)
- belīde: *b.+e* Ar. aptal, akılsız. / *belīde*: *b.+de* Far. < Ar. evet. (G. 1243/4)
- ben ātī: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *ātī* Ar. gelecek. / *benātī*: *b.+ı* Ar. kızlar. (G. 1966/1)
- ben cemāl: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *cemāl* Ar. güzellik, çehre. / *bence māl*: *b.+ce* T. ben, şahıs zamiri. ; *māl* Ar. mal, varlık. (G. 1120/2)

- ben Cemi: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *C.+i* Far. şarabı ilk bulan kişi olarak kabul edilen İranlı mitoloji kahramanı. / bence mi: *bence* T. bence, bana göre, benim değerimde. ; *mi* T. mi, soru eki. (G. 1949/1)
- ben cerāḥat: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *cerāḥat* Ar. yaradaki irini çıkarmak üzere yarma. / bence rāḥat: *bence* T. bana göre. ; *rāḥat* Ar. rahat. (G. 1637/1)
- ben cevāzında: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *c.+ında* Ar. cevaz, izin. / bence vāzin de: *bence* T. bence, bana göre. ; *vāzin* Ar. ölçen, tartan. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1601/1)
- ben de: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *de* T. de, da bağlacı. / bende: *bende* Far. kul, köle. (G. 1503/2)
- ben delāl: *ben* T. ben şahıs zamiri. ; *delāl* Ar. naz, kırışme. / bende lāl: *b.+de* T. ben, şahıs zamiri. ; *lāl* Far. dilsiz. (G. 1112/1)
- ben der: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *der* Far. kapı. / bender: *bender* Ar. ticaret yeri. (G. 2096/3)
- ben dergāḥ: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *dergāḥ* Far. dergah, yüce kapı. / bendergāḥ: *bendergāḥ* Ar. Far. pazar yer, alışveriş yeri. (G. 2176/1)
- ben dikim: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *d.+im* Ar. horuz. / bendi kim: *b.+i* Far. bağ, ip. ; *kim* T. kim, soru zamiri. (R. 268)
- ben dimāḡ: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *dimāḡ* Ar. beyin, akıl. / bendim aḡ: *b.+im* T. ben, şahıs zamiri. ; *aḡ* T. aḡ, tuzak. (G. 1272/1)
- ben dimār: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *dimār* Ar. yok etme, helak etme. / bende mār: *b.+de* T. ben, şahıs zamiri. ; *mār* Far. yılan. (G. 1768/1)
- ben dirāz: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *dirāz* Far. uzun. / bend-i rāz: *bend* Far. ip. ; *rāz* Far. sır. (G. 1622/2)
- ben dīvāne: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *dīvāne* Far. deli, divane. / bendi vā ne: çeşm-*bend* Far. göz bağlayan. ; *vā* Far. açmak, açık. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1673/1)
- ben dīvār: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *dīvār* Far. duvar. / bendi var: *b.+i* Far. bağ, düğüm. (Kt. 111/1-2)
- ben gāhī: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *gāhī* Far. bazen, kimi zaman. / bengāhı: *b.+ı* Far. büyük çadır. / beng āhı: *beng* Far. afyon. ; *ā.+ı* Far. inleme sesi. (R. 582)
- ben icār: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *icār* Ar. kiraya verme. / beni cār: *b.+i* T. ben, şahıs zamiri. ; *cār* Ar. Komşu. (G. 948/1)

- ben imhāle: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *i.+e* Ar. mühlet verme, geciktirme. / benim hāle: *b.+im* T. ben, şahıs zamiri. ; *hāle* Ar. güneş veya ayın etrafında oluşan ışık dairesi. (G. 1282/1)
- ben imsākin: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *i.+in* Ar. bir şeyden el çekme. / benim sākin: *b.+im* T. ben, şahıs zamiri. ; *sākin* Ar. bir yerde duran, oturan. (G. 1121/1)
- ben kemāl: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *kemāl* Ar. eksiksizlik, tamlık. / benge māl: *b.+e* Far. afyon. ; *māl* Ar. mal, varlık. (G. 1120/1)
- ben keniz: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *keniz* Far. cariye, hizmetçi. /benken iz: *b.+ken* T. ben, şahıs zamiri. ; *iz* T. iz, işaret. (G. 1146/1)
- ben nādir: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *nādir* Ar. nadir, az. / bennādır: *b.+dır* Ar. çok bina eden. (G. 360/1)
- ben nāniñ: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *n.+niñ* Far. ekmek, undan yapılan temel gıda. / bennāniñ: *b.+niñ* Ar. çok bina eden, bina kuran. (G. 833/3, G. 847/1)
- ben sebūm: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *s.+m* Far. testi, şarap kabı. / bense būm: *b.+se* T. ben, şahıs zamiri. ; *būm* Ar. baykuş. (G. 1125/1)
- ben selām: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *selām* Ar. selam, barış. / bense lām: *b.+se* T. ben, şahıs zamiri. ; *lām* Ar. Arap alfabesinde bir harf. (G. 1129/2)
- beñ zeri: *beñ* T. vücut beni. ; *z.+i* Far. altın. / beñzeri: *b.-ri* T. benzemek. (G. 2196/2)
- be-nām: *be-nām* Far. ünlü, tanınmış. / ben am: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *am* T. kadın cinsel organı. (G. 1127/1)
- benān: *benān* Ar. parmaklar. / ne nān: *ne* Far. ne bağlacı. ; *nān* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. (G. 1897/2)
- benān: *benān* Far. parmaklar. / ben ān: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *ān* Far. güzellik. (G. 1567/3)
- benānı: *b.+ı* Ar. parmaklar. / ben anı: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *anı* T. onu. (G. 1992/2)
- bende: *b.+e* Far. ip, urgan. / bende: *bende* Far. kul, köle. / bende: *b.+de* T. ben, şahıs zamiri. (R. 353)
- bendegī yāra: *bendegī* Far. kölelik, kulluk. ; *y.+a* Far. sevgili. / bende ki yara: *b.+deki* T. ben, şahıs zamiri. ; *yara* T. yara. (G. 1312/1)
- bendeginiñ: *b.+niñ* Far. kulluk, kölelik. / bende kīniñ: *b.+de* T. ben, şahıs zamiri. ; *k.+iñ* Far. kin, düşmanlık. (G. 208/1)

- bendeliği: *b.+ligi* [bendelik] Far. kul, köle. / ben deliği: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *d.+i* [delik] T. delik, dışkılama yeri veya kadınlık organı. (G. 2154/1)
- bendeñiz: *b.+ñiz* Far. kul, köle, birine veya bir şeye bağlı. / ben deñiz: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *deñiz* T. deniz. (G. 943/1)
- bender: *bender* Ar. ticaret yeri. / ben der: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *der* Far. kapı. (G. 2175/2)
- bendeyi: *b.+yi* Far. bende, köle. / ben deyi: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *deyi* [deyü] T. diyerek. (G. 2050/1)
- bend-i yār: *bend* Far. bağ, ip. ; *yār* Far. sevgili. / ben diyār: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *diyār* Ar. yurt, memleket. (G. 1511/1)
- bendīde: girih-*b.+de* Far. düğümcülük. / ben dīde: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *dīde* Far. göz. (G. 1615/1)
- be-ney bāde: *be-ney* Far. ney ile beraber. ; *bāde* Far. kadeh, şarap. / ben ey bāda: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *ey* Far. ey ünlemi. ; *b.+da* Far. rüzgar, yel. (G. 1204/1)
- bengīdeyim: *b.+deyim* Far. afyona ait. / ben gideyim: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *g.-eyim* T. gitmek. (Kt. 234/1-2)
- benī Ādem: *benī Ādem* Ar. Ademoğlu, insan. / beni ādem: *b.+i* T. ben, işaret sıfatı. ; *ādem* Ar. adam. (G. 457/1)
- beni n'eyler: *b.+i* T. ben, şahıs zamiri. ; *n'* [ne] T. ne, soru sıfatı. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / benin eyler: *benin* Ar. oğullar, çocuklar. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 423/1)
- beni yede: *b.+i* T. ben, şahıs zamiri. ; *y.+e* Ar. el. / beniyede: *b.+de* Ar. Ka'be. (G. 1338/1)
- benī: *benī* Ādem Ar. Ademoğulları, insanlık. / beni: *b.+i* T. ben, şahıs zamiri. (G. 2035/5)
- benim lebenim: *b.+im* T. ben, şahıs zamiri. ; *l.+im* Ar. anne sütü. / benimle benim: *b.+imle* T. ben, şahıs zamiri. ; *b.+im* T. ben, şahıs zamiri. (G. 925/2)
- benimserse: *b.-rse* T. benimsemek, kabul etmek. / benim serse: *b.+im* T. ben, şahıs zamiri. ; *s.-se* T. sermek, yere uzatmak. (Mf. 63)
- bennā kesem: *bennā* Ar. bina eden, çok usta olan. ; *k.+m* T. < Far. kese, torba. / ben nākesem: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *n.+em* Far. cimri, eli sıkı. (G. 906/1)
- bennācı: *b.+ı* Ar. çok afyon içen. ? / ben nācī: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *nācī* Ar. kurtulan, kurtuluşa eren. (G. 1850/1)

bennāsi: *b.+sı* Ar. bina yapan usta. / ben nāsi: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *nāsi* [nāsī] Ar. unutan. (G. 941/1)

bennāya: *b.+ya* Ar. çok bina yapan, büyük usta. / ben nāya: *ben* T. ben T. şahıs zamiri. ; *n.+a* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. (R. 50)

bennāy: *b.+yı* Ar. çok bina yapan. / ben nāy: *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *n.+ı* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. (G. 2086/2)

ber gülāle: *ber* Far. meyve, ürün. ; *gülāle* Far. çiçek demeti. / berg-i lāle: *berg* Far. yaprak. ; *lāle* Far. lale çiçeği. (G. 559/1)

ber: *ber* Ar. çöl. / ber: *sīm-ber* Far. gümüş tenli, gümüş göğüslü. (G. 122/3)

ber: *sīmīn-ber* Far. beyaz sineli, göğüslü. / ber: *ber* [ber] Ar. kara, toprak. / ber: *ser-ber* Far. öne çıkar, ileri geçen. (R. 158)

ber-ā-ber: *ber-ā-ber* Far. beraber, aynı düzey. / berā bir: *dil-berā* Far. ey sevgili anlamında bir nida. ; *bir* T. 1 sayısı. (G. 1713/1)

berārī: *berārī* Ar. çöller, ovalar. / bir arı: *bir* T. 1 sayısı. ; *arı* T. arı. (G. 1315/1)

ber-dāg: *penbe-ber-dāg* Far. yara üstüne konan pamuk. / bardag: *bardag* [bardak] T. bardak, kadeh. (Th. 13/1)

ber-dāg: *penbe-ber-dāg* Far. yara üzerindeki pamuk. / berdāg: *berdāg* Far. sarı boya ağacı denilen bir bitki. (G. 58/1)

ber-devām: *ber-devām* Far. Ar. devamlılık üzere olan, süregelen. / berde vām: *b.+e* Ar. soğuk. ; *vām* Far. borç. (G. 478/5)

bere de: *b.+e* Ar. çöl. ; *de* T. de, da bağlacı. / berede: *b.+de* Far. kuzu. (G. 1428/3)

bere kāt: *b.+e* Ar. kara, toprak. ; *kāt* Far. bir tür pirinç. / berekāt: *berekāt* Ar. bereketler, verimlilikler. (G. 2180/1)

berehmen: *berehmen* Far. Berehma din adamı ve bilgini. / be-reh men: *rū-be-reh* Far. yola yüzünü çevirmiş, yola koyulan. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 904/1)

berehne: *berehne* Far. çıplak, yoksul. / bu rehne: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *r.+e* Ar. rehin. (R. 108)

ber-firāz: *ber-firāz* Far. göğüs kabartan. / berf-i rāz: *berf* Far. kar. ; *rāz* Far. sır. (G. 688/1)

berī dile: *berī* Ar. uzak. ; *d.+e* Far. gönül. / berīd ile: *berīd* Far. elçi. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1221/5)

berī kından: *berī* Ar. uzak. ; *k.+dan* T. kın. / berīkınden: *b.+inden* Ar. ışıık, parıltı. (G. 1005/1)

berī: *berī* Ar. uzak, ayrı. / beri: *berī* T. bu taraf, bu yan. (G. 1960/2)

beri: *berī* T. bu taraf. / berī: *berī* Ar. uzak. (G. 556/3)

berīde: *berīde* Far. kesilmiş. / berīde: *b.+de* Ar. uzak, temiz. (G. 1243/3)

berīd-i rāh: *berīd* Ar. haberci, ulak. ; *rāh* Far. yol. / berīdir āh: *b.+dir* Ar. uzak, ilişkisiz. ; *āh* Far. inleme sesi. (R. 8)

berīd-i yār: *berīd* Ar. ulak, haberci. ; *yār* Far. sevgili. / berī diyār: *berī* Ar. temiz, uzak. ; *diyār* Ar. yurt, memleket. (G. 1099/1)

berīdīde: *b.+de* Far. postacılık, habercilik. / berī-dīde: *berī-dīde* Ar. Far. gözünü uzak tutan, bakmayan. (G. 1604/1)

berī-dīnān: *berī-dīnān* Ar. dinleri temiz olanlar. / berīd-i nān: *berīd* Far. ulak, haberci. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 357/1)

berī-dīnār: *berī-dīnār* Ar. dinarsız, dinardan uzak. / berīd-i nār: *berīd* Far. ulak, haberci. ; *nār* Ar. ateş, cehennem. (G. 334/1)

beriyye: *beriyye* Ar. uzaklaşmış, kurtulmuş. / beriyye: *hayrū'l-beriyye* Ar. yaratılmışların en hayırlısı, Hz. Muhammed. (G. 509/1, Mf. 3)

beriyyede: *b.+de* Ar. halk. / beri yede: *berī* T. bu tarafta, yakında. ; *y.+e* Ar. el. (G. 1664/1)

ber-kende: *ber-kende* Far. kesilmiş. / ber gende: *ber* Far. sine, göğüs. ; *gende* Far. kokmuş. (R. 200)

berķ-i bāde: *berķ* Ar. şimşek. ; *bāde* Far. şarap. / bir ķabāda: *bir* T. bir, tek, aynı. ; *ķ.+da* Ar. üstte giyilen elbise. (G. 566/1)

berķile: *b.+ile* Ar. şimşek. / bir ķıla: *bir* T. bir, sayı sıfatı. ; *ķ.+a* T. kıl, saķ teli. (G. 549/3)

Bermekīde: *B.+de* Ar. Harun Reşit döneminde ihsanlarıyla şöhret bulmuş bir aile. / ber-mekīde: *ber-mekīde* Far. Ar. hilekar, hile üzere olan. (G. 294/1)

bes: *bes* Far. yeter, yeterli. / bes: *bes* Far. el sürme, dokunma. (G. 735/3)

beş er: *beş* T. 5 sayısı. ; er T. kişi. / beşer: *beşer* Ar. insan, insanlık. (G. 1018/3)

beřāřet: *beřāřet* Ar. güler yüzlülük. / beş aş et: *beş* T. 5 sayısı. ; *aş* T. yemek. ; *et* T. et. (G. 1236/1)

be-şer: *āmāde-be-şer* [şerr] Far. Ar. şerre, kötülüğe amade. / beşer: *beşer* Ar. insan. (G. 212/2)

beşer: *beşer* Ar. insanlık, beşeriyet. / şer [şerr] Ar. şer, kötülük. (G. 159/3)

beydā: *beydā* Ar. çöl. / bī-dā: *bī-dā* Far. Ar. hastalıksız. (G. 6/1)

bey'e tālib: *bey'e* Ar. satın alma. ; *tālib* Ar. talip, istekli. / bī-'aṭā leb: *bī-'aṭā* Far. ihsansız, bağışsız olarak. ; *leb* Far. dudak. / bī'a tālibin: *bī'a* Ar. kilise. ; *tālib* Ar. talip, istekli. (G. 1140/1-2)

be-zer: *be-zer* Far. altın sahibi, altını olan. / bezer: *b.-r* T. bezemek, süslemek. / bezer: *b.-er* T. bezmek, usanmak. (R. 298)

bıldırcın: *bıldırcın* T. bıldırcın kuşu. / bildir cin: *bildir* T. bildirmek. ; *cin* [cinn] Ar. cin, gözle görülmeyen bir varlık. (Mf. 52)

bī-cā ne: *bī-cā* Far. yersiz, boşuna. ; *ne* T. soru zamiri. / bī-cāna: *b.+a* Far. cansız, ruhsuz. (G. 962/1)

bī-cāmānı: *b.+ı* Far. kadehsizler. / bī-cā Mānī: *bī-cā* Far. yersiz, gereksiz. ; *Mānī* Far. meşhur Çinli nakkaş. (G. 1895/1)

bī-cāme kes: *bī-cāme* Far. elbisesiz, çıplak. ; *kes* Far. kişi. / bī-cā meges: *bī-cā* Far. yersiz, yok yere. ; *meges* Far. sinek. (R. 261)

biçeli pāya: *b.-eli* T. biçmek. ; *p.+a* Far. ayak. / bī-çelipāya: *b.+ya* Far. haçsız. (G. 1270/1)

bī-çemen: *bī-çemen* Far. yeşermemiş, tüy bitmemiş. / biçe men: *b.-e* T. biçmek. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1923/3)

bīd āmāde: *bīd* Far. söğüt. ; *āmāde* Far. amade, hazır. / bī-dāmāda: *b.+a* Far. damatsız. (R. 452)

bī-dād: *bī-dād* Far. iyilik ve ihsanda bulunmayan. / bīdād: *bīdād* Far. adaletsiz. (G. 1640/5)

bī-dāmāda: *b.+a* Far. damatsız, dul kadın. / bīd āmāde: *bīd* Far. söğüt. ; *āmāde* Far. amade, hazır. (R. 315)

bīdāne: *bīdāne* Far. söğüt gibi. / bī-dāne: *bī-dāne* Far. yemsiz, danesiz. (G. 1520/1)

bī-dār: *bī-dār* Far. Ar. yersiz, yurtsuz. / bīdār: *bīdār* Far. uyanık. (G. 197/2)

bī-dārız: *b.+ız* Far. Ar. yersiz, yurtsuz. / bīdār iz: *bīdār* Far. uyanık, ayık. ; *iz* T. iz, işaret, eser. (R. 519)

- bīde vālī biz: *b.+e* Far. söğüt. ; *vālī* Ar. vali, yönetici. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. / bī-devālībiz: *b.+iz* Far. Ar. dolapsız, dolapları bulunmayan. (G. 625/1)
- bī-derde: *b.+e* Far. dertsiz, kedersiz. / beyderde: *b.+de* Ar. harman. (G. 1716/1)
- bī-destārı: *b.+ı* Far. sarıksız, başında örtü bulunmayan. / bīd estārı: *bīd* Far. söğüt. ; *e.+ı* Ar. perdeler, örtüler. (Ks. 11/1)
- bīdi rāye: *b.+i* Far. söğüt. ; *rāye* Ar. sancak. / bī-dirāye: *bī-dirāye* Far. Ar. dirayetsiz, kavrayışsız. (G. 184/2)
- bīdi var: *b.+i* Far. söğüt. ; *var* T. var. / bī-dīvār: *bī-dīvār* Far. duvarsız. (R. 116)
- bīd-i yār: *bīd* Far. söğüt ağacı. ; *yār* Far. sevgili. / bī-diyār: *bī-diyār* Far. Ar. memleketsiz, yurtsuz. (G. 1002/1)
- bī-dile: *b.+e* Far. gönlünü yitirmiş, gönülsüz, aşık. / bīd ile: *bīd* Far. söğüt. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1221/1)
- bī-dinān: *bī-dinān* Far. Ar. dinsizler. / bīdi nān: *b.+i* Far. söğüt ağacı. ; *nān* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. (R. 608)
- bī-dinār: *bī-dinār* Far. Ar. dinarsız, parasız. / bīdi nār: *b.+i* Far. söğüt ağacı. ; *nār* Ar. ateş. (G. 1625/1)
- bī-dinārı: *b.+ı* Far. Ar. dinarsız, parasız. / bī-din arı: *bī-din* Far. Ar. dinsiz. ; *arı* T. arı, duru, temiz. (R. 142)
- bī-dīne: *b.+e* Far. Ar. dinsiz. / bīdine: *b.+ine* Far. söğüt ağacı. (G. 1696/3)
- bī-dirāye: *bī-dirāye* Far. Ar. kavrayışsızlık. / bīd-i rāye: *bīd* Far. söğüt. ; *rāye* Ar. sancak. (G. 670/1)
- bī-direm: *bī-direm* Far. dirhemsiz, parasız. / bīd İrem: *bīd* Far. söğüt ağacı. ; *İrem* Ar. Ad kavmi zamanında cennete benzetilerek kurulan bahçe. (Mf. 90)
- bī-diremīde: *b.+de* Far. dirhemsizlik, parasızlık. / bīd-i remīde: *bīd* Far. söğüt ağacı. ; *remīde* Far. ürkmüş. (Kt. 132/1-2)
- bī-diyārān: *bī-diyārān* Far. Ar. yersiz ve yurtsuzlar. / bīd-i yārān: *bīd* Far. söğüt. ; *yārān* Far. dostlar. (G. 716/1)
- bīd-reng: *bīd-reng* Far. söğüt renkli, söğüdün renginde. / bī-direng: *bī-direng* Far. geç olmayan,, gecikmeksizin. (G. 278/1)
- bī-dü āb: *bī-dü āb* Far. iki su olmaksızın. / bīd ü āb: *bīd* Far. söğüt. ; *āb* Far. su. (G. 123/2)

bī-girih: *bī-girih* Far. düğümsüz. / peyk-i reh: *peyk* Far. elçi. ; *reh* Far. yol. (G. 2062/1)

bih ana: *bih* Far. güzel, hoş. ; *ana* T. anne. / bihāne: *bihāne* Far. bahane. (G. 1025/1)

bī-ḥāb: *bī-ḥāb* Far. uykusuz. / bīḥ āb: *bīḥ* Far. ağaç kökü. ; *āb* Far. su. (G. 1915/1, Th. 19/1)

bī-ḥaber: *bī-ḥaber* Far. Ar. habersiz, haberdar olmayan. / bīḥe ber: *b.+e* Far. kök. ; *ber* Far. meyve, ürün. (G. 371/1, G. 500/2)

bī-ḥadem: *bī-ḥadem* Far. Ar. hizmetçisiz, hizmetçileri olmayan. / bīḥe dem: *bed-b.+e* Far. aslı, kökü kötü olan. ; *dem* Ar. kan. (G. 695/2)

bī-ḥazānī: *bī-ḥazānī* Far. hazansızlık, sonbaharsızlık. / bīḥe zānī: *b.+e* Far. kök. ; *zānī* Ar. zina eden kişi. (G. 993/1)

bī-ḥiredī: *bī-ḥiredī* Far. akılsızlık. / bīḥ-i redī: *bīḥ* Far. kök. ; *redī* Ar. kötü. (G. 823/2)

bī-ḥitām: *bī-ḥitām* Far. Ar. mühürlenmemiş, mühür izi taşımayan. / bīḥ-i tām: *bīḥ* Far. kök. ; *tām* Ar. tam, bütün. (G. 639/2)

bīhūde: *bīhūde* Far. beyhude, boş, anlamsız. / bī-hūda: *b.+da* Far. Ar. Tanrıyı zikretmeyen, hu hu diye zikretmeyen. (G. 1183/1)

bī-kerāne: *bī-kerāne* Far. uçsuz bucaksız. / peykerāna: *meh-p.+a* Far. ay yüzlüler. (G. 589/2)

bī-kesbānī: *b.+ı* Far. Ar. kazançsızlar, herhangi bir şey elde edemeyenler. / bī-kes bānī: *bī-kes* Far. kimsesiz. ; *bānī* Ar. bina eden, yapı kuran. (G. 1780/2)

bī-ḳiyās aḳar: *bī-ḳiyās* Far. Ar. kıyas kabul etmez, eşsiz. ; *a.-ar* T. akmak. / ‘aybı ḳıya seḳar: ‘*a.-ı* Ar. ayıp, günah. ; *ḳ.-a* T. kıymak, acımamak. ; *seḳar* Ar. cehennem. (G. 218/1)

bil ağaya: *bil-* T. bilmek eylemi. *a.+ya* T. ağa, efendi. / bi-lā-gāye: *bi-lā-gāye* Ar. gayesiz, amaçsız, hedefsiz. (G. 1507/1)

bil sebū sesin: *bil-* T. bilmek. ; *sebū* Far. şarap testisi. ; *s.+in* T. ses. / bilse būsese: *b.-se* T. bilmek. ; *b.+sin* Far. öpücük. (Kt. 155/1-2)

bilāda: *b.+a* Ar. beldeler, yurtlar. / belāda: *b.+da* Ar. bela, dert, keder. (G. 1423/3)

bilādına: *b.+ina* Ar. beldeler, memleketler. / bi-lā-dīne: *b.+e* Ar. dinsizle beraber. (R. 321)

bi-lā-lāne: *bi-lā-lāne* Ar. Far. yuvasız, yurtsuz. / Bilālāne: *Bilālāne* Ar. Far. Bilalce, Bilal gibi. (G. 1374/2)

bi-lā-sine: *bi-lā-sine* Ar. uykusuz. / belāsına: *b.+sına* Ar. bela, musibet. (G. 1322/1)

bile: *b.-e* T. bilmek. / bile: *bile-* T. bilemek, keskinleştirmek. (R. 273)

bile: *bile* T. bile, beraber. / bile: *yanab.-e* T. yanabilmek. / bile: *b.-e* T. bilmek. (R. 271)

bī-leben: *bī-leben* Far. Ar. sütsüz, anne sütü olmaması. / bile ben: *b.+e* T. bilmek. ; *ben* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1107/3, (R. 18))

biledir: *b.-dir* T. bilemek, sivriltilmek. / biledir: *b.-dir* T. karıştırmak. (G. 549/1)

bilir keniz: *b.-ir* T. bilmek. ; *keniz* Far. cariye. / bilirken iz: *b.-irken* T. bilmek. ; *iz* T. iz. (G. 1080/1)

biliş: *b.-iş* T. bilmek. / bil iş: *bil-* T. bilmek. ; *iş* T. iş, uğraş. (G. 2092/1)

bilmem kūt: *b.-mem* T. bilmek. ; *kūt* Ar. azık, rızık. / bil memkūt: *bil-* T. bilmek. ; *memkūt* Ar. buğzedilen, kin güdülen. (G. 494/1)

bilmesek: *b.-mesek* T. bilmek. / bilme seg: *b.-me* T. bilmek. ; *seg* Far. it, köpek. (G. 471/1)

bilsem erlik: *b.-sem* T. bilmek. ; *erlik* T. erlik, yiğit. / bil semerlik: *bil-* T. bilmek. ; *semerlik* T. semerlik, palanlık. (G. 449/1)

bī-mā yemiz: *bī-mā* Far. Ar. susuz, kuru. ; *y.+iz* [yemm] Ar. deniz. / bī-māyemiz: *b.+miz* Far. mayasız. (G. 620/1)

bī-māh: *bī-māh* Far. aysız, kapkaranlık. / bīm āh: *bīm* Far. korku, kaygı. ; *āh* Far. inleme sesi. (G. 1054/1)

bī-maḥal: *bī-maḥal* [maḥall] Ar. yeri ve yurdu olmayan. / bīme ḥal: *b.+e* Far. korku. ; *ḥal* [ḥall] Ar. çözmek, açmak. (G. 172/2)

bīmārī: *bīmārī* Far. hastalık. / bī-mārī: *bī-mārī* Far. yılan olmamak. (G. 2170/3)

bī-māye: *bī-māye* Far. mayasız, aslı olmayan. / bīm aya: *bīm* Far. korku. ; *a.+a* T. ay gezegeni. / bī-māya: *b.+ya* Far. Ar. susuz. (R. 302)

bī-māye: *bī-māye* Far. ölçüsüz, özsüz. / bīm aya: *bīm* Far. korku. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (G. 1233/1)

bī-māyemi: *b.+mi* Far. güçsüz, takatsiz. / bī-mā yemi: *bī-mā* Far. Ar. susuz, kurumuş. / *y.+i* [yemm] Ar. deniz. / bīm aya mı: *bīm* Far. korku. ; *a.+a* T. ay. ; *mı* T. soru eki. (G. 1916/1-2)

bīme der: *b.+e* Far. korku. ; *der* Far. kapı. ; bī-meder: *bī-meder* Far. Ar. çamursuz. (G. 482/1)

- bīme rām: *b.+e* Far. korku. ; *rām* Far. ram olma, bağlanma. / bī-merām: *bī-merām* Far. Ar. arzusuz, isteksiz, amacına ulaşamamış. (G. 2166/3)
- bī-mecārī: *bī-mecārī* Far. Ar. kanalsız, su yolları bulunmayan. / bīme cārī: *b.+e* Far. korku. ; *cārī* Ar. akan. (G. 276/2)
- bī-medār: *bī-medār* Far. Ar. amaçsız, mihversiz. / bīme dār: *b.+e* Far. korku. ; *dār* Ar. yer, yurt. (G. 261/1)
- bī-meḡālībiz: *b.+iz* Far. Ar. tınağısız, pençesiz. / bīme ḡālī biz: *b.+e* Far. korku. ; *ḡālī* Ar. boş. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. (G. 625/2)
- bī-melāl: *bī-melāl* Far. Ar. melalsiz, sıkıntısız. / bīme lāl: *b.+e* Far. korku. ; *lāl* Far. lal, dilsiz. (G. 506/2)
- bī-menāfī': *bī-menāfī'* Far. Ar. yararları olmayan, yararsız, menfaatsiz. / bīme nāfī': *b.+e* Far. korku. ; *nāfī'* Ar. faydalı, yararlı. (G. 226/1)
- bī-me'āl: *bī-me'āl* Far. Ar. anlamsız, manasız. / bīm-i āl: *bīm* Far. korku. ; *āl* Ar. aile halkı. (G. 1028/1)
- bī-merām: *bī-merām* Far. Ar. isteksiz, arzusuna ulaşamamış. / bīme rām: *b.+e* Far. korku. ; *rām* Far. hazır, kendini teslim eden. (G. 1111/1)
- bī-meyle: *b.+le* Far. şarapsız. / bīm eyle: *bīm* Far. korku. ; *eyle*- T. eylemek, yapmak. (R. 144)
- bī-mezād: *bī-mezād* Far. Ar. mezatsız, açık arttırma yapmaksızın. / bīme zād: *b.+e* Far. korku. ; *zād* Ar. azık, gıda. (Ks. 9/1)
- bī-mezenīñ: *b.+niñ* Far. mezesiz, tatsız. / bīme zeniñ: *b.+e* Far. korku. ; *z.+iñ* Far. kadın. (G. 845/1)
- bīm-i dād: *bīm* Far. korku. ; *dād* Far. adalet. / bī-midād: *bī-midād* Far. Ar. mürekkepsiz. (G. 85/1)
- bīm-i sā'idiñ: *bīm* Far. korku. ; *s.+iñ* Ar. dirsek. / bī-müsā'idiñ: *b.+iñ* Far. Ar. yardımsız olan. (G. 828/1)
- bī-mihādī: *bī-mihādī* Far. Ar. yataksızlık, döşeksizlik. / bīm-i Hādī: *bīm* Far. korku. ; *Hādī* Ar. doğru yola ileten, Tanrı. (G. 217/1)
- bī-mīnādır: *b.+dır* Far. minasız, kadehsiz, sırçasız. / bīmi nādīr: *b.+i* Far. korku. ; *nādīr* Ar. nadir, ender bulunan şey. (R. 607)
- bī-minne: *bī-minne* Far. Ar. minnetsiz. / bīmin ne: *b.+in* Far. korku. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (R. 299)

bī-müdārā: *bī-müdāra* Far. Ar. dost gibi görünmeyen. / bīm-i Dārā: *bīm* Far. korku. ; *Dārā* Far. III. Daryuş'un adı, hükümdar. (G. 23/1)

bī-münāsı: *b.+sı* Far. Ar. arzusuz, isteksiz. / bīm-i nāsı: *bīm* Far. korku. ; *n.+ı* Ar. insanlar, halk. (G. 1071/1)

bīnā Ḥudā: *bīnā* Far. gören, gözeten. ; *Ḥudā* Far. Tanrı. / bī-nāḥudā: *bī-nāḥudā* Far. kaptansız. (G. 1391/3)

bīnā meyi: *bīnā* Far. gören. ; *m.+ı* Far. şarap. / bī-nāmeysi: *b.+yi* Far. mektupsuz. (Kt. 21/1-2)

bī-nāḥudā: *bī-nāḥudā* Far. kaptansız. / bīnā Ḥudā: *bīnā* Far. gören, gözeten. ; *Ḥudā* Far. Tanrı. (G. 132/2, G. 155/4, Th. 30/4)

bīnām: *b.+m* Far. göz. / bī-nām: *bī-nām* Far. adsız, sansız. (R. 341)

bī-nām: *bī-nām* Far. adsız, ünsüz. / bīnām: *b.+m* Far. gören. (G. 268/2)

bī-namāzında: *b.+ında* Far. namazsız, namaz kılmayan. / bī-nemā zinde: *bī-nemā* Far. Ar. büyümek, yeşermek. ; *zinde* Far. diri, canlı. (G. 1622/1)

bī-nāmeyle: *b.+yle* Far. mektupsuz. / bīnā meyle: *bīnā* Far. gören. ; *m.+le* Far. şarap. (R. 363)

bī-nāmı: *b.+ı* Far. adsız, ünlü olmayan. / bīnā mı: *bīnā* Far. gören. ; *mı* T. mı, soru eki. (G. 2051/2)

bī-nāmūs: *bī-nāmūs* Far. Ar. namussuz, arsız, hayasız. / bīnā mūs: *bīnā* Far. gören. ; *mūs* Ar. bıçak. (R. 326)

bī-nāmūsı: *b.+ı* Far. Ar. namussuz. / bīnā Mūsī: *bīnā* Far. gören. ; *Mūsī* Ar. Musa peygamber. / Nebī nāmūsı: *Nebī* Ar. nebi, Hz. Peygamber. ; *n.+ı* Ar. namus, iffet. (R. 544)

bī-nān: *bī-nān* Far. ekmeksiz, ekmeği bulunmayan. / bīnān: bed-*bīnān* Far. kötü gören. (G. 1562/2)

bīnānīn: *b.+nīn* Far. gören, görme özü bulunmayan. / bī-nānīn: *b.+ın* Far. ekmeksiz, ekmeği bulunmayan. / bīnānīn: ḥod-*b.+ın* Far. sadece kendini görenler, kendinden başkasını düşünmeyenler. (R. 160)

bīnāsı: *b.+sı* Far. gören. / bī-nāsı: *b.+ı* Far. Ar. insansız, insanların bulunmadığı. (G. 2078/2)

bīnāsı: *b.+sı* Far. gören. / bī-nāsı: *b.+ı* Far. Ar. insansız, kimsesiz. (G. 1111/2)

bīnāya: *b.+ya* Far. gören. / *bī-nāye*: *bī-nāye* Far. neysiz, üflemeli musikî aleti olan neyi bulunmaksızın. / *bīn aya*: *bed-bīn* Far. kötü gören. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (R. 421)

bīnāyī: *bīnāyī* Far. görme. / *bī-nāyī*: *bī-nāyī* Far. neysizlik, ney sahibi olmama. (G. 1802/1)

bīne fes: *miḥnet-b.+e* Ar. Far. mihnet gören. ; *fes* Ar. Osmanlıların son dönemlerinde kullanılan bir başlık. / *bī-nefes*: *bī-nefes* Far. Ar. soluksuz. (G. 656/1)

bīne ğam: *cihān-b.+e* Far. dünyayı gören. ; *ġam* [ġamm] Ar. gam, keder. / *bī-neġam*: *bī-neġam* Far. Ar. nağmesiz, ezgisiz. (G. 691/1)

bī-nedem: *bī-nedem* Far. Ar. pişman olmama. / *bīne dem*: *ḥaṭā-b.+e* Ar. Far. hata gören. ; *dem* Ar. kan. (G. 1829/2)

bī-nekedi: *b.+i* Far. Ar. dertsiz, tasasız, kedersiz. / *bīne kedi*: *ḥod-b.+e* Far. kendini beğenen, kendinden başkasını görmeyen. ; *kedi* T. kedi. (R. 220)

bī-nemā: *bī-nemā* Far. verimsiz, ürünsüz. / *bīne mā*: *ġam-b.+e* Ar. Far. göm gören, gamlı. ; *mā* Ar. su. (G. 25/1)

bī-neseb: *bī-neseb* Far. Ar. nesepsiz, soysuz. / *bīne seb*: *bed-b.+e* Far. kötü gören. ; *seb* [sebb] Ar. sövüp sayma (G. 475/2)

bī-nevā: *bī-nevā* Far. sessiz. / *bīne vā*: *ġam-b.+e* Ar. Far. gam gören. ; *vā* Far. açmak, açık. (Ks. 3/1)

bī-nevālā: *bī-nevālā* Far. Ar. ey nasipsiz, kısmetsiz anlamında ünlem. / *bīne vālā*: *‘ālem-b.+e* Ar. Far. alemi gören. ; *vālā* Ar. yüksek. (G. 27/1)

bī-nidā: *bī-nidā* Far. Ar. nidasız, seslenmeksizin. / *bīn-i dā*: *ḥod-bīn* Far. bencil. ; *dā* Ar. hastalık. (G. 632/2)

bīniş-i māl: *bīniş* Far. görme. ; *māl* Ar. mal, varlık. / *bīn-i şimāl*: *leged-bīn* Far. tekme gören, darbe yiyen. ; *şimāl* Ar. sol taraf. (G. 846/1)

bīniye: *b.+ye* Far. burun, koklama duyu organı. / *bī-niyye*: *bī-niyye* Far. Ar. niyetsiz, niyetlenmemiş. (R. 465)

binme şāfine: *b.-me* T. binmek. ; *ş.+e* Ar. cins at. / *bin meşāfina*: *bīn-* T. binmek, yüklenmek. ; *m.+ma* Ar. saf bağlanan yerler, savaş meydanları. (G. 1295/1)

bī‘a destār: *bī‘a* Ar. satın alınmış. ; *destār* Far. başa sarılan sarık. / *bī-‘ad estār*: *bī-‘ad* [bī-‘add] Far. Ar. sayısız. ; *estār* Ar. örtüler, perdeler. (G. 2020/1)

bī‘ada: *b.+da* Ar. kilise. / *bī-‘ade*: *bī-‘ade* Far. Ar. sayısız, çok. (G. 1355/4)

bī-‘adīl: *bī-‘adīl* Far. Ar. eşsiz. / *bī‘a dil*: *bī‘a* Ar. kilise. ; *dil* T. dil. (G. 1017/1)

bî-pervā yakîn: *bî-pervā* Far. pervası, çekinmesi olmayan. ; *yakîn* Ar. yakın, kesin bilgi. / bî-pervāya kın: *b.+ya* Far. pervasız, korkusuz. ; *kın* T. kın, kılıf. (G. 664/1)

bir çinemek: *bir* T. 1 sayı sıfatı. ; *çinemek* T. çiğnemek, herhangi bir şeyi ağızda ezmek. / pür çinem ek: *pür* Far. dolu. ; *çinem* T. bir defada ağızda çiğnenecek miktarda yiyecek, lokma. ; *ek-* T. ekmek, toprağa herhangi bir şey ekmek. (G. 813/3)

bir de nāz: *bir* T. 1 sayısı. ; *de* T. de, da bağlacı. ; *nāz* Far. naz, nazlanma. / birden az: *birden* T. aniden, ansızın. ; *az* T. az, çok olmayan. (G. 1493/1)

bir de nāz: *bir* T. 1 sayısı. ; *de* T. de, da bağlacı. ; *nāz* Far. naz, cilve. / birden az: *birden* T. aniden, ansızın. ; *az* T. az. (G. 1655/1)

bir dendānı: *bir* T. bir, sayı sıfatı. ; *d.+ı* Far. diş. / birden dānı: *birden* T. aniden, ansızın. ; *dānı* Ar. alçak, kötü tabiatlı. (R. 483)

bir dirāyet: *bir* T. 1 sayısı, sayı sıfatı. ; *dirāyet* Ar. kavrayış, zeka, bilgi. / birdir āyet: *b.+dir* T. 1 sayısı. ; *āyet* Ar. ayet, işaret, kanıt. (G. 2027/2)

bir dirhem: *bir* T. bir, sayı sıfatı. ; *dirhem* Ar. dirhem, para birimi. / birdir hem: *b.+dir* T. bir, aynı. ; *hem* [hemm] Ar. dert, keder. (R. 503)

bir güle: *bir* T. 1 sayısı. ; *g.+e* Far. gül. / berg ile: *berg* Far. yaprak. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1720/2)

bir rebāb: *bir* T. bir, sayı sıfatı. ; *rebāb* Ar. rebap, bir musikî aleti. / birre bāb: *b.+e* Ar. mutlak iyilik. ; *bāb* Ar. kapı. (G. 176/1)

bir recā: *bir* T. 1 sayı sıfatı. ; *recā* Ar. rica, istek. / birre cā: *b.+e* Ar. iyilik. ; *cā* Far. yer. (G. 774/1)

bir refākat: *bir* T. 1 sayısı. ; *refākat* Ar. arkadaşlık, eşlik. / birre fākat: *b.+e* Ar. iyilik, ihsan. ; *fākat* Ar. yoksulluk, fakirlik. (G. 1443/1)

bir resen: *bir* T. bir, sayı sıfatı. ; *resen* Ar. yular. / birre sen: *b.+e* Ar. mutlak iyilik, gerçek iyilik. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. (Kt. 28/1-2)

bir yan: *bir* T. 1 sayısı. ; *yan* T. yan, taraf. / biryān: *biryān* Far. kebab. (G. 1770/3)

bî-raşad: *bî-raşad* Far. Ar. gözetlemesiz, korumasız. / bire şad: *b.+e* T. 1 sayısı. ; *şad* Far. 100 sayısı. (R. 88)

birden siziñ: *birden* T. birden, aniden, ansızın. ; *s.+iñ* T. siz, şahıs zamiri. / bir densiziñ: *bir* T. 1 sayısı. ; *d.+iñ* T. densiz, dengesiz, tavırlarında isabet olmayan kişi. (Kt. 19/1-2)

birdir āyet: *b. +dir* T. bir, tek. ; *āyet* Ar. Kur'ân'ın en küçük bölümü. / bir dirāyet: *bir* T. bir, sayı sıfatı. ; *dirāyet* Ar. zeka, kavrayış. (G. 1227/1)

bī-remāda: *b. +a* Far. Ar. külsüz. / bire māde: *b. +e* Far. tufan. ; *māde* Far. dişi. (G. 194/1)

bī-ribāl: *bī-ribāl* Far. Ar. aslansız, aslan bulunmayan. / biri bāl: *b. +i* T. 1 sayısı. ; *bāl* Ar. gönül. kalp. (R. 178)

bī-riyā yok: *bī-riyā* Far. Ar. riyasız, gösterişsiz. ; *yok* T. yok. / tedbiri yay ok: *t. +i* Ar. tedbir, plân. ; *yay* T. yay. ; *ok* T. ok. (G. 352/1)

bī-riyāda: *b. +da* Far. Ar. riyasız, gösterişsiz. / biri yāda: *b. +i* T. 1 sayısı. ; *y. +a* Far. hatır, hatırlama. (G. 1689/2)

bī-riyāyile: *bī* Far. önek, olumsuzluk anlamı katar. ; *r. +yile* Ar. riya, gösteriş, ikiyüzlülük. / biri yay ile: *b. +i* Far. yıldırım. ; *yay* T. yay, ok atmaya yarayan savaş aleti. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1326/1)

birre cā: *b. +e* Ar. bol bol iyilik, mutlak iyilik. ; *cā* Far. yer, mekan. / bir recā: *bir* T. 1, sayı sıfatı. ; *recā* Ar. istek, arzu. (G. 295/1)

birr-i cām: *birr* Ar. iyilik. ; *cām* Far. kadeh. / bir recām: *bir* T. 1 sayısı. ; *r. +m* Ar. rica, istek. (G. 2089/2)

birse bu neyler: *b. +se* T. bir, aynı. ; *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *n. +ler* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. / bir sebū n'eyler: *bir* T. bir, sayı sıfatı. ; *sebū* Far. şarap testisi. ; *n'* T. ne, soru zamiri. ; *e. -r* T. eylemek, yapmak. (Mf. 111)

birse bu neyler: *birse* T. birse, aynıysa. ; *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *n. +ler* Far. ney, üflemeli bir musikî alet. / bir sebū n'eyler: *bir* T. bir, sayı sıfatı. ; *sebū* Far. şarap testisi. ; *n'* [ne] ne, soru zamiri. ; *e. -r* T. eylemek, yapmak. (G. 179/1)

birse bū: *b. +se* T. 1 sayısı, aynı. ; *bū* Far. koku. / bir sebū: *bir* T. 1 sayısı. ; *sebū* Far. şarap testisi. (G. 2088/1)

birse liķa: *b. +se* T. bir, tek. ; *liķa* Ar. mürekkep hokkalarına konan ham ipek. / bir seliķa: *bir* T. 1 sayısı. ; *seliķa* Ar. güzel yazma ve konuşma yeteneği. (G. 1306/2)

birse ne: *b. +se* T. 1 sayısı. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / bir sene: *bir* T. 1 sayısı. ; *sene* Ar. sene, yıl. (G. 498/2)

bīrūn: *bīrūn* Far. dış. / bir un: *bir* T. bir, aynı. ; *un* T. un, öğütülmüş tahıl. (R. 613)

bīrūn: *bīrūn* Far. dış. / burun: *burun* T. burun, koku alma organı. (G. 1040/2)

bī-rūnuñ: *b. +nuñ* Far. yüzüz. / bīrūnuñ: *b. +uñ* Far. dış, dışarı. (G. 848/1)

- biryān: *biryān* Far. kebab. / bir yan: *bir* T. 1 sayısı. ; *yan* T. yan, taraf. (G. 1188/4, G. 1833/4)
- biryāndır: *b. +dır* Far. bir kebab çeşidi. / bir yandır: *bir* T. bir kere, bir defa. ; *y.-dır* T. yakmak. (G. 531/1)
- bī-sūtūn: *bī-sūtūn* Far. direksiz. / Bī-sūtūn: *Bī-sūtūn* Far. Ferhat ve Şirin hikayesinde geçen bir dağın adı. (G. 1234/2)
- bī-şāh: *bī-şāh* Far. hükümdarsız. / bīş āh: *bīş* Far. çok, fazla. ; *āh* Far. inleme sesi. (R. 76)
- bī-şekdir: *b. +dır* [şekk] Far. Ar. kuşkusuz, şüphesiz. / bīş ekdir: *bīş* Far. çok, fazla. ; *e.-dır* T. toprağa tohum ekmek. (G. 454/2)
- bī-şeke ser: *b. +e* Far. Ar. kuşkusuz, şüphesiz. ; *ser* Far. baş, kafa. / bīşe keser: *bīşe* Far. orman. ; *k.-er* T. kesmek. (R. 68)
- bī-şeker: *bī-şeker* Far. şekersiz. / bī-şek er: *bī-şek* [şekk] Far. Ar. şüphesiz, kuşkusuz. ; *er* T. er, kişi. (G. 725/2)
- bī-şekker: *bī-şekker* Far. şekersiz. / bī-şek ker: *bī-şek* [şekk] Far. Ar. şüphesiz, kuşkusuz. ; *ker* Far. sağır. (G. 380/1)
- bī-şikemī: *bī-şikemī* Far. göbeksizlik, şişman olmama. / bīş ü kemī: *bīş* Far. fazla, çok. ; *kemī* Far. azlık. (G. 562/2)
- bī-şikemī: *bī-şikemī* Far. karınsızlık. ; bīş ü kemi: *bīş* Far. çok, fazla. ; *k. +i* Far. az, eksik. (G. 1810/3)
- bī-te‘āmī: *bī-te‘āmī* Far. Ar. görmezlikten gelmeksizin. / bite ‘āmī: *b.-e* T. bitmek, yeşermek. ; ‘āmī [‘āmmī] Ar. adi, sıradan, sıradan insanlardan olan. (G. 1161/1)
- bī-vaqārī: *bī-vaqārī* Far. Ar. vakarsızlık. / bīve qarı: *bīve* Far. dul kadın. ; *qarı* T. evlilik yaşamış kadın. (G. 397/1, G. 1037/2)
- bīvāzin: *b. +ın* Far. yarasa. / bī-vāzin: *bī-vāzin* Far. Ar. ölçüsüz, vezinsiz. (G. 1116/1)
- bī-vefāyāndır: *b. +dır* Far. Ar. vefasızlar. / bī-vefā yandır: *bī-vefā* Far. Ar. vefasız. ; *y.-dır* T. yanmak. (G. 336/1)
- bī-vesenī: *bī-vesenī* Far. Ar. uykusuzluk. / bīve seni: *bīve* Far. dul kadın. ; *s. +i* T. sen, şahıs zamiri. (G. 1923/5)
- biyā dede: *biyā* Far. buyur anlamında bir ifade. ; *dede* T. dede. / lūbiyā dede: *lūbiyā* Far. fasulye. ; *d. +e* Far. yırtıcı hayvan. (G. 1411/2)

bî-zād: *bî-zād* Far. Ar. azıksız, yiyeceği olmayan. / biz ad: *biz* T. biz, şahıs zamiri. ; *ad* T. ad, isim. (R. 413)

bî-zen eylerdi: *bî-zen* Far. kadınsız. ; *e-rdi* T. eylemek, yapmak. / bize neylerdi: *b.+e* T. biz, şahıs zamiri. ; *n.+lerdi* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. / bize n'eylerdi: *b.+e* T. biz, şahıs zamiri. ; *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e-rdi* T. eylemek, yapmak. (Nz. 23)

bîzi Bārî: zaḥm-*b.+i* Far. yara eleyen, yara döken. ; *Bārî* Ar. yaratıcı, Tanrı. / *bārî*: *bārî* Far. bari, hiç olmazsa. (R. 590)

bî-zîne: *bî-zîne* Far. Ar. zinetsiz, süssüz. / bizi ne: *b.+i* T. biz, şahıs zamiri. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 803/1)

bî-zîne: *bî-zîne* Far. Ar. zinetsiz, süsü olmayan. / bizi ne: *b.+i* T. biz, şahıs zamiri. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / *bîzîne*: *bîzîne* Far. elek, kalbur, herhangi bir şeyi elemeye kullanılan alet. (R. 464)

bî-ziverde: *b.+de* Far. süsü, bezeği bulunmayan. / bizi verde: *b.+i* T. biz, şahıs zamiri. ; *v.+e* Ar. gül. (R. 357)

boğazı: *b.+ı* T. boğaz. / bu ġāzî: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ġāzî* Ar. gaza eden, savaşçı. (G. 1733/3)

boşa pek: *b.+a* T. boş, anlamsız. ; *pek* T. pek. / bu şebek: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *şebek*? bir tür maymun. (G. 894/1)

boşadı: *b.-dı* T. boşamak, eşinden ayrılmak. / bu şādî: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *şādî* Far. mutluluk, sevinç. (Mf. 41)

boy: *boy* T. boy, endam. / bûy: *bûy* Far. koku. (G. 121/1)

boyına ḡālî: *boyına* T. boyuna, sürekli. ; *ḡ.+i* Far. vücut beni. / bu yine ḡālî: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *yine* T. yine. ; *ḡālî* Far. boş. (G. 2174/1)

boyunca: *b.+unca* T. boy, endam. / bu yonca: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *yonca* T. yonca, hayvanlara yem olarak verilen bir bitki. (R. 354)

bozar: *bozar-* T. bozarmak, utancından boz rengini almak. / bozar: *b.-ar* T. bozmak, dağıtmak. (Kt. 117/1-2)

böyle cevādî: *böyle* T. böyle, bu şekilde. ; *c.+ı* Ar. caddeler. / böylece vādî: *böylece* T. böylece, bu şekilde, böylelikle. ; *vādî* Ar. vadi, iki dağ arasında kalan kısım. (G. 1933/1)

böylece dîde: *böylece* T. böylece, bu şekilde. ; *dîde* Far. göz. / böyle cedîde: *böyle* T. böyle, bu şekilde. ; *c.+e* Ar. yeni. (G. 1741/2)

- böylece nāza: *böylece* T. böylece. ; *n.+a* Far. naz, cilve. / böyle cenāze: *böyle* T. böyle. ; *cenāze* Ar. cenaze. (G. 1300/1)
- bu dār: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *dār* Far. yer, konak. / budar: *b.-r* T. budamak. (R. 438)
- bu dimār: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *dimār* Ar. helak olma, mahvolma. / bu da mār: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *da* T. de, da bağlacı. ; *mār* Far. yılan. (G. 1558/1)
- bu diyānet: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *diyānet* Ar. dindarlık. / budı yan et: *b.+ı* T. but, bacağın üst kısmında yer alan et. ; *yan* T. yan, kenar. ; *et* T. et. (G. 1536/4)
- bu ğafelāt: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ġafelāt* Ar. gafletler, aymazlıklar. / boġa felāt: *b.-a* T. boġmak. ; *felāt* Ar. çöl, sahra. (G. 1966/2)
- bu ġanī: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ġanī* Ar. zengin, varlıklı. / boġanı: *b.-ı* T. boġmak. (G. 1935/2)
- bu ġarīmān: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ġarīmān* Ar. Far. alacaklılar. / boġar imān: *b.-ar* T. boġmak. ; *imān* Ar. iman, inanç. (G. 1900/3)
- bu ġilālī: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ġ.+i* Ar. gelirler, tahıllar. / boġılalı: *b.-alı* T. boġulmak. (G. 2146/1)
- bu ħārā: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ħārā* Far. üzeri menevişli kumaş. / Buħārā: *Buħārā* Far. Buhara kenti. (G. 23/3)
- bu kālā: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *kālā* Far. kumaş. / būkā lā: *būkā* Ar. ağlama. ; *lā* Ar. hayır anlamında olumsuz cevap sözcüğü. (Kt. 188/1-2)
- bu kaṭāyif: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *kaṭāyif* Ar. kadayıf tatlısı. / boḳa ṭāyif: *b.+a* T. insan dışkısı. ; *ṭāyif* Ar. tavaf eden. (G. 401/2)
- bu ker: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ker* Far. sağır. / būker: *b.-er* T. bükme. (G. 460/1)
- bu kışı: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *k.+ı* T. kış mevsimi. / boḳ işi: *boḳ* T. insan dışkısı. ; *i.+ı* T. iş, uğraş. (G. 2005/2)
- bu Kızılbaşlar: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *K.+lar* T. kırmızı başlıklar taktıkları için bu adla anılan bir topluluk. / boḳa zil başlar: *b.+a* T. insan dışkısı. ; *zil* Far. zil. ; *b.-r* T. başlamak. (G. 230/1)
- bu kuyūda: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *k.+a* Ar. kayıtlar, dertler, sınırlar. / boḳu yuda: *b.+u* T. insan dışkısı. ; *y.-da* T. yıkamak. (G. 1703/1)
- bu lādan: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *l.+dan* Ar. hayır anlamında olumsuz cevap ifadesi. / bū lāden: hem-bū Far. aynı kokuda. ; *lāden* Far. eskide kadınların ben taklidi yapmak amacıyla yüzlerine sürdükleri bir madde. (G. 1042/1)

bu lāşeye: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *l.+ye* Far. leş. / bula şeye: *b.-a* T. bulmak. ; *ş.+e* [şey'] Ar. şey, nesne. (Nz. 52)

bu mesā'î: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *mesā'î* Ar. çalışmalar. / būma sā'î: *b.+a* Far. baykuş. ; *sā'î* Ar. çalışan. (G. 349/1)

bu meşā'id: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *meşā'id* Ar. avlanılacak yer. / būma şā'id: *b.+a* Ar. baykuş. ; *şā'id* Ar. avcı. (G. 2004/1)

bu meşā'id: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *meşā'id* Ar. tuzaklar, avcı damları. / būma sā'id: *b.+a* Ar. baykuş. ; *şā'id* Ar. avcı. (Mf. 2)

bū meşām: gende-*bū* Far. kötü kokulu, kokmuş. ; *meşām* Ar. burun, koku alma organı. / būma şām: *b.+a* Far. baykuş. ; *şām* Far. akşam. (G. 1693/1)

bu meyledir: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *m.+ledir* Far. şarap. / būm eyledir: *būm* Ar. baykuş. ; *e.-dir* T. eylemek, yapmak. (G. 168/1)

bu midād: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *midād* Ar. mürekkep. / būm-ı dād: *būm* Ar. baykuş. ; *dād* Far. adalet. (G. 1133/1)

bu miyān: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *miyān* Far. bel. / būmı yan: *b.+ı* Ar. baykuş. ; *yan* T. yan, bir kimsenin yanı. (G. 1155/1)

bu nān: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *nān* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. / būnān: *būnān* Far. kökler, nedenler, sebepler. ? (G. 2021/3)

bu nān: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. / bunan: *b.-an* T. bunmak, beğenmemek. (G. 432/1)

bu nār: *bu* T. bu, işaret sıfatı. *nār* Ar. ateş, cehennem. / bunar: *b.+ar* T. bunmak, beğenmemek. (G. 2150/2)

bu nigāşte: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *nigāşte* Far. resmedilmiş, nakşedilmiş. / bunu kāşte: *b.+nı* T. bu işaret zamiri. ; *kāşte* Far. ekilmiş, toprağa serpilmiş. (Nz. 45)

bu rāyede: *bu* T. işaret sıfatı. ; *r.+de* Ar. sancak, bayrak. / buraya da: *b.+ya* T. burası, bu yer. ; *da* T. dahi, bu da. (G. 1286/1)

bu riyāseniñ: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *r.+niñ* Ar. riyaset, başkanlık, devlet. / bu riyā seniñ: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *riyā* Far. riya, gösteriş. ; *s.+iñ* T. sen, şahıs zamiri. / būriyā seniñ: *būriyā* Far. hasır. ; *s.+iñ* T. sen, şahıs zamiri. (Nz. 24)

Bū Sa'id: *Bū Sa'id* Ar. Şeyh Ebū Sa'id. / buse 'id: *būse* Far. öpücük. ; 'id Ar. bayram. (G. 1736/2)

bu sarāy: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *sarāy* Far. saray. / buse rāy: *būse* Far. öpücük. ; *rāy* Ar. rey, görüş. (G. 1657/1)

- bu secāyāda: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *s.+da* Ar. seciyeler, karakterler. / buse-cā yāda: *būse-cā* Far. öpülecek yer. ; *y.+a* Far. hatır, hatırlama. (G. 1441/1)
- bu sedāda: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *s.+a* Ar. doğruluk. / buse-dāde: *būse-dāde* Far. öpücük veren, öpücük vermiş. (G. 1591/1)
- bu seḳāmet: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *seḳāmet* Ar. sakatlık, eksiklik. / būsā ḳāmet: *b.+a* Far. öpme. ; *ḳāmet* Ar. boy, endam. (G. 1675/1)
- bū semen: *ḥoş-bū* Far. hoş kokulu, güzel kokan. ; *semen* Far. yasemin. / būsā men: *b.+a* Far. öpme. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1923/2)
- bu semend: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *semend* Far. kula at, hızlı koşan at. / busemend: *būsemend* Far. öpen. (G. 654/1)
- bu se'ele: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *se'ele* Ar. dilenciler. / buse ele: *būse* Far. öpücük. ; *e.+e* T. el. (G. 1638/1)
- bū serinde: *bū* Far. koku. ; *s.+inde* Far. baş, kafa. / buse rinde: *būse* Far. öpücük. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. (Kt. 178/1-2)
- bu sevāyim: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *sevāyim* Ar. otlak hayvanları. / buse vāyim: *būse* Far. öpücük. ; *v.+im* Far. T. vay, eyvah. (G. 1657/2)
- bu sīne: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *sīne* Far. sine, göğüs. / būsina: *b.+ina* Far. öpücük. (Mf. 97)
- bu sipāsina: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *s.+ina* Far. övgü, methetme, teşekkür etme. / būs-ı pāsina: *būs* Far. öpme. ; *p.+sina* Far. ayak. (G. 1410/2)
- bu siperi: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *s.+i* Far. siper, engel. / būs-ı perī: *būs* Far. öpme. ; *perī* Far. peri, dişi cin. (R. 34)
- bu sīr acı: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *sīr* Far. tok. ; *a.+ı* T. aç. / būsı rācī: *b.+ı* Far. öpme, öpüş. ; *rācī* Ar. rica eden, isteyen. (R. 42)
- bu şakanıñ: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *ş.+nıñ* T. şaka, latife. / boşā ḳanıñ: *b.+a* T. boş, anlamsız, gereksiz. ; *ḳ.+ıñ* T. kan. (G. 841/2)
- bu şāna: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ş.+a* Ar. şan, ün. / boşana: *b.-a* T. boşanmak, akmak. / bu şāne: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *şāne* Far. tarak. (Nz. 44)
- bu şerehiñ: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ş.+iñ* Ar. şiddetli hırs. / boşā rehiñ: *b.+a* T. boş. ; *r.+iñ* Far. yol. (R. 198)
- bu şīb ile: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *şīb* Far. başı dönmüslük, kendinde olmama. ; *ile* T. ile bağlacı. / boşı bile: *b.+ı* T. boş. ; *b.-e* T. bilmek. (Mf. 29)

bu şitāba: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ş.+a* Far. acele, sürat. / boş tābe: *boş* T. boş. ; *tābe* Far. tava. (G. 1729/4)

bu yamalıdır: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *y.+lıdır* T. yama. / boyamalıdır: *b.-malıdır* T. boyamak. (G. 403/1)

bu yās: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *yās* Ar. yas, keder, üzüntü. / nāz-būy ās: *nāz-būy* Far. fesleğen. ; *ās* Ar. mersin ağacı. (R. 471)

bu zamānı: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *z.+ı* Ar. zaman, devir. / bozam anı: *b.-am* T. bozmak. ; *anı* T. onu. (G. 2032/1)

bu zārī: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *zārī* Far. ağlayıp inleme. / boz arı: *boz* T. boz, bir renk. ; *arı* T. arı, bal arısı. / bozarı: *b.-arı* T. bozmak. (R. 472)

bu zemen: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *zemen* Ar. vakit, zaman. / boza men: *b.-a* T. bozmak. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1923/4)

bu zükāmı: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *z.+ı* Ar. nezle, akıntı. / büyük amı: *büyük* T. büyük, büzülmüş. ; *a.+ı* T. kadınlık organı. (G. 2083/1)

būda: *b.+da* Far. koku. / būda: *nā-b.+a* Far. bulunmayan, olmayan. (G. 1618/3)

būda: *bī-b.+a* Far. olmayan, bulunmayan. / būda: *bī-b.+da* Far. kokusuz. (G. 1366/1)

Buḥārānī: *B.+nī* Far. Buhara kenti. / bu ḥārānī: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ḥ.+nī* Ar. hor ve hakir olanlar. (G. 854/2)

Buḥārī: *Buḥārī* Ar. ünlü hadīs bilgini ve kitabının adı. / bu ḥārī: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *ḥārī* Far. horluk, alçaklık. (G. 1037/1)

bulansa: *b.-ansa* T. bulmak, görmek. / bulansa: *b.-sa* T. bulanmak, başka bir şeyle karışmak. (Kt. 45/1-2)

bulduḡça zāda: *b.-duḡça* T. bulmak. ; *z.+a* Far. gıda, yiyecek. / bulduḡ cezāda: *b.-duḡ* T. bulmak. ; *c.+da* Ar. ceza. (G. 1738/2)

bulmazsa bebgāya: *b.-mazsa* T. bulmak. ; *b.+ya* Ar. papağan. / bulmaz sebeb gāye: *b.-maz* T. bulmak. ; *sebeb* Ar. sebep. ; *gāye* Ar. gaye, amaç. (Kt. 226/1-2)

būm: *būm* Ar. baykuş. / būm: *būm* Far. memleket. (G. 1232/1)

bunar: *b.-ar* T. bunmak, beğenmemek. / bu nār: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *nār* Ar. ateş. (G. 1494/3)

bunı yazım: *b.+nı* T. bu, işaret zamiri. ; *y.+m* T. alın yazısı, kader. / bu niyāzım: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *n.+ım* Far. niyaz, istek. (G. 431/1)

burda: *burda* T. burada. / bürde: *pey-bürde* Far. ulaşmış, kavuşmuş. (G. 1506/3)

būriyā: *būriyā* Ar. hasır. / bu riyā: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *riyā* Ar. riya, gösteriş. (G. 589/3, G. 1192/1)

būrī-zenīñ: *b. +iñ* Far. boru üfleyen. / bu rīzeniñ: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *r. +niñ* Far. bir tür horuz. (G. 825/1)

būsa mīr: dāmen-*b. +a* Far. etek öpme. ; *mīr* [emīr] Far. < Ar. emir, komutan. / bu semīr: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *semīr* Ar. arkadaş. (G. 1091/1)

būse bil: *būse* Far. öpücük. ; *bil* T. bel. / bu sebīl: *bu* T. bu. ; *sebīl* Ar. yol, açık yol, çeşme. (G. 1017/2)

būse fih: *būse* Far. öpücük. ; *fih* Ar. onda, onun hakkında. / bu sefih: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *sefih* Ar. sefih, zevk ve eğlenceye düşkün kişi. (G. 313/1)

būse hākim: *būse* Far. öpme, öpücük. ; *h. +im* Far. toprak. / bu seḥā kim: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *seḥā* Ar. cömertlik. ; kim T. kim. (G. 1038/1)

būse mercū: *būse* Far. öpücük. ; *mercū* Ar. rica edilmiş, istenmiş. / bu semer-cū: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *semer-cū* T. Far. semer arayan, palan derdinde olan. (G. 456/1)

būsegāh: *būsegāh* Far. öpme yeri, öpülecek yer. / bu segāh: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *segāh* Far. eski bir musikī makamı. (G. 1026/2)

būse-ḥāya: gül-ḳand-ı *b. +a* Far. öpücüğün gül şekerini çiğneyen. / bu seḥāya: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *s. +ya* Ar. cömertlik. (Kt. 153/1-2)

būse-kārāniñ: *b. +iñ* Far. işi öpmek olanlar. / bu sekārāniñ: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *s. +niñ* Ar. sarhoşlar, kendinden geçmişler. (G. 854/1)

būsem: *b. +m* Far. öpücük. / bū sem: *bū* Far. koku. ; *sem* [semm] Ar. zehir. (G. 190/1)

būsemiz: *b. +miz* Far. öpücük. / bu semiz: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *semiz* T. semiz, şişman. (G. 689/1)

būseniñ: *b. +niñ* Far. öpücük. / bu seniñ: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *s. +iñ* T. sen, şahıs zamiri. (G. 808/1)

būsesi: *b. +si* Far. öpücük. / bu sesi: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *s. +i* T. ses. (G. 309/2)

būs-ı māde: *būs* Far. öpme. ; *māde* Far. dişi. / bu sīmā da: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *sīmā* Ar. sima, yüz, çehre. ; *da* T. de, da bağlacı. (G. 1593/1)

būs-ı nān: *būs* Far. öpme, öpücük. ; *nān* Far. ekmek. / bu sinān: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *sinān* Ar. mızrak. (G. 1471/1)

būs-ı pā: *būs* Far. öpücük. ; *pā* Far. ayak. / bu si-pa: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *si-pā* Far. sehpa, üç ayaklı iskemle. (G. 19/1)

būsīde: *būsīde* Far. öpülmüş. / bu sīde: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *s.+e* Ar. kurt. (G. 1545/1)

būsītān: *būsītān* Far. bostan, gül bahçesi. / būsītān: *būsītān* Far. koku alan. (G. 662/1, R. 587)

būtīmār: *būtīmār* Far. su kenarında yaşayan balıkçıl denilen bir kuş. / bu tīmār: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *tīmār* Far. yara bakımı. (R. 355)

būy olduk: *būy* Far. koku. ; *o.-duḡ* T. olmak. / būs yolduk: *bū* Far. koku. ; *y.-duḡ* T. yolmak, elle ot toplamak. (G. 782/1)

būya deyn: *b.+a* Far. koku. ; *deyn* Ar. borç, borca. / bu yedeyn: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *yedeyn* Ar. iki el, eller. (Mf. 32)

būyā yine: *būyā* Far. kokulu. ; *yine* T. yine. / bu yayına: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *y.+ina* T. yay. (G. 1706/2)

būyā yok: *būyā* Far. kokan. ; *yok* T. yok. / bu yay oḡ: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *yay* T. yay. ; *oḡ* T. ok. (R. 234)

būya: *b.+a* Far. koku. / boya: *boya* T. boya. / boya: *b.+a* T. boy, endam. (R. 480)

būyāsı: *b.+sı* Far. kokan, kokulu. / bu yāsı: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *y.+ı* Ar. yas, keder. (G. 2169/4)

būy-ı meye: *būy* Far. koku. ; *m.+e* Far. şarap. / bu yimeye: *bu* T. işaret zamiri. ; *y.-meye* T. yemek, gıda almak. (R. 14)

būyına: *b.+ina* Far. koku. / būs yine: *bū* Far. koku. ; *yine* T. yine. / boyına: *b.+ina* T. boy, endam. (G. 1709/1-2)

būze: *būze* Far. boza, tahıl ve şıradan yapılan bir tür içecek. / boza: *b.-a* T. bozmak, hasta etmek. (G. 1923/4)

būdūr: *būdūr* Ar. altın keseleri. / bu dūr: *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *dūr* Far. uzak. (G. 266/1, G. 1157/2)

būkā feryede: *būkā* Ar. ağlama. ; *f.+de* Far. lanet, düşmanlık. / bu kāfir yede: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *kāfir* Ar. kafir, inkarcı. ; *y.+e* Ar. el. (G. 1631/1)

būkā-firistān: *būkā-firistān* Ar. Far. ağlayan, ağladığını bildiren. / bu kāfiristān: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *kāfiristān* Ar. Far. kafirlerin yaşadığı ülke. (G. 2119/1)

būkām: *b.+m* Ar. ağlama. / bu kām: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *kām* Far. kam, emel, arzu. (Kt. 54/1-2)

būkāsına: *b.+sına* Ar. ağlama. / bu kāsına: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *k.+ina* Far. kâse, içine sıvı madde konan kap. (G. 1322/2)

büker: *b.-er* T. bükme, kaldırmak. / bu ker: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *ker* Far. sağır. (G. 86/1)

bül kitāb işi: *bül-kitāb* Far. Ar. çok kitap. ; *i.+i* T. iş, uğraşı. / bil ki tâbişi: *bil-* T. bilmek. ; *ki* Far. ki bağlacı. ; *t.+i* Far. parlaklık, aydınlık. (G. 248/1)

bülbül zār olur: *bülbül* Ar. bülbül. ; *zār* Far. acılı, dertli. / bülbülzār olur: *bülbülzār* Ar. Far. bülbüllerin yaşadığı yer. (G. 197/1)

bülbüle: *b.+e* Ar. bülbül. / bülbüle: *bülbüle* Ar. kadeh, şarap. (G. 560/1, G. 1739/2)

büleğadır: *b.+dır* Ar. belagatli söz söyleyenler. / bula gādir: *b.-a* T. bulmak, elde etmek. ; *gādir* Ar. gadreden, kötülük yapan. (G. 301/1)

büleğāya: *b.+ya* Ar. meramını en güzel biçimde anlatabilenler, belagatli konuşabilenler. / bula gāye: *b.-a* T. bulmak. ; *gāye* Ar. haye, maksat. (Kt. 196/1-2)

bürd-i Bārī: dest-*bürd* Far. elini çekmek, uzaklaşmak. ; *Bārī* Ar. yaratan, Tanrı. / bürd-bārī: *bürd-bārī* Ar. Far. kâr yağdıran, kazançlı. (G. 986/1)

bürd-i Bārī: dest-*bürd* Far. güç, kuvvet. ; *Bārī* Ar. yaratan, Tanrı. / bürd-bārī: *bürd-bār* Far. uysallık, ağırbaşlılık, bağlılık. (G. 986/1)

bürüc: *bürüc* Ar. burçlar, kuleler. ; bir uc: *bir* T. 1 sayısı. ; *uc* T. uç. (G. 1710/1)

bürüz: *bürüz* Ar. bariz olma, görünme. / bu rüz: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *rüz* Far. gün. (G. 634/1)

bürüz-ı verde: *bürüz* Ar. belli olma, ortaya çıkma. ; *v.+e* Ar. gül. / bu rû-zîverde: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *rû-zîverde* Far. yüzü süslenmiş. (G. 1504/1)

bürüzî: *b.+ı* Ar. ortaya çıkma, görünme. / bu rüzî: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *rüzî* Far. rızık, azık. (R. 265)

büsük: *büsük* Ar. ağacın dallanıp budaklanması, büyümesi. / bu sük: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *sük* Ar. çarşı, alışveriş yeri. (Th. 34/1)

büyük: *büyük* T. büyük, iri. / bu yük: *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *yük* T. yük. (Mf. 77)

büzükinde: *b.+inde* T. büzük, buruşuk dışkılama organı. / buzı kinde: *b.+u* T. buz, donmuş sıvı. ; *k.+de* Ar. gizlenen yer. (G. 1641/1)

cā bir: *cā* Far. yer, mekan. ; *bir* T. bir, aynı. / cābir: *cābir* Ar. kırıkçı çıkıkçı, ortopedi uzmanı. (G. 155/1, Th. 30/1)

cā minā ile: *cā-be-cā* Far. yer yer. ; *minā* Far. şarap şişesi, lacivert veya yeşil renkli sırça. ; *ile* T. ile bağlacı. / cāmī nā'ile: *c.+ı* Far. kadeh, sırça. ; *n.+e* Ar. muradına eren, nail olan. (G. 1534/3)

cā nağzında: *cā* Far. yer. ; *n.+ında* Far. güzellik. / cān ağzında: *cān* Far. can, ruh. ; *a.+ında* [ağız] T. ağız. (R. 457)

cā nān: *cā* Far. yer, mekan. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. / cānān: *cānān* Far. sevgili. (G. 428/2)

cā nāy: *cā* Far. yer, mekan. ; *nāy* Far. ney, bir üflemeli alet. / cān ay: *cān* Far. can, hayat. ; *ay* T. ay gezegeni. (G. 1467/2)

cābī māl: *cābī* Ar. eskide vakıflı akar kiralarnı toplamakla görevli memur. ; *māl* Ar. mal, servet. / cā bī-māl: *cā* Far. yer. ; *bī-māl* Far. Ar. malsız, yoksul, fakir. (R. 625)

cābī-sīne: *cābī-sīne* Ar. Far. sinesi vergi tahsidarı olan. / cā bī-sīne: *cā* Far. yer, mekan. ; *bī-sīne* Far. gönülsüz. (R. 612)

cāda: *c.+da* Far. yer, mekan. / cāde: *cāde* [cādde] Ar. geniş ve işlek yol. (G. 1335/2)

cāde: *cāde* [cādde] Ar. cadde, geniş ve işlek yol. / cāda: *c.+da* Far. yer, mekan. (G. 882/5)

cāhı ziyāde: *c.+ı* Far. yer, mekan. ; *ziyāde* Ar. ziyade, fazlalaşmış, artmış. / cā hīz-i yāde: *cā* Far. yer, mekan. ; *hīz* Far. kötü yola düşmüş oğlan, ipne. ; *yāde* Far. hatıra, armağan. (Kt. 30/1-2)

cāhilāne: *cāhilāne* Ar. Far. cahilce, bilgisizce. / cāh-ı lāne: *cāh* Far. yer, konum. ; *lāne* Far. yuva. (G. 1955/3)

cāhile: *c.+e* Ar. cahil, bilgisiz. / cāhile: *c.+ile* Far. mevki, makam. (Kt. 185/1-2)

cāhile: *c.+ile* Far. yer, mevki. / cāhile: *c.+e* Ar. cahil, bilgisiz. / cāh ile: *cāh* Far. yer, mevki. ; *ile* T. ile bağlacı. (R. 419)

cāhiliyyesin: *c.+sin* Ar. cahiliye, İslām öncesi dönem. / cāhı liyyesin: *c.+ı* Far. yer, makam. ; *l.+sin* Ar. örtü, elbise. (G. 1013/1)

cā-kerde: *cā-kerde* Far. yer etmiş, yerleşmiş. / cākerde: *ç.+de* Far. köle, hizmetçi. (G. 1229/1)

cām ağz: *cām* Far. kadeh. ; *ağz* [ağız] T. ağız. / cā mağz: *cā* Far. yer. ; *mağz* Far. beyin, dimağ. (R. 484)

cāma sīr: *c.+a* Far. kadeh. ; *sīr* Far. tok. / cā mesīr: *cā* Far. yer, mekan. ; *mesīr* Ar. gezilecek yer. (G. 1735/2)

cāma: *c.+a* Far. kadeh. / cāme: *cāme* Far. elbise. (G. 1400/1)

cāme şīme: *cāme* Far. elbise, giysi. ; *şīme* Ar. huy, tabiat. / cā meşīme: *cā* Far. yer, mekan. ; *meşīme* Ar. rahim, dölyatağı. (G. 1151/1)

cāme: *cāme* Far. elbise. / *cāma*: *c.+a* Far. kadeh. (G. 1660/5)

cāme: *cāme* Far. şarap testisi. / *cāme*: *cāme* Far. elbise, giysi. (G. 1774/1)

cāme-h'āb: *cāme-h'āb* Far. yatak, döşek. / *cāma h'āb*: *c.+a* Far. kadeh. ; *h'āb* Far. uyku. (G. 1729/5)

cāme-i dībā: *cāme* Far. elbise, giysi. ; *dībā* Far. ipek kumaş. / *cāma Edībā*: *c.+a* Far. kadeh. ; *Edībā* Ar. Far. ey Edīb anlamında ünlem. (G. 1706/5)

cām-ı leb iç: *cām* Far. kadeh. ; *leb* Far. dudak. ; *iç*- T. içmek. / *cām ile biç*: *cām* Far. kadeh, cam. ; *ile* T. ile, vasıta hâli. ; *biç*- T. biçmek. (G. 2116/2)

cāmidesin: *c.+sin* Ar. donuk, hareketsiz, cansız. / *cām idesin*: *cām* Far. kadeh. ; *e-esin* T. etmek, yapmak. (R. 282)

cāmidi: *c.+i* Ar. donmuş, donuk. / *cām idi*: *cām* Far. kadeh. ; *i-di* T. imek. (G. 2089/1)

cāmidiñ: *c.+iñ* Ar. donuk, katı. / *cām idiñ*: *cām* Far. şarap kadehi. ; *i-diñ* T. imek. (G. 822/1)

cāmi' rācī: *cāmi'* Ar. camî, ibadet yeri. ; *rācī* Ar. rica eden, isteyen. / *recā mi'rācī*: *bī-recā* Ar. ricasız, istekte bulunmaksızın. ; *m.+ı* Ar. mirac, yükselme. (R. 566)

cāmūs: *cāmūs* Ar. camus adlı hayvan. / *cā mūs*: *cā* Far. yer. ; *mūs* Ar. bıçak. (G. 1415/1)

cāna sır geye: *c.+a* Far. can. ; *sır* T. parlak bir boya. ; *g.+e* T. giymek. / *cān esirgeye*: *cān* Far. can. ; *e.-ye* T. esirgemek, korumak. (Kt. 109/1-2)

cānān: *cānān* Far. sevgili. / *cā nān*: *cā* Far. yer, mekan. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 1122/2)

cān-ı bīnīmiz: *cān* Far. can. ; *b.+miz* Far. burun. / *cānib-i nīmiz*: *cānib* Ar. taraf, yön. ; *n.+iz* Far. yarım. (G. 703/1)

cānı cānī: *c.+ı* Far. can. ; *cānī* Ar. cinayet işleyen. / *cānī cānı*: *cānī* Ar. cinayet işleyen. ; *c.+ı* Far. can. (G. 2120/2)

cān-ı fidāsı vāye: *cān* Far. can, yaşam. ; *f.+sı* Ar. feda. ; *vāye* Far. nasip, kısmet. / *cānı fidā sivāya*: *c.+ı* Far. can, yaşam. ; *fīdā* Ar. feda. ; *s.+ya* Ar. başka, gayrı. (G. 1448/3)

cānı Sinde: *c.+ı* Far. can, ruh. ; *S.+e* Far. Hindistan taraflarında bir bölge. / *cānīsinde*: *c.+sinde* Ar. canî, cana kasteden. (R. 576)

cān-ı zār: *cān* Far. can. ; *zār* Far. inleyen. / cānzār: *cānzār* Far. can tarlası, canların yeşerdiği yer. (G. 707/1)

cānı: *c. +ı* Far. can. / cānī: *cānī* Ar. cinayet işeyen, cana kıyan. (G. 703/5)

cānı: *c. +ı* Far. can. / cānī: *cānī* Ar. cinayet işeyen, cana kıyan. / cā nī: *cā* Far. yer, konum. ; *nī* Far. yok. (R. 121)

cānī ki rāmī: *cānī* Ar. canı, cinayet işleyen. ; *ki* Far. ki bağlacı. ; *rāmī* Ar. atan, atıcı. / cānī kirāmī: *c. +a* Far. can. ; *kirāmī* Ar. şerefliilere ait. (Mf. 7)

cānī: *cānī* Ar. canı, cana kasteden. / cānı: *c. +ı* Far. can, ruh. / cānı: *c. +ı* [cānn] Ar. cin taifesi. (R. 275)

cānib-i dārı: *cānib* Ar. yön, taraf. ; *d. +ı* Ar. yer, yurt, ev. / cān-ı bīdārī: *cān* Far. can. ; *bīdārī* Far. hastalıklı. (G. 2105/1)

cā'ize: *cā'ize* Ar. cayize, bahşiş. / cā'ize: *c. +e* Ar. cayiz, helal. (G. 224/1)

cārı: *c. +ı* Ar. komşu. / cārī: *cārī* Ar. akan, akıcı. (G. 1825/1, Mf. 17)

cārī: *cārī* Ar. akan. / mecārī: *mecārī* Ar. su kanalları. (G. 404/2)

cārūyu: *c. +yu* Far. süpürge. / cā rūyu: *cā* Far. yer, mekan. ; *r. +u* Far. yüz, şehre. (G. 2183/1)

cāsarı: *c. +ı* Far. yer, mekan, memleket. / cā sārī: *cā* Far. yer. ; *sārī* Ar. bulaşan, bulaşıcı. (G. 2170/2)

cāyı būseniñ: *c. +ı* Far. yer. ; *b. +niñ* Far. öpücük. / o bu seniñ: *o* T. o, işaret zamiri. ; *bu* T. bu, işaret zamiri. ; *s. +iñ* T. sen, şahıs zamiri. (G. 783/1)

cāy-ı gārız: *cāy* Far. yer, mekan. ; *g. +ız* Far. mağara, in. / cā yıgarız: *be-cā* Far. yerinde, uygun. ; *y. -arız* T. yığmak, bir yere toplamak. (G. 718/1)

cāy-i 'azāda: *cāy* Far. yer. ; *'a +da* Ar. yas, matem. / cāyī' a zāda: *cāyī' a* Ar. aç. ; *z. +a* Ar. azık, yiyecek. (G. 1433/1)

cāyī' -i bāde: *cāyī'* Ar. aç, acıkmış. ; *bāde* Far. şarap. / cāy-i 'ibāde: *cāy* Far. yer, mekan. ; *'ibāde* Ar. ibadet, tapınma. (G. 1427/3)

cāyizeniñ: *c. +niñ* Ar. cayize, devlet adamlarınca şairlere verilen ihsan. / cāy-ı zeniñ: *cāy* Far. yer, yerine. ; *z. +iñ* Far. kadın. (G. 845/2)

ceb āh: *ceb* [cebb] Ar. güçlü, baskın, üstün. ; *āh* Far. inleme sesi. / cibāh: *cibāh* Ar. alınlar. (G. 1058/2)

Cebbār: *Cebbār* Ar. güç ve kudret sahibi, Allah. / ceb bār: *ceb* [cebb] Ar. üstün olma, yücelik. ; *bār* Far. yük. (G. 1973/1)

cedeli: *c.+i* Ar. cedel, kavga. / ced eli: *ced* [cedd] Ar. cet, ata. ; *e.+i* T. el. (R. 56)

celile: *hatt-ı c.+le* Ar. kalın ve okunaklı bir yazı çeşidi. / celile: *celile* Ar. ulu, yüce. (G. 265/2)

celisā 'ide: *celisā* Ar. arkadaş olarak, arkadaşça. ; *'i.+e* Ar. bayram / *sā 'ide*: *cebīn-sā* Ar. Far. alın süren, secde eden. ; *'i.+e* Ar. bayram. / *sā 'ide*: *s.+de* Ar. say eden, hac esnasında Merve ile Safa arasında gidip gelen. (R. 145)

celis-i pāye: *celis* Ar. birlikte oturulacak, arkadaş. ; *pāye* Far. mevki, makam. / *celi si-pāya*: *celi* Ar. cilalı, parlak. ; *s.+ya* Far. üç ayaklı sehpa. (G. 1448/2)

celi-simā: *celi-simā* Ar. Far. parlak yüzlü, yüzü cilalı. / *celis-i imā*: *celis* Ar. arkadaş. ; *imā* Ar. ima, değinme. (G. 851/2)

Cem ile: *Cem* Far. şarap ilk defa bulan kişi olarak düşünülen İranlı mitoloji kahramanı. ; *ile* T. ile bağlacı. / cemile: *cemile* Ar. güzel kadın. (G. 595/3)

cemācim: *cemācim* Ar. reisler. / Cem acımdan: *Cem* Far. Cem, şarabı ilk defa bulan kişi olarak kabul edilen İranlı mitoloji kahramanı. ; *a.+ım* T. açlık. (Kt. 231/1-2)

cemād ayna: *cemād* [cemādī] Ar. kameri ayların beşinci ve altıncı ayları. ; *a.+ına* T. ay, senenin on ikide biri. / cemād-āyine: *cemād-āyine* Ar. Far. donmuş, taş kesilmiş ayna. (G. 1706/1)

cemādın: *c.+ın* Ar. cansız, donmuş. / Cem adın: *Cem* Far. şarabı ilk icat eden kişi olarak varsayılan İranlı mitoloji kahramanı. ; *a.+ın* T. ad, isim. (R. 373)

cemāl: *cemāl* Ar. yüz güzelliği. / güzelce māl: *g.+ce* T. güzel. ; *māl* Ar. mal, varlık. (G. 1505/2)

cemel: *cemel* Ar. deve. / Cem el: *Cem* Far. şarabı ilk bulan kişi olarak görülen İranlı mitoloji kahramanı. ; *e/T* el, yabancı. (G. 1051/2, G. 1803/2)

cemīl ısfirār: *cemīl* Ar. güzel. ; *ısfirār* Ar. sarı renkte olma. / Cem-i lis firār: *cām-ı Cem* Far. Cem'in kadehi. ; *liş* [lişş] Ar. hırsız. ; *firār* Ar. firar, kaçış. (G. 594/1)

cemileyle: *c.+yle* Ar. güzel. / Cemi leyle: *C.+i* Cem, Far. ilk defa şarabı bulan kişi olarak kabul edilen İranlı mitoloji kahramanı. ; *I.+e* Ar. gece. (Kt. 176/1-2)

cem'-i bāde: *cem'* Ar. toplamak. ; *bāde* Far. şarap. / Cem 'ibāda: *Cem* Far. şarabı ilk bulan kişi olduğu varsayılan İranlı mitoloji kahramanı. / *'i.+a* Ar. kullar, insanlar. (G. 1738/1)

Cemşid: *Cemşid* Far. Cem adıyla da tanınan Pişdādilerin dördüncü padişahı. / Cem şid: *Cem* Far. Cemşid olarak da tanınan Pişdādilerin dördüncü padişahı. ; *şid* Far. güneş. (G. 1434/2)

cer hâceri: *cer* [cerr] Ar. para veya kazanç sağlama. ; *h. +i* Ar. taş, kaya. / cerhe cerî: *c. +e* Ar. yarma. ; *cerî* Ar. cesur, yiğit. (G. 2122/3)

cerde: *c. +de* [cerr] Ar. para veya eşya çekme. / cerde: *c. +e* Far. taht. (G. 122/5)

cere Sine: *c. +e* [cerr] Ar. para kazanma. ; *S. +e* Far. Hindistan taraflarında bir yer. / ceresinde: *c. +inde* Ar. çan. (G. 1548/1)

cerhe râm: *c. +e* Ar. yaralanma. ; *râm* Far. ram, amade. / cer hârâm: *cer* [cerr] Ar. para vs. çekme. ; *hârâm* Ar. dinen yasak olma. (G. 701/1)

cerî meye: *cerî* Ar. cesur, yiğit. ; *m. +e* Far. şarap. / cerîmeye: *c. +ye* Ar. cürüm, suç. (G. 1549/3, G. 1758/1)

cerîde: *c. +de* Ar. cüretli, cesur, yiğit. / cerîde: *cerîde* Ar. tutanak. (G. 1758/1, G. 1451/4)

cerîdede: *c. +de* Ar. tutanak. / cerî dede: *cerî* Ar. cüretli, yiğit. ; *dede* T. dede, büyük baba. (G. 1584/2)

cerîdeler: *c. +ler* Ar. ceride, yazılı defter. / cerî deler: *cerî* Ar. cüretli, cesur. ; *d. -er* T. delmek. (G. 167/2)

cerîdeme: *c. +me* Ar. ceride, tutanak. / cerî deme: *cerî* Ar. cesur, cesaretli, yiğit. ; *d. +e* Ar. kan. (G. 1538/1)

cerîdemi: *c. +mi* Ar. tutanak, yazılı belge. / cerî demi: *cerî* Ar. akan, akmakta olan. ; *d. +i* Ar. kan. (G. 1954/5)

cerîmede de: *c. +de* Ar. suç, cürüm. ; *de* T. de, da bağlacı. / cerî medede: *cerî* Ar. cüretli, yiğit, gözü pek. ; *m. +e* Ar. meded, yardım. (G. 1476/1)

cerrâh: *cerrâh* Ar. kesen, yaran. / cer râh: *cer* [cerr] Ar. çekme, içme. ; *râh* Ar. şarap. (R. 196)

cev her: *cev* Far. arpa. ; *her* Far. her. / cevher: *cevher* Ar. cevher, öz. (G. 1432/1)

cev: *cev* [cevv] Ar. hava, hava boşluğu. / cev: *cev* Far. arpa. (G. 588/2)

cevâ mi' de: *cevâ* Ar. ileri düzeyde keder. ; *mi' de* Ar. mide. / cevâmi' de: *c. +de* Ar. camiler, ibadet yerleri. (G. 1447/2)

cevâ zinde: *cevâ* Far. ileri düzeyde keder. ; *zinde* Far. diri, canlı. / cevâzında: *c. +ında* Ar. cevaz, izin, ruhsat. (G. 1407/3)

cevâbîde: *c. +de* Ar. havuzlar. / cevâ bîde: *cevâ* Ar. ileri düzeyde keder. ; *b. +e* Far. söğüt. (G. 1515/2)

- cevād: *cevād* Ar. cömert, eli açık. / *cevād*: *cevād* Ar. caddeler, işler yollar. (G. 1390/2)
- cevāhir: *cevāhir* Ar. cevgerler, kıymetli taş ve madenler. / *cevā hir*: *cevā* Ar. ileri düzeyde keder. ; *hir* [hırr] Ar. kedi. (G. 1402/1)
- cevānıñ: *c.+nıñ* Ar. acılar, kederler, sıkıntılar. / *cevānıñ*: *c.+nıñ* Far. genç, delikanlı. (G. 877/2)
- cevāsisi: *c.+i* Ar. casuslar. / *cevāsı sī*: *c.+sı* Ar. eziyet, cefa. ; *sī* Far. 30 sayısı. (G. 2155/2)
- cevāz: *cevāz* Ar. cevaz, izin. / *cev az*: *cev* [cevv] Ar. yer ve göğün arası. ; *az* T. az. (G. 544/1)
- cevherise de: *c.+se* Ar. cevhere, mücevhere ait. ; *de* T. de, da bağlacı. / *cev herisede*: *cev* Far. arpa. ; *h.+de* Ar. keşkek yemeği. (G. 1602/1)
- cezāyiri: *c.+i* Ar. adalar. / *cezā yiri*: *cezā* Ar. karşılık, bedel, ceza. ; *y.+i* T. yer. (G. 2194/1)
- cibāh: *cibāh* Ar. alınlar. / *ceb āh*: *ceb* [cebb] Ar. güçlü, baskın, üstün. ; *āh* Far. inleme sesi. (G. 624/1, Th. 42/1)
- cibāyet: *cibāyet* Ar. toplama, tahsil etme. / *ceb āyet*: *ceb* [cebb] Ar. aciz bırakan, güçlü, üstün gelen. ; *āyet* Ar. Kur'ân'ın en küçük bölümü. (G. 1227/3)
- cinān: *cinān* Ar. cennetler. / *cenān*: *cenān* Ar. kalp, gönül. (Ks. 17/5)
- cināyet: *cināyet* Ar. cinayet, cana kıyma, kötülük etme. / *cin āyet*: *cin* [cinn] varlığına inanılan, ancak gözle görülmeyen bir varlık. ; *āyet* Ar. ayet, Kur'ân-ı Kerîm'in en küçük birimi. (R. 206)
- cū yine: *çāre-cū* Far. çare arayan. ; *yine* T. yine. / *cūyına*: *c.+ma* Far. nehir, akarsu. (G. 1709/5)
- cū: *cū* Far. nehir, ırmak. / *cū*: *cevher-cū* Ar. Far. cevher arayan. (R. 57)
- cūda: *meḥāsin-c.+da* Far. iyilik ve ihsanlar arayan, araştıran. / *cūda*: *c.+a* Ar. cömertlik. (G. 1191/1)
- cūda: *c.+a* Ar. cömertlik. / *cūda*: *devā-c.+da* Ar. Far. deva arayan. (G. 1490/2)
- cū-şān: *cū-şān* Far. Ar. şanı nehir olan. / *cūşān*: *cūşān* Far. coşan, coşkun. (G. 716/2)
- cūşān: *cūşān* Far. coşmuş, coşan. / *cū şān*: *şeref-cū* Ar. Far. şeref arayan. ; *şān* Ar. şan, ün. (G. 355/3)

cūy-ı miḥnet āmāde: *cūy* Far. nehir. ; *miḥnet* Ar. sıkıntı, keder. ; *āmāde* Far. amade, hazır. / *cūy-ı miḥnetā māda*: *gavṭa-cūy-ı miḥnetā* Ar. Far. ey keder ve sıkıntının derinlik arayanı anlamında bir nida. ; *m.+da* Ar. su. (G. 1747/3)

cūyveṣ cārī: *cūyveṣ* Far. nehir gibi. ; *cārī* Ar. akan. / *keṣ-me-keṣ cārī*: *keṣ-me-keṣ* Far. keşmekeş, kargaşa. ; *c.+ı* Ar. komşu. / *eṣcārī*: *e.+ı* Ar. ağaçlar. (R. 164)

cümleye dek: *c.+ye* Ar. herkes. ; *dek* [dekk] Ar. yıkmak, yerle bir etmek. / cümle yedek: *cümle* Ar. hepsi, tamamı. ; *yedek* T. yedek. (G. 277/2)

cünbiṣ-i fāhiñ devām: *cünbiṣ* Far. kımıldama, hareket etme. ; *f.+iñ* Far. ağız. ; *d.+m* Ar. deva, çare, ilaç. / *cenb-i şifāhiñda vām*: *cenb* Ar. yan, kenar. ; *ş.+ında* Ar. dudaklar. ; *vām* Far. borç. (G. 227/1)

çāh: *cāh* Far. kuyu. / *cāh*: *cāh* Far. mevki, makam. (G. 1540/5)

çāk er: *çāk* Far. yarık, yırtık. ; *er* T. er, yiğit. / *çaker*: *çaker* Far. köle, cariye. (G. 1551/2)

çāke rekīn: *dil-ç.+e* Far. gönlü yaralı, aşık. ; *rekīn* Ar. sağlam, muhkem. / *çākere kīn*: *ç.+e* Far. çaker, kul, köle. ; *kīn* Far. kin, düşmanlık. (G. 60/1)

çākerān: *çākerān* Far. cariyeler, yandaşlar. / *çāke rān*: *dil-ç.+e* Far. gönlü yarılmış. ; *rān* Far. oyluk, baldır. (G. 1164/1)

çākerī zānī: *çākerī* Far. kulluk, kölelik. ; *zānī* Far. zina eden erkek. / *çāke rīzānī*: *sine-ç.+e* yüreği yaralı. ; *r.+ı* Far. dökülen. (G. 1932/1)

çākūc: *çākūc* [çākūç] Far. çekiç. / *çāk uc*: *çāk* Far. yırtık. ; *uc* [uç] T. uç. (Kt. 39/1-2)

çehār u yeki ne: *çehār* Far. 4 sayısı. ; *y.+ı* Far. 1 sayısı. (*çehār u yek*: tavla oyununda bir sayı); *ne* T. ne, soru zamiri. / *çehār u ya kīne*: *çehār* Ar. açık, aşık. ; *ya* Far. veya. ; *kīne* Far. kin, düşmanlık. (G. 582/2)

çehār: *çehār* Far. 4 sayısı. / *çehār*: *çehār* Ar. aşık, görünen. (G. 572/1)

çehre seni: *gül-çehre* Far. gül yüzlü. ; *s.+ı* T. sen, şahıs zamiri. / *çeh reseni*: *çeh* Far. kuyu, su kuyusu. ; *r.+ı* Far. ip, urgan. (R. 148)

çehre sīmā: *gül-çehre* Far. gül çehreli, yüzlü. ; *sīmā* Ar. sima, yüz, çehre. / *çeh-resi mā*: *ç.+ı* Far. kuyudan su almaya yarayan kova. ; *mā* Ar. su. (G. 1395/1)

çehre-sā: *çehre-sā* Far. yüz süren. / *çeh resā*: *rīsmān-ı çeh* Far. kuyu ipi. ; *resā* Far. ulaştıran, yetiştiren. (Kt. 113/1-2)

çekmecedde: *ç.+de* T. çekmece, masalarda evrak koymaya yarayan bölme. / *çekme cede*: *ç.-me* T. çekmek eylemi. ; *c.+e* Ar. baba, ata. (G. 1553/1)

çemen dām: *çemen* Far. çemen, çimlik. ; *dām* Far. dam, tuzak. / *ham-endām*: *ham-endām* Far. kıvrımlı. / *dimen dam*: *dimen* Ar. yaygılar, ev eşyası. ; *dam* T. dam, ev. (R. 90)

çerā: *çerā* Far. otlatma, otlak. / *çerā*: *çerā* Far. niçin. (G. 1062/2)

çeşme imāy: *ç.+e* Far. göz. ; *imā* Ar. ima, ima etme. / *çeşme-i māy*: *çeşme* Far. çeşme, pınar. ; *mā* Ar. su. (G. 2159/2)

çıkarşa baş: *ç.-arsa* T. çıkmak. ; *baş* T. baş. / *sā-bāş*: *sā-bāş* Far. aferin, bravo anlamında bir takdir ifadesi. (G. 1361/1)

çihār: *çihār* Far. 4 sayısı. / *cihār*: *cihār* Ar. açık etme, açığa vurma. (Mf. 5)

çimdigine: *ç.-digine* T. çimmek. / *çimdigine*: *ç.+ine* T. çimdik, parmak uçlarıyla birinin etini sıkamak. (R. 573)

çin: *çin* Far. kıvrım, saç kıvrımı. / *Çin*: *Çin* ? Çin ülkesi. (G. 1511/1)

çoğa: *çoğa* git- T. pahalıya gitmek. / *çoğa*: *ç.+a* T. çok, fazla. / *çūğa*: *çūğa* Far. çuha, kumaş. (R. 98)

çöke düşme: *ç.-e* T. çökmek eylemi. ; *d.-me* T. düşmek eylemi, alçalmak. / *çüke* düşme: *ç.+e* T. küçük erkek çocuğu penisi. ; *d.-me* T. düşmek eylemi, düşkün olmak. (G. 1397/1)

çü gunyedir: *çü* [çün] Far. için anlamına gelen bir edat. ; *ğ.+dir* Ar. zenginlik, ihtiyaç fazlası mala sahip olmak. / *çoğun yedir*: *ç+un* T. çok. ; *y.-dir* T. yemek, gıdalanmak. (G. 545/1)

çü-āb: *çü-āb* Far. su gibi. / *cevāb*: *cevāb* Ar. cevap. (G. 123/1)

çü-bān: *çü-bān* Far. Ar. sorgun ağacı. / *çobān*: *çobān* Far. çoban. (G. 1906/3)

çü-zer: *çü-zer* Far. altın gibi. / *çözer*: *ç.-er* T. çözmek. (G. 170/1)

dā nā-kābile: *dā* Ar. hastalık. ; *n.+e* Far. Ar. kabul etmeyen. / *dānā kab ile*: *dānā* Far. bilgin. ; *kab* T. kap. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1606/1)

dā rākibi: *dā* Ar. hastalık. ; *r.+i* Ar. binici, binen. / *Dārā gibi*: *Dārā* Far. III. Daryuş'un adı, hükümdar. ; *gibi* T. gibi, benzetme edatı. (R. 15)

dād: *dād* Far. adalet. / *dad*: *dad* T. tad, lezzet. (G. 1841/1)

dād: *dād* Far. verme, bağış, ihsan. / *dād*: *dād* Far. adalet. (G. 1635/3)

dad: *dad* T. tad, lezzet. / *dād*: *dād* Far. adalet. (G. 790/5)

dāder: *d.+e* Far. kardeş. / *dā-der*: *dā* Ar. hastalık. ; *der* Far. kapı. (G. 1274/2)

- dāder: *dāder* Far. kardeş. / *dā der*: *dā* Ar. hastalık. ; *der* Far. kapı. (G. 1551/1)
- dāderān: *dāderān* Far. kardeşler. / *dāde rān*: dil-*dāde* Far. gönül vermiş, aşık. ; *rān* Far. oyluk. (G. 1124/1)
- dāderde: *d.+de* Far. kardeş. / *dā derde*: *dā* Ar. hastalık. ; *d.+e* Far. dert, keder. (G. 1686/2)
- dadını: *d.+ını* T. tat, lezzet. / *dādenī*: *dādenī* Far. vermek, veriş. (G. 1835/2)
- dāğ ile: *dāğ* Far. kızgın demirle vücudu dağlama. ; *ile* T. ile bağlacı. / dağıla: *d.-a* T. dağılmak. (G. 1582/2)
- dāğ itse: *dāğ* Far. yara. ; *i.-se* T. etmek, yapmak. / dağ itse: *dağ* T. dağ. ; *i.-se* T. etmek, yapmak. / dağıtsa: *d.-sa* T. dağıtmak. (R. 193)
- dāğ: *dāğ* Far. yara. / dağ: *dağ* T. dağ, tepe. (R. 94)
- dāhil: *dāhil* Ar. dahil, iç. / *dā hil*: *dā* Ar. hastalık. ; *hil* Far. burun akıntısı. (G. 490/1)
- ḍalālet: *ḍalālet* Ar. sapıklık. / ḍalāl et: *ḍalāl* Ar. sapıklık. ; *et* T. et. (G. 258/2)
- dām ise: *dām* Far. tuzak, ağ. ; *ise* T. ise. / dāmise: *d.+e* Ar. gizleyen, saklayan. (G. 1571/2)
- dāmād: *dāmād* Far. damat, güveyi. / dām ad: *dām* Far. tuzak. ; *ad* T. ad, isim. (G. 2003/1)
- damağ: *damağ* T. damak. / dem ağ: *dem* Ar. kan. ; *ağ* T. ak, beyaz. (G. 635/1)
- dāmānı: *d.+ı* Ar. etek. / dām anı: *dām* Far. tuzak. ; *anı* T. onu. (G. 2049/2)
- dāmen: *dāmen* Far. etek. / *dā men*: *dā* Ar. hastalık. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1908/1)
- damgamı: *d.+mı* T. damga. / dām gamı: *dām* Far. tuzak. ; *g.+ı* Ar. gam, keder. (R. 492)
- dānā ḵābil: *dānā* Far. bilgin. ; *ḵābil* Ar. kabul eden. / *dā nā-ḵābil*: *dā* Ar. hastalık. ; *nā-ḵābil* Ar. imkansız. (G. 1606/1)
- dānādır: *d.+dır* Far. bilgin, alim. / *dā nādir*: *dā* Ar. hastalık. ; *nādir* Ar. nadir, ender bulunan. (G. 188/1)
- dānāsı: *d.+sı* Far. bilgin. / *dā nāsī*: *dā* Ar. hastalık. ; *nāsī* Ar. unutan. (G. 2189/1)
- dānişe: *d.+e* Far. bilgi. / danişa: *d.-a* T. danışmak. (G. 1293/1)
- dā'irede: *d.+de* Ar. zilli tef. / *dā'ī rede*: *dā'ī* Ar. hastalığa ait. ; *rede* Ar. sıra, dizi. (G. 1667/1)

dār: ciger-*dār* Far. yiğit, cesur, yürekli. / dār: *dār* Far. idam direği. (G. 1737/1)

dār: *dār* Ar. yurt, mesken, ev. / dar: *dar* T. dar, sıkışık. (G. 737/1, R. 47)

dār: *dār* Ar. yurt. / dār: *dār* Far. idam direği. (G. 102/ 5, G. 1695/5, G. 2130/3)

dār: *dār* Far. direk, idam direği. / dār: *dār* Ar. mesken, konak. (G. 737/1, G. 1558/5)

Dārā: *Dārā* Far. III. Daryuş'un adı, hükümdar. / dā rās: *dā* Ar. hastalık. ; *rās* Ar. baş, kafa. (G. 1595/5)

Dārā: *Dārā* Far. III. Daryuş'un adı, hükümdar. / dara: *dara* İt. dara, bir kabın boş hâldeki ağırlığı. (G. 2078/5)

dārāt: *dārāt* Far. debdebe. / dār at: *dār* Ar. saray, köşk. ; at T. at. (R. 374)

dārātı: *d.+ı* Far. debdebe, gösteriş. / dār atı: *dār* Ar. saray, konak. ; *a.+ı* T. binek hayvanlarından at. (R. 223)

darbeden: *d.+den* Ar. darme, vuruş. / dar beden: *dar* [darr] Ar. zarar, ziyan. ; *beden* Ar. beden, vücut. (G. 1114/1)

dārī: *dārī* Ar. bilen, vakıf olan. / dārı: *d.+ı* Ar. ev. (G. 1825/3)

dārū ye: *dārū* Far. ilaç, deva. ; ye- T. yemek, yeme eylemi. / dārūya: *d.+ya* Far. ilaç, deva. (G. 1180/1)

dārū: *dārū* Far. ilaç, deva. / dā rū: *dā* Ar. hastalık. ; *rū* Far. yüz, çehre. (R. 352)

dāsītān: *dāsītān* Far. destan. / dā-sitān: *dāsītān* Ar. Far. hastalık koyan, hasta eden. (G. 1642/1)

dāye: *dāye* Far. dadı, sütanne. / dāya: *d.+ya* Ar. hastalık. (G. 1448/4)

de hīrām: *de* T. de, da bağlacı. ; *hīrām* Far. salınarak yürüme. / daḥī rām: *daḥī* T. de, da bağlacı, dahi. ; *rām* Far. ram, emre hazır. (G. 64/1)

de vām: *+de* T. de, da hâl eki. ; *vām* Far. borç. / devām: *d.+m* T. deva, tedavi. (G. 319/1)

de vām: *+de* T. ismin bulunma hâli. ; *vām* Ar. borç. / devām: *devām* Ar. devam, süreklilik. / devām: *d.+m* Ar. deva, çare, ilaç. (R. 194)

deb-dīde: *teb-dīde* Far. sıcaklık yemiş, hararet görmüş. / tebdīde: *t.+e* Ar. dağıtmak. (G. 665/1)

defīneye: *d.+ye* Ar. gömü. / defī neye: *d.+i* Far. def, çalgı aleti. ; *n.+e* Far. ney, üflemeli müzik aleti. (G. 1273/2)

defineyle: *d.+yle* Ar. define, gömü. / defî neyle: *d.+i* Ar. def, tef. ; *n.+le* Far. ney, bilinen üflemeli alet. (G. 1483/1)

def'aten: *def'aten* Ar. defalarca. / def'e ten: *d.+e* Ar. savma, defetme. ; *ten* Far. ten, gövde. (G. 1107/2)

defter: *defter* Far. defter. / def ter: *def* Far. def, vürmalî bir musikî aleti. / *ter* Far. ıslak, nemli. (R. 38)

degil dirahşânî: *degil* T. değil. ; *dirahşânî* Far. parlaklık, aydınlık. / degildir aḥ şânî: *d.+dir* T. değil. ; *ş.+ı* Ar. şan, lâıyk ve yaraşan. (Kt. 65/1-2)

degil semîr: *degil* T. değil. ; *semîr* Ar. arkadaş. / degilse mîr: *d.+se* T. değil. ; *mîr* Far. < Ar. emir, önder. (G. 246/1)

degil sene: *degil* T. değil. ; *sene* Far. lanet, beddua. / degilse ne: *d.+se* T. değil. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1110/2)

degirmanı: *d.+ı* T. değirmen. / degir Mânî: *degir-* T. değdirmek, dokundurmak. ; *Mânî* Far. ünlü bir Çinli ressam. (G. 2163/1)

degirmeni: *d.+i* T. değirmen. / degir menî: *degir-* T. değdirmek, bulaştırmak. ; *menî* Ar. meni, dölsuyu. (G. 2178/2)

deh rinde: *deh* Far. on sayısı. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / dehrinde: *d.+inde* Ar. zaman. (G. 1422/1)

dehânı memer: *d.+ı* Far. ağız. ; *memer* [memerr] Ar. geçilecek yer, yaşanacak yer. / dehânım emer: *d.+ım* Far. ağız. ; *e.-er* T. emmek. (G. 406/1)

dehne-fer: *dehne-fer* Far. gem gücünde olan. / deh nefer: *deh* Far. 10 sayısı. ; *nefer* Ar. nefer, kişi. (G. 2110/3)

delâlâtı: *d.+ı* Ar. yol göstermeler, kılavuz olmalar. / delâl atı: *delâl* Ar. naz, cilve. ; *a.+ı* T. at. (G. 2099/1)

delîle: *delîle* Ar. delil, kanıt. / delile: *d.+le* T. deli. (G. 595/1)

deliler: *d.+ler* T. deli, divane. / delîl er: *delîl* Ar. delil, kanıt. ; *er* T. er, kişi. (G. 1094/1)

dem 'adem: *dem* Far. an, vakit. ; 'adem Ar. yokluk. / dem'a dem: *dem'a* Ar. bir damla gözyaşı. ; *dem* Ar. kan. (Th. 11/2)

dem 'adem: *dem* Far. vakit, an. ; 'adem Ar. yokluk. / dem'e dem: *d.+e* Ar. gözyaşı. ; *dem* Ar. kan. (G. 928/2)

dem 'aṭası: *dem* Far. an, kısa zaman dilimi. ; 'a.+sı Ar. ihsan, bahşış. / dem'a ṭası: *dem'a* Ar. bir damla gözyaşı. ; *ṭ.+ı* Far. tas, su kabı. (G. 1115/1)

dem: hem-*dem* Far. arkadaş, beraber vakit geçiren. / dem: *dem* Ar. kan. (G. 252/1)

dem-ā-dem: *dem-ā-dem* Far. her zaman, sık sık. / dem ādem: *dem* Ar. kan. ; *ādem* Ar. adam, insan, kişi. (G. 1559/1)

demdeme: *demdeme* Ar. hiddet, öfke. / dem deme: *dem* Far. vakit, an. ; *d.+e* Far. vakit, an. (G. 1314/1)

demeden: *d.-meden* T. demek, söylemek. / demeden: *demedən* T. demekten, söylemekten dolayı. (R. 217)

dem-i damār: *dem* Ar. nefes, söz. ; *damār* Ar. helak, yok olma. / demīde mār: *demīde* Far. yetişmiş, bitmiş, çıkmış. ; *mār* Far. yılan. (G. 1099/2)

demi nādīr: *d.+i* Far. vakit, zaman. ; *nādīr* Ar. nadir, az bulunur. / da mīnādīr: *da* T. de, da bağlacı. ; *m.+dır* Far. mina, billur şişe. (G. 330/1)

demīdeme: *d.+me* Far. bitmiş, yeşermiş. / demi deme: *d.+i* Far. an, zaman. ; *d.+e* Far. an, zaman. (G. 1538/2)

demin: *d.+in* Far. vakit, zaman. / demin: *d.+in* Ar. kan. / demin: *demin* T. demin, az önce, biraz evvel. (R. 139)

dem‘ alı: *d.+lı* Ar. gözyaşı. / dem ‘Alī: *dem* Far. an, zaman. ; ‘*Alī* Ar. dördüncü İslâm halifesi Hz. Ali. (G. 1894/1)

dendānı: *d.+ı* Far. diş, dişler. / den dānī: cümle+*den* Ar. hepsi, tamamı. ; *dānī* Ar. yakın. (G. 2192/1)

denedir: *d.-ir* T. denetmek. / de nedir: *de* T. de, da bağlacı. ; *n.+dır* T. ne, soru zamiri. (G. 259/1)

denesin: *d.+in* Ar. kir, pas. / *de* T. de, da bağlacı. ; *n.+sin* T. ne, soru zamiri. (G. 1143/1)

denesin: *d.+in* Ar. pislik, kir. / de nesin: *de* T. de, da bağlacı. ; *n.+sin* T. ne, soru zamiri. (Mf. 11)

der ecnebī: *der* Far. kapı. ; *ecnebī* Ar. ecenbi, yabancı. / derec Nebī: *derec* Ar. merdiven, basamak. ; *Nebī* Ar. Hz. Peygamber. (G. 498/1)

derārī: *derārī* Ar. parlak şeyler. / der arı: *der* Far. kapı. ; *arı* T. arı. (R. 338)

derbān: *derbān* Far. kapıcı. / derb ān: *derb* Ar. büyük kapı. ; *ān* Far. güzellik. (G. 502/2)

derbānı: *d.+ı* Far. kapı bekçisi, kapıcısı. / -dir bānī: *-dir* T. bildirme eki. ; *bānī* Ar. bina eden, bina yapan. (G. 1928/2)

derbānī: *derbānī* Far. kapıcılık. / der bānī: *der* Far. kapı. ; *bānī* Ar. bina eden, kuran, yapan. (G. 2163/2)

der-be-der: *der-be-der* Far. derbeder, kapı kapı gezen kişi. / derbe der: *d.+e* Ar. büyük kapı. ; *der* Far. kapı. (G. 500/1)

der-be-deri: *der-be-der* Far. kapı kapı gezen. / derbe deri: *d.+e* Ar. kapı. ; *der* [derr] Ar. hayır, bereket. (G. 2122/7)

derde ben derde: *d.+de* Far. kapı. ; *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *d.+e* Far. dert. / derde benderde: *d.+e* Far. dert. ; *b.+de* Ar. ticaret yeri. (G. 1649/3)

derde: *d.+e* Far. dert. / derde: *d.+de* Far. kapı. (R. 7)

der-devāhī: *der-devāhī* Far. Ar. dahilerde. / derde vāhī: *d.+e* Far. dert. ; *vāhī* Ar. temelsiz. (G. 348/1)

derd-i yār: *derd* Far. dert, keder. ; *yār* Far. sevgili. / der-diyār: *der-diyār* Far. Ar. memlekette, yurтта. / der diyār: *der* Far. kapı. ; *diyār* Ar. diyar, yurt, memleket. (R. 496)

der-dīne: *d.+e* Far. Ar. dinde, din konusunda. / derdi ne: *d.+i* Far. dert, rahatsızlık. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (Kt. 102/1-2)

der-hem: *der-hem* Far. birbirine girmiş, karışık. / dirhem: *dirhem* Ar. dirhem, para. (G. 231/5, G. 252/4)

der-hem: *der-hem* Far. birbirine girmiş, karışmış. / der-hem: *der-hem* [hemm] Far. Ar. dert ve keder içinde. (G. 256/1)

derīde: *derīde* Far. yırtılmış, yırtık. / derīde: *d.+de* Far. saraya mensup, belli bir kapıya bağlılığı olan. (G. 1546/1)

derinde: *d.+inde* Far. kapı. / derinde: *d.+de* T. derin. (G. 382/1)

derk eder: *derk* Ar. anlama, idrak etme. ; *e.-er* T. etmek, yapmak. / der-keder: *der-keder* Far. Ar. kederli, gam ve keder içinde olan. (G. 725/3)

derk emīn: *derk* Ar. anlama, idrak etme. ; *emīn* Ar. emin, güvende. / der-kemīn: *der-kemīn* Far. pusuda, pusu bekleyen. (G. 437/1)

derk ile: *derk* Ar. anlama, kavrama. ; *ile* T. ile bağlacı. / dir gile: *+dir* T. bildirme hâl eki. ; *gile* Far. şikayet, üzüntü. (G. 1720/1)

der-keder: *der-keder* Far. Ar. keder içinde, kederli. / derke der: *d.+e* Ar. anlama, idrak etme. ; *der* Far. kapı. (G. 931/1)

der-kenār: *der-kenār* Far. kenar, kıyı. / derke nār: *derk* Ar. anlamak. ; *nār* Ar. ateş. (G. 1056/2)

derk-i nār: *derk* Ar. anlama, idrak etme. ; *nār* Ar. ateş, cehennem. / der-kinār: *der-kinār* et- Far. T. kenara çekmek. (G. 250/1)

der-kiberī: *der-kiberī* Far. Ar. büyüklenmekte. / derk-i beri: *derk* Ar. anlama, kavrama. ; *b.+i* Ar. kara, toprak parçası. (G. 1990/2)

der-kitāb: *der-kitāb* Far. Ar. kitapta, kitapta yer alan. / derk-i tāb: *derk* Ar. anlama, kavrama, idrak etme. ; *tāb* Far. güç, kuvvet. (G. 1611/2)

derler: *d.-ler* T. demek, söylemek. / derler: *d.-r* T. derlemek, toplamak, ekin biçmek. (R. 609)

dermānda: *d.+da* Far. derman, deva, ilaç. / der-mānde: *der-mānde* Far. aciz, zavallı. (G. 540/1)

dermānda: *d.+da* Far. derman, ilaç. / der-mānde: *der-mānde* Far. çaresiz, zavallı. (G. 1603/1)

dermegesi: *d.+si* T. derme çatma, pek düzenli olmayan yiyecekler. / der megesi: *der* Far. kapı. ; *m.+i* Far. sinek. (G. 2011/1)

dersinedir: *d.+inedir* Ar. ders. / der-sīnedir: *d.+dir* Far. sinede, göğüste. / dersi nedir: *d.+i* Ar. ders. ; *n.+dir* T. ne, soru zamiri. (G. 323/1-2)

deryāda: *d.+da* Far. deniz. / der yada: *der* Far. kapı. ; *y.+a* T. yabancı. (G. 1335/1)

deryāda: *d.+da* Far. deniz. / yāda: *y.+a* Far. hatır, hatırlama. (G. 1318/1)

deryādayuz: *d.+dayuz* Far. deniz. / deryāda yüz: *d.+da* Far. deniz. ; *yüz-* T. yüzmek, suda kulaç atmak. (G. 680/1)

deryā-dile: *d.+e* Far. gönlü deniz gibi olan. / der yād ile: *der* Far. kapı. ; *yād* Far. hatır, hatırlama. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1640/1)

deryāsı: *d.+sı* Far. derya, deniz. / der-yāsı: *d.+ı* Far. Ar. yasta olan, üzüntülü. (G. 1595/2)

deryūze: *deryūze* Far. dilencilik. / der yüze: *der* Far. kapı. ; *y.+e* T. yüz, surat. (R. 422)

derziyān: *derziyān* Far. terziler. / der-ziyān: *der-ziyān* Far. ziyanda, zararda. (G. 742/1)

destār ile: *destār* Far. sarık. ; *ile* T. ile bağlacı. / dest arı: *dest* Far. el. ; *arı* T. arı, boş. (G. 1794/3)

destāri: *d.+ı* Far. sarık, erkeklerin başlarına sardıkları şal. / dest arı: *dest* Far. el. ; *arı* T. arı, temiz. (R. 470)

dest-ber-dīnār: *dest-ber-dīnār* Far. eli dinarda olan, zengin. / dest-bürd-i nār: dest-bürd Far. üstün. ; *nār* Ar. ateş, cehennem. (G. 1147/2)

dest-i benān: *dest* Far. deste, düzine. ; *benān* Ar. parmaklar. / dest-i be-nān: *dest* Far. el. ; *be-nān* Far. ekmek tutan, ekmekle. (G. 879/1)

dest-i yār: *dest* Far. el. ; *yār* Far. sevgili. / dest-yār: *dest-yār* Far. yardımcı. (G. 572/3)

destimiz rāğ: *d.+imiz* Far. el. ; *rāğ* Far. yeşil dağ eteği. / desti mızrāğ: *d.+i* Far. el. ; *mızrāğ* [mızrāk] Ar. mızrak. (G. 1523/1)

dest-māye: *dest-māye* Far. ana sermaye. / destim aya: *d.+im* Far. el. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (G. 1448/1)

deşîşe: *deşîşe* Far. gece. / gülşende şîşe: *g.+de* Far. gülşen, gül bahçesi. ; *şîşe* Far. şîşe, şarap kadehi. (G. 1971/2)

deşne: *deşne* T.deşne, kama. /deş ne: *deş-* T.deşmek, ucu keskin bir aletledeşmek. ; *ne* T. soru zamiri. (Kt. 35/1-2)

deştiniñ: *d.+niñ* Ar. çöle ait, yabani. /deş tîniñ: *deş-* T.deşmek, yarayı açmak. ; *t.+iñ* Ar. incir, meyvesi. (G. 864/1)

devā meyle: *devā* Ar. deva, ilaç, çare. ; *m.+le* Far. şarap. / devām eyle: *devām* Ar. devam, süreklilik. ; *e.-le* T. eylemek eylemi. (G. 1690/1)

devā meyler: *devā* Ar. deva, ilaç. ; *m.+ler* Far. şarap. / devām eyler: *devām* Ar. devam, süreklilik. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 163/1)

devā mîkdârı: *devā* Ar. deva, ilaç. ; *m.+ı* Ar. miktar. / da vāmîk dārî: *da* T. de, da bağlacı. ; *vāmîk* Ar. aşık, seven. ; *dārî* Far. idamlık, ipe çekilecek kişi. (G. 1991/1)

devā: *devā* Ar. deva, çare, ilaç. / de vā: *de* T. de, da bağlacı. ; *vā* Far. açık. (G. 206/1)

devām ise haţ: *d.+m* Ar. deva, ilaç. ; *ise* T. ise. ; *haţ* [haţţ] Ar. dudak kenarında biten ayva tüyleri. / devām-ı sehaţ: *devām* Ar. devam, süreklilik. ; *sehaţ* Ar. azab, kahr. (G. 755/1)

devām: *devām* Ar. devam, sürme. / da vām: *da* T. dahi, o da. ; *vām* Far. borç. (G. 1334/1)

devāmı: *d.+ı* Ar. devam, süreklilik. / devā mı: *devā* Ar. deva, ilaç. ; *mı* T. mı, soru eki. (G. 312/1)

devān ola: *devān* Far. koşan. ; *o.-a* T. olmak. / devā n'ola: *devā* Ar. deva, ilaç. ; *n'ola* T. ne ola. (G. 1522/1)

devān: *devān* Far. koşan. / Devān: *Devān* Far. İran'ın Fars bölgesinde şarabıyla ünlü bir yer. (G. 1871/4)

devāna: *d.+a* Far. koşan, koşturan. / devā ne: *devā* Ar. deva, ilaç. ; *ne* T. ne sorusu. (G. 1543/2)

devāniñ: *herze-d.+niñ* Far. boş yere, anlamsızca koşturan. / devāniñ: *d.+niñ* Ar. deva, ilaç. (G. 877/1)

devā'ide: *d.+de* Ar. içten gelen duyguyu teşvik edici hâller. / devā 'ide: *devā* Ar. deva, ilaç, çare. ; *'i.+e* Ar. bayram. (G. 1364/1)

devā'isi: *d.+si* Ar. hâller. / devā 'İsi: *devā* Ar. deva, ilaç. ; *'İsi* Ar. İsa peygamber. (G. 2046/3)

devātīn: *devātīn* Ar. divitler. / devā tīn: *devā* Far. deva, tedavi. ; *tīn* Ar. incir meyvesi. (Kt. 171/1-2)

devāyir: *devāyir* Ar. daireler, devirler. / devā yir: *devā* Ar. deva, çare. ; *yir* T. yer. (G. 1190/1)

devāyir: *devāyir* Ar. daireler. / devā yir: *devā* Ar. deva, ilaç. ; *yir* T. yer, konum. (G. 297/1)

devrānı: *d.+ı* Ar. devran, felek. / devr anı: *devr* Ar. devir, zaman. ; *anı* T. onü. (G. 1833/2)

deyācī: *deyācī* Ar. karanlıklar. / dey acı: *dey* Far. kış mevsimi. ; *acı* T. acı. (Kt. 229/1-2)

deyden: *deyden* Ar. huy, adet, alışkanlık. / deyden: *d.+den* Far. kış mevsimi. (G. 989/1)

deydenesi: *d.+si* Ar. adet, usül. / dey denesi: *dey* Far. kış. ; *d.+i* Ar. kir, pas. (G. 1986/1)

deyr: *deyr*[dīr] Far. geç, uzak. ? / deyr: *deyr* Ar. kilise. (G. 378/1)

di yār: *di-* T. demek, söylemek. ; *yār* Far. sevgili. / diyār: *diyār* Ar. memleket, yurt. (G. 1248/1)

di yem gibi: *di-* T. demek, söylemek. ; *yem* Ar. deniz. / Diyem gibi: *Diyem* ? bir yer adı. (G. 2077/1)

dībācesine: *d.+sine* Ar. önsöz, mukaddime. / dībācasına: *d.+casına* Far. ipek kumaş. (G. 1745/1)

dīde: *dīde* Far. göz. / dīde: *gam-dīde* Ar. Far. gam görmüş, gamlı. (G. 587/1)

dādelər: peymāne-*d.+ler* Far. kadeh gözlüler. / ödi delər: *ö.+i* T. öd, yürek. ; *d.-er* T. delmek. (G. 253/1)

dādemizde mi: *gam-d.+mizde* Ar. Far. gamlı, gamlanmış, kederli. ; *mi* T. soru eki. / dādemiz demi: *d.+miz* Far. göz. ; *d.+i* Ar. kan. (G. 1787/1)

dik: *dik* T. dik, göz dikmek. / birdik: *b.+dik* T. bir, aynı. (G. 835/1)

dikçe: *dikçe* T. dikçe, sertçe. / istedikçe: *i.-dikçe* T. istemek. (G. 570/1)

dil: *dil* Far. gönül. / dil: *dil* T. dil. (G. 1836/2)

dilā bāde: *dilā* Far. ey gönül. ; *bāde* Far. şarap. / dil-ābāda: *d.+a* Far. gönlü mamur. (G. 1437/2)

dilā rācīde: *dilā* Far. ey sevgili anlamında bir ünlem. ; *r.+de* Ar. rica eden, isteyen. / dil-ārā cīde: *dil-ārā* Far. gönül bezeyen, sevgili. ; *c.+e* Ar. boyun. (R. 534)

dilā rāye: *dilā* Far. ey gönül. ; *rāye* Ar. sancak, bayrak. / dil-ārāya: *d.+a* Far. sevgili. (G. 1406/1)

dilā sīb: *dilā* Far. ey gönül anlamında ünlem. ; *sīb* Far. elma meyvesi. / dil āsīb: *haste-dil* Far. gönlü hasta, hasta gönüllü. ; *āsīb* Far. bela, musibet. (G. 2031/1)

dilā verde: *dilā* Far. ey gönül. ; *v.+e* Ar. gül. / dil-āverde: *d.+de* Far. yiğit. (G. 1459/2)

dil-be-‘īd: *dil-be-‘īd* Far. Ar. gönlü bayram etmek. / dil-ba‘īd: *dil-ba‘īd* Far. Ar. gönlü uzak olmak. (G. 772/1)

dil-ber şikār: *dil-ber* Far. dilber, sevgili. ; *şikār* Far. av, avlama. / dil berşi kār: *dil* Far. gönül. ; *b.+i* Ar. afyon şurubu. ; *kār* Far. iş. (G. 306/1)

dil-ber: *dil-ber* Far. sevgili. / dil ber: *dil* Far. gönül. ; *ber* Ar. çöl. (G. 1436/1)

dil-berā yāda: *dil-berā* Far. ey sevgili. ; *y.+a* Far. hatır, hatırlama. / dil berāyāda: *dil* Far. gönül. ; *b.+da* Ar. halk, insanlar. (G. 1569/1)

dil-beri: *d.+i* Far. sevgili. / dil-berī: *dil-berī* Far. Ar. gönlü uzak olan. (G. 1826/1)

dil-dāde kīsem: *dil-dāde* Far. gönül vermiş. ; *k.+m* Far. kese, para torbası. / dil-dādegī sem: *dil-dādegī* Far. gönül verme, bağlanma. ; *sem* [semm] Ar. zehir. (G. 447/1)

dil-dāde: *dil-dāde* Far. gönül veren. / mu‘ādīl dāda: *mu‘ādīl* Ar. denk, eşit. ; *d.+a* Far. adalet. (G. 1298/1)

dile: *d.+e* Far. gönül. / dile: *dile-* T. dilemek. (G. 1252/2)

dile: *dile*- T. dilemek, arzulamak. / dile: *d.+e* Far. gönül. (G. 1728/2)

dile: *dile*- T. dilemek, bir şeyin olmasını istemek. / dile: *d.+e* Far. gönül. / dile: *d.+e* T. dil. (R. 279)

dil-i le 'imān: *dil* Far. gönül. ; *le 'imān* Ar. alçak kişiler. / dil ile imān: *dil* T. dil. ; *ile* T. ile bağlacı. ; *imān* Ar. iman, inanç. (G. 1482/1)

dilim dilim / *d.+im* T. dil. / dilim dilim: *dilim* T. bir bütünden kesilmiş veya ayrılmış ince, yassı parça. (G. 949/1)

dilkusu: *d.+su* T. tilki. / dil kusu: *dil* Far. gönül. ; *k.+u* Far. kös, büyük davul. (R. 395)

dil-rübā: *dil-rübā* Far. gönül kapan, sevgili. / dil ribā: *dil* Far. gönül. ; *ribā* Ar. faiz. (G. 120/3)

dimāğ: *dimāğ* Ar. dimağ, akıl. / damağ: *şirīn-damağ* [damağ] Far. T. ağız tadı yerinde olan. (G. 635/1)

din ārī: *din* Ar. din. ; *ārī* Far. evet anlamında cevap sözcüğü. / dinārī: *d.+ı* Ar. dinar, para. (G. 1884/1)

dirāz-gū şāne: *dirāz-gū* Far. sözü uzatan. ; *şāne* Far. tarak. / dirāz-gūşāna: *d.+a* Far. uzun kulaklılar, her şeyi duyanlar. (G. 1352/1)

direm: *direm* Far. dirhem, gümüş para. / direm: *d.-rem* T. demek, söylemek. (G. 99/1)

direm-cūy: *direm-cūy* Ar. Far. dirhem arayan, dirhem peşinde olan. / direm cūy: *d.-rem* T. demek, söylemek. ; *cūy* Far. nehir, ırmak. (G. 1321/1)

direm-dār: *direm-dār* Far. paralı, zengin. / direm dār: *direm* Far. dirhem, para. ; *dār* Ar. yurt, mesken, konak. (G. 638/1)

dirhem cesūr: *bī-dirhem* Far. Ar. dirhemsiz, parasız. ; *cesūr* Ar. cesur, cesaretli. / dirhemce sūr: *d.+ce* Ar. dirhem, küçük bir para veya değer. ; *sūr* Far. sevinç (G. 719/1)

dirhem: *dirhem* Ar. dirhem, para. / der-hem: *der-hem* Far. birbirine girmiş, karışık. (G. 130/3)

dirse gine: *d.-rse* T. demek, söylemek eylemi. ; *gine* T. yine. / dirsegine: *d.+ine* T. dirsek. / dir segine: *+dir* T. bildirme eki. ; *s.+ine* Far. it, köpek. (G. 1659/1-2)

dişi kem: *d.+i* T. diş. ; *kem* Far. eksik. / derd-i şikem: *derd* Far. dert, keder. ; *şikem* Far. karın. (G. 895/1)

dişi: *d.+i* T. diş. / dişi: *dişi* T. diş, kadın. (G. 2029/1)

divâne: *divâne* Far. deli, divane. / div ana: *div* Far. dev, Şeytan. ; ana T. anne. (G. 1113/1)

doğanı: *d.-anı* T. doğmak, dünyaya gelmek. / dü ğanı: dü Far. 2 sayısı. ; ğanı Ar. zengin, varlıklı. (G. 1935/3-4)

doymadıñ: *d.-madıñ* T. doymak. / duymadıñ: *d.-madıñ* T. duymak, işitmek. (G.792/1)

döşek: *döşek* T. döşek, yatak. / dü şek: *dü* Far. 2 sayısı. ; *şek* [şekk] Ar. şek, şüphe. (G. 565/1)

döşer: *d.-r* T. döşemek, sermek. / düşer: *d.-er* T. düşmek. (R. 383)

düğ taşı: *düğ* Far. ayran. ; *ğ.+ı* Ar. tas, su kabı. / dü ğıtası: *dü* Far. iki, sayı sıfatı. ; *ğ.+sı* Ar. örtü, örtünülecek şey. (Kt. 33/1-2)

dümû: *dümû* Ar. devam ediniz anlamında Arapça bir ifade. / dü mû: *dü* Far. 2 sayısı. ; *mû* Far. kıl, saç veya sakal teli. (G. 1550/2)

dünân: *dünân* Ar. Far. alçak kişiler. / dü nân: *dü* Far. 2 sayısı. ; *nân* Far. ekmek, unla yapılan yiyecek. (G. 2049/3)

dündan berî: *d.+dan* Ar. alçak, aşağılık. ; *berî* Ar. herhangi bir şeyden uzak olma. / dünden berî: *d.+den* T. dün, bugünden önceki gün. ; *berî* T. beri, bu taraf. (G. 1813/2)

dûnu yarmak: *d.+u* Ar. alçak, bayağı. ; *yarmak* T. yarmak eylemi. / uyarmak: *uyarmak* T. uyarmak eylemi. (G. 283/5)

du‘â deyi: *du‘â* Ar. dua, Allah’a yakarma. ; *deyi* [deyü] T. diyerek. / dü ‘âdeyi: *dü* Far. 2 sayısı. ; *‘â.+yi* Ar. sayı, adet. (G. 2123/1)

du‘â sîne: *du‘â* Ar. dua, yakarış. ; *sîne* Far. sine, göğüs. / iddi‘âsı ne: *i.+sı* Ar. iddia, sav. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1308/1)

du‘âcıda: *d.+cıda* Ar. dua, yakarış. / du‘â cide: *du‘â* Ar. dua, yakarış. ; *c.+e* Ar. boyun. (G. 1302/1)

dür-bînân: *dür-bînân* Far. ileri görüşlüler. / dür bî-nân: *dür* Far. uzak. ; *bî-nân* Far. ekmeksiz, ekmeği olmayan. (G. 1901/3)

düş-âb: *d.+a* Far. pekmez. / düş âb: *düş-* T. düşmek. ; *âb* Far. su. (G. 1184/1)

düş-ı rāğ: *düş* Far. sırt, arka. ; *rāğ* Far. bahçe. / düş ırağ: *düş-* T. düşmek. ; *ırağ* T. uzak. (G. 1311/1)

düşize: *düşize* Far. bakire, el değmemiş kız. / düş ize: *düş-* T. düşmek eylemi. ; *i.+e* T. iz, işaret, kalıntı. (G. 1383/1)

düşizeniñ: *d.+niñ* Ar. kocaya varmamış kız. / düşi zeniñ: *d.+i* T. düş, rüya. ; *z.+iñ* Far. kadın. (G. 825/2)

duyan: *d.-an* T. duymak, işitmek. / doyan: *d.-an* T. doymak, tok olmak. (G. 1854/5)

duyarsa miz: *d.-arsa* Ar. duymak; *miz* Far. misafir. / doyar semiz: *d.-ar* T. doymak. ; semiz T. semiz, şişman. (G. 992/1)

dūzaḥ: *dūzaḥ* Ar. cehennem. / dūz aḥ: *dide-dūz* Far. gözünü yuman, kapayan. ; *aḥ* Ar. kardeş. (Mf. 61)

dūzaḥ: *dūzaḥ* Far. cehennem. / dūz aḥ: *tig-i ciger-dūz* Far. ciğer diken ok. ; *aḥ* Ar. kardeş. (Kt. 144/1-2)

dū dāḡ: *dū* Far. 2 sayısı. ; *dāḡ* Far. yara. / dudag: *dudag* T. dudak. (G. 963/1)

dū ḥān: *dū* Far. 2 sayısı. ; *ḥān* Ar. han, dükkan. / dūḥān: *dūḥān* Ar. duman. (G. 1927/1)

dū kān: *dū* Far. 2 sayısı. ; *kān* Far. maden ocağı. / dūkān: *dūkān* [dūkkān] Far. < Ar. dükkan. (G. 1158/2)

dū nān: *dū* Far. 2 sayısı. ; *nān* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. / dūnān: *dūnān* Ar. Far. alçaklar, kötüler. (G. 2060/3)

dū rūd: *dū* Far. 2 sayısı. ; *rūd* Far. nehir. / dūrūd: *dūrūd* Far. selam, övgü. (G. 1573/3)

dū zāḡ: *dū* Far. 2 sayısı, sayı sıfatı. ; *zāḡ* Far. karga. / duzaḡ: *duzaḡ* T. tuzak. (G. 1189/4, Mf. 42)

dū zen: *dū* Far. iki, sayı sıfatı. ; *zen* Far. kadın. / düzen: *düzen* T. düzen, tertip, asayiş. (G. 1460/3, Mf. 79)

dügmededir: *d.-mededir* T. düğmek, düğmeleme eylemi. / dögmededir: *d.-mededir* T. dövme eylemi. (G. 578/1)

dün: *dün* T. dün, bugünden önceki gün. / dūn: *dūn* Ar. alçak, değersiz. (G. 181/3)

dünbe lek: *dünbe* Far. kuyruk. ; *lek* Far. leke, ayıp, kötü. / dünbelek: *dünbelek* T. dümbelek, küçük bir vurmali çalgı. (G. 647/1)

dünyāda: *d.+da* Ar. dünya. / dūn yāda: *dūn* T. dün. ; *y.+a* Far. yad, hatır. (R. 435)

dünyāya deyn: *d.+ya* Ar. dünya. ; *deyn* Ar. borç. / dūnyā yedeyn: *dūnyā* Ar. dünya. ; *yedeyn* Ar. her iki el. (G. 686/2)

dünyāyı: *d.+yı* Ar. dünya. / dūn yayı: *dūn* T. dün. ; *y.+ı* T. yay. (R. 82)

- dürce: *d.+ce* [dürr] Ar. inci. / dürce: *d.+e* Ar. cevher kutusu veya torbası. (G. 281/1)
- dür-dâne: *dür-dâne* Far. inci tanesi. / dürdāna: *d.+a* Far. tortular. (G. 1433/2)
- dürde: *d.+e* Far. tortu, çökerti. / dürde: *d.+de* Ar. inci. (G. 1506/2)
- dürrāc: *dürrāc* Ar. keklige benzer bir kuş, çil kuşu. / dürr ac: *dürr* Ar. inci. ; *ac* [aç] T. aç, tok olmayan. (R. 595)
- dü-rūda: *d.+da* Far. ikiyüzlü. / dü-rūde: *dürūde* Far. biçilmiş, derilmiş. ; dü-rūda: *d.+a* Far. selam, övgü. (Nz. 13)
- dürüg: *dürüg* Far. yalan. / dorug: *dorug* [doruk] T. doruk. (R. 382)
- dü-rūsu: *d.+su* Far. ikiyüzlü, münafık. / dürūsu: *d.+u* Ar. dersler. (Kt. 81/1-2)
- dü-rūsun: *d.+sun* Far. ikiyüzlü. / dürūsun: *d.+un* Ar. dersler. (G. 1153/4)
- Dürūzī: *Dürūzī* Ar. Dürziler, Lübnan'da yaşayan bir topluluk. / dü-rūzī: *dü-rūzī* Far. rızıkları çift olanlar, rızık bol olanlar. (G. 391/2)
- düş nām: *düş-* T. düşmek. ; *nām* Far. ad, san, ün. / düş-nām: *düş-nām* Ar. kötü ün sahibi olma. (R. 4)
- düşegele: *d.-e* T. düşegelmek. / düşa gele: *d.+a* Far. omuz. ; *g.-e* T. gelmek. / düşegele: *d.+e* T. düş, ayıkken görülen rüya. ; *g.-e* T. gelmek. (R. 45)
- düşer māya: *d.-er* T. düşmek, yansımak. ; *m.+ya* Ar. su. / dü şerm aya: *dü* Far. 2 sayısı. ; *şerm* Far. utanma, mahcup olma. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (G. 1752/1)
- düşmen: *düşmen* Far. düşman. / düş men: *düş-* T. düşmek. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1069/1, G. 1908/2)
- düşmenān: *düşmenān* Far. düşmanlar. / düşme nān: *d.-me* T. düşmek eylemi. ; *nān* Far. ekmek. (G. 1497/1)
- düşmen-i zenīn: *düşmen* Far. düşman. ; *z.+iñ* Far. kadın. / düşme nīzenīn: *d.-me* T. düşmek, bilmeden bir yere girmek. ; *n.+niñ* Far. ok. (G. 871/1)
- düş-nām: *düş-nām* Far. kötü, çirkin ün sahibi. / düş nām: *düş-* T. düşmek. ; *nām* Far. ad, san. (G. 680/1)
- düz-dide: *d.+de* Far. hırsızlık. / düz dide: *düz* T. düz. ; *dide* Far. göz. (Kt. 7/1-2)
- düzer: *düzer* T. düzene koyan, işi yoluna koyan. / dü zer: *dü* Far. 2 sayısı, sayı sıfatı. ; *zer* Far. altın. (G. 264/1)
- eb dāl: *eb* Ar. baba. ; *dāl* Ar. Arap alfabesinden bir harf, iki büküm olmuş boy. / abdāl: *abdāl* Ar. abdal, dünyadan el etek çekmiş kişi. ; eb dāl: *eb* Ar. baba. ; *dāl* [dall] Ar. işaret eden, gösteren. (R. 252)

eb kār: *eb* Ar. baba, ata. ; *kār* Far. iş, uğraş. / ebkār: *ebkār* Ar. kızıoğlan kızlar. (G. 2085/2)

eb kem: *eb* Ar. baba. ; *kem* Far. kötü, art niyetli. / ebkem: *ebkem* Ar. dilsiz, lâl. (G. 1852/5)

eb u cedd: *eb* Ar. baba. ; *cedd* Ar. atalar. / ebced: *ebced* Ar. ebcet hesabı. (G. 1837/6)

ebārīk: *ebārīk* Ar. ibrikler, su kapları. / ibā rīk: *ibā* Ar. sakınma, uzak durma. ; *rīk* Ar. ağız suyu. (R. 392)

ebede: *e.+de* T. ebe, doğumu gerçekleştiren kadın veya doktor. / ebede: *e.+e* Ar. sonu olmayan gelecek zaman. / ebe de: *e.+e* Ar. baba, ata. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1317/1-2)

ebī dile: *ebī* Ar. baba. ; *d.+e* Far. gönül. [gönül babası] / ebīd ile: *ebīd* Ar. sonsuz, ebedî. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1590/1)

ebī: *ebī* Ar. kabul edilmez, reddedilmiş. / ebi: *e.+i* Ar. baba, ata. (G. 1953/3)

ebīde: *e.+de* Ar. baba, ata. / ebīde: *e.+e* Ar. ebedi, kalıcı, daimi. (G. 1742/5)

ebkār: *ebkār* Ar. kızıoğlan kızlar. / eb kār: *eb* Ar. baba, ata. ; *kār* Far. iş, uğraşı. (R. 19)

ebkem: *ebkem* Ar. dilsiz, lâl. / eb kem: *eb* Ar. baba. ; *kem* Far. kötü. (R. 313)

ebnāmı: *e.+mı* Ar. çocuklar, oğullar. / eb nāmī: *eb* Ar. baba, ata. ; *nāmī* Far. ünlü, ün sahibi. (Kt. 18/1-2)

ebnāniñ: *e.+nıñ* Ar. oğullar, çocuklar. / eb nāniñ: *eb* Ar. baba, ata. ; *n.+niñ* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. (Kt. 138/1-2)

ebnāsı: *e.+sı* Ar. çocuklar, oğullar. / eb nāsī: *eb* Ar. baba. ; *nāsī* Ar. unutan. (Ks. 2/8)

ebnāsı: *e.+sı* Ar. çocuklar. / eb nāsī: *eb* Ar. baba, ata. ; *nāsī* Ar. unutan. (G. 1950/1)

ebniye: *ebniye* Ar. binalar, yapılar. / eb niye: *eb* Ar. baba, ata. ; *niye* T. niye, niçin. (R. 539)

ebri sīm: *e.+i* Far. bulut. ; *sīm* Far. gümüş. / ebrīsīm: *ebrīsīm* Far. ipek. (G. 1321/2)

ebrişim: *ebrişim* [ebrişüm] Far. ipek. / ebr işim: *ebr* Far. bulut. ; *i.+im* T. iş, uğraşı. (R. 349)

ebşarı: *e.+ı* Ar. gözler. / eb şarı: *eb* Ar. baba, ata. ; *şarı* T. sarı renk. (R. 20)

ebyāta: *e.+a* Ar. beyitler. / eb yata: *eb* Ar. baba, ata. ; *y.-a* T. yatmak. (R. 385)

ecel: *ecel* [ecell] Ar. pek büyük. / ecel: *ecel* Ar. ecel, belirlenmiş vakit, ölüm vakti. (G. 1934/2)

eclâf: *eclâf* Ar. rezil ve alçak kişiler. / aç lâf: *aç*- T. açmak. ; *lâf* Far. söz, konuşma. (G. 1336/1)

ecrām: *ecrām* Ar. cansızlar. / ecr am: *ecr* Ar. ücret, karşılık. ; *am* T. kadınlık organı. (R. 263)

edāsı hancer: *e.+sı* Ar. eda, tarz, üslup. ; *hancer* Ar. hançer, bıçak. / suhan cer: *suhan* Far. söz. ; *cer* [cerr] Ar. para, kazanç. (R. 317)

ederse karı: *e.-erse* T. etmek, yapmak. ; *karı* T. karı, kadın. / eder sekarı: *e.-er* T. etmek. ; *s.+ı* Ar. cehennem. (G. 1990/3)

Edibā gāyile: *Edibā* Ar. Far. ey Edib anlamında ünlem. ; *gāyile* Ar. sıkıntı, dert. / ağayile: *a.+yile* T. ağa. (G. 1484/5)

Edibā keyān: *Edibā* Ar. Far. ey Edib anlamında ünlem. ; keyān Far. padişahlar. / bākiyān: *bākiyān* Ar. Far. ağlayanlar. (G. 589/5)

ednāsı: *e.+sı* Ar. en alçak, en aşağı. / ednāsı: *e.+ı* Ar. pislikler. (G. 1866/1)

efā'î: *efā'î* Ar. engerek yılanları. / -i Rifā'î: Şeyh-i *Rifā'î* Ar. bir tarikat kurucusu. (G. 260/2)

eflâkin: *e.+in* Ar. felekler. / mu'arref lâkin: mu'arref Ar. tarif edilmiş, bildirilmiş. ; *lâkin* Ar. ancak, lâkin. (G. 1109/2)

eger hâne: *eger* Far. eğer, şayet. ; *hâne* Far. ev. / eger hâne: *eger* T. eğer, at eğeri. ; *hâne* Far. dükkan. (G. 2053/1)

eger kaş: *e.-er* T. eğmek. ; *kaş* T. kaş. / eger kaş: *eger* T. at eğeri. ; *kaş* T. at eğerinin ön ve arka kısmında yer alan en tümsek kısımlar. (G. 1068/1)

egerin şâf: *e.+in* T. at eğeri. ; *şâf* Ar. dizi, sıra. / eger inşâf: *eger* Far. eğer, şayet. ; *inşâf* Ar. insaf. (G. 1077/1)

egerleriz: *e.-erleriz* T. eğmek. / egerleriz: *e.-riz* T. eğerlemek, ata eğer vurmak. (G. 725/1)

ehdāb ile: *ehdāb* Ar. kirpikler. ; *ile* T. ile bağlacı. / ehdā bile: *ehdā* Ar. en güvenilir rehber. ; *b.-e* T. bilmek eylemi. (G. 1669/1)

ehli lec: *e.+ı* Ar. yakın kişiler, eş. ; *lec* [lecc] Ar. diretme, ısrar etme. / ihlilec: *ihlilec* Ar. tohumları müşhil olarak kullanılan bir bitki, kara helile veya sarı helile denilen ilaç. (G. 77/1)

- ekābir zāda: *ekābir* Ar. ulular, büyükler. ; *z.+a* Ar. gıda, azık, yiyecek. / *ekābir-zāde*: *ekābir-zāde* Ar. Far. soylu, uluların soyundan. (G. 1320/1)
- ekbād: *ekbād* Ar. karaciğerler. / *ek bād*: *ek-* T. ekmek, herhangi bir şey ekmek. ; *bād* Far. rüzgar, yel. (G. 2003/2)
- ekber: *ekber* Ar. en büyük. / *ek ber*: *ek-* T. ekmek., tohum ekmek. ; *ber* Far. sine, göğüs. (R. 159)
- ekinne: *ekinne* Ar. perdeler, örtüler. / *ekin ne*: *ekin* T. ekin, ekilen şey. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (R. 538)
- ekmeli: *e.+i* Ar. en kâmil olan. / *ekmeli*: *e.-meli* T. ekmek, herhangi bir şey ekmek. (G. 2059/1)
- eknān: *eknān* Ar. evler, odalar. / *ek nān*: *ek-* T. bir şey ekmek. ; *nān* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. (G. 2042/1)
- eknān: *eknān* Ar. perdeler. / *ek nān*: *ek-* T. ekmek, toprağa bir şey ekmek. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 851/3)
- eksin biçsin: *e.+sin* T. ek, ilave kumaş parçası. ; *b.-sin* T. biçmek, kumaş kesmek. / *eksin biçsin*: *e.-sin* T. ekmek, tohum ekmek. ; *b.-sin* T. biçmek, ekin biçmek. (Mf. 67)
- eksün: *eksün* Far. ipek kumaş. / *eksün*: *e.-sün* T. ekmek eylemi. (G. 1616/1)
- ekyās: *ekyās* Ar. para keseleri. / *ek yās*: *ek-* T. toprağa herhangi bir şey ekmek. ; *yās* Ar. yas, keder. (G. 1872/1)
- el bette yer: *e/T.* el. ; *b.+e* Ar. tiftikten yapılmış şal. ; *yer* T. yer, mekan. / *elbette yer*: *elbette* T. elbette, muhakkak. ; *y.-r* T. yemek, gıdalanmak. (Mf. 104)
- el yıkar: *e/T.* el. ; *y.-r* T. yıkamak, temizlemek. / *el yıkar*: *e/T.* el, başkası. ; *y.-ar* T. yıkmak, talan etmek. (G. 271/1)
- el yitirir: *e/T.* el. ; *y.-irir* T. yetmek, yetişmek, ulaşmak. / *el yitirir*: *e/T.* el, yabancı. ; *y.-ir* T. yitirmek, yok etmek, kaybetmek. (Mf. 69)
- elbāb: lü'l-*elbāb* Ar. akıl sahipleri. / *al bāb*: *al-* T. almak. ; *bāb* Far. hak, hakkedilen şey. / *el bāb*: *e/T.* el, yabancı. ; *bāb* Ar. kapı. (R. 109)
- elbāb: ulü'l-*elbāb* Ar. akıl sahipleri. / *el bāb*: *e/T.* el. ; *bāb* Ar. kapı. (R. 567)
- elbāb: ulü'l-*elbāb* Ar. akıllılar, akıl sahipleri. / *el bāb*: *e/T.* el. ; *bāb* Ar. kapı. (G. 1578/2, G. 1004/2)
- ele mi: *e.+e* T. el. ; *mi* T. mi, soru eki. / *elemi*: *e.+i* Ar. elem, keder. (R. 569)

elemi nāy ile: *e.+i* Ar. elem, keder. ; *nāy* Far. ney, üflemeli bir musikî alet. ; *ile* T. ile bağlacı. / ala mīnā ile: *a.-a* T. almak. ; *mīnā* Far. kadeh, sırça. ; *ile* T. ile bağlacı. / elemi nā'ile: *e.+i* Ar. elem, keder. ; *n.+e* Ar. bir şeye sahip olan, amacına ulaşan. (Nz. 54)

elgāzı: *e.+ı* Ar. lügazlar. / el gāzī: *e/T* T. el. ; *gāzī* Ar. gaza eden, savaşı. (R. 407)

elime: *e.+ime* T. el. / elīme: *e.+e* Ar. elim, acıklı, fena. (G. 166/1)

elime: *e.+ime* T. el. / elīme: *elīme* Ar. elim olan, acıklı. (G. 569/2)

elķāb: *elķāb* Ar. lakaplar, ünvanlar. / el ķab: *e/T* T. el. ; *ķab* T. kap, yemek kabı. (G. 1499/1)

elkende: *e.+de* Ar. kekemelik, dilde pelteklik. / el kende: *e/T* T. el, yabancı. ; *kende* Far. kesilmiş. (G. 1278/1)

elma ile rāhe: *elma* T. elma meyvesi. ; *rāhe* Ar. avuç içi, el ayası. / el mā ile rāha: *e/T* T. el. ; *mā* Ar. su. ; *r.+a* Ar. şarap. (G. 1674/1)

elma'ī deyi: *elma'ī* Ar. pek anlayışlı, uyumlu adam. ; *deyi* [deyü] T. diyerek. / al ma'īdeyi: *al-* T. almak. ; *m.+yi* Ar. karnı tok, midesi dolu. (G. 1859/1)

elmāsi: *e.+ı* Yun. elmas, kıymetli bir taş. / elması: *e.+sı* T. elma meyvesi. (G. 1872/2)

elsine: *elsine* Ar. diller, lisanlar. / el sine: *e/T* T. el. ; *sine* Ar. uyku, uyuklama. (G. 1087/1)

em el: *em-* T. emmek. ; *e/T* T. el. / emel: *emel* Ar. emel, arzu. (G. 1051/1)

emāneten: *emāneten* Ar. emanet olarak. / emāna ten: *e.+a* Ar. eman, güven. ; *ten* Far. ten, gövde. (G. 1107/1)

emānī: *emānī* Ar. arzular, istekler. / emānı: *e.+ı* T. güvende olma. (G. 1962/2)

emānī: *emānī* Ar. eman ve güvenle ilgili. / emānī: *emānī* Ar. arzular, istekler. (G. 536/1)

emārāt: *emārāt* Ar. alametler, belirtiler. / emārāt: *emārāt* Ar. beylikler, yönetmeler. (G. 1952/3)

eme: *eme* Ar. cariye, kadın hizmetçi. / eme: *e.-e* T. emmek. (G. 1277/2)

emel: *emel* Ar. emel, arzu. / em el: *em* T. ilaç, deva. ; *e/T* T. el. (G. 693/3)

emelāna: *e.+a* Far. emeller. / eme lāne: *eme* Ar. cariye. ; *lāne* Far. yuva. (G. 1316/3)

emeli: *e.+i* Ar. emel, gaye. / emeli: *e.-eli* T. emmek. (G. 1921/3)

emi n'eyler: *e.+i* T. ilaç, deva. ; *n'*[ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / emîn eyler: *emîn* Ar. emin, güvende. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 186/3)

emi rinde: *e.+i* T. ilaç, deva. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / emîrinde: *e.+inde* Ar. emir, önder, lider. (G. 1367/2)

emkine: *emkine* Ar. mekanlar, yerler. / em ki ne: *em-* T. emmek. ; *ki* T. ki bağlacı. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (Mf. 66)

emlese: *e.+e* Ar. pürüzsüz, cilalı. / emlese: *e.-se* T. ilaçlama, tedavi etme. (G. 1312/1)

emniyyet: *emniyyet* Ar. emniyet, güven. / em niyyet: *em* T. ilaç, deva. ; *niyyet* Ar. niyet, azim. (Nz. 31)

emrâzı: *e.+ı* Ar. hastalıklar. / em râzı: *em* T. ilaç, deva. ; *râzî* Ar. razı olan, kabul eden. (G. 1907/1)

emrede: *e.+e* Ar. yüzünde henüz tüy bitmemiş çocuk. / emre de: *e.+e* Ar. emir, emredilen şey. ; *de* T. de, da bağlacı. (Kt. 70/1-2)

emrūd: *emrūd* Far. armut meyvesi. / em rūd: *em-* T. emmek. ; *rūd* Far. ırmak, nehir. (R. 381)

emse: *e.-se* T. emmek eylemi. / emse: *e.+e* Ar. dün. (G. 1684/1)

emsem: *e.-sem* T. emmek eylemi. / emsem: *e.+sem* T. ilaç, deva. (G. 1852/1)

enām: *enām* Ar. yaratılmışlar, halk. / anam: *a.+m* T. anne. (G. 701/9)

enāmîl-i: *enāmîl* Ar. parmak uçları. / enām ile: *enām* Ar. halk, insanlar. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1439/5)

enîne yer: *e.+e* Far. inleme. ; *yer* T. yer, fırsat. / anı ne yer: *anı* T. onu. ; *ne* Far. ne bağlacı. ; *yer* T. yeryüzü, dünya. / anı ne yer: *anı* T. onu. ; *ne* T. ne, soru sıfatı. ; *y.-r* T. yemek, gıdalanmak. (Nz. 15)

eñsemizi: *e.+mizi* T. ense, boynun arka tarafı. / eñ semizi: *eñ* T. en, derecelendirme sıfatı. ; *s.+i* T. semiz, şişman, besili. / añsam izi: *a.-sam* T. anmak, yadetmek. ; *i.+i* T. iz, belirti, kalıntı. (G. 1912/1-2)

er cāyı: *er* T. er, kişi. ; *c.+ı* Far. yer, mekan. / ercāyı: *e.+yı* Ar. taraflar, yönler. / ercāyı: *e.+yı* Ar. daha fazla isteme, arzu etme. (R. 598)

er imiş: *er* T. er, yiğit. ; *i.-miş* T. imek. / erimiş: *e.-miş* T. erimek. / er imiş: *er* T. erken. ; *i.-miş* T. imek. (R. 182)

er kâbiliyyet: *er* T. er, kişi. ; *kâbiliyyet* Ar. kabiliyet, yetenek. / erkā beliiyyet: *erkā* Ar. üstün. ; *beliiyyet* Ar. keder, sıkıntı, bela. (G. 2022/1)

er kâdir: *er* T. er, kişi. ; *kâdir* Ar. kadir, gücü yeten. / er kâdir: *e.+dır* Ar. daha yüce, daha yüksek. (G. 330/2)

er kâkûm: *er* [eger] Far. eğer, şayet. ; *kâkûm* Ar. kuzey kutbunda yaşayan ve kürkünden yararlanılan bir hayvan. / er kâ kûm: *er kâ* Ar. daha yüksek. ; *kûm* T. kum, ufalmış taş parçası. (G. 1138/1)

er kâmişine: *er* T. er, kişi. ; *k.+ine* Ar. gömlek, deri. / er kâmi şina: *e.+ı* Ar. rakamlar. ; *şina*- T. sınamak, denemek. (Kt. 23/1-2)

er kâsimelik: *er* [eger] Far. eğer, şayet. ; *k.+lik* Ar. iki şeyi bölen, ayıran. / ar kâsi melik: *a.+sı* T. arka, destek. ; melik Ar. hükümdar, padişah. (Mf. 27)

er tekâ: *er* T. kişi. ; *tekâ* Ar. takva, kötülüklerden sakınma. / irtikâ: *irtikâ* Ar. yükselme, yücelme. (G. 1216/1)

er: *er* T. er, yiğit. / er-: *er-* T. ermek, yetişmek. (G. 116/5)

erâkim: *e.+im* Ar. misvak ağacı. / ara kim: *ara-* T. aramak. ; *kim* T. kim. (G. 185/1)

erbâb: *erbâb* Ar. ehil olanlar, beceri sahibi olanlar. / er bâb: *er* T. er, yiğit. ; *bâb* Ar. kapı. (G. 1578/3)

ercâ: *ercâ* Ar. taraflar, yönler. / er câ: *er* T. er, kişi. ; *câ* Far. yer, makam. (G. 21/1)

ercâ: *ercâ* Ar. taraflar, yönler. / er câ: *ercâ* Ar. daha fazla istenen. (G. 2169/2)

erdâda: *a.+da* Far. hilekârlık. / er dâda: *er* T. er, kişi. ; *d.+a* Far. adalet. (G. 1619/1)

erdâsına: *e.+sına* Ar. daha kötü olan. / er dâsına: *er* T. er, kişi, yiğit. ; *d.+ına* Far. orak. (G. 1724/2)

erdiyeyiz: *e.+yiz* Ar. hırkalar, dervişlerin omuzlarına attıkları örtüler. / er diyeyiz: *er* T. er, yiğit. ; *d.-yeyiz* T. demek, söylemek. (R. 30)

ergâd: *ergâd* Ar. hâli vakti yerinde olma, varlıklı olma. / er gâd: *er* T. kişi. ; *gâd* Ar. yarın, erte. (Kt. 145/1-2)

ergânûn: *ergânûn* Far. org, bir musikî aleti. / ar gâ nûn: *a.+a* T. arık, su kanalı. ; *nûn* Ar. balık. (G. 181/2)

eri kede: *e.+i* T. er, asker. ; *k.+e* Far. çalışma, çabalama. / erikedede: *e.+de* Ar. taht, padişah tahtı. (G. 1704/4)

eri keyi: *e.+i* T. er, yiğit. ; *k.+i* [keyy] dağlanmış yara. / erikeyi: *e.+yi* Ar. taht. (G. 2108/1)

er kâ: *er kâ* Ar. çok yüksek, pek ulu. / ar kâ: *ar kâ* T. arka, geri taraf. (Mf. 27)

er kâ: *er kâ* Ar. pek yüksek. / ar kâ: *ar kâ* T. arka. (G. 1621/3, G. 2078/4)

erķāmı: *e.+ı* Ar. rakamlar. / erķā mı: *erķā* Ar. pek yüksek. ; mı T. mı, soru eki. (G. 2081/1)

erken izimde: *erken* T. erken, daha önce. ; *i.+imde* T. iz, işaret. / er kenizim de: *er* T. er, erkek. ; *k.+im* Far. carıye. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1599/1)

eşam: *eşam* [eşamm] Ar. sağır. / aşam: *a.-am* T. asmak. (G. 2077/3)

esāma: *e.+ma* Ar. merhem, ilaç. / esāme: *esāme* [esāmī] T. < Ar. isimler. (G. 274/1)

esāsı: *e.+sı* Ar. acı, keder, üzüntü. / esāsı: *e.+ı* Ar. temel. (G. 1081/1, G. 1089/1)

esāṭire: *e.+e* Ar. masallar, uydurma hikâyeler. ; esā ṭire: *esā* Ar. merhem, deva. ; *ṭire* Ar. kötü fal. (G. 1547/2)

ese de: *e.-e* T. esmek. ; *de* T. de, da bağlacı. / esede: *e.+e* Ar. aslan. (R. 555)

esel: *esel* Ar. sivri uçlu demir silah, ok vs. / 'asel: 'ase/ Ar. bal. (G. 1238/1)

eseli: *e.+i* Ar. oklar. / eseli: *e.-eli* T. esmek. (G. 1987/1)

esen: *esen* T. esen, esmekten. / esen: *esen* T. esen, esenlik içinde olan. (G. 263/4)

eser: *e.-er* T. esmek. / eşer: *eşer* Ar. eser, iz, etki. (Th. 36/1)

esleme: *e.-me* T. dinlemek, kulak vermek, uymak. / esleme: *e.+e* Ar. daha güvenilir, pek sağlam. (G. 1277/3)

esmāyı: *e.+yı* Ar. gökler, semalar. / esmāyı: *e.+yı* Ar. isimler. / es māyī: *es-* T. esmek. ; *māyī* Ar. su ile ilgili, suya ait. (R. 9)

esme rind ile: *esme-* T. esmek, hızla koşmak. ; *rind* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. ; *ile* T. ile bağlacı. / esmerinde: *e.+inde* T. esmer, kara tenli. (G. 382/3)

eşnām: *eşnām* Ar. putlar, resimler. / aş nām: *aş-* T. asmak. ; *nām* Far. ad, ün. (G. 1804/1)

esnānīñ: *e.+nīñ* Ar. daha yüksek. / esnānīñ: *e.+nīñ* Ar. dişler. (G. 824/3)

es'ār: *es'ār* Ar. satılan mallara konan fiyatlar, narhlar. / es 'ār: *es-* T. esmek. ; 'ār Ar. ar, utanma, haya. (G. 1542/1)

esre: *e.+e* Ar. esirlik, tutsaklı. / esre: *esre* T. esre, kesre. (R. 497)

eşcān: *eşcān* Ar. gamlar, kederler. / eş cān: *eş-* T. bir işe koşuşturmak. ; *cān* Far. can. (G. 1671/1)

eşer: *e.-er* T. koşmak, koşuşturmak. / eşer: *eşer* [eşerr] Ar. daha şerli, çok kötü. (G. 212/1)

eşhâş: *eşhâş* Ar. kişiler, şahıslar. / eş hâş: *eş-* T. koşuşturmak. ; *hâş* Ar. seçkin, ilerigelen. (G. 1683/1)

eşk âl: *eşk* Far. gözyaşı. ; *âl* Far. < T. al, kırmızı. / eşkâl: *eşkâl* Ar. eşkal, şekiller, görünüm. (G. 587/1)

eşk-bâr: *eşk-bâr* Far. ağlayan, gözleri yaş dolu. / eş kibâr: *eş-* T. koşuşturmak. ; *kibâr* Ar. büyükler, ulular, kibar. (G. 1430/1)

eşkin: *eşkin* T. salınmadan yürüyen at. / eşkin: *e.+in* Far. gözyaşı. (G. 978/1)

eşkistedir: *e.+dir* Far. kırık, kırılmış. / eşk istedir: *eşk* Far. gözyaşı. ; *i.+dir* T. istemek. (G. 503/1)

eşk-rizân: *eşk-rizân* Far. gözyaşı döken. / eş girizân: *eş-* T. koşmak, süratle gitmek. ; *girizân* Far. kaçan. (G. 886/1)

eşme: *eşme* T. eşme, koşma, koşuşturma. / eşme: *eşme* T. eşme, kazıma. (G. 2161/2)

eşyâsı: *e.+sı* Ar. eşya. / eş yâsı: *eş-* T. bir işe koşuşturmak. ; *y.+ı* T. yas, taziye. (G. 1621/1)

et dizinde: *et-* T. etmek, yapmak. ; *d.+inde* T. diz. / etdi zinde: *e.-di* T. etmek, yapmak. ; *zinde* Far. diri, canlı. (R. 575)

et kıyâs ider: *et* T. et. ; *kıyâs* Ar. kıyas, karşılaştırma, zannetme. ; *i.-er* T. etmek, yapmak. / etkıyâsı: *e.+sı* Ar. takva sahipleri, günahlardan sakınanlar. (G. 111/9)

et mekkâsa: *et-* T. etmek. ; *m.+a* Ar. vergi veya öşür toplayan memur. / etmek kâse: *e.-mek* T. etmek. ; *kâse* Ar. kase, içki kadehi. (R. 140)

et memeryem: *et-* T. etmek, yapmak. ; *memeryem* [memerr] Ar. geçilecek yer. ; *yem* Ar. deniz. / etme Meryem: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *Meryem* Ar. İsa peygamberin annesi. (Kt. 124/1-2)

et mesîr: *et-* T. etmek, yapmak. ; *mesîr* Ar. gezip dolaşma, gezinti yeri. / etme sîr: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *sîr* Far. sarımsak. (G. 1053/3)

et meyelâne: *et-* T. etmek, yapmak. ; *meyelâne* Ar. eğilimli, yatkın. / etmeye lâne: *e.-meye* T. etmek, yapmak. ; *lâne* Far. yuva. (Kt. 139/1-2)

etdi cân: *e.-di* T. etmek, yapmak. ; *cân* Far. can. / et tîcân: *et-* T. etmek, yapmak. ; *tîcân* Ar. taşlar. (G. 2049/1)

etdi sebû: *e.-di* T. etmek, yapmak. ; *sebû* Far. şarap testisi. / etdise bu: *e.-dise* T. etmek, yapmak. ; *bu* T. bu, işaret zamiri. (Kt. 62/1-2)

eteginde: *e.+inde* T. etmek. / et ekinde: *et* T. et. ; *e.+de* T. ekin. (R. 244)

- etkīyānīñ: *e.+niñ* Ar. takva sahipleri, dinen yasaklanmış şeylerden kaçınanlar. / et kıyānīñ: *et* T. et. ; *k.-aniñ* T. kıymak, küçük küçük parçalara ayırmak. (G. 429/1)
- etkīyāsı: *e.+sı* Ar. takva sahipleri, dindarlar. / et kıyāsı: *et* T. et. ; *k.+ı* Ar. kıyas, karşılaştırma. (G. 1089/2)
- etme cānīnīñ: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *c.+niñ* Ar. canı, cana kıyan. / et mecānīnīñ: *et-* T. etmek, yapmak. ; *m.+iñ* Ar. deli, divane olanlar. (Kt. 115/1-2)
- etme dāyin: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *dāyin* Ar. borç veren, alacaklı. / et medāyin: *et-* T. etmek. ; *medāyin* Ar. şehirler, kentler. (G. 2063/1)
- etme dede: *e.-me* T. etmek eylemi. ; *dede* T. dede, büyükbaba. / et medede: *et-* T. etmek eylemi. ; *m.+e* Ar. yardım. (G. 1553/2)
- etme dede: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *dede* T. dede, büyükbaba. / et medede: *et-* T. etmek, yapmak. ; *m.+e* Ar. medet, yardım etme. / etmede de: *e.+de* T. etmek eylemi. ; *de* T. de, da bağlacı. (R. 532)
- etme hāl: *e.-me* T. etmek. ; *hāl* Ar. hâl, durum. / et muhāl: *et-* T. etmek. ; *muḥāl* Ar. muhal, imkânsız. (G. 2056/3)
- etme keşide: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *keşide* Far. çekilmiş, uzatılmış. / etmege şide: *e.-mege* T. etmek, yapmak. ; *şide* Far. ışık, nur. (G. 1741/5)
- etme memnūn: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *memnūn* Far. memnun, beğenilmiş. / etmemem nūn: *e.-memem* T. etmek, yapmak. ; *nūn* Ar. balık. (G. 2098/2)
- etme mercū: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *mercū* Ar. istenen, arzulanan. / et memmer cū: *et-* T. etmek, yapmak. ; *memer* Ar. geçilecek yer. ; *cū* Far. nehir, akarsu. ; (G. 819/1)
- etme nām: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *nām* Far. ad, san. / et menām: *et-* T. etmek, yapmak. ; *menām* Ar. rüya, uyku. (G. 669/1)
- etme niyyet: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *niyyet* Ar. niyet, istek. / et meniyyet: *et-* T. etmek, yapmak. ; *meniyyet* Ar. ecel, ölüm. (G. 2172/1)
- etme ‘āde: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; ‘āde Ar. adet, alışkanlık. / et me‘āda: *et-* T. etmek, yapmak. ; *m.+a* Ar. öteki dünya, ahiret. (G. 1337/2)
- etme rāhim: *e.-me* T. etmek. ; *r.+ım* Far. yol. / et merāhim: *et-* T. etmek. ; *merāhim* Ar. merhemler. (G. 1026/1)
- etme sâ’il: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *sâ’il* Ar. dilenen. / et mesâ’il: *et-* T. etmek, yapmak. ; *mesâ’il* Ar. meseleler, sorunlar. (G. 1975/1, Mf. 58)

etme sâyede: *e.-me* T. etmek eylemi. ; *s.+de* Far. gölge. / mesâya da: *m.+ya* Ar. akşam. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1375/1)

etme sinân: *e.-me* T. etmek. ; *sinân* Ar. mızrak. / etmesi nân: *e.-mesi* T. etmek. ; *nân* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. (G. 1929/1)

etme tîn: *e.-me* T. etmek. ; *tîn* Ar. incir meyvesi. / et metîn: *et-* T. etmek. ; *metîn* Ar. sağlam, muhkem. (G. 1079/2)

etme vâşî: *e.-me* T. etmek. ; *vâşî* Ar. karışık söz, hayvanlara sahip kişi. / et mevâşî: *et-* T. etmek. ; *mevâşî* Ar. koyun ve öküz gibi hayvanlar. (G. 1090/1)

etme yede: *e.-me* T. etmek eylemi. ; *y.+e* Ar. el. / et meye de: *et-* T. etmek eylemi. ; *m.+e* Far. şarap. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1398/2)

etme yem: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *yem* [yemm] Ar. deniz. / etmeyem: *e.-meyem* T. etmek, yapmak. (G. 930/1)

etme yemîni mâye: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *y.+i* Ar. yemin, and. ; *mâye* Far. maya. / etmeye mi nîm aya: *e.-meye* T. etmek, yapmak. ; *mi* T. mi, soru eki. ; *nîm* Far. yarı, yarım. ; *a.+a* T. ay, sevgili. (R. 208)

etmedin dârûya: *e.-medin* T. etmek, yapmak. ; *d.+ya* Far. deva, ilaç. / etme dîn-dâr uya: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *dîn-dâr* Ar. Far. dindar, dinine bağlı. ; *u.-a* T. uymak, ardısıra gitmek. (R. 176)

etmegi n'eyler: *e.+i* [etmek] T. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. ; *n'* [ne] ne T. ne, soru zamiri. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / et mekîn eyler: *et* T. et. ; *mekîn* Ar. oturan, yerleşen. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 161/1)

etmek der-i bâl: *e.-mek* T. etmek eylemi. ; *der* Far. kapı. ; *bâl* Ar. kalp, gönül. / etmekde rîbâl: *e.-mekde* T. etmek eylemi. ; *rîbâl* Ar. arslan. (G. 1818/1)

etmek kâr: *e.-mek* T. etmek, yapmak. ; *kâr* Far. iş. / et mekkâr: *et-* T. etmek, yapmak. ; *mekkâr* Ar. çok hilekar olan. (G. 1772/1)

etmek: *e.-mek* T. etmek, yapmak. / etmek: *e.-mek* T. ateşe yakın tutup pişirmek. (G. 1020/2)

etmekde remād: *e.-mekde* T. etmek. ; *remād* Ar. kül. / etmek derem ad: *e.-mek* T. etmek. ; *d.-rem* T. demek. ; *ad* T. ad, san. (G. 2072/3)

etmesen cîde: *e.+mesen* T. etmek, yapmak. ; *c.+e* Ar. boyun. / etme sencîde: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *sencîde* Far. tartılmış, ölçülmüş. (G. 1330/2)

etmeyem: *e.-meyem* T. etmek, yapmak. / etme yem: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *yem* [yemm] Ar. deniz. (Th. 12/1)

etmeyi ter: *e.-meyî* T. etmek, yapmak. ; *ter* Far. ıslak, nemli. / etme yiter: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *y.-er* T. yetmek, kafi gelmek. (R. 495)

etse cūd: *e.+se* T. etmek eylemi. ; *cūd* Ar. bağış, ihsan. / et sūcūd: *et-* T. etmek eylemi. ; *sūcūd* Ar. secde etme. (G. 1376/2)

etse 'ir: *e.-se* T. etmek, yapmak. ; 'ir Ar. yüklü kervan. / et sa'ir: *et-* T. etmek, yapmak. ; *sa'ir* Ar. ateş dili, alevi. (G. 1053/2)

ev rām: *ev* T. ev. ; *rām* Far. ram, hazır. / evrām: *evrām* Ar. veremler, vücutta peyda olan şişlikler. (G. 694/1)

evānī: *evānī* Ar. kap kacaklar. / evānı: *e.+ı* Ar. vakitler, zamanlar. (G. 399/3)

evbār: merdum-*evbār* Far. insan yutan. / evbār: *evbār* Ar. tavşanlar. (G. 2115/1)

evbāşı ne: *e.+ı* Ar. evbaş, ayak takımı, aşâğılık kimse. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / ev başına: *ev* T. ev. ; *b.+ına* T. baş, üst. / evbāşına: *e.+ına* Ar. ayak takımı, aşâğılık kimse. (R. 96)

evdiyeyiz: *e.+yiz* Ar. vadiler, dereler. / ev diyeyiz: *ev* T. ev. ; *d.-yeyiz* T. demek, söylemek. (R. 549)

evhāli: *e.+i* Ar. mekanlar, yerler. / ev hāli: *ev* T. ev. ; *h.+i* Ar. hāl, durum. (R. 498)

eviddā: *eviddā* Ar. dostlar, âşıklar. / o vid dā: *o* T. o, işaret zamiri. ; *vid* [vidd] Ar. sevgi. ; *dā* Ar. hastalık. (G. 1865/1)

evkāf: *evkāf* Ar. vakıflar. / ev Kāf: *ev* T. ev. ; *Kāf* Ar. efsanevi bir dağ. (G. 1118/1)

evlā: *evlā* Ar. evla, daha önemli. / ev lā: *ev* T. ev. ; *lā* Ar. hayır anlamında cevap sözcüğü. (R. 521)

evlāda: *e.+da* Ar. evla, daha önemli olan. / evlāda: *e.+a* Ar. çocuklar. (R. 455)

evlād-ı yār: *evlād* Ar. çocuklar. ; *yār* Far. dost. / evlā diyār: *evlā* Ar. evla, öncelikli. ; *diyār* Ar. diyar, memleket. (G. 501/1)

evlādı: *e.+ı* çocuklar. / avladı: *a.-dı* T. avlamak. (R. 454)

evlādına: *e.+ına* Ar. evlat, çocuklar. / evlā dīne: *evlā* Ar. evla, öncelikli. ; *d.+e* Ar. din. (R. 146)

evli yayı: *evli* T. evli, bekar olmayan. ; *y.+ı* T. yay, erkeklik organı. / evliyāyı: *e.+yı* Ar. evliya, veliler. (Kt. 207/1-2)

evşāfi: *e.+ı* Ar. evsaf, vasıflar. / ev şāfi: *ev* T. ev. ; *şāfi* Ar. saf, temiz. (G. 1994/1)

evşānı: *e.+ı* Ar. putlar. / ev şānı: *ev* T. ev, aşığın kalbi. ; *şānı* Ar. ikinci. (R. 332)

evvel: *evvel* Ar. evvel, önce. / mü'evvel: *mü'evvel* Ar. tevil edilmiş, başka anlama çekilmiş. (G. 298/1)

ey dide: *ey* Far. ey ünlemi. ; *dide* Far. göz. / eydide: *e.+de* Ar. eller. (R. 514)

ey leben: *ey* Far. ey, ünlem. ; *leben* Ar. süt. / eyle ben: *eyle-* T. eylemek, yapmak. ; *ben* T. ben, şahıs zamiri. (R. 152)

ey Mānī: *ey* Far. ey ünlemi. ; Mānī Far. meşhur Çinli ressam. / eymānī: *e.+ı* Ar. yeminler, andlar. (G. 2038/1)

eyā dide: *eyā* Far. ey ünlemi. ; *dide* Far. göz. / eyādide: *e.+de* Ar. eller. (G. 1513/1)

eyā mādē: *eyā* Far. nida harfī, ey. ; *mādē* Far. dişi. / eyāmāda: *e.+da* Ar. dullar, bekarlar. (G. 1181/1)

eyādiniñ: *e.+niñ* Ar. eller. / eyā dīniñ: *eyā* Far. ey, hey anlamında ünlem. ; *d.+iñ* Ar. din. (Th. 35/1)

eyl emek: *eyl* T. el, halk, insanlar. ; *emek* T. emek, çaba. / eylemek: *eylemek* T. eylemek eylemi. (G. 813/2)

eyle maḥal: *eyle-* T. eylemek, yapmak. ; *maḥal* [maḥall] Ar. mahal, yer, yurt. / eyleme ḥal: *e.-me* T. eylemek, yapmak. ; *ḥal* [ḥall] Ar. çözmek. (R. 80)

eyle meder: *eyle-* T. eylemek, yapmak. ; *meder* Ar. çamur, balçık. / eyleme der: *e.-me* T. eylemek, yapma. ; *der* Far. kapı. (G. 1018/4)

eyle mekmen: *eyle-* T. eylemek, yapmak. ; *mekmen* Ar. pusu, pusuya yatılan yer. / eylemek men: *e.-mek* T. eylemek. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1329/2)

eyle mekrübide: *eyle-* T. eylemek, yapmak. ; *m.+de* Ar. kederli olma, dertli olma. / eylemek rübide: *e.-mek* T. eylemek, yapmak. ; *rübide* Far. süpürülmüş, giderilmiş. (R. 535)

eyle meksebb: *eyle-* T. eylemek eylemi. ; *meksebb* Ar. kazanç, kazanç yeri. / eylemek seb: *e.-mek* T. eylemek eylemi. ; *seb* Ar. sövme, sövüp sayma. (G. 1419/1)

eyle meksūr: *eyle-* T. eylemek. ; *meksūr* Ar. kırılmış. / eylmemek sūr: *e.-mek* T. eylemek. ; *sūr* Ar. sevinç, neşe. (G. 1939/1)

eyle mekteb: *eyle-* T. eylemek. ; *mekteb* Ar. mektep, okul. / eylemek teb: *e.-mek* T. eylemek. ; *teb* Far. sıtma, yüksek ateş şeklinde kendini gösteren hastalık. (G. 2075/1)

eyle memkūr: *eyle-* T. eylemek. ; *memkūr* Ar. kızıla, kana boyanmış. / eylemem kūr: *e.-mem* T. eylemek. ; *kūr* Far. kör, görme özür. (G. 2153/1)

- eyle yamānı: *eyle-* T. eylemek. ; *y.+ı* T. yaman, kötü. / eyleyem anı: *e.-yem* T. eylemek. ; *anı* T. onu. (G. 1962/1)
- eyleme dār: *e.-me* T. eylemek. ; *dār* Ar. yer, yurt, konak. / eyle medār: *eyle-* T. eylemek. ; *medār* Ar. etrafında dönüp dolaşılan nokta, ana eksen. (Th. 8/2)
- eyleme kânı: *e.-me* T. eylemek. ; *k.+ı* Far. maden ocağı. / eyle mekânı: *eyle-* T. eylemek. ; *m.+ı* Ar. yer, mekan. ; eylemek anı: *e.-mek* T. eylemek. ; *anı* T. onu. (G. 1956/1-2)
- eyleme merdūd: *e.-me* T. eylemek eylemi. ; *merdūd* Ar. reddedilmiş, kabul edilmemiş. / memmer dūd: *memer* Ar. geçit, geçilecek yer. ; *dūd* Far. duman. (G. 1696/1)
- eylemek dirsek: *eyle-* T. eylemek, yapmak. ; *dirsek* T. dirsek. / eylemekdir seg: *e.+dir* T. eylemek, yapmak. ; *seg* Far. köpek, it. (Mf. 94)
- eylemek kār: *e.-mek* T. eylemek. ; *kār* Fa. iş, uğraş. / eyle mekkār: *eyle-* T. eylemek. ; *mekkār* Ar. çok hilekar olan. (G. 2030/1)
- eylemezse ḥālī bāl: *e.-mezse* T. eylemek. ; *ḥālī* Ar. boş. ; *bāl* Ar. gönül, kalp. / eylemez seḥālī bal: *e.-mez* T. eylemek. ; *s.+lı* Ar. cömertlik. ; *bal* T. bal, arılar tarafından yapılan gıda. (R. 2)
- eyler seḥālī: *e.-r* T. eylemek. ; *s.+lı* Ar. cömertlik. / eylerse ḥālī: *e.-rse* T. eylemek. ; *ḥ.+ı* Far. vücut beni. (G. 2006/1)
- eyler semen: *e.-r* T. eylemek, yapmak. ; *semen* Far. yasemin. / eylerse men: *e.-rse* T. eylemek, yapmak. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (R. 351)
- eylesek sen: *e.-sek* T. eylemek, yapmak. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. / seksen: *seksen* T. 80 sayısı. / seg sen: *seg* Far. köpek, it. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. (Nz. 51)
- eyleye mi: *e.-ye* T. eylemek, yapmak. ; *mi* T. mi soru eki. / eyle yemi: *eyle-* T. eylemek, yapmak. ; *y.+ı* Ar. deniz. (G. 1977/1)
- eyleye nānı: *e.-ye* T. eylemek. ; *n.+ı* Far. ekmek. / eyleyen anı: *e.-yen* T. eylemek. ; *anı* T. onu. (G. 1956/3)
- eymen: *eymen* Ar. sağ taraf. / ey men: *ey* Far. ey ünlemi. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 2012/1)
- eyre sāyil: *e.+e* Ar. sıcak kuzey rüzgarı. ; *sāyil* Ar. dilenen yoksul. / ey resāyil: *ey* Far. bir ünlem. ; *resāyil* Ar. risaleler, mektuplar. (G. 1796/1)
- eyser: *eyser* Ar. saol taraf. / ey ser: *ey* Far. ey ünlemi. ; *ser* Far. baş, kafa. (G. 2096/1)
- eytām: *eytām* Ar. yetimler. / ey tām: *ey* Far. ey, ünlemi. ; *tām* [tāmm] Ar. tam, eksiksiz. (G. 1930/1)

eyvāniñ: *e.+iñ* Ar. eyvan, köşk. / eyvāniñ: *e.+niñ* Far. eyvah, üzüntü belirten bir ifade. (G. 857/1)

eyvāniñ: *e.+iñ* Ar. eyvan, kubbe, köşk. / ayvaniñ: *a.+niñ* T. ayva meyvesi. (G. 857/2)

ezāna: *e.+a* Ar. namaz için yapılan çağrı. / ezā ne: *ezā* Ar. eziyet, incitme, sıkıntıya sokma. ; *ne* T. soru zamiri. (G. 1316/2)

ezeli: *e.+i* Ar. ezel, başlangıç. / ezeli: *e.-eli* T. ezmek. (R. 296)

ezmāni: *e.+i* Ar. zamanlar, vakitler. / ez Māni: *ez-* T. ezmek. ; *Māni* Far. meşhur bir Çinli ressam. (G. 2168/1)

ezrak: *ezrak* Ar. mavi. / ezrak: *ezrak* Ar. su kenarı veya cennet. (G. 597/1)

fāhim: *f.+im* Ar. ağız. / fāhim: *fāhim* Ar. anlayan, fehmeden. (G. 591/1)

fār-ı gam: *fār* Ar. fare, sıçan. ; *gam* Ar. gam, keder. / fāriğem: *f.+em* Ar. vazgeçmiş, rahat olan. (G. 2143/1)

Fārisi-dān: *Fārisi-dān* Far. Farsça bilen. / fār-ı sīdān: *fār* Ar. fare, sıçan. ; *sīdān* Ar. Far. kurtlar. (G. 1605/2)

fark: *farḳ* Ar. fark, ayırt etme. / fark: *farḳ* Ar. baş, kafa. (G. 549/4)

farḳa dāni: *f.+a* Ar. farketme, ayırtetme. ; *dāni* Ar. yakın. / ferḳadāni: *f.+i* Ar. Küçükayı yıldız kümesinde yer alan iki parlak yıldızın ortak adı. (G. 299/1)

farz: *farz* Ar. dinen mutlaka yapılması gereken iş. / farz: *farz* Ar. düşünce, sanma. (G. 1786/2)

fāyika sem: *f.+a* Ar. üstün, daha yukarıda olan. ; *sem* [semm] Ar. zehir. / bā-yı ḳasem: *bā* Ar. Arap alfabesinden bir harfin adı olup aynı zamanda gramerde yemin için kullanılır. ; *ḳasem* Ar. yemin, ahit. (G. 280/1)

felā ḥacı: *felā* Ar. israf, savurganlık. ; *ḥacı* Ar. hacı. / felāḥ acı: *felāḥ* Ar. kurtuluş, esenlik. ; *acı* T. acı, dert. (G. 392/1)

fer ağ: *fer* Far. süs, bezek. ; *ağ* [ak] T. ağ, akılık. / ferāğ: *ferāğ* Ar. vazgeçme. (G. 2136/1)

fer aḥcārında: *fer* Far. parlaklık. ; *a.+inda* Ar. taşlar. / feraḥ-cā rinde: *ferāḥ-cā* Ar. Far. yeri geniş olan. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. (Kt. 76/1-2)

fer cām: *fer* Far. parlaklık. ; *cām* Far. şarap kadehi. / fercām: *bed-fercām* Far. sonu kötü olan. (G. 875/3)

fer dāstān: *fer* Far. süs, bezek. ; *dāstān* Far. destan, ün. / ferdā-sitān: *ni' met-i ferdā-sitān* Far. yarının, ahiretin nimetini alan. (G. 1023/1)

fer ruḥ: *fer* Far. süs, bezek. ; *ruḥ* Far. yüz, yanak. / *ferruḥ*: *ferruḥ* Far. uğurlu, kutlu. (G. 1944/1)

fer yād: *fer* Far. güzellik ve parlaklık. ; *yād* Far. hatır, gönül. / *feryād*: *feryād* Far. feryat. (G. 1187/1)

ferāḡ: *ferāḡ* Ar. kurtulma. / *teklife rāḡ*: *t.+e* Ar. zor bir işi birine yükleme. ; *rāḡ* Far. taḡ eteğinde yer alan baḡ bahçe. (G. 635/2)

ferc-i mādē: *ferc* Ar. kadın cinsel organı. ; *mādē* Far. dişi. / *fer cimāda*: *fer* Far. süs, bezek. ; *c.+da* [cimā^c] Ar. çiftleşme, cinsel ilişki. (G. 1738/3)

ferdāda Far.+da Far. yarın. / *fer-dāde*: *fer-dāde* Far. parlaklık ve ışıltı veren. (G. 1298/2)

ferdāda: *f.+da* Far. yarın, gelecek. / *fer-dāde*: *fer-dāde* Far. parlamış, aydınlanmış. (G. 1653/1)

fer-dāde: *fer-dāde* Far. parlak. / *ferdāda*: *f.+da* Far. yarın. (G. 680/2)

ferdāy: *f.+y* Far. yarın. / *ferd ayı*: *ferd* Ar. fert, bir kişi. ; *a.+ı* T. ay gezegeni. (G. 2055/2)

ferde: *ferde* T. < Ar. kumaş topu. / *ferde*: *f.+e* Ar. fert, birey. (G. 122/6)

fer-i dūn: *fer* Far. süs, bezek. ; *dūn* Ar. alçak, bayağı. / *Ferīdūn*: *Ferīdūn* Far. Pişdādîlerin altıncı padişahı. (G. 1864/1)

ferīde: *ferīde* Ar. kıymetli cevher. / *ferīde*: *f.+de* Far. güzel, beğenilmiş. (G. 1243/5)

Ferīdūn: *Ferīdūn* Far. Pişdādîlerin altıncı padişahı. / *fer-i dūn*: *Ferīdūn-f.+i* Far. Feridun'un güç ve itibarına sahip. ; *dūn* Ar. alçak, bayağı. (Kt. 31/1-2)

ferīs: *ferīs* Ar. yük bağlamada kullanılan demir halka. / *ferīs*: *ferīs* Ar. ölmüş. (G. 556/1)

ferḡad: *ferḡad* Ar. Kuzey kutbuna yakın ve Küçükayı kümesine mensup iki parlak yıldızdan her biri. / *fer ḡad*: *fer* Far. parlaklık, şatafat. ; *ḡad* [ḡadd] Ar. boy, endam. (G. 861/3)

ferzāne: *ferzāne* Far. bilgin. / *ferzāna*: *f.+a* Far. bilgi, hikmet. (G. 1188/1)

fesede: *fesede* Ar. minafıklar, bozguncular. / *münāfesede*: *m.+de* Ar. kin, düşmanlık. (G. 1452/1)

fetāvā: *fetāvā* Ar. fetvalar. / *fetā vā*: *fetā* Ar. genç, delikanlı. ; *vā* Far. açık. (G. 492/1)

fidāna: *f.+a* Yun. fidan, yeni yetişen ağaç, körpe sevgili. / *fidā ne*: *fidā* Ar. feda. ; *ne* T. soru zamiri. (G. 1304/3)

fikerlerimiz: pür-*f+leriz* Far. Ar. fikirlerle dolu. / figerlerimiz: *f-riz* [figār] T. < Far. yaralamak. (G. 725/4)

firāk-ı lāda: *firāk* Ar. ayrılık. ; *l+da* Ar. hayır anlamında olumsuzluk bildirir. / kılāde: *kılāde* Ar. boyna takılan takı. (G. 1689/1)

firūz: *firūz* Far. mutlu, sevinçli. / hāfi rūz: *hāfi* Ar. gizli, saklı. ; *rūz* Far. gün. (G. 505/1)

fitnegāhi: *f+ı* Ar. Far. fitneli, kargaşalı yer. / fitne gāhi: *fitne* Ar. fitne, kargaşa. ; *gāhi* Far. süreli, bazen olup bazen olmayan. (G. 337/2)

fitne-zādır āh: *f+dır* Ar. Far. fitne doğuran, fitneci. ; *āh* Far. inleme sesi. / fitne zād-ı rāh: *fitne* Ar. fitne, kargaşa çıkarma. ; *zād* Ar. azık. ; *rāh* Far. yol. (G. 829/1)

Furkānı: *F+ı* Ar. Kur'ân-ı Kerîm'in isimlerinden biri. / fark anı: *fark* Ar. fark, ayırım. ; *anı* T. onu. (G. 2021/4)

fürkatledir yâsı: *f+ledir* Ar. firak, ayrılık. ; *y+ı* [ye's] Ar. yas, keder. / deryâsı: *d+sı* Far. deniz. (G. 2087/1)

fürū zîne: *fürū* Far. aşağı, değersiz. ; *zîne* Ar. zinet, süs, bezek. / fürüzîne: *fürüzîne* Far. çakmak. (G. 1425/1)

fürüşa cer: takvā-*f+a* Ar. Far. takva satan, dindarlık taslayan. ; *cer* [cerr] para veya mal elde etme, menfaatlenme. / fürū şecer: ser-*fürū* Far. başı aşağı doğru olan, üzeri meyve dolu ağaç. ; *şecer* Ar. ağaç. (G. 324/1)

fürüşa mâ'il: kun-*f+a* Far. arkasını satan, ipne. / fürū-şemā'il: *fürū-şemā'il* Far. Ar. kötü huylu, kötü hasletli. (G. 321/1)

fürüşānı: mey-*fürüşān* Ar. şarap satanlar. / fürū-şānı: *fürū-şānı* Far. Ar. değeri düşmüş, düşük değerli. (G. 2142/1)

fürüzānı: *f+ı* parlak, parlaklık veren, yanan. / fürū zānı: ser-*fürū* Far. başaşağı, başı eğik olan. ; *zānı* Ar. zina eden erkek. (G. 1901/2)

fürū-zîne: *fürū-zîne* Far.Ar. kötü zinetli, süsü kötü olan. / fürüzîne: *fürüzîne* Far. yakacak, çalı çırpı. (G. 1498/2)

gaddāra: *g+ā* Ar. gaddar, çok zulmeden. / gaddāre: *gaddāre* Ar. büyük bıçak. (G. 1772/9)

gadı rinde: *g+ı* Ar. erte, yarın. ; *r+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / gadirinde: *g+inde* Ar. gölet, su birikintisi. (G. 1368/6)

gadrında: *g+ında* Ar. hainlik, merhametsizlik. / gad rinde: *gad* Ar. yarın. erte. ; *r+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali kişi. (G. 1628/2)

ğāliye: *ğāliye* Ar. misk ve anberin de içinde yer aldığı güzel bir koku karışımı. /
ğāliye: *ğāliye* Ar. değer, kıymet. (G. 484/1)

ğam am: *ğam* [ğamm] Ar. gam, keder. ; *am* T. kadın cinsel organı. / *ğamām*: *ğamām*
Ar. bulut. (G. 628/1)

ğamāyim: *ğamāyim* Ar. hayvanların yem yemesini engellemek için burunlarına
geçirilen torba, burunluk. / *ğam ayım*: *ğam* [ğamm] Ar. gam, keder. ; *a.+ım*
T. ay, ay gibi güzel sevgili. (R. 511)

ğamgīn: *ğamgīn* Ar. Far. gamlı, kederli. / *ğam kīn*: *ğam* Ar. gam. ; *kīn* Far. kin,
düşmanlık. (G. 978/2)

ğamımız dūrī: *ğ.+ımız* [ğamm] Ar. gam, keder. ; *dūrī* Far. uzaklık. / *ğam-ı müzdūrī*:
ğam [ğamm] Ar. gam, keder. ; *müzdūrī* Far. işçilik. (436/1)

ğamıñ selīmān: *ğ.+ıñ* Ar. gam, keder. ; *selīmān* Ar. Far. güvende olanlar. / *ğamıñsa*
liman: *ğ.+ıñsa* Ar. gam, keder. ; *liman* Yun. liman, gemilerin yanaştığı
yükleme ve bindirme yeri. (G. 2190/1)

ğamumuz dād: *ğ.+umuz* Ar. gam, keder. ; *dād* Far. adalet. / *ğam-ı müzdād*: *ğam* Ar.
gam, keder. ; *müzdād* Ar. artmış, çoğalmış. (G. 929/1)

ğamzede: *ğ.+de* Ar. gamze, süzgün bakış. / *ğam-zede*: *ğam-zede* Ar. Far. gamlı,
gamlanmış. (G. 1704/1)

ğamzında: *ğ.+ında* Ar. kaşla gözle işaret etmek, nifak çıkarmak. / *ğam zinde*: *ğam*
[ğamm] Ar. gam, keder. ; *zinde* Far. diri, canlı. (R. 350)

ğanī meye: *ğanī* Ar. zengin, varlıklı. ; *m.+e* Far. şarap. / *ğanīmeye*: *ğ.+ye* Ar. zengin,
varlıklı kadın. (G. 1549/2)

ğanīmeli: *ğ.+li* Ar. ganimet, savaş sonucu ele geçirilen mal. / *ğanī melī*: *ğanī* Ar.
zengin, varlıklı. ; *melī* Ar. zengin, varlıklı. (G. 2019/1)

ğārī biz: *ğ.+ı* Far. mağara, in. ; *biz* T. biz şahıs zamiri. / *ğārībiz*: *ğārīb* Ar. batan,
gözden kaybolan. (G. 684/2)

ğārībeden: *ğ.+den* Ar. garip, şaşılacak durumda olan. / *ğār-ı beden*: *ğār* Far. mağara,
in. ; *beden* Ar. beden, vücut. (R. 451)

ğārīm: *ğārīm* Ar. borçlu. / *ğārīm*: *ğ.+ım* Far. in, mağara. (G. 388/2)

ğavālī: *ğavālī* Ar. değerli, pahalı olanlar. / *ğavālī*: *ğavālī* Ar. < Far. güzel kokular. (G.
858/1)

ğavānī: *ğavānī* Ar. zenginler. / *ergāvānī*: *ergāvānī* Far. erguvan çiçeği renginde,
parlak kızıl renkli. (G. 1174/1)

ğay ridā: *ğay* Ar. hırka. ; *ridā* Ar. hırka. / *ğayrı dā*: *ğayrı* Ar. gayrı, artık. ; *dā* Ar. hastalık. (G. 1351/2)

ğayra cā: *ğ.+a* Ar. başkası, öteki. ; *cā* Far. yer, mekan. / *ğay recā*: *ğay* [ğayy] Ar. sapıklık. ; *recā* Ar. rica, istek. (G. 675/1)

ğayra cām: *ğ.+a* Ar. başkası. ; *cām* Far. kadeh. / *ğay recām*: *ğay* [ğayy] Ar. ümitsüzlük. ; *r.+m* Far. istek, arzu. (G. 2166/1)

ğayra seni: *ğ.+a* Ar. başkası, diğeri. ; *s.+i* T. sen, şahıs zamiri. / *ğay reseni*: *ğay* [ğayy] Ar. sapıklık, dalalet. ; *r.+i* Ar. yular, ip. (R. 411)

ğayra şād: *ğ.+a* Ar. başkası, öteki. ; *şād* Far. sevinçli. / *ğay reşād*: *ğay* [ğayy] Ar. sapıklık. ; *reşād* Ar. doğruluk. (G. 604/1)

ğayra tīrinde: *ğ.+a* Ar. gayr, başka, diğeri. ; *t.+inde* Far. ok. / *ğayreti rinde*: *ğ.+i* gayret, çaba. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. (G. 1368/1)

ğayret ekerler: *ğayret* Ar. gayret. ; *e.-erler* T. ekmek, toprağa herhangi bir şey ekmek. / *ğayra tekerler*: *ğ.+a* Ar. başkası, başkaları. ; *t.-ler* T. tekerlek, çember. (G. 552/1)

ğayret iken nās: *ğayret* Ar. gayret. ; *i-ken* T. imek. ; *nās* Ar. insanlar. / *ğayreti kennās*: *ğ.+i* Ar. gayret. ; *kennās* Ar. süpüren, temizleyen, çöpçü. (G. 1101/1)

ğayret: *ğayret* Ar. gayret, çaba. / *ğayr et*: *ğayr* Ar. başkası. ; *et* T. et. (G. 1093/1)

ğayreten: *ğayreten* Ar. gayret ederek. / *ğayra ten*: *ğ.+a* Ar. başkası, öteki. ; *ten* Far. ten, beden. (G. 908/1)

ğayret-i cān: *ğayret* Ar. gayret, çaba. ; *cān* Far. can. / *ğayra ticān*: *ğ.+a* Ar. başkası, diğeri. ; *ticān* Ar. taçlar, başlıklar. (G. 898/1)

ğayreti: *ğ.+i* Ar. gayret, çaba. / *ğayr eti*: *ğayr* T. başka, başkası. ; *e.+i* T. et. (G. 2172/3)

geçegendir: *g.+dir* Ar. daha çok geçen, geçmeyi alışkanlık hâline getiren. / *geçe kendir*: *g.-e* T. geçmek. ; *kendir* T. kendir, yular. (G. 599/1)

geçit: *geçit* T. geçit, geçme yeri. / *geç it*: *geç* T. geç, erken olmayan. ; *it-* T. etmek, yapmak. (Mf. 25)

geçme Şām: *g.-me* T. geçmek. ; *Şām* Ar. Suriye’de bir kent. / *geç meşām*: *geç-* T. Geçmek. ; *meşām* Ar. burun. (G. 1129/5)

gedā der: *gedā* Far. yoksul, başkasının yardımıyla geçinen kişi. ; *der* Far. kapı. / *ki dāder*: *ki* Far. ki bağlacı. ; *dāder* Far. birader, kardeş. (Nz. 38)

gel encām: *gel-* T. gelmek. ; *encām* Ar. nihayet, son. / gelen cām: *g.-en* T. gelmek. ; *cām* Far. kadeh. (G. 789/1)

gelelim: *g.-elim* T. gelmek. / gel elim: *gel-* T. gelmek. ; *e.+im* T. el. (G. 950/1)

gelince yol: *g.-ince* T. gelmek. ; *yol* T. çare. / gel ince yol: *gel-* T. gelmek. ; *ince* T. ince. ; *yol* T. yol. (Mf. 96)

geline: *g.+e* T. gelin. / geline: *g.-ine* T. gelmek eylemi. (G. 1634/1)

gelirse bûy-ı: *g.+irse* T. gelmek. ; *bûy* Far. koku. / gelir sebû-yı: *g.-ir* T. gelmek. ; *sebû* Far. şarap testisi. (Kt. 67/1-2)

gelirse feryād: *g.-irse* T. gelmek eylemi. ; *feryād* Far. feryat, bağışma. / gelir sefer yād: *g.-ir* T. gelmek eylemi. ; *sefer* Ar. sefer, yolculuk. ; *yād* Far. hatır, hatırlama. (G. 1502/1)

gelirse feryād: *g.-irse* T. gelmek eylemi. ; *feryād* Far. feryat. / gelir sefer yād: *g.-ir* T. gelmek eylemi. ; *sefer* Ar. sefer, yolculuk. ; *yād* Far. hatır, hatırlama. (G. 1619/2)

geliş: *g.-iş* T. gelmek. / gel iş: *gel-* T. gelmek. ; *iş* T. iş, uğraşı. (G. 1055/1)

gelmedi neye: *g.-medi* T. gelmek. ; *neye* T. niye, niçin? / gel Medîneye: *gel-* T. gelmek. ; *M.+ye* Ar. şehir, Medine şehri. (G. 1273/1)

gem: *gem* T. gem, ağza vurulan demir halka. ; ebkem: *ebkem* Ar. dilsiz, lal. (G. 129/3)

genc: *genc* T. genç. / genc: *genc* Far. hazine. (G. 76/1)

genci nesi: *g.+i* Far. hazine. ; *n.+si* T. ne, soru zamiri. / gencînesi: *g.+si* T. Far. hazine. (R. 356)

ger çekse: *ger* [eger] Far. eğer, şayet. ; *ç.-se* T. kılıç ve benzeri bir şeyi kınından çekmek. / gerçekse: *g.+se* T. gerçek, hakikat. (Mf. 71)

ger denî: *ger* Far. eğer, şayet. ; *denî* Ar. alçak, aşağılık. / gerdeni: *g.+i* Far. boyun. (G. 1835/1)

ger derāhim: *ger* [eger] Far. eğer, şayet. ; *derāhim* Ar. dirhemler, paralar. / gerd-i rāhim: *gerd* Far. toz. ; *r.+ım* Far. yol. (G. 354/1)

ger dide: *ger* [eger] Far. eğer, şayet. ; *dide* Far. göz. / gerdide: *gerdide* Far. dönmüş, dönen, dolaşan. (G. 1006/2)

ger dūn: *ger* [eger] Far. eğer, şayet. ; *dūn* Ar. alçak, kötü. / gerdūn: *gerdūn* Far. gökyüzü. (G. 1267/1)

- ger m \bar{a} : *ger* Far. eğer, şayet. ; *m \bar{a}* Ar. su. / *germ \bar{a}* : *germ \bar{a}* Far. sıcaklık. (G. 1344/1)
- ger mek \bar{a} rim: *ger* [eger] Far. eğer, şayet. ; *mek \bar{a} rim* Ar. iyilikler, ihsanlar. / *germe k \bar{a} rim*: *germe-* T. germek. ; *k.+ım* Far. iş. (G. 388/1)
- ger men \bar{a} h \bar{i} de: *ger* Far. eğer, şayet. ; *m.+de* Ar. dinen yasaklanmış şeyler. / *germ-i n \bar{a} h \bar{i} de*: *germ* Far. sıcak, sıcaklık. ; *n.+e* Ar. Zühre gezegeni. (G. 1356/1)
- ger mes \bar{u} d: *ger-* T. germek. ; *mes \bar{u} d* Ar. büyük olmak, başkan olmak. / *germe s \bar{u} d*: *g.-me* T. germek. ; *s \bar{u} d* Far. fayda, yarar, menfaat. (G. 1001/1)
- ger meyle: *ger* Far. eğer, şayet. ; *m.+le* Far. şarap. / *germ eyle*: *germ* Far. sıcak. ; *eyle-* T. eylemek, yapmak. (R. 107)
- gerçek se \bar{h} \bar{a} m: *gerçek* T. gerçek, hakiki. ; *s.+am* Ar. cömertlik. / *ger çekse h \bar{a} m*: *ger* [eger] Far. eğer, şayet. ; *ç.-se* T. çekmek. ; *h \bar{a} m* Far. ham, olgunlaşmamış. (G. 1129/3)
- gerçekse: *g.+se* T. gerçek, hakikat. / *ger çekse*: *ger* [eger] Far. eğer, şayet. ; *ç.-se* T. çekmek, kendine yaklaştırmak. (Kt. 200/1-2)
- gerd \bar{a} na: *g.+a* Far. dönen. / *ger d \bar{a} ne*: *ger* Far. eğer, şayet. ; *d \bar{a} ne* Far. tahıl tanesi, yem. (G. 1620/1)
- gerdinden: *g.+inden* Far. toz, toprak. / *ger d \bar{i} nden*: *ger* [eger] Far. eğer, şayet. ; *d.+den* Ar. din, inanç ve yaşamı düzenleyen kurallar bütünü. (G. 1144/3)
- gerdine: *g.+ine* Far. toz. / *ger d \bar{i} ne*: *ger* Far. eğer, şayet. ; *d.+e* Ar. din. (R. 333)
- gerdiş: *gerdiş* Far. dönme. / *ger diş*: *ger* Far. eğer, şayet. ; *diş* T. diş. (G. 1996/2)
- gerd \bar{u} n: *gerd \bar{u} n* Far. felek. / *ker-i d \bar{u} n*: *ker* Far. sağır. ; *d \bar{u} n* Ar. alçak, kötü. (G. 539/1)
- gerek: *gerek* T. gerekli olan, lazım olan. / *gerek*: *g.-ek* T. germek, açmak. (R. 255)
- germ \bar{a} h: *germ* Far. sıcak. ; *\bar{a} h* Far. inleme sesi. / *ger m \bar{a} h*: *ger* Far. eğer, şayet. ; *m \bar{a} h* Far. ay gezegeni. (R. 445)
- germ \bar{a} : *germ \bar{a}* Far. sıcaklık, hararet. / *ger m \bar{a}* : *ger* [eger] Far. eğer, şayet. ; *m \bar{a}* Ar. su. (G. 13/1, G. 46/5, G. 243/2)
- germ \bar{a} lar: *g.+lar* Far. sıcaklık, hararet. / *ger m \bar{a} l er*: *ger* [eger] Far. eğer, şayet. ; *m \bar{a} l* Ar. mal. ; *er* T. er, kişi. (G. 1754/2)
- germe şek: *ser-g.+e* Far. sarhoş. ; *şek* [şekk] Ar. şek, şüphe. / *germeşek*: *germeşek* T. bir mısır çeşidi. (G. 813/1)
- germeşeg: *germeşeg* [germeşek] T. yaban mısırı. / *germ eşeg*: *germ* Far. sıcak, hararet. ; *eşeg* [eşek] T. eşek. (G. 2036/2)

gezende: *g.-ende* T. gezmek eylemi. / gezende: *g.+e* Far. zarar, ziyan. (G. 1613/2)

gezend-i yār: *gezend* Far. zarar, ziyan. ; *yār* Far. sevgili. / gezen diyār: *g.-en* T. gezmek eylemi. ; *diyār* Ar. yurt, memleket. (G. 1517/1)

gilmānda: *g.+da* Ar. tüyü ve bıyığı henüz çıkmamış delikanlılar. / gıl-mānde: *gıl-mānde* Ar. Far. kin ve düşmanlık besleyen. (G. 1579/1)

gīma: *gīnā* Ar. zenginlik. / gīnā: *gīnā* Ar. şarkı, türkü. (G. 979/1)

gītāsından: *g.+sından* Ar. perde, örtü. / inğītāsından: *i.+ından* Ar. su içme, ağzını suya dayayıp içmek. (G. 1081/2)

gīyābe: *gīyābe* Ar. dip, en derin kısım. / gīyābe: *gīyābe* Ar. kaybolmuşluk. (G. 1102/4)

gir yan: *gir-* T. girmek, sokulmak. ; *yan* T. yan, bir kimsenin yanı, huzuru. / giryān: *giryān* Far. ağlayan, gözyaşı döken. (G. 1770/5)

gird-bādveş: *gird-bādveş* Far. rüzgarın karada oluşturduğu hortum gibi. / girdi bādveş: *g.-di* T. girmek. ; *bādveş* Far. rüzgar gibi. (G. 747/1)

girev: *girev* Far. rehin, karşılık. / gir ev: *gir-* T. girmek. ; *ev* T. ev, yuva. (G. 1202/1)

gireve: *girev* Far. rehin. / gir eve: *gir-* T. girmek. ; *ev* T. ev, hane. (R. 228)

girişmesin: *g.+sin* Far. naz, cilve. / girişmesin: *g.+sin* T. girişmek, boynuna sarılmak. (Mf. 43)

girizānī: *girizānī* Far. kaçınma, sakınma. / geri zānī: *geri* T. geri. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. (G. 1901/1)

girse ele: *g.-se* T. girmek. ; *e.+e* T. el. / se'ele: *se'e/e* Ar. dilenciler. (G. 1244/1)

giryān: *giryān* Far. ağlayan. / gir yan: *gir-* T. girmek. ; *yan* T. yan, çevre. (G. 1598/1)

giryān: *giryān* Far. ağlayan. / gir yan: *gir-* T. girmek. ; *yan-* T. yanmak. (G. 921/1)

giryede: *g.+de* Far. ağlama. / gir yede: *gir-* T. girmek. ; *y.+e* Ar. el. (G. 1355/1)

giryeme: *g.+me* Far. ağlama. / gir yeme: *gir-* T. girmek eylemi. ; *y.+e* Ar. deniz. (G. 1589/1)

giryē-sāz: *giryē-sāz* Far. ağlayan. / gir ya sāz: *gir-* T. girmek. ; *ya* [yā] Far. veya. ; *sāz* Far. saz, bir musikî aleti. (Kt. 16/1-2)

gīsū seni cāma: *gīsū* Far. saç. ; *s.+i* T. sen, şahıs zamiri. ; *c.+a* Far. kadeh. / giy sūsenī cāme: *giy-* T. giymek. ; *sūsenī* Far. susen çiçeği renginde olan. ; *cāme* Far. elbise, giysi. (Kt. 71/1-2)

giyme sâdeyi: *g.-me* T. giymek. ; *s.+yi* Far. sade, yalın. / giy mesâ deyi: *giy-* T. giymek. ; *mesâ* Ar. akşam. ; *deyi* [deyü] T. diyerek. (G. 2123/2)

göbegi: *g.+i* T. göbek. / köpegi: *k.+i* T. köpek. (R. 379)

gön deri ver: *gön deri* T. tabaklanmış, işlenmiş deri. ; *ver-* T. vermek. / gönderiver: *gönderiver-* T. gönderivermek, göndermek. (R. 533)

göñül cerîh: *göñül* T. gönül. ; *cerîh* Ar. yaralı. / göñülce rîh: *g.+ce* T. gönül. ; *rîh* Ar. rüzgar, yel. (G. 697/1)

gördük çemen: *g.-dük* T. görmek. ; *çemen* Far. çayır, yeşil alan. / gördükçe men: *g.-dükçe* T. görmek. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 2057/2)

görme şâ'ib: *g.-me* T. görmek. ; *şâ'ib* Ar. hedefe ulaşan. / gör meşâ'ib: *gör-* T. görmek. ; *meşâ'ib* Ar. zor ve güç işler. (G. 1140/3)

görmek kâr: *g.-mek* T. görmek. ; *kâr* Far. iş. / gör mekkâr: *gör-* T. görmek. ; *mekkâr* Ar. çok hileci. (G. 1625/7)

görmemiş: *g.-memiş* T. görmek. / görme miş: *g.-me* T. görmek. ; *miş* [miş] Far. koyun. (G. 2090/1, Th. 9/1)

görmeyelim: *g.-meyelim* T. görmek. / gör mey elim: *gör-* T. görmek. ; *mey* Far. şarap. ; *e.+im* T. el. (G. 950/2)

görse mîr: *g.-se* T. görmek. ; gör semîrden: *mîr* [emîr] Far. < Ar. emir, hükümdar. / gör semîr: *gör-* T. görmek. ; *semîr* Ar. arkadaş. (G. 1096/2)

görse muhâl: *g.-se* T. görmek. ; *muhâl* Ar. muhal, olası olmayan. / gör seme hâl: *gör-* T. görmek. ; *seme* Ar. akılsız, budala. ; *hâl* Ar. hâl, durum. (G. 1059/2)

gösterme demi: *gösterme-* T. göstermek. ; *d.+i* Ar. kan. / göstermede mi: *g.+de* T. göstermek. ; *mi* T. mi soru eki. (G. 1977/2)

göz dikenî: *göz d.-eni* T. göz dikmek, sahip olmayı kafasına koymak. / göz dikenî: *göz d.+i* T. göz dikenî, bakışlar, nazarlar. ; göz dikenî: *göz d.-eni* T. gözü dikmek, gözü kapatmak. (G. 1985/1-2)

göz: *göz* T. göz. / güz: *güz* T. güz, sonbahar. (R. 75)

gözedişin: *g.-işin* T. gözetmek, bir şeyin yolunu gözlemek. / küze dişin: *kûze* Far. şarap testisi. ; *d.+in* T. diş. (G. 1009/2)

gözetmek: *gözetmek* T. gözetme eylemi. / göz etmek: *göz* T. göz. ; *etmek* T. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 485/1)

gū ribāya: *-gū* Far. söyleyen. ; *r.+ya* Ar. faiz. / gūr-ı baya: *gūr* Far. mezar. ; *b.+a* T. bey. (G. 1448/5)

gün: *āl-gūn* Far. kadınların yüzlerine sürdükleri allık. / gün: *gūn* T. gündüz. (G. 542/1)

güne: *gūne* Far. biçim, çeşit, reng. / güne: *g.+e* T. gün. (G. 1501/1)

gür-dide: *gūr-dīde* Far. yaban eşiği görmüş. / kür-dide: *kūr-dīde* Far. kör gözlü. (R. 264)

güşa: *g.+a* Far. kulak. / küşe: *kūşe* Far. köşe, bucak. (R. 505)

güşımdı: *g.+ımdı* Far. kulak. / gū şımdı: *fitne-gū* Ar. Far. fitneci, fitneli söz söyleyen. ; *şımdı* T. şimdi. (G. 2195/1)

güşımı nāya: *g.+ımı* Far. kulak. ; *n.+a* Far. ney adıyla bilinen üflemeli çalgı. / gūş-ı mīnāya: *gūş* Far. kulak. ; *m.+ya* Far. mine işlemeli sırça, kadeh. (G. 1392/1)

güşın āh: *g.+ın* Far. kulak. ; *āh* Far. inleme sesi. / gū şināh: ‘abeş-*gū* Far. abes söz söyleyen. ; *şināh* Far. yüzme. (G. 1047/2)

gūş-māl: *gūş-māl* Far. kulak çekme, terbiye etme. / gūş-ı māl: *gūş* Far. dinleme. ; *māl* Ar. mal, varlık, servet. (G. 888/1)

güher şu: *güher* Far. cevher. ; *şu* T. şu, işaret zamiri. / keder-şū: *keder-şū* Ar. Far. keder yıkayan, kederi gideren. (G. 368/1)

gül āh: *gül* Far. gül, çiçek. ; *āh* Far. inleme sesi. / külāh: *külāh* Far. külah, başlık. (G. 1058/1)

gül degirmedı: *gül* Far. gül. ; *d.-medı* T. değdirme, dokundurma, temas ettirme. / gül de girmedı: *gül* Far. gül. ; *de* T. de, da bağlacı. ; *g.-medı* T. girmek. (G. 2162/1)

gül deste: *gül* Far. gül. ; *d.+e* Far. el. / gül-deste: *gül-deste* Far. gül demedi. (G. 1946/1)

gül hānde: *gül* Far. gül. ; *hānde* Far. gülüş, gülme. / gül-hānda: *g.+da* Far. külhan, hamamlarda su ısıtma yeri. (G. 292/1)

gül istişmām: *gül* Far. gül. ; *istişmām* Ar. koklama. / gel ist işmām: *gel-* T. gelmek. ; *ist* Ar. dip, kış, makat. ; *işmām* Ar. koklatma. (G. 66/1)

gül meye: *gül* Far. gül. ; *m.+e* Far. şarap. / gülmeye: *g.-meye* T. gülmek. (G. 1773/1)

gül: *gül* Far. gül. / gül: *gül-* T. gülmek. (R. 179)

gülce rīh: *g.+ce* Far. gül. ; *rīh* Ar. rüzgar, yel. / gül cerīh: *gül* Far. gül. ; *cerīh* Ar. yorgun. (G. 407/1)

güldür: *g.+dür* Far. gül. / gül dür: *gül* Far. gül. ; *dür* [dürr] Ar. inci. (G. 430/1)

güle yazdı: *g.+e* Far. gül. ; *y.-dı* T. yazmak. / güleyazdı: *g.-dı* T. az daha gülmek, gülmek üzere olmak. (G. 1920/1)

güle: *g.+e* Far. gül. / güle: *g.-e* T. gülmek eylemi. (G. 1739/3)

gül-endām: *gül-endām* Far. gül boylu, boyu gül gibi olan. / gülen dām: *g.-en* T. gülmek. ; *dām* Far. tuzak. (G. 611/1)

gül-endāmān: *gül-endāmān* Far. gül boylular, boyu gül gibi olanlar. / gülen dāmān: *gülen* T. gülmek eylemini yapan kişi. ; *dāmān* Far. etek. (G. 1780/1)

güleşmesin: *g.-mesin* T. güreşmek, savaşmak, kavga etmek. / gül eşmesin: *gül* Far. gül, çiçek. ; *e.-mesin* T. eşmek, gezmek, koşmak. (G. 1012/1)

gülle: *g.+le* Far. gül. / gülle: *gülle* T. gülle, top mermisi. (Kt. 37/1-2)

gül-nār: *gül-nār* Far. nar çiçeği. / gül nār: *gül* Far. gül. ; *nār* Far. ateş. (G. 229/1, R. 479)

gülzār et meye: *gülzār* Far. gül bahçesi, güllük. ; *et-* T. etmek. ; *m.+e* Far. şarap. / gül zār etmeye: *gül* Far. gül. ; *zār* Far. inleme, acı çekme. ; *e.+meye* T. etmek, yapmak, (etmemesi için). (G. 1342/1)

gümānı: *g.+ı* Far. zan, şüphe, kaygı. / güm anı: *güm* Far. kayıp, yitirilmiş. ; *anı* T. onu. (G. 1845/3)

güm-rā Hinde: *güm-rā* Far. Ar. şaşkın, yanlış düşünceli. ? ; *H.+e* Hindistan. / güm-rāhında: *g.+ında* Far. şaşkın, yolunu yitirmiş. (G. 1349/1)

günāh: *günāh* Far. günah, dinen yapılması sakıncalı olan şey. / gün āh: *gün* T. gün. ; *āh* Far. ah, inleme sesi. (G. 1026/3)

gündelik: *gündelik* T. günlük ücret, yevmiye. / gün delik: *gün* T. gün. ; *delik* T. delik, kadın cinsel organı. (G. 365/1)

güneh-kārīde: *g.+de* Far. günahkarlık. / güneh kārīde: *güneh* Far. günah. ; *kārīde* Far. ekilmiş, serpilmiş. (R. 531)

güneşe: *g.+e* T. güneş. / gün eşe: *gün* T. gün. ; *e.-e* T. yürümek, koşmak. (Mf. 91)

Gürcide: *G.+de* Far. T. Gürcü, bir topluluk ismi. / gör cīde: *gör-* T. görmek. ; *c.+e* Ar. boyun. (Mf. 36)

güsile: peymān-*g.+e* Far. verdiği sözü gevşetip bozan, sözünde durmayan kişi. / kūs ile: *kūs* Far. kadınlık organı. ; *ile* T. ile. (R. 16)

güsistedir: *g.+dir* Far. kopmuş, sökülüş. / kūs istedir: *kūs* Far. kadın cinsel organı. ; *i.-dir* T. istemek. (G. 341/1)

güsterâne: şer-güsterâne Ar. Far. şer yayan, kötülük yayan. / küs terâne: küs Far. kadınlık organı. ; terâne Far. terane, ezgi. (G. 1955/2)

güzeldi bāde: g.+di T. güzel. ; bāde Far. şarap. / güzel dībāda: güzel T. güzel. ; d.+da Far. ipek kumaş. (G. 1593/2)

ḥābīdeleriz: ḥ.+leriz Far. uyumuş, uykuda olan. / ḥābı deleriz: ḥ.+ı Far. uyku. ; d.-eriz T. delmek. (R. 188)

ḥācesine: ḥ.+sine Far. hoca, ders veren. / ḥācasına: şeker-ḥ.+casına Ar. Far. şeker çiğneyen. (G. 1745/2)

ḥāhiş: ḥāhiş Far. istek, arzu. / ḥāh iş: ḥāh u nā-ḥāh Far. ister istemez, isteyerek veya istemeyerek. ; iş T. iş, uğraşı. (R. 504)

ḥāhişgeri: ḥ.+i Far. istekli, isteyen. / ḥāhiş geri: ḥāhiş Far. istek, isteyiş. ; geri T. geri, arkada. (G. 1813/1)

ḥāhişim şād: ḥ.+im Far. istek, arzu. ; şād Far. sevinçli, neşeli. / ḥāh-ı şimşād: sāye-ḥāh Far. gölge arzulayan, isteyen. ; şimşād Far. şimşir ağacı. (R. 599)

ḥār: ḥār Far. hor, hakir. / ḥār: ḥār Far. diken. (G. 1659/2, G. 1774/1)

ḥod-bīni ‘āl: ḥ.+i Far. sadece kendini düşünen, bencil. ; ‘āl Ar. yüce. / ḥod bī-ni ‘āl: ḥod Far. kendi. ; bī-ni ‘āl Far. Ar. ayakkabısız, papuçsuz. (G. 154/1)

ḥoşça lebi: ḥ.+ça Far. hoş, iyi. ; l.+i Far. dudak. / ḥoş çelevi: ḥoş Far. hoş, iyi. ; çelevi T. çelevi, efendi. (G. 1953/1)

ḥuy-kerde: ḥuy-kerde Far. terlemiş. / ḥüy kerde: ḥüy Far. huy, tabiat, mizaç. ; k.+de Far. sağır. (G. 1649/1)

ḥā küremāda: şeker-ḥā Far. şeker çiğneyen. ; k.+da Ar. kerim kişiler. / ḥāk ü remāda: ḥāk Far. toprak. ; remād Ar. kül. (G. 1427/2)

habb: habb Ar. habbe, tane. / hubb: hubb Ar. sevgi. (G. 252/4)

ḥacı: ḥacı Ar. hacı, hac ziyaretinde bulunmuş olan kimse. / ḥacı: ḥ.+ı Far. haç. (Kt. 112/1-2)

ḥācib: ḥācib Ar. kaş. / ḥācib: ḥācib Ar. kapıcı, harem bekçisi. (G. 115/1)

ḥaçā dūr: ḥ.+a Far. haç. ; dūr Far. uzak. / ḥaçādūr: ḥaçādūr??? (G. 889/1)

ḥad dād: bī-ḥad [hadd] Far. Ar. sınırsız. ; dād Far. ihsan, bahşış. / ḥaddād: ḥaddād Ar. demirci, demir işleriyle uğraşan kişi. (Kt. 198/1-2)

ḥadem: ‘ārī-ḥ.+em Ar. yüzü arınmış olan. / ḥadem: ḥadem Ar. hizmetçiler. (G. 2143/2)

ḥadīkada: *ḥ. +da* Ar. meyve ağaçları ile dolu bahçe. / ḥadi kada: *ḥ. +i* [ḥadd] Ar. sınır, hadd. ; *k. +a* Ar. boy. (G. 1306/1)

ḥafaḵān: *ḥafaḵān* Ar. yürek çırpıntısı. / ḥafa ḵan: *ḥafa* Far. kusma. ; *ḵan* T. kan. (G. 462/1)

ḥafī rinde: *ḥafī* Ar. gizli. ; *r. +e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / ḥafirinde: *ḥ. +inde* Ar. çukur, mezar. (G. 1367/1)

Ḥaḵı recā: *Ḥ. +ı* [Ḥaḵḵ] Ar. Tanrı, Allah. ; *recā* Ar. rica, istek. / ḥaḵīre cā: *ḥ. +e* Ar. hakir, küçük düşmüş. ; *cā* Far. yer, mekan. (G. 705/1)

ḥaḵīḵat: *ḥaḵīḵat* Ar. hakikat, gerçek. / Ḥaḵı ḵat: *Ḥ. +ı* [Ḥaḵḵ] Ar. Hak, Tanrı. ; *ḵat* T. katmak, eklemek. (G. 65/1)

ḥākim: *ḥ. +im* Far. toprak. / ḥā kim: şeker-*ḥā* Far. şeker çiğneyen. ; *kim* T. kim. (G. 455/1)

ḥākister: *ḥākister* Far. kül. / ḥāk ister: *ḥāk* Far. toprak. ; *i. -r* T. istemek. (G. 109/1)

ḥāl: *ḥāl* Ar. hâl, durum. / ḥāl: *ḥāl* Far. vücut beni. (G. 919/1)

ḥalecān: *ḥalecān* Ar. titreme, çırpınma. / ḥale-cān: *ḥale-cān* Far. canı sandal, kayak gibi olan. (G. 2032/3)

ḥalel verir: *ḥalel* Ar. zarar, kötü etki. ; *v. +ir* T. vermek. / ḥal el verir: *ḥal* [ḥall] Ar. sirke. ; *e. -ir* T. el vermek, yeterli olmak, uygun olmak. (G. 488/1)

ḥalel vermez: *ḥalel* Ar. zarar, kötü etki. ; *v. +mez* T. vermek. / ḥal el vermez: *ḥal* [ḥall] Ar. sirke. ; *el v. -mez* T. el vermek, fırsat tanımak. (G. 653/1)

ḥalḥālī: *ḥ. +i* Ar. halhal, kadınların ayak bileklerine taktıkları bir tür bilezik. / ḥal ḥālī: *ḥal* Ar. sirke. ; *ḥālī* Ar. boş. (G. 377/2)

ḥāl-i dīnār: *ḥāl* Far. vücut beni. ; *dīnār* Far. dinar, para. / ḥālīd-i nār: *ḥālīd* Ar. sürekli yaşayan. ; *nār* Ar. ateş, cehennem. (G. 1695/1, G. 2138/1)

ḥāl-i yabānī: *ḥāl* Ar. hâl, durum. ; *y. +ı* T. yaban, yabancı, alışkın olmayan. / ḥāliyā bānī: *ḥāliyā* Ar. şimdi, bu durumda. ; *bānī* Ar. bina eden, bina yapan. (G. 2097/2)

ḥāl-i yārān: *ḥāl* Ar. hâl, durum. ; *yārān* Far. dostlar. / ḥāliyā rān: *ḥāliyā* Ar. şimdi. ; *rān* Far. oyluk. (G. 868/1)

ḥālī: *ḥ. +i* Far. vücut beni. / ḥālī: *ḥālī* Ar. boş. (G. 1883/1)

ḥālī: *ḥ. +i* Far. vücut beni. / ḥālī: *ḥālī* Ar. boş. / ḥālī: *ḥ. +i* Ar. dayı, annenin erkek kardeşi. (R. 207)

ḥālī: *ḥālī* Ar. halı, yaygı. / ḥālī: *ḥālī* Ar. boş, تنها. (G. 1340/2)

ḥālīce rāḥat: *ḥ.+ce* Ar. boş. ; *rāḥat* Ar. rahat, ferahlık. / ḥālī cerāḥat: *ḥ.+i* Far. cilt beni. ; *cerāḥat* Ar. iltihap, irin. (G. 273/1)

ḥālīdīn: *ḥālīdīn* Ar. cennette daimî kalacaklar. / ḥāl-i dīn: *ḥāl* Far. vücut beni. ; *dīn* Ar. din. (R. 393)

ḥālīşeme: *ḥ.+me* Ar. halis, saf. / ḥālīş eme: *ḥālīş* Ar. halis, saf. ; *e.+e* T. em, ilaç, deva. / ḥālīş eme: *ḥālīş* Ar. halis, saf. ; *e.-e* T. emmek. (R. 380)

ḥālīşle ben: *ḥ.+le* Ar. halis, saf. ; *ben* T. ben, şahıs zamiri. / ḥālīş leben: *ḥālīş* Ar. saf, temiz. ; *leben* Ar. süt. (G. 2057/1)

ḥālīyā semen: *ḥālīyā* Ar. şimdi, şimdiki gibi. ; *semen* Ar. şişmanlık. / ḥāl-i yāsemen: *ḥāl* Ar. durum. ; *yāsemen* Far. yasemin. (G. 2009/1)

ḥalka-bend: *ḥalka-bend* Ar. Far. halka biçiminde oturma. / ḥalka bend: *ḥ.+a* Ar. boyun, boğaz. ; *bend* Far. düğüm. (G. 744/1)

ḥalkla istīnāsı: *ḥalk* Ar. boğaz. ; *i.+ı* Ar. alışma, ürkekliği giderme. / ḥalkla istīnāsı: *ḥalk* Ar. halk, insanlar. ; *i.+ı* Ar. alışma, ürkekliği giderme. / celkle isti nāsī: *celk* Far. istimna, elle cinsel rahatlatma. ; *i.+ı* Ar. dip, kış. ; *nāsī* Ar. unutan. (R. 168)

ḥām ise: *ḥām* Far. ham, henüz olgunlaşmamış. ; *ise* T. ise. / ḥāmise: *ḥāmise* Ar. beşinci. (G. 1571/1)

ḥāma: *ḥ.+a* Far. ham, çiğ. / ḥāme: *ḥāme* Far. kalem. (G. 557/1)

ḥamākat ile: *ḥamākat* Ar. ahmaklık, bönlük. ; *ile* T. ile bağlacı. / ḥamā katıla: *ḥamā* Ar. kara, siyah. ; *ḥ.-a* T. katılmak. (G. 1731/2)

ḥamā'ile: *ḥ.+e* Ar. muska, boyna takılan tılsım. / ḥamā ile: *ḥamā* Ar. siyah ve ince çamur. (?). ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1555/2)

ḥāme: *ḥāme* Far. kalem. / ḥāma: *ḥ.+a* Far. ham, pişmemiş. (G. 1400/3)

ḥāmeyle: *ḥ.+yle* Far. kalem. / ḥām eyle: *ḥām* Far. ham, olgunlaşmamış. ; *eyle-* T. eylemek, yapmak. (R. 520)

ḥamı rinde: *ḥ.+ı* Far. eğik, bükülmüş. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / ḥamirinde: *ḥ.+inde* Ar. hamur. (G. 1370/3)

ḥammār: *ḥammār* Ar. şarap satan. / ḥam mār: *ḥam* Far. eğik, iki büküm olmuş. ; *mār* Far. yılan. (Kt. 5/1-2)

ḥān: *ḥān* Ar. han, iş merkezi. / ḥān: *ḥān* Far. sofrası. / ḥan: *ḥan* T. han, hakan, hükümdar. (G. 847/2)

hana: *h. +a* T. han, hakan, hükümdar. / hâne: *hâne* Far. ev. (G. 420/3)

hande rîs: *hande* Far. açılan, gülen. ; *rîs* Far. ip. / handerîs: *handerîs* Ar. yılanmış şarap. (G. 556/2)

hānemizi: *h. +mizi* Far. ev. / hānem izi: *h. +m* Far. ev. ; *i. +i* T. iz, işaret, belirti. (R. 547)

hān-mān: *h. +i* Far. ev bark. / hānumān: *hānumān* Far. hanımlar, kadınlar. (G. 1845/1)

hān-mān: *hān-mān* Far. ev bark. / hānumān: *hānumān* Far. hanımlar, bayanlar. (G. 581/2)

har cîfesi: *har* Far. eşek. ; *c. +si* Ar. leş. / harc-ı fesi: *harc* Ar. harcama, masraf. ; *f. +i* Ar. fes, Osmanlılarda başa takılan kırmızı renkli başlık. (R. 412)

hār: *hār* Far. diken, çalı. / h̄ār: *h̄ār* Far. hor, hakir, aşağılık. (G. 1198/3)

hārā: *hārā* Far. mermer, çok sert taş. / hārā: *hārā* Far. üzeri menevişli kumaş. (G. 1475/3)

harābe: *harābe* Far. harabe, yıkıntı. / har āba: *har* Far. merkep, eşek. ; *ā. +a* Far. su. (G. 293/2)

harācından: *h. +ından* Ar. haraç. / har acından: *har* Far. eşek. ; *a. +ından* T. açlık. (G. 990/1)

harām: *harām* Ar. dinen yasak olan. / Harām: Beyt-i *Harām* Ar. Kabe. (G. 557/2)

harām-zāde: *harām-zāde* Ar. Far. gayrimeşru çocuk, piç. / harām zāda: *harām* Ar. haram, dinen yasaklanmış şey. ; *z. +a* Ar. azık, yiyecek. (G. 406/2)

harasında: *h. +ında* Ar. dilsiz, dilsizlik. / hara Sinde: *h. +a* Far. eşek, merkep. ; *S. +e* Far. Hindistan taraflarında bir yer. (G. 1548/2)

harca sîm: *h. +a* Ar. harcama, sarfetme. ; *sîm* Far. gümüş. / har-cesîm: *har-cesîm* Far. Ar. eşek iriliğinde olan. (G. 453/1)

harca: *h. +a* Ar. harcama, elden çıkarma. / harca: *h. +ca* Far. eşek, merkep. (R. 205)

harca: *h. +a* Ar. harcama. / harca: *h. +ca* Far. eşek, merkep. (G. 651/1)

harc-ı māl: *harc* Ar. harcama. ; *māl* Ar. mal, servet. / har cimāl: *har* Far. eşek. ; *cimāl* Ar. develer. (R. 161)

harc-ı nān: *harc* Ar. harcama, sarfetme. ; *nān* Far. ekmek. / har cinān: *har* Far. eşek, merkep. ; *cinān* Ar. cennetler. (G. 1418/1)

hareem: *hareem* Ar. aile, namus. / hareem: *hareem* Ar. Kabe'nin içi. (G. 562/4)

hargāhı: *h. +ı* Far. büyük çadır, otak. / har gāhı: *har* Far. merkep, eşek. ; *gāhī* Far. bazen, kimi zaman. (G. 2098/3)

harı rinde: *h. +ı* Far. eşek, merkep. ; *r. +e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / harīrinde: *h. +inde* Ar. su sesi. (G. 1368/7)

harī rinde: *harī* Ar. layık. ; *r. +e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / harīrinde: *h. +inde* Ar. ipek. (G. 1368/5)

Hāricide: *H. +de* Ar. 7. yüzyılda ortaya çıkan Hz. Ali ve Muaviye muhalifi siyasi bir topluluk. / hārī cide: *h. +ı* Far. diken. ; *c. +e* Ar. boyun. (Kt. 14/1-2)

haride: *h. +e* Far. satın alma. / haride: *haride* Ar. bakire kız. (G. 1243/2)

haridede: *h. +de* Ar. bakire kız. / harı dede: *h. +ı* Far. eşek, merkep. ; *dede* T. dede, büyük baba. (G. 1584/1)

harideler: *h. +ler* Ar. kızıoğlankız, delinmemiş inci. / harı deler: *h. +ı* Far. eşek, merkep. ; *d. -er* T. delmek. (G. 167/1)

harideligin: *h. +ligin* Ar. kızıoğlankız. / harı deligin: *h. +ı* Far. eşek, merkep. ; *d. +in* [delik] T. delik, kadınlık veya dışkılama organı . (Mf. 82)

harvār: *harvār* Far. eşek gibi. / har var: *har* Far. eşek. ; *var* T. varlık, servet. (G. 893/8)

haste ırağ: dil-*haste* Far. gönlü yorgundüşmüş kişi, aşık. ; *ırağ* T. irak, uzak. / beste-i rāğ: dil-*beste* Far. gönlünü bağlamış, tutkun. ; *rāğ* Far. dağ eteğindeki bağ bahçe. (G. 58/2)

hāşā ki: *hāşā* Ar. haşa, ne münasebet. ; *ki* Far. ki bağlacı. / hāşāki: *h. +i* Far. çöp, çer çöp. / *hā şākī*: şeker-*hā* Far. şeker çiğneyen. ; *şākī* Ar. şikayetçi olan. (R. 166)

haşyeti mūr: *h. +i* Ar. korku. ; *mūr* Far. karınca. / Tīmūr: *Tīmūr* T. Timurlular devletinin hükümdarı Timur. (G. 811/1)

haṭ-āverde: *h. +de* Ar. Far. tüylenen, sakal veya bıyık çıkaran. / haṭā verde: *haṭā* Ar. hata, yanlış. ; *v. +e* Ar. gül. (G. 1676/2)

hayāt emel: *hayāt* Ar. yaşam. ; *emel* Ar. emel, umma, arzu. / hayā temel: *hayā* Ar. utanma. ; *temel* Yun. temel, esas. (G. 1014/1)

Haydar: *Haydar* Ar. dördüncü İslâm halifesi Hz. Ali. / Hay der: *Hay* [Hayy] Ar. diri, Allah. ; *der* Far. kapı. (G. 2196/1)

hāyına: şekker-*h. +ına* Far. şeker çiğneyen. / hāyine: *h. +e* Ar. hain, ihanet eden. (G. 1220/1)

ḥayr-ı beşer: *ḥayr* Ar. hayırlı, iyi olan. ; *beşer* Ar. insanlık. / ḥayrı beşer: *ḥ. +ı* Ar. hayır, iyilik, ihsan. ; *beşer* T. beşer beşer. / beş er: *beş* T. 5 sayı sıfatı. ; *er* T. er, asker, yiğit. (Ks. 1/1-2)

ḥayvān: *ḥayvān* Ar. hayat, canlılık. / ḥayvān: *ḥayvān* T. < Ar. hayvan. (G. 128/3)

ḥazāna: *ḥ. +a* Far. güz mevsimi. / ḥazāne: *ḥazāne* Ar. hazine. (Mf. 8)

ḥazāna: *ḥ. +a* Far. sonbahar, güz mevsimi. / ḥazāne: *ḥazāne* [ḥızāne] Ar. hazine. (G. 581/1)

ḥazar: *ḥazar* Ar. yakın yer, bir kimsenin yanı. / ḥar: *ḥar* [ḥarr] Ar. zarar, ziyan. (G. 159/1)

hem der-sücūd: *hem* Far. aynı zamanda, onu da anlamı veren bir bağlaç. ; *der-sücūd* Far. Ar. secdelerde. / hem-ders-i cūd: *hem-ders* Far. Ar. ders arkadaşı, aynı dersi alan. ; *cūd* Ar. cömertlik, eli açık olma. (G. 1563/1)

hem el: *hem* [hemm] Ar. dert, keder. ; *e/* T. el. / hemel: *hemel* Ar. büyükbaş hayvan. (G. 1051/5)

hem el: *hem* Far. hem bağlacı. ; *e/* T. el. / hemel: *hemel* Ar. sürekli yağış. (G. 1014/4)

hem nām: *hem* [hemm] Ar. dert, keder. ; *nām* Far. ad, ün. / hem-nām: *hem-nām* Far. adaş, mecazen sevgili. (G. 1849/3)

hem pāy: *hem* Far. hem. ; *pāy* Far. pay, hisse. / hem-pāy: *hem-pāy* Far. ayakdaş, yol arkadaşı. (G. 2055/1)

hem rāh: *hem* Ar. dert, keder. ; *rāh* Far. yol. / hem-rāh: *hem-rāh* Far. yoldaş, yol arkadaşı. (G. 1816/1)

hem rāhī: *hem* [hemm] Ar. dert, keder. ; *rāhī* Far. yolcu. / hem-rāhī: *h. +ı* Far. yoldaş, yol arkadaşı. (G. 2094/2)

hem şīre: *hem* Far. hem bağlacı. ; *şīre* Far. sıra, üzüm suyu, şarap. / hem-şīre: *hem-şīre* Far. kız kardeş. / hem şīre: *hem* Far. hem bağlacı. ; *ş. +e* Far. aslan. (R. 225)

hem: *hem* [hemm] Ar. dert, keder. / hem: *hem-dem* Far. arkadaş, birlikte zaman geçiren. (G. 129/1)

hem-çü-zen: *hem-çü-zen* Far. kadın gibi olan. / hem çözen: *hem* Far. hem bağlacı. ; *ç.-en* T. çözmek. (R. 210)

hemde meşāmı: *h. +de* Ar. dert, keder. ; *m. +ı* Ar. koklama duyu organı burun. / hem-dem-i şāmī: *hem-dem* Far. arkadaş. ; *şāmī* Far. geceye ait. (G. 2083/2)

- hem-dem: *hem-dem* Far. arkadaş, beraber vakit geçiren. / hem-dem: *hem-dem* Ar. Far. dertli, dertle arkadaş. (R. 135)
- hem-dem-i nāy: *hem-dem* Far. arkadaş. ; *n.+ı* Far. neyle ilgili, üflemeli bir musikî aleti. / hemde mīnāy: *h.+de* Ar. dert, keder, sıkıntı. ; *m.+yı* Far. kadeh, sırça. (G. 2159/1)
- heme dānī: *heme* Far. hepsi, tamamı. ; *dānī* Ar. alçak, kötü tabiatli. / Hemedān: *H.+ı* Far. Hemedan şehri. (G. 2032/2)
- heme dānī: *heme* Far. hepsi, tamamı. ; *dānī* Ar. alçak, kötü tabiatli. / Hemedāna: *H.+a* Far. Hemedan şehri. (G. 1316/6)
- hemecin: *h.+in* Ar. şaşkın. / heme cin: *heme* Far. hepsi. ; *cin* [cinn] Ar. cin, gözle görülmeyen bir varlık. (Kt. 123/1-2)
- hemecinde: *h.+inde* Ar. şaşkın. / heme cinde: *heme* Far. hepsi, tamamı. ; *c.+de* Ar. cin, varlığına inanılan latif varlıklar. (G. 1679/1)
- hemen etdim: *hemen* [hemān] T. < Far. hemen, anında, derhal. ; ; *e.-dim* T. etmek, yapmak. / heme n'etdim: ; *heme* Far. hepsi, tamamı. ; *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-dim* T. etmek, yapmak. (G. 912/2)
- hemle ben: *h.+le* [hemm] Ar. dert, keder. ; *ben* T. ben, şahıs zamiri. / hem leben: *hem* Far. hem bağlacı. ; *leben* Ar. anne sütü. (G. 1074/1)
- hem-nām: *hem-nām* Far. adaş, eş, denk. / hem nām: *hem* [hemm] Ar. dert, keder. ; *nām* Far. ad, ün. (G. 1175/1)
- hem-pāsı: *h.+sı* Far. ayakdaş, arkadaş. / hem pāsı: *hem* Far. hem. ; *p.+ı* Far. pas. (G. 2052/1)
- hem-pāsı: *h.+sı* Far. ayakdaş, yol arkadaşı. / hem pāsı: *hem* [hemm] Ar. dert, keder, sıkıntı. ; *p.+ı* Far. pas, kir. (G. 2169/5)
- hem-rehān: *hem-rehān* Far. arkadaşlar, yol arkadaşları. / hem rehān: *hem* Far. hem. ; *rehān* Far. kurtulan. (G. 661/1)
- hemse ritāc: *h.+e* Ar. öğütme, ufaltma. ; *ritāc* Ar. büyük kapı. / hem-ser-i tāt: *hem-ser* Far. eşit, denk. ; *tāt* Ar. taç, hükümdar başlığı. (G. 459/1)
- hem-şīre: *hem-şīre* Far. kızkardeş. / hem şīre: *hem* [hemm] Ar. dert, keder. ; *şīre* Far. sıra, üzüm suyu. (G. 390/1)
- hemtā cemāl: *hemtā* Far. aynı, aynı değerde. ; *cemāl* Ar. güzel yüz. / hemtāca māl: *h.+ca* Far. aynı, aynı değerde. ; *māl* Ar. mal, servet. (G. 315/1)
- hemyān: *hemyān* Far. heybe, torba. / hem yan: *hem* Far. hem. ; *yan* T. yan. (G. 2091/1)

hem-zād: *hem-zād* Far. arkadaş, beraber doğmuş. / hem zād: *hem* [hemm] Ar. dert, keder, sıkıntı. ; *zād* Ar. gıda, azık, yiyecek. (G. 2156/1)

hemze bānī: *h.+e* Ar. dürtme, rahatsız etme. ; *bānī* Ar. bina eden, kuran. / hem-zebānī: *h.+ı* Far. aynı dilde konuşan. / hem zebānī: *hem* [hemm] Ar. dert, keder. ; *zebānī* Ar. cehennemde görevli melek. (G. 458/1-2)

hem-zede: *hem-zede* Ar. Far. dertli, kederli. / hemzede: *h.+de* Ar. hemze, Arap alfabesinde bir harf adı. (G. 1355/5)

hemzine: *h.+ine* Ar. sıkma, sıkıntı verme. / hem-zine: *hem-zine* [hem-zīne] Far. Ar. aynı ölçüde, aynı değerde. (G. 1698/1)

her Celālī: *her* Far. her. ; *Celālī* Ar. Anadolu'da başgösteren aynı ismi taşıyan isyana mensup kişi. / herce lālī: *h.+e* Far. gargaşa. ; *lālī* Far. kırmızı olan, kırmızı renge mensup olan. (G. 858/2)

her gende: *her* Far. her. ; *gende* Far. kokmuş, kokuşmuş. / ber-kende: *ber-kende* Far. yolunmuş, kökünden koparılmış. (G. 292/4)

her veled: *her* Far. her, hepsi. ; *v.+e* Ar. velet, çocuk. / herveled: *h.+de* Ar. koşma. (G. 1580/1)

herāsān: *herāsān* Far. korkan. / her āsān: *her* Far. her. ; *āsān* Far. kolay. (G. 400/1)

Hersek: *Hersek* Lt. Hersek, bir yer adı. / her seg: *her* Far. her. ; *seg* Far. it, köpek. (G. 1020/1)

herze bunuñ: *herze* Far. herze, saçma söz, boş lakırtı. ; *b.+nuñ* T. bu, işaret zamiri. / her zebūnuñ: *her* Far. her. ; *z.+uñ* Far. zebun, zayıf, aciz. (G. 244/1)

hevā meyler: *hevā* Ar. arzu. ; *m.+ler* Far. şarap. / hevām eyler: *h.+m* Ar. arzu. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 174/1)

hevā: *hevā* Ar. aşk, sevgi. / hevā: *hevā* Ar. hava, boş, beyhude. (G. 2/5)

hevām: *h.+m* Ar. arzu, istek. / hevām: *hevām* Ar. böcekler, haşereler. (G. 1127/2)

hevāmı: *h.+ı* Ar. böcekler, haşerat. / hevā mı: *hevā* Ar. hava. ; *mı* T. mı, soru eki. (G. 312/2)

hevānıñ: *h.+ıñ* Ar. horluk, zillet. / hevānıñ: *h.+nıñ* Ar. arzu, istek. (G. 843/1)

hevā-yı neyi: *hevā* Ar. hava. ; *n.+ı* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. / āyineyi: *ā.+yi* Far. ayna. (R. 115)

hezār: *hezār* Far. 1000 sayısı. / hezār: *hezār* Far. bülbül. (G. 537/1, G. 1856/5)

hezār: *hezār* Far. bülbül. / hezār: *hezār* Far. 1000 sayısı. (G. 1863/2)

hezār-destān: *hezār-destān* Far. binlerce destanı olan. / hezār-destān: *hezār-destān* binlerce eli olan. (G. 702/1)

hıfācı: *h. +cı* Ar. perde, örtü. / hıfācı: *h. +cı* Ar. gizli, saklı. (G. 207/1)

hılāfet: *hılāfet* Ar. hilafet, yönetim, önderlik. / hıl āfet: *hıl* [hıll] Ar. dostluk, kardeşlik. ; āfet Ar. afet, bela. (G. 171/1)

hılkatle: *h. +le* Ar. yaratılış, tabiat. / hıl katle: *hıl* [hıll] Ar. samimi arkadaş, içten dost. ; *k. +e* Ar. katl, öldürme. (Kt. 47/1-2)

hılletī: *hılletī* Ar. dostlukla, kardeslikle ilgili. / hıll eti: *hıll* Ar. arkadaş. ; *e. +i* T. et. (G. 2027/1)

hıyār: *hıyār* Ar. hayırlı, seçkin. / hıyār: *hıyār* Far. salatalık, bir sebze. (Ks. 8/8)

hicābıñdan: *h. +ıñdan* Ar. utanma, perde. / hicā biñden: *hicā* Ar. mücadele. ; *b. +den* T. 1000 sayısı. (G. 1132/1)

Hicāzında: *H. +ında* Ar. Mekke ve Medine illerinin içinde yer aldığı bölge. / hicā zinde: *hicā* Ar. bilmece, bulmaca. ; *zinde* Far. diri, canlı. (G. 1407/1)

hiṭāb oluna: *hiṭāb* Ar. hitap, seslenme, konuşma. ; *o. -una* T. olmak. / ḥaṭā buluna: *ḥaṭā* Ar. hata, yanlış. ; *b. -una* T. bulmak. (G. 1379/1)

hū şandığımız: *pāk-hū* Far. temiz huylu. ; *ş. -dığımız* T. sanmak. / uşandığımız: *u. -dığımız* T. usanmak, bıkmak. (R. 404)

hūbānı: *h. +ı* Far. güzeller. / hū bānı: melek-*hū* Ar. Far. melek huylu, iyi huylu. ; *bānı* Ar. bina eden, yapan, kuran. (G. 2091/5)

ḥubb ile imān: *ḥubb* Ar. sevgi. ; *ile* T. ile bağlacı. ; *imān* Ar. iman, inanma. / ḥubb-ı le'imān: *ḥubb* Ar. sevgi. ; *le'imān* Ar. alçaklar, kötü tabiatlılar. (G. 426/2)

ḥubb-ı metīn: *ḥubb* Ar. sevgi. ; *metīn* Ar. sağlam, dayanıklı. / ḥubbıma tīn: *h. +ıma* Ar. sevgi. ; *tīn* Ar. incir. (G. 1961/1, Mf. 15)

ḥubbīdir āhımız: *h. +dır* Ar. sevgiye ait. ; *ā. +ımız* Far. inleme sesi. / ḥubb-ı dirāhimiz: *ḥubb* Ar. sevgi. ; *d. +ız* Ar. dirhemler, paralar. (G. 655/1)

ḥubbuna dānı: *h. +una* Ar. sevgi. ; *dānı* Ar. yakın. / nā-dānı: *n. +ı* Far. cahil, bilgisiz. (G. 2049/5)

Ḥudā-bende: *Ḥudā-bende* Far. Allah'a kul olan kişi. / Ḥudā bende: *Ḥudā* Far. Tanrı. ; *b. +de* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1594/1)

Ḥudā-rāmız: *H. +ız* Far. Tanrıya teslim olan. / ḥ'od aramız: *h'od* Far. kendi. ; *a. +mız* T. ara, ilişki. (G. 603/1)

hükim: *h.+im* Far. domuz. / *hū kim*: *pākīze-hū* Far. temiz huylu. ; *kim* T. kim. (G. 1095/2)

hulū dīne: *hulū* Ar. yalnız, boş, yalnızlık. ; *d.+e* Ar. din. / *hulūdına*: *h.+ina* Ar. maymunlar. (G. 1264/5)

hulūda: *h.+da* Ar. boş, anlamsız. / *hulūda*: *h.+a* Ar. ebedilik. (G. 1703/3)

hulū-dīne: *h.+e* Ar. dini boş ve anlamsız olan. / *hulūdına*: *h.+ina* Ar. ebedilik, süreklilik. (G. 1700/1)

hulūş edā: *hulūş* Ar. içtenlik, doğruluk. ; *edā* Ar. eda, tarz. / *hulū şadā*: *hulū* Ar. boşluk, boş olma durumu. ; *şadā* Ar. ses, sada. (G. 111/1)

hūrā-sitān: *hūrā-sitān* Ar. kara gözlüleri alan, elde eden. / *hūr āsitān*: *hūr* Ar. siyah gözlü cennet güzeli. ; *āsītān* Far. eşik. (G. 439/1)

hurkatile: *h.+ile* Ar. hararet. / *hur katile*: *hur* [hurr] Ar. hür, özgür. ; *katile* Ar. öldürülen, maktül. (G. 408/1)

hurrākı: *h.+ı* Ar. çok şiddetli ateş. / *hur rākı*: *hur* [hurr] Ar. hür, serbest. ; *rākı* Ar. yükselmiş, ilerlemiş. (R. 530)

hurremīde: *h.+de* Far. sevinçli, neşeli. / *har remīde*: *har* Far. eşek, merkep. ; *remīde* Far. ürkmüş. (G. 1736/1)

hurūşa behī: *h.+a* Far. coşma. ; *behī* Far. iyi, güzel. / *şebahi*: *ş.+i* Ar. benzeyiş, benzerlik. (G. 2062/2)

hūşān: ehl-i *hūşān* Ar. Far. akıl sahipleri. / *hū şān*: ehl-i *hū* Ar. Allah'ı zikredenler. ; *şān* Ar. şan, meziyet. (G. 2140/1)

hūya sārī: *h.+a* Far. huy, tabiat, mizaç. ; *sārī* Far. süren, sürücü, binici. / *hū yesārī*: *hū* Far. huy, tabiat, mizaç. ; *y.+ı* Ar. servet, zenginlik. (G. 1917/1)

hūyını kim: *h.+ını* Far. huy, tabiat. ; *kim* T. kim. / *hūy-ı nīkim*: *hūy* Far. huy, tabiat. ; *n.+im* Far. iyi, güzel olan. (G. 401/2)

hümālāna: *h.+a* Far. eşler, dostlar, sırdaşlar. / *hümā lāne*: *hümā* Far. hüma kuşu. ; *lāne* Far. kuş yuvası. (G. 1374/1)

hümām: *hümām* Ar. himmet sahibi. / *hümām*: *h.+m* Ar. hüma kuşu. (G. 701/2, G. 1105/1)

hüner: *hüner* Far. hüner, ustalık. / *ner*: *ner* Far. erkek. (G. 159/4)

hünerverī zānī: *hünerverī* Far. sanatkarlık. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. / *hüner ve rīzānī*: *hüner* Far. hüner, sanat. ; *ve* Ar. ve bağlacı. ; *rīzānī* Far. dökülmek, akmak. (G. 2141/1)

hüsām: *hüsām* Ar. keskin kılıç. / *rūḥ-ı Sām*: *rūḥ* Ar. ruh, can. ; *Sām* Far. İran'ın mitolojik kahramanlarından. (G. 1995/1)

-ı semāda: -ı Far. izafet harfî. / ise mādē: *ise* T. ise. ; *mādē* Far. dişi, kadın. (G. 1712/2)

-ı semen-simāda: -ı Far. izafet harfî. ; *s.+da* Far. yasemin yüzlü. / ise mensi mādē: *ise* T. ise. ; *mensi* Ar. unutulmuş, ihmal edilmiş. ; *mādē* Far. dişi, kadın. (G. 1757/1)

irag: *irag* T. ırak, uzak. / -i rāg: *dil-beste-i rāg* Far. bağ ve bahçeye gönül bağlamış. (Th. 13/2)

ışgā-kerde: *ışgā-kerde* Ar. Far. kulak vermiş, söz dinlemiş. / *ışgā kerde*: *ışgā* Ar. kulak verme, söz dinleme. ; *k.+de* Far. sağır, işitme özür. (G. 1358/3)

ışlāḥa sen: *ı.+a* Ar. ıslah etme, iyileştirme. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. / *ışlā ḥasen*: *ışlā* Ar. ulaştırma, atma. ; *ḥasen* Ar. iyi ve güzel olan. (R. 337)

ışlāḥ-ı mîr: *ışlāḥ* Ar. düzeltme, iyi bir hâle getirme. ; *mîr* [emîr] Far. < Ar. emir, hükümdar. / *aşlā ḥamîr*: *aşla* Ar. hiçbir vakit. ; *ḥamîr* Ar. merkepler. (G. 1096/1)

ışılāḥa sen: *ı.+a* Ar. ıstılah, terim. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. / *ışılā ḥasen*: *ışılā* Ar. ateşte ısınma. ; *ḥasen* Ar. iyi, güzel. (Kt. 152/1-2)

-i cār: -i Far. izafet harfî. ; *cār* Ar. komşu. / *icār*: *icār* Ar. kiraya verme, kira bedeli. (G. 1572/3)

-i şimşîr: -i Far. izafet harfî. ; *şimşîr* [şemşîr] Far. kılıç. / *işim şîr*: *i.+im* T. iş, uğraşı. ; *şîr* Far. aslan. (R. 409)

-i tende: -i Far. izafet harfî. ; *t.+de* Far. ten, beden. / *yitende*: *y.-ende* T. yetişmek, ulaşmak. (G. 1755/2)

ibā ḥalīmān: *ibā* Ar. sakınma, kaçınma. ; *ḥalīmān* Ar. Far. yumuşak huylular. / *irāḥe* liman: *irāḥe* Ar. rahat ettirme, dinlendirme. ; *liman* Yun. liman, gemilerin yanaştığı yükleme ve bindirme yeri. (G. 1900/2)

ibā ḥazen: *ibā* Ar. beğenmeme, razı olmama. ; *ḥazen* Far. hüzn, gam, keder. / *ibāḥa zen*: *ibāḥe* Ar. helal olma. ; *zen* Far. kadın. (Kt. 34/1-2)

ibā: *ibā* Ar. tiksınma. / *ibā*: *ibā* Ar. kabul etmeme, rıza göstermeme. (G. 120/1)

‘ibād etiñ: ‘*ibād* Ar. kullar, ibadet edenler. ; *et* T. et. / ‘ibādetiñ: ‘*ibādet* Ar. ibadet, Tanrı'ya tapınma. (G. 863/1)

ibāḥa mîr: *ibāḥa* Ar. helal olma, helal görme. ; *mîr* [emîr] Far. < Ar. emir, yönetici. /
 ibā ḥamîr: *ibā* Ar. tiksınma, beğenmeme. ; *ḥamîr* Ar. merkepler, eşekler. (G. 1488/3)

ibāḥamle: *i.+mle* Ar. mübah görme, uygun görme. / *ibā ḥamle*: *ibā* Far. tiksınma, beğenmeme. ; *ḥ.+e* Ar. yüklenme, sırtlama. (G. 1466/1)

ibāne: *ibāne* Ar. açıklamak. / *ibā ne*: *ibā* Ar. sakınma, çekinme. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 279/1)

ibānesine: *i.+sine* Ar. açıklama, açığa vurma, ifşa etme. / *ibā nesine*: *ibā* Ar. sakınma, kaçınma. ; *nesine* T. neyine, nesine. (G. 1341/1)

ibrā hîme: *ibrā* Ar. beri kılma, yerine getirme. ; *hîme* Far. çalı çırpı, kurumuş dal budak. / *İbrāhîme*: *İ.+e* Ar. İbrahim peygamber. (G. 1321/1)

ibrā meyledir: *ibrā* Ar. uzaklaştırma, temizleme. ; *m.+ledir* Far. şarap. / *ibrām eyledir*: *ibrām* Ar. ısrar etme, ayak direme. ; *e.-dir* T. eylemek, yapmak. (G. 268/1)

ibrām-ı zer: *ibrām* Ar. ısrar etme, üstüne düşme. ; *zer* Far. altın. / *ibrā mi'zer*: *ibrā* Ar. temize çıkarma, soyunma. ; *mi'zer* Ar. peştamal. (G. 2193/2)

ibrāmı: *i.+ı* Ar. can sıkacak derecede ısrar etme, üzerine düşme. / *ibrā mı*: *ibrā* Ar. uzaklaştırma, beri kılma. ; *mı* T. mı soru eki. (G. 1913/1)

ibrāzı nāsı: *i.+ı* Ar. ortaya koyma, açığa vurma. ; *n.+ı* Ar. insanlar, halk. / *ibrā zināsı*: *ibrā* Ar. uzaklaştırma, uzak tutma, alıkoyma. ; *z.+sı* Ar. zina, evlilik dışı cinsel ilişki. (G. 1115/2)

ibrāzında: *i.+ında* Ar. ibraz etme, açığa çıkarma. / *ibrā zinde*: *ibrā* Ar. yerine getirme. ; *zinde* Far. diri, canlı. (R. 586)

ibrîk: *ibrîk* Ar. ibrik, kulplu ve emzikli su kabı. / *āb-ı rîk*: *āb* Far. su. ; *rîk* Ar. ağız suyu, ağız akıntısı. (G. 21/4)

ibrîz: *ibrîz* Ar. halis ve saf altın. / *āb-rîz*: *ābrîz* Far. su döken. (G. 413/3)

ibrîze: *i.+e* Ar. halis ve saf altın. / *eb-rîze*: *rahm-ı ümm ü eb-rîze* Ar. Far. ebeveyn rahmetinin kııntısı. (G. 1360/5)

ibtidā'-ı nān: *ibtidā'* Ar. bir şeyi ilk defa ve örneksiz olarak yapma. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. / *ibtidā' inān*: *ibtidā* Ar. başlama, başlangıç. ; *'inān* Ar. üzengi. (G. 1067/1)

ibtidā'ında: *i.+ında* Ar. bir işi ilk defa ortaya koyma. / *ibtidā' inde*: *ibtidā* Ar. başlama. ; *'i.+e* Ar. bir kimsenin yanı, makamı, huzuru. (G. 1658/3)

- ibtidā‘ide: *i.+de* Ar. ilk defa karşılaşılan, alışılmamış bir iş yapma. / ibtidā ‘ide: *ibtidā* Ar. başlama. ; ‘*i.+e* Ar. bayram. (G. 1586/1)
- ibtidā‘isi: *i.+si* Ar. örneksiz olarak yapılmış, yaratılmış. / ibtidā ‘isī: *ibtidā* Ar. başlama. ; ‘*īsī* Ar. İsa peygamber. (G. 2046/2)
- ibtidār: *ibtidār* Ar. bir işe hızlıca başlamak. / ibdi dār: *i.+di* T. ip. ; *dār* Far. darağacı. (Kt. 95/1-2)
- ibtidārında: *i.+ında* Ar. süratle bir işe koyulma. / ibtidā rinde: *ibtidā* Ar. başlama, başlangıç. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. (G. 1377/1)
- ibtilālī: *i.+lı* Ar. müptela olmak, düşkün olmak. / ibtilālī: *i.+i* Ar. ıslanmak. (G. 616/1)
- ictinā ber: *ictinā* Ar. ağaçtan meyve toplama. ; *ber* Far. meyve. / ictināb er: *ictināb* Ar. kaçınma, uzak durma. ; *er* T. er, yiğit. (G. 780/1)
- ictināb olunur: *ictināb* Ar. sakınma, kaçınma. ; *o.-unur* T. olmak. / ictinā bulunur: *ictinā* Ar. meyve toplama. ; *b.-unur* T. bulmak. (G. 234/1)
- içer: *i.-er* T. içmek. / içer: *içer* [içeri] T. içeri, gönül. (G. 1018/1)
- içimi: *i.-imi* T. içmek. / içimi: *i.+imi* T. iç, gönül. (G. 2158/1)
- idd-i hār: *idd* Ar. güç. ; *hār* Far. diken. / iddiḥār: *iddiḥār* Ar. biriktirme, saklama. (G. 1377/2)
- idi bedānī: *i.-di* T. imek. ; *b.+ı* Far. kötüler. / Edibe dānī: *E.+e* Ar. Edib, şairin kendi mahlası. ; *dānī* Ar. yakın. (G. 2017/5)
- idi dār: *i.-di* T. imek fiili. ; *dār* Ar. mesken, konak. / gīr-i didār: ‘ālem-*gīr* Far. alemi kaplayan. ; *didār* Far. yüz, çehre. (G. 1046/2)
- idrā k’eylemez: *idrā* Ar. bildirme, haber verme. ; *k’* [ki] Far. ki bağlacı. ; *e.-mez* T. eylemek, yapmak. / idrāk eylemez: *idrāk* Ar. anlama, idrak etme. ; *e.-mez* T. eylemek, yapmak. (G. 711/1)
- idrā kim: *idrā* Ar. bildirme, haberdar etme. ; *kim* T. kim, soru zamiri. / idrākim: *i.+im* Ar. idrak etme, anlama. (G. 443/2)
- iftirā kadem: *iftirā* Ar. iftira, töhmet. ; *kadem* Ar. ayak. / iftirāka dem: *i.+a* Ar. ayrılma, ayrılık. ; *dem* Far. an, zaman. (G. 2048/1)
- iftirāk ile: *iftirāk* Ar. ayrılma. ; *ile* T. ile bağlacı. / iftirā kıla: *iftirā* Ar. iftira, töhmet. ; *k.-a* T. kılmak, yapmak. (G. 1570/1)
- iftirākına: *i.+ına* Ar. ayrılma. / iftirā kına: *iftirā* Ar. iftira, töhmet. ; *kına* [ḥinā] T. < Ar. kına. (Kt. 194/1-2)

iftirâsı: *i.+ı* Ar. avını parçalama. / iftirâsı: *i.+sı* Ar. iftira, bir kimseye işlemediği bir suçu isnat etme. (G. 286/2)

igrâ biz: *igrâ* Ar. yüreklendirme, teşvik etme. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. / igrâbız: *i.+ız* Ar. uzaklaştırma. (G. 723/2)

igrâkına: *i.+ına* Ar. boğma. / igrâ kına: *igrâ* Ar. heveslendirme, teşvik etme. ; *k.+a* T. kın, kılıf. (G. 1701/1)

ihlâ şadef: *ihlâ* Ar. boşaltma. ; *şadef* Ar. sedef, inci kabuğu. / ihlâşa def: *i.+a* Ar. içtenlik, doğruluk. ; *def* Far. def, vurmali bir musikî aleti. (G. 760/1)

ihlâşıla: *i.+ıla* Ar. içtenlik, dürüstlük. / ihlâ şıla: *ihlâ* Ar. boşaltma, boş bırakma. ; *şıla* Ar. akrabaya kavuşma. (R. 167)

ihrâcı: *i.+ı* Ar. ihraç, dışarı çıkarma. / aḥ rācī: *aḥ* Ar. kardeş. ; *rācī* Ar. rica eden, isteyen. (G. 1974/1)

ihrâka dem: *i.+a* Ar. dökme, akıtma. ; *dem* Ar. kan. / ihrâ kadem: *ihrâ* Ar. giydirmе, giyindirme. ; *kadem* Ar. ayak. (R. 52)

ihtilâ cenân: *ihtilâ* Ar. taze ot biçme, derme. ; *cenân* Ar. kalp, gönül. / ihtilâca nân: *i.+a* Ar. çarpıntı, çarpıntıya tutulma. ; *nân* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda.. (G. 1010/1)

ihtilâ seheri: *ihtilâ* Ar. biçme, ot biçme. ; *seheri* Far. > Ar. sabah vakti. / ihtilâsa harî: *i.+a* Ar. alma, kapma. ; *harî* Ar. layık, müstehak. (G. 2069/1)

ihtilâ ṭib ile: *ihtilâ* Ar. ot biçme. ; *ṭib* Ar. güzel koku, güzel kokulu şey. ; *ile* T. ile bağlacı. / ihtilâṭı bile: *i.+ı* Ar. karışma, iç içe girme. ; *b.-e* T. bilmek. (Kt. 134/1-2)

ihtilâcından: *i.+ından* Ar. kalp çarpıntısı. / ihtilâ cinden: *ihtilâ* Ar. yalnız kalma, kurtulma. ; *c.+den* Ar. cin, gözle görülmeyen bir varlık. (G. 1119/1)

ihtilâsı: *i.+ı* Ar. kapma, çalma. / ihtilâsı: *i.+sı* Ar. çarpıntı, kalp çarpması. (G. 1176/1)

ihtilâsına: *i.+ına* Ar. kapma, çalma. / ihtilâ sine: *ihtilâ* Ar. yalnız kalma. ; *sine* Ar. uyuklama, bir an uyuma. (G. 1370/1)

ihtimâ licâm: *ihtimâ* Ar. kaçınma, sakınma. ; *licâm* Ar. gem. / ihtimâl-i cām: *ihtimâl* Ar. ihtimal, olasılık. ; *cām* Far. kadeh. (G. 701/5)

ihtimâlar: *i.+lar* Ar. sakınma, kaçınma. / ihtimâl er: *ihtimâl* Ar. ihtimal, olasılık. ; *er* T. er, kişi. (G. 1649/2)

ihtiyâr: *ihtiyâr* Ar.>T. yaşlı, ihtiyar. / ihtiyâr: *ihtiyâr* Ar. tercih, seçme. (G. 1494/1)

- iẖtiyārāt: *iẖtiyārāt* Ar. istekler, kararlar. / iẖtiyār at: *iẖtiyār* Ar. yaşlı. ; at T. at. (G. 1952/1)
- ikrāhında: *i.+ında* Ar. zorlama, mecbur etme. / ikrā Hinde: *ikrā* Ar. kiraya verme. ; *H.+e* Ar. İslâm fikhında temsilî bir kişilik. (G. 1327/1)
- iktidār āh: *iktidār* Ar. iktidar, güç yetirebilme. ; āh Far. inleme sesi. / iktidā rāh: *iktidā* Ar. tabi olma, uyma. ; rāh Far. yol. (R. 475)
- iktiḥāl: *iktiḥāl* Ar. sürme çekme. / ikti ḥāl: *ikti* T. ekşi. ; ḥāl Ar. hâl, durum. (G. 1420/1)
- iktinān: *iktinān* Ar. saklanma, gizlenme. / ikti nān: *ikti* T. acımtırak veya ekşimtırak. ; nān Far. ekmek. (G. 142/1)
- iktirā‘ı: *i.+ı* Ar. seçme, elde etme. / ikti rā‘ī: *ikti* T. acımtırak veya ekşimtırak. ; rā‘ī Ar. çoban. (G. 260/1)
- ilgādır: *i.+dır* Ar. ortadan kaldırmak. / il gādir: *il* T. insanlar, halk. ; gādir Ar. kötülük eden, haksızlık yapan. (G. 483/1)
- ilhā meyle: *ilhā* Ar. boş şeylerle meşgul etme. ; *m.+le* Far. şarap. / ilhām eyle: *ilhām* Ar. gönle düşen düşünce. ; eyle- T. eylemek. (G. 1354/1)
- ilhāmī: *ilhāmī* Ar. ilhama ait. / ilhā mı: *ilhā* Ar. boş şeyler meşgul ettirme. ; mı T. mı, soru eki. (G. 2160/1)
- ilḳā-yı dide: *ilḳā* Ar. atma, bir yere koyma. ; dide Far. göz. / ḳayidide: *ḳ.+de* Ar. komutanlık, öncülük. (G. 1736/4)
- ilticām: ilticām Ar. dizginleme, gemi sıkma. / ilticām: *i.+m* Ar. sığınma. (G. 1129/1)
- iltihā behīme: *iltihā* Ar. oynama, oyalanma. ; behīme Ar. dört ayaklı hayvan. / iltihāba hīme: *i.+a* Ar. alevlenme, ateşlenme. ; hīme Far. odun, kütük. (G. 204/1)
- iltihā-be-dām anı: *iltihā-be-dām* Ar. Far. tuzağa düşmüş. ; anı T. onu. / iltihāba dāmānı: *i.+a* Ar. alevlenme, tutuşma. ; *d.+ı* Far. etek. (G. 1931/1)
- iltihāka merde: *i.+a* Ar. iltihak, katılma. ; *m.+e* Ar. adam, kişi. / iltihā ḳamerde: *iltihā* Ar. sakal bırakma. ; *ḳ.+de* Ar. kamer, ay gezegeni. (R. 440)
- ‘imāmeyi: *‘i.+yi* Ar. sarık, erkeklerin başlarına sardıkları kumaş. / ‘amā meyi: *‘amā* Ar. kör, görme özürlü. ; *m.+i* Far. şarap. (G. 1959/1)
- ‘imāmeyle: *‘i.+yle* Ar. sarık, imame. / ‘amā meyle: *‘amā* Ar. körlük. ; *m.+le* Far. şarap. (R. 236)

īmān: *īmān* Far. < Ar. ince ve beyaz yılanlar. / *īmān*: *īmān* Ar. iman, akide, İslâm inanişi. (G. 1045/1)

īmāna: *i.+a* Ar. iman, inanç. / *īmā ne*: *īmā* Ar. ima, hatırlatma. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (R. 104)

īmāniñ: *i.+iñ* Ar. iman, inanma. / *īmāniñ*: *i.+niñ* Ar. ima, değinme. (G. 826/2)

īmāniñ: *i.+niñ* Ar. ima, değinme. / *īmāniñ*: *i.+iñ* Ar. iman, inanma. (G. 1770/6)

imlā kıla: *imlā* Ar. doldurma. ; *ķ.-a* T. kılmak, yapmak. / *imlāk ile*: *imlāk* Ar. yosulluk, eli boş olmak. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1568/3)

imlākına: *i.+ina* Ar. yoksulluk, eli boş olmak. / *imlā kına*: *imlā* Ar. doldurmak. ; *ķ.+a* T. kın, kılıf. (G. 1701/2, R. 459)

imsā kinān: *bī-imsā* Far. Ar. akşamı beklemeden. ; *kinān* Ar. örtme. / *imsāk-i nān*: *imsāk* Ar. el çekme, sakınma, uzak durma. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 859/1)

inā imā: *inā* Ar. kap. ; *īmā* Ar. ima, işaret. / *inā'i mā*: *i.+i* Ar. kap. ; *mā* Ar. su. (G. 1534/2)

inābe-cū: *inābe-cū* Ar. Far. tevbeyi arayan. / *inā-be-cū*: *inā-be-cū* Ar. Far. kapları akarsuya dönük olan, kaplarını suya hasretmiş. (G. 160/1)

inābeden: *i.+den* Ar. günahlara tevbe edip doğruya yönelme. / *inā-beden*: *inā* Ar. kap kaçak. ; *beden* Ar. beden. (G. 1047, G. 1100/1)

inaḥada: *i.+da* Ar. çöeltme veya yere uzatma. / *inā ḥade*: *inā* Ar. kap kaçak. ; *ḥ.+e* [ḥadd] Ar. yanak. (Kt. 99/1-2)

ināma: *i.+ma* Ar. kap kaçak. / *ināme*: *ināme* Ar. uyutma, uykuya yatırma. (G. 339/2)

ināmeyî: *ināmeyî* Ar. Far. uykulu olma. / *inā meyi*: *inā* Ar. kap kaçak. ; *m.+i* Far. şarap. (G. 1958/2)

inā'et: *inā'et* Ar. üşenme, geciktirme. / *inā et*: *inā* Ar. kap kaçak. ; *et* T. et. (G. 1540/2, G. 1699/1)

incāz: *incāz* Ar. yerine getirme. / *in-cāz*: *in-cāz* Ar. cayiz ederse, cevaz verirse anlamında bir ifade. (G. 228/2)

incidir: *i.+dir* T. inci, bir değerli taş. / *incidir*: *i.-ir* T. incitmek, rahatsızlık vermek. (Nz. 47)

indirās: *indirās* Ar. yıkılma. / *indi rās*: *i.-di* T. inmek. ; *rās* Far. yol. (G. 1610/1)

inficār: *inficār* Ar. fişkırmak. / *enf-i cār*: *enf* Ar. burun. ; *cār* Ar. komşu. (G. 501/2)

infiṭārī: *i.+ı* Ar. yarılma, ortaya çıkarılma. / enfi ṭārī: *e.+ı* Ar. burun. ; ṭārī Ar. ansızın ortaya çıkan, görünen. (G. 397/3)

in'idām: *in'idām* Ar. yok olma. / in'idām: *in* Far. bu, işaret sıfatı. ; 'idām Ar. idam, yoketme. (G. 1743/3)

inşāf: *inşāf* Ar. insaf, adil olma. / inşāf: *inşāf* Ar. yarıya ulaşma. (R. 128)

insān: *insān*-ı 'ayn Ar. gözbebeği. / insān: *insān* Ar. insan, Ademoğlu. (G. 702/2)

insāniñ: *i.+niñ* Ar. insan. / insāniñ: *i.+niñ* Ar. unutmak, unutkanlık. (G. 826/1)

insāniyyet: *insāniyyet* Ar. insanlık, insana ait özellikler. / insā niyyet: *insā* Ar. unutturma. ; *niyyet* Ar. niyet, maksat. (Kt. 235/1-2)

ins-i lāb: *ins* Ar. insanlar. ; *lāb* Far. aciz, güçsüz. / insilāb: *insilāb* Ar. yok olma, ortadan kalkma. (G. 1729/2)

insicām: *insicām* Ar. akma. / üns-i cām: *üns* Ar. alışma, uyum. ; cām Far. kadeh. (G. 1111/2)

intifā 'İsā ile: *intifā* Ar. yok olma, aradan çıkma. ; 'İsā Ar. İsa peygamber. ; *ile* T. ile bağlacı. / intfā'ı sā'ile: *i.+ı* Ar. faydalanma. ; *s.+e* Ar. dilenen, dilenci. (G. 1534/1)

intihāb oluna: *intihāb* Ar. yağma ile mal alma. ; *o.-una* T. olmak. / intihā buluna: *intihā* Ar. bitme, sona erme. ; *b.-una* T. bulmak. (G. 1379/3)

intihācın: *i.+in* Ar. yolu bulma, varma. / intihā cin: *intihā* Ar. son, nihayet. ; *cin* [cinn] Ar. cin, varlığına inanılan bir canlı. (Kt. 57/1-2)

intimā derde: *intimā* Ar. bağlanma, mensup olma. ; *d.+e* Far. dert, keder. / māderde: *m.+de* Far. anne. (G. 1408/1)

intimā idesi: *intimā* Ar. bir yerden başka bir yere uçmak. ; *i.-desi* T. imek. / mā'idesi: *m.+si* Ar. sofrası. (G. 1988/1)

intimā mīle: *intimā* Ar. mensup olma. ; *m.+e* Ar. göze sürme çekmeye yarayan bir alet. / temāmīle: *t.+ile* Ar. tamam, eksiksiz. (G. 1726/1)

i'ādede: *i.+de* Ar. iade, geri çevirme. / iddi'ā dede: *iddi'ā* Ar. iddia, ayak diretme. ; *dede* T. dede. (G. 1409/1)

i'dāda: *i.+a* Ar. hazırlama. / a'dāda: *a.+da* Ar. düşmanlar. (G. 1309/3)

i'dāma sā'ī: *i.+a* Ar. yoketme, ortadan kaldırma. ; sā'ī Ar. çalışan. / a'dā-mesā'ī: *a'dā-mesā'ī* Ar. düşmanlar gibi çalışmaları olan, mesayisi düşmanca olan. (G. 255/1)

i' lā māh: *i' lā* Ar. yüceltme, yüce tutma. / *māh* Far. ay gezegeni. / i' lām āh: *i' lām* Ar. bildirme, haber verme. ; *āh* Far. T. ah, inleme sesi. (G. 1937/1)

i' lāniñ: *i.+iñ* Ar. ilan etme, açığa vurma. / i' lāniñ: *i.+niñ* Ar. yükseltme. (G. 824/2)

i' lāniñ: *i.+niñ* Ar. yükseltme, yukarı kaldırma. / i' lāniñ: *i.+iñ* Ar. ilan, açığa vurma, açıklama. (Kt. 140/1-2)

i' tidādına: *i.+ina* Ar. gururlanma. / i' tidā dīne: *i' tidā* Ar. zulüm, haksızlık. ; *d.+e* Ar. din. (G. 1404/2)

i' tinā kade: *i' tinā* Ar. itina, özen. ; *k.+e* Ar. boy, endam. / i' tināka da: *i.+a* Ar. birbirinin boynuna sarılmak, kucaklaşmak. ; *da* T. de, da bağlacı. (G. 1704/2)

i' tināk ile: *i' tināk* Ar. boynuna sarılma. ; *ile* T. ile bağlacı. / i' tinā kıla: *i' tinā* Ar. itina, özen. ; *k.-a* T. kılmak, yapmak. (G. 1570/2)

ipek: *ipek* T. ipek kumaşı. / dīde-i pek: *dīde-i* Far. göz. ; *pek* [pāk] Far. temiz, saf. (G. 870/2)

ir gād: *ir* T. erken. ; *gād* Ar. geç. / ırğād: *ırğād* Rm. işçi, amele. (G. 1032/1)

irāda: *ī.+da* Ar. ateşin ortaya çıkması, ateşin alevlenmesi, parlaması. / irāda: *ī.+a* Ar. açıklama, getirme, söyleme. (G. 1357/2)

irāde-kūş-ı derāy-ı bāde: *irāde-kūş* Ar. Far. isteğini ortaya koyan. ; *derāy* Far. çingirak. ; *bāde* Far. şarap. / arada kūşide rāy-ı bāda: *a.+da* T. ara. ; *kūşide* Far. çalışmış, çabalamış. ; *rāy* Ar. rey, görüş, kanaat. ; *b.+a* Far. rüzgar, yel. (G. 1294/2)

irādına: *ī.+ina* Ar. söyleme, konuşma. / irā dīne: *irā* Ar. iyilikte bulunma. ; *d.+e* Ar. din. (R. 398)

irşādını: *i.+ını* Ar. irşat, bilgilendirme, aydınlatma. / irşā dīni: *irşā* Ar. rüşvet verme. ; *d.+i* Ar. din. (R. 571)

irtikā buluna: *irtikā* Ar. yukarı doğru çıkma. ; *b.-una* T. bulmak. / irtikāb oluna: *irtikāb* Ar. bekleme, gözetleme. ; *o.-una* T. olmak. (G. 1379/2)

irtikāb ile: *irtikāb* Ar. bir şeyi uygun olmayan bir yolla elde etme, ele geçirme. ; *ile* T. ile, hâl eki. / irtikā bile: *irtikā* Ar. yükselme. ; *b.-e* T. bilmek eylemi. (G. 1531/2)

irtişā hedmi: *irtişā* Ar. rüşvet alma, rüşvetçilik. ; *h.+i* Ar. yıkma, harap etme. / müşāhed mi: *müşāhed* Ar. görülmüş, müşahede edilmiş. ; *mi* T. soru eki. (G. 1814/2)

ise merde: *ise* T. ise. ; *m.+e* Far. adam, kişi. / -yı semerde: -yı Far. izafet harfi. ; *s.+de* Ar. gece sohbeti. (G. 1331/2)

ishā biz: *ishā* Ar. durdurmak. ; *biz* T. biz, şahıs zamir. / *ishābız*: *i.+ız* Ar. çok konuşan, geveze. (G. 723/1)

ishā line: *ishā* Ar. yanılma, yanılığa düşme. ; *i.+e* Ar. yumuşaklık, gevşeklik. / *ishāline*: *i.+ine* Ar. yumuşatma, gevşetme. (G. 1769/1)

ishāle: *i.+e* Ar. ishal, bir bağırsak rahatsızlığı. / *is hāle*: *is* T. is, duman kalıntısı. ; *hāle* Far. hale, güneş veya ay etrafında zaman zaman görülen ışık dairesi. (R. 301)

iskār eder: *iskār* Ar. sarhoş etme. / *is kār* eder: *is* T. is, duman kalıntısı. ; *kār* et- Far. etki etmek. (G. 394/1)

iskār: *iskār* Ar. sarhoş etme. / *is kār*: *is* T. is, duman izi. ; *kār* et- T. etki etmek. (G. 724/2)

İslāma cīd: *İ.+a* Ar. İslām dini. ; *cīd* Ar. boyun. / *mecīde*: *mecīd* Ar. seçkin, şan ve şeref sahibi. (G. 1742/4)

İsrāfilī: *isrāfilī* Ar. kıyametin kopuşunu başlatacak olan suru üfürecek büyük melek. / *isrā fili*: *isrā* Ar. yürütme. ; *f.+i* Ar. fil. (R. 545)

İstānbūla: *İ.+a* T. İstanbul. / *istin bula*: *i.+in* Ar. dip, makat, delik. ; *b.-a* T. bulmak. (G. 1319/1)

istemezinde: *i.+inde* T. istemez, istemeyen kişi. / *isteme zinde*: *i.-me* T. istemek. ; *zinde* Far. diri, sağ. (G. 1313/1)

ister kālī: *i.+r* T. istemek. / *arqālī*: *a.+l* T. arka, destek, dayanak. (R. 221)

ister semde: *i.-r* T. istemek eylemi. ; *s.+de* Ar. zehir. / *istersem de*: *i.-rsem* T. istemek eylemi. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1681/2)

ister semūm: *i.-r* T. istemek. ; *semūm* Ar. sıcak ve zararlı rüzgar. / *isterse mūm*: *i.-rse* T. istemek. ; *mūm* Far. mum. (G. 1139/1)

isti lāne: *i.+i* Ar. alt, dip, kadın cinsel organı. ; *lāne* Far. yuva. / *istilā ne*: *istilā* Ar. istila, kaplama, zorla elde etme. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 420/1)

isticār: *isticār* Ar. kiralama. / *isti cār*: *i.+i* Ar. dışkılama deliği. ; *cār* Ar. komşu. (G. 394/2)

istīcārī: *i.+i* Ar. kiralama, kira ile tutma. / *isti cārī*: *i.+i* Ar. dip, kış. ; *cārī* Ar. akan. (G. 1991/2)

istif rāḡ: *istif* T. istif, dizilme. ; *rāḡ* Far. daḡ eteğinde yer alan bahçe. / istifrāḡ: *istifrāḡ* Ar. kusma. (G. 117/3)

istikrāh: *istikrāh* Ar. kerih görme, tiksınme. / istek rāh: *istek* T. istek, arzu. ; *rāh* Far. yol. (Kt. 40/1-2)

istilāda: *i.+da* Ar. istila etme, yayılma. / istilāda: *i.+a* Ar. çocuk isteme. (R. 597)

istilām: *istilām* Ar. hacıların Mekke'de Hacerü'l-esved denilen taşla el sürmesi. / isti lām: *i.+i* Ar. dip, makat, kış. ; *lām* Ar. Arap alfabesinde bir harf, harf-i cerden "li"yi karşılar ki anlamı "için"dir. (Kt. 73/1-2)

istimsākin: *i.+in* Ar. kendini tutma, kendine hakim olma. / istim sākin: *i.+im* Ar. ip, alt. ; sākin Ar. Sakin, durgun, rahat. (G. 1109/1)

istintāc: *istintāc* Ar. netice alma. / istin tāc: *i.+in* Ar. dışkılama deliği. ; *tāc* Ar. taç. (G. 409/1)

istirāk: *istirāk* Ar. çalma, bir şeyi başkasından çalma. / ister ak: *i.-r* T. istemek. ; *ak* T. ak, beyaz, temiz. (Mf. 95)

istirhāş: *istirhāş* Ar. bir şeyi ucuza sayma. / ist irhāş: *ist* Ar. dip, kış, makat. ; *irhāş* Ar. fiyat düşürme. (R. 548)

iş arasin: *iş* T. iş, uğraş. ; *a.-sin* T. aramak. / işāresin: *i.+sin* Ar. işaret. (G. 1154/2)

iş bilemez: *iş b.-emez* T. iş bilmek, işten anlamak. ; dış bilemez: *dış b.-mez* T. dış bilmek, göz dikmek. (R. 91)

iş er: *iş* T. iş, uğraş. ; *er* T. er, kişi, adam. / işer: *i.-r* T. işemek, bevletmek. (G. 2107/1)

iş hādī: *iş* T. iş, uğraş. ; *hādī* Ar. doğru yola ileten, kılavuz. / işhādī: *i.+ı* Ar. şahit getirme, tanık getirme. (G. 1976/2)

iş: *iş* T. eş, benzer. / iş: *iş* T. iş, meşguliyet. (G. 2029/2)

işbā': *işbā'* Ar. karnını doyurma, doyma. / iş bā': *iş* T. iş, uğraş. ; *bā'* Ar. güç, kuvvet. (G. 1672/1)

işfāk: *işfāk* Ar. lütufta, bağışta bulunma. / iş fāk: *iş* T. iş, uğraş. ; *fāk* Far. köreltme, çıkmaza sokma. (G. 1999/2)

işhādī: *i.+ı* Ar. tanık getirme, delil sunma. / iş hādī: *iş* T. iş, uğraş. ; *hādī* Ar. doğruya ileten, kılavuz. (G. 2171/1)

işitmeye: *i.+meye* T. işitmek, (işitmesin). / iş itmeye: *iş* T. iş, çalışma. ; *i.+meye* T. etmek, yapmak, (etmesin, etmesin diye). (G. 1342/2)

iş‘ār: *iş‘ār* Ar. bildirme, haber verme. / iş ‘ār: *iş* T. iş, uğraş. ; ‘ār Ar. ar, utanma, haya. (G. 2130/1)

iş‘ārı: *i.+ı* Ar. bildirme, haberdar etme. / iş ‘ārı: *iş* T. iş, uğraş. ; ‘ārı Ar. arı, temiz, saf. (R. 467)

işrākı: *i.+ı* Ar. doğma, ortaya çıkma. / iş rākı: *iş* T. iş, uğraş. ; rākı Ar. yükselmiş. (G. 2125/1)

işte kāsına: *işte* T. iste. ; *k.+ına* Ar. kâse, kadeh. / iştikāsı ne: *i.+sı* Ar. şikayet etme, yakınma. ; *ne* T. ne. (G. 1369/3)

iştihārında: *i.+ında* Ar. şöhret bulma, ün kazanma. / iştihā rinde: *iştihā* Ar. iştah, istek. ; *r.+e* Far. rint, laubali, kayıtsız adam. (G. 1254/2)

iştirā k’eyler: *iştirā* Ar. satın alma. ; *k’[ki]* Ar. ki bağlacı. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / iştirāk eyler: *iştirāk* Ar. iştirak, katılma. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 427/1)

iştirā keser: *iştirā* Ar. satın alma. ; *k.-er* T. kesmek. / iştirāke ser: *i.+e* Ar. iştirak, katılma. ; *ser* Far. baş, kafa. (G. 442/1)

iştirākım: *i.+im* Ar. ortaklık, beraberlik. / iştirā kim: *iştirā* Ar. satın alma. ; *kim* T. kim, soru zamiri. (R. 120)

iştİYākı: *i.+ı* Ar. iştİYak, özlem. / işte yağı: *işte* T. iste. ; *yağı* T. yakı. (G. 583/1)

it yan: *it-* T. itmek, uzaklaştırmak. ; *yan* T. yan, kenar. / ityān: *ityān* Ar. söyleme, isbat etme. / it yanıñdan: *it* T. it, köpek. ; *yan* T. yan, kenar. (R. 112)

it yerine: *it-* T. etmek, yapmak. *y.+ne* T. layık ve uygun olan yer. / it yerine: *it* T. it, köpek. ; *y.+ine* T. konum, değer. (Nz. 25)

itāve: *itāve* Ar. rüşvet. / it ava: *it* T. it, köpek. ; *a.+a* T. av. (Mf. 45)

ithāfi: *i.+ı* verilme, sunma. / it hāfi: *it-* T. etmek. ; *hāfi* Ar. yalmayak. (G. 1994/2)

itkān et: *itkān* Ar. sağlamlaştırma. ; *et-* T. etmek, yapmak. / it kan et: *it-* T. etmek, yapmak. ; *kan et-* T. savaşmak, kavga etmek. (R. 577)

itkān: *itkān* Ar. muhkem, sağlam kılma. / it kan: *it* T. it, köpek. ; *kan* T. kan. (G. 1122/1)

itkān: *itkān* Ar. sağlamlaştırma. / it kan: *it* T. it, köpek. ; *kan et-* T. savaşmak, kavga etmek. (G. 355/2, G. 1957/1)

itlāf: *itlāf* Ar. telef etme, yok etme. / it lāf: *it* T. it, köpek. ; *lāf* Far. laf, boş lakırtı. (G. 1552/1)

ittikā düşer: *ittikā* Ar. dinen yasaklanan şeylerden kaçınma. ; *d.-er* T. düşmek. /
ittikād üşer: *ittikād* Ar. ateş tutuşturma. ; *ü.-er* T. üş-, üşüşmek, yığılmak.
(G. 425/1)

‘iyān: ‘*iyān* Ar. saf, temiz, samimi. / ‘iyān: ‘*iyān* Ar. ayan, görünür, aşikar. (G. 662/4)

‘izām: ‘*izām* Ar. ulular, büyükler. / ‘izām: ‘*izām* Ar. kemikler. (G. 1627/1)

izcā: *izcā* Ar. defetme, sürüklenme. / iz cā: *iz* T. iz, işaret, belirti. ; *cā* Far. yer. (G. 1635/1)

izhād ile: *izhād* Ar. kötü bir işten el çekme, uzak durma. ; *ile* T. ile bağlacı. / izhā
dile: *izhā* Ar. güzel ve iyi iş yapma. ; *d.+e* Far. gönül. (G. 1682/1)

iz‘ān-ı leṭāyif: *iz‘ān* Ar. anlama gücü, kavrayış. ; *leṭāyif* Ar. latifeler. / iz‘ānile ṭāyif:
i.+ile Ar. anlama gücü, kavrayış. ; *ṭāyif* Ar. tavaf eden. (G. 395/1)

ḳabā: *ḳabā* Ar. kaftan, üstte giyilen elbise. / ḳaba: *ḳ.+a* T. kap. (G. 20/1)

ḳabā: *ḳabā* Ar. üstte giyilen elbise. / ḳaba: *ḳaba* T. kaba, iri görünümlü. (G. 206/5)

ḳabā: *ḳabā* Ar. üstte giyilen elbise. / ḳaba: *ḳaba* T. kaba, kalın. (G. 1868/2)

ḳabāyile: *ḳ.+yile* Ar. üste giyilen bir elbise çeşidi. / ḳabāyile: *ḳ.+e* Ar. kabileler. (G. 1492/1)

ḳabāyil: *ḳabāyil* Ar. kabileler, aşiretler. / ḳabā yıl: *ḳabā* Ar. üstte giyilen elbise. ; *yıl*
T. yıl, sene. (Kt. 2/1-2)

ḳabāyil: *ḳabāyil* Ar. kabileler. / ḳaba yıl: *ḳaba* T. kaba, sert. ; *yıl* T. yel, rüzgar. (G. 1910/1)

ḳaç ādem: bir ḳaç T. birkaç, bir miktar. ; *ādem* Ar. adam. / ḳaç a dem: *ḳaç-* T.
kaçmak, uzaklaşmak. ; *a* T. a, bir ünlem. ; *dem* Ar. kan. (G. 252/1)

ḳaçan: *ḳaçan* T. ne zaman. / ḳaçan: *ḳaçan* T. kaçan, bir şeyden uzaklaşan, uzak
duran. (G. 263/1)

ḳaçar: *ḳ.-ar* T. kaçmak. / ḳaçar: *ḳaçar* T. kaçar, her defasında kaç tane. (G. 359/2)

ḳader: *ḳader* Ar. kader, alinyazısı. / ḳadar: *ḳadar* T. kadar, miktar. (G. 500/5)

ḳadi rāye: *ḳ.+i* Ar. boy, endam. ; *rāye* Ar. sancak, bayrak. / Ḳadīr aya: *Ḳadīr* Ar.
sonsuz kudret sahibi olan Tanrı. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (G. 1467/1)

ḳadi rinde: *ḳ.+i* Ar. boy. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / ḳadīrinde: *ḳ.+inde*
Ar. kuvvet ve kudret sahibi. (G. 1368/8)

kaḍide: bālā-*k.+de* Far. Ar. uzun boyluluk. / kaḍide: *k.+e* Ar. kurutulmuş et. (G. 1742/3)

kaḍid-i māde: *kaḍid* Ar. kurutulmuş et. ; *māde* Far. dişi. / kaḍi dimāda: *k.+i* Ar. boy. ; *d.+da* Ar. kanlar. (G. 1294/1)

kaḍir: *kaḍir* Ar. güç ve kuvvet sahibi. / gādir: *gādir* Ar. gadreden, kötülükte bulunan. (G. 880/1)

kaḍiri gādir: *k.+i* Ar. kadir, güç sahibi. ; *gādir* Ar. fenalık eden, kötülük yapan. / taḥḫikā dirīgādir: *taḥḫikā* Ar. gerçekten, hakikaten. ; *d.+dır* Far. eyvah, yazıklar olsun. (G. 188/2)

kāf: *kāf* Ar. Arap alfabesinde bir harfin adı. / kāf: *kāf* Far. yırtık, yarık. (G. 127/5)

kāf-ı: *kāf* Far. yırtık, yarık. / kāfi: *kāfi* Ar. kafi, yeterli. (G. 127/5, G. 1994/3)

kāfi: *kāfi* Ar. kafi, yeterli. / şikāfi: *şikāfi* Far. yırtığa, yarığa ait. (G. 213/1)

kāfile: *kaḫfile* Ar. kafile, beraber yolculuk eden topluluk. / Kāf ile: *Kāf* Ar. masallarda yer alan efsanevi bir dağ. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1624/1)

kāhinde: *k.+da* Ar. kehanetde bulunan. / kāhında: *k.+ında* Far. saman. (G. 1196/1)

Ḳahramān: *Ḳahramān* Far. İranlı mitolojik kahramanı. / ḳahr emān: *ḳahr* Ar. kahr. ; *emān* Ar. eman, güven. (G. 641/1)

Ḳahramānı: *k.+ı* Far. İranlı mitolojik kahramanı. / ḳahra Mānī: *k.+a* Ar. kahr, yoketme. ; *Mānī* Far. ünlü Çin ressamı. (Kt. 20/1-2)

kāl: *kāl* Ar. söz, laf. / ḳal: *ḳal* T. madenin eritilerek saflaştırılması. (R. 221)

kāl: *kāl* Ar. söz. / ḳal: *ḳal* T. maden ergitme. / ḳal: *ḳal*- T. kalmak. (R. 254)

kaḻaṣet: *kaḻaṣet* Ar. kısıklık, bodurluk. / ḳal aṣ et: *ḳal*- T. kalmak. ; *aṣ* T. pişirilerek hazırlanan yemek. ; *et* T. et. (G. 1488/1)

kaḻāyile: *k.+e* Ar. az olanlar. / ḳalay ile: *ḳalay* T. kalay, madeni kapların kalaylanmasına kullanılan madde. ; *ile* T. ile bağlacı. / ḳala yıla: *k.-a* T. kalmak. ; *y.+a* T. yıl, sene. (Kt. 213/1-2)

kālebed: *kālebed* Ar. beden, kalıp. / kāle bed: *kāle* Far. kumaş. ; *bed* Ar. kötü. (G. 1398/1)

ḳalender: *ḳalender* Ar. kalender, pervasız, rint. / ḳalan der: *k.-an* T. kalmak. ; *der* Far. kapı. (G. 1509/1)

ḳalenderī: *ḳalenderī* Far. kalender, rint. / ḳalan deri: *k.-an* T. kalmak. ; *deri* T. deri. (G. 1960/1)

ķālib-i cānīñ: *ķālib* Ar. kalıp, beden. ; *c.+iñ* Far. can. / ķāl-i bī-cānīñ: *ķāl* Far. söz. ; *b.+nīñ* T. cansız, ruhsuz. (G. 818/2)

ķalkān: *ķ.-an* T. kalkmak, kalkışmak. / ķalkān: *ķalkān* T. kalkan, bir savaş aleti. (G. 891/1)

ķan un: *ķan* T. kan. ; *un* T. un, öğütölmüş tahıl. / ķānūn: *ķānūn* Ar. kanun, yasa, kural. (G. 1874/2)

ķanā dil: *ķanā* Ar. mızrak, uzun değnek. ; *dil* T. dil. / ķanādīl: *ķanādīl* Ar. kandiller, lambalar. (G. 840/1)

ķanādīle: *ķ.+e* Ar. kandiller. / ķanadile: *ķ.+ile* T. kanat. (G. 573/1)

ķandır: *ķ.+dır* T. kan. / ķandır: *ķ.-dır* T. suya kanmak, doysıya içmek. (G. 531/2)

ķanı: *ķanı* T. hani, nerede? / ķanı: *ķ.+ı* T. kan. (G. 2034/3)

ķanıñ: *ķanıñ* Ar. ümütsüzler. / ķanı ñ: *ķ.+ı* T. kan. ; *ñ* Ar. kil, toprak. (G. 495/1)

ķānī^c-i sāye: *ķānī^c* Ar. kanaat eden, elindekiyle yetinen. ; *sāye* Far. gölge. / ķan-ı^c İ sāya: *ķan* T. kan. ; *İ.+ya* Ar. İsa peygamber. (G. 1521/2)

ķānit: *ķānit* Ar. dindar, itaatkar. / ķan it: *ķan* T. kan. ; *it* T. it, köpek. (Mf. 106)

ķānūn: *ķānūn* Ar. kanun, yasa. / ķan un: *ķan* T. kan. ; *un* T. un, öğütölmüş tahıl. (R. 528)

ķapar: *ķ.-ar* T. kapmak, tutmak. / ķapar: *ķ.-ar* T. kapmak, el çabukluğuyla bir şeyi almak. (G. 203/1)

ķār: *ķār* et- Far. etki etmek, güç yetirmek. / ķār: zemzeme-*ķār* Ar. Far. ezgi yapan, ezgili söyleyen. (G. 574/1)

ķār: *ķār* et- Far. T. iş edinmek, meslek hâline getirmek. / ķār: *ķār* et- Far. T. etki etmek, tesir etmek, etkilemek. (R. 403)

ķara ķaytazı: *gīsū-ķara* Far. T. yelesi kara. ; *ķaytazı* T. ucunda saç örgüsü bulunan mızrak. / *ķıra ķay tāzı*: esb-i *ķ.+a* Far. T. kır at. ; *ķay* T. fırtına, bora. ; *tāzı* Far. tazı, av köpeği. (G. 1733/1)

ķarāh: *ķarāh* Ar. saf, halis. / *ķo rāh*: *ķo-* T. komak, bırakmak, terketmek. ; *rāh* Far. şarap. (R. 508)

ķārbānı: *ķ.+ı* Far. kervan. / ķār-ı bānı: *ķār* Far. iş. ; *bānı* Ar. bina eden, kuran. (G. 318/1)

ķardaş: *ķardaş* T. kardeş. / derd aş: *derd* Far. dert, keder. ; *aş* T. pişirilerek hazırlanmış yemek. / her daş: *her* Far. her. ; *daş* T. taş. (R. 526)

ğardaş: *ğardaş* T. kardeş. / *ğar daş*: *ğar* T. karmak, karıştırmak, harmanlamak. ; *daş* T. taş. (G. 1365/2)

kār-ı hem bār: *kār* Far. iş, uğraşı. ; *hem* [hemm] Ar. dert, keder. ; *bār* Far. yük. / *kārihem kibār*: *k.+em* Ar. kötü gören, tiksinen. ; *kibār* Ar. büyükler, ulular, kibar. (G. 1215/1)

kār-ı heycā: *kār* Far. iş. ; *heycā* Ar. kavga, döğüş. / *kārih-i cā*: *kārih* Ar. beğenmeyen, tiksinen. ; *cā* Far. yer, mekan. (G. 287/1)

kār-ı sehā sır: *kār* Far. iş. ; *sehā* Ar. cömertlik. ; *sır* [sırr] Ar. sır, gizlenen şey. / *kār* ise *hāsir*: *sehā-kār* Ar. Far. cömert, bol ihsanda bulunan. ; *ise* T. ise. ; *hāsir* Ar. zararda olan, zarar eden. (G. 451/1)

ğarındaş: *ğarındaş* T. kardeş. / *ğarın daş*: *ğarın* T. karın, batın. ; *daş* T. taş. (Mf. 118)

ğarişagör: *ğarişagör*- T. bir araya gelerek, yüz yüze görmek. / *ğarişagör*: *ğarişagör*- T. birbirine karışarak, katılarak görmek. / *ğarişagör*: *ğarişagör*- T. karışarak, müdahale ederek görmek. (Nz. 14)

ğarişanı: *ğ.+ı* T. karışmak, başka bir şeyin içine girmek. / *ğari şanı*: *ğari* T. karı, evli kadın. ; *ğ.+ı* Ar. şan, özellik. (Ks. 12/1)

ğarişıklık: *ğarişıklık* T. karışıklık, kargaşa. / *ğar ışıklık*: *ğar* T. kar. ; *ışıklık* T. ışıklık, aydınlatan lamba vs. (G. 491/1)

kār-i hem ki bār: *kār* Far. iş. ; *hem* [hemm] Ar. dert, keder. ; *ki* Far. ki bağlacı. ; *bār* Far. yük. / *kārihem kibār*: *k.+em* Ar. kerih gören, tiksinen. ; *kibār* Ar. büyükler, ulular. (G. 1215/1)

ğārī: *ğārī* Ar. okuyan, okuyucu. / *ğari*: *ğ.+ı* T. kar. / *ğari*: *ğari* T. karı, kadın. (R. 147)

kārihem: *k.+em* Ar. herhangi bir şeyden tiksinen. / *kār-ı hem*: *kār* Far. iş, uğraşı. ; *hem* [hemm] Ar. dert, keder. (G. 1070/1)

kārih-i dīvār: *kārih* Ar. tiksinen, uzak duran. ; *dīvār* Far. duvar. / *kārih* idi var: *kārih* Ar. tiksinen, uzak duran. ; *i-di* T. imek. ; *var* T. varlık, sahip olunan şeyler. (R. 344)

kārih-i zīne: *kārih* Ar. beğenmeyen, tiksinen. ; *zīne* Ar. zinet, süs, bezek. / *kār-ı hīzī* ne: *kār* Far. iş. ; *hīzī* Far. ipnelik. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1692/1)

kārihinde: *k.+inde* Ar. beğenmeyen, tiksinen. / *kār-ı Hinde*: *kār* Far. iş, uğraşı. ; *H.+e* Far. Hint, Hindistan. (Kt. 166/1-2)

ğarīn: *ğarīn* Ar. yakın. / *ğarın*: *ğarın* T. karın, batın. (Mf. 118)

ğarīne: *ğarīne* Ar. işaret, atıf, belirti. / *ğarīne*: *ğ.+e* Ar. yakın olan. (G. 1645/3)

karîne: *karîne* Ar. karine, ipucu. / *karı* ne: *karı* T. karı, evlenmiş kadın. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 579/1)

Ḳārūn: *Ḳārūn* Ar. Firavun'un adamlarından zenginliğiyle ünlü biri. / *kar* un: *kar* T. kar. ; *un* T. un, öğütölmüş tahıl. (G. 713/1)

kaşāyidi: *k.+i* Ar. kasideler. ; *kaşa* idi: *kaşa* Yun. kasa, sandık. ; *i-di* T. imek. (G. 2004/3)

kās-ı dīn: *kās* Ar. kâse, kap. ; *dīn* Ar. din. / *kāsīdīn*: *kāsīdīn* Ar. sürümsüzler, revaçta olmayanlar. (G. 1880/2)

kaşī rinde: *kaşī* Ar. uzak. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / *kaşī* rinde: *k.+inde* Ar. kısa. (G. 1368/2)

kāsibīni: *k.+i* Ar. kazananlar, elde edenler. / *kās-ı bīnī*: *kās* Ar. kase, kap. ; *bīnī* Far. burun, koklama duyu organı. (Kt. 24/1-2)

kaşr: *kaşr* Ar. kasır, konak. / *kaşr*: *kaşr* Ar. kısaltma. (G. 42/5)

kaşr: *kaşr* Ar. kısaltma. / *kaşr*: *kaşr* Ar. kasır, konak. (G. 348/2)

kaş merde: *kaş* T. kaş. ; *m.+e* Far. adam, kişi. / *kaşmerde*: *k.+de* Ar. maskara, alay, şaka. (R. 593)

kaşıdır: *k.+ıdır* T. kaş. / *kaşıdır*: *k.-dır* T. kaşımak. (G. 558/1)

kavm-i 'Ād: *kavm* Ar. kavim, topluluk. ; 'Ād Ar. Ad kavmi, bir kavim adı. / *kov* me'ād: *kov-* T. kovmak, uzaklaştırmak. ; *me'ād* Ar. dönülecek yer, ahiret. (G. 1347/1)

kayd ad: *kayd* Ar. kayıt. ; *ad* T. ad, isim. / *mey dad*: *mey* Far. şarap. ; *dad* T. tad, lezzet. (R. 250)

kayd: *kayd* Ar. endişe, kayıt, kaygı. / *kayd*: *kayd* Ar. bağ, pranga. (G. 352/5)

kayık ile: *kayık* T. kayık, tekne. ; *ile* T. ile bağlacı. / *kayıkı yıkıla*: *k.+ı* T. kayık, tekne. ; *y.-a* T. yıkılmak, dağılmak. (G. 1718/1)

kayık: *kayık* T. kayık, tekne. / *daḳāyık*: *daḳāyık* Ar. incelikler. (G. 1718/2)

kayırır: *k.-ır* T. kayırmak, toleranslı davranmak. / *kayırır*: *k.-ır* T. kaydırmak. (R. 311)

kaymağ: *kaymağ* [kaymak] T. kaymak, ayak kayması. / *kaymağ*: *kaymağ* [kaymak]T. kaymak, süt veya yoğurt üzerinde oluşan yağ tabakası. (G. 1189/1)

ķaymak: *ķaymak* T. kaymak, sūt kaymağı. / ķaymak: *ķ.-mak* T. kaymak, bir zemin üzerinde sabit duramamak. (R. 309)

ķaysiledir: *ķ.+iledir* Ar. Leyla ve Mecnun hikayesinin erkek kahramanı. / mūşakı siledir: *m.+ı* Ar. kaydedilmiş, belgelenmiş. ; *s.-edir* T. silmek. (G. 549/5)

ķazak: *ķazak* T. tıraşlı. / ķazak: *ķ.-ak* T. kazımak, eşmek. (Nz. 46)

ķazana: *ķ.-a* T. kazanmak. / ķazana: *ķ.+a* T. kazan, kulplu büyük tencere. / ķazana: *ķ.-ana* T. kazmak, eşmek. (R. 522)

ķazmayile: *ķ.+yile* T. kazma. / ķaz mey ile: *ķaz-* T. kazmak. ; *mey* Far. şarap. ; *ile* T. ile. (R. 46)

kebāyir: *kebāyir* Ar. büyükler, ulular. / kebāyir: *kebāyir* Ar. büyük günahlar. (G. 1104/1)

kebede: *k.+e* Ar. zorluk, sıkıntı, dert. / kebede: *k.+de* T. çok kalın bir keçe türü. (G. 1472/1)

keçe: *keçe* T. keçe, yünün dövülmesiyle elde edilen kumaştan yapılmış elbise. / keçe: *keçe* T. keçi. (G. 1331/3)

kefālet: *kefālet* Ar. kefalet, güvence. / kef ālet: *kef* Far. avuç içi. ; *ālet* Ar. alet, araç. (G. 258/1)

kefede: *k.+de* [keffe] Ar. terazi kefesı. / kefe de: *k.+e* Far. avuçiçi. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1297/9)

Kefeli: *K.+li* Far. Kırım'da bir kasaba. / kefeli: *k.+i* Ar. dip, kıç. (G. 1921/1)

kefen etdim: *kefen* Ar. kefen. ; *e.-dim* T. etmek, yapmak. / kefe n'etdim: *k.+e* Far. avuçiçi. ; *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-dim* T. etmek, yapmak. (G. 912/3)

kefen: *kefen* Ar. kefen. / kefin: *k.+in* Far. avuçiçi. (G. 592/1)

keff-i nediniñ: *keff* Ar. avuçiçi. ; *n.+niñ* Ar. cömert. / keffine diniñ: *k.+ine* Ar. avuçiçi. ; *d.+iñ* Ar. din. (G. 823/1)

kefil: *kefil* Ar. kefil, güvence veren. / ke-fil: *ke-fil* Ar. fil gibi. (G. 219/1)

kel başıñ: *kel* T. kel, saçsız. ; *b.+iñ* T. baş, kafa. / kelb aşıñ: *kelb* Ar. köpek. ; *a.+iñ* T. aş, yemek. (R. 289)

kelā: *kelā* Ar. ot, yeşillik. / kelā: *kelā* Far. kurbağa. (G. 234/6)

kelā-be-dün: *kelā-be-dün* Ar. Far. altında yeşil otlar bulunan, yeşillik üzerinde oturan. / gül-āb-ı dün: *gül-āb* Far. gül suyu. ; *dün* T. dün, eski. / kilāb-ı dün: *kilāb* Ar. köpekler. ; *dün* Ar. alçak, kötü. (R. 67)

kelīle: *kelīle* Ar. körleşmiş. / kelile: *k.+ile* T. kel, saçı olmayan. (G. 265/1)

kem aldır: *kem* Far. az, eksik. ; *aldır-* T. aldırmaq. / kemâldir: *k.+dir* Ar. kemal, tamlık, eksiksizlik. (R. 11)

kem haşîr ile: *kem* Far. noksan, kötü. ; *haşîr* Ar. dili tutulan. ; *ile* T. ile bağlacı. / lemha şırıla: *lemha* Ar. bir an, bir göz atılacak kadar. ; *ş.-a* T. sıyrılmak, kurtulmak. (G. 1481/1)

kemāl ātî: *kemāl* Ar. kemal, eksiksiz. ; *ātî* Ar. iyi gelecek, istikbal. / kemālâtı: *k.+ı* Ar. kemaller, olgunluklar. (G. 1952/2)

kemāl: *kemāl* Ar. olgunluk. / kem āl: *kem* Far. eksik, kusurlu, pinti. ; *āl* Ar. hile. ; kemāl: *kemāl* Ar. tam, eksiksiz. (G. 745/1-2)

kemān: *kemān* Far. yay. / kem-ān: *kem-ān* Far. az, eksik. ; *ān* Far. güzellik. (G. 1567/2)

kemān: *kemān* Far. yay. / kem-ān: *kem-ān* Far. güzelliği eksik olan, az güzel. (Kt. 85/1-2)

kemānı: *k.+ı* Far. yay. / kem anı: *kem* Far. az, eksik. ; *anı* T. onu. (G. 1845/2)

kemer: *zerrîn-kemer* Far. zaltın kemerli, kemeri altın işlemeli olan. / kem er: *kem* Far. noksan, kusurlu, kötü. ; *er* T. er, kişi, yiğit. (G. 884/1)

kemhā kan: *kemhā* Far. ipek kumaş. ; *kan* T. kan. / kem hağan: *kem* Far. az. ; *hağan* T. hakan, hükümdar. (R. 214)

kemîne: *kemîne* Far. aciz. / kemî ne: *kemî* Ar. yiğit. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (Mf. 9)

kemîne: *kemîne* Far. zavallı, hakir. / kemi ne: *k.+i* Far. kem, kötü. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 582/1)

güm iş: *güm* Far. kayıp. ; *iş* T. iş, uğraş. / gümüş: *gümüş* [gümüş] T. gümüş madeni. (G. 2090/2, Th. 9/2)

kerāmâtı: *k.+ı* Ar. kerametler, olağanüstü işler yapma. / kerām ātî: *kerām* (metinde üstün harekeli) [ki rām > k'rām > kerām] *kî* Far. ki bağlacı. ; *rām* Far. tabi olma. / *ātî* Ar. gelecek, ati. (G. 2024/1)

kerāmâtî: *kerāmâtî* Ar. kerametlerle ilgili, iyiliklerle ilgili. / kirām atı: *kirām* Ar. cömertler, kerem sahipleri. ; *a.+ı* T. at. (G. 1984/2)

kerārîs: *kerārîs* Ar. bir kitabın sekiz sayfadan oluşan forması. / kirā rîs: *kirā* Ar. kira. ; *rîs* Far. parlak ip. (G. 2155/3)

Kerbelā: *Kerbelā* Ar. Hz. Hüseyin'in öldürüldüğü yer, Irak'ta bir kent. / kerbe lā: *k.+e* Ar. tasa, gam, keder. ; *lā* Ar. olumsuz cevap sözcüğü, hayır. (G. 632/1)

kerem: *kerem* Ar. kerem, iyilik. / kerem: *k.+em* Far. sağır. (G. 1070/2)

kerem-dâr: *kerem-dâr* Ar. Far. kerem sahibi, cömert. / kerem dâr: *kerem* Ar. kerem, ihsan, iyilik. ; *dâr* Ar. yurt, mesken, konak. (G. 1149/1)

kerîmân: *kerîmân* Ar. Far. cömertler, eli açık kimseler, ulu kişiler. / ker îmân: *ker* Far. sağır. ; *îmân* Ar. iman, inanma. (G. 428/1)

kerm: *kerm* Ar. üzüm asması. / germ: *ser-germ* Far. sarhoş, kafası ısınmış. (G. 793/1)

kes âlet: *kes-* T. kesmek eylemi. ; *âlet* Ar. alet, mecazen cinsel organ. / kesâlet: *kesâlet* Ar. tenbellik. (G. 1781/1)

kes bîdini. *kes-* T. kesmek. ; *b.+ini* Far. söğüt. / kesbî dîni: *kesbî* Ar. kazanmaya ait. ; *d.+i* Ar. din. (R. 218)

kes meges: *kes* Far. kişi. ; *meges* Far. sinek. / kesme kes: *k.-me* T. kesmek. ; *kes-* T. kesmek. (G. 885/1)

kesâlet: *kesâlet* Ar. tenbellik. / kes âlet: *kes-* T. kesmek. ; *âlet* Ar. alet, araç. (R. 28)

kesb aş: *kesb* Ar. elde etme, kazanma. ; *aş* T. Yemek, yiyecek. / kes baş: *kes* Far. kesmek. ; *baş* T. baş, kelle. (G. 996/1)

kesbe denî: *k.+e* Ar. elde etme, kazanma. ; *denî* Ar. alçak, kötü adam. / kes bedeni: *kes-* T. kesmek. ; *b.+i* Ar. beden, incan gövdesi. (R. 6)

kesb-i günâh: *kesb* Ar. kazanma, elde etme. ; *günâh* Far. günah, hata. / kes bî-günâh: *kes* Far. kişi. ; *bî-günâh* Far. günahsız, suçsuz. (G. 704/2)

kesb-i nâm: *kesb* Ar. kazanmak, elde etmek. ; *nâm* Far. ad, ün. / kes binâm: *kes-* T. kesmek, koparmak. ; *b.+m* Ar. bina, yapı. (G. 1129/4)

kesb-i nâsı: *kesb* Ar. kazanma, elde etme. ; *n.+ı* Ar. insanlar. / kes binâsı: *kes-* T. kesmek eylemi. ; *b.+sı* Ar. bina, yapı. (G. 1708/1)

kesbîde: *k.+de* Ar. elde edilen, kazanılan. / nâkes bîde: *nâkes* Ar. cimri, pinti. ; *b.+e* Far. söğüt. (G. 1615/3)

kesde nîrûya: *k.+de* Far. kişi. ; *n.+ya* Far. güçlü, kuvvetli. / kes denî-rûya: *kes* Far. kişi. ; *d.+a* Ar. Far. alçak ve kötü çehreli. (Kt. 74/1-2)

kesdiremez: *k.-emez* T. kestirmek. / kes diremez: *kes* Far. kişi. ; *d.-emez* T. dermek, toplamak. (R. 199)

kesel: *kesel* Ar. gevşeklik, tenbellik. / kes el: *kes-* T. kesmek, ayırmak. ; *e/T.* el. (G. 890/2)

kesel: *kesel* Ar. tenbellik, uyuşukluk. / kes el: *kes-* T. kesmek. ; *e/T.* el. (R. 191)

- keseli: *k.+i* Ar. gevşeklik, tenbellik. / keseli: *k.-eli* T. kesmek. (G. 1987/2)
- keseli: *k.+i* tenbellik, gevşeklik. / keseli: *k.+li* Far. para kesesi. (G. 1921/2)
- ke-serāb: *ke-serāb* Ar. serap gibi. / keser āb: *k.-er* T. kesmek, sona erdirmek. ; *āb* Far. su. (Kt. 1/1-2)
- kesesin: *k.+sin* Far. kese, para torbası. / kesesin: *k.-esin* T. kesmek. (G. 1027/1)
- keskin: *keskin* T. keskin, sivriltilmiş. / kes kīn: *kes-* T. kesmek. ; *kīn* Far. kin, düşmanlık. (R. 604)
- keskine: *k.+e* T. keskin, sert. / kes kīne: *kes* Far. kişi. ; *kīne* Far. kin, düşmanlık. (G. 1717/1)
- keslāna: *k.+a* Ar. tenbel, uyusuk. / kes lāne: *kes* Far. kişi. ; *lāne* Far. yuva. (R. 190)
- kesmeyi: *k.+yi* T. kesmek eylemi. / kes meyi: *kes* Far. kişi. ; *m.+i* Far. şarap. (Kt. 227/1-2)
- kestaneyi: *k.+yi* Yun. kestane. / kes tā neyi: *kes* Far. kişi, şahıs. ; *tā* Far. ta bağlacı. ; *n.+i* Far. ney, üflemeli musiki aletlerinden biri. (G. 1891/1)
- keşf-i rāz: *keşf* Ar. keşfetme, bulma. ; *rāz* Far. sır. / keş firāz: *ser-keş* Far. başına buyruk. ; *firāz* Far. yükseltme. (G. 225/1)
- keşide dil-ber: *keşide* Far. çekilmiş, yazılmış. ; *dil-ber* Far. sevgili. / keşide-dil ber: *keşide-dil* Far. kalbi dertli, kederli. ; *ber* Ar. toprak, kara. (G. 1094/2)
- ke-şişe: *ke-şişe* Ar. Far. şişe gibi. / keşişe: *k.+e* Far. keşiş, Hristiyan din adamı. (G. 1707/1)
- key: *key* [keyy] Ar. dağlanmış yara. / key: *key* Far. hükümdar. (G. 2108/1)
- keyde: *k.+de* [keyy] Ar. dağlama, yara dağlama. / keyde: *k.+e* Ar. hile, oyun. / keyde: *k.+de* Far. büyük hükümdar. (R. 553)
- keydine: *k.+ine* Ar. hile. / key dīne: *key* [keyy] Ar. yara, dağlama. ; *d.+e* Ar. din. (R. 280)
- keyfer: *keyfer* Ar. karşılık, ceza. / keyf er: *keyf* Ar. keyif, neşe. ; *er* T. er, kişi. (Kt. 221/1-2)
- keyfer: *keyfer* Far. ceza. / key fer: *key* [keyy] Ar. yara, yara dağlama. ; *fer* Far. güç, kuvvet. (G. 380/2)
- keyl anı: *keyl* Ar. kadeh. ; *anı* T. onu. / Geylānī: *Geylānī* Far. Geylanlı, ünlü tasavvuf büyüğü Abdulkadir-i Geylanî. (G. 2091/2)
- keyle: *k.+e* Ar. kadeh. / keyle: *k.+le* Ar. ateşle dağlama. (G. 1345/1)

keyyis-i cūda: *keyyis* Ar. akıllı, anlayışlı. ; *c.+a* Ar. cömertlik. / keyyi sücūda: *k.+i* Ar. dağlama. ; *s.+da* Ar. rahat olan, sakin, durgun. (G. 1703/2)

kıl iç: *kıl*- T. kılmak, yapmak. ; iç- T. içmek. / kılıç: *kılıç* T. kılıç (G. 2120/1)

kına yakdır: *kına yak*- [hına] T. < Ar. kına yakmak. / kan ayakdır: *kan ayak+dır* T. ayağı kanlı. (G. 308/5)

kıralı: *k.+ı* Sl. kral, hükümdar. / kıralı: *k.-alı* T. kırmak, yenmek, yenilgiye uğratmak. (G. 2165/1, G. 2174)

kırbac: *kırbac* T. kırbaç. / kır bāc: *kır*- T. kırmak, parçalamak. ; *bāc* Far. haraç, vergi. (G. 586/1)

kırkar: *kırkar* T. kırkar kırkar. / kırkar: *k.-ar* T. kırmak, kenarlarını kesmek. (Mf. 55)

kırtaş: *kırtaş* Ar. kâğıt. / kır taş: *kır*- T. kırmak. ; *taş* Far. tas, kâse. (G. 1904/1, G. 2078/1)

kışını yaz: *k.+ını* T. kış mevsimi. ; *yaz* T. yaz mevsimi. / kışı niyāz: *k.+ı* T. kış mevsimi. ; *niyāz* Far. niyaz, istek. (G. 671/2)

kıy fāl: *kıy*- T. kıymak. ; *fāl* Ar. fal. / kīfāl: *kīfāl* Ar. boyun damarları. (R. 323)

kıya: *k.-a* T. kıymak, acımamak. / kaya: *k.-a* T. kaymak, sabit duramamak [veya *kaya* T. kaya, taş]. (G. 1860/1)

kıya: *k.-a* T. kıymak, acımamak. / kaya: *k.-a* T. kaymak, sabit duramamak. (Mf. 20)

kıyāfet: *kıyāfet* Ar. kılık, kıyafet. / kıy āfet: *kıy*- T. kıymak, acımamak. ; *āfet* Ar. afet, bela. (Kt. 89/1-2)

kıyām et: *kıyām* Ar. ayağa kalkmak, ayaklanmak. ; *et* T. et. / kıyāmet: *kıyāmet* Ar. kıyamet, öte dünya. (G. 1292/1)

kıyam: *k.-am* T. kıymak, acımadan kötülük ve eziyet etmek. / kıyām: *kıyām* Ar. ayağa kalkmak, ayakta olmak, ayaklanmak. (G. 946/1)

kıyām: *kıyām* Ar. ayağa kalkma, ayaklanma. / kıy am: *kıy*- T. kıymak eylemei. ; *am* T. kadınlık organı. (G. 1440/1)

kıyāma: *k.+a* Ar. ölümden sonra tekrar dirilme. / kıyāme: *kıyāme* Ar. kıyamet, ölüm sonrası. (G. 1743/5)

kıyāmı: *k.+ı* Ar. ayağa kalkma. / kıya mı: *k.-a* T. kıymak, acımamak. ; *mı* T. mı, soru eki. (G. 1980/3)

kıyān: *kıyān* Ar. hizmetçiler. / kıyan: *k.-an* Ar. kıymak, acımamak. G. 1798/5)

kıyarım: *k.-arım* T. acımadan öldürmek, yok etmek. / kıyarım: *k.-arım* T. küçük ve ince parçalar hâlinde doğramak. (G. 945/2)

kıyme: *bî-kıyme* Far. Ar. kıymetsiz, değersiz. / kıyma: *kıyma* T. kıymak, acımamak eylemi. / kıyma: *kıyma* T. kıyılmış et, kıyma. (Nz. 21)

ki dūr bî'adan: *ki* Far. ki bağlacı. ; *dūr* [dürr] Ar. inci. ; *b.+dan* Ar. Yahudi mabedi. / ke-derb-i 'Aden: *ke-derb-i 'Aden* Ar. Aden cennetinin kapısı gibi. (G. 263/2)

ki lābe: *ki* Far. ki bağlacı. ; *lābe* Far. yalvarma, yakarma. / kilāba: *k.+a* Ar. köpekler. (G. 1729/3)

ki men etdim: *ki* Far. ki bağlacı. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *e.-dim* T. etmek, yapmak. / kime n'etdim: *k.+e* T. kim. ; *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-dim* T. etmek, yapmak. (G. 912/1)

ki nāhîsin: *ki* Far. ki bağlacı. ; *n.+sin* Ar. yasaklayan. / günāhîsin: *g.+ısın* Far. günah. (G. 1057/2)

ki nām aldık: *ki* Far. ki bağlacı. ; *nām* Far. ad, ün. / künām aldık: *künām* Far. vahşi hayvan ini. (G. 777/1)

ki nāsa: *ki* Far. ki bağlacı. ; *n.+a* Ar. insanlar, halk. / künāse: *künāse* Ar. toz, süprüntü. (G. 548/1)

ki nesin: *ki* Far. ki bağlacı. ; *n.+sin* T. ne, soru zamiri. / kīnesin: *k.+sin* Far. kin, gönülde saklanan düşmanlık. (G. 1425/2)

ki rācî: *ki* Far. ki bağlacı. ; *rācî* Ar. rica eden, isteyen. / kirācî: *k.+cî* Ar. kira, bir şeyin bedel karşılığı kullanımı. (G. 673/1)

ki rām eylemeye: *ki* Far. ki bağlacı. ; *rām* Far. ram, hazır, boyun eğen. ; *e.-meye* T. eylemek, yapmak. / kirām eylemeye: *k.+m* Ar. kira, bedel. ; *eyle-* T. eylemek, yapmak. ; *m.+e* Far. şarap. (R. 281)

ki rām: *ki* Far. ki bağlacı. ; *rām* Far. ram, baş eğen. / kirām: *kirām* Ar. aslalet ve cömertliğe sahip olanlar. (G. 103/1, G. 639/1)

ki rāmî: *ki* Far. ki bağlacı. ; *rāmî* Ar. atan, atıcı. / girāmî: *girāmî* Far. saygın, muhterem. (G. 575/1)

ki rāsî: *ki* Far. ki bağlacı. ; *rāsî* Ar. duran. / kirāsî: *k.+sî* Ar. kira, kullanma bedeli. (G. 242/1)

ki sâde: *ki* Far. ki bağlacı. ; *sâde* Far. sade, yalın, temiz. / kisâda: *k.+da* Ar. yün elbise. (G. 351/1)

ki şîrâz: *ki* Far. kim. ; *şîrâz* Far. bağ. / kişi rāz: *kişi* T. kişi. ; *rāz* Far. sır. (G. 957/1)

ki t̄āb: *ki* Far. ki bağlacı. ; *t̄āb* Far. güç, kuvvet. / kitāb: kitāb Ar. kitap. (G. 257/3)

ki yāverde: *ki* Far. kim zamiri. ; *y.+de* Far. yaver, yardımcı, yardım eden. / giyā verde: *giyā* Far. ot. ; *v.+e* Ar. gül çiçeği. (G. 1554/1)

ki yazarız: *ki* Far. ki bağlacı. ; *y.-arız* T. yazmak. / giyāzārız: *g.+ız* Far. otlak, çayır. (G. 626/1)

kibār: *kibār* Ar. ulular, büyükler. / ki bār: *ki* Far. ki bağlacı. ; *bār* Far. yük. (G. 574/2)

kibāş: *kibāş* Ar. koçlar. / ki baş: *ki* Far. ki bağlacı. ; *baş* T. baş. (G. 1412/1)

kiber nādir: *kiber* Ar. yaşlılık. ; *nādir* Ar. nadir, az rastlanır. / ki bernādir: *ki* Far. ki bağlacı. ; *b.+dır* Far. genç. (G. 192/1)

kibrīt: *kibrīt* Ar. kırmızı yakut. / kibrīt: *kibrīt* Ar. kibrit, ateş yakmaya yarayan alet. / kibr it: *kibr* Ar. büyülenme, kibir. ; *it* T. et, köpek. (R. 256)

kim: *kim* T. kim, soru zamiri. / kim: *kim* T. ki bağlacı. (Nz. 20)

kimdir āz: *k.+dır* T. kim, soru zamiri. ; *āz* Far. hırs, açgözlülük. / kim dirāz: *kim* T. kim, soru zamiri. ; *dirāz* Far. uzun. / kimdir az: *k.+dır* T. kim, soru zamiri. ; *az* T. az, küçük miktar. (R. 165)

kimi nāna: *kimi* T. bazısı. ; *n.+a* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. / kim inana: *kim* T. kim, soru zamiri. ; *i.-a* T. inanmak. (Mf. 24)

kimsesi: *k.+si* T. kimse. / kim sesi: *kim* T. ki bağlacı. ; *s.+i* T. ses. (G. 2184/1)

kīmyāda: *k.+da* Ar. kimya. / kim yāda: *kim* T. kim, soru zamiri. ; *y.+a* Far. hatır, hatırlama. (G. 1423/1)

kināne: *kināne* Ar. okluk, sadak. / ki nāna: *ki* Far. ki bağlacı. ; *n.+a* Far. ekmek, hamurdan pişirilen temel gıda. (G. 589/1)

kīne: *kīne* Far. kin, düşmanlık. / ki ne: *ki* Far. ki bağlacı. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 249/1)

kir pas: *kir* T. kir. ; *pas* T. kir, pas. / kirpās: *kirpās* Far. yünden elle dokunmuş bir kumaş. (G. 1878/1)

kīr: *kīr* Far. erkeklik organı. / kir: *kir* T. kir, pislik. (R. 77)

kirā sine: *kirā* Ar. kira, bedel. ; *sine* Ar. uyuklama, bir an uyuma. / kirāsına: *k.+ına* Far. kiraz. (G. 1369/1)

kirāne: *bī-kirāne* Far. uçsuz bucaksız. / kirā ne: *bī-kirā* Far. Ar. kirasız. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 424/1)

kirāsı: *k.+sı* Ar. kira, kullanma bedeli. / kürāsī: *kūrāsī* Ar. kürsüler, tahtlar. (G. 344/1)

kirās-ı: *kirās* Far. kiraz meyvesi. / kirāsı: *k.+ı* Ar. kira, kullanma bedeli. (G. 259/5)

kirāsını: *k.+ını* Far. kiraz meyvesi. / kirāsını: *k.+sını* Ar. kira, kullanma bedeli. (G. 2179/1)

kır-i zenān: *kır* Far. erkeklik organı. ; *zenān* Far. vuran. / gır-i zenān: *şeb-gır* Far. geceyi kaplayan, kuşatan. ; *zenān* Far. kadınlar. (G. 1964/1)

kisemiz: *k.+miz* T. kese, para torbası. / ki semiz: *ki* Far. ki bağlacı. ; *semiz* T. semiz, besili, şişman. (R. 204)

kisinde: *k.+inde* Ar. para kesesi. / ki Sinde: *ki* Far. ki bağlacı. ; *S.+e* Far. Hindistan'da bir bölge. (G. 1283/1)

kişverde: *k.+de* Far. ülke, memleket. / kiş verde: *kiş* Far.-T. kovma esnasında kullanılan bir sözcük. ; *v.+e* Ar. gül, çiçek. (G. 1358/2)

kitāb-cūy: *kitāb-cūy* Ar. Far. kitap arayan, kitap arzulayan. / git āb-cūy: *git-* T. gitmek. ; *āb-cūy* Far. su arayan, su arzulayan. / ki tāb-cūy: *ki* Far. ki bağlacı. ; *tāb-cūy* Far. ışık arayan, ışık arzulayan. (Nz. 10)

kitābet: *kitābet* Ar. yazı yazmak, bir şeyi kaleme almak. / kitāb et: *kitāb* Ar. kitap. ; et T. et. (G. 1031/1)

ko cāndır: *ko-* T. komak, el çekmek. ; *c.+dır* Far. can. / kucandır: *k.-andır* T. kucaklamak. (G. 199/3)

ko cār: *ko-* T. koymak, terketmek. ; *cār* Ar. komşu. / kocar: *k.-ar* T. kocamak, yaşlanmak. (G. 1401/1)

ko cedeli: *ko-* T. komak, bırakmak, terketmek. ; *c.+i* cedel, kavga, sürtüşme. / koca deli: *koca* T. büyük, koca. ; *deli* T. deli. (G. 1934/1)

ko cemāl: *ko-* T. komak, bırakmak. ; *cemāl* Ar. cemal, güzellik, çehre. / koca māl: *koca* T. çok büyük. ; *māl* Ar. mecazen erkeklik organı. (G. 1059/1)

ko dīdem: *ko-* T. koymak, yerleştirmek. ; *d.+m* Far. göz. / kodı dem: *k.-dı* T. koymak, yerleştirmek. ; *dem* Ar. kan. (G. 1277/1, G 1954/1)

ko dīnār: *ko-* T. koymak, yerleştirmek eylemi. ; *dīnār* Ar. dinar, para. / kodı nār: *k.-dı* T. koymak. ; *nār* Far. ateş, cehennem. (G. 1794/2)

ko kaydı: *ko-* T. komak, bırakmak. ; *k.+ı* Ar. düğüm, bağ. / ko kaydı: *k.-aydı* T. kokmak. (G. 2100/1)

ko lāyime: *ko-* T. komak, bırakmak. ; *l.+e* Ar. ayıplayan, kınayan. / kolayıma: *k.+ıma* T. kolay. (G. 1636/1)

ko lāyin: *ko-* T. koymak. ; *lāyin* Far. kısa. / kolayından: *k.+ın* T. kolay. (G. 1134/2)

ko mesāda: *ko-* T. komak, bırakmak. ; *m.+da* Ar. akşam. / koma sāde: *k.-ma* T. komak, bırakmak. ; *sāde* Far. sade, yalın. (G. 1556/2)

ko mezbeleda: *ko-* T. komak, bırakmak. ; *m.+de* Ar. mezbele, çöplük. / komaz beleda: *k.-maz* T. komak, bırakmak. ; *b.+e* Ar. yurt, memleket. (G. 1576/1)

ko nām-ı nāsı: *ko-* T. koymak, bırakmak. ; *nām* Far. ad, san. ; *nās* Ar. insanlar, halk. / kona mīnāsı: *k.-a* T. konmak, yerleşmek. ; *m.+sı* Far. kadeh, sırça. (G. 1887/1)

ko pārasın: *ko-* T. koymak, bırakmak, terketmek. ; *p.+sın* Far. para. / koparasın: *k.-asın* T. koparmak, söküp atmak. (G. 1154/1)

ko peleng: *ko-* T. komak, bırakmak, terketmek. ; *peleng* Far. panter, leopar. / kopa leng: *k.-a* T. kopmak, ayrılmak. ; *leng* Far. topal, aksak. (Kt. 212/1-2)

ko ruḳbāda: *ko-* T. koymak, bırakmak. ; *r.+da* Ar. kaşılıklı hibeleşme. / koruḳ bāde: *koruḳ* T. koruk, üzümün henüz yeşil ve ekşi olanı. ; *bāde* Far. şarap. (G. 1541/1)

ko ticān: *ko-* T. komak, bırakmak. ; *tīcān* Ar. taşlar, padişah başlıkları. ; kūt-ı cān: *kūt* Ar. azık, rızık. ; *cān* Far. can, ruh. (R. 615)

ko tīmār: *ko-* T. koymak, bırakmak. ; *tīmār* Far. yara bakımı. / kūt-ı mār: *kūt* Ar. gıda, azık. ; *mār* Far. yılan. (G. 1147/3, R. 102)

koçar: *k.-r* T. kocamak, yaşlanmak. / kuçar: *k.-ar* T. kucaklamak. (G. 338/1)

koḍıgımda: *k.-dıgımda* T. komak, yerleştirmek. / koḍı ğımda: *k.-dı* T. komak, yerleştirmek. ; *ğ.+a* Ar. kılıf, kın. (Mf. 89)

koḳış: *k.-ış* T. kokmak. / ko ḳış: *ko-* T. kovmak, uzaklaştırmak. ; *ḳış* T. kış mevsimi. (G. 2005/4)

komayana: *k.-mayana* T. koymak, bırakmak. / koma yana: *k.-ma* T. koymak, bırakmak. ; *y.-a* T. yanmak. (G. 1316/4)

koḅağımda: *k.+ımda* T. konak, köşk. / kona ğımda: *k.-a* T. konmak. ; *ğımd* Ar. kılıf, kın. (G. 1639/2)

koḅaḳ: *koḅaḳ* T. konak, büyük ev. / koḅaḳ: *k.-aḳ* T. konmak, yerleşmek. (G. 768/1)

koḅaḳ: *koḅaḳ* T. konak, oturulacak yer. / koḅaḳ: *kon* T. konmak. ; *aḳ-* T. akmak. / koḅaḳ: *koḅaḳ* T. iki menzil arasındaki mesafe ve yol. (Nz. 27)

konan: *k.-an* T. konmak. / *ko nān*: *ko-* T. koymak, bırakmak. ; *nān* Far. ekmek. (G. 1854/1)

konanı: *k.+anı* T. konmak, yerleşmek. / *ko nānı*: *ko-* T. komak, bırakmak. ; *n+ı* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. (Nz. 55)

konar: *k.-ar* T. konmak, yerleşmek. / *ko nār*: *ko-* T. komak, yerleştirmek. ; *nār* Ar. ateş. (Mf. 57)

koparmak: *koparmak* T. koparmak, ortaya çıkarmak. / *ko parmak*: *ko-* T. komak, bırakmak. ; *parmak* T. parmak. (Mf. 73)

kor nāz: *k.-r* T. komak. ; *nāz* Far. naz, cilve. / *ķurnaz*: *ķurnaz* T. kurnaz, hileci. (G. 1733/5)

kor semā yine: *k.-r* T. komak, bırakmak. ; *semā* Ar. gök, gökyüzü. ; *yine* T. yine. / *ķorsam āyine*: *ķ.-rsam* T. komak, bırakmak. ; *āyine* Far. ayna. (G. 1566/1)

kor: *k.-r* T. komak, yerleştirmek. / *ķor*: *ķor* T. kor, ateş kuru. (G. 1911/1)

korķa bāğ: *k.-a* T. korkmak. ; *bāğ* Far. bağ, bahçe. / *ķor ķabağ*: *k.-r* T. komak, koymak. ; *ķabak* T. su veya şarap kabı olarak kullanılabilen bir kabak cinsi. (G. 1479/1)

korķanı: *k.-anı* T. korkmak. / *ķor ķanı*: *k.-r* T. komak, müptela etmek. ; *ķanı* T. ne zaman ? / *ķor ķanı*: *k.-r* T. komak, doldurmak. ; *ķ.+ı* T. kan. (R. 99)

korķar: *k.-ar* T. korkmak. / *ķor ķar*: *k.-r* T. komak, yerleştirmek. ; *ķar* T. kar. (R. 270)

korķara: *k.-ara* T. korkmak. ; *ķor ķara*: *ķor-* T. koymak. ; *ķara* T. kara, siyah renk. (G. 1276/1)

korķarı: *k.-arı* T. korkmak. / *ķor ķarı*: *k.-r* T. komak, yerleştirmek. ; *ķarı* T. kadın. (G. 2175/1)

korķı ne: *ķorķı* T. korku. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / *ķor ķına*: *k.-r* T. komak, yerleştirmek. ; *ķ.+a* T. kın, kılıç kılıfı. (R. 601)

koruķ: *ķoruķ* T. koruk, henüz olgunlaşmamış üzüm. / *ķoruķ*: *k.-ruķ* T. komak, yerleştirmek. (Mf. 100)

koruyan: *ķ.+dır* T. koruyan, kollayan, gözeten. / *ķoru yan*: *ķ.+u* T. kor. ; *yandır-* T. yandırmak, yakmak. (G. 199/5)

koşan: *k.-an* T. koşmak. / *ko şān*: *ko-* T. komak, müsaade etmek. ; *şān* Ar. şan, ün. (G. 708/1)

koşar: *k.-ar* T. koşmak. / *ko şer*: *ko-* T. komak, bırakmak. ; *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. (G. 359/1)

- koy maḳṣūda: *koy-* T. koymak, bırakmak. ; *m.+a* Ar. hedeflenen, amaçlanan. /
 koymaḳ şuda: *ḳ.-maḳ* T. koymak, bırakmak. ; *ṣ.+da* T. su. (R. 500)
- koy meṣām: *koy-* T. koymak, müsaade etmek. ; *meṣām* [meṣāmm] Ar. burun. /
 koyma ṣām: *ḳ.-ma* T. koymak, bırakmak. ; *ṣām* Far. akşam. (G. 669/2)
- koyaldan: *ḳ.-aldan* T. koymak, bırakmak, terketmek. / koy elden: *koy-* T. koymak,
 bırakmak, terk etmek. ; *e.+den* T. el. (G. 1148/1)
- koyan dīnār: *ḳ.-yan* T. koymak, yerleştirmek. ; *dīnār* Ar. dinar, para. / ko yandı nār:
ḳo- T. komak, bırakmak. ; *y.-dı* T. yanmak. ; *nār* Ar. ateş. (G. 2130/2)
- koyan: *ḳ.-an* T. komak, yerleştirmek. / ko yan: *ḳo-* T. komak, bırakmak, terketmek. ;
yan T. yan, bir kimsenin yanı. (G. 1158/4)
- koyarsın: *ḳ.-arsın* T. koymak, yerleştirmek. / ko yarsın: *ḳo-* T. komak, müsaade
 etmek. ; *y.-sın* T. yarmak, parçalamak. (Kt. 43/1-2)
- koyma dāyin: *ḳ.-ma* T. koymak. ; *dāyin* Ar. borç veren. / koy medāyin: *koy-* T.
 koymak. ; *medāyin* Ar. şehirler. (G. 1134/1)
- koyma rāhim: *ḳ.+ma* T. koymak, bırakmak. ; *r.+ım* Far. yol. / koy merāhim: *koy-* T.
 koymak, serbest bırakmak. ; *merāhim* Ar. merhemler. (G. 1102/1)
- koymadı dem: *ḳ.-madı* T. koymak, bırakmak. ; *dem* Ar. kan. / koyma didem: *ḳ.-ma*
 T. koymak, yapmak. ; *d.-dem* T. demek, söylemek. / koyma didem: *ḳ.-ma*
 T. koymak, müsaade etmek. ; *d.+m* Far. göz. (G. 922/1-2)
- koymağa da: *ḳ.-mağa* T. koymak, yerleştirmek eylemi. ; *da* T. de, da bağlacı. /
 koyma ğada: *ḳ.-ma* T. koymak, yerleştirmek eylemi. ; *ğ.+a* Ar. erte, sonra.
 (G. 1553/3)
- kucamazdı: *ḳ.-amazdı* [ḳuç-] T. kucaklamak. / kocamazdı: *ḳ.-mazdı* T. kocamak,
 yaşlanmak. / kocam azdı: *ḳ.+am* T. koca, eş. ; *a.-dı* T. azmak, azıtmak. (Nz.
 1)
- kucar: *ḳ.-ar* [ḳuç-] T. kuçmak, kucaklamak. / kocar: *ḳ.-r* T. kocamak, yaşlanmak. /
 koc er: *ḳoc* [ḳoç] T. koç. ; *er* T. er, yiğit. (Nz. 18)
- kumāş: *ḳumāş* Ar. kumaş. / ko māş: *ḳo-* T. komak, yerleştirmek. ; *māş* Far. bir tahlıl.
 (G. 2093/1)
- kumāşdır: *ḳ.+dır* Ar. kumaş. / kamaşdır: *ḳ.-dır* T. kamaştırmak. (G. 543/1)
- kurbaga: *ḳurbağa* T. kurbağa. / kor bağa: *k.-r* T. komak, koymak, yerleştirmek
 eylemi. ; *b.+a* T. bağ, ip. (G. 1711/1)
- kurbān: *ḳurbān* Ar. yakın olmaya sebep olacak iş, kurban. / kurb ān: *ḳurb* Ar. yakın
 olma. ; *ān* Far. güzellik. (G. 428/4)

ķurbānī: ķurbānī Ar. kurbanlık, kurbanda ait. / ķurb anı: ķurb Ar. yakınlık. ; anı T. onu. (G. 1833/1)

ķurb-ı nāsına: ķurb Ar. yakınlık, yakınlıklaşma. ; n.+ına Ar. insanlar, halk. / ķor bināsına: ķ.-r T. koymak. ; b.+sına Ar. bina, yapı. (G. 1410/1)

kūrdeler: k.+ler Far. bir balta çeşidi. / kūr deler: kūr Far. derin. ; d.-er T. delmek, eşmek. (G. 773/1)

kurdeyi: k.+yi Far. bele takılan bir savaş aleti. / gör deyi: gör- T. görmek. ; d.+i Far. zor günler. / ķor deyi: ķ.-r T. komak, yerleştirmek. ; deyi [deyü] diyerek, öyle düşünerek. (Nz. 37)

ķurnāz: ķurnaz T. kurnaz. / ķor nāz: ķ.-r T. komak, terketmek. ; nāz Far. naz, cilve. (G. 305/1)

ķur'ānı: o T. o, işaret sıfatı. ; ķ.-ı Ar. Kur'ân-ı Kerîm. / okur ānı: o.-r T. okumak. ; ānı T. < Ar. ansızın, hemen. (G. 1931/4)

ķurşag: ķurşag [ķurşak] T. kursak. / ķor şag: ķ.-r T. komak, koymak, yerleştirmek. ; şag T. sağ yön. (G. 2040/1)

ķurşunu: ķ.+u T. kurşun, mermi. / ķur şunu: ķur- T. kurmak. ; ş.+u T. şu, işaret zamiri. (G. 2114/1)

ķurūd ile: ķurūd Ar. maymunlar. ; ile T. ile bağlacı. / ķuru dile: ķuru T. kuru. ; d.+e Far. gönül. (G. 1573/2)

ķurūdına: ķ.+ına Ar. maymunlar. / ķuru dīne: ķuru T. kuru. ; d.+e Ar. din. (G. 1264/1)

kūs-ı tek: kūs Far. büyük davul. ; tek Far. dip, kalça. / köstek: köstek T. köstek, engel. (Kt. 219/1-2)

ķuşūr: bī-ķuşūr Far. Ar. kusursuz, ekisksiz. / ķo şūr: ķo- T. komak, müsaade etmek. ; şūr Ar. kıyametin kopuşunu başlatan boru. (G. 1163/2)

ķuşūr: ķuşūr Ar. kusurlar, hatalar. / ķuşūr: ķuşūr Ar. kasırlar, köşkler. (G. 567/1, G. 889/6)

kūtehi: k.+i Far. kısa. / kū tehī: kū [küy] Far. semt, mahalle. ; tehī Far. boş. (Mf. 51)

ķuyusun: ķ.+sun T. kuyu. / ķoyusun: ķ.+sun T. koyu. / ķo yusun: ķo- T. komak, müsaade etmek. ; y.-sun T. yumak, yıkamak. (R. 274)

kūbine: k.+ine T. küp, testi. / k'o bine: k'o Far. T. ki o. ; b.-e T. binmek eylemi. (G. 1648/2)

küfr-i le ²imān: *küfr* Ar. küfür, inkar. ; *le ²imān* Ar. alçak, kötü tabiatli kimseler. / küfr ile imān: *küfr* Ar. küfür, inkar. ; *ile* T. ile bağlacı. ; *imān* Ar. iman, inanma. (G. 400/2)

Külşüm: *Külşüm* Ar. bir kadın adı, Hz. Peygamber'in üçüncü kızı Ümmü'l-Külsüm. / gül şüm: *gül* Far. gül. ; *şüm* Ar. sarımsak. (Kt. 174/1-2)

künām: *künām* Far. vahşi hayvan ini. / kun am: *kun* Far. dışkılama deliği. ; *am* T. kadın cinsel organı. (G. 478/1)

kürāsī: *kürāsī* Far. defter ve kağıda ait. / gürāsī: *gürāsī* Far. arta kalan, geride kalan. (Kt. 181/1-2)

Kürdü ne iş itdi: dil-ber-i *K.+ü* Far. Kürt asıllı sevgili. ; *ne* T. soru zamiri. ; *iş* T. iş, uğraşı. ; *i.-di* T. etmek, yapmak. / tükürdü ne iş itdi: *t.-dü* T. tükürmek. ; *ne* T. soru zamiri. ; *iş* T. iş, uğraşı. ; *i.-di* T. etmek, yapmak. / gördü ne işitdi: *g.-dü* T. görmek. ; *ne* Far. ne bağlacı. ; *i.-di* T. işitmek, duymak. (Nz. 8)

kürk-i semmūr: *kürk* T. <Far. kürk, hayvan postundan yapılan giysi. ; *semmūr* Ar. samur. / gürg isem mūr: *gürg* Far. kurt, yırtıcı yabani hayvan. ; *i.+m* T. ise. ; *mūr* Far. karınca. (G. 1475/1)

küs er: *küs* Far. kadın cinsel organı. ; *er* T. er, kişi. / küser: *k.-er* T. küsmek. (G. 463/1)

küs meye: *küs-* T. küsmek, darılmak. ; *m.+e* Far. şarap. / küsmeye: *k.+ye* T. küsme eylemi. (Kt. 143/1-2)

küser: *k.+er* T. küsmek. / küs er: *küs* Far. kadın cinsel organı. ; *er* T. er, kişi. (G. 387/2)

küsişe: *k.-işe* T. küsmek. / küs işe: *küs* Far. kadınlık organı. ; *i.+e* T. iş. (R. 391)

küskün: *küskün* T. küskün, küsmüş kişi. / küs kün: *küs* Far. kadınlık organı. ; *kün* Far. dışkılama organı. (Mf. 53)

küstāhāne: *küstāhāne* Far. küstahça. / küs tā hāne: *küs* Far. kadının cinsel organı. ; *tā* Far. ta bağlacı. ; *hāne* Far. ev. (G. 1607/1)

lā-beden: *lā-beden* Ar. bedensiz, görünmeyen. / lābeden: *l.+den* Far. yalvarmak, dalkavukluk etmek. (G. 1100/2)

lā-büd du'ā: *lā-büd* [lā-büdd] Ar. lazım, gerekli. ; *du'ā* Ar. dua, yakarış. / dilā bed-du'ā: *dilā* Far. ey gönül anlamında ünlem. ; *bed-du'ā* Far. Ar. beddua. (G. 810/1)

lāgar: *lāgar* Far. zayıf, cılız. / lāg er: *lāg* Far. şaka, latife. ; *er* T. er, yiğit. (Kt. 177/1-2)

- lâle*: *lâşe* Far. lâle çiçeği. / *lâle*: *l.+e* Ar. dilsiz. (G. 1608/1)
- lâlezârî*: *l.+ı* Far. lâlelik, lâle bahçesi. / *lâle zârî*: *l.+e* Far. lâl, dilsiz. ; *zârî* Far. ağlayıp sızlama. (G. 1917/2)
- lâ'1 ile bîme*: *lâ'1* Ar. lal taşı ve bu taş renginde olan dudak. ; *ile* T. ile bağlacı. ; *b.+e* Far. korku. / *la'li lebime*: *l.+ı* Ar. lal taşı ve bu taş renginde olan dudak. ; *l.+ime* Far. dudak. (G. 166/2)
- lâyı*: *l.+ı* Far. tortu. / *lâyı*: *l.+yı* Ar. hayır anlamında cevap ifadesi. (G. 1868/5)
- lâyile*: *l.+yile* Ar. hayır anlamında olumsuzluk edatı. / *lây ile*: *lây* Far. çamur. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1646/3)
- leb hâyinân*: *leb-â-leb* Far. ağzına kadar dolu. ; *hâyinân* Ar. Far. hayinler. / *leb-hây-ı nân*: *leb-hây* Far. dudak ısırın. ; *nân* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 672/2)
- leb-cû*: *leb-cû* Far. dudak arayan, dudak peşinde olan. / *leb-cû*: *leb-cû* Far. akarsu kenarı. (G. 122/7)
- lebene meyle*: *l.+e* Ar. süt. ; *m.+e* Ar. meyil, eğilim. / *lebeni meyle*: *l.+ni* Far. dudak gibi olan. ; *m.+le* Far. şarap. (R. 10)
- lebîbe denî*: *l.+e* Ar. akıllı, zeki. ; *denî* Ar. alçak, kötü tabiatlı. / *leb-i bedeni*: *leb* Far. dudak. ; *b.+ı* Ar. beden, gövde. (G. 2068/1)
- lebîbiz*: *b.+iz* Ar. akıllı. ; *lebi biz*: *l.+ı* Far. dudak. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. (Kt. 61/1-2)
- legede*: *l.+e* Far. tekme, çifte. / *lekede*: *l.+de* Far. leke, kir izi. (R. 447)
- lek lek*: *lek lek* Far. < Hin. yüz bin yüz bin, yüz biner. / *leklek*: *leklek* Far. leylek. (G. 379/1)
- Leylâyile*: *L.+yile* Ar. Leyla vü Mecnun hikayesinin kadın kahramanı. / *leyl ayile*: *leyl* Ar. gece. ; *a.+ile* T. ay gezegeni. (R. 278)
- Leylî*: *Leylî* Ar. Leyla vü Mecnun hikayesinin kadın kahramanı. / *leylî*: *leylî* Ar. geceleyin, gece vakti. (G. 2129/3)
- licâm-ı cel*: *licâm* Ar. yular. ; *cel* Ar. deve. / *-i cām-ı Cem el*: *-i* Far. izafet harfî. ; *cām* Far. kadeh. ; *el* T. el. (R. 523)
- lîk*: *lîk* Far. < Ar. lakin, fakat. / *lîk*: *lîk* Far. kadeh. (Ms. 11/5)
- livā tāmā'dan*: *livā* Ar. sancak. ; *t.+dan* Ar. açgözlülük. / *livāta ma'den*: *livāta* Ar. livata, erkekler arası eşcinsellik, kulamparalık. ; *ma'den* Ar. maden. (G. 469/1)

loğması nān: *l.+sı* Ar. lokma. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. / *Sīnān*: *İbn Sīnā* Ar. *İbn Sīnā*. (G. 833/1)

mā ise *māye*: *mā* Ar. su. ; *ise* T. ise. ; *māye* Far. maya. / *mā*'-i *semāya*: *mā* Ar. su. *s.+ya* Ar. sema, gök, gökyüzü. (G. 1643/1)

mā 'adā: *mā* Ar. su. ; 'adā Ar. düşman. / *mā*-'adā: *mā*-'adā Ar. başka, başkası, gayrisi. (G. 1062/3)

mā ya'ni: *mā* Ar. su. ; *ya'ni* Ar. yani, eğer. / *māyi*'ini: *m.+ini* Ar. sıvı, akıcı. (G. 1830/1)

mā: *mā* Ar. su. / *mā*: *li-emrim mā* Ar. "herhangi bir iş nedeniyle" anlamında bir ifade. (G. 28/1)

mā-beyne: *m.+e* Ar. mabeyn, iki şeyin arası, ara. / *mā* beyne: *mā* Ar. su. ; *b.+e* [beyin] T. beyin, kafanın içi. (Ar. ara, iki şeyin arası.) (R. 606)

mācid: *mācid* Ar. şan ve şeref sahibi. / *intimā ced*: *intimā* Ar. bağlanma, intisap etme. ; *ced*[cedd] Ar. cedd, atalar. (G. 1740/1)

māda: *m.+da* Ar. su. / *māde*: *māde* Far. dişi. (G. 118/3)

māde: *māde* Far. dişi, bayan. / *mā* da: *mā* Far. su. ; *da* T. de, da bağlacı. (G. 372/2)

māde: *māde* Far. dişi. / *māda*: *m.+da* Ar. su. (G. 514/1)

*mādel*er: *m.+ler* Far. dişi. / *mā* deler: *mā* Far. su. ; *d.-er* T. delmek. (G. 500/4)

mādeligin: *m.+ligin* Far. dişi. / *mā* deligin: *mā* Ar. su. ; *d.+in* T. delik. (G. 1008/1)

mādere de: *m.+e* Far. anne. ; *de* T. de, da bağlacı. / *mā* derede: *mā* Far. su. ; *d.+de* T. dere, küçük suların aktığı kanal. (R. 266)

māderimi: *m.+imi* Far. anne. / *mā* derimi: *mā* Ar. su, gözyaşı. ; *d.+mi* T. deri. (R. 340)

māderinden: *m.+inden* Far. anne. / *mā* derinden: *mā* Ar. su. ; *d.+den* T. derin. (G. 402/1)

mādeyi: *m.+yi* Far. kadın, bayan. / *mā* deyi: *mā* Ar. su. ; *deyi* [deyü] T. diyerek. (G. 2014/1)

māhı tābişe: *m.+ı* Far. ay, sevgili. ; *t.+e* Far. hararet, sıcaklık. / *māhı* tā bişe: *māhı* Far. balık. ; *tā* Far. ta bağlacı. ; *b.-e* T. pişmek. (G. 1288/1)

māhı: *m.+ı* Far. ay gezegeni. ; *māhı*: *māhı* Far. balık. (G. 2094/1)

māh-tāba şır: *m.+a* Far. ayışığı, dolunay. ; *şır* Far. arslan. / *māh* tā beşir: *māh* Far. ay. ; *tā* Far. ta bağlacı. ; *beşir* Ar. müjdecî, iyi haber getiren kişi. (G. 246/2)

maḥzūn: *maḥzūn* Ar. hazinede saklı olan. / maḥzūn: *maḥzūn* Ar. hüznü, kederli. (G. 1864/5)

maḳālīd iledir: *maḳālīd* Ar. kilitler, anahtarlar. ; *i-dir* T. ile bağlacı. / maḳālī diledir: *m.+i* Ar. söz. ; *d-dir* T. dilemek. (G. 346/1)

maḳālīde: *m.+e* Ar. kilit dilleri, anahtarlar. / maḳālī de: *m.+i* Ar. söz, söz söyleme. ; *de* T. dahi, o da. (G. 1340/5)

māl: *māl* Ar. mal, servet. / māl: *māl-ā-māl* Far. silme dolu, ağzına kadar dolu. (G. 797/1)

māl-ā-māl: *māl-ā-māl* Far. ağzına kadar dolu. / māl āmāl: *māl* Ar. mal, varlık. ; *āmāl* Ar. emeller, arzular. / mā-lā-m'āl: *mā-lā-m'āl* [mā-lā-me'āl] Ar. anlamsız, değersiz, boş. (R. 123)

māl-i kemāl: *māl* Ar. mal, varlık, servet. ; *kemāl* Ar. tamlik, olgunluk. / mā-li-kemāl: *mā-li-kemāl* Ar. kemal için olan. (R. 436)

mālīdir: *m.+dir* Far. dolu, ağzına kadar dolu. / mālīdır: *m.+dır* Ar. mal, varlık. / mālī dir: *m.+ı* Ar. mal, varlık. ; *d.-r* T. demek, söylemek. (Nz. 29)

mālīk emlākin: *mālīk* Ar. malik, mülk sahibi. ; *e.+in* Ar. mülkler. / māl-i kem lākin: *māl* Ar. mal, varlık. ; *kem* Far. az, noksan. ; *lākin* Ar. ancak, lakin. (G. 1135/1)

mālīkāne: *mālīkāne* Ar. Far. büyük köşk. / mālīk ana: *mālīk* Ar. sahip olan. ; *ana* T. anne. (G. 1955/1)

mālīk-i dāda: *mālīk* Ar. malik, sahip. ; *d.+a* Far. adalet. / māl-i gedāda: *māl* Ar. mal, varlık. ; *g.+da* Far. yoksul, dilenci. (G. 1427/1)

mālīki: *m.+i* Ar. sahip, malik. / Mālīki: *M.+i* Ar. cehennemlerin kapıcısı olan melek. / māl iki: *māl* Ar. mal, servet, varlık. ; *iki* T. 2 sayısı, çift. (R. 605)

mālīkīn: *mālīkīn* Ar. malik olanlar, sahip olanlar. / māl-ı kīn: *māl* Ar. mal, varlık. ; *kīn* Far. kin, düşmanlık. (G. 1902/3)

mālīş: *mālīş* Far. sürme, yüz sürme. / māl iş: *māl* Ar. mal, varlık. ; *iş* T. iş, uğraş. (G. 1632/2)

mālīşe: *m.+e* Far. el sürme, elle sıvama. / māl işe: *māl* Ar. mal, varlık. ; *i.+e* T. iş, çalışma. (G. 1288/5)

mālīşledir: *m.+ledir* Far. sürme, sürme. / māl işledir: *māl* Ar. mal, varlık. ; *i.-ir* T. işletmek, çalıştırmak. (Mf. 93)

mā-melek: *mā-melek* Ar. bütün varlığı, nesi varsa. / mā melek: *mā* Ar. su. ; *melek* Ar. melek. (G. 275/3-4)

mā'idede: *m.+de* Ar. sofrā. / mā'î dede: *mā'î* Ar. su renginde, mavi. ; *dede* T. dede, büyük baba. (G. 1500/1)

mā'idem: *m.+m* Ar. sofrā. / mā'-i dem: *mā'* Ar. su. ; *dem* Ar. kan. (G. 1486/2)

mā'idestin: *m.+sin* Ar. sofrā. / mā idestin: *mā* Ar. su. ; *i.-esin* T. etmek, yapmak. (G. 1033/1, Mf. 121)

mā'ideye: *m.+ye* Ar. sofrā, üzerinde yemek yenen tahta. / mā'-i deye: *mā'* Ar. su. ; *d.+e* Far. kış mevsimi. (R. 588)

mā'ideyiz: *m.+yiz* Ar. sofrā. / mā ideyiz: *mā* Ar. su. ; *i.-eyiz* T. etmek, yapmak. (G. 712/1)

mā'ile: *m.+e* Ar. meyilli, yatkın. / mā ile: *mā* Ar. su. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1646/1)

Mārdîn: *Mārdîn* ? Mardin ili. / mār-ı dîn: *mār* Far. yılan. ; *dîn* Ar. din. (G. 1079/1)

mār-ı erķama: *mār* Far. yılan. ; *e.+a* Ar. sırt kısmında beyazlık da bulunan siyah yılan. / mārı arķama: *m.+ı* Far. yılan. ; *a.+ma* T. arka, sırt. (G. 1589/2)

māridi: *m.+i* Ar. inatçı. / mār idi: *mār* Far. yılan. ; *i.-di* T. imek eylemi. (G. 1848/3)

maşhara: *maşhara* Ar. maskara, soytarı, komik. / mes ħara: *mes* Ar. dokunma, temas etme. ; *ħ.+a* Far. eşek, merkep. (G. 1557/3)

māsikine: *m.+ine* Ar. tutan, zapteden. / mā sikine: *mā* Ar. su. ; *s.+ine* T. erkeklik organı. (R. 367)

maţla biz: *m.+a* Ar. geçiştirme. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. / maţlabız: *m.+ız* T. arzulanan, talep edilen. (G. 643/1)

māyeme: *m.+me* Far. maya, asıl, öz. / mā yeme: *mā* Ar. su. ; *y.+e* Ar. deniz. (G. 1371/2)

māyeye: *m.+ye* Far. maya, asıl. / mā yeye: *mā* Ar. su. ; *y.-ye* T. yemek, gıdalanmak. (Kt. 142/1-2)

mā-yı semā: *mā* Ar. su, yağur. ; *semā* Ar. gök. / germā ise mā: *germā* Far. sıcaklık. ; *ise* T. ise. ; *mā* Ar. su. (G. 29/1)

mecāzî: *mecāzî* Ar. mecaza, hakikî olmayana ait. / mecāzî: *mecāzî* Ar. cezasını, hakkettiğini veren. (G. 223/1)

medārise: *medārise* Ar. medreseler. / medār ise: *medār* Ar. üzerinde hareket edilecek yer, yörünge. ; *ise* T. ise. (G. 1496/1)

medħūr: *medħur* Ar. kovulmuş, uzaklaştırılmış. / med ħūr: *med* [medd] Ar. uzatma. ; *ħūr* Ar. huri, cennet kadını. (Kt. 100/1-2)

meh licām: *meh* Far. ay gezegeni. ; *licām* Ar. gem. / mehl-i cām: *mehl* Ar. yumuşaklık. ; *cām* Far. kadeh. (G. 1697/1)

meh mūm: *meh* Far. sevgili. ; *mūm* Far. mum. / mehmūm: *mehmūm* Ar. dertli, endişeli. (G. 1948/5)

meh rinde: *meh* Far. ay gezegeni. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali kişi. / mehrinde: *m.+inde* Ar. mehir, evlilik esnasında erkek tarafından kadına verilen para veya mal. (G. 1628/5)

meh tābe: *meh* Far. ay gezegeni. ; tābe Far. tava. / meh-tāba: *m.+a* Far. mehtap. (G. 1179/1)

mehārāt: *mehārāt* Ar. maharetler, ustalıklar. / mehār at: köhne-*mehār* Far. Ar. gemi veya yuları eskimiş. ; *at* T. at. (G. 806/1)

meh-cebīn: *meh-cebīn* Far. Ar. ay alınlı, alını ay gibi parlayan. / mehce bīn: *m.+ce* Far. ay gezegeni. ; *bīn* Ar. bölge, mıntıka. (G. 687/1)

mehde: *m.+de* Far. ay gezegeni. / mehde: *m.+e* Ar. beşik. (G. 1442/2)

meh-dīde: *meh-dīde* Far. ay görmüş. / Mehdīde: *M.+de* Ar. kıyamete yakın bir zamanda ortaya çıkacağına inanılan kurtarıcı. (G. 1434/1)

mehleke: *mehleke* Ar. helak olunacak yer, tehlikeli yer. / meh leke: *meh* Far. Ay gezegeni. ; *leke* T. leke, kir izi. (G. 1073/1)

meh-liḳādır: *m.+dır* Far. Ar. ay yüzlü, sevgili. / mehli ḳādir: *m.+i* Ar. mehil, mühlet, belli bir vakit verme. ; *ḳādir* Ar. kadir, gücü yeten. (G. 157/1)

mehmeh: *mehmeh* Ar. çok geniş çöl. / meh meh: *meh* Far. ay gezegeni. ; *meh* Far. ay gezegeni. (G. 865/1)

mehmūm: *mehmūm* Ar. dertli ve kaygılı. / meh mūm: *meh* Far. ay gezegeni. ; *mūm* Far. mum. (G. 2126/1)

meh-rū merām: *meh-rū* Far. ay yüzlü, sevgili. ; *merām* Ar. meram, istek. / meh-rūma rām: *m.+ma* Far. ay yüzlü, sevgili. ; *rām* Far. ram, boyun eğen. (G. 1571/3)

meh-tābına: *m.+ına* Far. mehtap, ayışığı. / meh tā bine: *meh* Far. ay gezegeni. ; *tā* Far. ta bağlacı. ; *b.-e* T. binmek eylemi. (G. 1578/1)

mekīn: *mekīn* Ar. oturan, yerleşen. / eyleme kīn: *e.-me* T. eylemek. yapmak. ; *kīn* Far. kin, düşmanlık. (G. 63/1)

Mekkīme denī: resūl-i *M.+me* Ar. Mekkeli peygamber, Hz. Muhammed. ; *denī* Ar. alçak, kötü tabiatlı. / Mekkī Medenī: *Mekkī Medenī* Ar. Mekkeli ve Medineli. / eylemek kime denī: *e.-mek* T. eylemek, yapmak. ; *k.+e* T. kim, soru zamiri. ; *denī* Ar. alçak, kötü tabiatlı. (R. 336)

meklûf-ı mâh: *meklûf* Ar. benekli. ; *mâh* Far. ay gezegeni. / melhûfum âh: *m.+um* Ar. dertli, kederli. ; *âh* Far. ah, inleme sesi. (G. 337/1)

mekse biz: *m.+e* Ar. öşür, vergi. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. / meksebiz: *m.+iz* Ar. kazanç, gelir. (G. 643/2)

melâ'iki: *m.+i* Ar. melekler. / melâ iki: *melâ* Ar. topluluk, cemaat. ; *iki* T. iki, çift. (G. 412/1)

memer dîdeler: *memer* Ar. geçilecek yol, yer. ; *d.+ler* Far. göz. / merdi deler: *m.+i* Far. adam, kişi. ; *d.-er* T. delmek. (G. 1006/1)

memlû keyle: *memlû* Ar. dolu. ; *k.+le* Ar. dağlama, yarayı kızgın demirle dağlama. / memlûk eyle: *memlûk* Ar. mülk edinilmiş, köle. ; *eyle-* T. eylemek, yapmak. (R. 482)

memlûkân: *memlûkân* Ar. Far. mülk edinilmişler, köleler. / memlû kân: *memlû* Ar. dolu. ; *kân* Far. meden ocağı, kaynak. (G. 1948/6, R. 485)

memlûkim: *m.+im* Ar. kul, köle. / memlû kim: *memlû* Ar. dolu. ; *kim* T. kim, soru zamiri. (G. 1677/1)

memlûkine: *m.+ine* Ar. kul, köle. / memlû kîne: *memlû* Ar. dolu, doldurulmuş. ; *kîne* Far. kin, düşmanlık. (G. 1688/1)

men âh ile: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *âh* Far. ah, inleme sesi. ; *ile* T. ile bağlacı. / menâhile: *m.+e* Ar. sulak yer, sulama yer. (G. 1424/1)

men âhı: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *â.+ı* Far. ah, inleme sesi. / menâhî: *menâhî* Ar. dinen yasaklanmış şeyler. (R. 365)

men ber: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *ber* Far. göğüs, sine. / menber: *menber* Ar. minber. (G. 1629/1)

men cā: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *cā* Far. yer, mekan. / mencā: *mencā* Ar. kurtulma yeri, kurtuluş yeri. (G. 951/1)

men dil: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *dil* T. dil. / mendil: *mendil* Ar. mendil, havlu. (G. 840/2)

men gûş: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *gûş* Far. dinleme, kulak verme. / mengûş: *mengûş* Far. küpe, kulağa takılan takı. (G. 67/1)

men hût: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *hût* Ar. büyük balık. / menhût: *menhût* Ar. tıraş edilmiş, yontulmuş. (G. 873/1)

men küb: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *küb* T. küp, testi. / menküb: *menküb* Ar. gözden düşmüş, talihsiz. (G. 1648/1)

men nān: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. / *mennān*: *mennān* Ar. çok bağışta bulunan, ihsan eden. (G. 833/2)

men nān: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *nān* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. / *Mennān*: *Mennān* Ar. çok ihsanda bulunan, Tanrı. (G. 2163/3)

men nānīn: *men* Far. bir ağırlık ölçüsü. ; *n. +īn* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. / *Mennānīn*: *M. +īn* Ar. Ar. çok bağışta bulunan, ihsan eden, Tanrı. (G. 1770/7)

men o pende: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *o* T. o, işaret sıfatı. ; *p. +e* Far. öğüt, nasihat. / *dāmen* öpende: *dāmen* Far. etek. ; *ö. -ende* T. öpmek. (G. 1281/1)

men ‘aḳārī: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; ‘*a. +ī* Ar. evin metal, mülk, tarım su ve arazisi. / *men‘e ḳārī*: *m. +e* Ar. caydırmak, vazgeçirmek. ; *ḳārī* Ar. okuyan. (G. 956/1)

men ‘aṣā ile: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; ‘*aṣā* Ar. asa, değnek. ; *ile* T. ile bağlacı. / *men‘e ṣā‘ile*: *m. +e* Ar. menetme, alıkoyma. ; *ṣ. +e* Ar. saldırmak, hücum etmek. (G. 1592/1)

men ‘idām: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; ‘*idām* Ar. yok olma, ortadan kalkma. / *men‘-i dām*: *men‘* Ar. sakındırma, alıkoyma. ; *dām* Far. dam, tuzak. (G. 953/1)

men ṣūr: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *ṣūr* Ar. sur, kıyametin kopuşunu başlatacak olan boru. / *manṣūr*: *manṣūr* Ar. yardım görmüş, kurtarılmış. (G. 1942/1)

men ṣu rinde: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *ṣu* T. şu, işaret sıfatı. ; *r. +e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / *menṣūrında*: *m. +ında* Ar. yazılmış. (R. 568)

menāhīle: *m. +le* Ar. dinen yasaklanmış şeyler. / *men āhīle*: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *ā. +ile* Far. ah, inleme sesi. (G. 1485/1)

menāl: *menāl* Ar. elde edilenler. / *men āl*: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *āl* Ar. çoluk çocuk, aile. (G. 1064/1)

menāsik: *menāsik* Ar. hacıların hacda yerine getirmekle yükümlü olduğu görevler. / *münā sik*: *münā* Ar. arzu edilen şeyler. ; *sik* T. erkeklik organı. (Mf. 81)

menbit: *menbit* Ar. çayır, otlak. / *men bit*: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *bit* T. bit. (Kt. 233/1-2)

mendil: *mendil* [mindel] T. < Ar. mendil, el havlusu. / *men dil*: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *dil* T. dil, lisan. / *men dil*: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *dil* Far. gönül. (R. 92)

mendil: *mendil* Ar. mendil, havlu, başörtüsü. / *men dil*: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *dil* T. dil. (G. 1478/2, R. 603)

menhele: *m.+e* Ar. su içilecek yer, durulacak yer. / men hele: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *hele* T. hele. (Mf. 62)

menhüm-ı dīdār: *menhüm* Ar. düşkün, tutkun. ; *dīdār* Far. yüz, çehre. / menhüm idi dār: *menhüm* Ar. düşkün, tutkun. ; *i-di* T. imek eylemi. ; *dār* Far. darağacı. (G. 1572/2)

menim: *m.+im* T. ben, şahıs zamiri. / benim: *m.+im* Far. 3 kg ağırlığında bir ağırlık ölçüsü. (G. 2147/1)

menī‘inde: *m.+inde* Ar. sağlam ve yüksek. / meni ‘inde: *m.+i* T. ben, şahıs zamiri. ; *‘i.+e* Ar. yan, taraf, kat, huzur. (G. 1450/1)

meniş: *bed-meniş* Far. kötü huylu. / men iş: *men* T. ben. ; *iş* T. iş, uğraşı. (Mf. 56)

menkibi: *m.+i* Ar. omuz ile kol kemiğinin birleştiği yer. / men gibi: *men* Far. 3 kg ağırlığında bir ağırlık ölçüsü. ; *gibi* T. gibi. (G. 2149/1)

menķūl: *menķūl* Ar. nakledilmiş, aktarılmış. / men ķul: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *ķul* T. kuş, köle. (G. 915/1)

menķūr: *menķūr* Ar. delinmiş, delikli para. / men ķor: *men* Far. 3 kg ağırlığında bir ağırlık ölçüsü. ; *ķor* T. ateş koru. (G. 1911/1)

menn-i Hādī: *menn* Ar. bağış, nimet. ; *Hādī* Ar. doğru yola ileten, Tanrı. / rūšen-nihādī: *rūšen-nihādī* Far. temiz soyluluk, soyu temiz ve aydın olmak. (G. 853/2)

men‘e Cem: *m.+e* Ar. menetme, yasaklama. ; *Cem* Far. şarabı bulan kişi olarak kabul edilen İranlı mitoloji kahramanı. / men ‘Acem: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *‘Acem* Ar. Arap olmayan, özellikle İranlı. (R. 478)

men‘e māyile: *m.+e* Ar. engelleme, mani olma. ; *m.+e* Ar. eğilimli, yatkın. / men ‘amāyile: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *‘a.+yile* Ar. kör, görme özürlü. (G. 1339/1)

men‘e Rabi: *m.+e* Ar. menetme, yasaklama. ; *R.+i* [Rabb] Ar. Rab, Tanrı, Allah. / men ‘Arabī: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *‘Arabī* Ar. Arapça konuşan. (R. 293)

mensī ħilāf: *mensī* Ar. unutulmuş. ; *ħilāf* Ar. karşı, zıt. / men sīḥ-i lāf: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *sīḥ* Far. demir şiş. ; *lāf* Far. laf, söz, konuşma. (G. 1000/1)

mensiyyāt: *mensiyyāt* Ar. unutulmuşlar. / men siyyāt: *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *siyyāt* Ar. eşitler, denk olanlar. (R. 432)

me‘ādına: *m.+ina* Ar. dönüş yeri, toplanma alanı, ahiret. / me‘ādine: *m.+e* Ar. madenler. (G. 550/1, Mf. 1)

me'āşır: *me'āşır* Ar. mengeneler, sıkma aletleri. / mu'āşır: *mu'āşır* Ar. çağdaş, aynı çağda yaşayanlar. (G. 1791/1)

merāmī: *merāmī* Ar. mermiler, atılan şeyler. / merāmı: *m.+ı* Ar. meram, maksat. (G. 576/3)

merāsi: *bī-m.+sı* Far. Ar. riyasız. / merāsī: *bī-merāsī* Far. Ar. limansız, limanları bulunmayan. (G. 727/1)

mercimekim: *m.+im* [mercümek] Far. mercimek. / mercime kim: *m.+ime* Ar. çimenlik, yeşil alan. ; *kim* T. kim, soru zamiri. (R. 489)

merd arı: *merd* Far. adam. ; arı T. arı, temiz. / murdārī: *murdārī* Far. mundar olan. (G. 1967/2)

merdumekim: *m.+im* Far. gözbebeği. / merduma kim: *m.+a* Far. halk, insanlar. ; *kim* T. kim. (G. 434/1)

merdümekine: *m.+ine* Far. gözbebeği. / merduma kīne: *m.+a* Far. halk, toplum. ; *kīne* Far. düşmanlık, kin. (G. 1474/1)

merkebine: *m.+ine* Ar. merkep, eşek, binek. / merge bine: *m.+e* Far. ölüm. ; *b.-e* T. binmek. (R. 243)

mesā et: *mesā* Ar. akşam. ; *et* T. et. / mesā'et: *mesā'et* Ar. fenalık etme, kötü iş işleme. (G. 1536/3)

mesā merede: *mesā* Ar. akşam. ; *merede* Ar. inatçılar. / müsāmerede: *m.+de* Ar. gece sohbeti. (G. 1428/1)

mesā mi'de: *mesā* Ar. akşam. ; *mi'de* Ar. mide. / mesāmi'de: *m.+de* Ar. kulaklar. (G. 1447/1)

mesācid: *mesācid* Ar. mescitler, ibadet yerleri. / mesā cid: *mesā* Ar. akşam. ; *cid* [cidd] Ar. ciddiye. (G. 342/1)

mesākibi: *m.+i* Ar. kalıplar, dökülme yerleri. / mesā gibi: *mesā* Ar. akşam. ; *gibi* T. gibi, benzetme edatı. (G. 290/1)

mesākīne: *m.+e* Ar. fakirler. / mesā kīne: *mesā* Ar. akşam. ; *kīne* Far. kin, düşmanlık. (G. 1223/1)

mesāmīr: *mesāmīr* Ar. çiviler. / mesā mīr: *mesā* Ar. akşam. ; *mīr* [emīr] Far. < Ar. başkan, emir. (G. 636/1)

mesā'isi: *m.+si* Ar. mesayi, çalışmalar. / mesā 'İsī: *mesā* Ar. akşam. ; 'İsī Ar. İsa peygamber. (G. 2046/1)

meşārīniñ: *m.+niñ* Ar. ayıplayıcı, kınayıcı. / meşārīniñ: *m.+iñ* Ar. otlak yerleri, ekilip biçilen yerler. (G. 866/1)

mesāvi kesen: *mesāvi* Ar. kötülükler, fenalıklar. ; *k.-en* T. kesmek, kumaşı bedene göre kesmek. / mesāvike sen: *m.+e* Ar. misvaklar, diş temizlemede kullanılan çubuklar. ; *sen* Far. sen, şahıs zamiri. (R. 450)

mesbūk: *mesbūk* Ar. geride kalan şey. / mes boķ: *mes* [mess] Ar. el değdirme, dokunma. ; *boķ* T. insan dışkısı. (R. 585)

mesede: *m.+e* Ar. sağlam örülmüş kalın ip. / çevirmese de: *ç.-mese* T. çevirmek eylemi. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1452/5)

meshūrān: *meshūrān* Ar. Far. büyülenmişler, sihir ile etki altına alınanlar. / mes hūrān: *mes* [mess] Ar. dokunma, değme. ; *hūrān* Ar. Far. huriler, cennet güzelleri. (R. 448)

meskebeden: *m.+den* Ar. elle dokunma, temas etme. / meske beden: *m.+e* Ar. hayvanın yularını kendine doğru çekme, dizginleme. ; *beden* Ar. beden, insan gövdesi. (R. 502)

meskene: *meskene* Ar. miskinlik, fakirlik. / miske ne: *m.+e* Ar. misk, güzel bir koku. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1986/2)

meskenet: *meskenet* Ar. miskinlik, beceriksizlik. / mesken et: *mesken* Ar. mesken, oturulacak yer. ; *et* T. et. (Kt. 72/1-2)

meskūn: *meskūn* Ar. sakinleşmiş, sakinleşme yeri. / mes kūn: *mes* [mess] Ar. değme, dokunma. ; *kūn* Far. arka, makat. (G. 2112/1)

mesle hāda: *m.+le* Ar. değme, dokunma. ; *h.+a* Ar. yanak. / meslaḥada: *m.+da* Ar. hayvan kesim yeri. (G. 1307/1)

mesnedīde: şāhib-*m.+de* Ar. makam ve mevki sahibi olma. / mes-ne-dīde: *mes-ne-dīde* Ar. Far. el sürülmemiş, dokunulmamış. (Kt. 148/1-2)

mes'āda: *m.+da* Ar. çalışma yeri. (?) / mes 'āde: *mes* [mess] Ar. el sürme. ; 'āde Ar. adet, töre, alışkanlık. (Kt. 105/1-2)

mes'ele: *mes'ele* T. mesele, konu. / mes ele: *mes* [mess] Ar. mes, el sürme. ; *e.+e* T. el. (R. 348)

mes'ūd: *mes'ūd* T. mesut, bahtiyar. / mes 'ūd: *mes* [mess] Ar. el değdirme, dokunma. ; 'ūd Ar. odun, ağaç kütüğü. (R. 509)

mest anasın: *ser-mest* Far. sarhoş. ; *a.+sin* T. anne. / mestānesin: *ser-m.+sin* Far. sarhoşluk. (G. 709/1)

mestā niyāz: *mestā* Far. ey sarhoş anlamında ünlem. ; *niyāz* Far. niyaz, istek. / zemistānı yaz: *z.+ı* Far. kış mevsimi. ; *yaz* T. yaz mevsimi. (G. 688/3)

mestāneyi: *m.+yi* Far. mestane, sarhoşça. / mestā neyi: *mestā* Far. mest olarak, mestçe, sarhoşça. ; *n.+ı* Far. ney, üflemeli çalgı. (G. 1834/1)

mestüre: *mestüre* Ar. örtünmüş, kapanmış kadın. / mest ura: *mest* Far. sarhoş. ; *u.-a* T. vurmak. (R. 202)

meşām: *meşām* [meşāmm] Ar. burun, koku alma organı. / etme şām: *e.-me* T. etmek, yapmak. ; *şām* Far. gece. (G. 1995/8)

meşrūh-ı cāma: meşrūh Ar. açılmış, açık. ; *c.+a* Far. kadeh. / hicāme: *hicāme* Ar. hacamat, kan aldırma. (G. 1743/2)

mev cūd: *mev* Far. üzüm asması. ; *cūd* Ar. cömertlik, ihsan, bahşış. / mevcūd: *mevcūd* Ar. mevcut, bulunan, ortada olan. (G. 1914/2)

mevālīde: *m.+de* Ar. ileri gelenler, efendiler, ulular. / mevālīde: *m.+e* Ar. yeni doğmuş çocuklar, bebekler. (G. 1340/1)

mey leb-i ẖāhişi müzdür: *mey* Far. şarap. ; *leb* Far. dudak. ; *ẖ.+ı* Far. istek, arzu. ; *müzdür* Far. çalışan, işçi. / meyle bī-ẖāhişimüz dūr: *m.+e* Ar. meyil, eğilim. ; *b.+imüz* Far. isteksizlik, arzusuzluk. ; *dūr* Far. uzak. (Mf. 23)

mey lebi meyle: *mey* Far. şarap. ; *l.+ı* Far. dudak. ; *m.+e* Ar. meyil, eğilim. / meyle bīm eyle: *m.+e* meyil, eğilim. ; *bīm* Far. korku. ; *eyle-* T. eylemek, yapmak. / meyle bī-meyle: *m.+le* Far. şarap. ; *b.+e* Far. Ar. meyilsiz, eğilimsiz, yatkın olmayan. (Nz. 53)

mey lihāfī: *mey* Far. şarap. ; *l.+ı* Ar. yorgan. / meyl-i ẖāfī: *meyl* Ar. meyil, eğilim. ; *ẖāfī* Ar. yalınayak. (G. 162/1)

mey sere: *mey* Far. şarap. ; *s.+e* Far. baş, kafa. / meysere: *meysere* Ar. ordunun sol cenahı. (G. 1557/1)

meyādīni: *m.+ı* Ar. meydanlar, alanlar. / mey adını: *mey* Far. şarap. ; *a.+ını* T. ad, isim. (Kt. 172/1-2)

meyāminden: *m.+den* Ar. uğurlular, kutlu olanlar. / mey amından: *mey* Far. şarap. ; *a.+ından* T. kadınlık organı. (R. 249)

mey-āşām: *mey-āşām* Far. şarap içen. / mı yaşam: *mı* T. mı, soru eki. ; *yaşam* T. yaşam, hayat. (G. 1849/1)

meydāna: *m.+a* Ar. meydan, alan. / mey-dāna: *m.+a* Far. şarabı bilen, şaraptan anlayan. / mey dāne: *mey* Far. şarap. ; *dāne* Far. dane, habbe. (R. 49)

- mey-ḥārī: *m.+ı* Far. şarap içen. / mey ḥārī: *mey* Far. şarap. ; *ḥārī* Far. horluk, hakirlik. (G. 2150/1)
- meykedem: *m.+m* Far. meyhane. / mey k'edem: *mey* Far. şarap. ; *k'* [ki] Far. ki bağlacı. ; *e.-em* T. etmek, yapmak. (G. 926/1)
- meyle bī: *m.+e* Ar. meyil, eğilim. ; *bī* Far. olumsuzluk anlamı veren ön ek. / mey lebi: *mey* Far. şarap. ; *l.+ı* Far. dudak. (R. 614)
- meyle kedir: iç+*meyle* T. içmek. ; *kedir* Ar. kara, tozlu, kirli. / meyle kedir: *m.+le* Far. şarap. ; *l.+dir* Far. leke. (R. 390)
- meyle: *m.+e* Ar. meyil, eğilim. / meyle: *m.+le* Far. şarap. (G. 1345/3)
- meyl-i sedād: *meyl* Ar. meyil, eğilim. ; *sedād* Ar. doğruluk. / meyl ise dād: *meyl* Ar. meyil, eğilim. ; *ise* T. ise, şart bildirir. ; *dād* Far. adalet. (G. 1391/2)
- meymenede: *m.+de* Ar. sağ taraf, amel defteri sağ taraftan verilenler. / mey mene da: *mey* Far. şarap. ; *m.+e* T. ben, şahıs zamiri. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1414/1)
- meymūnuñ: *m.+uñ* Ar. uğurlu, bereketli. / mey mūnuñ: *mey* Far. şarap. ; *m.+nuñ* Far. kıl, saç teli. (G. 827/1)
- meysere: *meysere* Ar. ordunun sol cenahı. / mey sere: *mey* Far. şarap. ; *s.+e* Far. baş, kafa. (Kt. 151/1-2)
- meysere: *meysere* Ar. sol taraf. / mey sere: *mey* Far. şarap. ; *s.+e* Far. baş, kafa. (G. 363/1)
- meysūr: *meysūr* Ar. kolay, kolaylaşmış olan. / mey sūr: *mey* Far. şarap. ; *sūr* Far. şenlik. (G. 2016/1)
- meyve sen: *meyve* [mīve] T. < Far. meyve. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. / mey vesen: *mey* Far. şarap. ; *vesen* Ar. ihtiyaç. (R. 44)
- meyve: *meyve* [mīve] T. < Far. meyve. / mey ve: *mey* Far. şarap. ; *ve* T. ve bağlacı. (G. 314/1)
- meyvesile: *m.+sile* [mīve] Far. meyve. / mey vesile: *mey* Far. şarap. ; *vesile* Ar. vesile, araç. (G. 309/1)
- meyzinde: *m.+inde* Ar. ayırtetme, farketme. / mey zinde: *mey* Far. şarap. ; *zinde* Far. diri. (G. 1347/1)
- mezide: *mezide* Far. emilmiş, ağza çekilmiş. / mezide: *mezide* Ar. çoğalmış. (G. 650/1)

mı nāsī: *mī* T. mı, soru eki. ; *nāsī* Ar. unutan. / *mīnāsī*: *m. +sı* Far. mine, sırça, kadeh. (G. 2087/2)

mışr: *mışr* Ar. şehir, il. / Mışr: *Mışr* Ar. Mısır ülkesi. (G. 413/5)

mıştarı: *m. +ı* Ar. kağıda satır çizgisi çekmeye yarayan cetvel. / mis *tarī*: *mis* Far. bakır. ; *tarī* Ar. taze. (Kt. 222/1-2)

mih terhāne: *mih* Far. büyük, ulu. ; *terhāne* Far. tarhana. / mihter hana: *mihter* Far. mehter. ; *h. +a* T. han, hükümdar. (R. 481)

miḥnet-sarām: *m. +m* Ar. Far. miḥnet sarayı. / miḥnetse rām: *m. +se* Ar. miḥnet. ; *rām* Far. ram, hazır. (G. 677/1)

mıhr: *mıhr* Far. güneş. / mihr: *mıhr* Far. sevgi, dostluk. (G. 622/2, R. 237)

mıhr: *mıhr* Far. sevgi. / mihr: *mıhr* Far. güneş. (G. 1509/2, G. 1694/5)

mıhr-i : *mıhr* Far. güneş. / mihiri: *m. +i* Far. sevgi. (R. 619)

mıhr-i cānī: *mıhr* Far. güneş. ; *cānī* Ar. canı, cinayet işleyen. / mihricānı: *m. +ı* Ar. < Far. sonbahar. (G. 299/2)

mīkāt ile: *mīkāt* Ar. belli bir iş için belirlenen süre. ; *ile* T. ile bağlacı. / mi kātile: *mī* T. mi, soru eki. ; *k. +e* Ar. katil, öldüren. (G. 1685/1)

mīl: *mīl* Ar. mil, göze sürme çekmeye yarayan bir alet. / mīl: *mīl* Ar. bir uzunluk ölçüsü. (G. 1836/4)

mīlāda: şeref-*m. +a* Ar. şeref sahibi olarak doğmuş, doğuştan asil. / mı lāda: *mī* T. mı, soru eki. ; *l. +da* Ar. hayır, harf-i cerlerden olup olumsuz cevap anlamındadır. (R. 150)

mīnāsı: *m. +sı* Far. kadeh, sırça. / mi nāsı: *mī* T. mi soru eki. ; *n. +ı* Ar. insanlar, halk. (G. 1866/2)

mīnāsı: *m. +sı* Far. şarap şişesi, billur, lācivert veya yeşil renkli sırça. / mi nāsı: *mī* T. mi, soru eki. ; *nāsī* [nāsī] Ar. unutan. (G. 941/2)

mīnāyı: *m. +yı* Far. kadeh, sırça. / mi nāyı: *mī* T. mi, soru eki. ; *n. +ı* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. (R. 33)

minḥar: *minḥar* Ar. burun deliği. / min-ḥar: *min-ḥar* Ar. Far. eşekten, eşek suyundan. (G. 346/1)

minḥat: *minḥat* Ar. bahşiş, ihsan. / minḥat: *minḥat* Ar. yontma aleti. (R. 529)

mīnū-şān: *mīnū-şān* Far. mina özellikleri taşıyan, mina degerinde olan. / mey-nūşān: *mey-nūşān* Far. şarap içenler. (G. 1928/1)

mī'āda: *m.+a* Ar. vaadeilen, söz verilen eyer. / mī'āde: *mi* T. mi soru eki. ; 'āde Ar. adet, alışkanlık. (R. 287)

mī'āda: *m.+a* Ar. vadedilen yer, ahiret. / mī'āde: *mi* T. mı, soru eki. ; 'āde Ar. âdet, örf. (G. 1199/1)

mī'de-sīrān da: *mī'de-sīrān* Ar. Far. Karnı tokolanlar. ; da T. de, da bağlacı. / mī'desi rānde: *m.+si* Ar. mide. ; rānde Far. sürülmüş, uzaklaştırılmış. (G. 1388/1)

mīrāşı: *m.+ı* Ar. miras, ölen kişiden geridekilere kalan şeyler. / mī rāşī: *mi* T. mi, soru eki. ; rāşī Ar. ağıt yakan, ölünün ardından ağlayan. (Mf. 64)

mīre: *mīre* Ar. ihtiyacı giderecek kadar yiyecek. / mīre: *m.+e* [emir] Far. < Ar. emir, bey, ileri gelen. (G. 390/2, G. 1247/1)

mīrī: *mīrī* Far. devlet malı. / mīrī: mīrī Far. emirliğe ait, emire mensup. (G. 987/1)

mir'atı: *m.+ı* Ar. ayna. / mir' atī: *mir'* Ar. adam, kişi. ; ātī Ar. gelecek olan. (G. 593/1)

miskimiñ: *m.+imiñ* Ar. misk. / mis kimiñ: *mis* Far. bakır. ; *k.+iñ* T. kim. (G. 849/1)

miskīn: *miskīn* Ar. miskin, zavallı, yoksul. / mis kīn. *mis* Far. bakır. ; kīn Far. kin, düşmanlık. (R. 358)

miskīnān: *miskīnān* Ar. Far. miskinler, acizler, zavallılar. / misk īnān: *misk* Ar. misk, ceylanın karın derisi altındaki bezden elde edilen güzel koku. ; īnān Far. bunlar, işaret zamiri. (G. 1562/1)

miskīnān: *miskīnān* Ar. Far. yoksullar. / miski nān: *m.+i* Ar. misk, güzel kokulu bir madde. ; nān Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 502/1)

mismār: *mismār* Ar. çivi. / mis mār: *mis* Far. bakır. ; mār [mārr] Ar. mürur eden, geçen. (R. 63)

mīşān: *mīşān* Far. koyunlar. / mī şān: *mi* T. mı, soru eki. ; şān Ar. şan, ün. (G. 2134/1)

miyān: *miyān* Far. bel, vücudun orta kısmı. / mi yan: *mi* T. mi, soru eki. ; yan T. yan, etraf, çevre. (G. 1968/1)

mīzāb: *mīzāb* Ar. oluk, su kanalı. / mīz āb: *mīz* Far. konuk, misafir. ; āb Far. su. (G. 1184/4)

mīzāb: mīzāb Ar. su yolu, su kanalı. / lebimiz āb: *l.+imiz* Far. dudak. ; āb Far. su. (G. 1004/1)

mīzān: *mīzān* Ar. ölçü, ayar. / mīzān: *mīzān* Far. konuklar, misafirler. (G. 1465/1)

mīzān: *mīzān* Far. misafirler. / mīzān: *mīzān* Ar. terazi, ölçü. (G. 1287/1)

mīzānı: *m.+ı* Ar. mizan, ahirette kişinin iyilik ve kötülüklerinin tartılması. / *mi zānī*: *mi* T. mi soru eki. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. (G. 1875/1)

mīzānı: *m.+ı* Ar. mizan, ölçü, tartı. / *mi zānī*: *mi* T. mı soru eki. ; *zānī* Ar. zina eden kişi. (G. 1856/1)

mīzānı: *m.+ı* Ar. mizan, terazi. / *hemi zānī*: *h.+i* [hemmi] Ar. dert, keder. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. (R. 342)

mū kad: *mū* Far. saç, saç teli. ; *kad* [kadd] Ar. boy, endam. / *mūkad*: *nār-mūkad* Ar. ateş yüklü. (Kt. 149/1-2)

mū şāne: *mū* Far. kıl, saç veya sakal teli. ; *şāne* Far. tarak. / *mūşāna*: *m.+a* Far. fareler, sıçanlar. (G. 1389/1)

muğtenim: *muğtenim* Far. ganimet sayan. / *muğ tenim*: *muğ* Far. ateşe tapan. ; *t.+im* Far. ten, beden. (G. 925/1)

muḥātabeden: *m.+dan* Ar. karşılıklı konuşma, hitaplaşma. / *muḥāṭa* beden: *m.+a* Ar. sümük, burun akıntısı. ; *beden* Ar. beden. (G. 1048/1)

muḥtelef: *muḥtelef* Ar. üzerinde ihtilaf edilen. / *muḥ telef*: *muḥ* [muḥḥ] Ar. ilik, cevher. ; *telef* Ar. telef, boşa gitme, yok olma. (R. 97)

muḳle: *muḳle* Ar. gözbebeği. / *muḳle*: *muḳle* Ar. hurma meyvesi. (G. 561/1)

mūm ise de: *mūm* Far. mum. ; *ise* T. ise. ; *de* T. de, da bağlacı. / *mūmisede*: *m.+de* Ar. zinaya eğilimli kadın. (R. 506)

mūmis kemle: *mūmis* Ar. zina eden, haram işleyen. ; *k.+le* Far. kötü. / *mūm iskemle*: *mūm* Far. mum. ; *iskemle* T. < Fr. iskemle, üzerine mum veya kandil konan dört ayaklı sehpa. (G. 325/1)

mūmis: *mūmis* Ar. zinaya eğilimli kişi. / *mūm is*: *mūm* Far. mum. ; *is* T. is, duman artığı. (Mf. 115)

mū-miyāna: *m.+a* Far. ince belli, beli kıl kadar ince olan. / *mūmiyā ne*: *mūmiyā* Far. < Yun. mumya. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 279/2)

mū-miyānān: *mū-miyānān* Far. ince belliler, beli kıl gibi ince olanlar. / *mūmiyā nān*: *mūmiyā* Far. her derda deva olduğu varsayılan efsanevî bir ilaç. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 852/1)

mū-miyānān: *mū-miyānān* Far. ince belliler, beli kıl gibi ince olanlar. / *mūmı yanan*: *m.+ı* Far. mum. ; *y.-an* T. yanmak. (G. 869/1)

mū-miyānsa: *m.+sa* Far. kıl belli, ince belli. / mūmı yansa: *m.+ı* Far. mum. ; *y.-sa* T. yanmak. (G. 1609/1)

mu'ādāt: *mu'ādāt* Ar. karşılıklı düşmanlık yapma. / me'ād at: *me'ād* Ar. ahiret, ölüm sonrası yaşam. ; *at* T. at, bir binek hayvanı. (G. 1983/1)

mu'ānidi: *m.+i* Ar. inatçı. / mu'ān idi: *mu'ān* Ar. yardım gören. ; *i-di* T. imek. (G. 1906/1)

mu'ānidin: *mu'ānidin* Ar. inat edenler, inatçıları. / mu'ān-ı dīn: *mu'ān* Ar. yardım eden. ; *dīn* Ar. din. (G. 441/3)

mu'tekidini: *m.+i* Ar. inançlılar, itikat sahipleri. / mu'tek-i dīni: *mu'tek* Ar. azat edilmiş köle. ; *d.+i* Ar. din. (G. 2067/1)

murādım dād: *m.+ım* Ar. arzu, istek. ; *dād* Far. adalet. / murād imdād: *murād* Ar. arzu, istek. ; *imdād* Ar. yardım etme. (G. 2135/1)

murāḳabe: *murāḳabe* Ar. murakabe, bakıp gözetleme, kontrol etme. / mirā ḳaba: *bī-mirā* Far. Ar. kuşku duyulmayan, tartışmasız. ; *ḳaba* T. kabalık, şişlik. (G. 1905/1)

mūrān: *mūrān* Far. karıncalar. / mū rān: *mū* Far. kıl, saç. ; *rān* Far. oyluk. (R. 600)

mūrāne: *mūrāne* Far. karınca gibi. / mū rāna: *mū* Far. kıl, tüy. ; *r.+a* Far. oyluk. (Mf. 65)

mūrevī: *mūrevī* Far. Karınca gibi. / mūr evi: *mūr* Far. karınca. ; *e.+i* T. ev. (G. 1784/1)

Mūsāya: *M.+ya* Ar. Mūsā peygamber. / mū sāye: *mū* Far. kıl. ; *sāye* Far. gölge. (R. 127)

mūse ḥāyede: *m.+sa* Far. kıl, tüy. ; *ḥ.+de* Far. yumurta, testis. / mū seḥāya da: *mū* Far. kıl, tüy. ; *s.+ya* Ar. cömertlik. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1375/3)

Mūseviyyet: *Mūseviyyet* Ar. Musevilik, Hz. Musa'ya tabi olmak. / mū seviyyet: *mū* Far. kıl, tüy. ; *seviyyet* Ar. doğruluk. (G. 2172/2)

Mūsī ḳārī: *Mūsī* Ar. Mūsā peygamber. ; *ḳārī* Ar. okuyan. / mūsīḳārī: *m.+ı* Far. bir musikî makamı. (G. 1967/1)

muṭā'ane: *muṭā'ane* Ar. karşılıklı birbirini ayıplama, kınama. / muṭā'a ne: *m.+a* Ar. itaat edilen, uyulan. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (Kt. 15/1-2)

mūziyān: *mūziyān* Ar. Far. eziyette bulunanlar. / mū ziyān: *mū* Far. kıl. ; *ziyān* Far. ziyan, zarar. (G. 661/2)

mūziyān: *mūziyān* Ar. Far. keder ve üzüntü veren şeyler. / *mū ziyān*: *mū* Far. kıl, saç teli. ; *ziyān* Far. ziyān, zarar. (G. 1798/6)

mübtelāyı: *m.+yı* Ar. müptela, düşkün, tutkun. / mübtel ayı: *mübtel* [mübtell] Ar. ıslanmış, ıslak. ; *a.+ı* T. ay gezegeni. (G. 1776/1)

mücālesede: *m.+de* Ar. beraber oturma. / *mecāl* ise de: *bī-mecāl* Far. Ar. mecalsiz, takatsiz, güçsüz. ; *ise* T. ise. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1714/1)

mücālesede: *m.+de* Ar. birlikte oturma. / *mecāl* isede: *mecāl* Ar. güç, takat. ; *ise* T. ise. ; *de* T. de, da bağlacı. (Nz. 3)

müdām-āşām: *müdām-āşām* Ar. Far. şarap içen. / *müdām aş am*: *müdām* Ar. sürekli, devamlı. ; *aş* T. pişirilerek hazırlanan yemek. ; *am* T. kadın cinsel organı. (G. 875/2)

müddeḥar: *müddeḥar* Ar. birikmiş olanlar, birikim. / *müdde ḥar*: *m.+e* Ar. bir ağırlık ölçüsü. ; *ḥar* Far. eşek, merkep. (G. 2103/2)

müdde‘īsa da: *m.+sa* Ar. Far. müdde‘î, iddiacı. ; *da* T. de, da bağlacı. / *müdde‘î sâde*: *müdde‘î* Ar. iddiacı. ; *sâde* Far. sade, yalın. (G. 1456/1)

müfteḥar: *müfteḥar* Ar. iftihar edilen. / *müfte ḥar*: *m.+e* Far. bedava, beleş. ; *ḥar* Far. merkep, eşek. (G. 1989/1)

müfteḥır: *müfteḥır* Ar. fakir, yoksul. / *müfte kıır*: *m.+e* Far. beleş, bedava. ; *kır-* T. kırmak, yok etmek. (G. 682/1)

müfterī: *müfterī* Ar. iftiracı, töhmet altında bırakan. / *müft eri*: *müft* Far. beleş, bedava. ; *e.+ı* T. er, kişi. (G. 2193/1)

müfterīde: *m.+de* Ar. müfteri, iftiracı. / *müft eride*: *müft* Far. bedava, beleş. ; *e.+e* T. eritmek eylemi. (G. 1546/2)

müfterik: *müfterik* Ar. ayrılan, kopan. / *müfte rik*: *m.+e* Far. bedava, beleş. ; *rik* [rikḳ] Ar. kul, köle. (Kt. 77/1-2)

müfterik: *müfterik* Ar. ayrılmış, ayrılan. / *müfte rik*: *m.+e* Far. beleş, bedava. ; *rik* [rikḳ] Ar. yeni dökülmüş yeşil yaprak. (G. 779/2)

müfteten: *müfteten* Ar. fitneye düşmüş. / *müfte ten*: *m.+e* Far. bedava, beleş. ; *ten* Far. ten, beden. (R. 466)

müfti Sinda: *m.+ı* Far. bedava, beleş. ; *S.+e* Far. Hindistan’da bir bölge. / *müftisinde*: *m.+sinda* Ar. müftü, fetva veren kişi. (G. 1438/1)

müfti şikār: *müfti* Ar. müftü, fetva veren kişi. ; *şikār* Far. avlama. / *müfti şikār*: *m.+ı* Far. beleş, bedava, ücretsiz. ; *i.+ı* T. iş, uğraşı. ; *kār* Far. iş, uğraşı. (Kt. 86/1-2)

müftinân: *müftinân* Ar.Far. bozgunculuk yapanlar. / müft-i nân: *müft* Far. bedava, beleş. ; *nân* Far. ekmek. (G. 1471/2)

müftine: *m.+ine* Far. bedava, beleş, karşılıksız. / müftine: *m.+e* Ar. yoldan çıkaran, yoldan çıkmış kişi. (G. 1362/1)

mühân: *mühân* Ar. yorgun, perişan düşmüş. / ümmühân: *ümmühân* Ar. bir kadın adı. ? (G. 1906/2)

mükāşefe: *mükāşefe* Ar. manevi sırları görme, keşfetme. / mükā şefe: *mükā* Ar. Bir tür oyun. ; *şefe* Ar. dudak, kenar. (G. 1030/1)

mül hem: *mül* Far. şarap. ; *hem* [hemm] Ar. dert, keder. / mülhem: *mülhem* Ar. ilham olunmuş. (G. 447/2)

mül heme: *mül* Far. şarap. ; *heme* Far. hepsi, bütün. / mülheme: *mülheme* Ar. ilham olunmuş. (G. 1538/3)

mül kebîr: *mül* Far. şarap. ; *kebîr* Ar. büyük. / mülke bîr: *m.+e* Ar. mülk, devlet. ; *bîr* Far. yıldırım. (G. 468/1)

mül kim: *mül* Far. şarap. ; *kim* T. ki bağlacı. / mül kim: *mül* Far. şarap. ; *kim* T. kim soru zamiri. / mülkim: *m.+im* Ar. mülk, sahip olunan şey. (R. 84)

mül: *mül* Far. şarap. / mül: *mül* Far. armut. (G. 745/2)

mülâzımı: *m.+ı* Ar. bir yere bağlanan, tutkun. / mül âzımı: *mül* Far. şarap. ; *â.+ımı* Far. aşırı istek, arzu. (G. 2066/1)

mülhem: *mülhem* Ar. ilahm olunmuş. / mül hem: *mül* Far. şarap. ; *hem* Far. arkadaş, beraber olan. (G. 257/2, G. 896/1)

mültaķi: *mültaķi* Ar. kavuşan, ulaşan. / mül taķi: *mül* Far. şarap. ; *taķi* Ar. dinen yasaklanan şeylerden sakınan. (G. 839/1)

mültehî: *mültehî* Ar. kandırılmış, oyuncak olmuş. / mül tehî: *mül* Far. şarap. ; *tehî* Far. boş, yalnız. (G. 2058/1)

münā dīniñ: *münā* Ar. arzulanan, istenen şeyler. ; *d.+iñ* Ar. din. / münādīniñ: *m.+niñ* Ar. nida eden, seslenen. (G. 853/1)

münādāda: *m.+da* Ar. çağrılmış, kendisine seslenilmiş. / münā-dāde: *münā-dāde* Ar.Far. istenen ve arzulanan şeyleri veren. (G. 1508/3)

münādām: *m.+m* Ar. seslenilmiş, çağırılmış. / münā dām: *münā* Ar. arzu, istek. ; *dām* Far. tuzak, ağ. (G. 1445/1)

münādemeyi: *m.+yi* Ar. arkadaşlık etme. / münāda meyi: *m.+da* Ar. arzu edilen şeyler. ; *m.+i* Far. şarap. (Mf. 87)

münâdim: *münâdim* Ar. meclis arkadaşı. / münâ düm: *münâ* Ar. arzu edilen şey. ; *düm* Far. kuyruk. (G. 577/1)

münâferesi: *m.+si* Ar. nefret etme, sevmeme. / münâ feresi: *münâ* Ar. arzu edilen, istenen şeyler. ; *f.+i* Ar. at. (G. 1777/1)

münâsebât: *münâsebât* Ar. münasebetler, uygunluklar. / münâsib at: *münâsib* Ar. münasip, uygun. ; *at* T. at. (G. 320/1)

münâsı bile: *m.+sı* Ar. arzular, istekler. ; *bile* T. bile, beraber. / münâsib ile: *münâsib* Ar. münasip, uygun. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1721/1)

münâvelede: *m.+de* Ar. sunma, karşılıklı sunuşma. / münâ velede: *münâ* Ar. arzu edilen şeyler. ; *v.+e* Ar. velet, çocuk. (G. 1489/1)

müncelî: *müncelî* Ar. açık, âşikar. / minceli: *m.+i* Ar. orak. (Mf. 40)

Münker Nekîr: *Münker* Ar. kabir meleklerinden biri. ; *Nekîr* Ar. kabir meleklerinden biri. / münker ne kîr: *münker* Ar. dinen kötü ve haram görülmüş. ; *ne* Far. ne bağlacı. ; *kîr* Far. erkeklik organı. (G. 1053/1)

mürde: *m.+e* Far. ölü. / mürde: *m.+de* Ar. acı. (G. 1506/1)

müstehîler: *m.+ler* Ar. haya eden, utanan. / müstehîl er: *müstehîl* Ar. bulunmayan, olmayan. ; *er* T. er, kişi. (G. 156/1)

müşârebeden: *m.+den* Ar. birlikte içme. / müşâra beden: *m.+a* Ar. işaret olunan. ; *beden* Ar. beden, gövde. (G. 1110/1)

müşkile: *müşkile* Ar. zor, müşkil olan. / müşk ile: *müşk* Far. misk, ceylanın göbeğindeki kandan elde edilen koku. ; *ile* T. ile bağlacı. / huşk ile: *huşk* Far. kuru. ; *ile* T. ile bağlacı. (Nz. 6)

müşkü remâda: *m.+ü* Far. müşk, ceylanın göbeğinden elde edilen güzel koku. ; *r.+a* Ar. kül. / bulmuş küremâda: *b.-muş* T. bulmak. ; *k.+da* Ar. kerem sahipleri, cömert olanlar. (G. 1712/3)

müştāk: *müştāk* Ar. özleyen, arzulayan. / müşt ak: *müşt* Far. avuç, aya. ; *ak* T. ak, beyaz, temiz. (R. 113)

müşteher kimse: *müşteher* Ar. meşhur, tanınmış, şöhret bulmuş. ; *kimse* T. kimse, kişi. / müşte her kimse: *m.+e* Far. yumruk. ; *her* Far. her. ; *kimse* T. kim ise. (G. 1280/1)

müştehî zānî: *müştehî* Ar. iştahlı. ; *zānî* Ar. zina eden erkek. / müşte hîzānı: *m.+e* Far. avuç. ; *h.+ı* Far. kötü yola düşmüş oğlanlar, ipneler. (G. 1932/2)

müştekî ne: *müştekî* Ar. şikayetçi. ; *ne* T. soru zamiri. / müşte kîne: *m.+e* Far. avuç, yumruk. ; *kîne* Far. kin, düşmanlık. (G. 1086/1)

müşterām: *m.+m* Ar. satın alınmış. / müşte rām: *m.+e* Far. yumruk. ; *rām* Far. ram, hazır. (G. 666/1)

müzdeceri: *m.+i* Ar. terslenmiş, istediğini elde edememiş. / müzde ceri: *m.+e* Far. ücret, bedel, karşılık. ; *ceri* Ar. cüretli, cesur. (R. 181)

müzdürāne: *müzdürāne* Far. işçi gibi, işçiye yaraşır bir tarzda. / müzd urana: *müzd* Far. ücret, bedel. ; *u.-ana* T. vurmak. (R. 335)

n'eylemeli: *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-meli* T. eylemek, yapmak / neyl emeli: *neyl* Ar. ulaşma, kavuşma. ; *e.-eli* T. emmek. (G. 1934/3)

n'eylemeyle: *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.+yle* T. eylemek, yapmak eylemi. / neyle meyle: *n.+le* Far. ney, bir musikî aleti. ; *m.+le* Far. şarap. (G. 196/2)

n'eylerim dādı: *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-rim* T. eylemek, yapmak. ; *dād* Far. adalet. / n'eyler imdādı: *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. ; *imdād* Ar. yardım isteme. (G. 2171/3)

nāba dīde: *n.+a* Far. taze. ; *dīde* Far. göz. / nā-bedīde: *n.+e* Far. görünmeyen, gizli. (G. 1451/2)

nāba şīr: *n.+a* Far. taze. ; *şīr* Far. aslan. / beşīr: *beşīr* Ar. müjdeleyen. (G. 546/1)

nā-bāver: *nā-bāver* Far. onaylamayan, inanmayan, tastik etmeyen. / nāb-āver: *nāb-āver* Ar. Far. azı dişi çıkaran. (G. 1213/5)

nā-bedīde: *n.+e* Far. görülmemiş, ender karşılaşılan. / nāba dīde: *n.+a* Far. taze. ; *dīde* Far. göz. (Kt. 223/1-2)

nā-bekār: *nā-bekār* Far. Ar. haylaz, yaramaz adam. / nāba kār: *n.+a* Ar. azı dişi. ; *kār* ey- Far. etki etmek. (G. 422/1)

nā-bīnā kıla: *nā-bīnā* Far. görmeyen. ; *k.-a* T. kılmak, yapmak. / nābı nāķile: *n.+ı* Far. saf, katıksız. ; *n.+e* Ar. nakleden, taşıyan, aktaran. (G. 1568/1)

nā-bīnānīñ: *n.+nīñ* Far. kör, görme özürlü. / nābı nānīñ: *n.+ı* Ar. diş. ; *n.+nīñ* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. (R. 174)

nā-bīnāsı: *n.+sı* Far. görmeyen, kör. / nābı nāsı: *n.+ı* Far. taze. ; *n.+ı* Ar. insanlar. (G. 2169/1)

nādī: *nādī* Ar. meclis, sohbet toplantısı. / nādī: *nādī* Ar. nida eden, seslenen. (G. 2171/2)

nādīde: *n.+de* Ar. meclis, toplantı. / nā-dīde: *nā-dīde* Far. görülmemiş, ender görülen. (Kt. 202/1-2)

nā-dīde: *nā-dīde* Far. görülmemiş, eşsiz. / *nādīde*: *n.+de* Ar. meclis, toplantı. (G. 1178/2)

nāf ile: *nāf* Far. ceylanın göbeği. ; *ile* T. ile bağlacı. / *nāfile*: *nāfile* Ar. farz olmayan namaz. (G. 1624/2)

nāfi: *nāfi* Far. göbeğe ait, ceylanın göbeğine ait. / *nāfi*: *nāfi* Ar. kaldıran, gideren. (G. 127/1)

nā-ḡabūl: *nā-ḡabūl* Far. Ar. kabul edilemez. / *nāḡa bul*: *nāḡa* Ar. dişi binek. ; *bul*- T. bulmak. (G. 887/1)

nākese mīr: *n.+e* Far. insaniyetsiz, alçak. ; *mīr* [emīr] Far. < Ar. başkan, emir. / *nāke semīr*: *ḡam-n.+e* Ar. Far. gamlı, kederli. ; *semīr* Ar. arkadaş. (G. 631/1, Th. 45/1)

nāḡış: *nāḡış* Ar. kötü, kusurlu kişi. / *nāḡış*: *nāḡış* Ar. eksik, noksan. (G. 1869/5)

naḡışlayalım: *n.+yalım* T. nakışlamak, nakış işlemek. / *şūfiyāne* kışlayalım: *şūfiyāne* Ar. Far. sofuca, sofı gibi. ; *ḡ.-yalım* T. kışlamak, kışı geçirmek. (G. 911/1)

nāma: *n.+a* Far. ad, san. / *nāme*: *nāme* Far. mektup, yazı. (G. 442/4)

nāme: *liyāḡat-nāme* Ar. Far. liyakat belgesi. / *nāma*: *bed-n.+a* Far. ünü kötü olan kişi. (G. 139/5)

nā-merde: *n.+e* Far. namert, kötü ün sahibi. / *nām erde*: *nām* Far. ad, san, ün. ; *e.+de* T. er, kişi, yiğit. (G. 1455/5, G. 1686/1, R. 232)

nām-ı lāyim: *nām* Far. ad, isim. ; *lāyim* Ar. ayıplayıcı, kınayıcı. / *nā-mülāyim*: *nā-mülāyim* Far. Ar. yumuşak olmayan, sert. (G. 1657/3)

nāmī: *bed-nāmī* Far. kötü adlılık, kötü bir üne sahip olma. / *nāmī*: *nāmī* Ar. yeşeren, biten. / *nāmı*: *n.+ı* Far. ad, san. (R. 23)

nāmiyemi: *n.+mī* Ar. nema bulan, ortaya çıkan. / *nām-ı yemi*: *nām* Ar. ad, isim. ; *y.+i* Ar. deniz. (G. 1810/2)

nāmiyemi: *n.+mī* Ar. yeniden bitme, yeşerme. / *nām-ı yemi*: *nām* Far. ad, san. ; *y.+i* Ar. deniz. (R. 125)

nā-murā'ī: *nā-murā'ī* Far. Ar. riayet etmeyen, uygulamayan. / *nām-ı rā'ī*: *nām* Far. ad, isim. ; *rā'ī* Ar. çoban. (G. 345/1)

nā-müntehī: *nā-müntehī* Far. Ar. sonsuz, bitimsiz. / *nāmın tehi*: *n.+ın* Far. ad, san. ; *tehi* Far. boş. (G. 1882/1)

nā'ibāt: *nā'ibāt* Ar. belalar, musibetler. / *nā'ib at*: *nā'ib* Ar. nayip, vekil. ; *at* T. at. (Kt. 230/1-2)

nā'ibe: *nā'ibe* Ar. bela, musibet. / nā'ibe: *n.+e* Ar. kadı veya kadı vekili. (G. 445/1)

nārdeng: *nārdeng* Far. nar şurubu. / nār denk: *nār* Ar. ateş. ; *denk* T. < Far. denk, eşit. (G. 486/1)

nārenci: *n.+i* Far. portakal. / nār inci: *nār* Far. nar, bir meyve. ; *inci* T. inci. (G. 2104/1)

nā-resāyide: *n.+de* Far. ulaşamama, kavuşamama. / nāra sāyide: *n.+a* Ar. ateş. ; *sāyide* Far. değdirilmiş, sürülmüş, temas ettirilmiş. (G. 1691/1)

nā-resāyide: *n.+de* Far. uygunsuzluk, uyumsuzluk. / nāra sāyide: *n.+a* Ar. ateş, cehennem ateşi. ; *sāyide* Far. sürülmüş, yıpranmış. (G. 1279/1)

nā-revā: *nā-revā* Far. yaraşmayan, uygun olmayan. ; nāra vā: *n.+a* Ar. ateş. ; *vā* Ar. yazık, eyvah anlamında üzüntü belirten bir ünlem. (G. 16/1, G. 1487/1, G. 1555/3)

nās kân: *nās* Ar. insanlar. ; *kân* Far. kaynak, ocak. / nāsikân: *nāsikân* Ar. Far. Allah'a ibadet edenler. (G. 2017/2)

nās: *nās* Ar. insanlar. / ednās: *ednās* Ar. kirler, psilikleri. (G. 2052/2)

nā-sāz: *nā-sāz* Far. uygunsuz, uygun olmayan. / nās az: *nās* Ar. insanlar. ; *az* T. az, çok olmayan. (R. 78)

nā-sedide: *nā-sedide* Far. Ar. doğru olmayan, yanlış. / nāsa dide: *n.+a* Ar. insanlar. ; *dide* Far. göz. (G. 2013/1)

nā-selimān: *nā-selimān* Far. Ar. güvende olmayanlar. / nāsa līmān: *n.+a* Ar. insanlar. ; *līmān* Yun. liman, gemilerin yanaştığı yer. (G. 2097/1)

nāsi: *n.+ı* Ar. insanlar, halk. / nāsī: *nāsī* Ar. unutan, unutmuş. (G. 1878/3)

nāsikine: *n.+e* Ar. dindarlar. / nās kine: *nās* Ar. insanlar, halk. ; *kine* Far. düşmanlık, gizli kin. (G. 1203/1)

nā-süfte: *nā-süfte* Far. delinmemiş, bakire. / nās üfte: *nās* Ar. insanlar, halk. ; *üfte* Far. düşkün, tutkun. (G. 477/1)

nā-şinās: *nā-şinās* Far. bilmeyen, tanımayan. / nāşī nās: *nāşī* Ar. neşet eden, ileri gelen. ; *nās* Ar. insanlar. (G. 1062/1)

nā-ümīdāna: *n.+a* Far. ümitsüzler. / nā'imi dāne: *n.+i* Ar. uyuyan. ; *dāne* Far. kuş yemi. (G. 1464/1)

nāy: *nāy* Far. boğaz, nefes borusu. / nāy: *nāy* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. (G. 1671/8, G. 1771/8)

nā-yāb: *nā-yāb* Far. bulunmayan, kayıp. / nāy āb: *nāy* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. ; *āb* Far. su. (R. 276)

nāyımı: *n.+ımı* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. / nāyimi: *n.+i* Ar. uyuyan. (G. 1978/1)

nāyile: *n.+e* Ar. nail olan, hedefine ulaşan. / nāy ile: *nāy* Far. ney adıyla bilinen üflemeli musikî aleti. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1646/2)

nāyim: *nāyim* Ar. uyuyan. / nāyım: *n.+ım* Far. ney, üflemeli bir musikî alet. (G. 939/1, G. 1539/2)

nāz-bū: *nāz-bū* Far. fesleğen. / nāz bu: *nāz* Far. naz, cilve. ; *bu* T. bu, işaret sıfatı. (G. 1165/1)

nāzı bāde: *n.+ı* Far. naz, cilve. ; *bāde* Far. şarap. / nā-zībāda: *n.+da* Far. çirkin. (G. 1612/1)

nāzında: *n.+ında* Far. naz, işve. / nā-zinde: *nā-zinde* Far. ölü, cansız. (G. 1407/2)

nā-zībende: *nā-zībende* Far. süslü olmayan, çirkin. / nāzı bende: *n.+ı* Far. naz, cilve. ; *b.+de* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1760/1)

ne bīd: *ne* Far. ne bağlacı. ; *bīd* Far. söğüt. / nebīd: *nebīd* Ar. şarap. (G. 240/1)

ne bīmār: *ne* Far. ne bağlacı. ; *bīmār* Far. hasta. / Nebī mār: *Nebī* Ar. peygamber, Hz. Muhammed. ; *mār* Far. yılan. (G. 1572/4, G. 1801/2)

ne bīnāsı: *ne* Far. ne bağlacı. ; *b.+sı* Far. gören. / Nebī nāsı: *Nebī* Far. Hz. Peygamber. ; *n.+ı* Ar. insanlar. (G. 2080/1)

ne dam: *ne* T. ne bağlacı. ; *dam* T. dam. / nidām: *nidām* Ar. sevgili, sırdaş. (G. 339/1)

ne dāne: *ne* Far. ne bağlacı. ; *dāne* Far. dane, habbe. / ne-dāna: *emān-n.+a* Far. eman bilmeyen. (G. 180/1)

ne dem: *ne* T. ne, soru sıfatı. ; *dem* Far. vakit, zaman. / nedem: *nedem* Ar. pişmanlık. / ne dem: *ne* Far. ne bağlacı. ; *dem* Ar. kan. (G. 100/1, 2)

ne dirhemiñ: *ne* Far. ne bağlacı. ; *d.+iñ* Ar. dirhem, para. / nedir hemiñ: *n.+dir* T. ne, soru zamiri. ; *h.+iñ* Far. arkadaş, eş. (G. 862/1)

ne dirsek: *ne* Far. ne bağlacı. ; *dirsek* T. dirsek, kolun bir bölgesi. / nedir seg: *n.+dir* T. ne, soru zamiri. ; *seg* Far. köpek, it. (Kt. 68/1-2)

ne fes: *ne* Far. ne bağlacı. ; *fes* Ar. Osmanlılarda kullanılan bir başlık. / nefes: *nefes* Ar. nefes, soluk. (G. 735/1)

- ne ğam: *ne* T. ne, soru zamiri. ; *ġam* [ġamm] Ar. gam, keder. / neġam: *neġam* Ar. naġmeler, ahenkler. (G. 562/3)
- ne kesb-i nām: *ne* T. ne, soru zamiri. ; *kesb* Ar. elde etme, kazanma. ; *nām* Far. ün, san. / nekes bī-nām: *nekes* Far. kötü tabiatlı, cimri. ; *bī-nām* Far. adsız sansız. (G. 410/1)
- ne kesb-i nān: *ne* Far. ne bağlacı. ; *kesb* Ar. alma, elde etme. ; *nān* Far. ekmek. / nekes bī-nān: *nekes* Far. cimri, eli sıkı. ; *bī-nān* Far. ekmeksiz, nasipsiz. (G. 1433/1)
- ne kibārī: *ne* Far. ne bağlacı. ; *k.+ī* Ar. büyükler. / ne ki Bārī: *ne* T. ne soru zamiri. ; *kī* Far. ki bağlacı. ; *Bārī* Ar. yaratan, Allah'ın güzel isimlerinden biri. (G. 1858/1)
- ne māl: *ne* Far. ne bağlacı. ; *māl* Ar. mal. / nem al: *nem* Far. gözyaşı. ; *āl* Far. al, kırmızı. (G. 231/1)
- ne mekrūb: *ne* Far. ne bağlacı. ; *mekrūb* Ar. kederli, dertli. / nemek-rūb: *nemek-rūb* Far. tuzu süpüren, yok eden. (G. 1417/1)
- ne meşāfī: *ne* Far. ne bağlacı. / *m.+ī* [meşāff] Ar. savaş meydanları. / neme şāfī: *n.+e* Far. gözyaşı. ; *şāfī* Ar. saflık, duruluk. (Kt. 118/1-2)
- ne ne: *ne* T. ne, soru zamiri. / nene: *nene* T. nene, büyükanne. (R. 89)
- ne 'amdına: *ne* Far. ne bağlacı. ; *'a.+īna* Ar. azmetme, karar verme. / ne' am dīne: *ne'am* Ar. evet. ; *d.+e* Ar. din. (G. 1363/1)
- ne riyāda: *ne* Far. ne bağlacı. ; *r.+da* Ar. riya, gösteriş. / neri yada: *n.+ī* Far. erkek. ; *y.+a* T. yabancı. (G. 1453/1)
- ne Sindīniñ: *ne* Far. ne bağlacı. ; *S.+niñ* Far. Sindli. / nesin dīniñ: *n.+sin* T. ne, soru zamiri. ; *d.+iñ* Ar. din. (G. 812/1)
- ne siyāde: *ne* Far. ne bağlacı. ; *siyāde* Ar. seyyitlik, efendilik, Hz. Peygamberin soyundan olma. / nesi yāda: *n.+si* T. ne, soru zamiri. ; *y.+a* Far. hatır, hatırlama. (G. 1614/1)
- ne vebāl: *ne* Far. ne bağlacı. ; *vebāl* Ar. günah. / neve bāl: *n.+e* Far. yeni, eskimemiş. ; *bāl* Ar. kalp, gönül. (G. 1888/2)
- ne vidād: *ne* Far. ne bağlacı. ; *vidād* Ar. sevgi. / nev-i dād: *nev* Far. yeni. ; *dād* Far. adalet. (G. 701/1)
- ne'vmīdīde: *n.+de* Far. ümitsüzlük. / nevmi dīde: *n.+ī* Ar. uyku. ; *dīde* Far. göz. (G. 1759/1)
- nebāt: *nebāt* Ar. bitki. / nebāt: *nebāt* Far. nöbet şekeri. (G. 55/1)

ne-behre: *ne-behre* Far. kalp para. / ne behre: *ne* T. ne, soru sıfatı. ; *behre* Far. fayda, yarar. (G. 269/1)

neberd: *neberd* Fr. kavga, cedel, savaş. / ne berd: *ne* Far. ne bağlacı. ; *berd* Ar. soğuk. (G. 1144/1)

Nebī cā: *Nebī* Ar. peygamber, Hz. Muhammed. ; *cā* Far. yer, mekan. / ne bī-cā: *ne* T. ne, soru zamiri. ; *bī-cā* Far. yersiz, gereksiz. (Ks. 6/2)

Nebī dāda: *Nebī* Ar. Hz. Peygamber. ; *d.+a* Far. feryat, seslenme. / ne bī-dāda: *ne* Far. ne bağlacı. ; *b.+da* Far. Ar. hastalıksızlık, sağlık. (G. 1357/1)

nebid ile: *nebid* Ar. şarap. ; *ile* T. ile bağlacı. / Nebī dile: *Nebī* Ar. peygamber, Hz. Muhammed. ; *d.+e* Far. gönül. (G. 1221/2)

Nebīm: *n.+m* Ar. Hz. Peygamber, Tanrı elçisi. / ne bīm: *ne* T. ne, soru zamiri. ; bīm Far. Korku. (G. 944/1)

necī: *necī* Ar. kurtulmuş. / neci: *n.+ci* T. ne, soru zamiri. (G. 156/5, G. 216/1)

necīb ile: *necīb* Ar. temiz soylu, asil. ; *ile* T. ile bağlacı. / necī bile: *necī* Ar. kurtulmuş. ; *bile* T. bile, beraber. (G. 173/1)

nedāmā: *nedāmā* Ar. pişmanlar, üzüntülüler. / nedā mā: *nedā* Ar. rutubet, ıslaklık. ; *mā* Ar. su. (G. 1066/1)

ne-dāmenī: *ne-dāmenī* Far. örtüsüz, çıplak. / ne dāmeni: *ne* Far. ne bağlacı. ; *d.+i* Far. etek, elbisenin alt kısmı. (G. 2079/2)

nedā-rūye: *nedā-rūye* Ar. Far. zengin, varlıklı. / ne dārūya: *ne* Far. ne bağlacı. ; *d.+ya* Far. ilaç. (G. 1550/1)

nedem ekdir: *nedem* Ar. pişmanlık. ; *e.-dir* T. ekmek. / ne demekdir: *ne* T. ne, soru zamiri. ; *d.-dir* T. demek eylemi. (G. 277/1)

nedīde: *n.+e* Ar. uygun, münasip. / ne dīde: *ne* Far. ne bağlacı. ; *dīde* Far. göz. (G. 1742/1)

nedīme: *nedīme* Ar. nedime, bayan arkadaş. / ne dime: *ne* T. ne, soru zamiri. ; *dime* T. demek eylemi. (G. 195/1)

neḥīle: *n.+e* Ar. zayıf, cılız. / ne ḥīle: *ne* T. ne, soru zamiri. ; *ḥīle* Ar. hile, oyun. (G. 200/1)

nehr: *nehr* Ar. nehir, akarsu. / nehr: *nehr* Ar. isteme, dilenme. (G. 1422/2)

neḳāre: *neḳāre* Ar. davul, dümbelek. / ne ḳara: *ne* T. ne, soru zamiri. ; *ḳara* T. kara, siyah. (Kt. 52/1-2)

nem az: *nem* Far. nem, gözyaşı. ; *az* T. az, küçük miktar. / *namāz*: *namāz* Far. namaz ibadeti. / *nem āz*: *n.+m* T. ne, soru zamiri. ; *āz* Far. hırs, açgözlülük. (Nz. 22)

nem rūdu: çeşm-i pür-*nem* Far. gözyaşı. ; *r.+u* Far. nehir, büyük ırmak. / *Nemrūdu*: *N.+u* Ar. Nemrūd, İbrahim peygamber dönemindeki hükümdar. (R. 131)

nem: *n.+m* T. ne, soru zamiri. / *nem*: *nem* Far. nem, ıslaklık. / *nem*: *nem* [nemm] Ar. dedikodu, söylenti. (R. 55)

nem: *nem* [nemm] Ar. dedikodu yapma, koğuculuk. / *nem*: *nem* Far. nem, gözyaşı. (G. 175/8)

nem: *nem* Far. gözyaşı. / *nem*: *n.+m* T. ne, soru zamiri. (G. 693/1)

nem: *nem* Far. nem, ıslak. / *nem*: *n.+m* T. ne, soru zamiri. (R. 493)

nem: *nem* Far. nem, ıslaklık. / *nem*: *nemm* Ar. dedikodu yapma, koğuculuk. (G. 1883/3)

nemā mīz: *nemā* Ar. artma, çoğalma. ; *mīz* Far. misafir, konuk. / *nem-āmīz*: *nem-āmīz* Far. sulanmış, su ile karışmış. / *nemām iz*: *n.+m* Ar. artma, çoğalma. ; *iz* T. iz, belirti. (Nz. 49)

nemā: *nemā* Ar. büyüme, bitme. / *ne mā*: *ne* Far. ne bağlacı. ; *mā* Ar. su. (G. 29/2)

nem-çekānı Mānī: *n.+ı* Ar. gözyaşı döken. ; *Mānī* Far. ünlü Çinli ressam. / *Nemçegān imānı*: *Nemçegān* Os. Nemçeliler, Avusturyalılar. ; *ī.+ı* Ar. iman, inanç. (R. 105)

nemekīn: *nemekīn* Far. tuzlu. / *neme kīn*: *n.+e* T. ne, soru zamiri. ; *kīn* Far. kin, düşmanlık. / *neme kīn*: *n.+e* Far. nem, gözyaşı. ; *kīn* Far. kin, düşmanlık. (R. 143)

nemekīne: *bī-n.+e* Far. tuzsuz, tatsız. / *neme kīne*: *bī-n.+e* Far. nemsiz, gözyaşsız. ; *kīne* Far. kin, düşmanlık. (Kt. 217/1-2)

nemek-sūd: *nemek-sūd* Far. tuzlanmış, tuzlanarak muhafaza altına alınmış et. / *çiynek sūd*: *ç.-mek* T. çiğnek. ; *sūd* Far. kâr, yarar. (G. 1914/1)

nemekzārī: *n.+ı* Far. tuzlu yer. / *nem ek zārī*: *nem* Far. nem, ıslaklık. ; *ek*- T. ekme eylemi. ; *zārī* Far. ağlama. (G. 1794/1)

nem-i cārī: *nem* Far. nem, rutubet, gözyaşı. ; *cārī* Ar. akan. / *ne mecārī*: *ne* T. ne, soru zamiri. ; *mecārī* Ar. su yolları, kanallar, mecralar. (G. 1039/1)

nemīmeye: *n.+ye* Ar. koğuculuk, dedikoduculuk. / *nemi meye*: *n.+i* Far. nem, ıslaklık. ; *m.+e* Far. şarap. (G. 1549/1)

nemīme-zād: *nemīme-zād* Ar. Far. koğuculuk doğuran, dedikodu üreten. / nemi mezād: *n.+mi* T. ne, soru zamiri. ; *mezād* Ar. mezat, açık artırma. (G. 351/1)

nemiñ: *n.+iñ* Far. ıslaklık, gözyaşı. / nemiñ: *n.+miñ* T. ne, soru zamiri. (G. 862/2)

nemledir: *n.+ledir* Far. gözyaşı. / nemledir: *n.-dir* T. < Far. ıslatmak, nemlendirmek. / nemledir: *n.+mledir* T. ne, soru zamiri. ; nemledir: *n.+edir* Ar. karınca. (G. 551/1-3)

nemūm: *nemūm* Ar. ayıp arayan, kusur araştıran. / ne mūm: *ne* Far. ne bağlacı. ; *mūm* Far. mum. (G. 867/1)

nemūm: *nemūm* Ar. yalanla bezenmiş hikaye anlatan kişi. / ne mūm: *ne* Far. ne bağlacı. ; *mūm* Far. mum, balmumu veya diğer mum. (Th. 10/1)

ne‘am: *ne‘am* Ar. evet. / ne‘am: *ne‘am* Ar. büyük baş hayvanlar. (G. 562/1)

ner īmān: *ner* Far. erkek. ; *īmān* Ar. iman, inanç. / nerīmān: *nerīmān* Far. yiğit, kahraman. (G. 1579/2)

nerd-bāz: *nerd-bāz* Far. tavla oyunu oynayan. / nerdbān: *nerdbān* Far. merdiven. (G. 318/4)

nerede: *n.+de* T. nere, hangi yer. / nere de: *n.+e* Ar. erkek. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1428/2)

neri Mānī: *n.+i* Far. erkek. ; *Mānī* Far. meşhur Çinli nakkaş. / nerīmānī: *n.+ı* Far. yiğit, kahraman. (G. 1900/1)

neşabı: *n.+ı* Ar. keder, acı. / ne şabī: *ne* Far. ne bağlacı. ; *şabī* Ar. erkek çocuk. (G. 1953/2)

neseb: *neseb* Ar. nesep, soy. / ne seb: *ne* T. ne, soru sıfatı. ; *seb* [sebb] Ar. açıklamak, ortaya koymak. (G. 328/1)

nesemiz: laṭīfū'n-*n.+iz* Ar. latif ve temiz nefesli. / ne semiz: *ne* Far. ne bağlacı. ; *s.+iz* [semm] Ar. zehir. / ne semiz: *ne* Far. ne bağlacı. ; *semiz* T. semiz, şişman. (R. 24)

nesīm: *nesīm* Ar. hafif rüzgar. / ne sīm: *ne* Far. ne bağlacı. ; *sīm* Far. gümüş. (G. 1228/1)

nesīm: *nesīm* Ar. Hafif ve tatlı rüzgar. / ne sīm: *ne* Far. ne bağlacı. ; *sīm* Far. gümüş. (G. 935/1)

neşīb: *neşīb* Ar. mal, mülk. / nişīb: *nişīb* Far. iniş, düşüş. (G. 353/1)

neş'e-yâb olunur: *neş'e-yâb* Ar. Far. neşe bulan. ; *o.-unur* T. olmak. / neş'e yâ bulunur: *neş'e* Ar. neşe, sevinç. ; *yâ* Far. veya. ; *b.-unur* T. bulmak. (G. 234/2)

netâc: *netâc* Ar. hayvanın doğurması. / ne tâc: *ne* Far. ne bağlacı. ; *tâc* Ar. taç, hükümdar başlığı. (G. 1597/1, G. 1670/2)

nev 'acâyiz: *nev* Far. yeni, daha önce görülmemiş. ; 'acâyiz Ar. acuzeler, yaşlı kadınlar. / nev'a câyiz: *nev'a* Ar. yeni ortaya çıkmış, turfanda. ; câyiz Ar. caiz, yapılmasında sakınca bulunmayan. (Kt. 32/1-2)

nev 'alâ'im: *nev* Far. yeni. ; 'alâ'im Ar. alametler, özellikler. / nev'a lâ'im: *nev'a* Ar. tür, çeşit. ; lâ'im Ar. ayıplayan, kınayan. (G. 781/1)

nevâ Hinde: *bî-nevâ* Far. sessizce. ; *H.+e* Ar. Hindistan. / nev âhında: *nev-â-nev* Far. yeni, yepyeni, her an yenilenen. ; *â.+mda* Far. inleme sesi. (G. 1767/1)

nevâdır: *bî-n.+dır* Far. nasipsiz. / nevâdir: *nevâdir* Ar. nadir olanlar, az bulunanlar. (G. 187/1)

nevâ-dîde: *nevâ-dîde* Ar. Far. nasiplenmiş. / ne vâdîde: *ne* T. ne, soru sıfatı. ; *v.+de* Ar. vadi. (G. 1211/1)

nev-âfil: *nev-âfil* Far. Ar. yeni batan, yeni batmış. / nevâfil: *nevâfil* Ar. nafile ibadetler. (G. 1824/1)

nevâgâhı: *nevâgâh* Far. ötme, şakıma yeri. / nev âgâhı: *nev* Far. yeni. ; âgâh Far. bilen, haberdar olan. (G. 1982/1)

nevâhî: *nevâhî* Ar. yasaklanmış şeyler. / ne vâhî: *ne* T. ne, soru sıfatı. ; vâhî Ar. boş, anlamsız. (G. 405/1)

nevâli: *n.+i* Ar. bağış, ihsan. / ne vâlî: *ne* Far. ne bağlacı. ; vâlî Ar. vali, bir şehrin mülkî amiri. (G. 858/3, G. 2006/3)

nev-âmede de: *n.+e* Far. yeni gelmiş. ; de T. de, da bağlacı. / nevâ medede: *nevâ* Ar. gıda, yiyecek. ; *m.+e* Ar. yardım, imdat. (G. 1297/1)

nevânîñ: *n.+nîñ* Far. ses, ezgi. / nev anîñ: *nev* Far. yeni. ; anîñ T. onun. (G. 841/2)

nevây: *nevây* Far. ses, ezgi. / nev ay: *nev* Far. yeni. ; ay T. ay gezegeni, sevgili. (G. 1492/4)

nevâyı n'eyler: *n.+yı* Far. ses, ezgi. ; n'e.-r [ne eyler] T. ne eyle-. / nev-âyîn eyler: *nev-âyîn* Far. yeni bir tarzda, yeni bir biçime sahip. ; e.-r T. eylemek. (R. 343)

nevbet: *nevbet* Ar. nöbet, sıra. / nev-bet: *nev-bet* [bett] Far. Ar. tiftikten yapılmış yeni şal. (G. 200/1)

nevger: *nevger* Far. yenileyen, yeni yapan. / *nevker*: *nevker* Far. hizmetçi. / *nev ker*: *nev* Far. yeni. ; *ker* Far. sağır, işitme özürü. (R. 65)

nevi de: *n.+i* Far. yeni, taze. ; *de* T. de, da bağlacı. / *nevîde*: *n.+e* Far. müjde, güzel haber. (G. 1741/1)

nev-i dîbâda: *nev* Far. yeni. ; *d.+da* Far. ipek kumaş. / *nevîd-i bâde*: *nevîd* Far. müjde, güzel haber. ; *bâde* Far. şarap. (G. 1757/2)

nevkerde: *n.+de* Far. hizmetçi, bakıcı. / *nev-kerde*: *nev-kerde* Far. yeni yapılmış, yeni. (G. 1678/1)

nevkine: *n.+e* Far. uç, sivri uç. / *nev kîne*: *nev* Far. yeni. ; *kîne* Far. kin, düşmanlık. (G. 1265/1)

nevme rām: *n.+e* Ar. uyku. ; *rām* Far. ram, amade. / *nev-merām*: *nev-merām* Far. Ar. yeni istek, arzu. (G. 319/2)

nevmeyi: *n.+yi* Ar. uyuklama. / *nev meyi*: *nev* Far. yeni. ; *m.+i* Far. şarap. (G. 1828/1)

nevmi zānī: *n.+i* Ar. uyku. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. / *nev mîzānī*: *nev* Far. yeni. ; *m.+ı* Ar. mizan, terazi. (G. 1981/1)

nevmi: *n.+i* Ar. uyku. / *nev mi*: *nev* Far. yeni. ; *mi* T. mi, soru eki. (G. 588/1)

nev'a bîd: *nev'a* Ar. tür, çeşit. ; *bîd* Far. söğüt. / *nev-'abîd*: *nev-'abîd* Far. Ar. yeni kullar, köleler. (G. 642/1)

nev'a Cem: *nev'a* Ar. nevi, çeşit, tür. ; *Cem* Far. ilk defa şarabı bulan İranlı mitoloji kahramanı. / *nev-'Acem*: *nev-'Acem* Far. Ar. yeni İranlı, yeni nesil İranlı. (G. 285/2)

nev'a sîr: *nev'a* Ar. tür, çeşit. ; *sîr* Far. tok. / 'asîr: 'asîr Ar. zor, güç. (G. 468/2)

nev-'ases: *nev-'ases* Far. Ar. yeni bekçi. / *nev'a ses*: *nev'a* Ar. çeşit, tür. ; *ses* T. ses. (G. 474/1)

nev'-i nebe: *nev'* Ar. çeşit, tür. ; *nebe* Ar. haber, bilgi. / 'inebe: 'i.+e Ar. üzüm. (G. 1746/1)

nev'-i tâbiş: *nev'* Ar. tür, çeşit. ; *tâbiş* Far. parıldayış, parlaklık. / *nev 'itâb iş*: *nev* Far. yeni. ; 'itâb Ar. azarlama, tersleme. ; *iş* T. iş, uğraş. (G. 2018/1)

nevr-i bâtını: *nevr* Ar. parlaklık. ; *b.+ı* Ar. gizli, saklı. / *nev ribâtını*: *nev* Far. yeni. ; *r.+ını* Ar. bağ, irtibat. (G. 1899/1)

nev-rûzı ne: *n.+ı* Far. nevrüz, bahar bayramı. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / *nev rûzîne*: *nev* Far. yeni. ; *rûzîne* Far. rızık, azık. (G. 272/1)

ney kehile: *ney* Far. ney, bir musikî aleti. ; *kehile* Ar. gözü sürmeli. / neyke hile: *n.+e* Ar. cinsel ilişkide bulunma. ; *hile* Ar. hile, oyun, tuzak. (G. 398/1)

neyi: *n.+i* Far. ney, üflemeli musiki aletlerinden biri. / neyi: *n.+i* T. ne, soru zamiri. (G. 1891/2)

neyle dīnār: *n.+le* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. ; *dīnār* Ar. dinar, para. / n'eyledi nār: *n'eyledi* T. ne eyledi. ; *nār* Ar. ateş, cehennem. (G. 1970/1)

neyle sem: *n.+le* Far. ney, üflemeli bir musik+i aleti. ; *sem* [semm] Ar. zehir. / n'eyleşem: *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-sem* T. eylemek, yapmak. (Th. 11/1)

neyle sem: *n.+le* Far. ney, bir musikî aleti. ; *sem* [semm] Ar. zehir. / n'eyleşem: *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-sem* T. eylemek, yapmak. (G. 928/1)

neyle: *n.+e* Ar. ulaşma, kavuşma. / neyle: *n.+le* Far. ney, bir müzik aleti. (G. 1345/2)

neyle: *n.+le* Far. ney, musikî aleti. / neyle: *n.+yle* T. ne, soru zamiri. (R. 156)

neyler: *n.+ler* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. / n'eyler: *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-ler* T. eylemek, yapmak. (G. 114/1)

neyl-i cām: *neyl* Ar. merama erişme. ; cām Far. kadeh. / licām: *licām* Ar. hayvanın ağzına vurulan gem. (G. 995/1)

ney-rūzı: *n.+ı* [nev-rūz] Far. nevrüz, bahar bayramı. / ney rūzı: *ney* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. ; *rūzı* Far. rızık, gıda. (G. 2137/1)

nezdik-i bār: *nezdik* Far. yakın. ; *bār* Far. yük. / nezd-i kibār: *nezd* Far. yan, huzur. ; *kibār* Ar. büyükler, kibar. (G. 1084/5)

nigār: *nigār* Far. sevgili. / nigār: *zer-nigār* Far. altın görünümlü, yaldızlı. (G. 306/2)

niḥāde: *pā-niḥāde* Far. ayağını koymuş, yürümüş. / nüḥāda: ehl-i *n.+da* Ar. akıllılar, akıl sahipleri. (G. 152/1)

niḥānī-sedād: *niḥānī-sedād* Far. Ar. gizli olan doğruluk. / niḥān ise dād: *niḥān* Far. gizli. ; *ise* T. ise. ; *dād* Far. ihsan, başkasına yapılan iyilik. (G. 649/1)

nīk rāhında: *nīk* Far. iyi, doğru. ; *r.+ında* Far. yol. / nīk-rā Hinde: *nīk-rā* Far. Ar. iyi düşünen, kârını zararını bilen. ; *H.+e* Far. Hindistan. (G. 1196/3)

nīke dede: *n.+e* Far. iyi, doğru. ; *dede* T. dede, büyük baba. / meykedede: *m.+de* Far. meyhane. (G. 1297/2)

ni'mete 'āmī: *bī-n.+e* Ar. nimetsiz, karşılığı bulunmayan. ; 'āmī Ar. kör, cahil. / ni'me te'āmī: *bī-ni'me* Ar. beğenmeyen, takdir etmeyen. ; *te'āmī* Ar. görmezlikten gelme. (G. 1980/1)

ni‘mete ‘āmī: *n.+e* Ar. nimet, nasip. ; ‘āmī Ar. yıllık, bir yıla ait olan. / ni‘me te‘āmī: *ni‘me* Ar. nimet, nasip. ; *te‘āmī* Ar. görmezden gelme. (Mf. 16)

niyām: *niyām* Ar. uyuyanlar. / niyām: *niyām* Far. kılıç veya kama kını. (G. 227/2, G. 575/2, G. 1130/1, G. 2083/5)

nüşide mīnāy: *nüşide* Far. içilmiş. ; *m.+y* Far. kadeh. / gūş-ı dem-i nāy: *gūş* Far. dinleme, kulak verme. ; *dem* Far. nefes, soluk. ; *n.+ı* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. (G. 2151/1)

Nüşirevān: *Nüşirevān* Far. ünlü Sasanî hükümdarı I. Husrev’in lakabı. / nüş-ı revān: *nüş* Far. içmek. ; *revān* Far. can, ruh. (G. 942/1)

nümū dār: *nümū* Far. gösterme, açıklama. ; *dār* Ar. yer, yurt, memleket. / nümūdār: *nümūdār* Far. örnek, nümune. (G. 1016/2)

nümūde: *nümūde* Far. görünen. / nümūda: *rū-n.+a* Far. yüzünü gösteren, ortaya çıkan. (G. 151/1)

nümūdına: *dānişver-n.+ina* Far. bilgin görünüşlü, kendini bilgin gösteren. / nümūdīne: *n.+e* Ar. dini olgun ve büyük olan. (G. 1700/2)

nümūne: *nümūne* Far. örnek. / nümū ne: *nümū* Ar. artma, çoğalma. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 183/1)

o bāde: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *bāde* Far. şarap. / obada: *o.+da* T. oba. (G. 1508/1)

o bikre cīm: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *b.+e* Ar. bakire, kızıoğlankız. ; *cīm* Ar. Arap alfabesinde bir harf. / o pek racīm: *o* T. o, işaret zamiri. ; *pek* T. pek. ; *racīm* Ar. kovulmuş, lanetlenmiş. (G. 584/1)

o çağırmağı: *o* T. o, işaret zamiri. ; *ç.+ı* T. çağırma, bağırma, yüksek sesle ağlama. / uçağ ırmağı: *uçağ* [uçak] T. sarılan, sarılmış olan, iç içe geçen.? ; *ı.+ı* [ırmak] T. ırmak, büyük akarsu. (G. 2111/1)

o Çerkes: *o* T. o, işaret zamiri. ; *Çerkes* T. Çerkez, bir topluluk ismi. / uçar kes: *u.-ar* T. uçmak. ; *kes* Far. kişi. (G. 396/1)

o dayansın: *o* T. o, işaret zamiri. ; *d.-sın* T. dayanmak, katlanmak. / oda yansın: *o.+a* T. ad, ateş. ; *y.-sın* T. yanmak. (G. 2121/1)

o deme: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *d.+e* Far. an, kısa zaman dilimi. / ödeme: *ödeme* T. ödeme, borcunu verme. (G. 1486/1)

o demin derin: *o* T. işaret sıfatı. ; *d.+in* Far. körük, nefes, soluk. ; *derin* T. derin. / oda minderin: *o.+a* T. od, ateş. ; *m.+in* T. minder. (G. 994/1)

o dergāhı: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *d.+ı* Far. dergah, özel yer. / öder gāhī: *ö.-r* T. edemek. ; *gāhī* Far. bazen, kimi zaman. (G. 2101/1)

- o deri n'eyler: *o* T. o, işaret zamiri. ; *d.+i* Far. kapı. ; *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / o derin eyler: *o* T. o, işaret zamiri. ; *derin* T. derin. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 186/2)
- o derse: *o* T. o, şahıs zamiri. ; *d.-rse* T. demek, söylemek. / öderse: *ö.-rse* T. ödemek, bedelini vermek. / o derse: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *d.+e* Ar. ders. (Nz. 20)
- o dīnār: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *dīnār* Ar. dinar, para. / ödi nār: *ö.+i* T. öd. ; *nār* Ar. ateş. (G. 1572/1)
- o dīne: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *d.+e* Ar. din. / odına: *o.+ina* T. ateş. (G. 1498/1)
- o dīvānī: *o* T. işaret sıfatı. ; *d.+i* Far. mevki, makam. / o dīvānī: *o* T. işaret zamiri. ; *divānī* Far. devlere ait. (G. 2163/5)
- o dūn: *o* T. o, şahıs zamiri. ; *dūn* Ar. değersiz, kıymetsiz. / odun: *odun* T. odun, yakılmak üzere kesilmiş ağaç. / o dūn: *o* T. o, şahıs zamiri. ; *dūn* T. dūn, bugünden önceki gün. (G. 746/1-2)
- o dūrdī ne: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *dūrdī* Far. tortu. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / odur dīne: *o+dur* T. o, işaret zamiri. ; *d.+e* Ar. din. (G. 1512/2)
- o gül-bedeniz: *o* Far. o, şahıs zamiri. ; *g.+iz* Far. Ar. gül bedenli. / o külbedeniz: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *k.+deniz* Far. kulübe. (G. 652/1)
- o kamerde: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *k.+de* Ar. kamer, ay, sevgili. / oқа merde: *o.+a* T. ok. ; *m.+e* Far. adam. (Kt. 114/1-2)
- o kara: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *kara* T. kara, siyah. / oқа rā: *o.+a* T. ok. ; *rā* Ar. Arap alfabesinde bir harf ismi. (G. 805/1)
- o kārī: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *kārī* Ar. okuyan. / oқ arı: *oқ* T. ok. ; *arı* T. arı. (G. 1085/2)
- o kına: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *kına* [hınā] T. < Ar. kına. / oқına: *o.+ina* T. ok. / oқına: *o.-na* T. okuma. (R. 155)
- o kīkān: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *kīkān* Ar. Far. akılsızlar. / oқı қан: *o.+i* T. ok. ; *қан* T. kan. (R. 138)
- o kurbānī: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *k.+i* Ar. kurban. / oқur bānī: *o.-r* T. okumak. ; *bānī* Ar. bina yapan. (G. 2064/2)
- o kurdına: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *k.+ina* T. kurt. / oқur dīne: *o.-r* T. okumak. ; *d.+e* Ar. din. (G. 1512/1)
- o Qur'ānī: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *K.+i* Ar. Kur'ân-ı Kerîm. / oқur ānī: *o.-r* T. okumak. ; *ānī* T. < Ar. ansızın, hemen. (G. 2073/1)

- o kûze: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *kûze* Far. şarap testisi. / ökûze: *ö.+e* T. öküz. (Kt. 135/1-2)
- o lâne: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *lâne* Far. yuva. / ola ne: *o.-a* T. olmak. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (Kt. 110/1-2)
- o liyâkat ile: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *liyâkat* Ar. liyakat, hakediş. ; *ile* T. ile bağlacı. / üliyâ katile: *üliyâ* Ar. sahipler, hüküm sahipleri. ; *ķ.+e* [katl]Ar. öldürme. (G. 1731/1)
- o merhem: *o* T. o, işaret zamiri. ; *merhem* Ar. merhem. / umar hem: *u.-ar* T. ummak. ; *hem* [hemm] Ar. dert, sıkıntı. (G. 1036/1)
- o mer'ât ile: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *mer'ât* Ar. kadınlar. ; *ile* T. ile bağlacı. / umar atıla: *u.-ar* T. ummak. ; *a.-a* T. atılmak. (G. 1706/4)
- o mürâyî: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *mürâyî* Ar. riyakar, gösterişten hoşlanan. / o mu râyî: *o* T. o, işaret zamiri. ; *mu* T. soru eki. ; *r.+i* Ar. rey, görüş, kanaat. (G. 1965/1)
- o nām: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *nām* Far. ad, san, ün. / on am: *on* T. 10 sayısı. ; *am* T. kadın cinsel organı. (G. 1680/1)
- o niş: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *niş* Far. yılan sokması. / on iş: *on* T. 10 sayı sıfatı. ; *iş* T. iş, uğraşı. (G. 776/1)
- o perde kor: *o* T. o, işaret zamiri. ; *perde* Far. perde, örtü. ; *ķ.-r* T. komak, asmak. / öper de kor: *ö.-er* T. öpmek. ; *de* T. de, da bağlacı. ; *ķ.-r* T. argoda komak, tecavüz etmek. (Kt. 104/1-2)
- o perî: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *perî* Far. peri, sevgili. / o peri: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *p.+i* Far. kanat. / öperi: *ö.-eri* T. öpmek. (G. 2122/1-2)
- o pesendide: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *pesendide* Far. beğenilmiş, güzel görülmüş. / öpe sen dide: *ö.-e* T. öpmek. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *dide* Far. göz. (Mf. 39)
- o rāğ ister: *o* T. o, işaret zamiri. ; *rāğ* Far. dağ eteğindeki bahçe. / orağ ister: *orağ* [orak] T. orak. (G. 367/1)
- o rehi n'eyler: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *r.+i* Far. yol. ; *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / o rehîn eyler: *o* T. işaret zamiri. ; *rehîn* Ar. rehin. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 186/1)
- o şanma: *o* T. işaret zamiri. *ş.-ma* T. sanmak. / uşanma: *u.-ma* T. usanmak. (G. 1719/1)
- o teberi: *o* T. o, işaret zamiri. ; *t.+i* Far. balta. / öte beri: *öte beri* T. öte beri, ufak tefek şeyler. (G. 2110/1)

- o ticān: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *tīcān* Ar. taşlar. / otı cān: *o.+ı* T. ot. ; *cān* Far. can. (G. 1617/1)
- o tiryākına: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *t.+ına* Ar. tiryak, panzehir. / otur yakına: *otur-* T. oturmak. ; *y.+a* T. yakın. (G. 1525/1)
- o yār: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *yār* Far. sevgili. / uyar: *u.-ar* T. uymak, tabi olmak. (G. 2037/2)
- o yār: *o* T. o, işaret zamiri. ; *yār* Far. sevgili. / uyar: *uyar-* T. uyarmak, ayandırmak. / uyar: *u.-ar* T. uymak, tabi olmak. (Nz. 17)
- o yara düşer: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *yara* T. yara. ; *d.-er* T. düşmek. / uyara dü şer: *u.-a* T. uyarmak. ; *dü* Far. 2 sayısı, sayı sıfatı. ; *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. (G. 350/1)
- o yāra: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *y.+a* Far. sevgili. / uyara: *u.-a* T. uyarmak. (G. 1248/2)
- o yāri: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *y.+ı* Far. sevgili. / uyarı: *uyarı* T. uyarı, uyarıcı olan. (R. 201)
- o yorganı: *o* T. o, işaret zamiri. ; *y.+ı* T. yorgan. / uyur ğanī: *u.-r* T. uyumak. ; *ġanī* Ar. zengin, varlıklı. (G. 2079/1)
- o zene: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *z.+e* Far. kadın. / özene: *ö.-e* T. özenmek eylemi. (G. 1460/1)
- o zengī: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *zengī* Far. zenci, kara yüzlü. / üzengi: *üzengi* T. üzengi, at eğerinin ayak konan kısımları. (G. 1049/1)
- o zünnār: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *zünnār* Ar. zünnar, Hristiyanların bellerine bağladıkları kuşak. / özün nār: *ö.+ün* T. öz, asıl. ; *nār* Ar. ateş. (G. 1666/1)
- oda: *o.+a* T. od, ateş. / o da: *o* T. o, şahıs zamiri. ; *da* T. de, da bağlacı. (G. 182/1)
- odını: *o.+ını* T. od, ateş. / ödini: *ö.+ini* T. öd, safra. / o dīni: *o* T. o, şahıs zamiri. ; *d.+ı* Ar. din. (R. 518)
- oķ almışdı: *oķ* T. ok. ; *a.-mişdı* T. almak. / o ķalmışdı: *o* T. o, şahıs zamiri. ; *ķ.-mişdı* T. kalmak. (Mf. 59)
- oķ atmışdır: *oķ* T. ok. ; *a.-mişdır* T. atmak, savurmak. / o ķatmışdır: *o* T. o, işaret zamiri. ; *ķ.-mişdır* T. katmak, eklemek. (G. 461/1)
- oķa yıldır: *o.+a* T. ok. ; *yıldır-* T. yıldırmaq, parçalamak. / ķāyildir: *ķ.+dır* Ar. razı olan, kabul eden. (G. 376/1)
- oķında: *o.+ında* T. ok. / o ķında: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *ķ.+da* T. kın, kılıf. (Th. 34/1)

oķu: *oķu-* T. okumak. / oķu: *o.+u* T. ok. (G. 2157/1)

oķudursa: *o.-ursa* T. okutmak. / o ķudursa: *o* T. o, işaret zamiri. ; *ķ.-sa* T. kudurmak. (Mf. 83)

oķum deġer: *o.+um* T. ok. ; *d.-er* T. deġmek, isabet etmek. / oķumda ger: *o.+umda* T. ok. ; *ger*[eger] Far. eġer, şayet. (Kt. 59/1-2)

oķuma: *oķuma* T. okuma. / o kuma: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *ķuma* T. kuma, bir kadın üzerine getirilin ikici kadın. (G. 1965/2)

oķuyan: *oķuyan* T. kıyan, acımayan, zahmet veren. / oķuyan: *oķuyan* T. okuyan, herhangi bir metni okuyan. (Ks. 7/1)

ol ķeri: *ol* T. o, işaret zamiri. ; *ķeri* T. ķeri, asker. / ķlķeri: *ķ.-eri* T. ķlķmek. (G. 2124/1)

ol dūrce nāb: *ol* T. o, iřaret sıfatı. ; *d.+ce* Ar. inci. ; *nāb* Far. saf, halis. / oldur cenāb: *o.+dur* T. o, iřaret sıfatı. ; *cenāb* Ar. cenap, efendi. (G. 1611/1)

ol kemīne: *ol* T. o, işaret sıfatı. ; *kemīne* Far. aciz, zavallı durumda olan. / ķlķemi ne: *ķ.+mi* T. ķlķe, memleket. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (Kt. 133/1-2)

ol sā-bāř: *ol* T. o, işaret zamiri. ; *sā-bāř* Far. aferin, bravo anlamında bir takdir ifadesi. / olsa başı: *o.-sa* T. olmak. ; *baş* T. baş, kafa. (R. 319)

ol sefer: *ol* T. o, iřaret sıfatı. ; *sefer* Ar. yolculuk. / olsa fer: *o.-sa* T. olmak. ; *fer* Far. kuvvet, gūķ. (G. 2110/2)

ol semen-ber: *ol* T. o, iřaret sıfatı. ; *semen-ber* Far. yasemin bedenli. / olsa menber: *o.-sa* T. olmak. ; *menber* Ar. minber, camilerde üzerinde hutbe okunan yūķsek yer. (G. 1530/2)

ol semen-sīmā biz: *ol* T. o, iřaret sıfatı. ; *semen-sīmā* Far. Ar. yasemin yūķzlū. ; *biz* T. biz, řahıs zamiri. / olsa mensī mā-biz: *o.-sa* T. olmak. ; *mensī* Ar. unutulmuř. ; *mā-biz* Ar. Far. su savuran, su fiřkırtan. (G. 1457/1)

ola denī: *o.-a* T. olmak. ; *denī* Ar. alķak, kiřiliksiz. / o lādeni: *o* T. o, iřaret zamiri. ; *l.+i* Far. eskide kadınların ben taklidi yapmak amacıyla yūķzlerine sūrdūķleri bir madde. (G. 2178/1)

ola ne: *ol-a* T. olmak. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / o lāne: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *lāne* Far. yuva. (G. 1117/3)

olalı: *o.-alı* T. olmak. / o lāli: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *l.+i* Far. lāl, dilsiz. (R. 134)

olma der: *o.-ma* T. olmak. ; *der* Far. kapı. / meder: *meder* Ar. ķamur, balķık. (G. 1019/1)

olma hāl: *o.-ma* T. olumsuzluk eki. ; *hāl* Ar. durum. / muhāl: *muhāl* Ar. olmayacak iş, olası olmayan. (G. 1028/2)

olma lek: *o.-ma* T. olmak. ; *lek* Far. ahmak, sersem. / ol melek: *ol-* T. olmak. ; *melek* Ar. melek. (G. 1416/1)

olma sa'îd: *o.-ma* T. olmak. ; *sa'îd* Ar. kutlu, bahtlı kişi. / olmasa 'îd: *o.-masa* T. olmak. ; 'îd Ar. bayram. (G. 1290/1)

olma tarî: *o.-ma* T. olmak. ; *tarî* Ar. taze, taravetli. / ol meţarı: *ol-* T. olmak. ; *m.+ı* Ar. yağmur. (G. 1989/2)

olmayansa: *o.-mayansa* T. olmak. / olma yansa: *o.-ma* T. olmak. ; *y.-sa* T. yanmak. (Kt. 79/1-2)

olmazsa hālî: *o.-mazsa* T. olmak. ; hālî Far. boş. / olmaz seḥālî: *o.-mazsa* T. olmak. ; *s.+ı* Ar. cömertlik. (G. 2006/2)

olmazsa ḥāmūşî: *o.-mazsa* T. olmak. ; ḥāmūşî Far. suskunluğa ait. / olmaz seḥā mūşî: *o.-maz* T. olmak. ; *seḥā* Ar. cömertlik. ; *m.+ı* Far. fare, sıçan. (G. 2118/1)

olsa kemāl: *o.-sa* T. olmak. ; *kemāl* Ar. kemal, olgunluk. / ol sege māl: *ol* T. o, işaret sıfatı. ; *s.+e* Far. köpek. ; *māl* Ar. mal, varlık. (G. 1888/1)

olsa meder: *o.-sa* T. olmak. ; *meder* Ar. kuru çamur. / ol seme der: *ol* T. o, işaret sıfatı. ; *seme* T. sersem, şaşkın. ; *der* Far. kapı. (G. 465/2)

olsa mermer de: *o.-sa* T. olmak. ; *mermer* Yun. > Ar. mermer, çok sert bir kaya çeşidi. ; *de* T. de, da bağlacı. / ol semer merde: *ol* T. o, işaret sıfatı. ; *semer* T. semer, palan. ; *m.+e* Far. adam, kişi. (G. 1554/2)

olsak kaba şî: *o.-sak* T. olmak. ; *kaba* T. kaba, çirkin. ; *şî* [şey'] Ar. şey, nesne, iş. / sakḳā başı: *sakḳā başı* Ar. T. en önde gelen su dağıtıcısı. (G. 563/1)

olur sefer: *o.-ur* T. olmak. ; *sefer* Ar. savaş için yapılan yolculuk. / olursa fer: *o.-ursa* T. olmak. ; *fer* Far. güç, takat. (G. 940/1)

olur seherî: *o.-ur* T. olmak. ; *seherî* Ar. sabah vakti. / olursa ḥarî: *o.-ursa* T. olmak. ; *ḥarî* Ar. layık. müstehak. (G. 1990/1)

olurdi mā: *o.-urdi* T. olmak. ; *mā* Ar. su. / olur dimā: *o.-ur* T. olmak. ; *dimā* Ar. kanlar. (G. 30/1)

olursa ḥaṭ: *o.-ursa* T. olmak. ; ḥaṭ [ḥaṭṭ] Ar. yüzde biten ayva tüyleri. / olur saḥaṭ: *o.-ur* T. olmak. ; *saḥaṭ* Ar. gazap, kahr. (G. 860/1)

olursa Mānî: *o.-ursa* T. olmak. ; *Mānî* Far. meşhur Çinli ressam. / olur sāmānî: *o.-ur* T. olmak. ; *s.+ı* Far. güç, kudret. (G. 2021/1)

omuzına: *o.+ına* T. omuz. / *o mū zīne*: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *mū* Far. saç teli. ; *zīne* Ar. zinet, süs, bezek. (Mf. 80)

on er: *on* T. 10 sayısı. ; *er* T. er, kişi, adam. / *o ner*: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *ner* Far. erkek, erkil olan. (G. 2103/3)

ortaya: *o.+ya* T. orta. / *ört aya*: *ört-* T. örtmek. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (G. 1560/1)

otrag: *otrag* [oturak] T. oturak, makat. / *ot rāg*: *ot* T. ot, yeşil bitki. ; *rāg* Far. dağ eteğinde yer alan yeşil alan, bahçe. (G. 2164/1)

oyalandır: *o.-ndır* T. oyalamak. / *o yalandır*: *o* T. işaret zamiri. ; *y.+dır* T. yalan. (G. 198/1, 199/1)

oyalar: *o.-r* T. oyalamak. / *o yalar*: *o* T. o, işaret zamiri. ; *y.-r* T. yalamak, tükürdüğünü yalamak. / *oyalar*: *o.-r* T. birinin gözünü oya ile bağlamak. (G. 273/1-2)

oynaya: *o.-ya* T. oynamak. / *uy nāya*: *uy-* T. uymak, tabi olmak. ; *n.+a* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. (R. 584)

ozanı: *o.+ı* T. ozan. / *o zānī*: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. (G. 2017/1, Mf. 19)

öder saña: *ö.-r* T. ödemek. ; *s.+a* T. sen, şahıs zamiri. / *o der saña*: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *der* Far. kapı. ; *s.+a* T. sen, şahıs zamiri. / *o ders aña*: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *ders* Ar. ders. ; *aña* T. ona. (G. 36/1, 2)

ödeşildi: *ö.-ildi* T. ödeşmek. / *o deşildi*: *o* T. o, işaret zamiri. ; *d.-ildi* T. deşmek. (G. 2117/1)

ödeşmiş: *ö.-miş* T. ödeşmek, borcunu ödemek. / *o deşmiş*: *o* T. o, işaret zamiri. ; *d.-miş* T. deşmek, eşmek. (Kt. 191/1-2)

öger: *ö.-er* T. övmek, methetmek. / *o ger*: *o* T. o, işaret zamiri. ; *ger* [eger] Far. eğer, şayet. (G. 2182/1, Mf. 72)

ögerek: *ö.-erek* T. övmek, methetmek. / *o gerek*: *o* T. işaret zamiri. ; *gerek* T. gerek, lâzım. (G. 177/1, G. 870/1)

ögüt: *ögüt* T. ögüt, nasihat. / *o göt*: *o* T. o, şahıs zamiri. ; *göt* T. dışkılama deliği. (Mf. 86)

ölçi nice bīnī: *ölçi* T. ölçü. ; *nice* T. nice, nasıl. ; *bīnī* Far. burun, koku alma duyu organı. / *ol çīn-i cebīni*: *ol* T. o, işaret zamiri. ; *çīn* Far. kıvrım. ; *c.+i* Ar. alın. (G. 1961/2)

ölüm biledir: *ölüm* T. ölüm. ; *b.-dir* T. bilemek, sivriltimek. / *ödüm biledir*: *ö.+üm* T. öd, yürek. ; *b.-dir* T. beraber olmak, birlikte olmak. (G. 560/1)

öpen cāh: *ö.-en* T. öpmek eylemi. ; *cāh* Far. yer, mevki, makam. / o pencāh: *o* T. o, işaret zamiri. ; *pencāh* Far. elli sayısı. (G. 1633/1)

öper: *ö-er* T. öpmek. / o per: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *per* Far. kanat. (G. 387/1)

öten ceresi: *ö.-en* T. ötmek. ; *c.+i* Ar. çan, zil. / o tenceresi: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *t.+si* T. tencere, içinde yemek pişirilen bir kap. (G. 1898/1)

öter: *ö.-er* T. ötmek. / o ter: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *ter* Far. ıslaklık, nem. (R. 32)

öterek: *ö.-erek* T. ötmek. / öterek: *ö.-erek* T. yenilmek, yenilgiyi kabul etmek. (R. 360)

öyle sīmā da: *öyle* T. öyle, o şekilde. ; *sīmā* Far. sima, yüz, çehre. ; *da* T. de, da bağlacı. / öylesi mādē: *öylesi* T. öylesi, öyle olan. ; *mādē* Far. dişi. (G. 1437/1)

özge sībīne: *özge* T. özge, öteki, başka. ; *s.+ine* Far. elma meyvesi. / özgesi bine: *ö.+si* T. özge, öteki, başka. ; *b.-e* T. binmek. (Kt. 17/1-2)

özi nāy: *ö.+i* T. öz, asıl. ; *n.+ı* Far. ney, üflemeli bir musikî aleti. / o zināy: *o* T. o, işaret zamiri. ; *z.+yi* Ar. zina. (G. 1965/3)

özi ne: *ö.+i* T. öz, asıl. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / o zīne: *o* T. o, işaret zamiri. ; *zīne* Ar. zinet, süz, bezek. (G. 547/1)

özin dānī: *ö.+in* T. öz, kendi. ; *dānī* Ar. yakın. / o zindān: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *z.+ı* Far. zindan, yerin altında karanlık mahzen. (G. 2106/1)

pā k'eder: *pā* Far. ayak. ; *k'* [ki] Far. ki bağlacı. ; *e.-er* T. etmek, yapmak. / pāk eder: *pāk* Far. pak, temiz. ; *e.-er* T. etmek, yapmak. (G. 473/1)

pā kān: sebük-pā Far. hızlı yürüyen, ayağı hızlı. ; *kān* Far. maden ocağı. / pākān: *pākān* Far. temiz olanlar. (G. 1979/1)

pā şānīñ: *pā* Far. ayak. ; *ş.+iñ* Ar. şan, ün. / paşanıñ: *p.+niñ* T. paşa, komutan. (R. 507)

pā zehre: *pā* Far. ayak. ; *zehre* Far. cesaret, yürek. / pā-zehre: *pā-zehre* Far. panzehir. (G. 1626/1)

pā-be-rūy: *pā-be-rūy* Far. yüze basan, ayağını başkasının yüzüne koyan. / pā-birūn: *pā-birūn* Far. ayağı dışarda olan, dışarıda duran. (G. 244/5)

pā-būsina: *p.+ina* Far. ayak öpme. / pā bu sīne: berehne-pā Far. yalınayak. ; *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *sīne* Far. sine, göğüs. (R. 443)

pāk-i rāsta: dil-pāk Far. gönlü temiz. ; *r.+a* Far. doğru, düzgün. / kirāste: *kirāste* Far. eğilmiş, boyun eğmiş. (G. 1359/1)

pākīzece nān: *p.+ce* temiz, pak. ; *nān* Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. / pākīze cenān: *pākīze* Far. pak, temiz. ; *cenān* Ar. kalp, gönül. (G. 1918/1)

pā-māl: *pā-māl* Far. ayak altına alınmış, çiğnenmiş. / pā māl: *pā* Far. ayak. ; *māl* Ar. mal, varlık. (G. 1783/1)

pā-resā: *pā-resā* Far. ulaşan. / pārsā: *pārsā* Far. sakınan, dindar. (G. 284/1)

pārsālar da: *p.+lar* Far. dindar, zahit, sakınan. ; *da* T. de, da bağlacı. / pā-resālarda: *p.+larda* Far. ulaşan, eren. (G. 1509/2)

paşada: *p.+da* T. paşa, general. / pā şāda: *pā* Far. ayak. ; *ş.+a* Far. şad, mutlu. (G. 1470/1)

pāşānīñ: güher-*p.+nīñ* Far. cevher saçan. / paşanīñ: *p.+nīñ* T. paşa. (G. 798/1)

paşaya: *p.+ya* T. paşa, komutan. / pāş aya: *hūn-pāş* Far. kan saçan. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (R. 592)

pāy: *pāy* Far. ayak. / pay: *pāy* Far. pay. (G. 1186/1)

pāya: *p.+a* Far. ayak. / pāye: *pāye* Far. konum, yer, mevki. (G. 1535/4)

pāyān: *pāyān* Far. son, nihayet. / bāyān: *bayān* Far. < T. zenginler, varlıklılar. (G. 2021/5)

pāyān: *pāyān* Far. son, nihayet. / pāyān: berehne-*pāyān* Far. çıplak ayaklılar. (G. 2015/1)

pāyāna: *p.+a* Far. son, nihayet. / pā yana: *pā* Far. ayak. ; *y.-a* T. yanmak. (R. 216)

pāy-dār: *pāy-dār* Far. kalıcı, payidar. / pāy-ı dār: *pāy* Far. ayak. ; *dār* Far. idam direği. (Ks. 8/5, G. 633/2)

pāyede: *p.+de* Far. paye, rütbe. / pā yede: *pā* Far. ayak. *y.+e* Ar. el. (G. 1651/1)

pāyeli: *p.+li* Far. pay, hisse. / pāy eli: *pāy* Far. ayak. ; *e.+i* T. el. (R. 347)

pāyeme: *p.+me* Far. paye, konum. / pā yeme: *pā* Far. ayak. ; *y.+e* Ar. deniz. (Kt. 228/1-2)

pāy-ı dār: *pāy* Far. ayak. ; *dār* Far. darağacı. / pāy-dār: *pāy-dār* Far. kalıcı, payidar. (G. 707/4)

pāyında: *p.+ında* Far. ayak. / pāyinde: *pāyende* Far. kalıcı, ebedi. (G. 1463/1)

pāyīz: *pāyīz* Far. sonbahar, güz. / pāy iz: *pāy* Far. ayak. ; *iz* T. iz, işaret. (G. 1289/2)

pāy-kūb: *pāy-kūb* Far. koşan, yürüyen. / pāy-ı kūb: *pāy* Far. yan, alt. ; *kūb* [küp] T. küp, toprak testi. (R. 177)

peçe: *peçe* Far. çocuk. / peçe: *peçe* T. peçe, eskide kadınların yüzlerini gizlemek için kullandıkları bir örtü. (Mf. 70)

pehlevānī: *pehlevānī* Far. şehirli. / pehlevānı: *p.+ı* Far. pehlivan, yiğit. (G. 1871/1, Nz. 2)

pehnādır: *p.+dır* Far. geniş. / peh nādir: *peh* Far. peh, şaşkınlık ve beğenme durumunda söylenen bir ünlem. ; nādir Ar. nadir, az. (G. 372/1)

pehnāsı: *p.+sı* Far. geniş. / peh nāsı: *peh* Far. T. peh, bir ünlem. ; *n.+ı* Ar. insanlar, halk. (Ks. 2/2)

pencere: *pencere* T. pencere. / penc ere: *penc* Far. 5 sayısı. ; *e+e* T. er, kişi. (G. 1274/1)

per hīz: *per* Far. kanat. ; *hīz* Far. kötü yola düşmüş oğlan, ipne. / perhīz: *perhīz* Far. bir şeyden sakınma, uzak durma. (G. 1360/1)

per-āgende: *per-āgende* Far. kanatla dolu. / perākende: *perākende* Far. dağılmış, dağıtılmış. (G. 1665/1)

perdāhı: *p.+ı* [perdāht] Far. cila, parlaklık. / per dahi: *per* Far. kanat. ; *dahi* T. dahi, o da. (G. 2109/1)

perde: *p.+de* Far. kanat. / perde: *perde* Far. perde, örtü. (R. 111)

perde: *perde* Far. perde, engel. / perde: *p.+de* Far. kanat. (G. 1348/1)

perdeler: *p.+ler* Far. perde, örtü. / perdeler: *p.-r* T. < Far. perdelemek, kapatmak. (G. 1082/1)

perdeli: *p.+li* Far. perde, örtü. / per deli: *per* Far. kanat. ; *deli* T. deli, divane. (Kt. 11/1-2)

perestāri: ‘âşık-*p.+ı* Ar. Far. âşığa tapan. / perest arı: ‘âşık-*perest* Ar. Far. âşığa tapan. ; *arı* T. arı, duru, temiz. (G. 2010/1)

perestiş: *perestiş* Far. aşırı düşkünlük. / perest iş: *pül-perset* Far. paraya pula tapan. ; *iş* T. iş, uğraş. (G. 1996/1, Mf. 18)

perestūda: *p.+da* Far. kırlangıç kuşu. / perest oda: *dünyā-perest* Far. dünyaya tapan. ; *o.+a* T. ateş. (G. 1490/1)

perhīz: *perhīz* Far. perhiz, bir şeyden sakınma, uzak durma. / per hīz: *per* Far. kanat. ; *hīz* Far. kötü yola düşmüş oğlan, ipne. (R. 12)

perī: *perī* Far. peri, dişi cin. / peri: *p.+i* Far. kanat. (G. 377/5)

perīde: *p.+de* Far. peri, peri gibi güzel. / perīde: *perīde* Far. rengi uçmuş, solmuş. (G. 375/1, G. 1243/1)

perīde: *perīde* Far. rengi uçmuş, solmuş. / perīde: *p.+de* Far. peri, peri gibi güzel. (G. 1736/3)

perīdem: reng-i nā-*p.+m* Far. solmamış renk. / perī dem: *perī* Far. peri, sevgili. ; *dem* Ar. kan. (G. 257/4)

perīleri: *p.+leri* Far. peri. / per ileri: *per* Far. kanat. ; *ileri* T. ileri, öte. (Kt. 190/1-2)

perīşān: *perīşān* Far. perişan, dertli. / perī-şān: *perī-şān* Far. peri şanlı, güzel. (G. 2161/4)

pervāne: *pervāne* Far. kelebek. / pervā ne: *pervā* Far. korku, çekinme. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1234/1)

pervāne: *pervāne* Far. kelebek. / pervā ne: *pervā* Far. pervā, çekinme, korku. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 307/1)

pervāne-kār: *pervāne-kār* Far. işi kelebekle aynı olan. / pervā ne kār: *pervā* Far. korku. ; *ne* T. ne, soru sıfatı. ; *kār* Far. iş. (G. 276/1)

pervāzında: *p.+ında* Far. pervaz etme, uçma. / pervā zinde: *pervā* Far. korku. ; *zinde* Far. diri, canlı. / per vāzinde: *per* Far. kanat. ; *v.+de* Ar. ölçen, tartan. (R. 562)

perverde: *perverde* Far. yetişmiş, beslenmiş. / per verde: *per* Far. kanat, yaprak. ; *v.+e* Ar. gül. (G. 1253/1, R. 51)

perverişin: *p.+in* Far. besleme, yetiştirme, eğitme. / per verişin: *per* Far. kanat. ; *v.-işin* T. vermek. (G. 1009/1)

pes-i mīzer: *pes* Far. ard, arka. ; *mīzer* Ar. peştemal. / besīmi zer: *b.+i* Ar. güleç. ; *zer* Far. altın. (R. 189)

pey kerān: *bed-pey* Far. aslı kötü olan, soysuz. ; *kerān* Far. sağırlar. / peykerān: *meh-peykerān* Far. ay yüzlüler. (G. 1164/2)

pey-i dāda: *pey* Far. ard, arka. ; *d.+a* Far. adalet. / peydāda: *p.+da* Far. açıkta, görünürde. (G. 1309/1)

pey-i kār: *pey* Far. bir şeyin ardı, gerisi, arkası. ; *kār* Far. iş, uğraş, tarz, biçim. / peykār: *peykār* Far. kavgā, gürültü, anlaşmazlık. (G. 326/3, G. 903/7, G. 1176/1)

peykān: *peykān* Ar. okun ucunda yer alan sivri demir. / peykān: *peykān* Far. elçiler, ulaklar. (G. 416/1)

peyker-i cāmı: *peyker* Far. yüz, çehre. ; *c.+ı* Far. kadeh. / *peyk-i ricāmı*: *peyk* Far. haberci, ulak. ; *r.+mı* [recā] Ar. istek, arzu. (G. 1980/2)

peyk-i reşādı: *peyk* Far. elçi, ulak. ; *r.+ı* doğru yolda yürüme. / *peyker-i şādī*: *peyker* Far. yüz, çehre. ; *şādī* Far. mutluluk, şadolma. (G. 2072/2)

peymāne: *peymāne* Far. şarap kadehi. / *peymāna*: *p.+a* Far. söz, ahit. (G. 420/2, G. 1433/3)

peymānemüz dile: *p.+müz* Far. kadeh. ; *d.+e* Far. gönül. / *peymāne müzd ile*: *peymāne* Far. kadeh. ; *müzd* Far. ücret, bedel. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1739/1)

pīleverā: *pīleverā* Far. ey çerçi anlamında bir ünlem. / *pīle-verā*: *pīle-verā* Far. Ar. ipek giyinmiş, sırtında ipek olan. (G. 11/1)

pīrā hüdāda: *ma' dilet-pīrā* Ar. Far. adaletli, adaleti donatan. ; *h.+da* Ar. doğru yola iletilme, hidayet. / *rāh-ı dāda*: *rāh* Far. yol. ; *d.+a* Far. adalet. (G. 1738/5)

pīrāmen: *pīrāmen* Far. çevre, etraf. / *pīrā men*: *nāşiye-pīrā* Ar. Far. alın süsleyen. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 417/1)

pīrāmeni: *p.+i* Far. etraf, çevre. / *pīrā menī*: *pīrā* Far. ey yaşlı, ey pir anlamında ünlem. ; *menī* Ar. sperm, dölsuyu. (G. 1951/2)

pīrāna: *p.+a* Far. yaşlılar. / *pīrā ne*: *nükte-pīrā* Ar. Far. nükteli söz söyleyen, düzenleyen. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1240/1)

pīrāye: *pīrāye* Far. süs, bezek. / *pīr aya*: *pīr* Far. yaşlı, ihtiyar. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (G. 1518/1)

pīre henī: *p.+e* Far. yaşlı. ; *henī* Ar. hazmi kolay. / *pīreheni*: *p.+i* Far. gömlek. (R. 487)

pīre-zen: *pīre-zen* Far. kocakarı. / *pīre zen*: *p.+e* Far. yaşlı, ihtiyar. ; *zen* Far. kadın, zevce. (Mf. 114)

pīr-i bāde: *pīr* Far. yaşlı, öncü. ; *bāde* Far. şarap. / *ribāda*: *r.+da* Ar. faiz. (G. 1294/1)

pister isemez: *pister* Far. yatak, döşek. ; *i.-mez* T. istemek. / *ister istemez*: *ister istemez* T. ister istemez, kaçınılmaz olarak. (G. 659/1)

pīşānı: *p.+ı* Far. ön, uçkur. / *pīşānī*: *güşāde-pāşānī* Far. alnı açık. (G. 2141/2)

pūr-nehābir: *pūr-nehābir* Far. Ar. yığınlarla dolu, yığınlarca. / *pūr-nūhā bir*: *pūr-nūhā* Far. Ar. çok akıllı, akılla dolu. ; *bir* T. 1 sayısı. (G. 1713/2)

pūr-nemāyık: *pūr-nemāyık* Far. Ar. mektuplarla dolu. / *pūr-nem ayık*: *pūr-nem* Far. gözyaşı ile dolu. ; *ayık* T. ayık, aklı başında. (G. 386/1)

pürse dād: *p.+se* Far. dolu. ; *dād* Far. adalet. / pür-sedād: *pür-sedād* Far. Ar. doğrulukla dolu. (G. 384/1)

pürsende: *pürsende* Far. soran. / pür sende: *pür* Far. dolu. ; *s.+de* T. sen, şahıs zamiri. (G. 1332/1)

pür-şerāfet: *pür-şerāfet* Far. Ar. şerefle dolu. / pür-şer āfet: *pür-şer* [şerr] Far. Ar. şerle, kötülükle dolu, daha kötü. ; *āfet* Ar. afet, bela. (G. 353/1)

pür-tābım āh: *p.+ım* Far. hararetili, ateşli, ateşle dolu. ; *āh* Far. inleme sesi. / pür tīb-ı mäh: *pür* Far. dolu. ; *tāb* Far. ışık, parlaklık. ; *mäh* Far. ay gezegeni. (G. 1047/1)

püş-māl: *püş-māl* Far. peştamal, hamamlarda belden aşağısını örtmeye mahsus örtü. / püşti māl: *p.+i* Far. sırt, arka. ; *māl* Ar. mal, servet, varlık. (R. 77)

rā: *rā* Ar. Arap alfabesinde bir harf olup sevgilinin kaşı için benzetilen olarak kullanılmıştır. / rā: *nīk-rā* Far. Ar. iyi görüş sahibi olan. (G. 1805/1)

Rab bānī: *Rab* [Rabb] Ar. rab, tanrı. ; *bānī* Ar. bina eden, kuran. / Rabbānī: *Rabbānī* Ar. Rabbe ait, Tanrısal. / Rabb ānīdır: *Rabb* Ar. rab, tanrı. ; *ānī* Ar. ani, ansızın ortaya çıkan. (R. 3)

rabtını: *r.+ını* Ar. ilgi, alaka, irtibat. / Rab tīni: *Rab* [Rabb] Ar. rab, tanrı, Allah. ; *t.+i* Ar. toprak. (R. 410)

rağbeti mār: *r.+i* Ar. rağbet, aşırı ilgi. ; *mār* Far. yılan. / rağbe tīmār: *rağbe* Ar. rağbet, aşırı ilgi. ; *tīmār* Far. yara bakımı yapma. (G. 1312/3)

rāğı biz: *r.+ı* Far. dağ eteğinde yer alan yeşil alan, bahçe. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. / rāğımız: *r.+ız* Ar. rağbet gösteren, düşkün. (G. 684/1)

rāhat: *rāhat* Ar. rahat, huzur. / rāh et: *rāh* Ar. şarap. ; *et* T. et. (G. 699/1)

rāhı biz: *r.+ı* Far. yol. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. / rāhibiz: *r.+ız* Ar. rahip, Hristiyan din adamı. (G. 684/3)

rāh-ı sedād: *rāh* Far. yol. ; *sedād* Ar. doğruluk. / rāh ise dād: hem-*rāh* Far. yoldaş, yol arkadaşı. ; *ise* T. ise. ; *dād* Far. adalet. (G. 1933/2)

rāhibān: *rāhibān* Ar. Far. rahipler. / rāhbān: *rāhbān* Far. yolu gözetleyen, yol muhafızı. (G. 47/2)

rāhibe de: *r.+e* Ar. rahip, Hristiyan din adamı. ; *de* T. de, da bağlacı. / rāh-ı bede: *rāh* Far. yol. ; *b.+e* Far. kötü. (R. 434)

rāhibī-māye: *rāhibī-māye* Far. rahip mayalı, rahip yaratılışlı. / rāh-ı bī-māya: *rāh* Far. yol. ; *b.+ya* Far. Ar. susuz. (G. 1270/2)

rāhilede: *r.+de* Ar. binek veya yük hayvanı. / *rāh* ile de: *rāh* Ar. sarhoşluk. ; *ile* T. ile bağlacı. ; *de* T. de, da bağlacı. (R. 136)

Raḥmānīñ: *R.+iñ* Ar. esirgeyen, Tanrı. / *raḥm* anıñ: *raḥm* Ar. rahmet, esirgeme. ; *anıñ* T. onun. (G. 855/1)

rāh-revānīñ: *r.+iñ* Far. yol giden, yolcu. / *rāh-ı revānīñ*: *rāh* Far. yol. ; *r.+nıñ* Far. yaraşır, layık. (G. 877/3)

rākī: *rākī* Ar. yükselmiş. / *raķı*: *raķı* [‘arāk] T. < Ar. rakı, bir içki çeşidi. (G. 1936/1)

raķīķ: *raķīķ* Ar. kul, köle. / *raķīķ*: *raķīķ* Ar. ince, nazik. (G. 1393/3)

rāmī mā: *rāmī* Ar. atan, atıcı. ; *mā* Ar. su. / *rām imā*: *rām* Far. itaat eden, boyun eğen. ; *imā* Ar. ima, işaret. (G. 1588/2)

rāsı: *r.+ı* Far. yol. / *rāsī*: *rāsī* Ar. sabit, kımıldamayan, yerleşmiş. (G. 1851/2)

rāsıdır: *r.+ıdır* Far. yol. / *burası*: *burası* T. bura, bu yer. / *rāsıdır*: *r.+dır* Ar. kımıldamayan, demir atan gemi. (R. 133)

rāy-ı ḥasen: *rāy* Ar. rey, görüş. ; *ḥasen* Ar. güzel. / *rāyiḥa sen*: *rāyiḥa* Ar. koku. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. (G. 1613/1)

rāy-ı ḥasūda: *rāy* Ar. rey, görüş. ; *ḥ.+a* Ar. hasetçi, kıskanç. / *rāyiḥa-sūde*: *rāyiḥa-sūde* Ar. Far. koku süren, kokulu. (G. 1703/5)

redīsi gende: *r.+si* Ar. kötü, bozuk. ; *gende* Far. kokmuş, kokuşmuş. / *redi sikende*: *r.+i* Far. delikanlı, akıllı. ; *s.+de* T. cinsel ilişkide bulunan erkek. (G. 178/1)

redīsi mā: *r.+si* Ar. kötü. ; *mā* Ar. su. / *redī-sīmā*: *redī-sīmā* Ar. Far. çirkin yüzlü. (G. 851/1)

redmi: *r.+i* Ar. tıkaç, engel. / *red mi*: *red* [redd] Ar. ret, reddetme. ; *mi* T. soru eki. (G. 1814/1)

red‘-i sāye: *red‘* Ar. sakınma, uzak durma. ; *sāye* Far. gölge. / *red ‘īsāya*: *red* [redd] Ar. geri çevirme, iade etme. ; *‘ī.+ya* Ar. İsa peygamber. (G. 1771/1)

rehā verd: *rehā* Far. kurtuluş, uzaklaşma. ; *verd* Ar. gül. / *reh-āverd*: *reh-āverd* Far. yolculuktan getirilen hediye. (G. 787/1)

rehā-bīn: çeşm-i *rehā-bīn* Far. kurtuluşu gören göz. / *rehābīn*: *rehābīn* Ar. ruhbanlar, rahipler. (Th. 14/1)

rehābīn: *rehābīn* Ar. ruhbanlar, rahipler. / *rehā-bīn*: *rehā-bīn* Far. kurtuluşu gören. (G. 1924/1)

reh-ber-i diyār: *reh-ber* Far. rehber, kılavuz. ; *diyār* Ar. memleket, yurt. / reh berīd-i yār: *reh* Far. yol. ; *berīd* Far. elçi, ulak. ; *yār* Far. sevgili. (G. 452/2)

reh-neverd: *reh-neverd* Far. yolda dolaşan. / reh ne verd: *reh* Far. yol. ; *ne* Far. ne bağlacı. ; *verd* Ar. gül. (Mf. 119)

reh-yābān: *reh-yābān* Far. yol bulanlar. / reh yaban: *reh* Far. yol. ; *yaban* T. yaban, ıssız. (G. 434/1)

remede: *r.+de* Far. sürü. / remede: *r.+e* Ar. göz ağrısı. (G. 1476/2)

reşāḳatı: *r.+i* Ar. incelik zerafet. / reşā ḳatı: *reşā* Ar. bir geyik yavrusu. ; *ḳatı* T. kesinlikle. (G. 2112/1)

reşāḳatle: *r.+le* Ar. güzel ve ince boy. / reşā ḳatle: *reşā* Far. geyik yavrusu. ; *ḳ.+e* Ar. öldürme. (Kt. 141/1-2)

reşk edeyiz: *reşk* Far. kıskanma. ; *e.-eyiz* T. etmek, yapmak. / reş k'edeyiz: *reş* [reşş] Far. serpme, su serpme. ; *k'* [ki] Far. ki bağlacı. ; *e.-eyiz* T. etmek, yapmak. (G. 715/2)

revā dirsek: *revā* Far. layık, yaraşır. ; *dirsek* T. dirsek. / revādır seg: *nā-r.+dır* Far. yaraşmaz, layık değil. ; *seg* Far. köpek, it. (G. 790/1)

revā revzene: *revā* Far. reva, yaraşır. ; *revzene* Far. pencere. / rev-ā-rev zene: *rev-ā-rev* Far. gitgide, giderek. ; *z.+e* Far. kadın. (G. 498/1, Kt. 94/1-2)

revābide: *r.+de* Ar. yükselme. / revā bide: *revā* Far. uygun, yaraşır. ; *b.+e* Far. söğüt. (G. 1182/1)

revācında: *r.+ında* Ar. revaç, sürüm. / revā cin de: *revā* Far. yaraşır, uygun. ; *cin* Ar. varlığına inanılan ve gözle görülmeyen latif varlık. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 1670/1)

revāḥa cerī: *r.+a* Ar. bir şey elde edince hasıl olan sevinç. ; *cerī* Ar. cesur, yiğit. / revā ḥaceri: *revā* Far. reva, yaraşır. ; *ḥ.+i* Ar. taş, kaya. (G. 2059/2)

revāḳın: *r.+ın* Ar. çardak altı, sundurma. / revā ḳın: *revā* Far. layık, yaraşır. ; *ḳın* T. kın, kılıf. (G. 1405/1)

revāḳına: *r.+ına* Ar. eyvan, sundurma. / revā ḳına: *revā* Far. reva, uygun, yaraşır. ; *ḳına* [ḥinā] T. < Ar. kına, kadınların ellerine ve ayaklarına yaktıkları bir boya. (Kt. 150/1-2)

revākibi: *r.+i* Ar. biniciler, süvariler. / revā gibi: *revā* Far. reva, yaraşır, uygun. ; *gibi* T. gibi, benzetme edatı. (G. 1831/2)

revān: *revān* Far. ruh, can. / revān: *revān* Far. akan. (G. 1871/3)

revâne: *revâne* Far. akan, akmakta olan. / *revā* ne: *revā* Far. reva, yaraşır. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 714/1, G. 1304/2)

revāsı: *r.+sı* Far. reva, uygun. / *revāsī*: *revāsī* Ar. yüksek dağlar. (G. 364/1)

revāsī: *revāsī* Ar. yüksek dağlar. / *revāsı*: *r.+sı* Far. reva, yaraşır. (G. 329/1)

revâyâda: *r.+da* Ar. su taşımaya yarayan büyük su kabı. / *revā yâda*: *revā* Far. lâyük, yaraşır. ; *y.+a* Far. hatır, hatırlama. (G. 1429/1)

revâyihile: *r.+ile* Ar. kokular. / *revā-yı hîle*: *revā* Far. reva, yaraşır. ; *hîle* Ar. hile, oyun. (Kt. 195/1-2)

revnağda: *r.+da* Ar. parlak. / *rev nağda*: *rev-ā-rev* Far. gitgide, giderek. ; *n.+e* Ar. nakit, para. (G. 299/1)

rey-hâne: *rey-hâne* Ar. içki dükkânı, meyhane. / *reyhâne*: *reyhâne* Ar. fesleğen. (G. 1654/1)

rezmine: *r.+ine* Far. savaş, kavga. / *rez* mi ne: *rez* Far. asma, üzüm kütüğü. ; *mi* T. mi, soru eki. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (R. 180)

ridā: *ridā* Ar. hırka, üstte giyilen bir elbise. / *redā*: *redā* Ar. yasak. (G. 648/1)

riyāl er: *riyāl* Far. riyal, bir para birimi. ; *er* T. er, kişi. / *riyālar*: *r.+lar* Ar. riya, gösteriş. (G. 1753/1)

riyāsem: *r.+m* Ar. riyaset, başkanlık, mansıp. / *riyā sem*: *riyā* Ar. riya, gösteriş. ; *sem* [semm] Ar. zehir. (G. 233/1)

riyāzemi n'eyler: *r.+mi* Ar. dünya nimetlerinden el çekme. ; *n'* [ne] T. ne, soru sıfatı. ; *e.+r* T. eylemek, yapmak. / *riyāz emîn eyler*: *riyāz* Ar. bahçeler. ; *emîn* Ar. emin, güvende. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / *riyā zāmîn eyler*: *riyā* Ar. riya, gösteriş. ; *zāmîn* Ar. tazmin eden, kefil olan. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 441/1-2)

riyāzet: *riyāzet* Ar. dünya nimetlerinden el çekip kendini dine verme. / *riyāz et*: *riyāz* Ar. bahçeler, ağaçlıklar. ; *et* T. et. (G. 1536/1, Kt. 192/1-2)

rū berāhîni: *rū* Far. yüz, çehre. ; *b.+i* Ar. burhanlar, deliller. / *rū-be-rāhını*: *r.+ını* Far. yüzü yolda olan, yola bakan. (G. 1886/1)

rū hınāsı: *rū* Far. yüz, çehre. ; *h.+sı* Ar. kına. / *rūh-ı nāsı*: *rūh* Ar. ruh, can. ; *n.+ı* Ar. insanlar. (G. 286/1)

rū mu: *rū* Far. yüz, çehre. ; *mu* T. soru eki. / *Rūmu*: *R.+u* ? eskide Anadolu'ya verilen isim. (G. 1782/1)

rū šinā: *rū* Far. yüz, çehre. ; *šinā* Far. suda yüzmek. / *rūšenā*: *rūšenā* Far. aydınlık, parlak. (Ks. 3/2)

rū zeniñ: *āb-rū* Far. iyi ün, üstünlük, şeref. ; *z.+iñ* Far. kadın. / *rūzeniñ*: *r.+niñ* Far. oruç. (G. 809/1)

rū ziverde: *māh-rū* Far. ay yüzlü. ; *z.+de* Far. süs, bezek. / *rūzī verde*: *rūzī* Far. rızık, gıda, azık. ; *v.+e* Ar. gül. (R. 40)

rū-behī: *rū-behī* Far. Ar. güzel yüzlü, yüzü güzel olan. / *rūbehi*: *r.+i* Far. tilki. (G. 2082/1)

rū-be-Hinde: *r.+e* Far. yüzü Hindistan'a dönük olan, Hindistan'a yönelen. / *rūbehinde*: *r.+inde* Far. tilki. (Kt. 165/1-2)

rūd: *rūd* Far. çalmalı bir musikî aleti. / *rūd*: *rūd* Far. nehir, büyük ırmak. (R. 131)

rūde: *rūde* Far. bağırsak. / *rūda*: *bed-r.+da* Far. çirkin yüzlü. (G. 1366/3)

rūdına: *r.+a* Far. nehir, ırmak. / *rū dīne*: *rū* Far. yüz, çehre. ; *d.+e* Ar. din. (G. 1264/2, G. 1696/2)

rū ğanī: *rū* Far. yüz, çehre. ; *ġanī* Ar. zengin. / *rūġanī*: *rūġanī* Far. yağlı. (G. 1283/4)

rūġanı: *r.+ı* Far. yağ. / *rū ğanī*: *rū* Far. yüz, çehre. ; *ġanī* Ar. zengin. (G. 1951/1)

rūḥa leb: *r.+a* Ar. ruh, can. ; *leb* Far. dudak. / *rū Ḥaleb*: *rū* Far. yüz, çehre. ; *Ḥaleb* Ar. Halep vilayeti. (G. 844/1)

rūḥ-ı māye: *rūḥ* Ar. ruh. ; *māye* Far. maya, öz. / *rū ḥimāye*: *rū* Far. yüz, çehre. ; *ḥimāye* Ar. himaye, koruma. (G. 1375/2)

ruḥsār u miyān: *ruḥsār* Far. yüz, çehre. ; *miyān* Far. bel, vücudun orta kısmı. / *Rūmiyān*: *Rūmiyān* Far. Anadolulular. (G. 303/1)

ruḥsārı: *r.+ı* Far. yüz, çehre. / *ruḥ sārī*: *ruḥ* Far. yüz, çehre. ; *sārī* Ar. bulaşan, değen. (G. 2191/1)

rūma cīd: *meh-r.+ma* Far. ay yüzlü, sevgili. ; *cīd* Ar. boyun. / *rū mecīd*: *bilūrīn-rū* Ar. Far. cam yüzlü. ; *mecīd* Ar. şan ve şeref sahibi. (G. 642/2)

Rūma Şāma: *R.+a* Anadolu. ; *Ş.+a* Ar. bugün Suriye'nin başkenti olan şehir. / *rūma şāme*: *meh-r.+ma* Far. ay yüzlü sevgili. ; *şāme* Ar. yüz beni. (G. 339/3)

Rūmiyān: *Rūmiyān* Far. Anadolulular. / *rū miyān*: *rū* Far. yüz, çehre. ; *miyān* Far. bel. (G. 47/1)

ru'yāda: *r.+da* Ar. rüya. / *rū yāda*: *zişt-rū* Far. çirkin yüzlü. ; *y.+a* Far. hatır, hatırlama. (G. 1208/1)

rüşenā Hinde: *rüşenā* Far. parlak. ; *H.+e* Far. Hindistan. / *rū şināhında*: *rū* Far. yüz, çehre. ; *ş.+ında* Far. yüzmek. (G. 1196/2)

rū-şināsā: *sevād-ı rū-şināsā* Ar. Far. yüzün karalığını bilen, tanıyan. / *rüşenāsā*: *rüz-ı rüşenāsā* Far. aydınlık olan gün gibi. (G. 668/1)

rū-şināsına: *r.+ına* Far. bilinen, tanınan. / *rüşenāsına*: *r.+sına* Far. aydınlık, parlak. (G. 1610/2)

rüy-ı kamerde: *rüy* Far. yüz, çehre. ; *k.+de* Ar. ay gezegeni. / *rū yıka merde*: *rū* Far. yüz çehre. ; *y.-a* T. yıkmak, yüklemek. ; *m.+e* Far. adam, kişi. (G. 1331/1)

rüy-ı māl: *rüy* Far. yüz, çehre. ; *māl* Ar. mal, varlık. / *rüy-māl*: *rüy-māl* Far. yüz süren. (G. 616/4, G. 1145/1)

rūza: *r.+a* Far. gün. / *rūze*: *rūze* Far. oruç. (R. 101)

rūzgār: *rūzgār* Far. devir, felek. / *rūz kār*: *rūz* Far. gün. ; *kār* Far. iş. (G. 572/2)

rūzıma ‘ādī: *r.+ıma* Far. gündüz. ; ‘ādī Ar. âdet olan. / *rūz-ı me‘ādī*: *rūz* Far. gün. ; *m.+ı* Ar. ölümden sonraki yaşam, ahiret. (Th. 8/5)

rū-zībāda: *r.+da* Far. güzel yüzlü. / *rūzī bāde*: *rūzī* Far. rızık, azık. ; *bāde* Far. şarap. (R. 449)

rū-zībende: *rū-zībende* Far. yüzü makyajlı. / *rūzī-bende*: *rūzī-bende* Far. karın tokluğuna çalışan köle. (G. 1455/1)

rūzī-dehende: *rūzī-dehende* Far. rızık veren, rızıklandıran. / *rūzī dehende*: *rūzī* Far. rızık, azık. ; *d.+de* Far. ağız. (G. 571/1)

rūzīne: *rūzīne* Far. gündelik, her gün yapılagelen şey. / *rū zīne*: *rū* Far. yüz, çehre. ; *zīne* Ar. zinet, süs, bezek. (R. 491)

rūkū n’eyler: *rūkū* Far. yama. ; *n’[ne]* T. ne, soru zamiri. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / *rūkūn eyler*: *rūkūn* Ar. gönülden meyil. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 181/1, Mf. 117)

sā baş: *cebīn-sā* Far. alın süren. ; *baş* T. baş, kafa. / *sā-bāş*: *sā-bāş* Far. aferin, bravo anlamında bir takdir ifadesi. (G. 1296/1)

sā kinisede: *cebīn-sā* Far. alın süren, alın sürten. ; *k.+de* Ar. kilise. / *sākinise de*: *s.+ise* Ar. oturan, yerleşen. ; *de* Tr. dahi, o da. (G. 1325/1)

sā tūr: *cebīn-sā* Far. alın süren. ; *tūr* Ar. dağ. / *sātūr*: *sātūr* Ar. satır, et kesmeye yarayan bir alet. (G. 1353/1)

sā yir: *cebīn-sā* Ar. Far. alın süren, aldını süren. ; *yir* T. yer. / *sāyir*: *sāyir* Ar. akan, akar hâlde bulunan. (R. 79)

şabâbetle: *ş.+le* Ar. aşıklık, sevgi. / şabâ betle: *şabâ* Ar. saba rüzgarı, hafif ve tatlı rüzgar. ; *b.+e* Ar. kesmek, kırmak. (G. 1257/1)

şabâ-ķabâdır bû: *şabâ-ķabâ* Ar. saba elbiseli, elbisesi yel olan. ; *bû* Far. koku. / ķaba şabadır bu: *ķaba şaba* T. kaba saba olan. ; *bu* T. bu, işaret zamiri. (Kt. 26/1-2)

şabî rinde: *şabî* Ar. üç yaşından küçük erkek çocuk. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / şabîrinde: *ş.+inde* Ar. sabırlı. (G. 1367/4)

sâcid: *sâcid* Ar. secde eden. / mesâcid: *mesâcid* Ar. mescitler, ibadet yerleri. (G. 1740/3)

şaçâğ: *şaçâğ* T. saçak. / saç âğ: *şaç-* T. saçmak. ; *âğ* T. ak, beyaz. (G. 1399/1)

şadâķat ile: *şadâķat* Ar. sadakat, bağlılık. ; *ile* T. ile bağlacı. / şadâ ķatıla: *şadâ* Ar. ses. ; *ķ.+a* T. katılmak. (G. 1731/3)

şadâķati: *ş.+i* Ar. doğruluk, içten bağlılık. / şadâ ķatı: *şadâ* Ar. ses. ; *ķatı* T. kesinlikle. (G. 1997/1)

şadd: *şadd* Ar. sakınma, engelleme. / şad: *şad* Far. 100 sayısı. (G. 1837/4)

şadef secde: *şadef* Ar. sadef. ; *secde* Ar. secde, ibadet kastıyla alnını yere koymak. / benefsec de: *benefsec* Ar. benefşe. ; *de* T. de, da bağlacı. (G. 215/1)

şadme denî: *şadme* Ar. sadme, darbe. ; *denî* Ar. alçak, şahsiyetsiz. / şad medenî: *şad* Far. 100 sayısı. ; *medenî* Ar. şehirli, medeniyetli. (R. 433)

şadmeyi: *ş.+yi* Ar. sadme, darbe. / şad meyi: *şad* Far. 100 sayı sıfatı. ; *m.+i* Far. şarap. (Mf. 105)

şadrında: *ş.+ında* Ar. baş köşe. / şad rinde: *şad* Far. yüz sayısı. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali kişi. (G. 1628/1)

şafâ sîb ile: *şafâ* Ar. sefa, eğlence, neşe. ; *sîb* Far. elma meyvesi. ; *ile* T. ile bağlacı. / şafâsı bile: *ş.+sı* Ar. sefa, eğlence, neşe. ; *bile* T. bile, beraber. (G. 411/1)

şaff-ı ni'âlî: *şaff* Ar. saf, sıra. ; *n.+i* Ar. ayakkabılar. / şaffını 'âlî: *ş.+ını* Ar. saf, sıra. ; 'âlî Ar. yüce. (G. 205/1)

şafî rinde: *ş.+ı* Ar. sıra, dizi, saf. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / şafirinde: *ş.+inde* Ar. ıslık. (G. 1368/4)

şâfice nân: *ş.+ce* Ar. saf, temiz. ; *nân* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. / şâfi-cenân: *şâfi-cenân* Ar. gönlü saf ve temiz olan. (G. 370/5)

şâfin eylersin: *şâfin* Ar. cins at. ; *e.-rsin* T. eylemek, yapmak. / şâfi n'eylersin: *şâf* Ar. saf, berrak. ; *n'* [ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-rsin* T. eylemke, yapmak. (G. 999/1)

şafra: *şafra* Ar. safra, öd. / şaf rā: *şaf*[şaff] Ar. saf, sıra. ; *rā* Ar. Arap alfabesindeki rā harfine benzeyen kaş. (G. 2169/3)

şağa: *ş.+a* T. sağ taraf. / şağa: *ş.-a* T. sağmak. (G. 1711/2)

sāhirem: *s.+m* Ar. yeryüzü, çöl. / āsā hirem: *za' fāsā* Ar. Far. zaaf gibi. ; *hirem* Ar. pek yaşlı. (G. 285/3)

şakalı: *ş.+ı* T. sakal. / şıkalı: *ş.-alı* T. sıkamak, daraltmak. (G. 1786/1)

sākı: *s.+ı* Ar. baldır. / sākī: *sākī* Ar. meyhanede şarap dağıtan kişi. (G. 1936/2)

sākī: *sākī* Ar. şarap dağıtan kişi. / sākı: *s.+ı* Ar. baldır. (G. 124/1)

sālārı: *s.+ı* Far. komutan. / sāl arı: *sāl* Far. sene, yıl. ; *arı* T. arı, bir böcek. (G. 2170/1)

sālib-i dīn: *sālib* Ar. inkar eden, inkarcı. ; *dīn* Ar. din. / sāl-i bī-dīn: *sāl* Far. yıl, sene. ; *bī-dīn* Far. Ar. dinsiz, dine inanmayan. (G. 1795/1)

sālib-i mār: *sālib* Ar. kapan, alan. ; *mār* Far. yılan. / sāl-i bī-mār: *sāl* Far. yıl, sene. ; *bīmār* Far. hasta. (G. 2138/2)

sālike der: *s.+e* Ar. doğru yolda ilerleyen. ; *der* Far. kapı. / sāl-i keder: *sāl* Far. yıl, sene. ; *keder* Ar. keder, sıkıntı. (Ka. 1/3)

sālikīn: *sālikīn* Ar. salıklar, doğru yolda ilerleyenler. / sāl-i kīn: *sāl* Far. sene, yıl. ; *kīn* Far. kin, düşmanlık. (G. 270/1)

sālīmī: *s.+imī* Far. yıl, sene. / sālīmī: *s.+i* Ar. salim, güvende olan. (G. 2133/1)

sāmī: *sāmī* Ar. yüce, ulu. / Sāmı: *S.+ı* Far. İran'ın mitoloji kahramanlarından Rüstem'in babası. (G. 1805/5)

şanādīde: *ş.+e* Ar. başkanlar, ileri gelenler. / şana dīde: *ş.-a* T. sanmak. ; *dīde* Far. göz. (G. 1652/1)

sancağ: *sancağ* [sancak] T. sancak. / sen cāğ: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *cāğ* [cāh] Far. kuyu. (G. 2102/1)

şandūk-ı zer: *şandūk* Ar. sandık. ; *zer* Far. altın. / kızar: *kızır*- T. kızarmak, utanmak. (Kt. 117/1)

şanki tābe: *şanki* T. sanki. ; *tābe* Far. tava. / şan kitābe: *şan*- T. sanmak. ; *kitābe* Ar. kitabe, herhangi bir yapının tarihçesi yazılı levhası. (G. 553/1)

şanma cāzimiz: *ş.-ma* T. sanmak. ; *c.+iz* Ar. karar veren. / şan mecāzımız: *şan* T. sanki. ; *m.+ımız* Ar. mecaz, hakiki anlamın dışında olan. (G. 683/1)

şaṇṭūr: *şaṇṭūr*? Kanuna benzer telli bir çalgı alet. / sen Ṭūr: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *Ṭūr* Ar. Tur dağı. (G. 1029/1)

şapan: *şapan* T. sapan, taş atmaya yarayan çatal başlı ve meşin hazneli alet. / şapan: *ş.-an* T. sarmak, yönelmek. (R. 62)

şarşar: *şarşar* Ar. şiddetli ve soğuk rüzgar. / şarşar: *ş.-ar* T. sarsmak. / şar şar: *şar-* T. sarmak. ; *şar-* T. sarmak. (R. 197)

şataşa: *ş.-a* T. sataşmak. / şat aş: *şat-* T. satmak. ; *a.+a* T. aş, yemek. (R. 222)

şavārim: *şavārim* Ar. kılıç kuşanmışlar, yiğitler. / şavarım: *ş.-arım* T. savmak. (G. 945/1)

şavt-ı rebāb: *şavt* Ar. ses, nağme. ; *rebāb* Ar. bir müzik aleti. / şav tîre bāb: *şav-* T. savmak. ; *tîre* Far. karanlık. ; *bāb* Ar. kapı. (G. 1136/1)

sāy iderek: *cebīn-sāy* Far. alın süren, alnını yere süren. ; *i.-erek* T. etmek, yapmak. / ilḳā-yı derek: *ilḳā* Ar. atma, bırakma. ; *derek* Ar. bir şeyin en dibi, cehennem çukuru. (R. 617)

sāye-i bīdī ne: *sāye* Far. gölge. ; *b.+i* Far. söğüt. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / sāye-i bī-dīne: *sāye* Far. yardım. ; *b.+e* Far. Ar. dinsiz. (G. 296/1)

sāz: *sāz* Far. saz adlı çalgı. / sāz: *neğme-sāz* Ar. Far. şarkı söyleyen. (G. 1790/1)

sāz: *sāz* Far. saz, bir çalgı. / sāz: *mühim-sāz* Ar. Far. önemli kılan. (G. 2023/2)

sebbābe: *sebbābe* Ar. işaret parmağı. / sebbāba: *s.+a* Ar. küfürbaz. (G. 1239/1)

seb'-i şidād: *seb'-i şidād* Ar. Hz. Yusuf döneminde geçirilen yedi kuraklık yılı. ; seb'-i dād: *seb* Ar. sövme, hakaret etme. ; *'iṣ* Ar. yaşam, yaşayış. ; *dād* Far. adalet. (G. 1738/4)

sefer hādī: *sefer* Ar. sefer, yolculuk. ; *hādī* Ar. doğru yola ulaştırıcı. / -se Ferhādī: *-se* T. şart eki. ; *F.+ı* Ar. meşhur aşk hikayesinin erkek kahramanı. (G. 1838/1)

sefer: *sefer* Ar. sefer, yolculuk. / fer: *fer* Ar. fer, güç, takat. (G. 159/1)

seferceli: *s.+i* Ar. ayva. / sefer celī: *sefer* Ar. sefer, yolculuk. ; *celī* Ar. açık, aşikar. (G. 2113/1)

seḫā keder: *seḫā* Ar. cömertlik. ; *keder* Ar. keder, acı. / bulmazsa ḫāke der: *b.+mazsa* T. bulmak. ; *ḫ.+e* Far. toprak. ; *der* Far. kapı. (G. 442/1)

sekerātīñ: *s.+iñ* Ar. sarhoşluklar. / seker atīñ: *s.+er* T. sekmek. ; *a.+iñ* T. at. (G. 794/1)

selāmet: *selāmet* Ar. selamet, esenlik. / selām et: *selām* Ar. selam, selamlama. ; *et* T. et. (G. 1536/5)

selsāl: *selsāl* Ar. tatlı, lezzetli ve hafif su. / sil sāl: *sil-* T. silmek eylemi. ; *sāl* Far. yıl, sene. (G. 1800/1)

semā: *semā* Ar. gök, gökyüzü. / gördünse mā: *g.-dünse* T. görmek. ; *mā* Ar. su. (G. 1725/1)

semāḥa cer: *semāḥa* Ar. cömertlik. ; *cer* Far. yarık, yırtık. / semā ḥacer: *semā* Ar. gökyüzü. ; *ḥacer* Ar. taş. (G. 153/ 2)

semā'-ı sāye: *semā'* Ar. işitme, duyma. ; *sāye* Far. gölge. / semā 'İsāya: *semā* Far. gök, gökyüzü. ; *'İ.+ya* Ar. İsa peygamber. (G. 1560/2)

semā'ında: *s.+ında* Ar. işitme, dinleme. / semā 'inde: *semā* Ar. gök, gökyüzü. ; *'i.+e* Ar. bir kemsenin yanı, makamı, huzuru. (G. 1658/1)

seme: *seme* Far. sersem, kendinden geçmiş. / seme: *s.+e* [semm] Ar. zehir. (G. 267/2)

semek: *semek* Ar. balık. / sem ek: *sem* [semm] Ar. zehir. ; *ek-* T. ekmek, tohum ekmek. (Kt. 199/1-2)

semende: *s.+de* Far. yasemin. / semende: *s.+e* Far. hızlı koşan çevik at. (G. 1755/1)

semenderde: *s.+de* Far. ateşte yaşadığı düşünülen bir hayvan. / semen derde: *semen* Far. yasemin. ; *d.+e* Far. dert. (G. 1537/1)

semen-sīmā yine: *semen-sīmā* Far. yasemen yüzlü. ; *yine* T. yine, tekrar. / se men sīm āyine: *se* Far. 3 sayısı. ; *men* Far. 3 kg değerinde bir ağırlık ölçüsü. ; *sīm* Far. gümüş. ; *āyine* Far. ayna. (G. 1256/1)

şemer-i kand-ı: *şemer* Ar. semer, ürün. ; *kand* Ar. şeker. / Semerḳandī: *Semerḳandī* Far. Semerkantlı. (G. 1615/4)

Semī'e sel: *S.+e* Ar. işiten, Tanrı. ; *se/* Far. sel. / semi 'asel: *s.+i* [semm] Ar. zehir. ; 'asel Ar. bal. (G. 890/1)

semī'e sel: *s.+e* Ar. işiten. ; *se/* [sell] Ar. kılıç çekme, kından sıyırma. / semi 'asel: *s.+i* [semm] Ar. zehir. ; 'asel Ar. bal. (G. 467/1)

semirānda: *s.+da* Ar. Far. arkadaşlar. / semi rānde: *s.+i* Ar. zehir. ; *rānde* Far. sürülmüş, kovulmuş, giderilmiş. (G. 1694/1)

sem'-i bād: *sem'* Ar. kulak. ; *bād* Far. rüzgar, yel. / sem 'ibād: *sem* Ar. zehir. ; 'ibād Ar. kullar, ibadet edenler. (G. 1600/1)

sem'-i dād: *sem'* Ar. kulak. ; *dād* Far. adalet. / sem 'idād: *sem* [semm] Ar. zehir. ; 'idād Ar. kesaplama, sayma. (G. 1133/2)

semtine: *s.+ine* Ar. semt, mahal, yer. / sem tîne: *sem* [semm] Ar. zehir. ; *t.+e* Ar. incir meyvesi. (R. 430)

sen cedeli: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *c.+i* Ar. cedel, kavga, sürtüşme. / sence deli: *sence* T. senin gibi. ; *deli* T. deli, akılsız, divane. (G. 2152/1)

sen cerāhat: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *cerāhat* Ar. yaradaki irini çıkarmak üzere yarma. / bence rāhat: *bence* T. bana göre. ; *rāhat* Ar. rahat. (G. 1488/2)

sen derāhim: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *derāhim* Ar. dirhemler. / sende rāhim: *s.+de* T. sen, şahıs zamiri. ; *r.+ım* Far. yol. (G. 1630/1)

sen gelini: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *g.+i* T. gelin. / senge lîni: *s.+e* Far. taş. ; *l.+i* Ar. yumuşaklık. (G. 1043/1)

sen ki rāhîsin: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *ki* Far. ki bağlacı. ; *r.+sin* Far. yolcu. / seng-i rāhîsin: *seng* Far. taş. ; *r.+ısın* Far. yol. (G. 1057/1)

sen kîne: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *kîne* Far. kin, gizli düşmanlık. / sengi ne: *s.+i* Far. taş, kaya. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1585/1)

sen semā: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *semā* Ar. gök, gökyüzü. / bense mā: *b.+se* T. ben, şahıs zamiri. ; *mā* Ar. su. (G. 1339/2)

senāvāra: *s.+a* Ar. Far. parlak, aydınlık. / sen āvāre: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *āvāre* T. avare, başıboş. / sen av ere: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *av* T. av. ; *e.+e* T. er, kişi. (R. 87)

senbūse: *senbūse* Fr. baklava yufkası inceliğinde açılan hamurla yapılan bir tür tatlı. / sen būse: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *būse* Far. öpücük. (G. 689/2)

senbūse-dehān: *senbūse* Far. baklava dilimleri gibi açılan bir tür hamur tatlısı. ; *senbūse-dehān* Far. senbūse ağızlı. / sen būse-dehān: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *būse-dehān* Far. öpücük veren. (G. 1992/1)

senbūseg: *senbūseg* [enbūsek] Far. baklava dilimleri gibi açılan bir tür hamur tatlısı. / sen bu seg: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *bu* T. bu, işaret sıfatı. ; *seg* Far. it, köpek. (G. 2060/1, Mf. 22)

sencān: *nevā-sencān* Far. ses ve ezgiyi ölçüp tartan. / sen cān: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *cān* Far. can. (G. 2139/1)

sende bende: *s.+de* T. sen, şahıs zamiri. ; *b.+de* T. ben, şahıs zamiri. / sen de ben de: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *de* T. de, da bağlacı. ; *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *de* T. de, da bağlacı. / sen de bende: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *de* T. de, da bağlacı. ; *b.+e* Far. ip. (G. 1421/1-2)

sende kîsesi: *s.+de* T. sen, şahıs zamiri. ; *k.+si* Far. kese, para torbası. / sendeki sesi: *s.+deki* T. sen, şahıs zamiri. ; *s.+i* T. ses. (G. 2131/1)

sene de: *sene* Ar. yıl. ; *de* T. de, dahi. / senede: *s.+e* Ar. senet. (G. 1291/1)

seneniñ: *s.+niñ* Ar. sene, yıl. / seneniñ: *s.+iñ* Ar. dörtlüğe giden deve. ; bûse neniñ: *bûse* Far. öpücük. ; *n.+niñ* T. ne, soru zamiri. (G. 830/1-2)

seng ile de: *seng* Far. taş, kaya. ; *ile* T. ile bağlacı. ; *de* T. de, da bağlacı. / sen gilede: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *g.+de* Far. şikayetçi olma, davacı olma. (R. 561)

seng-i lâğ ile: *seng* Far. taş. ; *lâğ* Far. oyun. / sen kelâğ ile: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *kelâğ* Far. bir tür karga. (G. 1582/1)

sengile: *s.+ile* Far. taş, kaya. / sen güle: *sen* T. sen, şahıs zamiri. ; *g.+e* Far. gül. (G. 549/2)

seniyyede: *s.+e* Ar. öndeki dört diş. / seni yede: *s.+i* T. sen, şahıs zamiri. ; *y.+e* Ar. el. (G. 1338/2)

ser âbile: *ser-tâ-ser* Far. baştanbaşa, bütünüyle. ; *âbile* Far. yara. / serâbile: *s.+ile* Far. serap.. (G. 1477/1)

ser âsime: *ser* Far. baş, kafa. ; *âsime* Far. aptallık, akılsızlık. / serâsime: *serâsime* Far. sersemlik. (G. 135/1)

ser ħ̣oş-âb: *ser* Far. baş. ; *ħ̣oş-âb* Far. hoşaf. / ser-ħ̣oş âb: *ser-ħ̣oş* Far. sarhoş. ; *âb* Far. su. (G. 1092/1)

ser m̄a-zede: *ser* Far. baş, kafa. ; *m̄a-zede* Far. Ar. ıslanmış. / serm̄a-zede: *serm̄a-zede* Far. soğuk yemiş, sağık almış. (G. 1644/2)

ser: *ser* Far. baş, kafa. / ser: *ser-* T. sermek. (R. 517)

ser-âğâzı: *s.+ı* Far. başlama, hücum etme. / sarâ ġâzî: *sarâ* Far. saray. ; *ġâzî* Ar. gaza eden, savaşçı. (G. 2023/1)

serâ-perde: *serâ-perde* Far. otağ, çadır. / serâ perde: *serâ* Far. saray, ev. ; *perde* Far. ferde, örtü. (G. 1436/2)

serâyâda: *s.+da* Ar. seriyyeler. / sarâ yâda: *sarâ* Far. saray. ; *y.+a* Far. hatır, hatırlama. (G. 1502/2)

- serāyir: *serāyir* Ar. yataklar, döşekler. / serā yiri: devlet-*sarā* Far. devlet sarayı. ; *yir* T. yer. (G. 1870/1)
- ser-bende: *ser-bende* Far. başı bağlı. / ser bende: *ser* Far. baş. ; *b.+de* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1329/1)
- serci n'eyler: *s.+i* Ar. at eğeri. ; *n'*[ne] T. ne, soru zamiri. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / *sercîn* eyler: *sercîn* [Far. sergîn] Ar. gübre, dışkı. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (R. 259)
- sercine: *s.+ine* Ar. at eğeri. / *sercîne*: *s.+e* Far. hayvan gübresi. (G. 1198/1)
- serd: *serd* Ar. söyleme. / serd: *serd* Far. soğuk. (G. 1144/2)
- ser-dār: *ser-dār* Far. serdar, komutan. / ser dār: *ser-* T. sermek, yaymak. ; *dār* Far. ağaç, idam direği. (R. 610)
- serde: *s.+de* Far. baş, kafa. / *serde*: *s.+e* Far. soğuk. (G. 1537/2)
- serd-i rāz: *serd* Ar. düzgün konuşma, fasih söz söyleme. ; *rāz* Far. sır. / ser dirāz: hem-*ser* Far. beraber, başabaş. ; *dirāz* Far. uzun. (G. 225/2)
- serd-i rāz: *serd* Ar. düzgün ve yerinde söz söyleme. ; *rāz* Far. sır. / ser-dirāz: *ser-dirāz* Far. uzun boylu, yükselme. (Kt. 211/1-2)
- seref-kār: *seref-kār* Ar. Far. lüzumsuzca harcama yapan, müsrif. / ser efkār: *ser* Far. baş, kafa. ; *efkār* Ar. fikirler, düşünceler. (G. 838/1)
- ser-efrāz: *ser-efrāz* Far. başını dik tutan, benzerlerinden üstün tutan. / seref rāz: *seref* Ar. gereksiz harcama. ; *rāz* Far. sır. (G. 2028/1)
- ser-efrāz: *ser-efrāz* Far. yükselen, başını yukarı kaldıran. / ser ifrāz: *ser* Far. baş, kafa. ; *ifrāz* Ar. bir kimse için ayırmak. (G. 228/1)
- ser-fürüzānı: *s.+ı* Far. en öndeki aydınlatıcı. / ser-fürū zānī: *ser-fürū* Far. başını eğme, saygı ve tevazu gösterme. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. (G. 2173/2)
- ser-ḥoşa: *s.+a* Far. sarhoş, kendinden geçmiş. / ser ḥūşe: *ser* Far. baş, kafa. ; *ḥūşe* Far. üzüm salkımı. (R. 579)
- serinde: *s.+inde* Far. baş, kafa. / serinde: *s.+de* T. serin, ılık. (G. 382/2)
- serir-i bāl: *serir* Ar. taht. ; *bāl* Ar. gönül, kalp. / ser-i rībāl: *ser* Far. baş, kafa. ; *rībāl* Ar. aslan. (R. 439)
- ser-keşān bulmaz: *ser-keşān* Far. dikbaşlılar, inatçılar. / sirke şān bulmaz: *sirke* T. sirke. ; *şān* Ar. şan, şöhret. (G. 644/1)

ser-kešem: *s.+em* Far. serkeş, dikbaşı. / sirke şem: *sirke* Far. sirke. ; *şem* [şemm] Ar. koklama. (G. 926/2)

sermāya: *s.+ya* Far. soğukluk. / ser-māye: *ser-māye* Far. sermaye, ana mal veya para. (G. 1344/2)

ser-māye: *ser-māye* Far. anapara, sermaye. / ser māya: *ser-* T. sermek eylemi. ; *m.+ya* Ar. su. (G. 1521/1)

ser-māyede: *s.+de* Far. anapara, sermaye. / sermā yede: *sermā* Far. soğuk. ; *y.+e* Ar. el. (G. 1651/2)

ser-māyerme: *s.+me* Far. ana mal, sermaye. / sermā yeme: *sermā* Far. soğuk. ; *y.-me* T. yemek eylemi. (G. 1371/1)

sermede: *s.+e* Ar. ölümsüzlük. / sermede: *s.-de* T. sermek. (G. 1355/2, Kt. 187/1-2)

ser-penāh: *ser-penāh* Far. başı koruyan miğfer. / serpen āh: *s.-en* T. serpmek. ; *āh* Far. inleme sesi. (G. 590/1, G. 624/2, Mf. 19)

serrācı: *s.+ı* Ar. eğerci, at eğeri yapan veya satan. / ser rācī: *ser-ā-ser* Far. baştan başa, bütünüyle. ; *rācī* Ar. rica eden, isteyen. (R. 163)

serv ermez: *serv* Far. selvi. ; *e.-mez* T. ermek, yetişmek. / ser vermez: *ser* Far. baş, kafa. ; *v.-mez* T. vermek, feda etmek. (G. 698/1)

server: *server* Far. server, başkan, öncü. / ser ver: *ser* Far. baş, kafa. ; *ver-* T. vermek, bir şeyden vazgeçmek. (G. 116/1)

serverde: *s.+de* Far. önder, öncü, ileri gelen. / ser verde: *ser* Far. baş. ; *v.+e* Ar. gül, çiçek. (G. 1358/1)

ser-zenişin: *s.+in* Far. başa kakma. / ser zen işin: *ser* Far. baş, kafa. ; *zen* Far. kadın. ; *i.+in* T. iş, uğraşı. (R. 408)

sevāda: *s.+a* Far. karalık, siyahlık. / sevāda: *s.+da* Ar. başka, gayrı. (G. 1305/2)

sevādına: *s.+ına* Ar. karalık. / sevā dīne: *sevā* Ar. denk, eşit. ; *d.+e* Ar. din. (G. 1404/1)

sevāhil: *sevāhil* Ar. sahiller. / sevā hil: *sevā* Ar. denk, eşit. ; *hil* Ar. uygun olma, helal olma. (G. 1662/1)

sevākin: *sevākin* Ar. oturanlar, bir yerde sakin olanlar. / sivākin: *s.+in* Ar. dış temizlemede kullanılan bir çubuk. (G. 1065/1)

sevdā: *sevdā* Ar. aşk hastalığı. / sev dā: *sev-* T. sevmek. ; *dā* Ar. hastalık. (G. 2082/1)

sevdāda: *s.+da* Ar. çok kara, kapkara. / sev dāda: *sev-* T. sevmek. ; *d.+a* Far. adalet. (R. 477)

sevgendin: *sevgend* Far. yemin, ahit. / sev kendin: *sev-* T. sevmek. ; *k.+n* T. kendi, kendisi. (G. 1060/1)

seylānı: *s.+ı* Ar. seylan taşı. / seyl anı: *seyl* Far. sel, yağmur ve kar sularının oluşturduğu akıntı. ; *anı* T. onu. (R. 300)

seyr: *seyr* Ar. bakmak, seyretmek. / seyr: *seyr* Ar. seyir, gezme. (G. 1869/4)

sezāvarlıgıñ: *s.+lıgıñ* Far. yaraşır, uygun, lâyük. / sezā varlıgıñ: *sezā* Far. yaraşır, uygun, lâyük. ; *v.+ıñ* T. varlık, mevcudiyet. (G. 842/1)

şıgamaz: kabına *ş.-amaz* T. kabına sığmamak. / şıgamaz: arkasın *ş.-amaz* T. arkasını, sırtını sıvamak. (G. 660/1)

şıgar: *ş.-ar* T. sığmak. / şığār: *şığār* Ar. küçükler. (G. 707/5)

şığār: *şığār* Ar. küçükler. / şağār: *şağār* Ar. alçaklık, zillet. (G. 574/3)

şıgar: *şıgar* Ar. küçüklük. / şıgar: *ş.-ar* T. sığmak. (G. 338/2)

şinama: *s.-ma* T. sinamak, denemek. / şanemā: *şanemā* Ar. Far. ey sanem, ey put gibi güzel sevgili anlamında ünlem. (G. 14/1)

şınar: *ş.-r* T. sinamak. / şınār: *şınār* Ar. çınar ağacı. (G. 1496/2)

şıpa: *şıpa* T. şıpa, merkep yavrusu. / şabā: *şabā* Ar. hafif ve tatlı esen rüzgar. (G. 20/2)

şırf: *şırf* Ar. saf, halis, katışıksız. / şarf: *şarf* Ar. sarfetme, harcama. (G. 1182/1)

şıvar: *ş.-r* T. sıvamak, sıva yapmak. / şu var: *şu* T. su. ; *var* T. var. (G. 2037/1)

si nān: *si* Far. 3 sayısı. ; *nān* Far. ekmek. / sinān: *sinān* Ar. mızrak. (G. 1366/4, G. 1856/3)

si pās: *si* Far. 3 sayısı. ; *pās* Far. parça. / sipās: *sipās* Far. övgü, övme. (G. 734/1)

sidād: *sidād* Ar. tıpa, tıkaç, engel. / sedād: *sedād* Ar. doğru, doğruluk, düzgünlük. (G. 4/3)

sifidāc: *sifidāc* Far. üstübeç, boyacılıkta kullanılan bir madde. / sifid ac: *sifid* Far. beyaz renk. ; *ac* [aç] T. aç, karnı aç olan. (Kt. 41/1-2)

Sikender: *Sikender* [İskender] Ar. Makedonya kralı İskender. / siken der bulmaz: *s.-en* T. cinsel ilişkide bulunma. ; *der* Far. kapı. (G. 720/1)

sikişi: *s.+i* T. cinsel ilişki. / sik işi: *sik* T. erkeklik organı. ; *i.+i* T. iş, uğraşı. / nefsi
kişi: *n.+i* Ar. nefis, arzu. ; kişi T. kişi. (R. 417)

sikkîn: *sikkîn* Ar. bıçak. / sik kîn: *sik* T. erkeklik oorganı. ; *kîn* Far. kin, düşmanlık.
(G. 193/6)

silkinde: *s.-e* T. silkinmek, üzerindeki tozu atmak. / silkinde: *s.+ine* Ar. ip, iplik. (Kt.
55/1-2)

silsileniñ: *s.+niñ* Ar. silsile, soy kütüğü. / sil sileniñ: *sil-* T. silmek. , *s.-eniñ* T.
silmek. (R. 295)

sîm aya: *sîm* Far. gümüş. ; *a.+a* T. gök cismi olan ay. / sîmāya: semen-*s.+ya* Far.
yasemin yüzlü. (G. 958/1)

sîm-âb ile: *sîm-âb* Far. gümüş suyu. ; *ile* T. ile bağlacı. / sîmā bile: *sîmā* Far. yüz,
çehre. ; *b.+e* T. bilmek eylemi. (G. 1669/2)

sîme dîde: *s.+e* Far. gümüş. ; *dîde* Far. göz. / habs-ı medîde: *habs* Ar. hapis. ; *m.+e*
Ar. uzun. (G. 1451/5)

simsiyâh: *simsiyâh* T. Far. simsiyah, çok siyah. / sîm siyâh: *sîm* Far. gümüş. ; *siyâh*
Far. siyah, kara, değersiz. (G. 704/1)

sîne küb: pür-tef-*sîne* Far. sinesi hararetle dolu. ; *küb* [küp] T. küp, büyük testi. /
sîne-küb: *sîne-küb* Far. sinesini döven, dertli. (G. 393/1)

sine: *sine* Ar. uyku, uyuklama. / sene: *sene* Ar. sene, yıl. (G. 259/2)

sipâs: *sipâs* Far. şükretme, hamdetme. / si pâs: *si* Far. 3 sayısı. ; *pâs* Far. bekçi,
gözcü. (G. 1919/1)

sipend: *sipend* Far. tütsü olarak kullanılan üzerlik tohumu. / si pend: *si* Far. 3 sayısı. ;
pend Far. öğüt, nasihat. (G. 555/1)

sîr: *sîr* Far. tok. / sîr: *sîr* Far. sarımsak. (R. 61)

sirâcı: *s.+ı* Ar. lamba. / sır acı: *sır* [sırr] Ar. sır, gizli tutulan şey. ; *acı* T. acı, üzücü.
(G. 505/1)

sîrân: *sîrân* Far. toklar, karnı doymuşlar. / sîrân: *sîrân* Far. sarmısaklar. (G. 2021/2)

sirâyet de: *sirâyet* Ar. gece yürüyüşü, gece yapılan ibadet. ; *de* T. de, da bağlacı. / sır
âyetde: *sır* [sırr] Ar. sır, gizli şey. ; *a.+de* Ar. Kur'ân'ın en küçük bölümü.
(G. 1227/2)

sîret: *sîret* Ar. yaşam tarzı, özgeçmiş. / sîr et: *sîr* Far. tok. ; *et* T. et. (G. 1128/1)

sirkisini: *s.+sini* Far. sirke. / sır kesini: *sır* [sırr] Ar. sır, gizli tutulan şey. ; *k.+ini* Far. kişi. (R. 257)

sirvâli: *s.+i* Ar. şalvar. / ser-vâlî: *ser-vâlî* Far. Ar. baş vali. (G. 377/1, G. 381/1)

sitâna: dil-*s.+a* Far. gönül alan. / sitâ ne: *ẖod-sitâ* Far. kendini öven. ; *ne* T. soru zamiri. (G. 1304/5)

sitemger: *sitemger* Ar. zalim, zulmeden. / sitem ker: *sitem* Far. zulüm, haksızlık. ; *ker* Far. sağır. (G. 220/1)

sivâ kemâl: *sivâ* Ar. başka, gayrı. ; *kemâl* Ar. eksiksik, tam. / sivâke mâl: *s.+e* Ar. misvak, diş temizlemede kullanılan bir çubuk. ; *mâl* Ar. mal, varlık. (G. 1098/1)

siyer: *siyer* Ar. yaşam seyri, yaşam öyküsü. / yer: *yer* T. yer, mekan. (G. 159/5)

şoğanı: *ş.+ı* T. soğan. / şu ğanî: *şu* T. su. ; *ġanî* Ar. zengin, varlıklı. (G. 1935/1)

şokan: *ş.-an* T. sokmak, kılıç veya başka bir şeyi batırmak. / şu kıan: *şu* T. su. ; *kıan* T. kan. (Kt. 173/1-2)

şokuşı: *ş.+uşı* T. sokmak, yerleştirmek. / şu kuşı: *şu kuşı* T. su kuşu, suyun bulunduğu yerde yaşayan kuş. (G. 2005/3)

şökük: *şökük* T. sökü. / şu kök: *şu* T. su. ; *kök* T. kök, dip. (Kt. 97/1-2)

söyle nem: *söyle-* T. söylemek. ; *nem* Far. nem, ıslaklık. / söylenem: *s.+em* T. söylenmek. (G. 2077/2)

söylemeyle: *s.+yle* T. söylemek eylemi. / söyle meyle: *söyle-* T. söylemek. ; *m.+le* Far. şarap. (G. 196/1)

şu aş: *şu* T. su. ; *aş* T. pişirilerek hazırlanan yemek. / şavaş: *şavaş* T. savaş. (G. 726/3)

şu nân: *şu* T. su. ; *nân* Far. ekmek. / şunan: *ş.-an* T. sunmak. (G. 1854/2)

şu varsa: *şu* T. su. ; *v.+sa* T. var, mevcut. / şu varsa: *ş.-sa* T. suvarmak, su vermek. / şı varsa: *ş.-rsa* T. sıvamak, çamur veya başka bir şeyle kaplamak. (Nz. 36)

şu yan: *şu* T. su. ; *yan* T. yan, taraf, kenar. / şoyan: *ş.-an* T. soymak, çıkarmak. (G. 1854/4)

sū zen: *sū* Ar. kötü, fena. ; *zen* Far. kadın. / sūzen: *sūzen* Far. iğne. (G. 2149/2)

sūda lālî: *bî-s.+a* Far. Ar. kazançsız, kârsız. ; *lālî* Ar. lâlîlik, dilsizlik. / delālî: *d.+i* Ar. naz, cilve. (G. 2006/4)

südedi: *s.+i* Ar. yüksek değer, kıymet. / sev dedi: *sev-* T. sevmek eylemi. ; *d.-di* T. demek eylemi. (G. 1789/1)

şudūd: *şudūd* Ar. engeller. / şu dūd: *şu* T. su. ; *dūd* Far. duman. (G. 1285/1, G. 1573/1)

şudūr: *şudūr* Ar. göğüsler, bağırılar. / şu dūr: *şu* T. su. ; *dūr* Far. uzak. (G. 1163/1)

şudūr: *şudūr* Ar. göğüsler, sineler, gönüller. / şu dūr: *şu* T. su. ; *dūr* Far. uzak. (G. 1157/1)

sūfār: *sūfār* Far. iğne deliği. / sū fār: *sū* Far. yön, taraf. ; *fār* Far. fare, sıçan. (G. 1147/1)

şūfiyā kūt: *şūfiyā* Ar. Far. ey sufi anlamında bir ünlem. ; *kūt* Ar. rızık, yiyecek. / *yākūt*: *yākūt* Ar. yakut. (G. 1785/1)

şūfiyāne: *şūfiyāne* Ar. Far. sufice, sufiye yaraşır. / şūfiyā ne: *şūfiyā* Ar. Far. ey sufi anlamında ünlem. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 568/2)

suḥan dānişledir: *suḥan* Far. söz. ; *d.+ledir* Far. ilim, bilgi. / suḥan-dān işledir: *suḥan-dān* Far. söz bilen, sözden anlayan. ; *i.-ir* T. işletmek, çalıştırmak. (Mf. 74)

suḥanvere: *s.+e* Far. şair. / suḥan vere: *suḥan* Far. söz, ahit. ; *v.-e* T. vermek. (G. 1530/5)

sūka dem: *s.+a* Ar. çarşı, pazar yeri. ; *dem* Far. nefes. / sū kadem: *sū* Far. yön, taraf. ; *kadem* Ar. ayak. (G. 1024/1)

şunan: *ş.-an* T. sunmak. / şu nān: *şu* T. su. ; *nān* Far. ekmek. (Nz. 55)

şunan: *şunan* T. sunan, ikram eden. / şu nān: *şu* T. su. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 236/1)

şunar: *ş.-ar* T. sunmak, takdim etmek. / şu nār: *şu* T. su. ; *nār* Far. ateş. (R. 26)

şu'ūd: *şu'ūd* Ar. yükselme, tırmanma. / şu 'ūd: *şu* T. su. ; 'ūd Ar. asma kütüğü. (Ks. 10/1)

sūr: *sūr* Ar. sur, kale suru. / sūr: *sūr* Far. şenlik, düğün. (R. 151)

şūrī: *şūrī* Ar. şekilsel, hakikî gibi görünen. / şūrī: *ş.+ı* Ar. kıyametin kopuş sürecini başlatacak olan boru. (G. 2016/2)

şuşatmışdır: *ş.-tmışdır* T. susamak. / şu şatmışdır: *şu* T. su. ; *ş.-mışdır* T. satmak. (G. 461/2)

şuvārmaḵ: *şuvarmaḵ* T. suvarmak eylemi. / şu varmaḵ: *şu* T. su. ; *varmaḵ* T. varmak, ulaşmak eylemi. (G. 283/1)

süzānı: *s.+ı* Far. yanan. / *sū zānī*: *sū* Far. taraf, yön. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. (G. 2120/1)

sühāda: *s.+da* Ar. Süha yıldızı. / *sühāda*: *s.+a* Ar. uykusuzluk, sürekli uyanıklık. (G. 1712/1)

sükārāda: *s.+da* Ar. sarhoşlar, kendinden geçmişler. / *sük-ārā* da: *sük-ārā* Far. felaketçi, kötülüğü süsleyip bezeyen. ; *da* T. de, da bağlacı. (G. 1508/2)

sülūke der: *s.+e* Ar. yolculuk. ; *der* Far. kapı. / *sülū* keder: *sülū* Ar. avuntu, avunma. ; *keder* Ar. keder, üzüntü. (G. 892/1)

sülūkım: *s.+ım* Ar. bir yola girme ve orada ilerleme. / *sülū* kim: *sülū* Ar. teselli, rahatlık. ; *kim* T. kim. (G. 1095/1)

süm ‘adem: *süm* Far. dört ayaklı hayvanların tırnağı. ; ‘*adem* Ar. yokluk, bulunmama. / *sum‘a* dem: *sum‘a* Ar. gösteriş, riya. ; *dem* Far. an, kısa zaman dilimi. (G. 1527/1)

sürh-āb: *sürh-āb* Far. kanlı gözyaşı. / *sür h-āb*: *sür-* T. sürmek, uzaklaştırmak. ; *h-āb* Far. uyku. (G. 1815/1)

sürme dānāya: *sürme* Far. sürme. ; *d.+ya* Far. bilgin. / *sürmedān* aya: *sürmedān* Far. sürme kutusu. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (G. 1284/1)

sürmelesin: *s.-sın* T. sürmelemek. / *sür* melesin: *sür-* T. sürmek, bir yere doğru sevk etmek. ; *m.-sın* T. melemek, kuzu sesi çıkarmak. (G. 1142/1)

sürnāsi: *s.+sı* Far. üflemeli bir müzik aleti. / *sür nāsi*: *sür-* T. sürmek eylemi. ; *n.+ı* Ar. insanlar. (G. 1851/1)

sürrākı: *s.+ı* Ar. hırsızlar. / *ser rākī*: *ser* Far. baş, öncü. ; *rākī* Ar. yüksek, ulu. (R. 100)

sürrākım: *s.+ım* Ar. hırsızlar. / *ser rākım*: *ser* Far. baş, kafa. ; *rākım* Ar. rakam sayan, sayı sayan. (R. 616)

süz: *süz-* T. süzmek. / söz: *söz* T. söz. (G. 728/3)

şāh idi: *şāh* Far. şah, hükümdar. ; *i-di* T. imek. / *şāhid-i*: *şāhid* Ar. güzel sevgili. (Kt. 169/1-2)

şāhā ne: *şāhā* Far. ey padişah, ey sevgili anlamında ünlem. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / *şāhāne*: *şāhāne* Far. padişahça, şaha yaraşır biçimde. / *şāhāna*: *ş.+a* Far. hükümdarlar, şahlar. (R. 258)

şāh-ı dile: *şāh* Far. şah, padişah, hükümdar. ; *d.+e* Far. gönül. / *şāhid* ile: *şāhid* Ar. güzel, sevgili. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1728/1)

şāh-ı dīn: *şāh* Far. şah, hükümdar. ; *dīn* Ar. din. / şahidīn: *şāhidīn* Ar. şahitler, tanıklar. (G. 1880/1)

şāh-ı lāf: *şāh* Far. ağaç dalı. ; *lāf* Far. boş ve anlamsız söz. / temāşā hilāf: *temāşā* Far. seyretme, bakma. ; *hilāf* Ar. zıt, ters, aksi yön. (G. 1723/1)

şāhī n'ola: *şāhī* Far. şaha ait, şaha yaraşır. ; n' [ne] T. ne, soru zamiri. ; o.-a T. olmak. / şahin ola: *şahin* T. şahin kuşu. ; o.-a T. olmak. (G. 1544/1)

şāhideyn: *şāhideyn* Ar. iki şahit, iki tanık. / şahı deyn: *ş.+ı* Far. şah, hükümdar. ; *deyn* Ar. borç. (G. 1403/1)

şāhin-şehi: *ş.+ı* Far. şahlar şahı, padişahlar padişahı. / şahın şehī: *ş.+ın* Far. şah, padişah. ; *şehī* Far. şaha ait. (G. 2082/2)

şakīkān: *şakīkān* Ar. Far. ana baba bir olan erkek kardeşler. / şakī kan: *şakī* Ar. şaki, haydut. ; *kan* T. kan. (G. 1892/1)

şākirde: *ş.+de* Ar. şükreden. / sāgirde: *ş.+e* Far. öğrenci, talebe. (G. 1461/1)

şām: *şām* Far. gece. / Şām: *Şām* Ar. Suriye'de bir kent. (G. 628/3)

şāme vālī: *şāme* Ar. yüz beni. ; *vālī* Ar. vali, mülkî amir. / paşa mevālī: *paşa* T. paşa. ; *mevālī* Ar. mevali, halk, idare edilenler. (G. 332/1)

şāme: *şāme* Ar. cilt üzerinde yer alan ben. / Şāma: *Ş.+a* Ar. Şam şehri. (G. 1400/4)

şāme: *şāme* Far. başörtüsü, örtü. / şāme: *şāme* Ar. vücuttaki ben. (G. 1346/1)

şāmiḥada: *ş.+da* Ar. yüksek, uzun boylu güzel. / şāmī ḥade: *ş.+ı* Far. gece. ; *ḥ.+e* Ar. yanak. (R. 132)

şāmiti: *ş.+ı* Ar. uğursuz. / Şām iti: *Şām* Ar. Suriye'de bir kent. ; *i.+ı* T. et. (G. 1811/1)

şārāb: *şārāb* Ar. şarap, içki. / şer āb: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *āb* Far. su. (G. 1044/1)

şārāba der-hem: *ş.+a* Ar. şarap. ; *der-hem* Far. birbirine bağlı, ilişkili. / şirā be-dirhem: *şirā* Ar. satın alma. ; *be-dirhem* Far. Ar. dirhemle, parayla. (G. 257/1)

şārib: *şārib* Ar. bıyık. / şārib: *şārib* Ar. içen kişi. (G. 1862/1)

şartını: *ş.+ını* Ar. şart, kural. / şer tīni: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *t.+ı* Ar. kil, toprak. (G. 1924/2)

şeb a'mā: *şeb* Far. gece. ; a'mā Ar. kör. / şebe' mā: *şebe'* Ar. tokluk. ; *mā* Ar. su. (G. 852/2)

şeb kalîle: *şeb* Far. gece. ; *kalîle* Ar. çok, fazla, uzun. / şabkalîle: *ş.+hile* T. < Fr. şapka, bir başlık türü. (Kt. 122/1-2)

şeb: *şeb* Far. gece. / şab: *şab* [şabb] Ar. şap. (G. 674/1)

şeb-diz: *şeb-diz* Far. siyah renkli at. / şeb diz: *şeb* Far. gece. ; *diz* T. diz. (Kt. 208/1-2)

şebi kemâl: *ş.+i* Far. gece. ; *kemâl* Ar. kemal, tamlik. / şebîke mâl: *şebîke* Ar. ağ, delikli örgü. ; *mâl* Ar. mal, varlık. (G. 1505/1)

şebikedir: *ş.+dir* Far. ağ, tuzak. / şebi kedir: *ş.+i* Far. gece. ; *kedir* Ar. karanlık. (G. 415/1)

şeb-nem: *şeb-nem* Far. şebnem, çiy. / şeb nem: *şeb* Far. gece. ; *nem* Far. nem, gözyaşı. (G. 256/2)

şedide ser: *ş.+e* Ar. şiddetli, sert. ; *ser* Far. baş, kafa. / şedid eser: *şedid* Ar. şiddetli, sert. ; *e.-er* T. esmek. (Mf. 92)

şeh bâl: *şeh* Far. şah, hükümdar. ; *bâl* Far. kanat. / şeh-bâl: *şeh-bâl* Far. kuşun kanatları arasında yer alan en uzun tüy. (G. 1643/2)

şeh regâyb: *şeh* Far. şah, hükümdar. ; *regâyb* Ar. ragbet edilen, değer verilen şeyler. / şehre gâyb: *ş.+e* Far. şehir, kent. ; *gâyb* Ar. kayıp olan. (Kt. 209/1-2)

şeh rinde: *şeh* Far. şah, hükümdar. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali kişi. / şehrinde: *ş.+inde* Far. şehir, kent. (G. 1628/4)

şehâmâtî: *şehâmâtî* Ar. yiğitlik, kahramanlık. / şehâ mâtî: *şehâ* Far. ey şah, ey sevgili anlamında bir ünlem. ; *m.+ı* Ar. satrança oyununda yenilgi. (G. 1984/1)

şehâmeti n'eyler: *ş.+i* Ar. zeka ve akılla bereber olan yiğitlik. ; *n'* [ne] T. ne, soru sıfatı. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / şehâ metîn eyler: *şehâ* Far. ey şah, ey hükümdar anlamında ünlem. ; *metîn* Ar. metin, sağlam. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 302/1)

Şehbâda: *ş.+da* Ar. Halep şehri. / şeh bâde: *şeh* Far. şah, hükümdar. ; *bâde* Far. şarap. (G. 1393/1)

Şehbâya: *ş.+ya* Ar. Halep şehri. / şeh baya: *şeh* Far. hükümdar. ; *b.+a* T. bay, zengin. (R. 378)

şeh-dâne: *şeh-dâne* Far. iri taneli. / şehdâne: *şehdâne* Ar. Far. bal gibi, bala ait. (G. 2065/1)

şehde: *ş.+de* Far. şah, hükümdar. / şehde: *ş.+e* Ar. bal. (G. 1442/1)

şehd-i yār: *şehd* Ar. bal. ; *yār* Far. sevgili. / *şeh diyār*: *şeh* Far. şah, hükümdar. ; *diyār* Ar. yurt, memleket. (G. 1084/1, Kt. 120/1-2)

şehdini: *ş.+ini* Ar. bal, arılar tarafından yapılan gıda. / *şeh dīni*: *şeh* Far. şah, hükümdar. ; *d.+i* Ar. din. (R. 224)

şehi recā: *ş.+i* Far. şah, hükümdar. ; *recā* Ar. istek, talep. / *şehīre cā*: *ş.+e* Ar. meşhur, ünlü. ; *cā* Far. yer, mekan. (Ks. 13/1)

şehī rinde: *şehī* Far. şaha ait. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali adam. / *şehīrinde*: *ş.+inde* Ar. şöhretli, ünlü. (G. 1367/3)

şehīdāna: *ş.+a* Ar. Far. şehitler. / *şehī dāne*: *şehī* Far. şaha ait, şaha yaraşır. ; *dāne* Far. dane, yem habbesi. (G. 1605/1)

şehīde: *ş.+de* Far. şaha layık, şaha ait. / *şehīde*: *ş.+e* Ar. kutsal değerler uğruna canını feda etmiş kişi. (G. 1219/1)

şehin-şehān: *şehin-şehān* Far. yüce padişah, padişahlar padişahı. / *şehin şahan*: *ş.+in* Far. şah, hükümdar. ; *şahan* T. şahin. (G. 421/1)

şehlā: *şehlā* Ar. şehla, ela göz. / *şeh lā*: *şeh* Far. hükümdar, mecazen sevgili. ; *lā* Ar. hayır, harf-i cerlerden olup olumsuz cevap için kullanılır. (R. 171)

şeh-rāhı: *ş.+ı* Far. ana cadde, büyük işlek yol. / *şehr āhı*: *şehr* Far. şehir, kent. ; *ā.+ı* Far. inleme sesi. (R. 122)

şehr-i yār: *şehr* Far. şehir, kent. ; *yār* Far. sevgili. / *şehr-yār*: *şehr-yār* Far. efendi, ileri gelen kişi. (G. 1193/1)

şehrinde: *ş.+inde* Far. şehir, kent. / *şeh rinde*: *şeh* [şāh] Far. şah, hükümdar. ; *r.+e* Far. rint, laubali ve kayıtsız adam. (G. 1259/1)

şehr-yārān: *şehr-yārān* Far. şehrin uluları, büyükler. / *şeyhr-i yārān*: *şehr* Far. şehir, kent. ; *yārān* Far. dostlar, arkadaşlar. (G. 645/1)

şehr-yārī: *şehr-yārī* Far. hükümdarlık. / *şehri yārī*: *ş.+i* Far. şehir, kent. ; *yārī* Far. yardım. / *şehr-i yārī*: *şehr* Ar. yeni ay, hilal. ; *y.+i* Far. sevgili. (R. 327)

şehvār: *şehvār* Far. şaha yaraşır, hükümdara layık. / *şeh var*: *şeh* Far. şah, hükümdar. ; *var* T. kişinin sahip olduğu şeylerin tamamı. (G. 1046/1)

şek: *şek* [şekk] Ar. sek, şüphe. / *eşek*: *eşek* T. eşek, merkep. (G. 894/1)

şekerinde: *ş.+inde* Far. şeker. / *şeke rinde*: *ş.+e* Ar. sek, şüphe, kuşku. ; *r.+e* Far. rint, kayıtsız ve laubali kimse. (G. 1469/1)

şekībāyız: *ş.+yız* Far. sabırlı. / *şeki bayız*: *ş.+i* [şekk] Ar. şüphe. ; *b.+ız* T. bay, zengin ve varlıklı adam. (G. 671/1)

şekvā: *şekvā* Ar. şikayetçi, davacı olma. / *şek vā: şek* [şekk] Ar. şek, şüphe. ; *vā* Far. açılmış, çözülmüş. (R. 396)

şem 'asîr: *şem* [şemm] Ar. koklama. ; 'asîr Ar. zor, güç. / şem' a sîr: *şem'a* Ar. muma batırılmış fitil. ; *sîr* Far. tok. (G. 633/1)

şem' a bir: *şem'a* Ar. mumlu fitil. ; *bir* Far. 1 sayısı, tek. / şem' abîr: *şem* [şemm] Far. koklama, koku alma. ; 'abîr Ar. güzel koku. (Kt. 29/1-2)

şemse: *ş. +se* Ar. koklama. / şemse: *ş. +e* Ar. güneş. (G. 1583/1)

şemsine: *ş. +ine* Ar. güneş. / şem sîne: *şem* [şemm] Ar. koklama. ; *sîne* Far. sine, göğüs. (Kt. 232/1-2)

şer hadîde: *şer* [şerr] Ar. şer, fenalık. ; *h. +e* Ar. demir madeni. / şerha-dîde: *şerha-dîde* Ar.Far. parçalanmış, dilim dilim olmuş. (G. 1451/3)

şer mekârim: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *mekârim* Ar. iyilikler, cömertlikler. / şerme kârim: *ş. +e* Far. utanma. ; *k. +ım* Far. iş. (G. 959/1)

şer 'adem: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; 'adem Ar. yokluk. / şer' e dem: *ş. +e* Ar. şeriat, dinî yasa. ; *dem* Far. nefes. (G. 1819/1)

şer 'Arab: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; 'Arab Ar. Arap. / şer' e Rab: *ş. +e* Ar. şeriat, din. ; *Rab* [Rabb] Ar. Tanrı. (G. 475/1)

şerâyîn: *şerâyîn* Ar. atardamarlar. / şer âyîn: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. / *âyîn* Far. ayin, tören, töre. (R. 458)

şerbeden: *ş. +den* Ar. içecek şey. / şer-beden: *şer-beden* Far. Ar. şer bedenli, kötü huylu. (G. 964/1)

şerbe-i mâ: *şerbe* Far. içki. ; *mâ* Ar. su. / şürbe îmâ: *ş. +e* Ar. içme. ; *îmâ* Ar. ima, işaret. (G. 243/1)

şerbet: *şerbet* Ar. şerbet, içecek. / şer bet: *şer* [şerr] Ar. şer, kötü. ; *bet* [bett] Ar. tiftikten yapılmış şal. (Kt. 154/1-2)

şeref ser: *şeref* Ar. şeref, üstünlük. ; *ser* Far. baş, kafa. / şer efser: *şer* Ar. şer, kötülük. ; *efser* Far. taç. (G. 1676/1)

şeref ser: *şeref* Ar. şeref, üstünlük. ; *ser* Far. baş. / şer-efser: *şer-efser* [şerr] Ar. Far. tacı şer ve kötülük olan. (G. 470/2)

şeref-zâ: *şeref-zâ* Ar. Far. şeref ortaya koyan. / şer-efzâ: *şer-efzâ* [şerr] Ar. Far. şer ve kötülük arttıran. (G. 500/1)

şerekim: *ş. +im* Ar. Ecucehil karpuzu. / şere kim: *ş. +e* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *kim* T. kim. (G. 434/2)

- şerha-dîde: *şerha-dîde* Ar. Far. yaralanmış, yara görmüş. / şer hadîde: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *h. +e* Ar. demir. (Kt. 27/1-2)
- şerhîle: *ş. +ile* Ar. şerh, açıklama. / şer hîle: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *hîle* Ar. hile, düzenek. (R. 241)
- şeri kemâl: *ş. +i* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *kemâl* Ar. eksiksizlik, tamlık. / şerîke mâl: *ş. +e* Ar. şerik, ortak. ; *mâl* Ar. mal, varlık. (G. 1106/1)
- şeri kibârı: *ş. +i* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *k. +ı* Ar. büyükler, ulular. / şerîk-i Bârî: *şerîk* Ar. şerik, ortak. ; *Bârî* Ar. yaratıcı, Tanrı. (G. 452/1)
- şerîkân: *şerîkân* Ar. Far. ortaklar. / şeri kân: *ş. +i* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *kân* Far. maden ocağı. (G. 852/3)
- şerîkim: *ş. +im* Ar. şerik, ortak, denk. / şeri kim: *ş. +i* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *kim* T. kim. (G. 401/1)
- şerm eyle: *şerm* Far. utanma, haya. ; *eyle*- T. eylemek, yapmak. / şer meyle: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *m. +le* Far. şarap. (R. 468)
- şermi: *ş. +i* Far. utanma, haya duygusu. / şer mi: *şer* [şerr] Ar. şer, kötü. ; *mi* T. mi, soru eki. (G. 116/4)
- şermsârî: *şermsârî* Far. utangaçlık. / şer mi sârî: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; *mi* T. mi, soru eki. ; *sârî* Ar. sirayet eden, yayılan. (G. 300/1)
- şer'e câ'iz: *ş. +e* Ar. şeriat, din. ; *câ'iz* Ar. cayiz, sakıncası olmayan. / şer 'acâ'iz: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; 'acâ'iz Ar. acuzeler, kocakarılar. (G. 466/1)
- şer'e sel: *ş. +e* Ar. şeriat, din. ; *sel* [sell] Ar. yavaşça çekmek, sıyırmak. / şer 'asel: *şer* [şerr] Ar. şer, kötü. ; 'asel Ar. bal. (G. 172/1)
- şer'i sâde: *ş. +i* Ar. şeriat, din. ; *sâde* Far. sade, yalın. / şer 'îsâda: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; 'î. +da Ar. İsa peygamber. (R. 226)
- şer'ide: *ş. +de* Ar. şer'î, dinî. / şer 'ide: *şer* Ar. şer. kötülük. ; 'î. +e Ar. bayram. (G. 1577/1)
- şer'inde: *ş. +inde* Ar. şeriat, dinî kurallar. / şer 'inde: *şer* [şerr] Ar. şer, kötülük. ; 'î. +e Ar. bir kimsenin yanı, makamı. (R. 515)
- şevket: *şevket* Ar. azamet, ululuk. / şevk et: *şevk* Ar. diken. ; *et* T. et. (R. 499)
- şey bürîyâ: *şey* Ar. şey, nesne. ; *bürîyâ* Ar. kamıştan örülü hasır. / şeyb ü riyâ: *şeyb* Ar. yaşlılık, saç ve sakalın ağarması. ; *riyâ* Ar. riya, gösteriş. (G. 1423/2)
- şey tanısa: *şey* Ar. şey, nesne. ; *t. -sa* T. tanımak. / Şeytân ise: *Şeytân* Ar. şeytan. ; *ise* T. ise. (G. 1732/1)

şeybiz: *ş.+iz* Ar. saç sakal ağarması, yaşlanma. / şey biz: *şey* Ar. şey, nesne. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. (R. 476)

şeydā yine: *şeydā* Far. çılgın, aşırı tutkun. ; *yine* T. yine. / şey dāyine: *şey* Ar. şey, nesne. ; *d.+e* Ar. borç veren, alacaklı. (G. 1706/3)

şey-dāde: *şey-dāde* Far. verilmiş şey. / şeydāda: *ş.+da* Far. âşık, çılgın. (G. 1309/2)

şeydāsın: *ş.+sın* Far. çılgın, tutkun. / mey dāsın: *mey* Far. şarap. ; *d.+ın* Far. orak. (Mf. 26)

şeyh ü şāb: *şeyh* Ar. yaşlı. ; *şāb* [şābb] Ar. genç, delikanlı. / şey' ẖoş-āb: *şey'* Ar. şey, nesne. ; *ẖoş-āb* Far. hoşaf. (G. 45/1)

şeyhāne: *ş.+e* Ar. Far. şeyhçe, şeyhe göre olan hâl. ; şey ẖāne: *şey* [şey'] Ar. şey, nesne. ; *ẖāne* Far. ev. (Kt. 224/1-2)

şey-ḥatārī: *şey* Ar. şey, nesne. ; *ḥatārī* Ar. tehlikeli. (: tehlikeli nesne). / şeyhe tarī: *ş.+e* Ar. şeyh, tarikat ulusu. ; *tarī* Ar. taze, yeni. (G. 1941/1)

şeyhe mīr: *ş.+e* Ar. şeyh, tarikat ulusu. ; *mīr* [emīr] Ar. < Far. emir, yönetici. / şey ḥamīr: *şey* [şey'] Ar. şey, nesne, az olan miktar. ; *ḥamīr* Ar. hamur. (Kt. 56/1-2)

şeyh-i redī: *şeyh* Ar. şeyh, tarikat ulusu. ; *redī* Ar. kötü. / şey ḥiredi: *şey* Ar. şey, nesne. ; *ẖ.+i* Far. akıl. (R. 93)

şeyle: *ş.+le* Ar. şey, nesne. / şeyle: *ş.+e*? cenazeyi kaldırmak. (G. 1345/4)

şey'-i nās: *şey'* Ar. şey, nesne. ; *nās* Ar. İnsan. / şey ünās: *şey* Ar. şey, nesne. ; *ünās* Ar. insanlar. (G. 1021/1)

şifāhında: *ş.+ında* Ar. dudaklar. / şifā Hinde: *şifā* Ar. şifa, iyileşme. ; *H.+e* Ar. Hindistan. ? (G. 1767/2)

şigār: *şigār* Far. yiyecek. / şikār: *şikār* Far. av, avlama. (G. 707/3)

şir: *şir* Far. aslan. / şir: *şir* Far. süt. (G. 1501/5)

şir: *şir* Far. süt. / şir: *şir* Far. aslan. (G. 1194/1, G. 1849/2)

şirā bulunur: *bī-şirā* Far. Ar. satın almamak, satın almaksızın. ; *b.+unur* T. bulmak. / şarāb olunur: *bī-şarāb* Far. Ar. şarapsız. ; *o.-unur* T. olmak. (G. 234/4)

şirā 'İsāya: *şirā* Ar. satın alma. ; *'İ.+ya* Ar. İsa peygamber. / şirā' ı sāye: *ş.+ı* Ar. yelken. ; *sāye* Far. gölge. (R. 386)

şirā sine: *şirā* Ar. satın alma. ; *sine* Ar. uyuklama, bir an uyuma. / şirāsına: *ş.+sına* Ar. satın alma. (G. 1369/2)

şirāne: *şirāne* Far. arsalanca, arslanlara uygun bir biçimde. / şir ana: *şir* Far. süt. ; *ana* T. anne. (G. 1469/2)

Şirāz: Hâfız-ı *Şirāz* Far. Şirazlı Hâfız. / şir az: *şir* Far. aslan. ; *az* T. az, fazla olmayan. (Kt. 214/1-2)

şişe tākāt: *şişe* Far. şişe, sırça. ; *tākāt* Ar. takat, güç, kuvvet. / şişe tāk et: *ş. +e* T. şiş, demir çubuk. ; *tāk-* T. takmak. ; *et* T. et. (G. 1799/1)

şişe: *ş. +e* T. şiş, şişmanlık. / şişe: *ş. +e* T. şiş, ucu sivri demir çubuk. ; şişe: *şişe* Far. şişe, cam kap. (R. 175)

şitā bulunur: *şitā* Far. kış mevsimi. ; *b.-unur* T. bulmak. / şitāb olunur: *şitāb* Far. süratle koşma. ; *o.-unur* T. olmak. (G. 234/3)

şitābān: *şitābān* Far. koşan, süratle giden. / şitābān: *şitābān* Ar. Far. kışa ait, kışlık. (G. 872/2)

şitābānī: *şitābānī* Far. yüzmek, yüzücülük. / şitā bānī: *şitā* Far. kış mevsimi. ; *bānī* Ar. bina eden, bina yapan. (R. 594)

şitābende: *şitābende* Far. koşan, süratle hareket eden kişi. / şitā bende: *şitā* Ar. kış mevsimi. ; *bende* Far. kul, köle. (G. 1255/1)

şitābende: *şitābende* Far. koşan. / şitā bende: *şitā* Ar. kış mevsimi. ; *b.+de* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1332/2)

şiveniñ: *ş. +niñ* Far. üslup, söyleyiş. / şiveniñ: *ş. +iñ* Far. cenazede ağlama. (G. 832/1)

şu mār: *şu* T. şu, işaret sıfatı. ; *mār-ı* zülf Far. saç yılanı, yılana benzeyen saç. / şümār: *şümār* Far. sayma. (G. 1511/6)

şu ribā: *şu* T. şu, işaret sıfatı. ; *ribā* Ar. faiz. / şūrbā: *şūrbā* Far. çorba. (G. 1725/3)

şu ribāda: *şu* T. şu, işaret sıfatı. ; *r.+da* Ar. faiz. / şūr-ı bāda: *şūr* Far. gürültü, şamata. ; *b.+a* Far. rüzgar. yel. (G. 1725/2)

şūh-ı yār: *şūh* Far. şuh, cilveli. ; *yār* Far. sevgili. / şu hıyār: *şu* T. şu, işaret sıfatı. ; *hıyār* T. < Far. salatalık veya acur, argoda erkeklik organı. (Mf. 13)

şūnize: *ş. +e* Far. ekmeğin üzerine serpilene çörek otu. / şu nize: *şu* T. şu, işaret sıfatı. ; *nize* Far. mızrak, kargı. (R. 384)

şu ’ün: *şu ’ün* Ar. olayların meydana gelmesi. / şu un: *şu* T. şu, işaret sıfatı. ; *un* T. un, öğütülmüş tahıl. (G. 1040/1)

şūkūh: *şūkūh* Ar. yücelik, ululuk. / şu kūh: *şu* T. şu, işaret sıfatı. ; *kūh* Far. dağ. (Kt. 58/1-2)

şümār: me'âyib-şümār Ar. Far. ayıpları sayan, kusur arayan. / şu mār: şu T. şu, işaret sıfatı. ; mār Far. yılan. (G. 1003/1)

şümürde: şümürde Far. sayılı, sayılmış miktarda olan. / şu mürde: şu T. şu, işaret sıfatı. ; mürde Far. ölü. (Kt. 218/1-2)

şürüh: şürüh Ar. şerhler, izahlar. / şu rüh: şu T. şu, işaret sıfatı. ; rüh Ar. ruh. (G. 1126/1)

tā bede: tā Far. ta bağlacı. ; b.+e Far. kötü. / tābede T.+de Far. tava, herhangi bir şeyi pişirmede kullanılan geniş kap. (G. 1355/3)

tā beden: tā Far. ta bağlacı.; beden Ar. beden. / tābeden: t.+den Far. tava. (G. 1074/2)

tā beliyye: tā Far. ta bağlacı. ; beliyye Ar. felaket, bela. / tābe liyye: tābe Far. tava. ; liyye Ar. vücudun yağlı ve yumuşak yerleri. (Kt. 186/1-2)

tā ben delik: tā Far. ta bağlacı. ; ben T. ben, şahıs zamiri. ; delik T. delik, yarık. / tābendelik: tābendelik Far. T. parlaklık, aydınlık. (G. 913/1)

tā ben demi: tā Far. ta bağlacı. ; ben T. ben, şahıs zamiri. ; d.+i Ar. kan. / tābendemi: t.+mi Far. parlayan, ışık saçan. (G. 2054/1)

tā bīnādır: tā Far. ta bağlacı. ; b.+dır Far. gören. / ḥ'ābı nādīr: ḥ'.+ı Far. uyku. ; nādīr Ar. nadir, ender görülen. / nā-bīnādır: n.+dır Far. kör, görmeyen. (R. 27)

tā bī-tābī: tā Far. ta bağlacı. ; bī-tābī Far. takatsizlik, güçsüzlük. / ābı tābı: ā.+ı Far. parlaklık, tazelik. ; tāb Far. parlaklık. / nā-bī-tābı: n.+ı Far. güçlü olma, zayıf olmama. (R. 162)

tā cehl: tā Far. ta bağlacı. ; cehl Ar. cehalet, bilgisizlik. / tāc ehl: tāc Ar. taç, hükümdar başlığı. ; ehl Ar. ehil, lâyık olan. (R. 543, Kt. 48/1-2)

tā cenān: tā Far. ta bağlacı. ; cenān Ar. gönül, kalp. / tāca nān: t.+a Ar. taç. ; nān Far. ekmek, undan yapılan yiyecek. (G. 2041/1)

tā cīfe dā: tā Far. ta bağlacı. ; cīfe Ar. leş. ; dā Ar. hastalık. / tācı fedā: t.+ı Ar. taç. ; fedā Ar. feda, karşılık olarak verme. (G. 637/1)

tā cinās: tā Far. ta bağlacı. ; cinās Ar. cinas sanatı. / tāc-ı nās: tāc Far. taç. ; nās Ar. insanlar, halk. (G. 1919/5)

tā keder: tā Far. ta bağlacı. ; keder Ar. keder, sıkıntı. / tāke der T.+e Far. asma, üzüm kütüğü. ; der Far. kapı. (G. 153/1)

tā kemer: tā Far. ta bağlacı. ; kemer Far. kuşak. / tāk emer: tāk Far. asma, üzüm kütüğü. ; e.-er T. emmek. (G. 1075/1)

- tā kenār: *tā* Far. ta bağlacı. ; *kenār* Far. kenar, kıyı. / tāke nār: *t.+e* Ar. asma, üzüm kütüğü. ; *nār* Ar. ateş. (G. 1083/1)
- tā kepek: *t.+e* Far. üzüm asması. ; *pek* T. pek, sağlam. / tā kepek: *tā* Far. ta bağlacı. ; *kepek* T. kepek, tahıl kabuğu. (G. 807/1)
- tā kesāda: *tā* Far. ta bağlacı. ; *k.+a* Ar. kesat, zarar. / tāke sāde T. *+e* Far. asma, üzüm kütüğü. ; *sāde* Far. sade, yalın. (G. 327/1)
- tā ki lābe: *tā ki* Far. ta ki bağlacı. ; *lābe* Far. dalkavukluk. / tā gilābe: *tā* Far. ta bağlacı. ; *gil-ābe* Far. balçık, çamur. (G. 293/1)
- tā kibār: *tā* Far. ta bağlacı. ; *kibār* Ar. büyükler, ulular. / tāk-i bār: *tāk* Far. üzüm asması. ; *bār* Far. meyve. (G. 1056/1)
- tā kiber: *tā* Far. ta bağlacı. / *kiber* Ar. büyüklük. / tāki ber: *t.+i* Far. üzüm asması. ; *ber* Far. meyve, ürün. (G. 621/1)
- tā kinde: *tā* Far. ta bağlacı. ; *k.+de* Ar. gizlenilen yer. / tākinde T. *+inde* Far. asma, üzüm kütüğü. (G. 1663/1)
- tā kīne: *tā* Far. ta bağlacı. ; *kīne* Far. kin, düşmanlık, gizli nefret. / tāki ne: *t.+i* Far. üzüm asması. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1123/1)
- tā māye: *tā* Far. ta bağlacı. ; *māye* Far. maya. / tām aya: *tām* [tāmm] Ar. tam, eksiksiz. ; *a.+a* T. ay gezegeni. (R. 444)
- tā mercān: *tā* Far. ta bağlacı. ; *mercān* Ar. mercan. / tām er cān: *tām* [tāmm] Ar. tam, eksiksiz. ; *er*[eger] Far. eğer, şayet. ; *cān* Far. can, ruh. (R. 106)
- tā mey sākī: *tā* Far. ta bağlacı. ; *mey* Far. şarap. ; *s.+ı* Ar. baldır. / tām ey sākī: *tām* [tāmm] Ar. tam, eksiksiz. ; *ey* Far. ey, ünlem. ; *sākī* Ar. meyhanede şarap dağıtan. (G. 1998/1)
- tā meyle: *tā* Far. ta bağlacı. ; *m.+e* Ar. meyil, eğilim. / tām eyle: *tām* [tāmm] Ar. tam, eksiksiz. ; *eyle-* T. eylemek, yapmak. / tā meyle: *tā* Far. ta bağlacı. ; *m.+le* Far. şarap. (R. 157)
- tā rīg: *tā* Far. ta bağlacı. ; *rīg* Far. mürekkebi kurutmada kullanılan ince kum. / tārīk: *tārīk* Far. karanlık. (G. 493/1)
- tā sesi: *tā* Far. ta bağlacı. ; *s.+i* T. ses. / tasası: *t.+sı* T. tasa, kaygı. (Kt. 182/1-2)
- tā verde: *tā* Far. ta bağlacı. ; *v.+e* Ar. gül. / yāverde gerek: *y.+de* Far. yardımcı. / hāverde: *h.+de* Far. doğu. (R. 195)
- tā zamānı: *tā* Far. ta zarfı. ; *z.+ı* Ar. zaman, vakit. / tāze Mānī: *tāze* Far. taze, yeni. ; *Mānī* Far. meşhur Çinli bir ressam. (G. 370/1)

tā zebād: *tā* Far. ta bağlacı. ; *zebād* Ar. misk yağı. / tāze bād: *tāze* Far. taze, yeni. ; *bād* Far. rüzgar, yel. (G. 1972/3)

tā zebānī: *tā* Far. ta bağlacı. ; *zebānī* Ar. zebani, cehennemde görevli melek. / tāze bānī: *tāze* Far. taze, yeni. ; *bānī* Ar. bina eden, kuran. (G. 322/1)

tā zenān: *tā* Far. ta bağlacı. ; *zenān* Far. kadınlar. / tāze nān: *tāze* Far. taze. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 418/1, G. 1968/2, G. 2041/2)

tāb: pür-*tāb* Far. çok parlak. / tāb: *tāb* Far. güç, kuvvet. (G. 1881/1)

tāba denī T. +a Far. hararet. / tā bedeni: *tā* Far. ta bağlacı. ; *b. +i* Ar. beden, gövde. (G. 1778/1)

tābān: bī-*tābān* Far. güçsüz, takatsiz. / tābān: bī-*tābān* Far. parlamayan, ışıdamayan. (G. 553/1)

tābāna: *t. +a* Far. parlayan, ışık saçan. / tā bana: *tā* Far. ta bağlacı. ; *bana* T. bana. (G. 1435/2)

tābānī: bī-*t. +i* Far. Güçsüzler, kuvvetsizler. / tābānī: meh-*tābānī* Far. Dolunay hâli. / tā bānī: *tā* Far. ta bağlacı. ; *bānī* Ar. bina yapan, kuran. (R. 119)

tābende: *tābende* Far. parlak, ışık saçan. / tā bende: *tā* Far. ta bağlacı. ; *bende* Far. bende, köle. (G. 2054/2)

tābende: *tābende* Far. parlak, ışık veren. / tā bende: *tā* Far. ta bağlacı. ; *bende* Far. kul, köle, hizmetçi. (G. 831/2)

tābendemi: *t. +mi* Far. parlak, aydınlatan. / tā ben demi: *tā* Far. ta bağlacı. ; *ben* T. ben, şahıs zamiri. ; *d. +i* Ar. kan. (Kt. 225/1-2)

tāb-ı hümmüm: *tāb* Far. hararet, sıcaklık. ; *hümmüm* Ar. dertler, gamlar. / tā bī-hümmüm: *tā* Far. ta bağlacı. ; *bī-hümmüm* Far. Ar. dertsiz, gamsız. (G. 1139/2)

tāb-ı leheb: *tāb* Far. sıcaklık, hararet. ; *leheb* Ar. alev. / tā bile hep: *tā* Far. ta bağlacı. ; *b. -e* T. bilmek. ; *hep* T. hep. (G. 51/1)

tāb-ı ‘İsāya: *tāb* Far. ışık, parlaklık. ; ‘*İ. +a* Ar. İsa peygamber. / tābi‘-i sāye: *tābi‘* Ar. tabi, bağlı, birinin veya bir şeyin ardından giden. ; *sāye* Far. gölge. (G. 1468/1)

tābım āh: *t. +ım* Far. güç, kuvvet. ; *āh* Far. inleme sesi. / tāb-ı māh: *tāb* Far. parlaklık. ; *māh* Far. ay gezegeni. (Th. 29/1)

tābım rān: pür-*t. +ımı* Ar. ateşli, hararetili. ; *rān* Far. kalça, oyluk. / tāb-ı nīrān: *tāb* Far. sıcaklık. ; *nīrān* Ar. ateşler, cehennemler. (G. 1668/1)

tābīde: *tābīde* Far. parlak. / tā bīde: *tā* Far. ta bağlacı. ; *b.+e* Far. söğüt ağacı. / te'bīde: *t.+e* Ar. sürdürme, devam ettirme. (R. 494)

tābīde: *tābīde* Far. parlamakta olan. / tā bīde: *tā* Far. ta bağlacı. ; *b.+e* Far. söğüt. (G. 481/1)

tābistān: *tābistān* Far. yaz mevsimi. / tā bostān: *tā* Far. ta bağlacı. ; *bostān* Far. bağ, bahçe. (G. 1435/1)

tābişe: *t.+e* Far. sıcaklık, hararet. / tā bişe: *tā* Far. ta bağlacı. ; *b.-e* T. pişmek eylemi. (G. 1632/1)

tāc: *tāc* Far. taç. / muhtāc: *muhtāc* Ar. muhtaç, ihtiyaç sahibi. (G. 1850/5)

tāc-ı gerden: *tāc* Ar. taç. ; *gerden* Far. boyun. / tā cigerden: *tā* Far. ta bağlacı. ; *c.+den* Far. ciğer. (G. 209/1)

tahrīr: *tahrīr* Ar. serbest bırakmak, özgürlüğüne kavuşturma. / taḥrīr: *taḥrīr* Ar. yazma, kayda geçirme. (G. 518/1)

tāke sen: *t.+e* Far. asma, üzüm kütüğü. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. / tā kesen: *tā* Far. ta bağlacı. ; *k.-en* T. kesmek. (G. 1778/3, R. 95)

tākim: *t.+im* Far. asma, üzüm kütüğü. / tā kim: *tā* Far. ta bağlacı. ; *kim* T. kim. (G. 443/1)

taḳvā desāyis: *taḳvā* Ar. dinen yasaklanmış şeylerden kaçınma. ; *desāyis* Ar. desiseler, hileler. / taḳvāda sāyis: *t.+da* Ar. dinen yasaklanmış şeylerden kaçınma. ; *sāyis* Ar. seyis, at uşağı. (G. 340/1)

tālāna: *t.+a* Far. talan, yağma. / tā lāne: *tā* Far. ta bağlacı. ; *lāne* Far. yuva, kuş yuvası. (R. 591)

tāmī nāyile: *t.+ı* [tāmm] Ar. tam, eksiksiz. ; *n.+ile* Far. ney, bilinen üflemeli çalgı. / tā mīnāyile: *tā* Far. ta bağlacı. ; *m.+yile* Far. mine işlemeli kadeh. (G. 1484/1)

tār u pūda: *tār* Far. dokumada arşak. ; *p.+a* Far. dokumada argaç. / tā rūbūde: *tā* Far. ta bağlacı. ; *rūbūde* Far. kapılmış, kendini kaptırmış. (G. 1376/1)

tār: *tār* Far. saç teli. / tār: *tār* Far. karanlık. / tār: *tār* Far. sazın teli. (R. 267)

tārāc: *tārāc* Far. yağma. / yutar ac: *y.-ar* T. yutmak. ; *ac* T. açlık. (G. 1061/1)

tārik: *tārik* Ar. terkeden, bırakan. / tārik: *tārik* Far. taç, zirve. (G. 541/1)

tasası: *t.+sı* T. tasa, kaygı. / tā sesi: *tā* Far. ta bağlacı. ; *s.+ini* T. ses. / kāsesi: *k.+si* Ar. kase, kadeh. (Nz. 50)

tāze nān: *tāze* Far. taze. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. / *tā zenān*: *tā* Far. ta bağlacı. ; *zenān* Far. kadınlar. (G. 708/4)

tāziyāne: *tāziyāne* Far. tazı gibi. / *tā ziyāne*: *tā* Far. ta bağlacı. ; *z.+a* Far. zarar, ziyan. (G. 317/1, G. 568/1)

teb āh: *pür-teb* Far. hararetle dolu. ; *āh* Far. inleme sesi. / *tebāh*: *tebāh* Far. çürük, boş. (G. 358/1)

teb sīne: *pür-teb* Far. çok hararetle, hararet dolu. ; *sīne* Far. sine, göğüs. / *tebsine*: *t.+ine* T. sakinleştirme, dindirme. (G. 1717/2)

tebşīr: *tebşīr* Ar. müjdeleme, güzel haberle sevindirme. / *teb şīr*: *teb* Far. hararet, sıcaklık. ; *şīr* Far. aslan. (R. 130)

tebyīne: *t.+e* Ar. açıklama, beyan etme. / *teb yine*: *teb* Far. hararet, sıtma. ; *yine* T. yine, tekrar. (G. 1382/1)

tefhīme: *t.+e* Ar. anlama. / *tef hīme*: *tef hīme* Far. sıcaklık, hararet. ; *hīme* Far. odun, kütük. (R. 242)

tefrīh: *tefrīh* Ar. ferahlandırma. / *tef rīh*: *tef* Far. sıcaklık, hararet. ; *rīh* Ar. rüzgar, yel. (G. 80/1, G. 814/1)

tefrīk: *tefrīk* Ar. ayırma. / *tef rīk*: *tef* Far. hararet, sıcaklık. ; *rīk* Ar. sevgilinin ağız suyu. (G. 191/1)

tefsīr: *tefsīr* Ar. yorumlama, Kur'ânı açıklama. / *tef sīr*: *tef* Far. sıcaklık, hararet. ; *sīr* Far. tok. (G. 1446/1)

Teftāzānī: *Teftāzānī* Ar. ünlü bir akait alimi. / *tef tā zānī*: *tef* Far. hararet, cehennem. ; *tā* Far. ta bağlacı. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. (R. 370)

teftīşe ferhāda: *t.+e* Ar. teftiş, kontrol. ; *f.+da* Ar. güzellik, zerafet. / *tef-tīşe* Ferhāda: *tef-tīşe* Far. kazması hararet olan. ; *F.+a* Far. Ferhad u Şirin hikayesinin erkek kahramanı. (G. 1444/1)

tehgāhī: *t.+ı* Far. boş böğür. / *tehī gāhī*: *tehī* Far. boş. ; *gāhī* Far. bazan, kimi zaman. (G. 2186/1)

tehiyyede: *t.+de* Ar. hazırlama. / *tehī yede*: *tehī* Far. boş. ; *y.+e* Ar. el. (G. 1299/1)

tek ellemesin: *tek* T. tek, yalnız. ; *e.-mesin* T. ellemek, ilişmek, karışmak. / *tegellemesin*: *t.-mesi* T. ilişdirmek, tutturmak. (Nz. 39)

teḳaddümü ne: *t.+ü* Ar. öne geçme, ön safta durma. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / *ḳad dümüne*: *serv-ḳad* [ḳadd] Far. Ar. servi boylu. ; *d.+üne* Far. kuyruk, kalça. (Mf. 46)

tek-āverde: *t.+de* Far. koşan, koşucu. / tek āverde: *tek* T. tek, yalnızca. ; *āverde* Far. elde edilmiş, ortaya konmuş. (G. 1459/1)

tekbir: *tekbir* Ar. tekbir, Allāh büyüktür anlamına gelen “Allāhu ekber” ifadesini söyleme. / tek bir söylese: *tek* T. tek, yalnız. ; *bir* T. 1 sayısı. (Mf. 113)

tekfıl: *tekfıl* Ar. kefil gösterme. / tek fıl: *tek* T. tek, yalnız. ; *fıl* Ar. fil. (R. 325, Kt. 170/1-2)

tekfir: *tekfir* Ar. kafir sayma, küfürle itham etme. / tekfir: *tekfir* Ar. örtme, gizleme. (G. 1353/6)

tekḫile: *t.+e* Ar. göze sürme çekme. / tek ḫile: *tek* T. tek, yalnız. ; *ḫile* Ar. hile, aldatma. (R. 441)

teklime: *t.+e* Ar. konuşma. / tek lime: *tek* T. tek, bir, yalnız. ; *lime* Far. parça, bölüm. (G. 1727/2)

tekne: *tekne* T. tekne, içinde hamur yoğrulan kap. / tek ne: *tek* T. tek, yalnız. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 17/1)

teksir: *teksir* Ar. kırmak. / tek sir: *tek* T. tek, yalnızca. ; *sir* Far. tok. (G. 901/1)

ten cere: *ten* Far. ten, beden. ; *c.+e* [cerr] Ar. para kazanma, çıkar sağlama. / tenecere: *tencere* T. tencere, içinde yemek pişirilen kap. (Mf. 75)

tenāhi: *tenāhi* Ar. sona gelme, nihayete erme. / ten āhi: *ten* Far. ten, beden. ; *ā.+i* Far. ah, inleme sesi. (Kt. 197/1-2)

tenāsi: *tenāsi* Ar. unutmış görünme, unutma. / ten āsi: *ten* Far. beden. ; *āsi* Ar. doktor, cerrah. (G. 1473/1)

tenāvüm: *tenāvüm* Ar. uyur gibi yapan. / ten avum: *sebük-ten* Far. hafif tenli, zayıf. ; *a.+um* T. av. (Kt. 163/1-2)

tenbākūda: *t.+da* Far. nargile ile içilen bir tütün. / ten bāk oda: *ten* Far. ten, beden. ; *bāk* Far. korku. ; *o.+a* T. od, ateş. (R. 551)

tenbākūda: *t.+da* Far. nargile ile içilen bir tütün. / ten-bāk öde: *ten-bāk* Far. can korkusu. ; *o.+a* T. od, ateş. (R. 552)

tenbeli: *t.+i* Far. tenbel, üşengeç. / ten belī: *ten* Far. ten, beden. ; *belī* [belā] Far. < Ar. evet anlamında cevap sözcüğü. (G. 1894/2, G. 2187/1)

tenbelit: *tenbelit* Far. yük, bir defada hayvana yüklenebilecek oranda yük. / tenbel it: *tenbel* Far. üşengeç, tenbel. ; *it* T. it, köpek. (G. 1303/1)

tenbīhime: *t.+ime* Ar. tenbih, uyarı. / ten bī-hīme: *ten* Far. ten, beden. ; *bī-hīme* Far. odunsuz, kütüksüz. (R. 513)

ten-fersāda: *t.+da* Far. bedeni mahveden, zayıf bırakan. / ten fer-sāde: *ten* Far. ten, beden. ; *fer-sāde* Far. güçsüz, takatsiz. (R. 565)

teng am: *teng* Far. dar. ; *am* T. kadın cinsel organı. / ten kām: *ten* Far. ten, beden. ; *kām* Far. kam, murat, arzuladığını elde etme. (G. 875/5)

tenhāladır: *t.-dır* T. < Far. tenhalamak, arındırmak, boşaltmak. / ten hāledir: *ten* Far. ten, beden. ; *h.+dır* Ar. ay veya güneş etrafında oluşan ışık çemberi. (G. 389/1)

tenkîr: *tenkîr* Ar. gizleme, saklama. / ten kîr: *ten* Far. beden. ; *kîr* Far. erkeklik uzvu. (G. 1661/1)

tenkîs: *tenkîs* Ar. başağı etme, boşaltma. / ten kîs: *ten* Far. ten, beden. ; *kîs* Ar. kese, para torbası. (G. 2155/1)

tenkîse: *t.+e* Ar. boşaltma, başaşağı etme. / ten kîse: *ten* Far. ten, beden. ; *kîse* Ar. para kesesi. (R. 285)

ten-nûr: *ten-nûr* Far. Ar. nurlanmış, bedeni nurlanmış. / tennûr: *tennûr* Ar. fırın, tandır. (G. 659/2)

tennûre: *tennûre* Ar. Mevlevî dervişlerinin ayin esnasında giydikleri eteklik. / ten nûra: *ten* Far. ten, beden. ; *n+a* Ar. nur, ışık, parlaklık. (G. 1491/1)

tensîk: *tensîk* Ar. dindarlık. / ten sik: nerm-*ten* Far. yumuşak tenli. ; *sik* T. erkeklik organı. (R. 611)

tenvîre: *t.+e* Ar. aydınlatma. / ten vîre: *ten* Far. ten, beden. ; *v.-e* T. vermek. (R. 510)

tenzîl: *tenzîl* Ar. indirme. / ten zîl: *ten* Far. ten, beden. ; *zîl* Far. zil. (G. 1836/1)

te'sîrini māh: *t.+ini* Ar. tesir, etki. ; *māh* Far. ay gezegeni. / te'sîr-i nîm āh: *te'sîr* Ar. tesir, etki. ; *nîm* Far. yarım, bütünün yarısı. ; *āh* Far. inilti sesi. (G. 1381/1)

ter ayağı: *ter* Far. yeni, nazik. ; *a.+ı* T. ayak. / tere yağı: *tere yağı* T. tereyağı. (G. 1902/1)

ter fîh: *ter* Far. taze, ıslak. ; *fîh* Ar. içinde, bulunma hâl eki. / terfîh: *terfîh* Ar. refah verme, rahat etmesini sağlama. (G. 1225/1)

ter güle: *ter* Far. yeni, taze. ; *g.+e* Far. gül. / terk ile: *terk* Ar. terk, bırakma, ayrılma. ; *ile* T. ile bağlacı. (G. 1720/3)

ter hîle: ber-*ter* Far. ıslaklığa, gözyaşına. ; *hîle* Ar. hile, kötü oyun. / terhîle: *t.+e* Ar. bir yerden başka bir yere naklettirme, göçe zorlama. (G. 1458/1)

ter k'edeyiz: *ter* Far. ıslak. ; *k'* [ki] Far. ki bağlacı. ; *e.-eyiz* T. etmek, yapmak. / terk edeyiz: *terk* T. terketme, bırakma. ; *e.-eyiz* T. etmek, yapmak. (G. 715/1)

ter kıma: *ter* Far. taze. ; *kıma* T. kıyma, ince ince doğranmış et. / terķime: *t.+e* Ar. yazmak, kaydetmek. (G. 1727/1)

ter kisinde: *ter* Far. taze, yeni. ; *k.+inde* Ar. kese, torba. / terkisinde: *t.+sinde* T. terki, at eğerinin arka kısmına bağlanan şey. (G. 1438/2)

ter sâde mi: gül-i *ter* Far. taze gül. ; *sâde* Far. sade, yalın, temiz. ; *mi* T. mi, soru eki. / Tersâ demi: *Tersâ* Ar. Hristiyan. ; *d.+i* Ar. kan. (R. 320)

ter sâde: *ter* Far. ıslak, nemli. ; *sâde* Far. sade, yalın. / Tersâda: *T.+da* Far. Hristiyan. (G. 1301/1)

terâcim: *terâcim* Ar. tercümeler, yabancı bir dilden aktarmalar. / ter acım: *ter* Far. taze. ; *a.+ım* T. açlık. (Kt. 164/1-2)

terâmî: *terâmî* Ar. ok atma. / terâ mı: *terâ* Far. duvar, engel. ; *mî* T. mı, soru eki. (G. 576/1)

terâş: *terâş* Far. tıraş. / ter aş: *ter* Far. yeni, taze. ; *aş* T. pişirilerek hazırlanan yemek. (G. 726/1)

terâzû: *terâzû* Far. terazi, ölçü aleti. / ter azu: *ter* Far. taze. ; *azu* T. azı, azı dişi. (G. 1618/2, R. 583)

ter-dîde: *ter-dîde* Far. ıslanmış, ağlamış. / terdîde: *t.+e* Ar. püskütme, uzaklaştırma. (G. 1261/1)

terencîde: *t.+de* Far. turuncu renkte. / terin câde: *t.+in* Far. taze, ıslak. ; *c.+e* Ar. boyun. (G. 1330/1)

terhâne: *terhâne* Far. tarhana, bir çorba çeşidi. / ter hâne: nân-ı *ter* Far. taze ekmek. ; *hâne* Far. ev, yuva. (R. 546)

terke şu kında: *t.+e* Ar. terk, bırakma. ; *şu* T. şu, işaret sıfatı. ; *k.+da* T. kın, kılıf. / terkeş okinda: *terkeş* Far. ok kabı. ; *o.+ında* T. ok. (G. 1744/1)

terkeş-i kâr: *terkeş* Far. ok kabı, okluk. ; *kâr* Far. iş. / terk-i şikâr: *terk* Ar. terketme, bırakma. ; *şikâr* Far. av, avlama. (G. 657/1)

terk-i bâb: *terk* Ar. terketme, bırakma. ; *bâb* Ar. kapı. / ter-kebâb: *ter-kebâb* Far. Ar. taze kebab. (G. 45/1)

terk-i bâb: *terk* Ar. terketme. ; *bâb* Ar. kapı. / ter kebâb: *ter* Far. taze. ; *kebâb* Ar. kebab, ateşte veya tava pişirilmiş et. (G. 1035/1)

terk-i diyâr: *terk* Ar. terketme, bırakma. ; *diyâr* Ar. memleket, yurt. / terk idi yâr: *terk* Ar. terketme, bırakma. ; *i-di* T. imek. ; *yâr* Far. sevgili. (G. 936/1)

terkibi: *t.+i* Ar. terkip, bileşim. / ter gibi: *ter* Far. taze, nemli. ; *gibi* T. gibi, benzetme edatı. (R. 324)

terkibiz: *t.+iz* Ar. terkip, karışım. / terki biz: *t.+i* Ar. terk, bırakma, vazgeçme. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. (R. 253)

terkim: *t.+im* Ar. terk etme, bırakma. / terkim: *t.+m* T. terki, eğerin arkasına bağlanan şey. (G. 1432/2)

terkisin: *t.+sin* Ar. bir şeyden geride kalan, kalıntı. / terk isin: *terk* Ar. terk, bırakma. ; *i.+in* T. is, duman izi. / ter kisin: *ter* Far. ıslak, nemli. ; *k.+in* Ar. kese, torba. (R. 596)

ter'îd: *ter'îd* Ar. şarkı söyleme. / ter 'îd: *ter* Far. taze. ; 'îd Ar. bayram. (G. 331/1)

ters ana: *ters* T. ters, zıt. ; *ana* T. anne. / Tersā ne: *Tersā* Far. Hristiyan. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / tersāne: *tersāne* [ters-ḥāne] Far. gemi yapım yeri. (G. 1117/1-2)

ters: *ters* T. zıt, aykırı, uzak. / ters: *ters* Far. korku. (R. 383)

Tersāniñ: *T.+niñ* Far. Hristiyan. / tersāniñ: *t.+niñ* Far. korkan, korkak. (G. 826/3)

tersāniñ: *t.+niñ* Far. korkan. / Tersāniñ: *t.+niñ* Far. Hristiyan. / ters anın: *ters* T. ters, zıt. ; *aniñ* T. onun. (R. 563)

Tersāya: *T.+ya* Far. Hristiyan. / ter-sāye: *ter-sāye* Far. serin gölgesi. (G. 1771/3)

tersende: *tersende* Far. korkmuş. / ter sende: *ter* Far. ıslak, nemli, taze. ; *s.+de* T. sen, şahıs zamiri. (G. 1503/1)

tertib : *tertib* Ar. ıslatma, nemlendirme. / ter tib: *ter* Far. ıslak, nemli. ; *tib* Ar. güzel koku. (G. 489/1)

tesbihe sed: *t.+e* Ar. tesbih, zikir. ; *sed* [sedd] Ar. set, engel. / ḥased: *ḥased* Ar. haset, kıskançlık. (G. 916/1)

tevbe-kār: *tevbe-kār* Ar. Far. tevbekar, tevbe eden. / tevbe kār: *tevbe* Ar. tevbe, bir şeyden vazgeçmeye karar verme. ; *kār* et- Far. etki, tesir. (G. 741/2)

tev'emān: *tev'emān* Ar. ikizler. / tev emān: *tev* Far. sıcaklık, hararet. ; *emān* Ar. güven, huzur. (G. 440/1)

tezvire: *t.+e* Ar. riya, gösteriş. / tez vire: *tez* [tiz] T. < Far. tez, erken, süratli. ; *v.-e* T. vermek. (Kt. 60/1-2)

tigimde: *t.+imde* Far. kılıç. / zātı gımda: *z.+ı* Ar. zat, kendi. ; *g.+a* Ar. kın, kışf. (G. 1413/1)

tîre hâne: *tîre* Far. karanlık. ; *hâne* Far. ev. / *reḥā* ne: *reḥā* Ar. genişlik, ferahlık, bolluk. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 568/3)

tîre: *tîre* Far. karanlık. / tîre: *t.+e* Far. ok. (G. 12/1)

tîre-rûzî: *tîre-rûzî* Far. rızık ve azığı karanlık olan. / tîre rûzî: *t.+e* Far. ok. ; *rûzî* Far. rızık. (G. 391/1)

toḥm-ı nāsik: *toḥm* Far. tohum. ; *nāsik* Ar. kendini Allah'a ibadet etmeye veren. / taḥmînā sik: *taḥmînā* Ar. tahminen. ; *sik* T. erkeklik organı. (G. 2039/1)

tūğında: *t.+ımda* Far. tuğ. / tu ğında: *tu* T. yazıklar olsun anlamında bir ünlem. ; *ğ.+a* Ar. kın, kılıç kılıfı. (Kt. 91/1-2)

Türkî bulunur: *Türkî* Far. < T. Türkçe. ; *b.-ur* T. bulunmak, mevcut olmak. / terkîb olunur: *terkîb* Ar. terkip, birleşim. ; *o.-unur* T. olmak. / meger ki bulunur: *meger* Far. meğer, olsa olsa. ; *ki* Far. ki bağlacı. ; *b.-ur* T. bulunmak, mevcut olmak. (R. 331)

ṭāmi' se ḥūr: *ṭ.+se* Ar. tamahkar, aşırı düşkün. ; *ḥūr* Ar. huri, cennet güzeli. / ḳāni' saḥūr: *ḳāni'* Ar. kanaatkar. ; *saḥūr* Ar. yeme ve içmenin bırakılıp oruca başlandığı vakit. (G. 1687/1)

ṭārî: *ṭārî* Ar. ansızın ortaya çıkan. / ṭarî: *ṭarî* T. dari. (G. 1973/2)

ṭarîḳān: *ṭarîḳān* Ar. Far. yollar. / ṭarî ḳan: *ṭarî* Ar. taze. ; *ḳan* T. kan. (G. 2173/1)

ṭaşa kār: *ṭ.+a* T. taş, kaya. ; *kār* et- T. < Far. etki etmek, tesir etmek. / tā ṣikār: *tā* Far. ta bağlacı. ; *ṣikār* Far. av. (G. 1715/1)

ṭaşa: *ṭ.+a* T. taş, kaya. / ṭaşa: *ṭ.-a* T. taşmak. (G. 1533/1)

ṭaşağ: *ṭaşağ* [ṭaşağ] T. taşak, erkeklik yumurtası. / ṭaş ağ: *ṭaş* T. taş. ; *ağ* T. ağ, temiz. (Mf. 60)

ṭaşa: *ṭ.+sa* T. taş, kaya. / ṭaşa: *ṭ.-sa* T. taşmak. (R. 86)

ṭay yār: *ṭay* [ṭayy] Ar. toplama, dürme. ; *yār* Far. sevgili. / ṭayyār: *ṭayyār* Ar. uçan. (G. 2030/3)

ṭay: *ṭay* Ar. dürmek, toplamak. / Ṭay: *Ṭay* Ar. bir Arap kabilesi. (G. 1345/5)

ṭok: *ṭok* T. tok. / ṭavḳ: *ṭavḳ* Ar. daire, çember. (Ks. 1/53)

ṭokına: *ṭ.-a* T. dokunmak. ; ṭokına: *ṭ.+ına* T. tok. / ṭavḳına: *ṭ.+ına* Ar. boyunduruk, boyna geçirilen halka. (R. 183)

ṭutişa: *ṭ.-a* T. tutuşmak, birbirine girmek, başlamak. / ṭutişa: *ṭ.-a* T. tutuşmak, alev almak. / ṭut işe: *ṭut-* T. tutmak. ; *i.+e* T. iş, uğraşı. (R. 406)

tutsakı: *t.+ı* T. tutsak, mahkum. / *tut sākī*: *tut-* T. tutmak. ; *sākī* Ar. meyhanede şarap dağıtan. (G. 1999/1)

uçkurda: *u.+da* T. uçkur. / *üç* kurda: *üç* T. 3 sayısı. ; *k.+a* T. kurt. (G. 1647/1)

‘ūd: ‘ūd Ar. bir müzik aleti. / ‘ūd: ‘ūd Ar. Hindistan’da yetişen ve güzel kokusundan yararlanılan bir ağaç. (G. 1376/5)

ulaşasın: *u.-asın* T. ulaşmak. / *o lāşesin*: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *lāşe* Far. leş. (Ks. 180)

‘ulūma t̄alib: ‘*u.+a* Ar. ilimler, bilimler. ; *t̄alib* Ar. talip, istekli. / ‘ulū-meṭālīb: ‘*ulū-meṭālīb* Ar. talepleri yüksek olan. (G. 241/1)

umar kad: *u.-ar* T. ummak, temenni etmek. ; *kad* [kadd] Ar. boy, endam. / *o merkad*: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *merkad* Ar. kabir, türbe, Hz. Peygamberin kabri. (G. 861/2)

umar: *u.-ar* T. ummak. / *o mār*: *o* T. o, işaret zamiri. ; *mār* Far. yılan. (G. 1072/1)

umma denī: *u.-ma* T. ummak. ; *denī* Ar. alçak, kötü tabiatlı. / *um Medenī*: *um-* T. ummak. ; *Medenī* Ar. Medineli, şehirli, görgülü. (Nz. 40)

Urfası: *U.+sı* T. Şanlıurfa ili. / *ur fāsı*: *ur-* T. vurmak. ; *f.+ı* Far. balta. (G. 2078/3)

utandır: *u.-a* T. utandırmak. / *o tandıra*: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *t.+a* T. tandır. (G. 1526/1)

uy gunyede: *uy-* T. uymak, tabi olmak. ; *g.+de* Ar. zenginlik. / *uygun yede*: *uygun* T. uygun, münasip. ; *y.+e* Ar. el. (Kt. 131/1-2)

uy mesīr: *uy-* T. uymak. ; *mesīr* Ar. gezilecek yer. / *uyma sīr*: *u.-ma* T. uymak. ; *sīr* Far. tok. (G. 1235/1)

uyandır: *u.+dır* T. uyan, tabi olan. / *uyandır*: *uyandır-* T. uyandırmak. (G. 199/2)

uyanık: *u.-ık* T. uyanmak. / *o yanık*: *o* T. o, işaret zamiri. ; *y.-ık* T. yanmak. (G. 316/1, Th. 8/1)

uyanmaz: *u.-maz* T. uyanmak. / *o yanmaz*: *o* T. o, işaret zamiri. ; *y.-maz* T. yanmak. (G. 678/1)

uyanmışdır: *u.-mışdır* T. uyanmak. / *o yanmışdır*: *o* T. o, işaret zamiri. ; *y.-mışdır* T. yanmak. (G. 282/1)

uyar: *uyar-* T. uyarmak, uyandırmak. / *oyar*: *o.-ar* T. oymak, deşmek. / *o yār*: *o* T. o, işaret sıfatı. ; *yār* Far. sevgili. (Nz. 48)

uyarmada: *u.-mada* T. uyarmak. / *o yarmada*: *o* T. o, şahıs zamiri. ; *y.-mada* T. yarmak. (G. 1380/1)

- uyḡu: *uyḡu* T. uyku. / uy ḡu: *uy-* T. uymak. ; *ḡū* Far. huy, tabiat, mizaç. (G. 1618/1)
- üçer üçer: *üçer* T. üçer, her defasında üç tane. / uçar uçar: *u.-ar* T. uçmak. (G. 235/1)
- üftāde: *üftāde* Far. düşmüş, düşkün, âşık. / iftāda: *i.+da* Ar. fetva verme. (G. 1320/5)
- üftān: *üftān* Far. noksanlıklar, eksiklikler. / üftān: *üftān* Far. düşen. (G. 824/1)
- ügeyik: *ügeyik* T. güvercine benzer bir kuş. / o geyik: *o* T. o, işaret zamiri. ; *geyik* T. geyik, ceylan. (Mf. 116)
- ülke mālina: *ülke* T. ülke, memleket. ; *m.+ina* Ar. mal, varlık. / ol kemāline: *ol* T. o, işaret sıfatı. ; *k.+ine* Ar. kemal, noksansızlık. (G. 1762/1)
- ülkesi: *ü.+si* T. ülke, yurt. / ol kesi: *ol* T. o, işaret sıfatı. ; *k.+i* Far. kişi. (G. 2161/1)
- ümenā: *ümenā* Ar. emin ve güvenilir olanlar. / ümenā: *ümenā* Ar. emanet sahipleri. (R. 169)
- ümenā: *ümenā* Ar. emin, güvenilir olanlar. / üm ana: *üm* [ümm] Ar. anne. ; *ana* T. anne. (Kt. 10/1-2)
- ümerā: *ümerā* Ar. emirler, yöneticiler. / üm ara: *üm* Ar. anne. ; *ara* T. ara, iki şeyin ortası. (G. 1556/1)
- ümme tehādī: *ü.+e* Ar. anne. ; *tehādī* Ar. hediyeleşme. / ümmete hādī: *ü.+e* Ar. ümmet, geniş topluluk. ; *hādī* Ar. yol gösteren, hedefe ulaştıran. (G. 2072/1)
- ümmīde henī: *ü.+e* Far. ümit. ; *henī* Ar. kolayca elde edilen şey. / ümmī deheni: *ümmī* Ar. anasından doğduğu gibi olan, okuma yazma bilmeyen. ; *d.+i* Far. ağız. (G. 335/1)
- ümmīde: *ü.+e* Far. umut, umma. / ümmīde: *ü.+de* Ar. okuma yazma bilmeyen. (G. 1515/1)
- üstād: *üstād* Far. üstat, hoca. / üst ad: *üst* T. üst, yüksek. ; *ad* T. ad, ün. (G. 1976/1)
- vā: *vā* Ar. vah, eyvah. / vā: *vā* Far. açık. (G. 2/27)
- vā-dīde: *vā-dīde* Far. iyi ve açık gören. / vādīde: *v.+de* Ar. vadi. (G. 1178/1)
- vā-himem: *vā-himem* Ar. himmetleri, gayretleri açık ve görünür olan. / vāhimem: *v.+m* T. vehim, şüphe. (G. 285/1)
- var unuñ: *var* T. var, mevcut. ; *u.+uñ* T. un, öğütölmüş tahıl. / vā-rūnuñ: *v.+nuñ* Far. ters, aksi. (G. 848/2)
- vara: *v.+a* T. varlık, zenginlik. / vara: *v.-a* T. varmak. (G. 1312/2)

vā-rehī zānī: *vā-rehī* Far. kurtulma, kurtuluş. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. / vara hīzānī: *v.-a* T. varmak, ulaşmak. ; *h.-ı* Far. kötü yola düşmüş oğlanlar, ipneler. (G. 1889/1)

varış: *varış* T. varmak. / var iş: *var* T. var, mevcut. ; *iş* T. iş, maharet. (G. 743/2)

vāridi: *v.+i* Ar. gelen. / var idi: *var* T. var, mevcut. ; *i-di* T. imek eylemi. (G. 1848/2)

vāye: *vāye* Far. nasip, kısmet. / dāye: *dāye* Far. sütnine, dadı. (G. 670/2)

vāyeyi termīm eyle: *bī-v.+yi* Far. nasipsiz, kısmetsiz. ; *termīm* Ar. tamir etme, onarma. ; *eyle-* T. eylemek, yapmak. / vāye yiter mi meyle: *vāye* Far. nasip, kısmet. ; *y.-er* T. yitmek, ulaşmak. ; *mi* T. mi, soru eki. ; *m.+le* Far. şarap. (R. 118)

ve sâ'il: *ve* Ar. ve, atıf vavı. ; *sâ'il* Ar. dilenen, isteyen. / vesâ'il: *vesâ'il* Ar. vesileler, sebepler. (G. 239/1)

vebālī: *v.+lı* Ar. veba hastalığı. / vebālī: *v.+i* Ar. vebal, günah. (G. 2056/1, Mf. 21)

vefā kadem: *vefā* Ar. vefa. ; *kadem* Ar. ayak. / fāka dem: *fāka* Ar. fakirlik, yoksulluk. ; *dem* Far. nefes, soluk. (G. 1959/1)

Vefāyī: *Vefāyī* Ar. Şeyh Ebu Bekr-i Vefāyī. / vefāyī: *v.+yı* Ar. vefa, sadakat. (G. 2084/1)

velā'-i nās: *velā* Ar. sahiplik, sahip olma. ; *nās* Ar. insanlar, halk. / ve lā-înās: *ve* Ar. ve, atıf harfî. ; *lā-înās* Ar. ünsiyetsizlik, yabancılık, ürkme. (Ks. 2/1)

velīde: *v.+e* Ar. bebek, yeni doğmuş çocuk. / velīde: *v.+de* Ar. veli, dost, ermiş kişi. (G. 1451/1)

velīmeleriz: *v.+leriz* Ar. düğün veya başka bir sebeple verilen toplu yemek davet. / velī meleriz: *velī* Ar. fakat. ; *m.-riz* T. melemek, kuzu sesi çıkarmak. (G. 646/1)

velimeye: *v.+ye* Ar. düğün ziyafeti. / velī meye: *velī* Ar. fakat, ancak. ; *m.+e* Far. mey, şarap. (G. 1385/1)

verā: *verā* Ar. âlem, kainat, halk. / verā: *verā* Ar. geri, arka. (G. 1305/1)

Verdise: İbn *V.+se* Ebü'l-hâris İsâ b. Verdân el Medenî (öl. 160/777) adlı bir kıraat alimi. / verdise: *v.-dise* T. vermek. (G. 1328/1)

verme meyi: *v.-me* T. vermek. ; *m.+i* Far. şarap. / ver memeyi: *ver-* T. vermek. ; *m.+yi* T. meme. / vermemeyi: *v.-memeyi* T. vermek. (R. 110)

verme yedine: *v.-me* T. vermek eylemi. ; *y.+ine* Ar. el. / vermeye dîne: *v.-meye* T. vermek eylemi. ; *d.+e* Ar. din. (G. 1645/1)

verme zāda: *v.-me* T. vermek. ; *z.+a* Ar. azık, gıda. / ver mezāda: *ver-* T. vermek. ; *m.+a* Ar. arttırma yöntemiyle yapılan satış, sokaklarda yapılan satış. (G. 1337/1)

vermesine: *v.+sine* T. vermek eylemi. / verme sīne: *v.-me* T. vermek. ; *sīne* Far. göğüs, gönül. (Kt. 220/1-2)

vezīr: *vezīr* Ar. vezir. / ve zīr: *ve* Ar. ve bağlacı. ; *zīr* Far. aşağı, alt, alçak. (G. 966/2)

vīrāne: *vīrāne* Far. viran, yıkık olan. / vir ana: *vir-* T. vermek. ; *ana* T. anne. (R. 589)

vuzūḥa mā'il: *v.+a* Ar. açık, anlaşılr, aşkar. ; *mā'il* Ar. meyilli, eğilimli. / vuzū ḥamā'il: *vuzū* Ar. abdest alma. ; *ḥamā'il* Ar. muskalar. (G. 596/1)

vülāt: *vülāt* Ar. valiler. / vū Lāt: *vū* Ar. ve bağlacının şiirdeki okunuşu. ; *Lāt* Ar. İslām öncesi Mekkeli putperestlerin putlarından biri. (G. 1462/1)

yā daḳāyık: *yā* Far. veya. ; *daḳāyık* Ar. anlaşılması güç ve dikkat isteyen şeyler. / deryāda ḳayık: *d.+da* Far. derya, deniz. ; *ḳayık* T. kayık. (G. 386/2)

yā dānī: *yā* Ar. ey ünlemi. ; *dānī* Ar. alçak, kötü karakterli. / yād anı: *yād* Far. hatırlama. ; *anı* T. onu. / yā dānī: *yā* Far. veya. ; *dānī* Ar. yakın. (R. 290)

yā dede: *yā* Ar. ey ünlemi. ; *dede* T. dede. / yada da: *y.+a* T. yabancı. ; *da* T. de, da bağlacı. (G. 1411/1)

yā dimā: *yā* Far. veya anlamı taşır. ; *dimā* Ar. kanlar. / yād-ı mā: *yād* Far. hatırlama. ; *mā* Ar. su. (G. 1351/1)

yā dişini: *yā* Far. veya. ; *d.+ini* T. diş. / yad işini: *yad* T. yabancı. ; *i.+ini* T. iş, uğraşı. (R. 283)

yā dīvāne: *yā* Ar. ey ünlemi. ; *dīvāne* Far. divane, şaşkın. / yā dīvāna: *yā* Far. veya. ; *d.+a* Ar. divan, makam, yargılanma yeri. (R. 469)

yā ḳanı: *yā* Ar. ey ünlemi. ; *ḳanı* T. hani, nerede. / yaḳanı: *y.+anı* T. yakmak. / yā ḳanı: *yā* Far. veya. ; *ḳ.+ı* T. kan. (R. 269)

yā ḳūt-ı behrem anı: *yā* T. < Far. tereddüt bildiren bir ünlem. ; ḳūt Ar. azık. ; *b.+m* Far. pay, hisse. ; *anı* T. onu. / yāḳūt-ı behremānī: *yāḳūt-ı behremānī* Ar. Far. bir nevi kırmızı yakut. (G. 2017/3)

yā nān: *yā* Far. veya. ; *nān* Far. ekmek. / yanan: *y.-an* T. yanmak. (G. 2139/2)

yā nemi: *yā* Far. veya. ; *n.+i* Far. gözyaşı. / yana mı: *y.-a* T. yanmak. ; *mi* T. mi, soru eki. (Kt. 210/1-2)

yā Rabız: *yā* Ar. ey ünlemi. ; *R.+ız* [Rabb] Ar. Tanrı, Allah. / yāre biz: *y.+e* Far. sevgili. ; *biz* T. biz, şahıs zamiri. (G. 676/1)

yā Rabī nādīr: *yā Rābī* Ar. ey Rabbim, ey Tanrım anlamında bir dua ifadesi. ; *nādīr* Ar. nadir, ender bulunan. / *yāre bīnādīr*: *y.+e* Far. sevgili. ; *b.+dır* Far. gören. (Ks. 6/1)

yā ribāda: *yā* Far. veya. ; *r.+da* Ar. riba, faiz. / *yār-i bāde*: *yār* Far. dost. ; *bāde* Far. şarap. (G. 566/2)

yā semen: *yā* Far. veya. ; *semen* Ar. şişman. / *yāsemen*: *yāsemen* Far. yasemin çiçeği. (G. 1022/1)

yā şeker: *yā* Far. veya. ; *şeker* Far. şeker. / *yaş eker*: *yaş* T. gözyaşı. ; *e.-er* T. ekmek, toprağa herhangi bir şey ekmek. (G. 500/3)

yā yok: *yā* Far. veya. , *yok* T. yok. / *yay ok*: *yay* T. yay. ; *ok* T. ok. (G. 433/1)

yā zinde: *yā* Far. veya. ; *zinde* Far. diri, hayatta olan. / *yazında*: *y.+ında* T. yaz mevsimi. (R. 31)

yāb ise: *çāre-yāb* Far. çare bulan. ; *ise* T. ise. / *yābise*: *y.+e* Ar. kuru, sert. (Kt. 160/1-2)

yābān: neş'e-yābān Ar. Far. neşe bulanlar. / *beyābān*: *beyābān* Far. çöl. (G. 2038/2)

yābende mi: *rızā-yābende* Ar. Far. rıza bulan, onay bulan. ; *mi* T. mi, soru eki. / *yā bendemi*: *yā* Far. veya. ; *b.+mi* Far. bende, köle. (G. 2054/3)

yābı devām: *şafā-y.+ı* Ar. neşeyi bulan. ; *devām* Ar. devam, süreklilik. / *yā bī-devām*: *yā* Far. veya. ; *bī-devām* Far. Ar. devam etmeyen, kesilen. (G. 385/1)

yad eline: *yad* T. yabancı. ; *e.+ine* T. el. / *yā deline*: *yā* Far. veya. ; *d.-ine* T. delmek. (R. 184)

yād: *yād* Far. hatır, hatırlama. / *yad*: *yad* T. yabancı. (G. 1337/5)

yāda girmedi: *y.+a* Far. yad, hatırlama, gönül. ; *g.-medi* T. girmek. / *yad egirmedi*: *yād* T. yad, yabancı. ; *e.-medi* T. ip eğirmek, pamuk veya yünü ip hâline getirmek. (G. 2162/2)

yādgār: *yādgār* Far. hatıra, anı. / *yādgār*: *yādgār* T. < Far. mecazen sevgili. (G. 102/9)

yād-ı gerden: *yād* Far. hatırlama. ; *gerden* Far. boyun. / *yā diğerden*: *yā* Far. veya. ; *d.+den* Far. diğer, öteki. (R. 129)

yād-ı meye: *yād* Ar. hatırlama, anma. ; *m.+e* Far. şarap. / *yā dimeye*: *yā* Far. veya. ; *d.-meye* T. demek, söylemek. (R. 339)

yādı ne: *y.+ı* Far. anma, hatırlama. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / *yā dīne*: *yā* Far. veya. ; *d.+e* Ar. din. (G. 296/2)

yād-ı yār: *yād* Far. anma, hatırlama. ; *yār* Far. sevgili. / *yā* diyār: *yā* Far. veya. ; *diyār* Ar. yurt, memleket. (G. 1063/2)

yādıma seg: *y. +ıma* Far. yad, hatır, hatırlama. ; *seg* Far. köpek. / *yā* dimesek: *yā* Far. veya. ; *d.-mesek* T. demek, söylemek. (R. 114)

yādide: *y. +de* Far. yadetme, anma. / *yā* dide: *yā* Far. veya. ; *dide* Far. göz. (R. 456)

yāfte: *yāfte* Far. yafta, etiket. / *yāfte*: sa'adet-ne-*yāfte* Far. saadet bulmayan, saadet bulmamış. (G. 1350/1)

yağa: *y. +a* T. yağ. / *yağa*: *y. -a* T. yağmak. (G. 1711/3)

yağma: *yağma* T. yağma, talan. / *yağ mā*: *yağ* T. yağ. ; *mā* Ar. su. (R. 173)

yaşam: *y. +m* T. yaka, elbisenin boyun kısmı. / *yaşam*: *y. -am* T. yakmak. (G. 952/1)

yaşam: *y. -am* T. yakmak. / *yaşam*: *y. +m* T. yaka. (G. 2070/3)

yaşar: *y. -ar* T. kına yakmak, boyamak. / *yaşar*: *y. +ar* T. yakmak. (G. 366/1)

yaşar: *y. -ar* T. yakmak. / *yaşar*: *y. -ar* T. kına yakmak, boyamak. (Mf. 33)

yaşısa: *y. -a* T. yakışmak. / *yā* kışa: *yā* Far. karşıtlıklardan her biri için kullanılır. ; *k. +a* T. kış mevsimi. (G. 1288/3)

yaşışıklı: *yaşışıklı* T. yakışıklı. / *yağ* ışıklı: *yağ* T. yakmak, tutuşturmak. ; *ışıklı* T. ışıklı, parlak. (G. 499/1)

yaşin: *yaşin* Ar. yakın, kesin bilgi. / *yaşin*: *yaşin* T. yakın. (G. 495/3)

yamalı: *y. +ı* T. yama. / *yā* mālī: *yā* Far. veya. ; *m. +ı* Ar. mal, varlık. (R. 486)

yana: *y. -a* T. yanmak. / *yana*: *y. +a* T. yan, taraf. (G. 1258/1)

yanan: *y. -an* T. yanmak. / *yā* nān: *yā* Far. veya. ; *nān* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 692/1)

yanınca yer: *y. +ınca* T. yan, kenar. ; *yer* T. yer, mekan. / *yanınca yer*: *y. -ınca* T. yanmak. ; *y. -r* T. yemek, gıdalanmak. (Nz. 19)

yā'-i: *yā'* Ar. ey ünlemi. / *yayı*: *y. +ı* T. yay. (G. 1868/3)

yap rāğ: *yap* T. yapmak. ; *rāğ* Far. dağ eteğindeki yeşillik, bahçe. / *yaprağ*: *yaprağ* [yaprak] T. yaprak. (G. 1867/1)

yār atmışdır: *yār* Far. sevgili. ; *a.-mışdır* T. atmak. / *yaratmışdır*: *y. -mışdır* T. yaratmak, yoktan varetmek. (G. 472/1)

yar: *yar* T. yar, uçurum. / *yār*: *yār* Far. sevgili. (G. 304/5)

yārā: *yārā* Far. ey sevgili anlamında ünlem. / *yārā: yārā* Far. güç, kuvvet. (G. 23/2)

Yaradan bilmez: *Yaradan* T. yaratıcı, Tanrı. ; *b.-mez* T. bilmek, haberdar olmak. / yaradan bilmez: *y.+dan* T. yara. ; *b.-mez* T. kabul etmek, öyle saymak. (G. 717/1)

yaradan yāre: *y.+dan* T. yara. ; *y.+e* Far. sevgili. / yāreden yara: *y.+den* Far. cesaret, yüreklilik. ; *yara* Far. yara. (G. 1764/1)

yaradan: *y.+dan* T. yara. / Yaradan: *Yaradan* T. yaratıcı, Tanrı. (G. 1037/1)

yaradıla: *y.-ıla* T. yaratmak. / yara dile: *yara* T. yara, bere. ; *d.+e* Far. gönül. / yāre dile: *y.+e* Far. sevgili. ; *d.+e* Far. gönül. (R. 488)

yaralıla: *y.+la* T. yaralı. / yār elile: *yār* Far. sevgili. ; *e.+ile* T. el. (G. 595/2)

yaramazdı: *y.+dı* T. yaramaz, haylaz. / yaram azdı: *y.+m* T. yara. ; *a.-dı* T. azmak, haddinden fazla artmak. ; yaramazdı: *y.-amazdı* T. yarmak, parçalamak. (G. 2047/1-2)

yaramı n'eyler: *y.+mı* T. yara. ; *n'* [ne] ne T. ne, soru zamiri. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / yār emîn eyler: *yār* Far. sevgili. ; *emîn* Ar. güvende olan. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 161/2)

yārānda: *y.+da* Far. yaran, dostlar. / yā rānde: *yā* Far. veya. ; *rānde* Far. sürülmüş, kovulmuş. (R. 581)

yārāniñ: *y.+iñ* Far. yaran, dostlar. / yar aniñ: *yar-* T. yarmak, kırmak. ; *aniñ* T. onun. (G. 847/3)

yarar: *y.-ar* T. yaramak, faydalı olmak. / yarar: *y.-ar* T. yarmak, kırmak. (G. 738/1)

yarar: *y.-r* T. yaraşmak, layık olmak. / yarar: *y.-r* T. yaramak, faydalı gelmek. (Kt. 193/1-2)

yārden yāre: *yār* Far. sevgili. / yardan yara: *yar* T. yar, uçurum. (G. 1659/1)

yardım: *y.-dım* T. yarmak, parçalamak. / yardım: *yardım* T. yardım. (G. 1280/2)

yardımini: *y.+mı* T. yardım. / yardı mini: *y.-dı* T. yarmak. ; *m.+i* T. bin, 1000 sayısı. (G. 2070/1)

yāre cām: *y.+e* Far. sevgili. ; *cām* Far. kadeh. / yā recām: *yā* Far. veya. ; *r.+m* Ar. rica, yalvarma. (G. 1439/1)

yāre sen: *y.+e* Far. yar, sevgili. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. / yā resen: *yā* Far. veya. ; *resen* Ar. yular. (G. 1778/2)

yāre sīb ile: *y.+e* Far. sevgili. ; *sīb* Far. elma meyvesi. ; *ile* T. ile bağlacı. / yarası bile: *y.+sı* T. yara. ; *bile* T. bile, beraber. (Kt. 63/1-2)

yāre sīne: *y.+e* Far. sevgili. ; *sīne* Far. sine, göğüs. / yarasına: *y.+sina* T. yara. (Kt. 220/1-2)

yāre: *y.+e* Far. sevgili. / yara: *yara* T. yara. (G. 1772/11)

yarı: *yarı* T. yarı, yarım. / yāri: *y.+i* Far. sevgili. (G. 326/1, R. 13, R. 201)

yarına: *y.+a* T. yarın, ahiret. / yarı ne: *yarı* T. yarı, yarım. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / yāri ne: *y.+i* Far. sevgili. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (R. 13)

yār-i māl: *yār* Far. dost. ; *māl* Ar. mal, varlık. / yā rimāl: *yā* Far. veya. ; *rimāl* Ar. kül. (G. 506/1)

yāri: *y.+i* Far. dost, yardımcı, sevgili. / yarı: *yarı* T. yarı, tam olmayan. (G. 1825/5)

yārinde: *y.+inde* Far. sevgili. / ya rinde: *ya* T. şaşkınlık belirten bir ifade. / yarın da: *yarın* T. yarın. ; *de* T. de, da bağlacı. (R. 25)

yārinde: *y.+inde* Far. sevgili. / yarın da: *yarın* T. yarın. ; *da* T. de, da bağlacı. (R. 233)

yāsemen: *yāsemen* Far. yasemin. / yāsa men: *y.+a* Ar. yas, matem. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 912/4, G. 1923/1)

yāsemenzār: *yāsemenzār* Far. yaseminlik, yasemin çiçeği dikili alan. / yāsa men zār: *y.+a* T. < Ar. yas, üzüntü. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. ; *zār* Far. acılı, dertli. (Mf. 37)

yāsēmīn: *yāsēmīn* Far. yasemin. / yās emīn: *yās* Ar. yas, matem. ; *emīn* Ar. emin, güvende olan. (G. 423/2)

yaş: *yaş* T. çiş, altını ıslatma. / yaş: *yaş* T. yaş, ömür. (G. 1412/5)

yaş: *yaş* T. gözyaşı. / yaş: *yaş* T. ıslaklık. / yaş: *yaş* T. ömür, sene, yaş. (R. 75)

yaş: *yaş* T. yaş, ömür. / yaş: *yaş* T. gözyaşı. (G. 230/5)

yaşamış: *y.+ı* T. yaşamış, yaşam sürmüş. / şām işi: *şām* Far. akşam, gece. ; *i.+i* T. iş, uğraşı. (Mf. 14)

yaşamış: *y.-mışı* T. yaşamak. / Şām işi: *Şām* Ar. Suriye’de bir kent. ; *i.+i* T. iş, uğraş. (G. 1812/1)

yatakalma: *y.-ma* T. yatakalma, uyuyup kalmak. / yatak alma: *yatak* Far. yatak, döşek. ; *a.-ma* T. almak. (Mf. 84)

yāver: *yāver* Far. yardımcı. / *ya ver*: *ya* T. onaylama ve kabul etme duygusunu belirten bir ünlem. ; *ver*- T. vermek, bir şeyden vazgeçmek. (G. 116/2)

yayan: *yayan* T. yayan, binici olmayan. / *yā yan*: *yā* Far. veya. ; *yan*- T. yanmak. (R. 60)

yayar: *y.-ar* T. yaymak. / *yā yar*: *yā* Far. veya. ; *yar*- T. yarmak. (R. 570)

yazanı: *y.-anı* T. yazmak. / *yā zānī*: *yā* Ar. ey ünlemi. ; *zānī* Ar. zina eden erkek. (R. 64)

yazım: *yazı* T. yazı. / *yazım*: *y.+ım* T. yaz mevsimi. (G. 957/3)

ye de git: *ye*- T. yemek. ; *de* T. de, da bağlacı. ; *git*- T. gitmek. / *yede git*: *y.-e* T. yedmek, hayvanı yularından tutup gitmek. ; *git*- T. gitmek. / *yedek it*: *yedek* T. yedek veya yular. ; *it*- T. etmek. (R. 420)

yede ki: *y.+e* Ar. el. ; *ki* Far. ki bağlacı. / *yedegi*: *y.+i* T. yedek. (G. 2036/1)

yedeyn: *yedeyn* Ar. eller, her iki el. / *ya deyn*: *ya* [yā] Far. veya. ; *deyn* Ar. borç. (G. 1763/1)

yedi nār: *y.-di* T. herhangi bir şey yemek. ; *nār* Far. nar meyvesi. / *ya dīnār*: *ya* [yā] Far. evet anlamında olumluluk bildirir. ; *dīnār* Ar. dinar, para. (G. 2008/1)

yed-i yār: *yed* Ar. el. ; *yār* Far. sevgili. / *ya diyār*: *ya* [yā] Far. veya. ; *diyār* Ar. yerleşme yerleri, memleket. (G. 2129/1)

yedi: *y.-di* T. herhangi bir şey yemek. / *yedi*: *y.+i* Ar. el. (G. 1945/4)

yek: *yek* Far. 1 sayısı. / *yeg*: *yeg* T. yeğ, iyi. (G. 2060/3)

yektā bende: *yektā* Far. biricik, yegane. ; *b.+de* T. ben, şahıs zamiri. / *tābende*: *tābende* Far. parlayan, parlak. / *tā bende*: *tā* Far. ta bağlacı. ; *bende* Far. köle, kul. (R. 237)

yeleklendi: *y.-ndi* T. okun kuyruğuna tüy takmak. / *yel eklendi*: *yel* T. rüzgar, yel. ; *e.-ndi* T. eklemek, ilave etmek. (G. 2185/1)

yelkeni sāye: *y.+i* T. yelken. ; *sāye* Far. gölge. / *yel kenīsāya*: *yel* T. yel, rüzgar. ; *k.+ya* Ar. kilise. (G. 1519/1)

yelpazede: *y.+de* T. yelpaze. / *yel pā-zede*: *yel* Far. pehlivan, yiğit. ; *pā-zede* Far. ayak altında ezilmiş, çiğnenmiş. (G. 1644/1)

yem ek: *yem* T. yem, avlanacak kuşların önüne atılan yiyecek. ; *ek*- T. ekmek, serpmek. / *yemek*: *yemek* T. yemek eylemi. (G. 870/5)

yemeniñ: *y.+niñ* T. yemek eylemi. / *Yemeniñ*: *Y.+iñ* Ar. Yemen. (G. 815/1)

yemîn: *yemîn* Ar. sağ taraf. / yemîn: *yemîn* Ar. yemin, and. (G. 495/5)

yemine Mānî: *y.+ine* Ar. deniz. ; *Mānî* Far. meşhur Çinli resam. / yem-i nem anı: *yem* Ar. deniz. ; *nem* Far. nem, ıslaklık. ; *anı* T. onu. (G. 2017/4)

yemîne: *y.+e* Ar. yemin, and. / yemîne: *y.+e* Ar. sağ taraf. / yemine: *y.+ine* T. yem, gıda, azık. (R. 141)

yemiş: *yemiş* T. yemiş, meyve. / yemiş: *y.-miş* T. yemek, gıdalanmak. (G. 564, Mf. 4)

yem-nem: *yem-nem* Far. deniz kadar nemli olan, nemi deniz gibi çok olan. / yem nem: *yem* Ar. deniz. ; *nem* Far. nem, ıslaklık, gözyaşı. (G. 1050/1)

yer likāya: *yer* T. yer, mekan. ; *l.+ya* Ar. yüz, çehre. / yerli kaya: yerli kaya T. yerli, mahalli kaya, taş. (G. 184/1)

yer: *y.-r* T. yemek, gıdalanmak. / yer: yer T. yer, imkan, olanak. (G. 778/1)

yer: *y.-r* T. yemek, gıdalanmak. / yer: *yer* T. yer, yeryüzü. (G. 1018/2)

yer: *yer* T. yer, mekan. / yer: *y.-r* T. yemek, gıdalanmak. (G. 116/3)

yerde gider: *yerde git-* T. çok olmak, taşmak. / yer de gider: *y.-r* T. yemek, gıdalanmak. ; *de* T. de, da bağlacı. ; *g.-er* T. gitmek. (G. 237/1)

yere: *y.-e* T. yermek, eleştirmek. / yere: *y.+e* T. yer, mekan. (G. 1205/1)

yeri n'eyler: *y.+i* T. yer, mekan. ; *n'* [ne] ne T. ne, soru zamiri. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. / yerin eyler: *y.+in* T. yer, mekan. ; *e.-r* T. eylemek, yapmak. (G. 161/5)

yerine: *y.+ine* T. yer, konum. / yeri ne: *y.+i* T. yer, gereklilik. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1756/1)

yerine: *y.+ne* hakreden, lâıyık olan. / yeri ne: *y.+i* T. yer, gereklilik. ; *ne* T. ne, soru zamiri. / yerine: *y.+ine* T. uygun yer. / yerine: *y.-e* T. yerinmek, kendi kendini ayıplamak. (Nz. 25)

yesîr: *yesîr* Ar. kolay. / ya sîr: *ya* Far. iki seçenekten birinin tercihinde kullanılır. ; *sîr* Far. tok. (G. 1561/1)

yeter gendîde: *y.-er* T. yetmek, kâfi gelmek eylemi. ; *gendîde* Far. kokmuş. / yeterken dîde: *yeterken* T. yeter iken. ; *dîde* Far. göz. (G. 1615/2)

yeter: *y.-er* T. yetmek, kâfi gelmek. / yeter: *y.-er* T. yetişmek, ulaşmak. (G. 2002/1)

yı hûda: *-yı* Far. izafet harfi. ; *h.+da* Ar. teklik 3. şahıs zamiri, Allah'ı anma için kullanılır. / Yehûda: *Y.+a* Ar. Yahudi. (G. 1376/3)

yılandasına: *y.+casına* T. yılan. / yalancasına: *y.+casına* T. yalan. (G. 1245/1)

yıldır: *yıldır* T. yıldırım, usandırmak. / yıldır: *y.+dır* T. yıl, sene. (Mf. 120)

yok selām: *yok* T. yok. ; *selām* Ar. selam. / yoksa lām: *y.+sa* T. yok. ; *lām* Ar. Arap alfabesinde bir harf. (G. 1627/2)

yokış: *yokış* T. yokuş. / yok iş: *yok* T. yok. ; *iş* T. iş, uğraş. (G. 2005/1)

yol ara: *yol* T. yol, çare. ; *ara* T. aramak. / yulara: *y.+a* T. yular, hayvanın boynuna takılan ip. / yolara: *y.-ara* T. yolmak, kökünden söküp çıkarmak. (R. 473)

yol: *yol* T. yol, çare. / yol: *yol* T. yolmak. (R. 473)

yol: *yol* T. yol, izin. / yol: *yol* T. yol. ; yol: *yol* T. yolmak. (G. 893/1-2)

yoldaşlar: *y.+lar* T. yoldaş, aynı yolda yürüyenler. / yol daşlar: *yol* T. yol. ; *d.-r* T. taşlamak, taş atmak. (G. 230/2)

yonan: *y.-an* T. yontmak, kalemin ucunu yazıya elverişli hâle getirmek. / yunan: *y.-an* T. yıkanmak. (G. 1854/3)

yu kararı: *yu-* T. yıkamak. ; *karı* T. karı, evlilik yaşamış kadın. / yok arı: *yok* T. yok. ; *arı* T. arı. (G. 1085/1)

yu nân-ı: *yu-* T. yumak, yıkamak. ; *nân* Far. ekmek. / Yünānī: *Yūnānī* Ar. Yunanlı. (G. 2106/6)

yufkalana: *y.-ana* T. yufkalmak, incelmek, zayıflamak. / yuf kalana: *yuf* T. yuf, yuhalama ifadesi. ; *ķ.-ana* T. kalmak. (R. 402)

yufkaldı: *y.-dı* T. yufkalmak (yufka isminden), incelmek, azalmak. / yuf kaldı: *yuf* T. yuf, hayıflanma ifadesi. ; *ķ.-dı* T. kalmak. (G. 2107/1)

yuçarı: *yuçarı* T. yukarı. / yu kararı: *yu-* T. yumak, yıkamak. ; *karı* T. kadın, evli kadın. (G. 1007/1)

yun arı: *yun-* T. yunmak, yıkanmak. ; *arı* T. arı, temiz. / yu nārı: *yu-* T. yıkamak. ; *n.+ı* T. ateş. / yonarı: *y.-arı* T. yontmak. (R. 474)

Yūnānīñ: *Y.+ıñ* Lt. Yunan, Yunanistan. / yu nānīñ: *yu-* T. yumak, yıkamak. ; *n.+ıñ* Far. ekmek, hamurdan yapılan temel gıda. (G. 818/3)

Yūsuf: *Y.+la* Ar. Yusuf peygamber. / yu sifle: *yu-* T. yıkamak. ; *sifle* Ar. alçak, bayağı, kötü tabiatlı. (Kt. 175/1-2)

yüce sed: *yüce* T. büyük. ; *sed* [sedd] Ar. set, Çin seddi. / yu cesed: *yu-* T. yumak, yıkamak. ; *cesedi* Ar. ceset, ölü beden. (G. 1945/3)

yüceledi: *y.-di* T. yücelmek, yükseltmek. / *yu* celedi: *yu-* T. yumak, yıkamak. ; *c.+i* Ar. sağlamlık. (G. 1945/2)

yükseg: *yükseg* [yüksek] T. yüksek, yukarıda olan. / yük seg: *yük* T. yük. ; *seg* Far. köpek, it. (Kt. 53/1-2)

yüz ağ: *yüz* T. yüz, çehre. ; *ağ* T. temiz, beyaz. / *yu* zāg: *yu-* T. yıkamak. ; *zāg* Far. karga. (G. 1902/2)

yüz debîr: *yüz* T. 100 sayısı. ; *debîr* Far. yazı yazan, münşi, hoca. / yüzde bir: *y.+de* T. 100 sayısı. ; *bîr* T. 1 sayısı. (G. 966/1)

yüz: *yüz* T. yüz, çehre. / yüz: *yüz* T. 100 sayısı. (G. 283/3, R. 75)

yüzer: *y.-er* T. yüzmek, kulaç atmak. / yüzer: *yüzer* T. 100 sayısınca, yüzer yüzer. / *yu* zer: *yu-* T. yıkamak. ; zer Far. altın. / yüz er: *yüz* T. 100 sayı sıfatı. ; *er* Far. er, yiğit, kişi. (Nz. 12)

zā idi: fitne-*zā* Ar. Far. fitne doğuran, fitneye yolaçan. ; *i.-di* T. imek. / zā 'idi: *z.+i* Ar. artan, çoğalan. (G. 2004/2)

zānî: *zānî* Ar. zina eden erkek. / mîzānî: *m.+ı* Ar. mizan, terazi. (G. 2140/2)

zār: *zār* Far. hor, hakir. / zār: *zār* Far. ağlatıp sızlama. (G. 1430/2)

zebād: *zebād* Ar. kalemis yağı, güzel koku. / zebād: *zebād* Ar. misk kedisi. (G. 1195/1)

zebān: *zebān* Far. dil. / zebānî: *zebānî* Ar. cehennemde görevli melek. (G. 1959/5)

zebānesi nem: *z.+si* Far. alev dili. ; *nem* Far. ıslaklık, nem. / sinem: *s.+m* Far. sine, göğüs. (G. 1466/2)

zebānî: *z.+ı* Far. dil. / zebānî: *zebānî* Ar. cehennemde görevli melek. (G. 536/2)

zeber-ced: *zeber-ced* [zedd] Far. Ar. soyluluk, üstün bir soya sahip olmak. / zeberced: *zeberced* Ar. değerli bir taş. (G. 861/1)

zehreledir: *z.-dir* [zehre] T. < Far. zehrelemek, yüreklendirmek. / zehr eledir: *zehr* Far. zehir. ; *e.-dir* T. elemek. (G. 419/1)

zehr-i çemen: *zehr* Ar. çiçek. ; *çemen* Far. çimenlik, çayır yeri. / zehr içe men: *zehr* Far. zehir. ; *i.-e* T. içmek. ; *men* T. ben, şahıs zamiri. (G. 1281/2)

zenbāka düşme: *z.+a* Ar. zanbak. ; *d.-me* T. düşmek, tutulmak, kapılmak. / zen bakadüşme: *zen* Far. kadın. ; *b.-me* T. bakadüşmek, bakakalmak. (G. 1705/1, Mf. 12)

zenbākşa: *z.+sa* Ar. zanbak. / zen bākşa: *zen* Far. kadın. ; *b.-sa* T. bakmak. (R. 212)

- zenbîle: *z.+e* Ar. zenbil. / zen bile: *zen* Far. kadın. ; *bile* T. bile, beraber. (G. 1478/1)
- zenbūrî: *zenbūrî* Ar. arıya ait. / zen borî: *zen* Far. kadın. ; *borî* T. boru, üflemeli bir musikî aleti. (R. 72)
- zencî re: *zencî* Ar. zenci, siyah tenli. ; *re* [reh] Far. yol. / zencîre: *z.+e* Far. zincir. (G. 1547/1)
- zencî resen: *zencî* Far. zenci, kara tenli. ; *resen* Ar. yular. / zencîre sen: *z.+e* Far. zincir. ; *sen* T. sen, şahıs zamiri. (R. 574)
- zengîde: *z.+de* Far. zenci, kara, esmer. / zen gide: *zen* Far. kadın. ; *g.-e* T. gitmek. (G. 2197/1)
- zengine: *z.+e* T. zengin, varlıklı. / zen gine: *zen* Far. kadın. ; *gine* T. yine, tekrar. / zengî ne: *zengî* Far. zenci, kara. ; *ne* T. ne, soru zamiri. (G. 1382/2-3)
- zer kâmerde: *zer* Far. altın. ; *k.+de* Ar. kamer, ay. / zerka merde: *z.+a* Ar. riya, gösteriş. ; *m.+e* Far. adam, kişi. (Kt. 22/1-2)
- zerdeyi: *z.+yi* Far. safran, pirinç ve şekerle yapılan bir tatlı. / zer deyi: *zer* Far. altın. ; *deyi* [deyü] T. diyerek. (G. 2002/1)
- zevc: *zevc* Ar. koca. / zevc: *zevc* Ar. çift, karı koca. (G. 1363/5)
- zevrağ-ı tām: *zevrağ* Ar. kayık, sandal. ; *tām* Ar. tam, eksiksiz. / zevr-i katām: *zevr* Ar. ziyaretçi, öncü. ; *katām* Ar. siyah toz. (G. 1980/4)
- zeytūn: *zeytūn* Ar. zeytin. / zeyt un: *zeyt* Ar. zeytin yağı. ; *un* T. un, öğütülmüş tahıl. (R. 307)
- zibā-ferîde: *zibā-ferîde* Far. Ar. kıymeti güzel olan, değerli. / nāb āferîde: gevher-i nāb Far. saf ve halis cevher. ; *āferîde* Far. yaratılmış. (G. 294/2)
- zibā-yı dībāya: *zibā* Far. süs, bezek. ; *d.+ya* Far. ipek kumaş. / zibā idi baya: *zibā* Far. süs, bezek. ; *i-di* T. imek eylemi. ; *b.+a* T. bay, zengin kişi. (G. 1535/2)
- zibāyı: *z.+yı* Far. güzel, süslü. / zib ayı: pür-zib Far. çok süslenmiş. ; *a.+ı* T. ay. (G. 1853/1)
- ziḥām: *ziḥām* Ar. kalabalık. / ziḥām: *ziḥām* Ar. darlık. (G. 214/1)
- zilālî: *zilālî* Ar. düğümlü. / zülālî: *z.+ı* Ar. saf, berrak, temiz. (G. 2056/2)
- zi-nā: *zi-nā-dānî* Far. bilmezlikten, cahillikten. / zinā: *zinā* Ar. zina, evlilik dışı cinsel ilişki. (G. 9/5)
- zināda: *z.+da* Ar. zina, nikahsız cinsel ilişki. / zināda: *z.+a* Ar. bilekler. (G. 1242/1)

zi-nā-dānī: *zi-nā-dānī* Far. bilmeden, cahillikten. / zinā-dānī: *zinā-dānī* Ar. Far. zinacılık, zina ile uğraşma, zinadan anlama. (G. 2163/4)

zindīkān: *zindīkān* Ar. Far. zındıklar, inançsızlar. / zendi kan: *z.+i* Ar. dirsek kemiği. ; *kan* T. kan. (G. 1749/1)

ziyād eyle: *ziyād* Ar. fazla, çok. ; *e.-le* T. eylemek eylemi. / ziyādeyle: *z.+yle* Ar. ziyade, fazla. (G. 1623/1)

ziyāfetile: *z.+ile* Ar. misafir ağırlama. / ziyā fetile: *ziyā* Ar. ziya, ışık. ; *fetile* Ar. lamba fitili. (G. 165/1)

ziyā'ında: *z.+ında* Ar. telef olma, mahfolma. / ziyā 'inde: *ziyā* Ar. nur, ışık. ; *'i.+e* Ar. bir kimsenin yanı, makamı, huzuru. (G. 1658/2)

zūr-āzmā: *zūr-āzmā* Far. gücü deneyen, sınayan. / zūr az mā: *zūr* Far. güç, zor. ; *az* T. az. ; *mā* Ar. su. (G. 10/1)

zū'l-fikārī: *zū'l-fikārī* Ar. Hz. Ali'nin kılıcına ait olan. / zūlf-i karı: *zūlf* Far. saç, saç lülesi. ; *karı* T. karı, evlenmiş kadın. (G. 397/2)

SONUÇ

“Halepli Edîb Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Cinaslar Sözlüğü)” adlı bu tez, XVIII. yüzyıl Divan şairi Halepli Edîb ve onun Divanını konu almaktadır.

Yapılan araştırmada şairin dönemin bibliyografik kaynaklarında hiç yer almadığı, bazı son dönem kaynaklarında ise yine Halep asıllı ve Edîb mahlaslı, fakat XVII. yüzyılda yaşamış olan başka bir şairle karıştırıldığı görülmüştür. Çalışmamıza konu olan Edîb’in, kaynaklarda yer almayan ve hayatı hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan bir şair olduğunu ilk defa Sadeddin Nüzhet Ergun söylemiş, fakat o da şairin Halepli olduğu konusunda tereddüt göstermiştir. Divanda Haleb’in sık sık gündeme getirilmesi, daha da önemlisi şairin çok açık şekilde Haleb’i vatan olarak anması bu tereddütlerin yersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Divandaki tarihlerin sonuncusu olan 1161 tarihi, Bağdatlı İsmail Paşa’nın “Dîvânü’l-Edîb” madde başıyla verdiği bir künyede yer alan 1161 ölüm tarihiyle örtüşmektedir. Aynı kaynakta şairin adı Abdullah, memleketi ise Halep olarak verilmektedir. Başka bir veri tarafından aksi ortaya konulmadıkça bu verilerden hareketle Halepli Edîb’in adını Abdullah, ölüm tarihini ise 1161/1748 olarak kabul etmek durumundayız.

Halepli Edîb’in bilinen tek müstakil eseri Divanıdır. Divan nüshalarında şairin bazı kısa mensur yazıları da yer almaktadır. Bu mensur yazılar, çalışmamızın ilgili bölümünde kısaca tanıtılmıştır.

Halepli Edîb Dîvânı’nın üç nüshası vardır. Her üç nüshası da İstanbul kütüphanelerinde yer alan eser, Divan şiirinin en hacimli Divanlarından biridir. Yazdığı 2197 gazeliyle Edîb, edebiyatımızda Edirneli Nazmî ve Muhibbî’den sonra en fazla gazel yazan şairdir. 627 rubâîsiyle de Azmî-zâde Hâletî’yi geride bırakmıştır. Şairin kıt’a, nazm, musammat, müfret, lügaz, muamma ve tarihleri de önemli bir yekûn tutmaktadır. Divanda sadece 16 kaside bulunmaktadır. Bu kasidelerin tamamında hikemî konular ele alınmıştır. Edîb’in klâsik kaside özelliği taşıyan hiçbir şiiri yoktur. Kaside yazmaya soğuk baktığını da çeşitli bağlamlarda dile getiren şair hiç kimseye methiye yazmamıştır.

Halepli Edîb, dönemin bibliyografik kaynaklarında adı geçmemekle birlikte birçok özelliğiyle öne çıkan, hatta devrin önde gelen şairleriyle beraber anılmayı hak eden önemli bir şairdir. Divan şiirinin özellikle kuruluş dönemlerinde bazı şairlerin ilgi duyduğu cinas sanatını kendi üslûbunun belirleyici ve ayırt edici bir unsuru hâline getiren Edîb, başka hiçbir şairde görülmemiş bir oranda cinas yapmaktadır. Arap, Fars ve Türk şairlerini tekrara düşmek ve intihâle başvurmakla suçlayan Edîb, zorluğundan dolayı hiç kimse tarafından tercih edilmeyen “cinas-ı tâm” yoluna girdiğini ve bu yoldaki başarısı nedeniyle kendi şiirinin insanlığın tacı hâline geldiğini iddia etmektedir. Çalışmamızın “Cinaslar Sözlüğü” bölümünden de anlaşılacağı üzere, şairin çok zengin bir dil malzemesi ve bu malzemeyi cinas yaparken kullanacağı kıvrak bir dil zekâsı vardır. Cinasta yapılanın tam tersini yapmak anlamına gelen aynı beyitte “eşanlamlı” sözcükler kullanma sanatının da Divanda çok fazla bir yekûn tutması şairin cinas sanatı üzerinde ne kadar çok yoğunlaştığını gösterdiği gibi, aynı zamanda onun dil malzemesiyle oynamaktan özel bir haz duyduğunu da göstermektedir.

Edîb’in üslûbunda en belirleyici özellik cinastır. Cinaslı kafiye kullanmaya aşırı bir düşkünlüğü olan şair hemen her nazım şeklinde bu cinaslı kafiyele başvurur. 2197 gazelin 1815’inde matla beyitleri cinaslı kafiyele yazılmıştır. Bu gazelerde cinaslı kafiyele, “musarra” beyitler şeklinde bazen ikinci, üçüncü, dördüncü beyitlere kadar sarkabilmekte, bazen de gazelin bütün beyitlerini kaplamaktadır. Şair, kafiye dışında da sık sık cinasa başvurur. Hazırladığımız “Cinaslar Sözlüğü”nün 3650’nin üzerinde madde başı içerdiği göz önüne alındığında Halepli Edîb’in cinas yapmaya ne kadar düşkün ve sözcüklerle oynamaktan ne kadar çok zevk alan bir şair olduğu kolaylıkla görülmektedir.

Şairin kullanmış olduğu şiir dili de Divan şiiri geleneği içinde yeni ve farklı bir dildir. Eskilerin “gayr-ı me’nûs” dediği, gelenek içinde pek kullanılmamış olan Arapça ve Farsça sözcükler Halepli Edîb’in şiirinde çok büyük bir yekûn tutmaktadır. Edîb, eski tabirleri kullanma yolunu terk ederek kalemini yeni sözler söyleme yoluna koyduğunu söylemektedir. Bu “gayr-ı me’nûs” sözcükler şairin diline anlaşılması güç ve külfetli bir özellik vermektedir. Bu dilin oluşmasında şairin

Arap ve Fars dillerine hâkim olmasının yanı sıra cinas sanatının da çok büyük etkisi vardır. Yeni mazmun için yeni sözcükler kullanma olarak özetlenebilecek Sebk-i Hindî özelliğinin de bu dilin oluşmasında önemli bir katkısı olmuştur.

Halepli Edîb, dönemin Fars ve Türk edebiyatlarında hâkim bir üslûp olan Sebk-i Hindî'nin Divan edebiyatındaki en önemli temsilcilerinden biridir. O, özellikle Sâ'ib-i Tebrîzî'nin yolundan giderek kendi şiirinin muhtevasını büyük oranda hikemî tarza hasretmiş, beyit yapısına hâkim olan "muâdele" yapısı ve aynı beyit yapısı içinde söylediği yüzlerce berceste mısraıyla bu yolda büyük bir başarı göstermiştir. Halepli Edîb'in şiirlerinde sıklıkla karşımıza çıkan "duyu karışıklığı" (hiss-âmîzî, synaesthesia) özelliği gösteren ifadeler, paradoksal tasvirler (paradoxical image) ve bu dönemde şairlerin yeni mazmûnlara ulaşmak için çokça başvurduğu "izâfet-i itibârîler" de Sebk-i Hindî'nin Bîdil-i Dihlevî tarafından temsil edilen diğer koluna ait özelliklerdir. Hatta farklı duyuları aynı kavramda bir araya getirmeye paralel olarak farklı duyu organlarını da aynı kavramda birleştirerek yeni bir kavrama ulaştığı için Edîb'in duyu karışıklığı konusunda Bîdil'den çok daha başarılı olduğu dahi söylenebilir. Sebk-i Hindî özelliklerini bu kadar yoğun yansıtma bakımından Halepli Edîb'in diğer Sebk-i Hindî temsilcisi Divan şairleri içinde ayrı bir yeri vardır. Fakat şairin dilinin çok ağır ve külfetli bir dil olması bu özelliklerin öne çıkmasını çok ciddi olarak engellemektedir.

Halepli Edîb, şiirlerinde hikmet ve sosyal eleştiriye çok fazla yer veren bir şairdir. Gazel, kıt'a ve nazmlarda şiirlerin % 50'den fazlası bu konularda yazılmış şiirlerdir. Rintlik ve aşk da onun şiirinde önemli bir yer tutmaktadır. Fakat bu şiirlerde de bazen hikemî bir anlatımın tercih edildiği görülmektedir. Şair, çoğunlukla rint-zahit çatışması bağlamında zahit ve onunla aynı grupta yer alan diğer tiplere yönelik sataşmalarında, bazen de sosyal eleştiri bağlamında toplumda etkinlik sahibi değişik kesimlere yönelttiği eleştirilerinde son derece müstehcen ve genel ahlâka aykırı bir hiciv dili kullanmaktadır. Bu müstehcen ve genel ahlâka aykırı dilin oluşmasında şairin güçlü hicivciliğinin yanı sıra onun cinas sanatına olan aşırı düşkünlüğünün de büyük payı vardır. Cinasin uygun zemin oluşturduğu yerlerde şair hiç çekinmeden argo ve kaba sözcük ve ifadeler kullanabilmektedir.

Edîb'in şiirlerinde hikemî konulara ve sosyal eleştiriye çok fazla yer vermesi, onun Divan şiirinde hikemî tarzın kurucusu olan Nâbî'nin takipçilerinden olup olmadığı sorusunu da gündeme getirmektedir. O, Nâbî'ye karşı ilgisiz bir şair değildir. Nâbî'nin üç gazelini tahmis etmiş olması şairin ona karşı ilgisiz kalmadığını göstermektedir. Fakat bu, Halepli Edîb'in Nâbî takipçilerinden sayılması için yeterli bir veri değildir. Çünkü Edîb'in gerek şiir dili gerekse şiirlerinde çok yoğun olarak yer alan Sebk-i Hindî özellikleri Nâbî'nin üslûbuyla pek örtüşmemektedir. Şairin Nâbî'ye yönelik eleştirileri de vardır. Halepli Edîb, Nâbî'yi nazım ve nesirde tekrara düşmek, söylediğini tekrarlayıp durmakla eleştirmektedir. Şaire göre Nâbî'nin kumaşı "Hindî" değil "Urfevî"dir; üslûbu ise sâdedir.

Sonuç olarak Halepli Edîb, gerek kullandığı şiir dili ve cinas yapma özelliği gerekse Sebk-i Hindî'nin hem Sâ'ib-i Tebrîzî hem de Bîdil-i Dihlevî kollarına ait üslûp özelliklerini çok yoğun olarak yansıtmaması bakımından Divan şiirinin "son klâsik dönem"indeki önemli şairlerle beraber anılmayı hak eden, farklı ve özgün olmayı başaran bir şairdir.

KAYNAKLAR

- ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim (1999). *İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*, Ankara, AKM Yayınları.
- AFÎFÎ, Rahîm (1372). *Ferheng-nâme-i Şi'rî*, 3 C., Tehrân.
- Ahmet Cevdet Paşa (2000). *Belâgat-ı Osmâniye*, (haz. T. Karabey, M. Atalay), Ankara, Akçağ Yayınları.
- AKKUŞ, Mehmet (1995). “Şâir Hatîbî ve Tezkire-i Şu'arâ-yı Bağdâd'ı”, *Belleten (TTK)*, C. LIX, S. 226, Ankara, s. 621-642.
- AKÜN, Ömer Faruk (1994). “Divan Edebiyatı” maddesi, *TDVİA*, C. 9, İstanbul.
- ALPARSLAN, Ali (1988). *Şeyh Galib*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- ALPASLAN, Ali (2000). *Kadı Burhaneddin Divanı'ndan Seçmeler*, 2. baskı, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- AMÎD, Hasan (1361). *Ferheng-i Amîd*, Tehrân.
- ANKARAVÎ, İsmail (1996). *Minhâcu'l-Fukara*, (haz.: S. Ekinci), İstanbul, İnsan Yayınları.
- ARI, Ahmet (2003). *Şeyh Galib Divanı'nda Aşk*, Isparta, Fakülte Kitabevi.
- ARSLAN, M., İ. H. Aksoyak (1994). *Haşmet Külliyyâtı*, Sivas.
- ATEŞ, Ahmed (1942). “Metin Tenkidi Hakkında.”, *Türkiyat Mecmuası*, VII-VIII/I, s. 253-267.
- AYDEMİR, Yaşar, H. Çeltik (2003). “Gazelde Cinaslı Çift Redif Kullanımı”, *İlmî Araştırmalar Dil ve Edebiyat İncelemeleri*, Güz S. 16, İstanbul, s. 7-17.

- AYVANSARÂYÎ, Hâfız Hüseyin (1978). *Vefeyât-ı Selâtîn ve Meşâhîr-i Ricâl*, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- AYVAZOĞLU, Beşir (2002). *Aşk Estetiği*, 7 baskı, İstanbul, Ötüken Yayınları.
- Bağdatlı İsmail Paşa (1945-1947). *İzâhü'l-Meknûn fî'z-Zeyli alâ Keşfi'z-Zünûn*, 2 C., (Tashihi: Muallim Kilisli Rıfat Bilge), İstanbul, MEB Yayınları.
- BANARLI, Nihad Sami (1997). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, 2 C., Ankara, MEB Yayınları.
- BEHİŞTÎ, Muhammed (1371). *Ferheng-i Sabâ*, Tehrân.
- BİLGEGİL, M. Kaya (1989). *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belagât)*, İstanbul, Enderun Kitabevi.
- BİLKAN, Ali Fuat (1997). *Nâbî Dîvânı*, 2 C., Ankara, MEB Yayınları.
- (2000). *Türk Edebiyatında Mu'ammâ*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Bursalı Mehmed Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul.
- CANIM, Rıdvan (2000). *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, Ankara, AKM Yayınları.
- CENGİZ, Halil Erdoğan (1986). "Divan Şiirinde Musammatlar", *Türk Dili Aylık Dil Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S. 415-417, s. 291-329.
- CHENEK, Moh. Ben (1979). "Tecnîs" maddesi, *İslâm Ansiklopedisi*, C. 12/1, İstanbul, MEB Yayınları, s. 103-106.
- CÖGENLİ, M. Sadi (1993). *Arapça Deyimler Sözlüğü*, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmed (1971). *Necâtî Bey Divanının Tahlili*, İstanbul, MEB Yayınları.

- (1986). "Divan Şiiri", *Türk Dili Aylık Dil Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S. 415-417, s. 1-16.
- ÇELTİK, Halil (1988). "18. Yüzyıl Tezkirelerindeki Divan Şairleri.", *Journal of Turkish Studies*, C. XXII, s. 49-85.
- ÇİFTÇİ, Hasan (1996). Ubeyd-i Zâkânî Toplumsal Görüşleri Ahlâk ve Felsefesi, Atatürk Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- (2002). *Klâsik Fars Edebiyatında Hiciv ve Sosyal Eleştiri*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- DAKÛKÎ, İbrahim (1998). "Hoyrat" maddesi, *TDVİA*, C. 18, İstanbul, s. 259-260.
- DEF (1376). *Dâniş-nâme-i Edeb-i Fârsî der-Âsyâ-yı Merkezî*, (be-ser-perestî-i Hasan-ı Enûşe), Cild-i Devvum, Tehrân.
- DEMİRBAĞ, Ömer (1999). *Koca Râgıb Paşa ve Dîvân-ı Râgıb*, Yüzüncüyıl Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Van.
- DEVELİ, Hayati (1998). "18. Yüzyıl Türkiye Türkçesi Üzerine.", *Doğu Akdeniz Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi*, S. I, s. 27-36.
- DEVELLİOĞLU, Ferid (1997). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara, Aydın Yayınevi.
- DİHHUDÂ, Ali Ekber (1335-1346). *Lûgat-nâme*, C. I-L, Tehrân.
- DİLÇİN, Cem (1986). "Divan Şiirinde Gazel", *Türk Dili Aylık Dil Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S. 415-417, s. 78-247.
- (1995). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, 3. baskı, Ankara, TDK Yayınları.
- DİZDAROĞLU, Hikmet (1969). *Halk Şiirinde Türler*, Ankara, TDK Yayınları.

DUMAN, Musa (1998). "Damak Ünsüzlerinin Klâsik Osmanlı Türkçesi Dönemindeki Gelişmelerine Dair.", *Doğu Akdeniz Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi*, S. I, s. 2-26.

EDÎB. *Dîvân*, İstanbul Üniversitesi Ktp., T. 124.

----- . *Dîvân*, İstanbul Üniversitesi Ktp., T. 49.

----- . *Dîvân*, Süleymaniye Ktp., Es'ad Efendi 2602.

EKREM, Recâî-zâde Mahmûd (1299), *Ta'lim-i Edebiyât*, İstanbul.

EL-CEVHERÎ, Ebû Nasr İsmâ'il Hammâd (1995). *Kitâbu'l-Kavâfî*, (haz.: Kenan Demirayak), Erzurum, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları.

ELÇİN, Şükrü (1986). "Türk Halk Şiirinde Üç Unsur (Âşık-Sevgili-Rakib)", *Türk Kültürü Aylık Dergisi*, S. 281, Yıl XXIV, Eylül, s. 557-564.

ERDEM, Sadık (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurfâ'sı*, Ankara, AKM Yayınları.

ERDOĞAN, Mustafa (2002). *Türk Edebiyatında Muhammes*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

ERGUN, Saddedin Nüzhet (1946). *Türk Şairleri*, İstanbul.

Es'ad Mehmed Efendi. *Bahçe-i Safâ-endûz*, Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. 4040.

ETHÉ, Hermann (1977). *Târîh-i Edebiyât-ı Fârsî*, (Terceme bâ-Havâşî: Rızâ-zâde Şafak), Çâp-ı Devvum, Tehrân.

FATÎN (1271). *Hâtîmetü'l-Eş'âr*, İstanbul.

FERÎVER, Hasan (1341). *Târîh-i Edebiyât-ı İrân ve Târîh-i Şu'arâ*, Çâp-ı Devvum, yy.

FESÂ'Î, Mansûr Râsgâr (1373). *Envâ'-ı Şi'r-i Fârsî*, Şîrâz.

Fihrisü'l-mahtûtâtî't-Türkiyye el-Osmâniyye (1989), C. H-S, Mısır.

GİBB, E. J. Wilkinson (1999). *Osmanlı Şiir Tarihi*, 4 C., (Çev: A. Çavuşoğlu), Ankara, Akçağ Yayınları.

GÖLPINARLI, Abdülbâki (1955). *Divan Şiiri XVIII. Yüzyıl*, İstanbul, Varlık Yayınları.

GÜRER, Abdulkadir (2000). "Şeyh Gâlib'in Şiirlerinde Bir Anlatım Özelliği", *Türkoloji Dergisi*, XIII. C., S. 1, Ankara, Dil ve Edebiyat Araştırmaları Derneği Yayınları, s. 99-108.

HANLERÎ, Zehrâ (1348). *Ferheng-i Edebiyât-ı Fârsî*, Tehrân.

HATÎB-REHBER, Halîl (1373). *Dîvân-ı Gazeliyyât-ı Hâfız-ı Şîrâzî*, Çâp-ı Çehâr-dehum, yy., İntişârât-ı Safî Ali-şâh.

HORATA, Osman (1992). "Klâsik Edebiyatımıza Ait Metinlerin Neşrinde Karşılaşılan İmlâ İle İlgili Bazı Problemler.", *I. Eski Türk Edebiyatı Kollokyumu (İLESAM)*, Ankara.

----- (1998). "Ses, Anlam Bütünlüğü ve Gazel-i Tecnîsler.", *Doğu Akdeniz Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Dergisi*, S. I, s. 65-75.

----- (2002a). "Tarihî Gelişim, XVIII. Yüzyıl, XIX. Yüzyıl", *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara, Grafiker Yayınları, s. 133-170.

----- (2002b). "Zihniyet Çözülüşünden Edebî Çözülüşe: Lâle Devrinden Tanzimata Türk Edebiyatı.", *Türkler*, C. XI, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, s. 573-592.

----- (2004). "Son Klâsik Dönem, Nazım", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, C. V, Ankara, AKM Yayınları, s. 443-551.

İBN ARABÎ (1992). *İlâhî Aşk*, (çev.: M. Kanık), 2. baskı, İstanbul, İnsan Yayınları.

İBN HAZM (1985). *Güvercin Gerdanlığı Sevgiye ve Sevenlere Dair*, (çev.: M. Kanık), İstanbul, İnsan Yayınları.

İBN SÎNÂ (1953). *Risâleler 3, Aşkın Mâhiyeti Hakkında Risâle*, (neş. ve çev.: A. Ateş), İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

----- (2004). *Mûsikî*, (çev. A. H. Turabi), İstanbul, Litera Yayıncılık.

İPEKTEN, Halûk (1986). *Nâ'îlî Hayatı-Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

----- (1994). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul, Dergâh Yayınları.

----- ve diğerleri (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara, KTB Yayınları.

İSEN, Mustafa (1997). *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Ankara, Akçağ Yayınları.

İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Katalogu, C. 3, s. 720-722, 1967.

KARADAĞ, Metin (2000). "Kütahyalı Şeyhî'nin Şiirlerinde Halk Kültürü Bağlantıları", *Kütahyalı Şairler Sempozyumu I*, (4-5 Haziran 1998), Kütahya.

KARAMAN, Hayreddin (1995). "Fakih" maddesi, TDVİA, C. 12, İstanbul.

KÂTİB-İ BELHÎ, Reşîdüddin Muhammed [Ma'rûf be-Vatvât] (1362). *Hadâyiku's-Sihr fî Dakâyıki's-Şi'r*, (Tashîh-i Abbâs İkbâl-i Âştîyânî), Tehrân.

Kazasker Sâlim Efendi (1315). *Tezkire-i Sâlim*, İstanbul, İkdâm Matbaası.

KEDKENÎ, Muhammed Rızâ Şefî'î (1368). *Şâ'ir-i Âyinehâ (Ber-resî-i Sebk-i Hindî vü Şi'r-i Bîdil)*, Çâp-ı Devvum, Müessese-i İntişârât-ı Âgâh.

KOCATÜRK, Vasfi Mahir (1964). *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, Ayyıldız Matbaası.

KORTANTAMER, Tunca (1993). *Eski Türk Edebiyatı Makaleler*, Ankara, Akçağ Yayınları.

KÖPRÜLÜ, Fuat (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, Ötüken Yayınları, 1980.

Köprülüzade Mehmed Fuat (ty.). *Eski Şairlerimiz Divan Edebiyatı Antolojisi*, Muallim A. Halit Kitaphanesi.

KUT, Günay (1986). "18. Yüzyıl Divan Edebiyatına Toplu Bakış.", *16. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Çağdaş Kültürün Oluşumu*, İstanbul, Metis Yayınları.

KUTLAR, Fatma Sabiha (1996). *Arpaemini-zâde Sâmî Dîvânı (Tenkitli Metin-İnceleme-Özel Adlar Dizini)*, Hacettepe Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

KUTLUER, İlhan (1991). "Aşk, Felsefe" maddesi, *TDVİA*, C. IV, İstanbul, s. 17-18.

KÜÇÜK, Sabahattin (1994). *Bâkî Dîvânı*, Ankara, TDK Yayınları

LEVEND, Âgâh Sırrı (1939). *Edebiyat Tarihi Dersleri*, İstanbul, Kanaat Kitabevi.

----- (1943). *Edebiyat Tarihi Dersleri (Tanzimata Kadar)*, 7. baskı, İstanbul.

----- (1980). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, İstanbul, Enderun Yayınları.

----- (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi I (Giriş)*, Ankara, TTK Yayınları.

MACİT, Muhsin (1996). *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*, Ankara, Akçağ Yayınları.

MAZIOĞLU, Hasibe (1982). "Türk Edebiyatı, Eski.", *Türk Ansiklopedisi*, C. XXXII, Ankara, MEB Yayınları, s. 80-134.

Mehmed Süreyya (1308). *Sicill-i Osmânî Yahut Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniye*, 4 C., İstanbul.

----- (1997). *Sicill-i Osmânî*, (Haz. M. Keskin, A. Öztürk ve diğerleri), 4 C., İstanbul.

MENGİ, Mine (1985). *Divan Şiirinde Rindlik*, Ankara.

----- (1991). *Divan Şiirinde Hikemî Tarzın Büyük Temsilcisi Nâbî*, 2. baskı, Ankara, AKM Yayınları.

MÎR SÂDİKÎ, Meymenet [Zü'l-Kadr] (1376). *Vâje-nâme-i Hüner-i Şâ'irî*, Çâp-ı Devvum, Tehrân.

MU'ÎN, Muhammed (1363). *İzâfe*, Çâp-ı Çehârm, Tehrân.

----- (1371). *Ferheng-i Fârsî*, 3 C., Tehrân.

Muallim Nâci (1995). *Lûgat-ı Nâci*, İstanbul, Çağrı Yayınları.

MUM, Cafer (1999). *Hâfiz-ı Şîrâzî ve Bâkî'de Rindlik*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya.

----- (2003). "Halepli Edîb Dîvânı'na Göre XVIII. Yüzyıl Türkçesinin Bazı Fonolojik Özellikleri", *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, Güz, S. 27, Ankara, s. 51-70.

MUTAHHARÎ, Murtaza (1997). *Hâfiz'da İrfân*, (çev.: N. Çankaya), İstanbul, İnsan Yayınları.

Müstakîm-zâde Süleyman Saadeddin. *Mecelletü'n-Nisâb*, Süleymaniye Ktp. Halet Ef. 628.

OCAK, Fatma Tulga (1991). "Nefî ve Eski Türk Edebiyatımızdaki Yeri", *Ölümünün Üçyüzellinci Yılında Nefî*, Ankara, AKM Yayınları.

- (1997). "Labial Hı'nın Çeviriyazıda Yazımı Sorunu.", *Çağdaş Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış Nevin Önberk Armağanı*, Ankara, s. 167-172.
- (2002). "XVII. Yüzyıl Şâiri Nef'î ve Kaside", *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları*, S. 3, Ankara, s. 63-82.
- OĞRAŞ, Rıza (2001). *Esad Mehmed Efendi ve Bağçe-i Safâ-endûzu (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*, Burdur.
- ONAY, Ahmet Talat (1992). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, (Hızl. Cemal Kurnaz), Ankara, TDV Yayınları.
- ÖBEK, Ali İhsan (1995). *Divan Edebiyatında Sosyal ve Dinî Konulu Rübailer*, İstanbul, İnsan Yayınları.
- ÖRFÎ. *Dîvân*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye 1109.
- PAKALIN, Mehmet Zeki (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3 C., İstanbul, MEB Yayınları.
- PALA, İskender (1995). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, 3. baskı, Ankara, Akçağ Yayınları.
- (1999). *Ah Mine'l-Aşk*, İstanbul, Ötüken Yayınları.
- (2000). "Bir Cinas Ustası: Gedizli Kabulî", *Kütahyalı Şairler Sempozyumu I*, (4-5 Haziran 1998), Kütahya.
- PÂRSÎ, Muhammed Kâmgâr (1372). *Rubâî ve Rubâî-serâyân*, Tehrân.
- PÜRCEVÂDÎ, Nasrullah (1998). *Can Esintisi İslam'da Şiir Metafiziği*, (çev.: H. Kırlangıç), İstanbul, İnsan Yayınları.
- RECÂÎ, Muhammed Halîl [Nigârîş] (1353). *Me'âlimü'l-Belâga der-İlm-i Me'ânî vü Bedî u Beyân*, Tehrân.

- REDHOUSE, James W. (1978). *A Turkish and English Lexicon*, İstanbul, Çağrı Yayınları.
- REŞİD (1328). *Nazariyât-ı Edebiye*, C. I-II, İstanbul.
- RYPKA, Yan (1370). "Târîh-i Edebiyât-ı Fârsî-i Nev", *Târîh-i Edebiyât-ı İran*, (Terceme-i Keyhusrev-i Kişâverzî), yy., 151-494.
- SÂ'İB, Muhammed Ali (ty.). *Dîvân-ı Sâ'ib-i Tebrîzî Gazeliyât*, (be-Kûşîş-i Muhammed Kahramân), Cild-i Evvel, yy.
- SABÂ, Zebîhullâh (1373). *Târîh-i Edebiyât-ı İran*, Cild-i Sevvum, (Hulâsa-i Cild-i Çehârum-ı Târîh-i Edebiyât der-İrân), Tehrân, İntişârât-ı Firdevs.
- Safâ'î e's-Sinobî, *Tezkire-i Safâ'î*, Süleymaniye Kütüphanesi, Es'ad Efendi 2549.
- SAFÂYÎ, *Tezkire-i Safâ'î*, Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Tarih Kısmı, No: 771.
- SAFÂYÎ. *Tezkire-i Safâ'î*, Süleymaniye Ktp., Es'ad Efendi 2549.
- SÂMÎ, Şemseddin (1306). *Kâmûsu'l-A'lâm*, C.1, İstanbul (Tıpkıbasım: Ankara 1996, Kaşgar Neşriyat).
- (1317). *Kâmûs-ı Türkî*, Der-Saadet, İkdâm Matbaası.
- SARAÇ, M. A. Yekta (2000). *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat*, İstanbul, Bilimevi Yayınları.
- SEBZEVÂRÎ, Mîrzâ Hüseyin Vâ'iz-i Kâşîfî (1369). *Bedâ'î'u'l-Efkâr fî Şanâ'î'i'l-Eş'âr*, (Vîrâste: Mîr Celâleddin-i Kezâzî), Tehrân, Neşr-i Merkez.
- SEMERKANDÎ, Nizâmî-i Arûzî (1334). *Çehâr Makâle*, (Tıbk-ı Nûsha-i Musahhah-ı M. Kazvînî be-kûşîş-i M. Mu'în), Tehran, İntişârât-ı Dânişgâh-ı Tehrân.
- SEVÜK, İsmail Habip (1942). *Edebiyat Bilgileri*, İstanbul.
- Silahdarzade Mehmed Emin (1789). *Silahdâr Tezkiresi*, İstanbul.

ŞİMÂDÂD (1375). *Ferheng-i Istilâhât-ı Edebî*, Tehrân.

ŞİMMELE, Georg (1995). "Aşk Üzerine Parçalar", (çev. A. Kıran), *Cogito*, Üç Aylık Düşünce Dergisi, S. 4, Yapı Kredi Yayınları, s. 163-224.

STEINGASS, F. (1988), *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Eighth Impression, London.

ŞAHİNOĞLU, M. Nazif (1991). *Sa'dî-i Şîrâzî ve İbn Teymiye'de Fert ve Cemiyet İlişkileri*, İstanbul, İşaret Yayınları.

ŞEMİSSÂ, Sîrûs (1363). *Seyr-i Rubâî der-Şî'r-i Fârsî*, Tehrân, İntişârât-ı Âştîyânî.

----- (1371). *Ferheng-i Telmîhât*, Çâp-ı Sevvum, Tehrân, İntişârât-ı Firdevs.

----- (1373). *Envâ'-ı Edebî*, Çâp-ı Devvum, Tehrân.

----- (1374a). *Külliyât-ı Sebk-şinâsî*, Çâp-ı Sevvum, Tehrân, İntişârât-ı Firdevs.

----- (1374b). *Nihâhî Tâze be-Bedî*, Tehrân, İntişârât-ı Firdevs.

----- (1376). *Sebk-şinâsî-i Şî'r*, Çâp-ı Çehârum, Tehrân, İntişârât-ı Firdevs.

ŞENTÜRK, Ahmet Atillâ (1996). *Klâsik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Sûfî yahut Zâhid Hakkında*, İstanbul, Enderun Kitabevi.

Şevket, Muhammed b. İshak, *Dîvân*, Süleymaniye Kütüphanesi, Fatih 3837.

Şeyhî Mehmed b. Hasan, *Vakâyi'u'-Fuzelâ*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hamidiye 939.

ŞÜKÛN, Ziyâ (1984). *Gencine-i Güftâr Ferheng-i Ziyâ*, 3 C., İstanbul, MEB Yayınları.

TÂHİR, Menemenli-zâde (ty). *Osmanlı Edebiyatı*, yy., Kasbar Matbaası.

TÂHİRÜ'L-MEVLEVÎ (1329a). *Nazm ve Eşkâl-i Nazm*, Der-Saadet.

----- (1329b). *Seci ve Kâfiye Lügâtına Zeyl*, Der-Saadet.

----- (1994). *Edebiyat Lügati*, İstanbul, Enderun Kitabevi.

Tarama Sözlüğü (1995), Ankara, TDK Yayınları.

TARLAN, Ali Nihad (1948). *Edebî Sanatlar*, 3. baskı, İstanbul, Çıkaran Varoğlu Yayınları.

TEBRÎZÎ, Muhammed Hüseyin bin Halef (1341). *Burhân-ı Kâtı*, Mutun-ı Kâmil bâ-Mukâbele ez-Rûy-ı Sahîhterîn-nusah-ı Çâpî vü Hattî-i Mu'teber, Tehrân.

TECLÎL, Celîl (1367). *Cinâs der-Pehne-i Edeb-i Fârsî*, Tehrân, Müessesese-i Mutâlaât u Tahkîkât-ı Ferhengî.

TİMURTAŞ, Faruk Kadri (1997). *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, 4. baskı, İstanbul, Boğaziçi Yayınları.

----- (1981). *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*, İstanbul.

----- (1997). *Makaleler (Dil ve Edebiyat İncelemeleri)*, Ankara, TDK Yayınları.

TOLASA, Harun (1973). *Ahmet Paşa'nın Şiir Dünyası*, Ankara.

TOPALOĞLU, Bekir, Hayreddin Karaman (1983). *Arapça-Türkçe Yaeni Kamus*, 10. baskı, İstanbul, Elif Ofset Tesisleri.

TULUM, Mertol (2000). *Tarihî Metin Çalışmalarında Usul - Menâkıbu'l-Kudsiye Üzerinde Bir Deneme*, İstanbul, Deniz Kitabevi.

TUMAN, Mehmet Nâil (2001). *Tuhfe-i Nâilî*, 2 C., (Tıpkıbasım: Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı), Ankara, Bizim Büro Yayınları.

ULUDAĞ, Süleyman (1991). "Aşk, Tasavvuf" maddesi, *TDVİA*, C. IV, İstanbul, s. 11-17.

----- (1996). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, 2. baskı, İstanbul, Marifet Yayınları.

ÜNVER, İsmail (1993). “Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler.”, *AÜDTCF Türkoloji Dergisi*, C. XI, s. 51-89.

----- (2002). “Divan Edebiyatında Şiir Dili”, *Türkbilig Türkoloji Araştırmaları*, S. 3, Ankara, 225-232.

ÜZGÖR, Tahir (1990). *Türkçe Dîvân Dîbâceleri*, Ankara, KB Yayınları.

YAKIT, İsmail (1992). *Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, İstanbul, Ötüken Yayınları.

YALTKAYA, Korkut (1995). “Aşka Dirimbilimsel Yaklaşım” , *Cogito*, Üç Aylık Düşünce Dergisi, S. 4, Yapı Kredi Yayınları, s. 52-56.

YAVUZ, Yusuf Şevki (2001). “Kader” maddesi, *TDVİA*, C. XXIV, İstanbul, s. 58-63.

Yeni Tarama Sözlüğü, (Düzenleyen: C. Dilçin), Ankara, TDK Yayınları, 1983.

YERDELEN, Cevat (1991). *Azmî-zâde Hâletî'nin Rubâîleri*, Atatürk Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.

YILDIRIM, Dursun (2001). “Türk Edebiyatının Yüzyılları”, *Kök Araştırmalar Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, C. III, S. 1, Bahar, Ankara, s. 75-122.

YILMAZ, Mehmed (1992). *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, İstanbul, Enderun Yayınları.

YORULMAZ, Hüseyin (1996). *Nâbî Ekolü -Eski Şiirde Hikemiyat-*, İstanbul, Kitabevi Yayınları.

----- (1998). *Koca Ragıp Paşa*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.

ZERRÎNKÛB, Abdülhüseyin (1363). *Seyrî der-Şi'r-i Fârsî*, Tehrân.